

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΑΡΑΣΛΗ

BARCLAY V. HEAD

Διευθυντοῦ τοῦ Βρετανικοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ

ΗΤΟΙ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΘΕΝ ΕΚ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΘΕΝ

ΥΠΟ

ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΒΟΡΩΝΟΥ

Διευθυντοῦ τοῦ Ἑθνικοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

ΕΥΡΩΠΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΚΑΡΟΛΟΥ ΜΠΕΚ

1898

НБ ОНУ імені І. Мечникова

Ім'я: Мечникова

НБ ОНУ імені І. Мечникова

HEAD

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΒΟΡΩΝΟΥ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΑΡΑΣΛΗ

BARCLAY V. HEAD

Διευθυντοῦ τοῦ Βρεταννικοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ

ΗΤΟΙ

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΘΕΝ ΕΚ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΘΕΝ

ΥΠΟ

ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΒΟΡΩΝΟΥ

Διευθυντοῦ τοῦ Ἐθνικοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

ΕΥΡΩΠΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΚΑΡΟΛΟΥ ΜΠΕΚ

1898

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

MEMORIAE.
IOSEPHI. ECKHEL.
SCIENTIAE. NVMORVM. VETERVM.
INSIGNIS. MAGISTRI.
D. D. D.

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΤΟΜΟΥ.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	Σελίς α'.
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	ιζ'.
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	
§ 1. Πρωτογενείς μέθοδοι συναλλαγῆς δι' ἀνταλλαγῆς	λε'.
§ 2. Τὰ μετρολογικὰ συστήματα τῶν Αἰγυπτίων καὶ Ἀσσυρίων.	λζ'.
§ 3. Οἱ Φοίνικες ἔμποροι	μβ'.
§ 4. Οἱ Λυδοί	μγ'.
§ 5. Ἡ ἐφεύρεσις τοῦ νομίσματος ἐν Λυδίᾳ	με'.
§ 6. Αἱ Βαβυλωνιακαὶ καὶ Φοινικικαὶ ἀργυραὶ μναὶ	μθ'.
§ 7. Παραγωγή νομισματικῶν ὀγκῶν	ν'.
§ 8. Μετάδοσις τῶν σταθμητικῶν κανόνων ἐξ Ἀσίας εἰς Εὐρώπην διὰ τεσσάρων κυρίων ὁδῶν.	να'.
§ 9. Ἡ ἀπωτέρω εἰς Ἰταλίαν, Σικελίαν καὶ Δύσιν διάδοσις τῶν σταθμητικῶν συστημάτων.	ο'.
§ 10. Ἑλληνικοὶ νομισματικοὶ τύποι	πγ'.
§ 11. Σύμβολα	πη'.
§ 12. Ἡ χρονολογικὴ κατάταξις τῶν νομισμάτων κατὰ τεχνοτροπίαν.	πθ'.
§ 13. Ἐπιγραφαὶ ἐπὶ αὐτονόμων καὶ βασιλικῶν νομισμάτων	ϋε'.
§ 14. Ὄνόματα ἀρχόντων ἐπὶ αὐτονόμων καὶ αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων	ϋζ'.
§ 15. Δημόσιοι ἀγῶνες καὶ ἱεραὶ ἐορταί	ρδ'.
§ 16. Τίτλοι καὶ ἐπίθετα ἐφαρμοζόμενα εἰς πόλεις	ριγ'.
§ 17. Νομίσματα συμμαχικά	ριη'.
§ 18. Νομίσματα ἀποικιακά	ριθ'.
§ 19. Νομίσματα φέροντα χρονολογίας.	ρκα'.
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ	ρκδ'.

	Σελίς
ΕΥΡΩΠΗ	1
ΙΣΠΑΝΙΑ	1
ΓΑΛΛΙΑ	11
ΒΡΕΤΑΝΝΙΑ	15
ΙΤΑΛΙΑ	16
ΕΤΡΟΥΡΙΑ	16
ΟΜΒΡΙΚΗ	28
ΠΙΚΕΝΤΙΑ	31
ΟΥΗΣΤΙΝΟΙ	33
ΛΑΤΙΟΝ	33
ΣΑΥΝΙΤΙΣ	38
ΦΡΕΝΤΑΝΟΙ	40
ΚΑΜΠΑΝΙΑ	41
ΑΠΟΥΛΙΑ	56
ΚΑΛΑΒΡΙΑ	66
ΛΕΥΚΑΝΙΑ	88
ΒΡΕΤΤΙΑ	115
ΣΙΚΕΛΙΑ	150
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	253
Α. ΠΑΓΓΑΙΑ ΧΩΡΑ	260
Β. ΗΜΑΘΙΑ ΧΩΡΑ	263
Γ. ΒΙΣΑΛΤΙΚΗ ΧΩΡΑ	266
Δ. ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ	269
Ε. ΣΤΡΥΜΩΝ ΚΑΙ ΒΟΤΤΙΑΙΑ	281
Ζ. ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	286
Η. ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΠΑΙΟΝΙΑΣ	305
Θ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΥΠΟ ΤΟΥΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ	307
ΘΡΑΚΗ	313
Ι. ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ ΠΑΡΑΛΙΑ	313
Κ. ΘΡΑΚΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ	326
Λ. ΝΗΣΟΙ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ	332
Μ. ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΑΚΤΗ ΤΗΣ ΠΡΟΠΟΝΤΙΔΟΣ	337
Ν. ΑΙ ΠΑΡΑ ΤΟΝ ΔΟΥΝΑΒΙΝ ΕΠΑΡΧΙΑΙ	342

	Σελίς
Ε. ΤΑΥΡΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ	350
Ο. ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΚΑΙ ΔΥΝΑΣΤΑΙ ΘΡΑΚΗΣ.	353
Π. ΜΕΣΟΓΕΙΟΙ ΠΟΛΕΙΣ ΘΡΑΚΗΣ	360
Ρ. ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΤΩΝ ΣΚΥΘΩΝ	363
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	364
ΝΗΣΟΙ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΑΙ ΤΗ ΘΕΣΣΑΛΙΑ.	391
ΙΛΛΥΡΙΑ.	392
ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΙΛΛΥΡΙΑΣ.	396
ΝΗΣΟΙ ΙΛΛΥΡΙΑΣ.	397
ΙΛΛΥΡΙΟΝΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΑΡΓΥΡΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ	398
ΗΠΕΙΡΟΣ	399
ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΗΠΕΙΡΟΥ	404
ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	406
ΚΕΡΚΥΡΑ	407
ΑΚΑΡΝΑΝΙΑ	411
ΣΥΜΜΑΧΙΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	418
ΑΙΤΩΛΙΑ.	419
ΛΟΚΡΙΣ.	422
ΛΟΚΡΟΙ ΟΠΟΥΝΤΙΟΙ (ΕΠΙΚΝΗΜΙΔΙΟΙ)	422
ΛΟΚΡΟΙ ΟΖΟΛΑΙ	424
ΦΩΚΙΣ	425
ΒΟΙΩΤΙΑ.	431
ΕΥΒΟΙΑ	445
ΑΤΤΙΚΗ	457
ΜΕΓΑΡΙΣ	488
ΑΙΓΙΝΑ	491
ΚΟΡΙΝΘΙΑ	496
ΑΠΟΙΚΙΑΙ ΚΟΡΙΝΘΟΥ.	507
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ.	510
ΦΛΙΑΣΙΑ	511
ΣΙΚΥΩΝΙΑ	514
ΑΧΑΙΑ	518
ΑΧΑΪΚΗ ΣΥΜΠΟΛΙΤΕΙΑ	524

	Σελις
ΑΧΑΪΑ (Ρωμαϊκή ἐπαρχία)	527
ΗΛΙΣ	528
ΝΗΣΟΙ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΗΛΙΔΑ	534
ΜΕΣΣΗΝΙΑ	538
ΛΑΚΩΝΙΑ	542
ΝΗΣΟΙ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΛΑΚΩΝΙΑΝ	545
ΑΡΓΟΛΙΣ	546
ΑΡΚΑΔΙΑ	555
ΚΡΗΤΗ	572
ΝΗΣΟΙ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ (ΚΥΚΛΑΔΕΣ ΚΑΙ ΣΠΟΡΑΔΕΣ)	609

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΥ.

Ὅτε ἡ γενναία καὶ ἐθνωφελὴς ἀπόφασις μεγαθύμου τῆς πα-
τρίδος τέκνου, τοῦ Γρηγορίου Μαρασλῆ, ἱδρύσει τὴν φερώνυμον
αὐτοῦ βιβλιοθήκην, αὐτός τε ὁ χορηγὸς καὶ οἱ ἐλλόγιμοι ἄνδρες, εἰς
οὓς ἀνετέθη ἡ διεύθυνσις τοῦ ἔργου καὶ ἡ σύνταξις τοῦ προγράμ-
ματος, ἔκριναν ὅτι εἴπερ τις καὶ ἄλλη ἀναγκαία καὶ ἐπείγουσα ἦτο
καὶ ἡ μετάφρασις βιβλίου δοκίμου εἰσάγοντος εἰς τὴν σπουδὴν τῶν
ἐπιστημονικῶς σπουδαιοτάτων ἀρχαίων Ἑλληνικῶν νομισμάτων·
διότι ἐνῶ πρὸς μελέτην τῶν πλείστων σχεδὸν κλάδων τῶν
ἐπιστημῶν ἔχει ἡ πατρίς ἡμῶν νὰ ἐπιδείξῃ ἀξιόλογα συγ-
γράμματα, εἴτε πρωτότυπα εἴτε καὶ ἐκ μεταφράσεως, ἀτυχῶς
οὐδέν, ἀπολύτως οὐδέν, ἔστω καὶ ἀδόκιμον, ὑπῆρχε παρ' ἡμῖν
γενικοῦ χαρακτῆρος νομισματικὸν σύγγραμμα, καὶ τοῦτο μετὰ
ἐλεύθερον ἐθνικὸν βίον ὀκτὼ δεκαετηρίδων, καθ' ὃν ὀλίγιστοι
ἴσως τῶν Ἑλλήνων, λογίων ἢ μὴ, ὑπῆρξαν οἱ μὴ αἰσθανθέν-
τες, ἅπαξ τοῦλάχιστον ἐν τῷ βίῳ αὐτῶν, τὴν ἀνάγκην τοιοῦτου
ὁδηγοῦ. Ὄντως ἡ ἱερὰ γῆ, ἣν τὸ ἔθνος ἡμῶν οἰκεῖ, καθ' ἐκάστην
προφαίνει ἀφθόνως ἐκ τῶν κόλπων αὐτῆς, ἀπειράριθμα καὶ ποι-
κιλόμορφα καὶ ἀπαραμίλλως περικαλλῆ καὶ περίεργα νομίσματα
τῶν προγόνων ἡμῶν καὶ τῶν μετ' αὐτῶν κοινωνησάντων ξένων
ἐθνῶν. Τίς δ' Ἕλλην, παῖς ἢ ἀνὴρ, ἐν οἱᾷδήποτε πόλει ἢ κώμῃ
ἢ νήσῳ τῆς ἐλευθέρας ἢ τῆς δούλης Ἑλλάδος οἰκῶν, δὲν ἀνεῦρεν
αὐτός, ἢ δὲν ἔσχε ποτὲ εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ δράκα ἀρχαίων Ἑλ-
ληνικῶν νομισμάτων; Καὶ τίς αὐτῶν, δὲν ἐζήτησε μετὰ τῆς χα-
ρακτηριζούσης τὴν Ἑλληνικὴν φυλὴν φιλομαθείας νὰ ἐξιχνιάσῃ
τὴν ἱστορικὴν σημασίαν καὶ ἀρχαιολογικὴν ἀξίαν τῶν μνημείων
τούτων ἅτινα τὸ ἔδαφος τῆς πατρίδος ἐδωρήσατο αὐτῷ; Μάτην

ὁμως. Οὐδεὶς ὑπῆρχεν ὁ ὁδηγός, οὐδὲν πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ κατάλληλον ὑφίστατο σύγγραμμα.

Οὕτως ὁ μὲν λόγιος ἐσπερεῖτο τῆς τέρψεως καὶ τῆς ὠφελείας ἐκ μελέτης ἥτις ἐδύνατο καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς ἰδιαιτέρας αὐτοῦ πατρίδος νὰ διαλευκάνῃ καὶ τὴν ἐν γένει ἐπιστήμην νὰ προαγάγῃ διὰ τῆς ἐπιτοπίου βεβαιώσεως τῆς προελεύσεως μνημείων ἀμφισβητουμένης ἢ ἀγνώστου πατρίδος, ὁ δὲ ἰδιώτης, ὡς ἄλλως τε καὶ αὐτὸς ὁ λόγιος, ἠναγκάζετο κειμήλια μεγάλης ἀξίας νὰ παραδίδῃ τυφλοῖς ὄμμασιν εἰς τὸν τυχόντα ἀρχαιοκάπηλον, ὅστις πάλιν ἐσπευδεν ἀμέσως νὰ ἐξαγάγῃ τῆς πατρίδος ταῦτα.

Ἐνεκα λοιπὸν τῆς καταστάσεως ταύτης τὰ νομίσματα τῶν προγόνων ἡμῶν ἐγένοντο μὲν Πακτωλὸς χρυσορρόας εἰς μικράν τινα τάξιν ἀρχαιοκαπήλων, οὐδεμία ὁμως σχεδὸν δημοσία ἢ ἰδιωτική συλλογὴ ἐσχηματίσθη ἐκτὸς τῶν Ἀθηναίων, ἀντιθέτως πρὸς πάντα τὰ πεπολιτισμένα Κράτη, ἔνθα καὶ αἱ σμικρόταται πολλάκις ἐπαρχιακαὶ πόλεις κέκτηνται τὴν τοπικὴν αὐτῶν νομισματικὴν συλλογὴν, ἅπειροι δὲ εἶνε αἱ ἰδιωτικαὶ συλλογαί, αἵτινες σὺν τῷ χρόνῳ εἰσρέουσιν εἰς τὰ κεντρικὰ δημόσια Μουσεῖα.

Καὶ αὗται μὲν αἱ ἄμεσοι ζημίαι. Ὑπάρχουσιν ὁμως καὶ ἄλλαι πολλῶ μείζονες καὶ γενικώτεραι.

Τῆς νομισματικῆς ἡ θέσις ἐν τῇ καθόλου ἐπιστήμῃ γενικῶς ἀνεγνωρίσθη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν κυρίως τοῦ παρόντος αἰῶνος ὡς σπουδαιοτάτη καὶ ἀπαραιτήτως ἀναγκαία πρὸς μελέτην τῆς ἱστορίας, τῆς καλλιτεχνίας, τῆς μυθολογίας, τῆς γεωγραφίας καὶ τῆς μετρολογίας τῶν ἀρχαίων, ἃς ὡς μέγας πυρσὸς ἐξαισίως διαφωτίζει καὶ ἀπείρως προάγει. Οὐδεὶς δὲ νῦν τῶν μὴ ἐπωφελουμένων τῶν ἐκ τῆς νομισματικῆς φώτων δύναται νὰ φέρῃ δικαίως τὸν τίτλον ἀληθοῦς μύστου οἷαςδὴποτε τῶν προμνημονευθεισῶν ἐπιστημῶν.

Οὕτως ὡς πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης πολλάκις καὶ ὀρθότατα ἐλέχθη ὅτι τὰ Ἑλληνικὰ νομίσματα εἶνε ἡ γραμματικὴ οὕτως εἰπεῖν τῆς Ἑλληνικῆς καλλιτεχνίας, διότι μόνον τῇ βοήθειᾳ τῶν νομισμάτων δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν βῆμα πρὸς βῆμα πᾶσαν τὴν πορείαν τῆς καλλιτεχνίας ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῆς

ἀφετηρίας μέχρι τῆς ἐσχάτης αὐτῆς παρακμῆς. Εἰς τοιοῦτον δὲ βαθμὸν κατενοήθη τοῦτο κατὰ τὰ τελευταῖα μάλιστα ἔτη ὑπὸ τῶν περὶ τὰ ἀρχαῖα δεινῶν, ὥστε θέσιν ἐπιστημονικῶς ἀστοιχειώ- του θεωρεῖται κατέχων ὁ στερούμενος τῆς νομισματικῆς προπαι- δείας ἀρχαιολόγος, ὅστις ἄλλως πλειστάκις ἀποτίνει τὰ ἀντίποινα τῆς ἐλλείψεως ταύτης ὑποπίπτων εἰς τὰ φοβερά ἐκεῖνα περὶ τὴν χρονολογικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν ἐκτίμησιν τῶν μνημείων λάθη. Τοῦναντίον δὲ ὁ ἔμπειρος νομισματικὸς δύναται ἀσφαλῶς νὰ καθο- ρίζῃ τὴν χρονολογίαν μνημείου οἰουδήποτε ἐντὸς κύκλου δεκάδος ἐτῶν· ἐκεῖνοι δὲ κυρίως τῶν ἀρχαιολόγων ηὔδοκίμησαν περὶ τὴν καλλιτεχνικὴν ἐκτίμησιν τῶν μνημείων ὅσοι οἰκειότερον εἶχον πρὸς τὰ νομίσματα. Παράδειγμα αὐτὸς ὁ Brunn, ὅστις μέχρι τοῦ θά- νάτου αὐτοῦ διετέλεσε διευθυντὴς τῆς νομισματικῆς συλλογῆς τοῦ Μονάχου.

Τὰ αὐτὰ λεκτέον καὶ περὶ τῆς ἱστορίας. Κεφάλαια ὁλό- κληρα αὐτῆς, ὡς π. χ. τὸ περὶ τῶν διαδόχων τοῦ Μεγάλου Ἀλε- ξάνδρου ἐν Βακτριανῇ καὶ ἐν τῇ Ἰνδικῇ, σχεδὸν μόνον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν νομισμάτων ἐγράφησαν, ἄπειροι δὲ καὶ ἀσφαλέσταται εἶνε αἱ ἐκ τῶν νομισμάτων παρεχόμεναι καὶ ἐντελῶς ἄλλοθεν ἄγνωστοι ἱστορικαὶ γνώσεις περὶ ἐθνῶν, χωρῶν, βασιλέων, τυράννων, πό- λεων, νήσων κλπ. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ οἱ κυρίως ὡς ἱστορικοὶ τοῦ ἀρχαίου κόσμου εὔδοκίμησαντες σύγχρονοι ἡμῶν π. χ. ὁ Th. Mommsen, ὁ E. Curtius, κλπ. σοβαρῶς ἐνέκυψαν εἰς εἰδικὰς νομι- σματικὰς μελέτας, πολλὰ καὶ σπουδαῖα νομισματικὰ συγγράφαν- τες δι' ὧν κατηύγασαν τὴν ἱστορίαν.

Ἡ δὲ ἀρχαία γεωγραφία ὀφείλει τῇ νομισματικῇ οὐχὶ μό- νον τὸν ἀσφαλῆ καθορισμὸν τῶν θέσεων ἀπείρων ἀρχαίων πόλεων, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν γνῶσιν τῆς ὑπάρξεως ἄλλων ἐπίσης πολυα- ρίθμων. Πλειστάκις δὲ πόλεων ὧν ἐκ τῶν ἄλλων πηγῶν μόλις τὸ ὄνομα ἐγνωρίζομεν δυνάμεθα νῦν τῇ βοήθειᾳ τῶν νομισμάτων νὰ γράψωμεν τὴν ἐπὶ διάστημα πλείστων αἰώνων ἱστορίαν κτλ.

Ἐπὶ δὲ μεῖζον ἴσως εἶνε τὸ ἐκ τῆς νομισματικῆς κέρδος τῆς μυθολογίας, μάλιστα δὲ τῆς μυθολογίας τῆς τέχνης. Ἐάν τις

π. χ. πρὸς μελέτην τῶν μύθων καὶ τῶν παραστάσεων θεοῦ τινος τῶν ἀρχαίων συνεκέντρου ἐξ ἀπάντων τῶν Μουσείων τὰς εἰς παντοειδῇ μνημεῖα διασωθείσας παραστάσεις αὐτοῦ, ἤθελεν ἀμέσως παρατηρήσει ὅτι πολὺ πλεόν τοῦ ἡμίσεος αὐτῶν ὀφείλεται εἰς μόνον τὰ νομίσματα, ἔχοντα μάλιστα καὶ τὸ προτέρημα τοῦ νὰ παρέχῃσι παραστάσεις ἐν μικρογραφίᾳ μὲν, ἀλλ' ἀσφαλοῦς χρονολογίας, γνωστῆς πατρίδος, καὶ πρὸ πάντων ἀρτίας, ἀντὶ τῶν συνήθως κολοβῶν, ἀγνώστου προελεύσεως ἢ σχολῆς καὶ δυσχρονολογήτων ἀγαλμάτων, ἀναγλύφων κλπ.

Τέλος, παραλειπομένων ἄλλων τινῶν κλάδων τῆς ἐπιστήμης, περὶ τῆς μετρολογίας δύναται τις εἰπεῖν, ὅτι τὰ ἐνέα δέκατα τῶν γνώσεων ἡμῶν περὶ τῶν σταθμητικῶν κανόνων τῶν ἀρχαίων ὀφείλονται εἰς μόνον τὰ ἀπειράριθμα παντὸς μετάλλου νομίσματα, ὧν ἕκαστον καθ' ἑαυτὸ ἀποτελεῖ ἀσφαλέστατον μετρολογικὸν μνημεῖον, πλεῖστα ἀφ' ἑαυτοῦ φθεγγόμενον.

Καθόλου δ' εἰπεῖν ἡ σπουδαιότης τῆς νομισματικῆς ὁμολογεῖται τοιαύτη ὥστε οὐχὶ μόνον εἰς πλεῖστα πανεπιστήμια εἰσῆχθη εἰδικὴ αὐτῆς διδασκαλία, ἀλλὰ καὶ ἐν πολλοῖς τῶν ξένων γυμνασίων διδάσκονται ἤδη τὰ στοιχεῖα αὐτῆς. Πάντα δὲ τὰ ξένα κράτη καὶ πλεῖστοι ἰδιῶται μεθ' ἀμίλλης κολοσσιαῖα δαπανῶσιν ἐτησίως ποσὰ χρημάτων πρὸς πλουτισμὸν τῶν νομισματικῶν συλλογῶν καὶ πρὸς μελέτην καὶ ἔκδοσιν τῶν νομισμάτων. Μέτρον δὲ τῆς ὑπὸ τῶν σοφῶν ἐκτιμήσεως τῆς σπουδαιότητος τῆς νομισματικῆς παρέχει ἡ πρᾶξις Mommsen τοῦ πάνυ, ὅστις, ὅτε πρό τινος ἐπὶ τῇ πεντηκονταετηρίδι τῆς θαυμασίας ὅσον καὶ καταπληκτικῆς αὐτοῦ ἐπιστημονικῆς δράσεως προσηνέχθη αὐτῷ παρὰ τῶν ἀπανταχοῦ τῆς γῆς μαθητῶν καὶ θαυμαστῶν αὐτοῦ γενναῖον χρηματικὸν ποσὸν ὅπως διαθέσῃ αὐτὸ πρὸς πλήρωσιν τῆς κατ' αὐτὸν σπουδαιότερας ἀνάγκης τῆς κλασικῆς ἐπιστήμης, ὥρισε νὰ δαπανηθῶσι τὰ χρήματα ταῦτα ὑπὲρ μελετῶν εἰδικῶς νομισματικῶν τῆς Βερολινείου Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν.

Εἰς πάντα ταῦτα προστίθεται δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας καὶ ἡ ἐθνικὴ σπουδαιότης τῶν νομισματικῶν μνημείων. Διότι οὐδὲν

ἀληθῶς μᾶλλον τῶν νομισμάτων καταδεικνύει τὴν ἐνότητα καὶ τὸ ὁμότροπον τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους καὶ τὴν τεραστίαν ἐξάπλωσιν αὐτοῦ καὶ τοῦ ἰδίου πολιτισμοῦ ἐπὶ παντὸς τοῦ ἀρχαίου κόσμου, οὗ τὰ νομίσματα πλὴν ἄλλων φέρουσιν Ἑλληνικὰς ἐπιγραφὰς ἀπὸ τῆς Ταυρικῆς πρὸς βορρᾶν μέχρις Ἀραβίας καὶ Αἰθιοπίας πρὸς μεσημβρίαν, καὶ ἀπὸ τῶν Ἡρακλείων Στηλῶν τῆς Δύσεως μέχρι τῆς Βακτρίας καὶ Ἰνδικῆς τῆς Ἀνατολῆς. Πλειστάκις δὲ ἀποτελοῦσι τὰ μόνα μαρτύρια ἐξελληνισμοῦ ὁλοκλήρων χωρῶν, ὡς καὶ αὐτῆς τῆς ὑπάρξεως πλήθους βασιλέων καὶ δυναστῶν, πλήθους ὀλβίων Ἑλληνικῶν πόλεων τοῦ ἀρχαίου κόσμου.

Καὶ ὅμως, λυπηρὸν εἰπεῖν, μόνον ἴσως ἐν Ἑλλάδι τῇ κατ' ἐξοχὴν πατρίδι τῶν νομισμάτων, μεγάλως ἔνεκα θλιβερᾶς ὅσον καὶ ἐπιστημονικῶς βλαβερᾶς ἀγνοίας παρεγνωρίσθη ἡ ἐπιστημονικὴ καὶ ἐθνικὴ σπουδαιότης τῶν νομισμάτων, ἐλάχιστα δὲ σχετικῶς ἐπράξαμεν καὶ πράττομεν οἱ πρὸς τοῦτο τεταγμένοι ὑπάλληλοι καὶ ἐταιρεῖαι πρὸς περισυλλογὴν καὶ μελέτην αὐτῶν. Αὐτὸ μάλιστα τὸ Ἑθνικὸν ἡμῶν Μουσεῖον, ἂν δὲν ὑπῆρχεν ἡ γενναιοδωρία τέκνων τινῶν τῆς πατρίδος, οἳ οἱ Ζωσιμάδαι, ὁ Δημητρίου, ὁ Μουρούζης, θὰ ἦτο ἴσως τὸ ἔσχατον κατὰ σπουδαιότητα τῶν νομισματικῶν Μουσείων τῆς Εὐρώπης, ὑποσκελιζόμενον καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ νεαροῦ Μουσείου τῶν Βουλγάρων ὧν αἱ ἀρχαὶ καὶ ἐταιρεῖαι ἀξιεπαίνως ὅσον καὶ δραστηρίως καταγίνονται εἰς περισυλλογὴν νομισμάτων, σπουδαίας καταρτίσασαι νομισματικὰς συλλογὰς.

Ταῦτα πάντα ἔχων ὑπ' ὄψιν, καί τοι περιβαλλόμενος ὑπὸ ἐτέρων πολλαπλῶν καὶ πολυμόχθων καθηκόντων, μετὰ χαρᾶς καὶ ἐκ καθήκοντος ἀπεδέχθην τὴν ἐκ πρωτοβουλίας τοῦ μεγαθύμου χορηγοῦ πρόσκλησιν τῆς Διευθύνσεως τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Γρ. Μαρσλῆ, ἵνα ἐκλέξω, μεταφράσω καὶ κατὰ τὸ δυνατόν ἐμοὶ συμπληρώσω τὸ ἄριστον τῶν πρὸς διάδοσιν τῶν νομισματικῶν γνώσεων βιβλίων τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης.

Ἡ ἐκλογὴ ἦτο εὐχερής, δύναμαι δ' εἰπεῖν καὶ ἐπιβαλλομένη.

Εἶνε ἀληθῶς τοιαῦται καὶ τοσαῦται αἱ ἀρεταὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Barclay V. Head, νῦν διευθυντοῦ τοῦ Βρεταννικοῦ Νομισματικοῦ

Μουσείου, συγγραφείσης ἀγγλιστὶ «*Ἱστορίας τῶν νομισμάτων*», καὶ τοσοῦτον ἐξέχουσιν θέσιν κατέχει μετὰ τῶν ὁμοίων νομισματικῶν ἐγχειριδίων, ὥστε δυνατὰί τις ἄνευ ὑπερβολῆς τινος νὰ εἴπῃ περὶ αὐτῆς κατὰ Πίνδαρον, ὅτι βαίνει ἐπὶ τοῦ στερεώματος τῆς νομισματικῆς ἐπιστήμης «*ἐρήμας δι' αἰθέρος*» ἀμαυρώσασα ἐντελῶς τὴν λάμψιν τῶν λοιπῶν ἐγχειριδίων καὶ ἀναμιγνύουσα τὰς νέας ἀκτῖνας αὐτῆς μόνον πρὸς τὸ μετὰ αἰῶνα ὅλον νῦν μόλις δῶν, ἀλλ' εἰσέτι τὴν ἐπιστήμην καταυγάζον φῶς τῆς *Doctrina Numorum Veterum* τοῦ ἀθανάτου ἰδρυτοῦ τῆς νομισματικῆς ἐπιστήμης ECKHEL.

Ὅτε τὸ πρῶτον ἐξεδόθη τὸ παρὸν σύγγραμμα τοῦ κ. Head, εἰς τῶν σοφῶν ἀπεκάλεσεν αὐτὸ ἐν τῷ Ἀγγλικῷ περιοδικῷ *Academy* «*κιῆμα ἐς αἰεῖ*», καὶ ἐχαράκτήρισεν αὐτὸ ὡς «*σημειῶν ἐποχὴν ἐν τῇ νομισματικῇ ἐπιστήμῃ*». Ἴσως ἡ φράσις ἐς αἰεῖ εἶνε πως ὑπερβολικὴ, διότι ὡς βαίνει ἡ νῦν νομισματικὴ ἐπιστήμη ἀδύνατον νὰ μὴ γηράσῃ καὶ τὸ βιβλίον τοῦτο ὡς τὸ τοῦ Eckhel, ὅτι ὅμως σημειοῖ ἐποχὴν φαίνεται μοι βεβαιότατον, διότι τὸ σύγγραμμα τοῦτο εἶπερ τι καὶ ἄλλο συγκεφαλαιοῖ ἐν ἑαυτῷ πληρέστατα τὰ ἤδη ἐπιστημονικῶς κεκτημένα, δίδον συγχρόνως γενναίαν ὥθησιν πρὸς βελτίονα τροπὴν τῶν νομισματικῶν ἐρευνῶν. Ἀδύνατον δ' ἔσται εἰς τὸν ἐν οἰκῇ ποτε ἐποχῇ τοῦ μέλλοντος συγγράψοντα ἱστορίαν τῶν νομισματικῶν σπουδῶν νὰ μὴ σταθῇ πρὸ τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Head ὡς πρὸ ἐνὸς τῶν σπουδαιοτέρων σταθμῶν τῆς ἐπιστήμης.

Τῷ ὄντι ἀφ' οὗτου ὁ δαιμόνιος Eckhel διὰ τῆς ἀπαραμίλλου αὐτοῦ κριτικῆς καὶ εὐρυτάτης πολυμαθείας ἀνήγαγε τὴν μελέτην τῶν ἀρχαίων νομισμάτων εἰς εὐρεῖαν καὶ αὐτοτελῆ ἐπιστήμην, στρατιὰ λογάδων σοφῶν καὶ ἐνθουσιῶντων ἐραστῶν τῆς ἀρχαιότητος, ἐξ ἀπάντων τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν, εἰργάσθη ἀκαταπόνητος πρὸς περισυλλογὴν καὶ κριτικὴν μελέτην τῶν νομισματικῶν κειμηλίων, συνετελέσθη δ' ἔκτοτε πρόοδος, ἥς ἀνάλογον ὀλίγαι ἐπιστῆμαι ἔχουσι νὰ ἐπιδείξωσιν· ἀλλ' ἡ καταπληκτικὴ αὕτη ἐργασία διετέλει ἐγκατεσπαρμένη εἰς πολυάριθμα περιοδικά, εἰ-

δικά τε καὶ γενικωτέρου χαρακτῆρος, ὡς καὶ εἰς πλεῖστα ἄλλα δυσπρόσιτα καὶ δυσεύρετα συγγράμματα καὶ διατριβάς. Διὰ τοῦτο πᾶς ὁ ἐπιστημονικὸς οὗτος ἀμητὸς διετέλει κατὰ μέγα μέρος ἄχρηστος εἰς τοὺς λοιποὺς κλάδους τῆς ἐπιστήμης, δυσχερεστάτη δ' ἦτο ἡ εἰσαγωγή εἰς τὴν σπουδὴν τῶν νομισμάτων. Τότε λοιπὸν ἐσκέφθη ὁ κ. Head ὅτι «ἐπεβάλλετο ὡς ἀπαραίτητον καθήκον»
 «ἐπὶ τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν ἄλλαις χώραις ὀλίγων ἀνδρῶν, οἵτινες κατέχουσι
 «τὴν κλεῖδα τῆς ἐπιστήμης ταύτης, ὅπως ἐπισχόντες ἐπὶ τινα χρόνον
 «ποιήσωσιν οὕτως εἰπεῖν ἀπογραφὴν τῶν ἑαυτῶν κτημάτων, ἀπαριθ-
 «μοῦντες τὰ ἑαυτῶν κέρδη καὶ τακτοποιοῦντες καὶ ταξινομοῦντες τὸ
 «σύνολον τοῦ νέου ὕλικου, ὅπερ συνεσωρεύθη διὰ πολυετοῦς καρτερι-
 «κῆς ἐρεῦνης, ἀποχωρίζοντες τὸ μέταλλον ἀπὸ τῆς σκωρίας, ἐκ τῆς
 «ὁποίας ὑπάρχει οὐ μικρὰ ποσότης, καὶ συνάπτοντες εἰς ἓν χάριν τῶν
 «νεωτέρων σπουδαστῶν τὰ διεσπαρμένα τεμάχια τῆς ἀληθείας ἅπερ οἱ
 «προκάτοχοι καὶ οἱ σύγχρονοι αὐτῶν μετὰ πολλοῦ κόπου συνέλεξαν».

Ὀλίγιστοι δὲ ἦσαν ἀπὸ μακροῦ παρεσκευασμένοι ὡς ὁ Head, πρὸς συντέλεσιν τοῦ ἔθλου τούτου.

Ἐχων οὗτος ὡς ἐφόδιον ἀρτίαν κλασικὴν παιδείαν, οἷαν συνηθέστατα ἀπαντῶμεν παρὰ τοῖς τροφίμοις τῶν γηραιῶν τῆς Ἀγγλίας πανεπιστημίων, καὶ ἀπὸ τριακονταετίας ἤδη ἀσχολούμενος ἀποκλειστικῶς καὶ εἴπερ τις καὶ ἄλλος πιστῶς περὶ τὴν μελέτην τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν νομισμάτων ἐν ἀπάσαις ταῖς σχέσεσιν αὐτῶν, ἐπλούτισε τὴν νομισματικὴν φιλολογίαν διὰ πλήθους ἐιδικῶν συγγραφῶν. Τὰ νομίσματα τῶν χωρῶν Ἰταλίας, Σικελίας, Θράκης, Μακεδονίας, Κεντρικῆς Ἑλλάδος, Ἀττικῆς, Μεγάριδος, Αἰγίνης, Κορινθίας καὶ τῶν ἀποικιῶν αὐτῆς, Ἰωνίας, Λυδίας, Περσίας, καὶ πλείστων τῶν μεγίστων πόλεων τῆς ἀρχαιότητος ἐμελετήθησαν παρ' αὐτοῦ ἐν εἰδικοῖς πονήμασιν. Αἱ μικρότεραι δ' αὐτοῦ πολυάριθμοι νομισματικαὶ διατριβαὶ ἀποτελοῦσι τὰς καλλίστας ἴσως σελίδας τοῦ περιοδικοῦ Numismatic Chronicle ἀπὸ τὸ 1868 μέχρι τῆς σήμερον.

Ἐν τοιαύτῃ λοιπὸν λεπτομερεῖ γνώσει τῶν διαφορῶν κλάδων τῆς νομισματικῆς διατελῶν, ἔχων δὲ εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ τοὺς

θησαυρούς ἐνὸς τῶν μεγίστων νομισματικῶν Μουσείων τοῦ κόσμου ἔφερεν εἰς πέρας τὸ παρὸν ἔργον κατὰ τρόπον οὕτω θαυμαστὸν καὶ ὠφέλιμον, ὥστε σήμερον ἡ « Ἱστορία τῶν Νομισμάτων » τυγχάνει ὁ ἀπαραίτητος ὁδηγὸς καὶ σύντροφος οὐχὶ μόνον τῶν ἀρχαρίων καὶ συλλογέων, οὐχὶ μόνον τῶν νομισματικῶν γνώσεων ἐφιεμένων ἀρχαιολόγων καὶ ἱστορικῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν σοφωτάτων νομισματικῶν.

Δικαίως ἄρα ἡ συγγραφὴ αὕτη κατέλαβε τὴν θέσιν ἣν μέχρι αὐτοῦ κατεῖχε παρὰ πᾶσιν ἡ τοῦ Eckhel ὀκτάτομος *Doctrina Numorum* ἧς ἀποτελεῖ τὴν, ὡς εἶπεῖν, ἀνακαίνισιν συμφώνως πρὸς τὰς προόδους τῆς ἐπιστήμης.

Καὶ νῦν ἂς ἀκούσωμεν αὐτοῦ τοῦ Head ἀφηγουμένου ἐν τῷ προλόγῳ τῆς ἑαυτοῦ συγγραφῆς (σελ. 1) τὸ σύστημα καθ' ὃ εἰργάσθη.

« Ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Eckhel πολλὰ συνειτελέσθησαν, ὁλόκληρα πεδία μελέτης ἐντελῶς ἄγνωστα αὐτῷ ἀνεῳχθήσαν καὶ ἠρευνήθησαν, καὶ θησαυροὶ μετὰ θησαυροῦς ἀρχαίων νομισμάτων ἀνεκαλύφθησαν, ὡς π. χ. οἱ ἐξ ἡλέκτρον στατῆρες τῆς Κυζίκου, ὧν νῦν οὐχὶ ἐλάσσονα τῶν 150 εἰδῶν εἶνε γνωστά, ἃν καὶ οὐδὲ ἐν δείγμα ἐξ αὐτῶν περιῆλθέ ποτε εἰς χεῖρας τοῦ Eckhel πρὸς μελέτην, τοῦτο δ' ἐνέβαλεν εἰς αὐτὸν τὴν ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ἀληθείας τῶν μαρτυριῶν τῶν ἀρχαίων εἰς βαθμὸν ὥστε σοβαρῶς νὰ διαμφισβητήσῃ τὸ γεγονὸς ὅτι ὑπῆρξάν ποτε τοιαῦτα νομίσματα (*Prolegomena* σελ. 42). Ἄλλαι σειραὶ οἷαι αἱ τῆς Ἡλίδος καὶ τῆς Κορίνθου, καίπερ γνωσταὶ τῷ Eckhel, ἐσφαλμένως παρ' αὐτοῦ κατετάχθησαν, ἡ μὲν πρώτη εἰς τὸ Φαλέριον τῆς Ἐπικουρίας, ἡ δ' ἑτέρα εἰς τὰς Συρακούσας. Προσέτι ὁ Eckhel οὐδέποτε εἶδε χρυσοῦν στατῆρα τῶν Ἀθηναίων, ἐδυσπίστει δὲ περὶ τῆς γνησιότητος τῶν ὀλίγων δειγμάτων, ἅτινα ἄλλοι εἶχον ἤδη περιγράψει. Ἔνεκα τούτου ἡ ἐξῆς περὶ τῆς νομισματοκοπίας τῆς Κυζίκου, Φωκαίας, Κορίνθου καὶ τῶν Ἀθηναίων διαβεβαίωσις, ὅσον καὶ ἂν φαίνεται νῦν παράδοξος ὑπὸ τὸ φῶς τῶν πληρεστέρων ἡμῶν γνώσεων, ἐγένετο παραδεκτὴ ὑπὸ τῶν μαθητῶν τοῦ Eckhel ὡς ἡ ὀριστικὴ ἀπόφασις τοῦ διδασκάλου: — « Ἀλλὰ καὶ τούτων τῶν λαῶν οὐδὲν οὐδόλως ἔχομεν ἐξ οἰουδήποτε μετᾴλλου βέβαιον νόμισμα πρὸ τῆς ἐγκαταστάσεως τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀποικίας ».

Μεταβαίνοντες ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Ἀνατολήν, εὐρίσκομεν τὸ

σύγγραμμα τοῦ *Eckhel* μονονουχὶ ἄχρηστον εἰς τὸν σπουδαστὴν. Τὰ Λυκιακά, Κυπριακά, Ἀριανὰ καὶ Ἰνδοπαλικά ἀλφάβητα καὶ συλλαβάρια ἦσαν ἐντελῶς ἄγνωστα ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ *Eckhel*. Πᾶσαι δὲ αὗται καὶ πλεῖσται ἄλλαι σειραὶ νομισμάτων, ὧν νῦν τινες μὲν πληρέστατα, ἄλλαι δὲ μέχρι τοῦδε ἐν μέρει ἐξηρευνήθησαν, ἦσαν, κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος, σιωπηλοὶ εἰσέτι μάρτυρες ὡς πρὸς τὴν ἱστορίαν νεκροῦ παρελθόντος, τέως κείμεναι ἀνεξερεύνητοι, ἃν καὶ εὐτυχῶς ἄθικτοι ἐκ τῆς ῥοῆς τῶν αἰώνων, ἐν τῇ ἀσφαλεῖ φυλάξει τῆς μητρὸς γῆς εἰς ἣν παρακατετέθησαν ἀπὸ δύο χιλιάδων καὶ πλέον ἐτῶν.

Ἐχω πρὸς τούτοις νὰ μνημονεύσω δύο σπουδαιότατα θέματα περὶ ὧν ὁ συγγραφεὺς τῆς *Doctrina* εἶχεν ἀτελεστάτην γνῶσιν, ἥτοι (α) τὴν ἱστορίαν τῆς ἀναπτύξεως τῆς Ἑλληνικῆς καλλιτεχνίας, καὶ (β) τὴν μετρολογίαν. Ὡς πρὸς τὴν πρώτην πράγματι μόνον ἐπ' ἐσχάτων οἱ ἀρχαιολόγοι ἐκτήσαντο αὐστηρῶς ἐπιστημονικὴν τινα βάσιν κρίσεως πρὸς καθορισμὸν τῆς ἀκριβοῦς ἐποχῆς ἔργων τῆς ἀρχαίας καλλιτεχνίας. Ἡ Ἀρχαιολογία ὡς ἐπιστὴμη δυσκόλως δύναται νὰ ῥηθῇ ὅτι ὑφίστατο ἐν τῇ παρελθούσῃ ἑκατονταετηρίδι. Μικρὸν ἢ οὐδὲν ὑπῆρχεν ἐν τῇ φύσει τῶν πραγμάτων, ὅπερ νὰ ἀπέκλειε τὸ δυνατόν τῆς κατατάξεως σχεδὸν παντὸς ἀνεπιγράφου νομίσματος, ἐντὸς ὁρίων τινῶν, εἰς οἵανδήποτε σχεδὸν ἐποχὴν. Πάντα ταῦτα μετεβλήθησαν νῦν, δυνάμεθα δὲ νὰ ἐπιλαμβανώμεθα τῆς σπουδῆς τῆς Ἑλληνικῆς νομισματικῆς μετὰ γενικῆς τινος τοῦλάχιστον γνώσεως τῶν νόμων, οἵτινες ἰσχύουσιν ἐν τῇ γενέσει, ἀναπτύξει καὶ παρακμῇ τῆς Ἑλληνικῆς καλλιτεχνίας. Ἡ νομισματικὴ καὶ ἐπιγραφικὴ ἀπείρως συνεβάλοντο πρὸς καθορισμὸν τῶν σταθερῶν τούτων νόμων τῆς κριτικῆς, νῦν δ' εὐχερῶς δύναται ὁ ἐξησκημένος νομισματικὸς νὰ κατατάξῃ νόμισμά τι ἐντὸς χρονικῶς καὶ τοπικῶς καθωρισμένων ὁρίων, πολλάκις καταπληκτικῶς στενῶν. Οὕτως εἶνε δυνατόν κατέχοντες σειρὰν νομισμάτων ὅπωςδῆποτε πλήρη πόλεως τινος νὰ κατατάξωμεν αὐτὰ καθ' ἣν σειρὰν ἐκόπησαν, οὕτω δὲ νὰ ἀνασυστήσωμεν τὴν νομισματικὴν ἱστορίαν τῆς πόλεως. Οἷον μέγα φῶς δύναται νὰ ἐπιχυθῇ εἰς τὰ σκοτεινὰ διαλείμματα τῆς πολιτικῆς ἱστορίας ὑπὸ σειρᾶς νομισμάτων κατατεταγμένης καὶ δεόντως ἐν χρονολογικῇ τάξει διηυθετημένης, μόνον ἐκεῖνοι δύνανται ἐντελῶς νὰ κατανοήσωσιν, οἵτινες ἔχουσιν οἰκείως πρὸς τὴν νομισματικὴν ἐπιστήμην καὶ εἶνε εἰθισμένοι νὰ πραγματεύωνται καὶ μελετῶσιν ἐν λεπτομερείᾳ τὰ νομίσματα τῶν ἀρχαίων.

Εἰς τῶν διακριτικῶν χαρακτήρων τῆς παρούσης συγγραφῆς εἶνε ἡ ἀπόπειρα πρὸς σαφῆ κατὰδειξιν τῆς χρονολογικῆς ἀκολουθίας τῶν διαφορῶν σειρῶν, ὅπως οὕτως ἀνοικοδομηθῇ ἐν διαγράμματι ἡ ἱστορία ἀρχαίου κόσμου, ὡς ὑπῆρξεν αὕτη ἀπὸ τοῦ ἐξδόμου αἰῶνος π. Χ. μέχρι τῶν τελευταίων ἐτῶν τοῦ τρίτου μ. Χ. αἰῶνος, ἥτοι ἐπὶ διάστημα σχεδὸν μιᾶς χιλιετηρίδος. Ἐὰν δ' ἐν τισι τῶν χωρῶν ἡ ἱστορικὴ αὕτη σχεδιογράφῃς εἶνε πενιχροτάτη καὶ λίαν διακεκομμένη, θὰ εὐρεθῇ κατὰ κανόνα ὅτι τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν ἔλλειψιν νομισματικῶν τεκμηρίων. Ὅπου δὴποτε ὑπάρχει πρόχειρος ποσότης τις νομισμάτων, ἔκεί ἔχομεν αὐθεντικά μνημεῖα ἐφ' ὧν νὰ ἐργασθῶμεν. Διὰ τοῦτο δὲ ὅσον παράτολμοι καὶ πειραστικαὶ τινὲς τῶν χρονολογικῶν ὑποθέσεών μου δύνανται νὰ νομισθῶσιν ὑπὸ μᾶλλον πεφυλαγμένων νομισματολόγων, προετίμησα κάλλιον νὰ ὑποβάλω τοιαύτας σκέψεις, ἃς πιθανὸν ἔστιν ὅτε ἐσχημάτισα λίαν ἐσπευσμένως, εἰς τὴν κρίσιν πάντων τῶν ἀρμοδίων νὰ ἀποφανθῶσιν γνώμην ἐπὶ τοιούτων θεμάτων ἢ νὰ καλύψω τὴν ἐμὴν ἄνοιαν ὑπὸ τὸ εὐχερὲς περίβλημα τῆς σιωπῆς. Ἔσομαι δὲ τῷ ὄντι λίαν εὐτυχὴς ἐὰν σφάλματά τινα εἰς ἃ δυνατόν νὰ ὑπέπεσα χρησιμεύσωσιν εἰς τὸ νὰ προκαλέσωσι συζήτησιν καὶ οὕτω νὰ ἐξαγάγωσιν εἰς φῶς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν.

Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν μετρολογίαν, ὁ *Eckhel* εἶχε πληρέστατα δίκαιον ἀρνούμενος νὰ πραγματευθῇ ἐν τῇ μεγάλῃ αὐτοῦ συγγραφῇ λεπτομερῶς περὶ τοῦ θέματος τούτου. Πλεῖστα, εἶνε ἀληθές, ἐγράφησαν πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ *Eckhel* περὶ τῶν ὀλκῶν τῶν ἀρχαίων νομισμάτων, δυσχερῶς ὁμως δύναται νὰ εὐρεθῇ τι μεταξὺ αὐτῶν σταθερᾶς καὶ διαρκοῦς ἀξίας. « Πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν », λέγει (*Prolegomena* σελ. 34, μετάφρ. Ἀρ. Μισίου σελ. 56), « ὅτι πολλὰ εἶνε ἐν τούτῳ τὰ ἀμφίβολα καὶ ἀξέβαια, πολλὰ τὰ περικεκαλυμμένα ἔτι ὑπὸ Κιμμερίων σκότους, ὅπερ ἱκανῶς καταφαίνεται ἐκ τῶν ἐρίδων καὶ διχογνωμιῶν τῶν πεπαιδευμένων. » Ὁ δ' ἀληθὴς λόγος τοῦ μὴ δυνατοῦ νὰ ἐξαχθῶσι κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν συμπεράσματά τινα ἐκ τῶν ὀλκῶν τῶν Ἑλληνικῶν νομισμάτων ὁρθῶς ἐπίσης ἐξετιμήθη ὑπὸ τοῦ *Eckhel*, ὅστις ἐντούτοις δὲν φαίνεται νὰ προησθάνθη, ὅτι ὁ τότε ἀληθὴς οὗτος λόγος δὲν θὰ ἐφηρμόζετο πάντοτε. Ἐφ' ὅσον ἦτο ἀδύνατον νὰ χρονολογηθῶσιν ὀριστικῶς αἱ διάφοροι νομισματικαὶ σειραὶ τῶν πόλεων τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ἐπὶ τοσοῦτον ἦσαν κεναὶ καὶ ἄνευ ἀξίας πᾶσαι αἱ με-

τρολογικαὶ θεωρίαι, ὡς ὀρθότατα παρατηρεῖ ὁ *Eckhel*: «δύσκολον ὅμως θὰ ἀναλάβῃ ἔργον ὁ θέλων νὰ ἀνεύρῃ σταθερὰν ἀναλογίαν τῆς λίαν κατὰ τὸ βάρος πρὸς ἑαυτὴν διαφερούσης ἀργυρᾶς νομισματοκοπίας, π.χ. τῶν Συρακουσίων.» Ἴσως εἴπῃ τις ὅτι πρέπει νὰ διακριθῶσιν οἱ χρόνοι καὶ ἄλλο εἰς ἄλλους βάρους νὰ ἀποδοθῇ. Ἀλλὰ τίς ἡξεύρει νὰ διακρίνῃ ἀρμοδίως τοὺς χρόνους τούτους;» Οὐδ' αὐτὸς ὁ *Eckhel*, πολὺ δ' ὀλιγώτερον οἱ μετρολογικοὶ συγγραφεῖς τοῦ αἰῶνος αὐτοῦ καὶ τοῦ προηγηθέντος. Νῦν ὅμως δὲν συμβαίνει πλέον τὸ αὐτό, οἱ δὲ μετρολόγοι τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος, ὁ *Boeckh* 1838, ὁ *Queiro* 1859, ὁ *Mommesen* 1865, ὁ *Brandis* 1866, ὁ *Lenormant* 1878, ὁ *Bortolotti* 1878 καὶ ὁ *Hultsch* 1864 καὶ 1882, ἐν τῷ φωτὶ τῶν πληρεστέρων αὐτῶν γνώσεων περὶ τῆς ἀκριβοῦς χρονολογίας τῶν νομισμάτων, ἐπὶ τοῦ ὁποίου αἱ θεωρίαι αὐτῶν στηρίζονται, ἔθεσαν ἐπὶ τέλους, τὴν ἐπιστήμην τῆς ἀρχαίας νομισματικῆς μετρολογίας ἐπὶ στερεοῦ ἐδάφους. Δὲν δύναται δὲ πλέον νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι ὁ κλάδος οὗτος τοῦ ἡμετέρου θέματος καλύπτεται ὑπὸ «Κιμμερίου σκότους». ἢ νῦν ἐπὶ τέλους διεσπάσθη, ἀρχόμεθα δὲ νὰ ὀρῶμεν ἀρκούντως ἐναργῶς καὶ νὰ διαγινώσκωμεν τὴν ἡμετέραν ὁδόν. Εἴνε ἄληθές ὅτι πολλὰ ὑπολείπονται εἰσέτι νὰ τελεσθῶσι, πάντα δὲ δὲν εἴνε εἰσέτι ἐντελῶς ἐναργῇ. Ἀναμφιλέκτως δ' εἴνε δυνατὸν ὅτι πρὸ τῆς παρελεύσεως πολλῶν ἐτῶν, τὰ μέρη ἐκεῖνα τῆς παρούσης συγγραφῆς ἅτινα πραγματεύονται περὶ τῆς γενέσεως καὶ ἐξαπλώσεως τῶν διαφόρων σταθμητικῶν συστημάτων θὰ ἔχωσιν ἀνάγκην περιεσκεμμένης ἀναθεωρήσεως, ἴσως δὲ γείνη χρεία νὰ γραφῶσι καθ' ὁλοκληρίαν ἐκ νέου. Εἴμαι ἐτοιμότητος νὰ παραδεχθῶ ὅτι πολλὰ ἐκ τῶν δοξασιῶν μου εἴνε ὑποθετικά, τινὰ δὲ ἐκ τῶν συμπερασμάτων μου στηρίζονται ἐπὶ ἀνεπαρκῶν δεδομένων. Μέλλουσαι ἀνακαλύψαι δυνατὸν νὰ ἐπικυρώσωσιν ἢ τροποποιήσωσι τὰς ἰδέας μου ἐπὶ πολλῶν σκοτεινῶν σημείων. Τὰ περὶ τῆς μετρολογίας κεφάλαια τῆς Εἰσαγωγῆς μου θὰ γείνωσιν ἴσως δεκτά, ὡς κατ' οὐσίαν ἐγράφησαν, ἀπλῶς ὡς πιθανὰ θεωρίαι. Τὸ μέρος τοῦτο λοιπὸν τοῦ ἐγχειριδίου μου δύναται νὰ τὸ παρέλθωσιν ὅσοι ἀποβλέπουσι μόνον εἰς πράγματα ἐξ ὧν πεποιθα ὅτι ἐπαρκῆς ἀφθονία ἐνυπάρχει ἐν τῷ συνόλῳ τῆς συγγραφῆς.

Μίαν ἔτι λέξιν ὀφείλω νὰ προσθέσω ὡς πρὸς τὸν ὀρίζοντα καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ παρόντος ἐγχειριδίου. Ἐν πρώτοις δὲν ἔχει ἀξιώσεις «γενικοῦ καταλόγου» τῶν Ἑλληνικῶν νομισμάτων. Δὲν ἦλθεν εἰσέτι ὁ

κῶν τύπων ἐκάστης πόλεως καὶ ἐκάστου βασιλέως, κατὰ χρονολογικὴν ἑφ' ὅσον ἦτο δυνατόν τάξιν, προσέχων νὰ διακρίνω τὰς διαλεκτικὰς μορφὰς τοῦ ἐθνικοῦ ὀνόματος ἢ ἐπιθέτου, νὰ σημειῶ τοὺς ἐν χρήσει κατὰ τὰς διαφόρους περιόδους μετρολογικοὺς κανόνας, τοὺς ἐγχωρίους μύθους, πρὸς δὲ τὰ ὀνόματα καὶ ἐπίθετα τῶν κατ' ἐξοχὴν ἐν ἐκάστῳ τόπῳ λατρευομένων θεοτήτων, καὶ νὰ ὑποδεικνύω ἀξιοσημειώτους παλαιογραφικὰς ἰδιοτροπίας, ἑφ' ὅσον τοῦτο ἦτο δυνατόν νὰ γείνη ἄνευ εἰδικῶν καὶ πρὸς τοῦτο χαραχθέντων τυπογραφικῶν στοιχείων, ἅτινα θὰ ἀπότην μεγάλην προσθήκην εἰς τὴν τιμὴν τοῦ ἔργου. Ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ περιόδῳ προσεπάθησα νὰ ἀναγράψω τοὺς τίτλους, ἂν καὶ οὐχὶ τὰ ὀνόματα, πάντων τῶν ἐγχωρίων ἀρχόντων, καὶ τὰ ὀνόματα τῶν κυριωτέρων θρησκευτικῶν ἐορτῶν καὶ δημοσίων ἀγώνων, πρὸς δὲ προσέσχον νὰ σημειῶ ἐπιμελῶς τὰ ἐγχώρια χρονολογικὰ συστήματα πανταχοῦ ἔνθα τὰ νομίσματα φέρουσι χρονολογίας.

Ἐν ἀπάσαις ἐκείναις ταῖς χώραις ἐν αἷς ἐνόμισα τοῦτο βοηθητικὸν εἰς τὸν σπουδαστὴν προσήρτησα ἐν εἵδει πίνακος χρονολογικὴν σύνοψιν τῆς νομισματοκοπίας, ἵνα δι' ἐνὸς βλέμματος ὁρᾷ τις κατὰ ποίας περιόδους αἱ διάφοροι πόλεις ἔκοψαν χρυσᾶ, ἀργυρᾶ ἢ χαλκᾶ νομίσματα».

Ὁ κ. Head ὁμιλεῖ ἀκολουθῶς διὰ βραχέων περὶ τῶν ἐν τῷ κειμένῳ εἰκόνων, καὶ τῶν συλλάβων καὶ παλαιογραφικῶν πινάκων, οὓς προσήρτησεν ἐν τέλει πρὸς εὐκολίαν τοῦ ἀναγνώστου, δι' ὧν γίνεται εὐχρηστότατον ἀληθῶς τὸ σύγγραμμα.

Ἀλλ' ἔχει καὶ ἐν οὐχὶ ἀσήμαντον μειονέκτημα τὸ πολῦτιμον τοῦτο σύγγραμμα, ὅπερ ὅμως κατ' οὐδὲν ἐπιβαρύνει τὸν σοφὸν αὐτοῦ συγγραφέα, τοῦτο δὲ εἶνε ὅτι ἐξεδόθη πρὸ δεκαετίας, ἐπομένως δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀπεικονίζῃ ἀκριβῶς ἐν ἀπάσαις ταῖς λεπτομερείαις αὐτῆς τὴν σημερινὴν κατάστασιν τῶν νομισματικῶν γνώσεων. Τὴν ἑλλειψιν ταύτην ἐθεώρησα ἐπιβαλλόμενον νὰ ἀναπληρώσω, διότι ἀληθῶς πολλὰ καὶ σπουδαῖα ἀνεκαλύφθησαν καὶ ἐμελετήθησαν ἔκτοτε, πολλὰ λεπτομέρεια ἡμαρτημέναι ἐπηνωρθώθησαν, οὐκ ὀλίγαι δὲ τῶν μέχρι τῆς ἐκδόσεως τῆς συγγραφῆς τοῦ Head νομιζομένων ὡς εἰκασιῶν, ἀπεδείχθησαν ἐπιστημονικαὶ ἀλήθειαι.

Τὰς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν νεωτέρων δημοσιεύσεων συμπληρώσεις

μου ἀπέφυγον νὰ θέσω ὡς σημειώσεις ὑπὸ τὰ σχετικὰ κείμενα τοῦ πρωτοτύπου πρῶτον μὲν ἕνεκα τοῦ πολυαρίθμου αὐτῶν ἔτι δὲ πρὸς ἀποφυγὴν διασπάσεως τῆς ἐπιστημονικῆς ἐνότητος τοῦ πρωτοτύπου διὰ τῶν ἔστι ὅτε καὶ τὰς γενικὰς αὐτοῦ γραμμὰς τροποποιουσῶν νεωτέρων ἀνακαλύψεων καὶ θεωριῶν, ἔπειτα δὲ διότι ἡ πολύμοχος καὶ μεγίστης ἐπιστασίας δεομένη ἐργασία αὕτη ἡμῶν δὲν ἐπερατώθη εἰσέτι, ἐνῶ ἐξ ἄλλου ἐθεωρήθη ἐπείγουσα ἡ δημοσίευσίς τοῦ πρωτοτύπου. Ἐλπίζω ὁμως ἐντὸς ἐνὸς ἔτους νὰ δημοσιευθῇ καὶ τὸ παράρτημα τοῦτο.

Οὕτω πέποιθα, ὅτι ἀποκτῶμεν ἐν Ἑλλάδι βιβλίον ἐπαρκέστατον μὲν τοῖς ἐφιεμένοις τὸ πρῶτον νὰ ἐγκολπωθῶσιν τὴν νομισματικὴν ἐπιστήμην σπουδασταῖς, χρησιμώτατον παντὶ λογίῳ καὶ συλλογεῖ νομισμάτων, οὐχὶ δὲ ἄχρηστον τοῖς ξένοις ἐπιστήμοσιν¹.

Ἡ ἐκτύπωσις τοῦ παρόντος βιβλίου προσέκρουεν ἐν Ἑλλάδι κατὰ δυσχερειῶν ἐκ πρώτης ὄψεως ἀνυπερβλήτων φαινομένων. Τὰ τυπογραφεῖα ἡμῶν ἐστεροῦντο τῶν πολυποικίλων Ἑλληνικῶν, Λυκικῶν, Ἑβραϊκῶν, Ἰνδικῶν, κλπ., ἐπιγραφικῶν χαρακτῆρων, ὅπως δὲ κατασκευασθῶσιν οἱ πίνακες προαπητεῖτο πρῶτον μὲν ἡ ἐξ ἀπάντων τῶν Μουσείων καὶ ἰδιωτικῶν συλλογῶν τῆς Εὐρώπης δυσχερεστάτη περισυλλογὴ τελείων καὶ ὁμοιοχρῶμων

1. Ἐὰν παρὰ τὸ βιβλίον τοῦ Head ἔπρεπε νὰ συστήσω εἰς τὰς ὁμογενεῖς μου τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐτέρου γενικοῦ νομισματικοῦ βιβλίου δὲν θὰ ἐδίσταζον ἐνθέρμως νὰ ὑποδείξω τὰ *Προλεγόμενα* τῆς *Doctrina Numorum* τοῦ ἀθανάτου Eckhel ὅσον βαρεῖα καὶ ἂν ἐπικαθῇ ἐπ' αὐτῶν ἡ ἔκτοτε παρέλευσις αἰῶνος ὀλοκλήρου. Ὁ Eckhel εἶνε ὡς ὁ Winkelman ἐκ τῶν ῥηξικελεύθων ἐκείνων ἀνδρῶν, ὧν τὰ ἔργα δὲν ἀρκεῖ μόνον ἐκ παραδόσεως ἢ ἐπιδείξεως νὰ θαυμάζωμεν μεγάλως διὰ λόγων, ἀλλὰ δεόν καὶ νὰ μελετῶμεν νυκτός τε καὶ ἡμέρας. Ἡ ἀπαράμιλλος αὐτῶν κριτικὴ καὶ λογικὴ ἀντίληψις καὶ ἔκθεσις τῶν πραγμάτων καὶ θεωριῶν εἶνε διδακτικωτάτη καὶ ὅταν ἀκόμη στηρίζεται ἐπὶ πτωχῆς ἢ ἐσφαλμένης ἀποδείξεως βάσεως δεδομένων. Διὰ τοῦτο δὲ εὐθύς ὡς ἀπεφασίσθη ἡ μετάφρασις τοῦ βιβλίου τοῦ Head, προέτρεψα τὸν λατινομαθῆ φίλον μου κ. Ἀριστοτέλην Μίσιον ἵνα καταλλήλως προπαρασκευαζόμενος ἐν τῷ Ἑθν. Νομ. Μουσείῳ προβῇ εἰς τὴν μετάφρασιν καὶ δημοσίευσιν τῶν *Προλεγόμενων* τοῦ Eckhel. Τοῦτο ἐγένετο ἤδη, πέποιθα δ' ὅτι χάριτας θὰ ὀφείλωσιν εἰς τὸν λόγιον μεταφραστὴν οἱ ἀναγινώσκοντες τὰ θαυμάσιον τοῦτο βιβλίον, ὅπερ συνιστῶμεν καὶ ὡς ἀπαραίτητον πᾶρison τῆς μεταφράσεως ἡμῶν.

ἐκμαγείων πολυαριθμοτάτων, δεύτερον δὲ ἢ παρ' ἡμῖν ὑπαρξίς καλλιτέχνου ἱκανοῦ νὰ ἀποδώσῃ διὰ τῆς φωτοτυπίας τὴν ἐκπλήσσουνσαν καλλονὴν αὐτῶν, ἔργον ἀληθῶς δυσχερέστατον!

Εὐτυχῶς ὁ κ. Head, εἰς ὃν ὀφείλω καὶ τὴν φιλόφρονα ἄδειαν πρὸς μετάφρασιν τοῦ ἔργου του καὶ τὴν προτροπὴν ὅπως κατὰ τὸ δοκοῦν ἐμοὶ ἐπεξεργασθῶ ἢ συμπληρώσω αὐτό, ἔσπευσε μετὰ πλείστης εὐμενείας εἰς βοήθειαν ἡμῶν. Τῇ μεσολαβήσει καὶ προτάσει αὐτοῦ, αὐτὴ ἡ Διεύθυνσις τοῦ Βρεταννικοῦ Μουσείου παρεχώρησεν ἡμῖν ἄδειαν τῆς ἐκ τῶν μητρῶν τοῦ τυπογραφείου Clarendon λήψεως πάντων τῶν ἀναγκαίων ἐπιγραφικῶν χαρακτῆρων, τῷ Head δ' ὀφείλομεν καὶ τὰ ἀληθῶς θαυμάσια ἐκμαγεῖα τῶν νομισμάτων ἅτινα ἀποτελοῦσι τὴν καλλίστην ἴσως ἐκλογὴν Ἑλληνικῶν νομισμάτων ἣτις συνήχθη ποτὲ πρὸς τοιοῦτον σκοπόν. Ἐπιβάλλεται μοι ἄρα τὸ καθῆκον νὰ εὐχαριστήσω καὶ δημοσίᾳ τὸν σοφὸν διδάσκαλον καὶ συνάδελφόν μου ὡς καὶ τοὺς ἐξόχους ἄνδρας τῆς Διευθύνσεως τοῦ Βρεταννικοῦ Μουσείου.

Πρὸς ἀπεικόνισιν τῶν ἐκμαγείων ἠκολουθήσαμεν σύστημα διάφορον τοῦ πρωτοτύπου, ἀντὶ δηλαδὴ τῆς ἐν τῷ κειμένῳ φωτοτυπογραφικῆς ἀπεικονίσεως, προετιμήσαμεν τὴν εἰς αὐτοτελεῖς πίνακας φωτοτυπικὴν ἀναπαράστασιν. Ἡ πρώτη μέθοδος εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἔχει τὸ προτέρημα τῆς ἀμέσου παραβολῆς τοῦ μνημείου πρὸς τὴν περιγραφὴν, ἀλλ' ὡς αὐτὸς ὁ Head παρατηρεῖ « ἡ μόνη μέθοδος ἀπεικονίσεως ἀρχαίων νομισμάτων ἐφ' ἧς δύναται τις ἀσφαλῶς νὰ βασισθῇ », ἡ μόνη ἣτις ἀληθῶς ἀποδίδει τὴν καλλονὴν καὶ τεχνοτροπίαν αὐτῶν, ὡς καὶ τὰς ἐλαχίστας λεπτομερείας, εἶνε ἡ φωτοτυπικὴ ἢς ἀδύνατον νὰ γείνη χρήσις ἐν αὐτῷ τῷ κειμένῳ. Οὕτω προετιμήσαμεν — προτραπέντες εἰς τοῦτο καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως — νὰ προσαρτήσωμεν λεύκωμα φωτοτυπικῶν πινάκων. Ἀπλῇ δὲ παραβολῇ τούτων πρὸς τὰς εἰκόνας τῆς Ἀγγλικῆς ἐκδόσεως τοῦ πρωτοτύπου πείθει πάντα περὶ τῆς μεγάλης ὑπεροχῆς τῶν εἰκόνων τῆς μεταφράσεως, δι' ἧς οὐδέποτε εὐρέθημεν εἰς ἣν ὁ κ. Head ἀνάγκην νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἡ δεῖνα

ἐπιγραφὴ ἢ τὸ δεῖνα σύμβουλον ὁρατὸν ἐπὶ τοῦ νομίσματος, δὲν φαίνεται ἐπὶ τῆς εἰκόνης αὐτοῦ.

Ἐτύχομεν ὁμῶς πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν πινάκων τοῦ εὐτυχήματος τῆς ἐν Ἀθήναις ὑπάρξεως τοῦ καταστήματος τοῦ κ. Ἀριστ. Ῥωμαΐδου, ὅστις καίπερ οὐδεμίαν σχεδὸν ἔχων ἀρχαιοτέραν πείραν τῆς δυσχερεστάτης ὅσον καὶ λεπτῆς ταύτης ἐργασίας, εἰργάσθη οὕτως ἐπιτυχῶς καὶ μετὰ τοσούτου ἀληθῶς καλλιτεχνικοῦ ἐνδιαφέροντος ὥστε δὲν ἀποκρύπτω ὅτι καὶ ἐμοῦ καὶ πολλῶν ἐν Ἑσπερίᾳ συναδέλφων μου προῦκάλεσε ἀπροσδόκητον καὶ εὐάρεστον ἐκπληξιν.

Ἀλλὰ καὶ ἡ τυπογραφικὴ ἐκτέλεσις ἀμιλλᾶται πρὸς ἐκεῖνα. Τὸ τυπογραφικὸν κατὰστημα Σακελλαρίου, τὸ ὑπὸ λογίων ἀνδρῶν, διευθυνόμενον καὶ τιμῶν τὴν ἐν Ἑλλάδι τυπογραφίαν, δὲν ἐφείσθη οὔτε κόπων οὔτε δαπάνης πρὸς τελειοτέραν ἐκτύπωσιν τοῦ βιβλίου οὔτε κόπων οὔτε δαπάνης πρὸς τελειοτέραν ἐκτύπωσιν τοῦ βιβλίου μεθ' ὅλην τὴν ἔνεκα τοῦ συστήματος τῆς Μαρ. Βιβλιοθήκης ἐπιβαλλομένην ἀπίστευτον ἀληθῶς ταχύτητα περὶ τὴν ἐκτύπωσιν τῶν βιβλίων αὐτῆς.

Ἐὰν δὲ μοι ἐπετρέπετο νὰ εἶπω τι καὶ περὶ ἐμαυτοῦ θὰ ἔλεγον ὅτι εἰργάσθην πάσῃ δύνامي ὅπως πιστῶς καὶ ὅσον οἷόν τε κατὰ λέξιν ἀποδώσω τὰς ἐννοίας τοῦ πρωτοτύπου, ὅτι δὲ ἂν τυχὸν ὑπάρχουσι σφάλματα ταῦτα ἀποδοτέα εἰς πᾶν ἄλλο ἢ ἀμέλειάν μου.

Παραδίδων νῦν τὴν μετάφρασιν ταύτην εἰς τὸ κοινὸν εὐφροσύνῳς προαισθάνομαι ὅτι τὸ σύγγραμμα τοῦ κ. Head θέλει γίνῃ πρόξενον πολλῆς καὶ ποικίλης ἐπιστημονικῆς τε καὶ ἐθνικῆς ὠφελείας. Τοῦτο δὲ πάντως ἔσται ἡ ἀρίστη τῶν ἀμοιβῶν διὰ τὸν τὴν μεγάλην δαπάνην τῆς ἐκτυπώσεως καταβαλλόντα γενναῖον χορηγόν.

Ἐν τέλει θὰ παρέλειπον στοιχειῶδες καθῆκον ἂν δὲν ἐξέφραζον δημοσίᾳ τὰς εὐχαριστίας μου τῷ ἐπιμελητῇ τῆς Μαρασλείου Βιβλιοθήκης κ. Λυσάνδρῳ Χ. Κώνστα, ὅστις μεγάλως διὰ τε τῶν συμβουλῶν καὶ τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ συνεβάλετο εἰς τὴν αἰσίαν ἀποπεράτωσιν τοῦ ἀληθῶς δυσχεροῦς τούτου ἔργου.

Ἐγγραφον ἐν Ἀθήναις ἐν ἔτει 1894, μηνὸς Ἰουλίου ἀρχομένου.

ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΣΒΟΡΩΝΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Πλήρης βιβλιογραφία τῆς Ἑλληνικῆς Νομισματικῆς θὰ ἦτο ἀναμφιβόλως συναγωγή τὰ μάλιστα ἐνδιαφέροντα, ἀλλ' ὑπὸ πρακτικὴν ἔποψιν τὰ τρία τέταρτα αὐτῆς θὰ ἦσαν πιθανῶς ἄχρηστα. Διὸ ἐνόμισα ἀναγκαῖον νὰ μνημονεύσω μόνον (α) τὰ ἔργα ἐκεῖνα, ἅτινα ἐγὼ αὐτὸς συχνότατα μετεχειρίσθην ἢ ἀνέφερον κατὰ τὰς νομισματικὰς μου μελέτας, ἰδίως δὲ ἐν τῇ παρασκευῇ τοῦ παρόντος ἔργου. Εἰς ταῦτα δὲ προσέθεσα ἐν ἡ δύο, οἷον τὸ γεωστὶ ἐκδοθὲν μέγα ἔργον τοῦ Garucci περὶ τῶν νομισμάτων τῆς ἀρχαίας Ἰταλίας, ἅτινα ἐδημοσιεύθησαν διαρκούσης τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ παρόντος ἐγχειριδίου. Ἐπιθυμῶν δὲ νὰ ἦμαι ὡς οἷόν τε περιληπτικός, ἐσυντόμευσα τινὰς τῶν μακροτέρων τίτλων, παρέλιπον δὲ τὰ βραχύτερα καὶ ὅσα ἔκρινα μικροτέρας σπουδαιότητος ἄρθρα. Ἐν τούτοις ταῦτα εὐκόλως εὐρίσκονται παρὰ τοῦ ἀναγνώστου ὅστις θὰ θελήσῃ νὰ ἀφιερῶσθαι βραχὺν χρόνον πρὸς ἀνάγνωσιν τῶν εὐρετηρίων τῶν διαφόρων νομισματικῶν περιοδικῶν (β), οἷα τὸ Numismatic Chronicle, ἡ Revue Numismatique, ἡ Zeitschrift für Numismatik καὶ ἄλλων, ὧν προσήρτησα βραχὺν κατάλογον (γ). Προσέθεσα ἐπίσης ἐκλογὴν γεωγραφικῶν, ἱστορικῶν, ἀρχαιολογικῶν, μυθολογικῶν, μετρολογικῶν καὶ ἐπιγραφικῶν βιβλίων (δ), χρησιμωτάτων καὶ ὄντως ἀπαραιτήτων ἐν γένει εἰς τὸν νομισματικόν.

(α) ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΑ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ.

BABELON (E.).

Monnaies royales inédites. *Rev. Num.*, 1883.

Monnaies crétoises. *Rev. Num.*, 1885.

Monnaies de la Cyrénaïque. *Rev. Num.*, 1885.

Monnaies de la République romaine. *Paris*, 1885.

β'.

- BAHRFELDT (M.) and SAMWER (C.) Geschichte des älteren römischen Münzwesens. *Vienna*, 1883.
- BEHR, Catalogue. Ἰδε LENORMANT (F.).
- BEULÉ (E.). Les monnaies d'Athènes. *Paris*, 1858.
- BIRCH (S.) Ἄρθρα ἐν τῷ *Num. Chron.*, Σειρὰ I.
- BLAU (O.) De Numis Achaemenidarum aramaeo-persicis. *Leipzig*, 1855.
- BOMPOIS (F.).
 Médailles grecques autonomes frappées dans la Cyrénaïque. *Paris*, 1869.
 Étude historique et critique des Portraits attribués à Cléomène III, roi de Lacédémone. *Paris*, 1870.
 Explication d'un Didrachme inédit de la ville d'Ichnae (Macédoine). *Paris*, 1874.
 Observations sur un Didrachme inédit de la ville de Ciérium en Thessalie. *Paris*, 1876.
 Examen chronologique des Monnaies frappées par la communauté des Macédoniens. *Paris*, 1876.
 Κατάλογος πωλήσεως τῆς συλλογῆς του. *Paris*, 1882.
 Διάφορα ἄλλα ἄρθρα περὶ θεμάτων τῆς Ἑλλην. νομισματικῆς.
- BORRELL (H. P.).
 Πολυάριθμα καὶ σπουδαῖα ἄρθρα ἐν τῷ *Num. Chron.*, Σειρὰ I, Τόμ. ii-xi.
 Χειρόγραφος κατάλογος ἐν τῷ Βρεταννικῷ Μουσείῳ.
- BORRELL (M.). Μέγας χειρόγραφος κατάλογος ἀνήκων νῦν τοῖς κ. κ. Rollin καὶ Feuardent.
- BOSSET (C. P. DE). Sur les Médailles des îles de Céphallénia et d'Ithaca. *London*, 1845.
- BOUTKOWSKI (A.). Dictionnaire Numismatique, Τόμ. i. *Leipzig*, 1877.
- BRITISH MUSEUM CATALOGUE OF GREEK COINS. (Μνημονεύμενος ὡς *B. M. Cat.*).
 (i) Italy (Poole, Head, and Gardner)· (ii) Sicily (Poole, Head, and Gardner)· (iii) Thrace (Head and Gardner)· (iv) Macedon (Head)· (v) Thessaly (Gardner)· (vi) Central Greece (Head)· (vii) Crete, etc. (Wroth)· (viii) Seleucidae (Gardner)· (ix) Ptolemies (Poole)· (x) Greek and Scythic Kings of India (Gardner). Ἡ συνέχεια ἐξακολουθεῖ.

- BRITISH MUSEUM. Guide to the Coins of the Ancients (B. V. Head). *London*, 1881. (Μνημονεύόμενος ὡς *B. M. Guide*).
- BUNBURY (E. H.).
Tetradrachms of Alexander. *Num. Chron.*, 1868 and 1883.
Unpublished Coins of the Seleucidan Kings of Syria. *Num. Chron.*, 1883.
Unpublished Cistophori. *Num. Chron.*, 1883.
- BURTON T.).
Διάφορα ἄρθρα ἐν τῷ *Num. Chron.*, Σειρὰ I.
Ἴδε ὡσαύτως τοὺς καταλόγους τῆς ἐκποιήσεως τῶν συλλογῶν Pembroke καὶ Thomas.
- CADALVÈNE (E. DE). Recueil de Médailles grecques. *Paris*, 1828.
- CARELLI (FR.). Numorum Italiae veteris tabulae ccii. Ed. C. Cavedoni. *Leipzig*, 1850.
- CASATI C. . Épigraphie de la Numismatique étrusque, *Rev. Num.*, 1885.
- CAVEDONI C. .
Numismatica biblica. *Modena*, 1850-1855.
Monete antiche dell'isola di Lipari. *Modena*, 1869.
Διάφορα ἄρθρα ἐν τοῖς *Annali* καὶ ἐν τῷ *Bulletino dell' Inst. di Corr. Arch.*
- CHABOUILLET (A.). Statère d'or du roi Aces. *Paris*, 1866.
- COHEN (H.).
Monnaies de la République romaine. *Paris*, 1857.
Monnaies frappées sous l'Empire romain. *Paris*, 1859-1868. 7 τόμ. Νέα ἐκδόσις δημοσιεύεται νῦν.
- COMBE (C.). Nummorum veterum populorum et urbium qui in museo Gul. Hunter asservantur descriptio. *London*, 1782.
- COMBE (T.). Veterum populorum et regum numi qui in Museo Britannico asservantur. *London*, 1814.
- COUSINÉRY (E. M.). Essai historique et critique sur les Monnaies d'argent de la Ligue achéenne. *Paris*, 1825.
- CUNNINGHAM (A.). Coins of Alexander's successors in the East. *Num. Chron.*, 1868-1870.
- CURTIS (E.). Ueber den religiösen Character der griechischen Münzen. Μεταφρασθὲν ἀγγλιστὶ ὑπὸ B. V. Head. *Num. Chron.* 1870.

- DELGADO (A.). Medallas autonomas de Espana. *Seville*, 1871-1876.
- DROYSSEN (J. G.). Zum Münzwesen Athens. *Sitzungsberichte der K. preussischen Akademie der Wissenschaften zu Berlin*, 1882.
- DUCHALAIS (A.). Description des Médailles gauloises. *Paris*, 1846.
- DUMERSAN (M.). Description des Médailles antiques du cabinet Allier de Hauteroche. *Paris*, 1829.
- ECKHEL (J.).
Doctrina numorum veterum. *Vienna*, 1792-1798. 8 τόμ.
Addenda εις τὸ αὐτό. *Vienna*, 1826.
- EVANS (A. J.). Illyrian Coins. *Num. Chron.*, 1880.
- EVANS (J.). Ancient British Coins. *London*, 1864.
- FELLOWS (C.). Coins of ancient Lycia. *London*, 1855.
- FEUARDENT (F.). Numismatique. — Égypte ancienne. *Paris*, 1870-1873. 2 τόμ.
- FIGURELLI (G.). Catalogo del Museo nazionale di Napoli. *Naples*, 1866-1872.
- FOX (C. R.). Engravings of unedited or rare Greek Coins. Part I. Europe. *London*, 1856. Part II. Asia and Africa. *London*, 1862.
- FRIEDLAENDER (J.).
Die Oskischen Münzen. *Leipzig*, 1850.
Ein Verzeichniss von griechischen falschen Münzen. *Berlin*, 1883.
Repertorium zur antiken Numismatik. Ἐκδοσις R. Weil. *Berlin*, 1885.
Πολυάριθμα ἄρθρα ἐν τοῖς *Berliner Blätter* καὶ ἐν τῇ *Zeit. f. Num.*
- FRIEDLAENDER (J.) καὶ VON SALLET (A.). Das koenigliche Münzkabinet. *Berlin*, 1877.
- GARDNER (P.).
Sicilian Studies. *Num. Chron.*, 1876.
The Coins of Elis. *Num. Chron.*, 1879.
Pollux'account of ancient Coins. *Num. Chron.*, 1881.
Samos and Samian Coins. *Num. Chron.*, 1882.
The Parthian Coinage. *London*, 1877.

- The Types of Greek Coins. *Cambridge*, 1882.
 Zacynthus. *Num. Chron.*, 1885.
 Πολυάριθμα ἕτερα ἄρθρα ἐν τῷ *Num. Chron.* ἀπὸ τοῦ 1871.
 Ἴδε πρὸς τούτοις BRITISH MUSEUM CATALOGUE OF GREEK COINS.
 καὶ IMHOOF-BLUMER (F.).
 GARUCCI (R.).
 Le monete dell'Italia antica. *Rome*, 1885. (Μόλις πρό τινος
 δημοσιευθὲν ὥστε δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γείνη χρήσις αὐτοῦ κατὰ
 τὴν συγγραφὴν τοῦ παρόντος ἔργου).
 Monnayage antique de Rhegium et de Calabre. *Ann.
 de Num.*, 1882.
 Origines du monnayage d'or et d'argent en Étrurie.
Ann. de Num., 1884.
 GOUGH (R.). Coins of the Seleucidae. *London*, 1803.
 GREAU. Κατάλογοι τῶν πωλήσεων τῆς συλλογῆς αὐτοῦ, 1867 καὶ 1869
 GREENWELL (W.). Rare Greek Coins. *Num. Chron.*, 1885.
 GROTEFEND (C. L.). Chronologische Anordnung der Äthenis-
 chen Silbermünzen. *Hanover*, 1872.
 HEAD (B. V.).
 Greek autonomous Coins from the Wigan Cabinet. *Num.
 Chron.*, 1873.
 History of the Coinage of Syracuse. *Num. Chron.*,
 1874.
 Metrological Notes on ancient electrum Coins *Num.
 Chron.*, 1875.
 Notes on the Staters of Cyzicus. *Num. Chron.*, 1876.
 Addenda, 1877.
 The Coinage of Lydia and Persia. *London*, 1877.
 Himyarite and other Arabian imitations of Athenian
 Coins. *Num. Chron.*, 1878.
 Ancient Systems of Weight. *Journal of the Institute of
 Bankers*, 1879.
 A Himyarite tetradrachm and the Trésor de San'â. *Num.
 Chron.*, 1880.
 History of the Coinage of Ephesus. *Num Chron.*, 1880.
 Addenda, 1881.
 History of the Coinage of Boeotia. *Num. Chron.*, 1881.
 A Guide to the Coins of the Ancients. *London, Brit.
 Mus.*, 1881.

The Young Collector's hand-book of Greek and Roman Coins. *London*, 1883.

Unique Coins of Aetna and Zancle. *Num. Chron.*, 1883.

Coins discovered on the site of Naucratis *Num. Chron.* 1886.

Διάφορα ἑτέρα ἄρθρα ἐν τῷ *Num. Chron.*, etc., ἀπὸ τοῦ 1868-1886.

Ἰδε πρὸς τούτοις BRITISH MUSEUM CATALOGUE OF GREEK COINS.

HEISS (A.). Monnaies antiques de l'Espagne. *Paris*, 1870.

HUCHER (E.). L'Art gaulois d'après les Médailles. *Paris*, 1868.

HUNTER CATALOGUE. Ἰδε COMBE (C.)

IMHOOF-BLUMER (F.).

Zur Münzkunde und Palaeographie Boeotiens. *Num. Zeit.*, 1871 καὶ 1877.

Choix de Monnaies grecques (Πίνακες μόνον) *Winterthur*, 1871

Beiträge zur Münzkunde und Geographie von Altgriechenland und Kleinasien. *Zeit f Num.*, 1873.

Griechische Münzen in dem K. Münzkabinet im Haag, etc *Zeit. f. Num.*, 1876.

Die Münzen Akarnaniens. *Num. Zeit.*, 1878.

Griechische Münzen in der Sammlung in Karlsruhe. *Zeit. f. Num.*, 1880.

Die Euboische Silberwährung. *Monatsbericht der k. Akad. der Wissensch.*, *Berlin*, 1881.

Zur Münzkunde Kilikiens. *Zeit. f. Num.*, 1883.

Mallos, Megarsos, et Antioche du Pyramos. *Ann. de Num.*, 1883.

Monnaies grecques. *Paris*, 1883.

Die Münzen der Dynastie von Pergamon. *Berlin*, 1884.

Griechische Münzen aus dem Museum in Klagenfurt, etc. *Num. Zeit.*, 1884.

Porträtköpfe auf antiken Münzen. *Leipzig*, 1885.

Beiträge zur griechischen Münzkunde. *Zeit. f. Num.*, 1885.

Διάφορα ἄλλα ἄρθρα ὧν κατάλογος ὑπάρχει ἐν τοῖς *Mon. Gr.*, σελ. iii.

IMHOOF-BLUMER (F.) καὶ GARDNER (P.). Numismatic Commentary on Pausanias (II-VIII). *Journal of Hellenic Studies*, 1885 and 1886. (Τὸ Β' μέρος ὡς λίαν ἀργὰ δημοσιευθὲν δὲν ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως τοῦ παρόντος ἔργου.)

- IVANOFF. Κατάλογος πωλήσεως τῆς συλλογῆς. *London*, 1883.
- KEARY (C. F.). The Morphology of Coins. *Num. Chron.*, 1885 and 1886.
- KENNER (F.). Die Münzsammlung des Stiftes St. Florian. *Vienna*, 1871.
- KNIGHT (R. PAYNE-). Nummi veteres civitatum, regum, gentium, in Museo R. P. K. asservati *London*, 1830.
- KOEHLER (U.).
Die Münzen der Kleruchen auf Delos. *Mittheil. d. arch. Inst. Athen.*, VI.
Numismatische Beiträge. Die Solonische Münzreform. *Mittheil. d. arch. Inst. Athen.*, IX.
Münzfunde auf Euboea und in Eleusis. *Mittheil. d. arch. Inst. Athen.*, IX.
Διάφορα ἄλλα ἄρθρα ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ.
- KOEHNE (B.). Description du Musée Kotschoubey. *St. Pétersburg*, 1857.
- LAMBROS (P.).
Νομίσματα τῆς νήσου Ἀμοργοῦ. *Athens*, 1870.
Ἄρθρα ἐν τῇ *Zeit. f. Num.*
- LANGLOIS (V.).
Numismatique des Nomes d'Égypte *Paris*, 1852.
Numismatique de l'Arménie dans l'antiquité. *Paris*, 1859.
- LANG (R. H.). Coins discovered in Cyprus. *Num. Chron.*, 1871.
- LAVY (C. F.). Museo numismatico Lavy. Parte I, Medaglie greche. *Turin*, 1839.
- LEAKE (W. M.). Numismata Hellenica. *London*, 1854. Supplement, 1859.
- LEMMÉ. Catalogue de Médailles du Bosphore Cimmérien. *Paris*, 1872.
- LENORMANT (C.).
Essai sur les Statères de Cyzique. *Rev. Num.*, 1856.
Ἴδε ἐπίσης TRÉSOR DE NUMISMATIQUE.
- LENORMANT (F.).
Description des Monnaies, etc. composant le cabinet du Baron Behr. *Paris*, 1859.
Statères inédits de Cyzique. *Rev. Num.*, 1864.
De quelques espèces de Monnaies grecques mentionnées

- dans les auteurs anciens et dans les inscriptions. *Rev. Num.*, 1867.
- Monnaies royales de la Lydie. *Paris*, 1876.
- La Monnaie dans l'antiquité *Paris*, 1878-1879. 3 τόμοι.
- Monnaies et Médailles. *Paris*, 1883.
- Monnaies égyptiennes mentionnées dans les contrats démotiques. *Ann. de Num.*, 1884.
- Ἑτέρα ἄρθρα ἐν τῇ *Rev. Arch.* καὶ *Rev. Num.*
- LLOYD (W.). Ἄρθρα ἐν *Num. Chron.*, Σειρ. I. τόμ. x καὶ xi. Περὶ τῶν τύπων τῶν νομισμάτων τῆς Καυλωνίας, Κρότωνος, Σελινοῦντος, κτλ.
- LONGPÉRIER (A. DE)
Πολυάριθμα ἄρθρα ἐν τοῖς *Rev. Num.*, *Annali*, καὶ *Bulletino di Corr. Arch.*, πάντα ἀναδημοσιευθέντα ἐν τοῖς *Oeuvres de Longpérier*. *Paris*, 1884, ἐκδ. Schlumberger.
- Rois Parthes Arsacides. *Paris*, 1853-1882.
- LUYNES (H. DE).
Choix de Médailles grecques. *Paris*, 1840. (17 πίνakes, ἄνευ χειμένου).
- Essai sur la numismatique des Satrapies et de la Phénicie. *Paris*, 1846.
- Numismatique et Inscriptions cypriotes. *Paris*, 1852.
- Διάφορα ἄρθρα ἐν τοῖς *Annali* καὶ ἐν *Nouvelles Annales de l'Inst. di Corr. Arch.* καὶ ἐν τῇ *Rev. Num.*
- MADDEN (F. W.). Coins of the Jews. *London*, 1881.
- MARCHI and TESSIERI. L'Aes grave del Museo Kircheriano. *Rome*, 1839.
- MARGARITIS (P.). Catalogue. *Paris*, 1874.
- MILLINGEN (J.).
Recueil de quelques Médailles grecques inédites. *Rome*, 1812.
- Ancient Coins of Greek cities and kings. *London*, 1831.
- Sylloge of ancient unedited coins *London*, 1837.
- Considérations sur la Numismatique de l'ancienne Italie. *Florence*, 1841. Supplement, 1844
- MIONNET (T. E.). Description de Médailles antiques grecques et romaines. *Paris*, 1807-1837. 15 τόμοι.
- MOMMSEN (T.). Histoire de la Monnaie romaine, Μετάφρασις γαλλιστί ὑπὸ Blacas καὶ De Witte. *Paris*, 1865-1875. 4 τόμοι.

MÜLLER (L.).

Description des Monnaies antiques du Musée Thorvaldsen. *Copenhagen*, 1851.

Numismatique d'Alexandre le Grand. *Copenhagen*, 1855.

Die Münzen des Thrakischen Königs Lysimachos. *Copenhagen*, 1858.

Numismatique de l'ancienne Afrique. *Copenhagen*, 1860-1863, Supplement, 1874. 4 τόμοι.

MURET (E.).

Monnaies de Lydie. *Rev. Num.*, 1883.

Monnaies antiques rares ou inédites du Cabinet de France. *Rev. Num.*, 1883.

Ἑτερα ἄρθρα ἐν τῷ *Annuaire de Numismatique, Bulletin de Corr. Hell.* etc.

NEWTON (C. T.).

On a Greek Inscription at Mytilene relating to the coinage of that city and of Phocaea. *Trans. R. Soc. Lit.* τόμος viii.

On an electrum Stater possibly of Ephesus. *Num. Chron.* 1870.

On an inedited Tetradrachm of Orophernes, king of Cappadocia. *Num. Chron.*, 1871.

Ἑτερα ἄρθρα ἐν τῷ *Num. Chron.*, Σειρ. I. τόμ. vii.

NORTHWICK Κατάλογος πωλήσεως τῆς συλλογῆς. *London*, 1859.

ORESCHNIKOW (A. W.). Zur Münzkunde des Cimmerischen Bosporus. *Moscow*, 1883.

PANOFKA (T.) Dissertations numismatiques. *Paris*, 1832.

PELLERIN (J.). Recueil de Médailles de peuples et de villes. *Paris*, 1763-1770. 9 τόμοι.

PEMBROKE Κατάλογος πωλήσεως τῆς συλλογῆς. *London*, 1848. Ὑπὸ T. Burgon.

PINDER (M.).

Die antiken Münzen des K. Museums. *Berlin*, 1851.

Ueber die Chistophoren, etc. *Berlin*, 1856.

PINDER (M.) and FRIEDLÄNDER (J.). Beiträge zur älteren Münzkunde. *Berlin*, 1851.

PODSCHIWALOW (A. M.). Münzen von Sarmatia Europaea, Chersonesus Taurica, und Bosporus Cimmerius. *Moscow*, 1882.

POOLE (R. S.).

- On the Coins of the Ptolemies *Num. Chron.*, 1864-1867.
 Greek Coins as illustrating Greek art. *Num. Chron.*, 1864.
 The Coins of Camarina. *Trans. R. Soc. Lit.*, 1873.
 Athenian Coin-engravers in Italy. *Num. Chron.*, 1883.
 Ἄρθρον «Numismatics», ἐν τῇ *Encyclopaedia Brit.*, 9η ἐκδ.
 Διάφορα ἄλλα ἄρθρα ἐν τῷ *Num. Chron.*, 1861-1862.
 Ἴδε πρὸς τούτοις BRITISH MUSEUM CATALOGUE OF GREEK COINS.

POSTOLAKA (A.).

- Κατάλογος τῶν ἀρχαίων νομισμάτων τῶν νήσων Κερκύρας, Λευκάδος, Ἰθάκης, Κεφαλληνίας, Ζακύνθου καὶ Κυθήρων. *Athens*, 1868.

Κατάλογος τῶν ἀρχαίων νομισμάτων, κτλ. *Athens*, 1872.

Νομίσματα ἐν τῷ ἐθνικῷ Μουσείῳ κατατεθέντα. *Athens*, 1885.

PROKESCH-OSTEN (A. VON). Inedita. *Vienna*, 1854 and 1859.

RASCHE (J. C.). *Lexicon universae rei numariae veterum. Leipzig*, 1785-1804. Supplement, 1802-1805.

RATHGEHER (G.). *Silberne Münzen der Athenaiier. Weissen-see*, 1858.

REINACH (TH.). *Essai sur la Numismatique des rois de Cap-padoce. Rev. Num.*, 1886.

REVILLOUT (E.). *Les plus anciennes Monnaies hébraïques. Ann. de Num.*, 1884.

ROBERT (C.). *Monnaies gauloises. Paris*, 1880.

ROUGÉ (J. DE).

Monnaies des nomes d'Égypte. Rev. Num., 1884.

Monnaies nouvelles des nomes d'Égypte. Ann. de Num. 1882.

SALINAS (A.). *Le Monete delle antiche città di Sicilia. Palermo*, 1867-1871.

SALLET (A. VON).

Die Fürsten von Palmyra. Berlin, 1866.

Numismatik der Könige des Bosphorus und Pontus. Berlin, 1866.

Zu den Künstlerinschriften auf griechischen Münzen. Zeit. f. Num., II.

Copien von Münztypen im griechischen Alterthum. Zeit. f. Num., II.

- Nachfolger Alexanders des grossen in Bactrien und Indien. *Zeit. f. Num.*, VI-X.
 Πολυάριθμα ἄλλα ἄρθρα ἐν τῇ αὐτῇ *Zeitschrift*.
 Ἴδε ἐπίσης FRIEDLAENDER καὶ SALLET.
- SAMBON (L.). Recherches sur les Monnaies de la presqu'île italique. *Naples*, 1870.
- SANCLEMENTI. Musei Sanclementiani numismata selecta. *Rome*, 1808-1809.
- SAULCY (F. DE).
 Recherches sur la Numismatique judaïque. *Paris*, 1854.
 Mémoire sur les Monnaies datées des Séleucides. *Paris*, 1871.
 Sur les Monnaies des Antiochéens frappées hors d'Antioche. *Num. Chron.*, 1871.
 Numismatique palmyrénienne. *Rev. Arch.*, 1872.
 Numismatique de la Terre Sainte. *Paris*, 1874.
 Ἄρθρα ἐν τῇ *Rev. Num.* καὶ ἐν ἄλλοις περιοδικοῖς.
- SAUSSAYE (L. DE LA). Numismatique de la Gaule Narbonnaise. *Paris*, 1842.
- SCHLUMBERGER (G.). Le Trésor de San'â. *Paris*, 1880.
- SESTINI (D.).
 Descriptio numorum veterum. *Leipzig*, 1796.
 Lettere e dissertazioni numismatiche *Livorno, Rome, Berlin*, 1789-1806. 9 τόμοι.
 Lettere, etc., di continuazione. *Milan, Pisa, Florence*, 1813-1820. 9 τόμοι.
 Descrizione degli Stateri antichi. *Florence*, 1817.
 Classes générales. *Florence*, 1821.
 Descrizione d'alcune medaglie Greche del Museo Fontana. *Florence*, 1822.
 Ὁμοίως τοῦ Museo Hedervariano. *Florence*, 1822-1829. 3 τόμοι.
 Ὁμοίως τοῦ Museo Chaudoir. *Florence*, 1831.
 Πρὸς δὲ ἕτερα μικροτέρας σπουδαιότητος ἔργα.
- SIX (J. P.).
 Les deux Dicaea. *Num. Chron.*, 1875.
 Observations sur les Monnaies phéniciennes *Num. Chron.*, 1877.
 Monnaies d'Hieropolis en Syrie. *Num. Chron.*, 1878.

- Tetrachma Antigoneia. *Ann. de Num.*, 1883.
Münzkunde Pisidiens, etc. *Zeit. f. Num.*, VI, 1878.
Du classement des Séries cypriotes *Rev. Num.*, 1883.
Le Satrape Mazaïos. *Num. Chron.*, 1884.
Dropion roi de Péonie. *Ann. de Num.*, 1883.
Sinope. *Num. Chron.*, 1885.
L'ère de Tyr. *Num. Chron.*, 1886.
Monnaies lyciennes. *Rev. Num.*, 1886.
L'ère de Tripolis. *Ann. de Num.*, 1886.
Πολυάριθμα μικρότερα ἄρθρα ἐν τοῖς αὐτοῖς περιοδικοῖς.
- SUBHY. Κατάλογος πωλήσεως. *Constantinople*, 1874. Ὑπὸ C. Sibilian.
THOMAS. Κατάλογος πωλήσεως. *London*, 1844. Ὑπὸ T. Burgon.
TÔCHON (J. F.) Recherches sur les Médailles des nomes de l'Égypte. *Paris*, 1822.
TRÉSOR DE NUMISMATIQUE. — Numismatique des rois Grecs. Ἔκδ. C. Lenormant. *Paris*, 1849.
VAUX (W. S. W.). Ἄρθρα ἐν τῇ *Num. Chron.*. Σειρ. I καὶ II.
UGDULENA (G.). Sulle monete Punico-Sicule. *Palermo*, 1857.
WADDINGTON (W. H.).
Voyage en Asie Mineure au point de vue numismatique. *Paris*, 1853.
Mélanges de Numismatique. *Paris*, 1861-1867. 2 τόμοι.
Numismatique del'Isaurie et de la Lycaonie. *Rev. Num.* 1883.
WARREN (J. L.). An Essay on Greek Federal Coinage *London*, 1863.
WEIL (R.)
Bemerkungen zu den griechischen Bundesmünzen. *Zeit. f. Num.* I.
Akarnanische Bundesmünzen. *Zeit. f. Num.*, VII.
Arkadische Münzen. *Zeit. f. Num.*, IX.
Münzwesen des Achaeischen Bundes. *Zeit. t. Num.*, IX.
Die Künstlerinschriften der Sicilischen Münzen. *Berlin*, 1884.
Διάφορα ἄρθρα ἐν τῷ *Zeit. f. Num.*, τοῖς *Mith. d. arch. Inst. in Athen.*, καὶ ἐν ἄλλοις περιοδικοῖς.
- WERLHOF (A. VON). Handbuch der griechischen Numismatik. *Hannover*, 1850.

- WHITTALL. Κατάλογος πωλήσεως τῆς συλλογῆς αὐτοῦ. *London*, 1884.
- WICSAY (G. M.). *Musei Hedervarii numos antiquos graecos et latinos descripsit. Vienna*, 1814.
- WITTE (J. DE). Διάφορα ἄρθρα ἐν τῷ *Rev. Num.*, κτλ. Ἴδε πρὸς τοῦτοις MOMMSEN, *Histoire de la Monnaie romaine*, ἔκδοσις. Blacas καὶ De Witte.
- WROTH (W.).
 Asklepios and the Coins of Pergamos. *Num. Chron.*, 1882.
 Coins of Isauria and Lycaonia. *Num. Chron.*, 1883.
 Cretan Coins. *Num. Chron.*, 1884.
 The Santorin Find of 1821. *Num. Chron.*, 1884.
 Ἔτερα ἄρθρα ἐν *Num. Chron.* καὶ *Journal of Hellenic Studies*. Ἴδε πρὸς τούτοις BRITISH MUSEUM CATALOGUE OF GREEK COINS.
- ZOBEL DE ZANGRONIZ (J.). Estudio historico de la Moneda antigua espanola. *Madrid*, 1878-1880.
- ZOEGA (G.). *Numi Aegyptii imperatorii. Rome*, 1787.

(β) ΚΥΡΙΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ.

- ANNUAIRE DE NUMISMATIQUE. *Paris*, 1866 ff. (Μνημονευόμενον ὡς *Ann. de Num.*).
- BERLINER BLÄTTER FÜR MUENZ-SIEGEL UND WAPPENKUNDE. *Berlin*, 1863 ff. (*Berl. Blätt.*).
- MÉLANGES DE NUMISMATIQUE. *Paris*, 1875-1882. (*Mél. de Num.*).
- NUMISMATIC CHRONICLE. *London*, Α'. σειρά, 1838-1858; Β'. σειρά, 1861-1880; Γ'. σειρά, 1881 κ. ἐξ. (*Num. Chron.* ἢ *N. C.*).
- NUMISMATISCHE ZEITSCHRIFT. *Vienna*, 1870 κ. ἐξ. (*Num. Zeit.*).
- PERIODICO DI NUMISMATICA. *Florence*, 1869 κ. ἐξ. (*Per. di Num.*).
- REVUE BELGE DE NUMISMATIQUE. *Bruxelles*, 1842 κ. ζ. (*Rev. Belge*).
- REVUE NUMISMATIQUE FRANÇAISE. *Paris*, 1836 κ. ἐξ. (*Rev. Num.*).
- ZEITSCHRIFT FÜR NUMISMATIK. *Berlin*, 1874 κ. ἐξ. (*Zeit. f. Num.* ἢ *Z. f. N.*).

(γ) ΕΤΕΡΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΠΕΡΙΕΧΟΝΤΑ ΕΝΙΟΤΕ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΑΣ
ΜΕΛΕΤΑΣ.

- ARCHAEOLOGISCHE ZEITUNG. *Berlin*, 1843 κ.έξ. (*Arch. Zeit.*).
BULLETIN DE CORRESPONDANCE HELLÉNIQUE. Ἐν Ἀθήναις, 1877 κ.έξ.
(*Bull. de Corr. Hell.*).
BURSIAN'S JAHRESBERICHT καὶ BIBLIOTHECA PHILOLOGICA CLAS-
SICA *Berlin*, 1874 κ.έξ.
COMPTE RENDU DE LA COMMISSION IMPÉRIALE ARCHÉOLOGIQUE. *St.*
Petersburg, 1859 ff.
ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ. Ἐν Ἀθήναις. Γ'. Σειρά, 1883 κ.έξ.
INSTITUTO DI CORRISPONDENZA ARGHEOLOGICA.
Annali, *Rome*, 1829 κ.έξ. (*Ann. dell' Inst.*).
Bulletino, *Rome*, 1829 κ.έξ. (*Bull. di Corr. Arch.*).
Nouvelles Annales, *Paris*, 1836-1838. (*Nouv. Ann.*).
JOURNAL OF HELLENIC STUDIES. *London*, 1880 κ.έξ. (*Journ.*
Hell. Stud.).
MITTHEILLUNGEN DES DEUTSCHEN ARCHAEOLOGISCHEN INSTITUTS IN
ATHEN. Ἐν Ἀθήναις, 1876, κ.έξ. (*Mitth. d. Arch. Inst. Ath.*).
MONATSBERICHT DES KÖNIGLICHEN PREUSSISCHEN AKADEMIE DER
WISSENSCHAFTEN. *Berlin*, 1836 κ.έξ. (*Monatsbericht d. K.*
Akad. d. Wissensch.).
REVUE ARCHÉOLOGIQUE. *Paris*, 1844 κ.έξ. (*Rev. Arch.*)

(δ) ΕΚΛΟΓΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ, ΜΥΘΟΛΟΓΙΚΩΝ, ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ, ΑΡΧΑΙΟΛΟ-
ΓΙΚΩΝ, ΜΕΤΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.

- BAUMEISTER (A.). Denkmäler des klassischen Alterthums.
Munich, 1884 κ.έξ.
BOECKH (A.).
Corpus Inscriptionum Graecarum. *Berlin*, 1828-1853.
(*B. I. G.*).
Metrologische Untersuchungen. *Berlin*, 1838.
BORTOLOTTI (P.). Del primitivo cubito Egizio. *Modena*, 1878-
1883.
BRANDIS (J.). Münz-Mass-und Gewichtswesen in Vorder-
asien. *Berlin*, 1866.

- BURSIAN (G.). Geographie von Griechenland. *Leipzig*, 1862-1868.
- CHISHOLM (H. W.). Ninth Annual Report of the Warden of the Standards. *London*, 1875.
- CLINTON (H. F.). Fasti Hellenici. *Oxford*, 1834.
- CORPUS INSCRIPTIONUM ATTICARUM Ed. A. Kirchhoff. *Berlin*, 1873 ff.
- COUSINÉRY (E. M.). Voyage dans la Macédoine. *Paris*, 1831.
- CURTIUS (E.). Griechische Geschichte. *Berlin*, 1874.
- DAREMBERG (CH.) καὶ SAGLIO (E.). Dictionnaire des Antiquités grecques et romaines. *Paris*, 1873, etc.
- DEECKE (W.)
Etruskische Forschungen. *Stuttgart*, 1875-1884.
Die griechisch-kyprischen Inschriften in epichorischer Schrift. *Göttingen*, 1883.
- DITTENBERGER (G.). Sylloge Inscriptionum Graecarum. *Leipzig*, 1883.
- DROYSSEN (J. G.)
Geschichte des Hellenismus. *Gotha*, 1877.
Geschichte Alexanders des Grossen. *Gotha*, 1880.
- FABRETTI (A.). Corpus Inscriptionum Italicarum. *Turin*, 1851-1867.
- GROTE (G.). History of Greece. *London*, 1862.
- HERTZBERG (G. F.). Geschichte Griechelands. *Gotha*, 1876-1879.
- HICKS (E. L.). Manual of Greek Inscriptions. *Oxford*, 1882.
- HOLM (A.). Geschichte Siciliens. *Leipzig*, 1870-1874.
- HULTSCH (F.). Griechische und Römische Metrologie. *Berlin*, 1882.
- KIRCHHOFF (A.)
Studien zur Geschichte des griechischen Alphabets. *Berlin*, 1877
Ἰδε ὡσαύτως CORPUS INSCRIPTIONUM ATTICARUM.
- KOEHLER (U.). Urkunden und Untersuchungen zur Geschichte des Delisch-Attischen Bundes. *Berlin*, 1870.
- LE BAS (PH.) καὶ WADDINGTON (W. H.). Voyage archéolo-

- gique en Grèce et en Asie Mineure. *Inscriptions. Paris, 1848* κ.έξ.
- LENORMANT (F.).
Essai sur la Propagation de l'Alphabet phénicien. *Paris, 1872-1875.*
La Grande Grèce. *Paris, 1881-1883.*
- MARQUARDT (J.) und MOMMSEN (TH.). Handbuch der römischen Altertümer. Staatsverwaltung. Τόμ. I. *Leipzig, 1881.*
- MITCHELL (L. M.). History of ancient Sculpture. *London, 1884.*
- MÜLLER (C. O.). Denkmäler der alten Kunst. Νέα έκδοσις ὑπὸ Wieseler. 1862 ff.
- MURRAY (A. S.). History of Greek Sculpture. *London, 1880-1883.*
- NEWTON (G. T.). Essays on Art and Archaeology. *London, 1880.*
- OVERBECK (J.).
Griechische Kunstmythologie. *Leipzig, 1871-1878.*
Griechische Plastik. *Leipzig, 1880-1881.*
- PAPE (W.). Wörterbuch der griechischen Eigennamen. Ἐκδ. Brunswick, 1875.
- PERROT (G.) and CHIPIEZ (C.). Histoire de l'Art dans l'Antiquité. *Paris, 1882* κ.έξ.
- PRELLER (L.). Griechische Mythologie. *Berlin, 1860-1861.*
- QUEIPO (V.). Essai sur les Systèmes métriques et monétaires des anciens peuples. *Paris, 1859.*
- RAMSAY (W. M.). Διάφορα ἄρθρα περὶ ἐπιγραφῶν καὶ ἀνακαλύψεων ἐν τῇ Μικρῇ Ἀσίᾳ ἐν τῷ *Journ. Hell. Stud., καὶ Journal of the Royal Asiatic Society, etc.*
- REINACH (S.). Traité d'Épigraphie grecque *Paris, 1885.*
- ROSCHER (W. M.). Ausführliches Lexikon der griechischen und römischen Mythologie. *Leipzig, 1884* κ.έξ.
- SAVELSBERG (J.). Beiträge zur Entzifferung der Lykischen Sprachdenkmäler. *Bonn, 1878.*
- SCHMIDT (M.).
Sammlung Kyprischer Inschriften. *Berlin, 1876.*
Zeitschrift für vergleich. Sprachforschung—Lycia. Τόμ. 25. *Berlin, 1883.*
- SCHROEDER (P.). Phoenizische Sprache. *Halle, 1869.*

SMITH (W.). Dictionaries of Greek and Roman Geography, Biography and Mythology, and Antiquities. *London*, 1849-1857.

SOUTZO (M. C).

Systèmes monétaires primitifs *Bucharest*, 1884.

Étalons pontéraux primitifs. *Bucharest*, 1884.

TAYLOR (I.). The Alphabet. *London*, 1883.

WADDINGTON (W. H.).

Fastes des Provinces asiatiques. Part. I. *Paris*. 1872.

Ἰδε ὡσαύτως LE BAS καὶ WADDINGTON.

WELCKER (F. G.). Griechische Götterlehre. *Göttingen*, 1857-1863.

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

§ 1. Πρωτογενεῖς μέθοδοι συναλλαγῆς δι' ἀνταλλαγῆς.

Ἡ νομισματικὴ ἐπιστήμη (νόμισμα = κέρμα καθιερωθὲν διὰ νό- ^{Ἀξία τῶν εἰς}
μου) ἀπὸ μακροῦ ἀνεγνωρίσθη ὡς εἰδικὸς κλάδος τῆς ἀρχαιολογίας, ^{τὸν βίον χρη-}
ὑπὸ ἐπόψεις τινὰς ὅμως περιλαμβάνει εὐρύτερον πεδῖον ἐρεῦνης ἢ ἡ ^{σίμων εἰς βο-}
κλασικὴ ἀρχαιολογία, λαμβανομένη ἐν τῇ γενικῶς παραδεκτῇ ^{σκήματα.} ἂν καὶ
κατὰ τι περιορισμένη ἐννοίᾳ τῆς λέξεως.

Οὐδεμία ἀμφισβολία δύναται νὰ ὑπάρξῃ, ὅτι ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας
πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ νομίσματος τὰ χρήσιμα εἰς τὸν βίον ἡγορά-
ζοντο καὶ ἐπωλοῦντο διὰ καθαρᾶς καὶ ἀπλῆς ἀνταλλαγῆς, καὶ ὅτι αἱ
ἀξίαι ἐξετιμῶντο μεταξὺ τῶν ποιμενικῶν λαῶν εἰς προϊόντα τῆς γῆς,
ἰδιαίτατα δὲ εἰς βοῦς καὶ πρόβατα.

Λείψανον τῆς πρωτογόνου ταύτης συνηθείας δύναται νὰ ἐξιχνιασθῇ
ἔτι καὶ νῦν ἐν τοῖς ὀνόμασιν, ἅτινα διάφορα ἔθνη ἔδωκαν εἰς τὸ νό-
μισμα, οἷα τὸ Λατινικὸν *pecunia*, τὸ Ἀγγλικὸν *fee*, ὅπερ εἶνε ἐκ τῆς
αὐτῆς ῥίζης μετὰ τοῦ Γερμανικοῦ *Vieh*, τοῦ μέχρι νῦν διαφυλάσσοντος
τὴν πρώτην αὐτοῦ σημασίαν, καὶ τοῦ Ἰνδικοῦ *Rupree*, τοῦ ἐκ τοῦ Σαν-
σκριτικοῦ *Rûpra*, τοῦ ἐπίσης σημαίνοντος βόσκημα.

Τὸ ἄμεσον δὲ βῆμα προόδου ἐκ τῆς πρωτογόνου ταύτης μεθόδου
τῆς συναλλαγῆς ὑπῆρξεν ἄγροικός τις ἀπόπειρα πρὸς ἀπλοποίησιν τῶν
ἐμπορικῶν πράξεων διὰ τῆς ἀντικαταστάσεως τῶν βοῶν καὶ προβάτων
διὰ τινος μᾶλλον εὐδαστάκτου ὕλης, ἐχούσης πραγματικὴν ἀξίαν ἢ κατὰ
συνθήκην τοιαύτην περιβληθείσης.

Ἡ μεταβατικὴ αὕτη κατάστασις ἐν τῇ ἀναπτύξει τοῦ ἐμπορίου περι- ^{Ἡ ἀριστοτέ-}
γράφεται ἀκριβέστατα ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους διὰ τῶν ἐξῆς (Πολιτ. Α, 6, ^{λης περὶ τῆς}
14-16). «Ξενικωτέρας γὰρ γινομένης τῆς βοηθείας τῶ εἰσάγεσθαι, ὧν ^{γενέσεως τοῦ}
ἐνδεεῖς, καὶ ἐκπέμπειν, ὧν ἐπλεόναζον, ἐξ ἀνάγκης ἢ τοῦ νομίσματος ^{μεταλλικοῦ}
ἐπορίσθη χρήσις· οὐ γὰρ εὐδαστάκτον ἕκαστον τῶν κατὰ φύσιν ἀναγ- ^{νόμισματος.}
καίων. Διὸ πρὸς τὰς ἀλλαγὰς τοιοῦτόν τι συνέθεντο πρὸς σφᾶς αὐτοὺς

διδόναι καὶ λαμβάνειν, ὃ τῶν χρησίμων αὐτὸ ὄν, εἶχε τὴν χρεῖαν εὐμεταχείριστον πρὸς τὸ ζῆν, οἷον σίδηρος καὶ ἄργυρος κἂν εἴ τι τοιοῦτον ἕτερον, τὸ μὲν πρῶτον ἀπλῶς ὀρισθὲν μεγέθει καὶ σταθμῷ, τὸ δὲ τελευταῖον καὶ χαρακτηῖρα ἐπιβαλόντων, ἵνα ἀπολύσῃ τῆς μετρήσεως αὐτούς· ὁ γὰρ χαρακτηρ εἰτέθη τοῦ ποσοῦ σημεῖον».

Χαλκὸς καὶ σίδηρος, ἀρχαιοτάτα νομισμάτα τῆς Δύσεως. Ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ ὁ χαλκὸς ἢ ὀρείχαλκος ἀντικατέστησαν ἐν ἀρχαιοτάτῃ ἐποχῇ τὰ βοσκήματα, ὡς γενικῶς ἀνεγνωρισμένον μέτρον ἀξίας, λέγεται δ' ὅτι ἐν τῇ Πελοποννήσῳ οἱ Σπαρτιᾶται διετήρησαν τὴν χρῆσιν τοῦ σιδήρου ὡς κανόνος ἀξίας, ἐπὶ πολὺν χρόνον καὶ ἂφ' οὗ οἱ λοιποὶ τῶν Ἑλλήνων ὑπερέβησαν τὸ σημεῖον τοῦτο τοῦ ἐμπορικοῦ πολιτισμοῦ.

Χρυσὸς ἐν τῇ Ανατολῇ.

Ἄφ' ἑτέρου ἐν τῇ Ἀνατολῇ φαίνεται ὅτι ἀπ' αὐτῶν τῶν παλαιωτάτων χρόνων χρυσὸς καὶ ἄργυρος ἐχρησίμευε πρὸς ἀποκατάστασιν τῶν διαπραγματεύσεων τοῦ καθ' ἡμέραν βίου, ἐκάστου μετάλλου ἔχοντος, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥτιον ἀκριβοῦς ὠρισμένην τὴν ἀξίαν αὐτοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἕτερον. Οὕτως ὁ Ἀβραὰμ λέγεται «πλούσιος σφόδρα κτήνεσι καὶ ἀργυρίῳ καὶ χρυσίῳ» (Γεν. XIII, 2, XXIV, 35), ἐν δὲ τῇ διηγήσει περὶ τῆς ἀγορᾶς τοῦ σπηλαίου Μαχπελᾶ ἀναφέρεται, ὅτι «ἀποκατέστησεν Ἀβραὰμ τῷ Ἐφρών τὸ ἀργύριον, ὃ ἐλάλησεν εἰς τὰ ὦτα τῶν νύων Χέι, τετρακόσια δίδραχμα ἀργυρίου δοκίμου ἐμπόροις» (Γεν. XXIII, 16).

Ὅτι ὁ χρυσὸς ἦτο ἄφθονος ἐν «Οὐρ τῶν Χαλδαίων» ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῶν ἐρειπίων τῶν ναῶν ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ καὶ τῇ γειτνιαζούσῃ αὐτῷ Abu-Shahreïn, τῶν ἀνασκαφέντων ἐν ἔτει 1855 ὑπὸ τοῦ Taylor. Οἱ σύγχρονοι τῶν χρόνων τοῦ Ἀβραὰμ ναοὶ οὗτοι φαίνεται ὅτι ἐκοσμοῦντο πλουσίως διὰ χρυσοῦ καὶ ἐστιλβωμένων λίθων, ἐκ τῶν συντριμμάτων τῶν ὁποίων εὗρέθη κατεσπαρμένον τὸ ἔδαφος πέριξ τοῦ δευτέρου δαπέδου.

Ἐπειδὴ δὲ χρυσοφόροι βράχοι ἢ ποταμοὶ δὲν ὑπάρχουσιν ἐν Χαλδαίᾳ, ὀφείλομεν νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἔμποροι τῆς Χαλδαίας, περὶ ὧν ὁ Ἡσαΐας λέγει (XLIII, 14) ὅτι «Χαλδαῖοι ἐν πλοίοις δεθῆσονται» εἰσῆγον τὸν χρυσὸν τοῦτον ἐκ τῆς Ἰνδικῆς διὰ τοῦ Περσικοῦ κόλπου ἐν τοῖς πλοίοις τοῦ Οὐρ, ὧν συχνὰ μνημονεύουσιν αἱ σφηνοειδεῖς ἐπιγραφαί.

Ἄλλ' ἂν καὶ ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἦσαν ἐν χρήσει ὡς μέτρα ἀξίας ἐν τῇ Ἀνατολῇ, οὐδὲ ἐν κέρμα κεκομμένου νομίσματος διεσώθη μέχρις ἡμῶν ἐκ τῆς ἀπωτάτης ταύτης ἐποχῆς, οὐδὲ γίνεται μνεία τις κεκομμένου νομίσματος ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ πρὸ τῶν Περσικῶν χρόνων. Ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος «ὁ δόκιμος τοῖς ἐμπόροις» ἐσταθμᾶτο πάντοτε διὰ τῆς ζυγοῦ. Οὕτω ἀναγινώσκουμεν, ὅτι ὁ Δαυὶδ ἔδωκε τῷ Ὁρνάν διὰ τὴν ἄλωνα αὐτοῦ 600 σίκλους χρυσοῦ διὰ σταθμῆσεως (Παραλείπομένων Α'. 21, 25).

Εἶνε οὐδὲν ἥτιον πιθανὸν ὅτι ἡ ζυγὸς δὲν ἐχρησιμοποιεῖτο δι' ἐκάστην μικρὰν ἐμπορικὴν πράξιν, ἀλλ' ὅτι πολλάκις ἡριθμοῦντο προφορικῶς κομμάτια ἀργύρου καὶ χρυσοῦ ὠρισμένου μὲν βάρους, ἀλλ' ἄνευ ἐπισήμου ἐμβλήματος (ἐπομένως οὐχὶ νομίσματα), τῶν μεγαλειτέρων ποσῶν πάντοτε σταθμωμένων. Τοιαῦτα ῥαβδία ἢ ὀβελίσκοι χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἐξυπηρέτουν τοὺς σκοποὺς τῆς κυκλοφορίας καὶ ἐκανονίζοντο διὰ τῆς ὀλκῆς τοῦ σίκλου ἢ τῆς μνᾶς.

Χρυσὸς καὶ
ἄργυρος εἰς
ὀβελίσκους
ὡς νόμισμα.

Τοῦτο ἄγει ἡμᾶς εἰς τὸ νὰ ἐξετάσωμεν διὰ βραχέων τοὺς μετρολογικοὺς κανόνας τοὺς ἐν χρήσει διὰ τὰ πολύτιμα μέταλλα ἐν τῇ Ἀνατολῇ πρὸ τῆς ἐφευρέσεως τοῦ νομίσματος.

§ 2. Τὰ μετρολογικὰ συστήματα τῶν Αἰγυπτίων, Βαβυλωνίων καὶ Ἀσσυρίων.

Αἱ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων παρεχόμεναι μαρτυρίαι περὶ σταθμῶν καὶ νομισματοκοπίας εἶνε κατὰ μέγα μέρος ἀνάξiai πίστεως, θὰ ἦσαν δὲ πολλάκις ἀκατανόητοι, ἂν δὲν ὑπῆρχε τὸ φῶς, ὅπερ ἐπέχεαν ἐπ' αὐτῶν τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα καὶ τὰ χαλκᾶ, τὰ μολύβδινα καὶ τὰ λίθινα σταθμά, ἅτινα εὐτυχῶς διετηρήθησαν μέχρι τῶν χρόνων ἡμῶν. Διὰ τοῦτο ἀσφαλέστερον θὰ εἶνε νὰ περιορισθῶμεν εἰς τὴν ὑπὸ τῶν μνημείων παρεχομένην ἄμεσον ἀσφαλῆ μαρτυρίαν.

Ἡ Αἴγυπτος, ἡ ἀρχαιοτάτη πεπολιτισμένη χώρα τοῦ παλαιοῦ κόσμου, πρώτη δικαιούται τῆς ἡμετέρας προσοχῆς· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ μετρολογικὸν σύστημα, ὅπερ ἐπεκράτει ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Νείλου, δὲν φαίνεται ὅτι ἐπέδρασε καταφανῶς ἐπὶ τῆς ἀρχαίας νομισματοκοπίας τῶν Ἑλλήνων, εἶνε περιττὸν νὰ ἀσχοληθῶμεν διὰ μακρῶν περὶ τὴν μετρολογίαν τῶν Αἰγυπτίων. Δύο ὀνόματα Αἰγυπτιακῶν σταθμῶν ὑπάρχουσι μνημο-

Αἴγυπτος.

νεύόμενα συχνὰ ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ ναοῦ τοῦ Καρνάκ (ἐποχὴ Θούθμιος τοῦ Γ', 1700-1600 π. Χ.), τὸ «Οὔτεν» καὶ τὸ «Κάτ», ἀλλ' ἡ ἀκριβὴς ἀναλογία τοῦ ἑνὸς πρὸς τὸ ἕτερον διετέλει ἄγνωστος, μέχρις οὗ εὐτυχῶς ἐγνώσθη τῇ βοήθειᾳ χωρίου τοῦ παπύρου τοῦ Harris, ὅστις περιέχει τὰ χρονικὰ Ραμοῦ τοῦ Γ', βασιλεύσαντος περὶ τὰ 1300 π. Χ. Ἐξ αὐτοῦ φαίνεται, ὅτι τὸ Οὔτεν ἀπειλεῖτο ἐκ δέκα Κάτς. Σταθμίον καλλίστης διατηρήσεως ἐξ ὀφίτου λίθου ἐν τῇ αὐτῇ συλλογῇ φέρει μὲν τὴν ἐπιγραφὴν «Πέντε Κάτς τοῦ θησαυροφυλακείου τοῦ "Ον"» ἔλκει δὲ 698 κόκκους Ἐὰν δὲ παραδεχθῶμεν, ὀλιγίστην ἀπώλειαν βάρους, δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἡ ἀρχικὴ ὀλκὴ ἦτο 700 κ., ὅπερ δίδει μονάδα ἐξ $\frac{700}{5}$ ἦτοι 140 κ. ὡς πρὸς τὸ Κάτ καὶ 1400 κ. ὡς πρὸς τὸ Οὔτεν. Ὁ P. Bortolotti «*Del primitivo cubito Egizio*», φρονεῖ, ὅτι τὸ Οὔτεν τοῦτο εἶνε ἀκριβῶς τὸ $\frac{1}{1000}$ τοῦ βάρους ἑνὸς κυβικοῦ πήχεως ὕδατος τοῦ Νείλου, τοῦ κυβικοῦ τούτου πήχεως ὄντος οὐχὶ τοῦ συνήθους βασιλικοῦ πήχεως τῶν 20·66 δακτύλων, ἀλλὰ μέτρου, ὅπερ ἀποκαλεῖ πρωτόγονον Αἰγυπτιακὸν κυβικὸν πήχυν ἐκ 17·71 δακτύλων τὸ μῆκος. Παρὰ τὸ πρωτόγονον (;) τοῦτο Οὔτεν τῶν 1400 κ. ἦτο ἐπίσης ἐν χρήσει ἕτερον βαρύτερον, οὗ μέγας ἀριθμὸς δειγμάτων (κάτς καὶ ὑποδιαίρεσεις αὐτοῦ) ἀνεκαλύφθησαν ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ κ. Petrie ἐν τῇ θέσει τῆς Ναυκρατίδος¹. Ὁ κ. Bortolotti (ἐν. ἀν.) ὑποβάλλει τὴν ἰδέαν, ὅτι ἡ κανονικὴ ὀλκὴ τοῦ βαρέος τούτου Οὔτεν δύναται νὰ εἶνε 1486 κ., πρὸς δέ, ὅτι δυνατὸν νὰ βασίζηται ἐπὶ τοῦ $\frac{1}{1500}$ μέρους τῆς ὀλκῆς ἑνὸς κυβικοῦ βασιλικοῦ πήχεως (20·66 δακτύλων τὸ μῆκος) τοῦ ὕδατος τοῦ Νείλου· ἀλλὰ τὰ σταθμῖα τοῦ κ. Petrie φαίνονται δεικνύοντα ὅτι ἡ κατὰ μέσον ὅρον ὀλκὴ τοῦ Οὔτεν τούτου δὲν δύναται νὰ ὑπερβαίῃ τοὺς 1436-1450 κ., ἂν καὶ τινὰ κομμάτια φθάνουσι μέχρι 1530 κ. Ὁ πρακτικὸς σκοπὸς τῆς διακρίσεως μεταξὺ τῶν δύο μορφῶν τοῦ Οὔτεν εἶνε ἐντελῶς ἄγνωστος. Δυνατὸν τὸ ἐλαφρὸν Οὔτεν νὰ ἦτο τοπικὴ τις διαφορὰ, ἐπειδὴ τὰ δείγματα τῆς βαρύτερας μορφῆς εἶνε κατὰ πολὺ κοινότερα.

Βαβυλωνία
καὶ Ἀσσυρία.

Οἱ Χαλδαῖοι καὶ Βαβυλώνιοι, ὡς κάλλιστα γνωρίζομεν, ἠὺδοκίμουν ἰδίως εἰς τὰς συναφεῖς ἐπιστήμας τῆς ἀριθμητικῆς καὶ ἀστρονομίας.

¹ Publications of the Egypt Exploration Fund. «Naukratis,» 1886

«Εἰς τὰς εὐρείας καὶ μονοτόνους πεδιάδας τῆς κάτω Μεσοποταμίας, λέγει ὁ καθηγητὴς Rawlinson¹ — ἔνθα ἡ γῆ ὀλίγα ἔχει τὰ ἰδέας δυνάμενα νὰ ἐμπνεύσωσιν ἢ νὰ τέρψωσι διὰ τῆς ποικιλίας, ὁ εὐμετάβλητος οὐρανὸς διαρκῶς ἀλλάσσων μετὰ τῶν ὥρῶν καὶ ἐποχῶν, ἀρχαίῳθεν θὰ ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν, ἐν ᾧ τὸ καθαρὸν στερέωμα, ἡ ξηρὰ ἀτμοσφαῖρα, καὶ ὁ ὁμαλὸς ὁρίζων θὰ παρῆχον εὐκολίας πρὸς παρατηρήσεις εὐθὺς ὡς ἡ πρὸς τοῦτο ἰδέα ἐγεννήθη αὐτομάτως ἐν ταῖς διανοαῖς τῶν κατόικων»².

Τὰ πορίσματα τῶν ἀστρονομικῶν ἐκείνων παρατηρήσεων ἐγράφοντο διὰ σφηνοειδῶν χαρακτήρων ἐπὶ μαλακῶν πηλίνων πινακιδίων, σκληρυννομένων κατόπιν δι' ὀπτήσεως καὶ διαφυλασσομένων εἰς τὰς βασιλικὰς ἢ δημοσίας βιβλιοθήκας τῶν κυριωτέρων πόλεων τῆς Βαβυλωνίας. Μέγας ἀριθμὸς τῶν πινακιδίων τούτων εὑρηται νῦν ἐν τῷ Βρεταννικῷ Μουσείῳ.

Ἰστορεῖται δὲ ὅτι, ὅτε Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας ἐκυρίευσεν τὴν Βαβυλῶνα, εὐρέθησαν ἐκεῖ καὶ ἀπεστάλησαν εἰς τὸν Ἀριστοτέλην σειραὶ ἀστρονομικῶν παρατηρήσεων, ἀνερχόμεναι μέχρι τοῦ ἔτους 2234 π. Χ. Αἱ νέαι δ' ἔρευναι περὶ τῆς φύσεως τῶν παρατηρήσεων τούτων καθιστῶσι πιθανόν, ὅτι ἐπ' αὐτῶν στηρίζεται ὁλόκληρος ἡ οἰκοδομὴ τοῦ μετρικοῦ συστήματος τῶν Βαβυλωνίων.

Ἡ ἡμέρα καὶ νῦξ διηρέθησαν ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων εἰς 24 ὥρας, τὸ ἐξηκονταδικὸν σύστημα τῶν Βαβυλωνίων. ὧν ἑκάστη εἰς 60 λεπτά, ἕκαστον δὲ λεπτὸν εἰς 60 δευτερόλεπτα. Τὴν μέθοδον ταύτης τῆς καταμετρούσεως τοῦ χρόνου, ἣτις οὐδέποτε ὑπερῆκοντίσθη ὑπὸ ἄλλης, ἐκληρονομήσαμεν ἐκ Βαβυλῶνος σὺν ταῖς πρώταις ἀρχαῖς τῆς ἀστρονομικῆς ἐπιστήμης. Τὰ τῶν Βαβυλωνίων μέτρα χωρητικότητος καὶ τὸ σταθμικὸν σύστημα αὐτῶν, πιστεύεται ὅτι ἐστηρίζοντο ἐπὶ μιᾷ καὶ τῆς αὐτῆς μονάδος, ὡς καὶ τὰ χρόνου καὶ ἐκτάσεως μέτρα αὐτῶν³. Ἐπειδὴ δὲ πιστεύεται, ὅτι οὗτοι καθιέρωσαν τὸ μῆκος μιᾷς

1 Ancient Monarchies. σ. 126.

2 Κικέρωνος, "De Divin.," I. 2. Principio Assyrii propter planitiem magnitudinemque regionum quas incolebant, cum coelum ex omni parte patens atque apertum intuerentur, trajectiones motusque stellarum observaverunt.

3 Brandis, "Münz-Mass-und Gewichtswesen," σ, 33 κ. ἐξ.

ὥρας ἰσημερινοῦ χρόνου διὰ μέσου τοῦ στάγδην καταρρέοντος ὕδατος¹, εὐχερῶς ἐννοεῖται, ὅτι δυνατόν νὰ καθώρισαν καὶ τὸ βάρος τοῦ τάλαντου αὐτῶν καὶ τῆς μνᾶς καὶ τοῦ σίκλου, ὡς ἐπίσης καὶ τὸ μέγεθος τῶν μέτρων τῆς χωρητικότητος, σταθμῶντες ἢ καταμετροῦντες τὰ ποσὰ τοῦ ὕδατος τὰ διαρρέοντα ἐξ ἑνὸς ἀγγείου εἰς ἕτερον, διαρκοῦντος δεδομένου τινὸς χρονικοῦ διαστήματος. Οὕτω, καθὼς τῷ ὄντι μία ὥρα συνίστατο ἐξ 60 λεπτῶν, τὸ δὲ λεπτὸν ἐξ 60 δευτερολέπτων, οὕτω καὶ τὸ τάλαντον ἀποτελεῖτο ἐξ 60 μνῶν, ἡ δὲ μνᾶ ἐξ 60 σίκλων.

Ἡ διὰ τοῦ ἐξήκοντα διαίρεσις, ἣτοι τὸ ἐξηκονταδικὸν σύστημα, χαρακτηρίζει ἀκριβῶς κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τῶν Βαβυλωνίων τὴν ἀριθμητικὴν καὶ τὸ σύστημα τῶν σταθμῶν καὶ μέτρων ὡς τὸ δεκαδικὸν σύστημα τοὺς Αἰγυπτίους καὶ τοὺς συγχρόνους ἡμῶν Γάλλους. Ὑπερτερῇ δὲ ἐπὶ τοσοῦτον τοῦ δεκαδικοῦ συστήματος, ὅσον ὁ ἀριθμὸς 60, ἐφ' οὗ βασίζεται, ἐπιδέχεται μείζονα ὑποδιαίρεσιν ἢ ὁ ἀριθμὸς 10.

Περὶ τὸ 1300 π. Χ. τὸ Ἀσσυριακὸν κράτος ὑπερέβη κατὰ τὴν σπουδαιότητα τὸ τῶν Βαβυλωνίων, ἡ σοφία ὅμως καὶ ἐπιστήμη τῶν Χαλδαίων δὲν ἀπωλέσθη, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τῆς Νινευὲ μετεδόθη ἔνεκα τῶν Ἀσσυριακῶν κατακτήσεων καὶ τοῦ ἐμπορίου πρὸς βορρᾶν καὶ πρὸς δυσμὰς μέχρι τῶν παραλίων τῆς Μεσογείου θαλάσσης.

Ἐπανέλθωμεν ἤδη εἰς τὰ νῦν σωζόμενα μνημεῖα.

Λεοντόμορφα
καὶ νησοό-
μορφα σταθ-
μία Βαβυλω-
νίας καὶ Ἀσ-
συρίας.

Πρὸ τριάκοντα περίπου εἰῶν ὁ κ. Layard ἀνεκάλυψε καὶ ἐκόμισεν εἰς Ἀγγλίαν ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας Νινευὲ ἀριθμὸν τινα χαλκῶν λεόντων διαφόρων μεγεθῶν, οὓς δύναται τις νὰ ἴδῃ νῦν ἐν τῷ Βρετανικῷ Μουσείῳ. Σὺν αὐτοῖς ὑπῆρχεν ὡσαύτως ἀριθμὸς τις λιθίνων ἀντικειμένων σχήματος νησῶν. Οἱ χαλκοὶ λέοντες ἔχουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ λαβὴν ἐπὶ τῶν νώτων, φέρουσι δὲ γενικῶς διπλὴν ἐπιγραφὴν, ὧν ἡ μὲν διὰ σφηνοειδῶν, ἡ δ' ἑτέρα δι' Ἀραμαϊκῶν χαρακτήρων.

Αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται παρέχουσιν ἡμῖν τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως τῆς Ἀσσυρίας ἢ Βαβυλωνίας, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ ἰποίου κατεσκευάσθησαν οἱ λέοντες καὶ αἱ νῆσοι, τὸ δὲ σπουδαιότερον αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται δηλοῦσι τὸν ἀριθμὸν τῶν μνῶν ἢ ὑποδιαίρέσεων τῆς μνᾶς, ὥς ἕκαστον

¹ Brandis, ἐ. ἀ. σ. 19.

τούτων ἀρχῆθεν ἀντεπροσώπευεν. Οὕτω οὐδεμία δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία, ὅτι οἱλέοντες καὶ αἱ νῆσοι αὗται εἰσι γνήσια σταθμὰ ἢ μάλιστα πιθανῶς ἐπίσημα ἀρχέτυπα ὁλκῆς ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν κατατεθέντα ἐν τοῖς βασιλικοῖς ἀνακτόροις. Τοῦτο τοῦλάχιστον ἐξάγεται ἐκ τῶν ἐπὶ τινων ἐξ αὐτῶν ἐπιγραφῶν, οἷαι αἱ ἐξῆς σφηνοειδεῖς ἐπιγραφαὶ ἐπὶ τριῶν τῶν μεγαλειτέρων καὶ ἀρχαιοτέρων νησομορφῶν σταθμίων.

- (1) « Ἀνάκτορον τοῦ Ἰρῶα-Μερωδάχ, βασιλέως Βαβυλῶνος [περὶ τὰ 1050 π. Χ], 30 μναῖ ».

Ὀλκὴ 15060·5 κ., δίδουσα μναῖν 502 κ.

- (2) « Τριάκοντα μναῖ τοῦ Ναβον-σουμα-λιζούρ, βασιλέως τῆς Ἀσσυρίας » [ἀγνώστου χρονολογίας]. Ὀλκὴ 14589 κ.

Μικρὸν μέρος τοῦ σταθμίου τούτου εἶνε ἀποκεκρουσμένον· τούτου δὲ λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν, παρέχεται μναῖ τοῦ αὐτοῦ περίπου βάρους τῇ ὑπ' ἀριθ. 1 προηγουμένῃ.

- (3) « Δέκα μναῖ » (βεβλαμμένον κατὰ τι)· φέρει τὸ ὄνομα τοῦ « Δούγγη » τοῦ, κατὰ τὸν Γ. Σμίθ, βασιλέως τῆς Βαβυλῶνος περὶ τὰ 2000 π. Χ. Ὀλκὴ 4986 κ., δίδουσα μναῖν 498·6 κ.

Ἐπὶ τριῶν τῶν λεόντων ἀναγινώσκομεν :—

- (1) « Ἀνάκτορον τοῦ Σαλμανασάρ [περὶ τὰ 850 π. Χ.], βασιλέως τῆς χώρας, δύο μναῖ βασιλικαί », διὰ σφηνοειδῶν χαρακτήρων, καὶ « Σταθμὸς δύο μναῖν τῆς χώρας » ἀραμαϊστί.

Ὀλκὴ 1992 κ., δίδουσα μναῖν 996 κ.

- (2) « Ἀνάκτορον τοῦ Θαλγάρ-Φιλλησάρ [περὶ τὰ 747 π. Χ.], βασιλέως τῆς χώρας, δύο μναῖ », διὰ σφηνοειδῶν χαρακτήρων.

Ὀλκὴ 946 κ., δίδουσα μναῖν 473 κ.

- (3) « Πέντε μναῖ βασιλικαί » διὰ σφηνοειδῶν χαρακτήρων καὶ « Σταθμὸς πέντε μναῖν τῆς χώρας » ἀραμαϊστί.

Ὀλκὴ 5042 κ., δίδουσα μναῖν 1008 κ.

Ὁλόκληρος ἡ σειρὰ τῶν ἀρχαίων τούτων σταθμῶν ὑπεβλήθη πρό τινων ἐτῶν εἰς ἀκριβῆ ἐξέτασιν τοῦ βάρους διὰ ζυγοῦ ἀκριβείας ὑπό τινος τῶν ὑπαλλήλων τοῦ μετρολογικοῦ τμήματος, τὰ δ' ἐξαγόμενα ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ κ. W. H. Chisholm ἐν τῇ Ninth Annual Report of the Warden of the Standards, 1874-5, ἐνθα εὗρηται ἀκριβὴς κατάλογος πάντων τούτων.

Πάντα τὰ σπουδαιότερα κομμάτια ἐν τούτοις εἶχον ζυγισθῇ πολλὰ ἔτη πρότερον· δέον δὲ νὰ βεβαιώσωμεν, ὅτι τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐκ νέου σταθμήσεως διὰ τελειότερων μέσων εἶνε ἐν τῷ συνόλῳ τὰ αὐτὰ πρὸς τὰ πρότερον ἐξαχθέντα ὁπὸ τοῦ *Queiro* καὶ τοῦ Δρ. *J. Brandis*.

Ἀπλοῦν βλέμμα ἐπὶ τοῦ καταλόγου τῶν σταθμῶν θέλει πείσει ἡμᾶς ὅτι συνυπῆρξαν ἐν χρήσει δύο διάφοροι μναῖ κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τὸ διαρρεῦσαν μεταξὺ τοῦ 2000 καὶ 625 π. Χ. Ἡ βαρύτερα τῶν δύο τούτων μνῶν φαίνεται ὅτι ἦτο ἀκριβῶς τὸ διπλάσιον τῆς ἐλαφροτέρας. Πιθανῶς ὁ *Brandis* πλησιάζει πρὸς τὴν ἀλήθειαν καθορίζων τὴν ὀλκὴν τῆς βαρείας μναῖ εἰς 1010, τῆς δ' ἐλαφρᾶς εἰς 505 γραμμάρια.

Τινὲς ὑποστηρίζουσιν ὅτι ἡ ἐλαφροτέρα τῶν δύο τούτων μνῶν δυνατὸν νὰ προσιδιάζεν εἰς τὸ Βαβυλωνιακὸν καὶ ἡ βαρύτερα εἰς τὸ Ἀσσυριακὸν κράτος· ἀλλὰ τοῦτο δὲν δύναται νὰ ἀποδειχθῇ. Ἐν τούτοις δυνατὸν ἢ χρῆσις τῆς βαρείας μναῖ νὰ ἐπεκράτει περισσότερον ἐν Συρίᾳ ἢ ἡ τῆς ἐλαφρᾶς, ἐὰν πρέπη νὰ κρίνωμεν ἐκ τούτου, ὅτι δηλ. πλεῖστα τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸ σύστημα τῆς βαρείας μναῖ σταθμὰ ἔχουσι παρὰ τῇ σφηνοειδεῖ ἐπιγραφῇ ἑτέραν Ἀραμαϊκὴν.

Ὁ δὲ σκοπός, εἰς ὃν ἀπέβλεπεν ἡ Ἀραμαϊκὴ αὕτη ἐπιγραφὴ, ἦτο πασιφανῶς νὰ καταστήσῃ τὸν σταθμὸν παραδεκτὸν εἰς τοὺς ἐμπόρους τῆς Συρίας καὶ Φοινίκης τοὺς ἀνάγοντας καὶ κατάγοντας ἐμπορεύματα μεταξὺ Ἀσσυρίας καὶ Μεσοποταμίας ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν Φοινικικῶν ἐμπορίων ἀφ' ἑτέρου.

§ 3. Οἱ Φοίνικες ἐμποροί.

Τὸ Φοινικικὸν ἐμπόριον ἦτο ἐν τῷ συνόλῳ διαμετακομιστικόν. Τὰ πλουσίως πεποικιλμένα ὑφάσματα τῆς Βαβυλῶνος καὶ ἄλλα προϊόντα τῆς Ἀνατολῆς κατεβιβάζοντο πρὸς τὴν παραλίαν, ἐτίθεντο ἐπιμελῶς ἐντὸς κεδρίνων κιβωτίων ἐν ταῖς ἀγοραῖς τῆς Τύρου καὶ Σιδῶνος, ὁπόθεν διηρθύνοντο ὑπὸ τῶν ἐπιχειρηματικῶν ναυτίλων τῆς Φοινίκης εἰς Κύπρον, εἰς τὰ παράλια τοῦ Αἰγαίου ἢ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀπωτάτην Δύσιν. Ἐντεῦθεν ἡ Φοινικικὴ πόλις Τύρος ἐκαλεῖτο ὑπὸ τοῦ *Ιεζεκιήλ* (κεφ. XXVII) «ἐμπόριον τῶν λαῶν ἀπὸ νήσων πολλῶν».

Ἄλλ' οἱ Φοίνικες, ὥς οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ Ἕλληνες, οἱ Ἑβραῖοι κλπ., μεθ' ὧν ἐπεκοινῶνουν, δὲν ὑπῆρξαν ποτὲ ἄνευ ἰδιαζόντων σταθμῶν καὶ

μέτρων, ἐφ' ὧν φαίνεται ὅτι προσήρμωσαν τὴν ἀρχικὴν Ἀσσυριοβαβυλωνιακὴν λογιστικὴν μονάδα, ἥτοι τὸν σταθμόν, καθ' ὃν εἰθίζετο τὰ ἐκτιμῶνται αἱ ἀξίαι. Ὁ σταθμὸς οὗτος ἦτο τὸ ἐξηκοστὸν μέρος τῆς *manah* ἥτοι *mnā*.

Τὸ Βαβυλωνιακὸν ἐξηκονταδικὸν σύστημα ἦτο ξένον ταῖς συνηθείαις τῶν Φοινίκων. Ὅθεν ἐνῶ ὁ λαὸς οὗτος εὐκόλως παρεδέχθη τὴν Ἀσσυριοβαβυλωνιακὴν ἐξηκοντάδα ὡς ἰδίαν μονάδα σταθμοῦ, ἥτοι *shekel*, δὲν παρεδέχθη ταυτοχρόνως τὸ ἐξηκονταδικὸν σύστημα ἐν τῷ συνόλῳ αὐτοῦ, ἀλλὰ κατεσκεύασε νέαν *mnā* δι' ἑαυτόν, ἀποτελουμένην ἐκ πενήκοντα ἀντὶ ἐξήκοντα σίκλων. Ἐν τούτοις ἐν τῇ ἐκτιμήσει τοῦ μείζονος πάντων τῶν σταθμῶν, τοῦ τάλαντου, διετηρήθη ἡ διὰ τοῦ 60 διαίρεσις. Οὕτω ἐν τῷ Φοινικικῷ συστήματι, ὡς καὶ ἐν τῷ τῶν Ἑλλήνων, 50 σίκλοι (Ἑλληνιστὶ στατηῖρες) = 1 *mnā*, 60 δὲ *mnā* ἢ 3000 σίκλοι ἢ στατηῖρες = 1 τάλαντον.

Ἡ ἰδιαίτερα μορφή τοῦ σίκλου, ἣν φαίνεται ὅτι οἱ Φοίνικες καὶ Ἑβραῖοι ἔλαβον ἐκ τῆς Ἀνατολῆς, ἦτο τὸ ἐξηκοστὸν μέρος τῆς βαρυτέρας τῶν δύο Ἀσσυριοβαβυλωνιακῶν *mnā*, περὶ ὧν εἵπομεν ἀνωτέρω.

Τὸ ἐξηκοστὸν δὲ τῆς ἐλαφροτέρας διὰ λόγον τινὰ μὴ ἐξακριβώθεντα ἀκόμῃ, φαίνεται ὅτι μετεκομίσθη πρὸς τὴν Δύσιν δι' ἄλλης ὁδοῦ, τουτέστι διὰ μέσου τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, οὕτω δὲ ἐκομίσθη καὶ ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Λυδίας.

§ 4. Οἱ Λυδοί.

«Οἱ Λυδοί», λέγει ὁ Ε. Κούρτιος (Ἑλλ. Ἱστορ. I. 101· μεταφρ. Σ. Λάμπρου. Βιβλιοθ. Μαρσαλῆ.) «ἀπέβησαν κατὰ γῆν, ὡς οἱ Φοίνικες ἀπὸ θαλάσσης, οἱ μεοῦται μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ προσθίας Ἀσίας». Παραδίδεται ὅτι περὶ τοὺς χρόνους τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου καὶ ἐπὶ τινὰς αἰῶνας κατόπιν ἡ χώρα τῶν Λυδῶν διετέλει ἐν σχέσει ὑποτελείας πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῆς Ἀσσυρίας¹. Ἀλλ' Ἀσσυριακὴ τις ἐπιγραφὴ πληροφορεῖ ἡμᾶς, ὅτι ἡ πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἄλφου Μικρὰ Ἀσία ἦτο ἄγνωστος εἰς τοὺς Ἀσσυρίους βασιλεῖς πρὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἀσσοῦρ-Ἐάνι-απλὶ δηλαδὴ τοῦ Σαρδαναπάλου, περὶ τὰ 660 π. Χ., ὅστις, ὡς μαρτυρεῖται,

¹ Κτησίου Ἀποσπ. 2, 18 ἐκδ. Müller.

ὑπεδέχθη πρεσβείαν τοῦ Γύγον, βασιλέως τῆς Λυδίας χώρας «ἀπομεμακρυσμένης» ἣς οἱ προκάτοχοι τοῦ Σαρδαναπάλου οὐδέποτε ἤκουσαν τὸ ὄνομα. Οὐδὲν ἤτιον εἶνε πιθανὸν ὅτι εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὑπῆρξεν εἰδὸς τις συναφείας μεταξὺ Λυδίας καὶ Ἀσσυρίας, ἂν καὶ τοῦτο δὲν δύναται νὰ ἀποδειχθῇ¹.

Καταγωγή
τοῦ συστήμα-
τος τῶν σταθ-
μῶν τῶν Λυ-
δῶν.

Ο Καθηγητὴς Sayce φρονεῖ ὅτι οἱ μεσάζοντες μεταξὺ τῆς Λυδίας πρὸς δυσμὰς καὶ τῆς Ἀσσυρίας πρὸς ἀνατολὰς ὑπῆρξαν λαὸς τις καλούμενος *Kheta* ἢ *Χετταῖοι*. Συμφώνως πρὸς τὴν θεωρίαν ταύτην ἡ βόρειος *Χετταϊκὴ* πρωτεύουσα *Καρχεμίς* (ἢ μετὰ ταῦτα *Ἱεράπολις*) ἐπὶ τοῦ *Εὐφράτου*, ἦτο ὁ τόπος, ἔνθα αἱ τέχναι καὶ ὁ πολιτισμὸς τῆς Ἀσσυρίας προσέλαβον τὴν μορφήν, ἣτις χαρακτηρίζει ἰδίᾳ τὰ ἀρχαιότατα μνημεῖα τῆς κεντρικῆς *Μικρᾶς Ἀσίας*.

Τὸ ἔτος 1400 π. Χ. ἡ περίπου τότε, ἦτο ὁ χρόνος τῆς μεγίστης ἰσχύος τοῦ ἔθνους τῶν *Χετταίων*· ἂν δὲ ἀληθῶς οὗτοι ἦσαν ὁ κύριος συνδετικὸς κρίκος μεταξὺ Λυδίας καὶ Ἀσσυρίας, δύναται νὰ ἐξαχθῇ τὸ συμπέρασμα, ὅτι δι' αὐτῶν οἱ Λυδοὶ παρέλαβον τὰ Ἀσσυριακὰ σταθμὰ, ἅτινα κατόπιν ἐν Λυδίᾳ ἔλαβον τὴν μορφήν ἐνσήμου κέρματος ἥτοι νομίσματος.

Διατὶ ὁμως ἀπέβη οἰκεία τῇ Λυδίᾳ ἡ ἐλαφρὰ μᾶλλον ἢ ἡ βαρεῖα μνᾶ μένει ἀνεξήγητον. Γνωρίζομεν ἐν τούτοις, ὅτι εἰς τῶν Ἀσσυριακῶν σταθμῶν λέγεται ἐν σφηνοειδεῖ τινι ἐπιγραφῇ «σταθμὸς τῆς *Καρχεμίδος*»². Ἄν λοιπὸν ἡ νέα ὑπόθεσις περὶ τῆς κυριαρχίας τῶν *Χετταίων* ἐν *Μικρᾷ Ἀσίᾳ* ἀποδειχθῇ ὀρθή, «τὰ σταθμὰ τῆς *Καρχεμίδος*» δυνατόν διὰ μέσου τῶν *Χετταίων* νὰ μετεβιβάσθησαν εἰς *Φρυγίαν* καὶ *Λυδίαν* ἐπειδὴ δὲ τὰ ἀρχαιότατα Λυδικὰ νομίσματα ἐκανονίσθησαν συμφώνως πρὸς τὰς διαιρέσεις τῆς ἐλαφρᾶς Ἀσσυριακῆς μνᾶς, αὕτη πιθανῶς θὰ εἶνε ἡ περὶ ἣς ὁ λόγος (ἴδε κατωτέρω σ. ξγ').

Ὅθεν ἐκ τῶν δύο τούτων σημείων, τῆς *Φοινίκης* ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς *Λυδίας* (διὰ τῆς *Καρχεμίδος*) ἀφ' ἑτέρου, φαίνεται ὅτι αἱ δύο *Βαβυλωνιακαὶ μονάδες* ὁλκῆς ἐπεξετάθησαν δυτικῶς εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ *Αἰγαίου* πελάγους, τοῦ μὲν βαρέος σίκλου διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς *Φοινίκης*, τοῦ δ' ἐλαφροῦ διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς *Λυδίας*.

1 Maspero, Hist. Anc., σ. 480.

2 Cuneiform inscr. of West. As., τόμ. III, Πίν. XLVII, ἀρ. 9.

§ 5. Ἡ ἐφεύρεσις τοῦ νομίσματος ἐν Λυδίᾳ.

Εἶνε θαυμασμοῦ ἄξιον ὅτι τὰ ἔθνη τῆς Ἀνατολῆς, τὰ τόσον καλῶς γνωρίζοντα τὴν ἐμπορίαν καὶ οἰκείως ἔχοντα, ὥς εἶνε ἀναμφίβολον, πρὸς τὴν χρῆσιν τῶν πολυτίμων μετάλλων οὐ μόνον πρὸς σκοποὺς συναλλαγῆς, ἀλλὰ καὶ τοκογλυφίας ἀκόμῃ, ἐξηκολούθησαν ἐπὶ τόσον πολλοὺς αἰῶνας ἐκτελοῦντα ἐν ταῖς ὑποθέσεσιν αὐτῶν ἐμπορικὰς πράξεις ἄνευ κεκανονισμένου νομίσματος. Καὶ ὁμως οὐδὲν εἶνε βεβαιότερον τοῦ ὅτι οὕτως εἶχε τὸ πρᾶγμα.

«Πρῶτοι δὲ ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν», λέγει ὁ Ἡρόδοτος (I, 94), Ἡ ἐφεύρεσις τοῦ νομίσματος ὑπὸ τῶν Λυδῶν. «νόμισμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κοψάμενοι (οἱ Λυδοὶ) ἐχρήσαντο». Ἐκ τῶν ὀλίγων, ἅτινα γνωρίζομεν περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ λαοῦ τούτου, ἐξάγομεν ὅτι τὸ ἐμπορικὸν αὐτοῦ ὁρμέμφυτον πρόπει νὰ ἀνεπτύχθῃ μεγάλως ἔνεκα τῆς γεωγραφικῆς αὐτοῦ θέσεως καὶ τοῦ περιβάλλοντος, ἀμφοτέρων συντελούντων εἰς συγχὴν ἐπικοινωνίαν πρὸς τοὺς γείτονας λαοὺς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τοὺς τε Ἀσιάτας καὶ τοὺς Ἑλληνας.

Περὶ τὸν χρόνον, καθ' ὃν τὸ ἀχανὲς Ἀσσυριακὸν κράτος περιέπιπτεν εἰς παρακμὴν, ἡ Λυδία ὑπὸ νέαν δυναστείαν, τὴν καλουμένην τῶν Μερμναδῶν, εἰσῆρχετο εἰς νέαν φάσιν ἐθνικοῦ βίου.

Ἡ πολιτικὴ τῶν νέων τούτων κυριάρχων τῆς χώρας ἀπέβλεπεν εἰς τὸ νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν ἰσχὴν τῆς Λυδίας πρὸς δυσμὰς καὶ νὰ κυριεύσῃ πόλεις παραθαλασσίους. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον Γύγης ὁ ἰδρυτὴς τῆς δυναστείας τῶν Μερμναδῶν, ὅστις ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ θρόνου περὶ τὰ 700 π. Χ., ἐγκαθιδρύθη σιερεῶς ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ ἀπεπειράθη νὰ ἐκτείνῃ τὰς κτήσεις αὐτοῦ κατὰ μῆκος πάσης τῆς Ἰωνικῆς ἀκτῆς. Τοῦτο ἔφερε τοὺς Λυδοὺς εἰς ἄμεσον συνάφειαν πρὸς τοὺς Ἑλληνας τῆς Ἀσίας.

Οἱ Ἰῶνες οὗτοι Ἑλληνες διετέλουν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων εἰς διαρκὴ ἐπιμιξίαν (οὐχὶ πάντοτε φιλικήν) μετὰ τῶν Φοινίκων, μεθ' ὧν ἀπὸ μακροῦ πρότερον συνεφώνησαν ὥς πρὸς τοὺς ἀριθμοὺς, σταθμὰ, μέτρα, τὴν χρῆσιν τοῦ ἀλφαβήτου καὶ τὰ παρόμοια, καὶ παρ' ὧν, ὥς ἔχομεν λόγους νὰ εἰκάσωμεν, ἐδέχθησαν τὸ ἐξηκοστὸν μέρος τῆς βαρείας Ἀσσυριοεσσυλωνίας μνᾶς ὡς ἰδίαν αὐτῶν μονάδα βάρους ἥτοι

στατηῖρα. Ἀφ' ἐτέρου οἱ Λυδοὶ παρέλαβον πιθανῶς ἐκ τῆς Καρχεμίδος τὸ ἐξηκοστὸν τῆς ἐλαφρᾶς μνᾶς.

Οὕτω λοιπόν, ὅτε οἱ Λυδοὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Γύγου ἦλθον εἰς συνάφειαν καὶ σύγκρουσιν πρὸς τοὺς Ἑλληνας, αἱ δύο μονάδες βάρους, ἀφ' οὗ διέβησαν διὰ δύο διαφόρων ὁδῶν, συνηγηθήθησαν πάλιν εἰς τὰς παραλίους πόλεις καὶ τὰς κοιλάδας τῶν ποταμῶν τῆς δυτικῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐν τῇ μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως χώρᾳ.

Εἰς τὴν βασιλείαν Γύγου, τοῦ ἱδρυτοῦ τοῦ νέου Λυδικοῦ κράτους, ὡς διάφορον οὖσαν τῆς ἀρχαιοτέρας Λυδίας, δύνανται ἴσως νὰ ἀποδοθῶσι τὰ ἀρχαιότατα δοκίμια τῆς νομισματοκοπίας. Ὁ πλοῦτος τοῦ μονάρχου τούτου εἰς πολύτιμα μέταλλα δύνανται νὰ συμπερανθῇ ἐκ τῆς μεγάλης δαψιλείας τῶν δώρων αὐτοῦ πρὸς τὸ Δελφικὸν ἱεροφυλάκιον, συνισταμένων εἰς χρυσοῦς κρατῆρας καὶ ἀργυρᾶς ὑδρίας καὶ συμποσومένων εἰς τοσοῦτον ὄγκον χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ὅσον οὐδέποτε πρότερον εἶδον ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναθροισθέντα οἱ Ἕλληνες¹.

Εἶνε δὲ σύμφωνον πρὸς τὸ ὅλον πνεῦμα μονάρχου, οἷος ἦν ὁ Γύγης, οὗτινος ἔργον ὑπῆρξε τὸ νὰ ἐκτείνῃ τὸ κράτος αὐτοῦ πρὸς δυσμὰς καὶ συγχρόνως νὰ εἶνε κύριος τῶν ὁδῶν τῆς συγκοινωνίας πρὸς τὴν Ἀνατολήν, ὅτι ἐκ Σάρδεων, τῆς πρωτευούσης αὐτοῦ, τῆς κειμένης εἰς τὴν κατωφέρειαν τοῦ Τμώλου καὶ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Πακτωλοῦ, ἀμφοτέρων πλουσίων εἰς χρυσόν, ἀνέπεμπε διὰ τῶν μακρῶν ὁδῶν τῆς Ἀνατολῆς πρὸς τὸ κέντρον τῆς Μεσοποταμίας καὶ κατέπεμπε διὰ τῶν παραποταμίων πεδιάδων τῆς δύσεως πρὸς τὴν θάλασσαν τὸν ἐγχώριον Λυδικὸν χρυσὸν τὸν συλλεγόμενον ἐκ τῶν ἀποθεμάτων τῆς κοίτης τοῦ Πακτωλοῦ καὶ ἐκ τῶν ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ ὄρους ὀρυχείων.

Λυδικὸν ἤλε-
κτρον.

Τὸ πολύτιμον τοῦτο ἐμπόρευμα (ἐὰν ἀληθῶς τὰ ἀρχαιότατα Λυδικὰ νομίσματα ἀνήκουσιν εἰς αὐτόν), τὸ ἔκοψεν εἰς σχῆμα ὠοειδῶν σφαιριδίων ἢ πλίνθων, ἐπισήμως ἐσφραγισμένων ἢ τετυπωμένων ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς εἰς ἐγγύησιν τοῦ βάρους καὶ τῆς ἀξίας αὐτῶν. Διὰ τὴν ἀνατολικὴν ἢ μεσόγειον ἐμπορίαν ἢ ἐλαφρὰ μνᾶ ἦτο ὁ κανὼν, καθ' ὃν ἐκανονίσθη ἡ νομισματοκοπία αὕτη, ἐν ᾧ διὰ τὴν δυτικὴν ἐμπορίαν τὴν πρὸς τοὺς Ἑλληνας τῆς παραλίας ἐχρησιμοποιεῖτο ὁ βαρὺς κανὼν ὄντινα, ἔνεκα

1 Curtius, Gr. Gesch., T. I. σ. 466. — Ἡροδ. I, 14.

τοῦ τρόπου τῆς μεταδόσεως αὐτοῦ δυνάμεθα νὰ καλέσωμεν Φοινικικόν, τηροῦντες τὸ ὄνομα Βαβυλωνιακὸς διὰ τὸν σταθμόν, ὅστις μετεδόθη κατὰ γῆν ἐκ τῶν ὀχθῶν τοῦ Εὐφράτου.

Τὰ ἀρχαιότατα Λυδικὰ νομίσματα συνίσταντο ἐκ μετάλλου καλουμένου ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἡλέκτρον (Σοφοκλέους Ἀντιγ. 1037) ἢ λευκοῦ χρυσοῦ (Ἡροδ. I. 50). Ἦτο δὲ τοῦτο φυσικὸν κράμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ φαίνεται ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἀνεγνώριζον αὐτὸ ὡς μέταλλον διάφορον τῶν δύο τούτων. Συνελέγετο δὲ κατὰ μεγάλας ποσότητας ἐκ τῶν ἀποθεμάτων τῆς κοίτης τοῦ Πακτωλοῦ ποταμοῦ καὶ ἐκ τῶν ὀρυχείων τῶν ὄρεινῶν κλιτύων τοῦ Τμώλου καὶ Σιπύλου. Ἀποτελεῖται δὲ περίπου ἐξ $73 \frac{0}{100}$ χρυσοῦ καὶ $27 \frac{0}{100}$ ἀργύρου (Hultsch, *Metrologie*, ἐκδ. 6', σ. 579). Ὅθεν ἦτο εἰς διάφορον σχέσιν πρὸς τὸν ἄργυρον τῆς τοῦ καθαροῦ χρυσοῦ πρὸς τὸν ἄργυρον¹. Οὕτως ἐνῶ ὁ χρυσὸς ἀνελόγει πρὸς τὸν ἄργυρον ὡς 13·3:1, τὸ ἡλεκτρον θὰ ἀνελόγει ὡς 10:1 ἢ τόσον τι περίπου.

Τὸ φυσικὸν τοῦτο κράμα τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κέκτηται ὡς πρὸς τὴν νομισματοκοπίαν πλεονεκτήματα πλείονα τοῦ χρυσοῦ. Πρῶτον μὲν ἦτο διαρκέστερον, ὡς σκληρότερον καὶ ὀλιγώτερον ὑποκείμενον εἰς βλάβην καὶ ἐλάττωσιν διὰ τῆς τριβῆς, δεύτερον δὲ ἐξήγετο εὐχερέστερον ὡς φυσικὸν προϊὸν καὶ τρίτον, ἐπειδὴ εὗρίσκετο ἐν ἀναλογίᾳ περίπου 10:1 πρὸς τὸν ἄργυρον, καθίστα περιτιτὴν τὴν χρῆσιν διαφόρου κανόνος βάρους διὰ τὰ δύο μέταλλα, διότι ἐπέτρεπεν εἰς τοὺς ἐπὶ τῶν νομισματοκοπειῶν νὰ χρησιμοποιῶσι μίαν μόνον τάξιν σταθμῶν καὶ δεκαδικὸν σύστημα, ὅπερ ἦτο εὐκατανόητον καὶ ἀπλοῦν ἐν τῇ χρήσει. Ἔνεκα τούτου φαίνεται ὅτι τὸ ἡλεκτρον ἐσταθμίσθη συμφώνως τῷ κανόνι τοῦ ἀργύρου, ἐπομένως ἐν τάλαντον, μία μνᾶ καὶ εἰς σίκλος ἡλέκτρον ἐθεωροῦντο ὡς ἰσοφαρίζοντα πρὸς 10 τάλαντα, 10 μνᾶς, ἢ 10 στατηῆρας ἀργύρου τοῦ αὐτοῦ βάρους. Ἄρα ἐν ἐκάστη χώρᾳ ἢ ὀλκῇ τοῦ ἐξ ἡλέκτρον στατηῆρος θὰ ἐξηρητᾶτο ἐκ τοῦ σταθμητικοῦ κανόνος, ὅστις ἦτο ἐκεῖ ἐν χρήσει διὰ τοὺς ὄγκους τοῦ ἀργύρου, ἦτοι τοῦ ἀργύρου εἰς σχῆμα ῥαβδίων καὶ πλίνθων, τῆς συνηθείας τῆς νέας ἐφευρέσεως τῆς σφρα-

1 «Ubicumque quinta argenti portio est, et electrum vocatur». Plin., H.N. 33.4.23.

γίσεως ἢ τυπώσεως τοῦ μετάλλου διὰ τὴν κυκλοφορίαν ἐφαρμοσθείσης κατὰ πρῶτον μόνον εἰς τὸ πολυτιμότερον τῶν δύο μετάλλων, ὥς τοῦ ἡλέκτρον παριστῶντος εἰς εὐχρηστον μικρὸν ὄγκον, βάρος ἀνομισματοποιήτου ἀργύρου δεκάκις ὀγκωδεστέρου καὶ δεκάκις δυσμετακομιστοτέρου.

Βελτίωσις
ὑπὸ τῶν Ἑλ-
λῆνων Ἰώνων
τῆς νομισμα-
τοκοπίας.

Ὅπωςδὴποτε τῆς νέας ἐφευρέσεως ἅπαξ κοινῶς εἰς χρῆσιν παραδεκτῆς γενομένης, δὲν θὰ ἐξράδυνεν ἡ ἐξάπλωσις αὐτῆς ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου. Ἔχομεν δὲ βασίμους λόγους νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἀμφοτέρω τὰ μέταλλα ταῦτα ἐχρησιμοποίησαν ἐν Λυδία πρὸς νομισματοκοπίαν ἀπ' αὐτῶν ἤδη τῶν χρόνων τοῦ Κροίσου (568-554 π. Χ.). (Ἴδε τόμ. Β', σελ. 190).

Αἱ τὰ παράλια καὶ τὰς νήσους τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κοσμοῦσαι Ἑλληνικαὶ πόλεις δὲν ἐξράδυναν νὰ παραδεχθῶσι καὶ μάλιστα νὰ τελειοποιήσωσι τὴν ἀπλὴν μὲν ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὀλιγώτερον σημαντικὴν ἐφεύρεσιν τῶν Λυδῶν, εἰς τοὺς Ἰωνας δ' Ἑλληνας τῆς Μιλήτου καὶ τῶν γειτόνων πόλεων ἀνήκει πιθανῶς ἡ τιμή, ὅτι ἀντικατέστησαν διὰ καλλιτεχνικῶς ἐξεργασμένων σφραγίδων τὰ ἀρχέγονα Λυδικὰ σημαντήρια καὶ ὅτι ἐν μεταγενεστέρω πως περιόδῳ ἐπέγραψαν αὐτὰ διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ λαοῦ ἢ ἡγεμόνος, ὅφ' οὗ τὸ νόμισμα ἐκόπη.

Τὰ ἐπίσημα ἐμβλήματα, δι' ὧν οἱ ἀρχαιότατοι ἐξ ἡλέκτρον στατήρες διεκρίνοντο τῶν ἀπλῶν τεμαχίων μετάλλου, ἀπετελοῦντο ἀρχικῶς μόνον ἐκ τῆς τυπώσεως ἀγροίκων καὶ ἀχαράκτων σημαντηρίων, ὧν μεταξὺ ἐτιποθετεῖτο ὁ βῶλος ἥτοι τὸ ὠοειδὲς σφαιρίδιον, ἵνα δεχθῇ τὸ κτύπημα τῆς σφύρας. Βραδύτερον ἡ τέχνη τοῦ σφραγιδολύφου ἐκλήθη πρὸς διακόσμησιν τῆς ὑποκειμένης τῶν δύο σφραγίδων, ἥτις πάντοτε ὑπῆρξεν ἡ πρόσοψις, ἥτοι τὸ ἔμπροσθεν μέρος τοῦ νομίσματος, μετὰ τοῦ σὺμβόλου τῆς ἐγχωρίου θεότητος, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς ὁποίας ἐκόπησαν τὰ νομίσματα, τῶν θεῶν καλουμένων οἶονεὶ μαρτύρων τῆς καλῆς ὁλκῆς καὶ τῆς γνησιότητος τοῦ νομίσματος.

Τὸ σύμβολον τοῦτο, ἐπίσημον ἢ τύπος ὥς καλεῖται, ἀποτελεῖται συνήθως ἐκ τῆς μορφῆς ἢ προτομῆς ζώου, ἢ τινος ἀψύχου ἀντικειμένου, τῶν κεφαλῶν ἢ τῶν σωμάτων τῶν θεῶν ἢ ἀνθρώπων οὐσῶν σπανίων ἢ ἀγνώτων ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ περιόδῳ.

Τὸ ὅπισθεν μέρος τοῦ νομίσματος δὲν ἔφερεν ἀρχικῶς τύπον, ἀλλὰ

μόνον τὸ ἐντύπωμα ἐν σχήματι τετραγώνου ἐγκοιλότητος (κοινῶς καλουμένης τετράγωνον ἔγκοilon, *incuse square, carrée creux*) τῆς ἀνωτέρας τῶν δύο σφραγίδων, ὧν μετὰξὺ ἐτοποθετεῖτο ὁ κυαμόμορφος βῶλος τοῦ μετάλλου, ἀφ' οὗ πιθανῶς πρότερον ἐμαλακύνετο ἐκπυρούμενος ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ δεχθῇ εὐχερέστερον τὸ ἐκτύπωμα τῆς ὑποκειμένης σφραγίδος.

§ 6. Αἱ Βαβυλωνιακαὶ καὶ Φοινικικαὶ ἀργυραὶ μναῖ.

Κατὰ τὴν ἀρχαίαν ταύτην περίοδον ὁ ἄργυρος σπανίως ἐξυγίζετο, ὥς ὁ χρυσός, διὰ τοῦ αὐτοῦ ταλάντου καὶ τῆς μνᾶς, ἀλλὰ μᾶλλον συμφώνως πρὸς σταθμητικὸν κανόνα παραχθέντα ἐκ τῆς ὁλκῆς τοῦ χρυσοῦ τοιοῦτόν δέ τινα περίπου: — ἡ παραδεδεγμένη ἀξία τοῦ χρυσοῦ ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν ἄργυρον ἦτο κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην καὶ ἐπὶ πολὺ κατόπιν ὥς 13·3:1¹. Δὲν εἶνε δὲ βέβαιον ὅτι μετὰξὺ τῶν σχετικῶν ἀξιῶν τῶν δύο μετάλλων ὑπῆρχον αἱ αὐταὶ διακνύμάνσεις, αἵτινες νῦν εἶνε τόσον συχναί.

Ἀποτέλεσμα τῆς σταθερότητος ταύτης τῆς συναλλαγῆς ὑπῆρξεν ἡ παλαιὰ εἰσαγωγή εἰς Ἀσίαν διπλῆς κυκλοφορίας (διμεταλλισμός). Ἡ ἀναλογία τοῦ 13·3:1 καθίστα δυσχερὲς τὸ στάθμισμα τῶν δύο μετάλλων κατὰ ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν κανόνα, ἐπειδὴ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ δεδομένον τι βάρος χρυσοῦ δὲν θὰ ἠδύνατο εὐχερῶς νὰ ἀνταλλαγῇ πρὸς στρογγύλον ἀριθμὸν τεμαχίων ἢ ῥαβδίων ἀργύρου τοῦ αὐτοῦ σταθμοῦ, ἀλλ' ἀντὶ 13¹/₃ τοιούτων κομματίων. Ὅθεν, ὅπως διευκολυνθῇ ἡ ἀνταλλαγή τῶν δύο μετάλλων, ἡ ὁλκὴ τοῦ ἀργυροῦ σίκλου, μνᾶς καὶ ταλάντου ἠϋξήθη ἢ ἡλαττώθη, ἵνα συμφωνήσῃ πρὸς τὴν τοῦ χρυσοῦ σίκλου, μνᾶς καὶ ταλάντου ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ταχυτέρας μετατροπῆς τοῦ χρυσοῦ σίκλου εἰς στρογγύλον ἀριθμὸν ἀργυρῶν σίκλων.

1 Ὁ Ἡρόδοτος λέγει 13:1 (III, 89), ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε λεπτομερῶς ἀκριβές, ὥς κατεδείχθη ὑπὸ τοῦ Mommsen, *Hist. Mon. Rom.* μετάφρ. Blacas, τόμ. 1, σελ. 407.

§ 7. Παραγωγή νομισματικῶν ὀκλῶν.

ΑΣΣΥΡΙΟΒΑΒΥΛΩΝΙΑΚΑΙ ΜΝΑΙ ΧΡΥΣΟΥ

ΒΑΡΕΙΑ	ΕΛΑΦΡΑ
Μνᾶ 15,600 κ.	7800 κ.
$\frac{1}{60}$ ἥτοι σίκλος 260 κ.	130 κ.

ΚΑΝΟΝΕΣ ΣΤΑΘΜ. ΑΡΓΥΡΟΥ ΠΑΡΑΧΘΕΝΤΕΣ ΕΚ ΤΗΣ ΜΝΑΣ ΧΡΥΣΟΥ

Α'. Ἐκ τοῦ βαρέος χρυσοῦ σίκλου τῶν 260 κ.

$$260 \times 13.3 = 3458 \text{ κ. ἀργύρου.}$$

$$3458 \text{ κ. ἀργύρου} = 15 \text{ σίκλοι τῶν } 230 \text{ κ.}$$

Ὁ Φοινικικὸς καὶ Ἑλληνοασιατικὸς σταθμητικὸς κανὼν ἀργύρου δύναται νὰ ἀποτελεσθῇ ὡς ἐξῆς ἐπὶ τοῦ ἀργυροῦ σίκλου τῶν 260 κ.

Φοινικικὸς
κανὼν.

$$\text{Τάλαντον } 690,000 \text{ κ.} = 3000 \text{ στατήρες}$$

$$\text{Μνᾶ } 11,500 \text{ κ.} = 50 \text{ στατήρες}$$

$$\text{Στατήρ } 230 \text{ κ.}$$

Β'. Ἐκ τοῦ ἐλαφροῦ χρυσοῦ σίκλου τῶν 130 κ.

$$130 \times 13.3 = 1729 \text{ κ. ἀργύρου}$$

$$1729 \text{ κ. ἀργύρου} = 10 \text{ σίκλοι τῶν } 172.9 \text{ κ.}$$

Ἐπὶ τοῦ ἀργυροῦ σίκλου τῶν 172.9 κ. οἱ Βαβυλωνιακοί, Ἀνδικοὶ καὶ Περσικοὶ σταθμικοὶ κανόνες ἀργύρου δύνανται νὰ ἀποτελεσθῶσιν ὡς ἐξῆς.

Περσικὸς
κανὼν.

$$\text{Τάλαντον } 518,700 \text{ κ.} = 3000 \text{ στατήρες} = 6000 \text{ σίκλοι}$$

$$\text{Μνᾶ } 8645 \text{ κ.} = 50 \text{ » } = 100 \text{ »}$$

$$\text{Στατήρ } 172.9 \text{ κ.} = 1 \text{ » } = 2 \text{ »}$$

$$\text{Σίκλος } 86.45 \text{ κ.}$$

Οἱ ἀνωτέρω ἀριθμοὶ πρέπει φυσικῶς τῷ λόγῳ νὰ ληφθῶσι μόνον ὡς κατὰ προσέγγισιν ὀρθοί. Ἐν τισὶ χώραις αἱ ὀκλαὶ τῶν νομισμάτων θὰ εὐρεθῶσιν ὑποτασσόμεναι εἰς ἀνώτερον, ἐν ἄλλαις δὲ εἰς κατώτερόν, τινα μέσον ὄρον. Πᾶσα τοιαύτη ἐκτροπὴ θέλει σημειωθῇ ἐν τοῖς κεφαλαίοις τῶν χωρῶν, ἐν αἷς αὐταὶ ἐμφανίζονται.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀρκεῖ νὰ σημειωθῇ τοῦτο, ὅτι δηλ. ἐν τῇ Μικρᾷ

Ἀσία καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν τῆς νομισματοκοπίας (α) ὁ βαρὺς χρυσοῦς στατήρ (260 κ.) ἐμφανίζεται εἰς διαφόρους τόπους ἀπὸ τῆς Τέω πρὸς βορρᾶν μέχρι τῶν ἀκτῶν τῆς Προποντίδος· (β) ὁ ἐλαφρὸς χρυσοῦς στατήρ (130 κ.) ἐν Λυδία (Κροίσειος στατήρ) καὶ ἐν Σάμῳ (;)· (γ) ὁ ἡλέκτρινος στατήρ τοῦ Φοινικικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος ἀργύρου, κυρίως μὲν ἐν Μιλήτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσιν κατὰ μῆκος τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, πρὸς δὲ καὶ ἐν Λυδίᾳ, ἂν καὶ οὐδέποτε ἄριστος· (δ) ὁ ἐξ ἡλέκτρου καὶ ὁ ἀργυροῦς στατήρ τοῦ Βαβυλωνιακοῦ σταθμητικοῦ κανόνος κυρίως, ἂν οὐχὶ καὶ ἀποκλειστικῶς, ἐν Λυδίᾳ· (ε) ὁ ἀργυροῦς στατήρ τοῦ Φοινικικοῦ κανόνος ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

§ 8. Μετάδοσις τῶν σταθμητικῶν κανόνων ἐξ Ἀσίας εἰς Εὐρώπην διὰ τεσσάρων κυρίων ὁδῶν.

Εἶδομεν πῶς ἐκ τῶν ὀχθῶν τοῦ Εὐφράτου καὶ Τίγρητος οἱ κανόνες, δι' ὧν ἐσταθμίζοντο τὰ πολύτιμα μέταλλα, μετεβιβάσθησαν πρὸς τὰς ἀκτὰς τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἥτοι ὁ μὲν βαρὺς κανὼν διὰ τῆς Φοινίκης καὶ τῆς θαλάσσης, ὁ δ' ἐλαφρὸς διὰ τῆς Λυδίας καὶ διὰ τῆς στερεᾶς

Καιρὸς ἤδη νὰ στραφῶμεν πρὸς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ ἀνιχνεύσωμεν τὴν μετοικεσίαν τῶν αὐτῶν σταθμητικῶν κανόνων ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὴν Μακεδονίαν καὶ εἰς τὰς ἐν τῇ Δύσει Ἑλληνικὰς ἀποικίας.

Ἡ μετάδοσις τῶν σταθμητικῶν τούτων κανόνων, ἐφ' ὅσον δυνάμεθα νὰ ἀκολουθήσωμεν αὐτήν, φαίνεται ὅτι ἐγένετο διὰ τριῶν ἢ τεσσάρων διαφόρων ὁδῶν, ἥτοι τῆς νοτίας ὁδοῦ, τῆς κεντρικῆς καὶ τῆς βορείου.

Ὁ σίκλος ἢ ὡς οἱ Ἕλληνες καλοῦσιν αὐτόν, ὁ στατήρ τοῦ Φοινικικοῦ κανόνος εἴλκεν ἀρχικῶς 230 κ., ἀλλὰ τοῦτο πρέπει νὰ συνέβαινε πρὸ τῆς ἐφευρέσεως τοῦ νομίσματος, διότι οἱ ἀρχαιότατοι τῶν Ἑλληνικῶν στατήρων τοῦ Φοινικικοῦ σταθμοῦ ἐξ ἡλέκτρου ἢ ἀργύρου σπανίως ὑπερβαίνουν τοὺς 220 κ.¹

Α'.
Ἡ νοτία ὁδός.

1 Οἱ Ῥόδιοι καὶ τινες ἄλλοι ἀργυροὶ στατήρες φθάνουσι τοὺς 240 κ. ἀλλὰ εἶνε μεταγενεστέρης περιόδου καὶ ἴσως Ἀττικοί. Ἴδε τόμ. Β', σελ. 179.

Παλαιὰ ἐμπο-
ρία τῶν Φοι-
νίκων μετὰ
τῆς Πελοπον-
νήσου.

«Οἱ Φοίνικες» λέγει ὁ Ἡρόδοτος, (I. 1) «ἀφικόμενοι ἐπὶ ταύτην τὴν θάλασσαν καὶ οἰκήσαντες τοῦτον τὸν χῶρον, ὃν καὶ νῦν οἰκοῦσιν, ἤρχισαν ἀμέσως νὰ ἐπιχειρῶσι μακροὺς πλοῦς. Φέροντες δὲ φορτία Αἰγυπτιακῶν καὶ Ἀσσυριακῶν ἐμπορευμάτων ἔφθαλον καὶ εἰς ἄλλας χώ-
ρας καὶ δὴ καὶ εἰς Ἄργος, ὅπερ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον προεῖχε καθ' ὅλα τῶν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ νῦν καλουμένῃ Ἑλλάδι ἄλλων πόλεων. Ἀφικό-
μενοι λοιπὸν ποτε οἱ Φοίνικες εἰς τὸ Ἄργος τοῦτο ἐξέθεσαν τὸ φορτίον πρὸς πώλησιν. Τὴν πέμπτην δὲ ἡ ἔκτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἀφίξεως, ὅτε εἶχον ἤδη πωλήσει σχεδὸν πάντα, ἦλθον ἐπὶ τὴν θάλασσαν γυναῖκες ἄλλαι πολλαὶ καὶ δὴ καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως, ἥς τὸ ὄνομα ἦτο, ὥς οἱ Ἕλληνες λέγουσιν, Ἰὼ ἡ τοῦ Ἰνάχου.» Ἐπειτα κατόπιν ὁ μῦθος τῆς ἀπαγωγῆς τῆς Ἰοῦς ὑπὸ τῶν Φοινίκων, καθ' ἣν στιγμὴν αἱ γυ-
ναῖκες ἰστάμεναι παρὰ τὴν πρὸς τὴν ἡγόραζον ὅτι ἐπεθύμουν.

Ἐχομεν ἐνταῦθα εἰκόνα τῶν Φοινίκων ἐμπόρων ἐν ἀμέσῳ ἐπιμιξίᾳ πρὸς τὴν Πελοπόννησον. Τοιαῦται Φοινικικαὶ ἀγοραὶ ἐγίνοντο πιθανῶς κατὰ ὠρισμένα διαστήματα, ἃν καὶ εἰς τινὰς θέσεις δυνατόν νὰ ἦσαν διαρκεῖς.

Μεταξὺ τῶν πρώτων μαθημάτων, ἅτινα οἱ Ἕλληνες τῶν παραλίων θὰ ἔμαθον ἐκ τῆς διαρκοῦς ταύτης συνηθείας τοῦ νὰ διαπραγματεύων-
ται περὶ τιμῶν μετὰ τῶν ξένων ἐμπόρων. θὰ ἦτο φυσικῶς ἡ χρῆ-
σις τῶν σταθμῶν, δι' ὧν οἱ Φοίνικες ἐπώλουν αὐτοῖς τὰ πολύτιμα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ κοσμήματα, ἅτινα ἐπεθύμουν.

Κατὰ τοιοῦτόν τινα τρόπον πρέπει νὰ εἰσῆχθησαν τὸ πρῶτον εἰς Πελοπόννησον τὰ Φοινικικὰ σταθμά. Ἀκολούθως οἱ Ἕλληνες γενόμε-
νοι καὶ αὐτοὶ λαὸς θαλασσοπόρος ἀπεμάκρυναν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τοὺς Φοίνικας ἐκ τῶν παραλίων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος· τὰ μαθήματα δ' ὅμως, ἅτινα οἱ ἐξ ἀνατολῶν ναυτικοὶ ἐδίδαξαν αὐτούς, δὲν ἐλησμονήθη-
σαν τόσον ταχέως.

Οὐδὲν ἦτον, ὥς διαρκῶς συμβαίνει ἐκεῖ, ἔνθα δὲν ὑπάρχει ἐξου-
σία πρὸς τακτοποίησιν τοῦ σταθμητικοῦ κανόνος, τὰ σταθμά, ἅτινα εἰσῆγαγον οἱ Φοίνικες εἰς Πελοπόννησον, ὑπέστησαν σὺν τῷ χρόνῳ βαθ-
μιαίαν τινὰ ἔκπτωσιν, ἐὰν τὸ πόρισμα τοῦτο δύναται νὰ ἐξαχθῇ ἐκ τῆς ὁλκῆς τῶν στατήρων τῆς Αἰγίνης, οἷτινές εἰσιν τὰ ἀρχαιότατα πάντων τῶν Ἑλληνικῶν νομισμάτων.

Συνήθως αποδίδουσι τὴν πρώτην κοπὴν τῶν Αἰγινητικῶν τούτων νομισμάτων εἰς τὸν Φεῖδωνα, βασιλέα τοῦ Ἀργούς, περὶ τῆς χρονολογίας τοῦ ὁποίου ἐπικρατεῖ ἀκόμη μεγάλη διαφορὰ γνώμων· τὸ Πάριον χρονικὸν τίθησιν αὐτὸν εἰς τὸ πρῶτον ἡμῖς τῆς ἐνάτης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, μαρτυρεῖ δὲ πρὸς τούτοις ὅτι «Φεῖδων ὁ Ἀργεῖος ἐδήμεισε τὰ μέτρα... καὶ ἀνεσκεύασε, καὶ νόμισμα ἀργυροῦν ἐν Αἰγίνῃ ἐποίησεν». Ἑτεροὶ δὲ καὶ ἀσφαλέστεροι μαρτυροῦν¹ καταβιβάζουσιν αὐτὸν εἰς τὴν 8ην Ὀλυμπιάδα (748 π. Χ.), ἐνῶ ὁ Weissenborn² καὶ ὁ E. Curtius βαίνουνσι προσωτέρω ἐπιχειρήσαντες νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι ἐβασίλευσε περὶ τὰ 668 π. Χ. Τέλος ὁ Ἡρόδοτος (IV. 127) μέμνηται τυράννου τινὸς τοῦ Ἀργούς «τοῦ τὰ μέτρα ποιήσαντος Πελοποννησίοισι» καλυμμένου Φεῖδωνος, οὗ υἱὸς ὑπῆρξεν εἰς τῶν μνηστήρων τῆς Ἀγαρίστης, θυγατρὸς τοῦ Κλεισθέους τῆς Σικυῶνος. Ὁ χρόνος ἐπομένως τοῦ Φεῖδωνος τούτου δυσχερῶς δύναται νὰ εἴνε πολὺ ἀρχαιότερος τοῦ 600 π. Χ. Ἡμεῖς δὲν ἐνδιαφερόμεθα νῦν νὰ συμβιβάζωμεν τὰς ἀντιθέτους ταύτας μαρτυρίας. Ἀρκεῖ ὅτι πᾶσαι αἱ παραδόσεις συντρέχουσιν εἰς τὸ νὰ δείξωσιν ὅτι ὁ Φεῖδων ὁ Ἀργεῖος ἦτο ὁ πρῶτος εἰσαγαγὼν μέτρα, σταθμὰ καὶ νομίσματα εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἑλλάδα.

Ὅθεν δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ τις καὶ ὅτι τὰ σφαιροειδῆ νομίσματα τῆς Αἰγίνης, τὰ βεβαίως ἀρχαιότατα νομίσματα τῆς κυρίως Ἑλλάδος, εἴνε τὸ ὑπὸ τοῦ Παρίου χρονικοῦ ἀναφερόμενον Φειδώνιον νομίσμα. Δύναται ἐπίσης θετικῶς νὰ ὑποστηριχθῇ, ὅτι οὐδὲν τῶν Αἰγινητικῶν τούτων νομισμάτων εἴνε παλαιότερον τῶν ἀρχαιοτάτων ἐξ ἡλέκτρον Λυδικῶν νομισμάτων, ἐπομένως ὅτι ὁ χρόνος τῆς ἐν Πελοποννήσῳ εἰσαγωγῆς τοῦ κεκομμένου νομίσματος εἴνε μεταγενέστερος τοῦ 700 π. Χ. Ἐκ τούτου ἐπεταί, ὅτι ὁ Φεῖδων δὲν ἦτο ὁ ἐφευρέτης τοῦ νομίσματος, ἐπειδὴ ἤδη πρὸ τῶν χρόνων αὐτοῦ πάντα τὰ παράλια καὶ αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου ἐγνώριζον τὰ ὠχρὰ ἡλέκτρινα νομίσματα τῆς Λυδίας καὶ Ἰωνίας. Τὰ νομίσματα ταῦτα ἐν τούτοις δὲν ἴσχυον ἐν τῇ Πελοποννήσῳ, καί, ὥς ὁ Curtius παρατηρεῖ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ αὐτοῦ Ἱστορίᾳ, «πᾶσα ἐμπορικὴ πρᾶξις εἰς τοὺς λιμένας τῆς Πελοποννήσου ἐγένετο αἰτία πολυ-

Ἄντι Φεῖδων
ὁ Ἀργεῖος
εἰσήγαγε τὴν
χρησὴν τοῦ
κεκομμένου
νομίσματος
εἰς τὴν Εὐ-
ρωπαϊκὴν
Ἑλλάδα.

1 Πausanias, VI. 22, 2. Ἴδε Clinton, Fast. Hell., I, σ. 248.

2 Beiträge zur Gr. Alterthumskunde, σ. 18.

πλόκων δυσχερειῶν». Ὁ σταθμητικὸς κανὼν, τὸν ὁποῖον οἱ Πελοποννήσιοι ἐν ἀρχαίᾳ ἐποχῇ ἔλαβον παρὰ τῶν ἐμπόρων τῆς Φοινίκης ὑπέστη κατὰ τὴν διάρκειαν δύο αἰώνων λίαν σημαντικὴν ἔκπτωσιν. Ὁ Φείδων παρεδέχθη τὰ σταθμὰ ταῦτα ὡς εὔρεν αὐτὰ ἐν τῇ ἐποχῇ του (πρὸ τοῦ 600 π. Χ.), ἐπὶ τῆς βάσεως δὲ τοῦ ἡλαττωμένου τούτου Φοινικικοῦ βάρους, διωργάνωσεν ἴδιον σύστημα σταθμῶν καὶ νομισματοκοπίας ὅπερ ἔκτοτε ἐκαλεῖτο Φειδώνιον ἢ συνηθέστερον Αἰγίνητικόν, ἀπὸ τῆς νήσου Αἰγίνης, τῆς τότε ἀποτελούσης μέρος τῶν κτήσεων τοῦ Φείδωνος, ἐνθα οὗτος ἵδρυσεν τὸ ἀρχαιότατον Πελοποννησιακὸν νομισματοκοπεῖον.

Ὅτι ἡ Αἰγίνα τὸ ἀρχαιότατον Εὐρωπαϊκὸν νομισματοκοπεῖον.

Ἡ νῆσος Αἰγίνα, μεθ' ὅλην τὴν Δωρικὴν κάθοδον, ἐξηκολούθησε πάντοτε διατηροῦσα ἑαυτὴν εἰς ἄμεσον κατὰ θάλασσαν ἐμπορικὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ τῆς Φοινίκης Ἡ Ἀφροδίτη τῆς Αἰγίνης ἐν τῇ ιδιότητι αὐτῆς ὡς θεᾶς τοῦ ἐμπορίου καὶ ὡς τοιαύτη οὖσα ἡ εἰσηγήτρια διεθνούς ἐνότητος, ἐταυτίζετο πρὸς τὴν Φοινικικὴν Ἀστάρτην. Τὸ δ' ἱερὸν αὐτῆς ἀπετέλει τὸ κέντρον παντὸς Φοινικικοῦ ἀποικισμού ἐπὶ τῶν παραλίων καὶ νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Πᾶσα τῶν κατοίκων ἀσχολία, ἐμπορία ἢ τεχνουργία, οἷον ἡ ἀλιεία καὶ μεταλλωρυχία διατέλει ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῆς. Διὰ μέσον αὐτῆς τὰ πολύτιμα μέταλλα μετὰ τοῦ Φοινικικοῦ συστήματος τῶν σταθμῶν ἐκομίσθησαν διὰ θαλάσσης εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ὅτε αἱ κατὰ θάλασσαν ἀποστολαὶ ἀπέβησαν συχνότεραι, καὶ αἱ πρόοδοι τῆς ναυπηγίας παρέσχον μείζονας εὐκολίας πρὸς κυκλοφορίαν ἀνὰ τὴν Μεσόγειον, ἡ ἀρχέγονος μέθοδος τῆς συναλλαγῆς δι' ἀνταλλαγῆς ἐφάνη ἀνεπαρκής. Οἱ ἱερεῖς τῆς θεᾶς τῆς ἐμπορίας τότε τὸ πρῶτον εἰσήγαγον τὰ μέταλλα ὡς μέτρα ἀξίας. Οὗτοι δ' ὑπῆρξαν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, οἱ τὸ πρῶτον συλλέξαντες ποσότητας πολυτίμου μετάλλου καὶ σφραγίσαντες διὰ τοῦ συμβόλου τῆς θεᾶς τὰ εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον τοῦ ναοῦ ἀνήκοντα χυτὰ τεμάχια μετάλλων.

Τὸ σύμβολον τοῦτο ἦτο ἡ θαλασσία χελώνη, ζῶον ἱερὸν τῇ Ἀφροδίτῃ, ἐν τοῖς ναοῖς τῆς ὁποίας μάλιστα τὰ ξύλινα ὑποπόδια τῶν θρόνων ἦσαν ἐξεργασμένα ἐν σχήματι χελωνῶν, αὐτῆς τῆς θεᾶς παριστανομένης ἐνίστε βαινούσης ἐπὶ τῆς ῥάχεως χελώνης.

Ἐν τῇ νήσῳ Αἰγίνη ἐπομένως, ἴσως δὲ ἐν αὐτῷ τῷ ἱερῷ τῆς Ἀφροδίτης, εὔρεν ὁ Φείδων πρόχειρον πᾶν τὸ πρὸς τὸ ἐπιχείρημα αὐτοῦ ὑλικόν. Ἰδρυσεν ἐνταῦθα τὸ πρῶτον Πελοποννησιακὸν νομισματοκο-

πειὼν παραδεχθεὶς ὡς τύπον τῆς νομισματοκοπίας αὐτοῦ τὴν χελώνην, τὸ ἱερὸν σύμβολον τῆς Φοινικικῆς θεᾶς τῆς θαλάσσης. Τότε δὲ ἀνῆρτησεν ἐν τῷ ἐν Ἀργεὶ ναῷ τῆς Ἥρας εἰς μνήμην τῆς ἀρχαίας καταστάσεως τῶν πραγμάτων παραδείγματα τῶν ἀχρήστων πλέον ὀρειχαλκίων καὶ σιδηρῶν τεμαχίων, ὀβελίσκων, τῶν πρὸ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ χρησιμευσάντων ἀντὶ νομισμάτων (Μέγα Ἑτυμολ. ξ. λ. ὀβελίσκος).

Ἡ ὁλὴ τοῦ στατηῆρος τοῦ Αἰγινητικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος, κατὰ τὰ μέχρις ἡμῶν περισωθέντα νομίσματα, φαίνεται ὅτι ὠρίσθη περὶ τοὺς 194 κ. (ἴδε τόμ. Α'. σελ. 493). Ὁ Αἰγινητικὸς σταθμητικὸς κανὼν ὁ Αἰγινητικὸς σταθμητικὸς κανὼν ἔλαβεν εἰς ἀρχαίους χρόνους εὐρεῖαν διάδοσιν οὐ μόνον πανταχοῦ τῆς Πελοποννήσου, ἀλλὰ καὶ ἐν πολλοῖς τῶν νησιωτικῶν κρατῶν οἷα ἡ Κέως, Νάξος, Σίφνος καὶ Κρήτη. Εὐρίσκομεν αὐτὸν ὡσαύτως ἐν ἀπάσαις ταῖς πόλεσιν, αἵτινες ἔκοψαν νομίσματα ἐν τῇ κεντρικῇ Ἑλλάδι (Θεσσαλίᾳ, Φωκίδι καὶ Βοιωτίᾳ), οὐχὶ ὅμως καὶ ἐν Κορίνθῳ, Ἀθήναις ἢ ἐν Εὐβοίᾳ, ἃν καὶ ἐν Ἀθήναις Αἰγινητικὸν νόμισμα φαίνεται ὅτι ἴσχυε μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Σόλωνος (590 π. Χ.). Ὁ κανὼν οὗτος μάλιστα φαίνεται ὅτι διέβη διὰ θαλάσσης εἰς τὰς ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ Χαλκιδικὰς ἀποικίας. Τὸ Κερκυραϊκὸν νόμισμα ἀκολουθεῖ ἐπίσης τὸν Αἰγινητικὸν κανόνα ἡλαττωμένον κατὰ τι. Πρὸς βορρᾶν νομίσματα Αἰγινητικοῦ βάρους ἀπαντῶσιν ἐν Ἀβδήροις τῆς Θράκης. Ὁ κανὼν οὗτος ἀπαντᾷ ἐπίσης σποράδην ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ δὴ ἐν Κύμῃ (;), Τέφῃ (;), Κνίδῳ, Κελενδέρει, ἴσως δὲ καὶ ἐν Κύπρῳ. Μετὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀντικατεστήθη τὸ πλεῖστον διὰ τοῦ Ἀττικοῦ, ἀλλὰ τοῦτο δὲν συνέβη, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, γενικῶς. Εἰς τινὰς θέσεις μάλιστα ἐξηκολούθησεν ἐν χρήσει μέχρι τῶν χρόνων τῆς Ῥωμαϊκῆς κατακτήσεως.

Ἡ κεντρικὴ ὁδὸς εἶνε ἐκείνη, δι' ἧς ὁ Βαβυλωνιακὸς χρυσοῦς στατήρ τῶν 130 κ. διέσχισε τὴν θάλασσαν πρὸς τὴν νῆσον Εὐβοίαν, ἀφ' ἧς ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦ Εὐβοϊκοῦ σταθμητικοῦ κανόνος, καθ' ὃν τρόπον περίπου καὶ ὁ Φοινικικὸς ἀπέβη ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Ἑλλάδι ὁ Αἰγινητικὸς σταθμητικὸς κανὼν.

Β'. Ἡ κεντρικὴ ὁδός.

Μεταξὺ τῶν σπουδαιοτάτων ἐμπορικῶν πόλεων τοῦ ὀγδόου καὶ ἐξδόμου π. Χ. αἰῶνος ἦσαν ἡ Χαλκὶς καὶ ἡ Εἰρέτρια τῆς Εὐβοίας. Αἱ δύο αὗται πόλεις, καίτοι δὲν ἠδύναντο νὰ ἀνταγωνισθῶσι κατὰ τὸν πληθυσμὸν πρὸς τὰς διασημοτέρας πόλεις Κόρινθον καὶ Ἀθήνας, ὅμως

κατὰ τὴν ἀπομεμακρυσμένην ἐκείνην ἐποχὴν ἔσχον μεγαλειτέραν ἢ ἑκατέρω τούτων ἐπίδρασιν πρὸς ἐξάπλωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἰδεῶν ἐπὶ τοῦ ἤδη πεπολιτισμένου κόσμου. Ὑπῆρξαν αἱ μέγισται ἀντίπαλοι, τῆς πέραν τῆς θαλάσσης Μιλήτου καὶ οἱ λιμένες, ἐξ ὧν ἀπέπλευσαν τὰ πλοῖα, ἅτινα ἐκόμισαν τοὺς ἀποίκους εἰς τὰς νέας αὐτῶν πατρίδας, πρὸς δυσμὰς μὲν εἰς Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν, πρὸς βορρᾶν δὲ εἰς Θράκην καὶ Μακεδονίαν. Οὕτω ἡ πολυαριθμους φιλοξένους λιμένας ἔχουσα Χαλκιδικὴ ἐλκυσεν ἐνωρὶς μέγαν ἀριθμὸν ἀποίκων ἐκ Χαλκίδος, ἰδρυσάντων πόλεις ἐπὶ πάσης προσφόρου πρὸς ἐμπορίαν θέσεως καὶ ἀποκαλεσάντων πᾶσαν τὴν χώραν Χαλκιδικήν ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς μητροπόλεως αὐτῶν.

Αἱ ἀποικίαι τῆς Ἐρετρίας, τῆς ἀντιζήλου ταύτης ἀδελφῆς τῆς Χαλκίδος, ἦσαν σχεδὸν ἐπίσης πολυαριθμοί, ἔκειντο δὲ τὸ πλεῖστον ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Παλλήνης καὶ περὶ τὰς ὑπωρείας τοῦ Ἀθωνος.

Αἱ δύο αὗται Εὐβοϊκαὶ πόλεις, Χαλκὶς καὶ Ἐρέτρια, ἦσαν αἱ ἐπιχειρηματικώταται τῶν Ἰωνικῶν πόλεων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος, ὥσως δὲ καὶ μόλις ἀπολείπονται κατὰ τοῦτο τῆς Σάμου καὶ τῆς Μιλήτου ἐν Ἀσίᾳ. Τὰ πλοῖα αὐτῶν ἐκάλυπτον τὰ πελάγη καὶ ἐκόμιζον τὸν ἐγγύριον Εὐβοϊκὸν χαλκόν, οὗ ἕνεκα ἡ Χαλκὶς ἦτο τόσον περίφημος, καὶ ἐξ οὗ παρήχθη καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς, πρὸς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τὴν Θράκην, Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν, ἀνακομίζοντα εἰς ἀνταλλαγὴν τὰ προϊόντα ἐκάστης χώρας, ἦτοι τὸν χρυσὸν τῆς Ἀνατολῆς, τὸν ἤλεκτρον τῆς Λυδίας, ἰδίᾳ δὲ τὸν ἄργυρον τῶν ὀρέων τῆς Χαλκιδικῆς, ἔνθα τριάκοντα δύο ὅλαι πόλεις ἐκτίσθησαν ὑπὸ μόνῃς τῆς Χαλκίδος, χωρὶς νὰ μνημονεύσωμεν τὰς πόλεις, ὧν ἦτο μητρόπολις ἡ Ἐρέτρια.

Ὁ Εὐβοϊκὸς
σταθμητικὸς
κανὼν.

Ἐκ τῆς Ἰωνίας, πιθανῶς διὰ τῆς Σάμου, οἱ Εὐβοεῖς εἰσῆγαγον τὸν κανόνα, καθ' ὃν ἐστάθμιζον τὸν ἄργυρον αὐτῶν. Ὁ κανὼν οὗτος ἦτο ἡ ἑλαφρὰ Ἀσσυριοβαβυλωνιακὴ χρυσὴ μνᾶ μετὰ τοῦ σίκλου ἡ στατήρος αὐτῆς τῶν 130 κ. Οἱ Εὐβοεῖς, ὡς ἔχοντες ὀλίγον ἢ οὐδόλως χρυσόν, μετεβίβασαν τὸν ἐν Ἀσίᾳ διὰ τὸν χρυσὸν χρησιμοποιούμενον σταθμὸν ἐπὶ τοῦ ἀργύρου αὐτῶν, αὐξάνοντες αὐτὸν συγχρόνως ὀλίγον μέχρις 135 κ. τὸ πολὺ Ἀπὸ τῆς Εὐβοίας δὲ ταχέως ἐξηπλώθη ἐπὶ μεγάλου μέρους τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου διὰ μέσου τῶν εὐρυτάτων ἐμπορικῶν σχέσεων τῶν ἐπιχειρηματικῶν Εὐβοϊκῶν πόλεων. (Num. Chr. 1875, σ. 272).

Τοῦτο δὲ θὰ συνέβη περὶ τὰ τέλη τῆς 8ης ἑκατονταετηρίδος καὶ πρὸ τοῦ πολέμου, ὅστις ἐξεργάγη εἰς τὰ τέλη τῆς αὐτῆς ἑκατονταετηρίδος μεταξὺ Χαλκίδος καὶ Ἑρετρίας, πρὸ πάντων διὰ τὴν κατοχὴν τοῦ μεταξὺ τῶν δύο ἀντιζήλων πόλεων κειμένου Δηλάντιου πεδίου

Ὁ γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα Δηλάντιος πόλεμος ἦτο κατ' οὐσίαν ἔρις Ὁ Δηλάντιος πόλεμος. περὶ τῆς κατὰ θάλασσαν ὑπεροχῆς, ἐξ ἧς τὰ ἐμπορικὰ συμφέροντα ἀμφοτέρων τῶν πόλεων ἐκινδύνευον. Ἀπόδειξις δὲ τούτου εἶνε ὁ καθολικὸς χαρακτήρ, ὃν οὗτος προσέλαβε. Σχεδὸν πάντα τὰ σημαντικὰ κράτη τῆς Ἑλλάδος συνεμάχησαν μετὰ μιᾶς τῶν δύο τούτων πόλεων, σύμπαν δὲ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος ἀπέβη εὐρὺ τι πολεμικὸν θέατρον, ἐφ' οὗ ἔπρεπε νὰ κριθῇ ἡ ἔρις διὰ πολέμου. Ἡ Κόρινθος συνεμάχησε μετὰ τῆς Χαλκίδος, ἡ δὲ Κέρκυρα μετὰ τῆς Ἑρετρίας. Ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἡ Σάμος καὶ Μίλητος συνεμάχησαν ἐπίσης ἀντιθέτως.

Πρέπει δὲ νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ τοιαύτη διαίρεσις πάσης τῆς Ἑλλάδος εἰς δύο ἐχθρικά στρατόπεδα, πάντως θὰ εἶχεν ἀφορμὴν τὴν σύγκρουσιν ἐμπορικῶν συμφερόντων γειτόνων πολιτειῶν, ἐπειδὴ τὰ συμφέροντα τινῶν μὲν συνεδέοντο στενότερον πρὸς τὴν μίαν μερίδα ἄλλων δὲ πρὸς τὴν ἑτέραν.

Ὁ Δηλάντιος ἐμπορικὸς πόλεμος δεικνύει πόσον συχνὴ ἐπικοινωνία ὑπῆρχε κατὰ τὴν ὁγδόην ἑκατονταετηρίδα μεταξὺ Εὐβοίας καὶ τῶν ἀντιπέραν ἀκτῶν τῆς Ἀσίας.

Εἶνε μὲν ἀμφίβολον ἐκ τίνος Ἀσιατικοῦ λιμένος ἔλαβον οἱ Εὐβοεῖς τὸν Βαθυλωνιακὸν σταθμὸν τοῦ χρυσοῦ, ἀλλ' ὑπάρχουσι λόγοι, ἄγοντες ἡμᾶς εἰς τὸ νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ λιμὴν οὗτος ἦτο πιθανῶς ἡ Σάμος. Ἡ νῆσος αὕτη ἦτο κατὰ τὸν ὁγδοὸν αἰῶνα καὶ ἐπὶ τινα χρόνον ὕστερον, ἐκ τῶν πρώτων ναυτικῶν δυνάμεων ἐν τῷ Αἰγαίῳ. Ἡ θέσις αὐτῆς συνεβάλλετο ἀναμφισβόλως εἰς τὴν σπουδαιότητα αὐτῆς ὥς ναυτικοῦ ἐμπορικοῦ κράτους καὶ κατέστησεν αὐτὴν ἓνα τῶν φυσικῶν σταθμῶν, δι' ὧν τὰ προϊόντα τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἀσίας καὶ τῶν παραλίων τῆς Ἰωνίας μετεβιβάζοντο πρὸς τὴν ἀντιπέραν στερεὰν καὶ πρὸς αὐτὰς ἀκόμῃ τὰς ἀπομεμακρυσμένας χώρας τῆς Δύσεως. Σαμιακὸν δὲ πλοῖον ἦτο τὸ πρῶτον διαβὰν τὰς Ἡρακλείους στήλας καὶ γνωρίσαν τοῖς Ἕλλησι τὸ φαινόμενον τῶν παλιρροιῶν.

Ἡ θεωρία ὅτι ἡ Σάμος ἦτο ὁ λιμὴν, ὁπόθεν οἱ Εὐβοεῖς παρέλαβον

τὸν σταθμητικὸν κανόνα τοῦ χρυσοῦ, τὸν ὁποῖον ἐφήρμοσαν κατόπιν ἐπὶ τοῦ ἀργύρου, στηρίζεται ἐπὶ τῶν ὀλκῶν ἀρχαιοτάτων τινων νομισμάτων ἐξ ἡλέκτρον (περίπου 44 κ.) εὐρεθέντων ἐν Σάμῳ, καὶ ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτάτων Εὐβοϊκῶν νομισμάτων, τῶν δύο τούτων νήσων τῆς Εὐβοίας καὶ Σάμου, γενομένων δύο τῶν μεγίστων ἀποικιακῶν καὶ ναυτικῶν δυνάμεων τοῦ Αἰγαίου πελάγους.

Οὕτω, νομίζω, κατανοοῦμεν τὸ γεγονὸς ὅτι αἱ πόλεις τῆς Εὐβοίας, ὅτε ἤρχισαν νὰ κόπτωσιν ἴδια ἀργυρᾶ νομίσματα, μετεχειρίσθησαν φυσικῶς τὸν σταθμητικὸν κανόνα, ὃν παρέλαβον ἐκ τῆς ἀρχαίας συνηθείας τῆς νήσου, ἀκριβῶς καθ' ὃν τρόπον ἐν Πελοποννήσῳ ὁ Φεῖδων ἔκοψε τὸ πρῶτον αὐτοῦ νόμισμα συμφώνως πρὸς τὸν ἡλατιωμένον Φοινικικὸν σταθμητικὸν κανόνα, ὅστις ἐπεκράτει τότε ἐν ταῖς κτήσεσιν αὐτοῦ.

Κόρινθος

Μεταξὺ Πελοποννήσου καὶ Εὐβοίας ἔκειντο αἱ δύο μεγάλαι πόλεις Κόρινθος καὶ Ἀθῆναι. Ὡς ὁ *E. Curtius* ἔδειξεν¹, ἡ Κόρινθος καὶ Εὐβοία στενῶς ἤδη ἐν παλαιαῖς χρόνοις συνεδέοντο. Πανταχοῦ ἔνθα εὐρίσκομεν Κορινθιακὰς ἀποικίας, εἴτε ἐν Αἰτωλίᾳ, Κερκύρᾳ, Θράκῃ, εἴτε ἐν Ἰλλυρίᾳ, εὐρίσκομεν ὡσαύτως καὶ Εὐβοϊκὸν στοιχεῖον ἀναμειγμένον τῷ Κορινθιακῷ. Τοῦτο δὲ πιθανῶς εἶνε καὶ ἡ αἰτία, δι' ἣν τὰ ἀρχαιότατα Κορινθιακὰ νομίσματα ἀκολουθοῦσι τὸν Εὐβοϊκὸν σταθμητικὸν κανόνα καὶ οὐχὶ τὸν Αἰγινητικόν, ὃν ἡδύνατό τις μᾶλλον νὰ προσδοκᾷ ἀπὸ τῆς ἐν Πελοποννήσῳ θέσεως τῆς Κορίνθου καὶ ἐκ τῆς παλαιᾶς σχέσεως αὐτῆς πρὸς τὴν Φοινίκην, ἐκ τῆς ὁποίας κατήγετο ἡ Κορινθιακὴ λατρεία τῆς Ἀφροδίτης.

Ἡ ἀπαράμιλλος λαμπρότης τῆς θέσεως τῆς Κορίνθου, μετὰ τῶν δύο αὐτῆς ἐξαισίων λιμένων, ὧν ὁ μὲν εὐρίσκετο εἰς ἄμεσον συγκοινωνίαν μετὰ τῆς Ἀνατολῆς, ὁ δὲ ἕτερος μετὰ τῆς Δύσεως, ἐπέτρεψεν εἰς τὸν ῥέκτιν πληθυσμὸν αὐτῆς νὰ ἐκτείνῃ τὸ ἐμπόριον αὐτοῦ πρὸς πᾶσαν διεύθυνσιν συγχρόνως δὲ μετὰ τοῦ Κορινθιακοῦ ἐμπορίου τὰ κομψὰ Κορινθιακὰ ἀργυρᾶ νομίσματα, τὰ κατὰ τὸν Εὐβοϊκὸν σταθμητικὸν κανόνα κοπέντα, ἀπέκτησαν εὐρείαν διάδοσιν πρὸς βορρᾶν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ πέραν τῆς θαλάσσης μέχρι τῆς νήσου Σικελίας.

Ἐπὶ τῆς προσθίας ὀψεως τῶν Κορινθιακῶν τούτων στατήρων ὑπάρ-

¹ *Hermes*, X, σ. 217.

χει Πήγασος καὶ τὸ κόππα (Φ), τὸ ἀρχικὸν γράμμα τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως, ἐπὶ δὲ τῆς ὀπισθίας κόσμημα ἔγκοilon σχήματος μαιανδρομόρφου σταυροῦ (*swastika*), ἀντικατασταθὲν ἐν ἀρχαίᾳ περιόδῳ διὰ κεφαλῆς τῆς Ἀθηνᾶς. Τὰ νομίσματα ταῦτα, ἔνεκα τοῦ Πηγάσου, ἐκαλοῦντο κοινῶς πῶλοι, ἐνῶ οἱ Αἰγινητικοὶ στατῆρες ἐπωνομάζοντο χελῶναι.¹

Ἀνομοίως πρὸς τὰ ἀρχαιότατα νομίσματα τῆς Εὐβοίας ὁ Κορινθιακὸς στατῆρ δὲν διηρεῖτο εἰς 2, ἀλλ' εἰς 3 δραχμάς. Λόγος δὲ τῆς διαιρέσεως ταύτης τῆς μονάδος διὰ τοῦ 3 ἀντὶ διὰ τοῦ 2, δυνατὸν νὰ ᾔτο ὁ σκοπὸς τῆς προσαρμογῆς τοῦ Κορινθιακοῦ νομίσματος πρὸς τὰ Αἰγινητικά τῶν γειτόνων Πελοποννησιακῶν κρατῶν διότι μία Κορινθιακὴ δραχμὴ τῶν 45 κ., ἦτοι τὸ τρίτον τοῦ Κορινθιακοῦ στατῆρος, θὰ ἐδύνατο νὰ κυκλοφορήσῃ ὡς Αἰγινητικὸν ἡμίδραχμον ἦτοι ὡς τέταρτον τοῦ Αἰγινητικοῦ στατῆρος.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι οὕτω δὲν συμφωνοῦσιν μὲν ἐπακριβῶς αἱ ὁλκαί, ἀλλ' ὅμως συμφωνοῦσιν ἐπαρκῶς πρὸς τὰς συνήθεις ἀνάγκας τῶν μικρῶν συναλλαγῶν.

Τὸ Κορινθιακὸν σύστημα τῆς διὰ τοῦ τρία διαιρέσεως τοῦ στατῆρος ἐπεκράτει ὡσαύτως ἐν τῇ Χαλκιδικῇ, διαρκούσης τῆς περιόδου, καθ' ἣν ὁ Εὐβοϊκὸς σταθμητικὸς κανὼν ἦτο ἐκεῖ ἐν χρήσει, μετὰ τῆς διαφορᾶς ὅμως, ὅτι, ἐνῶ ἐν Κορίνθῳ ἦσαν τριδραχμα 135 κ. καὶ δραχμαὶ 45 κ., ἐν ταῖς Χαλκιδικαῖς πόλεσιν ὑπῆρχον διστατῆρες ἢ ἐξάδραχμα 270 κ. καὶ ἕκται ἢ δραχμαὶ 45 κ.²

Ὁ Δρ. Imhoof-Blumer (ἐ.ἀ.) θέλει ὡσαύτως νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ Κορινθιακὸν σύστημα τῆς διὰ τοῦ 3 καὶ 6 διαιρέσεως καὶ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν ἐν Σικελίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ Χαλκιδικῶν ἀποικιῶν (Ρηγίου, Ἰμέρας, Ζάγκλης, Νάξου), ἐνθα τὰ ἀρχαιότατα νομίσματα ἀποτελοῦνται ἐκ κερμάτων 90 καὶ 15 περίπου κόκκων, ἅτινα ὡς εἶνε ἐπόμενον θέλει νὰ ἀποκαλέσῃ τρίτας καὶ δεκατόγδοα τοῦ Εὐβοϊκοαττικοῦ διστατῆρος τῶν 270 κ. Ἀλλ' ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ δυνατὸν ἐπίσης ταῦτα νὰ κληθῶσιν Αἰγινητικαὶ δραχμαὶ καὶ ὀβολοί.³

Μετὰ τὰς πόλεις ταύτας ἔπονται ἀμέσως αἱ Ἀθῆναι ἐνταῦθα δὲ πρέ- Ἀθῆναι

1 Πολυδ. IX. 74, 75.

2 Imhoof-Blumer, *Annuaire de Numismatique*, 1882 σελ. 94.

3 Ἴδε τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ J. Friedlaender, *Zeit. f. Num.* 1881, σ. 99 κ. ἐξ.

πει νὰ ἤμεθα προσεκτικοὶ καὶ ἄνευ μαρτυριῶν νὰ μὴ ἀποδεχώμεθα τὰς ἀρχαίας παραδόσεις τὰς ἀναφερομένας εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἀθηναϊκοῦ νομίσματος, οἷα π. X. ἢ παρὰ Πλουτάρχῳ ἢ ἀναφέρουσα εἰς τὸν Θηοῦ τὴν πρώτην κοπὴν νομισμάτων μετὰ τύπου βοός.¹

Καὶ ἐνταῦθα, ὅπως βεβαίως πανταχοῦ, ὁ ἀσφαλέστατος ὁδηγὸς εἶνε αὐτὰ τὰ νομίσματα, ἅτινα οὔτε κατὰ τὴν τεχνοτροπίαν οὔτε κατὰ τὴν κατασκευὴν φαίνονται ἀρχαιότερα τῶν χρόνων τοῦ Σόλωνος. Πρὸ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ Αἰγινητικὰ δίδραχμα ἔλκοντα κατὰ μέσον ὅρον περὶ τὰς 194 κ. φαίνεται ὅτι εἶνε τὸ μόνον ἰσχύον νόμισμα ἐν Ἀττικῇ ὡς ἐν Βοιωτίᾳ καὶ Πελοποννήσῳ, ἀλλὰ δὲν ὑφίστανται Ἀθηναῖκά νομίσματα Αἰγινητικοῦ σταθμοῦ· ἐπομένως δὲν ὑπάρχει ἀπόδειξις τις ὅτι νομίσματά τινα ἐκόπησαν ἐν Ἀθήναις πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σόλωνος. Ὑπάρχει μόνον ἡ λίαν ἀμφίβολος μαρτυρία τῆς παραδόσεως.

Ἐπὶ χρόνον οὐκ ὀλίγον μετὰ τὴν πρώτην εἰσαγωγὴν τοῦ κεκομμένου νομίσματος εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἑλλάδα, ἡ πραγματικὴ αὐτοῦ ἐκδοσις φαίνεται ὅτι περιορίσθη εἰς ὀλίγα μεγάλα ἐμπορικὰ κέντρα, οἷα ἡ Αἴγινα, ἡ Κόρινθος πιθανῶς δὲ καὶ ἡ Χαλκίς.

Αἱ Ἀθηναίαι, ὡς γνωστόν, δὲν ἦσαν πλούσιον ἐμπορικὸν κράτος πρὸ τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ Σόλωνος. Ἐξ ἐναντίας οἱ ἀγροὶ ἦσαν ἐπιβασταρμένοι διὰ χρέων, καὶ πᾶν κτήμα ἦτο ὑπὸ βαρεῖαν ὑποθήκην.

Ἐν τῶν σπουδαιωτάτων μεταρρυθμιστικῶν μέτρων τοῦ Σόλωνος ἦτο ἡ περίφημος σεισάχθεια, δι' ἧς κατωρθώθη ἡ ἀπαλλαγὴ τῶν πτωχῶν τάξεων τοῦ Ἀθηναϊκοῦ πληθυσμοῦ μέρους τοῦ χρέους τοῦ τόσον βαρέως ἐπικαθημένου αὐτῶν.

Ὁ σκοπὸς οὗτος φαίνεται ὅτι ἐπετεύχθη διὰ τῆς ἰδρύσεως νομισματοκοπείου ἐν αὐταῖς ταῖς Ἀθήναις καὶ διὰ τῆς ἐκδόσεως τὸ πρῶτον ἤδη Ἀθηναϊκῶν νομισμάτων Εὐβοϊκοῦ σταθμητικοῦ κανόνος. Διότι πάντα τὰ χρέη ἔπρεπε νὰ καταβληθῶσι νῦν διὰ τοῦ νέου Ἀττικοῦ νομίσματος· ἐπειδὴ δὲ τὰ χρέη ταῦτα συνωμολογήθησαν συμφώνως πρὸς τὸ πρότερον ἐν ἰσχύϊ Αἰγινητικὸν νόμισμα, εἶνε φανερόν, ὅτι οἱ ὀφειλέται ὠφελοῦντο 27 τοῖς ἑκατόν. Ὁ ὀφείλων δηλαδὴ 100 Αἰγινητικὰς δραχμὰς

¹ Πλουτάρχου, Θ η σ. 25 — Σχολ. Ἀριστοφ. Ὀρνιθ. 1106. Πρβλ. καὶ τὰς παρατηρήσεις τοῦ Hultsch, Gr. Metrologie, 1862, σ. 138.

(μῖαν μνᾶν) ἐδύνατο νομίμως νὰ ἀπαλλαχθῇ τοῦ χρέους του καταβάλ-
λων 100 Εὐβοϊκοαδικὰς δραχμὰς (μῖαν μνᾶν) τοῦ νέου Σόλωνιου νο-
μίσματος, αἵτινες ὡς μέταλλον ἤξιζον πράγματι μόνον 73 Αἰγινήτικὰς
δραχμὰς.

Αὕτη τοῦλάχιστον φαίνεται ὅτι εἶνε ἡ ἔννοια τοῦ χωρίου τοῦ Πλουτάρ-
χου¹ «ἐκατὸν γὰρ ἐποίησε δραχμῶν τὴν μνᾶν πρότερον ἑβδομήκοντα τριῶν
οὔσαν· ὥστ' ἀριθμῶ μὲν ἴσον, δυνάμει δ' ἔλαττον ἀποδιδόντων ὠφελεί-
σθαι μὲν τοὺς ἐκτίνοντας μεγάλα, μὴδὲν δὲ βλάπτεσθαι τοὺς κομιζομένους».

Τὸ νέον Ἀθηναϊκὸν νόμισμα τοῦ Σόλωνος διεκρίνετο ἐπὶ ἄκρᾳ κα-
θαρότητι τοῦ μετάλλου καὶ ἐπὶ ἀκριοείᾳ ὀλκῆς, τοῦ ἀρτίου Εὐβοϊκοῦ
σταθμοῦ τῶν 270 κ. διὰ τὸ τετράδραχμον διατηρηθέντος ἐν Ἀθήναις
ἀκεραιότερον ἢ ἐν οἴῳδῇποτε ἄλλο τόπῳ ἔνθα ἐπεκράτει ὁ Εὐβοϊκὸς
σταθμητικὸς κανὼν. Ἀποτέλεσμα δὲ τούτου ὑπῆρξεν ὅτι τὸ Ἀθηναϊκὸν
νόμισμα ἐλαμβάνετο πανταχοῦ κατὰ προτίμησιν. Τοιοῦτοτρόπως δ' ἡ Ἑλ-
λὰς μετὰ τοὺς χρόνους τοῦ Σόλωνος ἦτο διηρημένη, ἀνεξαρτήτως ὅλως
τῶν πολιτικῶν συμμαχιῶν, μετὰ τοῦ Αἰγινήτικοῦ καὶ Εὐβοϊκοαδικοῦ
σταθμητικοῦ κανόνος, τοῦ Ἀττικοῦ τείνοντος γενικῶς νὰ ὑποσκελίσῃ τὸν
Αἰγινήτικόν, ἂν μὴ ἐν αὐτῇ τῇ Ἑλλάδι, βεβαίως ὅμως ἐν ταῖς δυτικαῖς
ἀποικίαις.

Οἱ τύποι τῶν πρώτων Ἀθηναϊκῶν νομισμάτων ἦσαν, ὁμοίως τοῖς
τῶν πρώτων Ἑλληνικῶν νομισμάτων, καθαρῶς θρησκευτικοί. Ἐπὶ
τῆς προσθίας ὀψεως εὐρίσκεται ἡ κεφαλὴ τῆς πολιούχου Ἀθηνᾶς, ἐπὶ
δὲ τῆς ὀπισθίας ὀψεως τὰ ἱερὰ αὐτῇ γλαῦξ καὶ κλάδος ἐλαίας σὺν τῇ
ἐπιγραφῇ ΑΘΕ ἢ ΑΘΕ, τοῦ ὅλου τεθειμένου ἐντὸς τετραγώνου ἐγκοίλου.
Ἀξιοσημείωτον δὲ εἶνε ὅτι τὰ Ἀθηναϊκὰ νομίσματα εἶνε τὰ ἀρχαιότατα
τῶν φερόντων τύπους ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὀψεων.

Τὰ νομίσματα ταῦτα ἐκαλοῦντο κοινῶς ἔνεκα τῶν τύπων αὐτῶν κό-
ραι, παρθένοι² ἢ γλαῦκες.³

¹ Σόλων 15.

² Πολυδ. IX. 75, 76.

³ Πλουτ. Λύσανδ. 16. Ἀριστοφ. Ὀρνιθ. 1106.

Πρῶτα μὲν γὰρ, οὗ μάλιστα πᾶς κριτὴς ἐφίεται,
γλαῦκες ὑμᾶς οὔποι' ἐπιλείψουσι Λαυριωτικαί·
ἀλλ' ἐνοικήσουσιν ἔνδον, ἔν τε τοῖς βαλαντίοις
ἐννεοτεύσουσι κακλέψουσι μικρὰ κέρματα,

Ἡ θαυμασία ἀναζωπύρησις τῶν Ἀθηνῶν μετὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους καὶ ἡ ταχεῖα ἐπέκτασις τοῦ κράτους αὐτῶν ἔδωκε φυσικῶς τῷ Ἀθηναϊκῷ νομίσματι σχεδὸν παγκόσμιον γόητρον καὶ κυκλοφορίαν.

Μετὰ δὲ τὴν περὶ τὰ μέσα τοῦ πέμπτου π. Χ. αἰῶνος πιῶσιν τῆς Αἰγίνης αἱ Ἀθῆναι καὶ ἡ Κόρινθος ἦσαν τὰ δύο κυριώτατα ἀργυροκοπεῖα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος. Αἱ Ἀθηναῖκαὶ γλαῦκες εἰσεχώρησαν μέχρι τῆς ἀπωτάτης Ἀνατολῆς³, ἐνῷ οἱ Κορινθιοκοὶ πῶλοι εὗρον δίοδον εἰς Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν, ἐνθα νῦν εὐρίσκονται πολυαριθμότεροι ἢ ἐν αὐτῇ τῇ Ἑλλάδι.

Εἰς τὸν σχεδὸν διεθνῇ χαρακτῆρα τοῦτον τοῦ Ἀθηναϊκοῦ τετραδράχμου ἀποδοτέον ἐν τῶν παραδοξοτάτων φαινομένων συμπάσης τῆς ἀρχαίας νομισματικῆς, δηλαδὴ τὸ γεγονὸς ὅτι τὰ Ἀθηναϊκὰ νομίσματα δὲν ἐξελιττοῦντο κατὰ τεχνοτροπίαν σὺν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου. Οἱ Ἀθηναῖοι, παρ' ὅλην τὴν ἀγάπην των εἰς καλὰς τέχνας, ἦσαν κατὰ πρῶτον λόγον ἔμποροι καὶ ὕστερον καλλιτέχνη. Πιθανῶς ἀπέστεργον μεταβολὴν τινα ἐν τῇ συνήθει ὅφει τῶν νομισμάτων αὐτῶν, ἵνα μὴ οἱ βάρβαροι, πρὸς οὓς ἐμπορεύοντο διστάζωσιν εἰς τὸ νὰ ἀποδέχωνται ταῦτα ἐν ταῖς συναλλαγαῖς κατὰ τὸν αὐτὸν εὐνοϊκὸν τρόπον, καθ' ὃν καὶ τὰ ἀρχαῖα. Οὕτω λοιπὸν συνέβαιεν ὥστε ἡ κατασκευὴ τῶν Ἀθηναϊκῶν νομισμάτων καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἐποχῇ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνης νὰ εἴνε σχεδὸν ἡ αὐτὴ οἷα καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Περσικῶν πολέμων. Εἶνε στερεοτύπως ἀρχαῖκά.

Ἐξαιρουμένων τῶν Ἀθηνῶν δυσχερῶς εὐρίσκεται πόλις τις ἐν Ἑλλάδι, ἥς τὰ νομίσματα νὰ μὴ εἰκονίζωσι πιστῶς τὴν τέχνην τῆς περιόδου καὶ τοῦ τόπου, ἐν οἷς ἐκόπησαν.

Ἡ ἀπομίμησις αὕτη τῆς ἀρχαϊκῆς τεχνοτροπίας ἐπὶ τῶν καλλιτεχνημάτων μεταγενεστέρας ἐποχῆς ἐκλήθη ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἀρχαιολόγων ἀρχαῖσμός. Ὅθεν τὰ Ἀθηναϊκὰ νομίσματα τῆς τετάρτης ἑκατονταετηρίδος εἶνε ἀρχαῖζοντα οὐχὶ ὁμῶς καὶ ἀληθῶς ἀρχαῖκά. (Πρβλ. Πίνακος ΙΗ'. ἀριθ. 1 καὶ 2, ὧν νομισμάτων τὸ μὲν πρῶτον εἶνε ἀρχαϊκόν, τὸ δὲ δευτέρον ἀρχαῖζον).

Παρηκολουθήσαμεν ἤδη τὸν Φοινικικὸν κανόνα τοῦ ἀργύρου ἐν τῇ

³ Πρὸς ἀνατολὰς εὐρέθησαν τοιαῦτα μέχρι τοῦ Ὠξοῦ.

προόδῳ αὐτοῦ πρὸς δυσμὰς καὶ εἶδομεν αὐτὸν ἐγκαθιδρυόμενον ὑπὸ μορφὴν ἡλαιτωμένην ἐν Πελοποννήσῳ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Αἰγινη-
τικοῦ.

Εἶδομεν ὡσαύτως ὅτι ὁ Ἀσσυριοβαβυλωνιακὸς κανὼν τοῦ χρυσοῦ, μεταδοθεὶς ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἰς Εὐβοίαν, Κόρινθον καὶ Ἀθήνας ἀπέβη ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Ἑλλάδι ὁ Εὐβοϊκοκορινθιακὸς καὶ ὁ Εὐβοϊκοαττικὸς κανὼν ἀργύρου, τῶν δύο τελευταίων τούτων διακρι-
νομένων μόνον ἐκ τῶν διακριτικῶν αὐτῶν συστημάτων, ἀναλογούντων πρὸς 3 καὶ 6 (Κορινθιακός) καὶ 2 καὶ 4 (Ἀττικός).

Ἐκ τῆς Χαλκιδικῆς καὶ Θεσσαλίας πρὸς βορρᾶν, μέχρι Κρήτης καὶ Κυρήνης πρὸς νότον, τὰ ἀρχαιότατα νομίσματα ἀνήκουσιν εἰς ἓνα τῶν δύο τούτων σταθμητικῶν κανόνων, ἦτοι εἰς τὸν Αἰγινητικὸν ἢ εἰς τὸν Εὐβοϊκόν.

Ἦδη ἡ προσοχὴ ἡμῶν δεόν κατὰ πρῶτον νὰ στραφῇ πρὸς τὰς βο-
ρείας ἀκτὰς τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἦτοι πρὸς τὴν Θράκην καὶ Μακε-
δονίαν, ἵνα δείξωμεν, εἰ δυνατόν, τὴν καταγωγὴν τῆς νομισματοκοπίας ἢ μᾶλλον τῶν νομισματοκοπιῶν τῶν χωρῶν τούτων ἀλλὰ πρὶν ὑποδεί-
ξωμεν τὰς δύο ὁδοὺς, δι' ὧν κεκομμένον νόμισμα δυνατόν νὰ διέβῃ ἐκ
τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἰς Θράκην, ὀφείλομεν νὰ ἐπανέλθωμεν ἐπὶ μικρὸν
εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ νὰ ἐξετάσωμεν διὰ βραχέων τὸν σταθμητικὸν κα-
νόνα τοῦ ἀργύρου, ὅστις ἐκλήθη Βαβυλωνιακός, Λυδικὸς ἢ Περ-
σικός, ("Ἴδε ἀνωτέρω σελ. ν').

Ὁ οἰκλος, ἦτοι τὸ πεντηκοστὸν τῆς μνᾶς, φαίνεται ὅτι εἴλκε περὶ <sup>Ὁ Περσικο-
βαβυλωνια-
κὸς σταθμη-
τικὸς κανὼν.</sup> τοὺς 173 κ. Τῆς ὁλκῆς δὲ ταύτης εἶνε πάντα τὰ ἀρχαιότατα νομίσματα
τῶν νοτίων παραλίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀπὸ τοῦ κόλπου τῆς Ἰσοῦ
μέχρι Λυκίας.

Εὐρίσκομεν αὐτὸν ὡσαύτως ἐν χρήσει καὶ ἐν Λυδίᾳ, πιθανῶς ἀπ'
αὐτῶν ἤδη τῶν χρόνων τοῦ Γύγου, εἰς τὸν ἡλεκτρον, καὶ τῶν τοῦ Κροί-
σου, εἰς τὸν ἄργυρον, ὡς ἐπίσης, ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις, κατὰ μῆκος
τῶν βορείων ἀκτῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Πράγματι πλὴν τῶν δυτικῶν
παραθαλασσίων χωρῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἡ χρῆσις τοῦ σταθμοῦ τού-
του φαίνεται ὅτι ἐξετείνετο εὐρέως ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου πόντου πρὸς βορ-
ρᾶν μέχρι τῆς νήσου Κύπρου πρὸς νότον.

Δικαιούμεθα μάλιστα νὰ νομίσωμεν ὅτι αὕτη ἡ λεγομένη Βαβυλω-

νιακή μνᾶ ἀργύρου ἦτο ἐν χρήσει κατὰ τὴν Τρωϊκὴν ἐποχὴν πρὸ τῆς ἐφευρέσεως τοῦ ἐνσήμου νομίσματος ἦτοι ἐν τῇ περιόδῳ τῆς καταχώσεως τῶν ὑπὸ τοῦ Δρ. *Schliemann* ἀνακαλυφθέντων θησαυρῶν.

Ἐν τῷ θησαυρῷ τούτῳ ὑπάρχωσι ἐξ λεῖα ῥαβδία ἢ ὀξελίσκοι ἀργυροῦ μήκους ἐπὶ μέχρως ὀκτὼ δακτύλων ἕκαστος, δύο δὲ περίπου δακτύλων πλάτους.

Ἐλκουσιν δέ, ἕκαστος χωρὶς, 171, 173, 173, 174, 183 καὶ 190 μετρικὰ γραμμάρια. Τὸ βαρύτερον, τὸ καὶ κάλλιον διατηρούμενον, προσεκτικώτατο μικρὸν βάρος διὰ τῆς κατιώσεως καὶ περιπήξεως ἐν μιᾷ τῶν ἄκρων του, ἦτοι 3 περίπου γραμμάρια. Ἐὰν δὲ ὑποθέσωμεν, ὅτι τὸ ἀρχικὸν αὐτοῦ βάρος ἦτο 187 γραμμάρια περίπου, ἦτοι 2885 κόκκοι *Troy*¹, τότε τοῦτο δυνατόν νὰ εἴνε τὸ τρίτον τῆς Βαβυλωνιακῆς μνᾶς ἀργύρου, ἥτις, ἂν εἴνε δυνατόν νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τῶν νομισμάτων, διηρεῖτο παγκοίνως διὰ τοῦ 3 καὶ 6², οὐχὶ δὲ διὰ τοῦ 2 καὶ 4³. Ὅθεν οἱ ἐξ ὀξολοὶ ὁμοῦ θὰ ἀντιπροσωπεύωσι 2 μνᾶς ἀργύρου.

Ἐὰν γείνη παραδεκτὴ ἡ παρ' ἐμοῦ προταθεῖσα συνταύτισις τῆς μνᾶς τῆς Καρχέμιδος (ἴδε ἀνωτέρω σελ μδ'.) πρὸς τὴν ἐλαφρὰν Βαβυλωνιακὴν μνᾶν τοῦ ἀργύρου τῶν 8645-8656 κ., ἥτις ἦτο ἡ αὐτὴ μνᾶ ἡ χρησιμοποιουμένη ἐν Τροίᾳ περὶ τὴν 14^{ην} ἑκατονταετηρίδα π. Χ. (ὅτε ὑποτίθεται ὅτι κατεχώσθη ὁ θησαυρός), δὲν δύναται τάχα ἡ ἐμὴ πρότασις νὰ παράσχω νύξιν σκέψεων ἐὰν ἐξετασθῇ ἐν σχέσει πρὸς τὸ Αἰγυπτιακὸν κείμενον (τοῦ ποιήματος Πενταύρου) ἐν ᾧ οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων Ἰλίου, Πηδάσου, Δαρδάνου, Μυσίας καὶ Λυκίας μνημονεύονται ὡς σύμμαχοι τῶν Χέττα (Χετταίων) κατὰ τοὺς περὶ τὴν αὐτὴν περιόδον πολέμους αὐτῶν πρὸς Ῥαμοῦν τὸν Β' ;

Πάντα ταῦτα τείνουσι νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι οἱ διάφοροι λαοὶ τῆς δυτικῆς καὶ κεντρικῆς Μικρᾶς Ἀσίας παρέλαβον οὐ μόνον τὴν παλαιὰν

¹ *Troy* = βάρος οὗ ἡ λίτρα ἔλκει 12 οὐγγίας, κατὰ τινὰς ἐκ τῆς ἐν Γαλλίᾳ πόλεως *Troyes*, ἐνθα ἦτο τὸ πρῶτον ἐν χρήσει. [Σ. Μ.]

² *Brandis, Münzwesen*, σ. 48.

³ Ὁ *Schliemann* καλεῖ τὰ ἐλάσματα ταῦτα Ὀμηρικὰ τάλαντα. Ἀλλὰ δὲν ἔχομεν τεκμήρια περὶ τοῦ βάρους τοῦ Ὀμηρικοῦ ταλάντου. Πᾶν ὅ,τι γνωρίζομεν περὶ τούτου εἶνε, ὅτι ἦτο μικρὸν βάρος χρυσοῦ, ἴσω; οὐχὶ βαρύτερον τοῦ δαρεικοῦ. *Hultsch, Metrologie*, σ. 104, σημ. 4.

αὐτῶν τέχνην καὶ θρησκείαν, ἀλλὰ καὶ τὰ σταθμὰ καὶ μέτρα ἐκ τῆς Ἀνατολῆς.

Ἐπομένως ὅταν εὐρίσκωμεν ἰδίαν τινὰ μορφήν τῆς μνᾶς τοῦ ἀργύρου χαρακτηριζομένην ἐπὶ τινος Ἀσσυριακῆς πηλίνου πινακίδος σφηνοειδοῦς γραφῆς ὡς τῆς μνᾶς τῆς Καρχεμίδος¹, ὀφείλομεν νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι τοῦτο εἶνε ἡ ὁλκή, ἣτις μετέβη εἰς Κιλικίαν, Λυδίαν, Φρυγίαν καὶ Τρωάδα, καὶ ὅτι οἱ ἐξ ἀργύρου ὀβελίσκοι τοῦ θησαυροῦ τοῦ Schliemann ἀντιπροσωπεύουσιν ὁμοῦ δύο μνᾶς τῆς Καρχεμίδος.

Εἰ ὁ Βαβυλωνιακὸς σταθμητικὸς κανὼν, μετὰ τοῦ ἐξ 173 κ. στατη- Γ'.
ρος αὐτοῦ μετέβη ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἰς Εὐρώπην, καὶ διὰ τίνος Βορεία ὁδὸς
(α) ἐκ Φρυγίας
εἰς Θράκην
ὁδοῦ ἐγένετο ἡ μετάβασις, τοῦτο εἶνε τὸ ζήτημα, ὅπερ μέλλομεν νῦν νὰ ἐξετάσωμεν.

Εἶνε γνωστότατον ὅτι οἱ Θραῖκες καὶ Φρύγες ἦσαν λαοὶ συγγενεῖς. Αἱ θρησκευτικαὶ τελεταὶ τῶν φυλῶν τούτων εὐρίσκοντο ἐν στενῇ σχέσει. Ἐν καὶ τὸ ὄνομα Σαβάζιος τοῦ Θρακικοῦ Βάκχου εἶνε τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ τοῦ Διονύσου τῆς Φρυγίας. Φαίνεται δ' ἐντελῶς βέβαιον ὅτι Θρακι- καὶ φυλαὶ διέβησαν εἰς Εὐρώπην ἐκ Φρυγίας ἐν προϊστορικοῖς χρόνοις καὶ ὅτι ἐκόμισαν μεθ' ἑαυτῶν εἰς Εὐρώπην τὴν λατρείαν τοῦ Φρυγι- κοῦ Βάκχου. Τὰ ἀρχαιότατα Θρακικὰ ἀργυρὰ νομίσματα εἶνε στατήρες ἔλκοντες περὶ τοὺς 160 κ., ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐφαρμόζεται τὸ σύστημα τῆς διὰ 3 καὶ 6 διαιρέσεως². τοῦτο δ' εἶνε ἀριδὴλως ὁ Βαβυλωνιακὸς στατήρ ἐν ἡλαττωμένῃ μορφῇ.

Ὅθεν τὰ νομίσματα φαίνονται ἀποδεικνύοντα ὅτι αἱ βάρβαροι ἐκεῖ- ναι φυλαὶ ἐκκληρονόμησαν τὴν Βαβυλωνιακὴν ἀργυρᾶν μνᾶν, ἣτις, ὡς εἶδομεν, ἐπεκράτει ἐν τῇ Κεντρικῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ.

Ἡ συνάφεια δὲ μεταξὺ τῶν ναῶν τῶν θεῶν καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς νο- μισματοκοπίας εἶνε θέμα, εἰς ὃ θέλω ἐπανέλθει βραδύτερον. Ἀρκεῖ ἐν- ταῦθα νὰ παρατηρήσω μόνον ὅτι οἱ τύποι τῶν ἀρχαιοτάτων τούτων Θρακικῶν νομισμάτων δηλοῦσι τὸ θρησκευμα τῆς χώρας, ἰδίᾳ δὲ τὰς ἀγρίας ὀργιαστικὰς ἱεροτελεστίας, τὰς πανηγυριζομένας ἐπὶ τῶν ὁρέων τῆς Φρυγίας καὶ Θράκης εἰς τιμὴν τοῦ Σαβάζιου ἥτοι Διονύσου (ἴδε Τόμ. Α'. σελ. 260 κ. ἐξ.).

1 Cuneif. Inscr. of West. As., τόμ. III, Πλ. XLVII, ἀριθ. 9.

2 Brandis, Münzwesen, σελ. 147.

Δυσκόλως δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία τις ὅτι αἱ Θρακικαὶ μεταλλευτικαὶ φυλαί, αἱ ἐγκαθιδρυθεῖσαι ἐπὶ των κλιτύων τοῦ Παγγαίου ὄρους, μετώκησαν ἀρχικῶς ἐκ Φρυγίας διὰ ξηρᾶς, καὶ ὅτι μετήνεγκον μεθ' ἑαυτῶν εἰς Εὐρώπην τὸν Βαβυλωνιακὸν κανόνα τοῦ ἀργύρου.

Δὲν εἶνε δὲ παράξενον ὅτι ὑπὸ φυλῶν, ὧν ἡ ἐμπορία ἀφεώρα εἰς τὰ μέταλλα, ἔπρεπε νὰ γείνῃ παραδεκτὴ νομισματικὴ τις κυκλοφορία, εὐθὺς ὥς ἡ γνῶσις αὐτῆς ἀφίκετο μέχρι τῶν παραλίων αὐτῶν, τοῦθ' ὅπερ δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι συνέβη, διαρκούσης τῆς 6ης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος.

Ὅθεν ἡ Παγγαία χώρα μετὰ τῆς Νεαπόλεως, τοῦ λιμένος αὐτῆς, καὶ ἡ γείτων νῆσος Θάσος δύναται νὰ ληφθῶσιν ὡς ἡ ἀφετηρία νομισματοκοπίας ἐξαπλωθείσης βαθμιαίως κατὰ δυτικὴν τινα διεύθυνσιν πρὸς τὰς πεδιάδας τῆς Ἀνω Μακεδονίας, ἐνθα ὁ ἀργυροῦς στατῆρ τῶν 170-150 κ.¹ διετηρήθη σταθερῶς μέχρι τῆς ἐποχῆς Φιλίππου τοῦ πατρὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐν συγχρόνῳ χρήσει μετὰ τοῦ στατήρος τῶν 224 κ. (Φοινικικὸς στατήρ) ὅστις εἰσεχώρησεν ἐπίσης εἰς Θράκην καὶ Μακεδονίαν ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων.

Δ'. Εξηγήθη ἤδη ἡ καταγωγὴ τοῦ Φοινικικοῦ κανόνος διὰ τὴν στάθμησιν τοῦ ἀργύρου (σελ. μγ'. καὶ μζ'). Εἶδομεν ὡσαύτως κατὰ τίνα τρόπον δυνατὸν νὰ εἰσῆχθῃ εἰς Πελοπόννησον (σελ. νβ'), ἐνθα μετὰ βαθμιαίαν ἔκπτωσιν ἀπέβη ἐπὶ τέλους ἐγγώριος ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Αἰγυναίου κανόνος.

Ἀλλ' εἰς τοὺς ἀκμάζοντας λιμένας τῆς Ἰωνίας ὁ Φοινικικὸς στατήρ διετηρήθη ἀκεραιότερος ἐν σχέσει πρὸς τὴν κανονικὴν αὐτοῦ ὀλκὴν. Ἐνταῦθα ἐμφανίζεται ὑπὸ τὴν μορφήν ἡλέκτρον ἀπὸ τῆς ἐξδόμης ἤδη ἑκατονταετηρίδος π. Χ. (Πάντα δὲ τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα φαίνονται μεταγενέστερα).

Ὁ ἀρχέγονος στατήρ ἡλέκτρον τοῦ σταθμητικοῦ τούτου κανόνος ἔλκει περὶ τοὺς 220 κ. Εἶνε δὲ ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων νομισμάτων τῶν μέχρις ἡμῶν περιωθέντων. Τὴν ὀπισθίαν αὐτοῦ ὄψιν χαρακτηρίζει

1 Αἱ ὀλκαὶ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ εἶνε λίαν ἀνακριβεῖς· πλείστα εἶδη στατήρων καταπίπτουσι μέχρι 140-130 κ. Ἀλλὰ αἱ μεγαλείτεραι ὀλκαὶ ἐνταῦθα, ὡς καὶ πανταγοῦ, πρέπει νὰ λαμβάνωνται ὡς αἱ παριστώσαι τὸν ἀληθῆ σταθμητικὸν κανόνα.

ιδιοῤῥυθμός τις τριπλῇ ἔντομή, ἀποτελουμένη ἐκ μιᾶς ἐπιμήκους ἐγκοιλότητος, τεθειμένης μεταξὺ δύο τετραγωνικῶν τοιούτων (ἴδε Πίνακα ΚΕ'. 5. Τόμ. Β' σελ 124.

Τὸ κυριώτατον νομισματοκοπεῖον τῶν χωρῶν τούτων ἦτο ἡ μεγάλη ἐμπορικὴ καὶ ἀποικιστικὴ πόλις Μίλητος Ἐκ ταύτης δὲ ἢ ἴσως ἐκ τῆς γείτονος αὐτῇ πόλεως Τέω ὁ Φοινικικὸς στατήρ ἦλθεν εἰς Ἀβδήρων, ἀποικίαν τῆς Τέω καὶ σπουδαιοτάτην πόλιν τῶν Θρακικῶν παραλίων.

Ὁ τύπος τῶν ἀργυρῶν στατήρων καὶ διστατήρων τῶν Ἀβδήρων εἶνε γρὺν καθήμενος (Πίναξ ΙΓ'. 8.). Τοῦτ' αὐτὸ εἶνε καὶ ὁ τύπος τῆς Τέω (τόμ. Β' σελ. 134). Ἄν· δὲ πάντα τὰ νομίσματα τῆς Τέω δὲν ἦσαν κατὰ πολὺ ἐλαφρότερα τὴν ὀλκὴν τῶν τῆς ἀποικίας αὐτῆς, θὰ παρεδεχόμεθα, ὅτι ἡ καταγωγή τῆς νομισματοκοπίας τῶν Ἀβδήρων ἐκ τῆς τῆς Τέω ἀποδεικνύεται¹.

Ἐκ τῶν Ἀβδήρων διὰ τῆς ὁδοῦ τῶν παραποταμίων κοιλάδων τοῦ Νέστου καὶ Στρυμόνος διέβη ὁ Φοινικικὸς στατήρ εἰς τὰς μεσογείους χώρας τῆς Θράκης, ἔνθα διητᾶτο ἡ Πελασγικὴ φυλὴ τῶν Βισαλιτῶν καὶ αἱ Θρακικαὶ τῶν Ἠδωνῶν καὶ Ὀδομάντων. Πάντες δὲ οἱ λαοὶ οὗτοι ἔκοψαν ἀργυρᾷ νομίσματα Φοινικικοῦ κανόνος, διαρκούσης τῆς πεντηκονταετίας, ἣτις προηγεῖται τῆς Περσικῆς εἰσβολῆς. Ὅτε δὲ βραχὺ μετὰ τὴν ἀπέλευσιν τῶν Περσῶν Ἀλέξανδρος ὁ Α', βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας, προσεκτίησато τὴν Βισαλικὴν χώραν μετὰ τῶν πλουσίων αὐτῆς ἀργυρῶν· χείων, περὶ ὧν λέγεται ὅτι προσεπόριζον αὐτῷ τάλαντον ἀργύρου καθ' ἑκάστην, παρεδέχθη ὡσαύτως τοὺς τύπους καὶ τὰ σταθμὰ τῆς Βισαλικῆς νομισματοκοπίας, ἀντικαθιστῶν ἀπλῶς τὸ ὄνομα τῶν Βισαλιτῶν διὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ὀνόματος (ἴδε Πίνακα ΙΣ'. 2 καὶ 5).

Διαρκούσης δὲ τῆς ἑκατονταετηρίδος τῆς διαρρευσάσης ἀπὸ τῆς βασι- Μακεδονία. λείας Ἀλεξάνδρου τοῦ Α', μέχρι τῆς ἀνόδου εἰς τὸν θρόνον Φιλίππου τοῦ Β', τὰ νομίσματα τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας φαίνεται ὅτι ἐκανονίζοντο κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥτιον πρὸς τὰ τῆς σπουδαίας πόλεως τῶν Ἀβδήρων, ἣτις ἦν τὸ κέντρον τῆς ἐμπορικῆς δραστηριότητος τῶν πρὸς βορρᾶν μερῶν. Ἐν ἑκάστη περιπτώσει ὁ Φοινικικὸς σταθμητικὸς κανὼν ἀντικατε-

1 Ὁ στατήρ τῆς Τέω δὲν ἔλκει περισσότερον τῶν 186 κ. Φαίνεται ὅθεν, ὅτι συνέβη ἐνταῦθα ὁμοία τις τῇ ἐν Πελοποννήσῳ ἐλάττωσις ὀλκῆς.

στάθη διὰ τοῦ Περσικοῦ, τῆς ὀλκῆς τοῦ ἀργύρου καταπεσοῦσης ἀπὸ 230 εἰς 170 κ. περίπου (ἴδε τόμ. Α'. σελ. 288).

Ἀφ' ἑτέρου αἱ πόλεις τῆς Χαλκιδικῆς, διαρκούσης τῆς αὐτῆς περιόδου, ἐγκαταλείπουν σχεδὸν γενικῶς τὸν Εὐβοϊκοκορινθιακὸν χάριν τοῦ Φοινικικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος (τόμ. Α'. σελ. 269 κ. ἐξ.).

Τὰ αἷτια τῶν μεταβολῶν τούτων δυσκόλως δύνανται νὰ ἐξηγηθῶσιν, οὐδὲν ἦτιον τὰ γεγονότα ταῦτα εἶνε οὐχὶ ἄνευ ἐνδιαφέροντος, ἐπειδὴ τείνουσι νὰ καθορίσωσι τὰς ἐμπορικὰς ὁδούς.

Ὅτε δὲ ὁ Φίλιππος διεδέχθη τὸν θρόνον τῶν προγόνων του, μετερρῦθμισε τὴν νομισματοκοπίαν τῆς ἐπικρατείας αὐτοῦ καὶ εἰσήγαγεν ἐκ νέου τὸν Φοινικικὸν κανόνα ὡς πρὸς τὸν ἀργύρον, ἐνῶ ὡς πρὸς τοὺς χρυσοὺς αὐτοῦ στατήρας παρεδέχθη τὸν Εὐβοϊκοατικὸν σταθμὸν τῶν 135 κ., διατάξας νὰ κόπτωσιν αὐτοὺς κατ' ὀλίγους κόκκους βαρυτέρους τοῦ ἀντιζήλου χρυσοῦ νομίσματος τῆς Περσίας.

Ἡ παραδοχὴ διπλοῦ σταθμητικοῦ κανόνος ὡς πρὸς τὸν χρυσὸν καὶ ἀργυρον ἦτο ἐπινόημα παραληφθὲν ἐκ τῆς Ἀσίας. Εἰς τοῦτο δὲ πιθανῶς προσέφυγεν ὁ Φίλιππος ἐπὶ τῷ σκοπῷ τεχνικῆς διατηρήσεως τοῦ τιμήματος τοῦ χρυσοῦ ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ τοῦ ἀργύρου.

Ἀλλ' ὅμως ἡ παρμεγίστη συρροή χρυσοῦ ἐκ τῶν νεωστὶ ἀνοιχθέντων μεταλλείων τῶν Φιλίππων ἀπέδειξε τὸ ἀνωφελὲς τοῦ σχεδίου τούτου. Ἡ ἀξία τοῦ χρυσοῦ, παρὰ τὸν διμεταλλισμὸν τῶν νομισμάτων τοῦ Φιλίππου, ἤρχισε ταχέως ἐκπίπτουσα, ὡς στηριζομένη ἐπὶ σχετικῆς ἀξίας χρυσοῦ ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν τοῦ ἀργύρου, ἥτις δὲν ἦτο πλέον ἢ πραγματικὴ ἀξία τοῦ μετάλλου.

Ἀποτέλεσμα δὲ τούτου θὰ ἦτο ὅτι τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα, ἅτινα οὕτω θὰ ἐκυκλοφόρουν ἔχοντα βάρος μεῖζον τῆς ἀξίας αὐτῶν, ἢ θὰ ἀνεχωνεύοντο ἢ θὰ ἐξήγοντο ὡς μέταλλον, καὶ οὕτω θὰ ἐξηφανίζοντο τῆς κυκλοφορίας.

Υπάρχουσι λόγοι νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι ἡ ἐξαγωγή αὕτη τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων συνέβαινε πράγματι, ὅτε Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον. Διότι πῶς ἄλλως δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἡ αἰφνιδία ἀλλαγὴ τοῦ κανόνος κατ' αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας αὐτοῦ; Βεβαίως δὲ δὲν ἀπώλεσε χρόνον ἐπιστρέφων εἰς μοναδικὸν νομισματικὸν κανόνα, καίτοι δ' ἔκοψε χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα εἶνε ἀναμφίβολον ὅτι

ἐπέστρεψε πράγματι εἰς μονομεταλλικὴν διατίμησιν βασιζομένην ἐπὶ τοῦ ἀργύρου, οὐχὶ δὲ ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ.

Ἡ ταχεῖα ἔκπτωσις τῆς ἀξίας τοῦ χρυσοῦ, ἢ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Φιλίππου ἀρξαμένη, ἐπεταχύνθη περισσότερον ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἔνεκα τῶν μεγάλων θησαυρῶν τοῦ μετάλλου τούτου, οὓς ὁ Ἀλέξανδρος εὐρὼν ἀποτεταμιευμένους ἐν τοῖς ταμείοις τοῦ Μεγάλου Βασιλέως ἐξέχεεν ἀφθόνως ἐν σχήματι χρυσῶν στατήρων, φερόντων τὴν κεφαλὴν τῆς Ἀθηνᾶς ἐφ' ἑνὸς καὶ Νίκην ἐφ' ἑτέρου.

Ὅπως οὐδὴποτε τὸ σημαντικὸν γεγονὸς, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἐπεχείρησε νὰ διατηρήσῃ τὸ χρυσοῦν αὐτοῦ νόμισμα εἰς τεχνικῶς ὑψηλὴν τιμὴν διὰ τῆς παραδοχῆς διπλοῦ σταθμητικοῦ κανόνος, ἀλλ' ἐξέδωκε χρυσὸν καὶ ἄργυρον κατὰ ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν σταθμόν, τὸν Ἀττικόν, ἀποδεικνύει ὅτι τὸ χρυσοῦν νόμισμα ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν οἰκονομολόγων συμβούλων αὐτοῦ ἰσχυρῶς ὡς μέταλλον, πρὸς δὲ ὅτι δὲν ἐγένετο ἀπόπειρά τις, ἵνα ὁρισθῇ — ὡς φαίνεται ὅτι ἐπραξεν ὁ Φίλιππος — ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀργυρῶν δραχμῶν, ἀνθ' ὧν ὥφειλε νὰ ἀλλάσσῃται ὁ στατήρ.

Τοῦτο φυσικῶς θὰ διέφερε συμφώνως πρὸς τὸν τόπον καὶ τοὺς νόμους τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ζητήσεως.

Ἐπιθεωρήσαντες ἤδη ἐπιτροχάδην τὴν γέννησιν καὶ μεταφορὰν ἐξ Ἑξαγόμενα. Ἀσίας εἰς Ἑλλάδα τῶν τεσσάρων κυρίων σταθμητικῶν κανόνων τοῦ ἀργύρου, τοῦτέστι τοῦ Αἰγινητικοῦ, Εὐβοϊκοατικοῦ, Βαβυλωνιακοῦ καὶ Φοινικικοῦ, θεωροῦμεν χρήσιμον νὰ ἀνακεφαλαιώσωμεν τὰς ὁδοὺς, δι' ὧν ὠδευσαν εἰς Εὐρώπην οἱ τέσσαρες οὗτοι σταθμητικοὶ κανόνες οἱ ὡς εἴπομεν γεννηθέντες τὸ πρῶτον ἐν Βαβυλῶνι.

Αὗται ἦσαν ἐν συνόψει αἱ ἐξῆς : —

Α'. Ἡ Μεσημβρινὴ Ὀδός, ἀρχομένη ἐκ Σιδῶνος καὶ Τύρου καὶ προχωροῦσα ἀπὸ ἑνὸς εἰς ἕτερον Φοινικικὸν ἐμπορικὸν σταθμόν, διὰ τοῦ Κρητικοῦ πελάγους εἰς Πελοπόννησον καὶ Αἰγίνα, ἔνθα ὁ Φοινικικὸς ἀργυροῦς στατήρ τῶν 236-220 κ., ἐξέπεσε βαθμηδὸν εἰς τὸν Αἰγιναιτὸν στατήρα τῶν 194-180 κ.

Β'. Ἡ Κεντρικὴ Ὀδός, ἄγουσα εὐθὺς διὰ τῆς θαλάσσης ἐκ Σάμου εἰς Εὐβοίαν, Κόρινθον καὶ Ἀθήνας. Διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης ἢ ἐλαφρὰ Βαβυλωνιακὴ ὀλκὴ τῶν 130 κ. διαβαίνουσα

- εἰς Εὐρώπην καὶ χρησιμοποιουμένη ἐκεῖ ὡς πρὸς τὸν ἄργυρον ἐγένετο γνωστὴ ὡς ὁ Εὐβοϊκὸς (Ἀττικὸς ἢ Κορινθιακὸς) ἀργυροῦς στατήρ. Ὀλκὴ 135-125 κ.
- Γ'. Ἡ Βορεία Ὀδὸς (α) ἐκ Φρυγίας κατὰ γῆν καὶ διὰ τοῦ Ἑλλησπόντιου εἰς Θράκην, ἔνθα ὁ ἀρχαῖος Βαβυλωνιακὸς ἀργυροῦς στατήρ τῶν 173 κ. ἐρριζώθη ἐν τῇ Παγγαίᾳ χώρα ὡς στατήρ ἔλκων συνήθως περὶ τοὺς 150 κ.
- Δ'. Ἡ Βορεία Ὀδὸς (β) διὰ θαλάσσης ἐκ Μιλήτου καὶ ἄλλων πόλεων τῆς δυτικῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἰς Ἀθήνα τῆς Θράκης, ὁπόθεν ὁ Φοινικικὸς στατήρ τῶν 236-220 κ. εἰσεχώρησεν εἰς Μακεδονίαν, ἔνθα ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις ἐγέννησε τὸν Μακεδονικὸν σταθμητικὸν κανόνα (224 κ.)¹.

§ 9. Ἡ ἀπωτέρω εἰς Ἰταλίαν, Σικελίαν καὶ Δύσιν διάδοσις τῶν σταθμητικῶν συστημάτων.

Μέχρι τοῦδε περιορίσθημεν ἐν τῇ λεκάνῃ τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Ὑπολείπεται νῦν ἡμῖν νὰ στρέψωμεν τὰ βλέμματα πρὸς δυσμὰς καὶ νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν πορείαν τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ ἐμπορίου πρὸς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἰταλίας, Σικελίας, Γαλλίας καὶ Ἰσπανίας.

Αἱ Χαλκιδικαὶ ἀποικίαι τῆς Δύσεως. Οἱ πρῶτοι ἐν Ἰταλίᾳ Ἕλληνες ἀποικοὶ λέγεται ὅτι ἦσαν Εὐβοεῖς, κατὰ μέγα μέρος ἐκ Χαλκίδος· ἢ κατὰ πολὺν δὲ πασῶν ἀρχαιοτάτη ἀποικία ἐν ταῖς δυτικαῖς θαλάσσαις ὑπῆρξεν ἡ πόλις Κύμη, ἢ τὸ ὄνομα αὐτῆς λαβοῦσα ἀπὸ τῆς ἐν Εὐβοίᾳ Κύμης. Ἡ πόλις αὕτη ἔκειτο ἐπὶ ὑψώ-

¹ Ἐνταῦθα ὁ κ. Head προσθέτει μακρὰν δισέλιδον ὑποσημείωσιν ἀναφέρων καὶ ἀποκρούων τὰ ὑπὸ τοῦ δοκίμου μετρολόγου κ. Μιχαὴλ Σούτσου ὑποστηρικθέντα περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν σταθμητικῶν κανόνων ἐν βιβλίῳ ἐπιγραφομένῳ *Systèmes monétaires primitifs de l'Asie Mineure et de la Grèce* (Boucares. 1884), ὅπερ ὁ κ. Head ἀνέγνω μετὰ τὴν συγγραφὴν τοῦ παρόντος μέρους τῆς συγγραφῆς του. Ἐπειδὴ ὁμοῦς οὐκ ὀλίγα ἐγράφησαν ἔκτοτε περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος, ἅτινα θελομέν ἀνακεφαλαιώσῃ ἐν ταῖς προσθήκαις ἡμῶν, ἐθεωρήσαμεν περιττὸν νὰ μεταφράσωμεν τὴν σημείωσιν ταύτην, ἀφ' οὗ μάλιστα ὁ κ. Head ἀποκρούει τελείως τὴν ἄλλως εὐφυᾶ θεωρίαν τοῦ κ. Σούτσου, καταδεικνύων ὅτι ὁ συγγραφεὺς παραδόξως οὐδεμίαν διέκρισιν ἐποίησατο μεταξὺ χρυσοῦ καὶ ἡλέκτρου, ἅτινα ὑπελόγισεν, ἐσφαλμένως καὶ παρὰ τὰς μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων καὶ αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ὡς ἰσότιμα μέταλλα. [Σ. Μ.]

ματος πρὸς βορρᾶν τοῦ κόλπου τῆς Νεαπόλεως. Ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἡ Κύμη διέμεινεν ἀπομεμονωμένον προπύργιον τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιχειρηματικότητος εἰς τὰς τότε ἀγνώστους καὶ φοβεράς τοῖς Ἕλλησι δυτικὰς θαλάσσας. Ἡ ἀποικία ὅμως ἐξηκολούθει διατηροῦσα σχέσεις τινὰς μετὰ τῆς μητροπόλεως, καὶ ὅτε περὶ τὰ τέλη τῆς ὀγδόης ἑκατονταετηρίδος οἱ Χαλκιδεῖς ἤρχισαν πάλιν νὰ στρέφωσι τὴν προσοχὴν αὐτῶν πρὸς δυσμάς, συνηντήθησαν μετὰ τῶν συγγενῶν αὐτῶν Κυμαίων, οἵτινες πιθανῶς δὲν ἀπέστεργον νὰ βοηθῶσιν αὐτοὺς πρὸς ἴδρυσιν ἀποικιῶν ἐπὶ πάντων τῶν σημείων, ἅτινα ἦσαν λίαν εὐθέα πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ διαμετακομιστικοῦ ἐμπορίου μεταξὺ τοῦ Αἰγαίου καὶ τῆς Τυρρηνικῆς θαλάσσης.

Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον οὐσιῶδες ἦτο νὰ ἀσφαλισθῇ εἰς τὰ Χαλκιδικὰ πλοῖα ἐλευθέρα δίοδος διὰ τοῦ Σικελικοῦ πορθμοῦ. Διὸ πρὸς τοῦτο ἴσως ἔκτισαν τὰς ἀδελφὰς πόλεις Ζάγκλην καὶ Ῥήγιον, τὴν μὲν ἐπὶ τῆς Σικελικῆς, τὴν δὲ ἐπὶ τῆς Ἰταλικῆς ἀκτῆς. Τὰ δύο ταῦτα νεώρια προωρίσθησαν νὰ ᾧσιν εἰς πᾶν μὴ Χαλκιδικὸν πλοῖον Σκύλλα τις καὶ Χάρυβδις, διὰ μέσου τῶν ὁποίων οὐδεὶς νὰ δύνηται νὰ διέλθῃ ἀποινεί. Ἡ Νάξος, Κατάνη καὶ Λεοντῖνοι παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους τῆς Αἴτνης καὶ ἡ Ἰμέρα ἐπὶ τῆς βορείας ἀκτῆς τῆς Σικελίας, συμπληροῦσι τὸν κύκλον τῶν δυτικῶν ἀποικιῶν, εἰς τὴν ἴδρυσιν τῶν ὁποίων οἱ ῥέκται ναντίλοι τῆς Χαλκίδος ἔλαβον τὸ κυριώτερον μέρος.

Ἄξιον δὲ παρατηρήσεως εἶνε ὅτι τὰ ἀρχαιότατα νομίσματα τῆς Κύμης (τόμ. Α', σ. 49), Ῥηγίου (τόμ. Α', σ. 139), Νάξου (τόμ. Α', σ. 216), Ζάγκλης (τόμ. Α', σ. 206) καὶ Ἰμέρας (τόμ. Α', σ. 185) (τῆς Κατάνης καὶ τῶν Λεοντίνων δὲν ὑπάρχουσι νομίσματα τῆς ἀρχαιοτάτης περιόδου), ἀκολουθοῦσι πάντα τὸν Αἰγναῖον σταθμητικὸν κανόνα, οὗτινος εἶνε δραχμαί, καὶ οὐχὶ τὸν Εὐβοϊκὸν ὡς φυσικὰ θὰ ἀνεμόμεν¹. —

Τοῦτο δὲ ἀποδοτέον ἴσως εἰς τὸ ὅτι αἱ ἀρχαιόταται ἐκ Χαλκίδος εἰς Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν ἀποικίαι δὲν ἦσαν κατὰ τὸ πλεῖστον (ἴσως δὲ καὶ καθόλου) Χαλκιδικαί. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ Χαλκὶς ἦτο ὁ λιμὴν τῆς ἐπι-

1 Ἐνεκα τούτου ὁ Imhoof-Blumer ὑποστηρίζει, ὅτι τὰ 92 κ. ἔλκοντα κομμάτια ταῦτα εἶνε πράγματι Εὐβοϊκὰ ὀκτώβολα ἢ τρίται τοῦ Εὐβοϊκοῦ τετραδράχμου τῶν 270 κ. ἐλαφρῶς ὑπερσταθμίζοντα Monatsberichte d. k. Akad. d. Wissensch. Berlin 1881.

βιβάσεως καὶ ἡ πόλις, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς ὁποίας αἱ ῥηθεῖσαι ἀποικίαι διωργανώθησαν καὶ ιδρύθησαν, ἀλλ' οἱ πραγματικοὶ ἀποικοὶ δύνανται κάλλιστα νὰ προσεικλύνωσιν ἐκ τῆς στερεᾶς καὶ τῶν νήσων τῆς Ἑλλάδος, ἔνθα ἐδέσποζεν ὁ Αἰγινᾶτος σταθμητικὸς κανὼν.

Πρὸς τούτοις οἰοιδήποτε καὶ ἂν ᾦσαν οἱ λόγοι, οἵτινες ὤθησαν τοὺς Εὐβοεῖς νὰ παραδεχθῶσιν ἐν τε τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν νήσῳ καὶ ἐν ταῖς Θρακικαῖς αὐτῶν ἀποικίαις τὸν στατήρα τῶν 135 ἢ τὸν διστάτηρα τῶν 270 κ., δυνατόν νὰ μὴ ἐφηρμοσθῇσαν ἐν τοῖς δυτικοῖς αὐτῶν ἀποικοῖς, οἵτινες, ἐπομένως, προσεχώρησαν εἰς τὸν Αἰγινᾶτον σταθμητικὸν κανόνα ὅστις, καθ' ὃν χρόνον ἡ Αἶγινα ᾗτο ἀκόμη μία τῶν μεγαλειτέρων ναυτικῶν δυνάμεων, ἀφίκετο εἰς τὴν εὐρυτάτην αὐτοῦ κυκλοφορίαν.

Ἰχνη τῆς ἀρχαίας ταύτης ἐξαπλώσεως τοῦ Αἰγινᾶτου κανόνος δύνανται νὰ εὗρεθῶσιν ἐν τῷ σταθμητικῷ συστήματι τῶν ἀρχαιοτάτων τῆς Κερκύρας νομισμάτων, ἦτις, ἂν καὶ ᾗτο ἀποικία τῆς Κορίνθου, οὐδέποτε παρεδέχθη τὸν Εὐβοϊκοκορινθιακὸν κανόνα, ἀλλ' εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐχρησιμοποίησε τὸν Αἰγινᾶτον (τόμ. Α', σελ. 407).

Ἐν τούτοις — ἵνα ἐπανέλθωμεν εἰς Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν — τὰ ἀρχαιότατα νομίσματα τῶν Χαλκιδικῶν ἀποικιῶν διαφέρουσιν οὐσιωδῶς τὴν κατασκευὴν τῶν συγχρόνων νομισμάτων τῆς κυρίως Ἑλλάδος, ὡς ὄντα ἐπίπεδα καὶ κυκλοτερεῖ, οὐχὶ δὲ παχέα καὶ σφαιροειδῆ, ὡς εἶνε τὰ ἀρχαῖα νομίσματα τῆς Αἰγίνης καὶ τῶν παραλίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας (ἴδε Πίν. Ζ', 1, 5 καὶ ΙΗ', 7).

Κατὰ τοῦτο ὁμοιάζουσι τὰ σύγχρονα νομίσματα τῆς Κορίνθου (Πίναξ ΙΗ' 9.) καὶ τῶν Ἀχαϊκῶν ἀποικιῶν τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος (Πίν. ΙΗ', 9). Τὰ νομίσματα τοῦ ἀθροίσματος τῶν πόλεων τούτων εἶνε ἐκεῖνα, περὶ ὧν δέον νὰ πραγματευθῶμεν νῦν.

Διασημόταται τῶν εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς ὀφειλόντων τὴν καταγωγὴν αὐτῶν πόλεων ᾗσαν ἡ Σύβαρις, κτισθεῖσα ἐν ἔτει 720 π. Χ. καὶ ἡ Κρότων ἐν ἔτει 710 π. Χ.

Αἱ Ἀχαϊκαὶ
ἀποικίαι τῆς
Μεγάλης
Ἑλλάδος.

Ἀμφότεραι αἱ πόλεις αὗται ἔκειντο ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τοῦ μεγάλου ἐκείνου κόλπου τοῦ λαζόντος τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀπὸ τῆς Λαυρικῆς πόλεως Τάραντος. Ἡ μὲν Σύβαρις ἔκειτο ἐν τῇ χθαμαλῇ χώρᾳ παρὰ τὴν συμβολὴν τῶν δύο ποταμῶν Συβάρεως καὶ Κράθιδος, ἡ δὲ Κρότων, περὶ τὰ 50 μίλια πρὸς νότον ἐπὶ ὑψώματος βλέποντος πρὸς τὸ Λακίνιον

ἀκρωτήριον, ἐφ' οὗ ἐν τῷ μέσῳ πυκνοῦ πενκῶνος ἵστατο ὁ περίφημος ναὸς Ὁρας τῆς Λακινίας, ἐνθα συνεκροτεῖτο ἡ μεγάλη ἐτησία σύνοδος τῶν Ἰταλιωτῶν Ἑλλήνων.

Ἡ Σύβαρις, διαρκούσης τῆς μιᾶς καὶ ἡμισείας ἑκατονταετηρίδος, Σύβαρις. καθ' ἣν ἤκμασεν, ἐξίκετο εἰς ἀληθῶς θαυμάσιον ὕψος δυνάμεως, πλούτου καὶ μεγαλοπρεπείας. Ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς μὴ συμπεριλαμβανομένων τῶν δούλων λέγεται ὅτι ὑπερέβη τὰς 300,000, ὁ δ' ἀριθμὸς τῶν ἱππέων, ἀνηκόντων ἀπάντων εἰς τὰς πλουσιωτέρας τάξεις, οὓς ἠδύνατο ἡ πόλις νὰ ἐξοπλίσῃ, δὲν ἦτο ἐλάσσων τῶν 5000. Ἡ τρυφηλότης καὶ μαλθακότης, ἐν ᾗ συνήθως διητᾶτο ὁ μέγας οὗτος πληθυσμὸς, κατέστησε τὸ ὄνομα Συβαρίτης παροιμιῶδες καθ' ἅπαντας τοὺς χρόνους.

Πόθεν λοιπὸν προῆλθεν ὁ πλοῦτος οὗτος καὶ διὰ τί συνέρρευσεν εἰς ταύτην μάλιστα τὴν πόλιν;

Ὁ κ. F. Lenormant ἐμάντευσε μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ ὀξυδερκειίας τὴν ἀληθῆ ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο¹.

Ἡ Σύβαρις, ὡς ἡ Κόρινθος, κατεῖχε τὸν ἰσθμὸν μεταξὺ τῶν δύο θαλασσῶν, ἥτοι τῆς Ἰωνικῆς πρὸς ἀνατολὰς καὶ τῆς Τυρρηνικῆς πρὸς δυσμὰς.

Μεταξὺ τοῦ ὀγδόου καὶ ἔκτου αἰῶνος π. Χ. ἡ Τυρρηνία ἦτο ἡ μεγάλη ἀγορὰ τῶν Ἀνατολικῶν καὶ Ἑλληνοασιατικῶν προϊόντων πολυτελείας, οἷα τὰ πολυτελῆ ὑφάσματα καὶ τὰ πολύτιμα μέταλλα καὶ κεράμεια ἀγγεῖα. Ἀντὶ δὲ τούτων ἐξῆγγε κυρίως τὰ προϊόντα τῶν χαλκωρυχείων καὶ σιδηρορυχείων αὐτῆς. Ἡ χώρα τῆς Συβάρεως, ἐκτεινομένη ἀπὸ θαλάσσης εἰς θάλασσαν διὰ μέσον τοῦ κάτω μέρους τῆς Νοτίου Ἰταλίας, ἦτο ἡ χώρα, ἐφ' ἧς ὅτε ἀγοραστής καὶ ὁ πωλητὴς ἀπεβίβαζον τὰ ἐμπορεύματα αὐτῶν. Ὁ Μιλήσιος ἔμπορος ἀφ' ἐνὸς προσώρμιζε τὸ πλοῖον αὐτοῦ εἰς τὸν λιμένα τῆς Συβάρεως, ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου ὁ Τυρρηνὸς ἔμπορος κατέπλεεν εἰς τὸν λιμένα Λᾶον, ὅστις ἦτο ἐξάρτημα τῆς Συβάρεως ἐπὶ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς. Οἱ δὲ Συβαρίται εἶχον ἀπλῶς νὰ μετακομίσωσι τὰ ἐμπορεύματα ἀσφαλῶς διὰ μέσον τῆς ἰδίας αὐτῶν χώρας ἐκ τοῦ ἐνὸς λιμένος εἰς τὸν ἕτερον, καρπούμενοι, ὡς δύναται τις ἀσφαλῶς νὰ ὑποθέσῃ, οὐ μικρὰς ὠφελείας ἐκ τῆς διαμετακομίσεως.

¹ La Grande Grèce, I, σ. 262 κ' ἐξ.

Τὸ ἐπικίνδυνον τῆς Τυρρηνικῆς θαλάσσης, λυμαινομένης ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων καὶ ἄλλων πειρατῶν, συνδυαζόμενον πρὸς τὸ ἀνωτέρω μνημονευθὲν γεγονός, ὅτι οἱ Χαλκιδεῖς κατεῖχον αὐστηρῶς τὰ Σικελικὰ στενὰ, προσεπόρισεν εἰς τὴν Σύβαριν πραγματικὸν μονοπώλιον τῆς μεταφορᾶς τῶν ἐμπορευμάτων κατὰ γῆν διὰ μέσου τῆς ἰδίας αὐτῶν χώρας.

Τὸ διαμετακομιστικὸν τοῦτο ἐμπόριον εἶνε ἐκεῖνο ὅπερ ἐγένετο ἡ πηγὴ τοῦ μεγάλου ἐκείνου πλούτου, ὅστις διὰ τῆς πάνυ ταχείας καὶ ἀπόρου αὐτοῦ κτήσεως ἐξεφύλισεν ἐν διαστήματι βραχυτέρῳ μᾶς ἑκατονταετηρίδος τὸν ὅλον πληθυσμὸν τῆς μεγίστης πόλεως τοῦ ἀρχαίου κόσμου.

Κρότων. Ἡ δὲ Κρότων, ἡ ἀντίζηλος Ἀχαϊκὴ ἀποικία τῶν μερῶν τούτων, ἦτο ἐπὶ ἓνα καὶ πλέον αἰῶνα δευτερεύουσα τῆς Συβάρεως πόλις κατὰ τὴν σπουδαιότητα· βαθμιαίως δ' ἐξέπιπτεν εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν πολυτελείας καὶ μαλθακότητος, ὅτε ἀπέβη τὸ θέατρον τῆς μεγάλης πολιτικῆς καὶ θρησκευτικῆς ἀναγεννήσεως τῆς ὀφειλομένης εἰς τὴν προσωπικὴν ἐπίδρασιν Πυθαγόρου τοῦ Σαμίου.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ ἔκτου π. Χ. αἰῶνος ὑπὸ τὴν διοίκησιν — διότι τοιαύτη ἦτο πράγματι — τῶν περὶ τὸν Πυθαγόραν, αἴφνης ἡ Κρότων ἀντεποιήθη τὴν ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων τῆς Μεσημβρινῆς Ἰταλίας ἡγεμονίαν.

Τότε ἐπηκολούθησεν ὁ διαβόητος πόλεμος μεταξὺ Κρότωνος καὶ Συβάρεως καὶ ἡ τελεία καταστροφὴ τῆς τελευταίας πόλεως ὑπὸ τῶν Κροτωνιατῶν περὶ τὰ 510 π. Χ.

Ἐκ τῆς σπανιότητος τῶν νομισμάτων τῆς Συβάρεως ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ σύγχρονα νομίσματα τῆς Κρότωνος, δυνάμεθα μόνον νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἡ Σύβαρις, διαρκούντων τῶν πρώτων ἑκατὸν πενήτηκοντα ἔτων τῆς ἱστορίας αὐτῆς ἐνήργει τὸ ἔκτενές αὐτῆς ἐμπόριον ἄνευ τῆς βοηθείας κεκομμένων νομισμάτων.

Ἡ νομισματοκοπία ἐμφανίζεται συγχρόνως ἐν ἀπάσαις ταῖς Ἑλληνικαῖς πόλεσι τῆς Μεσημβρινῆς Ἰταλίας, διαρκούσης τῆς περιόδου τῆς ἡγεμονίας τῆς Κρότωνος, ἀλλὰ καὶ τινα χρόνον πρὸ τῆς καταστροφῆς τῆς Συβάρεως (ἴδε τὸν συνοπτικὸν πίνακα τῆς σελίδος 89).

Συμμαχικὴ
νομισματοκοπία
τῶν Ἀχαϊκῶν
πόλεων
τῆς Ἰταλίας.

Ὅθεν εἶνε σχεδὸν βέβαιον, ὅτι ἡ χρῆσις τοῦ κεκομμένου νομίσματος εἰσήχθη εἰς τὰς Ἀχαϊκὰς πόλεις τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος, καθ' ὃν χρόνον ἡ διοίκησις πασῶν τῶν πόλεων εὕρισκετο πράγματι εἰς τὰς χεῖ-

ρας τῶν Πυθαγορείων Ἑταιρειῶν, ὧν ἡ πολιτικὴ φαίνεται ὅτι ἐσκόπει νὰ συνενώσῃ εἰς ἓν ἔθνος πάντας τοὺς Ἑλληνας τῆς Ἰταλίας. Ὅτι δὲ τοιοῦτόν τι σχέδιον ἐπεδίωκε, δυσκόλως δύναται νὰ διαμφισβητηθῇ ὑπὸ παντὸς οἰκείως ἔχοντος πρὸς τὴν νομισματικὴν τῆς Μεσημβρινῆς Ἰταλίας τοῦ ἔκτου αἰῶνος π. Χ.

Τὰ νομίσματα τῶν πόλεων τούτων εἶνε λίαν εὐδιακρίτου χαρακτῆρος, καὶ ἀποτελοῦσιν ὅλως ἰδιάζουσαν τάξιν, ἀνόμοιον πρὸς πᾶσαν ἄλλην νομισματοκοπίαν, φέρουσι δὲ πάντα τὰ σημεῖα ὅτι ἦσαν ὁμοσπονδιακὸν τίμημα, τοντέστι νόμισμα, δι' οὗ ἐκάστη μέτοχος πόλις, ἐνῶ διεφύλασσε τοὺς οἰκείους αὐτῇ τύπους¹, διετήρει οὐχ ἥτιον αὐστηρὰν ὁμοιότητα κατὰ τὴν κατασκευὴν, τὸ μέγεθος, τὸν σταθμὸν καὶ τὴν ἀξίαν τῶν νομισμάτων αὐτῆς πρὸς τὰ τῶν ἄλλων πόλεων τοῦ Συνδέσμου.

Ἡ κατασκευὴ τῶν ἀρχαιοτέρων νομισμάτων τῶν Ἀχαικῶν πόλεων τῆς Ἰταλίας εἶνε ἰδιόρρυθμος. Εἰς τὸ ἔμπροσθεν μέρος ὑπάρχει ἀνάγλυπτος ὁ κύριος τύπος τῆς πόλεως, ἐνθα τὸ νόμισμα ἐκόπη, εἰς δὲ τὸ ὀπισθεν ἢ ὁ αὐτὸς τύπος ἐπαναλαμβάνόμενος ἢ ὁ τύπος γείτονός τινος πόλεως ἔγγλυπτος. Διακρίνονται ὡσαύτως τὰ νομίσματα ταῦτα ἀπὸ τῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ Μικρᾶς Ἀσίας διὰ τὴν κυκλοτερῆ αὐτῶν κοπὴν καὶ τὴν ἀπολελεπτυσμένην εἰς σχῆμα παροψίδος μορφήν (Πίνακες Γ', 12· Θ', 1 καὶ 2 κτλ.).

Ὁ σταθμητικὸς κανὼν καὶ τὸ διαιρετικὸν σύστημα, ἅτινα ἀκολουθοῦσιν εἶνε τὰ τῶν Κορινθιακῶν νομισμάτων κατὰ τι ἡλαττωμένα, τοῦ σιατήρος ἐν καλῇ διατηρήσει ἔλκοντος περὶ τοὺς 126 κ. καὶ τοῦ τρίτου αὐτοῦ, ἦτοι τῆς δραχμῆς, περὶ τοὺς 42 κ.

Τὸ γεγονὸς ὅτι αἱ ἐν Ἰταλίᾳ Ἀχαικαὶ ἀποικίαι, εὐθὺς ὥς ἤρχισαν νὰ κόπτωσιν ἴδια νομίσματα, ἔλαβον ὥς πρότυπα τὰ Κορινθιακὰ νομίσματα μᾶλλον ἢ τὰ Ἀσιατικὰ ἢ Αἰγιναιᾶ, ἐνδεικνύει ὅτι τὸ ρεῦμα τῆς μεταξὺ τῶν πόλεων τούτων καὶ τῆς Ἀσίας ἐμπορίας διεξήγετο κυρίως διὰ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ διὰ μέσου τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου, οὐχὶ δὲ κατ' εὐθείαν ἀπὸ Συβάρεως εἰς Μίλητον. Οὕτως ἀπεφεύγοντο οἱ κίνδυνοι τοῦ διὰ πελάγους πλοῦ, ὁ δ' Ἀχαιὸς ναύτης οὐδέποτε ἤσθά-

1 Εἰς τινὰ τῶν μεταγενεστέρων συμμαχικῶν νομισμάτων οἷα π. χ. τὰ τῆς Ἀχαικῆς Συμπολιτείας ἐν Πελοποννήσῳ (Τομ. Α', σελ. 524) ἐπεδιώχθη καὶ ἡ ὁμοιότης τῶν τύπων,

νετο ἑαυτὸν εἰς ξένα ὕδατα, ἐπειδὴ διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης σπανίως ἀπὸ τοῦ βλέμματός του ἐξηφανίζετο ἡ στερεά. Ἡ ἀρχαία αὕτη ἐμπορία μεταξὺ Ἰταλίας καὶ Σικελίας πρέπει νὰ διεξήγετο κυρίως διὰ τῶν Κορινθίων. Ἐκ τῆς Κορίνθου αἱ Ἀχαϊκαὶ πόλεις ἔλαβον τὴν ἰδέαν τῆς νομισματοκοπίας, καὶ τὰ ἀρχαιότατα Κορινθιακὰ νομίσματα ἐχρησίμευσαν φυνικῶς ὡς πρότυπα τῶν νομισμάτων τῆς Νοτίου Ἰταλίας. Ἐκ Κορίνθου (Πίναξ ΙΗ', 9) λαβόντες ἀπεμιμήθησαν τοὺς λεπτοὺς καὶ ἐπιπέδους μεταλλίνους αὐτῶν δίσκους, τοὺς διακρίνοντας τὰ νομίσματα τῆς νομισματικῆς ταύτης ὁμοσπονδίας. Ἐκ Κορίνθου ἐπίσης ἐδανείσθησαν τὴν ἰδέαν τοῦ θέτειν ἔγκοilon σῆμα ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψευς τοῦ νομίσματος, καθότι τοῦτο εἶνε ἀνάπτυξις τοῦ Κορινθιακοῦ ἔθνους τοῦ θέτειν ἔγκοilon γεωμετρικὸν κόσμημα ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψευς τῶν νομισμάτων αὐτῶν.

Ἐκ τῶν πόλεων, αἵτινες μετέσχον τῆς ὁμοσπονδιακῆς νομισματοκοπίας, τῆς γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα ἔγκοilos νομισματοκοπία τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος, αἱ ἐξῆς δύνανται νὰ μνημονευθῶσιν: —

Πρὸς βορρᾶν ὁ δωρικὸς Τάρας (Πίναξ Γ', 1) ἀλλὰ μόνον κατ' ἐξαίρεσιν, ὡς τοῦ μεγαλειτέρου μέρους τῶν νομισμάτων τῆς μεγαλοπόλεως ταύτης ἀνήκοντος εἰς διάφορον κατηγορίαν.

Κατόπιν τὸ Μεταπόντιον (Πίναξ Θ', 1), εἴτα ἡ Σίρις (σελ. 109), ἐν ὁμοσπονδίᾳ εἴτε μετὰ τῆς Συνάρεως εἴτε μετὰ τῆς ἐπὶ τῆς Τυρρηνικῆς θαλάσσης Πυξοῦντος, τῆς τελευταίας ὁμοσπονδίας ἀποδεικνυούσης, ὅτι ἡ Σίρις διετήρει ἐμπορικὰς σχέσεις μετὰ τῶν δυτικῶν ἀκτῶν διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς παραποταμίου αὐτῆς κοιλάδος.

Ἀκολούθως ἡ Σύβαρις (Πίναξ. Θ', 4), εἴτε μόνη εἴτε ἐν ὁμοσπονδίᾳ μετὰ τῆς Σίριος πρὸς βορρᾶν ἢ τῆς Κρότωνος πρὸς νότον.

Εἴτα ἡ Κρότων (Πίναξ, Θ', 6), ὅτε μὲν ἐν συμμαχίᾳ μετὰ τῆς Συνάρεως ὅτε δὲ πρὸς τὴν Πανδοσίαν (τόμ. Α', σ. 136) ἥτις ἔκειτο ἐν τοῖς μεσογείοις μεταξὺ τῶν ὀρέων, ἐπὶ τοῦ μικροῦ ποταμοῦ Ἀχέροντος, παραποτάμου τοῦ Κράθιδος, ἐνίοτε δὲ πάλιν μετὰ τῆς Τεμέσης (τόμ. Α', σ. 146) τῆς ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἤτοι τῆς Τυρρηνικῆς θαλάσσης κειμένης.

Τελευταία πασῶν ἔρχεται ἡ Κανλωνία (Πίναξ Θ', 5) ἡ πασῶν μεσημβρινωτάτη. Αἱ πόλεις τῆς Τυρρηνικῆς θαλάσσης Τέμεσα, Λᾶος καὶ

Πνξοῦς, αἱ συµµετασχοῦσαι τῆς νομισματοκοπίας ταύτης, φαίνεται ὅτι ἦσαν ἐξαρτήματα τῆς Κρότωνος, Συβάρεως καὶ Σίριος.

Ἡ δὲ Ποσειδωνία (τόμ. Α', σ. 105), ἡ κατόπιν κληθεῖσα *Paestum*, ὁμοῦρος οὖσα τῆς Καμπανίας εἶχε νομισματοκοπίαν μικτοῦ χαρακτῆρος, ἥτοι τὰ μὲν ἀρχαιότατα νομίσματα μετ' ἐγγλύπτων τύπων εἰς τὸ ὀπισθεν μέρος ὁμοιοῦντα κατὰ τὴν κατασκευὴν πρὸς τὰ τῶν Ἀχαιῶν πόλεων (Πρβλ. πίνακος Θ', 2 καὶ 5), ἀνήκοντα ὁμῶς εἰς τὸ σταθμητικὸν σύστημα τὸ ἐπικρατοῦν εἰς τὰς Καμπανικὰς πόλεις (στατήρ 118 κ.), ἐνῶ, ἐξ ἄλλου, τὰ κατὰ τι μεταγενέστερα, ἀλλ' ὡσαύτως ἀρχαῖκὰ νομίσματα, ἀκολουθοῦσι τὸν Ἀχαικὸν κανόνα καὶ σύστημα τῆς διὰ τοῦ τρία διαιρέσεως, ἀλλὰ δὲν ἀνήκουσι κατὰ τέχνην εἰς τὴν ἔγκοilon τάξιν (Πρβλ. πίν. Θ', 2 καὶ Δ', 6)

Ὁ Τάρας ὁμοίως τῇ Ποσειδωνίᾳ φαίνεται ὅτι ἔλαβε τὴν πρώτην πρὸς νομισματοκοπίαν ὥθησιν ἐκ τῶν πόλεων τοῦ Ἀχαικοῦ συνδέσμου, τῶν ἀρχαιότερων αὐτοῦ στατήρων ἀνηκόντων εἰς τὴν ἔγκοilon κατηγορίαν (Πίναξ Γ', 4.)

Τάρας.

Ἀλλὰ μετὰ βραχὺν χρόνον ὁ χαρακτήρ τῶν Ταραντίνων νομισμάτων ὑφίσταται μεταβολήν τινα. Ὁ στατήρ δὲν κόπτεται πλέον ὥς λεπτὸς δίσκος μετ' ἐγκοίλου ὀπισθοτύπου, ἀλλ' ἐν μορφῇ παχύτερα καὶ συμπαγεστέρα μετ' ἀναγλύπτου δὲ τύπου ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄψεων (Πίναξ Γ', 2). Ἡ ὁλκὴ ἐν τούτοις παραμένει ἡ αὐτὴ (126 κ.) τὸ δὲ διαιρετικὸν σύστημα διὰ τοῦ δύο καὶ οὐχὶ τοῦ τρία ἐπικρατεῖ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐνάρεξεως.

Ὅθεν ἡ νομισματοκοπία τοῦ Τάραντος μόνον κατ' ἐλάχιστον ἐπηρεάσθη ὑπὸ τῆς τοῦ Ἀχαικοῦ συνδέσμου, καὶ δεόν νὰ ταχθῇ ὡς Εὐβοϊκοατικὴ μᾶλλον ἢ Εὐβοϊκοκορινθιακὴ.

Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην τὰ νομίσματα τοῦ Τάραντος ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ τῶν Συρακουσῶν καὶ τῶν ἄλλων Σικελικῶν πόλεων, ἐν αἷς τὰ κυριώτερα νομίσματα ἦσαν τὸ Αἰτικὸν τετράδραχμον (270 κ.), τὸ δίδραχμον (135 κ.), καὶ ἡ δραχμὴ (67 κ.) (ἐξαιρέσει τῆς ἀρχαιοτάτης περιόδου ἐν ταῖς Χακιδικαῖς πόλεσι Νάξω, Ζάγκλῃ καὶ Ἰμέρᾳ, ἐνθα, ὡς εἶδομεν ἤδη, ἦτο ἐν χρήσει ἡ Αἰγυναία δραχμὴ (περὶ τοὺς 90 κ.) μέχρι τοῦ 500 περίπου π. Χ, ὅτε ἤρξατο ὑποχωροῦσα πρὸ τοῦ Ἀιτικοῦ τετραδράχμου) (Πίναξ. Ζ', 5 καὶ 6.)

Σικελία.

Τῶν δὲ Ἐπιζεφυρίων Λοκρῶν (τόμ. Α', σ. 129 καὶ 508), οὔτινες συ-

Λοκροὶ Ἐπιφύριοι.

νεμερίζοντο μετὰ τῶν Ῥηγίων τὴν μεσημβρινὴν ἄκραν τῆς Ἰταλικῆς χερσοννήσου, τὰ ἀρχαιότατα τῶν μέχρις ἡμῶν περιωθέντων νομισμάτων εἶνε Κορινθιακοὶ στατήρες τύπου Πηγάσου ἀλλὰ μετ' ἐπιγραφῆς ΛΟΚ ἢ ΛΟΚΡΩΝ (135 κ.), τῶν λοιπῶν Λοκρικῶν νομισμάτων ἀκολουθούντων τὸν Ἰταλικὸν σταθμητικὸν κανόνα, τῶν 120-115 κ.

Ῥήγιον. Ἡ μόνη ἄλλη πόλις τοῦ μέρους τούτου τῆς Ἰταλίας, ἣτις δὲν ἀνῆκεν εἰς τὸν Ἀχαικὸν νομισματικὸν σύνδεσμον ἦτο τὸ Ῥήγιον, ὅπερ, ὡς ἤδη ἐλέχθη, ἤρξατο κόπτον νομίσματα Αἰγιναίου κανόνος ἐν ἀρχαίᾳ ἐποχῇ, ἀν καὶ πιθανῶς οὐχὶ πρὸ τοῦ 530 π. Χ. (τόμ. Α', σ. 139). Περὶ δὲ τὸ ἔτος 500 π. Χ., τὸ Ῥήγιον ὁμοῦ μετὰ τῆς ἐπὶ τῆς Σικελικῆς ἀκτῆς Ζάγκλης ἣτις ἔκτοτε ἐκλήθη Μεσσήνη, καὶ αἱ δύο ἄλλαι Χαλκιδικαὶ πόλεις Ἰμέρα καὶ Νάξος, ταυτοχρόνως μετήλλαξαν τὸν Αἰγινητικὸν πρὸς τὸν Ἀττικὸν σταθμητικὸν κανόνα, συμμορφώσασαι οὕτω τὸ νόμισμα αὐτῶν πρὸς τὸ τῶν Συρακουσῶν καὶ πασῶν τῶν λοιπῶν Σικελικῶν πόλεων.

Καμπανία. Νῦν δ' ἔχομεν νὰ ἐξετάσωμεν τὴν νομισματοκοπίαν τῶν Καμπανικῶν ἀκτῶν ἀπὸ τῆς Ὑέλης καὶ Ποσειδωνίας πρὸς νότον μέχρι τῆς Νεαπόλεως καὶ Κύμης πρὸς βορρᾶν. Ὁ Καμπανικὸς σταθμητικὸς κανὼν φαίνεται ὅτι κατάγεται ἀμέσως ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Ἡ Ὑέλη ἐκτίσθη ὑπὸ φυγάδων Φωκαέων ἐν ἔτει 540 π. Χ., καὶ ὀλίγη ἀμφιστολία δύναται νὰ ὑπάρξῃ ὅτι οὗτοι μετήνεγκον μεθ' ἑαυτῶν τὴν Φωκαϊκὴν δραχμὴν τῶν 59 κ., ἣς ὁ κανὼν εἶνε ἑναργῶς Ἀσιατικός, ὡς εἶνε καὶ ὁ τύπος, παριστῶν λέοντα καταδροχθίζοντα τὸ θῆραμα αὐτοῦ (τόμ. Α', σ. 112).

Ὁ κανὼν οὗτος ἐπεξετάθη ἀπὸ τῆς Ὑέλης εἰς τὴν γείτονα πόλιν Ποσειδωνίαν, ἣτις, καίπερ παραδεχθεῖσα τὸν Καμπανικὸν κανόνα καὶ κόπασα δραχμὰς τῶν 59 κ. καὶ δίδραχμά τῶν 118 κ., ἐπεξήτησεν οὐδὲν ἦτιον νὰ προσαρμόσῃ τὰ νομίσματα αὐτῆς πρὸς τὰ τοῦ Ἀχαικοῦ Συνδέσμου διὰ τῆς ἀπομιμήσεως τῆς ἐπιπέδου κατασκευῆς μετ' ἐγκοίλου τύπου εἰς τὸ ὅπισθεν μέρος ἅπερ ἦν συνήθη τοῖς νομίσμασιν τοῦ Ἀχαικοῦ Συνδέσμου (πρβλ. Πίν. Θ', 2 καὶ 4).

Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ πέμπτου αἰῶνος βλέπομεν ἀμφοτέρως τὰς πόλεις ταύτας ἐγκαταλιμπανούσας τὸν Φωκαϊκὸν κανόνα, τὴν μὲν Ὑέλην χάριν τοῦ ἡλαττωμένου Ἀττικοῦ κανόνος τοῦ Τάραντος (στατῆρ 126 κ. περίπου, διαιρούμενος εἰς δύο δραχμὰς) τὴν δὲ Ποσειδωνίαν χάριν τοῦ

Ἀχαικοῦ (στατῆρ 126 κ. διαιρούμενος εἰς τρεῖς δραχμάς) (τόμ. Α', 105 καὶ 112).

Ἐν τούτοις ἡ μεταβολὴ αὕτη τοῦ κανόνος, ἐκ μέρους τῆς Ὑέλης καὶ Ποσειδωνίας, δὲν συνέβη, πρὶν ἢ ὁ Φωκαϊκὸς σταθμητικὸς κανὼν δυνηθῇ νὰ ῥιζωθῇ εἰς τὴν Χαλκιδικὴν Κύμην (τόμ. Α', σ. 49) καὶ εἰς τὴν ἀποικίαν αὐτῆς τὴν Νεάπολιν. Τὰ νομίσματα τῶν δύο τούτων πόλεων καὶ τὰ τῶν Καμπανικῶν τὰ κοπέντα κατὰ τὸν Φωκαϊκὸν κανόνα εἶνε ἀφθονώτατα. Συνίστανται δὲ ἐν γένει ἐκ διδράχμων ἐλκόντων 118 μέχρις 115 κ. ὄντων δὲ κατὰ μέσον ὅρον ἐλαφροτέρων κατὰ ἕξ περίπου κόκκους τῶν Ἀχαικῶν καὶ Ταραντίνων νομισμάτων, τῶν δύο τελευταίων ὁμοιοζόντων σχεδὸν καθ' ὅλην, διαφερόντων δὲ μόνον κατὰ τὸ μεριστικὸν σύστημα, ὅπερ ἐν μὲν τοῖς Ἀχαικοῖς πραγματοποιεῖται διὰ τοῦ 3 ἐν δὲ τοῖς τῶν Ταραντίνων διὰ τοῦ 2.

Μεταβαίνοντες ἔτι βορειότερον εἰς τὴν Τυρρηνίαν εὐρίσκομεν ἐκεῖ ἐν Τυρρηνία. χρήσει κατὰ τὸν Ε'. π. Χ. αἰῶνα δύο σταθμητικὸς κανόνας διὰ τὸν ἄργυρον, τῶν μεγαλειτέρων κομματίων τῶν δύο τούτων κανόνων ἐλκόντων καθ' ἑκάστον 354, 177 καὶ 88 κ. ὡς πρὸς τὸν πρῶτον καὶ 260, 130 καὶ 65 ὡς πρὸς τὸν δεύτερον. Ὁ τελευταῖος εἶνε φανερῶς ὁ Εὐβοϊκὸς κανὼν, ὁ εἰσχωρήσας εἰς Τυρρηνίαν πιθανῶς ἐκ τῶν Συρακουσῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν ἕτερον κανόνα, ὑποτίθεται γενικῶς, ὅτι εἶνε ὁ Περσικὸς, παραχθεὶς κατὰ τινὰ τρόπον ἐκ τῆς μετὰ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐμπορίας. Τὸ ἐπ' ἐμοὶ ὁμῶς κλίνω νὰ παραδεχθῶ, ὅτι οὗτος εἶνε μᾶλλον ὁ ἡλαττωμένος Αἰγυπτίος κανὼν, ὅστις ἐπεκράτει ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐν Κερκύρα, ὅτι δ' ἐλήφθη ἐν τῇ Τυρρηνίᾳ διὰ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης καὶ τῶν ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Πάδου (Ἡριδανοῦ) ἐμπορικῶν λιμένων Ἀτρίας καὶ Σπίνης, οἵτινες πρὸ τῆς εἰσβολῆς τῶν Γαλατῶν συμπεριελαμβάνοντο εἰς τὴν Τυρρηνίαν.

Ὁ Κ. Ο. Müller¹ ὑπέθεσεν δι' ἄλλους λόγους, ὅτι οἱ Κερκυραῖοι καὶ οἱ Τυρρηνοὶ διετέλουν εἰς ἐμπορικὴν ἐπιμιξίαν πρὸς ἀλλήλους διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης, σπουδαιοτάτης κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἕνεκα τοῦ ἐμπορίου τοῦ ἡλέκτρον. Ἄν τοῦτο ἔχει οὕτως θὰ ἐνόμιζέ τις ὅτι οἱ δύο νομισματικοὶ κανόνες, οὓς εὐρίσκομεν ἐν χρήσει συγχρόνως ἐν Τυρρηνίᾳ,

1 Die Etrusker I, 4. 2 σελ. 266.

ἔφθασαν εἰς τὴν χώραν ταύτην διὰ δύο διαφόρων καὶ ἀντιθέτων ὁδῶν, ἦτοι ὁ μὲν Εὐβοϊκὸς διὰ τῆς Τυρρηνικῆς θαλάσσης διὰ μέσον τῆς ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας Ποπλωνίας καὶ ὁ Κερκυραϊκοαιγιναιὸς διὰ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης καὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Πάδου.

Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ ἐπὶ τοῦ ἐγχωρίου λιτριάου σταθμοῦ τοῦ ἀσήμου χαλκοῦ βασισόμενον ἰθαγενὲς νόμισμα τῆς Ἑτρουρίας παρέμεινεν ἐν χρήσει μέχρις ὀψιαιτάτης περιόδου. Περὶ τούτου ὡς καὶ περὶ τῶν νομισμάτων τοῦ παρομοίου βαρέος χαλκοῦ (*aes rude*) τῆς Ῥώμης καὶ τῆς Κεντρικῆς Ἰταλίας ἐν γένει δὲν θὰ ἐπασχοληθῶ, ὡς μὴ κυρίως συμπεριλαμβανομένων εἰς τὸν σκοπὸν τῆς παρούσης συγγραφῆς.

Δύναται ἐν τούτοις νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἐκ τῶν ἐπὶ τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων τῆς Ἑτρουρίας σημείων ἀξίας ΧΧ, Χ, Λ, ΙΙΛ, (= 20, 10, 5 καὶ 2½), κλπ. εἶνε βέβαιον, ὅτι ὑπῆρχεν ἐκεῖ νενομισμένος τις κανὼν ἀνταλλαγῆς μεταξὺ ἀργύρου καὶ χαλκοῦ, περὶ τοῦ ὁποίου δύναται νὰ ἀποδειχθῇ, ὅτι ἐποίκιλλε σπουδαίως ἐν τε τῇ Τυρρηνίᾳ καὶ τῇ Κεντρικῇ Ἰταλίᾳ ἐν περιόδῳ χρονικῇ σχετικῶς βραχείᾳ¹ ("Ἰδε τόμ. Α'. σελ. 17 καὶ 18).

Δὲν φαίνεται ὁμως ὅτι αἱ ὁλκαὶ τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων ἐπηρεάσθησαν ὅπωςδῆποτε ὑπὸ τῶν μεταβληθεισῶν ἀναλογιῶν τῶν ἀργυρῶν καὶ χαλκῶν νομισμάτων, τῶν πρὸς τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα χρησιμοποιοθέντων κανόνων ὄντων ἐν πάσει περιπτώσει Ἑλληνικῆς καταγωγῆς, ἐνῶ ἐκεῖνος, καθ' ὃν ἐχύθη τὸ χαλκοῦν νόμισμα, ἦτο ἴσως ἰθαγενές.

Ἀρχικῶς ὁ χαλκὸς ὑπῆρξε πράγματι τὸ μόνον μέσον συναλλαγῆς, οὐχὶ μόνον ἐν Ἰταλίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν Σικελίᾳ. Εἰς ἀμφοτέρας πιθανῶς, ἔρχεν ἀναλογίαν πρὸς τὸν ἀργυρον περίπου 250:1,² τοῦ λιτριάου σταθμοῦ τοῦ χαλκοῦ, τοῦ ἐν μὲν τῇ Ἰταλίᾳ καλουμένου *libra*, ἐν δὲ τῇ Σικελίᾳ *λίτρα*, ὅντος ἀρχηγόνου λογιστικῆς μονάδος.

Τὸ Ῥωμαϊκὸν ἀσσάριον πρὸ τῆς κατὰ βάρος ἐλαττώσεως αὐτοῦ (269 π. Χ.) ἀντεπροσώπενε ταύτην τὴν λίτραν τοῦ χαλκοῦ καὶ ἐκαλεῖτο λιτριάον ἀσσάριον (*As libralis*) (τόμ. Α'. σελ. 26).

Τὸ ἀργυροῦν ἰσότιμον τῆς Σικελικῆς λίτρας ἦτο μικρὸν ἀργυροῦν νόμισμα καλούμενον νόμος, ἔλκων 13·5 κ, ὅτε δὲ ἐν ἔτει 269 π. Χ.

1 Mommsen, Hist. mon. Rom. I σ. 372. 2 Mommsen, ἐ. ἀ. II σ. 31.

οἱ Ῥωμαῖοι ἐθέσπισαν ἀργυροῦν νόμισμα, ἐφήρμοσαν τὸν ὄρον *nummus* εἰς τὴν ἑαυτῶν μονάδα, ἦτοι τὸ *scripulum* ἰσάξιον πρὸς ἓν λιτριάον ἀσσαρίον ἢ $2\frac{1}{2}$ τῶν ἡλαττωμένου σταθμοῦ ἀσσαρίων, ὁπόθεν ἡ μονὰς τοῦ ἀργύρου ἔλαβε τὸ ὄνομα *nummus sestertius* ἢ ἀπλῶς *sestertius* (ἴδε τόμ. Α'. σελ. 85).

Ἡ Σικελικὴ λίτρα χαλκοῦ, ἔλκονσα 3375 κ. ἦτοι $\frac{2}{3}$ τῆς Ῥωμαϊκῆς *libra*, οὐδέποτε ἐκόπη εἰς νομίσματα τοῦ μετάλλου τούτου, ἦτο ὁμῶς οὐδὲν ἦττον ἢ ἑσῆς τῆς κυκλοφορίας τοῦ ἀργύρου, ἐνῶ τὸ εἰς ἄργυρον ἰσότημον αὐτῆς, ὁ νόμος, ἢ ἀργυρᾶ λίτρα, ἦτο καθ' ὅλην τὸ $\frac{1}{10}$ τοῦ Ἀττικοῦ διδράχμου καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ στατηῆρος, ὅστις βραδύτερον ἐν Σικελίᾳ ἐφέρετο ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ δεκαλίτρου στατηῆρος¹. Τοιοῦτοτρόπως ὁ Ἀττικὸς κανὼν ἐνεβολιάσθη ἐπὶ τοῦ ἐγχωρίου Σικελικοῦ συστήματος τῆς λίτρας τοῦ χαλκοῦ, τοῦ δεκαδράχμου ἰσοφαρίζοντος πρὸς 50 λίτρας καὶ φερομένου ὑπὸ τὸ ὄνομα πεντηκοντάλιτρον, τοῦ τετραδράχμου πρὸς 20 λίτρας, τοῦ διδράχμου πρὸς 10 καὶ τῆς δραχμῆς πρὸς 5.

Μετὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀγαθοκλέους (317-310 π. Χ.) συναντῶμεν πλεῖστα ἄλλα πολλαπλάσια τῆς λίτρας, ξένα τῷ Ἀττικῷ συστήματι, οἷα τὰ κομμάτια τῶν 32, 24, 18, 16, 15, 12, 8, 6 καὶ 4 λιτρῶν, κτλ., ἀλλὰ πρὸ τοῦ χρόνου τούτου, πλὴν τῆς λίτρας τῶν 13.5 κ., οὐδὲν ἄλλο παρὰ μόνον νομίσματα Ἀττικοῦ σταθμοῦ παρουσιάζονται². Τὰ Σικελικὰ χαλκᾶ νομίσματα, ἂν καὶ εἴνε μόνον λογιστικὰ νομίσματα καὶ ἀξίας ἀπλῶς ὀνομαστικῆς, φέρουσιν ἐνίοτε σημεῖα, δι' ὧν δύνανται νὰ ἀναγνωρισθῶσιν ὡς ἀνήκοντα εἰς τὸ σύστημα τῆς λίτρας, ἣτις ὁμοίως τῇ Ῥωμαϊκῇ *libra*, διηρεῖτο εἰς 12 οὐγκίας. Οὕτω τὸ ἡμίλιτρον ἔχει ἕξ σφαιρίδια, τὸ πεντώγκιον πέντε, ὁ τετράς τέσσαρα, ὁ τριξᾶς τρίς, ὁ ἐξᾶς δύο καὶ ἡ οὐγκία ἓν (ἴδε τόμ. Α', σελ. 189).

Ἐπὶ καὶ εἰς αὐτὰς τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις τῆς Μεσημβρινῆς Ἰταλίας πιθανὸν ὅτι πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ἐνσήμου νομίσματος αἱ ἀξίαι νὰ ἐλογίζοντο ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ λιτριάου σταθμοῦ τοῦ χαλκοῦ. Ἐκ τούτου δὲ δύναται νὰ ἐξαχθῇ τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Ταραντῖνος ἀργυροῦς νόμος ἦτο νο-

1 Πολυδ. IX. 80.

2 Num. Chron. 1874, σ. 80.

μισμάτιον ὁμοιον πρὸς τὸ Ῥωμαϊκὸν *sestertius* ἢ τὴν Σικελικὴν λίτραν.

Ὁ Ἀριστοτέλης (παρὰ Πολυδ IX, 80) περιγράφει νόμισμα Ταραντίνων καλούμενον παρ' αὐτοῖς νοῦμμον, ἐφ' οὗ εἶνε ἐντετυπωμένος ὁ υἱὸς Ποσειδῶνος Τάρας ἐποχούμενος ἐπὶ δελφῖνος εἶνε δὲ γνωστὰ μικρὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τοῦ τύπου τούτου ἔλκοντα 16 κ (B. M. Cat. C. Italy, σελ. 109), ἅτινα εἶνε ἴσως οἱ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους μνημονευόμενοι νοῦμμοι (ἴδε τόμ. Α', σελ. 85).

Ἐν τούτοις ὁ Mommsen (*Hist. mon. rom.* I, σ. 141) φρονεῖ ὅτι ὁ νόμος τοῦ Τάραντος εἶνε δίδραχμον ὁλκῆς περίπου 127 κ Πρέπει δὲ νὰ ὁμολογηθῇ ὅτι ὁ τύπος τοῦ ἐπὶ δελφῖνος Τάραντος εἶνε κατὰ πολὺ συγχρότερος ἐπὶ τῶν διδράχμων ἢ ἐπὶ τῶν μικροτέρων νομισμάτων¹.

Γαλλία. Προχωροῦντες βορειοδυτικῶς τοῦ Ποπλωνίου κατὰ μῆκος τῆς Λιγυρτικῆς παραλίας ἀφικνούμεθα εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Γαλλίας χωρὶς νὰ συναντήσωμεν οὐδὲ μίαν πόλιν ἣτις κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους (περὶ τῶν ὁποίων μόνον νῦν ὁ λόγος) νὰ εἶχε γνῶσιν τῆς χρήσεως νομίσματος ἢ κάλλιον εἰπεῖν, ἣτις νὰ ἔκοψε νόμισμα πρὸς ἰδίαν αὐτῆς χρῆσιν, ἕως οὗ φθάσωμεν εἰς τὴν Φωκαϊκὴν ἀποικίαν Μασσαλίαν.

Ἐν τῇ γειτονίᾳ τῆς πόλεως ταύτης εὐρέθη κατὰ τὸ ἔτος 1867 ἐν *Auriol*² σωρὸς συνιστάμενος ἐκ 2130 ἀργυρῶν Ἑλληνικῶν νομισμάτων ἀρχαϊκῆς τέχνης καὶ περιλαμβάνων ἐν ὅλῳ περὶ τοὺς εἴκοσι πέντε διαφόρους τύπους Μικρότερα δ' εὐρήματα ὁμοίων νομισμάτων ἐξωρύχθησαν ἀκολούθως ἐν Βολιτέρρᾳ τῆς Τοσκάνης³ καὶ ἐν ταῖς ἀνατολικαῖς ἀκταῖς τῆς Ἰσπανίας.

Πάντα τὰ μικρὰ ταῦτα νομίσματα εἶνε ἀνεπίγραφα, ἐπομένως δὲν δύνανται νὰ καταταχθῶσι μετ' ἀπολύτου βεβαιότητος. Ἐν τι ὁμως δηλοῦται ἐναργῶς, ὅτι δηλαδή ἕνεκα τῆς μεγάλης τῶν τύπων αὐτῶν ποικιλίας δυσκόλως δύνανται νὰ εἶνε ἢ νομισματοκοπία μιᾶς μόνης πόλεως. Εἶνε δὲ πιθανῶς ταῦτα νόμισμα ἀνεξαρτήτου τινὸς εἵδους νομισματικῆς τινος

1 Ἰδὲ Num. Chron. 1881, σ. 296.

2 Rev. Num. N. S. XIV, σ. 348-360.

3 Periodico di Numism. 1872, σ. 208.

συμμαχίας, ἥς θὰ συμμετέσχον αἱ Φωκαϊκαὶ πόλεις Ὑέλη ἐν Ἰταλίᾳ, Μασσαλία ἐν Γαλλίᾳ, ἴσως δὲ καὶ ἡ Ἐμπορία ἐν Ἰσπανίᾳ.

Ὁ σταθμητικὸς κανὼν, εἰς ὃν ἀνήκουσι τὰ περίεργα ταῦτα νομισμάτια εἶνε ὁ Φοινικικὸς, τοῦ ὁποίου ὁ στατῆρ ἔλκει περίπου 220 κ. ἢ μικρόν τι ἔλασσον. Εἶνε δὲ κατὰ μέγα μέρος δωδέκατα ἥτοι ὀβολοί (ὁλκὴ 18 κ.).

Τὰ παράλια τῆς Καταλωνίας φαίνεται ὅτι ἦσαν τὸ δυσμικὸν ὄριον πέραν τοῦ ὁποίου ἡ χρῆσις τοῦ νομίσματος δὲν εἰσεχώρησε μέχρι περιόδου πολὺ μεταγενεστέρας ἐκείνης, περὶ ἧς ἐπραγματεύθημεν μέχρι τοῦδε.

§ 10. Ἑλληνικοὶ νομισματικοὶ τύποι.

Ὁ χαρακτήρ, τὸ σύμβολον, ἢ ὡς κατὰ συνθήκην ὠρίσθη νὰ λέγεται, ὁ τύπος, ὁ ὑπὸ τῆς πολιτείας τιθέμενος ἐπὶ μετάλλου προσωρισμένου νὰ κυκλοφορῇ ὡς νόμισμα, δὲν ἦτο ἀρχικῶς ἢ καθ' οἵανδήποτε ἐποχὴν κυρίως δηλωτικόν τι δεδομένης τινὸς ποσότητος ἢ ἀξίας, ὡς ἐνόμισεν ὁ Ἀριστοτέλης λέγων «ὁ γὰρ χαρακτήρ ἐτέθη τοῦ ποσοῦ σημείον» (Πολιτ. I, 3, 14).² Ἦτο ἀπλῶς ἢ σφραγὶς ἥτοι ἡ ἐγγύησις τοῦ ἐκδίδοντος, ἐπίσημός τις διαβεβαίωσις τοῦ Κράτους, ὅτι τὸ νόμισμα ἦτο ἀκριβὲς τὸ βάρος καὶ γνησίον μετάλλου, εἶδος ἐπικλήσεως τῆς μαρτυρίας τῶν θεῶν ἐναντίον δόλου. Τοιούτου δ' ὄντος τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, ἦτο φυσικῶς ἀναγκαῖον, ὅπως ὁ τύπος ἀποτελεῖται ἐκ συμβόλου γενικῶς καταληπτοῦ, δυναμένου νὰ παρίσταται εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς πάντων ὡς τὸ ἱερὸν ἔμβλημα τοῦ θεοῦ, οὗτινος τὸ φοβερὸν ὄνομα προσεκαλεῖτο οὕτως εἰς ἐπιβεβαίωσιν τῆς καλῆς πίστεως τοῦ ἐκδότου.

Ἐντεῦθεν ὁ θρησκευτικὸς χαρακτήρ πάντων τῶν ἀρχαίων νομισμα-²Οτι θρησκευ-
τικῶν τύπων. Ἀκριβῶς ὅπως ἡ λέξις ΘΕΟΙ ἵσταται συνήθως ἐπὶ κε-^{τικός ὁ χαρα-}
φαλῆς τῶν ἐπὶ λίθων ἐγκεχαραγμένων συνθηκῶν, οὕτω καὶ τὰ ἐμβλή-^{κτη τῶν πρώ-}
ματα τῶν θεῶν ἴστανται κατάδηλα ἐπὶ τῆς προσόψεως τῶν νομισμάτων.^{τικῶν τύπων.}

Δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἀποφανθῶμεν μετὰ βεβαιότητος, ἂν, ὡς φρονεῖ ὁ καθηγητὴς Curtius (Num. Chron. 1870, σ. 92), τὰ ἀρχαιότατα νομίσματα ἐκόπτοντο ἐντὸς τῶν τεμενῶν τῶν ἱερῶν καὶ ὑπὸ τὴν ἄμεσον προστασίαν τῶν ἱερέων.

Γνωρίζομεν ὁμῶς, ὅτι ἐν Ῥώμῃ τὸ πρῶτον κανονικὸν νομισματοκοπεῖον ἰδρύθη ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἥρας Μονήτας (*Iuno Moneta*), ἐξ οὗ καλοῦμεν ἔκτοτε τὰ νομίσματα ἡμῶν μονέδα (*moneta*, *monnaies*, *money* κτλ.)· καὶ δὲν εἶνε παράλογον νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι τὰ πολύτιμα μέταλλα, ἅτινα, εἴτε ὡς ἀναθήματα ἢ δεκάται ἢ εἰσοδήματα συνέρχοντο εἰς τοὺς θησαυροὺς τῶν ναῶν τῆς Ἑλλάδος, ἐτίθεντο εἰς κυκλοφορίαν ἐν μορφῇ νομίσματος σεσημασμένου διὰ τῶν συμβόλων τῶν θεῶν, ἢ διὰ τινων ζώων ἢ ἀντικειμένων δηλωτικῶν τῆς λατρείας αὐτῶν. Ὅπως δὴποτε καὶ ἂν εἶχε τὸ πρᾶγμα ἀρχικῶς, εἶνε ἀναμφίβολον ὅτι ἡ οἰκειοποίησις ὑπὸ τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν τοῦ ἀποκλειστικοῦ δικαιώματος τῆς νομισματοκοπίας, δὲν ἐπήνεγκε οὐδεμίαν μεταβολὴν εἰς τὸν χαρακτῆρα τῶν νομισματικῶν τύπων. Τοὺς θεοὺς ἐπεκαλοῦντο ἔτι ἐπὶ τῶν νομισμάτων ὡς προστάτας τῆς Πολιτείας, ὧν μόνον αἱ κεφαλαὶ ἢ τὰ ἐμβλήματα αὐτῶν ἐκρίνοντο ἄξια νὰ ἀναπαρίστανται ἐπὶ τῶν νομισμάτων.

Φαινομενικαὶ ἐξαιρέσεις τοῦ σχεδὸν παγκοίνου κανόνος ὡς πρὸς τὸν ἱερὸν χαρακτῆρα τῶν ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν νομισμάτων τύπων εἶνε οἱ ἀποκαλούμενοι ἀγωνιστικοὶ τύποι, οἱ πρὸς ἀνάμνησιν νικῶν ἐν ἀθλητικοῖς ἀγῶσιν. Δέον ὁμῶς νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι πάντες οἱ Ἑλληνικοὶ ἀθλητικοὶ ἀγῶνες μετεῖχον θρησκευτικῆς τιμῆς φύσεως καὶ ὅτι αἱ ἀπεικονίσεις νικηφόρου ἄρματος ἢ ἐτέρου ἀγωνιστικοῦ ἐμβλήματος ἦτο κατ' ἐννοιάν τινα σύμβολον τοῦ θεοῦ πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποίου ἤγοντο οἱ ἀγῶνες. Ὁ ἱερὸς δὲ χαρακτῆρ τῶν ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν νομισμάτων τύπων ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς ἐποχῆς τῶν Διαδόχων ἀπέκλειε φυνικῶς πᾶσαν ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἄμεσον ἀναφορὰν πολιτικῶν νικῶν, πολιτικῶν ἐπαναστάσεων ἢ ἄλλων τινῶν ἱστορικῶν συμβάντων ὧν τὴν ἀπομνημόνευσιν ἠδυνάμεθα ἄλλως νὰ προσδοκῶμεν ἐπὶ τοῦ ἰσχύοντος νομίσματος τοῦ Κράτους. Καὶ δὲν ἐλλείπονσι μὲν πρᾶγματι ὅλως τοιαῦται ἀπομνημονεύσεις, ἀλλὰ, ἐπειδὴ αὗται εἶνε ἔμμεσοι καὶ μολονότι ἴσως ἀρκετὰ εὐνόητοι κατὰ τοὺς χρόνους τῆς εἰσαγωγῆς αὐτῶν εἶνε ὁμῶς διὰ τοὺς νεωτέρους ἡμῶν ὀφθαλμοὺς ἅπλοϊ ὑπαινιγμοὶ τῷ μεμνημένῳ, ἢ ἔννοια τῶν ὁποίων δὲν καταφαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως. Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι, ὅταν ἐμφανίζεται θαλλὸς ἐλαίας ὡς πρόσθετον σύμβολον παρὰ τὸν ταῦρον τῆς ὀπισθίας ὄψεως νομισμάτων τινῶν τῆς Σάμου, δύναται ὁ προσεκτικὸς σπουδαστὴς τῶν Σαμιακῶν νομισμάτων νὰ ἴδῃ ἐν αὐτῷ

ὑπαινιγμὸν τῆς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων κατακτήσεως τῆς νήσου, τῆς ἐλαίας οὔσης συμβόλου ἰδιάζοντος τῇ Ἀθηνᾷ, ἐμφανιζομένης δὲ τακτικῶς ἐπὶ τῶν Σαμιακῶν νομισμάτων, ὅτε ἡ νῆσος ὑπέκειτο εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ μόνον ἐφ' ὅσον διήρκει ἡ ἰδιαιτέρα αὕτη περίοδος (ἴδε τόμ. Β'. σελ. 45). Οὕτως ἐπίσης ἐν Συρακούσαις, ὅτε ὁ Κορίνθιος Τιμολέων κατώρθωσε νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν πόλιν τῆς τυραννικῆς τοῦ Διονυσίου δυναστείας, τὰ νομίσματα τῶν Συρακουσῶν ἀφωμοιώθησαν ἐπὶ τινα χρόνον πρὸς τὰ τῆς Κορίνθου (τόμ. Α'. σελ. 154).

Καθ' ἅπασαν τὴν ἱστορίαν τῆς ἐλευθέρως καὶ ἀνεξαρτήτου Ἑλλάδος καὶ μέχρις ἔτι τοῦ θανάτου Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου πρῶτιστος σκοπὸς τοῦ νομισματικοῦ τύπου ἦτο νὰ θέτῃ πρὸ τῶν ὁμμάτων τοῦ λαοῦ ἰδανικὴν τινα παράστασιν τῆς θεότητος ἐκείνης, ἣτις ἰδιαιτάτα ἐλατρεύετο ἐν τῇ χώρᾳ, ἔνθα ἐσκοπεῖτο νὰ κυκλοφορήσῃ τὸ νόμισμα.

Οὔτε τύραννος, ὅσονδήποτε δεσποτικὸς καὶ ἂν ἦτο, οὔτε στρατηγός, ὅσονδήποτε λαμπρὰ καὶ ἂν ἦσαν τὰ κατὰ γῆν ἢ θάλασσαν κατορθώματά του, οὔτε δημαγωγός, ὅσονδήποτε τετυφωμένος καὶ ἂν ἦτο ἐκ ματαιότητος, ἀπεπειράθη ποτὲ νὰ διαιωνίσῃ τὴν μορφήν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἰσχύοντος νομίσματος. Διὰ τοῦτο προεξάρχει τὸ μυθολογικὸν ἐνδιαφέρον τῶν νομισματικῶν τύπων ἀπὸ τῆς ἐφευρέσεως τῆς νομισματοκοπίας μέχρι τῶν χρόνων τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Μόλις δὲ μετὰ τὸν θάνατον Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου ἐμφανίζεται ἡ πρώτη ἔνδειξις μεταβολῆς ἰδεῶν. Ἐν διαρκείᾳ μιᾶς καὶ μόνης δεκαετίας νέος κόσμος προσηρτήθη τῇ Ἑλλάδι, μέγα δὲ κύμα Ἑλληνικῆς ἐπιρροῆς κατέκλυσε τὰ ἀρχαῖα βασίλεια τῆς Ἀνατολῆς, ἔφερε δὲ ὀπίσω κατὰ τὴν πρὸς τὴν Δύσιν ἀναδρομὴν αὐτοῦ τὴν καθαρῶς Ἀσιατικὴν ἀντίληψιν τῆς θειότητος τῶν βασιλέων.

Τὰ δὲ μικρὰ τοπικὰ συμφέροντα, αἱ τοπικαὶ λατρεῖαι, ἡ τοπικὴ ἐμπορία συνεχωνεύθησαν νῦν ἐντὸς εὐρυντέρων κύκλων ἐνεργείας. Ἡ ἐμπορία διεξήγετο πλέον ἐπὶ εὐρυντέρου πεδίου καὶ ἐπὶ μείζονος κλίματος, ὃ δ' Ἀλέξανδρος, ὁ μοναδικὸς οὗτος ἀνὴρ, διὰ τῆς ὁρμητικῆς δυνάμεως καὶ ἀκορέστου φιλοδοξίας τοῦ ὁποίου ἐξετάθη ἡ πελώριος αὕτη μεταβολὴ ἐφ' ἀπάσης σχεδὸν τῆς ὄψεως τοῦ ἀρχαίου κόσμου, κατήντησε νὰ θεωρῇται ὡς ἡμίθεός τις. Ἡ μεταβληθεῖσα δὲ αὕτη πολιτικὴ ὄψις τοῦ κόσμου καὶ ἡ ἐνδόμυχος μεταβολὴ τῶν σκέψεων τῶν

ἀνθρώπων ἀπεικονίσθη ἀμέσως ὡς ἐν κατόπτρῳ ἐπὶ τοῦ κυκλοφοροῦντος τότε νομίματος. Ἡ κεφαλὴ τοῦ ἀποθεωθέντος Ἀλεξάνδρου ἐμφανίζεται νῦν τὸ πρῶτον ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἐν τῷ χαρακτῆρι αὐτοῦ ὡς υἱοῦ τοῦ Διὸς Ἀμμωνος. Καὶ ὅτε οἱ στρατηγοὶ αὐτοῦ ἀλληλοδιαδόχως προσελάμβανον τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως καὶ τὰ ἐμβλήματα τῆς βασιλείας, ἕκαστος αὐτῶν ἐν περιτροπῇ παρεθαρρύνετο νὰ θέτῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ εἰκόνα ἐπὶ τῶν νομισμάτων, ἅτινα κατὰ διαταγὴν αὐτοῦ ἐκόπησαν ἐπὶ τῷ ἰδίῳ ὀνόματι.

Εἰσαγωγή
τῶν εἰκονιστικῶν τύπων ἀπὸ τῶν χρόνων Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης καὶ ἐξῆς τὰ Ἑλληνικὰ νομίσματα κέκτινται ὡς πρὸς ἡμᾶς ἐνδιαφέρον ὅλως ἀλλοίας φύσεως. Τὸ ἰδεῶδες ὑποχωρεῖ πρὸ τοῦ πραγματικοῦ, εὕρισκόμεθα δὲ νῦν ἐνώπιον πινακοθήκης εἰκόνων βασιλέων ἀναμφισβητήτου γνησιότητος, ἀνεκτιμῆτων ὡς συντελούντων εἰς σαφητισμὸν τῶν χαρακτῆρων τῶν κορυφαίων ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς παγκοσμίου ἱστορίας δρώντων προσώπων.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως οἱ τύποι τῆς ὀπισθίας ὀψευς τῶν νομισμάτων ἀποβαίνουσιν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον συνθηματικοὶ κατὰ τὴν τεχνοτροπίαν. Τοῦτο ὀφείλεται ἐν μέρει εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς εὐρυνθείσης ἐμπορίας, ἥτις ἀπῆτει σταθερὸν καὶ ὁμοιότροπον τύπον, ὀλέθριον πρὸς πᾶσαν πρωτοτυπίαν συλλήψεως καὶ ἐκτελέσεως ἐκ μέρους τοῦ σφραγιδογλύφου. Ἡ συνθηματικότης αὕτη ἐν τισι νομίμασις ἐπεκτείνεται καὶ ἐπὶ τοῦ ἔμπροσθεν ὡς ἐπὶ τοῦ ὀπισθεν μέρους τοῦ νομίματος. Τοῦτο ἰδίως καταφαίνεται ἐπὶ τῶν Πτολεμαϊκῶν σειρῶν, ἐνθα ἡ στερεότυπος ἀποβᾶσα κεφαλὴ Πτολεμαίου τοῦ Σωτήρος ἐπαναλαμβάνεται μετ' ὀχληρᾶς ὁμοιότητος ἐπὶ δύο καὶ ἥμισυ αἰῶνας, χωρὶς ὅμως νὰ ἀποκλείῃ ἐντελῶς τὰς εἰκόνας τοῦ βασιλεύοντος μονάρχου.

Χαρακτηριστικὰ τῶν νομισματικῶν τύπων τῶν Αὐτοκρατορικῶν χρόνων.

Μεταξὺ τῶν χαλκῶν νομισμάτων τῶν κοπέντων ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς πόλεσι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων, νομισμάτων κοινῶς γνωστῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἑλληνικαὶ αὐτοκρατορικαὶ σειραί, ὑπάρχουσι πολλά, ἅτινα εἶνε εἰς μέγιστον βαθμὸν διδακτικά, ἃν καὶ ὀφείλῃ νὰ ὁμολογήσῃ τις, ὅτι δὲν δύνανται νὰ ἔχωσι τὴν ἀξίωσιν τοῦ νὰ θεωρηθῶσιν ὡς καλλιτεχνήματα. Τὸ ἐνδιαφέρον τῆς τάξεως ταύτης τῶν νομισματικῶν τύπων εἶνε μυθολογικὸν καὶ ἀρχαιολογικόν. Διδάσκουσιν ἡμᾶς, ποιοὶ θεοὶ ἐτιμῶντο καὶ ὑπὸ ποίαν μορφήν ἐλατρεύοντο ἐν ἐκάστη πόλει τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Ἐπὶ τῶν αὐτῶν σειρῶν εὕρισκει τις ὡσαύ-

τως πολυάριθμα αντίγραφα τῶν πραγματικῶν ἀγαλμάτων τῶν θεῶν, ὡς ἴσταντο ἐν τοῖς ναοῖς — τὸ ἱστάμενον τερατόμορφον ξόανον τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος μετὰ τῶν πολυαρίθμων μαστῶν της, οὐχὶ πλέον ἐξιδανικευμένης καὶ ἐξελληνισθείσης ὡς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς ἀκμῆς τῆς τέχνης, ἀλλ' ἐν τῇ ἀληθεῖ αὐτῆς Ἀσιατικῇ μορφῇ (Πίναξ ΑΒ'. 7), ἡ Ἀφροδίτη, ἣν ὁ Πραξιτέλης ἐποίησε διὰ τοὺς Κνιδίους (Τόμ. Β' σ. 163) ὁ περίφημος χρυσελεφάντινος Ζεὺς τοῦ Φειδίου ἐν Ὀλυμπίᾳ (Τόμ. Α' σ. 533), τὸ ξόανον τῆς Σιδωνίας Ἀστάρτης (Τόμ. Β' σ. 395) καὶ πολλὰ ἄλλα.

Ἐνίοτε ὁλόκληρος μῦθος ἀναπαρίσταται ἐν γραφικῇ τεχνοτροπίᾳ ὡς ἐπὶ νομίσματός τινος τῶν Μύρων τῆς Λυκίας (Πίναξ ΑΑ'. 8.) ἐφ' οὗ βλέπομεν τὸ μετὰ καλύμματος εἶδωλον Ἀσιατικῆς τινος θεᾶς ἱστάμενον ἐπὶ δένδρον, οὗ ἐκατέρωθεν ἴσταιται ἀνὴρ κραδαίνων πέλεκυν ἔτοιμος ἐκ ῥίζης νὰ ἀποκόψῃ τὸ δένδρον, ἐν ᾧ δύο ὄφεις ἐξορμῶσι τοῦ κορμοῦ πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ δένδρου κατὰ τῶν προσβαλλόντων αὐτό. Ὁ παράδοξος οὗτος τύπος φαίνεται ὅτι εἶνε ἄλλη τις ἔκδοσις τοῦ μύθου τῆς κόρης Μύρρας τῆς μεταμορφωθείσης εἰς δένδρον, ἐκ τοῦ κορμοῦ τοῦ ὁποίου, ὅτε ὁ πατὴρ αὐτῆς τὸ ἔκοψε διὰ τοῦ ξίφους του, ἐγεννήθη ὁ Ἀδωνις.

Καὶ ἄλλος μυθολογικὸς τύπος ὃν δυνάμεθα νὰ μνημονεύσωμεν ἐνταῦθα παρέχει ἡμῖν ἔτι μεγαλείτερον ἐνδιαφέρον. Ὑπαινίσσομαι τὰ περίφημα νομίσματα, τὰ κοπέντα ἐν Ἀπαμείᾳ τῆς Φρυγίας τῇ ἐπικαλουμένῃ Κιβωτῷ. Ἐνταῦθα ἐπεκράτει ἐγχώριός τις ἔκδοσις τῆς παραδόσεως περὶ τοῦ κατακλυσμοῦ τοῦ Νῶε, ὀφειλομένη ἴσως εἰς τὴν ὑπαρξιν Ἰουδαϊκοῦ στοιχείου μεταξὺ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως. Ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων βλέπομεν τὴν κιβωτὸν ἐν μορφῇ λάρνακος φερούσης τὴν ἐπιγραφὴν ΝΩΕ, πλεούσης δὲ ἐπὶ τῶν ὑδάτων. Ἐν τῇ κιβωτῷ ἴστανται δύο μορφαὶ καὶ παρ' αὐτῇ δύο ἄλλαι, ἀνὴρ καὶ γυνή. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς δὲ τῆς κιβωτοῦ ὑπάρχει κόραξ, ὑπεράνω δὲ αὐτῆς περιστερὰ φέρουσα θαλὸν ἐλαίας (Πίναξ. ΑΒ'. 3).

Ἡ σπουδαιότης τῶν τοιούτων τύπων οἷοι οἱ προμνημονευθέντες δυσκόλως δύναται νὰ ὑπερτιμηθῇ, δυνάμεθα δὲ νὰ ἐρευνῶμεν ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς αὐτοκρατορικοῖς νομίσμασιν ὡς θὰ ἐπράττομεν εἰς τὰς σελίδας τοῦ Πολυΐστορος, ἂν οὗτος διεσώζετο μέχρις ἡμῶν, πρὸς διαλεύκανσιν πολλῶν σκοτεινῶν τοπικῶν λατρείων αἵτινες ἐπεκράτουν ἐν Ἑλλάδι, Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ Ἀνατολῇ, ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν κυριαρχίαν.

§. 11. Σύμβολα.

Ἡ λέξις σύμβολον ὠρίσθη καλῶς ὡς σημεῖον ἐμπεριεχόμενον ἐν τῇ ἰδέᾳ ἣν ἀντιπροσωπεύει, μέρος τι δηλαδή ἐκλεχθὲν πρὸς ἀναπαράστασιν τοῦ ὅλου. Οὕτω τὸ ῥόπαλον εἶνε τὸ σύμβολον τοῦ Ἡρακλέους, ἡ λύρα τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἡ τρίαινα τὸ τοῦ Ποσειδῶνος, ὁ κεραυνὸς τὸ τοῦ Διός. Κατὰ κανόνα ἐν τῇ ἀρχαϊκῇ περιόδῳ αὐτὸς ὁ νομισματικὸς τύπος εἶνε κυριολεκτικῶς εἰπεῖν σύμβολον. Κατόπιν, ὅτε οἱ σφραγιδογλύφου ἀπέβησαν ἐπιδεξιώτεροι, ἡ κεφαλὴ ἢ ὁλόκληρος ἡ μορφή τοῦ θεοῦ κατέλαβε τὴν θέσιν τοῦ ἐμβλήματος.

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ σύμβολον ἢ ἐντελῶς παραλείπεται ἢ ἀποβαίνει παράρτημα τοῦ κυρίου τύπου. Ἐν τῇ νομισματικῇ ὀνοματολογίᾳ μόνον τὰ δευτερεύοντα ταῦτα ἐμβλήματα, ἅτινα κατέχουσι τὸ κενὸν τοῦ πεδίου τοῦ νομίσματος, καλοῦνται σύμβολα.

Ἐνίοτε τὸ σύμβολον χρησιμεύει ἀπλῶς ἵνα προσδώσῃ ἔμφασιν ἢ μείζονα ἀκρίβειαν τῷ κυρίῳ τύπῳ, ὡς παραδείγματος χάριν ὁ θαλλὸς τῆς ἐλαίας παρὰ τὴν γλαῦκα ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτέρων Ἀθηναϊκῶν νομισμάτων (Πίναξ ΙΗ', 1.) ἢ τὸ τόξον παρὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος ἐπὶ νομισμάτων τινῶν τῶν Συρακουσῶν (Πίναξ Η', 5). Πολὺ συνηθέστερον ὅμως τὰ σύμβολα δὲν ἔχουσι μηδεμίαν σχέσιν πρὸς τοὺς κυρίους τύπους καὶ διαρκῶς ἀλλάσσουν ἐπὶ νομισμάτων μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς σειρᾶς (Πίναξ ΙΓ', 5). Τὰ ποικίλλοντα ταῦτα σύμβολα εἶνε γενικῶς αἱ ἰδιαίτεραι σφραγίδες τῶν ἀρχόντων, ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῶν ὁποίων ἐκόπησαν τὰ νομίσματα· πρβλ. τὰ ἐν τῷ πεδίῳ τῶν τελευταίων Ἀθηναϊκῶν τετραδράχμων σύμβολα, ἅτινα μεταβάλλονται ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος μετὰ τῶν ὀνομάτων τῶν ἀρχόντων (τόμ. Α', σελ. 372 κ. ἐξ). Τρίτη τις τάξις συμβόλων ἀποτελεῖται ἐκ τῶν εὗρισκομένων ἐπὶ διαφόρων βασιλικῶν νομισμάτων ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου μέχρι τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων (τόμ. Α', σελ. 296). Ἐνταῦθα τὰ σύμβολα ἔχουσιν ἐνίοτε τοπικὴν σημασίαν καὶ δεικνύουσι τὸν τόπον τῆς κοπῆς αὐτῶν· οὕτω π. χ. τὸ ῥόδον ἀντιπροσωπεύει τὴν πόλιν τῆς Ῥόδου ἐπὶ μεταγενεστέραν νομισμάτων τῆς δευτέρας π. Χ. ἑκατονταετηρίδος φερόντων τοὺς τύπους τοῦ Ἀλεξάνδρου. Τὰ ἰοιαῦτα σύμβολα ἐδύναντο μᾶλλον νὰ ὀνομασθῶσιν ἐμβλήματα νομισματοκοπέων, ἂν δὲν ὑπῆρχεν

ἐνίοτε δυσκολία τῆς διακρίσεως αὐτῶν ἀπὸ τῶν προσωπικῶν ἐμβλημάτων τῶν ἀρχόντων, εἰς οὓς ἦτο ἐμπεπιστευμένη ἡ ἐπιτήρησις τοῦ ἰσχύοντος νομίσματος.

§ 12. Ἡ κατὰ τεχνοτροπίαν χρονολογικὴ κατάταξις τῶν νομισμάτων.

Πολλάκις καὶ ὀρθῶς ἐλέχθη, ὅτι τὰ Ἑλληνικὰ νομίσματα εἶνε ἡ γραμματικὴ τῆς Ἑλληνικῆς καλλιτεχνίας, διότι μόνον τῇ βοηθείᾳ τῶν νομισμάτων δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν πᾶσαν τὴν πορείαν τῆς τέχνης ἐκ τῆς πρώτης αὐτῆς ἀφειρηθείας μέχρι τῆς ἐσχάτης αὐτῆς παρακμῆς. Οὔτε ἀγάλματα ἢ χαλκᾶ ὁμοιώματα οὔτε ἀγγεῖα ἢ ἔγγλυπτοι λίθοι, δύνανται, κατὰ κανόνα, νὰ χρονολογηθῶσι κατὰ τρόπον ἐντελῶς εὐπρόσδεκτον καὶ ἀκριβῆ. Τὰ νομίσματα ὅμως εἶνε ἐπιδεκτικὰ κατατάξεως πολλῶ ἀκριβεστεράς, ἐπειδὴ ἐν ἐκάστη περιόδῳ ὑπάρχουσι πολυάριθμα νομίσματα, ὧν αἱ χρονολογίαι δύνανται νὰ καθορισθῶσι μετὰ βεβαιότητος. Περὶ τὰ καθωρισμένα δὲ ταῦτα σημεία, μικρὰ πείρα καθιστᾷ ἱκανὸν τὸν νομισματολόγον νὰ συναγάγῃ ἐντὸς ὁρίων τινῶν πάντα τὰ λοιπὰ.

Αἱ κύριαι χρονολογικαὶ διαιρέσεις ἢ περίοδοι, εἰς ἃς κατανέμονται τὰ νομίσματα τῶν ἀρχαίων κατὰ τεχνοτροπίαν εἶνε αἱ ἀκόλουθοι:

Α'. 700-480 π. Χ. Περίοδος τῆς ἀρχαϊκῆς τέχνης, ἐκτεινόμενη ἀπὸ τῆς ἐφευρέσεως τοῦ νομίσματος μέχρι τῶν Περσικῶν πολέμων. Ἐντὸς τῶν δύο τούτων ἐκατονταετηρίδων ὑπάρχει βαθμιαία ἀνάπτυξις ἀπὸ τῆς εἰς ἄκρον ἀγροίκου ἐργασίας μέχρι μορφῶν σαφέστερον ὀριζομένων αἵτινες ἐν τούτοις χαρακτηρίζονται πάντοτε ὑπὸ δυσκάμπτου τινὸς καὶ γωνιώδους τεχνοτροπίας, ἣτις εἶνε διακριτικὸν σημεῖον τῆς ἀρχαϊκῆς Ἑλληνικῆς τέχνης. Κατὰ κανόνα οἱ νομισματικοὶ τύποι τῆς περιόδου ταύτης συνίστανται ἐκ σχημάτων ζώων ἢ κεφαλῶν ζώων. Ἡ ἀνθρωπίνη μορφή σπανίως ἀπαντᾷ· μάλιστα δ' ὅταν παρίσταται ἐν κατατομῇ εἶνε ἐσχεδιασμένη μετ' ἀμφοτέρων τῶν γωνιῶν τοῦ ὀφθαλμοῦ κατ' ἐνώπιον (Πίναξ Ζ', 5). Ἡ κόμη εἶνε γενικῶς δεδηλωμένη διὰ μικρῶν στιγμῶν τὸ δὲ στόμα φαίνεται σταθερῶς καὶ τυπικῶς μειδιῶν. Καὶ ἐν τούτοις παρ' ὅλα ταῦτα ἐνυπάρχει ἐν τῇ καλλίστῃ ἀρχαϊκῇ τεχνοτροπίᾳ, ἰδίᾳ περὶ τὰ

Περίοδος τῆς ἀρχαϊκῆς τέχνης.

τέλη τῆς περιόδου ταύτης, αὐστηρότης τις καὶ λεπτότης διαγράμματος, ἣτις πολλάκις ἐλλείπει ἐκ τῆς ἐν πλήρει ἀκμῇ τέχνης τῶν μετὰ ταῦτα χρόνων. Τὰ ὀπισθεν μέρη τῶν νομισμάτων τῆς ἀρχαϊκῆς περιόδου δὲν φέρουσι κατ' ἀρχὰς τύπον τινά, ἀλλ' ἀπλῶς εἰσοχὴν σχήματος τετραγώνου ἐγκοίλου (συχνὰ εἰς τέσσαρα μέρη διηρημένου (Πίναξ ΙΑ', 4) ἢ εἰς ὀκτὼ ἢ πλείονα τριγωνικὰ διαμερίσματα (Πίναξ ΙΖ', 1) ὧν τινα βαθέως ἐγκεχαραγμένα), ὀφειλόμενα εἰς τὸν σφῆνα, οὗ ἐγένετο χρῆσις πρὸς πίεσιν τοῦ τεμαχίου τοῦ μετάλλου ἐν τῇ ἐλαφρῶς σκυφωτῇ μήτρᾳ, ἐν ἣ ὁ τύπος ἦτο ἐγγεγλυμμένος, πρὸς δὲ ὅπως συγκρατῇ αὐτὴν ἀσφαλῶς ἀκίνητον, ἐνῶ ἐτύπτετο διὰ τῆς σφύρας.

Ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἑλλάδι, τῇ Σικελίᾳ καὶ ἐν τισι τῶν μερῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος τὰ νομίσματα φέρουσιν ἀπ' αὐτῆς τῆς πρώτης ἀρχῆς τύπον ἐφ' ἑκατέρας τῶν ὀψεων. Παραδείγματα τούτου ἴδε ἐν B. M. Guide, Πίνακος I-IX.

Περίοδος τῆς
μεταβατικῆς
τέχνης.

B'. 480-415 π. X. Περίοδος τῆς μεταβατικῆς τέχνης, ἀπὸ τῶν Περσικῶν πολέμων μέχρι τῆς πολιορκίας τῶν Συρακουσῶν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων. Ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ, τῇ ἐξ ἐτῶν ἐξήκοντα πέντε περίπου ἀποτελουμένῃ, παρατηρεῖται κολοσσιαία τις πρόοδος ἐν τῇ τεχνικῇ δεξιότητι, μεθ' ἧς κατεσκευάζοντο αἱ μήτραι τῶν νομισμάτων. Τὸ ἄγροικον τετράγωνον ἐγκοῖλον ἀντικαθίσταται γενικῶς ὑπὸ τετραγώνου ἐγκοίλου κανονικώτερον ἐσχηματισμένον, περιέχοντος συνήθως ἑμβληματικὴν ἢ εἰδὸς τι κοσμητικοῦ τετραγώνου (Πίναξ ΙΑ', 6) πολλάκις σὺν τῷ ὀνόματι τῆς πόλεως ἢ τοῦ ἀρχοντος (ἐν συντετμημένῃ μορφῇ), ἐπὶ τῆς ἀρχοντίας τοῦ ὁποίου τὸ νόμισμα ἐξεδόθη. Ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ τὸ ἐγκοῖλον τετράγωνον διτηρήθη μέχρι περιόδου κατὰ πολὺ νεωτέρας ἢ ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Ἑλλάδι. Τὰ νομισματικὰ ἑμβλήματα τῆς περιόδου ταύτης χαρακτηρίζονται δι' ἀβροτέρας τέχνης ἐν τῇ ἀποδόσει τῶν λεπτομερειῶν καὶ διὰ βαθυτέρας κατανοήσεως τῆς ἀνατομικῆς συνθέσεως τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος (Πίναξ Ζ', 6), περὶ δὲ τὰ τέλη τῆς Ε' ἑκατονταετηρίδος διὰ μείζονος ἐλευθερίας κινήσεως. Τινὲς τῶν ἀβρότατα ἐξεργασμένων καὶ ἑρρωμενέστατα ἐπινενοημένων Σικελικῶν νομισματικῶν

τύπων ἀνήκουσιν εἰς τὰ τέλη τῆς μεταβατικῆς ταύτης περιόδου. Πρὸς τοὺς δύο αἰτούς, τοὺς λαγῶν καταδροχθίζοντας, ἐπὶ τῶν πασιγνώστων νομισμάτων τοῦ Ἀκράγαντος (Πίναξ Γ', 1).

Γ'. 415-336 π. Χ. Περίοδος τῆς ἀκμαιοτάτης τέχνης, ἀπὸ τῆς πολιορκίας τῶν Συρακουσῶν μέχρι τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀνόδου τοῦ Ἀλεξάνδρου. Διαρκούσης τῆς περιόδου ταύτης, ἡ τέχνη τῆς ἐγχαράξεως τῶν νομισμάτων ἔφθασεν εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖον τῆς τελειότητος, εἰς ὃ ἐξίκετό ποτε εἴτε κατὰ τοὺς ἀρχαίους, εἴτε τοὺς νεωτέρους χρόνους. Οἱ τύποι χαρακτηρίζονται διὰ τὸ σύντονον τῆς δράσεως, τῆς τελείας συμμετρίας περὶ τὰς διαστάσεις, τῆς κομψότητος περὶ τὴν σύνθεσιν, τῆς τελειότητος περὶ τὴν ἐκτέλεσιν καὶ τοῦ πλούτου τῆς διακοσμήσεως. Ἡ κεφαλὴ τῆς θεότητος, ἢ ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως τοῦ νομίσματος, πολλάκις παρίσταται σχεδὸν κατ' ἐνώπιον καὶ λίαν ἐξέχουσα. Πρὸς τὰς ὡραίας κεφαλὰς τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Κλαζομεναῖς (Πίναξ ΚΕ', 1), ἐν Ῥόδῳ (Πίναξ ΚΕ', 9) καὶ ἐν Ἀμφιπόλει (Πίναξ ΙΑ', 12), τοῦ Ἑρμοῦ ἐν Αἰνῶ (Πίναξ ΙΓ', 5), τῆς νύμφης Λαρίσσης (Πίναξ ΙΔ', 9), τῆς Ἥρας Λακινίας ἐν Πανδοσίᾳ (Πίναξ Ε', 7), τῆς Ἀρεθούσης καὶ Ἀθηνᾶς ἐν Συρακούσαις (Πίνακες Η', 4, καὶ Θ', 11), καὶ τοῦ Διὸς Ἀμμωνος ἐν Κυρήνῃ (Πίναξ ΛΔ', 4). Μεταξὺ δὲ τῶν ἀξιολογωτέρων ὀπισθοτύπων καταλέγεται ὁ καθήμενος Πᾶν Ἀρκαδικοῦ νομίσματος (Πίναξ ΚΑ', 5) καὶ ὁ Ἡρακλῆς ἐν Κρότωνι (Πίναξ Ε', 3).

Εἰς τὴν περίοδον ταύτην κυρίως ἀνήκουσι σχεδὸν πάντα τὰ φέροντα ὑπογραφὰς καλλιτεχνῶν νομίσματα· τοῦτο δὲ εἶνε ἀπόδειξις ὅτι οἱ ἀσχολούμενοι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἰς τὴν χάραξιν τῶν τύπων τῶν νομισμάτων δὲν ἦσαν ἀπλῶς χειροτέχναι, ἀλλὰ καλλιτέχναι μεγάλης φήμης. Ἐξ αὐτῶν τὰ ὀνόματα τοῦ Εὐαϊνέτου καὶ Κίμωνος τῶν Συρακουσίων τῶν ποιησάντων τὰ θαυμάσια μεγάλα ἀργυρᾶ νομίσματα (τὰ δεκάδραχμα) τῆς πόλεως ἐκείνης (Πίναξ Γ', 3 καὶ 4) οὐδέποτε εἶνε δυνατόν νὰ λησμονηθῶσιν, ἐφ' ὅσον ὑφίστανται τὰ ἔργα αὐτῶν, ἃν καὶ οὐδεὶς ἀρχαῖος συγγραφεὺς ποιεῖται μνηΐαν αὐτῶν.

Δ'. 336-280 π. Χ. Περίοδος τῆς μεταγενεστέρας καλῆς τέ-

Περίοδος τῆς
μεταγενεστέ-
ρας καλῆς
τέχνης.

χνῆς, ἀπὸ τῆς ἀναβάσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς τὸν θρόνον μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Λυσιμάχου. Αἱ κεφαλαὶ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς ἐποχῆς ταύτης εἶνε ἀξιοσημεῖοι διὰ τὴν τοῦ αἰσθήματος ἔκφρασιν. Οἱ ὀφθαλμοὶ εἶνε βαθέως ἐγκεχαραγμένοι, αἱ δὲ ὀφρύες εὐδηλότεραι. Ἡ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας τοῦ νομίσματος ὄψεως ἀνθρώπινος παράστασις ἀποβαίνει βαθμιαίως σφηκοειδεστέρα οἱ δὲ μὺῶνες τοῦ σώματος δηλοῦνται ἰσχυρότερον. Ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄψεων τοῦ νομίσματος καταφαίνεται ἡ ἐπίδρασις τῆς σχολῆς τοῦ Λυσίππου. Ὁ συνηθέστερος τῶν ὀπισθοτύπων εἶνε κατὰ τὴν περίοδον ταύτην μορφὴ καθημένη, ἥς ἢ ἐν γένει ὄψις ἐλήφθη ἐκ τῆς καθημένης μορφῆς τοῦ ἀετοφόρου Διὸς τῶν νομισμάτων τοῦ Ἀλεξάνδρου. Διὰ παραδείγματα ἴδε τοὺς Πίνακας IB', 10-12· ID', 5· IZ', 7· KA', 2 καὶ 12.

Περίοδος τῆς
παρακμῆς
τῆς τέχνης.

Ε'. 280-146 π. Χ. Περίοδος τῆς παρακμῆς τῆς τέχνης, ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Λυσιμάχου μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κατακτήσεως τῆς Ἑλλάδος. Ἐπειδὴ τὰ κυριώτερα ἀργυρὰ νομίσματα τῆς περιόδου ταύτης εἶνε βασιλικά, μικρὰ ἢ οὐδεμία δυσκολία ὑπάρχει περὶ τὴν χρονολογικὴν αὐτῶν κατάταξιν. Ταῦτα παρέχουσιν ἡμῖν σειρὰς εἰκόνων τῶν βασιλέων τῆς Αἰγύπτου, Συρίας, Βακτριανῆς, τοῦ Πόντου, τῆς Βιθυνίας, Περγάμου, Μακεδονίας, Σικελίας κτλ. Ἡ ἐν ἔτει 190 π. Χ. ἡττα τοῦ Ἀντιόχου ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐν τῇ παρὰ τὴν Μαγνησίαν γενομένη μάχῃ ὑπῆρξεν ὥς πρὸς τὴν Δυτικὴν Μικρὰν Ἀσίαν ὅχι ὀλιγώτερον σπουδαία, ἢ ἢ ἐν ἔτει 197 π. Χ. κατατρόπως Φιλίππου τοῦ Ε' ἐν Κυνὸς Κεφαλαῖς πρὸς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἑλλάδα. Οἱ Ῥωμαῖοι ἀνεκήρυξαν ἀμέσως τὴν ἐλευθερίαν πολλῶν Ἑλληνικῶν πόλεων τῆς Ἀσίας, καὶ ἀποτέλεσμα ταύτης ὑπῆρξεν ὅτι αὗται ἡξιώθησαν πάλιν τοῦ δικαιώματος τοῦ κόπτειν νόμισμα. Τῆς προνομίας ταύτης ἐπωφελήθησαν ἀμέσως κόψασαι νομίσματα εἴτε ὑπὸ τὸ ἴδιον αὐτῶν ὄνομα, εἴτε κατὰ τὸ ἀρχέτυπον τῶν νομισμάτων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, σὺν τῇ προσθήκῃ ὅμως ἐν τῷ πεδίῳ τῶν ἰδίων αὐτῶν ἐμβλημάτων καὶ τῶν ὀνομάτων τῶν ἐγχωρίων αὐτῶν ἀρχόντων. Τοῦτο δὲ ἀποδεικνύει, ὅτι τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν τότε κυκλοφορούν-

των νομισμάτων ἀπετελεῖτο εἰσέτι ἐκ νομισμάτων τοῦ μεγάλου κατακτητοῦ, διότι ἄλλως δὲν θὰ ἐδυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν τὴν ὑπὸ τοσοῦτων πόλεων παραδοχὴν τῶν τύπων τοῦ Ἀλεξάνδρου ἕνα καὶ πλεον αἰῶνα μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ. Πάντα δὲ τὰ νομίσματα ταῦτα εὐχερῶς διακρίνονται τῶν πραγματικῶν νομισμάτων τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐκ τῆς εὐρείας αὐτῶν διαμέτρου καὶ τῆς χαλαρᾶς αὐτῶν κατασκευῆς.

Ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Ἑλλάδι τὰ νομίσματα τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας λήγουσιν ἐν ἔτει 168 π. Χ. ἐπὶ τῆς κατατροπώσεως τοῦ Περσέως (Πίναξ ΙΘ', 5) ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων. Ταχέως ὁμοῦ κατόπιν ἐκόπησαν ἐν Μακεδονίᾳ ἀργυρᾶ νομίσματα ἐπὶ τῆς διαιρέσεως αὐτῆς εἰς τέσσαρα διαμερίσματα τελοῦντα ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν προστασίαν (Πίναξ ΙΘ', 2). Αἱ Ἀθῆναι δὲ μετὰ διάλειμμα μιᾶς περιόδου ἑκατονταετηρίδος, καθ' ὃ δὲν ἐπειρέετο αὐτῇ ὑπὸ τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας νὰ κόπη νόμισμα, ἀνέκτησαν περὶ τὰ 220 π. Χ. τὸ δικαίωμα τῆς νομισματοκοπίας ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δὲ ταύτης ἤρχισαν ἐκδιδόμενα πολυαριθμότατα τὰ τῆς νέας τεχνοτροπίας τετραδραχμα αὐτῆς (Πίναξ ΙΘ', 7). Ἐν δὲ τῇ Ἰταλίᾳ ἢ ἐν ἔτει 268 π. Χ. ἑναρξίς τῶν ἀργυρῶν Ῥωμαϊκῶν νομισμάτων, ἔθηκε τέρμα εἰς πάσας σχεδὸν τὰς λοιπὰς αὐτονόμους νομισματοκοπίας ἀργύρου τῆς χώρας. Ἐν Ἀφρικῇ τὰ νομίσματα τῆς Καρχηδόνης μέχρι τῆς ἐν ἔτει 146 π. Χ. καταστροφῆς αὐτῆς εἶνε ἀξιοσημεῖωτα διὰ τὴν ταχεῖαν κατάπτωσιν ἐν τῇ τεχνοτροπίᾳ τῆς ἐκτελέσεως αὐτῶν καὶ ἐν τῇ ποιότητι τοῦ μετάλλου, οὗ ἐγένετο χρῆσις. Καλλιτεχνικῶς τὰ νομίσματα τῆς Ἀσίας εἶνε καθ' ἅπασαν τὴν περίοδον ταύτην ἀσυγκρίτως ἀνώτερα τῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν τῆς Δύσεως, ἃν καὶ δὲν δύναται νὰ εἴπῃ τις μετὰ βεβαιότητος, ὅτι ἀντανακλῶσι μέχρι τινὸς τὴν καλλιτέραν σύγχρονον τέχνην τῶν ἀκμαζουσῶν σχολῶν τῆς Περσέως, Ῥόδου καὶ τῶν Τράλλεων.

5'. 146-27 π. Χ. Περίοδος τῆς ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον παρακμαζούσης τέχνης, ἀπὸ τῆς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κατακτήσεως τῆς Ἑλλάδος, μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Ἐν τῇ Βορείῳ Ἑλλάδι, ὅτε ἢ πρὸς δυσμὰς τῶν ὀχθῶν τοῦ Νέ-

Περίοδος
τῆς ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον παρακμαζούσης τέχνης.

στον Μακεδονία ἀπετέλεσεν ὁριστικῶς Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν (146 π. Χ.) καὶ ὁπότε ἐπομένως ἔπαυσεν ἡ κοπὴ ἀργυρῶν νομισμάτων ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ, ἡ Μακρόνεια τῆς Θράκης (Πίναξ ΙΘ', 1) καὶ ἡ νῆσος Θάσος (Πίναξ ΙΣ', 10) ἀπεπειράθησαν ἐπὶ τινα χρόνον νὰ ἀναπληρώσωσιν αὐτὰ διὰ τῆς κοπῆς πλατέων μεγάλων νομισμάτων ἀδοκίμου τεχνοτροπίας. Αἱ Ἀθηναίαι δέ, ἡ μόνη σχεδὸν ἀργυρᾷ νομίσματα κόπτονσα πόλις τῆς κυρίως Ἑλλάδος, ἐξηκολούθησαν νὰ ἐξάγωσι μεγίστας ποσότητας τετραδράχμων μέχρι τῆς ἐν ἔτει 86 π. Χ. ἀλώσεως τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ Σύλλα (Πίναξ ΚΓ', 4 καὶ 5), κατὰ τὸν ὁποῖον χρόνον ἀπώλεσε τὸ δικαίωμα τοῦ νομισματοκοπεῖν. Ἐν δὲ τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ κύριον ἀργυροῦν νόμισμα ἦσαν οἱ διάσημοι **κιστοφόροι** (Πίναξ ΚΘ', 2), ὄντες εἰδικόν τι νόμισμα οὗ ἡ κυκλοφορία ἐπὶ μακρὸν ἐπετράπη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ἔτι καὶ μετὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς ἐπαρχίας τῆς Ἀσίας ἐν ἔτει 133 π. Χ. Περαιτέρω δὲ πρὸς ἀνατολὰς αἱ βασιλικαὶ σειραὶ τῆς Συρίας καὶ Αἰγύπτου παραμένουσιν ἀδιάκοποι μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κατακτίσεως τῶν χωρῶν ἐκείνων. Τὰ δὲ Βακτριανὰ νομίσματα τάχιστα ἀπέβαλον τὸν Ἑλληνικὸν αὐτῶν χαρακτῆρα καὶ ἀπέβησαν ἐπὶ τέλους καθαρῶς Ἰνδικά.

Τὰ μόνα σχεδὸν νομίσματα ταύτης τῆς περιόδου, ἅτινα δύναται νὰ ἔχωσιν ἀξίωσιν βαθμοῦ τινος καλλιτεχνικῆς ἀξίας εἶνε τὰ φέροντα τὴν ἐξιδανικευμένην εἰκόνα Μιθριδάτου τοῦ Μεγάλου (Πίναξ ΚΣ', 1).

Ζ'. 27 π. Χ.-268 μ. Χ. Αὐτοκρατορικὴ περίοδος. Ἀπὸ Αὐ-
γούστου μέχρι Γαλλιανοῦ. Ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων
ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐδίδετο τὸ δικαίωμα τοῦ κόπτειν χαλκᾷ
ιδίως νομίσματα εἰς μέγαν ἀριθμὸν πόλεων τοῦ Ἀνατολικοῦ ἡμί-
σεως τῆς αὐτοκρατορίας. Εἰς τὰς δυτικὰς ἐπαρχίας τὸ προνόμιον
τοῦτο ἐξεχωρεῖτο πολὺ σπανιώτερον. Τὰ νομίσματα ταῦτα, τὰ καλού-
μενα νῦν «Ἑλληνικὰ αὐτοκρατορικά» εἶνε κατ' οὐσίαν μᾶλλον ἀστικά
ἢ αὐτοκρατορικά. Ἡ κεφαλὴ τοῦ αὐτοκράτορος εἶνε τεθειμένη ἀπλῶς
ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως τοῦ νομίσματος, ὥς θωπεΐα τις πρὸς
τὸν βασιλεύοντα μονάρχην, πολλάκις δ' ἀνταλλάσσεται ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ

Αὐτοκρατο-
ρική περίο-
δος.

τῆς Ἀσίας πρὸς τὴν τῆς Ῥωμαϊκῆς Συγκλήτου (CYNKΛΗΤΟΣ ἢ ΙΕΡΑ CYNKΛΗΤΟΣ) ἢ πρὸς τὴν τῆς ἐγχωρίου Βουλῆς, τῆς Γερουσίας ἢ τοῦ Δήμου (ΒΟΥΛΗ, ΓΕΡΟΥΣΙΑ, ΔΗΜΟΣ). Ἐν πολλαῖς μικραῖς πόλεσι τὸ προνόμιον τῆς νομισματοκοπίας φαίνεται ὅτι ἐδόθη μόνον εἰς τινὰς περιστάσεις, οἷαι αἱ κατὰ τὴν διάρκειαν πανηγυρισμοῦ ἀγώνων καὶ ἐορτῶν (Πίναξ ΔΔ', 10) ἢ ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοκρατόρων τινῶν, καὶ ἀνενεώθη ἴσως μόνον μετὰ διάλειμμα πολλῶν ἐτῶν. Τὰ ὅρια τοῦ παρόντος ἔργου δὲν μοι ἐπιτρέπουνσι νὰ ἀπαριθμῶσω λεπτομερῶς τὰς περιόδους, καθ' ἃς τὰ ἐγχώρια νομισματοκοπεῖα ἦσαν ἐν ἐνεργείᾳ ἢ ἤρχον. Ὅφειλω δὲ νὰ ἀρκεσθῶ σημειῶν μόνον τὰ πρῶτα καὶ ἔσχατα ὅρια, μεταξὺ τῶν ὁποίων παρουσιάζονται νομίσματα ἐν ἐκάστη τῶν πόλεων. Θὰ γένη φανερόν, ὅτι αἱ Ἑλληνικαὶ αὐτοκρατορικαὶ σειραὶ δὲν κατέρχονται πέραν τῆς βασιλείας τοῦ Γαλληνοῦ, ἐξαιρέσει ὀλίγων πόλεων κυρίως ἐν τῇ μεσημερινῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἐνθα ἐξακολουθοῦσι μέχρι τῆς τοῦ Αὐρηλιανοῦ (270-275 μ. Χ.), καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἐνθα περατοῦνται μόλις ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Διοκλητιανοῦ, 284-313 μ. Χ.

§ 13. Αἱ ἐπὶ τῶν αὐτονόμων καὶ αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων ἐπιγραφαί.

Αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν Ἑλληνικῶν νομισμάτων, ὅταν ὑπάρχωσι, ὅπερ ἐν τῇ ἀρχαϊκῇ περιόδῳ εἶνε σπάνιον, ἀποτελοῦνται συνήθως ἐκ τῶν πρῶτων τριῶν ἢ τεσσάρων γραμμάτων τοῦ ἐθνικοῦ, π. χ. ΑΘΕ (Πίναξ ΙΗ', 2), ΜΕΤΑ (Πίναξ Δ', 1), ΣΥΡΑ (Πίναξ Ζ', 9) ἀντὶ Ἀθηναίων, Μεταποντίων, Συρακοσίων, ἢ ἐκ τοῦ ὀνόματος δυνάστου τινός, ἐνίοτε ἀκεραίου ὡς ΓΕΤΑΣ ΗΔΟΝΕΟΝ ΒΑΣΙΛΕΥΣ (Πίναξ ΙΣ', 3), ΣΕΥΘΑ ΚΟΜΜΑ (Πίναξ ΙΔ', 4), ΦΑΝΟΣ ΕΜΙ ΣΗΜΑ (Πίναξ ΚΕ', 6), τῆς τελευταίας ἐπιγραφῆς οὔσης ἰδίᾳ ἀξιοσημειώτου ὅχι μόνον ὡς τῆς ἀρχαιοτέρας ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἐπὶ νομισμάτων εὑρεθεισῶν, ἀλλ' ὡς συντεταγμένης εἰς πρῶτον πρόσωπον. Ἄν καὶ εἰς τὰς πλείστας περιπτώσεις ἡ ἐπιγραφή εἶνε κατὰ γενικὴν πληθυντικὴν τοῦ ἐθνικοῦ, οὐδὲν ἥτιον ὑπάρχουσι περιπτώσεις, καθ' ἃς αὐτὸ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ἀπαντᾷ εἴτε κατὰ γενικὴν, εἴτε κατὰ ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ, ὡς ΑΚΡΑΓΑΣ καὶ ΑΚΡΑΓΑΝΤΟΣ (Πίναξ Ε', 12), ΓΟΡΤΥΝΟΣ ΤΟ ΠΑΙΜΑ (τόμ.

Α', σελ. 582) κτλ. Ἐνίοτε ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἐπιθετικῇ μορφῇ ὡς ΣΕΡ-
ΜΥΛΙΚΟΝ (Πίναξ ΙΑ', 7), ΑΡΚΑΔΙΚΟΝ (τόμ. Α', σελ. 556) κτλ.
συμφωνοῦν, ὅταν εἴνε οὐδέτερον, πιθανῶς πρὸς τὴν ὑπονοουμένην λέξιν
νόμισμα ἢ ἄλλην τινὰ τοιαύτην, ἢ ὅταν εἴνε ἀρσενικὸν ὡς π. χ. ΚΑ-
ΤΑΝΑΙΟΣ (τόμ. Α', σελ. 196) ἢ ΡΗΓΙΝΟΣ (τόμ. Α', σελ. 142) πρὸς
τὸ ὄνομα τῆς θεότητος ἧς ἡ μορφὴ εἴνε ἀποτετυπωμένη ἐν τοῖς νομί-
σμασι. Παρὰ τὸ ὄνομα ἢ ἀντὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ λαοῦ ἀπαντῶμεν συχνὰ
ἐπιγραφὰς ἀναφερομένας κατ' εὐθείαν εἰς τὸν τύπον ὡς ΤΕΡΙΝΑ καὶ
ΝΙΚΑ παρὰ τὴν κεφαλὴν τῆς νύμφης Τερίνης, ἢ τὸ σχῆμα Νίκης ἐπὶ
νομίσματος τῆς Τερίνης (Πίναξ Ε', 9), ἢ πάλιν ΔΙΟΣ ΕΛΛΑΝΙΟΥ
(τόμ. Α', σελ. 240), ΙΕΥΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ (τόμ. Α', σελ. 235), ΑΡΕΟΣ
(τόμ. Α', σελ. 211) κτλ. ἐπὶ Σικελικῶν νομισμάτων γεγραμμένας περὶ
τὰς κεφαλὰς τοῦ Διὸς Ἑλλανίου, Διὸς Ἑλευθερίου καὶ Ἀρεως.

Ἐπὶ τινων νομισμάτων τῆς καλλίστης περιόδου τῆς τέχνης τὸ ὄνομα
τοῦ χαράξαντος ἀπαντᾷ διὰ μικροσκοπικῶν χαρακτήρων κατ' ὀνομαστι-
κὴν ἢ γενικὴν ὡς ΚΙΜΩΝ (Πίναξ Ι', 4), ΕΥΑΙΝΕΤΟ, ΕΥΜΗΝΟΥ,
κλπ. ἐπὶ νομισμάτων τῶς Συρακουσῶν, τοῦ ῥήματος ἐποίει σπανίως
προστιθεμένου, ὡς ΘΕΟΔΟΤΟΣ ΕΠΟΕΙ ἐπὶ νομίσματος τῶν Κλαζο-
μενῶν (Πίναξ ΚΕ', 1) καὶ ΝΕΥΑΝΤΟΣ ΕΠΟΕΙ ἐπὶ ἐτέρου τῆς ἐν
Κρήτῃ Κυδωνίας (τόμ. Α', σελ. 593).

Ἐτέρα τάξις ἐπιγραφῶν ἀποτελεῖται ἐκ τῶν ὑπογραφῶν τῶν ἀρχόν-
των τῆς πολιτείας ἢ τοῦ νομισματοκοπέου, τῶν ὑπευθύνων διὰ τὴν νο-
μισματοκοπίαν.

Τὰ ὀνόματα ταῦτα κατέχουσι συνήθως καταφανῇ θέσιν ἐν τῷ πεδίῳ
τοῦ νομίσματος, κατὰ κανόνα ὅμως εὐρίσκονται συγκεκομμένως ἢ ἐν
μονογραφήματι. Ὅσάκις εἴνε ὀλόγραφα ἀνήκουσιν ἀναμφισβόλως εἰς τινὰ
τῶν ἐν τέλει οἶον ἀρχοντα ἢ πρύτανιν, ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ ὁποίου ἐξε-
δόθη τὸ νόμισμα (Πίναξ, ΚΕ'. 2.)

Ὅτε ἡ ἀνωτάτη ἀρχὴ εὐρίσκετο εἰς τὰς χεῖρας τυράννου τινὸς ἢ βα-
σιλέως τὸ ὄνομα αὐτοῦ κατέχει τὴν τιμητικὴν θέσιν ἀποκλειομένου τοῦ
ὀνόματος τοῦ λαοῦ. Τὰ τοιαῦτα δ' ὀνόματα εὐρίσκονται σχεδὸν πάντοτε
κατὰ γενικὴν ὡς ΑΓΑΘΟΚΛΕΟΣ (τόμ. Α', σελ. 238), ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
ΤΟΥ ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΥ (Πίναξ ΙΕ'. 3), ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΣΕΛΕΥΚΟΥ
(τόμ. Β', σελ. 342) κτλ.

§ 14. Ὀνόματα ἀρχόντων ἐπὶ αὐτονόμων καὶ αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων.

Ὁ κ. F. Lenormant ὁρθῶς παρετήρησεν ἐν τῇ ἀξιολόγῳ αὐτοῦ Τὸ ὑπεύθυνον πραγματεία «περὶ τῶν νομισματικῶν ἀρχόντων παρὰ τοῖς Ἑλλησιν» (Monn. dans l' Antiq. III. 69), εἰς ἣν ὀφείλω πολλὰς τῶν ἐν τῷ παρόντι κεφαλαίῳ παρατηρήσεων, ὅτι ὁσάκις τὸ ὄνομα ἄρχοντος ἐμφανίζεται κατὰ γενικὴν, ἢ πρόθεσις ἐπὶ, ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ, δέον νὰ ἐξυπακούηται, δηλοῦσα, ὅτι τὸ νόμισμα ἐκόπη ἐπὶ ἀρχῆς τινος, τοῦ μνημονευομένου προσώπου ὄντος τοῦ ἐπωνύμου ἄρχοντος τοῦ Κράτους. Ἐν τούτοις δὲν ἔπεται ἐκ τούτου, ὅτι ὁ πρωτεύων ἄρχων ἦτο πάντοτε ἀμέσως ὑπεύθυνος ὡς πρὸς τὴν νομισματοκοπίαν· ἀλλ' ἐν περιπτώσει κινδυνείας ἢ παρουσίας τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ θὰ καθίστα εὐκόλον τὸν καθορισμὸν τοῦ ἰδίως εὐθυνομένου προσώπου, δηλαδὴ ἐκείνου, ὅστις διηύθυνε τὸ νομισματοκοπεῖον, διαρκούσης ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς ἀρχῆς. Ἐξ ἄλλου δὲ ἄμεσος εὐθύνη διὰ τὴν ποιότητα τοῦ νομίσματος δηλοῦται, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ κ. Lenormant, διὰ τῆς χρήσεως τῆς ὀνομαστικῆς πτώσεως. Οὕτω π. χ. ἐπὶ τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων τῶν Δυρδραχμῶν καὶ τῆς Ἀπολλωνίας, ἐφ' ὧν εὐρίσκονται δύο ὀνόματα, τὸ μὲν ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως ἐν πτώσει γενικῇ, εἶνε τὸ τοῦ ἐπωνύμου ἄρχοντος τοῦ ἔτους ἐκείνου, τὸ δὲ ἐπὶ τῆς προσθίας κατὰ πῶσιν ὀνομαστικὴν τὸ τοῦ ἐπόπτου τοῦ νομισματοκοπεῖου. Ὅσάκις τὸ ὄνομα ἐπωνύμου ἄρχοντος εὐρίσκηται μόνον καὶ κατὰ πῶσιν ὀνομαστικὴν, εἶνε πιθανόν, ὅτι αὐτὸς οὗτος ἦτο ὁ ἀμέσως ὑπεύθυνος ὡς πρὸς τὴν νομισματοκοπίαν. Ἀμεσος εὐθύνη φαίνεται ὡσαύτως ὅτι δηλοῦται διὰ τῆς προσθήκης συμβόλου τινὸς ἢ ἐμβλήματος, καὶ ὅταν ἀκόμη τὸ ὄνομα τοῦ πρωτεύοντος ἄρχοντος εἶνε κατὰ γενικὴν πῶσιν μετὰ ἢ ἄνευ τῆς ἐπὶ.

Ἐκ τῶν τριῶν ὀνομάτων ἀρχόντων, πάντων κατὰ πῶσιν ὀνομαστικὴν, ἐπὶ τῶν τελευταίων Ἀθηναϊκῶν τετραδράχμων εὐρισκομένων, εἶνε πιθανόν, ὅτι οἱ δύο πρῶτοι, οἵτινες ἤρχον ἐπὶ ἓν ἔτος, ἦσαν ἀμέσως πρὸς τὴν πόλιν ὑπεύθυνοι, ὅτι δὲ ὁ τρίτος ἄρχων, οὔτινος τὸ ὄνομα ἀλλάσσει κατὰ πᾶσαν πρυτανεῖαν (ἀνὰ ἕκαστον περίπου μῆνα) ἦτο εἰδός τι λογιστικοῦ ἐλεγκτοῦ, διοριζομένου πρὸς ἐξέλεξιν τῶν δύο ἐνιαυσίων ἀρχόντων.

Τίτλοι
ἀρχόντων.

Ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς χρόνοις ἡ παρουσία ὀνόματος ἀρχοντος ἐπὶ τῶν χαλκῶν νομισμάτων Ἑλληνίδων πόλεων ἐπέχει συνήθως, ἂν καὶ οὐχὶ πάντοτε, θέσιν χρονολογίας, ἀλλὰ δὲν δηλοῖ συγχρόνως καὶ τὰ πρόσωπα, εἰς τὰ ὁποῖα ἦτο πράγματι ἐμπεπιστευμένη ἡ ἐποπτεία τοῦ νομισματοκοπείου. Τὰ ὀνόματα τῶν ἀρχόντων ἐπὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων συνοδεύονται πολλάκις, ἰδίᾳ ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Ἀσίας, ὑπὸ τῶν τίτλων αὐτῶν προτασσομένης τῆς ἐπί, ὡς ἐπὶ ἀρχοντος τοῦ δεῖνα. Εἰς πλείστας περιπτώσεις φαίνεται ὅτι ὁ ἀρχων οὐ τὸ ὄνομα εἶνε ἀναγεγραμμένον ἐπὶ τοῦ νομίσματος, ἦτο ὁ πρωτεύων ἀρχων τῆς πόλεως, ἀλλὰ πρέπει νὰ φυλατιώμεθα μὴ ἐξαγάγωμεν τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ συνοδεύων τὸ ὄνομα αὐτοῦ τίτλος εἶνε πάντοτε ὁ παρέχων αὐτῷ τὸ δικαίωμα πρὸς ἔκδοσιν τοῦ νομίσματος. Οὕτω π. χ. εἰς πολλὰς πόλεις, ἔνθα γνωρίζομεν, ὅτι ὁ ἐπώνυμος ἀρχων ἦτο ὁ στρατηγός, ἀναγινώσκομεν ὅτε μὲν ἐπὶ στρατηγοῦ, ὅτε δὲ ἐπὶ ἀρχοντος. Εἶνε φανερόν, ὅτι κατὰ τὰς τοιαύτας περιπτώσεις ἡ λέξις ἀρχων πρέπει νὰ ληφθῇ κατὰ γενικὴν ἔννοιαν καὶ νὰ μεταφρασθῇ οὐχὶ ἐπὶ ἀρχοντος ἀλλὰ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ δεῖνος ἢ δεῖνος, τοῦ ὁποίου ὁ πραγματικὸς τίτλος, κάλλιστα γνωστὸς τότε καὶ διὰ τοῦτο μὴ ὀρισθεὶς, ἦτο στρατηγὸς καὶ οὐχὶ ἀρχων.

Τοῦτο δὲ ἐφαρμόζεται ἰδίως εἰς τοὺς πολυαριθμοὺς ἀγωνιστικοὺς, ἱερατικοὺς, καὶ ἄλλους τιμητικοὺς τίτλους. Ὅσάκις δέ τις τῶν κυρίων ἀρχόντων ἐτύγχανε περιβεβλημένος καὶ διὰ καθηκόντων καὶ ἀξιομάτων ἱερατικῶν, συγχρότατα οὗτος παρέλειπε πᾶσαν μνείαν τοῦ ἀληθοῦς τίτλου, τοῦ καθιστῶντος αὐτὸν ἐπώνυμον ἀρχοντα, ἐνῶ ἰδιαιτέρως ὅλως ἐφρόντιζε νὰ μνημονεύῃ ὅτι ἦτο Ἀσιάρχης, ἀρχιερεὺς, ἱερεὺς, στεφανηφόρος ἢ θεολόγος, καὶ εἴτι ἄλλο.

Φυσικῶς αἱ ἀνωτέρω παρατηρήσεις ἐφαρμόζονται μόνον ἐπὶ τῶν νομισμάτων πόλεων, περὶ ὧν γνωρίζομεν ὅτι ἐκυβερνῶντο ὑπὸ λαϊκοῦ ἀρχοντος, καθότι εἶνε ἀναμφισβήτητον, ὅτι εἰς τινὰς πόλεις ἐπώνυμος ἀρχων ἦτο κατὰ κανόνα ὁ ἀρχιερεὺς ἢ ἕτερός τις ἐκ τῶν ἀνωτέρων κληρικῶν. Μόνον δὲ δι' ἐπιμελοῦς μελέτης ὀλοκλήρου τῆς σειρᾶς τῶν νομισμάτων μιᾶς ἐκάστης πόλεως δυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν μετὰ θετικότητος, ὁποῖα τις ἦτο ἡ ἐγγώριος συνήθεια ὡς πρὸς τὰ τοιαῦτα.

Καίτοι ἡ χρῆσις τῆς ἐπὶ μετὰ κυρίου ὀνόματος κατὰ γενικὴν πτώ-

σιν ὑποδηλοῖ συνήθως χρονολογίαν ἐπωνύμου ἄρχοντος, πολλαὶ περιπτώσεις ὅμως δύναται νὰ μνημονευθῶσι κατὰ τὰς ὁποίας τοῦτο δὲν συμβαίνει. Οὕτω π. χ. ὁσάκις ὁ συνοδευὼν τὸ ὄνομα τίτλος μετέχει πως οἰκονομικοῦ χαρακτῆρος, ὡς λ. χ. οἱ τίτλοι ταμίας, λογιστής, ἐπιμελητής, κτλ., δὲν πρέπει νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι οἱ ἔχοντες τὰ ἀξιώματα ταῦτα ἦσαν ἐπώνυμοι ἄρχοντες. Προφανῶς οὗτοι διωρίσθησαν πρὸς εἰδικὸν τινα σκοπὸν, ἐν ᾧ περιελαμβάνετο καὶ ἡ ἐποπτεία τῆς νομισματοκοπίας. Πράγματι δὲ αἱ ἀσημότεραι πόλεις φαίνεται ὅτι ἔκοφαν νομίσματα μόνον κατὰ χρονικὰ διαλείμματα, ὅτε ἀνάγκη τις προεκάλει τοῦτο. Τότε δὲ τῶν πολιτῶν τις θὰ ἐπεφορτίζετο ὑπὸ τῶν τακτικῶν ἀρχόντων νὰ ἐπιστατήσῃ εἰς τὴν ἔκδοσιν, ὅστις δυνατὸν μάλιστα νὰ ἀνελάμβανεν ἐκουσίως καὶ τὴν ὅλην δαπάνην. Εἰς τοιαύτας περιπτώσεις αἱ προθέσεις διὰ καὶ παρὰ τίθενται ἐνίοτε ἀντὶ τῆς ἐπὶ πρὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ κόψαντος τὸ νόμισμα.

Πράγματι δὲ οὐδὲν δύναται νὰ εἴνε σαφέστερον τῆς ἀποδείξεως τῆς παρεχομένης ὑπὸ τῶν νομισμάτων τῆς ἐπαρχίας Ἀσίας ὡς πρὸς τὴν κατὰ τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους ἐπικρατήσασαν παρὰ τοῖς πολίταις τάσιν ἣν δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν ἀξιέπαινον δημωφελὲς πνεῦμα. Φαί- Καθιερωτικαὶ
φράσεις. νεται δηλαδή, ὅτι δὲν ἦτο ἀσύνηθές τι πρᾶγμα εἰς τοὺς ἰδιώτας τὸ νὰ προσφέρωσιν εἰς τὰς γενετείρας αὐτῶν πόλεις μεγάλα χρηματικὰ ποσὰ ὡς δῶρα πρὸς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης διὰ τὰς δημοτικὰς ἢ ἱερατικὰς τιμὰς, ὧν ἡξιοῦντο ὑπὸ τῆς πόλεως ἢ τοῦ αὐτοκράτορος. Δυνάμεθα δὲ νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι τὰ οὕτω ὑπὸ τῆς ἰδιωτικῆς γεναιοδωρίας προσφερόμενα χρήματα εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον ἐκόπτοντο εἰς νομίσματα πάραντα ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ δωρητοῦ, τῆς συνήθους καθιερωτικῆς φράσεως οὔσης, τὸ μὲν ὄνομα τοῦ δωρητοῦ νὰ ἐκφέρεται ἐν πτώσει ὀνομαστικῇ μετὰ ἢ ἄνευ τοῦ ἐπιτίμου τίτλου, ἀκολουθουμένου ὑπὸ τοῦ ῥήματος ἀνέθηκε, τὸ δὲ ἔθνικόν κατὰ γενικὴν ἢ δοτικὴν πτώσιν, ὡς ΠΟΛΕΜΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΩΝ ΑΝΕΘΗΚΕ ΣΜΥΡ[ΝΑΙΟΙΣ], ΟΣΤΙΛΙΟΣ ΜΑΡΚΕΛΛΟΣ Ο ΙΕΡΕΥΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΝΟΟΥ ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ ΑΝΕΘΗΚΕΝ. Ἔτι δὲ καὶ γυναῖκες συνεισέφερον ἐνίοτε ὁμοιοτρόπως διὰ τὰς δαπάνας τῶν δήμων, ὡς ἐξάγομεν, ἐκτὸς ἄλλων παραδειγμάτων, ἐκ τῶν νομισμάτων τῶν Ἀτιουδέων τῆς Φρυγίας ἐπιγεγραμμένων ΙΟΥ(λία)

Κ(λαυδία) ΚΛΑΥΔΙΑΝΗ ΑΝΕΘΗ(κεν) ΑΤΤΟΥΔΕΩΝ (Mion., Suppl., VII, σελ. 522).

Ἐνίοτε τὸ ῥῆμα ἀνέθηκεν ἢ συγκόπτεται εἰς τὴν συλλαβὴν ΑΝ ἢ Α, ἢ καὶ ὁλοσχερῶς παραλείπεται δι' ἔλλειψιν χώρου, δέον ὅμως πάντοτε νὰ ὑπονοῇται, ὅταν κύριόν τι ὄνομα κατ' ὀνομαστικὴν πτώσιν ἀκολουθῇται ὑπὸ τοῦ ἐθνικοῦ κατὰ δοτικὴν ὡς ΒΕΤΟΥΡΙΟΣ ΤΟΙΣ ΑΡΚΑΣΙ (Mionn., II. 245).

Καθιερωτικαὶ κοπαὶ νομισμάτων, οἷαι αἱ ἀνωτέρω περιγραφεῖσαι, ἐν γένει σπανίως ἀπαντῶσιν, ἂν καὶ εἰς τινὰς πόλεις φαίνεται ὅτι κατὰ κανόνα ὁ ἐπώνυμος ἄρχων ἢ καὶ κοινός τις μάλιστα πολίτης ἐδαπάνη ἐξ ἰδίων διὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ χαλκοῦ νομίσματος τῆς ἰδίας αὐτοῦ πατρίδος.

Οἱ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν Ἑλληνικῶν αὐτοκρατορικῶν σειρῶν κυρίως ἀπαντῶντες τίτλοι ἀρχόντων δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν εἰς τὰς ἐξῆς δύο τάξεις:—

Α'. Ῥωμαῖκοί.

Β'. Ἑλληνικοί. (α) Ἀστικοί.

(β) Οἰκονομικοί.

(γ) Ἀγωνιστικοί, ἱερατικοί, καὶ τιμητικοί.

Α'. ΡΩΜΑΪΚΟΙ.

Ἀνθύπατος—Proconsul. Κυρίως ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπαρχιῶν Βιθυνίας καὶ Ἀσίας.

Ἀντιστράτηγος—Praepositor. Θράκη, Γαλατία, Κυρηναϊκή.

Δύο ἄνδρες—Duumviri. Ὁ τίτλος οὗτος σπανιώτατα ἀπαντᾷ ἐλληνιστί, εἶνε ὅμως συνήθης λατινιστὶ ἐπὶ ἀποικιακῶν νομισμάτων, ὡς II VIRI.

Ἐπίτροπος—Procurator. Βιθυνία

Ἡγεμὼν ἢ ἡγούμενος—Praeses. Συνήθης ἐπὶ Θρακικῶν νομισμάτων.

Ἱππικός—Eques Romanus. Ἔστιν ὅτε ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀσίας.

Κορ[νικουλάριος] (ς)—Cornicularius. Ὑπαρχος, δήμαρχος, βοηθὸς κτλ. Λαοδίχεια Φρυγίας.

Πάτρων—Patronus. Νίκαια καὶ Νικομήδεια ἐν Βιθυνίᾳ, ἐνθα ἐφαρμόζεται εἰς τὸν ἀνθύπατον.

Πρεσβευτής — *Legatus*. Διάφοροι πόλεις Θράκης, Γαλατίας καὶ Καππαδοκίας.

Ταμίης — *Quaestor*. Ὁ τίτλος οὗτος ἀναφέρεται εἰς τε τοὺς Ῥωμαίους ἐπαρχιακοὺς ταμίης, ὡς ἐπὶ νομισμάτων τῆς Μακεδονίας (τόμ. Α' σελ. 309 κ.ἐξ.) καὶ τῆς Κυρηναϊκῆς (τόμ. Β' σελ. 486), καὶ εἰς τοὺς θησαυροφύλακας καὶ τοὺς ἐλεγκτὰς τῶν δημοσίων νομισμάτων Ἑλληνικῶν τινων πόλεων, οἷαι ἡ Σμύρνη (τόμ. Β' σελ. 132) καὶ ἡ Ῥόδος (τόμ. Β' σελ. 184).

Ὑπατος — *Consul*, ἐν τῇ φράσει ΔΗΜ. ΕΞ. ΥΠΑΤ (δημαρχικῆς ἐξουσίας ὕπατος), ταυτοσήμῳ τῇ Ῥωμαϊκῇ ΤΡ. ΡΟΤ. COS. Κυρίως ἀπαντᾷ ἐπὶ νομισμάτων τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ Καισαρείας καὶ τῆς Ἀντιοχείας τῆς Συρίας, ἀλλ' ἀπαντᾷ ὡσαύτως ἐν Κρήτῃ (τόμ. Α' σελ. 576) καὶ Κύπρῳ (τόμ. Β' σελ. 327).

Β'. ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ.

(α) Ἀστικοί.

Ἀρχων — ὁ κύριος ἄρχων. Ἀρχων α'. Πρῶτος ἄρχων, ἐν ταῖς πόλεσιν ἔνθα ὑπῆρχον διάφοροι ἄρχοντες. Ὁ τίτλος οὗτος ἀπαντᾷ συνηθέστατα καθ' ἅπασαν τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἀσίας. Εὐρίσκεται ὡσαύτως ἐν Βυζαντίῳ (τόμ. Α' σελ. 341). Ἐπὶ δὲ τῶν νομισμάτων Ἀσάνδρου καὶ Ὑγιαίνοντος τοῦ Βοσπόρου εἶνε δυναστικός τίτλος.

Στρατηγός, τίτλος ὡσαύτως τοῦ πρώτου ἀστικοῦ ἄρχοντος, συνηθέστερος κατὰ τι τοῦ ἄρχοντος πρὸς ὃν ἀνταλλάσσεται ἐνίοτε. Φαίνεται δ' ὅτι περιορίζεται εἰς τὰς πόλεις τῆς ἐπαρχίας Ἀσίας. Ἐν Σμύρνῃ ἡ ἀρχὴ αὕτη ἦτο ἐνίοτε ἰσόβιος. Στρατηγὸς διὰ βίου (τόμ. Β' σελ. 132).

Γραμματεὺς (ἴδε A. V. Townclerk, Acts XIX 35). Κύριος ἄρχων εἰς πολλὰς πόλεις τῆς ἐπαρχίας Ἀσίας.

Πρύτανις, εἷς ἐκ τοῦ συμβουλίου πλειόνων πρυτάνεων. Κύριος ἄρχων εἰς τινὰς πόλεις τῆς ἐπαρχίας Ἀσίας.

Βούλαρχος — Πρόεδρος τῆς βουλῆς, ἡ τοῦ συμβουλίου τῆς πόλεως. Μάστιανρα Λυδίας (*Mion.*, IV. σ. 234).

Νομοθέτης — Λαοδίκεια Φρυγίας.

Βασ[ιλεύς] (;) — Ἡ λέξις αὕτη ὡς τίτλος ἄρχοντος ἀπαντᾷ ἐπὶ τινων νομισμάτων τοῦ Βυζαντίου (τόμ. Α', σελ. 341).

Ἡρ[ημένος] (;) — *Electus* (;), ἐκλεγμένος. Βυζάντιον (τόμ. Α', σελ. 341).

Γέροντες — Λακεδαίμων (τόμ. Α', σελ. 545).

Ἐφοροι — Λακεδαίμων (τόμ. Α', σ. 544), Ἀγκυρα (τόμ. Β', σ. 209).

Νομοφύλακες — Λακεδαίμων (τόμ. Α', σελ. 545).

Πολέμαρχος — Θῆβαι (τόμ. Α', σελ. 440).

(β) Οἰκονομικοὶ, κτλ.

Ταμίας. Σμύρνη (τόμ. Β', σελ. 132). Ῥόδος (τόμ. Β', σελ. 184).

Λογιστής — *Curator reipublicae* — Κιδύεσσος (τόμ. Β', σελ. 224), Σύνναδα (τόμ. Β', σελ. 232).

Ἐπιμελητής, Ἐπιμελήσας, Ἐπιμεληθεὶς, Ἐπιμεληθεῖσα — *Curator*. Φιλαδέλφεια Λυδίας· Εὐκαρπία καὶ Ἱερὰ-πολις Φρυγίας· Ἀντιόχεια, Μύλασα, καὶ Στρατονίκεια Καρίας. Δυσκόλως δύναται νὰ διακριθῇ ἂν ὁ ἄρχων οὗτος ἐπεμελεῖτο τῆς νομισματοκοπίας ἢ ἂν ἔφερε τὸν τίτλον ἐπιμελητῆς δυνάμει ἐτέρων καθηκόντων. (πρβλ. ἐπιμελητῆς Παναθηναίων, ἐπὶ νομίσματος τῶν Μασταύρων τῆς Λυδίας (τόμ. Β', σελ. 200).

Ἐπίσκοπος — ἐπιστάτης, ἐπιθεωρητής. Ἐφεσος (τόμ. Β', σελ. 110).

Αἰτησάμενος — Ἀλία (τόμ. Β', σ. 211), Ἀγκυρα (τόμ. Β', σ. 209). καὶ Εὐκαρπία (τόμ. Β', σελ. 219) ἐν Φρυγίᾳ. Ὁ Friedlaender (*Hermes* IX. 494), φρονεῖ ὅτι ἴσως ἡ λέξις ἀναφέρεται εἰς τὸ ἄγαλμα ἢ ἄλλο τι ἀντικείμενον εἰκονιζόμενον ἐπὶ τοῦ νομίσματος· οὕτω λοιπὸν θὰ ἐσήμαινεν, ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἔργον ἰδρύνθη, ἢ δυνατόν προσέτι, ὅτι αὐτὸ τὸ νόμισμα ἐκόπη κατ' αἵτησιν τοῦ ἄρχοντος, οὗτινος τὸ ὄνομα ἀπαντᾷ ὡς αἰτησάμενον.

Ψηφισάμενος — ἐπὶ νομίσματος τῆς Στρατονικείας (τόμ. Β', σ. 167).

— Ἡ μετοχὴ αὕτη δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ὡς σημαίνουσα ὅτι τὸ νόμισμα ἐκόπη ἕνεκα δόγματος τῆς Βουλῆς κατὰ πρότασιν τοῦ ἐπὶ τοῦ νομίσματος μνημονευομένου ἄρχοντος.

- (γ) Ἀγωνιστικοί, ἱερατικοί, τιμητικοί, κτλ.
- Ἀρχιερεὺς — Τίτλος συνήθης ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ Ἀσίᾳ.
- Ἀρχιερατεύων — Σάλα (τόμ. Β', σελ. 230).
- Ἀρχιερεὺς μέγας — Σάρδεις (τόμ. Β', σελ. 203).
- Ἀρχιερεὺς μέγιστος — Κρήτη (τόμ. Α', σελ. 576).
- Ἱερεὺς — Συχνὸς ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ Ἀσίᾳ.
- Ἱερεὺς διὰ δίου τῶν Σεβαστῶν — Ἰσόβιος ἱερεὺς τῆς λατρείας τῶν Αὐγούστων. Περιπερηνή (τόμ. Β', σελ. 66).
- Ἱέρεια — Σμύρνη, Ἀκμονία, Αἰτουδα, Εὐκαρπία καὶ Πρυμνησσός.
- Ἱέρεια θυγάτηρ τοῦ Δήμου — Σμύρνη (*Imhoof, Mon. Gr.*, σ. 296).
- Ἀσιάρχης, ἀρχιερεὺς Ἀσίας — Πρόεδρος τῶν ἱερῶν ἑορτῶν ἢ ἀρχιερεὺς τῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀσίας (κοινὸν Ἀσίας) λατρείας τοῦ Αὐγούστου.
- Υἱὸς Ἀσιάρχου — Ἀκμονία Φρυγίας (*Imh., Mon. Gr.*, σ. 391).
- Κιλικάρχης — Πρόεδρος τῶν ἑορτῶν τοῦ κοινοῦ τῆς Κιλικίας. Ταρσὸς (*Ann. de Num.*, VII.18).
- Κρητάρχης — Πρόεδρος τοῦ κοινοῦ τῶν Κρητῶν. Κρήτη (τόμ. Α', σελ. 575 καὶ 586).
- Στεφανηφόρος — Ἐφορος τῶν θυσιῶν, καλούμενος οὕτως ἐκ τοῦ στεφάνου, ὃν ἐφόρει ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν καθηκόντων του. Ἐπαρχία Ἀσίας.
- Ἀγωνοθέτης — Ἐφορος τῶν ἀθλητικῶν ἀγώνων. Ἐπαρχία Ἀσίας.
- Ἀγωνοθέτης διὰ βίου — Ἰσόβιος Ἐφορος τῶν ἀθλητικῶν ἀγώνων. Κοιτιάειον (τόμ. Β', σελ. 225).
- Γυμνασιάρχης — Ἐφορος τοῦ γυμνασίου. Ἐπαρχία τῆς Ἀσίας.
- Πανηγυριάρχης, πανηγυριστής — Διευθυντὴς τῶν δημοσίων πανηγύρεων. Ἀπάμεια (τόμ. Β', σελ. 213), Κάδοι (τόμ. Β', σελ. 222).
- Νεωκόρος — Ἀρχὼν, εἰς ὃν ἀνείθετο ἡ φροντίς τοῦ ναοῦ, πιθανῶς τοῦ τῆς λατρείας τῶν Αὐγούστων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀσίας (Νομίσματα Λυδίας καὶ Φρυγίας). Ἰδε ὡσαύτως τὸν τίτλον τοῦτον ἀναφερόμενον εἰς πόλεις.

Θεολόγος — Ἑρμηνευτὴς τῶν χρησμῶν. Πέργαμον (τόμ. Β', σελ. 65).

Ἱερομνήμων — Ἱερατικὸς ἄρχων, ἱερογραμματεὺς. Βυζάντιον (τόμ. Α', σελ. 341).

Υἱὸς πόλεως — Ἀτιονδα (τόμ. Β', σελ. 215). Κοιτιάειον (τόμ. Β', σελ. 225).

Σοφιστής — Σμύρνη (τόμ. Β' σελ. 132), Λαοδίκεια (τόμ. Β', σελ. 226). Τούτου πιθανῶς ἐγένετο χρῆσις πρὸς τιμητικὴν διακρίσιν ὑπὸ τινων ἀρχόντων, οἵτινες ἐτύγγανον ὡσαύτως καὶ σοφισταί.

Ἀμφικτύονες — Πρόεδροι τῶν Πυθίων ἀγῶνων Δελφοὶ (τόμ. Α', σελ. 429, 430).

Πρόπυλοι — Νεωκόροι ἢ ἐπίτροποι τοῦ ναοῦ. Δελφοὶ (τόμ. Α' σελ. 430).

Πλὴν ἄλλων τίτλων, οἱ ὅποιοι εἶνε δυναστικοὶ μᾶλλον ἢ ἀρχοντικοὶ ὑπάρχουσι καὶ οἱ τίτλοι ἀρχιερέως, δυνάστης καὶ τοπάρχης, οὓς μετεχειρίζετο ἡ ἱερατικὴ οἰκογένεια, ἥτις ἐκνέερα τὴν Ὀλβίαν τῆς Κιλικίας. Πρὸς δὲ οἱ τίτλοι ἄρχων, οὗ ποιεῖται χρῆσις ὁ Ἀσανδρος καὶ ὁ Ὑγιαίνων τοῦ Βοσπόρου, καὶ ἐθνάρχης, τίτλος Ἡρώδου Ἀρχελάου καὶ τετράρχης τίτλος Πτολεμαίου υἱοῦ τοῦ Μενναίου, πρὸς δὲ τίτλος Ἀνσανίου Α' (τόμ. Β', σελ. 368), Ἡρώδου Ἀντίπα, καὶ Ἡρώδου Φιλίππου Β' (τόμ. Β', σελ. 411).

§ 15. Δημόσιοι ἀγῶνες καὶ ἑορταὶ ἱεροῦ χαρακτῆρος.

Ἐν ἀπάσαις ταῖς Ἑλληνικαῖς χώραις ὑπῆρχον ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων μέχρι τῶν νεωτάτων χρόνων ὁμοιότητά τινα ἔθιμα καὶ κοινοὶ δεσμοί, χρησιμεύοντες εἰς τὸ νὰ συνδέωσι τοὺς ἀποκεχωρισμένους κλάδους τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς εἰς μίαν σχετικῶς ὁμογενῆ οἰκογένειαν «...τὸ Ἑλληνικὸν ἐὼν ὁμαιμόν τε καὶ ὁμόγλωσσον, καὶ θεῶν ἰδρυμάτα τε κοινὰ καὶ θυσίαι, ἥθεά τε ὁμότροπα» (Ἡροδ. 8 144). Ἐκ τῶν ἀγῶνων τούτων τὰ Ὀλύμπια, Πύθια, Νέμεα καὶ Ἰσθμια ἦσαν ἀναμφιβόλως τὰ μᾶλλον ἐπιδρῶντα κέντρα ἐνότητος. Αἱ μεγάλαι δ' αὖται ἑορταὶ δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς τὰ πρότυπα πολλῶν μικροτέ-

ρων συνδέσμων ὁμοίου χαρακτῆρος ἦτοι ἐπιτοπίων ἀμφικτυονίων καὶ κοινῶν διαφόρων διαμερισμάτων, ἐν μέρει μὲν πολιτικῶν, ἐν μέρει δὲ θρησκευτικῶν, κοινῶν δ' εἰς τοὺς κατοίκους ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ γεωγραφικοῦ διαμερίσματος ἢ εἰς λαὸν φυλῆς ὁμογενοῦς.

Ἐπιτόπιοι
ἀμφικτυονίαι
καὶ κοινά.

Ἐφ' ὅσον ἡ Ἑλλὰς διετέλει ἐλευθέρα αἱ κοινὰ αὗται σύνοδοι ἐξήσκουν διακεκριμένην πολιτικὴν ἐπίδρασιν καὶ ἡγρύνουν περὶ τῶν συμφερόντων τῶν διαφόρων πόλεων τοῦ συνδέσμου· ἀλλ' ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Ῥωμαίων, αἱ πολιτικαὶ λειτουργίαι τῶν κοινῶν ἔπαισαν ὑφιστάμεναι, καίτοι χάριν τῆς κοινῆς λατρείας, πρὸς δὲ καὶ ὡς σπουδαιότατον μέσον ὅπως μένωσιν οἱ ὑποτεταγμένοι λαοὶ εὐχαριστημένοι διὰ τὴν κατ' ἐπιφάνειαν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν τῶν ἀρχαίων αὐτῶν προνομίων, καὶ εὐτυχεῖς ἐν τῇ πραγματικῇ ἐκτελέσει τῶν ἀπ' αἰώνων ἐν τιμῇ ἀγομένων ἱεροπραξιῶν αὐτῶν καὶ θυσιῶν, καὶ τῇ ἀπολαύσει τῶν συνεχῶς ἐπανερχομένων λαμπρῶν ἐορτῶν, αἱ πανηγύρεις αὗται οὐ μόνον ἐπειρέποντο, ἀλλὰ καὶ εὐνοϊκῶς ἐπεδοκιμάζοντο ὑπ' αὐτοῦ τοῦ αὐτοκράτορος.

Ὡς συντελεστικὸν πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου καὶ ὡς πρόσφορον μέσον πρὸς εἰσαγωγὴν τῆς λατρείας τοῦ Αὐγούστου οἱ κοινοὶ ἀγῶνες καὶ αἱ πανηγύρεις τῶν Ἑλλήνων οὐ μόνον διετηρήθησαν εἰς πολλὰ μέρη, ἔνθα προϋπῆρχον ἤδη, ἀλλὰ καὶ εὐρυτέραν προσέλαβον ἀνάπτυξιν παρὰ τῶν Ῥωμαίων ὑπάρχων καὶ τῶν ἀλληλοδιαδόχων αὐτοκρατόρων, ὑπὸ τὴν ἄμεσον προστασίαν τῶν ὁποίων πολλαὶ νέαι πανηγύρεις ἰδρύθησαν, τῶν ὁποίων κύρια σημεῖα ἐνόητος ἦσαν οἱ ναοὶ τῆς θεᾶς Ῥώμης καὶ τοῦ Αὐγούστου ἐν τοῖς πολυαριθμοῖς μητροπολιτικοῖς κέντροις τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν (ἰδιαίτατα δὲ ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ).

Ἐκ τῆς συχνῆς μνείας τῶν κοινῶν ἀγώνων ἐπὶ τῶν ἐπὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων κοπέντων ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς πόλεσι νομισμάτων γίνεται κατάδηλον ὅτι κατὰ τὰς περιοδικὰς ταύτας πανηγύρεις πανταχοῦ ἐξητεῖτο ἐγχώριον νόμισμα εἰς μεγαλειτέρας ποσότητας τοῦ διὰ τὰς συνήθεις ἀνάγκας τῶν πολιτῶν ἐπαρκοῦντος. Εἶνε μάλιστα πιθανὸν ὅτι πολλὰ τῶν ἀσημοτέρων πόλεων ἔκοπτον νομίσματα μόνον εἰς τοιοῦτους καιροὺς. Κατὰ τὰς περιστάσεις δὲ ταύτας, ὅτε μέγα πλῆθος λαοῦ εἰσέρρεεν εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῶν πέριξ χωρῶν καὶ τῶν γειτονικῶν πόλεων, ὁ ἀρχων, τοῦ ὁποίου καθῆκον ἦτο ὁ κανονισμὸς τῶν λεπτομερειῶν τῆς

πανηγύρεως (Ἀσιάρχης, ἀρχιερεύς, πανηγυριάρχης, ἀγωνοθέτης ἢ ὅπωςδήποτε καὶ ἂν ἐπιλοφορεῖτο), εἴτε ἐξ ἰδίων εἴτε ἐκ μέρους τῶν τακτικῶν δημοτικῶν ἀρχόντων, ἐφρόντιζε νὰ κοπῇ καὶ τεθῇ εἰς κυκλοφορίαν ἔκτακτος ποσότης χαλκῶν νομισμάτων· τὸ δὲ ὄνομα τῆς πανηγύρεως, ἥς χάριν ἐκόπη τὸ νόμισμα, ἐγράφετο διὰ καταφανῶν χαρακτήρων, συνήθως δὲ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πεδίου τοῦ ὀπισθίου μέρους τοῦ νομίσματος.

Πολυτιμοτάτη εἶνε ἡ γνῶσις, ἣτις δύναται νὰ ἐξαχθῇ ἐκ τούτων τῶν ἐξωτερικῶς οὐχὶ ἐλκυστικῶν χαλκῶν νομισμάτων, ὥς πρὸς τὴν εὐρύτητα διαδεδομένην δημοτικότητα τῶν περιφήμων Ἑλληνικῶν ἀγώνων, οἱ ὅποιοι ἀπειτέλουν τὰ πρότυπα ὁμοίων ἐγχωρίων ἀθλητικῶν ἀγώνων, ἀγομένων κατὰ περιόδους ἐν πάσῃ σχεδὸν πόλει, δυναμένη νὰ καυχηθῇ ἐπὶ γνησίᾳ Ἑλληνικῇ καταγωγῇ, καὶ ἐν πολλαῖς μικρὸν ἢ οὐδὲν ἐχούσαις πρὸς τοῦτο δικαίωμα.

Τὰ ὀνόματα τῶν πανηγύρεων τούτων εἶνε ἐνίοτε τὰ αὐτὰ πρὸς τὰ τῶν τεσσάρων μεγάλων Ἑλληνικῶν ἀγώνων, ἥτοι Ὀλύμπια, Πύθια, Νέμεα καὶ Ἰσθμια. Κατὰ μέγα ὅμως μέρος τὰ νομίσματα παρέχουσιν ἡμῖν τὰ ὀνόματα τῶν ἐγχωρίων ἀγώνων, τῶν ἐπικρατούντων ἐν ταῖς διαφόροις μέρεσι τοῦ ἀρχαίου κόσμου.

Ὁ ἐπόμενος κατάλογος, ἂν καὶ μὴ πλήρης, περιλαμβάνει πάντας τοὺς ἐπὶ νομισμάτων μνημονευμένους σπουδαιότερους ἀγῶνας καὶ πανηγύρεις, δυναμένους νὰ διαιρεθῶσιν εἰς τὰ ἐξῆς ἀθροίσματα·

Α'. Πανηγύρεις φέρουσιν ὀνόματα ἀπὸ τῶν τεσσάρων μεγάλων Ἑλληνικῶν ἀγώνων, ἥτοι

(α) Ὀλυμπίων.

(β) Πυθίων.

(γ) Ἰσθμίων.

(δ) Νεμέων.

Β'. Πανηγύρεις καλούμεναι ἀπὸ τῶν ὀνομάτων Ἑλληνικῶν θεοτήτων π. χ. Ἀσκληπίεια, Δημήτρεια, Διονύσια, Ἥλια, Ἡράκλεια, Ἡραῖα, Κόραια, Λητώεια, Παναθήναια, Θεογάμια κτλ.

Γ'. Πανηγύρεις ὀνομαζόμεναι ἀπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, Ἀττάλου, κλπ. Ἀλεξάνδρεια, Ἀττάλεια, κτλ.

Δ'. Πανηγύρεις ἀναμνηστικαὶ τῆς ναυμαχίας τοῦ Ἀκτίου — Ἀκτια κτλ.

Ε'. Αυτοκρατορικοί καὶ ἄλλοι ἀγῶνες καλούμενοι ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων Καισάρων, Αὐγούστεια, Σεβάσμια, Ἀντωνινιανὰ, κτλ.

Σ'. Πανηγύρεις ἐπαρχιακαὶ ἢ κοινοὶ ἀγῶνες ὡς Κοινὰ Ἀσίας, Κοινὰ Κιλικίας κτλ. πανηγυριζόμενοι ἐν διαφόροις πόλεσιν ἐκάστης ἐπαρχίας ἢ μικροτέρου τινὸς διαμερίσματος, πιθανῶς ἐκ περιτροπῆς. Τὰ κοινὰ ταῦτα διετέλουν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἀσιάρχου, τοῦ Βιθυνάρχου, τοῦ Κιλικάρχου κλπ. ὅστις προΐστατο τοῦ Κοινοβουλίου τῆς Ἐνώσεως.

Ζ'. Οἰκουμενικαὶ πανηγύρεις, οὕτω καλούμεναι, ἐπειδὴ οἱ ἀγῶνες ἦσαν προσιτοὶ εἰς πάντας τοὺς προσερχομένους.

Η'. Ἐγχώριοι καὶ ἄλλοι ἀγῶνες οἵτινες δυσκόλως ἐπιδέχονται ταξινόμησιν.

Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ ἀγῶνες φέρουσι δύο ἐπιβάλλοντας τίτλους, ὥστε πράγματι δυσκόλως δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, εἰς ποῖον τῶν ἀνωτέρω ἀθροισμάτων κυρίως ἀνήκουσιν. Οὕτως οἱ ἀγῶνες οἱ καλούμενοι Ὀλύμπια Αὐγούστεια Πύθια δυνατὸν νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς τὸ πρῶτον ἢ τὸ πέμπτον ἄθροισμα.

Α'.

(α) ΟΛΥΜΠΙΑ, κατ' ἀπομίμησιν τῶν περιφήμων Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων εἰς τιμὴν τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ἐωρτάζοντο ἐν πολυαρίθμοις πόλεσιν ὑπὸ διαφόρων τίτλων, οἷον ΙΕΡΟΣ ΟΛΥΜΠΙΚΟΣ, ΟΛΥΜΠΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΟΛΥΜΠΙΑ ΑΥΓΟΥΣΤΕΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΣΕΒΑΣΜΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ, ΟΛΥΜΠΙΑ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΑ, ΟΛΥΜΠΙΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ, ΗΡΑΚΛΕΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ ΣΕΥΗΡΙΑ, ΟΛΥΜΠΙΑ ΕΠΙΝΕΙΚΙΑ.

(β) ΠΥΘΙΑ. Οἱ ἐν Δελφοῖς Πυθικοὶ ἀγῶνες ἦσαν κατὰ τὴν σπουδαιότητα μετὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς, οἱ μέγιστοι τῶν τεσσάρων κυρίων Ἑλληνικῶν ἀγῶνων. Κατὰ τοὺς αυτοκρατορικοὺς χρόνους πολλαὶ πόλεις ἀφωμοίωσαν τὰς ἀγωνιστικὰς αὐτῶν ἀμίλλας πρὸς τὰ Πύθια, καὶ ἐκάλουν αὐτὰς διὰ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, πολλάκις μετὰ τῆς προσθήκης ἐτέρων μᾶλλον διακριτικῶν τίτλων, ὡς ΑΚΤΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΑΚΤΙΑ ΠΥΘΙΑ ΑΝΤΩΝΙΝΙΑΝΑ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΔΙΟΝΥΣΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΗΛΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΙΣΟΠΥΘΙΑ, ΚΑΒΕΙΡΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΚΕΝΔΡΕΙΣΕΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΛΗΤΩΕΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΟΛΥΜΠΙΑ ΠΥ-

ΘΙΑ, ΟΛΥΜΠΙΑ ΑΥΓΟΥΣΤΕΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΠΑΝΙΩΝΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΙΕΡΟΣ ΠΥΘΙΟΣ ΜΥΣΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ, ΗΡΑΚΛΕΙΑ ΠΥΘΙΑ, κτλ.

(γ) ΙΣΘΜΙΑ. Οἱ ἀγῶνες τῶν Ἰσθμίων, οἱ ἐν τῷ ἰσθμῷ τῆς Κορίνθου ἀγόμενοι εἰς τιμὴν τῆς Ἰνούς καὶ τοῦ Μελικέρτου, ἦσαν ὁ τρίτος τῶν τεσσάρων μεγάλων Ἑλληνικῶν ἀγώνων. Ἀγῶνες δὲ ἀπὸ τούτων καλούμενοι ἐπανηγυρίζοντο ἐν Νικαίᾳ (τόμ. Β'. σελ. 35), ὑπὸ τὸν τίτλον ΙΣΘΜΙΑ ΠΥΘΙΑ, ὡς καὶ ἐν Κορίνθῳ.

(δ) ΝΕΜΕΙΑ, ὁ τελευταῖος ἐκ τῶν τεσσάρων ἀγώνων, ἤγοντο ἐν Ἀργεῖ, ΝΕΜΕΙΑ, ΝΕΜΕΙΑ ΗΡΑΙΑ, καὶ ἐν Ἀγχιάλῳ ὑπὸ τὸν τίτλον ΣΕΟΥΗΡΙΑ ΝΕΜΑΙΑ.

Β'.

ΑΣΚΛΗΠΕΙΑ, ΑΣΚΛΗΠΙΑ, ΑΣΚΛΗΠΙΕΙΑ, ΑΣΚΛΗΠΕΙΑ ΣΩΤΗΡΕΙΑ κτλ., πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Διάφοροι πόλεις (ἴδε Σύλλαβον).

ΔΗΜΗΤΡΕΙΑ, πρὸς τιμὴν τῆς Δήμητρος. Νικομήδεια, Ταρσός.

ΔΙΔΥΜΕΙΑ, πρὸς τιμὴν τοῦ Διδυμαίου Ἀπόλλωνος. Μίλητος.

ΔΙΟΝΥΣΙΑ, ΔΙΟΝΥΣΙΑ ΠΥΘΙΑ, πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου. Ἀδανα, Νίκαια.

ΔΟΥΣΑΡΙΑ, ΑΚΤΙΑ ΔΟΥΣΑΡΙΑ, πρὸς τιμὴν τοῦ Δουσάρεως, ἥτοι τοῦ Διονύσου τῆς Ἀραβίας. Ἀδρα καὶ Βόστρα. ΑΚΤΙΑ DVSA-RIA, Βόστρα.

ΗΛΙΑ, ΗΛΙΑ ΠΥΘΙΑ, πρὸς τιμὴν τοῦ Ἠλίου. Ὀδησσός, Ἐμισα. ΗΡΑΙΑ, ΝΕΜΕΙΑ ΗΡΑΙΑ, πρὸς τιμὴν τῆς Ἥρας. Ἀργος.

ΗΡΑΚΛΕΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ, ΗΡΑΚΛΕΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΑΚΤΙΑ ΕΡΑΚΛ., πρὸς τιμὴν τοῦ Ἡρακλέους. Τύρος, Πέρινθος, κτλ.

ΚΑΒΕΙΡΙΑ, ΚΑΒΕΙΡΙΑ ΕΠΙΝΕΙΚΙΑ, ΚΑΒΕΙΡΙΑ ΠΥΘΙΑ. Θεσσαλονίκη.

ΚΑΠΕΤΩΛΙΑ, ΑΤΤΑΛΕΙΑ ΓΟΡΔΙΑΝΕΙΑ ΚΑΠΙΤΩΛΙΑ, CERTAMINA SACRA CAPITOLINA OECYMENICA ISELASTICA HELIOPOLITANA, πρὸς τιμὴν τοῦ Καπιτωλίου Διός. Ἀφροδισιάς, Σιδών κτλ.

ΚΟΡΑΙΑ, ΚΟΡΑΙΑ ΑΚΤΙΑ, πρὸς τιμὴν τῆς Περσεφόνης. Ταρσός, Σάρδεις.

ΛΗΤΩΕΙΑ, ΛΗΤΩΕΙΑ ΠΥΘΙΑ, πρὸς τιμὴν τῆς Λητοῦς. *Ἱερὰ πόλις καὶ Τρίπολις Φρυγίας.*

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ, ΑΔΡΙΑΝΑ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ, ἀπὸ τῶν περιφήμων, πρὸς τιμὴν τῆς Ἀθηνᾶς, ἀθηναϊκῶν ἐορτῶν. *Μάστιγρα, Σύνναδα.*

Γ'.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΟΛΥΜΠΙΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ, πρὸς τιμὴν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου. *Βυζάντιον, Ὀδησσός, Φιλιππόπολις, Μαγνησία πρὸς Σιπύλῳ κτλ.*

ΑΤΤΑΛΗΑ, ΑΤΤΑΛΗΑ ΓΟΡΔΙΑΝΗΑ, ΑΤΤΑΛΕΙΑ ΓΟΡΔΙΑΝΕΙΑ ΚΑΠΙΤΩΛΙΑ, πρὸς τιμὴν Ἀττάλου τοῦ βασιλέως τῆς Περγάμου. *Ἀφροδισιάς, κτλ.*

Δ'.

ΑΚΤΙΑ, ἀγῶνες πρὸς τιμὴν Ἀπόλλωνος τοῦ Ἀκτίου. Ἡ πανήγυρις αὕτη ἀνενεώθη ὑπὸ Αὐγούστου μετὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ἀκτίου. Ἀκτιοὶ δ' ἀγῶνες ἐπανηγυρίζοντο κατόπιν ἐν μεγάλῳ ἀριθμῷ πόλεων, συνήθως μετὰ τῆς προσθήκης διαφορῶν ἐπιθέτων ὡς ΑΚΤΙΑ ΔΟΥΣΑΡΙΑ, ΑΚΤΙΑ ΚΑΙΣΑΡΙΑ, ΑΥΓΟΥΣΤΙΑ ΑΚΤΙΑ, ΑΚΤΙΑ ΚΟΜΟΔΕΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ ΑΚΤΙΑ, ΑΚΤΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΑΚΤΙΑ ΠΥΘΙΑ ΑΝΤΩΝΙΝΙΑΝΑ, ΚΟΡΑΙΑ ΑΚΤΙΑ, ΑΚΤΙΑ ΠΥΘΙΑ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ, ΑΚΤΙΑ ΕΡΑΚΛ., κτλ. (ἴδε Σύλλαβον).

Ε'.

ΚΑΙΣΑΡΕΙΑ, ΑΚΤΙΑ, ΚΑΙΣΑΡΙΑ, ΑΥΓΟΥΣΤΕΙΑ, ΑΥΓΟΥΣΤΕΙΑ ΑΚΤΙΑ, ΟΛΥΜΠΙΑ ΑΥΓΟΥΣΤΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΑΥΓΟΥΣΤΙΑ ΑΡΙΣΤΑ, ΑΥΓΟΥΣΤΕΙΑ ΑΡΙΣΤΑ ΜΕΓΑΛΑ, ΑΥΓΟΥΣΤΕΙΑ ΑΡΙΣΤΑ ΟΛΥΜΠΙΑ, ΑΥΓΟΥΣΤΕΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΟΛΥΜΠΙΑ ΑΥΓΟΥΣΤΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΑΥΓΟΥΣΤΕΙΑ ΣΕΒΑΣΜΙΑ ἢ ΣΕΒΑΣΤΑ, ΑΥΓΟΥΣΤΙΑ ΣΕΥΗΡΙΑ, ΑΥΓΟΥΣΤΙΑ ΚΑΙ ΦΙΛΑΔΕΛΦΙΑ, ΣΕΒΑΣΜΙΑ, ΣΕΒΑΣΜΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ, ΑΓΙΑ ΙΕΡΑ ΣΕΒΑΣΜΙΑ, ΣΕΒΑΣΤΑ ΚΑΙΣΑΡΗΑ, κτλ. πρὸς τιμὴν τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος, τοῦ Αὐγούστου, κτλ.

ΑΔΡΙΑΝΑ, ΑΔΡΙΑΝΑ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ, ΑΔΡΙΑΝΟΣ ΟΙΚΟΥΜΕ-
ΚΟΣ, *πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀδριανοῦ.*

ΑΝΤΩΝΕΙΝΙΑ, ΑΝΤΩΝΕΙΝΙΑ ΣΕΒΑΣΤΑ, ΑΝΤΩΝΕΙΝΙΑΝΑ,
ΑΓΩΝ ΑΝΤΩΝΙΝΙΑΝΟΣ, ΑΚΤΙΑ ΠΥΘΙΑ ΑΝΤΩΝΙΝΙΑΝΑ,
ΑΥΡΗΛΙΑ ΑΝΤΩΝΙΝΙΑΝΑ, *κτλ., πρὸς τιμὴν τῶν διαφόρων αὐτο-*
κρατόρων τῶν φερόντων τὸ ὄνομα Ἀντωνῖνος.

ΚΟΜΟΔΕΙΑ, ΑΚΤΙΑ ΚΟΜΟΔΕΙΑ, ΚΟΜΟΔΕΙΟΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙ-
ΚΟΣ, *κτλ. πρὸς τιμὴν τοῦ Κομμόδου.*

ΣΕΥΗΡΕΙΑ, ΣΕΥΒΗΡΕΙΑ, ΣΕΟΥΗΡΙΑ, ΣΕΒΗΡΕΙΑ ΜΕΓΑΛΑ, ΣΕ-
ΒΗΡΙΑ ΝΥΜΦΙΑ, ΣΕΥΗΡΕΙΑ ΠΡΩΤΑ, ΣΕΟΥΗΡΙΑ ΝΕΜΑΙΑ,
κτλ. πρὸς τιμὴν τοῦ Σεπτιμίου Σευήρου. ΕΠΙΔΗΜΙΑ Β [ΣΕΥΗ-
ΡΕΙΑ, εἰς ἀνάμνησιν τῆς δευτέρας ἐπισκέψεως τοῦ Σευήρου εἰς
Πέργουον.

ΣΕΟΥΗΡΙΑ ΦΙΛΑΔΕΛΦΙΑ, ΚΟΙΝΟΣ ΣΕΥΗΡΙΟΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΙΟΣ,
ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ, ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΑΚΤΙΑ ΠΥΘΙΑ ΦΙΛΑ-
ΔΕΛΦΙΑ ΑΥΓΟΥΣΤΙΑ ΚΑΙ ΦΙΛΑΔΕΛΦΙΑ, *κτλ., πρὸς τιμὴν τῶν*
ἀδελφῶν Καρακάλλα καὶ Γέτα.

ΓΟΡΔΙΑΝΕΙΑ, ΑΤΤΑΛΕΙΑ ΓΟΡΔΙΑΝΕΙΑ ΚΑΠΙΤΩΛΙΑ, ΑΤΤΑΛΗΑ
ΓΟΡΔΙΑΝΗΑ, ΓΟΡΔΙΑΝΗΑ ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΑ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΑ,
ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΑ, *κτλ. πρὸς τιμὴν Γορδιανοῦ τοῦ Γ' καὶ Οὐαλε-*
ριανοῦ.

ς'.

ΚΟΙΝΟΝ — ΚΟΙΝΟΝ ΑΣΙΑΣ, ΠΡΩΤΑ ΚΟΙΝΑ ΑΣΙΑΣ, ΚΟΙΝΟΝ
ΒΕΙΘΥΝΙΑΣ καὶ COM. BIT., ΚΟΙΝΟΝ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ, ΚΟΙ-
ΝΟΝ ΓΑΛΑΤΩΝ καὶ ΚΟΙΝΟΝ ΓΑΛΑΤΙΑΣ, ΚΟΙΝΟΝ ΕΦΕΣΙ-
ΩΝ, ΚΟΙΝΟΝ ΕΦΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ, ΚΟΙΝΟΝ
ΘΕΣΣΑΛΩΝ, ΚΟΙΝΟΝ ΘΡΑΚΩΝ, ΚΟΙΝΟΝ ΙΩΝΩΝ, ΚΟΙΝΟΝ
ΠΑΝΙΩΝΙΟΝ, ΚΟΙΝΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΙΩΝΙΑ,
ΚΟΙΝΟΝ ΙΓ ΠΟΛΕΩΝ, ΚΟΙΝΟΝ ΚΙΛΙΚΙΑΣ, ΚΟΙΝΟΣ ΚΙΛΙΚΙ-
ΑΣ, ΚΟΙΝΟΝ ΚΡΗΤΩΝ, ΚΟΙΝΟΝ ΚΥΠΡΙΩΝ, ΚΟΙΝΟΝ ΛΑ-
ΛΑΣΙΩΝ ΚΑΙ ΚΕΝΝΑΤΩΝ, ΚΟΙΝΟΝ ΛΕΣΒΙΩΝ, ΚΟΙΝΟΝ
ΛΥΚΑΟΝΙΑΣ, ΚΟΙΝΟΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ, ΚΟΙΝΟΝ ΠΟΝΤΟΥ,
ΚΟΙΝΟΝ ΣΥΡΙΑΣ, ΚΟΙΝΟΝ ΤΑΡΣΟΥ, ΚΟΙΝΟΣ ΤΩΝ

ΤΡΙΩΝ ΕΠΑΡΧΙΩΝ, ΚΟΙΝΟΝ ΦΟΙΝΙΚΗΣ, ΚΟΙΝΟΝ ΦΡΥ-
ΓΙΑΣ, ΚΟΙΝΟΣ ΣΕΟΥΗΡΙΟΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΙΟΣ, κτλ.

Ἐπαρχιακαὶ εἰσὶ καὶ κοινοὶ ἀγῶνες. Ἴδε Σύλλαξον Γ'.

Ζ'.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΑ—ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ, ΙΕΡΑ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΑ, ΙΕ-
ΡΟΣ ΟΛΥΜΠΙΟΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ, ΟΛΥΜΠΙΑ ΟΙΚΟΥΜΕ-
ΝΙΚΑ, ΘΕΟΓΑΜΙΑ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΑ, ΑΔΡΙΑΝΟΣ ΟΙΚΟΥΜΕ-
ΝΙΚΟΣ, ΚΟΜΟΔΕΙΟΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ, ΓΟΡΔΙΑΝΗ ΟΥΑ-
ΛΕΡΙΑΝΑ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΑ.

CERT[AMEN] SAC[RVM] CAP[ITOLINVM] OECV[MENICVM]
ISELASTI[CVM] HEL[IOPOLITANVM].

CERT[AMEN] SAC[RVM] PER[IODICVM] OECVME[NICVM] ISE-
LAS[TICVM]. *Ἐορταὶ οἰκουμενικαί.*

Η'.

ΑΓΩΝΕΣ ΙΕΡΟΙ—*Νίκαια.*

ΑΓΩΝΟΘΕΣΙΑ—*Τὸ δικαίωμα ἢ προνόμιον τῆς προεδρείας τῶν ἀγῶνων
καὶ οὐχὶ τὸ ὄνομα ἀγῶνος τινός. Θεσσαλονίκη, Γόρδος Ἰουλία.*

ΑΡΙΣΤΑ—ΑΥΓΟΥΣΤΕΙΑ ΑΡΙΣΤΑ, ΑΥΓΟΥΣΤΕΙΑ ΑΡΙΣΤΑ ΟΛΥ-
ΜΠΙΑ, *ἐνίοτε μετὰ τῆς προσθήκης ΜΕΓΑΛΑ.*

ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΙΑ—*Τὸ ἔργον τοῦ προέδρου τοῦ γυμνασίου. Δὲν φαί-
νεται ἀγὼν τις νὰ ἔφερε τὸ ὄνομα τοῦτο. Ἀνάξαρχος, Καλύ-
βραστος, Σύνεδρα.*

ΕΝΜΟΝΙΔΕΙΑ—*Ἀμφιζόλον σημασίας λέξις. Μαγνησία πρὸς Σί-
πυλον. (Τόμ. Β', σελ. 200).*

ΕΠΙΔΗΜΙΑ. *Ἴδε ἀνωτέρω (Ε').*

ΕΠΙΝΕΙΚΙΑ ΕΠΙΝΕΙΚΙΟΣ—*Ταρσός, Λαοδίκεια Φρυγίας.
Ἀγῶνες εἰς ἀνάμνησιν νικῶν, π. χ. ΚΑΒΕΙΡΙΑ ΕΠΙΝΕΙΚΙΑ, Θεσ-
σαλονίκη. ΕΝ ΚΟΔΡΙΓΑΙΣ ΟΡΟΙΣ ΚΙΛΙΚΩΝ ΣΕΥΗΡΕΙΑ
ΟΛΥΜΠΙΑ ΕΠΙΝΕΙΚΙΑ, Ταρσός.*

ΕΦΕΣΙΑ—*Ἀγῶνες πρὸς τιμὴν τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος.*

ΘΕΜΙΔΕΣ—*Ἀγῶνες τῶν ὁποίων τὸ ἄθλον συνίστατο εἰς ποσὸν τι
χρηματικόν, πανηγυριζόμενοι ἐν διαφόροις πόλεσι τῆς Παμφυλίας
καὶ Κιλικίας*

ΘΕΟΓΑΜΙΑ — Ἀγῶνες εἰς τιμὴν τῶν γάμων τοῦ Ἄδου καὶ τῆς Περσεφόνης. Κώρυκος, Ταρσός. ΘΕΟΓΑΜΙΑ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΑ, Νῦσα.

ΙΕΡΑ — Ἱεροὶ Ἀγῶνες ἐν γένει. Ἐπίθετον ἀναφερόμενον εἰς διαφόρους ἑορτάς.

ISELASTICA — Εἰσελαστικά, ἀπὸ τοῦ εἰσελαύνειν, πανηγυρισμὸς τῆς θριαμβευτικῆς εἰσόδου νικητοῦ εἰς τὴν πόλιν: CERTAMEN SACRVM PERIODICVM OECVMENICVM ISELASTICVM, Σιδῶν: CERTAMEN SACRVM CAPITOLINVM OECVMENICVM ISELASTICVM HELIOPOLITANVM, Ἡλιόπολις (τόμ. Β' σελ. 380).

ΚΕΝΔΡΕΙΣΕΙΑ — Σημασίας ἀμφιβόλου. ΚΕΝΔΡΕΙΣΕΙΑ ΠΥΘΙΑ, Φιλιππόπολις. ΚΕΝΔΡΕΣΙΑ, Νίκαια.

ΜΕΓΑΛΑ — Ἐπίθετον ἐφαρμοζόμενον εἰς διαφόρους ἑορτάς, ὡς ΣΕΥΗΡΙΑ ΜΕΓΑΛΑ κτλ.

ΜΥΣΤΙΚΑ — Ἀγῶνες ἑορταζόμενοι ἐν σχέσει πρὸς τινα μυστήρια, ὡς ΙΕΡΟΣ ΠΥΘΙΟΣ ΜΥΣΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ, ἑορτὴ τελευμένων ἐν Σίδῃ.

ΝΑΥΜΑΧΙΑ — Ἀγῶνες πλοίων. Γάδαρα Δεκαπόλεως.

ΝΥΜΦΙΑ — Ἀγῶνες εἰς τιμὴν ἐγχωρίων Νυμφῶν. ΣΕΒΗΡΙΑ ΝΥΜΦΙΑ, Ἀρχίαλος.

ΟΡΤΥΓΟΘΗΡΑ — Κυνήγιον ὀρτύγων. Ταρσός.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ — CERTAMEN SACRVM PERIODICVM OECVMENICVM ISELASTICVM, κτλ. «Νικᾷν τὴν περίοδον» ἦτο φράσις ἀναφερομένη εἰς τὸν ἀποκομίσαντα τὸ ἄθλον ἐν ἑκάστῳ τῶν τεσσάρων μεγάλων δημοσίων ἀγώνων. Ἐκ τούτου προῆλθε γὰρ σημαίνει ἢ «περίοδος» καὶ τὸ χρονικὸν διάστημα μεταξὺ ἐνὸς πανηγυρισμοῦ τῶν ἀγώνων καὶ τοῦ προσεχοῦς. Οὕτω δὲ ἀγῶνες ἐπανερχόμενοι καθ' ὠρισμένας περιόδους ἐκλήθησαν Περιοδικά.

ΠΡΩΤΑ — Ἀγῶνες τελούμενοι ἐν πόλεσιν ἀξιούσαις τὸν τίτλον ΠΡΩΤΗ, ὡς ΠΡΩΤΑ ΠΑΜΦΥΛΩΝ ἐν Σίδῃ, «πρώτη» πόλις τῆς Παμφυλίας· ΠΡΩΤΑ ΚΟΙΝΑ ΑΣΙΑΣ ἐν Σμύρνῃ τῇ «πρώτῃ» πόλει τῆς ἐπαρχίας Ἀσίας.

ΣΩΤΗΡΕΙΑ — Ἑορταὶ ἀγόμεναι πρὸς τιμὴν τοῦ σωτήρος τῆς Πολι-

τείας, ὡς ἐν Σικυῶνι πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀράτου, ἐν Ἀγκύρᾳ πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ΑΣΚΛΗΠΕΙΑ ΣΩΤΗΡΕΙΑ, κτλ.
ΧΡΥΣΑΝΘΕΙΝΑ, Σάρδεις (τόμ. Β'. σελ. 204), ΧΡΥΣΑΝΤΙΝΑ, Ἰεράπολις (τόμ. Β'. σελ. 221), ΣΕΒΗΡΕΙΑ ΧΡΥΣΑΝΘΕΙΑ, κτλ. — Ἀγῶνες οὕτω καλούμενοι πιθανῶς ἀπὸ τοῦ χρώματος τῶν ἀνθέων τῶν διδομένων ὡς ἄθλον.

§ 16. Τίτλοι καὶ ἐπίθετα ἀποδιδόμενα εἰς πόλεις.

ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν κυριαρχίαν πολλὰ Ἑλληνικαὶ πόλεις ἐπεξήτουν νὰ διατηρῶσι πρόσχημά τι τῆς ἀρχαίας αὐτῶν ἐλευθερίας διὰ τῆς προσθήκης εἰς τὰ ὀνόματα αὐτῶν πομπωδῶν τινων τίτλων ἢ ἐπιθέτων, μετὰ τινων ἐκ τῶν ὁποίων ἀναμφισβόλως συνεδέοντο ἀτέλειαί τινες καὶ προνόμια, ἐνῶ ἕτεροι φαίνεται ὅτι εἶχον μικρὰν ἢ ἀσήμαντον ἀξίαν ἢ σημασίαν. Τὰ ὄρια τοῦ παρόντος ἐγχειριδίου δὲν ἐπιτρέπουσιν ἔρευναν περὶ τῆς φύσεως τῶν προνομίων ἅτινα συναπέφερον οἱ τίτλοι οὗτοι (ὅπου τοιοῦτοι ὑπῆρχον). Ὅθεν ὀφείλω νὰ ἀρκεσθῶ ἀπαριθμῶν ὅσον τὸ δυνατόν συντόμως τινὰς τῶν μᾶλλον ἀξίων σημειώσεως τίτλων τούτων, τοὺς ὁποίους ὁ σπουδαστὴς θέλει ἀπαντήσῃ διεξερχόμενος τὸ παρὸν βιβλίον.

Οὕτω δὲν θὰ γείνη χρεὶα ν' ἀνακεφαλαιώσω ἐνταῦθα πάντας τοὺς αὐτοκρατορικοὺς τίτλους ὡς π. χ. ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ, ΙΟΥΛΙΕΩΝ, ΑΔΡΙΑΝΩΝ, ΑΝΤΩΝΕΙΝΙΑΝΩΝ, κλπ. τοὺς ὁποίους τοσαῦται πόλεις προσέθετον εἰς τὰ ὀνόματά των τῇ ἀδείᾳ τοῦ αὐτοκράτορος ἢ τῆς Συγκλήτου, εἴτε ἐξ εὐγνωμοσύνης δι' εὐεργετήματα ἀπονεμηθέντα εἰς αὐτάς, εἴτε ἀπλῶς ἐκ κολακείας πρὸς τὸν βασιλεύοντα ἡγεμόνα. Δύναμαι ὡσαύτως νὰ παρέλθω καὶ ἄλλην τάξιν τίτλων, διὰ τῶν ὁποίων Ἀσιατικαὶ τινες πόλεις ἐξήτουν νὰ διακονίσωσι τὴν μνήμην τῆς καταγωγῆς των, ὡς ΔΩΡΙΕΩΝ, ΕΙΩΝΩΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ κλπ. Οὕτε εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐνδιατρίψω ἐπὶ τῶν περιπτώσεων ἐκείνων, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ γεωγραφικὴ θέσις τῆς πόλεως καθορίζεται διὰ τῆς προσθήκης εἰς τὸ ὄνομα αὐτῆς τῶν προθέσεων ἀπό, ἐν, ἐπί, κατά, πρὸς ἢ ὑπό, ἀκολουθουμένων ὑπὸ τοῦ ὀνόματος ὄρους, ποταμοῦ ἢ θαλάσσης ἐφ' ὧν ἔκειτο ἡ πόλις, ὡς ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤῶΙ ΚΑΛΥΚΑΔΝΩΙ. Κατάλογος τῶν τριῶν τούτων τάξεων τίτλων εὗρηται ἐν τῷ Δ' Σύλλαβῳ.

Ἀστικοὶ τίτλοι, αὐτοκρατορικοί, ἐθνικοί, καὶ γεωγραφικοί.

Ἀστικοὶ τί-
τλοι συναπο-
φέροντες προ-
νόμια καὶ κε-
νοὶ τίτλοι.

Τούτων λοιπὸν ἀφαιρουμένων, θὰ εὗρωμεν ὅτι ὁ ἐπόμενος κατά-
λογος δύναται ἔτι νὰ ὑποδιαιρεθῇ εἰς δύο τμήματα ἥτοι, εἰς (α) τίτλους
συναποφέροντας προνόμια κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πραγματικά καὶ
οὐσιώδη, καὶ (β) ἀλαζονικοὺς καὶ οὐδενὸς ἀξίους τίτλους.

(α) Τίτλοι συναποφέροντες προνόμια.

Α. Μ. Κ. Γ. Β καὶ Α. Μ. Κ. Γ. Γ., Πρώτη μεγίστη καλλίστη,
γράμματι Βουλῆς ἢ Γερουσίας. Ταρσὸς καὶ Ἀνάξαρχος
Κιλικίας (*Le Bas καὶ Waddington, Voy. arch. III. 349.*)
ΑΡΧ[ΟΥΣΗ] ΠΑΦΛ[ΑΓΟΝΙΑΣ]. Γάγγρα καὶ Γερμανικόπολις
Παφλαγονίας.

ΑΣΥΛΟΣ, ΙΕΡΑ ΑΣΥΛΟΣ, ΙΕΡΑΙ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΣ. Οἱ τίτλοι «Ἰερά
καὶ ἄσυλος» ἀπαντῶσι συνήθως συνηγμένοι ἐν τῇ φράσει ΤΗΣ
ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ, ἡ ὁποία συχνότατα ἀπαντᾷ ἐπὶ τῶν νο-
μισμάτων πόλεων τῆς Κιλικίας καὶ Συρίας ἀπὸ τοῦ Β'. π. Χ. αἰῶ-
νες καὶ ἐξῆς. Αἱ τοῦ δικαιώματος δὲ τῆς ἀσυλίας ἀπολαύουσαι πόλεις
ἠξίουν διὰ διετέλουν ὑπὸ τὴν ἱερὰν προστασίαν τῶν θεῶν τῶν ὁποίων
οἱ ναοὶ εὐρίσκοντο ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν. Εἰς ὀλίγας τινὰς περιπτώσεις
αὕτη ἡ θεότης λέγεται κατέχουσα τὸ δικαίωμα τοῦ ἀσύλου, ὡς
ΑΣΥΛΟΥ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ (Ἔφεσος τόμ. Β' σελ. 110).

ΑΤΕΛΗΣ. Κάτοχος τοῦ προνομίου τῆς ἀτελείας (*immunitas*), ἥτοι
ἐξαίρεσεως ἀπὸ φορολογίας (Ἀλαβάνδα Β' τόμ. σελ. 149).

ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ. Τὸ προνόμιον τῆς αὐτονομίας ἀπενεμήθη ὑπὸ τῶν
Ῥωμαίων εἰς τινὰς πόλεις, κυρίως ἐν Πισιδίᾳ, Κιλικίᾳ καὶ Συρίᾳ.
Περὶ δὲ τοῦ νόμου (*lex*) ἢ τῆς πολιτείας τῶν τοιούτων πόλεων ἴδε
Marquardt, Handbuch der römischen Alterthü-
mer, IV, σ. 78.

ΕΒΔΟΜΗ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ, ἥτοι πόλις ἐξδόμη τῆς Ἀσίας, ἡ Μαγνησία
(τόμ. Β' σελ. 123), ἐν σχέσει πρὸς τὴν τάξιν τῆς προτεραιότητος
ἣν ἐλάμβανεν ἡ πόλις ἐν τῇ πανηγυρικῇ πομπῇ, δι' ἧς ἤρχοντο οἱ
ἀγῶνες οἱ καλούμενοι Κοινὰ Ἀσίας.

ΕΛΕΥΘΕΡΑ, *Civitas libera*, ἐπίθετον ἀναφερόμενον εἰς τὰς πόλεις
ἐκείνας αἵτινες ἔλαβον τὰ δικαιώματα καὶ προνόμια τῆς ἐλευθερίας
παρὰ τῶν Ῥωμαίων δόγματι τῆς συγκλήτου (*Senatus con-*

sultum). Τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθερίας (*libertas*) ἦτο ἐκουσία δωρεά, δυναμένη νὰ ἀνακληθῇ ἐὰν οὕτως ἐδόκει τῇ Ῥώμῃ. ("Ιδε Τακίτου *Ann.* XII, 58).

Η ΤΟ[ΥΣ] ΚΑΠΟΥΣ ΕΧΟΥΣΑ (;) Φύλαξ τῶν ἱερῶν ἀλσῶν; (Τερμυσός, τόμ. Β'. σελ. 275).

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ. Ὁ τίτλος οὗτος σπανίως ἀπαντᾷ ἐν τῇ κυριολεκτικῇ αὐτοῦ ἐννοίᾳ, «μήτηρ πόλις» τῶν ἀποικιῶν αὐτῆς. Ἐν τούτοις ἴδε τὴν ἐπὶ τινων αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων τῆς ἐν Βιθυνίᾳ Ἡρακλείας ἐπιγραφὴν ΗΡΑΚΛΕΩΤΑΝ ΜΑΤΡΟΣ ΑΠΟΙΚΩΝ ΠΟΛΕΩΝ (τόμ. Β'. σελ. 29). Πολλὰ ὅμως πόλεις, αἵτινες οὐδέποτε ἐξέπεμψαν ἀποικίας, ἐκαλοῦντο μητροπόλεις. Κατὰ τὰς τοιαύτας περιπτώσεις ἡ λέξις σημαίνει ἀπλῶς τὴν πρωτεύουσαν πόλιν τῆς ἐπαρχίας ἢ τοῦ διαμερίσματος. Εἰς τινὰς δὲ ἐπαρχίας, ὡς ἐν Ἀσίᾳ, ὑπῆρχον πολλὰι μητροπόλεις, ὅπερ ἐξηγεῖται ἴσως ἐκ τούτου, ὅτι δηλ. αἱ τοιαῦται ἐπαρχίαι ἀπετελοῦντο ἐκ διαφόρων πρότερον διακεκριμένων μερῶν. Ἐν τούτοις εἰς πολλὰς περιπτώσεις, ὁ τίτλος μητρόπολις φαίνεται ὅτι ἀπενεμήθη ἀπλῶς ὡς τιμητικὴ τις διάκρισις, καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἀσίαν, πιθανῶς ἀπενεμήθη εἰς τὰς πόλεις ἐκείνας, εἰς τὰς ὁποίας ἐπανηγυρίζοντο οἱ ἀγῶνες οἱ καλούμενοι κοινὰ Ἀσίας. Ὡσαύτως ὁ τίτλος μητρόπολις τῆς Ἰωνίας, ὃ τῇ Μιλήτῳ διδόμενος (*Corp. Ins. Att.* III, 480), δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ὡς ἀναφερόμενος εἰς τὴν πανιώνιον πανήγυριν κοινὸν γ' πόλεων, κοινὸν πανιώνιον, ἢ κοινὸν μητροπολιτῶν τῶν ἐν Ἰωνίᾳ, κτλ., κοινὴν εἰς τὰς τρισκαίδεκα πόλεις τοῦ Ἰωνικοῦ συνδέσμου. Ἀλλῇ ὁμως σημασίᾳ πρέπει νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὸν τίτλον μητρόπολις, ὅταν ὑπάρχῃ λόγος ἵνα ὑποθέσῃ τις, ὅτι ἐλήφθη ἔνεκα θερησκευτικῶν ἀφορμῶν. Τότε δὲ σημαίνει «πόλιν τῆς Μητρος», Κυβέλης δηλαδή. Ἴδε τὰ ἀνάλογα ὀνόματα Διόσπολις, Αἰτόπολις, κτλ.

ΝΑΥΑΡΧΙΣ, ἦτο τίτλος ἀπονεμηθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἢ ἰδιοποιηθεὶς ὑπὸ διαφόρων ναυτικῶν πόλεων οἰαι, ἢ Νικόπολις τῆς Ἠπείρου, οἱ Τόμοι τῆς Μυσίας, ἢ Σίδη τῆς Παμφυλίας, αἱ Αἰγαί, ἢ Κώρυκος καὶ ἡ Σεβαστιή τῆς Κιλικίας, τὰ Δῶρα, ἢ Σιδὼν καὶ ἡ Τρίπολις τῆς Φοινίκης, ἔνεκα τοῦ ἐπικαίρου αὐτῶν ὡς ναυτικῶν σταθ-

μῶν ἢ ἔνεκα τῆς ναυτικῆς αὐτῶν σπουδαιότητος εἰς τὰς ἰδίας αὐτῶν ἐπαρχίας.

ΝΕΩΚΟΡΟΣ, πιθανῶς «φύλαξ ναοῦ», ἦτο τίτλος ἀποδιδόμενος εἰς ἐκείνους εἰς οὓς ἦτο ἀνατεθειμένη ἡ ἐν καλῇ καταστάσει διατήρησις τῶν ἱερῶν οἰκοδομημάτων καὶ ἐν γένει ἡ ἐποπτεία ἐπὶ πασῶν τῶν ὑποθέσεων τῶν ἔχουσιν σχέσιν πρὸς τὴν ἐμπρέπουσαν τήρησιν τῶν ἱερῶν τελετῶν καὶ ἱεροπραξιῶν, ἔτι δὲ καὶ εἰς τὴν ἀσφαλῆ διαφύλαξιν τοῦ θησαυροῦ τοῦ ναοῦ. Τὸ ὑπουργημα τοῦ νεωκόρου ἦτο ἀξίωμα συχνὰ ἀπονεμόμενον εἰς τοὺς ὑπάτους ἄρχοντας τῆς Πολιτείας, οἳ ἦσαν οἱ ἄρχοντες, οἱ στρατηγοί, οἱ πρυτάνεις, οἱ γραμματεῖς κλπ.

Τὴν προσωνυμίαν ταύτην συνηθέστατα πόλις τις ἀπένεμεν εἰς ἑαυτὴν ὡς τίτλον τιμῆς. Τῆς συνηθείας ταύτης παρέχουσι τὰ αὐτοκρατορικὰ νομίσματα πλείστας ἀποδείξεις, ὡς ἐπίσης καὶ τὸ γνωστότατον χωρίον τῶν Ἀποστόλων (XIX, 35): «Ἄνδρες Ἐφεσιοί, τίς γάρ ἐστιν ἄνθρωπος, ὃς οὐ γνώσκει τῶν Ἐφεσίων πόλιν νεωκόρον οὖσαν τῆς μεγάλης θεᾶς Ἀρτέμιδος καὶ τοῦ Διοπετιοῦς;»

Οὕτως ὡσαύτως, ὅτε ἰδρύνοντο ναοὶ καὶ ἀνηγείροντο βωμοὶ πρὸς τιμὴν τοῦ Ῥωμαίου αὐτοκράτορος καὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς πόλεως, αἱ δουλόφρονες Ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Ἀσίας ἐξητοῦντο ἄδειαν καὶ συνήθως ἤξιοντο αὐτῆς γὰρ ὀνομάζωσιν ἑαυτὰς ΝΕΩΚΟΡΟΥΣ, προστιθεμένων ἢ ἐξυπακουομένων τῶν λέξεων ΤΩΝ ΣΕΒΑΣΤΩΝ. Ἡ αὐτοκρατορικὴ νεωκορία συναπέφερε πιθανῶς τὸ δικαίωμα τῆς προεδρείας εἰς τὰς πανηγύρεις τοῦ Ἀγούστου (ΣΕΒΑΣΜΙΑ), ἀνήκοντος εἰς τοῦτο καὶ τοῦ καθήκοντος τῆς προμηθείας τῶν δαπανῶν διὰ τὰς θυσίας καὶ τοὺς ἀγῶνας. Ἔστιν ὅτε φαίνεται ὅτι ἡ νεωκορία ἀνενεοῦτο εἰς τὰς περιφανεστέρας πόλεις. Οὕτως ἡ Ἐφεσος ἐπὶ Κλαυδίου εἶνε ἀπλῶς ΝΕΩΚΟΡΟΣ, ἀπὸ Ἀδριανοῦ δὲ μέχρι Καρακάλλα ΔΙΣ ΝΕΩΚΟΡΟΣ, κατόπιν ἐπὶ Καρακάλλα ΤΡΙΣ ΝΕΩΚΟΡΟΣ, καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἐλαγαβάλου ΤΕΤΡΑΚΙΣ ΝΕΩΚΟΡΟΣ, κατόπιν πάλιν ἐπὶ Μαξιμίνου ΤΡΙΣ ΝΕΩΚΟΡΟΣ. Ὁμοίαι τις ἐπιστροφὴ ἀπὸ μεγαλητέρου εἰς μικρότερον ἀριθμὸν παρετηρήθη εἰς διαφόρους πόλεις. Ὁ Eckhel ὑποθέτει πρὸς ἐξήγησιν τούτου, ὅτι νεωκορία ἀπονεμθεῖσα ὑπὸ θανόντος αὐτοκράτορος, οὗτινος τὸ ὄνομα δὲν ἦτο πλέον ἐν τιμῇ, δυνατὸν γὰρ ἦκυ-

ρώθη ἢ ἐξηλείφθη, εἴτε διότι ἡ διαρκὴς αὐτῆς διατήρησις ἐπέβαλλε μεγάλας δαπάνας, εἴτε ἴσως πρὸς κολακείαν τοῦ νέου αὐτοκράτορος εἰς ὃν ἡ μνεῖα εὐεργετημάτων ἀπονεμηθέντων ὑπὸ τοῦ προκατόχου του ἐδύνατο νὰ ᾔτο δυσάρεστος.

ΠΡΩΤΗ. Ἡ ἀκριβὴς σημασία τοῦ τίτλου πρώτη ἐγένετο ὑποκείμενον τοσαύτης σχεδὸν συζητήσεως μεταξὺ τῶν ἀρχαιολόγων, ὅσον ἡ ἀντιποίησης τῆς κτήσεως αὐτοῦ ἦτο ἀφορμὴ σφοδρᾶς φιλονεικίας μεταξὺ ἀντιζήλων πόλεων κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους. Μεταξὺ τῶν πόλεων, αἵτινες ἠξίουσαν τὸ πρωτεῖον εἰς τὰς διαφόρους ἐπαρχίας ἦσαν ἡ Νίκαια καὶ ἡ Νικομήδεια ἐν Βιθυνίᾳ, ἡ Ἐφεσος καὶ ἡ Σμύρνη ἐν Ἰωνίᾳ, τὸ Πέργαμον ἐν Μυσίᾳ καὶ ἄλλαι. Δίων ὁ Χρυσόστομος καταγελά τὴν ἔριν ταύτην καὶ ψέγει τοὺς ἐρίζοντας περὶ ὅλως ματαίου τίτλου οὐδὲν σημαίνοντος, ὡς καταφαίνεται ἐκ τοῦ ἀκολούθου χωρίου: «ἡμεῖς δὲ οἴομεθα, ἐὰν ἐπιγραφῶμεν πον πρωτοί, τὸ πρωτεῖον ἔξιν ποῖον, ἄνδρες Νικομηδεῖς, πρωτεῖον; — οὐ τί τὸ ὄφελός ἐστιν; οὐ τί τὸ ἔργον; ἀφ' οὗ πότερον πλουσιώτεροι γενησόμεθα ἢ μείζονες ἢ δυνατώτεροι; κτλ.» (Δόγ. XXXVIII, 144). Προσθέτει δὲ διὰ τῶν λέξεων ἀρχαίας Ἑλληνικῆς παροιμίας «περὶ ὄνου σκιᾶς διαφέρονται». Ἡ πιθανωτέρα ἐξηγήσεις εἶνε, ὅτι ὁ τίτλος πρώτη, ὁμοίως τῷ ἐφαρμοζομένῳ τῇ Μαγνησίᾳ ἐβδόμη τῆς Ἀσίας, καὶ τρίτη τῶν ἐκεῖ τῇ Ἀσπένδῳ (Φιλοστρ. Βίος Ἀπολλ. I, 15) ἀναφέρετο ἀπλῶς εἰς τὴν τάξιν τῆς προτεραιότητος τῶν διαφόρων πόλεων εἰς τὰς μεγάλας πομπάς, δι' ὧν ἐγίνετο ἡ ἑναρξίς τῶν κοινῶν ἀγώνων. Οὕτως, ὅταν ἡ Ἐφεσος προσαρμόζῃ ἐαυτῇ ὑπερηφάνως τὸν τίτλον ἢ πρώτη πασῶν μεγίστη, μόνοι πρωτοί Ἀσίας, κτλ. καὶ ἡ Σμύρνη, πρωτοί Ἀσίας κάλλει καὶ μεγέθει, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ἀναφέρονται εἰς τὰ Κοινὰ Ἀσίας, τὰ ὅτε μὲν ἐν Ἐφέσῳ διὲ δὲ ἐν Σμύρνῃ πανηγυριζόμενα. Παρομοίως ὅταν ἀναγινώσκομεν ὅτι ἡ Μυτιλήνη εἶνε πρώτη Λέσβου, ἡ Σάμος πρώτη Ἰωνίας, αἱ Τράλλεις πρώτη Ἑλλάδος κτλ. (ἄλλα παραδείγματα ἴδε ἐν Συλλάβῳ Δ', ἐν λ. πρώτη), φαίνεται ὅτι ἦσαν πρωταί εἰς τὰς ἐγχωρίους πανηγύρεις τὰς καλουμένας κοινὰ Λεσβίων, κοινὰ Ἰώνων καὶ κοινὸν τῆς Ἑλλάδος (C. I. Gr. 5852).

ΦΙΛΗ ΣΥΜΜΑΧΟΣ ΡΩΜΑΙΩΝ ἢ ΠΙΣΤΗ ΦΙΛΗ ΣΥΜΜΑΧΟΣ ΡΩΜΑΙΩΝ, *Civitas foederata*, τίτλος εἰς ὃν ἐδικαιοῦτο μόνον αἱ πόλεις ἐκεῖναι, ὧν μεταξὺ καὶ τῆς Ῥώμης ὑπῆρχε συνθήκη, δι' ἧς ὠρίζετο *ut eosdem, quos populus Romanus, amicos atque hostes habeant* (Διόσιον 38, 1, 10). Ἴδε Σίδην (τόμ. Β', σελ. 263) καὶ Σίλλων (τόμ. Β', σελ. 236).
ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΣ — *Amica Romanum*, Καρχαί (τόμ. Β', σελ. 421). ἴσως τῆς αὐτῆς σημασίας πρὸς τὸ προηγούμενον.

(ε) Κενοὶ τίτλοι.

ΑΡΙΣΤΗ ΜΕΓΙΣΤΗ, Νίκαια, (τόμ. Β', σελ. 34).
Γ[ΝΩΡΙΜΟΣ;], Ἀβίλα (τόμ. Β', σ. 382), Γάδαρα (τόμ. Β', σ. 383).
ΕΝΔΟΞΟΣ, Σίδη (τόμ. Β', σελ. 263), Ἀνάξαρχος (τόμ. Β', σελ. 283), Δαμασκός (τόμ. Β', σελ. 379).
ΕΝΔΟΞΟΤΕΡΑ, Σύεδρα (τόμ. Β', σελ. 304).
ΕΝΤΙΜΟΣ, Δαλασσίς, (τόμ. Β', σελ. 292).
ΕΠΙΣΗΜΟΣ, Νεάπολις Σαμαρείας (τόμ. Β', σελ. 403).
ΕΣΤΙΑ ΘΕΩΝ, Γερμανικόπολις (τόμ. Β', σελ. 18).
ΕΥΣΕΒΗΣ, Ζεφύριον (τόμ. Β', σελ. 286).
ΕΥΣΕΒΗΣ ΚΑΙ ΕΥΓΕΝΗΣ, Νίκαια (τόμ. Β', σελ. 34).
ΘΕΙΟΣ, Καρχαί (τόμ. Β', σελ. 421).
ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΗ, Σίδη (τόμ. Β', σελ. 263).
ΜΑΤΡΟΣ ΑΠΟΙΚΩΝ ΠΟΛΕΩΝ, Ἡράκλεια Βιθυνίας, (τόμ. Β', σελ. 29). Ἴδε καὶ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ.
ΜΥΣΤΙΣ Σίδη (τόμ. Β', σελ. 263).
ΠΕΙΟΣ (;), εὐσεβής; ἀπὸ Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς (*Pius*); Ἐφεσος (τόμ. Β', σελ. 110).
ΣΕΜΝΗ, Σύεδρα (τόμ. Β', σελ. 304).

§ 17. Συμμαχικὰ νομίσματα.

Συμμαχίαι δύο ἢ πλείονων πόλεων εὐρίσκονται συγχρότατα ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων, ἰδίᾳ δὲ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ. Ἡ μεταξὺ δύο πόλεων σύμπνοια ἐκφράζεται διὰ τῆς λέξεως ΟΜΟΝΟΙΑ, ὡς ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΚΑΙ ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ. Οἱ τύποι τῶν

συμμαχικῶν νομισμάτων εἶνε ποικίλοι, ἀλλὰ πάντοτε σχεδὸν περιέχουσιν εἰδὸς τι ὑπαινιγμοῦ περὶ τῆς συμμαχίας. Πολλάκις δὲ αἱ σύμμαχοι πόλεις ἀντιπροσωπεύονται ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτῶν θεοτήτων. Οὕτω συμμαχικὸν νόμισμα τῆς Ἐφέσου, Σμύρνης καὶ Περγάμου, φέρει ὡς τύπον Ἀρτεμιν τὴν Ἐφεσίαν, τὴν Νέμεσιν τῆς Σμύρνης καὶ τὸν Ἀσκληπιὸν τοῦ Περγάμου. Ἐνίοτε οἱ τύποι θεωροῦνται καὶ μόνον ἐπαρκεῖς, ἵνα δηλώσωσι τὰς πόλεις ὧν μετὰξὺ συνωμολογήθη ἡ συμμαχία, ἀναγραφομένου ἐπὶ τοῦ νομίσματος μόνου τοῦ ὀνόματος τῆς ἐκδόσεως τὸ νόμισμα πόλεως, ὡς ΟΜΟΝΟΙΑ ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΩΝ, τῶν ἀπεικονιζομένων θεοτήτων σαφέστατα δεικνυουσῶν, ὅτι ἡ ἐν λόγῳ συμμαχία ἦτο μετὰξὺ Μυτιλήνης, Περγάμου, Ἐφέσου καὶ Σμύρνης. Ἄλλος τύπος συχνὰ ἀπαντῶν, εἶνε δύο συμπεπλεγμένα χεῖρες. Τὸ ἔμβλημα τοῦτο ἀντικαθιστᾷ ἐνίοτε τὴν λέξιν ΟΜΟΝΟΙΑ, περὶ ἧς δύναται νὰ λεχθῇ, ὅτι ἐνυπάρχει ἐν τῷ τύπῳ.

Ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀκριεῆ φύσιν τῶν ἐπὶ Ἑλληνικῶν νομισμάτων τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων μνημονευομένων ὁμονοιῶν, ὁ Eckhel ὁρθῶς παρατήρησεν (IV, 338) ὅτι δὲν εἶνε δυνατόν νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀληθεῖς συμμαχίαι ἐπὶ σκοπῷ ἀμοιβαίας ἀμύνης ἢ καὶ ὡς νομισματικαὶ ἐνώσεις, καθότι τοῦτο δυσκόλως ἤθελεν ἐπιτραπῇ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων αὐτῶν δεσποτῶν. Ἐνίοτε, ὅτε αἱ σύμμαχοι πόλεις συμβαίνει νὰ γειτνιάζωσι, δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι αἱ συμμαχίαι ἀπέβλεπον εἰς τὸν ἀπὸ κοινοῦ πανηγυρισμὸν ἀγώνων καὶ ἐορτῶν προκειμένου ὁμοῦ περὶ πόλεων ἀπομακρυσμένων ἀλλήλων, αὗται οὐδὲν περισσότερον δύνανται νὰ εἶνε ἢ ἀπλῶς κεναὶ προσηγορίαι τῆς μιᾶς πόλεως πρὸς τὴν ἄλλην.

§ 18. Νομίσματα ἀποικιακά.

Ἡ νομισματοκοπία τῶν Ῥωμαϊκῶν ἀποικιῶν ἐν τῷ δυτικῷ τμήματι τῆς Αὐτοκρατορίας ἔληξε πρωϊαῖατα. Ἐν Σικελίᾳ δὲν ἐκτείνεται πέραν τῆς βασιλείας τοῦ Αὐγούστου· ἐν Ἀφρικῇ καὶ Νομαδικῇ τῆς τοῦ Τιβερίου· ἐν Ἰσπανίᾳ τῆς τοῦ Καλιγούλα. Ἡ Βάβα τῆς Μαυριτανίας εἶνε ἡ μόνη ἀποικία ἐν τῇ Λύσει, ἣτις ἐξηκολούθει κόπτουσα νομίσματα μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Γάλβα, 68-69 μ. Χ. (Eckhel, IV. 500).

Ἐξ ἄλλου ἐν τῇ Ἀνατολῇ τὰ ἀποικιακὰ νομίσματα παρετάθησαν, ὡς τὰ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων, μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Γαλλιανοῦ. Μέγας

ἀριθμὸς πόλεων δὲν ἀπωκίσθησαν πράγματι πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σεπτιμίου Σεουήρου ἢ καὶ βραδύτερον. Σχεδὸν πᾶσαι αἱ τοιαῦται πόλεις ἡραγκάσθησαν κατὰ τὴν ἀποίκισίν των νὰ δεχθῶσι τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν ἀντὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἣς πρότερον ἐποιοῦντο χρῆσιν. Οἱ τύποι τῶν ἀποικιακῶν νομισμάτων εἶνε ποικίλοι. Ὑπάρχουσιν ἐν τούτοις, ὀλίγοι τινές, οἱ ὁποῖοι ἔνεκα τῆς συχνῆς αὐτῶν ἐμφανίσεως ἐπὶ τῶν ἀποικιακῶν καὶ μόνον ἐπὶ τῶν τοιούτων νομισμάτων, πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἰδίως ἀποικιακοὶ τύποι. Οἷτοι δ' εἶνε οἱ ἑξῆς: —

(α) Ὁ ἰδρυτὴς τῆς ἀποικίας ἐκτελὼν τὴν ἱερὰν τυπικὴν ἱεροπραξίαν τοῦ καθορισμοῦ τῶν ὁρίων τῆς πόλεως, δι' ἀρότρου εἰς τὸ ὅποιον εἶνε ἐξευγμένοι ταῦρος καὶ δάμαλις, Πρὸς Σεργίου, *ad Virg. Aen. VII. 755*, «*Conditores enim civitatis taurum in dexteram, vaccam intrinsecus jungabant, et incincti ritu Gabino, id est, togae parte caput velati, parte succincti, tenebant stivam incurvam ut glebae omnes intrinsecus cederent. Et ita sulco ducto loca murorum designabant, aratrum suspendentes circa loca portarum.*»

(β) Στρατιωτικαὶ σημαῖαι, συνοδευόμεναι ἐνίοτε ὑπὸ τῶν ἀριθμῶν τῶν λεγεόνων ἐξ ὧν ἐλήφθησαν οἱ ἀποικοί.

(γ) Ἡ λύκαινα καὶ οἱ δίδυμοι (Ῥωμύλος καὶ Ῥώμος), σύμβολον τῆς Ῥωμαϊκῆς καταγωγῆς τῆς ἀποικίας.

(δ) Ὁ Αἰνείας φέρων τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἀγχίσην καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ μικροῦ Ἀσκανίου.

(ε) Ὁ σάτυρος Μαρσύας ἰστάμενος μετ' ἀννηρωμένης τῆς δεξιᾶς χειρὸς καὶ φέρων ἀσκὸν οἴνου ἐπ' ὤμου ἐν τῇ στάσει τοῦ ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ ἀγορᾷ περιφήμου ἀγάλματος, σύμβολον δὲ τοῦ *jus Latinum*, οὗτινος ἀπήλauen ἡ πόλις (Πρὸς Σεργίου, *ad Aen. III, 20, IV, 58* καὶ Μακροβίου *Saturn. IV. 12.*)

Αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν ἀποικιακῶν νομισμάτων εἶνε κατ' ὀνομαστικὴν πῶσιν, συχνὰ δὲ λίαν συγκεκομμένα ὡς C. I. A. D. ἀντὶ *Colonia Julia Augusta Diensis*, ἐπὶ νομισμάτων τοῦ Δίου. (Ἐπὶ ἄλλας συγκοπὰς ἴδε ἐν Συλλάξω Δ'. (β.). Παρὰ τὰ ὀνόματα, ἅτινα αἱ ἀποικίαι ἐλάμβανον παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἐκτίζοντο, οἷα τὰ *Julia*, *Trajana*, *Hadriana*, κτλ. συχνὰ αὗται προσελάμβανον καὶ ἐπίθετον

ἢ τίτλον πρόσθετον οἷα τὰ VICTRIX, INVICTA, FELIX, PIA, NOBILIS, PVLCHRA, PACENSIS, PRIMA GEMINA ἢ GEMELLA, CONCORDIA LAVS IVLIA, κτλ. Ἡ καταγωγή πολλῶν ἐξ αὐτῶν εἶνε ἀμφίβολος. Ὁ τίτλος GEMINA, ἐν τούτοις, σημαίνει φανερώς, ὅτι αἱ οὕτως ἀποκαλούμεναι ἀποικίαι ἰδρύθησαν ὑπὸ ἀποστράτων δύο λεγεῶνων, ἢ ἐκ λεγεῶνος καλουμένης *Gemina* ἢ *Gemella* ἕνεκα τῆς μικτῆς αὐτῆς συνθέσεως. Πρβλ. I. Καίσαρος, *Bell. Civ. III. 4.* « *Unam (legionem) quam factam ex duabus gemellam appellabat.* »

Ἐκ τῶν τίτλων ἀρχόντων, οἱ ἐξῆς ἀπαντῶσι συχνὰ ἐπὶ νομισμάτων Ῥωμαϊκῶν ἀποικιῶν (Ἰδε Συλλαβὸν Ε'. (β.)) : —

II VIR., *Duumviri.*

II VIR Q. ἢ QVINQ. *Duumviri quinquennales.*

PRAEF. II VIR., *Praefecti duumviri* PRAEF. QVINQ., *Praefecti quinquennales* IIII VIR. *Quatuor viri.*

AED., *Aediles* (Νομίματα Ἰσπανίας).

DD., *Decuriones.* Ὁ τύπος EX. D. D. σημαίνει *ex decreto decurionum.*

§. 19. Νομίματα φέροντα χρονολογίας.

Ἡ συνήθης μέθοδος, δι' ἧς οἱ ἀρχαῖοι ἐχρονολόγουν τὰ νομίματα αὐτῶν ἦτο, ὥς εἶδομεν, ἢ διὰ τῆς ἀναγραφῆς τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐπωνύμου ἐνιαυτοῦ ἀρχοντος. Ἡ δὲ συνήθεια τοῦ θέτειν χρονολογίας δι' ἀριθμῶν ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἤρξατο ἐπικρατοῦσα οὐχὶ πρὸ τῆς μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον ἐποχῆς. Μετὰ δὲ τὴν ἰδρυσιν τῆς δυναστείας τῶν Σελευκιδῶν ἐν Συρίᾳ, εἰσῆχθη ἡ συνήθεια τοῦ νὰ χρονολογῶσι τὰ βασιλικά νομίματα τῆς Συρίας συμφώνως πρὸς τὸ χρονολογικὸν σύστημα τῶν Σελευκιδῶν, τὸ ὁποῖον ὑπελογίζετο ἀπὸ τοῦ 312 π. χ. Ἐν Αἰγύπτῳ οἱ Πτολεμαῖοι ἐχρονολόγουν τὰ νομίματα αὐτῶν διὰ τῶν ἐτῶν τῆς ἀρχῆς τοῦ βασιλέως. Ἡ συνήθεια δ' αὕτη τοῦ χρονολογεῖν συμφώνως ἐποχῇ τινι ἀπέβη κοινὴ εἰς τινὰ μέρη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ Συρίας κατὰ τὴν δευτέραν καὶ πρώτην π. Χ. ἑκατονταετηρίδα, καὶ ἐξηκολούθησεν ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας.

Τὰ ἐν διαφόροις πόλεσιν ἐν χρήσει χρονολογικά συστήματα ὧφειλον τὴν ἀρχὴν αὐτῶν εἰς διαφόρους περιστάσεις. Τινὰ ἦσαν ἐγχώρια συστή-

ματα, ὑπολογιζόμενα ἐκ σπουδαίου τινὸς γεγονότος τῆς ἱστορίας τῆς πόλεως, ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς ὁποίας ἀπαντῶσιν. Ἔτερα δὲ ὑπολογίζονται ἀπὸ ἐνός, ἢ ἄλλου τῶν μεγάλων σημείων τῆς ἱστορίας τοῦ νομοῦ ἢ ἐπαρχίας ἐν τῇ ὁποίᾳ ἔκειντο αἱ τούτων χρήσιν ποιούμεναι πόλεις. Τὰ τῆς πρώτης τάξεως εἶνε συνήθως ἀδύνατον, ἔλλείπει ἐπαρκῶν ἀποδείξεων, νὰ ἀποφασίσῃ τις εἰς ποῖον γεγονὸς ὀφείλουσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν, καίτοι, δὲν εἶνε δύσκολον νὰ ὀρισθῇ τὸ ἔτος, ἀφ' οὗ ἀρχονται.

Ἐκ τῶν πασιγνώστων καὶ μεγάλως ἐν χρήσει ἱστορικῶν χρονολογικῶν συστημάτων, μνημονευτέα ἐνταῦθα τὰ ἐξῆς. Τὰ χρονολογικά δὲ συστήματα τὰ ἀπλοῦ τυπικοῦ ἐνδιαφέροντος θὰ σημειωθῶσιν ὑπὸ τὰς πόλεις, ἐνθα ἀπαντῶσιν κατάλογον δ' αὐτῶν δύναται τις νὰ εὑρῃ ἐν τῷ Συλλάβῳ Ζ', ἐ. λ. Χρονολογία.

ΧΡΟΝΟΛ. ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΩΝ ΣΕΛΕΥΚΙΔΩΝ. Μετὰ τὴν νίκην τοῦ Σελεύκου καὶ τοῦ Πτολεμαίου κατὰ τοῦ Δημητρίου ἐν Γάζῃ, ἐν ἔτει 312 π. Χ., ὁ Σέλευκος κατέλαβε τὴν Βαβυλωνίαν. Ὡς ἐκ τούτου ἡ χρονολογία τῶν Σελευκιδῶν ὑπελογίζετο ἀπὸ τῆς πρώτης Ὀκτωβρίου τοῦ 312 π. Χ.

ΠΟΜΠΗΕΙΟΝ ΧΡΟΝ. ΣΥΣΤΗΜΑ. Ἐν ἔτει 64 π. Χ. ὁ Πομπήϊος μετὰ τὴν κατατρόπωσιν τοῦ Τιγράνου εἰσῆλθεν εἰς τὴν Συρίαν. Διαρκούντος δὲ τοῦ χειμῶνος τοῦ ἔτους 64-63 π. Χ., ἐστρατοπέδευεν ἐν Δαμασκῷ καὶ πολλοὺς μῆνας κατηνάλωσε διοργανῶν τὰ τῆς Συρίας, ἣν κατέστησε Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν. Τὰ νομίσματα τῆς Ἀντιοχείας, Ἐπιφανείας καὶ Σελευκείας τῆς Συρίας, πασῶν τῶν πόλεων τῆς Δεκαπόλεως καὶ τῶν ἐν Φοινίκῃ Δώρων, ἐπικυροῦσι τοῦτο, ὅτι δηλ. ἡ Πομπήϊος ἐποχὴ ὑπολογίζεται ἀπὸ τοῦ ἔτους 64 π. Χ.

ΚΑΙΣΑΡΕΙΟΝ ΧΡΟΝ. ΣΥΣΤΗΜΑ, ὑπολογιζόμενον ἀπὸ τῆς νίκης τοῦ Καίσαρος κατὰ Πομπηίου ἐν Φαρσάλει τῇ 9 Αὐγούστου 48 π. Χ. Ἐν τούτοις ἡ πόλις Ἀντιόχεια, ὑπελόγιζε τὴν ἀρχὴν τοῦ χρονολογικοῦ συστήματος ἀπὸ τοῦ φθινοπώρου τοῦ προηγουμένου ἔτους, 49 π. Χ. Ἐξ ἄλλου οἱ κάτοικοι τῆς ἐν Συρίᾳ Λαοδικείας, ὥρισαν τὸ πρῶτον ἔτος τῆς Καισαρείου ἐποχῆς νὰ τελευτᾷ ἐν ἔτει 47 π. Χ., ὅτε ὁ Καῖσαρ διέτριψε χρόνον τινα ἐν τῇ πόλει αὐτῶν καὶ ἐχορήγησεν αὐτῇ πολλὰ εὐεργετήματα. Ἐνεκα ὁμοίων λόγων αἱ Αἰγαὶ τῆς Κιλικίας καὶ τὰ Γάζαλα τῆς Συρίας ὑπελόγιζον τὴν ἀρχὴν τοῦ Καισαρείου χρονολογικοῦ συστήματος ἀπὸ τοῦ ἔτους 47 π. Χ.

ΑΚΤΙΑΚΟΝ ΧΡΟΝ. ΣΥΣΤΗΜΑ, χρονολογούμενον ἀπὸ τῆς παρὰ τὸ "Ακτιον ἐν ἔτει 31 π. Χ. νίκης τοῦ Καίσαρος κατὰ τοῦ Ἀντωνίου. Ἰδε Βέρροια, τόμ. Α'. σελ. 310, Ἀντιόχεια, τόμ. Β'. σελ. 370, Ἀπάμεια, τόμ. Β'. σελ. 373, Ῥώσος, τόμ. Β'. σελ. 377, καὶ Σελεύκεια, τόμ. Β'. σελ. 378.

Ὁ τρόπος τῆς δηλώσεως τῆς χρονολογίας ἔχει ὡς ἑξῆς: —

Μονάδες. . . .	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Α	Β	Γ	Δ	Ε	Ϛ	Ζ	Η	Θ
Δεκάδες. . . .	10	20	30	40	50	60	70	80	90
	Ι	Κ	Λ	Μ	Ν	Ξ	Ο	Π	Ρ
Ἑκατοντάδες .	100	200	300	400	500	600	700	800	900
	Ρ	Σ	Τ	Υ	Φ	Χ	[Ψ	Ω	Ἀ]

Τῶν ἀριθμητικῶν σημείων προηγεῖται ἐνίοτε ἡ λέξις ΕΤΟΥΣ, ὡς ΕΤΟΥΣ ΡΛΓ = 133. Ἐπὶ τῶν Αἰγυπτιακῶν νομισμάτων, ἐπὶ τε τῶν Πτολεμαίων καὶ τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων, ὁ χαρακτήρ L προηγεῖται σχεδὸν πάντοτε τῆς χρονολογίας. Τὸ σημεῖον τοῦτο εἶνε ἀρχαῖον Αἰγυπτιακὸν σύμβολον, οὗτινος γίνεται χρῆσις ἐπὶ τῶν παπύρων πρὸς δήλωσιν, ὅτι οἱ ἀκολουθοῦντες χαρακτῆρες εἶνε ἀριθμητικοί. Πρῶτον ἐθεωρεῖτο ὡς τὸ ἀρχικὸν γράμμα τῆς σπανίας λέξεως λυκάβας, ἣτις σημαίνει ἔτος, ἀλλ' ἀναμφιβόλως τοῦτο ἦτο ἡμαρτημένη ἐξήγησις.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- Τὰ χρυσᾶ νομίσματα διακρίνονται διὰ τοῦ μονογραφήματος Φ.
 Τὰ ἐξ ἡλέκτρου » » » » ΒΕ ἢ ΗΛ.
 Τὰ ἀργυρᾶ » » » » Ρ.
 Τὰ ἐκ κράματος (Billon καὶ Potin) (πάντοτε ἐξ ἀργύρου καὶ
 χαλκοῦ) διακρίνονται διὰ τοῦ μονογραφήματος. Φ.
 Τὰ χαλκᾶ νομίσματα » » » » Α.
 Ὁ ἐκ μετάλλου δίσκος ἐφ' οὗ ἐκόπησαν οἱ τύποι καλεῖται *Πέταλον*.
 Ἡ ἐμπροσθία ὄψις τοῦ νομίσματος δηλοῦται διὰ τοῦ Ἑμπρ.
 Ἡ δὲ ὀπισθία διὰ τοῦ Ὀπ.
 Τὸ κύριον ἐπίσημον ἢ ἐμβλημα τῆς ἐμπροσθίας ἢ ὀπισθίας ὄψεως κα-
 λεῖται *Τύπος*.
 Τὰ πρόσθετα ἐμβλήματα ἢ τύποι καλοῦνται *Σύμβολα*.
 Ὁ μεταξὺ τοῦ τύπου καὶ τῆς στεφάνης τοῦ νομίσματος χώρος καλεῖ-
 ται *Πεδίον*.
 Τὸ κατώτερον μέρος τοῦ ὑπὸ τὸν τύπον χώρου, τὸ διὰ ὀριζοντίου γραμ-
 μῆς χωριζόμενον ἀπὸ τοῦ λοιποῦ πεδίου καλεῖται τὸ Ἑξεργον.
 Μέρη τοῦ νομίσματος ἐγκεχαραγμένα ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ πεδίου
 καλοῦνται Ἑγκοίλα.

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ

ΙΣΠΑΝΙΑ

[Heiss, Monnaies antiques de l'Espagne. Paris 1870.
Delgado, Medallas autonomas de Espana. Seville, 1871—1876.
Zobel de Zangróniz, Estudio histórico de la moneda antigua
Espagnola. Madrid 1879].

Τὰ ἀρχαῖα νομίσματα τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου διαίρουνται εἰς τὰς ἐξῆς τάξεις: Ἑλληνικά, Φοινικικά, Ἰσπανοκαρχηδονικά, Ῥωμαιοῖβηρικά καὶ Ῥωμαϊκά.

Πρὸ τοῦ 350 π. Χ. περίπου.

Ἀθέβαια νομισματοκοπεῖα. Τὰ ἀρχαιότατα τῶν ἐν Ἰσπανίᾳ κοπέντων νομισμάτων εἶνε μικρὰ κλάσματα τῆς φωκαϊκῆς δραχμῆς καὶ δὴ τρίται, ἕκται, δωδεκάται καὶ εἰκοστὰ τέταρτα, ἔλκοντα ἕκαστον χωρὶς περὶ τοὺς 18, 9, $4\frac{1}{2}$ καὶ $2\frac{1}{4}$ κόκκους. Τὰ νομίσματα ταῦτα εἶνε ἐκ τῆς τάξεως ἐκείνης, ἣτις φαίνεται ὅτι ἐκυκλοφόρει εἰς διαφόρους ἑλληνικὰς ἀποικίας τῶν βορειοδυτικῶν ἀκτῶν τῆς Ἰταλίας καὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Λιγυρίας. Ἐν τούτοις τὰ ἐξ αὐτῶν εὑρεθέντα ἐν Ἰσπανίᾳ εἶνε ὀλιγώτερον ἀρχαῖα τὴν τεχνοτροπίαν τῶν ἀνακαλυφθέντων ἐν ἔτει 1867 ἐν Auriol τοῦ νομοῦ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ῥοδανοῦ (Bouches-du-Rhône) καὶ ἐν Οὐαλατέρρᾳ τῆς Τοσκάνης (*Revue Numismatique* N. S. XIV, 348—360 καὶ *Periodico di Numismatica*, 1872, 208). Τὰ μικρὰ ταῦτα νομίσματα φέρουσι κατὰ τὸ πλεῖστον ἀρχαϊκὰς κεφαλὰς ἐπὶ τῆς κυρίας ὀψεως καὶ ἔγκοilon εἰς τὸ ὀπισθεν πεδῖον τοῦ νομίσματος.

Ἐμπορία. Ἡ πόλις αὕτη ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν Φωκαέων τῆς Μασσαλίας κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τῆς τετάρτης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Ἐκεῖτο δὲ παρὰ τὸ βορειοανατολικὸν ἄκρον τῆς Ἰσπανίας καὶ ταχέως ἀπέβη εἰς τῶν κυρίων λιμένων τοῦ δυτικοῦ μέρους τῆς Μεσογείου, ὑποσκελίσασα τὴν γείτονα πόλιν Ῥόδην.

Περὶ τὰ 350—250 π. Χ.

Μεταξὺ τῶν Ἰσπανικῆς προελεύσεως ἀβεβαίων νομισμάτων, ὧν ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν, ὑπάρχουσί τινα ἔχοντα τύπους ἑκατέρωθεν, φέροντα δὲ τὰς ἐπιγραφὰς Ε, ΕΜ καὶ ΕΜΡ. Ταῦτα φέρουσιν ἔμπροσθεν μὲν κεφαλὴν Περσεφόνης ἢ Ἀθηνᾶς, ὀπίσθεν δὲ ἀλέκτορα, ἐν ἣ δύο φύλλα κισσοῦ, τρεῖς ἀστραγάλους, ἰχθύν, δῖωτον ἀγγεῖον, κεφαλὴν βοὸς κατ' ἐνώπιον, κεφαλὴν λύκου, γλαῦκα, ἀνθρωποκέφαλον ταῦρον ἢ τράγον ἱστάμενον. Αἱ νεώτεραι ποικιλίαι φέρουσιν ἐνίοτε κεφαλὴν γυναικὸς μετὰ κυματιζούσης κόμης ἢ κεφαλὴν Περσεφόνης ἐν κατατομῇ, ὀπίσθεν δὲ ἰππέα μετ' ἡνεμωμένης χλαμύδος, πτηνόν, ἱπτάμενον Πήγασον, οὗ ἡ κεφαλὴ ἐνίοτε ἀπομιμείται τὸ σχῆμα πτερωτοῦ Ἑρωτιδῆος πηδῶντος. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι πηγασοφόροι ὁβολοὶ εἶνε σύγχρονοι τῶν γνωστοτέρων δραχμῶν τῶν Ἐμποριῶν, τῶν ὁποίων αἱ κυριώτεραι ποικιλίαι εἶνε αἱ ἑξῆς·

Βραχὺ πρὸ τοῦ 250 π. Χ.

ΕΝΠΟΡΙΤΩΝ Κεφαλὴ Περσεφόνης ἀντιγεγραμμένη ἐκ τῶν Σικελο-φοινικικῶν νομισμάτων.	Ἴππος ἱστάμενος στεφανούμενος ὑπὸ Νίκης ἱπταμένης. (Heiss, <i>Mon. ant. de l'Espagne</i> Πίν. I. 1) ρ. Δραχμὴ
Ὅμοία κεφαλὴ περικυκλουμένη ὑπὸ δελφίνων.	ΕΝΠΟΡΙΤΩΝ Πήγασος ἱπτάμενος δ. (Heiss, Πίν. I. 2) ρ. Δραχμὴ
Ὅμ.	ΕΜΠΟΡΙΤΩΝ Πήγασος πρὸς δ. ἔχων τὴν κεφαλὴν ἐσχηματισμένην ὁμοίως Ἑρωτι πηδῶντι (Heiss. Πίν. I. 3—7) . . . ρ. Δραχμὴ
Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος δ., πρὸ αὐτῆς δελφῖνες.	Ὅμοίως. (Heiss, Πίν. I. 8) ρ. Δραχμὴ

Αἱ δραχμαὶ αὗται εἶνε τοῦ αὐτοῦ σταθμητικοῦ κανόνος πρὸς τὰς τῆς Μασσαλίας, Ῥόδης καὶ Γαδεΐρων. Ἐλκουσι δὲ μεταξύ 78 καὶ 62 κόκκων.

Περὶ τὰ 250—206 π. Χ.

Αἱ δραχμαὶ τῆς περιόδου ταύτης κοπεῖσαι ἐν ταῖς Ἐμπορίαις καὶ ἐν τῇ γειτονίᾳ αὐτῶν φέρουσι συχνὰ ἰβηρικὰς ἐπιγραφὰς καὶ προδήλως εἶνε ἀπομιμήσεις τῶν ἀνωτέρω περιγραφέντων καθαρῶς ἐλληνικῶν νομισμάτων. Ἐκόπτοντο δὲ αὗται μέχρι τοῦ χρόνου τῆς ἐν ἔτει 206 π. Χ. συστάσεως τῆς ῥωμαϊκῆς ἐπαρχίας, τῶν χρονολογικῶς τελευταίων ταυτισθεισῶν ἤδη κατὰ σταθμὸν πρὸς τὰ ἀρχαιότερα ῥωμαϊκὰ δηνάρια τοῦ $\frac{1}{72}$ τῆς λίτρας, ἤτοι κατὰ τι ἔλασσον τῶν 70 κόκκων.

Τὰ ὑπολειπόμενα τῶν νομισμάτων τῶν Ἐμποριῶν εἶνε χαλκᾶ τῆς ῥωμαιοῖβηρικῆς κλάσεως (Ἴδε κατωτέρω σ. 7).

Ῥόδη, ἀρχαῖον κτίσμα τῆς νήσου Ῥόδου, ἔκειτο δὲ ἐν τῷ παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Πυρηναίου ἀκρωτηρίου κόλπῳ. Ἡ νομισματοκοπία αὐτῆς εἶνε σύγχρονος τῆς τῶν ἀρχαιοτέρων δραχμῶν τῶν Ἐμποριῶν, ὑφ' ὧν ὑπεσκελίσθησαν, ἀφ' οὗ ἐκυκλοφόρησαν μόνον ἐπὶ μικρὸν χρονικὸν διάστημα.

Βραχὺ πρὸ τοῦ 250 π. Χ.

ΡΟΔΗΤΩΝ Κεφαλὴ Περσεφόνης.

Ῥόδον κατηνθισμένον, ὁρώμενον ἐκ τῶν ἄνω. (Heiss, Πίν. I. 1—3) . . . $\mathcal{P}$ Δραχμὴ 78—70 κ.

Τῶν νομισμάτων τούτων, πάντων ὄντων καλῆς τεχντροπίας, ὑπάρχει μέγας ἀριθμὸς ἰβηρικῶν καὶ γαλατικῶν ἀπομιμήσεων, ὧν πολλαὶ εἶνε βαρβαρικώταται· ἀνήκουσι δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς μεταγενεστέραν περίοδον. Ὁ ὀπισθότυπος τῶν νομισμάτων τῆς πόλεως ταύτης, τὸ ῥόδον, ἀναφέρεται εἰς τὸ ὄνομα τῆς πόλεως. Πρβλ. ὡσαύτως τὸν αὐτὸν τύπον τὸν ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Ῥόδου.

Γάδαιρα (Κάδιξ), τὸ δυτικώτατον τῶν ἐμπορείων τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ἰδρυθὲν ὑπὸ τῶν Φοινίκων πολὺ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς κλασσικῆς ἱστορίας. Ἐν τούτοις τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς πόλεως ταύτης δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἤρχισαν πρὸ τῶν μέσων τῆς τρίτης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, λήγουσι δὲ ἐν ἔτει 206 π. Χ., ὁπότε ἡ πόλις ὑπετάγη εἰς τοὺς Ῥωμαίους. Οἱ τύποι τῶν νομισμάτων αὐτῆς ἀναφέρονται εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ἡρακλέους τῆς Τύρου (Μελκάθρου) καὶ εἰς τὰ ἰχθυοτροφεῖα, διὰ τὰ ὅποια τὰ Γάδαιρα ἐφημίζοντο (Ἀθηναίου VII, 315. — Πολυδεύκ. VI, 49. — Ἡσυχ. ἐν λέξει Γάδαιρα).

Πρὸ τοῦ 250—206 π. Χ. περίπου.

Κεφαλὴ τοῦ Τυρίου Ἡρακλέους (Μελ-
κάθρου) μετὰ λεοντῆς. (Heiss,
Πίν. LI, 1—4). Θῦνος ἰχθὺς καὶ φοινικικὴ ἐπιγραφὴ
לְעָבֶד הָאֱלֹהִים, κάτω δὲ רַגְלֵי
הָאֱלֹהִים P

Τὰ γνωστὰ κλάσματα εἶνε : δραχμὴ 78 κόκκων, ἡμίδραχμον 39 κόκκων, πρὸς δὲ ἕκται, δωδεκάται, καὶ εἰκοστὰ τέταρτα τῆς δραχμῆς, τῶν τριῶν τελευταίων ὄντων ἀνεπιγράφων. Ὁ σταθμητικὸς κανὼν, εἰς ὃν ἀνήκουσι τὰ νομίσματα ταῦτα, δὲν εἶνε ἐγχωρίου ἢ καρχηδονικῆς καταγωγῆς, ἀλλὰ φαίνεται ὡς ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν τῶν νομισμάτων τῶν Ἐμποριῶν καὶ τῆς Ρόδης.

Ἐβύσος. Ἡ νῆσος αὕτη (Ἰβιζα) κατῴκειτο ὑπὸ φοινικικοῦ λαοῦ. Ἀεῖποτε συνεδέετο στενῶς πρὸς τὴν Καρχηδόνα, ἐξ ἧς κατήγετο καὶ ὁ σταθμητικὸς κανὼν τῶν νομισμάτων αὐτῆς. Τὰ ἀργυρᾶ δὲ τῆς Ἐβύσου νομίσματα εἶνε πιθανῶς σύγχρονα τοῖς τῶν Ἐμποριῶν, ἀλλὰ δὲν κατέρχονται πέραν τοῦ 217 π. Χ., ὁπότε αἱ Βαλεαρίδες νῆσοι ὑπήχθησαν εἰς τὴν Ρώμην.

Κάβειρος ὀρχούμενος κατ' ἐνώπιον, Ταῦρος βαδίζων. (Heiss, Πίν. LXIII,
φέρων δὲ σφῦραν καὶ ὄφιν. 12) P

Διδραχμα 154 κ., ἡμίδραχμα 39 κ., καὶ τέταρτα δραχμῆς. Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῆς Ἐβύσου φέρουσι συνήθως ἐπὶ τῆς προσ-

θίας ὄψεως Κάβειρον μετὰ σφύρας καὶ ὄφεως, ἐπὶ δὲ τῆς ὀπισθίας ἐπιγραφὴν φοινικικὴν, **𐤀𐤖𐤁𐤓**, περιέχουσιν τὸ ὄνομα τῆς Ἐβύσου. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἐβύσου ἐνομιζέτο ὀλέθριον εἰς τὰ ἰοδόλα ἐρπετά: «Ebusi terra serpentes fugat» (Πλινίου, *H. N.* III, V, 11). Ἐκ τούτου ἴσως καὶ ὁ τύπος.

Ἰσπανοκαρχηδονικὰ νομίσματα. Ὁ ἰδρυτὴς τοῦ ἐν Ἰσπανίᾳ καρχηδονικοῦ κράτους Ἀμίλκας Βάρκας, καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ Ἀσδρούβας καὶ Ἀννίβας, κατέλιπον ἡμῖν εἰς ἀνάμνησιν τοῦ κράτους αὐτῶν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ σειρὰν ἀργυρῶν νομισμάτων, ἅτινα ὅμως εἶνε δυστυχῶς τὸ πλεῖστον ἀνεπίγραφα. Ἐν τούτοις τὸ γεγονός ἐστὶ σχεδὸν πάντοτε ἀνευρίσκονται ἐν Ἰσπανίᾳ, καθιστᾷ τὴν ἀπόδοσιν αὐτῶν ἀναμφίβολον. Νομισματοκοπεῖον αὐτῶν πρέπει ἐξ ἅπαντος νὰ ᾔτο Καρχηδὼν ἢ Νέα, ἢ πρωτεύουσα τῶν Βαρκιδῶν διοικητῶν τῆς Ἰσπανίας, παρ' ἣν εὕρηντο τὰ πλούσια ἀργυρεῖα, ἅτινα τότε ἐξεμεταλλεύθησαν τὸ πρῶτον. Ἡ νομισματοκοπία αὕτη ἄρχεται περὶ τὰ 234 π. Χ. καὶ περατοῦται ἐν ἔτει 210 π. Χ., ὁπότε ἡ πόλις τῆς Νέας Καρχηδόνος ἐκυριεύθη ἐξαπίνης ὑπὸ τοῦ Π. Σκιπίωνος. Συνίστανται δὲ ἐκ τῶν ἐξῆς τύπων:

Περὶ τὰ 234—210 π. Χ.

α') Κεφαλὴ Περσεφόνης.	Ἴππος καὶ δένδρον φοίνικος . . .	Α
Ὅμοίως.	Ἴππος ἄνευ φοίνικος	Α
Ὅμοίως.	Ἴππου κεφαλὴ	Α
β') Νεανικὴ κεφαλὴ ἀνδρός	Ἴππος καὶ φοίνιξ	Α
Ὅμοίως.	Ἴππος ἄνευ φοίνικος	Α
γ') Κεφαλὴ νεανικὴ Ἡρακλέους, δαφνοστεφής, μετὰ ῥοπάλου.	Ἐλέφας	Α
Κεφαλὴ πωγωνοφόρου Ἡρακλέους δαφνοστεφής.	Ἐλέφας μετ' ἐπιβάτου	Α
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ στρογγύλης λοφοφόρου περικεφαλαίας.	Ἴππος ἰστάμενος	Α
Ὅμοίως.	Φοίνιξ	Α

(Ἴδε *Monatsbericht d. kön. Ak. d. Wissenschaften*. Berlin, 1863)

Ὁ σταθμητικὸς κανὼν καθ' ὃν ἐκόπησαν τὰ νομίσματα ταῦτα κατάγεται ἐκ τοῦ φοινικικοῦ, τὰ εὕρισκόμενα δὲ κλάσματα εἶνε ἐξάδραγμα 354 κ., τετράδραγμα 236 κ., τρίδραγμα 177 κ., δίδραγμα 328 κ., δραγμαὶ 59 κ., καὶ ἡμίδραγμα 29 κ.

Ἡ ἀπονομὴ τῶν ἀνωτέρω περιγραφέντων νομισμάτων εἰς τὴν ἐν Ἀφρικῇ Καρχηδόνα, Νουμιδίαν καὶ Μαυριτανίαν, αἷς ἀπεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Müller, ὀφείλεται τῷ κυρίῳ Zobel de Zangroniz (*Estudio histórico de la moneda antigua Espanola*, Madrid, 1879), ὑποστηρίζαντι αὐτὴν πρῶτον μὲν διὰ τοῦ ὅτι ταῦτα εὑρέθησαν μέχρι τοῦδε μόνον ἐν Ἰσπανίᾳ καὶ μάλιστα οὐχὶ μεμονωμένως, ἀλλ' εἰς ὁλόκληρα εὐρήματα, ἔπειτα δὲ καὶ δι' ἱστορικῶν λόγων, καθ' οὓς λίαν ἀπίθανον εἶνε ὅτι οἱ Βαρχίδαὶ διοικηταὶ τῆς Ἰσπανίας, οἱ τὸν πλοῦτον αὐτῶν κτῶμενοι ἐκ τῶν πλουσίων Ἰσπανικῶν ἀργυρωρυχείων, θὰ ἤρκουντο εἰς ἀσήμαντον χάλκινον νόμισμα, ἢ ὅτι θὰ ὑπεβάλλοντο εἰς τοὺς κόπους τοῦ νὰ ἀποστέλλωσι τὸν ἄργυρον αὐτῶν ἵνα νομισματοποιηθῇ ἐν Καρχηδόνι.

Τὰ νομίσματα τοῦ α' τύπου (κεφαλὴ Περσεφόνης) ἀπενεμήθησαν ὑπὸ τοῦ Müller εἰς τὴν Καρχηδόνα, τὰ τοῦ β' τύπου (νεανικὴ κεφαλὴ ἀνδρός) εἰς τὸν Μασσανάσσην, βασιλέα τῆς Νουμιδίας (202—148 π. X.), καὶ τὰ τοῦ γ' τύπου (κεφαλὴ Ἡρακλέους) εἰς τὸν Μικίφαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ (148—118 π. X.).

Ὁ Zobel καταδεικνύει τὸ ἀπίθανον τοῦ ὅτι οἱ βασιλεῖς οὗτοι ἔκοψαν καθαρὸν ἄργυρον εἰς μεγάλας ποσότητας, καθ' ὃν χρόνον αὐτὴ ἡ Καρχηδὼν, ἐπὶ ἡμισυν αἰῶνα πρὸ τῆς καταστροφῆς της, ἠναγκάσθη μετὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν ἰσπανικῶν ἀργυρείων νὰ κόπτῃ νομίσματα ἐκ κράματος χαλκοῦ καὶ ἀργύρου. Τεχνοτροπία, ἱστορικὴ πιθανότης καὶ ἡ πρόελευσις αὐτῶν τῶν νομισμάτων, φαίνονται ἐνδεικνύοντα ἰσπανικὴν τὴν καταγωγὴν τῶν νομισμάτων ἐκ τῆς ἐποχῆς τῆς διοικήσεως τῶν Βαρχιδῶν, ἥτοι 234—210 π. X. Ὁ Zobel θεωρεῖ ἰσπανικὰ καὶ τὰ ἐξῆς νομίσματα: —

Προτομή βασιλέως μετὰ διαδήματος.	Φοινικικὴ ἐπιγραφή . . . Ρ 224 κ. 7 (Πίναξ Α. 1)
Κεφαλὴ βασιλέως μετὰ διαδήματος ¹ .	Πρᾶρα πολεμικοῦ πλοίου μετὰ κω πῶν. (Müller, <i>Num. de l'anc.</i> <i>Afrique</i> , IV, 71) Χ 117 καὶ Ρ 229 καὶ 113 κ.
Κεφαλὴ βασιλέως μετὰ διαδήματος καὶ στεφάνου περιπλεγμένων.	Ἐλέφας Ρ 108 κ. (Πίναξ Α. 2)

Ταῦτα ἀπενεμήθησαν κατὰ σειρὰν ὑπὸ τοῦ Müller τῷ Οὐερμίνῃ, βασιλεῖ τῆς Μαυριτανίας περὶ τὰ 200 π. Χ., τῷ Βόρχω Α' ἢ Β' ἢ Βογούῃ Α' τῆς Μαυριτανίας, 106—50 π. Χ., καὶ τῷ Ἰουγούρθῃ, βασιλεῖ τῆς Νουμιδίας, 118—106 π. Χ.

Ῥωμαιοῦθρηκὰ καὶ λατινικὰ νομίσματα. Ἡ μεγάλη αὕτη κλάσις νομισμάτων ὀφείλει τὴν γένεσιν αὐτῆς εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ νομίσματος εἰς Ἰσπανίαν καὶ εἰς τὴν ἐγκατάστασιν ἐγγυρίου νομίσματος ὑπὸ Ῥωμαϊκὴν ἐπίβλεψιν.

Τὰ Ῥωμαιοῦθρηκὰ νομίσματα κατετάχθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Zobel γεωγραφικῶς ὑπὸ τὰ ἐξῆς κεφάλαια:

ΙΣΠΑΝΙΑ ἢ ΕΠΙ ΤΑΔΕ (CITERIOR).

Α'. Ἀνατολικὴ χώρα.	Γ'. Κεντρικὴ χώρα.
1. Διαμέρισμα Ἐμποριῶν.	9. Διαμέρισμα Νομαντίας.
2. » Ταρρακῶννος.	10. » Βιλβίλιδος.
3. » Ἰλέρδας.	11. » Σεγοβρίγης.
4. » Σαγούντου.	
Β'. Βόρειον μέρος.	Δ'. Νοτιὰ χώρα.
5. Διαμέρισμα Ὀσκης.	12. Διαμέρισμα Νέας Καρχηδόνος.
6. » Πομπέλωνος.	13. » Ἀκκίος.
7. » Τούριασους.	14. » Καστουλῶνος.
8. » Καλαγουρίνης.	

1) Ὁ χρυσοῦς στατήρ, ὁ ἐνταῦθα τὸ πρῶτον, ὡς νομίζω, περιγραφόμενος, ἀνήκει νῦν τῷ ἐν Νεαπόλει κ. Sampron Ἡ γνησιότης ὅμως αὐτοῦ δὲν εἶνε ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας.

ΙΣΠΑΝΙΑ Η ΠΕΡΑΝ (ULTERIOR).

Α'. Ἀνατολική χώρα.

1. Διαμέρισμα Ὀβούλκωνος [Κορδύβη].
2. » Ἰλιβιρίδος.

Β'. Νοτιὰ χώρα.

3. Διαμέρισμα Μαλάκας [Ἀβδηρα].
4. » Ἀσίδου [Καρτηία].
5. » Γαδείρων.

Γ'. Δυτική χώρα.

6. Διαμέρισμα Κάρμωνος [Ἰσπαλις].
7. » Μυρτιλίδος [Ἡμερίτα].
8. » Σαλακείας [Εβόρα].

Δύναται νὰ τεθῇ ὡς κανὼν, ὅτι αἱ ἐπὶ τοῦ ὀπισθεν μέρους τῶν νομισμάτων ἰβηρικαὶ ἐπιγραφαὶ παρέχουσι τὸ ὄνομα τῶν φυλῶν, δι' ἃς ἡ ὑφ' ὧν ἐκόπησαν τὰ νομίσματα. Τὰ ὀνόματα ταῦτα πολλάκις εἶνε τὰ αὐτὰ τοῖς τῶν κυρίων πόλεων τοῦ διαμερίσματος· ἀλλὰ τοῦτο δὲν συμβαίνει, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, πάντοτε· εἶνε δὲ ἀξιοσημεῖωτον ὅτι ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν σπουδαιότερων πόλεων τὸ ὄνομα τῆς φυλῆς καταλαμβάνει τὴν θέσιν τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως. Οὕτω ἐπὶ παραδείγματι τὰ ἰβηρικὰ νομίσματα :

Τῶν Ἐμποριῶν	ἐκόπησαν ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἰνδικητῶν.
Τῆς Βαρκινῶνος	» » » Λεητανῶν.
Τῆς Ταρρακῶνος	» » » Κεσσητανῶν.
Τῆς Ὀσκας	» » » Κελσιτανῶν.
Τῆς Νομαντίας	» » » Ἀρηγοραδηνσίων.
Τοῦ Σαγούντου	» » » { Ἀρσηντῶν ἢ Ἀρδεατῶν.
Τῆς Νέας Καρχηδόνας	» » » Σεθικινσίων.
Τῆς Ἀκκίος	» » » Ἰγλητῶν.

Λίαν δύσκολος εἶνε ἡ τῶν ἰβηρικῶν ἐπιγραφῶν φερόντων νομισμάτων ἀπόδοσις εἰς τοὺς διαφόρους τόπους· διὸ ἀναγκαίως γεννᾶται ἡ σκέψις, ὅτι πολλὰ τῶν ἀρχαίων ὀνομάτων θὰ ἀντικατε-

στάθησαν κατὰ τὴν περίοδον τῆς ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας ὑπὸ λατινικῶν ὀνομάτων· ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει αἱ ἀποδόσεις ἀναγκαίως πρέπει νὰ εἶνε κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ὑποθετικά. Μόνῃ ἢ κατ' ἐπανάληψιν ἀνεύρεσις ὁμοταγῶν νομισμάτων ἐν τοῖς αὐτοῖς διαμερίσμασι δύναται νὰ παράσχη ἡμῖν σταθερὰν βάσιν πρὸς γεωγραφικὴν κατανομὴν τῶν διαφορῶν νομισμάτων. Ἀλλὰ καὶ ὅταν πάλιν εἵμεθα ἀρχοῦντως βέβαιοι ὡς πρὸς τὸ διαμέρισμα, εἰς ὃ δεδομένη τις τάξις νομισμάτων ἀνήκει, πρέπει νὰ ἀπομένη συχνὰ στοιχεῖόν τι ἀβεβαιότητος ὡς πρὸς τὸ ἀκριβὲς γεωγραφικὸν διαμέρισμα, ἐν ᾧ ἢ περὶ ἧς πρόκειται κλάσις πρέπει νὰ ἐκόπη. Πρὸς τοῦτοις ὅτε ὁ ἀκριβὲς τόπος εὐρέσεως νομισματός τινος εἶνε γνωστός, ἢ σπουδαιότης τούτου ὡς τεκμηρίου ὅτι τὸ νόμισμα ἐκόπη ἐκεῖ δὲν πρέπει νὰ ὑπερτιμᾶται, διότι τὰ ἱβηρικὰ νομίσματα ἐκόπησαν πρὸς στρατιωτικούς σκοποὺς καὶ ἐκομίζοντο ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, συχνὰ δὲ καὶ ἀπὸ ἐπαρχίας εἰς ἐπαρχίαν, ἐν τοῖς στρατιωτικοῖς ταμείοις τῶν διαφορῶν λεγεώνων.

Τὰ ἱβηρικὰ νομίσματα ἦσαν πράγματι ῥωμαϊκὸν νόμισμα, ὅπερ οἱ ῥωμαῖοι εἶχον τὴν ἐπιδεξιότητα νὰ εἰσαγάγωσι παρὰ τοῖς διαφοροῖς ἰσπανικοῖς λαοῖς τῆς ἐπὶ τὰδε Ἰσπανικῆς ἐπαρχίας, ἐν ᾧ σχήματι ἤθελεν εἶναι εὐπροσδεκτότατον αὐτοῖς, ἥτοι μετ' ἐγχωρίων ἱβηρικῶν ἐπιγραφῶν.

Ἀφ' ἐτέρου ἐν τῇ Πέραν Ἐπαρχίᾳ, εἰς τὸ νότιον καὶ νοτιοδυτικὸν αὐτῆς μέρος, αἱ διάφοροι κοινότητες ἀφέθησαν ὅλως ἐλεύθεροι νὰ ἀκολουθήσωσι τὰς ἰδίας αὐτῶν ἐπινοήσεις ὡς πρὸς τὰ νομίσματα, τὰ ὅποια ἐν τούτοις περιωρίσθησαν μόνον εἰς χαλκᾶ. Ἐξέλεγον δὲ αὗται τοὺς ἰδίους αὐτῶν νομισματικούς τύπους, καὶ ἔθετον ἐπὶ τῶν νομισμάτων αὐτῶν τὸ ὄνομα τῆς φυλῆς καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἰδίων αὐτῶν ἐγχωρίων ἀρχόντων εἰς ἱβηρικούς, φοινικικούς, λιθυοφοινικικούς ἢ λατινικούς χαρακτῆρας. Τὸ δυσχερὲς τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἐπιγραφῶν αὐτῶν νέας προσθέτει ἀμφιβολίας εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀπονομῆς τῶν νομισμάτων τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ἀμφι-

βολίας υφισταμένας ἐν πολὺ σμικροτέρῳ βαθμῷ ὡς πρὸς τὰ νομίσματα τῆς ἐπὶ τὰδε Ἰσπανίας.

Τὰ ῥωμαιοῖβηρικὰ νομίσματα κατετάχθησαν χρονολογικῶς ὑπὸ τοῦ κ. Zobel εἰς τὰς ἐξῆς περιόδους: —

Περίπου, π. Χ.

Α'. 226—214. Νικηφόρα (Victoriati) Σαγούντου· πρώτη σειρά, ὁλκ. 3 γραμμάρια (=52½ κ.).

Δραχμαὶ Ἐμπορικαὶ ἀφωμοιωμένοι πρὸς τὸν ἀρχαιότερον σταθμητικὸν κανόνα τῶν δηναρίων τοῦ 1/72 τῆς λίτρας (ὁλκὴ 70 κ.).

Ἀρχαιότατα νομίσματα τῆς πέραν Ἰσπανίας φέροντα λατινικὰς ἐπιγραφάς.

218. Οἱ Ῥωμαῖοι ἄρχονται κόπτοντες χαλκᾶ νομίσματα μετ' ἰβηρικῶν ἐπιγραφῶν ἐν τῇ Ἐπὶ τὰδε Ἰσπανίᾳ.

[217.] [Ἐλάττωσις τοῦ ῥωμαϊκοῦ δηναρίου εἰς 1/84 τῆς λίτρ.] (ὁλκὴ 60 κ.).

Β'. 214—204. Νέα ἐκδόσεις νικηφόρων Σαγούντου κατὰ τὸν ἡλαττωμένον σταθμητικὸν κανόνα (ὁλκὴ 45 κ.).

Γ'. 204—154. Μέγισται ἐκδόσεις ῥωμαιοῖβηρικῶν νομισμάτων.

195 π. Χ. Αἱ Ἐμπορίαι καὶ τὸ Σάγουντον παύουσι κόπτουσαι ἀργυρᾶ νομίσματα.

171 π. Χ. Κτίσις τῆς ἀποικίας Καρτηίας.

Ἡ Καρτηία κόπτει τὰς διαίρέσεις τοῦ ἀσφαρίου εἰς χαλκόν.

Δ'. 154—133. 154 π. Χ. Λυσιτανοκελτιβηρικὸς πόλεμος [τοῦ Οὐερίθου ἢ Νομαντίας].

138 π. Χ. Κτίσις τῆς ἀποικίας Οὐαλεντίας.

Ἡ Οὐαλεντία κόπτει δωδεκατημοριαῖον χαλκὸν μετὰ λατινικῶν ἐπιγραφῶν.

133 π. Χ. Πτώσις τῆς Νομαντίας.

Πᾶσα νομισματοκοπία ἀπαγορεύεται ἐν τῇ Ἐπὶ τὰδε Ἰσπανίᾳ πλὴν τῶν χαλκῶν νομισμάτων τῶν Ἐμποριῶν καὶ τοῦ Σαγούντου.

Αἱ ἐπαρχιακαὶ μεταρρυθμίσεις τοῦ 133 π. Χ. καταργοῦσι τελείως τὴν ἐπίσημον μετ' ἰβηρικῶν ἐπιγραφῶν νομισματοκοπίαν.

Ὁ ἐν ἔτεσιν 80—73 π. Χ. πόλεμος τοῦ Σερτωρίου ἐπαναφέρει ἐπὶ ὀλίγα ἔτη τὴν ὑπαρξίν χαλκῶν νομισμάτων μετὰ διγλώσσων ἐπιγραφῶν (ἰβηρικῶν καὶ λατινικῶν). Ὑπάρχει πρὸς τούτοις μεμονωμένον τι νόμισμα μετ' ἰβηρικῆς ἐπιγραφῆς καὶ τύπου πιθανῶς ἀναφερομένου εἰς τὴν ἐν ἔτει 49 π. Χ. πτώσιν τῆς Ἰλέρδας. Ἐξαιρουμένων τούτων, δύναται ἐπαρκῶς νὰ βεβαιωθῇ ὅτι δὲν ὑπάρχουσιν ἰβηρικὰ νομίσματα μεταγενέστερα τοῦ 133 π. Χ.

ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΚΟΠΙΑ.

Περὶ τὰ
49—45 π. Χ. Ἐμφύλιος πόλεμος ἐν Ἰσπανίᾳ.

Ἀναγέννησις νομισματοκοπίας χαλκοῦ μετὰ λατινικῶν ἐπιγραφῶν εἰς τινὰς πόλεις τῆς ἐπὶ τὰδε Ἰσπανίας.

29—41 μ. Χ. Αὐτοκρατορικὴ νομισματοκοπία.

27 π. Χ. Αὐγούστος. Χαλκοῦ καὶ κράματος νομισματοκοπία εἰς τὰς τρεῖς νέας ἐπαρχίας, Ταρρακωνησίαν, Βαιτικὴν καὶ Λυσιτανίαν, συνεχισθεῖσα ἐπὶ Τιβερίου, 14—37 μ. Χ., καὶ Καλιγούλα, 37—41 μ. Χ., ἀλλ' ἐπὶ τοῦ τελευταίου μόνον ἐν τῇ Ταρρακωνησίᾳ.

ΓΑΛΛΙΑ

[Saussey, Numismatique de la Gaule Narbonnaise. Paris, 1842.

Duchalais, Description des médailles Gauloises. Paris, 1846.

Hucher, L'Art Gaulois. Paris, 1868.

Robert, Monnaies Gauloises. Paris, 1880.]

Τὰ νομίσματα τῆς ἀρχαίας Γαλατίας συνίστανται ἐκ τριῶν κυρίων κλάσεων, ἧτοι (Α') Ἑλληνικῶν τῆς πόλεως Μασσαλίας, (Β') ἐγχωρίων γαλατικῶν ἀρχικῶς ἀπομιμουμένων τὰ ἑλληνικὰ νομίσματα, καὶ (Γ') Ῥωμαϊκῶν ἀποικιακῶν τῶν πόλεων Λουγδούνου, Νεμαύσου, Βιέννης καὶ Καβελλιῶνος ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ῥοδανοῦ.

Μασσαλία, ἀποικία τῆς Φωκαίας, κτισθεῖσα περὶ τὰ 600 π. Χ. Τὰ ἀρχαιότατα τῶν νομισμάτων αὐτῆς εἶνε μικραὶ ἀνεπίγραφοι ὑποδιαίρέσεις τῆς φωκαϊκῆς δραχμῆς μετ' ἐγκοίλου τοῦ

ἔπισθεν μέρους καὶ ποικίλων τύπων (Θησαυρὸς τοῦ Auriol, *Rev. Num.* N. S. XIV, 348, καὶ *Mélanges de Num.* I, 12 κ. έ.). Μεθ' ὅλην τὴν φαινομένην ἀρχαϊκὴν αὐτῶν μορφήν, τὰ νομισμάτια ταῦτα δὲν φαίνονται πολὺ ἀρχαιότερα τῶν μέσων τῆς Ε' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Δὲν εἶνε δὲ ἀπίθανον, ὅτι ὑπῆρξαν διάφοροι διαδοχικαὶ ἐκδόσεις τοιούτων νομισμάτων, ἐκτεινόμεναι ἴσως ἐπὶ περιόδον 70 ἢ 80 ἐτῶν.

Χρονολογικῶς ἔπεται ἀμέσως σειρὰ νομισμάτων, ὁβολῶν τὸ πλεῖστον, φερόντων τύπους ἑκατέρωθεν. Τούτων ἄξιοι μνείας εἶνε οἱ ἐξῆς τύποι :

Πρὸ τοῦ 350 π. Χ. περίου.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος(;) ¹ ἀρχαϊκῆς τεχνοτροπίας φέρουσα κράνος, ἐφ' οὗ τροχός.	Τροχός (Saussaye, πίν. I, 12— 17) Ρ Ὀβολός 13—8 κ.
---	---

Ἰσως ἐνταῦθα ὁ τροχός εἶνε σύμβολον τοῦ Ἀπόλλωνος ὡς θεοῦ τοῦ ἡλίου.

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος, ἀρχαϊκῆς τεχνο- τροπίας.	Μ Καρκῖνος (Saussaye, πίν. I, 6 —10) Ρ Ὀβολός.
---	---

Ὁ καρκῖνος εἶνε ἐνταῦθα πιθανῶς σύμβολον τῆς Ἀρτέμιδος ὡς προστάτιδος τῶν λιμένων, ἥτοι τῆς λιμενοσκόπου (Καλλιμ. Ὑμν. εἰς Ἀρτ. 39, 259),

Μετὰ τὸ 350 π. Χ. περίου.

Περὶ τὰ μέσα τῆς τετάρτης ἑκατονταετηρίδος ἡ δραχμὴ παρ-
ρουσιάζεται τὸ πρῶτον ἤδη ἐν Μασσαλίᾳ.

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος ἐστεμμένη διὰ κλαδίσκων ἐλαίας.	ΜΑΣΞΑ Λέων (Πίναξ Α. 3) Ρ Δραχμὴ 58—55 κ.
---	--

Αἱ ἀρχαιότεραι τῶν δραχμῶν τούτων εἶναι καλλίστης τέχνης.

¹) Πρὸλ. τὸ ἀρχαῖκόν ἄγαλμα τοῦ Ἀμυκλαίου Ἀπόλλωνος ὡς ὑπὸ Παυσανίου περιγράφεται ἐν Λακ. 19, ἔχει δὲ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ κράνος.

Λέγεται δ' ὅτι ὁ πρῶτος θαλλὸς τῆς ἐλαίας ἐκομίσθη εἰς Μασσαλίαν μετὰ τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἀρτέμιδος ἐξ Ἐφέσου¹. Ἐκ τούτου ἡ παρουσία αὐτοῦ ἐπὶ τῶν παρόντων νομισμάτων. Τῆς ἐλαίας δ' ἡ καλλιέργεια ὑπῆρξε διὰ τὴν πόλιν πηγὴ μεγάλου πλούτου.

Τὸ καλλίτεχνον δὲν διετηρήθη ἐπὶ μακρὸν ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Μασσαλίας. Ἐν μέρει τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι, ἐπειδὴ ταῦτα ἐπὶ μακρὸν ἀπετέλουν τὸ κύριον νόμισμα οὐ μόνον τῆς Νοτίου Γαλτίας μέχρι τῆς Λυῶνος, ἀλλὰ καὶ ἀπάσης τῆς κοιλάδος τοῦ Πάδου, ἐκόπτοντο κατὰ μεγάλας ποσότητας ἄνευ ἰδιαίτερας τινὸς προσοχῆς. Κατὰ κόρον δὲ ἀντεγράφοντο ὑπὸ τῶν διαφόρων κελτικῶν φυλῶν, ἐπομένως αἱ βάρβαροι ἀπομιμήσεις εἶνε νῦν κατὰ πολὺ κοινότεραι ἢ τὰ καθαρῶς ἐλληνικῆς ἐργασίας κομμάτια. Τὰ μικρότερα κλάσματα φέρουσι γενικῶς ἔμπροσθεν μὲν κεφαλὴν Ἀπόλλωνος, ὀπίσθεν δὲ τροχὸν καὶ τὰ γράμματα MA (Saussaye, πίν. I. 24—50).

Μετὰ τὸ 200 π. Χ. περίπου.

Περὶ τὰ τέλη τῆς τρίτης ἑκατονταετηρίδος μεταβολή τις συμβαίνει ἐν τε τῇ τέχνῃ καὶ τῇ ὀλκῇ τῶν μασσαλιωτικῶν νομισμάτων.

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος μετὰ φαρέτρας ἐπ' ὤμου (B. M. Guide, πίν. XLIV, 1).	ΜΑΣΣΑΛΙΗΤΩΝ Λέων (P 42—40 κ.)
--	--

Ἡ ἐλάττωσις αὕτη τῆς ὀλκῆς τῶν δραχμῶν ἐγένετο διὰ μιᾶς καὶ οὐχὶ βαθμιαίως. Ἦτο δὲ τοῦτο ἀποτέλεσμα τῆς παραδοχῆς τοῦ σταθμητικοῦ κανόνος τῶν νικηφόρων, ($=\frac{2}{3}$ τοῦ Ρωμαϊκοῦ δηναρίου²).

¹) Οἱ δύο κύριοι ναοὶ τῆς Μασσαλίας ἦσαν καθιερωμένοι τῇ Ἐφεσίᾳ Ἀρτέμιδι καὶ Ἀπόλλωνι τῷ Δελφινίῳ (Στραβ. π. 179).

²) Τὰ νικηφόρα (victoriati) ἀρχικῶς ἦσαν καμπανικὸν νόμισμα· ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐν ἔτει 211 π. Χ. πτώσιν τῆς Καπύης ἡ νομισματοκοπία τῶν νικηφόρων μετεφέρθη εἰς Ρώμην, ἐνθα ἐξηκολούθησε πρὸς χρῆσιν τῶν ἐπαρχιῶν (Mommsen, Hist. Mon. Rom II σ. 104).

Τῶν χαλκῶν νομισμάτων τῆς Μασσαλίας τὰ ἐξῆς ἀπαντῶσι συχνότερον :

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος (Saussaye, Πίν. VI, 283—303).	ΜΑΣΞΑΛΙΗΤΩΝ Βοῦς κυρίσσων	Α .95
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς (Saussaye, Πίν. XI, 377—387).	ΜΑ Τρίπους	Α .9

Πιθανῶς ἡ Μασσαλία ἀπώλεσεν ὀριστικῶς τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ κόπῃ νομίσματα μετὰ τὴν ἐν ἔτει 49 π. Χ. ἄλωσιν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Κ. Τρεβωνίου, ἀντιστρατήγου τοῦ Καίσαρος (Δίων Κάσσιος XLI, 25, Καῖσαρ).

Γαλατικὰ νομίσματα. Τὰ νομίσματα τῶν Γαλατῶν, ὡς τὰ πλεῖστα τῶν βαρβάρων γενῶν τῆς ἀρχαιότητος, συνίστανται ἐξ ἀπομιμήσεων τῶν ἐλληνικῶν καὶ ῥωμαϊκῶν νομισμάτων, ἐχόντων ἤδη εὐρυτάτην κυκλοφορίαν ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ, ὡς οἱ χρυσοὶ στατῆρες τοῦ Φιλίππου τῆς Μακεδονίας, ὧν μέγας ἀριθμὸς περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῶν τὴν Ἑλλάδα ἐπιδραμόντων Γαλατῶν, αἱ δραχμαὶ τῆς Μασσαλίας καὶ τῶν ἐλληνικῶν πόλεων τῶν παραλίῳν τῆς Ἰσπανίας, καὶ ὀλίγον τι κατόπιν τὰ δηνάρια τῆς Ῥωμαϊκῆς Δημοκρατίας.

Νότιος Γαλατία. Ἐν τῷ διαμερίσματι τούτῳ, περιέχοντι τὴν ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν τῆς Ναρβωνίτιδος, τὰ συχνότερον ἀπαντῶντα νομίσματα εἶνε ἀργυρᾶ, συχνὰ ἐπιγεγραμμένα δι' ἐλληνικῶν χαρακτήρων, φέροντα δὲ τύπους ἀπομιμουμένους τοὺς τῶν νομισμάτων τῆς Μασσαλίας, Ῥόδης κ.λ.π., καὶ τοὺς τῶν ῥωμαϊκῶν νομισμάτων τῶν πέντε ἄσσαρίων (quinarii) μετ' ἐπιγραφῶν λατινικῶν χαρακτήρων, τῶν ἐχόντων ἔμπροσθεν μὲν κρανοφόρον κεφαλὴν, ὀπισθεν δὲ ἰππέα. Αἱ ῥωμαϊκαὶ ἀποικίαι Καβελλίωνος, Νεμαύσου, Λουγδούνου καὶ Βιέννης, κείμεναι πᾶσαι ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ῥοδανοῦ, ἔκοψαν χαλκᾶ νομίσματα μετὰ ῥωμαϊκῶν τύπων.

Ἡ Κεντρικὴ Γαλατία, περιλαμβάνουσα μέρη τῶν ῥωμαϊκῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀκυϊτανίας, Λουγδονησίας, καὶ Κελτικῆς,

εἶνε τὸ διαμέρισμα ἐν ᾧ τὸ πρῶτον ἀντεγράφησαν οἱ χρυσοὶ τοῦ Φιλίππου στατῆρες καὶ ἔνθα τὰ ἀντίγραφα ἀκολουθοῦσι πιστότατα τὰ ἐλληνικὰ πρότυπα. Τὰ ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ νομίσματα φέρουσι διαφόρους τύπους, ἀποβαίνουσι δὲ ἀφθονώτατα κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Καίσαρος καὶ Αὐγούστου, μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς Ῥώμης κατάρ-
γῃσιν τοῦ ἐγγωρίου χρυσοῦ νομίσματος.

Δυτικὴ Γαλατία. Εἰς τὰ παραθαλάσσια διαμερίσματα τὰ νομίσματα ἀπομακρύνονται ἐπὶ μᾶλλον τῶν ἐλληνικῶν καὶ ρωμαϊκῶν προτύπων, παρουσιάζουσι δὲ χαρακτηριστικώτερα γαλατικά ἐμβλήματα, οἷα ἢ ἐπὶ τῆς ἔμπροσθεν ὄψεως τοῦ νομίσματος κεφαλὴ, ἣς ὑπέρκειται κάπρος καὶ ὁ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἀνθρωπόμορφος ἵππος (Πίν. Α. 4).

Βόρειος Γαλατία (Βελγική). Τὰ νομίσματα τῆς χώρας ταύτης εἶνε σχεδὸν ἅπαντα χρυσᾶ, ἢ δ' ἐλληνικὴ καταγωγὴ τῶν τύπων μόλις ἀναγνωρίζεται. Τὰ ἐκ τῆς γειτονίας τοῦ Ῥήνου προερχόμενα κέρματα εἶνε συνήθως σκυφωτὰ τὴν κατασκευὴν, τῆς σκυφότητος ἀποβαίνουσιν ἐφ' ὅσον πλησιάζομεν πρὸς δυσμὰς, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀνεπαισθήτου.

ΒΡΕΤΑΝΝΙΑ

[Evans, Ancient British Coins, 1864.]

Ἡ νομισματοκοπία τῆς νήσου Βρεταννίας κατὰγεται ἐκ τῆς νῦν Βελγικῆς καὶ ἄλλων τῆς κατέναντι ὄχθης φυλῶν, τινῶν τῶν ὁποίων οἱ ἡγεμόνες ἤρχον ἀμφοτέρων τῶν παραλίων τοῦ πορθμοῦ τῆς Μάγχης. Οἱ Βρεταννοὶ τῆς νοτίου παραλίας ἤρχισαν νὰ κόπτωσι χρυσᾶ νομίσματα πιθανῶς κατὰ τὸ τελευταῖον ἡμισυ τοῦ δευτέρου π. χ. αἰῶνος. Τὰ ἀρχαιότατα κομμάτια παρουσιάζουσιν ἔμπροσθεν μὲν δαφνηφόρον κεφαλὴν, ὀπίσθεν δὲ βαρβαρότεχνον ἵππον ἢ ἄρμα. Προδήλως οἱ τύποι οὗτοι εἶνε ἀποβεβαρρωμένα ἀντίγραφα τῶν στατήρων τοῦ Φιλίππου τῆς Μακεδονίας, ἢ μᾶλλον τῶν γαλατικῶν ἀπομιμήσεων τοῦ αὐτοῦ νομίσματος. Ἀπὸ τοῦ προ-

τύπου τούτου προέρχεται βαθμιαίως διὰ μέσου διαδοχικῶν μεταγραφῶν ἀριθμός τις διακεκριμένων τύπων, μέχρις οὗ, ὡς ὁ κ. Evans ἀπέδειξε (Num. Chron. XII, σ. 127), τὸ πρωτότυπον ἀπέβη ἐντελῶς ἀδιάγνωστον. Μικρὸς ἀριθμὸς τῶν τελευταίων βρεταννικῶν ἐκδόσεων φέρει σαφῶς τὰ ἴχνη τῆς ῥωμαϊκῆς ἐπιδράσεως, κυρίως δὲ τὰ ἐνεπίγραφα νομίσματα τῆς ἐποχῆς Κουνοβελίνου, υἱοῦ τοῦ Τασκιοβάνους, βασιλέως τῶν Τρινοβάντων τοῦ ἔχοντος πρωτεύουσιν τὸ Καμουλόδουνον (Colchester), ἐν ἔτεσι 5 π. Χ.—43 μ. Χ. (Πίν. Α. 5). Ἡ τῶν Βρεταννῶν νομισματοκοπία ἔπαυσεν ὀριστικῶς ἐπὶ τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ Κλαυδίου.

ΙΤΑΛΙΑ

[Milliggen, *Considérations sur la Numismatique de l'ancienne Italie* Florence, 1841, καὶ *Supplement*, 1844.

Careli, *Numorum Italiae veteris Tabulae* CCII, ἔκδοσις Cavedoni.

Sambon, *Monnaies de la presqu'île italique*, Naples, 1870.

Mommsen, *Histoire de la Monnaie romaine*, ἔκδ. Blacas καὶ de Witte, Paris, 1870—1875.]

ΕΤΡΟΥΡΙΑ

Συνήθως τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς Ἑτρουρίας φέρουσι τύπους μόνον ἐπὶ τῆς μιᾶς ὀψews· ἐν τούτοις, πλὴν μιᾶς ἢ δύο ἐξαιρέσεων, οὐδὲν δύναται νὰ ταχθῇ ἀκριβῶς εἰς τὴν περίοδον τῆς ἀρχαϊκῆς τέχνης. Ἡ ἀπουσία ὀπισθοτύπου εἶνε ἀπλῶς τοπικὴ τις συνήθεια.

Τὰ ἐτρουρικὰ νομίσματα φέρουσι συνήθως σημεῖα δηλωτικὰ τῆς ἀξίας, ἐξ ὧν μανθάνομεν, ὅτι ἐπὶ τε τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ νομίσματος ἐφηρμόζετο δεκαδικόν τι σύστημα. Ἐκ τῶν νομισμάτων εἶνε γνωστὰ τὰ ἐξῆς σημεῖα ἀξίας:—

↑=50, ΛΧΧ=25, >ΠΧ=12½, ΧΧ=20, Χ=10, Λ=5, ΠΛ=2½ καὶ Ι=1

ΧΡΥΣΟΣ

Κεφαλὴ λέοντος χαίνουσα. "Οπισθεν, ἄσημον.

↑ = 50 ὀλκῇ 44 κ. (Deecke, *Etruskische Forschungen*, Φυλλάδ. II, Πίν. I, 2).

ΛΧΧ=25 » 22 κ. (*Periodico di Numismatica*, VI, Πίν. III, 2).

ΧΠ<=12½ » 11 κ. ("Εν. ἀν. Πίν. III, 7—9).

Νεανική ἄρρην κεφαλή. "Οπισθεν, ἄσημον.

ΛΧΧ=25. Ὀλκὴ 22 κ. (*Per. di Num.* VI, Πίν. III, 4—6).

X = 10 » 10 κ. (*"Εν. ἀν. Πίν. III, 7—9*).

Κεφαλή γυναικὸς ("Αρτεμις;). De-
cke, ξ. ἀ. Πίν. I, 6^α).

FELSV ἐξ ἀριστερῶν δι' Ἑτρου-
ρικῶν χαρακτήρων. Κύων τρέχων.
Σημεῖον ἀξίας Λ=5 . Χ 18 κ.

Νεανική ἄρρην κεφαλή μετὰ στε-
φάνου.

FELZPAPI ἐξ ἀριστερῶν δι' Ἑ-
τρουρικῶν χαρακτήρων. Ταῦρος
στεφανούμενος ὑπὸ πτηνοῦ φέ-
ροντος στέφανον ἐν τῷ ῥάμφει.
Πρὸ αὐτοῦ, ἀστήρ. : Χ 72.1 κ.
(Πίναξ Α'. 6)

Σημειωτέον δ' ὅτι ταῦτα εἶνε χρυσᾷ νομίσματα δύο διαφόρων
σταθμητικῶν κανόνων, ὧν μονὰς τοῦ μὲν πρώτου εἶνε 0·9 κ., τοῦ
δὲ δευτέρου 3·6 κόκκοι. Αἱ δύο αὗται κλάσεις δὲν φαίνονται σύγ-
χρονοι.

ΑΡΓΥΡΟΣ

(α) *Εὐβοϊκοσυρακούσιος σταθμητικὸς κανὼν. "Οπισθεν, ἄσημον.*

Χίμαιρα Ὀλκὴ 257 κ. (*Sambon, Monnaies de la
Presqu'île italique Πίν. III, 6*).

Κάπρος » 254 κ. ('Ομ. Πίν. III, 5).

Γοργόνιον Χ » 130 κ. (*B. M. Guide, Πίν. VII, 1*).

Κεφαλή Ἑρμοῦ Λ » 64 κ. (*B. M. Cat. Italy, p. 7*).

Ἴππος θαλάσσιος » 65 κ. ('Ομ.).

Λαγώς » 62 κ. ('Ομ.).

Νεανική ἄρρην κεφαλή » 60 κ. (*Sambon, ἐνθ. ἀν. σελ. 50, ἀρ. 14*).

Γοργόνιον III » 32 κ. (*B. M. Cat. Italy σ. 396*).

Νεανική ἄρρην κεφαλή I » 14 κ. (*Per. di Num. ξ. ἀ. Πίν. III, 11*).

Τροχός. "Οπ. I » 13 κ. ('Ομ. III, 12).

(β) *Εὐβοϊκοσυρακούσιος σταθμητικὸς κανὼν ἡλαττωμένος εἰς τὸ ἥμισυ.*

"Οπισθεν ἄσημον (ἢ ἐνίοτε μετὰ συμβόλου ἐπὶ πεδίου λείου).

Γοργόνιον ΧΧ Ὀλκὴ 131 κ. (*B. M. Cat. Ital., σ. 2*).

Κεφαλή Ἑρακλέους κατ'

ἐνώπιον ΧΧ » 130 κ. Σύμβολον ἐπὶ τοῦ ὀπισθ., ῥό-
παλον. (*B. M. Cat. Ital. σ. 1*).

Ἀρρην κεφαλὴ	X	ὀλκὴ	66	κ.	(Deecke, <i>ξ. ἀ. σ.</i> 15, ἀρ. 17).
Ὅμοίως	Λ	»	32	κ.	(B. M. <i>Cat. Ital.</i> σ. 8).
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος	X	»	66	κ.	(Ὅμ. σελ. 3).
Ὅμοίως	Λ	»	29	κ.	(Deecke, <i>ξ. ἀ. σ.</i> 18, ἀρ. 30).
Ὅμοίως	ΛII	»	19	κ.	(Ὅμ. ἀρ. 32).
Κεφαλὴ Ἑρμοῦ	Λ	»	31	κ.	(Ὅμ. ἀρ. 28).
Κεφαλὴ νεανίου	Λ	»	31	κ.	(B. M. <i>Cat. Ital.</i> σ. 4, 19).
Κεφαλὴ γυναικὸς	X	»	60	κ.	(Ὅμ. σελ. 3, 13).
Ἴππος θαλάσσιος		»	31	κ.	(Sambon, <i>ξ. ἀ. σ.</i> 50, 8).
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς κατ' ἐνώ- πιον ὀπισθεν ΠΛV		»	129	κ.	(B. M. <i>Cat. Ital.</i> σ. 396).
Γλαύξ		»	32	κ.	(Sambon, <i>ξ. ἀ. Πιν.</i> III, 9).
Κεφαλὴ λέοντος χαίνοντος		»	17	κ.	(B. M. <i>Cat. Ital.</i> σελ. 8).

Μονὰς ἐνότητος τῆς μὲν πρώτης σειρᾶς εἶνε νομισμάτιον ἀπαράλλακτον τὸν σταθμὸν πρὸς τὴν Σικελικὴν λίτραν ἀργύρου (13·5 κόκκοι), τῆς δὲ δευτέρας ἀκριβῶς τὸ ἥμισυ, ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ ὀλκαὶ τῶν διαφόρων κλασμάτων παραμένουσιν ἀμετάβλητοι, διπλασιασθέντων μόνον τῶν σημείων τῆς ἀξίας, εἶνε φανερόν, ὅτι μεταξὺ τῆς πρώτης καὶ δευτέρας σειρᾶς θὰ συνέβη ἐλάττωσις ἐν τῇ ἀξίᾳ τοῦ χαλκοῦ ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν ἄργυρον, ὁμοίως τῇ συμβάσει ἐν Σικελίᾳ περὶ τὰ μέσα τῆς τετάρτης π. X. ἑκατονταετηρίδος (*Num. Chron.*, 1874, σ. 74).

Σημειωτέον πρὸς τούτοις, ὅτι τὸ μικρότατον κλάσμα τὸ φέρον σημεῖον ἀξίας ΛII, εἶνε ἐν τῇ δευτέρᾳ περιόδῳ σμικρὸν βαρύτερον τοῦ τεταρτημορίου (*sestertius*) τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δηναρίου, τοῦ φέροντος ὡσαύτως σημεῖον ἀξίας 2 1/2 HS. Ἐκ τούτου δυνατὸν νὰ συμπεράνη τις, ὅτι ὁ Ἑτρουρικὸς ἄργυρος τῆς τάξεως (β) ἐκτείνεται περίπου ἀπὸ τοῦ 350 μέχρι τοῦ 269 π. X., ὅτε ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ τότε τὸ πρῶτον κοπέντος Ῥωμαϊκοῦ ἀργύρου, τοῦ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων παραδεκτοῦ γενομένου συστήματος ὄντος σμικρᾶς τροποποιήσεως τοῦ τότε ἰσχύοντος ἐν τῇ Ἑτρουρίᾳ. Τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς κλάσεως (α) εἶνε φυσικῶς τῷ λόγῳ, προγενέστερα τοῦ 350 π. X., τινῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν ἀρχαϊκὴν περίδον, ἐνῶ ἕτερα εἶνε συγκριτικῶς νέας τεχνοτροπίας.

(γ) Κερκυραϊκός (;) (Αιγυπτιακός ἡλατιωμένος) ἢ Περσικός
σταθμητικὸς κανὼν.

Κεφαλὴ Διός (;)	Ἀσημον. (B. M. Cat. Ital. σ. 13) P 173 κ.
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος Λ	Ὅμοίως. (ἐν. ἀ. σ. 12) P 175 κ.
Ὅμοίως.	Τροχός. (Sambon ἐ. ἀ. σ. 51, 40) P 175 κ.
Κεφαλὴ Γοργόνος.	Μήνη. (Deecke ἐ. ἀ. σ. 14, 15) P 84 κ.

Ἡ μονάς, ἐφ' ἧς στηρίζονται τὰ νομίσματα ταῦτα, φαίνεται
οὔσα 36 κ. ἀργύρου, ἥτοι δις τὸ βάρος τοῦ Ῥωμαϊκοῦ *scripulum*
(εἰκοστοῦ τετάρτου τῆς οὐγγίας.)

Γοργὼν τρέχουσα, ἔχουσα εἰς ἐκ- στην χεῖρα ὄφιν.	ΘΕΙΙ Τροχός P 172 κ. (Πίναξ Α'. 7)
ΘΕΙΛ Κεφαλὴ ἀνδρική κατ' ἐνώπιον. Ἄνωθεν δὲ καὶ κάτωθεν, ὄφιν.	Σφίγξ (Deecke ἐ. ἀ. Πίν. II, 16) P 84 κ.
ΘΕΙΛΕ Κεφαλὴ δαμάλεως.	Ἴππος θαλάσσιος P 144 κ. (Πίναξ Α'. 8)

(δ) Κερκυραϊκός (;) ἢ Περσικός σταθμητικὸς κανὼν
ἡλατιωμένος εἰς τὸ ἥμισυ.

Σηπία ἐξερχομένη ἐξ ἀμφορέως ΧΧ	Ἀσημον. (Per. di Num., ἐ. ἀ. σ. 65) P 350 κ.
Ὅμοίως Χ	Ὅμοίως. (Deecke ἐ. ἀ. Πίν. I, 4) P 178 κ.
Ἴππος θαλάσσιος περὶ δὴν δελφίνες Λ	Κέρβερος ἐν τετραγώνῳ γραμμῆς (Βρετ. Μουσείον ἀνέκδ.) P 83 κ.

Μονὰς τῶν νομισμάτων τῆς τάξεως (δ) εἶνε βάρος ἀργύρου 18
περίπου κόκκων τὸ πολὺ, ὅπερ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς πρακτικῶς
τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ Ῥωμαϊκὸν *scripulum* τῶν 17·56 κόκκων.

Ἡ μεταξὺ τῶν σειρῶν τῶν τάξεων (γ) καὶ (δ) μείωσις ἀναλογεῖ
ἀκριβῶς πρὸς τὴν ἤδη σημειωθείσαν μεταξὺ τῶν τάξεων (α) καὶ
(β) πιθανῶς δ' εἶνε μία καὶ ἡ αὐτή, οὐχὶ δὲ μεταγενεστέρα τις
μείωσις καθ' ὁμοίαν ποσότητα.

Ὁ Deecke, *Etruscische Forschungen* (φυλλάδιον II, 1876) ὑποστηρίζει, ὅτι αἱ τέσσαρες ἀνωτέρω ἀπαριθμηθεῖσαι τάξεις τάσσονται ἐν τῇ ἐξῆς χρονολογικῇ ἀκολουθίᾳ:

(γ) 500—450 π. Χ.	(α) 400—269 π. Χ.
(δ) 450—400 π. Χ.	(β) 269—200 π. Χ.

Δὲν δύναμαι νὰ πείσω ἐμαυτὸν πρὸς παραδοχὴν τῆς κατατάξεως ταύτης. Κρίνων ἐκ τῆς τεχνοτροπίας—τοῦ ἀρίστου κριτηρίου ἡμῶν ἐν τοιούτοις θέμασι—βεβαιῶ ἀδιστάκτως, ὅτι μέρος τῶν τοῦ Συρακουσίου σταθμητικοῦ κανόνος (α), τῶν παρ' αὐτοῦ τασσομένων πάντων μετὰ τὸ 400 π. Χ., εἶνε φανερώς ἀρχαιότερον ἐνίων κερμάτων τοῦ Κερκυραϊκοῦ ἢ Περσικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος (γ καὶ δ), τῶν παρ' αὐτοῦ πάντων θεωρουμένων ἀρχαιότερων τῆς χρονολογίας ταύτης. Ἀναγκάζομαι ἐπομένως νὰ καταφύγω εἰς τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι οἱ δύο κανόνες, Συρακούσιος καὶ Κερκυραϊκός, ἦσαν συγχρόνως ἐν χρήσει ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐν Ἐτρουρίᾳ, ἂν καὶ πιθανῶς οὐχὶ ἐν ταῖς αὐταῖς πόλεσιν.

ΧΑΛΚΟΣ

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῆς Ἐτρουρίας εἶνε πολυάριθμα.

Τὰ μεγαλειότερα κέρματα ἀνήκουσιν εἰς τὴν κλάσιν τοῦ βαρυστάθμου χαλκοῦ (aes grave) καὶ εἶνε χωνευτά. Τὰ μικρότερα εἶνε κεκομμένα καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον μεταγενεστέρως ἐποχῆς. Κατὰ γενικὸν κανόνα ἀμφότερα, χωνευτὰ ἢ κεκομμένα, φέρουσι σημεῖα τῆς ἀξίας.

Ὁ ἐπόμενος κατάλογος εἶνε ὁ τῶν τύπων κατὰ τὴν κατὰ προσέγγισιν χρονολογικὴν τάξιν τοῦ Deecke (ἔ. ἀ. φυλλ. II, σ. 89 κ. ἐξ.), εἰς οὗ τὸ ἔργον παραπέμπομεν τὸν ἀναγνώστην διὰ τὰς περὶ βάρους, τέχνης κλπ. λεπτομερείας τῶν διαφόρων κερμάτων.

Τροχός.
Τροχός.

Τροχός ἔχων κνήμας εὐθείας.
» » δύο εὐθείας καὶ τέσσαρας καμπύλας κνήμας.

Τροχός.	Κύκλος μετὰ τριῶν ἡμισελήνων (;).
Τροχός.	Κύκλος μετὰ διπλοῦ πελέκεως.
Τροχός.	» » κρατῆρος.
Τροχός.	» » ἀμφορέως.
Τροχός.	» » ἀγκύρας (<i>Vetluna</i>).
Τροχός.	» » » (<i>Cha</i>).
Κύκλος μετὰ κεφαλῆς οἰωνοσκόπου.	» » ὀργάνων θυσίας.
Κεφαλὴ Ἰανοῦ.	Σημεῖα ἀξίας } Ῥόπαλον } (<i>Velathri</i>).
»	Δελφίς }
Κεφαλὴ Ἡρακλείου.	Σφῦρα καὶ πυράγγρα (<i>Puyluna, pufl.</i>).
» Ἡρακλέους.	Ῥόπαλον, τόξον καὶ φαρέτρα (<i>Puyluna</i>).
» Ἑρμοῦ.	Κηρυκεῖον καὶ δύο ἀστέρες.
» »	Σφῦρα καὶ πυράγγρα (<i>Puyluna</i>).
» Ἀθηνᾶς.	Γλαύξ, μήνη καὶ ἀστέρες (<i>Puyluna</i>).
Κεφαλὴ Ποσειδῶνος.	Ἴππος θαλάσσιος ἐν τετραγώνῳ.
» Ἄδου.	Γρύψ.
» Ἡρακλέους.	Πτηνὸν καὶ σαύρα.
» Διός.	Ἀετός.
» Ἀθηνᾶς.	Ἀλέκτωρ.
» Ἀσκληπιοῦ.	Ὀφίς.
» ἄρρην.	Τετράγωνον.
» Ἡρακλέους.	Ἀγκυρα ἢ τρίαινα μετὰ δύο δελφίνων (<i>Vatl.</i>).
» νεανίου.	Δύο μηνίσκοι καὶ δύο ἢ τρεῖς ἀστέρες.
» αἰθίοπος.	Ἐλέφας.
» Ἡρακλέους.	Κυναλώπηξ.
» Ἀπόλλωνος.	Γλαύξ.
Κεφαλὴ Ἰανοῦ.	Πρῶρα (<i>Tla.</i>).
» Διός (;)	Πρῶρα (<i>Tlate</i>).
» νεανίου.	Πρῶρα (<i>Tl.</i>).
» κρανοφόρος.	Πρόσθιον λέοντος (;) (<i>Verenas</i>).
» Ἑρμοῦ.	Γλαύξ (<i>Peithesa</i>).

Αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν νομισμάτων τῆς Ἑτρουρίας ἐγένοντο ἀφορμὴ πολλῶν συζητήσεων. Πολλαὶ ἐξ αὐτῶν περιέχουσιν ἀναμφιβόλως τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ἐνθα ἐκόπησαν. Μεταξὺ τούτων ἡ *Puyluna* ἐταυτίσθη πρὸς τὴν Ποπλωνίαν, αἱ *Velsu*=Οὐόλχοι, *Vall*,

Vetluna = Ουετυλωνία, *Velathri* = Ουολατέρραι, *Cha(mars)* = Κλούσιον (Λιβίου X, 25 «Clusium, quod Camars olim appellabant»), *Tla(mun)* = Τελαμών, *Velz(na)* = Ουολσίνιον. Περὶ τοῦ θέματος τούτου ἴδε Corssen (*Zeit. für num.* III, σ. 4).

Πλεῖστοι τῶν Ἑτρουσκικῶν νομισματικῶν τύπων εἶνε Ἑλληνικῆς καταγωγῆς. Ὁ τροχός, ἡ Γοργὼ καὶ ἡ κεφαλὴ δαμάλεως ὑποδεικνύουσι φανερώς λατρείαν ἡλίου καὶ σελήνης, ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἡφαίστου, μετὰ τῆς σφύρας καὶ πυράγρας αὐτοῦ, ἀναφέρονται εἰς τὴν κατεργασίαν τῶν μετάλλων καὶ τὴν μεταλλωρυχίαν τινῶν τῶν περὶ τὴν Ποπλωνίαν χωρῶν, ἰδίᾳ δὲ τῆς νήσου Ἐλβας. Ἄτεροι δὲ τύποι, ὡς ὁ θαλάσσιος ἵππος, ὁ πολύπους, ὁ δελφίς καὶ ἡ πρῶρα, ἐνδεικνύουσι τὴν κατὰ θάλασσαν ἰσχὺν τῶν Ἑτρούσκων, ἐνῶ ἄλλοι, οἷον ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἄδου, ὁ Κέρβερος, ὁ Γρύψ, ἡ Σφίγξ, ἡ λεοντόμορφος Χίμαιρα καὶ ἡ κεφαλὴ ἱερέως ἢ οἰωνοσκόπου συμβολικῶς παριστῶσι τὰς σκοτεινὰς καὶ τρομερὰς ἢ φαντασιώδεις ιδέας τὰς συνδεομένας πρὸς τὸν θάνατον καὶ τὸν κόσμον τῶν φασμάτων, τὰς ἰδίως χαρακτηρίζουσας τὴν θρησκείαν τῶν Ἑτρούσκων.

Ὁ βαρυστάθμος χαλκός (*aes grave*) τῆς Ἰταλίας.

Ἄν καὶ ἡ ἱστορία τῆς Ῥωμαϊκῆς νομισματοκοπίας εἶνε θέμα, ὅπερ δὲν προτιθέμεθα νὰ περιλάβωμεν ἐν τοῖς ὁρίοις τοῦ παρόντος συγγράμματος, ἐν τούτοις τὸ σύστημα τοῦ *aes grave* κατέχει τόσον ἑξοχὸν θέσιν ἐν τῇ νομισματοκοπίᾳ τῆς Ἰταλίας, ὥστε σχετικαὶ τινες πληροφορίαι τυγχάνουσιν ἀναγκαῖαι.

Οὕτω δὲν θὰ ᾔτο ἐκτὸς τοῦ θέματος σύντομός τις ἐκθεσις τῆς ἀναπτύξεως τοῦ βαρυστάθμου χαλκοῦ νομίσματος τῆς Ἰταλίας, πράγματι δ' ἀπαιτεῖται πρὸς τὴν συζήτησιν περὶ τῆς χρονολογίας τῆς νομισματοκοπίας τῶν Ἰταλοελληνικῶν πολιτειῶν. Πρὸς πλήρεις λεπτομερείας παραπέμπω τοὺς ἀναγνώστας εἰς τὴν συγγραφὴν τοῦ Mommsen, *Histoire de la Monnaie romaine*, ὡς μετεφράσθη καὶ ἐσχολιάσθη ὑπὸ τοῦ δουκὸς de Blacas καὶ τοῦ βαρὼνου de Witte (Paris 1870), ἰδίᾳ δὲ εἰς τὸ νέον βιβλίον τοῦ Bahrfeldt

Geschichte des älteren römischen Münzwesens (ἐν Βιέννῃ 1883).

Τὸ ἀρχαιότατον μέτρον ἀξίας ἀνά τὴν κεντρικὴν καὶ βόρειον Ἰταλίαν ἦτο ὁ χαλκός, ὅστις ἐκυκλοφόρει εἰς μεγάλα τεμάχια ἢ πλίνθους ἀκανονίστου σχήματος. Δὲν ἔχομεν λόγους νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἐν τῇ πρωτογενεῖ ταύτῃ καταστάσει τῆς κυκλοφορίας τὰ βάρη τῶν τεμαχίων τοῦ χαλκοῦ ἦσαν καθωρισμένα ὑπὸ τῆς πολιτείας, ἢ κατὰ τινὰ τρόπον διὰ νόμου κεκανονισμένα. Ἐν τούτοις πιθανώτατον τυγχάνει, ὅτι ἦτο σύνθηες νὰ χωνεύωνται τὰ τεμάχια τοῦ μετάλλου συμφώνως τῷ Ῥωμαϊκῷ σταθμῷ λίτρας τῶν 5057 γαλλικῶν κόκκων περίπου βάρους, διαιρουμένου εἰς 12 οὐγγίας, ὧν ἐκάστη ἐκ 421 κόκκων περίπου. Τὸ ἀρχαῖον τοῦτο Ἰταλικὸν νόμισμα ἐκαλεῖτο ἄσημος χαλκός, *aes rude*, (Πλινίου Η. Ν. XXXIII, 3, 13). Ἀκολουθῶς ἐθεωρήθη πρακτικώτερον, πρὸς ἀποφυγὴν συνεχοῦς ἀναδρομῆς εἰς τὴν ζυγόν, ἡ παραδοχὴ τῆς συνηθείας τῆς πρὸ καιροῦ κατισχυσάσης ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς πόλεσι, τοῦ νὰ σφραγίζηται δηλαδὴ ὁ χαλκός δι' ἐπισήμου ἐμβλήματος ὡς ἐγγυήσεως τῆς ἀκριβείας τοῦ βάρους. Κατὰ τὴν δημῶδη παράδοσιν πρῶτος ὁ Σέρβιος Τύλλιος εἰσήγαγε τὸ ἔθος τῆς σφραγίσεως τοῦ πρὸς κυκλοφορίαν χαλκοῦ, (Πλίνιος ἔ. ἀ. *primus signavit aes*), κληθέντος ἐκ τούτου *aes signatum* (δηλαδὴ χαλκός σεσημασμένος). Ἀλλὰ ἡ προκεχωρηκυῖα τεχνοτροπία ἡ δεικνυμένη καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀρχαιοτάτων παραδειγμάτων τοῦ Ῥωμαϊκοῦ καὶ Ἰταλικοῦ σεσημασμένου χαλκοῦ ἐπαρκεῖ ὅλως πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι ἡ ἀναφέρουσα αὐτὸν εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν βασιλέων παράδοσις τυγχάνει ἀναξία πίστεως. Οὐδὲ στηρίζεται ἐπὶ πολὺ στερεωτέρων θεμελίων ἡ θεωρία, ὅτι ἡ Ῥωμαϊκὴ νομισματοκοπία ἤρξατο ἐν τοῖς χρόνοις τῶν Δεκάρχων, ἥτοι ἐν ἔτει 454 π. Χ., καὶ ὅτι νομίσματα μνημονεύονται ἐν τῇ Δωδεκαδέλτῳ (ἴδε Bahrfeldt σ. 20). Οὐδὲ ὁ συχνὰ ἀναφερόμενος νόμος τοῦ Ἰουλίου Παπιρίου (*Lex Julia Papiria*) τοῦ 430 π. Χ. ὁρίζει εἰδικῶς τὴν καταβολὴν

τῶν προστίμων εἰς κεκομμένον νόμισμα, ἀλλὰ πιθανῶς εἰς βάρος χαλκοῦ.

Ἐπομένως δὲν ἔχομεν ἔγγραφον μαρτυρίαν περὶ τῆς ἀκριβοῦς χρονολογίας τῆς πρώτης εἰς Ῥώμην εἰσαγωγῆς τοῦ νομισματοποιοιμένου χαλκοῦ· ἐν τούτοις ἡ τεχνοτροπία τῶν ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτάτων Ῥωμαϊκῶν ἀσσαρίων κεφαλῶν ὑποδεικνύει ἀναμφιβόλως ὡς τοιαύτην τὸ πρῶτον ἡμῖς τῆς τετάρτης ἑκατονταετηρίδος. Πράγματι δὲν ὑπάρχουσι Ῥωμαϊκὰ νομίσματα δυνάμενα νὰ ἀποδοθῶσι μετὰ θετικότητος εἰς ἐποχὴν ἀρχαιοτέραν τοῦ 350 π. Χ. περίπου, ἐπειδὴ ἂν καὶ ἡ ἐργασία τῶν κεφαλῶν τοῦ Ἰανοῦ καὶ τῶν ἄλλων θεοτήτων ἐπὶ τῶν ἀσσαρίων καὶ τῶν ἄλλων ὑποδιαίρέσεων αὐτῶν εἶνε ἀκομψος ἕνεκα τοῦ ἐφαρμοσθέντος χωνευτοῦ τῆς κατασκευῆς, ὅμως δὲν εὐρηνται ἐπ' αὐτῶν ἔχνη ἀρχαϊσμοῦ, οὐδὲ μάλιστα ἔχνη τῆς αὐστηρότητος ἐκείνης, τῆς χαρακτηριζούσης τὴν μεταβατικὴν περίοδον ἀπὸ τοῦ ἀρχαϊσμοῦ εἰς τὴν τελειότητα τῆς τέχνης, ἅτινα κατ' ἀνάγκην ἔπρεπε νὰ ἀνεύρωμεν εἰς ἔργα τοῦ τέλους τῆς πέμπτης ἑκατονταετηρίδος.

Τὰ πρῶτα χαλκᾶ νομίσματα ἐκόπησαν ἐν Ῥώμῃ ἐπὶ τῆς βάσεως λίτρας 12 οὔγγιων. Τὸ λιτριάιον ἀσσάριον (as libralis) τῶν 5057 κόκκων δὲν διετηρήθη ἐν τούτοις ἐπὶ μακρὸν εἰς τὸ ἄρτιον τῆς ὀλκῆς αὐτοῦ. Κατὰ τὸ διάστημα παρελεύσεως ὀλιγίστων ἐτῶν ἐξέπεσεν εἰς 10 περίπου οὔγγιας, εἰς ὃ σημεῖον φαίνεται ὅτι παρέμεινεν ἐν τῇ πράξει στάσιμον ἐπὶ ἡμίσειαν περίπου ἑκατονταετηρίδα. Φαίνεται ὅτι τὸ ἡλαττωμένον τοῦτο λιτριάιον ἀσσάριον ἰσοφάριζε κατ' ἀξίαν ἀνταλλαγῆς 250:1 πρὸς τὸν ἀργυροῦν νοῦμμον (nummus) ἢ γραμμαρίον ἀργύρου (scripulum), τὸ ἐν προγενεστέρᾳ ἐποχῇ εἰσαχθὲν εἰς Ἑτρουρίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν κεντρικὴν Ἰταλίαν. Ὁ σταθμὸς τοῦ γραμμαρίου ἦτο 17·56 κόκκων, ἂν δὲ τὸ ἀσσάριον συνέβη νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ ἰσάξιον αὐτοῦ εἰς χαλκόν, τὸ γεγονὸς τοῦτο ἴσως συνέτεινεν εἰς προσδιορισμὸν τοῦ βάρους αὐτοῦ εἰς 4390 κ. περίπου. Ἀλλ' ὡς πρὸς τοῦτο τοιαύτη ἀνωμαλία ὑπάρχει εἰς τὰς νῦν ὀλκὰς τῶν ἀρχαιοτέρων Ῥωμαϊκῶν ἀσσαρίων,

ὥστε αἱ ἀριθμητικαὶ αὗται παραστάσεις δύνανται νὰ θεωρηθῶσι μόνον ὡς παραπλήσιαι.

Ὡς ἐξῆς δ' ἔχουσιν οἱ τύποι τοῦ ἀσσαρίου καὶ τῶν κλασμάτων αὐτοῦ·

Ἀσσάριον (As). Κεφαλὴ Ἰανού.	Πρῶρα νηός. Σημεῖα ἀξίας	1
Ἡμισσάριον (Semis). Κεφαλὴ Διός.	» »	S
Τριξᾶς ἢ τριτημόριον (Triens). Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	» »	
Τετρᾶς ἢ τεταρτημόριον (Quadrans) Κεφαλὴ Ἡρακλέους.	» »	. . .
Ἑξᾶς ἢ ἐκτημόριον (Sextans) Κεφαλὴ Ἑρμοῦ.	» »	. .
Οὐγγία ἢ δωδεκατημόριον (Uncia) Κεφαλὴ Ῥώμης.	» »	.

Ἐν ἔτει 268 π. Χ. πλήρης μεταρρύθμισις ἐγένετο ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ νομισματοκοπίᾳ. Κατὰ τὸν Mommsen ἡ ὀλκή τοῦ ἀσσαρίου ἡλαττώθη νῦν εἰς 4 οὐγγίας¹, οὐχὶ ἕνεκα λόγου ὑλικῆς τινος μεταβολῆς ἐν τῇ ἀξίᾳ τοῦ χαλκοῦ, ἀλλὰ πιθανῶς, ἐπειδὴ ἡ χρῆσις τοῦ νομίσματος πρὸς σκοποὺς συναλλαγῆς ἀπέβη νῦν γενικὴ ἐν Ἰταλίᾳ, τὰ δ' ἀρχαῖα ἀγροῖκα νομίσματα ἐθεωρήθησαν νῦν δύσχρηστα. Ἡ πρώτη αὕτη νόμιμος μεταβολὴ ἐν τῷ σταθμῷ τοῦ βαρυστάθμου χαλκοῦ τῶν Ῥωμαίων φέρεται ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς **τριτημοριαίας ἐλαττώσεως** (trientalis), ὡς τοῦ ἐλαττωθέντος ἀσσαρίου ἰσοφαρίζοντος πρὸς τὸν ἀρχαῖον τριξᾶντα (triens).

Ἐπομένως ἐν λιτριάϊον ἀσσάριον τῶν δέκα περίπου οὐγγιῶν ἦτο ἰσάξιον πρὸς $2\frac{1}{2}$ τοῦ νέου τριτημοριαίου ἀσσαρίου τῶν τεσσάρων οὐγγιῶν. Χρόνον τινὰ προγενέστερον τῆς ἐν ἔτει 268 π. Χ. ἐλαττώσεως, ἡ χρῆσις τοῦ ἀργύρου ὡς μέσου ἀνταλλαγῆς ἐξη-

¹) Ὁ Bahrfeldt ἐν τούτοις προσάγει ἰσχυρά τινα ἐπιχειρήματα πρὸς τοποθέτησιν τῆς ἐκτημοριαίας ἐλαττώσεως εἰς τὸ ἔτος 268 π. Χ. Πάντως δ' εἶνε βέβαιον, ὅτι δύο μόνον νόμμοι ἐλαττώσεως τοῦ ἀσσαρίου ἐγένοντο, μία μὲν τῷ 268 π. Χ., ἥτις δύνανται νὰ εἶνε τριτημοριαία ἢ ἐκτημοριαία, ἑτέρα δὲ τῷ 217 π. Χ. οὕσα μίᾳς οὐγγίας. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν καλουμένην ἡμιουγγιάν ἐλάττωσιν τοῦ ἔτους 89 π. Χ. ἴδε κατωτέρω.

πλώθη βαθμιαίως ἐν Ἰταλίᾳ, ἐπομένως τὸ ἀργυροῦν νόμισμα ἀπέβη νῦν ἀναγκαῖον τι χρῆμα.

Ἡ Ῥώμη ἠκολούθησεν ἐν τούτῳ τὸ παράδειγμα τῆς Ἑτρουρίας, ἐν ἣ χώρᾳ, ὡς εἶδομεν ἤδη, τὸ ἀργυροῦν νόμισμα ἦτο ἀπὸ μακροῦ ἐν χρήσει. Τὸ κλασματικὸν σύστημα τῶν νέων Ῥωμαϊκῶν ἀργυρῶν νομισμάτων, καὶ τὰ σημεῖα τῆς ἀξίας αὐτῶν, *II S*, *V* καὶ *X* ($2\frac{1}{2}$, 5 καὶ 10) δύνανται νὰ συγκριθῶσι πρὸς τὰ Ἑτρουρικά. Ἀποδεικνύουσι δὲ ταῦτα, ὅτι ὁ χαλκὸς ἦτο εἰσέτι ὁ νόμιμος κανὼν, τοῦ σηστερτίου (*II S*) [*sestertius* = *semis tertius* = τρίτον ἡμισσάριον] τῶν 17·56 κόκκων, ἰσοφαρίζοντος κατ' ἀξίαν πρὸς 1 λιτριάιον ἀσσάριον τῶν 4390 κόκκων, ἢ πρὸς $2\frac{1}{2}$ τῶν νέων τριτημοριαίων ἀσσαρίων τῶν 1756 κόκκων, ἐν ᾧ τὸ νόμισμα τῶν πέντε ἀσσαρίων (*quinarius*) ἤξιζε πέντε καὶ τὸ δεκάχαλκον νόμισμα ἦτοι δηνάριον (*denarius*) δέκα.

Ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ προσετέθησαν εἰς τὴν σειρὰν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ χαλκοῦ νομίσματος πολλαπλάσια τοῦ ἀσσαρίου, οἷα ὁ *dupondius* (δύο ἀσσάρια) σημειούμενος διὰ *II*, ὁ *tressis* *III* (τρία ἀσσάρια) καὶ ὁ *decussis* *X* (δεκάς, δέκα ἀσσάρια).

Ἄξιον σημειώσεως τυγχάνει, ὅτι ἡ νόμιμος ἐλάττωσις κατὰ σταθμὸν τοῦ ἀσσαρίου ἀπὸ 12 (πρακτικῶς 10) εἰς 4 οὐγγίας δὲν ἐγένετο κοινῶς ἀποδεκτὴ ἐν Ἰταλίᾳ. Τὸ Λάτιον, ἡ ἐντεῦθεν τῶν Ἀλπεων Γαλλία καὶ ἡ Πικεντίνη ἐξηκολούθησαν νὰ χωνεύωσι τὰ ἀσσάρια αὐτῶν, συμφώνως τῷ ἀρχαίῳ λιτριάῳ σταθμητικῷ κανόνι, ἐνῷ ἐξ ἐτέρου ἐν τῇ Ἀπουλίᾳ καὶ Ὀμβρικῇ ἡ ὀλκὴ τοῦ ἀσσαρίου ἐκπίπτει αἴφνης, ὡς ἐν Ῥώμῃ, εἰς 4 περίπου οὐγγίας.

Ἡ ὀλκὴ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ἀσσαρίου, ἂν καὶ νομίμως ἐν ἔτει 268 π. Χ. ὠρισθεῖσα εἰς 4 οὐγγίας, ἤρξατο ἤδη νὰ ἐκπίπτῃ ταχέως καὶ κατῆλθε, διαρκούσης τῆς ἀμέσως ἐπομένης ἡμισείας ἑκατονταετηρίδος, εἰς 3, 2 καὶ τέλος εἰς οὐχὶ πλέον τῆς μιᾶς οὐγγίας.

Ἐν ἔτει 217 π. Χ., ἐπὶ τῆς δικτατορίας τοῦ Κ. Φαβίου Μαξίμου, ἐψηφίσθη νόμος ὀρίζων τὴν ἐλαχίστην ὀλκὴν τοῦ ἀσσαρίου εἰς μίαν οὐγγίαν. Τοῦτο ἐκλήθη **οὐγγιαία ἐλάττωσις** (*uncialis*).

Ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου καὶ ἐντεῦθεν ὁ χαλκὸς ἐν Ἰταλίᾳ ἤρξατο προσλαμβάνων τὸν χαρακτῆρα ἀπλοῦ λογιστικοῦ νομίσματος μᾶλλον ἢ πραγματικοῦ, ἀληθοῦς μέτρου ἀξίας ὄντος νῦν τοῦ ἀργύρου καὶ οὐχὶ τοῦ χαλκοῦ.

Ἐνεκα τούτου ἔπαυσε πλέον νὰ ἔχη σπουδαιότητά τινα, ἂν τὸ ἀσσάριον εἴλκεν ἢ ὅχι πλήρες τὸ νόμιμον βάρος. Ὅθεν, ὅτε ὁ δῆμαρχος Κ. Παπίριος Κάρβων εἰσήγαγεν ἐν ἔτει 89 π. Χ. νόμον, καθ' ὃν ἐπετρεπέτο νὰ κόπτονται τὰ ἀσσάρια κατὰ τὴν ἐλαχίστην ὀλκὴν ἡμισείας οὐγγίας (*semuncialis* ἐλάττωσις), τὸ μέτρον τοῦτο ἦτο ἀπλῶς νόμιμος ἀναγνώρισις συνηθείας πράγματι πρὸ ἐτῶν ἤδη ἐπικρατησάσης ἂν οὐχὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ, πάντως ὅμως εἰς τινὰς τῶν συμμάχων πόλεων.

Ταχέως δὲ μετὰ τὴν ψήφισιν τοῦ Παπιρίου νόμου παύει ἐντελῶς ἐν Ῥώμῃ ἡ ἑκδοσις χαλκῶν νομισμάτων (περὶ τὰ 87-74 π. Χ.), καὶ δὲν εἰσήχθη ἐκ νέου μέχρι τοῦ 15 π. Χ., ὅποτε τὸ δικαίωμα τοῦ κόπτειν χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα ἀφῆρέθη ἀπὸ τῆς Συγκλήτου ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου, τοῦ συγχρόνως ἀπονεύσαντος τῷ σωματείῳ τούτῳ τὸ προνόμιον τοῦ νομισματοκοπεῖν τὸ ἀγενέστερον μέταλλον. Τότε δ' ἤρξαντο αἱ Ῥωμαϊκαὶ αὐτοκρατορικαὶ σειραί, αἱ κοινῶς καλούμεναι μέγας, μέσος καὶ μικρὸς χαλκὸς (*sestertius*, *dupondius* καὶ *assarium*), αἱ διακρινόμεναι διὰ τῶν γραμμάτων S. C. (*Senatus Consulto*).

Ἡ χρῆσις βαρέων χαλκῶν χωνευτῶν νομισμάτων δὲν περιωρίσθη ἐν Ῥώμῃ, ἂν καὶ εἶνε πιθανὸν ὅτι ἤρξατο ἐν αὐτῇ, ἐπειδὴ τὰ ἀρχαιότατα ἔνσημα κομμάτια τοῦ βαρυστάθμου χαλκοῦ εἶνε τὰ ἀσσάρια αὐτῆς τῆς Ῥώμης.

Διαρκούντος τοῦ πλείστου χρόνου τῆς 4^{ης} καὶ 3^{ης} ἐκατονταετηρίδος π. Χ., σύμπασα σχεδὸν ἡ βόρειος καὶ κεντρικὴ Ἰταλία μετεχειρίζετο χωνευτὰ χαλκᾶ νομίσματα παρόμοια τοῖς Ῥωμαϊκοῖς παρόμοια, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὰ αὐτά. Ἐκαστον τῶν σπουδαιότερων κέντρων εἶχε ἰδίαν διακεκριμένην νομισματοκοπίαν διαφέρουσαν τῆς Ῥωμαϊκῆς κατὰ τοὺς τύπους καὶ συνήθως καθ' ὀλκὴν,

ἐπειδὴ δὲν φαίνεται ὅτι ἡ λίτρα ἦτο πάνταχοῦ τῆς αὐτῆς ὀλκῆς. Ἐν Ἐτρουρία, παραδείγματος χάριν, ἡ λίτρα εἶλκε μόνον περὶ τοὺς 3373 κόκκους ἥτοι οὐχὶ πολὺ περισσότερον τῶν $\frac{2}{3}$ τῆς Ῥωμαϊκῆς λίτρας, ἐν ᾧ ἐν τῇ Πικεντίνῃ ἐξικνεῖται εἰς ὀλκὴν ἀνωτέραν τῶν 6000 κόκκων.

Αἱ διάφοροι σειραὶ τοῦ aes grave δὲν δύνανται νὰ καταταχθῶσι γεωγραφικῶς ἅπασαι μετὰ βεβαιότητος, διότι πολλὰ αὐτῶν εἶνε ἀνεπίγραφοι, ἀλλὰ δύνανται κατ' εἰκασίαν νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τινὰς χώρας καὶ μάλιστα εἰς πόλεις, ἕνεκα τοῦ τεκμηρίου ἐπανειλημμένων ἐκταφῶν τῶν αὐτῶν σειρῶν ἐν ταῖς αὐταῖς τοποθεσίαις.

Αἱ χρονολογίαι τῶν διαφόρων σειρῶν τοῦ ses grave συχνὰ εἶνε οὐχὶ ὀλιγώτερον δυσχερὲς νὰ καθορισθῶσιν ἢ οἱ τόποι, εἰς οὓς τὰ νομίσματα αὐτῶν ἀνήκουσιν. Ἐν τῷ θέματι τούτῳ δὲν ὀφείλομεν νὰ ἀποφασίζωμεν ἐκ τῆς τεχνοτροπίας, διότι τὰ τραχύτερον καὶ μᾶλλον ἀγροίκως ἐξεργασμένα κομμάτια δὲν εἶνε ἀναγκαίως καὶ τὰ ἀρχαιότερα, ὡς πάντως θὰ συνέβαινεν, ἂν ἡ ἐπὶ τούτων δεικνυομένη τέχνη ἦτο ἰθαγενοῦς βλαστήσεως, ὅπερ ὅμως δὲν συμβαίνει ἐνταῦθα. Ἡ ἐργασία τοῦ aes grave εἶνε ἐξ ὀλοκλήρου δάνειος ἐκ τῆς τῶν Ἑλλήνων, ὁ δὲ βαθμὸς τῆς τελειότητος εἰς ἣν ἔφθασαν ἐν ἐκάστη χώρᾳ, ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς συναφείας τῶν σχέσεων αὐτῶν, ἀμέσων ἢ ἐμμέσων, πρὸς Ἑλληνικὴν τινὰ πόλιν, ἢ τοῦλάχιστον πρὸς τινὰ πληθυσμὸν ἐμπεποτισμένον διὰ τοῦ πνεύματος τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης.

ΟΜΒΡΙΚΗ

Ἡ ἀρχαιότερα ἱστορία τῆς χώρας ταύτης εἶνε ὀλίγον γνωστή, ἡ δὲ νομισματοκοπία αὐτῆς εἶνε ὀλοκλήρος εἰς χαλκὸν καὶ ἀνήκει σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν σειρὰν τοῦ aes grave.

Τρεῖς πόλεις αὐτῆς ἔκοψαν νομίσματα· τὸ Ἀρίμινον, τὸ Ἰγούιον (Iguvium) καὶ τὰ Τύδερτα (ἢ Τούδερτον).

Ἀρίμινον (νῦν *Rimini*). Ἡ τῆς πόλεως ταύτης νομισμα-

τοκοπία εἶνε τῆς ἐφ' ὅσον δυνατὸν τραχυτέρας τεχνοτροπίας καὶ ἐκτελέσεως. Διακρίνονται διὰ τοῦ τύπου αὐτῶν, κεφαλῆς Γαλάτου πολεμιστοῦ, φέροντος τὸ ἐθνικὸν περιδέραιον (torques) περὶ τὸν τράχηλον, τύπου ἀναμιμνήσκοντος τὸ γεγονός, ὅτι ἡ Γαλατικὴ φυλὴ τῶν Σενόνων, ἐκδιώξασα τοὺς Ἑτρούσκους, ἐκυρίευσεν τὸ Ἀρίμινον ἐνωρὶς κατὰ τὴν 4^{ην} ἑκατονταετηρίδα. Περὶ τὰ 268 π. Χ. οἱ Ῥωμαῖοι πέμπουσιν ἀποικίαν εἰς Ἀρίμινον (Λιβίου XV, 8), εἰς τὴν ἐποχὴν δὲ ταύτην ἀνήκει πιθανῶς ἡ νομισματοκοπία¹.

ΒΑΡΥΣΤΑΘΜΟΣ ΧΑΛΚΟΣ (AES GRAVE). (Τὸ ἀσσάριον

ἔλκει πλέον τῶν 6000 κ.)

As.	Κεφαλὴ Γαλάτου.		Κεφαλὴ ἵππου	
Quincunx.	»	»	Ἀσπίς	
Triens.	»	»	Σπάθη καὶ κολεός	
Quadrans.	»	»	Τρίαῖνα	...
Sextans.	»	»	Δελφίν	..
Uncia.	»	»	Ἐμβολόν	.
Semuncia.	»	»	Ὀστράκον	

Τὰ ἐξῆς μεγάλα ἐπιμήκη πεντασσάρια δύνανται νὰ ἀπονεμηθῶσιν ἐπίσης εἰς τὸ Ἀρίμινον. Ἐλκουσι περίπου 25,000 κόχκους.

Ἀσπίς ὠσειδῆς.

Ἐσωτέρα πλευρὰ ὠσειδοῦς ἀσπίδος
(B. M. Cat. Ital., σ. 27).

Σπάθη.

Κολεός (αὐτόθι, σ. 28).

ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΚΕΚΟΜΜΕΝΑ.

Κεφαλὴ Ἡφαίστου (B. M. Cat. Ital. σ. 25). | ARIMN Γαλάτης πολεμιστῆς . .
..... Α Μέγεθος 9

Ἰγούιον (νῦν Gubbio). Τοῦτο ἦτο ὀχυρὰ πόλις ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῶν Ἀπεννίνων. Ἡ νομισματοκοπία αὐτοῦ ἀχο-

¹) Ὁ Lenormant (La monnaie dans l'antiquité, 1863, σ. 113), διαφωνῶν πρὸς τὸν Mommsen, ἀποδίδει τὸ aes grave τοῦ Ἀριμίνου εἰς τοὺς χρόνους τῆς συμμάχιας μεταξὺ τῶν Γαλατῶν, Ἑτρούσκων, Σαμνιτῶν καὶ Ὀμβρῶν, τῶν κατασυντριβέντων ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Σεντίνου τῷ 295 π. Χ.

λουθεῖ τὸν σταθμητικὸν κανόνα τῶν Τυδέρτων καὶ εἶνε προγενε-
στέρα τοῦ 268 π. Χ.

ΒΑΡΥΣΤΑΘΜΟΣ ΧΑΛΚΟΣ. (Τὸ ἀσάριον ἔλκει περὶ τοὺς 3300 κ.)

As.	Ἀστήρ.	IKVFINI	Μήνη καὶ ἀστέρες	I
Semis.	»	»	»	»
Triens.	Πυράγρα.	»	Κέρας Ἀμαλθείας	
Quadrans	»	»	»	...
Sextans.	Κέρας Ἀμαλθείας.	»	»	»
Uncia.	»	»	»	»

Semis.	Κόκκος σίτου καὶ δύο ἀστέρες.	IKVFINI	Μήνη, ἀστράγαλος.	
»	Περικεφαλαία.	»	Κέρας Ἀμαλθείας	»
Quadrans.	Τροχός.	»	Τροχός	...
Sextans.	Κέρας Ἀμαλθείας.	»	Κλάδος	..
»	Κλάδος.	»	Σημεῖον ἀξίας	..
Uncia.	Σταφυλή.	»	Κέρας Ἀμαλθείας	.

Τύδερτα (νῦν Todi). Αὕτη πρέπει νὰ ᾔτο ἀρκετὰ σημαντικὴ
τις πόλεις. Ἐκεῖτο ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τοῦ Τιβέριος ἐπὶ τῶν
ὁρίων τῆς Ἑτρουρίας. Τὰ νομίσματα αὐτῆς εἶνε καλῆς κατα-
σκευῆς, τῆς ἀρχαιοτέρας σειρᾶς ἀρχομένης περὶ τὰ 320 π. Χ. Τὰ
βάρη αὐτῶν δεικνύουσιν, ὅτι ὁ βαρὺ σταθμὸς χαλκὸς τῶν
Τυδέρτων, ὁμοίως τῷ τῆς Ῥώμης, ὑπέστη διαφοροὺς διαδοχικὰς
ἐλαττώσεις.

As.	TVTEDE	(ἐπ' ἀριστ.)	Τροχός.	Τρεῖς μῆναι.	
»	»	Ἀετός	I	Κέρας Ἀμαλθείας	I
Semis.	»	Ἀετός	∪	»	»
»	»	Κύων κοι- μώμενος	∪	Λύρα	∪
Triens.	TVT	Ἀετός		Κέρας Ἀμαλθείας	
»	TVTEDE	Δύο ῥόπαλα		Χεῖρ μετ' ἱμάντων πυγμάχου	
Quadrans.	TV	Ἀγκυρα	. . .	Βάτραχος	. . .

<i>Sextans.</i>	TV	Τρίαινα	..	Τέτιξ	..
<i>Uncia.</i>	»	Ἐπιδορατίς	.	Ἀγγεῖον	.
»	»	Βάτραχος		Χελώνη	

ΑΜΥΓΔΑΛΟΜΟΡΦΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ.

<i>Semis.</i>	Ῥόπαλον.		
<i>Quadrans.</i>	»		. . .
<i>Sextans.</i>	»		. .
<i>Uncia.</i>	»		.

ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΚΕΚΟΜΜΕΝΑ.

Νεανική ἄρρην κεφαλή μετὰ πύλου πλακωτοῦ τὴν κορυφὴν.	TVTEDE (ἐπ' ἀριστ.) Ὑς καὶ χοιρί- δια (B.M. Cat. Ital. σ. 397) Α·95
Κεφαλὴ Σεληνοῦ.	TVTEDE Ἀετός (ἔ. ἄ. σ. 39) Α·75
Κεφαλὴ Φαύνου.	» Κέρας Ἀμαλθείας Α·65

Οἱ ἐξῆς ἐπιμήκεις ὄγκοι, πεντασάρια καὶ μικρότερα κλά-
σματα, ἀποδίδονται ὡσαύτως εἰς τὰ Τύδερτα, ἔνεκα τῆς αὐτόθι
ἀνευρέσεως αὐτῶν: —

Ῥόπαλον.	Ἀκανθα ἰχθύος (B.M. Cat. Ital. σ. 36)
Ταῦρος.	»
Δελφίς.	»
Ἀκανθα ἰχθύος.	»
Κλάδος.	Κλάδος.

ΠΙΚΕΝΤΙΝΗ

Δὲν ὑπάρχουσι νομίσματα δυνάμενα νὰ ἀποδοθῶσι τῇ χώρᾳ
ταύτῃ διαρκούσης τῆς περιόδου τῆς κυριαρχίας τῶν Ὀμβρων,
Ἐπρούσκων ἢ Γαλατῶν. Οἱ Ῥωμαῖοι κατέκτησαν τὴν χώραν περὶ
τὰ 290 π. Χ., ἥς χρονολογίας μετὰ καὶ τοῦ 268 π. Χ. ἐκόπη-
σαν αἱ σειραὶ τῶν νομισμάτων τῆς Ἀγκῶνος, τοῦ Ἀσκλου (;), τῆς
Ἀδρίας καὶ τοῦ Φίρμου.

Ἀγκῶν. Ἡ πόλις αὕτη ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν Συρακουσῶν ἐπὶ
τῶν χρόνων Διονυσίου τοῦ πρεσβυτέρου. Ὠνομάσθη δ' οὕτω ἐκ τῆς

θέσεως αὐτῆς ἐπὶ ἀγκῶνός τινος τῆς παραλίας· πρὸλ. τὸν νομισματικὸν αὐτῆς τύπον ἀγκῶνα¹⁾. Ἦτο δὲ ὁ κυριώτερος λιμὴν τοῦ Ἰλλυρικοῦ ἐμπορίου καὶ εἶχε περίφημον ναὸν τῆς Ἀφροδίτης (Ἰουβενάλης, IV, 40).

Προτομή Ἀφροδίτης (B. M. Cat. Italy, σ. 40). ΑΓΚΩΝ Βραχίων κεκαμμένος τὸν ἀγκῶνα, κρατῶν δὲ κλάδον φοίνικος· ἄνω δύο ἀστέρες . . Α 8

Ἀδρία, καταληφθεῖσα ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐν ἔτει 289 π. Χ. Οὐδὲν τῶν νομισμάτων αὐτῆς φαίνεται ἀρχαιότερον τοῦ ἔτους τούτου.

As.	Κεφ. Σιληνοῦ κατ' ἐνώπιον.	HAT	Κύων κοιμώμενος ἦ Ἄ
Quincunx.	HAT Κεφαλὴ ἀνθρωπίνῃ ἐν ὀστράκῳ (Σκύλλα;)	Πήγασος	
Triens.	Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος (;)	HAT	Κάβθαρος
Quadrans.	HAT Δελφίς.		Ἰχθὺς (βάτος;)
Sextans.	HAT Πέδιλον.		Ἀλέκτωρ .. .
Uncia.	Ἀγκυρά.	HAT	

Ἀσκλον (;). Ἀμφίβολον τυγχάνει ἂν αἱ σειραὶ τοῦ aes grave, αἱ φέρουσαι τὸ γράμμα Α ἀντὶ τύπου, ἀνήκουσιν εἰς τὸ Ἀσκλον τῆς Πικεντίνης, ἢ εἰς τὴν ἐν Ἀπουλίᾳ ὁμώνυμον πόλιν.

Sescuncia.	A	C• (= 1 1/2 οὐγγίαι)
Semuncia.	ΑΞ (= 1/2 οὐγγίας)	H (= Ἡμίλιτρον;)

Trins.	Κεραυνός.	A	
Quadrans.	Ὁμοίως.	A	
Sextans.	Ὁμοίως.	A	
(;)	Κηρύκειον.	A	
(;)	Ἀσημον.	A	

¹⁾ Ὁ τύπος οὗτος ἐν τούτοις δυνατόν νὰ ἐρμηνευθῇ θρησκευτικῶς, τῶν δύο ἀστέρων ἀναφερομένων ἀναμφιδόλως εἰς τὴν λατρείαν τῶν Διοσκούρων. Ἴδε Burgon ἐν Num. Journal, vol. 1, σ. 108.

Φέρμον, ἀποικισθὲν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ δευτέρου Καρχηδονικοῦ πολέμου, τῷ 264 π. Χ. Τῇ ἐποχῇ δὲ ταύτῃ ἀνήκουσιν, ὡς φαίνεται, τὰ νομίσματα αὐτοῦ :

<i>Quadrans</i> . Γυναικεία κεφαλὴ.	FIR Κεφαλὴ ταύρου . . .
<i>Sextans</i> . Πέλεκυς ἀμφίστομος.	» Ἐπιδορατὶς . .

ΟΥΗΣΤΙΝΟΙ

Τὰ νομίσματα τοῦ λαοῦ τούτου, κατέχοντος ὀρεινὴν τινα χώραν μεταξὺ τῶν Ἀπεννίνων καὶ τοῦ Ἀδριατικοῦ, δύνανται νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τὴν Πίνναν, μεσόγειον πόλιν, καὶ τὸ Ἄτερνον, παράλιον πόλιν, κειμένην περὶ τὰ εἴκοσι μίλια πρὸς νότον τῆς Ἀτρίας.

Τῷ 301 π. Χ. οἱ Οὐήστῖνοι συνωμολόγησαν συνθήκην συμμαχίας μετὰ τῆς Ῥώμης, ἥ δὲ νομισματοκοπία αὐτῶν τάσσεται μεταξὺ τῆς χρονολογίας ταύτης καὶ τοῦ 268. Εἶνε δ' ἀπομίμησις τῆς νομισματοκοπίας τῆς Ὀμβρικής καὶ Πικεντίνης.

<i>Triens</i> . Ἐσωτέρα πλευρὰ ὀστράκου.	VE\$ Ῥόπαλον
<i>Sextans</i> . Κεφ. βοῦς κατ' ἐνώπιον . .	VE\$ Μῆνη.
<i>Uncia</i> . Διπλοῦς πέλεκυς. .	VES Ὀστρακον.
<i>Semuncia</i> . Πέδιλον.	VES Ἄνευ τύπου.

ΛΑΤΙΟΝ

Ἡ νομισματοκοπία τοῦ Λατίου δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς δύο κλάσεις: 1. χωνευτὰ νομίσματα, ἀποτελούμενα ἐξ aes grave ἀνεπιγράφου, ὡς ἐκ τούτου δ' ἀβεβαίου ταξινομήσεως, πάντοτε ἔμως ἀνευρισκόμενα ἐν τῇ Κεντρικῇ Ἰταλίᾳ καὶ κυρίως ἐν Λατίῳ· 2. νομίσματα κεκομμένα, ἀργυρᾷ μὲν τῶν πόλεων Ἀλβας τῆς Φουκεντίδος καὶ Σιγνίας, χαλκᾷ δὲ τοῦ Ἀκυίνου.

1. Τὸ aes grave τοῦ Λατίου καὶ τῆς Κεντρικῆς Ἰταλίας εἶνε σύγχρονον τῷ τῶν λιτριάων Ῥωμαίων σειρῶν τοῦ 350-268 π. Χ. Αἱ χρονολογίαι δὲ τῶν διαφόρων σειρῶν δυσκόλως δύνανται νὰ προσδιορισθῶσιν ἀκριβέστερον.

Κατὰ τεχνοτροπίαν τὸ Λατινικὸν *aes grave* εἶνε ἐν γένει ὑπέρτερον ἐκείνου παντὸς ἄλλου μέρους τῆς Ἰταλίας· ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐπὶ παραδείγματι, ἢ ἐπὶ τῶν ἀσσαρίων τῶν σειρῶν τῶν ἀποδοθεισῶν ὑπὸ τοῦ Mommsen εἰς τὰς πόλεις Φορμίαν, Φούνδαν ἢ Φρεγέλλας, εἶνε καθαρῶς Ἑλληνικὴ καὶ προδίδει τὴν ἐπίδρασιν τῶν γειτονικῶν Καμπανικῶν πόλεων.

Αἱ κλάσεις, εἰς ἃς τὸ *aes grave* τῆς μέσης Ἰταλίας διηρέθη ὑπὸ τοῦ Mommsen (I, σ. 182) εἶνε αἱ ἑξῆς·

(α) ΤΙΒΟΥΡΑ ἢ ΠΡΑΙΝΕΣΤΟΣ.

<i>As.</i>	Κεφαλὴ Ῥώμης	I	} Ὅπισθότυπα ὅμοια τοῖς ἐμπροσθο- τύποις.
<i>Semis.</i>	Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς	S	
<i>Triens.</i>	Κεραυνός		
<i>Quadrans.</i>	Χεὶρ ἀνεωγμένη	. . .	
<i>Sextans.</i>	Ὀστράκον	. .	
<i>Uncia.</i>	Ἀστράγαλος	.	
<i>Semuncia.</i>	Βάλανος	Σ	

(β) ΤΙΒΟΥΡΑ ἢ ΠΡΑΙΝΕΣΤΟΣ.

Σειρὰ ὅμοια τῇ προηγουμένῃ, ἀλλὰ μετὰ προσθήκης ῥοπάλου ἐν τῷ πεδίῳ ἑκατέρας τῶν ὀψεων τῶν νομισμάτων. Τὸ ἀσσαρίον τῆς σειρᾶς ταύτης δὲν φέρει σημεῖον ἀξίας.

(γ) ΑΡΔΕΑ (;)

<i>As.</i>	Κεφαλὴ Ἑρμοῦ	I	Κεφαλὴ Ἰανοῦ ἀγενείου	I
<i>Semis.</i>	Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς	S	Κεφαλὴ γυναικός	S
<i>Triens.</i>	Κεραυνός		Δελφίς	
<i>Quadrans.</i>	Χεὶρ ἀνεωγμένη	. . .	Δύο κόκκοι κριθῆς	. . .
<i>Sextans.</i>	Ὀστράκον	. .	Κηρύκειον	. .
<i>Uncia.</i>	Ἀστράγαλος	.	Ἀσημον	.
<i>Semuncia.</i>	Βάλανος.		»	Σ

(δ) ΑΒΕΒΑΙΑ ΠΟΛΙΣ ΛΑΤΙΟΥ ἢ ΑΠΟΥΛΙΑΣ.

Σειρὰ ὅμοια τῇ προηγουμένῃ, ἀλλὰ μετὰ προσθήκης δρεπάνου ἐν τῷ πεδίῳ τῆς κυρίας ὀψεως τοῦ ἀσσαρίου καὶ τετραῆντος, καὶ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως τοῦ ἡμιασσαρίου, τριζᾶντος, ἐξᾶντος καὶ οὐγκίας.

(ε) ΦΟΡΜΙΑΙ, ΦΟΥΝΔΑ ἢ ΦΡΕΓΕΛΛΑΙ.

<i>As.</i>	Κεφαλή Ἀπόλλωνος.		
<i>Semis.</i>	Πήγασος	S	
<i>Triens.</i>	Κεφαλή ἵππου		
<i>Quadrans.</i>	Κάπρος τρέχων	. . .	
<i>Sextans.</i>	Νεανική πιλοφό- ρος κεφαλὴ	. .	
<i>Uncia.</i>	Κόκκος σίτου	.	

Οπισθότυπα ὅμοια τοῖς ἐμπροσθο-
τύποις.

(ς) ΑΛΒΑ Η ΦΟΥΚΕΝΤΙΣ (;)

<i>Dupondius.</i>	Τροχός	II	Κεφαλή Ῥώμης	II
<i>As.</i>	»	I	» »	I
<i>Semis.</i>	»	S	Ταῦρος καλπάζων	S
<i>Triens.</i>	»		Ἴππος τριποδίζων	
<i>Quadrans.</i>	»	. . .	Κύων τρέχων	. . .
<i>Sextans.</i>	»	. .	Χελώνη.	

(ζ) ΑΒΕΒΑΙΑΣ ΠΟΛΕΩΣ.

<i>As.</i>	Κάνθαρος.		Κεφαλή Ἀθηνᾶς	
<i>Triens.</i>	»		» »	
<i>Quadrans.</i>	»		Περικεφαλαία	. . .
<i>Sextans.</i>	»	. .	Ὀστράκον.	
<i>Uncia.</i>	»		Ῥόπαλον	.

ΑΒΕΒΑΙΑ, ΚΤΡΙΩΣ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ.

Λιτρίαία σειρά.

<i>As.</i>	Κεφ. Ἡρακλέους νεαροῦ.	Κεφαλή γρυπός.	
»	Κεφαλή λέοντος κατ' ἐ- νώπιον μετὰ σπάθης ἐν τῷ στόματι.	Κεφαλή ἵππου.	
»	Κεφαλή Διός.	Ἀετὸς φέρων ἰχθύν.	
<i>Semis.</i>	Κρατήρ.	Κάπρος	S
»	Κεφαλή ταύρου.	Πρᾶρα	S
»	Κεφαλή γυναικὸς μετὰ διαδήματος.	Κόκκος σίτου (ἐνίοτε καὶ κη- ρύκειον ὡς σύμβολον)	S

<i>Semis.</i>	Κάνθαρος.	Πηδάλιον.	
<i>Quincunx.</i>	Κεφαλή πωγωνοφόρος μετὰ διαδήματος.	Ἀσπίς.	
<i>Triens.</i>	Τροχὸς μετὰ καμπύ- λων κνημῶν.	Μήνη καὶ ἀστήρ	
<i>Quadrans.</i>	Βάτραχος	Τρισκελές	...
»	(;) Δελφίς.	Ἀγκυρα.	
<i>Sextans.</i>	Ἀγκυρα	Τρίαίνα	..
»	Ἐπιδορατὶς	»	
»	Χελώνη	Κεφαλή δράκοντος πωγωνοφόρος	..
»	Κεφαλή κάπρου.	Κάνθαρος	..
»	Ἀροτρον.	Ὅφις (;)	..
<i>Uncia.</i>	Ῥόπαλον	Πεντάγραμμο	.
»	Οἰνοχόη	Καλαῦροψ	.
»	Ἀσπίς κυκλοτερής	Σταυρὸς μαιανδρικός (swastica)	
»	Σταφυλή.	Ἄνθος τετράφυλλον	.

Σταφυλή.

Τριήρης (;)

Μήνη.

Κηρύκειον.

Ἐπιδορατὶς.

Ἀστράγαλος

(B. M. Cat. *Italy* σ. 60, 45).

Μήνη.

Ἀσημον.

Σταθμητικὸς κανὼν ἡλαττωμένος.

Triens. Μήνη.*Semis.* Δύο μῆναι

Ἀσημον

Δύο γυμναὶ μορφαὶ ὀρχούμεναι

Quadrans. » »

» »

ΒΑΡΥΣΤΑΘΜΑ ΕΠΙΜΗΚΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ.

Quincussis. ROMANOM Ἄετὸς
ἐπὶ κεραυνοῦ.

Πήγασος ἱπτάμενος.

» Σπάθη.

N. ROMANOM Κολεός¹.

» Ὅμοίως.

Ἄνευ ἐπιγραφῆς. Ὅμοίως.

¹) Τὸ νόμισμα τοῦτο ἐθεωρήθη ὑποπτον. Ἰδε Mommsen τόμ. IV, σελ. 6. Τὸ γράμμα N σημαίνει ἴσως Nummus.

<i>Quincussis</i> . Ταῦρος ιστάμενος.	Ταῦρος ιστάμενος.
» Δύο ἀλέκτορες καὶ δύο ἀστέρες.	Δύο τρίαιναι καὶ δύο δελφῖνες.
» Τρίαινα.	Κηρύκειον.
» Ἐλέφας.	Υς.
» Ἀσπίς ἐπιμήκης διὰ δύο κεραυνῶν ἐπικεκοσμημένη.	Ἀσπίς ἐπιμήκης.
» Τρίπους.	Ἀγκυρα.
» Ἀμφορεύς.	Λοξαὶ γραμμαί.
» Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ.	Παραζώνιον.
<i>Dupondius</i> . Δύο μῆναι ἀντίνωτοι.	Δύο μῆναι ἀντίνωτοι.

Τὰ τετράγωνα ταῦτα νομίσματα δὲν εἶνε πολὺ ἀρχαίας ἐποχῆς. Παραδείγματος χάριν τὸ φέρον ἐλέφαντα δυσκόλως δύναται νὰ εἶνε ἀρχαιότερον τῆς ἐν ἔτει 275 π. Χ. ἡττης τοῦ Πύρρου, τοῦ πρώτου εἰσαγαγόντος ἐλέφαντας εἰς Ἰταλίαν. Κατὰ κανόνα δὲ δύνανται νὰ θεωρηθῶσι σύγχρονα τοῦ Ῥωμαϊκοῦ *aes grave* τῆς λιτριάας σειρᾶς. Διὰ τοῦτο φαίνεται πιθανόν, ὅτι πάντα τὰ βαρύντατα κομμάτια ἐξηκολούθουν νὰ κόπτονται ἐπιμήκη, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ καταλαμβάνηται μικρότερος χώρος, ὅτε συνεσκευάζοντο καὶ ἀπεταμιεύοντο μεγάλοι ποσότητες μετάλλου, τοῦθ' ὅπερ ἦτο ἀναγκαῖον, ἐφ' ὅσον ὁ χαλκὸς ἦτο ὁ νόμιμος σταθμητικὸς κανὼν ἐν Ἰταλίᾳ.

Ἡ ἐπὶ τινῶν τῶν νομισμάτων τούτων μορφή τῆς γενικῆς πληθυντικῆς *ROMANOM*, δεικνύει, ὅτι τὰ νομίσματα ταῦτα δὲν ἐκόπησαν ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ, καταδεικνύει δ' ὁμοίως, ὅτι ἐξεδόθησαν ἐν χώρᾳ ὑποκειμένη τῇ Ῥωμαϊκῇ κυριαρχίᾳ.

(η) ΛΟΥΚΕΡΙΑ ΑΠΟΥΛΙΑΣ (Ἴδε κατωτέρω, σελ. 61).

(θ) ΟΥΓΕΝΟΥΣΙΑ ΑΠΟΥΛΙΑΣ (Ἴδε κατωτέρω, σελ. 63).

2. Κεκομμένα νομίσματα τοῦ Λατίου.

Ἄλθα Φουκεντίς. Ἡ πόλις αὕτη κατελήφθη ὑπὸ Ῥωμαί-

κῆς ἀποικίας ἐν ἔτει 303 π. Χ. Μεταξὺ δὲ τοῦ ἔτους τούτου καὶ τοῦ 268 π. Χ. ἔκοφεν αὕτη ἀργυρᾶ νομίσματα.

Κεφαλὴ Ἑρμοῦ.	ALBA Γρύψ Ρ 18·3 κ.
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	» Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ Ρ 8·3 κ.

Ἀκϋῖνον. Χαλκᾶ νομίσματα. Περὶ τὰ 268-217 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	AQVINO Ἀλέκτωρ καὶ ἀστήρ Α 8
----------------	------------------------------

Κόρα (;) Περὶ τὰ 300—268 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	CORANO Ἰππεὺς ὠπλισμένος δό- ρατι Ρ 93 κ.
KORANO Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	Βοῦς Καμπανικὸς ὑπὸ Νίκης στεφα- νούμενος Α μέγεθ. 8

Ὡς πρὸς τὰ δύο ἀξιοσημείωτα ταῦτα νομίσματα, ὄντα ἀναμφιβόλως Καμπανικῆς κατασκευῆς, ἴδε Mommsen I, σ. 259.

Σιγνία. Ἀργυρᾶ νομίσματα. Περὶ τὰ 300-268 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἑρμοῦ.	SEIC Κεφαλὴ Σιληνοῦ καὶ κάπρου ἠνωμένοι Ρ 9 κ
---------------	--

Τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς Ἀλβας καὶ Σιγνίας ἐκλήθησαν ὑπὸ τοῦ Mommsen νοῦμμοι καὶ ἡμίνουμμοι. Ὁ ἀλλόκοτος τύπος τῆς Σιγνίας παραμένει ἀνεξήγητος.

ΣΑΥΝΙΤΙΣ

Ἡ Σαυνίτις χώρα, κειμένη ἐν μέσῳ τῶν ἀργυροκόπων Ἑλληνικῶν πολιτειῶν τῶν πρὸς νότον καὶ τῶν πρὸς βορρᾶν Λατινικῶν καὶ ἄλλων χαλκᾶ νομίσματα ἐκδιδόντων λαῶν, δὲν εἶχε κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους ἰδίαν τινὰ νομισματοκοπίαν. Πράγματι δ' αἱ ποιμενικὰς κώμας ἀποτελοῦσαι κοινότητες αὐτῆς ἐστεροῦντο ἀρκετῆς σπουδαιότητος, ἵνα αἰσθανθῶσι τὴν ἀνάγκην ἰδίου νομίσματος. Οἱ Σαυνῖται φαίνεται ὅτι μετεχειρίζοντο τὰ νομίσματα τῶν γειτονικῶν χωρῶν, ἰδίᾳ δὲ τὰ τῆς Καμπανίας.

Μόλις μετὰ τὴν ὁλοσχερῇ ὑποταγὴν τῆς χώρας ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, περὶ τὸ 290 π. Χ., εὕρισκομεν τὰς πόλεις Αἰσερνίαν, Ἀκουί-

λωνίαν, Βενέβεντον, Κόσαν καὶ Τελεσίαν, κοπτούσας χαλκᾶ νομίσματα ὅμοια κατὰ τεχνοτροπίαν τοῖς Καμπανικοῖς.

Αἰσερνία. Αὕτη κατελήφθη ὑπὸ Ῥωμαϊκῆς ἀποικίας ἐν ἔτει 262 π. Χ. Τὰ νομίσματα αὐτῆς ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ τῶν Καμπανικῶν πόλεων Κάλητος, Συέσσης, Αὐρούγκης καὶ Τεάνου τοῦ Σιδικηνοῦ. Ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἡφαίστου ἀρμόζει εἰς χώραν ἔνθα συχνὰ συμβαίνουν σεισμοί. Ὁ τύπος τοῦ ἀνθρωποκεφάλου ταύρου ἐλήφθη ἐκ τῶν νομισμάτων τῆς Νεαπόλεως.

VOLCANOM Κεφ. Ἡφαίστου.	ΑΙΣΕΡΝΙΝΟ Ζεὺς ἐφ' ἄρματος ἐκ- σφενδονίζων κεραυνόν ἄνω, συ- χνά, Νίκη Α μέγ. '8
ΑΕΣΕΡΝΙΝΟ Κεφ. Ἀπόλλωνος.	Ἀνθρωποκέφαλος ταῦρος στεφανού- μενος ὑπὸ Νίκης Α μέγ. '8
ΑΕΣΕΡΝΙΝΟ Κεφ. Ἀθηνᾶς.	Ἀετὸς καὶ ὄφις Α μέγ. '8

Αἱ ἐπιγραφαὶ εἶνε γεγραμμέναι δι' Ὀσκιῶν χαρακτῆρων.

Ἀκουλωνία. Δύο πόλεις τοῦ ὀνόματος τούτου ὑπῆρχον ἐν τῇ Σαυνίτιδι, ὧν ἡ μὲν ἔκειτο παρὰ τὸν ἄνω Οὐουλτοῦρνον πλησιέ-
στατα τῆς Αἰσερνίας, ἡ δ' ἑτέρα σχεδὸν ἑκατὸν μίλια Ν.Α., οὐχί
μακρὰν τῶν ὁρίων τῆς Ἀπουλίας. Τὰ νομίσματα ἀπονέμονται εἰς
τὴν πρώτην τούτων. Λέγεται δὲ ὅτι τὴν πόλιν κατέστρεψαν οἱ Ῥω-
μαῖοι, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Παπιρίου Κούρσωρος, ἐν ἔτει 293 π.Χ.
Ἀλλὰ τὰ νομίσματα φαίνονται χρονολογικῶς μεταγενέστερα.

AKVRVNNIAR (Ὀσκιῶς γράμ- μασι, ἐπ' ἀριστ.) Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	Πολεμιστῆς ἐνοπλος κρατῶν φιάλην Α μέγ. '8
--	---

Κατὰ τὸν Λίβιον (X, 46), ὁ Παπίριος Κούρσωρ μετὰ τὴν μά-
χην τῆς Ἀκυλωνίας μετεκόμισεν εἰς Ῥώμην «aeris gravis vi-
cies centies millies et quingenta triginta tria millia», ὁμοῦ δὲ
1830 λίτρας ἀργύρου. Δὲν πρέπει δὲ νὰ νομίσωμεν, ὅτι τοῦτο ση-
μαίνει ὅτι αἱ 2,533,000 λίτραι χαλκοῦ νομίσματος ἦσαν σύγχρο-
νον νόμισμα τῶν Σαυνιτῶν. Τοῦτο εἶνε μᾶλλον τὸ ἄθροισμα εἰς
Ῥωμαϊκὸν νόμισμα τῆς ἀξίας τῆς λείας.

Βενεβεντός. Τὰ νομίσματα τῆς πόλεως ταύτης εἶνε βεβαίως μεταγενέστερα τοῦ ἔτους 268 π. Χ., ὅτε οἱ ἐκεῖ ἰδρύσαντες ἀποικίαν Ῥωμαῖοι μετέβαλον τὸ ὄνομα αὐτῆς ἀπὸ Μαλόεντος ἢ Μαλεβεντοῦ εἰς Βενεβεντόν.

BENVENTOD Κεφ. Ἀπόλλωνος. | Ἴππος ἀνορθούμενος καὶ ὄνομα ἄρχοντος ΠΡΟΓΟΜ Α · 8

Κόσα (Κόμψα).

Κεφαλή Ἀθηνᾶς. | COSANO Κεφαλή ἵππου Α · 75
Κεφ. Ἀρεως πωγωνοφόρος. | » » » καὶ δελφίς Α · 75

Ἀμφιβολία τις ὑπάρχει ὡς πρὸς τὴν πόλιν, εἰς ἣν πρέπει νὰ ἀποδοθῶσι τὰ παρόντα νομίσματα, ἐπειδὴ ὅμως ἡ τεχνοτροπία αὐτῶν εἶνε καθαρῶς Καμπανική, δύνανται ὀρθῶς νὰ ἀνήκωσιν εἰς τὴν Κόμψαν κειμένην εἰς τὸ νότιον μέρος τῆς Σαυνίτιδος.

Περίπολοι Πιτανᾶται. Ἴδε Περιπόλιον Βρεττίων.

Τελεσία. Σπάνια χαλκᾶ νομίσματα, μεταγενέστερα τοῦ 268 π. Χ. μετ' Ὀσκιῶν ἐπιγραφῶν.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς. | Ἀλέκτωρ καὶ ἀστήρ Α · 7

ΦΡΕΝΤΑΝΟΙ

Οἱ Φρεντανοὶ κατεῖχον εὐφορον χώραν μεταξὺ τῆς Σαυνίτιδος καὶ τοῦ Ἀδριατικοῦ. Ἐν ἔτει δὲ 304 οἱ Ῥωμαῖοι συνωμολόγησαν εἰρήνην μετὰ τοῦ λαοῦ τούτου. Τὰ νομίσματα εἶνε καλῆς ἐξεργασίας καὶ χρονολογοῦνται πιθανῶς ἀπὸ τοῦ 268 περίπου π. Χ. Φέρουσι δὲ ἐπιγραφὴν παλινδρομικὴν, γεγραμμένην δι' Ὀσκιῶν χαρακτῆρων.

FRENTREI Κεφαλή Ἑρμοῦ. | Πήγασος Α μέγ. · 8

Λάρινον. Ἡ πόλις αὕτη, κειμένη 14 χιλιόμετρα μακρὰν τῆς θαλάσσης, φαίνεται ὅτι ἐκέκτητο σπουδαιότητά τινα. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἔκοψεν ἀργυρᾶ νομίσματα, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ἅπαντα τὰ νομίσματα αὐτῆς εἶνε μεταγενέστερα τοῦ 268 π. Χ.,

ὅτε ἡ νομισματοκοπία τοῦ ἀργύρου ἐγένετο μονοπώλιον τῆς Ῥώμης. Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τοῦ Λαρίνου διαιροῦνται εἰς δύο κλάσεις: —

(α) *Περὶ τὸ 268 π. Χ.*

ΛΑΡΙΝΩΝ Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος. | Καμπανικὸς ταῦρος . . Α μέγ. ·8

(β) *Περὶ τὸ 217 π. Χ.*

Σειρὰ κεκομμένων νομισμάτων τοῦ οὐγγιαίου συστήματος μετὰ σημείων ἀξίας ἀπὸ πενταουγγίου μέχρι ἡμιουγγίου, καὶ τῆς ἐπιγραφῆς ΛΑΔΙΝΟΔ (ΛΑΡΙΝΟΡ) δι' Ὀσκιῶν χαρακτῆρων.

Ἐμπροσθοτύποι. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς, Δωδωναίου Διός, Ἡρακλέους, Διώνης, Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος.

Ὀπισθοτύποι. Ὀπλίτης τρέχων, ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ, κένταυρος, δελφίς, κέρας Ἀμαλθείας, κύων.

ΚΑΜΠΑΝΙΑ

Ἡ νομισματοκοπία τῆς χώρας ταύτης εἶνε Ἑλληνικῆς (Φωκαϊκῆς) καταγωγῆς καὶ συνίσταται ἐκ διδράχμων, ἐλκόντων τὸ πολὺ 118 κοκ., καὶ ἐκ χαλκῶν νομισμάτων τοῦ αὐτοῦ περιῖπου τοῖς διδράχμοις μεγέθους, ἀντιπροσωπευόντων ἴσως τὰς ἀρχαιοτέρας ἀργυρᾶς λίτρας. Τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα παύουσιν ἐν ἔτει περὶπου 260 π. Χ., ὁπότε ἐκόπησαν κατὰ πρῶτον τὰ Ῥωμαϊκὰ δηνάρια. Δυσκόλως δὲ δύναται νὰ ὁρισθῇ ἐπὶ πόσον χρόνον μετὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐκόπτοντο χαλκᾶ νομίσματα ἐν Καμπανίᾳ. Βέβαιον εἶνε ὅτι ἐκόπτοντο τοιαῦτα παγκοίνως μέχρι τοῦ τέλους τοῦ πρὸς Ἀννίβαν πολέμου καὶ τῆς ἐν ἔτει 211 π. Χ. πτώσεως τῆς Καπύης. Εἰς τινὰς δὲ πόλεις ἰδιαζόντως ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων εὐνοουμένας, τὸ δικαίωμα τοῦ κόπτειν ἴδιον νόμισμα διετηρήθη ἐπὶ μίαν ἴσως ἐκτονταετηρίδα ἐπὶ πλέον.

Ἰδοὺ ὁ κατάλογος τῶν Καμπανικῶν πόλεων, τεταγμένων ἐφ' ὅσον εἶνε δυνατὸν κατὰ τὴν κατὰ προσέγγισιν χρονολογικὴν τάξιν τῶν νομισμάτων αὐτῶν: —

Π. Χ. 500—420	420—340	340—268	268-211, ἡ βραδύτερον
Κύμη	Ἀλλίφα Φιστελία Νεάπολις Ὑρία Καμπανοί	Νεάπολις Νῶλα Ῥωμαῖοκαμπανικά Λυρούγκα Κομπουλτερία Κάλης Νουκερία Συέσσα Τέανον	Νεάπολις Καπύη Κάλης Νουκερία Σουέσσα Τέανον Καϊήτη Ἀτέλλα Καλατία

Αἱ ἐπιγραφαὶ ἀρχικῶς ἦσαν καθαρῶς Ἑλληνικαί· κατόπιν δὲ τὸ Ὀσικὸν στοιχεῖον ὑπερίσχυσεν, ἐξαιρέσει τῆς Νεαπόλεως· ἐν τέλει δὲ αἱ Λατινικαὶ ἀντικαθιστῶσι βαθμηδὸν τὰς τε Ἑλληνικὰς καὶ τὰς Ὀσικὰς ἐπιγραφάς.

Εὐκολίας χάριν περιγράφομεν τὰ νομίσματα κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν:—

Ἀλλίφα. Τῆς πιθανῶς παρὰ τὴν Κύμην κειμένης πόλεως ταύτης γνωστὰ εἰσι μόνον ἀργυρᾶ νομίσματα¹.

ΑΛΙΦΗΑ	Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	Βοῦς Καμπανικός
ΑΛΛΙΒΑΝΟΝ	Κεφ. Ἀπόλλωνος. » Ἀθηνᾶς.	Σκύλλα καὶ ὄστρακον. Ῥλίτρα, 9-12 κ.
ΑΛΛΙΒΑ		
ΑΛΛΕΙ	Ὀστράκον ὀστρέου.	Η (ἡμίλιτρον;) Ῥ 1/2 λίτρας.

Ἄπαντα ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὸ πρῶτον ἥμισυ τῆς 4^{ης} π. Χ. ἑκατονταετηρίδος.

Ἀτέλλα. Ἡ πόλις αὕτη ἔκοψε μόνον χαλκᾶ νομίσματα, οὐχὶ ἀρχαίας τεχνοτροπίας, φέροντα δὲ Ὀσικὴν ἐπιγραφὴν καὶ σημεῖα ἀξίας συμφώνως τῷ τριτημοριαίῳ συστήματι (περίπου 250-211 π. Χ.). Μετέσχε τῆς κατὰ τῆς Ῥώμης ἐπαναστάσεως διαρκοῦντος

¹) Τὰ ἐνίοτε εἰς τὴν Ἀλλίφαν ἀποδιδόμενα χαλκᾶ νομίσματα (B. M. Cat. Italy, p. 74) δύνανται νὰ ταχθῶσι μεταξὺ τῶν ἀδεβαίων.

τοῦ πολέμου τοῦ Ἀννίβα καὶ ἐπομένως ἐτιμωρήθη αὐστηρῶς ἐν ἔτει 211 π. Χ., μεθ' ὃ ἔπαυσε νὰ κόπτη νομίσματα.

<i>Triens.</i>	Κεφ. Διός		<i>Ade</i> ἢ <i>Aderl.</i> [᾽Οσκισί.] Ζεὺς ἐπὶ τεθρίππου ὑπὸ Νίκης ἐλαυνο- μένου
<i>Sextans.</i>	»	» ..	<i>Ade.</i> Δύο πολεμισταὶ ὁμνούντες ἐπὶ χοιριδίου.
<i>Uncia.</i>	Προτομή Ἡλίου	.	<i>Ade.</i> Ἐλέφας.

Αὐρούγκα, πρωτεύουσα τῶν Αὐρούγκων εἴτε Αὐσόνων, μικρᾶς φυλῆς τοῦ βορείου μέρους τῆς Καμπανίας. Ἡ Συέσσα Αὐρούγκα ἦτο ἀποικία τῆς πόλεως ταύτης. Γνωστὸν δὲ εἶνε ἐν χαλκοῦν νόμισμα μετ' ᾽Οσκιῆς ἐπιγραφῆς καὶ ὀνόματός τινος ἄρχοντος. Ἐποχὴ αὐτοῦ εἶνε πιθανῶς τὰ μέσα περίπου τοῦ τρίτου αἰῶνος.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος (B. M. Cat. Italy, σ. 75).		<i>Aurunkud</i> [᾽Οσκισί.] Δελφίς, κάτω δὲ <i>Makdiis</i> . . . Α μέγ. ·7
--	--	--

Καιήτη. Ἐκεῖτο περὶ τὰ 10 μίλια Β.Α. τῆς Καπύης ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Οὐουλτούρνου. Ἡ νομισματοκοπία αὐτῆς εἶνε μόνον χαλκῶν νομισμάτων μεταγενεστέρων τοῦ 268 π. Χ. ἡ ἐπιγραφὴ δὲ **CAIATINO**:—

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.		Ἀλέκτωρ καὶ ἀστὴρ . . Α μέγ. ·7
-------------------	--	---------------------------------

Καλατία, πόλις ἐπίσης γειτονικὴ τῆς Καπύης. Τὰ νομίσματα αὐτῆς εἶνε χαλκᾶ μετ' ᾽Οσκιῆς ἐπιγραφῆς καὶ σημείων ἀξίας συμφωνούντων τῷ τριτημοριαίῳ συστήματι, ὡς τὰ τῆς Ἀτέλλης. Αἱ δύο αὗται πόλεις ἐξηρτῶντο πιθανῶς ἐκ τῆς Καπύης, ἥς τὴν τύχην συνεμερίσθησαν μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 216 π. Χ. Ἡ νομισματοκοπία δὲ χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 250-211 περίπου π. Χ.

<i>Sextans.</i>	Κεφαλὴ Διός	..		<i>Kalati</i> [᾽Οσκ.] Ζεὺς ἐπὶ τεθρίππου.
»	»	» ..		» Σελήνῃ ἐπὶ ἄρματος.
<i>Uncia.</i>	»	» .		» Ἴππος ἀνορθούμενος.

Κάλης. Ἡ πόλις αὕτη, οὕσα ἀρχικῶς πρωτεύουσα τῶν Καληνῶν Αὐσόνων, ἀφώκισθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐν ἔτει 334 π. Χ.

Ἄφθονος εἶνε ἡ νομισματοκοπία αὐτῆς καὶ ἀποτελεῖται ἐξ ἀργυρῶν διδράχμων Καμπανικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος, ὁμοίων κατὰ τεχνοτροπίαν πρὸς τὰ τῆς Νουκερίας, Συέσσης καὶ Τεάνου, καὶ ἐξ ἀντιστοιχῶν χαλκῶν νομισμάτων.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

CALENO Νίκη ἐπὶ ἄρματος. **Ρ** 112 κ.
(Πίναξ Α'. 9)

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

CALENO Καμπανικὸς ταῦρος, ἐνίοτε
ὑπὸ Νίκης στεφανούμενος. **Α** · 8

Ἡ νομισματοκοπία τοῦ ἀργύρου περατοῦται ἐν ἔτει 268 π. Χ. Τὰ χαλκᾶ ὅμως νομίσματα ἐκόπτοντο ἐπὶ τινα εἰσέτι χρόνον, ἀλλὰ μετὰ νέου τύπου: —

CALENO Κεφ. Ἀθηνᾶς.

Ἀλέκτωρ καὶ ἀστήρ. **Α** μέγ. · 8

Πρὸς τὰ σύγχρονα χαλκᾶ νομίσματα τῶν πόλεων Τεάνου, Συέσσης, Καιήτης, Ἀκυίνου καὶ Τελεσίας. Πᾶσαι αἱ πόλεις αὗται συνωμολόγησαν πιθανῶς συνθήκην πρὸς τὴν Ῥώμην μετ' εὐνοϊκῶν ὅρων, δι' ἧς ἐπετράπη αὐταῖς νὰ κόπτωσι χαλκᾶ νομίσματα ὑπὸ τὸ ἴδιον αὐτῶν ὄνομα μέχρι νέας σχετικῶς περιόδου.

Καπύη. Τὰ ἀρχαιότερα νομίσματα τῆς Καπύης εἶνε στατήρες ἀργυροῖ Καμπανικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος μεθ' Ἑλληνικῶν ἢ ἀναμίκτων Ὀσκιῶν καὶ Ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν, ΚΑΜΠΑΝΟΝ, ΚΑΜΠΑΝΟ, ΚΑΠΠΑΝΟ, ΚΑΠΠΑΝΟΜ, ΗΑΜΠΑΝΟΜ κ.τ.λ. καὶ τύπων ληφθέντων ἐκ τῶν νομισμάτων τῆς Νεαπόλεως.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετ' Ἀθηναϊκῆς περικεφαλαίας.

Ἐπιγραφή. Ἀνθρωποκέφαλος Καμπανικὸς ταῦρος. **Ρ** 114 κ. τὸ πολὺ.

Ἡ νομισματοκοπία αὕτη εἶνε ἀρχαιότερα τοῦ 338 π. Χ., ὅτε ἡ Καπύη, ἵνα τύχῃ τῆς βοηθείας τῶν Ῥωμαίων κατὰ τῶν Σαυνιτῶν, συνεμάχησε πρὸς τὴν Ῥώμην ὡς *civitas sine suffragio*.

Ἐκ τούτου δὲ ἡ Καπύη ἐδικαιοῦτο νὰ κόπτῃ νομίσματα φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ROMANO ἢ ROMA λατινιστί. Εἶνε ἀληθὲς ὅμως ὅτι δὲν δύναται νὰ ἀποδειχθῇ, ὅτι ἡ Ῥωμαιοκαμπανικὴ αὕτη νομισματο-

κοπία εἶνε μόνον τῆς Καπύης, ἐπειδὴ καὶ ἄλλαι πόλεις τῆς Καμπανίας δυνατόν νὰ ἔλαβον ὑπὸ τῆς Ῥώμης τὴν ἄδειαν νὰ συμμετάσχωσι ταύτης. Διαιρεῖται δὲ εἰς τρεῖς διακεκριμένους κλάσεις:

(α) Νομίσματα φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ROMANO, συνιστάμενα δ' ἐκ διδράχμων ὁλοσχερῶς Καμπανικῶν κατὰ τεχνοτροπίαν καὶ ὀλκὴν καὶ ἐκ τινων σπανίων χαλκῶν νομισμάτων (λίτραι καὶ ἡμίλιτρα;). Ἡ νομισματοκοπία αὕτη διήρκεσε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀπὸ τοῦ 338 μέχρι τοῦ 318 π.Χ., ὅτε ἡ Ῥωμαϊκὴ διοίκησις, ἢ μέχρι τοῦδε κατ' ὄνομα μᾶλλον ὑφισταμένη, ἐφηρμόσθη ἀμεσώτερον ἐπὶ τῆς Καπύης διὰ τῆς ἐκ Ῥώμης ἀποστολῆς εἰδικοῦ πολιάρχου ὡς διοικητοῦ τῆς πόλεως. (β) Ἡ νομισματοκοπία ἐξωμοιώθη νῦν μέχρι μέτρου τινὸς πρὸς τὴν τῆς Ῥώμης, τῆς ὀλκῆς τοῦ ἀργυροῦ διδράχμου ἐλαττωθείσης βαθμηδὸν εἰς τὸν Ῥωμαϊκὸν σταθμητικὸν κανόνα τῶν 6 Ῥωμαϊκῶν γραμμαρίων (105·36 κ.), τῆς δὲ κατ' ὀνομαστικὴν πτῶσιν ἐπιγραφῆς ROMA ἀντικαταστήσας τὴν ROMANO (=Romanom γεν. πλθ.). Ὡσαύτως τὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην κοπέντα ἐν Ῥώμῃ χρυσᾷ νομίσματα ἐκανονίσθησαν συμφώνως τῷ Ῥωμαϊκῷ σταθμητικῷ κανόνι, τῶν διαιρέσεων οὐσῶν 6, 4 καὶ 3 γραμμαρίων (περίπου 106, 70 καὶ 53 κ.). Καὶ ἡ νομισματοκοπία δὲ αὕτη φέρει ὡσαύτως τὴν ἐπιγραφὴν ROMA.

(γ) Κατὰ τὸ ἔτος 268 π. Χ., ὅτε τὸ πρῶτον ἐκόπησαν δηνάρια ἐν Ῥώμῃ, ὁ Καμπανικὸς ἄργυρος περιωρίσθη εἰς τὸ Τεθριπποφόρον (*Quadrigatus*) καὶ Νικηφόρον (*Victoriatus*), διατιμηθέντων ἐν Ῥώμῃ ὡς δηναρίων καὶ πεντασσαρίων (*Quinariii*). Συγχρόνως ἡ κυκλοφορία τοῦ χαλκοῦ νομίσματος περιωρίσθη εἰς τὴν Καπύην καὶ τὴν πλησιέστατα αὐτῆς κειμένην χώραν. Οὕτω μετὰ τὸ 268 π. Χ. τὰ νομίσματα τῆς Καπύης συνίστανται σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν ἐξ ἀργυρῶν Νικηφόρων¹ μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς

¹) Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Καπύης οἱ Ῥωμαῖοι μετήνεγκον τὴν νομισματοκοπίαν τῶν νικηφόρων εἰς αὐτὴν τὴν Ῥώμην, ἐνθα ἐξηκολούθησαν ταῦτα κοπτόμενα ἐπὶ ἡμίσειαν ἐκαστῆς τετρίδα μακρότερον πρὸς χρῆσιν τῶν ἐπαρχιῶν.

ROMA, καὶ ἐκ χαλκῶν νομισμάτων φερόντων δι' Ὀσκιῶν χαρακτῆρων τὴν ἐπιγραφὴν KAPV, γενικῶς δὲ καὶ σημεῖα ἀξίας δεικνύοντα ὅτι τὰ νομίσματα ἀνήκουσιν εἰς τὰ Ῥωμαϊκὰ σταθμητικὰ συστήματα τριτημοριαῖον καὶ ἑκτημοριαῖον.

Πρὸς τοῖς ἄνω ὑπάρχουσιν ἐπίσης νομίσματα ἐξ ἡλέκτρου φέροντα ἔμπρ. μὲν κεφαλὴν Ἰανοῦ, ὅπ. δὲ Δία ἐπὶ τεθρίππου, ἅτινα σημειωτέον ὅτι δὲν φέρουσι τὴν ἐπιγραφὴν ROMA. Τὸ γεγονός τοῦτο, συνδυαζόμενον πρὸς τὴν μεταγενεστέραν αὐτῶν τεχντροπίαν, καθιστᾷ πιθανόν, ὅτι ἐκόπησαν διαρκοῦντος τοῦ πρὸς Ἀννίβαν πολέμου ἐν ἔτει 216—211 π. Χ., ὅτε ἡ Καπύη ἐπανάστη κατὰ τοῦ ζυγοῦ τῶν Ῥωμαίων¹.

Ῥωμαιοκαμπανικὰ νομίσματα

Κλάσις α'. Περὶ τὰ 338—318 π. Χ.

Ἀργυρᾷ δίδραχμα καὶ χαλκᾷ κλάσματα φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ROMANO

ΑΡΓΥΡΟΣ. Ὀλκή 115—112 κ.

Κεφ. κρανοφόρος Ἀρεως πωγωνίου.	Κεφαλὴ ἵππου.
Κεφ. Ἀπόλλωνος.	Ἴππος ἀνορθούμενος καὶ ἀστήρ.
Κεφ. νεαροῦ Ἡρακλέους.	Λύκαινα καὶ οἱ δίδυμοι.
Κεφ. Ῥώμης μετὰ φρυγικοῦ κρά- νους.	Νίκη προσαρμόζουσα στέφανον εἰς κλάδον φοίνικος. (Πίναξ Α'. 10)

ΧΑΛΚΟΣ

Νεαρὰ κεφ. μετὰ διαδήματος.	Λέων ἐγείρων τὸν πόδα.
Κρανοφόρος κεφ. Ἀρεως νεαροῦ.	Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ.
Κεφ. κρανοφόρος Ἀρεως.	Κεφαλὴ ἵππου.

¹) Σύγχρονα ἴσως πρὸς τὰ ἐξ ἡλέκτρου Καμπανικὰ ταῦτα νομίσματα εἶνε τὰ φέροντα ἔνθεν μὲν κεφαλὴν Ἀρεως, ἔνθεν δὲ ROMA καὶ αὐτὸν ἐπὶ κεραυνοῦ, τὰ ὡς εἰκάζεται, κοπέντα ὑπὸ Ῥωμαίων στρατηγῶν ἐν τῇ Νοτίᾳ Ἰταλίᾳ πρὸς πληρωσιν τῶν ἀναγκῶν τοῦ κατ' Ἀννίβου πολέμου. Τὰ νομίσματα ταῦτα εἶνε τριῶν μεγεθῶν καὶ φέρουσιν, ἕκαστον χωρὶς, τὰ σημεῖα ἀξίας 60, 40 καὶ 20, τὰ συνήθως θεωρούμενα ὡς δεικνύοντα τὸν ἀριθμὸν τῶν Ῥωμαϊκῶν ἀργυρῶν σηστερτίων (sestertii), ἀνθ' ὧν ἐτιμῶντο. Ἐλκουσιν δ' ἀναλόγως ἕκαστον 52·5, 35, καὶ 17·5 κ.

Κλάσις 6^η Μετ' ἐπιγραφῆς ROMA περὶ τὰ 318—268 π. Χ.

ΧΡΥΣΟΣ

Κεφαλὴ ἀγένειος Ἰανοῦ.
(Πίναξ Α'. 12)

Δύο ὀπλῖται ὁμνύοντες ἐπὶ χοίρου
φερομένου ὑπ' ἀνδρὸς γονατίζοντος.

Ταῦτα ἔλκουσιν 106, 70 καὶ 53 κ. Τὸ κορμάτιον τῶν 70 κ.
φέρει τὸ σημεῖον XXX¹.

ΑΡΓΥΡΟΣ. (Ὀλκὴ ἐκλίπνουσα εἰς 105·36 κ.).

Κεφ. κρανοφόρος Ἀρεως νεαροῦ.

Κεφαλὴ ἵππου. (Πίναξ Α'. 11)

Κεφ. Ἀπόλλωνος.

Ἴππος ἀνορθούμενος (B. M. Guide
Πιν. 33, 9)

Κεφ. Ἀρεως.

Ἴππος ἀνορθούμενος.

Κεφ. Ἰανοῦ ἀγένειος.

» »

ΧΑΛΚΟΣ

Κεφ. κρανοφόρος Ἀρεως νεαροῦ.

Κεφαλὴ ἵππου.

Κεφ. Ἀπόλλωνος.

Ἴππος ἀνορθούμενος.

Κεφ. κρανοφόρος Ἀρεως.

» »

Κεφ. Ἡρακλέους.

Πήγασος καὶ ῥόπαλον.

Κεφ. γυναικὸς πυργοστεφῆς.

Ἴππεὺς ἔχων ἐν χειρὶ μαστίγιον.

Κεφ. γυναικὸς κρανοφόρος.

Δύο κέρατα Ἀμαλθείας.

Κεφ. Ῥώμης μετὰ φρυγίου κράνους.

Κύων.

Κλάσις γ'. Περὶ τὰ 268—211 π. Χ.

(α) Ἀργυρος μετ' ἐπιγραφῆς ROMA

Κεφαλὴ Ἰανοῦ ἀγένειος.

Ζεὺς ἐπὶ τεθρίππου ὑπὸ Νίκης ἑλαινόμενου (Πίναξ Β'. 2) $\mathcal{P}$ 105·3
(Τεθριπποφόρον)

Ὁμοίως $\mathcal{P}$ 52·3 κ.

Κεφαλὴ Διός.

Νίκη στέφουσα τρόπαιον $\mathcal{P}$ 52·6 κ.
(Νικηφόρον)²

¹) Τὸ μόνον ἀντίτυπον τοῦ νομίσματος τούτου, ὅπερ ἐγὼ εἶδον, ὁλ. ἐν τῇ Βρεττανικῇ μουσεῖῳ, εἶνε κίβδηλον.

²) Τὸ βάρος τοῦ νικηφόρου δὲν διατηρήθη ἐπὶ μακρὸν εἰς 52 κ. Ταχέως ἐκπίπτει εἰς 45 περίπου.

(β) Ἄργυρος μετ' ἐπιγραφῆς ΚΑΡΥ δι' Ὀσκιῶν χαρακτήρων.

Κεφαλή Διός.

| Ἄετος ἐπὶ κεραυνοῦ . . . Ρ 92 κ.

Χαλκός μετ' ἐπιγραφῆς ΚΑΡΥ δι' Ὀσκιῶν χαρακτήρων
καὶ μετὰ σημείων ἀξίας.

<i>Quincunx.</i>	Κεφ. Ἀθηνᾶς.	Πήγασος.
<i>Triens.</i>	Κεφ. Διός.	Κεραυνός.
<i>Quadrans.</i>	Κεφ. Δήμητρος.	Βοῦς.
»	Κεφ. Διός.	Δύο στρατιῶται καὶ χοιρίδιον.
<i>Sextans.</i>	» »	Σελήνη ἐφ' ἄρματος.
»	» »	Δύο στρατιῶται καὶ χοιρίδιον.
»	» »	Ἄετος ἐπὶ κεραυνοῦ.
»	Κεφ. Ἡρακλέους.	Λέων μετὰ δόρατος ἐν τῷ στόματι.
»	Κεφ. γυναικὸς πυρ- γοφόρος.	Ἴππεὺς δορυφόρος.
<i>Uncia.</i>	Κεφ. Διός.	Νίκη στέφουσα τρόπαιον.
»	Κεφ. Ἀθηνᾶς.	Νίκη φέρουσα στέφανον.
»	Κεφ. γυναικὸς πυρ- γοφόρος.	Ἴππεὺς δορυφόρος.
»	Κεφ. Ἀρτέμιδος.	Κάπρος.

Χαλκός, μετ' ἐπιγραφῆς ΚΑΡΥ δι' Ὀσκιῶν χαρακτήρων,
ἄνευ δὲ σημείων ἀξίας.

Κεφ. Ἰανουῦ.	Ζεὺς ἐπὶ τεθρίππου . . .	Α 1·5
Κεφ. Διὸς καὶ Ἡρας.	» » . . .	Α 1·5
Κεφ. Διός.	Ἄετος ἐπὶ κεραυνοῦ . . .	Α 1 05
Κεφ. Ἡρας.	Δύο πεπλοφόροι μορφαί, εἰ- δωλα ἀρχαϊκά . . .	Α 75
» »	Κεραυνός . . .	Α 55
Κεφ. Δήμητρος.	Στάχυν . . .	Α 6
Κεφ. Ἀπόλλωνος.	Λύρα . . .	Α 65
Κεφ. νεαρά μετὰ φρυγίου πύλου.	Βρέφος ὑπὸ ἐλάφου θηλαζό- μενον . . .	Α 55
Κεφ. Ἀθηνᾶς.	Ἑλέφας . . .	Α 5
» »	Τρόπαιον . . .	Α 5
Κεφ. Ἡρακλέους νεαροῦ.	Κέρβερος . . .	Α 55

Κομπουλτερία ἢ Κουβουλτερία (Λιβίου XXIV, 20), ἐπὶ τοῦ ἄνω Οὐουλτούρνου.

Χαλκᾶ νομίσματα φέροντα μόνον Ὀσκιὰς ἐπιγραφὰς κοπέντα δὲ περὶ τὰ 300-268 π. Χ.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.

Kupelternum. Βοῦς Καμπανικὸς
ὑπὸ Νίκης στεφανούμενος. **A** 8

Κύμη. Ἡ ἀρχαία αὕτη Χαλκιδικὴ ἀποικία ἔκοψε τὰ ἀρχαιοτάτα τῶν ἀργυρῶν αὐτῆς νομισμάτων κατὰ τὸν Αἰγινητικὸν σταθμητικὸν κανόνα περὶ τὰ 500-490 π. Χ. :—

Πρόσθιον βατράχου.

KVME (ἐπ' ἀριστερά). Ὀστράκον
θαλασσίου μυδῆς (μύδιον) **P** 84 κ.

Τὸ νόμισμα τοῦτο εἶνε σύγχρονον πρὸς τὰς ἀρχαιοτέρας σειρὰς τῶν ἄλλων Χαλκιδικῶν ἀποικιῶν, ἥτοι τοῦ Ῥηγίου τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ζάγκλης, Νάξου καὶ Ἰμέρας τῆς Σικελίας, αἵτινες ἠκολούθησαν ὡσαύτως τὸν Αἰγινητικὸν σταθμητικὸν κανόνα.

Εἰς τὴν πρώτην ταύτην περίοδον δυνάμεθα νὰ ἀποδώσωμεν ὡσαύτως μικρὰ τινα χρυσᾶ νομίσματα τῆς Κύμης :—

Κράνος Κορινθιακόν.

KVME Ὀστράκον θαλασσίου μυδῆς
. **X** 5·5 κ.

Ἄν ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ σχετικὴ ἀξία τοῦ χρυσοῦ πρὸς τὸν ἄργυρον ἔχει ἐνταῦθα ὁμοίως πρὸς τὴν ἐν Συρακούσαις, δηλαδὴ 15:1, τὸ Ἀττικὸν τοῦτο χρυσοῦν ἡμιωβόλιον θὰ εἶνε τὸ ἀκριβὲς ἰσότιμον μιᾶς Αἰγινητικῆς δραχμῆς τῶν 84 κ. Ὑπάρχουσιν ἐπίσης ἀργυρᾶ νομισμάτια τῆς Κύμης μετὰ κράνους καὶ ὀστράκου μυδῆς ἔλκοντα ὀλιγώτερον τῶν 2 κ.

Εἰς ἀπάσας δὲ τὰς ἀνωτέρω μνημονευθείσας Χαλκιδικὰς ἀποικίας ὁ Χαλκιδικὸς (Αἰγινητικὸς) σταθμητικὸς κανὼν ἐγκατελείφθη, ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀττικοῦ· ἡ αὕτη δὲ μεταβολὴ παρατηρεῖται καὶ ἐν Κύμῃ.

(β) *Περὶ τὰ 490-480* (Ἀττικὸς σταθμητικὸς κανὼν).

KVMAION (ἐπ' ἀριστερά). Κεφαλή | Καρκῖνος φέρων ὀστράκον μυδῆς θα-
Ἀθηνᾶς. | λασσίου **P** 129 κ.

Τὸ Ἀττικὸν (ἢ Ταραντῖνον) δίδραχμον τῶν 130 κ. δὲν ἐρριζώθη σταθερῶς ἐν Κύμῃ, ἀλλὰ ἐνωρὶς ἐν τῇ πέμπτῃ ἑκατονταετηρίδι ὑπεχώρησε πρὸ τοῦ Φωκαϊκοῦ διδράχμου ἥτοι τοῦ στατῆρος τῶν 118-115 κ. τοῦ εἰσαχθέντος ἐκ τῶν Φωκαϊκῶν ἀποικιῶν Ἑλῆς καὶ Ποσειδωνίας πρὸ τῆς ὑπ' αὐτῶν ἐγκαταλείψεως αὐτοῦ.

Ἀφθονώτατα εἶνε τὰ κατὰ Φωκαϊκὸν σταθμητικὸν κανόνα κοπέντα ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς Κύμης, ἅτινα ἐκτείνονται ἀπὸ τοῦ 480 περίπου μέχρι τοῦ 423 π. Χ., ἔτους τῆς ὑπὸ τῶν Σαυνιτῶν ἀλώσεως τῆς Κύμης. Δέκα δὲ καὶ πέντε ἔτη πρὸ τῆς καταστροφῆς αὐτῆς ἡ Κύμη ἔλαβε παρὰ τῆς Ῥώμης τὸν βαθμὸν τῆς *civitas sine suffragio*, ἀλλὰ οὔτε τότε, οὔτε διαρκούσης τῆς περιόδου τῆς μεγίστης αὐτῆς ἀκμῆς φαίνεται ὅτι ἔκοψε χαλκᾶ τινὰ νομίσματα, ἐπειδὴ τὰ ὀλίγα γνωστὰ τοιαῦτα ἦσαν πιθανῶς περιενδεδυμένα ἀρχικῶς δι' ἀργύρου.

(γ) *Περὶ τὰ 480-423 π. Χ. (Φωκαϊκὰ ἢ Καμπανικὰ δίδραχμα).*

Κεφαλὴ γυναικὸς μετὰ διαδήματος, τεχνοτροπίας δὲ ἀρχαϊκῆς

ΚΥΜΕ ἢ ΚΥΜΑΙΟΝ Ὅστρακον μυδὸς θαλασσίου καὶ διάφορα σύμβολα, π. χ. σπέρμα σίτου, θαλάσσιος ὄφιοι, μῦς (ποντικὸς), ἰχθὺς ἢ φυτὸν θαλάσσιον (Πίναξ Β' 1).

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους Ἀθηναϊκοῦ στρογγύλου.

Ὅμοιος.

Δορὰ κεφαλῆς λέοντος κατ' ἐνώπιον μεταξὺ δύο κεφαλῶν κάρπων.

Ὅμοιος.

Κεφαλὴ γυναικὸς, ἀρχαίας ἀκμαζούσης τεχνοτροπίας (μεταβατικῆς ἐποχῆς).

Ὅστρακον μυδὸς θαλασσίου. Ἐνίοτε ὡς σύμβολα ἢ Σκύλλα, θαλάσσιος ὄφιοι, κτλ. (Πίναξ Β' 3).

Κεφαλὴ ἐφήβου μετὰ πύλου δαφνοστεφοῦς.

Σκύλλα Α' μέγ. 8 (ἄλλοτε ἐπάργυρον)

(*Νομισμᾶτια ἀργυρᾶ.*)

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

ΚΥ, ΚΥΜΕ ἢ ΚΥΜΑ Ὅστρακον μυδὸς Α' 12-8 κ.

Τροχὸς ἔχων τρεῖς κνήμας.

ΚΥ Δελφίς Α' 2-2 κ.

Κράνος.

Ὅστρακον Α' 1-2 κ.

Τὸ ὄστρακον τοῦ θαλασσίου μυὸς εἶνε ἀξιοσημείωτον παράδειγμα τύπου ληφθέντος ἐκ τῶν φυσικῶν προϊόντων τοῦ τόπου, ἥτοι τῶν ἀβαθῶν θαλασσολιμνῶν Ἀόργου καὶ Λουκρινίδος, αἵτινες ἰδίως εἶνε κατάλληλοι πρὸς ἀνατροφήν ὀστράκων¹.

Ἡ γυναικεία κεφαλὴ τῶν νομισμάτων τῆς Κύμης εἰκονίζει ἴσως τὴν περίφημον Κυμαίαν Σιβύλλην ἢ τὴν σειρῆνα Παρθενόπην.

Νεάπολις, ἀποικία τῆς Κύμης· κατελήφθη δ' ἐν ἔτει 290 π. Χ. ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ἀλλ' ἔμεινε πάντοτε πόλις οὐσιωδῶς Ἑλληνική, αἱ δὲ πολιτικαὶ αὐτῆς περιπέτειαι μόλις ἀφῆκαν ἴχνη τινὰ ἐπὶ τῶν νομισμάτων αὐτῆς.

Τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς σπουδαιοτάτης ταύτης πόλεως τῆς Καμπανίας διαιροῦνται εἰς τρεῖς κλάσεις, αἵτινες δυνατόν νὰ διακριθῶσιν ἐκ τῆς μορφῆς τῆς ἐπιγραφῆς, ἣν φέρουσι, καὶ νὰ ταχῶσι χρονολογικῶς κατὰ προσέγγισιν ὡς ἑξῆς·

Κλάσις Α'. ΝΕΟΠΟΛΙΤΕΣ ἢ ΝΕΠΟΛΙΤΕΣ, περὶ τὰ 420-400 π. Χ. (Πίναξ Β'. 5).

» Β'. ΝΕΟΠΟΛΙΤΗΣ, περὶ τὰ 400-340 π. Χ. (Πίναξ Β'. 6).

» Γ'. ΝΕΟΠΟΛΙΤΩΝ ἢ ΝΕΟΠΟΛΙΤΕΩΝ, περὶ τὰ 340-268 π. Χ. (Πίναξ Β'. 7).

Οἱ ἐμπρόσθιοι τύποι τῶν Νεαπολιτικῶν ἀργυρῶν διδράχμων εἶνε (α) Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ στρογγύλης Ἀθηναϊκῆς περικεφαλαίας, περιβαλλομένης ὑπὸ στεφάνου ἐλαίας καὶ (β) Κεφαλὴ γυναικὸς φέρουσα συνήθως διάδημα, ἥτις ἴσως εἶνε ἡ Δία Ἥβη, ἢ σύζυγος Διονύσου τοῦ Ἡβωνος. Ἡ κεφαλὴ αὕτη εἰκονίζεται διαφοροτρόπως κατὰ χρόταφον, ἐνίοτε δὲ καὶ κατ' ἐνώπιον μετὰ κόμης καταπιπτούσης (ὁπότε ἴσως παριστᾷ τὴν Ἥραν. Πρβλ. τὰ νομίσματα τῆς Ὑρίας καὶ τῆς Ποσειδωνίας).

Ὁ δ' ὀπισθότυπος εἶνε πάντοτε ὁ ἀνθρωποκέφαλος Καμπανικὸς ταῦρος, στεφανούμενος ἐπὶ τῶν νεωτέρων νομισμάτων ὑπὸ Νίκης

¹) Ὁρατίου Epod. II, 49. Sat. II, 4, 32.

ιπταμένης. Ὁ τύπος οὗτος, ὁ καθ' ὅλην τὴν Καμπανίαν συχνότατος, ἐμφανίζεται ἀρχικῶς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς πόλεως ταύτης. Ὑποτίθεται δὲ ὅτι παριστᾷ τὸν Διόνυσον Ἡβωνα, ταυρόμορφον χθονίαν θεότητα παγκοίνως λατρευομένην ἐν τῇ Νοτίᾳ Ἰταλίᾳ, ἰδιαιτέρως δὲ ἐν Καμπανίᾳ. Ὁ θεὸς οὗτος, οὕτινος ἡ φύσις μετεῖχε τοῦ Ἄδου καὶ τοῦ Διονύσου, συνεδέετο μετὰ θεᾶς τινος, Κόρης ἢ Δίας Ἡβης, θεᾶς ὁμοιαζούσης πρὸς τὴν Περσεφόνην καὶ Ἀριάδνην, προσωποποιούσης δὲ τὴν κατὰ τὸ ἔαρ αἰώνιον ἀναγέννησιν τῆς φύσεως. Σχετικῶς πρὸς τὴν μυστικὴν λατρείαν τοῦ ζεύγους τούτου ἴδε Lenormant, *La Grande Grèce*, I, 420.

Καὶ κατὰ μὲν τὴν ἀρχαιοτάτην περίοδον τὰ μικρὰ νομίσματα τῆς Νεαπόλεως συνίστανται εἰς δωδεκάτας στατῆρος (ὀβολούς), ἐλκούσας 11-8 κ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς φέρουσα κράνος	Προτομὴ Καμπανικοῦ ταύρου ἀρχαϊκῆς τεχνοτροπίας.
Κορινθιακόν.	

Κατὰ δὲ τὴν δευτέραν περίοδον ὁ ὀβολὸς ἢ δωδεκάτη ἀντικαθίσταται ὑπὸ κομματίων 2 λιτρῶν, 1 λίτρας καὶ $\frac{1}{2}$ λίτρας, ἐλκόντων ἕκαστον χωρὶς 28, 14 καὶ 7 κ. τὸ πολὺ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	Ἄρμα.
» »	Ἀλέκτωρ.
Νεανικὴ δαφνοστεφῆς κεφαλὴ.	Ἡρακλῆς ἄγχων λέοντα.
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	Η (ἡμίλιτρον).

Εἰς δὲ τὴν δευτέραν καὶ τρίτην περίοδον ἀνήκουσιν ἐπίσης αἱ δραχμαὶ αἱ ἔλκουσαι 59-48 κ., καὶ φέρουσαι τὰς ἐπιγραφὰς ΝΕΟΠΟΛΙΤΗΣ καὶ ΝΕΟΠΟΛΙΤΩΝ.

Κεφαλὴ γυναικεία.	Καμπανικὸς ταῦρος.
-------------------	--------------------

Πρὸς τὰ τέλη τῆς δευτέρας περιόδου (περὶ τὰ 340 π. Χ.) παύει ἡ ἔκδοσις μικρῶν ἀργυρῶν νομισμάτων, ἀντ' αὐτῶν δ' ἄρχονται κοπτόμενα χαλκᾶ, ὄντα πιθανῶς λίτραι (Μέγεθος ·8) καὶ ἡμίλιτρα (Μέγεθος ·65).

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.	Προτομή ταύρου Καμπανικοῦ.
»	Καμπανικὸς ταῦρος.
»	Καμπανικὸς ταῦρος ὑπὸ Νίκης στεφανούμενος.
»	Ὀμφαλὸς καὶ λύρα.

Ἡ νομισματοκοπία τοῦ χαλκοῦ διαρκεῖ μακρότερον τῆς τοῦ ἀργύρου ἐπὶ περίοδον ἀβεβαίου διαρκείας. Μεταξὺ δὲ τῶν τελευταίων τύπων τῶν χαλκῶν νομισμάτων ἀπαντῶσιν οἱ ἑξῆς: —

Κεφαλή ἐνδὸς τῶν Διοσκουρῶν.	Ἴππεύς.
Κεφαλή Ἀρτέμιδος.	Κέρας Ἀμαλθείας.
Κεφ. Ἡρακλέους νεαροῦ, δαφνοστεφής.	Τρίπους.

Πάντα τὰ τελευταῖα νομίσματα τῆς Νεαπόλεως, ἀργυρᾶ ἢ χαλκᾶ, ἔχουσι σύμβολα ἢ γράμματα ἐν τῷ πεδίῳ, Ἐκ τῶν τελευταίων δυνάμεθα νὰ μνημονεύσωμεν τὸ ΙΞ ὡς κοινότατον, περιέργως ὅμως οὐχὶ ἰδιάζον τοῖς νομίσμασι τῆς Νεαπόλεως, ἐπειδὴ ἀπαντᾷ καὶ ἐπὶ συγχρόνων νομισμάτων τῆς Αἰσερνίας, Κάλητος, Κομπουλτερίας, Συέσσης καὶ Τεάνου.

Νουκερία Ἀλφατέρνα. Πόλις κειμένη ἐπὶ τοῦ Σάρνου ποταμοῦ, καταληφθεῖσα δὲ ἐν ἔτει 308 π. Χ. ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ δευτέρου Σαυνιτικοῦ πολέμου. Δὲν εἶνε δὲ γνωστὰ νομίσματα, δυνάμενα νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς ἐποχὴν ἀρχαιοτέραν τῆς Ῥωμαϊκῆς κατακτήσεως. Πάντα δὲ φέρουσι καὶ Ὀσκικὴν ἐπιγραφὴν *Nuvkrinum Alafaternum*.

Ἀργυρᾶ δίδραχμα ὀλκῆς 113 κ. τὸ πολὺ.

Νεανικὴ κεφαλή ἄρρην μετὰ κέρατος κριοῦ.	Διόσκουρος παρὰ τὸν ἵππον αὐτοῦ ἱστάμενος (Πίναξ Β'. 9).
--	--

Χαλκοῦ λίτραι (;) καὶ ἡμίλιτρα (;)

Νεανικὴ ἄρρην κεφ. μετὰ διαδήματος.	Διόσκουροι ἑφιπποὶ . . . Α' μέγ. '8
Νεανικὴ ἄρρην κεφαλή δαφνοστεφής.	Κύων ἰχνηλατῶν . . . Α' μέγ. '65

Νῶλα. Τὰ νομίσματα τῆς πόλεως ταύτης ὁμοιάζουσι λίαν πρὸς τὰ τῆς Νεαπόλεως, ἀλλὰ δὲν ἄρχονται ἀπὸ ἐπίσης τόσον ἀρ-

χαιάς ἐποχῆς. Κατὰ τὸ πλεῖστον φαίνονται ἀνήκοντα εἰς τὸ ἀπὸ τοῦ 340 μέχρι 268 π. Χ. διάστημα. Ἐν ἔτει 313 ἡ Νῶλα κατεκτήθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, πρὸς τοὺς ὁποίους παρέμεινε πιστὴ καὶ κατ' αὐτὴν ἔτι τὴν διάρκειαν τοῦ πρὸς τὸν Ἀννίβαν πολέμου.

Ἀργυρὰ δίδραχμα ἔλκοντα 114 κ. τὸ πολὺ.

Κεφαλὴ γυναικεία μετὰ διαδήματος (ἢ Κόρη;) ὡς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Νεαπόλεως.	ΝΩΛΑΙΩΝ σπανίως δὲ ΝΩΛΑΙΟΣ Καμπανικὸς ταῦρος ὑπὸ Νίκης στεφανούμενος.
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ στρογγύλης Ἀθηναϊκῆς περικεφαλαίας διὰ κλάδου ἐλαίας ἐστεμμένης.	ΝΩΛΑΙΩΝ Ταῦρος Καμπανικὸς. (Πίναξ Β'. 8)

Ἀργύρου λίτραι (·)

ΝΩΛΑΙ Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	Καμπανικὸς ταῦρος ὑπὸ Νίκης στεφανούμενος. . . Ὀλκὴ 10.2 κ.
-------------------------	---

Χαλκοῦ λίτραι (·)

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	Καμπανικὸς ταῦρος ὑπὸ Νίκης στεφανούμενος . . . μέγ. 85
-------------------	---

Σύεσσα Ἀουρούγκα. Ἡ Σύεσσα κατελήφθη ὑπὸ Ῥωμαϊκῆς ἀποικίας τὸ ἔτος 313 π. Χ. Τὰ νομίσματα αὐτῆς εἶνε πάντα νεωτέρας τεχνοτροπίας, ὡς τὰ τοῦ Κάλητος, Νουκερίας, Τεάνου κτλ.

(α) Περὶ τὰ 313—268 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	ΣΥΕΣΑΝΟ Διόσκουρος ἑφιππος ὁδηγῶν καὶ δεύτερον ἵππον . . . (Πίναξ Β'. 10) Α' δίδρ. 113 κ.
ΣΥΕΣΑΝΟ Κεφ. Ἀπόλλωνος.	Ταῦρος Καμπανικὸς ὑπὸ Νίκης στεφανούμενος . . . Α' μέγ. 85

(β) Πιθανῶς μετὰ τὸ 268 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	SVESANO Ἀλέκτωρ . Α' μέγ. 8
» Ἑρμοῦ.	SVESANO Ἡρακλῆς ἄγχων λέοντα . . . Α' μέγ. 8

Τέανον Σιδικηνόν. Τὸ Τέανον ἦτο κατ' ἀρχὰς ἡ πρωτεύουσα τῶν Σιδικηνῶν· ἔκειτο δὲ ἐπὶ τῆς Λατινικῆς ὁδοῦ (via Latina) εἰς

τὴν βόρειον γωνίαν τῆς Καμπανίας. Ἡ νομισματοκοπία αὐτῆς ἀποτελεῖται ἐκ δύο διακεκριμένων κλάσεων, ἥτοι: —

(α) Ρ καὶ Α μετ' Ὀσκιῶν ἐπιγραφῶν, τοῦ 300-268 π. Χ.

(β) Α μετὰ Λατινικῶν ἐπιγραφῶν, μετὰ τὸ 268 π. Χ.

(α) Ἀργυρᾷ δίδραχμα, ἔλκοντα 114 κ. τὸ πολὺ, καὶ χαλκαῖ λίτραι (:) φέρουσαι τὴν Ὀσκιὴν ἐπιγραφὴν *Tianud Sidikinud* ἢ μόνον *Tianud*.

Κεφ. Ἡρακλέους μετὰ λεοντῆς. Νίκη ἐπὶ ἄρματος τριῶν ἵππων . . .
(Πίναξ Β' 11) . . . Ρ δίδρ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος. Ἀνθρωποκέφαλος ταῦρος ὑπὸ Νίκης
ἐνίοτε στεφανούμενος Α μέγ. 8

(β) Χαλκᾷ μετὰ τῆς Λατινικῆς ἐπιγραφῆς *TIANO*.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς. Ἀλέκτωρ καὶ ἀστήρ . . Α μέγ. 8

Υρία. Ἡ πόλις αὕτη ὑποτίθεται ὅτι ἦτο ἡ παλαιόπολις τῆς Νώλης¹. Ἡ νομισματοκοπία αὐτῆς εἶνε πᾶσα ἐξ ἀργύρου καὶ ἀποτελεῖται ἐκ Καμπανικῶν διδράχμων 115 κ. περίπου, χρονολογούμενων περίπου ἀπὸ τοῦ 420-340 π. Χ., φερόντων δὲ Ὀσκιᾶς ἢ ἀναμίκτους Ὀσκιᾶς καὶ Ἑλληνικᾶς ἐπιγραφὰς *YDINA*, *YPINAI*, *YRIANOS*, σπανιώτερον δὲ *YDIETES*. Ἡ νομισματοκοπία τῆς Υρίας ἄρχεται καθ' ὃν χρόνον περίπου λήγει ἡ τῆς Κύμης.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ στρογγύλου Καμπανικὸς ταῦρος.

Ἀθηναϊκοῦ κράνους κεκοσμημένου
διὰ στεφάνου ἐλαίας καὶ γλαυκός.

Κεφαλὴ Ἡρας κατ' ἐνώπιον μετὰ Ὁμοίως (Πίναξ Β' 4).
στεφάνου μοδιομόρφου (πρβλ. τὰ
νομίσματα τῆς Ποσειδωνίας).

Φιστελία. Ἡ πόλις αὕτη ἔκειτο, ὡς νομίζουσιν, παρὰ τὴν Κύμην (Friedländer, *Oskische Münzen*, σ. 28). Εἶνε δὲ γνωστὴ εἰς ἡμᾶς μόνον ἐκ τῶν νομισμάτων αὐτῆς, ἅτινα εἶνε ἐκ τῶν ἀρ-

¹) Mommsen I, 162.

χαιοτάτων τοῦ μέρους τούτου τῆς Ἰταλίας, χρονολογούμενα ἀπὸ τοῦ περὶ τὰ 420-400 π. Χ. χρόνου.

Κεφαλή νεανική κατ' ἐνώπιον.

Ὅστρακον μυδρ θαλασσίου καὶ σπέρμα σίτου . . . **Ρ** ὀβολός.

Κεφαλή Ἦρας κατ' ἐνώπιον μετὰ κόμης λυτῆς (πρβλ. κατωτέρω τὰ νομίσματα τῆς Ποσειδωνίας).

Fistlus ἢ *Fistluis* (Ὅσκις). Ταῦρος Καμπανικός . **Ρ** δίδραχ.

Ὅμοιον.

Λέων **Ρ** ὀβολός.

ΦΙΣΤΕΛΙΑ Κεφαλή νεανική κατ' ἐνώπιον.

Fistluis (Ὅσκ.). Ὅστρακον, σπέρμα σίτου καὶ δελφίς **Ρ** λίτρα 12 κ.

ΑΒΕΒΑΙΑ ΟΣΚΙΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ.

Πλὴν δὲ τῶν ἀνωτέρω περιγραφέντων νομισμάτων, τῶν Ὅσκι-
κὰς φερόντων ἐπιγραφάς, ὑπάρχουσι καὶ ὀλίγα τινὰ μὴ δυνάμενα
νὰ καταταχθῶσι μετὰ βεβαιότητος εἰς τὴν Καμπανίαν. Φέρουσι δὲ
ταῦτα τὰς ἐπιγραφάς *Irnthi*, *Maiies*, *Senser* κ.λ.π. (B. M. Cat.
Italy, σ. 127).

ΑΠΟΥΛΙΑ

Εὐλόγως δύναται τις νὰ πιστεύσῃ, ὅτι τὰ νομίσματα τοῦ Τά-
ραντος ἐκυκλοφόρουν ἐν Ἀπουλίᾳ καθ' ἅπασαν τὴν περίοδον τῆς
ἐπὶ τῶν μερῶν τούτων κυριαρχίας τοῦ Τάραντος, καὶ ὅτι ἡ ἀργυρᾶ
μονὰς ἢ νοῦμμος τοῦ Τάραντος (πιθανῶς τὸ διωβόλον τῶν 22 κ.)
παρέμεινεν ὡς μονὰς τοῦ ἀργύρου ἐν Ἀπουλίᾳ, ὅτε αἱ πόλεις αὐ-
τῆς ἤρχισαν νὰ κόπτωσιν ἴδια νομίσματα, καὶ τοῦτο ἐπειδὴ ὁ γνω-
στότατος τύπος τοῦ Ταραντίνου διωβόλου, ἤτοι ὁ τὸν λέοντα
ἄγχων Ἡρακλῆς, ἀπαντᾷ ἐπὶ διωβόλων τῶν Ἀρπανῶν, Καιλινῶν,
Ῥυβαστεινῶν καὶ Τιατινῶν. Τὰ δίδραχμα καὶ αἱ δραχμαὶ τῶν Τια-
τινῶν φέρουσιν ἐπίσης τύπους ληφθέντας ἐκ τοῦ Τάραντος. Φαί-
νεται δ' ὅτι τὸ *aes grave* τῆς Ἀπουλίας, ἴσως δὲ καὶ ὅλων τῶν
πρὸς ἀνατολὰς τῶν Ἀπεννίνων ἐπαρχιῶν, ἐβασίσθη ἐπὶ τοῦ κατὰ
χαλκὸν ἰσοτίμου τοῦ Ταραντίνου νούμμου τῶν 22 κ. (τοῦ ἐν ἀνα-
λογία 1 : 250 δίδοντος ὅλην 5000 κ. περίπου). Εἰς πάσας ταύ-
τας τὰς χώρας ἡ ὅλη τοῦ ἀσσαρίου ὑπερβαίνει τὴν τῆς Ῥωμαϊκῆς

λίτρας, ἐνῶ ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ τὸ ἀσσάριον συνήθως ὑπολείπεται τῆς λίτρας κατὰ δύο περίπου οὔγγιας.

Ὅθεν ἡ νομισματοκοπία τῆς Ἀπουλίας πρὸ καὶ μετὰ τὴν τριτημοριαίαν ἐλάττωσιν, τὴν κατὰ τὰ μέσα τῆς τρίτης ἑκατονταετηρίδος συμβᾶσαν, συνίσταται: —

(α) Ἐξ ἀργυρῶν διωβόλων καὶ διδράχμων τοῦ Τάραντος, ἀντικατασταθέντων περὶ τὰ 300 π. Χ. ὑπὸ ἐγχωρίου Ἀπουλικοῦ ἀργύρου, νομισματοποιηθέντος ἐν τοῖς ἐξῆς νομισματοκοπείοις: —

Ἄρποι. 2 δρ. 110 κ.	Ἰ ₂ δρ 28 κ.	Νοῦμμος 17 κ.	Ἰ ₂ Νοῦμμος 9 κ.
Καιλία.		» »	» »
Κανούσιον.		» »	» »
Ῥυβαστεινοί.		» »	» »
Τιάτη. » »	Δραχμή.	» »	

Τὰ διδράχμα ἐν Ἄρποις καὶ Τιάτῃ, ἐξωμοιώθησαν κατὰ σταθμὸν πρὸς τὰ τῆς Καμπανίας. Ἐν τούτοις αἱ μικρότεραι ὑποδιαίρεσεις φαίνονται καθαρῶς Ταραντινῆς καταγωγῆς.

(β) Ἐκ λιτριάου βαρυστάθμου χαλκοῦ τῆς Λουκερίας καὶ Οὔενουσίας. Περὶ τὰ 250 π. Χ. τὸ *aes grave* τῶν δύο πόλεων τούτων ὑφίσταται ἐλάττωσιν ἀνάλογον τῆς ἐν Ῥώμῃ τριτημοριαίας ἐλαττώσεως.

(γ) Ἐν τῷ μεταξὺ ἐξηκολούθουν νὰ κόπτονται χαλκᾶ νομίσματα καθ' Ἑλληνικὸν τρόπον, μεθ' Ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν καὶ ἄνευ σημείων ἀξίας ἐν Ἄρποις, Ἀσκούλῳ, Κανουσίῳ, Ἐρδωνίᾳ (;), Ὑρίῳ, Νεαπόλει, Ῥυβαστεινοῖς, Σαλαπία κλπ.

(δ) Ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπίδρασιν τὰ Ἑλληνικὰ ταῦτα χαλκᾶ νομίσματα ἀντικατεστάθησαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὑπὸ χαλκῶν νομισμάτων μετὰ σημείων ἀξίας τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ἐκτημοριαίου καὶ οὔγγιαιου συστήματος, κοπέντων κυρίως ἐν Βαρίῳ, Καιλία, Λουκερία, Τιάτῃ καὶ Οὔενουσία, ὧν αἱ διαίρεσεις ἦσαν ὁ διπλοῦς νοῦμμος (N. II), ὁ νοῦμμος (N), τὸ πεντούγγιον (.....), ὁ τριῆξ (.....), ὁ τετράς (....), ὁ ἐξῆς (..), ἡ ἡμιόλιος οὔγγια (.S) [*sescuncia*], ἡ οὔγγια (.) καὶ τὸ ἡμιούγγιον (Ξ).

Ἀζέτιον. Χαλκᾶ τῆς τρίτης ἑκατονταετηρίδος.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ.

ΑΙΕΤΙ Δελφὶς καὶ τρίαινα.

ΑΙΕΤΙΝΩΝ Γλαυξ ἐπὶ κίονος Α μ.·8

» Στάχυς . . Α μέγ.·6

Ὀστρακὸν χήμης . . . Α »·5

Ἄρποι. Ἡ πόλις αὕτη, διαρκοῦντος τοῦ δευτέρου Σαυνιτικοῦ πολέμου, συνεμάχησε μετὰ τῆς Ῥώμης ἐν ἔτει 326 π. Χ. (Λιβίου IX. 13). Ἐν τῷ πρὸς Πύρρον πολέμῳ, οἱ Ἄρπανοὶ συνεμάχησαν καὶ πάλιν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐν Κάνναις μάχην (217 π. Χ.) μετέβησαν πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἀννίβου μέχρι τοῦ 213 π. Χ., ὅτε καὶ πάλιν ἀνεκλήθησαν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων.

ΑΡΓΥΡΑ.

ΑΡΓΑΝΟΣ Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

ΑΡΓΑΝΩΝ Κεφαλὴ Περσεφόνης.

ΑΡΓΑ Κεφαλὴ Ἀρεως.

» Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

» »

» »

Α Δρέπανον (ἄρπη;)

Καμπανικὸς ταῦρος . Α διδραχμον.

Ἴππος ἀνορθούμενος, ΔΑΙΟΥ . . .

(Πίναξ Β'. 12) . Α διδραχμον.

Τρεῖς στάχεις σίτου . Α 1/2 δραχμ.

Ἡρακλῆς καὶ λέων } Α διώβολον ἢ

Ἴππος ἀνορθούμενος } νοῦμμος.

Στάχυς σίτου } Α ὀβολός.

Ἴππος ἀνορθούμενος }

ΧΑΛΚΑ.

Κεφαλὴ Διός, ΔΑΙΟΥ.

Βοῦς κυρίσσω,

{ ΠΟΥΛΛΙ
ΠΥΛΛΟΥ
ΠΥΛΛΥ

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους κορινθιακοῦ.

ΑΡΓΑΝΩΝ Καλυδώνιος κάπρος καὶ ἐπιδορατὶς . . . Α μέγ.·8

ΑΡΓΑΝΟΥ Ἴππος ἀνορθούμενος Α·8

ΑΡΓΑΝΟΥ Σταφυλή . . Α μέγ.·6

Πλὴν τοῦ φέροντος Καμπανικοῦ τύπου διδράχμου, ἀνήκοντος εἰς τὸ τελευταῖον μέρος τῆς τετάρτης ἑκατονταετηρίδος, ἅπαντα τὰ νομίσματα ταῦτα εἶνε τοῦ τρίτου πρὸ Χ. αἰῶνος. Τὰ δὲ φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΔΑΙΟΥ εἶνε τῶν χρόνων τοῦ Ἀλτινίου Δάξου, ἀνωτά-

του ἄρχοντος τῶν Ἀρπανῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πρὸς τὸν Ἀννίβαν πολέμου.

Ἄσκληον. Ἡ πόλις αὕτη μνημονεύεται τὸ πρῶτον ἐν τῇ διηγήσει τῆς ἐν ἔτει 279 π. Χ. μεταξὺ Πύρρου καὶ Ῥωμαίων μάχης. Τὰ νομίσματα αὐτῆς φέρουσι τὴν Ὀσκικὴν ἐπιγραφὴν *Auhuskli*, ἐξ ἧς φαίνεται ὅτι ἡ ἀρχικὴ μορφή τοῦ ὀνόματος ἦτο Ausculum. Ἡ νομισματοκοπία αὐτῆς εἶνε ὁλόκληρος ἐκ χαλκῶν ἀνηκόντων εἰς δύο διαφόρους περιόδους.

(α) Πρὸ τοῦ 300 π. Χ., εὐτέχνου τεχνοτροπίας.

Κεφ. ἵππου (Carelli, Πίν. LXIII, 1)	ΑΥΤΥΣΚΛΙ Στάχυς Α μέγεθος .75
ΑΥΤΥΣΚΛ Κύων κυνηγετικὸς τρέχων, ὡς ἐπίσημον δὲ ἀσπίδος (Carelli, Πίν. LXIII, 2).	ΑΥΤΥ Στάχυς μετὰ φύλλου, ὡς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τοῦ Μεταποντίου Α μέγεθος .65

(β) Περὶ τὰ 300—200 π. Χ., κακότεχνα.

ΑΥΣΚ Κάπρος καὶ ἐπιδορατὶς.	Στάχυς Α μέγεθος .8
Κεφαλὴ Ἡρακλείους.	ΑΥΣΚΛΑ Νίκη μετὰ στεφάνου καὶ φοίνικος Α μέγεθος .7

Βάριον. Χαλκᾶ νομίσματα τοῦ τέλους τῆς τρίτης ἑκατονταετηρίδος μετὰ σημείων ἀξίας δεικνυόντων ὅτι τὰ νομίσματα ἀνήκουσιν εἰς τὸ ἐκτημοριαῖον σύστημα.

<i>Sextans.</i> Προτομή Διός.	ΒΑΡΙΝΩΝ Ἔρωσ ἐπὶ πρῶρας.
<i>Uncia.</i> »	» »
$\frac{1}{2}$ <i>Uncia</i> (;) »	ΒΑΡΙ Πρῶρα.

Ὁ ὀπισθότυπος τῶν νομισμάτων τούτων ἴσως ἐλήφθη ἀπὸ σκοποῦ ὡς ταυτιζόμενος πρὸς τὴν λέξιν βᾶρις, πλοῖον.

Βυτόντιον. Χαλκᾶ νομίσματα μεθ' Ἑλληνικῶν τύπων, περὶ τὸ 300 π. Χ. Ἐπιγραφὴ ΒΥΤΟΝΤΙΝΩΝ:—

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	Στάχυς Α .8
Τάρας ἐπὶ δελφίνος.	Χήμη Α .7
Γλαυξ ἐπὶ κλάδου.	Κεραυνός Α .6
Καρκίνος.	Ἐπιγραφὴ ἄλλ' ἄνευ τύπου . Α .7

Γρύμεντον. Χαλκᾶ, τοῦ 300 περίπου π. Χ. ἔτους, μεθ' Ἑλληνικῶν τύπων.

Κεφαλὴ γυναικός.

Κεφαλὴ ἄρρην μετὰ διαδήματος.

ΓΡΥ Ἴππος καλπάζων Α μέγεθ. 5

» Βοῦς κυρίσσω Α » 6

Ἐρδωνία (;) καταστραφεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀννίβου περὶ τὰ 210 π. Χ., οὗ συμβάντος βραχὺ πρότερον δυνατὸν νὰ ἐξέδωκεν αὕτη τὰ ἀκόλουθα χαλκᾶ νομίσματα.

ΟΡΔΑΝΩΝ Κεφαλὴ νεαροῦ Ἡρα
κλέους ἐν λεοντῇ.

Στάχυς ἐν τῷ πεδίῳ, ῥόπαλον.
Ὄνομα ἀρχόντος ΤΡΕΒΙΟΥ Α μ. 5

[Imhoof, *Mon. Gr.* Πίν. Α. 14]

Καιλία. Ἀργυροὶ νοῦμμοι καὶ ἡμίνουμμοι, περὶ τὰ 300-268 π. Χ.

Νοῦμμος. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

Ἡμίνουμμος. »

ΚΑΙ Ἡρακλῆς καὶ λέων Α

ΚΑΙΛΙΝΩΝ Ἀμφορεύς . . . Α

Χαλκᾶ, μετὰ σημείων ἀξίας, περὶ τὰ 268-200 π. Χ.

Ἐξᾶς. . . Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

» » »

» » Κεφαλὴ Διός.

Οὐγγία. . Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

» » Κεφαλὴ Διός.

ΚΑΙΛΙΝΩΝ Τρόπαιον.

» Νίκη μετὰ στεφάνου
καὶ τροπαίου.

» Ἀθηνᾶ σπεύδουσα.

» Τρόπαιον.

» Κεραυνός.

Τετράς. . . . Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.
(ἡλαττωμένης ὀλκῆς).

ΚΑΙΛΙΝΩΝ Τρεῖς μηνίσκοι.

Δι' ἄλλους τύπους, ἴδε *Brit. Mus. Cat, Italy* σελ. 134.

Κανύσιον. Ἡ πόλις αὕτη κειμένη παρὰ τὸν ποταμὸν Αὔφιδον ἦτο μία τῶν κυριωτέρων πόλεων τῆς Ἀπουλίας. ἔχομεν ταύτης ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ νομίσματα τοῦ 300 περίπου π. Χ. ἔτους, ὧν τὰ χαλκᾶ φέρουσι ταραντινοὺς τύπους· πρὸς δὲ ἔχομεν χαλκᾶ νομίσματα τοῦ τέλους τῆς τρίτης ἑκατονταετηρίδος, φέροντα σημεῖα ἀξίας.

Ἀμφορεύς.
Κεφαλή ἄρρην.

ΚΑ Λύρα Ρ ὀβολὸς ἢ $\frac{1}{2}$ νούμμου.
ΚΑΝΥΞΙΝΩΝ Ἴππεὺς ταραντῖνος
. Α μέγεθος .85

Δουκερία. Αὕτη μετὰ πολλὰς περιπετείας περιῆλθε τέλος ἐν ἔτει 314 π. Χ. εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων. Τὰ νομίσματά της ἀποτελοῦνται ἐκ βαρυστάθμου χαλκοῦ τοῦ λιτριάου συστήματος, τοῦ 314-250 περίπου π. Χ., καὶ ἐκ δύο ἄλλων σειρῶν ἀναλογουσῶν πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν τριτημοριαίαν καὶ ἐκτημοριαίαν ἐλάττωσιν τοῦ 250-217 π. Χ.

Α' σειρά. Χωνευτὸς βαρύσταθμος χαλκός, λιτριάου συστήματος, 314-250 π. Χ.

As. ἀνεπίγραφον. Κεφ. Ἡρακλέους.	Κεφαλή ἵππου.
As. Λ καὶ ὀνόματα ἀρχόντων. Κεφαλή Ἀπόλλωνος.	Ἴππος καλπάζων· κάτωθεν, ἀστήρ.
As. Λ Ὅμοιος. Σημεῖον ἀξίας, Ι.	Ἀλέκτωρ.

<i>Quincunx.</i> Τροχὸς ἄνευ στεφάνης ἢ πλαγίων κνημῶν.	Τροχὸς ἄνευ στεφάνης ἢ πλαγίων κνημῶν
<i>Triens.</i> Κεραυνός.	Ῥόπαλον
<i>Quadrans.</i> Ἀστήρ.	Δελφίς
<i>Sextans.</i> Ὅστρακον κτενός.	Ἀστράγαλος
<i>Uncia.</i> Βάτραχος ἢ φρῦνος	Ἐπιδορατὶς
» »	Στάχυς
<i>Semuncia</i> (;) Μήνη.	Θύρσος.

Β' σειρά. Χωνευτὸς βαρύσταθμος χαλκός. Τριτημοριαῖον σύστημα, μετὰ τὸ 250 π. Χ.

As. Κεφαλή Ἡρακλέους.	Ἴππος καλπάζων, κάτωθεν δὲ ἀστήρ.
-----------------------	-----------------------------------

Ἄπαντα τὰ λοιπὰ κλάσματα εἶνε ὡς ἐν τῇ Α' σειρᾷ, ἀλλὰ σὺν τῇ προσθήκῃ τοῦ γράμματος Λ εἰς τὸ ὀπισθεν μέρος τοῦ νομίσματος.

Γ' σειρά. Κεκομμένα νομίσματα. Ἐκτιμοριαῖον σύστημα,
πρὸ τοῦ 217 π. Χ.

<i>Quincunx.</i> Κεφ. Ἀθηνᾶς	ΛΟΥCΕΡΙ Τροχός.
<i>Triens.</i> Κεφ. Ἡρακλέους	» Φαρέτρα, ῥόπαλον καὶ τόξον.
<i>Quadrans.</i> Κεφ. Ποσειδῶνος	» Δελφίς καὶ τρίαινα.
<i>Sextans.</i> Κεφ. Δήμητρος	» Κτεῖς.
<i>Uncia.</i> Κεφ. Ἀπόλλωνος	» Φρῦνος.
<i>Semuncia</i> (;) Κεφαλαὶ Διοσκούρων.	» Ἴπποι Διοσκούρων.
» Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.	» Μήνη.

Παρὰ τὰ αὐτόνομα ταῦτα νομίσματα τῆς Λουκερίας ὑπάρχει
σειρά τις ῥωμαϊκῶν νομισμάτων, ἀργυρῶν καὶ χαλκῶν, μετὰ τῆς
ἐπιγραφῆς ROMA καὶ τοῦ σήματος τοῦ νομισματοκοπείου τῆς
Λουκερίας (L), ἣν δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν Ῥωμαιολουκερινήν.

Ματέουλα. (Πλινίου, III, 11, 16). Ἴσως ἡ νῦν Matera, παρὰ
τὰ ὅρια τῆς Λευκανίας.

Χαλκᾶ νομίσματα φέροντα σημεῖα ἀξίας, τοῦ 250-217
περίπου π. Χ. χρόνου.

<i>Sextans.</i> Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς	ΜΑΤ (εἰς μονογράφημα). Λέων κα- θήμενος, μετὰ δόρατος ἐν τῷ στόματι.
<i>Uncia.</i> »	» Ἡρακλῆς στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ ῥοπάλου ἐν τῇ στάσει τοῦ Φαρνεσίου Ἡρακλέους.

Νεάπολις Πευκετίας. Ἡ νῦν Polignano, πόλις παρ' οὐδενὸς
συγγραφέως μνημονευομένη. Ἡ ἀπονομή νομισμάτων εἰς ταύτην
τὴν πόλιν ἀποδεικνύεται προφανῶς ἐκ πολυαρίθμων εὐρημάτων.

Χαλκᾶ μεθ' Ἑλληνικῶν τύπων περὶ τὰ 300 π. Χ.

Κεφαλὴ Διονύσου.	ΝΕΑΠ Κλάδος κλήματος καὶ σταφυλὴ Α · 7
Κεφαλὴ γυναικεία μετὰ στεφάνου.	ΝΕΑΠΟΛ Τρίαινα Α · 5
Κεφαλὴ πεπλοφόρος.	» Στάχυς Α · 6

Οὐενουσία, ἐπὶ τῶν ὁρίων τῆς Ἀπουλίας καὶ Λευκανίας, ἀλωθεῖσα καὶ ἀποικισθεῖσα ὑπὸ τῆς Ῥώμης ἐν ἔτει 292 π. Χ. Ἦτο δὲ ἰσχυρὸν φρούριον τῶν Ῥωμαίων ἐν τῷ πρὸς τὸν Ἀννίβαν πολέμῳ. Ἡ νομισματοκοπία αὐτῆς δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν τῆς Λουκερίας, ἧς εἶνε σύγχρονος. Ἀποτελεῖται δὲ ἐκ τῶν ἐξῆς σειρῶν: —

A' σειρά. Χωρευτὰ τοῦ λιτριάου συστήματος. Περὶ τὰ 292-250 π. Χ.

<i>As.</i>	Προτομή κάπρου.	Κεφαλὴ Ἑρακλέους.
»	»	Κεφαλὴ κυνὸς ἢ λύκου.
»	»	Ἐπιδορατὶς.
<i>Quincunx.</i>	Κεφ. Ἀθηνᾶς	Γλαύξ
<i>Triens.</i>	Κεφ. κάπρου	Λύρα
<i>Quadrans.</i>	Προτομή κάπρου . . .	Κεφαλὴ Ἑρακλέους . . .
<i>Sextans.</i>	Κεφαλὴ κάπρου . .	Γλαύξ . .
<i>Uncia.</i>	Μήνη .	Μήνη .

Νομίσματα διαφόρων διαιρέσεων μετὰ $\overline{VE}$ εἰς μονογράφημα.

Τρεῖς μῆναι.	Κτεῖς.
»	Δελφίς.
Δελφίς.	»
Μήνη.	Μήνη.

B' σειρά. Κεκομμένα νομίσματα τοῦ τριτημοριαίου συστήματος, μετὰ τὸ 250 π. Χ. περίπου.

<i>Quadrans.</i>	Κεφαλὴ Διὸς . . .	Τρεῖς μῆναι μετ' ἀστέρων.
<i>Sextans.</i>	Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς . .	$\overline{VE}$. Δύο δελφῖνες.
<i>Uncia.</i>	Προτ. Ἑρακλέους .	» Λέων καθήμενος φέρων δὲ δόρυ.
<i>Semuncia.</i>	Κεφαλὴ κάπρου ζ	» Γλαύξ.

Γ' σειρά. Κεκομμένα νομίσματα τοῦ ἑκτημοριαίου καὶ οὐγγαίου συστήματος. Περὶ τὰ 250-217 π. Χ. καὶ ἔτι μετὰ ταῦτα.

2 Νοῦμμοι.	$\overline{VE}$ Προτ. Ἑρακλέους. (σημεῖον ἀξίας Ν. II)	Οἱ Διόσκουροι. CAQ
1 Νοῦμμος.	$\overline{VE}$ Κεφ. Διονύσου.	Ν. I. Διόνυσος καθήμενος κρατῶν σταφυλὴν καὶ θύρσον.

<i>Quincunx.</i>	Κεφαλή Διός	VE Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ.
<i>Quadrans.</i>	Κεφαλή Ἑρας μετὰ πέπλου . . .	» Τρεῖς μῆναι ἀστέρας περιέχουσαι.
<i>Sextans.</i>	Κεφ. Ἀθηνᾶς . .	» Γλαυξ ἐπὶ κλάδου ἐλαίας.
<i>Sescuncia.</i>	Προτομή Ἡλίου.	» Μῆνη καὶ ἀστήρ . S
<i>Uncia.</i>	Κεφ. Ἡρακλέους πωγωνοφόρος .	» Λέων καθήμενος, φέρων δόρυ.

Δ' σειρά. Κεκομμένα νομίσματα, ἀβεβαίου συστήματος.

<i>Semis.</i>	Κεφαλή Ἑρμοῦ.	VE Πέδιλον πτερωτὸν καὶ κηρύκειον S
<i>Uncia</i> (;)	Φρῦνος.	» Καρκίνος.

Ῥυθαστεινοί, μεταξὺ Κανυσίου καὶ Βυτοντίου, μία τῶν ἐλίγων Ἀπουλικῶν πόλεων, ὧν ἔχομεν ἀργυρᾶ νομίσματα. Ἀποτελοῦνται δὲ ταῦτα ἐκ νούμμων καὶ ἡμινούμμων. Ὑπάρχουσι πρὸς τούτοις χαλκᾶ νομίσματα μεταγενεστέρας τεχνοτροπίας.

ΑΡΓΥΡΟΣ. Περὶ τὰ 300 π. Χ.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	PY Στάχυς. P διώβολον (νοῦμμος).
»	» Ἡρακλῆς καὶ λέων »
Κεφαλή ταύρου κατ' ἐνώπιον.	» Λύρα P ὀβολός.
»	» Κεραυνός »
Κεφαλή Ἡλίου.	» Δύο μῆναι »

ΧΑΛΚΟΣ. Περὶ τὰ 300—200 π. Χ.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	PYBA Νίκη μετὰ στεφάνου καὶ φοίνικος A 45
Κεφαλή Διός.	PYΥ Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ . A 75
Κεφαλή Ἡρακλέους (;)	PYΨ Ῥόπαλον, τόξον καὶ φάρετρα A 7
Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	PYBAΞΤΕΙΝΩΝ Γλαυξ ἐπὶ κλάδου ἐλαίας . . . A 6
Κεφαλή Διός.	PY Γυνὴ μετὰ φιάλης καὶ κέρατος Ἀμαλθείας . A 6

Σαλαπία. Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῆς πόλεως ταύτης ἀνήκουσιν εἰς τοὺς αὐτοὺς χρόνους, εἰς οὓς καὶ τὰ τῶν Ἀρπανῶν. Φαίνε-

ται δ' ἄληθως ἐκ τῆς παρουσίας τῶν δύο ὀνομάτων Πύλλος καὶ Δάζος (ἢ Δάξος) ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἀμφοτέρων τῶν πόλεων, ὅτι θὰ ἦσαν ποτὲ στενῶς συνδεδεμένοι οὐχὶ μόνον ἐμπορικῶς ἀλλὰ καὶ πολιτικῶς.

ΧΑΛΚΟΣ. *Περὶ τὰ 250—200 π. Χ.*

ΞΑΛΑΡΙΝΩΝ	Κεφαλή Διός.	Καλυδώνιος κάπρος	Α .85
»	Κεφαλή Ἀπόλλωνος	Ἴππος καλπάζων	Α .85
»	Δελφίς.	Δελφίς	Α .6
ΣΑΛΡΙΝΩΝ	Ἴππος.	Δελφίς	Α .85
ΣΑΛΑΡΙΝΩΝ	Κεφαλή Πανός.	Ἀετὸς ἐπὶ κιονοκράνου . . .	Α .65

Τεατία. Τῆς πόλεως ταύτης ὑπάρχουσιν ἀργυρᾶ νομίσματα μετὰ Ταραντινικῶν τύπων καὶ χαλκᾶ μετὰ σημείων ἀξίας, ὁλκῶν δὲ συμφωνουσῶν πρὸς τὰς τοῦ οὐγγιαίου συστήματος, ἐπομένως μεταγενέστερα τοῦ 217 π. Χ.

ΑΡΓΥΡΟΣ. *Περὶ τὰ 300—268 π. Χ. ἢ βραδύτερον.*

Κεφαλή γυναικεία μετὰ διαδήματος	ΤΙΑΤΙ	Ἴππεὺς γυμνὸς στέφων τὸν ἵππον αὐτοῦ	Ρ Δίδραχμον.
»	»	Γλαύξ ἐπὶ κλάδου ἐλαίας	Ρ Δραχμή.
Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	»	Ἡρακλῆς καὶ λέων	Ρ Διώβολον (νοῦμμος).

ΧΑΛΚΟΣ. *Περὶ τὸ 217 π. Χ.*

<i>Nummus.</i>	Κεφ. Διὸς Δωδωναίου.	ΤΙΑΤΙ	Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ (N)
<i>Quincunx.</i>	Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	»	Γλαύξ
<i>Triens.</i>	Κεφαλή Ἡρακλέους.	»	Λέων
<i>Quadrans.</i>	Κ. Ποσειδῶνος (:) . . .	»	Τάρας ἐπὶ δελφίνος
»	Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	»	Γλαύξ . . .
<i>Sextans.</i>	»	»	» . .
<i>Uncia.</i>	»	»	» .

Ὑριον (*Rodi*), πόλις παράλιος κειμένη ἐπὶ τῆς βορείου

πλευρᾶς τοῦ Γαργάνου ἀκρωτηρίου. Τὰ νομίσματα αὐτῆς εἶνε χαλκᾶ, ἀνήκοντα, ὡς φαίνεται, εἰς τὰ τέλη τοῦ Γ' αἰῶνος, ἃν καὶ δὲν φέρουσι σημεῖα ἀξίας.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

| ΥΡΙΑΤΙΝΩΝ Κώπη καὶ δελφίς Α·55

ΚΑΛΑΒΡΙΑ

Ἐν τῇ χώρᾳ τῇ καλουμένῃ παρὰ μὲν τῶν Ἑλλήνων Μεσσηπία καὶ Ἰαπυγία, παρὰ δὲ τῶν Ῥωμαίων Καλαβρία, ἡ μόνη πόλις, ἣτις παρουσιάζεται ἡμῖν μετὰ συνεχοῦς σειρᾶς νομισμάτων, ἐκτεινομένης ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτάτης περιόδου μέχρι τῆς ἐν ἔτει 272 π. Χ. ἀλώσεως αὐτῆς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, εἶνε τὸ πολυάνθρωπον καὶ πλούσιον ἄστυ τοῦ Τάραντος. Αἱ ἄλλαι μικροτέρας σπουδαιότητος πόλεις ἤρχισαν, ὡς βλέπει τις ἐκ τοῦ ἐπομένου πίνακος, νὰ κόπτωσι νομίσματα μόνον μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Τάραντος, ἐξαιρέσει τοῦ Βαλετίου, ἃν ὀρθῶς ἀπεδόθησαν εἰς τὴν πόλιν ταύτην τὰ φέροντα τὰς ἐπιγραφὰς ΦΑΛΕΘΑΣ καὶ ΒΑΛΕΘΑΣ δίδραχμα.

	530-500	500-473	473-400	400-360	360-300	300-272	272-203	203-89
Βαλέτιον					Ρ			
Βρεντήσιον							Α	Α
Γράξα								Α
Ὁξάντον								Α
Στύρνιον (;)								Α
Τάρας	Ρ	Ρ	Ρ	Χ, Ρ	Χ, Ρ	Χ, Ρ, Α	[Χ, Ρ]	
Υρία							Α (;)	Α

Βαλέτιον, κείμενον πέντε μίλια περίπου πρὸς ἀνατολὰς τῆς νῦν Καλλιπόλεως, εἶνε ἡ πόλις εἰς τὴν ὁποίαν ἀπεδόθησαν τὰ φέροντα τὰς ἐπιγραφὰς ΒΑΛΕΘΑΣ καὶ ΦΑΛΕΘΑΣ νομίσματα. Ἐν τῇ ἱστορίᾳ δὲν μνημονεύεται.

ΑΡΓΥΡΟΣ. Περὶ τὸ 350 π. Χ.

ΦΑΛΕΘΑΣ, ἐπ' ἀριστερὰ καὶ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄψεων τοῦ νομίσματος.

Τάρας ἐπὶ δελφίνος.

(Rev. Num. 1859, Πίν. XV).

ΒΑΛΕΘΑΣ, ἐπ' ἀριστερὰ, δελφίς.

Δελφίς ἐν ἡμικυκλίῳ. Ρ διδρ. 118 κ.

ΒΑΛΕΘΑΣ Ἡμικύκλιον
. Ρ τετρώβολ. 36 κ.

Ὁ ἐμπρόσθιος τύπος εἶνε ταραντινικός, ὁ δ' ὀπίσθιος ἀναφέρεται πιθανῶς εἰς τὸν λιμένα τῆς Καλλιπόλεως. Πρβλ. τὰ νομίσματα τῆς σικελικῆς Ζάγκλης.

Βρεντήσιον, ἡ ἀρχαία ἀντίζηλος τοῦ Τάραντος εἶχε πρὸ μακροῦ ἐπισκίασθῇ ὑπὸ τῆς τελευταίας ταύτης πόλεως, ὅτε ἐν ἔτει 245 π. Χ. κατελήφθη ὑπὸ ῥωμαϊκῆς ἀποικίας. Τότε δὲ ἡ Ἀππία ὁδὸς ἐξετάθη μέχρι τοῦ λιμένος τούτου, ὅστις ἀπέβη ἐπομένως ἡ πρωτεύουσα ἀφετηρία διὰ τὰς εἰς Ἑλλάδα καὶ Ἀνατολὴν ἐπιβιβάσεις.

Ἡ νομισματοκοπία ἄρχεται τὸ ἔτος 245 π. Χ., ὅτε ἡ πόλις ἐγένετο Ῥωμαϊκὴ ἀποικία. Διαιρεῖται δὲ εἰς τρεῖς σειράς, διακρινόμενας ἐκ τῆς ὀλκῆς αὐτῶν, τῶν τύπων παραμενόντων πάντοτε τῶν αὐτῶν.

Κεφαλὴ Ποσειδῶνος ὑπὸ Νίκης στεφανουμένου. | BRVN Τάρας ἐπὶ δελφίνος.

Σειρὰ Α'. 245-217 π. Χ. Σταθμὸς τριημοριαῖος, ἀποτελούμενος ἐξ ἐξᾶντος . ., οὐγγίας . ., ἡμισείας οὐγγίας ζ, $\frac{1}{4}$ οὐγγίας C, $\frac{1}{8}$ οὐγγίας L (Νίκη, ὅπ. Δελφίς).

Σειρὰ Β'. 217-200 π. Χ. Σταθμὸς οὐγγιαῖος, ἀποτελούμενος ἐκ τριξᾶντος, τετραῖντος . . ., ἐξᾶντος . ., οὐγγίας . .

Σειρὰ Γ'. 200-89 π. Χ. Σταθμὸς ἡμιουγγιαῖος, ἀποτελούμενος ἐξ ἡμισσαρίου S, τριξᾶντος, τετραῖντος

Γράξα. Ἡ θέσις τῆς πόλεως ταύτης εἶνε ἄγνωστος. Τὰ νομίσματα ἀνευρίσκονται ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ κόλπου τοῦ Τάραντος. Εἶνε δὲ ταῦτα χαλκᾶ νομίσματα, ἀνήκοντα εἰς τὸ ἡμιουγγιαῖον σύστημα τοῦ 200-89 π. Χ. καὶ ὡς τὰ τοῦ Βρεντησίου,

ἄτινα ὁμοιάζουσι πρὸς ταῦτα κατὰ τεχνοτροπίαν, εἶνε ἐκ τῶν ἐσχάτων κοπέντων Ἑλληνικῶν νομισμάτων τῆς νοτίου Ἰταλίας.

<i>Quadrans.</i> Κεφαλὴ Διός . . .	ΓΡΑ Δύο ἀετοὶ ἐπὶ κεραυνοῦ.
» » » »	» Εἷς ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ.
<i>Uncia.</i> Ὑστρακον κτενός *	» » »
$\frac{1}{4}$ <i>uncia.</i> » »	» » »
» »	» Δελφίς.

Ὑξαντον (Uxentum). Τῆς πόλεως ταύτης (τανῦν *Ugento*) δὲν γίνεται μνεία τις ἐν τῇ ἱστορίᾳ· οὐδ' ὑπάρχουσι νομίσματα ὑποτιθέμενα ὅτι ἐκόπησαν ἐν αὐτῇ πρὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς περιόδου. Πάντα δὲ τὰ γνωστὰ εἶνε χαλκᾶ, φέροντα συνήθως σημεῖα ἀξίας, ἄτινα, ἂν ληφθῶσιν ὡσαύτως ὑπ' ὄψει καὶ αἰὶ ὀλκαί, δεικνύουσιν ὅτι ταῦτα ἀκολουθοῦσι τὸ ἡμιουγγιαῖον σύστημα, χρονολογούμενα οὕτω ἀπὸ τοῦ 200-89 περίπου π. Χ.

<i>As.</i> Ἰανόμορφος κεφαλὴ Ῥώμης.	ΟΞΑΝ Ἡρακλῆς ἱστάμενος ἐρειδόμενος ἐπὶ ῥοπάλου καὶ φέρων κέρας Ἀμαλθείας. Ἄνω δὲ Νίκη στεφανοῦσα αὐτόν Α·85
-------------------------------------	---

<i>Semis.</i> Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς, S	Ὁμοίως, ἀλλ' ἄνευ Νίκης . Α·7
Ὁμοίως (ἄνευ τοῦ S).	Ὁμοίως Α·5

Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ.	Α—Ο Κάνθαρος καὶ δύο ἀστέρες Α·4
---------------------	----------------------------------

Στύρνιον (;). Πόλις θέσεως ἀγνώστου. Χαλκᾶ τοῦ Β' π. Χ. αἰῶνος.

Ὑστρακον κτενός.	ΞΤΥ Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ.
------------------	-------------------------

Τάρας. Ἐν ἔτει 708 π. Χ. ἀποικία Λακεδαιμονίων, καλουμένων Παρθενίων ἕνεκα τῆς παρανόμου αὐτῶν γεννήσεως, ὁδηγούμενη δὲ ὑπὸ τοῦ Φαλάνθου, ἰδρύθη κατὰ διαταγὴν τοῦ Δελφικοῦ μαντείου ἐν Ἰαπυγίᾳ ἐπὶ μικρᾷ τινος χερσονήσου παρὰ τὴν εἴσοδον μυχοῦ τινος τῆς θαλάσσης, ἐκτάσεως 6 μιλίων τὸ μῆκος, καὶ

2 μέχρι 3 τὸ πλάτος. Οὕτω ἡ νέα πόλις ἐδέσποζε τοῦ ἔξω κόλπου, εἰς ὃν ἐκβάλλει ὁ μικρὸς ποταμὸς Τάρας, καὶ τοῦ ἐντὸς λιμένος, τοῦ νῦν γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Mare Piccolo*.

Ἀρχαία τις παράδοσις διηγεῖται τίνι τρόπῳ Τάρας ὁ κτίστης τῆς πρώτης ἐπὶ τοῦ μέρους τούτου Ἰαπυγικῆς ἀποικίας ἐσώθη ὡς ἐκ θαύματος ἐκ ναυαγίου διὰ τῆς παρεμβάσεως τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ποσειδῶνος, πέμψαντος δελφῖνα ἐπὶ τῶν νώτων τοῦ ὁποῖου ἐκομίσθη εἰς τὴν ἀκτὴν.

Ὁ αὐτὸς μῦθος ἐφηρμόσθη κατόπιν ἐπὶ τοῦ Φαλάνθου, τοῦ πραγματικοῦ οἰκιστοῦ τοῦ Τάραντος, ὅστις φαίνεται ὅτι ἐταυτίσθη ἐν μεταγενεστέρᾳ ἐποχῇ πρὸς τὸν μυθικὸν Τάραντα. (Πρβ. ἐπίσης τὸν μῦθον τοῦ πλοῦ τοῦ Ἀρίονος ἐκ Σικελίας εἰς Κόρινθον. Ἡροδ. I, 24). Σπουδαῖα ἦσαν τὰ φυσικὰ πλεονεκτήματα τῆς ὑπὸ Φαλάνθου ἐκλεχθείσης θέσεως. Αἱ γειτονικαὶ νομαὶ παρῆγον λαμπρὰ ἔρια καὶ γένη ἵππων θαυμαστά, ἡ δὲ πορφύρα (*murex*) τοῦ μικροῦ θαλασσίου μυχοῦ ταχέως ἀπέβη πηγὴ πλούτου εἰς τοὺς ἐπιχειρηματίας Ἑλλήνας ἀποίκους. Σήμερον τὰ ἰχθυοτροφεῖα τοῦ *Mare Piccolo* παρέχουσι προσοδοφόρον ἐργασίαν εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ Τάραντος, ὡς ἀφθονοῦντα εἰς ἀναρίθμητα εἶδη ὀστράκων, ὧν πολλὰ δὲν εὐρίσκονται ἀλλաχοῦ.

Ἡ κατοχὴ τοῦ λαμπροῦ τούτου λιμένος, τοῦ μόνου ἀσφαλοῦς τῶν παραλίων τούτων, ἔφερεν ἀναγκαίως τὸν Τάραντα εἰς ἐμπορικὴν ἐπιμιξίαν μεθ' ὅλων τῶν μερῶν τῆς Μεσογείου. Ἡ πολιτεία τοῦ Τάραντος κατὰ τοὺς πρώτους ἐκείνους χρόνους συνετάχθη ἀναμφιβόλως κατ' ἀπομίμησιν τῆς Σπαρτιατικῆς, ὁ δ' Ἡρόδοτος (III, 136) μνημονεύει βασιλέως τοῦ Τάραντος ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Δαρείου. Ὡσαύτως ἡ ἐν Τάραντι λατρεία τοῦ Ὑακινθίου Ἀπόλλωνος ἦτο προφανῶς Σπαρτιατικῆς καταγωγῆς.

Τὰ ἀρχαῖότατα νομίσματα τοῦ Τάραντος εἶνε λεπτοὶ παροψιδόμορφοι δίσκοι, ἔχοντες τοὺς ὀπισθίους τύπους ἐγγλύφους, ὅμοια δὲ τὴν κατασκευὴν πρὸς τὰ νομίσματα τῆς μεγάλης Ἀχαικῆς συμμαχίας τῆς νοτίου Ἰταλίας, ἧς ὁ Πυθαγόρας ἦτο ὁ διοργανω-

τῆς καὶ ἀρχηγός. Βεβαίως ὁ Τάρας πρέπει νὰ εἰσῆλθε κατ' ἀνάγκην ἐπὶ τινὰ χρόνον εἰς τὸν κύκλον τῆς τότε ἐπικρατησάσης ἐπιτροπῆς τῆς συμμαχίας ταύτης. Τὰ νομίσματα ταῦτα χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ 530-500 περίπου π. Χ.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Α'. Περὶ τὰ 530-500 π. Χ.

TARAS (ἐπ' ἀριστερά). Τάρας ἐπὶ δελφίνος.	Τάρας ἐπὶ δελφίνος ἑγγλυφος . . . (Πίναξ Γ'. 1) $\mathcal{P}$ δίδραχ. 115 κ.
TARAS Ἀπόλλων γυμνός, ἐπὶ τοῦ ἑνὸς γόνατος ἱστάμενος, φέρων δὲ λύραν καὶ πλῆκτρον.	Ὁ ἐμπρόσθιος τύπος ἑγγλυφος, ἡ τάρας ἐπὶ δελφίνος ἑγγλυφος $\mathcal{P}$ δίδραχμον 125 κ.

[B. M. Guide, Πίν. VII, 3]

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β'. Περὶ τὰ 500-473 π. Χ.

Ἐπιγραφή TARAS, συνήθως ἐπ' ἀριστερά, ἐπὶ τῆς μιᾶς ἢ καὶ ἀμφοτέρων τῶν ὀψέων. Κατασκευὴ συμπαγῆς, ἀμφότεροι δ' οἱ τύποι ἐν ἀναγλύφῳ.

Τάρας ἐπὶ δελφίνος. [B. M. Guide, Πίν. VII, 5]	Τροχὸς τετράκνημος $\mathcal{P}$ δίδραχ. 125 κ.
Οστρακὸν κτενός.	Ὁμοίως . . . $\mathcal{P}$ διώβολον, 20 κ.
» »	» . . . $\mathcal{P}$ ὀβολός (;) 7 κ.
Τροχός.	» . . . $\mathcal{P}$ $\frac{1}{4}$ ὀβολ. (;) 2 κ.

Τάρας ἐπὶ δελφίνος. [B. M. Guide, Πίν. VII, 6]	Ἴππος θαλάσσιος πτερωτός $\mathcal{P}$ δίδραχμον, 125 κ.
Δελφίς.	Ἴππος θαλάσσιος πτερωτός $\mathcal{P}$ διώβολον, 20 κ.

Τάρας ἐπὶ δελφίνος.	Κεφαλὴ ἀρχαϊκὴ (Τάραντος;) ἐν κύκλῳ (Πίναξ Γ'. 2) $\mathcal{P}$ δίδρ. 125 κ.
Ἡμισυ ἵπποκάμπης.	Ὁμοίως . . . $\mathcal{P}$ δίδραχ. 61 κ.
Οστρακὸν κτενός.	Δελφίς ἐν κύκλῳ $\mathcal{P}$ λίτρα, 12·5 κ.
»	» » $\mathcal{P}$ $\frac{1}{2}$ λίτρα, 5·6 κ.
Τ περικυκλούμενον ὑπὸ . . .	Ὁ ἐμπρόσθιος τύπος ἐπαναλαμβανόμενος. $\mathcal{P}$ τρίας ἢ $\frac{1}{4}$ λίτρας, 2·8 κ.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Γ'. Περὶ τὰ 473-400 π. Χ.

Ἐν ἔτει 473 π. Χ. ὁ Τάρας ὑπέστη καταστρεπτικὴν ἤτταν παρὰ τῶν Μεσσαπίων, ἀπολέσας τὸ ἄνθος τῆς ἀριστοκρατικῆς αὐτοῦ νεότητος. Ἀποτέλεσμα δὲ ἦτο μεταβολή τις τοῦ πολιτεύματος καὶ ἡ ἰδρυσις δημοκρατίας, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἡ πόλις ἀνέκτησε ταχέως πᾶσαν τὴν προτέραν αὐτῆς καὶ ἔτι μείζονα εὐτυχίαν.

Τὰ νομίσματα τῆς τρίτης ταύτης περιόδου διακρίνονται διὰ νέου τινὸς ὀπισθοτύπου, δηλαδὴ τοῦ καθημένου Τάραντος, — ὃν τινες προὔτιμησαν νὰ ὀνομάζωσι Δῆμον τοῦ Τάραντος, — κρατοῦντος ἐν τῇ χειρὶ ἀντικείμενόν τι συμβολικὸν τοῦ ἐμπορίου τῆς πόλεως, ὅμοιον πρὸς τὴν συχνότατα ἀπαντῶσαν καὶ δι' ἐρίου περιβαλλομένην ἡλακάτην.

Ἐπιγραφαὶ ΤΑΡΑΣ, ΤΑΡΑΣ καὶ τέλος ΤΑΡΑΝΤΙΝΩΝ.

Τάρας ἐπὶ δελφίνος, διαφοροτρόπως εἰκονιζόμενος, συνήθως μετὰ θαλασσίων συμβόλων ἐν τῷ πεδίῳ.

Ἄρρην μορφή (ὁ Τάρας;) γυμνὴ μέχρι ὀσφύος, κρατοῦσα ἡλακάτην, κἀνθαρον, κ.λ.π. ἢ προσφέρουσα πτηνὸν εἰς σκύμνον πάνθηρος. (Τοῦτο εἶνε ἴσως διονυσιακὸς τις τύπος.) (Πίναξ Γ'. 3) $\mathcal{P}$ δίδρχ. 125 κ.

Ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς σειρᾶς ταύτης ἡ τεχνοτροπία προβαίνει ταχέως ἀπὸ ἀρχαϊκῆς εἰς ἀκμαίαν.

Ὅστρακον κτενός.

Γυναικεία (;) κεφαλὴ. $\mathcal{P}$ λίτρα, 13 κ.

»

»

» $\mathcal{P}$ $\frac{1}{2}$ λίτρα, 7-4 κ.

Ἐν ἔτει 436 συνέβη ἡ πάλῃ μεταξὺ τοῦ Τάραντος καὶ τῆς νεοκτίστου Ἀθηναϊκῆς ἀποικίας τῶν Θουρίων διὰ τὴν κατοχὴν τῆς Σιρίτιδος χώρας, λήξασα ἐν ἔτει 432 π. Χ. διὰ τῆς ἀπὸ κοινοῦ ὑπὸ τῶν δύο πόλεων ἰδρύσεως τῆς ἐν Λευκανίᾳ Ἡρακλείας.

Περὶ τοὺς χρόνους τούτους ἡ πάντως περὶ τὰ τέλη τῆς πέμπτης ἑκατονταετηρίδος, ἤρξατο νὰ γίνηται χρῆσις νέου τινὸς τύπου ἐπὶ τῶν Ταραντινῶν στατήρων, δηλαδὴ ἱππέως ἐφίππου, εἰκονιζομένου εἰς τοσοῦτον μέγαν ἀριθμὸν πολυποικίλων στάσεων καὶ ἐπὶ σειρᾶς νομισμάτων τόσον μακρᾶς, ὥστε λεπτομερὲς περιγραφὴ

τῶν σχεδὸν ἀτελευτήτων ποικιλιῶν εἶνε ἐνταῦθα ἀδύνατος. Ἐπὶ κομματίων τινῶν ὁ ἵππευς παρίσταται ὡς γυμνὸς παῖς ἢ ὡς ἔφηβος στέφρων τὸν ἵππον αὐτοῦ ὡς μετὰ νίκην ἐν ἀγῶνι· ἐπὶ ἄλλων παρί- ὡς ἀνὴρ ἀκμαῖος, νῦν μὲν γυμνός, νῦν δὲ ὠπλισμένος διὰ κράνους, ἀσπίδος καὶ δοράτων. Ἐνίοτε ὁ ἵππευς ὁδηγεῖ καὶ δεύτερον ἵππον, ὁπότε εἶνε ἴσως εἰς τῶν περιφήμων Ταραντίνων ἱππέων, οἵτινες, ὡς γνωρίζομεν παρὰ τοῦ Τ. Λιβίου (XXXV, 28), ἐξεστράτευον ἔχοντες δύο ἵππους «*binos secum trahentes equos*». Ἐν τούτοις ἐν τῷ συνόλῳ ἀσφαλέστερον εἶνε νὰ θεωρήσωμεν πάντας τοὺς τύ- πους τούτους ὡς ἀπεικονίζοντας τοὺς ἐν τῷ ἵπποδρομίῳ ἀγῶνας καὶ ὡς κλείζοντας νίκας εἰρηνικῶν ἀγώνων μᾶλλον ἢ πραγματι- κῶν πολέμων.

Ἡ μεταξὺ τῶν περὶ τὰ 380 καὶ 360 π. Χ. περίοδος ἦτο ἡ ἐποχὴ τοῦ κολοφῶνος τῆς εὐτυχίας τοῦ Τάραντος, ἥς διαρκούσης προέστατο τῆς πολιτείας ὁ φιλόσοφος Ἀρχύτας. Αὕτη ἦτο ἡ ἐποχὴ τοῦ Διονύσου τῶν Συρακουσῶν, οὗτινος οἱ ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων τῆς Νοτίου Ἰταλίας πόλεμοι εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα ὡς πρὸς τὸν Τά- ραντα νὰ ἀπομείνῃ ἄνευ τινὸς ἐπιφόβου ἀντιζήλου κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα.

Ὅτε δὲ ἐπηκολούθησαν οἱ πρὸς τοὺς βαρβάρους ἀγῶνες, τότε οἱ πλούσιοι καὶ ἀβροδαῖοι ἔμποροι τοῦ Τάραντος, ἀνίκανοι ὄντες νὰ παλαίσωσι μόνοι κατὰ τῶν ἀντιπάλων αὐτῶν, ἐπεκαλέσθησαν πρῶτον μὲν ἐν ἔτει 338 π. Χ. τὴν βοήθειαν τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Ἀρχιδάμου, κατόπιν δὲ τὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μολοσ- σοῦ (330 π. Χ.) καὶ τέλος τὴν τοῦ Κλεωνύμου (314 π. Χ.) μεθ' ὃ συνωμολόγησαν εἰρήνην πρὸς τοὺς βαρβάρους ἐχθροὺς αὐτῶν Μεσ- σαπίους, Λευκανοὺς καὶ Βρεττίους· ἔπραξαν δὲ τοῦτο ἐπειδὴ νέος ἐχθρὸς ἰσχυρότερος πάντων ὅσων μέχρι τοῦδε συνήντησαν ἐβά- διζε βραδέως καὶ ἀσφαλῶς ἐναντίον αὐτῶν.

Ὁ ἀπὸ μακροῦ ἐπικείμενος πόλεμος μεταξὺ Ῥώμης καὶ Τά- ραντος ἤρξατο τὸ ἔτος 302 π. Χ. Οἱ Ταραντῖνοι, δυσπιστοῦντες πρὸς τὰς ἰδίας αὐτῶν δυνάμεις, ἐπεκαλέσαντο νῦν, ἐν ἔτει 281 π. Χ.,

εις βοήθειαν Πύρρον τὸν βασιλέα τῆς Ἡπείρου. Τὰ συμβάντα τῆς περιφήμου ἐκστρατείας τοῦ παρατόλμου τούτου στρατηλάτου μετὰ τῆς Μακεδονικῆς φάλαγγος καὶ τῆς ἐξ ἐλεφάντων ἱλῆς αὐτοῦ εἶνε τόσον γνωστὰ εἰς πάντας, ὥστε δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐνδια-
τρίψωμεν ἐπὶ τοῦ καλῶς γνωστοῦ κεφαλαίου τούτου τῆς ἱστορίας. Τὸ πᾶν ἀπέβη εἰς μάτην, ἔτη δέ τινα βραδύτερον (272 π. Χ.) ἡ μεγάλη Ἑλληνικὴ πόλις τῆς Νοτίου Ἰταλίας περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῆς τὰ πάντα κατακτώσης Ῥώμης.

Ἡ νομισματοκοπία τοῦ Τάραντος μεταξὺ τοῦ 400 περίπου π. Χ. καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς κατακτήσεως εἶνε, ὡς θὰ προσεδόκα τις, πλουσιωτέρα οἰασδῆποτε ἄλλης Ἑλληνικῆς πόλεως τῆς Ἰταλίας. Εἶνε δὲ ἐκ τριῶν μετάλλων, ἥτοι χρυσοῦ, ἀργύρου καὶ χαλκοῦ.

ΧΡΥΣΟΣ. *Περὶ τὰ 400-330 π. Χ.*

ΤΑΡΑΣ Κεφαλὴ θεᾶς μετὰ στεφάνης καὶ πέπλου καταπίπτοντος ὀπισθεν τῆς κεφαλῆς, περικυκλουμένης ἐνίοτε ὑπὸ δελφίνων.	(α) Οἱ Διόσκουροι. Ἄνωθεν, ἐνίοτε, ΔΙΟΣΚΟΡΟΙ. Ἄρχων, ΣΑ.
	(β) Ἴππεὺς, στέφων ἵππον ΚΥΛΙΧ, Σ, καὶ δστρακον. ΣΑ, ἀστήρ. (Πίναξ Γ'. 4).
	(γ) Τάρας ὡς παῖς ὑψῶν τὰς χεῖρας πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ Ποσειδῶνα, καθήμενον ἐπὶ θρόνου πρὸ αὐτοῦ.

✕ Στατήρ. Ὀλκὴ 135 κ. (τὸ πολὺ).

ΤΑΡΑΝΤΙΝΩΝ Κεφαλὴ θεᾶς μετὰ κόμης καταπιπτούσης, φέρουσα στεφάνην, ἢ μετὰ κόμης διὰ ταινίας ἀναδεδεμένης, συχνὰ δὲ μετὰ ὀνόματος ἀρχοντος, ΣΑ.	ΤΑΡΑΣ Τάρας ἐπὶ δελφίνος, ἐνίοτε σὺν ΗΗ

[B. M. *Guide*, Πίν. XXXIII, 14]. ✕ Δραχμή. Ὀλκὴ 67 κ. (τὸ πολὺ).

ΤΑ. Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος. Πρὸ αὐτῆς ΣΑ καὶ δελφίς.	Ἡρακλῆς πρὸςλέοντα μαχόμενος, ΗΗ

✕ Διώβολον. Ὀλκὴ 22·5 (τὸ πολὺ).

Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ ἐν λεοντῇ. | ΤΑΡΑΝΤΙΝΩΝ Τάρας κρατῶν τρι-
αιναν καὶ ἡνιοχῶν ἄρμα.

✕ Στατήρ. Ὀλκή 135 κ. (τὸ πολὺ).

ΧΡΥΣΟΣ. Περὶ τὰ 330-272 π. Χ.

Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ ἐν λεοντῇ | Ὁ αὐτὸς τύπος, ὄνομα ἄρχοντος
(τεχνοτροπία μεταγενεστέρα). | ΝΙΚΑΡ . . .

[B. M. Guide, Πίν. XXXIII, 13]. ✕ Στατήρ. Ὀλκή 135 κ. (τὸ πολὺ).

Κεφαλή Διδῶς ΝΚ (μονογράφημα). | ΤΑΡΑΝΤΙΝΩΝ Ἀετὸς μετ' ἀνα-
πεπταμένων πτερύγων ἐπὶ κεραυ-
νοῦ, ἐν τῷ πεδίῳ δύο ἀμφορεῖς
ἄρχων, ΝΙΚΑΡ.

[B. M. Guide, Πίν. XXXIII, 12]. ✕ Στατήρ. Ὀλκή 135 κ. (τὸ πολὺ).

Κεφαλή Ἡρακλέους. | ΤΑΡΑΝΤΙΝΩΝ Τάρας ἐπὶ ἄρματος,
ἄρχων, ΝΙΚΑΡ.

✕ Δραχμή. Ὀλκή 67·5 (τὸ πολὺ).

Κεφαλή Ἀπόλλωνος μετὰ κόμης καὶ | ΤΑΡΑΝΤΙΝΩΝ Ἀετὸς ἐπὶ κεραυ-
ταπιπτούσης. | νοῦ, ἄρχοντες, ΙΑ καὶ ΑΡ (ἐπι-
δορατὶς).

✕ 1/2 δραχμή. Ὀλκή 33·75 (τὸ πολὺ).

Κεφαλή Ἀθηνᾶς φέρουσα κρίνος κο- | Τάρας ἐπὶ ἄρματος.
ρινθιακόν.

✕ Τετρώβολον. Ὀλκή 45 κ. (τὸ πολὺ).

Κεφαλή Ἡρακλέους.

| ΤΑΡΑΣ Τάρας ἐπὶ δελφίνος.

✕ Σικελικὴ λίτρα. Ὀλκή 13·5 (τὸ πολὺ).

Κεφαλή θεᾶς φέρουσα στεφάνην. | ΤΑΡΑΝ. Κάνθαρος.

✕ Ὀβολός. Ὀλκή 11·25 κ. (τὸ πολὺ).

Κεφαλή Ἡλίου ἀντωπὸς μετ' ἀκτί- | ΤΑΡΑΝ. Κεραυνός. Ὄνομα ἄρχον-
νων. | τος ΑΓΟΛ.

✕ 1/2 λίτρα. Ὀλκή 6·75 κ. (τὸ πολὺ).

ΧΡΥΣΟΣ. Περὶ τὰ 212-209 π. Χ.

Κεφαλή Ἡρακλέους ἐν λεοντῇ, ἐν- | ΤΑΡΑΝΤΙ[ΝΩΝ] Τάρας ἡνιοχῶν
τελῶς μεταγενεστέρας τεχνοτρο- | ἄρμα. Ἀρχων, ΑΡΙ. Σύμβολον
πίας. | κεραυνός.

[B. M. Guide, Πίν. XLV, 14]. ✕ Στατήρ. Ὀλκή 135 κ. (τὸ πολὺ).

Τὰ ἀνωτέρω περιγραφέντα χρυσᾶ νομίσματα τοῦ Τάραντος εἶνε ἴσως τὰ ὠραιότατα πασῶν τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων νομίσματα τοῦ μετάλλου τούτου. Ἡ μετὰ στεφάνης καὶ καλύπτρας κεφαλὴ τῆς θεᾶς εἶνε ἔξοχον καλλιτέχνημα. Ἡ τοῦ Διὸς δὲ εἶνε πλήρης ἐκφράσεως, ἀλλὰ προδίδει τεχνοτροπίαν κατὰ τι νεωτέραν. Ὁ μετ' ἀναπεπταμένων πτερύγων ἀετὸς τῆς ὀπισθίας ὄψεως τοῦ νομίσματος τούτου εἶνε ἐπίσης ἔργον σημαντικῆς ἀξίας. Ἀλλὰ τὸ κατ' ἐξοχὴν πάντων σπουδαιότατον εἶνε ὁ ἀξιοσημείωτος στατήρ, ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως τοῦ ὁποίου βλέπομεν τὸν μικρὸν Τάραντα ἀνατείνοντα τὰς χεῖρας πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ Ποσειδῶνα.

Ἡ χρονολογία τῆς πρώτης ἐκδόσεως χρυσοῦ ἐν Τάραντι νομίσματος δυσκόλως δύναται νὰ ὀρισθῇ ἀκριβῶς. Δὲν εἶνε πολὺ πιθανόν, ὅτι ἐκόπησαν εἰς μεγάλην τινὰ ποσότητα πρὸ τοῦ 360 π. Χ., ἐνῶ εἶνε ἀναμφίβολον, ὅτι τὸ μεγαλείτερον μέρος αὐτῶν ἀνήκει εἰς τὸ δεύτερον ἡμισυ τῆς τετάρτης ἑκατονταετηρίδος.

Ὁ στατήρ, τὸν ὁποῖον τάσσω κατ' εἰκασίαν εἰς τὸν χρόνον τῆς ἐπὶ τοῦ πολέμου τοῦ Ἀννίβα ἐπαναστάσεως, δύναται νὰ καταταχθῇ μετὰ τῶν ἐσχάτων ἀργυρῶν νομισμάτων τοῦ Τάραντος, ἅτινα φαίνονται ἀνήκοντα εἰς τὴν αὐτὴν βραχεῖαν περίοδον. Ἴδε σελίδα 84.

Τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα ἀποτελοῦνται ἐν συνόλῳ ἐκ διδράχμων, διαιρουμένων εἰς τρεῖς διακεκριμένας τάξεις: —

Α'. Ταραντῖνος ἵππεύς.	ΤΑΡΑΣ Τάρας ἐπὶ δελφῖνος ¹ . . . Ὀλκὴ 126-116 κ.
Β'. Γυναικεία κεφαλὴ ὡς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Νεαπόλεως, κλπ.	ΤΑ. Ἴππεὺς στέφρων τὸν ἵππον αὐτοῦ. Ὀλκὴ 115-105 κ.
Γ'. Ταραντῖνος ἵππεύς.	ΤΑΡΑΣ Τάρας ἐπὶ δελφῖνος . . . Ὀλκὴ 102-95 κ.

¹) Ἐν τῇ Num. Zeit. 1870 καὶ Zeit. f. Num. I, p. 278 γίνεται λόγος περὶ διδράχμου τινὸς τῆς τάξεως ταύτης φέροντος τὴν παράδοξον ἐπιγραφὴν ΤΑΡΑΝΤΙΝΩΝ ΗΜΙ, ἣν ὁ von Sallet προτείνει νὰ ἀναγνώσωμεν Ταραντίνων εἰμί (νόμισμα). Ἀφ' ἐτέρου ὁ Friedlaender θεωρεῖ τὸ ΗΜΙ συμπληρωτέον εἰς ἡμισυ.

Ἐν τῇ τάξει Α' ὁ ἀρχαῖος σταθμὸς διατηρεῖται ἄθικτος.

Τὰ νομίσματα τῆς τάξεως Β' εἶνε ιδιόρρυθμα καὶ κατασκευῆς διαφερούσης πάντων τῶν λοιπῶν νομισμάτων τοῦ Τάραντος. Ἡ ἔλλειψις ἐν αὐτοῖς πρωτοτυπίας καὶ τῆς ἀξιοσημειώτου ἐκείνης ποικιλίας τῆς ἐν ταῖς λεπτομερείαις, ἥτις τοσοῦτον χαρακτηρίζει πάντα τὰ λοιπὰ νομίσματα τοῦ Τάραντος, παριστᾷ αὐτὰ κοπέντα ὡς εἶδος τι συμμαχικοῦ νομίσματος ὑπὸ τὴν αὐθεντίαν μὲν τοῦ Τάραντος, ἀλλὰ διὰ κυκλοφορίαν ἐκτὸς τῆς Ταραντινῆς χώρας. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἰσχυροποιεῖται ἔτι μᾶλλον διὰ τῆς ἐξετάσεως τοῦ ἐμπροσθίου τύπου, ὅστις εἶνε ὁλοσχερῶς καμπανικῆς τεχνοτροπίας καὶ κατασκευῆς. Ἐπὶ πλέον ἡ ὅλη ἐῖνε ἀκριβῶς ἡ τῶν Καμπανικῶν διδράχμων.

Ἡ ἐπὶ τοῦ δελφίνος μορφή, τὸ ἀρχαῖον «στέμμα», ἵνα οὕτω εἴπωμεν, τῆς πόλεως τοῦ Τάραντος, ἀπὸ σκοποῦ ἴσως παραλείπεται ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς τάξεως ταύτης, ἂν, ὡς νομίζω, ταῦτα ἀποτελοῦσι συμμαχικὸν νόμισμα ἐκδοθέν, διαρκούντος βραχέος τινος σχετικῶς διαστήματός, δι' ἐμπορικοὺς ἢ πολιτικοὺς λόγους, οὓς δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν περισσότερον.

Ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει, ἡ ἐγκατάλειψις τοῦ ἀρχαίου Ταραντινοῦ σταθμοῦ καὶ ἡ παραδοχὴ τοῦ Καμπανικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος πρέπει νὰ σχετισθῶσι μετὰ τῶν εἰδικῶν ἐκείνων περιστάσεων, αἵτινες ὠδήγησαν εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν νομισμάτων τούτων, ἅτινα δυνάμεθα νὰ ἀποκαλέσωμεν Καμπανοταραντινὴν σειράν.

Ἐν τῇ Γ' τάξει ὁ ἀρχαῖος τύπος τῆς ἐπὶ τοῦ δελφίνος μορφῆς, ἐπανέρχεται πάλιν εἰς χρῆσιν, οὐχὶ ὅμως καὶ ὁ ἀρχαῖος ταραντινὸς κανὼν σταθμῆσεως. Ἀπ' ἐναντίας τὰ νομίσματα τῆς τρίτης ταύτης κατηγορίας δεικνύουσι μείζονά τινα ἔκπτωσιν καθ' ὅλην, ἐν συγκρίσει μάλιστα πρὸς αὐτὰ τὰ καμπανοταραντινὰ κέρματα τῆς Β' τάξεως. Ἄλλως ἤθελεν εἶνε ἐνίοτε δύσκολος ἡ διάκρισις αὐτῶν ἀπὸ τῶν τελευταίων νομισμάτων τῆς τάξεως Α', ἐπειδὴ οἱ τύποι τῶν δύο τούτων κατηγοριῶν εἶνε συχνὰ πανόμοιοι. Οὐδὲν

ἦττον ἐξησκημένος ὀφθαλμός ἀνακαλύπτει σταθεράν ἄν καὶ λίαν βαθμιαίαν χειροτέρευσιν αὐτῶν κατὰ τεχνοτροπίαν.

Δοκιμή τις πρὸς προσδιορισμὸν τῆς ἀκριβοῦς συνεχείας τῶν πολλῶν μικρῶν ποικιλιῶν τῶν Ταραντινικῶν διδράχμων θὰ ἦτο ἀναγκαίως κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον ὑποθετική· δύναται ὅμως νὰ τεθῇ ὡς γενικὸς κανὼν, ὅτι πάντα τὰ νομίσματα τὰ φέροντα ἀκέραια ὀνόματα ἀρχόντων εἶνε μεταγενέστερα τοῦ 360 π. Χ.

Ἡ ἀκόλουθος κατάταξις δύναται νὰ γείνη ἀποδεκτὴ ὥς τις κατὰ προσέγγισιν χρονολογικὴ ἀκολουθία τῶν γνωστοτέρων ποικιλιῶν. Διὰ πάσας τὰς λοιπὰς μικροτέρας ποικιλίας πρέπει νὰ συμβουλευώμεθα εἰδικούς καταλόγους.

ΑΡΓΥΡΑ ΔΙΔΡΑΧΜΑ, 400-360 π. Χ.

Πλήρης ὁλκή, 126-116 κ.

Ἐμπροσθεν Ἰππεύς. Ὁπισθεν Τάρας ἐπὶ δελφίνος.

1. Ἰππεὺς γυμνὸς καλπάζων πρὸς δ.

Γράμματα καὶ σύμβολα ἐπὶ τῆς ἔμπρ. ὀψέως. Ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψέως.

(1) Ἄνευ γράμματος.

(2) Λ

2. Παῖς γυμνὸς στέφων ἵππον ἱστάμενον.

(1) Ἄνευ γράμματος.

(2) Κηρύκειον.

(3) Λ

Λ

3. Παῖς γυμνὸς στέφων ἵππον προχωροῦντα.

(1) Παλλᾶδιον.

P

(2) Κτεῖς.

ΧΩ (;

(3) ΑΡ

(4) Π

Α

4. Ἰππεὺς γυμνὸς ἀνορθούμενος.

(1) Ο

Ο

(2) ΑΟΡ

5. Κρανοφόρος ἵππευς πρὸς ἄρ. φέρων ἀσπίδα ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ βραχίονος.

(1) Ἄνευ γράμματος.

(2) Δ

(3) Λ

Κ

Ρ

6. Ἴππευς γυμνὸς πρὸ ὄρου.

(1) ΗΗ

(2) ΗΞ

7. Ἴππευς γυμνὸς βαδίζων.

(1) Θ

(2) Κάνθαρος.

Θ

8. Ἴππευς γυμνὸς πλαγίως ἱππεύων, ἔχων τὴν μίαν κνήμην πρὸς τὰ ὀπίσθεν κεκαμμένην καὶ κρατῶν διὰ τῆς ἀριστερᾶς μικρὰν ἀσπίδα.

(1) Κτεῖς.

(2) Α

(3) Δ

(4) Ι

(5) Λ (Πίναξ Γ'. 5).

(6) Γ

(7) Ξ

(8) Ζ

(9) Ἄνευ γράμματος.

Ι

Ξ

Κ

Ι

Ἄνευ γράμματος.

Α ἢ Ρ

Ξ

Ζ

Ἄνευ γράμματος.

ΑΡΓΥΡΑ ΔΙΔΡΑΧΜΑ, 360-300 π. Χ.

Πλήρης ὁλκή, 126-116 κ

9. Ὅμοιος τῷ τύπῳ 8.

(1) ΝΙΚΩΤΤΑΣ ΕΥ

(2) ΩΝ ΕΥ

(3) ΕΥ

(4) ΥΞ

ΙΟΡ Ἴπποκάμπη.

ΑΡΙ Ἐπιδορατὶς.

» »

Ἴπποκάμπη.

10. Ἴππεὺς γυμνὸς μετὰ μικρᾶς ἀσπίδος ἐν τῇ ἀριστερᾷ (ἄνευ κεκαμμένης κνήμης).

(1) ΛΩΛΙΦ	ΕΥ	
(2) ΦΙΛΩΝ	ΕΥ	
(3) ΦΙΛΟΚΛΗΣ	ΞΙ	ΛΥ

11. Ἴππεὺς γυμνὸς καλπάζων πρὸς δ.

(1) ΑΡΙΣΤΙΑΣ	ΕΥ	ΚΛΗ
(2) ΘΡΑ		ΘΡΑ Σηπία.
(3) ΗΠΓΟ . . .		ΔΙ "Οστρακον (<i>buccinum</i>).
(4) ΝΙΚΟΔΑΜΟΣ	ΕΥ	ΙΟΡ

12. Ἴππεὺς γυμνὸς μετὰ δύο ἵππων καὶ Νίκη στεφανοῦσα αὐτόν,

(1) ΦΙ	Κ	Χ (Πίναξ Γ'. 6).
--------	---	------------------

13. Ἴππεὺς ἔνοπλος ἱστάμενος παρὰ τὸν ἵππον αὐτοῦ.

(1) Η	Α
-------	---

14. Ἴππεὺς γυμνὸς ἀνορθούμενος. (Πβλ. τύπον 4).

(1) ΣΑ	ΣΥΜ Περικεφαλαία.
--------	-------------------

15. Παῖς γυμνὸς ἐπὶ ἵππου ἀνορθουμένου, ὃν ὑποδέχεται νέος τις ἄνω, Νίκη στεφανοῦσα τὸν παῖδα.

(1) Ι	Κ [B.M. Guide, Πίν. XXIV, 6].
-------	-------------------------------

16. Παῖς γυμνὸς ἐπὶ ἵππου, καὶ νέος γονατίζων κάτω τοῦ ἵππου καὶ ἐξετάζων τὴν ὀπλὴν τοῦ ἵππου.

(1) Φ	Ε (Πίναξ Γ'. 7).
(2) Φ	Γ

17. Ἴππεὺς ἔνοπλος ὑπὸ Νίκης ὑποδεχόμενος.

(1) ΗΑ Μ ΚΑΛ	ΚΑΛ
(2) Ἄνευ γραμμάτων.	ΙΟΡ

18. Νέος γυμνὸς στέφων τὸν ἵππον αὐτοῦ.

(1) ΣΑ ΦΙΛΙΑΡΧΟΣ	ΑΓΑ
(2) ΑΓΗ	Φύλλον κισσοῦ.

(3) $\overline{AP}$ (μονογράφημα).	IOP
(4) K Ῥόπαλον.	Ω
(5) ΣΑ ΑΡΕΘΩΝ	ΓΑΣ

19. Νέος γυμνός στέφαν τὸν ἵππον αὐτοῦ· ἄνω, Νίκη στεφανοῦσα τὸν ἱππέα.

(1) ΣΙΜ	HP
---------	----

20. Ἴππεὺς κρανοφόρος πρὸς ἄρ., ἀσπὶς ἐν τῇ ἀριστερᾷ αὐτοῦ (Πρὸβλ. τύπον 5).

(1) Ξ ΝΙΚΑ . . .	ΑΓΑ Ἀλέκτωρ.
------------------	--------------

21. Ἴππεὺς γυμνός ἀκοντίζων πρὸς τὰ κάτω.

(1) Ξ ΑΡΙ	ΚΛ
(2) ΙΑ ΚΑΛ Λ	ΑΡΙ Δύο ἀστέρες (Πίναξ Γ'. 8)
(3) ΙΑ ΚΑΛ Α	ΚΑΛ
(4) ΛΝ ΚΑΛ Χ	ΚΑΛ
(5) ΙΑ ΚΑΛ Α	ΦΙ
(6) ΣΑ	Δελφίν.
(7) ΣΑ	Πρῶρα.
(8) ΣΑ	$\overline{AP}$ (μονογραφ.) Δελφίς.
(9) ΣΑ	ΛΚ Δελφίς.
(10) ΣΑ	Α Ρ »
(11) ΣΑ	HP
(12) ΣΑ	HP $\overline{AP}$
(13) ΣΑ	ΦΙ Φύλλον κισσοῦ.
(14) ΣΑ	Ω Σ Δελφίς.
(15) ΣΑ	Κ »
(16) ΣΙΜ	ΦΙΛΙΣ Ῥαετός.
(17) ΣΙΜ	ΦΙ »
(18) $\overline{AP}$ Φ	ΦΙΛΙΣ »
(19) ΣΙ	ΦΙ »
(20) ΣΙ	Ῥνευ γραμμάτων.
(21) ΣΙ ΔΕΙΝΟΚΡΑΤΗΣ	

22. Ἴππεὺς κρανοφόρος ἀκοντίζων πρὸς τὰ κάτω.

(1) ΔΑΙ	Η Κῆρυξ ὀστρακον (buccinum).
(2) ΔΑΙ	ΦΙ »
(3) ΦΙΑΙ	ΦΙ Φύλλον κισσοῦ.

ΔΙΔΡΑΧΜΑ ΑΡΓΥΡΑ, 300-272 π. Χ.

Ἡλατιωμένη ὀλκή, 102-95 κ.

23. Ἴππεὺς κρανοφόρος βάλων διὰ δόρατος πρὸς τὰ κάτω.

(1) ΕΥ ΞΩΣΤΡΑΤΟΣ	ΠΟΛΥ Κεραυνός.
(2) ΓΥ	ΠΟΛΥ »
(3) ΓΥ ΞΩΣΤΡΑΤΟΣ	ΠΟΛΥ »
(4) ΕΥ ΦΙΝΤΙΑΣ	ΠΟΛΥ Πρῶρα.
(5) ΘΕ ΑΛΕ	ΞΙ Ἀστήρ.
(6) ΔΑΙ	Πρῶρα.

24. Ὅμοιος τῷ τύπῳ 23, ἀλλὰ μετὰ Νίκης στεφανούσης τὸν ἵππεά.

(1) ΞΙ ΛΥ	ΓΥ
-----------	----

25. Ἴππεὺς γυμνὸς στεφανῶν ἑαυτόν.

(1) ΣΑ Κιονόκρανον.	ΚΟΜ
(2) ΙΩ ΙΑΛΟ »	
(3) ΙΩ ΙΑΛΟ »	ΑΝΘ

26. Δύο ἵππεῖς (οἱ Διόσκουροι;)

(1) Ἀνευ γραμμάτων.	ΑΡ (μονογρ.)
(2) ΥΦ (μονογρ.)	ΓΥ
(3) Ἀνευ γραμμάτων.	ΓΥ

27. Ἴππεὺς γυμνός, ἕτερος δὲ νέος γυμνὸς ὑποδέχεται τὸν ἵππον.

(1) Τ Δ	ΦΙ
(2) ΑΡΙΞΤΙΠ ΓΥ	Ἐλέφας (Πίναξ Γ'. 9).

28. Ἴππεὺς γυμνὸς καλπάζων (Πβλ. τύπον 1).

(1) ΗΡΑΚΛΗΙ	Δύο μονογραφήματα. Κάνθαρος.
(2) ΙΩΠΥΡΙΩΝ ΞΩ Βού- κρανον.	ΕΠ (μονογρ.) Κεφ. Σίληνου.
(3) ΟΛΥΜΠΙΞ Στέφανος.	Τρίπους.

29. Ἴππεὺς ἔνοπλος μετὰ μεγάλης κυκλοτεροῦς ἀσπίδος.

(1) ΗΙ ΙΩ ΑΠΟΛΛ (;)	ΑΝΘ
(2) Α ΚΑΛ	Τρίαινα.

30. Ἴππεὺς γυμνὸς ἀνορθούμενος.

(1) ΙΩΡΥ ΕΥ	ΟΙ Κράνος,
-------------	------------

31. Ἴππεὺς γυμνὸς ἀκοντίζων πρὸς τὰ κάτω. (Πβλ. τύπον 21).

(1) ΑΡΙΞΤΙΠ ΕΥ	ΔΙ Ἐλέφας.
(2) ΑΡΙΞΤΟΚΛΗΣ ΔΙ	Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.

32. Ἴππεὺς ἔνοπλος, πρὸς δ. μετὰ μεγάλης ἀσπίδος ὀπισθεν αὐτοῦ.

(1) ΗΗΡΑΚΛΗΤΟΣ	ΕΓ (μονογρ.) Θυμιατήριον.
(2) ΟΙ ΑΠΟΛ	
(3) ΟΙ ΑΡΙΞΤΟΚ	Πηδάλιον.

33. Ἴππεὺς ἔνοπλος πρὸς ἄρ., μετ' ἀσπίδος ἐν τῇ ἄρ.

(1) ΑΡΙΞΤΩΝ	ΙΩΓ
(2) ΑΡΙΞΤΩΝ ΕΥ	ΙΩΓ
(3) ΑΡΙΞΤΩΝ ΕΥΦ	ΙΩΓ

34. Ἴππεὺς γυμνὸς μεθ' ἵππου ἰσταμένου.

(1) ΦΙΛΗΜΕΝΟΣ ΦΙ	Βούκρανον.
------------------	------------

35. Ἴππεὺς γυμνὸς στέφων ἵππον ἰστάμενον. (Οἱ μῦς τοῦ ἵππου μεγάλως ἐξωγκωμένοι).

(1) ΦΙΛΟΚΡΑ ΝΚ (μονογρ.)	ΑΡΙΞΤ
(2) ΞΕΝΕΑΣ ΕΥ ΦΙ	Στάχυς.

36. Ἴππεὺς γυμνὸς στέφων τὸν ἵππον αὐτοῦ πρὸς τὰ δ. βαδίζοντα.

(1) ΣΑΛΩΝ ΑΡ (μονογρ.)	ΕΥ
(2) ΛΕΩΝ	Λέων.
(3) ΚΥΝ ΑΡ προσωπεῖον μετὰ πώγωνος.	
(4) ΙΩ ΝΕΥΜΗ	ΑΡΙΞ Δύο ἀστέρες.
(5) ΙΩ ΝΕΥΜΗ	ΠΟΛΥ » »
(6) ΙΩ ΝΕΥΜΗ	ΑΡ Ἐλέφας.

(7) ΦΙΛΟΚΛΗΣ (δύο μονογρ.)	Δύο ἀμφορείς.
Δελφίς.	[B. M. Guide, Πίν. XXXIII, 15].
(8) ΦΙ ΙΩΠΥΡΟΣ (;)	Μέλισσα.
37. Ἴππεὺς γυμνὸς στέφων τὸν ἵππον αὐτοῦ, πρὸς ἀριστερά.
(1) ΑΡΙΣΤΙΞ Ἀγκυρά.	
(2) ΙΩΠΥΡΟΣ ΓΥ	ΧΡΗ
(3) ΦΙΛΩΤΑΣ ΔΙ	Ἀλέκτωρ.
(4) ΗΙΞΤΙΑΡ ΕΥ ΦΙ	
(5) ΗΙΞΤΙΑΡ ΕΥ	Δύο φύλλα κισσοῦ.
(6) ΦΙΛΟΚΡΑ ΝΚ	ΑΠΟΛ
(7) ΛΥΚΙΝΟΣ ΞΥ	Γλαύξ.
(8) ΦΙΛΩΤΑΣ Κέρας Ἀμαλθείας	ΠΟΛΥ
38. Γυμνὸς ἵππεὺς φέρων φοίνικα.
(1) ΝΙΚΟΚΡΑΤΗΣ Ν	
39. Γυμνὸς ἵππεὺς στέφων τὸν ἵππον αὐτοῦ, πρὸς δεξιὰ.
(1) ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΗΣ Μ	ΠΙ Ὀρος.
(2) ΔΑΜΟΚΡΕ ... (;) ΕΥΕ	Μονογράφημα.
(3) ΑΡΙΣΤΕΙΔ ... ΦΙ	»
40. Ἴππεὺς φέρων χλαμύδα καὶ θώρακα.
(1) ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ Μονογρ.	[B. M. Guide, Πίν. XLV, 16].
(2) » Πίλος καὶ μονογρ.	Μονογράφημα.
(3) ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ Μονογρ.	Μονογράφημα.
41. Ἴππεὺς ἐγείρων τὴν δεξιάν, ἐπὶ ἵππου ἱσταμένου.
(1) ΦΙΛΙΣΚΟΣ	Τρίπους.

Δραχμαί, 400-272 π. Χ.

Τὰ μικρότερα ἀργυρᾶ νομίσματα δυσκόλως δύνανται νὰ ταχθῶσι κατὰ τεχνοτροπίαν μεταξὺ τῶν ἀνωτέρω χρονικῶν ὁρίων.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους κοσμημένου διὰ τῆς μορφῆς Σκύλης.

ΤΑΡ Γλαύξ συνήθως μετ' ὀνομάτων ἀρχόντων ΙΟΡ, ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΗΣ, ΙΑΛΟ, ΝΕΥΜΗΝΙΟΣ, ΠΟΛΥ, ΟΛΥΜΠΙΣ, ΗΙΞΤΙΑΡΧΟΣ, κ.λ.π., κ.λ.π.

Α Δραχμαὶ ὅλκῃς 56-41 κ.

Ἐπειδὴ τὰ ὀνόματα τῶν ἀρχόντων τῆς κατηγορίας ταύτης εἶνε ἀνεξαίρετως τὰ αὐτὰ πρὸς τὰ ἀπαντῶντα ἐπὶ τῶν διδράχμων, εἶνε φανερόν ὅτι ἀμφότεραι αἱ κατηγορίαι τυγχάνουσι σύγχρονοι.

Λίδραγμα καὶ δραχμαί, 212-209 π. Χ.

Ἴππεὺς γυμνὸς φέρων κλάδον φοίνικος καὶ στέφων τὸν ἵππον αὐτοῦ (τεχνοτροπία λίαν μεταγενεστέρα).	ΤΑΡΑΣ Τάρας ἐπὶ δελφίνος, συνήθως μετὰ μονογραφήματος ἐν τῷ πεδίῳ. Λ Λίδραγμα ὀλκή 120 κ.
Ἄρχοντες ΚΡΙΤΟΣ, ΣΗΡΑΜΒΟΣ, ΣΩΓΕΝΗΣ, ΣΩΚΑΝΝΑΣ, κλπ.	Δραχμαί » 61-55 κ. Ἡμίδραχμα » 26 κ.

Μεθ' ὅλον τὸ βαρὺ τῆς ὀλκῆς τῶν νομισμάτων τῆς τάξεως ταύτης οὐδεμία δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία, ὅτι ταῦτα εἶνε μεταγενέστερα πάντων τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων τοῦ Τάραντος. Οὐδὲ ἅπαξ εὐρίσκομεν ἐπὶ τούτων τὰ αὐτὰ ὀνόματα, ἅτινα εὗρηνται ἐπὶ τῶν διδράχμων καὶ δραχμῶν τῶν προγενεστέρων περιόδων.

Ἡ βραχεῖα περίοδος, καθ' ἣν διαρκοῦντος τοῦ δευτέρου Καρχηδονικοῦ πολέμου ὁ Τάρας ἀπέσεισε τὸν ῥωμαϊκὸν ζυγόν, εἶνε ἡ μόνη ἐποχή, εἰς ἣν δύνανται ταῦτα νὰ ἀπονεμηθῶσι.

Μικρότερα ἀργυρᾶ νομίσματα, 400-272 π. Χ.

ΔΙΩΒΟΛΑ, ὀλκή 22·5 κ. (τὸ πολὺ).

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.
Κεφαλὴ Ἡρακλέους,

Ἴππος ἐλεύθερος.
Δύο κεφαλαὶ ἵππων.
Ῥόπαλον καὶ τόξον.

Ἡρακλῆς ἄγχων τὸν λέοντα ἢ ἐκτετελῶν ἓνα τῶν ἄλλων αὐτοῦ ἄθλων, συνήθως μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΤΑΡΑΝΤΙΝΩΝ ἀκεραΐας ἢ κολοβῆς. Τὰ νεώτερα κομμάτια φέρουσιν ἐν τῷ πεδίῳ γράμματα καὶ σύμβολα.

ΤΑΡ Τάρας ἐπὶ δελφίνος.
Δύο κεφαλαὶ ἵππων.
Ἡλακᾶτη ἐν στεφάνῳ.

Τὰ διώβολα, μάλιστα δὲ τὰ φέροντα τὸν τύπον τοῦ Ἡρακλέους, εἶνε ἀφθονώτατα. Τὰ νομισμάτια ταῦτα ἀπετέλουν τὴν βᾶσιν τοῦ κοινοῦ νομίσματος τῶν ἰχθυοπωλείων τοῦ Τάραντος πρὸς δὲ τῶν

ἀγροτικῶν διαμερισμάτων τοῦ Τάραντος καὶ αὐτῶν μάλιστα τῶν ἐκτὸς τῆς χώρας αὐτοῦ, π. χ. τῶν ἐν Ἀπουλίᾳ καὶ Σαυνίτιδι κειμένων. Εἶνε δὲ ταῦτα πανόμοια κατὰ τύπον πρὸς τὰ διώβολα τῆς Ἡρακλείας, ἥτις ἦν κέντρον τοῦ συμμαχικοῦ συνεδρίου τῶν Ἰταλιωτῶν Ἑλλήνων, ὑπὸ πρακτικὴν δὲ ἔποψιν ἦσαν μᾶλλον συμμαχικὰ ἢ ἴδια πόλεώς τινος νομίσματα. Ἐκ τοῦ Πολυδεύκου (IX, 80)¹ μαθητόμεν, ὅτι κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην ὑπῆρχεν ἐν Τάραντι νόμισμά τι καλούμενον νοῦμμος, φέρον ὡς τύπον τὸν Τάραντα ἐπὶ δελφίνος ἐποχούμενον. Οὗτος δ' εἶνε ὁ σταθερὸς τύπος τῶν διδράχμων, εὗρηται ὁμοῦς ὁ τύπος οὗτος καὶ ἐπὶ διωβόλων. Ὁ Πολυδεύκης δὲν δίδει ἡμῖν ὁδηγίαν τινὰ ἂν ὁ νοῦμμος ἦτο τὸ διδράχμιον, ὡς ὑπέθεσεν ὁ Mommsen, ἢ πιθανώτερον τὸ διωβόλον, ὡς φρονεῖ ὁ καθηγητὴς Gardner (*Num. Chron.*, 1884 σελ. 296). Πρέπει δ' ἀναγκαίως νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι, ὅτε ἰδιοποιήθησαν τὴν κοπὴν τοῦ ἀργύρου, ὅπερ ἔπραξαν ἀμέσως μετὰ τὴν κατάργησιν τοῦ νομισματοκοπέιου τοῦ Τάραντος, τοῦ μέχρι τότε προμηθεύσαντος κατὰ τὸ πλεῖστον τὸ μεγαλείτερον μέρος τοῦ ἐν τῇ ἰταλικῇ ἀγορᾷ κυκλοφοροῦντος ἀργύρου, μετεβίβασαν τὸν ἐλληνικὸν ὅρον νόμος (*nummus*) εἰς τὸ σηστέριον αὐτῶν, νόμισμα σχεδὸν ταυτιζόμενον κατὰ σταθμὸν πρὸς τὸ διωβόλον τοῦ Τάραντος καὶ ὁμοίως ἐκείνῳ ἰσάζιον πρὸς δέκα οὐγγίας χαλκοῦ ($2\frac{1}{2}$ ἀσσάρια τῶν τεσσάρων οὐγγιῶν ἕκαστον).

Ὅτι δὲ τὸ τῶν Ταραντίνων διωβόλον ἀντηλλάσσετο πρὸς δέκα οὐγγίας χαλκοῦ, ἐξάγομεν ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ὁ ὀβολὸς φέρει συνήθως τὸ σημεῖον ἀξίας, ὡς θέλομεν ἰδῆ ἀμέσως κατωτέρω. Ὅθεν, ἂν ὁ ὀβολὸς ἐξισοῦτο πρὸς τὸ χαλκοῦν πεντούγγιον (*quincunx*), ἔπρεπε τὸ διωβόλον νὰ ᾔητο ἰσάζιον πρὸς τὸ δεκαούγγιον (*dextans*) ὅπερ, ὡς τὰ κοπέντα ἐν Ἀπουλίᾳ (ἴδε Τιάττη σελ. 65, Οὐενουσία σελ. 63) ἐκαλεῖτο ὡσαύτως νοῦμμος.

¹) Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ταραντίνων πολιτείᾳ καλεῖσθαι φησι νόμισμα παρ' αὐτοῖς νοῦμμον ἐφ' οὗ ἐντυπωσθαι Τάραντα τὸν Ποσειδῶνος δελφῖνι ἐποχούμενον.

Κατὰ ταῦτα τὸ ὄνομα νοῦμμος φαίνεται ὅτι κατ' ἀρχὰς μὲν ἀπεδόθη ὑπὸ πάντων εἰς τὸ ἀργυροῦν διώβολον, ὡς τὴν συμμαχικὴν μονάδα ἀξίας ἐν Ἡρακλείᾳ καὶ Τάραντι, πιθανῶς δὲ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Νοτίῳ Ἰταλίᾳ,¹ κατόπιν δ' ὅτι μετεβιβάσθη ἐπὶ τοῦ ἰσαξίου αὐτοῦ, τῆς μονάδος τοῦ χαλκοῦ συνισταμένης ἐκ δέκα οὐγγιῶν, ἐπομένως ἐλκούσης (κατ' ἀναλογίαν 250:1) περὶ τοὺς 5000 κ. (ἴδε σελ. 56).

Εἰς τοὺς πίνακας τῆς Ἡρακλείας (Boeck, *Corp. Insc. Gr.* 5774, στοιχ. 123) τοὺς ἐκτεθέντας καθ' ὃν χρόνον ἡ ὅλη τῶν χαλκῶν νομισμάτων εἶχε γενικῶς ἐλαττωθῇ, ἀναγράφεται διαφορὰ τις μεταξὺ τοῦ ἀργυροῦ καὶ χαλκοῦ νούμμου, ἐπειδὴ διατάσσεται ἡ πληρωμὴ προστίμου δέκα νούμμων «δέκα νόμῳς ἀργυρίῳ» παρὰ τοῦ ἐκμισθωτοῦ γαιῶν τινων, ἂν τυχὸν οὗτος δὲν ἤθελε φυτεύσῃ πλήρη τὸν ἐν τῷ συμβολαίῳ αὐτοῦ προσδιορισθέντα ἀριθμὸν ἐλαιοδένδρων. Τὸ πρόστιμον ἦτο δέκα ἀργυροῖ νοῦμμοι δι' ἐκάστην ἐλαίαν «πάρ' τὸ φυτὸν ἕκαστον»· ἡ δὲ προσθήκη τῆς λέξεως ἀργυρίῳ σκοπὸν εἶχε νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν πληρωμὴν τοῦ ποσοῦ εἰς ἄργυρον, ἦτο δ' ἀναγκαῖος προσδιορισμὸς ἐν χρόνῳ, καθ' ὃν ἡ ὅλη τοῦ χαλκοῦ νομίσματος ἤρξατο ἐκπίπτουσα.

ΟΒΟΛΟΙ, ὅλη 11·25 κ. (τὸ πολὺ).

Κεφαλὴ γυναικεία.	Κάνθαρος	Ὀλκὴ 9·2 κ.
Κάνθαρος	Κάνθαρος	» 9·7 κ.
Κάνθαρος	Βουκράνιον	» 8·4 κ.

Πέντε σφαιρίδια εἶνε τὸ σύννηθες σημεῖον ἀξίας τοῦ ὀβόλου. Ἐν τούτοις ὑπάρχουσι διάφορα ἄλλα νομίσματα, ὧν τινὰ ἔχουσι μόνον δύο, τρία ἢ τέσσαρα σφαιρίδια, ἂν καὶ κατὰ βάρος δύνανται νὰ λογισθῶσιν ὡς ὀβόλοι. Εἰς ποῖον σύστημα, ἐὰν τοιοῦτον τι ὑπάρχῃ, ἀνήκουσιν, εἶνε λίαν ἀμφίβολον. Εἰς τινὰς περιπτώσεις παριστῶσιν ἴσως ὑποδιαίρέσεις τῆς λίτρας, ἢ τὸ δέκατον τοῦ στατήρος (τοῦ

¹) Ἐν Σικελίᾳ ὁ νοῦμμος ἦτο ὡσαύτως νομισμάτιον ἀργυροῦν ἔχον κατὰ τι ἔλασσον τοῦ ταραντίνου διωδόλου.

ὀβολοῦ ὄντος τοῦ δωδεκάτου), ὅπερ νόμισμα διεκρίνετο ἐν Τάραντι ἐκ τοῦ τύπου αὐτοῦ κτενὸς ἢ ὀστράκου ὀστρέου.

ΛΙΤΡΑΙ, ὀλκή 13·5 κ. καὶ ἡμίλιτρα 6·7 κ. (τὸ πολὺ).

Ὅστρακον (κτεῖς).	Κεφαλὴ Ἡρακλέους.
»	Κεφαλὴ γυναικεία.
»	Τάρας ἐπὶ δελφῖνος.
»	Δελφίς μετὰ διαφόρων συμβόλων.

ΑΜΦΙΒΟΛΑ ΚΛΑΣΜΑΤΑ.

Τετράκνημος θῶκος . . .	Τετράκνημος θῶκος . . . Ὀλκή 14 κ.
Τετράκνημος θῶκος.	Λύρα . . . » 15 κ.
Κεφαλὴ γυναικεία.	Δελφίς . . . » 10·6 κ.
Κάνθαρος.	Ἄνω μέρος δαδός. . . » 9·7 κ.
Κεφαλὴ ἵππου.	Κεφαλὴ ἵππου . . . » 8·9 κ.
Ἴππος ἀνορθούμενος.	Τάρας ἐπὶ δελφῖνος . . » 7·6 κ.
Κεφαλὴ Ἡρακλέους.	Δελφίς . . . » 5·5 κ.
Ἀγγεῖον μόνωτον.	Στέφανος ἐλαίας . . » 4·6 κ.
Δύο μηνίσκοι.	Δύο μηνίσκοι . . . » 3·7 κ.

ΧΑΛΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ. Περὶ τὰ 300-272 π. Χ.

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τοῦ Τάραντος δὲν ἦσαν μεγάλης σπουδαιότητος καὶ δύνανται πάντα νὰ ταχθῶσιν εἰς νεωτέραν περίοδον. Οἱ κυριώτεροι τῶν τύπων εἶνε οἱ ἐξῆς:—

Κεφαλὴ Διός.	ΤΑΡΑΝΤΙΝΩΝ Νίκη ἱσταμένη, κεραυνὸν ἔχουσα ἢ στεφανοῦσα τρόπαιον Α 9
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	ΤΑΡΑΝΤΙ Ἡρακλῆς ἀγῶν λεόντα ἢ ἐπὶ βράχου καθήμενος Α 8-6
Ὅστρακον (κτεῖς).	ΤΑΡΑΝ Τάρας ἐπὶ δελφῖνος Α 55
»	ΤΑ Δύο δελφῖνες . . . Α 4
Κάνθαρος.	Κάνθαρος . . . Α 5
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	Κάνθαρος . . . Α 35
Πρόσθιον ἵπποκάμπτῃς.	Κεφαλὴ ἵππου . . . Α 5
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	Δύο μηνίσκοι . . . Α 4

Ἵρρία ἢ Ὀρρα (*Oria*), πόλις μεσόγειος κειμένη ἐπὶ τῆς Ἀππίας ὁδοῦ, μεταξὺ Τάραντος καὶ Βρεντησίου. Ἡ νομισματοκοπία αὐτῆς πᾶσα εἶνε ὅλως νέα, ἀποτελουμένη ἐκ χαλκῶν νομισμάτων τοῦ οὐγγιαίου καὶ ἡμιουγγιαίου σταθμοῦ, τοῦ 217-87 π. Χ.

<i>Quincunx</i>	} Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	ORRA Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ.
<i>Triens</i>		
<i>Sextans</i>		
<i>Quincunx</i>	} Κεφαλὴ Ἀφροδίτης.	ORRA Ἔρως λύραν ἀνακρούων ἢ φέρων στέφανον.
<i>Triens</i>		
<i>Quadrans</i>		
Ἄνευ σημείου ἀξίας	} Κεφαλὴ Ἀφροδίτης.	ORRA Περιστερὰ ἱπταμένη.

Ὑπάρχουσι πρὸς τούτοις καὶ τινὰ ἄλλα ἐστερημένα σπουδαιότητος νομίσματα, ἄνευ δὲ σημείων ἀξίας.

ΛΕΥΚΑΝΙΑ

Τὰ νομίσματα τῆς χώρας ἣτις ὠνομάσθη παρὰ τῶν Λευκανῶν, λαοῦ Σαυνιτικοῦ, μεταναστεύσαντος πρὸς νότον περὶ τὰ 400 π. Χ., συνίστανται:—

- (Α) Ἐκ τῶν νομισμάτων τῶν ἀρχαίων Ἀχαικῶν καὶ ἄλλων Ἑλληνικῶν πόλεων, Συβάρεως, Σίριος καὶ Μεταποντίου τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους, καὶ Λάου, Πυξοῦντος τοῦ δυτικοῦ μέρους αὐτῆς μετὰ τῆς Οὐελίας καὶ Ποσειδωνίας.
- (Β) Ἐκ τῶν νεωτέρων Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν Θουρίων καὶ Ἡρακλείας.
- (Γ) Ἐκ τῶν κοπέντων παρὰ τῶν Λευκανῶν μετὰ τὴν ὑπ' αὐτῶν κατὰκτησιν τῶν πόλεων Ποσειδωνίας, Λάου καὶ Μεταποντίου καὶ τὸν ἐν μέρει ἐξελληνισμὸν τοῦ λαοῦ τούτου.
- (Δ) Ἐκ τῶν νομισμάτων τῆς Παιστοῦ (Ποσειδωνίας) καὶ Κοπίας (Θουρίων) ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΝΟΨΙΣ ΤΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΛΕΥΚΑΝΙΑΣ

550-480	480-450	450-400	400-350	350-300	300-268	268-203	203-89
Ἀσία (·)		Ἡράκλεια Θούριοι	Ἡράκλεια Θούριοι	Ἡράκλεια Θούριοι	Λευκανοί Ἡράκλεια Θούριοι	Λευκανοί Ἡράκλεια	Κόπια
Λᾶος Μεταπόντιον	Λᾶος Μεταπόντιον	Μεταπόντιον	Μεταπόντιον Δᾶος	Μεταπόντιον Ὀρσαντιον (·)	Μεταπόντιον		
Ποσειδωνία Παλ... καὶ Μολ...	Ποσειδωνία	Ποσειδωνία			Παιστός	Παιστός	Παιστός
Σῆρις καὶ Πυξοῦς Σύβαρις		Νέα Σύβαρις					
Ἰέλη	Ἰέλη	Ἰέλη	Ἰέλη	Ἰέλη	Ἰέλη	Ἰέλη (·)	

Σημ. Τῶν διὰ κυρτῶν χαρακτῆρων γεγραμμένων πόλεων τὰ νομίσματα εἶνε μόνον χαλκᾶ.

Λευκανοί. Ἡ νομισματοκοπία τῶν Λευκανῶν, ὡς ἡ τῶν Βρεττίων, ἥς εἶνε σύγχρονος, ἄρχεται ὄχι πρὸ τοῦ τελευταίου μέρους τῆς τετάρτης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, καὶ δὲν ἐξακολουθεῖ πέραν τοῦ τέλους τοῦ δευτέρου Καρχηδονικοῦ πολέμου, ὅτε μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἀννίβου ἡ Λευκανία ἐδαμάσθη ὀριστικῶς ὑπὸ τῆς Ῥώμης.

(1) Ἑποχὴ τῶν πολέμων τοῦ Πύρρου (;)

Κεφαλὴ πωγωνοφόρος Ἀρεως μετὰ κράνους.	ΛΟΥΚΑΝΟΜ Ἀθηνᾶ μαχομένη. Α 1·0
	» Νίκη στέφουσα τρό- παιον . Α 1·0
Κεφαλὴ Νίκης μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς NIKA.	» Ζεὺς κεραυνὸν ἀκον- τίζων . Α 65

(2) Ἑποχὴ τῶν πολέμων τοῦ Ἀννίβου (;)¹

Κεφαλὴ Ἡρακλέους ἐν λεοντῇ.	ΛΥΚΙΑΝΩΝ Ἀθηνᾶ μαχομένη ἐν τῷ πεδίῳ κεφαλὴ λύκου . . . Α 1·0
Κεφαλὴ Διός.	» Ἀετὸς μετ' ἀναπε- πταμένων πτερύγων ἐν τῷ πεδίῳ κεφαλὴ λύκου Α 8

Ἡ κεφαλὴ τοῦ λύκου δεικνύει, ὅτι οἱ Λευκανοὶ παρῆγον τὸ ὄνομα αὐτῶν ἐκ τοῦ λύκος (Λυκιανοί).

Ἡράκλεια. Αὕτη ἦτο ἀποικία κοινὴ τοῦ Τάραντος καὶ τῶν Θουρίων, ἰδρυθεῖσα ἐν ἔτει 432 π. Χ. πρὸς κατάληψιν τῆς χώρας τῆς ἀρχαίας Σίριος καὶ ἵνα ἀποτελέσῃ προπύργιον κατὰ τῆς αὐξανούσης δυνάμεως τῶν Λευκανῶν. Διὰ τοῦτο ἐξελέγη ὑπὸ Ἀρχύτου τοῦ τότε στρατηγοῦ τοῦ Τάραντος ὡς ἔδρα τοῦ γενικοῦ συνεδρίου τῶν Ἰταλιωτῶν Ἑλλήνων. Τοῦτο δὲ συνέβη κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς τετάρτης ἑκατονταετηρίδος, καὶ ἐγένετο ἡ αἰτία τοῦ νὰ ἀποβῇ ἡ Ἡράκλεια πόλις οὐ μικρᾶς σπουδαιότητος.

¹) Ἐτέρους τύπους ἴδε παρὰ Sambon, Mon. Ital. σελ. 258.

Ἀλέξανδρος ὁ τῆς Ἡπείρου βασιλεὺς, διαρκούσης τῆς περὶ τὸ 330 π. Χ. ἰταλικῆς αὐτοῦ ἐκστρατείας, μετέθεσε τὴν σύνοδον ἐξ ἔχθρας πρὸς τοὺς Ταραντίνους (Στράβωνο VI, 3, 4) ἀπὸ τῆς Ἡρακλείας εἰς τὰ ὅρια τῆς χώρας τῶν Θουρίων. Βραχὺ δὲ μετὰ ταῦτα ἡ Ἡράκλεια ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Λευκανῶν, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι δὲν ἐστερήθη τῆς αὐτονομίας αὐτῆς. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ Πύρρου συνεμάχει αὐτῷ μετὰ τῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν πόλεων, ἀλλὰ ταχέως κατόπιν, ἤτοι ἐν ἔτει 272 π. Χ., ἀπεδέχθη τὴν Ρωμαϊκὴν προστασίαν διὰ συνθήκης ἐξαιρέτως εὐνοϊκῆς (Κικέρωνος *Pro Balb.* 22. *Pro Arch.* 4).

Τὰ νομίσματα τῆς Ἡρακλείας δέον νὰ μελετῶνται ἐν σχέσει πρὸς τὰ τῆς μητροπόλεως αὐτῆς Τάραντος, οὗτινος ἀκολουθοῦσι τὸν σταθμητικὸν κανόνα. Δύνανται δὲ νὰ διαιρεθῶσιν εἰς τὰς ἐξῆς τάξεις.

Α'. Περὶ τὰ 432-380 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους.

HE ἐνίοτε ἐπ' ἀριστ. Λέων τρέχων.
Διώβολον ἢ νοῦμμος 22 περίπου
κ. (τὸ πολὺ).
[B. M. *Guide*, Πίν. XV, 5].

Β'. Περὶ τὰ 380-300 π. Χ.

Λίδραγμα ἀκεραίου Ταραντίνου σταθμοῦ, 123-110 κ.

1. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς ἔχουσα τὴν κόμην δι' ἐλαίας κεκοσμημένην καὶ πρὸς τ' ἄνω ὀπισθεν ἀναδεδεμένην· τὸ ὄλον περικυκλοῦται ὑπὸ αἰγίδος ὑπὸ ὀφρεων περιβαλλομένης.

ΗΡΑΚΛΕΙΩΝ ἢ ΗΗΡΑΚΛΗΙΩΝ
Ἡρακλῆς γυμνὸς ἐπὶ βράχου κεκλιμένος, ἔχων ἀγγεῖον ἐν τῇ χειρί.
(Πίναξ Γ.' 10)

2. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ λοφοφόρου Ἀθηναϊκοῦ κράνους διὰ Ἰπποκάμπης ἢ Σκύλλης κοσμουμένου.

ΗΡΑΚΛΕΙΩΝ ἢ ΗΗΡΑΚΛΗΙΩΝ
Ἡρακλῆς πρὸς λέοντα παλαίων.
(Πίναξ Γ.' 11)

3. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς κατ' ἐνώπιον.

» Ὅμοίως.

4. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς ὡς ἐν ἀριθ. 2.

» Ἡρακλῆς ἱστάμενος κατ' ἐνώπιον, κρατῶν ῥόπαλον καὶ λεοντῆν.

5. Κεφαλή Ἀθηνᾶς ὡς ἐν ἀριθ. 3. | ΗΡΑΚΛΕΙΩΝ ἢ ΗΗΡΑΚΛΗΙΩΝ
Ἡρακλῆς ἱστάμενος κατ' ἐνώ-
πιον κρατῶν ῥόπαλον καὶ λε-
οντῆν.
6. Κεφαλή Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους κο-
ρινθιακοῦ· πρὸ αὐτῆς ἐνίοτε
ΑΘΑΝΑ

(Ἴδε ὡσαύτως Imhoof-Blumer, *Mon. Gr.* σελ. 2).

Δραχμαί.

- Κεφαλή Ἀθηνᾶς ὡς ἐν ἀριθ. 2. | ΗΗΡΑΚΛΗΙΩΝ Γλαυξ ἐπὶ κλάδου
ἐλαίας Σταθμὸς 57 κ.

Νοῦμμος ἢ διώβολον.

- Κεφαλή Ἡρακλέους. | ΗΗΡΑΚΛΗΙΩΝ Ἡρακλῆς καὶ λέων.
Κεφαλή Ἀθηνᾶς. » Ὁμοίως ἢ Ἡρακλῆς
ἱστάμενος.

Quincunx ἢ ὀβολός.

- Κεφαλή Ἀθηνᾶς ὡς ἐν ἀριθ. 1. | Ῥόπαλον καὶ τόξον.
.

Ἡμιωδύλια.

- Τέσσαρες μηνίσκοι μετὰ σφαιριδίων. | Ῥόπαλον καὶ τόξον.
Σπέρμα σίτου. | ΗΗΡ Ἀροτρον.

Γ'. Περὶ τὰ 300-268 π. Χ.

Δίδραγμα ἡλαττωμένον σταθμοῦ, 100-90 κ.

- Κεφαλή Ἀθηνᾶς μετὰ λοφοφόρου κο-
ρινθιακῆς περικεφαλαίας διὰ γρυ-
πὸς κεκοσμημένης. | ΗΗΡΑΚΛΕΙΩΝ Ἡρακλῆς ἱστάμενος
ὡς ἀνωτέρω, ἢ θύων πρὸ βωμοῦ,
ἢ στέφων ἐχυτὸν, ἢ ὑπὸ Νίκης
στεφανούμενος, συνήθως μετ' ὀνό-
ματος ἄρχοντος.
[B. M. Guide, Πίν. XLV, 17].

ΧΡΥΣΟΣ. Περίοδος Β' ἢ Γ'.

Μόνον ἐν χρυσοῦν νόμισμα τῆς πόλεως ταύτης εἶνε γνωστὸν,
καὶ δὴ τέταρτον στατῆρος, ἔλκον 33 κ. ὅπερ δύναται νὰ ἀνήκει εἰς
τινα τῶν ἀνωτέρω περιόδων.

ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΚΟΠΙΑ ΧΑΛΚΟΥ

Ἐπιγραφή ΗΡΑΚΛΕΙΩΝ

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῆς Ἡρακλείας ἐκόπησαν πάντα κατὰ τὴν περίοδον 330-200 π. Χ. Οἱ κυριώτεροι αὐτῶν τύποι εἶνε οἱ ἑξῆς:—

Κεφαλὴ Περσεφόνης.	Στάχυς	Α .75
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς κατ' ἐνώπιον.	Τρόπαιον	Α .55
Γλαυξ ἐπὶ κεραυνοῦ.	Προτομὴ ἵππου	Α .45
Ἀθηνᾶ πρὸ βωμοῦ θύουσα.	Δύο Ἡρακλεῖς	Α .75
Προτομὴ Ἀθηνᾶς.	Εἷς Ἡρακλῆς	Α .65

Ὁ διπλοῦς καὶ μόνος Ἡρακλῆς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων, ὡς ἡ δίσωμος γλαυξ τῶν Ἀθηναϊκῶν νομισμάτων, δηλοῖ ἀπλῶς, ὅτι τὸ ἐν νόμισμα εἶνε διπλάσιον κατ' ἀξίαν τοῦ ἑτέρου.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	Θαλάσσιος θεὸς (Γλαυκος;) φέρων κράνος, ἀσπίδα καὶ δόρυ .	Α .55
Κεφαλὴ Ἡρακλέους.	Ῥόπαλον, φαρέτρα καὶ τόξον	Α .5

Οἱ νομισματικοὶ τύποι τῆς Ἡρακλείας ἀποδεικνύουσι τὴν διττὴν αὐτῆς καταγωγὴν, τῆς μὲν κεφαλῆς τῆς Ἀθηνᾶς ληφθείσης ἐκ τῶν Θουρίων, τῆς δὲ λατρείας τοῦ Ἡρακλέους, ὡς καὶ τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως, ἐκ τοῦ δωρικοῦ Τάραντος.

Θούριοι. Ἡ σπουδαία αὕτη ἀποικία ἐκτίσθη ἐν ἔτει 443 π. Χ. εἰς μέρος οὐχὶ ἀπομεμακρυσμένον τῆς θέσεως τῆς ἐγκαταληφθείσης Συβάρεως, ἔνθα ὑπῆρχε πηγὴ τις Θουρία καλουμένη. Ἡ ταχεῖα δὲ αὐτῆς ἐξύψωσις ὠφείλετο ἀναμφιβόλως εἰς τὰ αὐτὰ τοπικὰ πλεονεκτήματα, ἅτινα θὰ συνετέλεσαν πολὺ πρὸς τὴν ἐμπορικὴν εὐδαιμονίαν τῆς ἀρχαίας Συβάρεως. Κατὰ τὰ εἰκοσι πρῶτα ἔτη τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς ἡ νομισματοκοπία τῆς ὑπῆρξε λίαν περιορισμένη. Τοῦτο δὲ συμπεραίνομεν μᾶλλον ἐκ τῆς προηγμένης τεχνοτροπίας, τῆς παρουσιαζομένης ὑπὸ τῶν θουριακῶν νομισμάτων, ἢ ἐκ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Ω ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, ἐπειδὴ

ὀφείλομεν νὰ ἐνθυμηθῶμεν ὅτι παρὰ τῷ πληθυσμῷ τῶν Θουρίων ὑπερίσχυε τὸ Ἰωνικὸν στοιχεῖον, οὐδεὶς δὲ λόγος ὑπάρχει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι τὸ Ἰωνικὸν ἀλφάβητον δὲν ἦτο ἐν χρήσει ἐν Θουρίοις ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐποχῆς τῆς κτίσεως αὐτοῦ (Πρβλ. τὰ φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΥΕΛΗΤΩΝ ἀρχαῖα νομίσματα τῆς Ἰωνικῆς Ὑέλης, τὰ βεβαίως πρὸ τοῦ 450 π. Χ. κοπέντα).

Τὰ τῶν νομισμάτων τῶν Θουρίων, ἅτινα ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ 420 μέχρι 390 π. Χ. περίοδον τῆς μεγίστης ἀκμῆς τῆς πόλεως, εἶνε ἐκ τῶν τελειοτάτων παραδειγμάτων τῆς νομισματικῆς καλλιτεχνίας. Κατὰ τὴν ἀγνότητα τῆς τεχνοτροπίας καὶ τὴν λεπτότητα τῆς ἐκτελέσεως οὐδὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὰ κομμάτια ἐκεῖνα ἅτινα φέρουσι τὴν ὑπογραφὴν τοῦ γλύπτου Φ. . . , ὅστις φαίνεται ὅτι ἔχαιρεν ἐν Ἰταλίᾳ μεγάλην φήμην ὡς σφραγιστογλύφος, ἐπειδὴ εἰργάσθη ὡσαύτως εἰς τὰ νομισματοκοπεῖα τῆς Νεαπόλεως (;), Ὑέλης, Τερίνης, καὶ Πανδοσίας [B. M. *Guide* Πίν. XV, 3, 7, 13 καὶ Πίν. XXV, 22].

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους ἐλαίο-
στεφοῦς· ὑπογραφὴ τεχνίτου Φ.
(Πίναξ Δ'. 7)

ΘΟΥΡΙΩΝ Ταῦρος βαδίζων μετὰ
κεφαλῆς κεκλιμένης ἢ ἐφορμῶν· ἐν
τῷ ἐξέργῳ συνήθως ἰχθύς· σύμ-
βολα καὶ γράμματα ποικίλα.

Α' ὀλκαί, Διστάτηρ 240 κ., Στατήρ 120 κ., Τρίτη 40 κ.,
Ἑκτη 20 κ., Δωδεκάτη 10 κ.

Ἐν ἔτει 390 οἱ Θούριοι ὑπέστησαν σπουδαίαν ἥτταν ὑπὸ τῶν Λευκανῶν (Διοδώρ. XIV, 101), ἀλλ' ἡ πόλις δὲν ἤρξατο ἐκπίπτουσα ὑλικῶς πρὸ τῶν μέσων τῆς Δ' ἑκατονταετηρίδος π. Χ., ὅτε ἡ ἐπαύξησης τῆς ἰσχύος τῶν Βρεττίων ἐστέρησεν αὐτὴν τῶν ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς χώρας αὐτῆς πηγῶν πλούτου.

Ἡ νομισματοκοπία τῆς ἀπὸ τοῦ 390 μέχρι 350 π. Χ. περιόδου ταύτης φθάνει εἰς ὕψιστον σημεῖον τελειότητος, ὡς πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν, χωρὶς ἴσως νὰ χάνη πολὺ τῆς αὐστηρᾶς λεπτότητος τῆς τεχνοτροπίας, τῆς τοσοῦτον ἀξιοσημειώτου ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτέρων νομισμάτων.

Περὶ τὰ 390-350 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους πλου-
σίως κεκοσμημένου, συνήθως μετὰ
παραστάσεως Σκύλλης.

(Πίναξ Δ'. 8).

[¹Ιδε Imhoof, Mon. Gr. σελ. 7].

ΘΟΥΡΙΩΝ Ταῦρος κυρίσσω· ἐν τῷ
ἐξέργω, συνήθως ἰχθύς· καὶ ἄλλα
ἐν τούτοις ἀπαντῶσι σύμβολα καὶ
ὀνόματα τεχνιτῶν ΙΣΤΟΡΟΣ,
ΜΟΛΟΣΞΟΣ καὶ ΝΙΚΑΝΔΡΟ
ἐπὶ τῆς κάτω τοῦ ταύρου βάσεως.
Ρ Διστάτηρ, Στατήρ καὶ Ἐκτῆ.

Ἡ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων κεφαλὴ τῆς Ἀθηνᾶς εἶνε πι-
θανῶς ἡ τῆς Ἀθηνᾶς Σκυλλητρίας, θεότητος θαλασσίας, ἧς ἡ λα-
τρεία φαίνεται ὅτι ἐπεκράτει τόσον ἐν τῇ πόλει τοῦ Σκυλλητίου
(τῆς ὁποίας ὅμως δὲν ἔχομεν νομίσματα) ὅσον ἐπὶ τοῦ βραχώδους
Ἰαπυγίου ἀκρωτηρίου¹ ἐν Ἡρακλείᾳ, ἴσως δὲ καὶ ἐν ἄλλοις ἐπι-
κινδύνοις σημείοις τῶν παραλίων τῆς Βρεττίας χώρας². Ὅσον δὲ
ἀφορᾷ τὴν σημασίαν τοῦ ἐπὶ τοῦ ὀπισθεν μέρους τῶν νομισμάτων
τῶν Θουρίων ταύρου πολλαὶ ὑπῆρξαν γνώμαι. Τινὲς ἐξέλαβον
αὐτὸν ὡς διονυσιακὸν σύμβολον, ἄλλοι ὡς τὸν Βοῦν Θούριον ἢ
κερατίζοντα ταῦρον, παραστατικὸν τῆς πηγῆς Θουρίας, ἐξ ἧς
ὠνομάσθη ἡ πόλις· ἄλλοι δὲ τέλος ἐξέλαβον αὐτόν, ἴσως εὐ-
λογώτερον, ὡς παριστῶντα τὸν ποταμὸν Κρᾶθιν, καὶ μᾶλλον ὡς
παράγωγον ἥτοι ἐξέλιξιν τοῦ ταύρου τοῦ χρησιμεύοντος ὡς τύπου
σταθεροῦ τῶν ἀρχαϊκῶν νομισμάτων τῆς Συβάρειας.

Περὶ τὰ 350-300 π. Χ.

Ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ τὰ ὀνόματα τῶν ἀρχόντων ἐμφανίζον-
ται συχνότερον, φανερά δέ τις χειροτέρευσις παρατηρεῖται ἐν τῇ
τεχνοτροπίᾳ καὶ ἐκτελέσει τῶν νομισμάτων. [B. M. Guide, Πίν.
XXXIV, 22]. Αἱ ἕκται (διώβολα, νοῦμμοι;) τῆς περιόδου ταύ-
της εἶνε κοιναί, φέρουσι δὲ τοὺς αὐτοὺς τύπους, οὓς καὶ τὰ μεγα-
λείτερα νομίσματα.

¹ Πιθανῶς τὰ τρία ἀκρωτήρια ἐν τῷ βορείῳ μέρει τοῦ Σκυλλητικοῦ κόλπου. Στράβ. VI, 1.

² Λυκόφρων I, 853. Lenormant, Gr. Grèce II, σελ. 338.

Περὶ τὰ 300-268 π. Χ.

Περὶ τὰ 300 π. Χ. ἡ ὀλκὴ τοῦ διδράχμου ἦτοι στατῆρος ἐκπίπτει, ὡς ἐν Τάραντι καὶ Ἡρακλείᾳ, ἀπὸ 120 εἰς 100 κ., νέοι δὲ τύποι εἰσάγονται:—

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος, δαφνοστεφής.	ΘΟΥΡΙΩΝ Ταῦρος κυρίσσω· ὀνόματα ἀρχόντων ΑΚΕ, ΑΡΙ, ΞΩΙ κτλ. [B.M. Guide, Πίν. XLV, 18] Στατῆρ 100 κ.
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους κορινθιακοῦ.	Ὅμοιος τύπος· κάτω, γλαύξ. Στατῆρ 100 κ.
Κεφαλὴ γυναικεία πεπλοφόρος, ἧς ὀπισθεν σκῆπτρον.	ΘΟΥΡΙΩΝ Ταῦρος κυρίσσω. Ρ 23 κ.

Μετὰ δὲ τὸ 268 π. Χ. ἡ ἀργυροκοπία τῶν Θουρίων παύει, ἀντικαθίσταται δὲ ὑπὸ τῆς τῶν Βρεττίων.

ΧΑΛΚΟΣ. Περὶ τὰ 400-300 καὶ βραδύτερον.

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῶν Θουρίων ἄρχονται περὶ τὰ 400 π. Χ. Οἱ τύποι αὐτῶν μέχρι σχεδὸν τοῦ 300 π. Χ. ὁμοιάζουσι πρὸς τοὺς τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων, φέρουσι δηλαδὴ ἔμ. πρ. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς, ὀπισθ. Ταῦρον.

Κατὰ τὰ μέσα τῆς τετάρτης ἑκατονταετηρίδος συνέβη αἰφνιδίᾳ τις καὶ ἀξιοσημεῖωτος αὔξησης κατὰ τε τὸ μέγεθος καὶ τὸν σταθμὸν τῶν χαλκῶν νομισμάτων. Ὅμοιά τις αὔξησης παρατηρεῖται συγχρόνως ἐν τῇ ὀλκῇ τῶν χαλκῶν νομισμάτων τῆς Σικελίας.

Μετὰ τὸ 300 π. Χ., τὴν κεφαλὴν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ ταύρου ἀντικαθιστῶσι τύποι ἀναφερόμενοι εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος. Τὰ νομίσματα ταῦτα δὲν διήρκεσαν ἐπὶ πολὺ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	Τρίπους Α · 6
» »	Λύρα Α · 6
» »	Ἀρτεμις κυνηγέτις Α · 9
Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.	Ἀπόλλωνίστάμενος, κρατῶν λύραν Α · 6
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	Κέρας Ἀμαλθείας Α · 5

Κόπια (Copia). Ἐκτοτε ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Θουρίων δὲν ἐκόπησαν ἐκ νέου νομίσματα πρὸ τῆς ἐν ἔτει 194 ἀποστολῆς τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀποικίας Κοπίας in *Thurium agrum* (T. Λιβίου XXXIV, 53), καὶ τότε δὲ περιωρίσθησαν εἰς χαλκᾶ νομισμάτια κοπέντα συμφώνως τῷ τότε ἐπικρατοῦντι ἐν τῇ Νοτίῳ Ἰταλίᾳ ἡμιουγγιαίῳ σταθμῷ. Πρὸς τὰ νομίσματα τῆς Παιστοῦ, Βρεντησίου, Ὁξάντου καὶ Οὐαλεντίας.

194-89 π. Χ.

Χαλκᾶ μετὰ σημείων ἀξίας. Ἡμιουγγιαῖος σταθμός.

<i>As.</i>	Κεφαλὴ Ἰανοῦ.	СОПΙΑ Κέρας.
<i>Semis.</i>	Κεφ. γυναικεία μετὰ καλύπτρας S	» »
<i>Triens.</i>	Κεφ. Ἀθηνᾶς	» »
<i>Quadrans.</i>	Κεφ. Ἡρακλέους . . .	» »
»	Κεφ. Ἑρμοῦ.	» »

Ὁ τοῦ ἔτους 89 π. Χ. νόμος τοῦ Παπιρίου Πλαυτίου, νομιμοποιῶν ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ τὸ ἡμιουγγιαῖον ἀσσάριον, κατήργησε συγχρόνως πάσας τὰς τοπικὰς ἐκδόσεις καὶ ἐπέβαλεν ἐπὶ πάσης τῆς Ἰταλίας τὴν ἀποκλειστικὴν χρῆσιν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ νομίσματος, ἀπάντων τῶν Ἰταλῶν ἀπολαυσάντων τοῦ λοιποῦ τῶν δικαιωμάτων τῶν Ῥωμαίων πολιτῶν.

Λᾶος. Ἡ πόλις αὕτη ἦτο ἀρχαῖος Ἀχαικὸς λιμὴν τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῆς Ἰταλίας παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ. Ἦτο δὲ ἀποικία τῆς Συβάρειας, ἐξ ἧς μετὰ τὴν ἐν ἔτει 510 π. Χ. καταστροφὴν ταύτης, μέρος τῶν Συβαριτῶν φυγάδων κατῴκησεν ἐνταῦθα.

Ἐν ἔτει 390 π. Χ., ἡ πόλις ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Λευκανῶν.

Τὰ νομίσματα τῆς Λάου εἶνε δύο τάξεων (α) Ἀργυροὶ στατῆρες (126 κ.), τρίται (42 κ.) καὶ ἕκται (21 κ.), ἀνήκοντα πάντα εἰς τὴν περίοδον τῆς ἀρχαϊκῆς τέχνης, δηλαδή εἰς τὰ τέλη τῆς ἕκτης καὶ τὴν πρώτην δεκαετηρίδα τῆς Ε'. πρὸ Χ. ἐκατονταετηρίδος, καὶ

(6) χαλκᾶ νομίσματα, ἅπαντα μεταγενέστερα τῶν ἀργυρῶν καὶ δὴ (ἴσως μετ' ὀλίγων ἐξαιρέσεων) νεώτερα τοῦ 400 π. Χ.

Περίοδος Α'. Περὶ τὰ 550-500 π. Χ.

Λεπτὰ παροψιδόμορφα νομίσματα μετ' ἐγγλύπτων ὀπισθοτύπων. Ἐπιγραφή διηρημένη εἰς δύο, τοῦ μὲν ΛΑΣ τεθειμένου ἐπὶ τῆς μιᾶς καὶ τοῦ ΝΟΜ ἐπὶ τῆς ἐτέρας ὀψεως τοῦ νομίσματος, τῆς δὲ ὅλης λέξεως Λαῖνος κατ' ἄρσεν. ὀνομαστ. τοῦ ἐθνικοῦ, ἀναφερομένης πιθανῶς εἰς τὴν λέξιν στατῆρ ἐξυπακουομένην.

Ταῦρος ἀνθρωποκέφαλος στρέφων τὴν κεφαλὴν.

Ταῦρος ὡς ἐπὶ τοῦ ἔμπροσθεν ἀλλ' ἐγγλυφος. (Πίναξ Γ'. 12).

Στατῆρ ὄγκ. 126 κ.

Περίοδος Β'. Περὶ τὰ 500-450 π. Χ.

ῬΑΛ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὀψεων, τύποι δὲ ἀνάγλυφοι.

Ταῦρος ἀνθρωποκέφαλος στρέφων τὴν κεφαλὴν.

Ταῦρος ἀνθρωποκέφαλος, ἀλλὰ μὴ ἐπιστρεφόμενος [B. M. Guide, Πιν. VII, 9]. Στατῆρ ὄγκ. 126 κ.

Τρίτη » 42 κ.

Ὅμοιος.

Βάλανος δρυός. Ἑκτη » 21 κ.

Περίοδος Γ'. Περὶ τὰ 400-350 (;) π. Χ.

ΧΑΛΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

Κεφαλὴ γυναικὸς, ἀρίστης τεχνοτροπίας, φέρουσα σφενδόνην. Ἄρχων, ΕΥΘΥΜΟΥ.

(Ἴδε Imhoof, Mon. Gr. σελ. 3).

ΛΑΙΝΩΝ Κόραξ δεξιὰ· σύμβολον, κεφαλὴ κριοῦ. Ἄρχων ΣΡΕΛ Α · 8

Τοῦ νομίσματος τούτου ὑπάρχουσιν ποικιλίαι ἄνευ ὀνομάτων ἀρχόντων.

ΛΑΙΝΩΝ Κεφαλὴ Περσεφόνης· περίξ αὐτῆς δελφῖνες.

Κόραξ, σύμβολα δὲ κεφαλὴ ἐλάφου καὶ ἀστῆρ· ἄρχοντες ΜΙ—ΒΕ Α · 75

ΛΑ Κεφ. θεᾶς· ἡ κόμη ἐν σφενδόνη.

Κόραξ, ἄρχοντες ΚΟ—ΜΟ Α · 55

ΛΑ Κεφαλὴ θεᾶς κατ' ἐνώπιον.

Δύο κόρακες βαδίζοντες πρὸς ἀλλήλους κατ' ἀντίθετον διεύθυνσιν Α · 6

Κεφαλὴ κερασφόρος νεαροῦ ποταμίου θεοῦ (Λᾶος).

Δύο κόρακες ἀντιθέτως.

Υπάρχουσι πρὸς τούτοις νομίσματα τῆς Λάου ἄνευ ἐθνικοῦ, κοπέντα ἴσως ὑπὸ τὸ ὄνομα Λευκανῶν ἀρχηγῶν : —

Κεφαλὴ Διονύσου.	Κόραξ. Ἐπιγραφή	ΣΤΑ—ΟΨΙ
Κεφαλὴ Ἡρακλέους.	»	»
Κ. γυναικεία μετὰ κόμης ἀναδεμένης.	»	ΕΥ—ΒΙ

Τὰ ὀνόματα τῶν ἀρχόντων ΣΤΑ καὶ ΟΨΙ δύνανται ἴσως νὰ συμπληρωθῶσιν εἰς Στάτιος, ἢ Στατίλιος καὶ Ὀψίδιος (Statius, Statilius, Opsidius). Πρὸβλ. ΣΤΑΤΙΟΥ ἐπὶ νομίσματος τῆς Νουκερίας τῶν Βρεττίων.

Μεταπόντιον. Ἡ Μέταβος, Μέταπος, ἢ Μεταπόντιον (Metapontum), ἦτο Ἀχαικὴ ἀποικία κτισθεῖσα περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐβδόμου αἰῶνος παρὰ τῆς Συβάρειας καὶ Κρότωνος, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Λευκίππου. Κατεῖχε δὲ πεδιάδα ἐκτάκτου εὐφορίας παρὰ τὸν κόλπον τοῦ Τάραντος, μετὰ τῶν ποταμῶν Βρανδάνου καὶ Κασουέντου. Ἡ νομισματοκοπία αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην περίοδον ἀποτελεῖται ἐκ στατήρων (126 κ.), τριτῶν (42 κ.), ἐκτῶν (21 κ.) καὶ δωδεκάτων (11 κ.) ἐφ' ὧν γέγραπται ΜΕΤΑΠ (δι' ἀρχαϊκῶν χαρακτήρων), κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον συντεταγμένως. Κατὰ τὴν κατασκευὴν τὰ νομίσματα ταῦτα ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ τῶν λοιπῶν Ἀχαικῶν πόλεων, ὅντα σχήματος λεπτῶν παροψιδομόρφων δίσκων μετ' ἐγγλύπτων ὀπισθοτύπων.

Περίοδος Α'. Περὶ τὰ 550-480 π. Χ.

Στάχυς σίτου λίαν ἀνάγλυφος, συνήθως ὑπὸ ἀκρίδος συνοδεύμενος. (Πίναξ Θ'. 1)	Στάχυς ἔγγλυφος. Ὅταν ἐπὶ τοῦ ἔμπροσθεν ὑπάρχῃ ἀκρίς, τότε τὴν θέσιν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὀπισθεν κατέχει δελφίς
Ὅμοιος.	Στατήρες 126 κ. Τρίται 42 κ.
Ὅμοιος.	Κεφαλὴ ταύρου κατ' ἐνώπιον, ἔγγλυφος. Ἑκτὴ 21 κ.
Ὅμοιος.	Κόκκος σίτου Δωδεκάτη.
Ὅμοιος.	Στάχυς »
	Τρεῖς μηνίσκοι μετὰ τεσσάρων σφαιριδίων Δωδεκάτη.

Κατὰ τέλος τῆς πρώτης ταύτης ταύτης περιόδου ἡ κατασκευὴ τῶν νομισμάτων ἀποβαίνει συμπαγεστέρα καὶ τὰ κομμάτια κερδίζουσι κατὰ πάχος ὅ,τι χάνουσιν κατ' ἑκτασιν ἐπιφανείας. Ἡ ἀκρίς συχνὰ ἀντικαθίσταται ὑπὸ κεφαλῆς κριοῦ ἢ σαύρας.

Ὁ στάχυς, ἔμβλημα τοῦ Μεταποντίου, δεικνύει ὅτι ἐνταῦθα πρωτίστως ἐλατρεύετο ἡ Δήμητρα. Πρβλ. ἐπίσης τὸ θέρος χουσοῦν, ἀνάθημα τῶν Μεταποντίων ἐν Δελφοῖς (Στράβων, VI 264). Ἡ ἀκρίς, ἡ ἄλλο τι ὀλέθριον διὰ τὰ σπαρτὰ ζῶον, εἶνε ἴσως ἐκλελεγμένον, ὡς ἐξίλασμός τις τῶν καταστρεπτικῶν ἐπιρροῶν τῆς φύσεως, ἥτοι τῶν δυνάμεων τοῦ θανάτου καὶ τῆς καταστροφῆς. (Lenormant, *Grande Grèce* I σελ. 128).

Περίοδος Β'. Περὶ τὰ 480-400 π. Χ.

Ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ τὸ ἑγγλυφον ὀπισθότυπον ἐξαφανίζεται, ἀντικαθιστάμενον ὑπὸ τύπου ἀναγλύφου.

ΜΕΤΑ Στάχυς. Σύμβολον συνήθως
σαύρα.

Ὅμοίως.

Ὅμοίως.

Ὅμοίως.

Ὅμοίως.

Ὅμοίως.

Ὅμοίως.

Πέντε κόκκοι σίτου εἰς σχῆμα ἀστέρος Στατήρ.

Ὁ ποταμὸς Ἀχελῷος ἐν σχήματι ἀνθρώπου, πωγωνοφόρος, μετὰ κεράτων καὶ ὠτίων ταύρου, ἰστάμενος κατ' ἐνώπιον, κρατῶν φιάλην καὶ μακρὸν κάλαμον. Ἐπιγραφή ΑΨΕΛ◇◇ ΑΕΘΛ◇Λ. Ἐν τῷ πεδίῳ ἐνίστε δελφίς. Στατήρ.

Ἀπόλλων γυμνός, ἰστάμενος, φέρων δένδρον δάφνης καὶ τόξον, πρὸ αὐτοῦ ἐνίστε βωμός.
(Πίναξ Δ'. 1) Στατήρ.

Ἡρακλῆς ἰστάμενος, γυμνός, μετὰ ῥοπάλου ἐπ' ὤμου . . . Στατήρ.

Ἡρακλῆς θύων παρὰ βωμόν. Στατήρ.

Ἀπόλλων καθήμενος, φέρων χλαμύδα, κρούων λύραν, πρὸ δὲ αὐτοῦ δένδρον δάφνης Στατήρ.

Κεφαλὴ ταύρου ἀνθρωπομόρφου ἐν κατατομῇ Ἑκτη.

Ἡ λατρεία τοῦ Ἀχελφίου ἐν Μεταποντίῳ πιθανῶς συνεδέετο στενῶς πρὸς τὴν τοῦ ταυρομόρφου Διονύσου. Ἡ ἀξιοσημείωτος ἐπιγραφή ΑΧΕΛΟΙΟ ΑΕΘΛΟΝ δεικνύει, ὅτι ἐτελοῦντο εἰς τιμὴν αὐτοῦ ἀγῶνες, καθ' οὓς τὰ νομίσματα ταῦτα ἐχρησίμευον ὡς βραβεῖον (ἀθλα).

Μεταξὺ τῶν ἄλλων θεοτήτων, ὧν τὴν λατρείαν ἐν Μεταποντίῳ μαρτυροῦσι τὰ νομίσματα τοῦ πέμπτου αἰῶνος, εὑρηται ὁ Ἡρακλῆς, περὶ οὗ ἐμυθολογεῖτο, ὅτι ἔμεινεν ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Μεταποντίου, ὅτε ὠδήγει τὰς βοῦς τοῦ Γηρυόνου διὰ μέσου τῆς Ἰταλίας, καὶ ὁ Ἀπόλλων. Ἡ λατρεία τοῦ Ἀπόλλωνος εἰσῆχθη ἰδίως ἐν Μεταποντίῳ ὑπὸ τοῦ Ἀρχύτου, μαθητοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Πυθαγόρου. Ὁ ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρω περιγραφέντος στατῆρος τύπος τοῦ παρὰ δένδρον δάφνης Ἀπόλλωνος, ἐνεπνεύσθη πιθανῶς ὑπὸ τοῦ ἀγάλματος τοῦ παρὰ τοῦ Ἡροδότου μνημονευόμενου ὡς ἰσταμένου ἐν τῇ ἀγορᾷ τοῦ Μεταποντίου ἐν μέσῳ δαφνῶν (πέριξ δὲ αὐτοῦ δάφναι εἰσῆσι. Ἡροδ. IV. 15).

Περίοδος Γ'. Περὶ τὰ 400-350 π. Χ.

Κεφαλή Ἡρακλέους ἐν λεοντῇ.	ΜΕΤΑ κτλ. Στάχυς (ἀκρίς).
Κεφαλή νεανίου μετὰ κέρατος καὶ ὠτίων κριοῦ.	ΜΕΤΑ κτλ. Στάχυς. (Πίναξ Δ'. 2)
Κεφ. γυναικεία. Ἐπιγρ. ΕΟΜΟΝΟΙΑ (Πίναξ Δ'. 3)	ΜΕΤΑ κτλ. Στάχυς.
Κεφ. γυναικεία. Ἐπιγραφὴ ΕΥΓΙΕΙΑ	ΜΕΤΑ κτλ. Στάχυς.
Κεφ. γυναικεία. Ἐπιγρ. ΔΑΜΑΤΗΡ	» » » (ΚΑΛ Πτηνόν, κτλ.)
Κεφ. γυναικεία. Ἡ κόμη ἐν σφενδόνη.	» » » (Πορφύρα).
Κεφ. γυναικ. Ἡ κόμη ἀναδεδεμένη.	» » » (Ἀγγεῖον).
Κεφ. γυναικεία δαφνοστεφής.	» » »
Ὑπογραφὴ ΑΡΙΣΤΟΞΕ	
Κεφ. γυναικ. Ἐπιγραφὴ ΑΡΙΣΤΗ	» » » (Ζ. F. N. II, 2).
Κεφαλή γυναικεία, ἔχουσα τὴν κόμην ἀναδεδεμένην διὰ ταινίας τετρακίς περιστραμμένης	» » » (Κυψέλη).

Κεφαλή γυναικεία μετὰ κόμης βρα- χείας.	ΜΕΤΑ κτλ. Στάχυς. (ΙΟ) [B. M. Guide, Πίν. XXIV, 16]
Κεφ. γυναικεία μετὰ στεφάνου στάχων.	ΜΕΤΑ κτλ. Στάχυς. (Ἀκρίς).
Κεφ. Διός, ἐνίοτε σὺν ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ	» » » (Καρπὸς μήκωνος) [B. M. Guide, Πίν. XXXIV, 18]
Κεφ. Διονύσου νεαροῦ, ὑπογρ. ΠΟΛΥ	» » » (Γλαυξ ἱπταμένη).
Κεφαλή Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής, ἐπιγραφὴ ΑΠΟΛ.	» » » (ἐνίοτε Ξ).

Ἡ καθαρότης καὶ ἄκρα καλλονὴ τῆς ἐργασίας, ἥς παραδείγ-
ματα παρέχουσιν αἱ πολυάριθμοι ποικιλίαι τῶν ἐπὶ τῶν νομισμά-
των τούτων κεφαλῶν, εἶνε τελειστάτη· τῶν δὲ συνοδευουσῶν αὐτὰς
ἐπιγραφῶν τινὲς μὲν εἶνε πασιφανῶς ἐπίθετα ἢ ἐπώνυμα (π. χ.
ΕΥΓΙΕΙΑ, ΑΡΙΣΤΗ, ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ, ΟΜΟΝΟΙΑ), τινὲς δὲ ὀνόματα
αὐτῶν τῶν θεοτήτων (π. χ. ΔΑΜΑΤΗΡ, ΑΠΟΛ[ΛΩΝ]), ἐνῶ πάλιν
ἄλλαι εἶνε αἱ ὑπογραφαὶ τῶν χαραξάντων τὰ νομίσματα (ΑΡΙΣΤΟ-
ΞΕΝΟΣ, ΠΟΛΥ.). Αἱ δὲ διὰ μεγάλων χαρακτῆρων ἀναγεγραμμένα
ἐπιγραφαί, αἱ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψews συνήθως, εἶνε ὀνόματα ἀρ-
χόντων.

Ἡ διαφοροτρόπως καὶ ὑπὸ διάφορα ὀνόματα ἀπεικονιζομένη
θεὰ εἶνε πιθανῶς ἡ Δήμητρα ἢ Περσεφόνη.

Ἡ μετὰ κέρατος καὶ ὠτίου κριοῦ κεφαλή νεανίου δυνατὸν νὰ
παριστᾷ τὸν Λυβικὸν Διόνυσον ἢ Ἀπόλλωνα τὸν Καργεῖον, θεὸν
τῶν ἀγγελῶν καὶ ποιμνίων.

Τὰ μόνα μικρὰ νομίσματα τῆς περιόδου ταύτης φαίνεται ὅτι
εἶνε ἕκται μετὰ κερασφόρου νεαρᾶς κεφαλῆς καὶ μετ' ἄλλης πωγο-
νοφόρου καὶ κερασφόρου, ἥτις δυνατὸν νὰ εἶνε ἡ τοῦ Διὸς Ἀμ-
μωνος.

Περίοδος Δ'. Περὶ τὰ 350 330 π. Χ.

ΧΡΥΣΟΣ

Κεφ. Λευκίππου· ἐπιγρ. ΛΕΥΚΙΠΠΟΣ	Δύο στάχεις, ΣΙ [B. M. Guide, Πίν. XXIV, 14] . Ὀλκὴ 44 κ.
Κεφαλή γυναικεία μετὰ κόμης κα- ταπιπτούσης, φέρουσα στεφάνην.	ΜΕΤΑΦΟΝ Στάχυς. Ὀλκὴ 44 κ.

ΑΡΓΥΡΟΣ

Κεφ. πωγωνοφόρος τοῦ ἥρωος Λευ- κίππου μετὰ κράνους κορινθιακοῦ.	ΜΕΤΑΠΟΝΤΙΝΩΝ ἢ ΜΕΤΑ Στά- χους (Πίναξ Δ'. 4) Ρ Διστάτηρ· ὀλκὴ 240 κ.
Ὅμοιος· ἐπιγρ. ΛΕΥΚΙΠΠΟΣ	Ὅμοιος Ρ Στατήρ » 122 κ.
Ὄνόματα ἀρχόντων ΑΡΗ, ΑΜΙ, ΔΑ(ι), ΗΗ κτλ. σύμβολα δὲ ποιχίλα.	
Κεφαλὴ ἥρωος μετὰ νεοφυοῦς γενείου παραγναθίδος, φέρουσα κορινθιακὸν κράνος· ἐπιγραφὴ ΘΑΡΡΑΓΟΡΑΣ	ΜΕΤΑ Στάχους (Imhoof-Blumer, <i>Mon. Gr. Πίν. Α. 2</i>) Ρ Στατήρ.
Ἀπόλλων ἰστάμενος, μετὰ τόξου.	ΜΕΤΑ Στάχους· τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ ἐλαίας. Ἡμιστάτηρ. Ὀλκὴ 62 κ.
Γλαυξ ἐπὶ κλάδου ἐλαίας, ΣΙ	ΜΕΤΑ Στάχους. Ἡμιστάτ. ὀλκ. 49 κ.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην φαίνεται ὅτι τὸ Μεταπόντιον ἀφω-
μοίωσε τὴν νομισματοκοπείαν αὐτοῦ πρὸς τὴν τῶν Θουρίων καὶ ὅτι
παρεδέχθη σύστημα διαιρέσεως διὰ τοῦ δύο καὶ τέσσαρα ἀντὶ τοῦ
διὰ τοῦ τρία καὶ ἕξ.

Περίοδος Ε'. Περὶ τὰ 330-300 π. Χ. (ἴσως καὶ τι βραδύτερον).

Ἡ κεφαλὴ τῆς Δήμητρος (ἢ Περσεφόνης) ἐπὶ τῶν νομισμάτων
τῆς περιόδου ταύτης ἐμφανίζεται μετὰ κόμης καταπιπτούσης,
συνήθως κατὰ χρόταφον, ἐνίοτε δὲ καὶ κατ' ἐνώπιον, συνοδευομένη
ὑπὸ τοῦ ἐπιθέτου ΣΩΤΗΡΙΑ.

Ἄλλος νεώτερος τύπος εἶνε ἡ κεφαλὴ Νίκης μετὰ τῆς ἐπι-
γραφῆς ΝΙΚΑ. Ἐπὶ τῶν νεωτάτων σειρῶν ἡ ἐκτέλεσις εἶνε γενικῶς
ἀναξία τῆς συλλήψεως καὶ λίαν ἀμελῆς.

Ἀπίθανον δὲ εἶνε ὅτι ἐκόπησαν στατήρες τινὲς ὑπὸ τὸ ὄνομα
τοῦ Μεταποντίου μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Λευκανῶν, ὀλίγον πρὸ τοῦ 300
π. Χ., ἄλωςιν τῆς πόλεως, ἐπειδὴ οὐδεὶς τοιοῦτος ὑπάρχει ὀλκῆς
τοῦ ἡλαττωμένου σταθμητικοῦ κανόνος ὡς ἐν Τάραντι καὶ Ἡρα-
κλείᾳ, οὐδ' ὀνόματα ἀρχόντων ἀκέραια ἀπαντῶσιν ἐπ' αὐτῶν.

Ἐν τούτοις ἀπαντῶσιν ἡμιστάτηρες ἡλαττωμένης ὀλκῆς, αἱ
δὲ ἐπιγραφαὶ ΛΥ, ΛΥΚ κλπ. δυνατὸν νὰ σημαίνωσιν, ὅτι τὰ νομί-

σμάτα ἐκόπησαν ἐν ὀνόματι τῶν Λευκανῶν (Λυκιανῶν) Οἱ συνήθεις τύποι τῆς Ε'. περιόδου εἶνε αἱ ἐξῆς·

Κεφαλὴ Δήμητρος μετὰ στεφάνου στάχων, καὶ (α) καταπιπτούσης κόμης ἐν κατατομῇ ἢ (β) κατ' ἐνώπιον (σὺν ΣΩΤΗΡΙΑ). (γ) κόμη συνεστραμμένη· (δ) κόμη ἐν σφενδόνῃ· (ε) πέπλος πρὸς τὰ ὀπισθεν κρεμáμενός· (ς) κόμη ἐν δικτύῳ· (ζ) πεπλοφόρος.

ΜΕΤΑ κτλ. Στάχυς (Πίναξ Δ'. 5). Σύμβολα· ἄροτρον, μύρμηξ, κέρας, ἀμπορεύς, κλάδος κλήματος, τέττιξ, ἀστὴρ, Νίκη, σάτυρος, πυράγγρα, γρύψ, δίκρανον, "Ἀρτεμις, ῥόπαλον καὶ κεραυνός, βουκράνιον, φύλλον, κηρύκειον, τρίπους, μῦς, κρατήρ, κτλ. "Ἀρχοντες· ΜΑΝ, ΦΙ, ΔΙ, ΛΥ, ΑΘΑ, ΔΑ, ΠΡΟ, ΦΑ, ΚΡΙ, κτλ. [B. M. Guide, Πίν. XXXIV, 20 καὶ 21].

Κεφαλὴ Νίκης, (α) μετὰ δαφνοκοσμήτου στεφάνου (ἐπιγρ. ΝΙΚΑ), (β) μετὰ κόμης ἐν σφενδόνῃ διὰ ἀστέρων κεκοσμημένης (ΝΙΚΑ).

ΜΕΤΑ Στάχυς. Σύμβολα· Ἀκρίς, μῦς, σῖδη, ἄπιον, κτλ. "Ἀρχοντες· ΣΤ, κτλ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους κορινθιακοῦ.

ΜΕΤΑ Στάχυς. Σύμβολα· γλαυῆς καὶ ῥόπαλον.

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ ἐκ πλαγίου θεωμένη, κισσοστεφής. "Ἀρχ. ΚΑΛ

ΜΕΤΑ Στάχυς. Σύμβολα· ὄφις. "Ἀρχων ΦΙΛ

ΜΙΚΡΟΤΕΡΑ ΑΡΓΥΡΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς (ἢ Ῥώμης;) μετὰ κράνους πετρωτοῦ.

Στάχυς (ΛΥΚ ἐν μονογρ.). Σύμβολον, ῥόπαλον. Ἡμιστάτηρ, 56—49 κ.

Κεφαλὴ Διονύσου μετὰ κόμης καταπιπτούσης.

ΜΕΤΑ Στάχυς. Σύμβολον, ἄροτρον. Διώβολον, ὀλκὴ 21 κ.

ΜΕΤΑΠΟΝΤΙ Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους κορινθιακοῦ.

Στάχυς. Σύμβολα· ἄροτρον, κέρας, κλπ. Διώβολον, ὀλκὴ 21 κ.

ΧΑΛΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ.

Περὶ τὰ 350-272 π. Χ. (ἴσως καὶ τι βραδύτερον).

Ἑρμῆς θύων, ΕΥ

ΜΕ Στάχυς. Ἐπιγρ. ΟΒΟΛΟΣ Α·85

ΜΕ Κεφαλὴ Δήμητρος μετὰ κόμης ἀναδεδεμένης.

» » ΟΒΟΛΟΣ Α·8

Κεφαλὴ γυναικεία.

»

Κεφαλὴ Ἡρακλέους

»

Κεφαλή Διός.	Δύο στάχεις.
Κεφαλή Ἑρμοῦ.	Τρεῖς κόκκοι σίτου.
Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	»
Κεφαλή Ἡλίου.	»
Νεαρά κερασφόρος κεφαλή.	Στάχυς.
Κεφαλή Σιληνοῦ.	»
Κεφαλή Ἀρτέμιδος.	Κάνθαρος.
Κεφαλή Λευκίππου.	Δήμητρα μετὰ λαμπάδος.
Κεφαλή Διονύσου.	Στάχυς.
Ἄετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ.	Στάχυς καὶ κεραυνός.
Ἀθηνᾶ μαχομένη.	Γλαύξ.
Προσωπίς.	Κόκκος σίτου.
Κεφ. γυναικεία μετὰ στεφάνης.	»
Τρίπους.	» Σημεῖα ἀξίας (;) ΤΕ καὶ ΗΕ

Τῶν χαλκῶν νομισμάτων τούτων, μεγέθους 85-45, τὰ μὲν φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΟΒΟΛΟΞ εἶνε σπουδαῖα ὡς ἀποδεικνύοντα, ὅτι ὁ χαλκὸς ἐλαμβάνετο ἐν Μεταποντίῳ μᾶλλον ὡς λογιστικὸν νόμισμα. Τὰ δὲ φέροντα ΤΕ καὶ ΗΕ νομισμάτια εἶνε πιθανὸν Τεταρτημόρια καὶ Ἡμιτεταρτημόρια.

Ὁρσαντον. Ἡ ἀκριβὴς γεωγραφικὴ θέσις τῆς πόλεως ταύτης εἶνε ἄγνωστος. Τὰ νομίσματα αὐτῆς ὄντα χαλκᾶ ἀπενεμήθησαν ὑπὸ τοῦ Sambon (*Mon. de la presqu'île italique*) εἰς τὴν βραχεῖαν περίοδον τῆς αὐτονομίας, ἧς ἀπῆλυσαν κατὰ τὰ 330-325, διαρκούντων τῶν πολέμων Ἀλεξάνδρου τοῦ Μολοσσοῦ κατὰ τῶν βαρβάρων τούτων, αἱ μικραὶ Ἑλληνικαὶ πόλεις αἱ φόρου ὑποτελεῖς τοῖς Λευκανοῖς καὶ Βρεττίοις.

Κεφ. Ἀρτέμιδος μετὰ φαρέτρας.	ΟΡΣΑΝΤΙΝΩΝ Ἀπόλλων ἱσταμένος . . Α·6
Κεφαλή νεαροῦ Διονύσου.	» Δήμητρα ἱσταμένη . Α·7
Κεφαλή γυναικεία.	» Γυνὴ θηλάζουσα βρέφος Α·7

Ποσειδωνία. Ἡ πόλις αὕτη ἐκτίσθη ὑπὸ τῆς Συβάρεως κατὰ τὴν ἐβδόμην πρὸ Χ. ἑκατονταετηρίδα. Τὰ ἀρχαιότερα δὲ τῶν

νομισμάτων αὐτῆς ὁμοιάζουσι μὲν τὴν κατασκευὴν πρὸς τὰ τῶν ἄλλων Ἀχαικῶν πόλεων, ἀλλὰ διαφέρουσι κατὰ δύο τινὰ σπουδαῖα σημεῖα, δηλαδή κατὰ σταθμὸν καὶ σύστημα διαιρέσεως ἀκολουθοῦντα κατ' ἀμφοτέρω τὸν Καμπανικὸν σταθμητικὸν κανόνα τῆς γείτονος Φωκαϊκῆς ἀποικίας Ὑέλης (Στατῆρες 118 κ. Δραχμαὶ 59 κ. τὸ πολὺ).

Περίοδος Α'. Περὶ τὰ 550-480 π. Χ.

ΠΟΜ Ποσειδῶν γυμνὸς μετὰ χλαμύδος ἐλευθέρως ἀπὸ τῶν ὤμων αὐτοῦ κρεμαμένης, τρίαῖαν κραδαίνων. Θαλάσσιον τέρας ἢ πρίστις παρακολουθεῖ ἐνίοτε ὡς σύμβολον τὸν τύπον.

ΠΟΜ (ἐπ' ἀριστερά). Ὁ αὐτὸς τύπος ἐγγλυφός. (Πίναξ Θ'. 2).

Τινὰ τῶν νομισμάτων τῆς περιόδου ταύτης φέρουσι καὶ δευτέραν ἐπιγραφὴν FSSM(FIIΞ), ἣτις ὡς νομίζει ὁ Millingen (*Considerations* σελ. 45), ἴσως ἀναφέρεται εἰς συμμαχίαν μεταξὺ Ποσειδωνίας καὶ Φιστελίας (σελ. 55). ἄλλοι ἐκλαμβάνουσιν αὐτὴν ὡς ὄνομα τοῦ ποταμοῦ Ἴς (τανῦν Juncarella), τοῦ ὑπὸ Λυκόφρωνος μνημονευομένου.

Περίοδος Β'. Περὶ τὰ 480-400 π. Χ.

Ἐνωρὶς κατὰ τὴν Ε'. πρὸ Χ. ἑκατονταετηρίδα συνέβη πλήρης μεταβολὴ ἐν τῇ νομισματοκοπίᾳ τῆς Ποσειδωνίας. Ὁ Καμπανικὸς σταθμητικὸς κανὼν ὑπεχώρησε πρὸ τοῦ Ἀχαικοῦ, τῆς ὀλκῆς τοῦ στατῆρος αὐξηθείσης εἰς 126 κ., ἐνῶ τρίται (42 κ.), ἕκται (21 κ.) καὶ δωδέκαται (11 κ.) ἀντικατέστησαν τὰς ἀρχαιοτέρας ἡμισείας. Ἡ κατασκευὴ τῶν νομισμάτων τῆς δευτέρας ταύτης κλάσεως εἶνε παχεῖα καὶ συμπαγής, οἱ δὲ τύποι ἀνάγλυφοι ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄψεων τοῦ νομίσματος. Ἐπιγρ. ΠΟΜΕΣΔΑΝΣΑΤΑΜ (Ποσειδωνιάτας) κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον συντετμημένως.

Ποσειδῶν τρίαῖαν κραδαίνων.

| Ταῦρος (Πίν. Δ'. 6). Ρ Στατῆρ, 126 κ.

Ἐνταῦθα ὁ ταῦρος ἀναφέρεται εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ποσειδῶνος. Ἐπὶ ἐνὸς κέρματος ἀναγινώσκεται ἡ ἐπιγραφὴ ΜΕΙΛΑ (ἐπ' ἀ-

ριστερά), οὕσα πιθανῶς τὸ ὄνομα πόλεως τινος Σειλάρου ἢ Σιλαρίας ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ τοῦ ἀποτελοῦντος τὸ μεταξὺ Λευκανίας καὶ Καμπανίας ὄριον. Τοιαῦται συμμαχίαι χαρακτηρίζουσι τὰ νομίσματα τῶν Ἀχαικῶν πόλεων τῆς Ἰταλίας κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἡ δὲ Σείλαρος, ἂν παραδεχθῶμεν τὴν ὑπαρξίν αὐτῆς, δὲν θὰ εἶνε οὐδόλως ἡ μόνη πόλις τῶν μερῶν τούτων, ἡ μὴ ἀναφερομένη παρά τινος τῶν ἱστορικῶν.

Περὶ δὲ τὰ τέλη τῆς Ε'. ἢ τὰς ἀρχὰς τῆς Δ'. ἑκατονταετηρίδος νέος τις τύπος, ἡ κατ' ἐνώπιον κεφαλὴ τῆς Ἑρας, ἣτις εἶνε Ἑρα ἢ Ἀρεία τοῦ γειτονικοῦ καὶ ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Σειλάρου ποταμοῦ κειμένου ναοῦ, ἐγένετο παραδεκτὸς ἐν Ποσειδωνίᾳ, ὁπόθεν ἐξηπλώθη ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Φιστελίας, Ὑέλης καὶ Νεαπόλεως.

Κεφαλὴ Ἑρας κατ' ἐνώπιον. | ΠΟΜΕΙΔ Ταῦρος . . R Στατήρ.

Αὕτη δ' εἶνε ἐπίσης ἡ ἐποχὴ, εἰς ἣν ἀνήκουσι τὰ χαλκᾶ νομίσματα, τὰ ὁμοιάζοντα κατὰ τὸ πλεῖστον κατὰ τύπους πρὸς τὰ φέροντα Ποσειδῶνα καὶ ταῦρον ἀργυρᾶ, ἔχοντα δὲ τὴν ἐπιγραφὴν ΠΟΜΕΣ ἢ συχνότερον ΠΟΞΕΙΔ. Εἶνε δὲ ταῦτα τὰ τελευταῖα κοπέντα ἐν Ποσειδωνίᾳ νομίσματα πρὸ τῆς ὑπὸ τῶν Λευκανῶν περὶ τὰ 408-390 ἀλώσεως αὐτῆς. Ὑπὸ τῶν Λευκανῶν δὲ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως διαφθαρὲν ἐγένετο Παιστὸς (Paestum).

Παιστός. Τὰ νομίσματα τῆς Παιστοῦ, δι' οὗ ὀνόματος οἱ βάρβαροι Λευκανοὶ ἐδήλουν τὴν Ποσειδωνίαν ὅτε ἡ ἀρχαία καὶ πλουσία Ἑλληνικὴ πόλις περιῆλθεν εἰς χεῖρας αὐτῶν περὶ τὰ 400-390 π. Χ., εἶνε πάντα νεωτέρας ἐποχῆς. Πράγματι δ' εἶνε ἀμφίβολον, ἂν νομίσματά τινα ἐκόπησαν ἐνταῦθα πρὸ τῆς ἐν ἔτει 273 π. Χ. ἀποικίσεως τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων. Ἡ νομισματοκοπία τῆς Παιστοῦ δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς τὰς ἐξῆς τάξεις:—

A'. Περί τὰ 300-268 π. X., μεθ' Ἑλληνικῶν
καὶ ἡμελληνικῶν ἐπιγραφῶν.

ΠΑΙΣΤΑΝΟ	Κεφαλὴ νεαροῦ ποτα- μίου θεοῦ κερασφόρος καὶ καλὰ- μοις ἐστεμμένη ἢς ὀπισθεν κύκνος.	Οἱ Διόσκουροι ἔφιπποι (Sambon Πίν. XX, 26) Ρ Στατήρ 111 κ.
Κεφαλὴ Ποσειδῶνος.		ΠΑΙΣΤΑΝΟ Ἑρως πτερωτὸς ἐπὶ δελφίνος. Α ·85
»		ΠΑΙ Δελφίς Α ·5
Κεφαλὰ Διοσκούρων.		Π » Α ·45

Τὰ νομίσματα ταῦτα δυνατόν νὰ ἐκόπησαν ὑπὸ τῶν Λευκανῶν
ἢ ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους πρὶν ἢ ἐν ἔτει 266 π. X. ὑπὸ τῶν Ῥω-
μαίων ἀπαγορευθῇ ἡ νομισματοκοπία τοῦ ἀργύρου.

B'. 268-89 π. X., μετὰ ΠΑΙΣ καὶ σημείων ἀξίας.

<i>Semis.</i>	Κεφαλὴ Ποσειδῶνος.	Τρίαινα.
<i>Triens.</i>	Κεφ. Διονύσου νεαροῦ.	Κέρας.
<i>Quadrans.</i>	Κεφαλὴ Ποσειδῶνος.	Δελφίς.
<i>Sextans.</i>	»	»
»	Κεφαλὴ Δήμητρος.	Προτομὴ κάπρου ἢ κάπρος ἄρτιος.
<i>Sescuncia.</i>	»	Λύκος.
<i>Uncia.</i>	Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.	Στάχυς.

Γ'. Μετὰ ΡΑΕΣ καὶ σημείων ἀξίας.

<i>Semis.</i>	Κεφαλὴ Ποσειδῶνος.	Ἄγκυρα καὶ πηδάλιον.
»	»	Πρῶρα καὶ δελφίς.
<i>Triens.</i>	Κεφαλὴ Διονύσου.	Κέρας.
»	Ἀσπίς.	» καὶ κεραυνός.
»	»	»
»	Λέων.	»
<i>Sextans.</i>	Κεφαλὴ Δήμητρος.	Προτομὴ κάπρου.
<i>Sescuncia.</i>	»	Λύκος.

Δ'. Μετὰ ΡΑΕ, κτλ., σημείων ἀξίας καὶ ὀνομάτων διάνδρων
καὶ ἄλλων δημοτικῶν ἀρχόντων.

Ἡ σειρὰ αὕτη κατέρχεται μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Αὐγούστου

καὶ Τιβερίου. Ἐπειδὴ δὲ τῇ Παιστῶ, διὰ λόγους εἰσέτι ἀγνώστους, ἐπετράπη δι' εἰδικῆς ἀδείας τῆς Ῥωμαϊκῆς Συγκλήτου νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν κοπὴν μικρῶν χαλκῶν νομισμάτων ἐπὶ μακρὸν ἀφ' ὅτου τὸ προνόμιον τοῦτο ἀφηρέθη ἐξ ὅλων τῶν ἄλλων ἰταλικῶν πόλεων, τὰ ἐπὶ τῶν ὀψίμων Παιστινῶν νομισμάτων γράμματα P. S. S. C. σημαίνουνσι *Paesti Signatum Senatus Consulto*.

Παλ... Μολ... Πόλεις ἀβέβαιοι, πιθανῶς ἐν Λευκανίᾳ. Περὶ τὰ 550-480 π. Χ. Κατασκευὴ λεπτὴ παροψιδόμορφος.

ΛΑΓ Κάπρος.

(Πίναξ Θ'. 3)

ΛΟΜ Κάπρος ἑγγλυφός

. Ρ Στατήρ 122 κ.

Σῆρις καὶ Πυξοῦς. Ἡ ἐκ τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ κληθεῖσα Σῆρις πόλις, κατεῖχεν εὐφορον χώραν παρὰ τὸν κόλπον τοῦ Τάραντος. Ἡ ἱστορία δὲ αὐτῆς περιβάλλεται ὑπὸ σκότους πολλοῦ. Φαίνεται ὅτι εἰς τὰ μέρη ταῦτα ὑπῆρχεν κατ' ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν πόλις καλουμένη Σῆρις· ἀλλ' ἡ πόλις, ἥς ἔχομεν νομίσματα, ἦτο μεταγενεστέρα Ἰωνικὴ ἀποικία, ἥς ἡ ἰδρυσις ἀνάγεται εἰς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ ἐβδόμου αἰῶνος. Ἡ Ἰωνικὴ αὕτη πόλις ἡμιλλᾶτο κατὰ πλοῦτον καὶ πολυτέλειαν πρὸς τὰς ἰσχυροτέρας τῶν γειτόνων αὐτῆς Ἀχαϊκῶν πόλεων. Ἐσώζετο δὲ ἀκόμη κατὰ τοὺς χρόνους τῆς βασιλείας Κλεισθένους τοῦ Σικυωνίου ἐν ἔτει 584 π. Χ. ἐπειδὴ εἰς τῶν πολιτῶν αὐτῆς ἦτο ἐκ τῶν μνηστήρων τῆς Ἀγαρίστης (Ἡροδ. VI, 127).

Ὀλίγον μετὰ ταῦτα, ἥτοι περὶ τὰ 570-560 π. Χ., ἐγένετο ἡ πόλις αὕτη σημεῖον συγχρόνου ἐπιθέσεως ἐκ μέρους τῶν ἀντιπάλων αὐτῆς Ἀχαϊκῶν πόλεων, Μεταποντίου, Συβάρεως καὶ Κρότωνος, αἵτινες κατώρθωσαν νὰ ἐξαναγκάσωσιν αὐτήν, νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Ἀχαϊκὴν συμμαχίαν.

Τοῦτο τεκμηριοῦται ἐπαρκῶς ὑπὸ τῶν νομισμάτων αὐτῆς, ἐπειδὴ ταῦτα δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς ἐποχὴν ἀρχαιότεραν τοῦ 560 π. Χ. εἶνε δὲ κατὰ πάντα ὅμοια πρὸς τὰ τῆς Συβάρεως. Εἶνε δὲ ταῦτα ὡσαύτως πολύτιμα ἱστορικὰ μνημεῖα,

ἐπειδὴ ἀποκαλύπτουσιν ἡμῖν τὴν κατὰ τὸν Γ'. π. Χ. αἰῶνα ὑπαρ-
ξιν τῆς πόλεως Πύξου, ἰδρυμένης ἐπὶ τῆς ἀντιθέτου δυτικῆς
παραλίας τῆς Βρεττίας χερσονήσου. Οὕτω αἱ χῶραι τῆς Σίριδος καὶ
Πύξου παρέκειντο πιθανῶς ἀλλήλαις, τοῦθ' ὅπερ δύναται νὰ χρη-
σιμεύσῃ πρὸς ἐξήγησιν τῆς μεταξὺ αὐτῶν νομισματικῆς συμμαχίας.

ΜΟΙΛΡΛΜ (Σιρίνος). Ταῦρος στρε-
φόμενος.

ΠΥΧΟΕΜ (Πυξόες). Ὁ αὐτὸς τύ-
πος ἐγγλυφος. Ρ Στατῆρ 120 κ.

B. M. Guide, Πίν. VIII, 14.

Πυξόες (Πυξοῦς) εἶνε τὸ ὄνομα τῆς πόλεως κατὰ πτώσιν
ὀνομαστικὴν, Σιρῖνος δὲ ὡς Λαῖνος, Ποσειδωνιάτας κλπ. εἶνε ἐπί-
θετον ἐπίσης κατὰ πτώσιν ὀνομαστικὴν, ἀναφερόμενον πρὸς λέ-
ξιν τινὰ ἐξυπακουομένην, οἷον *σιατῆρ* κλπ. Ἡ Πυξοῦς, ἥν
τὸ σπουδαῖον τοῦτο νόμισμα δηλοῖ οὖσαν εἰς στενὰς ἐμπορικὰς
σχέσεις πρὸς τὴν Σῆριν περὶ τὰ 560-500 π. Χ., δὲν ἀναφέρεται
πρὸ τοῦ 471 π. Χ., ὅτε λέγεται, ὅτι ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ τυράννου
τῆς Μεσσηνίας Μικύθου. Ἐν τούτοις ἡ ἐκ τῶν νομισμάτων ἐνάρ-
γεια ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ μαρτυρία αὕτη εἶνε ἐσφαλμένη καὶ ὅτι
ἀδύνατον ὁ Μίκυθος νὰ ἦτο ὁ πρῶτος κτίστης τῆς πόλεως ταύτης
(De Luynes, *Nouv. Annales* I σελ. 395), ἥτις μετὰ τὴν ἔτει
510 π. Χ. καταστροφὴν τῆς Συβάρεως περιέπεσε πιθανῶς εἰς
παρακμὴν ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς καταστροφῆς τῆς ἀρχαίας Ἀχαϊ-
κῆς συμπολιτείας.

Σύβαρις. Περὶ τῆς ἀρχαίας ἱστορίας τῆς μεγάλης ταύτης
Ἀχαϊκῆς πόλεως ἴδε τὴν εἰσαγωγὴν. Ἡ νομισματοκοπία αὐτῆς,
ἀρχομένη κατὰ τὸν Γ'. αἰῶνα, ἀποτελεῖται ἐκ τῶν ἐξῆς κατηγοριῶν
Ἐπιγραφαὶ ΜΝ, ΜΝΒ, ΜΝΒΑ(=ΞΥΒΑ), συνήθως ἐπ' ἀριστερά.

Ταῦρος στρέφων τὴν κεφαλὴν.
(Πίναξ Θ'. 4)

Ὅμοίως.

Ὅμοίως.

Ὁ αὐτὸς τύπος ἐγγλυφος.
Στατῆρες (126 κ.). Τρίται (42 κ.).
Ἀμφορεύς, ἐγγλυφος. Ἑκται (21 κ.).
Ἄνευ τύπου. Ἐπιγρ. Μ
V Δωδέκαται (10 κ.).

Οἱ ἐκ τῆς Συβάρεως πρόσφυγες, οἱ μετὰ τὴν ἐν ἔτει 540 π.Χ. καταστροφὴν τῆς πόλεως αὐτῶν εὐρόντες ἄσυλον ἐν Λάφῳ, Ποσειδωνίᾳ καὶ Σκιδῶνι, ἐπανῆλθον ἐν ἔτει 453 π.Χ. καὶ ἔκτισαν ἐκ νέου τὴν ἐρειπωθεῖσαν πόλιν αὐτῶν, εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς ἀρχαίας πόλεως. Ἀλλ' ἡ νέα Σύβαρις βραχείας μόνον ζωῆς ἀπήλαυσεν, ἐπειδὴ οἱ Κροτωνιάται, φθονήσαντες τὴν ἀναγέννησιν τῆς ἀρχαίας αὐτῶν ἐχθρᾶς ἐξεδίωξαν ἐν ἔτει 448 π.Χ. τοὺς ἀτυχεῖς ἀποίκους καὶ κατέσκαψαν ἐκ θεμελίων τὰ νεόκτιστα αὐτῶν τεῖχη. Μολαταῦτα τὸ βραχὺ τοῦτο ἐξαετὲς διάστημα ἀφῆκεν ἡμῖν νομισματικά μνημεῖα, ἐπειδὴ μόνον εἰς τοὺς χρόνους τούτους δυνάμεθα νὰ ἀποδώσωμεν τὰ ἐξῆς νομίσματα: —

Περὶ τὰ 453-448 π.Χ.

Ταῦρος ἱστάμενος.

ΜΝ, ΜΝΒ ἢ ΜΝΒΑ (ἐπ' ἀριστερά).

Ποσειδῶν τὴν τρίαιναν αὐτοῦ κραδαίνων. Ἔκται (;) ὀλκῆς 25-17 κ.

Ποσειδῶν τρίαιναν κραδαίνων.

Πτηνὸν (περιστερά;). Ἔκται ὀλ. 20 κ

Ἐν συμμαχίᾳ μετὰ τῆς Ποσειδωνίας.

ΝΜ Ποσειδῶν τρίαιναν κραδαίνων.

ΜΟΠ Ταῦρος ἱστάμενος
. Ἔκται, ὀλκῆ 13·1 κ.

Τὰ συμμαχικά ταῦτα νομίσματα εἶνε τρανὴ ἀπόδειξις ὅτι, ἡ Ποσειδωνία συνέπραξεν εἰς τὴν ἐκ νέου ἀποίκισιν τῆς Συβάρεως. Ὀλίγα τινὰ ἔτη κατόπιν οἱ Συβαρίται φυγάδες ἔπεισαν τοὺς Ἀθηναίους νὰ συνδράμωσιν αὐτοὺς εἰς ἑτέραν ἀπόπειραν πρὸς ἀνέγερσιν τῆς ἀτυχοῦς πόλεως, τὴν φορὰν δὲ ταύτην τὸ σχέδιον κατέληξεν εἰς λαμπρὰν ἐπιτυχίαν, δηλαδὴ τὴν ἐν ἔτει 443 π.Χ. θεμελίωσιν τῆς μεγάλης πανελληνίου ἀποικίας τῶν Θουρίων. Ἐν τούτοις τὸ Συβαριτικὸν στοιχεῖον ἐν τῇ νέᾳ ἀποικίᾳ ὑπερεκοντίσθη κατὰ πολὺ ὑπὸ τῶν ἐξ ἄλλων χωρῶν ἀποίκων, ἐγένετο δὲ τόσον μισητὸν τῷ δήμῳ διὰ τῆς ἀντιποιήσεως τῆς διευθύνσεως ἐν τῇ διεξαγωγῇ τῶν ὑποθέσεων (Διοδώρ. XII. 1), ὥστε ἠναγκάσθη νὰ ἀποσυρθῇ εἰς τρίτην τινὰ τοποθεσίαν παρὰ τὸ στόμιον τοῦ ποταμοῦ

Τράεντος ἔνθα ἔκτισεν ἑτέραν ἰδίαν πόλιν, ἣτις ἀφῆκεν ἡμῖν ὡσαύτως νομίσματα ὁμοιάζοντα κατὰ τύπους πρὸς τὰ τῶν Θουρίων, ἐξ οὗ συμπεραίνει τις, ὅτι, ἂν καὶ ἐξώσθη ἐκ τῆς νέας Ἀθηναϊκῆς ἀποικίας, ἐξηκολούθησε διατηροῦσα μετ' αὐτῆς ἐμπορικὰς σχέσεις. Οὕτω ἡ νέα Σύβαρις φαίνεται ὅτι ὑπῆρξεν ὀλίγον τι μείζον παραρτήματος τῆς Συβάρεως. Ἡ νομισματικὴ αὐτῆς ἀδύνατον νὰ διήρκεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ἐπειδὴ εἶνε ὁμοιόμορφος κατὰ τεχντροπίαν. Ἀποτελεῖται δὲ ἐκ τριτῶν, ἐκτῶν καὶ δωδεκάτων τοῦ ἀρχαίου Ἀχαικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος.

Περὶ τὰ 443 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους κορινθιακοῦ ἐλαίᾳ ἐστεμμένον. [B. M. Cat. Ital. σ. 286.]	ΣΥΒΑΡΙ Ταῦρος στρεφόμενος ἢ κυρίσων, ὡς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τοῦ Θουρίου. $\mathcal{P}$ Τρίτη, ὀλκὴ 42 κ.
Ὅμοίως.	ΣΥΒΑ Ταῦρος στρεφόμενος $\mathcal{P}$ Ἑκτη, ὀλκὴ 21 κ.
Ὅμοίως.	» Κεφαλὴ ταύρου . . . $\mathcal{P}$ Δωδεκάτη, ὀλκὴ 10 κ.

Υἑλλη. Αὕτη ἔκειτο ἐπὶ τῆς Τυρρηνικῆς θαλάσσης, περὶ τὰ εἴκοσι μίλια πρὸς νότον τῆς Ποσειδωνίας, ἰδρυθεῖσα περὶ τὰ 540 π. Χ. ὑπὸ Φωκαέων, προτιμησάντων νὰ ἐγκαταλείπωσιν ἐκουσίως τὴν ἰδίαν αὐτῶν χώραν τοῦ νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τοὺς Πέρσας. Φαίνεται δ' ὅτι ἐκόμισαν μεθ' ἑαυτῶν εἰς τὴν νέαν πατρίδα τὸ οἰκεῖον αὐτοῖς ἐν Ἀσίᾳ σταθμητικὸν σύστημα, ἥτοι τὴν δραχμὴν τῶν 60-58 κ. μετὰ τοῦ Ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου, ἐπειδὴ τὰ γράμματα Η καὶ Ω ἐμφανίζονται ἐπὶ τῶν ἀρχαιοστ. ἐνεπιγράφων νομισμάτων τῆς Υἑλλης.

Περίοδος Α'. Περὶ τὰ 540-500 π. Χ.

Ἄνευ ἐπιγραφῆς. Προτομὴ λέοντος καταβροχθίζοντος λείαν.	Ἐγκοιλὸν τετράγωνον . . . $\mathcal{P}$ Δραχμὴ 60-58 κ. $\mathcal{P}$ Ὀβολὸς 18-8 κ.
---	--

Τὰ ἀρχαῖα ταῦτα νομίσματα ἀποδίδονται εἰς τὴν Υἑλλην οὐχὶ μόνον ἕνεκα τοῦ τύπου αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ διότι πολλάκις ἀνευρέθησαν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ.

Περίοδος Β'. Περὶ τὰ 500-450 π. Χ.

Ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ ἐμφανίζεται τὸ πρῶτον ἐν Ὑέλῃ τὸ δί-
δραχμον: —

Κεφαλὴ λέοντος.

Ἄνευ ἐπιγραφῆς. Κεφαλὴ γυναικεῖα
ἀρχαϊκῆς τεχνοτροπίας, τῆς κόμης
ὀπισθεν πρὸς τὰ ἄνω συνεστραμ-
μένης.

Λέων, ἄνω αὐτοῦ Β.

(Πίναξ Δ'. 9)

ΥΕΛΗ ἢ ΥΕΛΗΤΩΝ Ὁμοία κε-
φαλῇ, ἢ τεχνοτροπίας κατὰ τι μετα-
γενεστέρας. Ρ Δίδραχ. ὀλκ. 126 κ.

Κεφαλὴ γυναικεῖα μετὰ διαδήμα-
τος ἐκ κόκκων, καὶ κόμης ὀπισθεν
πρὸς τὰ ἄνω συνεστραμμένης. Τε-
χνοτροπίας δὲ μεταβατικῆς.

ΥΕΛΗΤΕΩΝ Λέων ἄνω συνήθως
πτηγνὸν ἱπτάμενον.

[B. M. Guide, Πίν. XV, 8.]

Ρ Δίδραχμον, ὀλκῆς 118 κ.

Κεφαλὴ γυναικεῖα ἀρχαϊκῆς ἢ μετα-
βατικῆς τεχνοτροπίας.

ΥΕΛΗ Γλαυξ ἐπὶ κλάδου ἐλαίας .
Ρ Δραχμή, ὀλκῆ 60 κ.

Περίοδος Γ'. Περὶ τὰ 450-400 π. Χ.

Δίδραχμα καὶ δραχμαὶ ὁμοίων τύπων, ἀλλὰ τεχνοτροπίας
μᾶλλον προηγμένης.

Περίοδος Δ'. Περὶ τὰ 400-268 π. Χ.

Λέων.

Κεφαλὴ γυναικεῖα τελειοτάτης τε-
χνοτροπίας, ὁμοίας δὲ πρὸς τὴν τῶν
μεγάλων νομισμάτων τῶν Συρα-
κουσῶν ὑπογραφῇ Φ . . . (ἴδε σελ.
94) Ρ Δίδραχ. 118 κ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους ἐλαιο-
στεφοῦς ἢ πλουσίως κεκοσμημέ-
νου διὰ Γρυπός, Πηγάσου, κτλ. Ἐπί-
τινων κομματίων ἢ κεφαλὴ παρί-
σταται κατ' ἐνώπιον. Ἐπὶ τοῦ
κράνους ὀρῶνται συνήθως τὰ
ὀνόματα τῶν σφραγιδολύφων
ΚΛΕΥΔΩΡΟΥ, ΦΙΛΙΞΤΙΩΝΟΣ,
ΗΡΑ, κτλ.

ΥΕΛΗΤΩΝ Λέων περιπλανώμενος,
καταβροχθίζων λείαν, ἢ ἐπιπίπτων
ἐλάφῳ. Ἐν τῷ πεδίῳ διάφορα
γράμματα καὶ σύμβολα. [Πίναξ
Δ'. 10 καὶ B. M. Guide, Πίν.
XXXIV, 23 καὶ 24]
Ρ Δίδραχ. 118 κ.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους ἐλαιο- στεφοῦς.	ΥΕΛΗ Γλαυξ ἐπὶ κλάδου ἐλαίας ρ Δραχμὴ 59 κ.
Κεφαλή γυναικεία.	ΥΕΛΗ Γλαυξ μετ' ἀναπεπταμένων πτερύγων ρ 16 κ.

Καθ' ἅπασαν τὴν τετάρτην ἑκατονταετηρίδα, ὁ ἐν κυκλοφορίᾳ ἄργυρος συνίσταται, ὡς ἐν Καμπανίᾳ, κυρίως ἐκ διδράχμων, τῶν μικροτέρων κλασμάτων σπανίως ἀπαντώντων.

Τινὰ δὲ τῶν νομισμάτων τῆς πόλεως ταύτης εἶνε μεγάλης καλονῆς.

ΧΑΛΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ. *Περὶ τὰ 350-250 π. Χ.*

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα ἀνήκουσι κυρίως εἰς τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς τετάρτης καὶ εἰς τὸ πρῶτον ἥμισυ τῆς τρίτης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους ἐλαιο- στεφοῦς.	ΥΕΛΗ Προτομή λέοντος καταβρο- χθίζοντος λείαν . . . Α ·8
Κεφαλή νεαροῦ Ἡρακλέους ἐν λεοντῇ.	» Γλαυξ ἐπὶ κλάδου ἐλαίας Α ·6
Κεφαλή Διός.	» Γλαυξ μετ' ἀναπεπταμένων πτερύγων Α ·5

Πάντων νεώτερα εἶνε τὰ ἐξῆς νομίσματα:—

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.	ΥΕΛΗ Τρίπους Α ·5
Κρανοφόρος κεφαλή ἀγροίκου τέχνης.	» » Α ·5

Πόλις ἀμφίβολος τῆς Λευκανίας.

Ἀσί...

Περὶ τὰ 550-500 π. Χ.

ῬΜΑ (ἐν τῷ ἐξέργῳ). Ταῦρος στρέ- φων τὴν κεφαλὴν, ἐπὶ τῆς ῥάχews δὲ αὐτοῦ ἀκρίς.	Ἄνευ ἐπιγραφῆς. Ὁ τύπος τοῦ ἐμ- προσθεν ἐγκοίλως. ρ ὀλκὴ 124 κ.
--	--

Ἀναμφίβολος φαίνεται ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ σπανίου τούτου νομίσματος τοῦ ἀνήκοντος βεβαίως εἰς τινα πόλιν τῆς μεταξὺ Συδάρεως καὶ Λευκανίας παραλίας, ἧς ὁμως τὸ ὄνομα (Ἀσία;) δὲν διεσώθη μέχρις ἡμῶν.

ΒΡΕΤΤΙΑ

Ἡ ἱστορία τῆς νομισματοκοπίας τῆς Βρεττιανῆς χερσονήσου χωρίζεται εἰς τὰ ἐξῆς σαφῶς διακεκριμένα τμήματα: —

(Α) Τὰ ἀρχαῖα νομίσματα Κρότωνος, Καυλωνίας καὶ Ῥηγίου πρὸ τῆς 480 π. Χ.

(Β) Τὰς πλουσίας καὶ ποικίλας κοπὰς τῶν αὐτῶν πόλεων σὺν τοῖς ἐξαιρέτοις ἔργοις τῶν νομισματοκοπειῶν τῆς Πανδοσίας καὶ Τερίνης ἐκτεινομένης δὲ διὰ μέσου τῆς καλλίστης ἐποχῆς τῆς Ἑλληνικῆς καλλιτεχνίας μέχρι τῆς ἐποχῆς τῆς εἰσβολῆς τῶν Λευκανῶν καὶ τῆς μεγάλης καταστροφῆς ἣν ὑπέστησαν ἐν ἔτει 388 π. Χ. αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος ὑπὸ τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν. Ἐξ ὧν τῶν ἀργυροκοπούντων κρατῶν μόνη ἡ Κρότων περιεσώθη ἐκ τῆς γενικῆς καταστροφῆς τῆς ὀλεθρίας ταύτης ἐποχῆς.

(Γ) Τὸ Λοκρικὸν νομισματοκοπεῖον αὐξάνει ἀκολούθως κατὰ σπουδαιότητα περὶ τὰ μέσα τῆς τετάρτης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος καὶ μετὰ τῆς Κρότωνος προμηθεύει ἐπαρκῆς ἐφόδιον ἀργυρῶν νομισμάτων πρὸς πᾶσαν τὴν Βρεττίαν μέχρι τοῦ πολέμου τοῦ Πύρρου, ἐνῶ πρὸς τὸ μετὰ τῆς Σικελίας ἐμπόριον ἐγένετο δεκτὸς ὁ Κορινθιακὸς στατῆρ ὡς τὸ προσφορώτατον μέσον συναλλαγῆς. Τὰ νομίσματα ταῦτα ἐκόπτοντο εἰς μέγαν ἀριθμὸν ἐν Λοκροῖς, φειδωλότερον δὲ εἰς τὰς ὑποτελεῖς πόλεις Ῥήγιον, Τέριναν καὶ Μέσμαν ἢ Μέδμαν.

(Δ) Οἱ Βρέττιοι μετὰ τὸ 272 π. Χ., ἐπὶ τῆς ὑποταγῆς αὐτῶν τῇ Ῥώμῃ, φαίνεται ὅτι ἔλαβον ὡς δικαίωμα ἀποκλειστικὸν τὴν νομισματοκοπίαν χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, τῶν λίαν σπανίων ἀργυρῶν νομισμάτων τοῦ Ῥηγίου τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν περὶ ὁδὸν ταύτην κοπέντων μόνον χάριν τοῦ Σικελικοῦ ἐμπορίου, ὡς δεικνύει ἡ ὁλκὴ αὐτῶν. Ἐν τούτοις εἰς πάσας τὰς ἄλλας πόλεις ἐπετράπη νὰ κόπτωσι χαλκᾶ νομίσματα μέχρι τοῦ ἐν ἔτει 203 π. Χ. τέλους τοῦ δευτέρου Καρχηδονικοῦ πολέμου.

(Ε) Ἐκτοτε τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῆς Πετηλίας, Οὐιβῶνος (Ἰππωνίου) Οὐαλεντίας, τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ἡμιουγγαίου συστήματος μετὰ σημείων ἀξίας, καὶ τὰ τοῦ Ῥηγίου τοῦ σταθμητικοῦ κανόνος τῆς Σικελικῆς λίτρας, ἦσαν τὰ μόνα ἀπομείναντα πρὸς ἀναπλήρωσιν τῶν ὠραίων σειρῶν τῶν παρελθουσῶν ἐποχῶν, μέχρις οὗ ἐν ἔτει 89 π. Χ., ὁ νόμος τοῦ Πλαυτίου Παπυρίου κατήργησε πᾶσαν νομισματοκοπίαν ἐν Ἰταλίᾳ ἐκτὸς τῆς Ῥωμαϊκῆς.

Ὁ ἐπόμενος πίναξ εἶνε χρονολογικὴ σύνοψις τῆς νομισματοκοπίας τῶν Βρεττίων ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων μέχρι τῶν νεωτάτων χρόνων:—

550-480	480-388	388-356	356-332	332-300	300-272	272-203	203-89
					Βρέττιοι (·)	Βρέττιοι	Οὐαλεντία
Καυλωνία	Καυλωνία	Ἰππώνιον	Ἰππώνιον	Ἰππώνιον	Ἰππώνιον (·)		
Κρότων	Κρότων	Κρότων	Κρότων	Κρότων			
		Κωνσεντία	Λοκροί *	Λοκροί *	Λοκροί	Λοκροί	
			Μέδμα *	Μυστία			
	Πανδοσία					Νουκερία	
Ῥήγιον	Ῥήγιον		Ῥήγιον *	Ῥήγιον	Ῥήγιον	Πειηλία	Πειηλία
	Τέμεσσα					Ῥήγιον	Ῥήγιον
	Τέρρινα	Τέρρινα	Τέρρινα *			Τέρρινα	

Σημ. — Τὰ νομίσματα τῶν πόλεων, ὧν τὰ ὀνόματα σημειοῦνται διὰ κυρτῶν χαρακτῆρων, εἶνε ἅπαντα χαλκᾶ. *Ο δὲ ἀστερίσκος δηλοῖ, ὅτι πρὸς τὰ τῆς ἐγγχωρίου κυκλοφορίας νομίσματα ἐκόπησαν ὡσαύτως Κορινθιακοὶ στατῆρες.

Βρέττιοι. Ὁ λαὸς οὗτος τῶν αὐτοχθόνων κατοίκων τῆς χερσονήσου, ἥτις κατόπιν ἔλαβε τὸ ὄνομα αὐτῶν, ἀπηλευθερώθη τῆς ἀπὸ τῶν Λευκανῶν ἐξαρτήσεως ἐν ἔτει 356 π. Χ. Προϊόντος δὲ

τοῦ χρόνου κατέκτησαν τινὰς τῶν παράλιων Ἑλληνικῶν πόλεων, ὥς δὲ τὰ νομίσματα αὐτῶν μαρτυροῦσιν, προσεκτήσαντο τὴν γλῶσσαν καὶ κατὰ τι τὰς τέχνας, τὴν θρησκείαν καὶ τὸν πολιτισμὸν τῶν Ἑλλήνων.

Αἱ σειραὶ τῶν χρυσῶν, ἀργυρῶν καὶ χαλκῶν νομισμάτων αὐτῶν, ἄρχονται περὶ τοὺς χρόνους τοῦ πολέμου τοῦ Πύρρου, ὅτε συνεμάχισαν οὗτοι πρὸς τοὺς Λευκανοὺς ἐναντίον τῶν Ῥωμαίων περὶ τὰ 282 π. Χ. ἢ πάντως οὐχὶ πολὺ μετὰ ταῦτα, ἐπειδὴ τινες τῶν νομισματικῶν αὐτῶν τύπων εἶνε ἀντιγεγραμμένοι ἐκ τῶν τοῦ Πύρρου.

Ἡ ἐν ἔτει 272 π. Χ. ὑποταγὴ αὐτῶν εἰς τοὺς Ῥωμαίους δὲν φαίνεται ὅτι συνεπηγάγετο καὶ τὴν ἀπώλειαν τοῦ δικαιώματος τῆς νομισματοκοπίας, ἐπειδὴ εἶνε βέβαιον, ὅτι αἱ ἐκδόσεις τῶν Βρεττιῶν ἀνήκουσι κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν μεταξύ τῶν ἐτῶν 272 καὶ 203 π. Χ. περίοδον, ὅτε μετὰ τὸν πρὸς Ἀννίβαν πόλεμον οἱ Βρεττιοὶ ὑπετάχθησαν ὀριστικῶς τοῖς Ῥωμαίοις. Τὰ νομίσματα δὲ τοῦ λαοῦ τούτου ἀποτελοῦσι τὴν μόνην ἐξαίρεσιν τοῦ μονοπωλίου τοῦ μετὰ τὸ 269 π. Χ. ἐξασκηθέντος ἐν Ἰταλίᾳ ὑπὸ τῆς Ῥώμης ὥς πρὸς τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα.

Περὶ τὰ 282-203 π. Χ.

ΧΡΥΣΟΣ. Ἀττικὸς σταθμός.

Κεφαλὴ Ποσειδῶνος.

[B. M. *Guide*, Πίν. XLV, 20].

Κεφαλὴ Ἡρακλέους πωγωνίου.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ.

ΒΡΕΤΤΙΩΝ Θέτις (;) μετ' Ἐρωτος,
ἐπὶ θαλασσίῳ ἵππου. . . Χ Δρ.

ΒΡΕΤΤΙΩΝ Νίκη ἐφ' ἄρματος Χ Ἡμ.
» Νίκη ἱσταμένη Χ Ἡμίδ.

ΑΡΓΥΡΟΣ

Προτομαὶ Διοσκούρων.

Κεφαλὴ Νίκης πτερωτῆς.

BRETTIΩΝ Διόσκουροι ἑφιπποι.
(Πίναξ Δ' 11) . . . Ρ 90 κ.

BRETTIΩΝ Γυμνὴ μορφὴ ἀνδρὸς κε-
ρασφόρου στέφοντος ἑαυτὸν Ρ 82 κ.

Κεφαλή Θέτιδος μετὰ καλύπτρας καὶ σκήπτρου.

[B. M. Guide, Πίν. XLV, 22].

Κεφαλή Ἀπόλλωνος, δαφνοστεφής.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς.

BRETTON Ποσειδῶν ἱστάμενος, στηριζόμενος ἐπὶ σκήπτρου, ἔχων τὸν ἕνα τῶν ποδῶν ἐπὶ κιονοκράνου P 75 κ.

BRETTON Ἀρτεμις κυνηγέτις, μετὰ λαμπάδος καὶ κυνός P 40 κ.

BRETTON Ἀετός P 38 κ.

Ὁ σταθμητικὸς κανὼν, τὸν ὁποῖον ἀκολουθοῦσι τὰ νομίσματα ταῦτα, εἶνε ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν τῶν ἐν Ἰταλίᾳ κοπέντων ἀργυρῶν νομισμάτων τοῦ Πύρρου. Πιθανῶς εἶνε ἀπτικὰ ὀκτώβολα καὶ τετρώβολα.

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῶν Βρεττίων εἶνε πολυαριθμότατα. Τὰ ἐξῆς δὲ εἶνε αἱ κυριώταται αὐτῶν ποικιλίαι: —

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.

Κεφαλή Ἀρεως πωγωνίου καὶ κρανοφόρου.

Κεφαλή Ἀρεως πωγωνίου. Σημεῖον ἀξίας . .

Κεφαλή Ἡρακλέους.

Κεφαλή Διός.

» »

ΝΙΚΑ Κεφαλή Νίκης.

Κεφαλή θαλασσίας θεᾶς.

Κεφαλή Περσεφόνης.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς.

Κεφαλή Ἡρακλέους.

BRETTON Νίκη ἐπὶ ἄρματος.

» Ἀθηνᾶ μαχομένη.

» Νίκη στέφουσα τρόπαιον.

» Ἀθηνᾶ μαχομένη.

» Ἀρης μαχόμενος.

» Ἀετός.

» Ζεὺς κεραυνὸν ἐξακοντίζων (ἐνίοτε ἐπὶ ἄρματος).

» Καρχήνος.

» »

» Γλαύξ.

» Ῥόπαλον καὶ τόξον.

Οἱ θαλάσσιοι τύποι τινῶν τῶν νομισμάτων τῶν Βρεττίων ἀναφέρονται εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ποσειδῶνος, ἰδίᾳ δὲ τὴν τῆς Θέτιδος (Λυκόφρων, 857 κ. ἐξ.).

Ἰππώνιον ἢ ὀρθότερον Εἰπώνιον ἢ Veiponium, ἦτο, κατὰ τὸν Στράβωνα (VI, 1. §. 5), ἀποικία τῶν Λοκρῶν, κειμένη ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Βρεττίας. Ἐλεηλατήθη δὲ ὑπὸ τοῦ

Διονυσίου καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς μετετοπίσθησαν εἰς Συρακούσας ἐν ἔτει 389 π. Χ. Δέκα δὲ ἔτη βραδύτερον ἀνηγέρθη ἐκ νέου ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων καὶ ἀπεδόθη εἰς τοὺς κατοίκους αὐτῆς. Περὶ δὲ τὸ 350 π. Χ. ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Βρεττίων, ἡλευθερώθη δὲ πάλιν περὶ τὰ 330-325 ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἡπειρώτου, κατεκτήθη δὲ ἐν ἔτει 296 ὑπὸ τοῦ Ἀγαθοκλέους, ἀλλ' ἀνεκτήθη ταχέως κατόπιν ὑπὸ τῶν Βρεττίων, οἵτινες κατεῖχον αὐτὴν μέχρι τοῦ 272 π. Χ. ὅτε κατελήφθη ὑπὸ Ῥωμαϊκῆς φρουρᾶς. Ἐν ἔτει 189 π. Χ. ἐγένετο λατινικὴ ἀποικία μετονομασθεῖσα Οὐιβῶν Οὐαλεντία (Vibo Valentia).

Τὰ νομίσματα αὐτῆς εἶνε πάντα χαλκᾶ καὶ μερίζονται εἰς τὰς ἑξῆς περιόδους: —

A'. Περὶ τὰ 379-350 π. Χ.

Μετ' ἐπιγρ. CEI ἢ CEIP [= Veip.]

Κεφαλὴ Ἑρμοῦ.	Ἀετὸς ἐπὶ ὄφειος.	Α · 85
» »	Ἀμφορεύς	Α · 75
» »	Κηρύκειον	Α · 6

B'. Περὶ τὰ 330-325. Χρόνοι Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἡπειρώτου.

Κεφαλὴ Διὸς ΔΙΟΞ ΟΛΥΜΠΙΟΥ	ΕΙΡΩΝΙΕΩΝ Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ μετ' ἀναπεπταμένων πτερύγων	Α · 8
» » ΔΙΟΞ	ΕΙΡΩΝΙΕΩΝ Ἀμφορεύς. Σύμβολα, λαμπάς, κηρύκειον	Α · 7
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος· πρὸ αὐτῆς ΝΥΜ (νυμφηγέτης;) (Imhoof, Mon. Gr. σελ. 8).	ΕΙΡΩΝΙΕΩΝ Ἡθεὰ Πάνδινα ἱσταμένη, κρατοῦσα σκῆπτρον καὶ κηρύκειον ἢ στέφανον. Ἐπιγραφή ΠΑΝΔΙΝΑ	Α · 65
Κεφ. νεαροῦ ποταμίου θεοῦ, ΡΕΩΝ	ΕΙΡΩΝΙΕΩΝ Ῥόπαλον	Α · 4

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν θεάν Πανδίαν, τὴν καὶ ἐν Τερίνῃ λατρευομένην, δὲν ἔχομεν ἄλλοθεν εἰδησίην τινα.

Γ'. Περὶ τὰ 296 π. Χ. Χρόνοι Ἀγαθοκλέους.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους κορινθιακοῦ, ΞΩΤΕΙΡΑ	ΕΙΡΩΝΙΕΩΝ Νίκη ἱσταμένη ἐν τῷ πεδίῳ ἐνίοτε, ΝΙΚΑ	Α · 9
---	--	-------

Οὐδῶν Οὐαλεντία (ἴδε Ἰπώνιον), λατινική ἀποικία ἀποσταλείσα ἐν ἔτει 192 π. Χ. (Λιβίου XXXV, 40). Ἐκοφε χαλκᾶ νομίσματα μετὰ σημείων ἀξίας, τοῦ ἡμιουγγαίου δὲ σταθμοῦ.

Περὶ τὰ 192-89 π. Χ.

As.	Κεφ. Διός	I	VALENTIA	Κεραυνός	I
Semis.	Κεφ. Ἡρας	S	»	Διπλοῦν κέρας	S
Triens.	Κεφ. Ἀθηνᾶς		»	Γλαύξ	
»	Κεφ. Δήμητρος		»	Κέρας	
Quadrans.	Κεφ. Ἡρακλέους	...	»	Δύο ῥόπαλα	...
Sextans.	Κεφ. Ἀπόλλωνος	..	»	Λύρα	..
Uncia.	Κεφ. Ἀρτέμιδος	.	»	Κύων	.
Semuncia.	Κεφ. Ἑρμοῦ	Σ	»	Κηρύκειον	Σ

Ὁ τοῦ ἔτους 89 π. Χ. νόμος τοῦ Πλαυτίου Παπιρίου, *De asse semunciali* (Πλινίου *Hist. Nat.* XXXIII, 3, 46), ὁ εἰσαχθεὶς παρὰ τοῦ Κ. Παπιρίου Κάρβωνος, κατήργησε τὴν νομισματοκοπίαν τοῦ χαλκοῦ εἰς τὰς ὀλίγας, ἐξαιρέσει μόνον τῆς Παιστοῦ, ὁμοσπόνδους πόλεις τῆς Ἰταλίας, αἱ ὁποῖαι ἔκοπτον ἴδια νομίσματα μέχρι τοῦ χρόνου ἐκείνου.

Καυλωνία. Ἡ ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς Βρεττανικῆς χώρας Καυλωνία ἦτο ἀρχαιοτάτη Ἀχαικὴ πόλις, κτισθεῖσα κατὰ τὸν Πausανίαν (VI, 3, 12) ὑπὸ τοῦ ἐξ Αἰγίου τῆς Ἀχαΐας Τυφῶνος. Ἐν τῇ Ζ' ἑκατονταετηρίδι συνεμάχει στενῶς μετὰ τῆς Κρότωνος καὶ Συβάρεως, ὡς δὲ ἀποδεικνύουσι τὰ μέχρις ἡμῶν περισωθέντα πολυάριθμα νομίσματα αὐτῆς, θὰ ἦτο μία τῶν μᾶλλον ἀκμαζουσῶν πόλεων τῆς Συμπολιτείας (Πολυβίου 2, 29).

Ἐν ἔτει 388 π. Χ. ἡ Καυλωνία κατεστράφη ὑπὸ τοῦ Διονυσίου, ἡ δὲ χώρα αὐτῆς ἐδωρήθη τοῖς Λοκροῖς.

ΑΡΓΥΡΟΣ. Περὶ τὰ 550-480 π. Χ.

Ἐπιγρ. ΚΑΝΛΟ πολλάκις συντετμημένη καὶ συνήθως ἐπ' ἀριστερά.

Τύπος. Γυμνὴ ἀνδρική μορφή μετὰ κόμης εἰς μακροὺς πλοκάμους, προχωροῦσα πρὸς δεξιὰ, ἔχουσα ἐν μὲν τῇ ὑψωμένῃ δεξιᾷ κλάδον, ἐπὶ δὲ τοῦ προτεταμένου ἀριστεροῦ βραχίονος μικρὰν γυμνὴν τρέχουσαν μορφήν,

ὡσαύτως κλάδον φέρουσιν, καὶ ὑποδεδεμένην σάνδαλα πτερωτά. Ἐν τῷ πεδίῳ δεξιὰ δορκάς. Ὅπισθ. Ὁ αὐτὸς τύπος ἐγγλυφός, τῆς μικρᾶς σπευδούσης μορφῆς συνήθως ἐλλειπούσης (Πίναξ Θ' 5).

Στατῆρες καὶ τρίται τοῦ Ἀχαικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος.

Ὁ ἀξιολογώτατος οὗτος τύπος προὐκάλεσε διαφόρους ὑποθέσεις, ὧν οὐδεμία φαίνεται παραδεκτή. Ὁ Leake φρονεῖ ὅτι ὁ καθάρσιος (;) κλάδος δηλοῖ ἀγνισμόν τινα ἐκ μέρους τοῦ Ἀπόλλωνος. Νομίζει ὅτι ὁ τύπος δυνατὸν νὰ ἀναφέρηται εἰς λοιμὸν τινα, ὅφ' οὗ θὰ ἐπιέζοντο οἱ Καυλωνιᾶται καὶ τοῦ ὁποίου τὴν θεραπείαν θὰ ἀπέδιδον εἰς τὸν Ἀπόλλωνα. Ὁ κ. Watkiss Lloyd (*Num. Chron.* 1848) φρονεῖ, ὅτι ὁ κύριος τύπος παριστᾷ Ἀπόλλωνα τὸν Καθάρσιον, ἡ δὲ μικροτέρα πτερόπους μορφή θεὸν τινα ἄνεμον. Πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ μυθικοῦ τῆς Καυλωνίας κτίστου πρὸς τὸν *Τυφῶνα*, τὸν πατέρα πάντων τῶν καταστρεπτικῶν καὶ βλαβερῶν ἀνέμων. Ἴδε ὡσαύτως Gardner, *Types of Greek Coins* σελ. 85. Ἐν τούτοις ἐγχώριός τις μῦθος μὴ περισωθεὶς μέχρις ἡμῶν φαίνεται ἢ πιθανωτέρα τοῦτου ἐξήγησις.

ΑΡΓΥΡΟΣ. Περὶ τὰ 480-388 π. Χ.

Ἐπίγρ. ΚΑΝΛ, ΚΑΥΛΩΝΣΑΤΑΜ καὶ βραδύτερον ΚΑΥΛΩΝΙΑΤΑΣ, συνήθως ἐπ' ἀριστερά.

Γυμνὴ ἀνδρική μορφή ὡς ἐπὶ τῶν ἀρχαϊκῶν νομισμάτων (ἡ μικρὰ μορφή ἐλλείπει ἐπὶ τῶν νεωτέρων κομματίων), ἐνίοτε μετὰ ἱεροτελεστικῆς ταινίας κρεμαμένης ἀπὸ τοῦ βραχίονος. Πρὸ αὐτῆς ἔλαφος, ἐνίοτε ἐπὶ βωμοῦ ἵσταμένη. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἐπὶ τῶν νεωτάτων κομματίων, διάφορα σύμβολα.

Ἐλαφος συνήθως ὑπὸ κλάδου συνοδευομένη. Ἐπὶ τῶν νεωτέρων κομματίων σύμβολα. [B. M. *Guide*, Πίν. VIII, 18· ἐνταῦθα δὲ Πίναξ Δ'. 12].

Ῥ Στατῆρες, τρίται καὶ ἕκται.

Κεφαλὴ νεαροῦ ποταμίου θεοῦ κερασφόρου (Σάγρας).
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος, δαφνοστεφής.
Κεφαλὴ γυναικεία.

Ἐλαφος.

»

»

Ῥ Ἑκται.

Κρότων. Ἡ πόλις αὕτη ἐκτίσθη ἐν ἔτει 710 π. Χ. ὑπὸ ἀποικίας Ἀχαιῶν, ὁδηγηθέντων ἐκ τῆς μητροπόλεως ὑπὸ τοῦ Μυσκέλλου. Ἐκεῖτο δὲ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμίου Αἰσάρου, ὀλίγα δέ τινα μίλια πρὸς βορρᾶν τοῦ μεγαλοπρεποῦς ναοῦ Ἡρας τῆς Λακινίας.

Ἡ νομισματοκοπία ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος, ἤρξατο περὶ τὰ μέσα τῆς ἑκτῆς ἑκατονταετηρίδος. Κατὰ τὴν κατασκευὴν ὁμοιάζει μὲν πρὸς τὰς πρώτας κοπὰς τῶν ἄλλων Ἀχαιῶν ἀποικίων, παρέχει δὲ ἐκπληκτικὴν ἀπόδειξιν τῶν στενῶν σχέσεων τῶν ὑφισταμένων κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην μεταξὺ αὐτῶν. Ἡ χώρα τῆς Κρότωνος, ὡς ἡ τῆς Συβάρεως, ἐξετείνετο διὰ μέσου τῆς χερσονήσου ἀπὸ θαλάσσης εἰς θάλασσαν. Παρατηροῦμεν ὅμως ὅτι τινὰ τῶν ἀρχαιοτέρων αὐτῆς νομισμάτων ἐκόπησαν ἀπὸ κοινοῦ ὑπὸ τῆς Κρότωνος καὶ τινων τῶν γειτόνων πόλεων, ὧν καὶ τὰ ὀνόματα φέρουσι, π. χ. VM (Σύβαρις) TE (Τέμεσσα). Τὰ Γ, ΙΑ, ΡΑ, κλπ. δὲν ἐταυτίσθησαν εἰσέτι πρὸς τὰ ὀνόματα πόλεων τινων.

ΣΤΑΤΗΡΕΣ ΑΡΓΥΡΟΥ. Περὶ τὰ 550-480 π. Χ.

Ἐπιγρ. ΦΡΟ. ΦΡΟΤ. ΦΡΟΤΟ. ΦΡΟΤΟΝ. κτλ.

Τρίπους (Πίναξ Θ'. 6.)

Σύμβολα. Γερανός.

Καρκίνος.

Δελφίς.

Λύρα.

Πρίστις, κτλ.

Τρίπους.

»

»

Τρίπους ἐγγλύφως.

Ἀετὸς ἱπτάμενος, ἐγγλύφως.

[B. M. *Guide*, Πίν. VIII, 20].

Βοῦς στρεφόμενος, ἐγγλύφως, ἐνίοτε μετὰ VM (=Σύβαρις).

[ἐ. ἀ. Πίν. VIII, 21].

Κράνος, ἐγγλύφως, ἐνίοτε σὺν TE (=Τέμεσσα).

ΣΤΑΤΗΡΕΣ ΑΡΓΥΡΟΥ. *Περὶ τὰ 480-420 π. Χ.*

Ἐπίγρ. Φ ΡΟ, κτλ. Ἀμφότεραι αἱ ὄψεις ἐν ἀναγλύφῳ.

1) Τρίπους.	Τρίπους.
Σύμβολα. Γέρανος.	
Κάνθαρος.	
Κηρύκειον.	
Θυμιατήριον.	

Συμμαχίαι, Φ ΡΟ καὶ Π, ΙΑ, ΡΑ, κτλ. (Πόλεις ἀβέβαιοι).

(2) Φ ΡΟ Τρίπους.	Περικεφαλαία	} Κρότων καὶ
ΤΕ Τρίπους.	Φ Ρ Περικεφαλαία	
(3) Ἀετὸς ἐπὶ κιονοκράνου ἢ κεφαλῆς κριοῦ κτλ.	Τρίπους· ἐνίοτε προσήρτηται ἀπὸ τῶν ὧτων κομβολόγιον. (Πίναξ Ε'. 1.)	Τέμεσσα.
	Σύμβολα. Κόκος σίτου.	
	Κλάδος ἐλαίας.	
	Φύλλον κισσοῦ.	
	Γράμματα. Ε, ΜΕ, κτλ.	
(4) Ἀετὸς μετ' ἀναπεπταμένων πτερύγων ἐπὶ κλάδου δάφνης, ἢ καταβροχθίζων ὄφιν.	Τρίπους· ἐνίοτε τεταινιωμένος.	
	Σύμβολα. Στάχυς.	
	Κλάδος ἐλαίας.	
	Φύλλον κισσοῦ.	
	Γράμματα. ΒΟΙ.	

Μικρότερα ἀργυρᾶ νομίσματα.

Τρίπους.	Σηπία	Διώβολον.
»	Πήγασος	»
»	Προτομή Πηγᾶσου	» (;)
»	Κάνθαρος	»
»	Λαγῶς	Ὁβολός.
»	Φ	»

Περὶ τὰ 420-390 π. Χ.

Κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ε'. αἰῶνος, ὅτε οἱ Θούριοι ἀπέβαινον ἡ σπουδαιοτάτη πόλις τῆς Νοτίου Ἰταλίας, ἡ χρῆσις τοῦ μακροῦ Ἰωνικοῦ Ω ἐγενικεύθη ἐν τῇ Δύσει. Περὶ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον σημειοῦ-

μεν ὡσαύτως, ὅτι ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Κρότωνος τὸ ἀρχαῖκόν
Ο ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ Κ.

Ὡσαύτως κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἀπαντῶνται συχνὰ τύποι
ἀνθρωπίνων μορφῶν, τεχνοτροπίας δὲ τὰ μάλιστα προηγμένης. Τινὰ
τῶν σχεδιογραφημάτων τούτων εἶνε τελειοτάτης καλλονῆς, καὶ
ὀφείλονται ἴσως εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἔργων τοῦ Ζεύξιδος, ὅστις
ἐξωγράφει ἐν Κρότωνι περὶ τὰ τέλη τῆς Ε'. ἑκατονταετηρίδος.

* *Επιγραφ.* ΚΡΟ, ΚΡΟΤ, ΚΡΟΤΟΝ, ΚΡΟΤΩΝΙΑΤΑΝ, ΚΡΟΤΩΝΙΑΤΑΣ.

* <i>Ηρακλῆς</i>, ὁ οἰκιστὴς τῆς Κρότωνος, γυμνὸς καθήμενος ἐπὶ βράχων πρὸ βωμοῦ καίοντος. Κρατεῖ κλάδον τεταινιωμένον καὶ στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ῥοπάλου αὐτοῦ. * <i>Ανω ΟΣΚΣΜ- ΤΑΜ (=ΟΙΚΙΣΤΑΣ).</i>	Τρίπους τεταινιωμένος, παρ' ὃν ἀφ' ἐνὸς Ἀπόλλων τοξεύων κατὰ τοῦ Πύθωνος ἀφ' ἐτέρου ἀπειλητικῶς ἐλίσσόμενου. (<i>Πίναξ Ε'. 2</i>) . . <i>Ρ Στατήρ.</i>
--	---

Τὰ σχήματα τῶν χαρακτήρων τοῦ ἐμπροσθοτύπου τοῦ στατή-
ρος τούτου εἶνε ἐπίτηδες ἀρχαῖκά, ἐπειδὴ βεβαίως οὗτος κατὰ τε-
χνοτροπίαν εἶνε μεταγενέστερος τοῦ 443 π. Χ., ὅτε εἰσῆχθησαν
τὰ νεώτερα σχήματα ¹ καὶ ζ. Πρὸβλ. τὰ νομίσματα τῆς νεωτέρας
Συδάρεως ἐν σελ. 112.

Κεφαλὴ * *Ηρας* Λακινίας κατ' ἐνώ-
πιον ἢ ἐν κατατομῇ, φέρουσα στέ-
φανον ὑψηλόν.

Γράμματα Δ, Β.

* *Ηρακλῆς* γυμνὸς ἐπὶ βράχων κεκλι-
μένος, κρατῶν κύνθαρον.

Γράμματα ΜΕ, ΜΔ.

(*Πίναξ Ε. 3*) *Ρ Στατήρες.*

[Imhoof, *Mon. Gr.* Πίν. Α'. 4.]

* *Αετὸς* μετ' ἀναπεπταμένων πτερύ-
γων ἰστάμενος ἐπὶ κλάδου ἐλαίας
ἢ λαγωῦ.

Γράμματα. ΑΙ

Τρίπους.

Σύμβολον. Γέρανος

Γράμματα. Β, Δ, κτλ.

Ρ Στατήρες.

Περὶ τὰ 390 π. Χ.

Περὶ τὰ 390 π. Χ. αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Νοτίου Ἰταλίας
ἠπειλοῦντο ἀφ' ἐνὸς μὲν ὑπὸ τῶν Λευκανῶν, ἀφ' ἐτέρου δὲ ὑπὸ Διο-
νυσίου τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν.

Ἡ πρὸς ἀμοιβαίαν ἄμυναν συμμαχία κατὰ τῶν δύο τούτων

φοβερῶν ἐχθρῶν, ἣν τότε συνωμολόγησαν αὐται, δηλοῦται ὑπὸ τοῦ τύπου τῶν Κροτωνιακῶν νομισμάτων τῆς ἐποχῆς ταύτης, τύπου πανομοίου πρὸς τὸν ἐπὶ τῶν συγχρόνων νομισμάτων τῶν Θηβῶν καὶ τὸν ἐπὶ τῶν συμμαχικῶν νομισμάτων τῆς Ἐφέσου, Σάμου, Κνίδου, Ἰασοῦ καὶ Ρόδου. Ἡ ἰδέα τοῦ παιδὸς Ἡρακλέους ἄγχοντος δύο δράκοντας δηλοῖ τὴν κατὰ τοῦ σκότους νίκην τοῦ φωτός, ἢ τὴν κατὰ τοῦ κακοῦ νίκην τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τὴν τῆς ἐλευθέρως καὶ ἡνωμένης Ἑλλάδος κατὰ τῆς βαρβαρότητος καὶ τυραννίας. Ἡ εὐρεῖα δημοτικότης τῆς χρήσεως ταύτης θέματος γνωστοῦ ἀκριβῶς κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα, δύναται ἴσως νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν περίφημον εἰκόνα τοῦ Ζεύξιδος τὴν ὑπὸ τοῦ Πλινίου (*Hist. Nat.* XXXV. 9, 36, § 2) μνημονευομένην ὡς *Hercules infans dracones strangulans, Alemenâ matre coram pavente et Amphitryone*.

ΚΡΟΤΩΝΙΑΤΑΣ Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος
δαφνοστεφῆς μετὰ κόμης κα-
ταπιπτούσης.

Παῖς Ἡρακλῆς ἄγχων δύο δράκον-
τας. Α' Στατῆρες καὶ διώβολα.

[Gardner, *Types Gr. C.*, Πιν. V. 16, 10].

Ἡ ὑπὸ τοῦ Διονυσίου ἐν ἔτει 388 π. Χ. παντελὴς κατατρό-
πωσις τῶν συμμάχων παρὰ τὸν Ἑλλέπορον ποταμὸν ἀπέληξεν εἰς
τὴν καταστροφὴν τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων τῆς Βρεττίας, ἐξαιρέσει
τῆς τῶν Λοκρῶν, τῆς μόνης συμμάχου αὐτοῦ. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν
Κρότωνα, αἱ εἰς τὴν τύχην αὐτῆς ἀναγόμεναι πληροφορίες ἡμῶν
εἶνε περιορισμέναι. Ὁ Λίβιος (XXIV, 3) λέγει, ὅτι ὁ Διονύσιος
ἐκυρίευσεν τὴν ἀκρόπολιν, λέγεται δὲ πρὸς τούτοις ὅτι κατεῖχε τὴν
πόλιν ἐπὶ δώδεκα ἔτη (Διονυσίου, XIX). Ἡ τελευταία αὕτη
πληροφορία φαίνεται βεβαιουμένη ἐκ τῶν νομισματικῶν τεκμηρίων,
ἐπειδὴ ἐνταῦθα ὑπάρχει διάστημα σαφῶς ἐν τῇ τεχνοτροπίᾳ δε-
δηλωμένον μεταξὺ τῆς κεφαλῆς τοῦ αὐτοῦ θεοῦ ἐπὶ τῶν κομματίων
τῆς προηγούμενης καὶ τῶν τῆς ἀκολουθοῦσας σειρᾶς. Οὕτω εἶνε λίαν
πιθανόν, ὅτι δὲν ἐκόπησαν νομίσματα, ἐφ' ὅσον ἡ πόλις τῆς Κρότω-
νος κατεῖχετο ὑπὸ τῆς ξένης φρουρᾶς.

Περὶ τὰ 370-330 π. Χ.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής μετὰ κόμης καταπιπτούσης.	ΚΡΟ Τρίπους. Ἐν τῷ πεδίῳ κλά- δος τεταινιωμένος [B. M. Guide, Πίν. XXXIV, 26] <i>Ρ</i> Στατ. 119 κ.
Κεφαλή νεαρὰ μετὰ βραχείας κόμης, ταινίᾳ ἀναδεδεμένη (ποταμὸς Αἴ- σαρος).	ΚΡΟ Γλαυξ ἐπὶ στάχους <i>Ρ</i> Τρίτη 44 κ.
Νεανικὴ κεφαλή τοῦ ποταμοῦ Αἰ- σάρου.	» Πήγασος <i>Ρ</i> 33 κ.
Κεφαλή Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής μετὰ βραχείας κόμης.	» Τρίπους <i>Ρ</i> 24 κ.

Τὰ νομίσματα ταῦτα ὁμοιάζουσι τὰ μέγιστα κατὰ τεχνοτρο-
πίαν πρὸς τὰ ἐξ ἡλέκτρου νομίσματα τῶν Συρακουσῶν τὰ κοπέντα
μεταξὺ τοῦ 345 καὶ 317 π. Χ.

Ἀπὸ τοῦ χρόνου ὅμως τούτου ἡ Κρότων περιπλακεῖσα εἰς συ-
νεχεῖς πολέμους πρὸς τοὺς Βρεττίους κατέστη πτωχοτάτη, μέχρις
οὗ ἐν ἔτει 299 π. Χ. ἐκυριεύθη καὶ ἐληλατήθη ὑπὸ Ἀγαθοκλέους
τοῦ Συρακουσίου. Ἐν ἔτει δὲ 277 π. Χ. περιῆλθεν ὀριστικῶς εἰς
τὰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων.

Περὶ τὰ 330-299 π. Χ.

ΚΡΟΤΩΝΙΑΤΑΝ Ἐτεὸς ἐπὶ κλά- δου ἐλαίας μετ' ἀναπεπταμένων τῶν πτερύγων.	Τρίπους μετὰ κωνικοῦ πώματος. Σύμβολα. Στάχους καὶ Πύθων. Γράμματα καὶ μονογρά. Διάφορα. <i>Ρ</i> Στατῆρες, 118 κ.
--	---

Τὰ μικρότερα ἀργυρᾶ νομίσματα, τὰ κυρίως ἀνήκοντα εἰς τὴν
Δ'. ἑκατονταετηρίδα, εἶνε τῶν ἐξῆς τύπων:—

ΚΡΟΤΩΝΙΑΤΑΝ Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	ΟΙΚΙΣΤΑΣ Ἡρακλῆς στήριζόμενος ἐπὶ τοῦ ροπάλου αὐτοῦ <i>Ρ</i> Διώβολον, 18 κ.
ΚΡΟΤΩ » »	ΟΙΚΙΣΤΑΣ Ἡρακλῆς ἄγχων λέοντα <i>Ρ</i> Διώβολον, 17 κ.

Παρατηρητέον δὲ ὅτι ὅτι οἱ στατῆρες τῆς Κρότωνος ἀπ' ἀρχῆς
μέχρι τέλους ἔχουσιν ἀκεραίαν τὴν ὅλην τῶν 126-118 κ. Φυ-

σικῶ τῷ λόγῳ ἀπαντῶμεν συχνὰ καὶ κομμάτια ἀπολέσαντα βάρος, ἀλλὰ πᾶν ὅτι ἀσφαλῶς γνωρίζομεν τείνει εἰς τὸ νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι οὐδεμία νόμιμος ἐλάττωσις σταθμοῦ συνέβη ἐν Κρότωνι, ὡς βεβαίως ἐγένετο περὶ τὰ 300 π. Χ. ἐν Τάραντι, Ἡρακλείᾳ, Θουρίοις κλπ. Ὅθεν συμπεραίνομεν ὅτι δὲν ἐκόπησαν ἐν Κρότωνι στατῆρες μετὰ τὸν χρόνον τοῦτον.

ΧΑΛΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ. Πρὸ τοῦ 420 π. Χ.

ΟΡΟ Τρίπους.	Λαγῶς	Α 1·1
» »	Σηπία	Α ·85
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	ΟΡΟ Ἀλέκτωρ	Α 1·1

Περὶ τὰ 420-300 π. Χ.

Ἐπιγρ. ΚΡΟ, κτλ., καὶ ΚΡΟΤΩΝΙΑΤΑΝ.

ΚΡΟ Κεφαλὴ Ἡρακλέους.	Τρίπους ΤΡΙ (Τριάς;) . .	Α 1·1
» Ῥόπαλον.	Τόξον ΤΡΙ (Τριάς;) . .	Α ·9
» Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	Ἀετὸς ἐπὶ κεφαλ. ἐλάφου ΤΡΙ	Α 1·1
Ἀετὸς.	ΚΡΟ Τρίπους καὶ γέρανος	Α ·6
Ἀετὸς ἐπὶ κεφαλῆς κριοῦ.	Κεραυνὸς μεταξὺ μηνίσκων	Α ·75
ΑΙΞΑΡΟΣ Κεφαλὴ τοῦ ποταμίου θεοῦ Αἰσάρου μετὰ κόμης μακρᾶς.	Κεραυνὸς καὶ ἀστήρ . . .	Α ·65
ΛΥΚΩΝ Κεφαλὴ νεαροῦ Ἡρακλέους (Λύκωνος) ἐν λεοντῇ.	ΚΡΟΤΩΝΙΑΤΑΝ Ἀετὸς φέρων ὄ- φιν	Α ·75
Ὅμοίως.	ΚΡΟ Καρκίνος	Α ·8
Κεφαλὴ Περσεφόνης.	ΚΡΟ Τρεῖς μηνίσκοι . . .	Α ·85

Οἱ τύποι τῶν νομισμάτων τῆς Κρότωνος ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων μέχρι τῶν νεωτέρων ἀποτελοῦσι διδακτικὸν ὑπόμνημα περὶ τῶν ὀρησκειυτικῶν ιδεῶν τῶν Πυθαγορείων, ὡς ἀπέδειξαν ὁ δούξ de Luynes καὶ ὁ F. Lenormant¹. Ἐν ἀρχῇ καὶ πρῶτος κατὰ σπουδαιότητα ἔρχεται ὁ **τρίπους**, τὸ ἔμβλημα τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος, οὗτινος ἡ λατρεία ἀπετέλει τὴν βάσιν τῶν δογμάτων καὶ θεωριῶν τῆς Πυθαγορικῆς Σχολῆς. Παρὰ τοῖς Πυθαγορικοῖς ὁ

¹) La Grande Grèce, II, σελ. 99.

τρίπους παρίστα τὸν ἱερὸν ἀριθμὸν *τρία*, εἰς τὸν ὁποῖον οἱ Πυθαγόρειοι ἀπέδιδον μυστικὴν τινα ἔννοιαν.

Ἀμέσως κατόπιν ὁ *ἀετός*, τὸ σύμβολον Διὸς τοῦ ὑπάρχοντος τῶν θεῶν, κατέχει θέσιν ὑπολειπομένην κατὰ σπουδαιότητα μόνον τοῦ τρίποδος τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἐκ τοῦ τύπου δὲ τούτου ἀναμιμνησκόμεθα, ὅτι ὁ ἀετὸς ἦτο τὸ οἰκεῖον τοῦ Πυθαγόρου πτηνὸν τοῦ Διός, τὸ σταλὲν πρὸς αὐτόν, ὡς οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπίστευον, πρὸς ἀπόδειξιν τῆς θείας αὐτοῦ ἀποστολῆς.

Μεταξὺ δὲ τῶν προσθέτων συμβόλων, τῶν ἐνταῦθα ὡς καὶ ἐν Μεταποντίῳ μᾶλλον θρησκευτικὴν ἔννοιαν ἐχόντων ἢ ἀναφερομένων εἰς τοὺς ἄρχοντας, ὁ *γέρανος*, τὸ κοινότερον πάντων τῶν συμβόλων, εἶνε τὸ διαβατικὸν πτηνόν, ὁ ἐναέριος *μάρτυς* ὅλων τῶν ἐπιγείων συμβάντων, ἐπομένως τὸ σύμβολον τοῦ παντεπόπτου ὀφθαλμοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ Φωτός¹.

Ἐκ τῶν ἐγγυρίων τύπων σημειοῦμεν τὴν κεφαλὴν τοῦ ποταμίου θεοῦ Αἰσάρου, ἰδίᾳ δὲ τὸν Ἡρακλέα, τὸν κατὰ τὴν παράδοσιν οἰκιστὴν τῆς ἀποικίας, καὶ τὸν Ἡρακλέα τὸν ἐπονομαζόμενον Λύκωνα (Ἀπολλοδ. III, 10, §. 5).

Ἐξ ὅλων ὅμως τῶν Κροτωνιακῶν νομισματικῶν τύπων ὁ εὐρύτερον δημοτικὸς γενόμενος ἐν Ἰταλίᾳ ἦτο, ὡς πληρέστατα μαρτυροῦσι τὰ ὁμοίωτα νομίσματα πολλῶν ἄλλων πόλεων, ἡ ζωηρὰν ἐντύπωσιν προξενούσα κατ' ἐνώπιον παράστασις Ἡρας τῆς Λακινίας τῆς μετὰ κόμης κυματιζούσης καὶ στεφάνου κοσμουμένου δι' ἀνθεμίων καὶ προτομῶν Γρυπῶν.

Τῆς μεγάλης ταύτης θεᾶς ὁ ναὸς ἦτο τὸ διασημότατον τῶν ἱερῶν τῆς Ἰταλίας. Εἰς τὸ ἱερὸν δὲ τοῦτο ἱδρυμα συνέρρεον καθ' ὠρισμένους χρόνους μεγάλα πλήθη ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς Δύσεως. Ἡ ἐνταῦθα λατρευομένη θεὰ ἀρχικῶς ἦτο χθονία τις ἴσως θεότης ἐγγυρίου Οἰνωτριακῆς καταγωγῆς, ταυτισθεῖσα κατόπιν πρὸς τὴν Ἡραν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Κατὰ τὸν Λυκόφρονα (I. 858)

¹) Lenormant ἔ. ἀ.

ἐν τῶν ἐπιθέτων αὐτῆς ἦτο Ὀπλοσμία. Οὕτως ἦτο πιθανῶς ἔνοπλός τις θεά, στενῶς συνδεομένη, ἃν μὴ ἡ αὐτή, πρὸς τὴν Ἥραν τὴν Ἀργονίαν, Ἀργείαν, ἢ ἴσως Ἀρείαν (Στραβ. VI 1. 1), ἣς ὁ ναὸς ἔκειτο πλησίον τῆς Ποσειδωνίας παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Σιλάρου καὶ τῆς ὁποίας ἡ κεφαλὴ ἀπεικονίζεται ἐπὶ τινων τῶν νομισμάτων τῆς Ποσειδωνίας, Νεαπόλεως, Ὑρίνης κλπ. ἀκριβῶς καθ' ὃν τρόπον ἡ τῆς Λακινίας Ἥρας ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Κρότωνος, Πανδοσίας, κλπ.

Κωνσεντία. Αὕτη ἦτο πόλις μεσόγειος κειμένη μεταξύ τῶν λόφων τῶν παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ ποταμοῦ Κράθιδος. Ἡ νομισματοκοπία αὐτῆς συνίσταται ὁλόκληρος ἐκ χαλκοῦ, ἀνήκει δὲ εἰς τὴν πρὸ τῆς ἀκμῆς τῶν Βρεττίων περίοδον (356 π.Χ.) οἵτινες ἐποίησαντο τὴν Κωνσεντίαν μητρόπολιν αὐτῶν (Στράβωνος VI. 256). Ἡ πόλις αὕτη δὲν μνημονεύεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ πρὸ τῆς ἐκστρατείας Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἡπειρώτου ὅστις ἀπέθανεν πλησίον αὐτῆς (Λιβίου, VIII, 24).

ΧΑΛΚΟΣ. *Περὶ τὰ 400-356 π. Χ.*

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος ἔχουσα τὴν κόμην τετράκις διὰ μίτου περιδεμένην.	ΚΟΞ Τόξον καὶ τρεῖς μηνίσκοι.
Κεφαλὴ Ἀρεως μετὰ κράνους κορινθιακοῦ.	ΚΩΞ Κεραυνὸς καὶ τρεῖς μηνίσκοι.
Κεφαλὴ νεαροῦ ποταμίου θεοῦ.	» Καρκίνος καὶ δύο μηνίσκοι.

Ἐνταῦθα ὁ ποταμὸς παριστᾷ πιθανῶς τὸν Κράθιν ἢ μᾶλλον, ὡς φαίνεται ὑποδεικνύων εἰς τῶν ὀπισθοτύπων, τὸν Καρκίνην, τὸν πηγάζοντα περὶ τὰ 20 μίλια πρὸς νότον τῆς Κωνσεντίας καὶ ἐκβάλλοντα εἰς τὸν κόλπον τοῦ Συλλλητίου.

Λοκροὶ Ἐπιζεφύριοι. Ἄν καὶ οἱ Λοκροὶ ἦσαν ἐξ ἀρχῆς ἀνορθοῦσα πόλις, καὶ μάλιστα ἀπὸ τῶν χρόνων Διονυσίου τοῦ πρεσβυτέρου πρωτεύουσα ἐν τῇ Βρεττίᾳ χερσονήσῳ, ἐν τούτοις παραδόξως δὲν ἔχομεν ταύτης οἰαδήποτε νομίσματα δυνάμενα νὰ ἀποδοθῶ-

σιν εἰς τὴν περίοδον τῆς μεγίστης αὐτῆς ἀκμῆς. Ἀγνοοῦμεν δέ, ἂν οἱ νόμοι τοῦ Ζαλεύκου οἵτινες, ὡς λέγεται, ἴσχυον ἐν τῇ πόλει τῶν Λοκρῶν μέχρις ὀψίμου ἐποχῆς, ἀπηγόρευον ὡς οἱ τοῦ Λυκούργου, τὴν χρῆσιν τοῦ νομίσματος. Εἶνε ἐν τούτοις βέβαιον, ὅτι δὲν ὑπάρχουσι Λοκρικὰ νομίσματα ἀρχαιότερα τῶν μέσων τῆς τετάρτης ἑκατονταετηρίδος.

Τὰ ἀργυρᾶ Λοκρικὰ νομίσματα εἶνε δύο σαφῶς διακεκριμένων τάξεων διαφερουσῶν κατὰ τε τοὺς τύπους καὶ τὸν σταθμόν, ἥτοι (Α΄) στατῆρες Κορινθιακοὶ μετὰ τύπου Πηγᾶσου, ὀλκ. 135-130 κ. καὶ (Β΄) στατῆρες ἐγχωρίων Λοκρικῶν τύπων, ἀκολουθούντες τὸν σταθμητικὸν κανόνα τῶν γειτονευουσῶν πόλεων· ὀλκῇ 120-115 κ.

Α΄. Περὶ τὰ 344-332 π. Χ.

(α) Κορινθιακοὶ στατῆρες πρὸς χρῆσιν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου.

ΛΟΚΡΩΝ Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ Πήγασος Ρ 132-130 κ.
κράνους κορινθιακοῦ.

Ὁ Κορινθιακὸς στατῆρ ἐγένετο παραδεκτὸς ὡς κανὼν τοῦ ἀργυροῦ νομίσματος τῶν Συρακουσῶν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ Τιμοθέου ἐν ἔτει 345 π. Χ. ἐγκαταστάσεως τῆς δημοκρατίας (ἴδε Συρακούσας). Οἱ Λοκροί, πόλις στενῶς καθ' ἅπαντα τὸν χρόνον ἠνωμένη πολιτικῶς καὶ ἐμπορικῶς πρὸς τὰς Συρακούσας, φαίνεται ὅτι τὸ πρῶτον κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἔκοψεν ἴδιον νόμισμα ὅτι δὲ παρέλαβεν τὸν Κορινθιακὸν στατῆρα ἐκ τῶν Συρακουσῶν, μεθ' ὧν, ὡς ἐπίσης μετὰ τῆς Κορίνθου καὶ τῶν ἐν Ἀκαρνανίᾳ, Κερκύρᾳ καὶ Ἰλλυρίᾳ ἀποικιῶν αὐτῆς, συνωμολόγησαν οὕτω οἱ Λοκροὶ ἔργῳ νομισματικῆς συμμαχίας.

Οἱ Κορινθιακοὶ στατῆρες τῶν Λοκρῶν δὲν εἶνε καθ' ὅλου σπάνιοι, ἀνακαλύπτονται δὲ ἀναμεμιγμένοι μετ' ἐκείνων ἄλλων πόλεων. Τοῦτο δεικνύει, ὅτι οἱ Λοκροὶ μετήρχοντο ἐκτενὲς ἐξωτερικὸν ἐμπόριον κατὰ τὴν ἀνωτέρω ὑποδειχθεῖσαν διεύθυνσιν.

Ἐν τῷ μεταξὺ χάριν τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐμπορίου μετὰ τῶν Ἰτα-

λικῶν πόλεων ἦτο ἀναγκαῖον νὰ κόψωσι νομίσματα συμφώνως τῷ Ἰταλικῷ σταθμητικῷ κανόνι.

(6) Ἰταλικὸς σταθμητικὸς κανὼν πρὸς χρῆσιν τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐμπορίου. Στατῆρες ὀλκ. 120-115 χ.

ΙΕΥΞ	Κεφαλὴ Διδς δαφνοστεφῆς μετὰ κόμης βραχείας. (Πίναξ Ε'. 4)	ΕΙΡΗΝΗ ΛΟΚΡΩΝ Εἰρήνη καθ- μένη ἐπὶ τετραγώνου βάσεως κρα- τοῦσα δὲ κηρύκειον.
------	--	---

Ὁ ὀπισθότυπος τοῦ νομίσματος τούτου ἀναφέρεται εἰς ἑναρξιν ἐποχῆς τινος ἐσωτερικῆς εἰρήνης καὶ εὐτυχίας ὡς ἐκείνης, ἣτις κάλλιστα ἠδύνατο νὰ ἐπακολουθήσῃ εἰς τὴν ἔξωσιν Διονυσίου τοῦ νεωτέρου. Ἡ εἰκὼν τῆς Εἰρήνης δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Τερίνης παράστασιν τῆς Νίκης(;).

(γ) Χαλκᾶ νομίσματα.

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῆς περιόδου ταύτης εἶνε κατασκευῆς παραδόξως ἀγροίκου. Τὸ μέταλλον αὐτῶν φαίνεται ὅτι ἐτάκη καὶ ἐχύθη εἰς σειρὰν στρογγύλων χοανῶν συγκοινωνουσῶν πρὸς ἀλλή-
λας διὰ συνεχοῦς αὐλακος. Μετὰ δὲ τὴν χώνευσιν τὰ πέταλα ἐχω-
ρίσθησαν ἐν πρὸς ἐν καὶ ἐκόπησαν εἰς νομίσματα ἰδιαιτέρως.

Κεφαλὴ Διδς δαφνοστεφῆς μετὰ κό- μης βραχείας.	Ἄνευ ἐπιγρ. Ἄετὸς μετὰ κεκλεισμέ- νων πτερύγων. Α 1·0
---	--

B'. Περὶ τὰ 332-326 π. X.

(α) Κορινθιακοὶ στατῆρες ὡς ἐν τῇ περιόδῳ Α'.

(6) Στατῆρες σταθμοῦ Ἰταλικοῦ, ὀλκῆς 120-115 χ.

ΛΟΚΡΩΝ (ἐνίοτε ἐλλείπει). Κεφαλὴ Διδς πρὸς ἀρ., μετὰ κόμης κατα- πιπτούσης.	Ἄετὸς σπαράσσων λαγῶν ἐν τῷ πεδίῳ κεραυνός. . . Ρ Στατῆρες.
---	--

[B. M. Guide, Πίν. XXXIV, 26.]

(γ) Χαλκᾶ νομίσματα, ἴσως ὡς ἐν τῇ περιόδῳ Α'.

Ἡ κεφαλὴ τοῦ Διδς ἀλλάσσει ἐνταῦθα καθ' ὁλοκληρίαν χαρα-
κτῆρα. Ἡ κόμη δὲν εἶνε πλέον βραχεῖα καὶ οὐλῇ, ἀλλὰ κατέρχε-
ται εἰς βοσπρύχους, κυματίζοντας ὡς ἐπὶ τῶν συγχρόνων νομισμά-

των Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἡπειρώτου, τῶν εἰσαχθέντων, ἂν μὴ πράγματι ἐκόπησαν ἐν αὐτῇ τῇ Ἰταλίᾳ, κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον.

Γ'. Περὶ τὰ 326 - 300 π. Χ.

(α) Κορινθιοὶ στατῆρες μεταγενεστέρας τεχντροπίας, φέροντες δὲ μόνον ΛΟ ἢ ΛΟΚ συνήθως ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως ἀντὶ τοῦ ΛΟΚΡΩΝ ὀλοκλήρου ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψεως. Ὡσαύτως αἱ ἐξῆς κορινθιακαὶ δραχμαί.

Κεφαλὴ γυναικεία, κατ' ἐνώπιον ἢ ἐν κατατομῇ, φέρουσα ἐνίοτε καὶ πε- ριδέριον.	Πήγασος ἱπτάμενος· κάτωθεν Λ ἢ ΛΟΚΡΩΝ Ρ 39 κ.
--	--

(β) Στατῆρες ἰταλικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος, ὀλκ. 120-115 κ. Ἐπιγρ. ΛΟΚΡΩΝ ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ἢ ὀπισθίας ὀψεως. Σύμβολον, συνήθως κεραυνός.

Κεφαλὴ Διδος πρὸς δ., ὡς ἐν τῇ Β' περιόδῳ, συνήθως λίαν ἀμελοῦς ἐργασίας.	Ἄετος καταβροχθίζων λαγῶν . . Ρ Στατῆρες.
---	--

Πολλὰ τῶν νομισμάτων τούτων κατεσκευάσθησαν τόσον ἀμελῶς, ὥστε δυνάμεθα σχεδὸν νὰ ἐκλάβωμεν αὐτὰ ὡς Βρεττιανὰς ἀπομιμήσεις.

(γ) Χαλκὰ νομίσματα.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	Πήγασος Α 65
-------------------	------------------------

Δ'. Περὶ τὰ 300 - 280 π. Χ.

(α) Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην δὲν ἐκόπησαν ἐν Λοκροῖς Κορινθιοὶ στατῆρες.

(β) Στατῆρες Ἰταλικῆς ὀλκῆς.

Ἄετος καταβροχθίζων λαγῶν.	ΛΟΚΡΩΝ Κεραυνός καὶ σύμβολον (συνήθως κηρύκειον) Ρ Στατῆρ, 118 κ.
Ἄετος μετ' ἀναπεπταμένων πτερύ- γων καὶ πρὸ αὐτοῦ κηρύκειον.	ΛΟΚΡΩΝ εἰς δύο στίχους, ὧν με- ταξὺ κεραυνός . Διόβολον, 18 κ.
Λ — Ο Ἄετος μετὰ κεκλεισμένων τῶν πτερῶν.	Κεραυνός μεταξὺ δύο κρικίσκων . . Ρ 11·5 κ.

(γ) Νομισματοκοπία χαλκοῦ.

ΔΙΟΣ Κεφαλή Διός.

ΛΟΚΡΩΝ (εἰς δύο στίχους). Κε-
ραυνός. Α ·85

Κεφαλή Ἀθηνᾶς.

» » » » Α ·65

Τὰ νομίσματα ταῦτα τόσον πολὺ ὁμοιάζουσι κατὰ τύπους, τεχνοτροπίαν καὶ ἐπιγραφὴν πρὸς τὰ νομίσματα τοῦ Ἀγαθοκλέους, ὥστε δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία ὡς πρὸς τὴν χρονολογίαν αὐτῶν.

Ε'. Περὶ τὰ 280-268 π. Χ.

Ἐν ἔτει 277 π. Χ. οἱ Λοκροὶ ἔταξαν ἑαυτοὺς ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ῥώμης, ἐξώσαντες τὴν φρουράν, ἣν ὁ Πύρρος εἶχεν ἐν τῇ ἀκροπόλει αὐτῶν. Τὸ ἐπόμενον ἔτος ὁ βασιλεὺς τῆς Ἡπείρου ἀνέκτησε τὴν πόλιν, ἀλλ' ἐν ἡ δύο ἔτη κατόπιν εὐρίσκομεν πάλιν αὐτὴν μεταξὺ τῶν συμμάχων τῆς Ῥώμης. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ παραχῶδους τούτου χρόνου οἱ Λοκροί, ἴσως τοὺς Ῥωμαίους κολακεύοντες, ἐπανηγύρισαν τὴν πίστιν τῆς Ῥώμης πρὸς τὴν πόλιν αὐτῶν χαράξαντες ἐπὶ τῶν στατήρων αὐτῶν τὸν ἐξῆς τύπον:

Κεφαλή Διός.

ΛΟΚΡΩΝ, Πίστις, ΠΙΞΤΙΞ, ἰστα-
μένη καὶ στεφανοῦσα τὴν Ῥώμην,
ΡΩΜΑ, καθημένην πρὸ αὐτῆς.
(Πίναξ Ε'. 5.)
Ρ Στατήρ, 114-112 κ.

Ἡ ἐπὶ τῶν σπουδαίων τούτων νομισμάτων κεφαλή τοῦ Διὸς εἶνε ἐκ τῶν τοῦ λεοντίου τύπου ἔχουσα βαθεῖς τοὺς ὀφθαλμούς, ἰσχυρῶς προέχον τὸ μέτωπον καὶ κόμην καταπίπτουσιν εἰς βαρεῖς βοστρύχους ὑπὲρ τὰς ὀφρῦς, τοῦθ' ὅπερ χαρακτηρίζει τὰ τετράδραχμα τοῦ Πύρρου. Πράγματι ἡ ὁμοιότης πρὸς τὰ νομίσματα τοῦ Πύρρου εἶνε τόσον καταπληκτικὴ, ὥστε κλίνομεν νὰ θεωρήσωμεν αὐτὰ ὡς ἔργα τοῦ αὐτοῦ σφραγιδογλύφου καὶ νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ὁ Πύρρος πράγματι ἔκοψε τὸ περίφημον αὐτοῦ τετράδραχμον κατὰ τὴν ἐν Λοκροῖς διαμονὴν αὐτοῦ. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη μεγάλως ἐνισχύεται ὑπὸ τοῦ γεγονότος, ὅτι τὰ τετράδραχμα τοῦ Πύρρου

ἀνακαλύπτονται συχνὰ ἐν τῇ Νοτίῳ Ἰταλίᾳ καὶ μάλιστα ἐν τῇ θέσει αὐτῆς τῆς πόλεως τῶν Λοκρῶν¹.

Διαρκούσης τῆς περιόδου ταύτης οἱ Βρέττιοι ὠκειοποιήθησαν τὸ μονοπῶλιον τῆς νομισματοκοπίας τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἐν τῇ χερσονήσῳ αὐτῶν. Ὅθεν τὰ ἀνωτέρω περιγραφόμενα νομίσματα εἶνε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὰ πάντων τελευταῖα κοπέντα ἐν Λοκροῖς.

ΧΑΛΚΟΣ. *Περὶ τὰ 300-268 ἢ βραδύτερον.*

Τὰ ἀκόλουθα χαλκᾶ νομίσματα ἀνήκουσι κατὰ μέγα μέρος εἰς τοὺς χρόνους τοῦ πολέμου τοῦ Πύρρου, τινὰ ὅμως ἐξ αὐτῶν ἴσως εἶνε μεταγενέστερα: —

Κεφαλὴ Περσεφόνης, ἥς ὀπισθεν λαμπάς, ἢ καρπὸς μήκωνος.	ΛΟΚΡΩΝ Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ Α 1·05
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους κορινθιακοῦ.	» Περσεφόνη κρατοῦσα σκήπτρον, κοσμούμενον ὑπὸ καρποῦ μήκωνος, καθημένη, ἔχουσα δὲ φιάλην ἐν τῇ δεξιᾷ. Ἐν δὲ τῷ πεδίῳ, ἀστέρες. Α 1·05
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	ΛΟΚΡΩΝ Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ Α ·75
Κεφαλὴ Περσεφόνης.	» Ἀθηνᾶ ἱσταμένη Α ·75
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	» Πήγασος. . . . Α ·85
Κεφαλὴ Διοσκούρων.	» Ζεὺς καθήμενος. Α ·75

Ἡ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων κεφαλὴ καὶ παράστασις τῆς Περσεφόνης, ὑπενθυμίζει ἡμᾶς τὴν ἐξέχουσαν θέσιν, ἣν ὁ ἐν Λοκροῖς διάσημος ναὸς τῆς θεᾶς ταύτης κατεῖχεν ἐν τῇ διανοίᾳ πάντων κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου τοῦ Πύρρου. Πβλ. τὴν ἀγόρευσιν τοῦ ἀπεσταλμένου τῶν Λοκρῶν εἰς Ρώμην (Λιβίου XXIX, 18) «*Fanum est apud nos Proserpinae de cuius sanctitate templi credo aliquem famam ad vos pervenisse Pyrrhi bello*».

Τὰ νομίσματα μετὰ τῶν κεφαλῶν τῶν Διοσκούρων εἶνε ἀδεξία ἀντιγραφὴ τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων τῶν Βρεττίων (σελ. 117).

¹) F. Lenormant ἐν τῇ Academy, Ἰουνίου 26, 1880.

Μέσμα ἢ Μέδμα. Ἡ ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Βρεττίας πόλις αὕτη ἐκυριεύθη ὑπὸ τοῦ Διονυσίου ἐν ἔτει 388 π. Χ. ἡ δὲ χώρα αὐτῆς ἐδόθη εἰς τοὺς Λοκρούς. Οὐδέποτε ἡ πόλις αὕτη ἀνῆλθεν εἰς μεγάλην σπουδαιότητα. Δὲν εἶνε δὲ πιθανόν, ὅτι ἐκ τῶν φερόντων τὸ ὄνομα αὐτῆς νομισμάτων ὑπάρχει τι ἀρχαιοτέρας ἐποχῆς τοῦ 388 π. Χ., φαίνεται μάλιστα ὅτι ταῦτα εἶνε μᾶλλον νεώτερα τοῦ 344 π. Χ. ἔτους, ὅτε αὐτοὶ οἱ Λοκροὶ ἤρξαντο κόπτοντες νομίσματα. Ἡ νομισματοκοπία τῶν Μεσμαίων ἀποτελεῖται (α) ἐκ Κορινθιακῶν σιατήρων ὁμοίων πρὸς τοὺς τῶν Λοκρῶν, ἀλλὰ φερόντων ΜΕ ἢ Μ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως, ἔμπροσθεν δὲ ὄντων ἀνεπιγράφων¹, καὶ (β) ἐκ χαλκῶν νομισμάτων τῶν ἐξῆς τύπων: —

Κεφαλὴ Περσεφόνης κατ' ἐνώπιον.	ΜΕΞΜΑΙΩΝ Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος	Α·85
ΜΕΞΜΑ Κεφαλὴ γυναικεία.	Γυμνὴ παράστασις ἀνδρὸς καθημένου ἐπὶ βράχου· πρὸ αὐτῆς κύων	Α·8
ΜΕΔΜΑΙΩΝ Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	Ἴππος καλπάζων	Α·6
ΜΕΞΜΑ Κεφαλὴ ἄρην πρὸς ἄρ.	Νίκη στεφανηφόρος	Α·6
» Κεφαλὴ γυναικεία, ἄρ.	» »	Α·6

Ἡ ἐπὶ νομισμάτων τινῶν γυναικεία κεφαλὴ, συχνὰ ὑπὸ ἀγγείου συνοδευομένη, νομίζεται ὅτι εἶνε ἡ τῆς πηγαίας νύμφης Μέσματος (Στραβ. VI. 1. 5). Ἡ δὲ ὑπὸ κυνὸς συνοδευομένη γυμνὴ μορφή δυνατὸν νὰ εἶνε ὁ ποταμὸς Μέταυρος, ἢ ὁ θεὸς Πάν.

Μυστία καὶ Ὑπωρον. Ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς Βρεττιανῆς Χερσονήσου (Itin. Anton., 115, 4). Ἴδε *Berliner Blätter*, IV. σελ. 137).

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	ΜΥ—ΥΓΩΡ Τρίπους ὡς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Κρότωνος	Α·75
-------------------	--	------

Νουκερία, (τανῦν *Nocera*) πλησιέστατα τῆς Τερίνης.

Ἡ πόλις αὕτη μνημονεύεται μόνον ὑπὸ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου

¹) Imhoof-Blumer. Die Münzen Akarnaniens, σελ. 6.

(ξ. λ.). Τὰ νομίσματα αὐτῆς εἶνε χαλκᾶ κοπέντα, ὡς φαίνεται, ἐν συμμαχίᾳ πρὸς τὸ Ῥήγιον καὶ τὴν Τερίνην.

Περὶ τὰ 350-270 π. Χ. ἢ καὶ τι βραδύτερον

Κεφαλὴ λέοντος κατ' ἐνώπιον.	ΝΟΥΚΕΡΙΝΩΝ Κεφαλὴ Ἀπόλλω- νος . . . Α·85
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	» Ἴππος ἰστάμενος· πεντάγραμμα. . . . Α·85
Νεαρά ἄρρην κεφαλὴ.	ΝΟΥΚΡΙ Ἀετός· ὄνομα ἄρχοντος ΣΤΑΤΙΟΥ ¹ . . . Α·65
» » » ΚΕΛ (;)	» Κεραυνός . . . Α·6

Πανδοσία. Αὕτη ἦτο πόλις μεσόγειος, καὶ ἂν μὴ ἀποικία τῆς Κρότωνος βεβαίως ὅμως ἐξάρτημα τῆς πόλεως ταύτης κατὰ τὸν Ε'. π. Χ. αἰῶνα, ὡς τὰ νομίσματα αὐτῆς μαρτυροῦσιν. Φαίνεται δὲ ὅτι ἔκειτο ἐπὶ ὑψώματος δεσπόζοντος τοῦ μικροῦ ποταμοῦ Ἀχέρωνος (*Mucone*), παραποταμίου τοῦ Κράθιδος (Στράβωνος VI, 256). Τὰ ἀρχαιότερα νομίσματα αὐτῆς ἐκόπησαν ἐν συμμαχίᾳ τῆς Κρότωνος καὶ χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ 450 π. Χ.

ΡΡQ Τρίπους.

ΠΑΝΔΟΜΣΑ (= ΠΑΝΔΟΣΙΑ)

Κεφαλὴ θεᾶς ἢ τῆς νύμφης Πανδοσίας, φέρουσα πλατὺ διάδημα, ἔχουσα δὲ τὴν κόμην πρὸς τᾶνω καὶ ὀπισθεν ἐστραμμένην.

(Πίναξ Ε'. 6)

ΠΑΝ—ΔΟ Ταῦρος ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ . . . Ρ Στατήρ, 126 κ.

ΚΡΑΘΣΜ (= ΚΡΑΘΙΣ) Ὁ ποταμὸς Κράθις, γυμνός, κρατῶν φιάλην καὶ κλάδον ἐλαίας. Παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἰχθυόμορφον ἀντικείμενον

Ρ Στατήρ, 105 κ. (ἐλαφρόν).

Τὸ τελευταῖον τοῦτο νόμισμα εἶνε μεγίστης σπουδαιότητος, ἐπειδὴ καθορίζει τὴν θέσιν τῆς Πανδοσίας παρὰ τὸν Κράθιν ποταμόν. Κατὰ τεχνοτροπίαν δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς τὰ νομίσματα τοῦ Ματαποντίου (Πίναξ Δ'. 1. σελ. 100). Δεικνύει ἐπίσης, ὅτι αἱ ἀρχαῖαι μορφαὶ τῶν γραμμάτων Ξ καὶ Ι (Μ καὶ Σ) ἦσαν ἀκόμῃ ἐν χρήσει κατὰ τὰ μέσα τῆς Ε'. ἑκατονταετηρίδος, ἐνῶ ὁ χρόνος τῆς

¹) Πρὸλ. ΣΤΑ—ΟΨΙ ἐπὶ νομισμάτων Λάου τῆς Λευκανίας σελ. 99.

γενικῆς παραδοχῆς τῶν συνήθων σχημάτων τῶν γραμμάτων τούτων φαίνεται ὅτι ἦτο κατὰ τι μεταγενέστερος (περὶ τὰ 443 π.Χ.). Πρὸς τὰ νομίσματα τῆς μεταγενεστέρας Συβάρειος (σελ. 112).

Περὶ τὰ 400 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἡρας Λακινίας κατ' ἐνώπιον, μετὰ κυματιζούσης κόμης, ἐνωτίου καὶ περιδεραίου, φέρουσα δὲ στέφανον ὑπὸ προτομῶν Γρυπῶν καὶ ἀνθεμίων κεκοσμημένον.
(Πίναξ Ε' 7)

Ὅμοιος.

ΠΑΝΔΟΣΙΝ Πάν ὁ κυνηγὸς γυμνός, καθήμενος ἐπὶ βράχων παρ' αὐτῷ δὲ κύων. Πρὸ αὐτοῦ Ἑρμῆς τῆς τετραγώνου ἐργασίας μετὰ προσηρητημένου κηρυκείου. Ἐν τῷ πεδίῳ Φ . . . Ρ Στατήρ, 120 κ.

ΠΑΝΔΟΣΙ Πάν καθήμενος. Ἐπιγραφὴ, ΝΙΚΟ . Ρ Τρίτη, 34 κ.

ΧΑΛΚΟΣ

Ὅμοιος.

ΠΑΝ Θυματήριον . . . Α 45

Ὁ ἀνωτέρω περιγραφόμενος ὠραῖος στατήρ εἶνε ἐν τῶν ἀρίστων προϊόντων παντὸς Ἑλληνικοῦ νομισματοκοπίου. Τὸ ἐν τῷ πεδίῳ γράμμα Φ ἄγει ἐμὲ εἰς τὸ νὰ παραδεχθῶ, ὅτι ἐχαράχθη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ σφραγιδογλύφου, παρ' οὗ καὶ νομίσματά τινα τῆς Τερίνης, Ἰέλης, Νεαπόλεως καὶ Θουρίου, φέροντα ὡσαύτως τὴν ὑπογραφὴν Φ. Ἴδε σελ. 94.

Ταχέως μετὰ τὸ 400 π. Χ. ἡ Πανδοσία ἡλώθη ὑπὸ τῶν Βρεττίων. Παρὰ τὴν πόλιν ταύτην ἀπώλεσε τὴν ζωὴν ἐν ἔτει 326 π. Χ. Ἀλέξανδρος ὁ Μολοσσός. (Στράβων VI, 256, Λίβιος, VIII, 24). Ἐν ἔτει 204 π. Χ. ἡ Πανδοσία μνημονεύεται πάλιν ὡς πόλις τῶν Βρεττίων (Λίβιου XXIX, 38), ἀλλὰ δὲν γνωρίζομεν νομίσματα τῆς Πανδοσίας μεταγενέστερα τῆς πρώτης αὐτῆς ἀλώσεως ὑπὸ τῶν Βρεττίων περὶ τὰ 400-390 π. Χ.

Περιπόλιον. Ἡ πόλις αὕτη ἦτο προπύργιον τῶν Λοκρῶν ἐπὶ τῶν πρὸς τὸ Ῥήγιον ὁρίων τῆς χώρας αὐτῶν. Φαίνεται δὲ ὅτι περὶ τὰ τέλη τῆς τετάρτης ἐκατονταετηρίδος (ἐποχῆς τῶν νομισμάτων αὐτῆς) κατελήφθη ὑπὸ ἀποικίας Πιτανατῶν, πιθανῶς ἐκ Πιτάνης τῆς Λακωνικῆς.

Κεφαλή Ἡρας (;) φέρουσα στεφάνην. ΠΕΡΙΠΟΛΩΝ ΠΙΤΑΝΑΤΑΝ Ἡ-
ρακλῆς ἄγχων λέοντα Α 10 κ.

Ὁ Mommsen κατατάσσει τὰ νομίσματα ταῦτα εἰς τὴν Σαυνίτιδα, στηριζόμενος ἐπὶ χωρίου τινὸς τοῦ Στράβωνος (V, 250), ὅπερ πιστοποιεῖ, ὅτι Λακωνικὴ τις ἀποικία ἀποτελουμένη κατὰ τινὰς ὑπὸ Πιτανάτων ἐγκαθιδρύθη ἐν τῇ Σαυνίτιδι.

Δύναται δέ τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι ὁ ὁπισθότυπος ἐνισχύει πῶς τὴν κατάταξιν τοῦ Mommsen· ἀλλ' ἐάν τις ἀναλογισθῇ ὅτι δὲν εἶνε γνωστὰ νομίσματα ἀργυρᾶ τῆς Σαυνίτιδος καὶ ὅτι οὐδεμία ἄλλη πόλις ὑπὸ τὸ ὄνομα Περιπόλιον μνημονεύεται ἐξαιρέσει τοῦ ἰσχυροῦ φρουρίου τῶν Λοκρῶν, θέλει φανεῖ συνεπώτερα ἐν τῷ συνόλῳ ἢ κατάταξις τῶν νομισμάτων εἰς τὴν Βρεττίαν.

Πετηλία. Ἡ πόλις αὕτη περὶ τὰ δώδεκα μίλια πρὸς βορρᾶν τῆς Κρότωνος κειμένη, ἐξηρτᾶτο εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἐκ τῆς πόλεως ταύτης. Κατόπιν περιῆλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Λευκανῶν (Στράβων VI, 4), ἔπειτα δ' εἰς τὴν τῶν Βρεττίων. Ἡ νομισματοκοπία αὐτῆς ἄρχεται ἐνωρὶς τὸν τρίτον αἰῶνα, ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Βρεττίων.

Περὶ τὰ 280-216 π. Χ.

Κεφαλή Δήμητρος μετὰ καλύπτρας.	ΠΕΤΗΛΙΝΩΝ Ζεὺς γυμνὸς κραδαίνων κεραυνόν Α 85
Κεφαλή Ἀπόλλωνος.	» Τρίπους . . . Α 7-5
Κεφαλή Ἀρτέμιδος.	» Κύων τρέχων Α 5
Κεφαλή Ἡρακλέους.	» Ῥόπαλον . . Α 45

Διαρκοῦντος τοῦ δευτέρου Καρχηδονικοῦ πολέμου, ἡ Πετηλία προσεκολλήθη σταθερῶς εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν συμμαχίαν μεθ' ὅλην τὴν ἀποστασίαν τῶν Βρεττίων, ἐβραβεύθη δὲ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου λαβοῦσα τὴν ἄδειαν τῆς διατηρήσεως εἰδικῶν προνομίων, ἐν οἷς ἦτο καὶ τὸ δικαίωμα τῆς κοπῆς χαλκῶν νομισμάτων συμφώνως τῷ Ῥωμαϊκῷ ἡμισυγγραφίῳ συστήματι.

Περὶ τὰ 204-89 (;) π. Χ.

<i>Quadrans.</i>	Κεφ. Διός	...	ΠΕΤΗΛΙΝΩΝ	Ζεὺς κεραυνοβόλος.
»	»	...	»	Κεραυνός.
<i>Sextans.</i>	»	..	»	»
»	Κεφ. Ἀπόλλωνος	..	»	Ἄρτεμις μετὰ λαμπάδος.
»	»	..	»	Ἐλαφος τρέχουσα.
<i>Uncia.</i>	Κ. Ἀρεως πωγωνίου	.	»	Νίκη ἰσταμένη.

Ρήγιον. Τὸ Ῥήγιον ἐπὶ τοῦ Σικελικοῦ πορθμοῦ ἦτο κυρίως Χαλκιδικὴ ἀποικία μετὰ κυριαρχούντος Μεσσηνιακοῦ στοιχείου. Ἦτο δὲ μία τῶν πόλεων, ἐν αἷς ἡ Πυθαγορικὴ φιλοσοφία ἐρριζώθη βαθύτατα· δυνατὸν δὲ νὰ ὀφείληται εἰς τὴν ἐπιρροὴν τοῦ Πυθαγορικοῦ συνδέσμου ἢ συμμετοχῇ αὐτῆς εἰς τὴν νομισματοκοπίαν τῶν ἐγγλύπτων νομισμάτων τῆς ἀρχαίας Ἀχαικῆς νομισματικῆς συμμαχίας.

Τὸ Ῥήγιον ἐν τούτοις ἔκειτο πολὺ μακρὰν τῆς Κρότωνος καὶ Συβάρεως, κέντρων τοῦ Ἀχαικοῦ ἐμπορίου· συνεδέετο δὲ στενότερον μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτῆς Χαλκιδικῶν ἀποικιῶν τῆς Σικελίας ἢ ὥστε νὰ παρασυρθῇ εἰς τι περισσότερο ἀπλῆς κατ' ἐπιφάνειαν ὁμοιότητος πρὸς τὴν Ἀχαικὴν συμμαχίαν τῶν ἐγγλύπτων νομισμάτων. Τὰ ἀρχαιότατα νομίσματα τοῦ Ῥηγίου ἀκολουθοῦσι καθ' ὅλην τὸν αἰγινητικὸν σταθμητικὸν κανόνα τῶν ἄλλων Χαλκιδικῶν ἀποικιῶν, ἐνῶ κατὰ τύπους καὶ κατασκευὴν εἶνε ἐντελῶς Ἀχαικά. Ἡ στάσις τοῦ Ῥηγίου πρὸς τὴν Ἀχαικὴν νομισματικὴν ἔνωσιν ἦτο ἀκριβῶς ὡς ἡ τῆς Ποσειδωνίας ἐν τῷ βορρᾷ, ἥτις συνεμορφώθη κατ' ἐπιφάνειαν πρὸς τὸ Ἀχαικὸν σύστημα διατηροῦσα συγχρόνως τὸν ἴδιον σταθμητικὸν κανόνα.

Περὶ τὰ 530-494 π. Χ.

RECINON (ἐπ' ἀριστ.) Ταῦρος ἀν. | Ταῦρος ἀνθρωποκέφαλος, ἐγγλυφος.
 θρωποκέφαλος. | **Ρ** Δραχμαί, 87 κ.

Περὶ τὰ 494-480 π. Χ.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Μιλήτου, περὶ τὰ 494 π. Χ., μέρος τῶν

Σαμίων καί τινες ἐξόριστοι ἐκ Μιλήτου ἀνεχώρησαν ἐξ Ἀσίας, ἵνα ἀποικισθῶσι πρὸς δυσμὰς ἐπὶ τῆς βορείου παραλίας τῆς Σικελίας. Ἄμα τῇ ἀφίξει αὐτῶν εἰς Ἰταλίαν ἐπείσθησαν ὑπὸ Ἀναξιλάου τοῦ τυράννου τοῦ Ῥηγίου νὰ καταλάβωσι τὴν πόλιν Ζάγκλην (Ἡροδότ. VI, 22). Οἱ Σάμιοι οὗτοι ταχέως κατόπιν ἐξεδιώχθησαν ἢ ὑπετάγησαν ὑπὸ τοῦ Ἀναξιλάου, ὅστις ἤρχε κατόπιν τοῦ Ῥηγίου καὶ τῆς Ζάγκλης. Τότε δὲ λέγεται ὅτι οὗτος μετωνόμασε τὴν Ζάγκλην Μεσσήνην πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ἰδίας αὐτοῦ καταγωγῆς. Ἐκτοτε τὰ νομίσματα τοῦ Ῥηγίου εἶνε κατ' οὐσίαν Σικελικά τοὺς τύπους, κατασκευὴν καὶ ὄλκην.

Ἡ πρώτη εἰσαγωγή τῆς κεφαλῆς τοῦ λέοντος καὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ μόσχου ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Ζάγκλης καὶ τοῦ Ῥηγίου ἀποδίδεται γενικῶς εἰς τὴν ἐπιρροὴν τῶν Σαμίων, τῶν τύπων τούτων ὄντων προδήλως τροποποιήσεων τῶν ἐν αὐτῇ τῇ Σάμῳ ἐν χρήσει τύπων. Τὰ φέροντα τοὺς Σαμιακοὺς τύπους νομίσματα τοῦ Ῥηγίου εἶνε τὰ ἑξῆς: —

Αἰγυνητικὸς σταθμός.

Κεφαλὴ λέοντος κατ' ἐνώπιον.

REGION (ἐπ' ἀριστ.) Κεφαλὴ μόσχου, ἀρ. ρ Δραχμῇ, 88 κ.

» » »

REC (ἐπ' ἀριστ.) ἐν κύκλῳ σφαιριδίων ρ Ὁβολός, 15 κ.

Ἀττικὸς σταθμός.

Κεφαλὴ λέοντος κατ' ἐνώπιον.

RECINON (ἐπ' ἀριστ.) Κεφαλὴ μόσχου, ἀρ. ρ τετράδραχμον, 272 κ.

Ἀσπίς στρογγύλη, ἐφ' ἧς λεοντῆ.

Ἀνευ ἐπιγραφ. Πρῶρα Σαμιακοῦ πλοίου (Σάμαινα) ρ τετραδρ. 267 κ.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο νόμισμα ἠδύνατο νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν Σάμον, ἂν δὲν ἦτο βέβαιον τὸ ὅτι ὁ σταθμὸς εἶνε διάφορος τοῦ ἐν Σάμῳ ἰσχύοντος καὶ ὅτι ἀνεκαλύφθη ἐν Μεσσήνῃ τῆς Ἰταλίας.

Ἡ Σαμιακὴ καταγωγή τῶν ἀνωτέρω τύπων εἶνε πιθανή. Ὅθεν δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι τὸ ὄνομα Ζάγκλη μετεβλήθη εἰς Μεσσήνην διαρκούσης τῆς περιόδου τῆς ὑπὸ τῶν Σαμίων κατοχῆς,

οὐχὶ δὲ μετὰ τὴν ἔξωσιν αὐτῶν, ὡς βεβαίῳ ὁ Θουκυδίδης (VI, 4). Ὁ δὲ Ἡρόδοτος (VII, 164) εἶνε ἀσαφέστερος καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀκριβῆ χρονολογίαν τῆς μετονομασίας ταύτης.

Πάντα δὲ τὰ νομίσματα ταῦτα, τὰ αἰγινήτικοῦ ἢ ἀττικοῦ σταθμοῦ, πρέπει νὰ ἐκόπησαν εὐθὺς μετὰ τὸ 494 π. X. Ἡ ἀκριβὴς ὁμῶς χρονολογία τῆς ἐξώσεως τῶν Σαμίων δὲν δύναται νὰ ὁρισθῇ. Εἶνε ἐν τούτοις πιθανόν, ὅτι ἐσημειώθη διὰ τῆς εἰσαγωγῆς ἐντελῶς νέων τύπων, ἣν δυνάμεθα νὰ ἀναφέρωμεν εἰς αὐτὸν τὸν Ἀναξίλαν, στηριζόμενοι ἐπὶ τῆς αὐθεντίας τοῦ Ἀριστοτέλους (παρὰ Πολυδεύκει V, 75), ἐπειδὴ οὗτος ἀναφέρει, ὅτι ὁ Ἀναξίλας νικήσας ἐν Ὀλυμπίᾳ ἄρματι ἡμιόνων, ἔκοψε νομίσματα ἐπιχαράξας ἄρμα ἡμιόνων εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐπιτυχίας του : —

Τὰ ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου ὑπονοούμενα νομίσματα εἶνε τὰ ἑξῆς. —

Περὶ τὰ 480-466 π. X.

Ἄρμα ἡμιόνων (ἀπήνη) ὁδηγούμενον ὑπὸ πωγωνοφύρου ἡνιόχου.

RECINON (συνήθως ἐπ' ἀριστ.) Λαγῶς τρέχων.

[B. M. Guide, Πίν. VIII, 16.]

Λαγῶς.

REC ἐν κύκλῳ σφαιριδίων
Ἀττικὰ τετραδρ. δραχ. καὶ ὀβολ.

Ὁ Ἀριστοτέλης (παρὰ Πολυδεύκει ἐ. ἀ.), παραδέχεται ὅτι ἡ παρουσία τοῦ λαγωῦ ὀφείλεται ὡσαύτως εἰς τὸν Ἀναξίλαν, περὶ οὗ λέγεται ὅτι εἰσήγαγε τὸ ζῷον τοῦτο εἰς Σικελίαν. Ἀλλὰ ταῦτα εἶνε βεβαίως ἀνεπαρκῆς πρὸς ἐξήγησιν τῆς παραδοχῆς ἢ τῆς ἐπὶ μακρὸν ἐξακολουθήσεως (ἐν Μεσσήνῃ) τοῦ λαγωῦ ὡς νομισματικοῦ τύπου. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ταύτῃ περιόδῳ, νομισματικοὶ τύποι ἐξελέγοντο πάντοτε ἢ μᾶλλον ἐγεννῶντο αὐτομάτως ἐκ τῆς λαϊκῆς ἢ ἐπισήμου τοῦ κράτους λατρείας. Ὁ λαγῶς ἐνταῦθα εἶνε τὸ ἔμβλημα τοῦ Μεσσηνίου θεοῦ Πανός, ὡς ἀποδεικνύεται μετὰ βεβαιότητος ἐκ τοῦ σπανίου τετραδράχμου τῆς Μεσσήνης, ἐφ' οὗ ὁρᾶται ὁ Πάν θωπεύων ἐν τῶν ζώων τούτων. Ἐγχώριός τις παράδοσις περὶ τῆς ἐν Σικελίᾳ ὑπὸ τοῦ τυράννου τοῦ Ῥηγίου εἰσαγωγῆς λαγῶν δύναται πιθανώτατα νὰ ἐκυκλοφόρει κατὰ τοὺς χρό-

νους τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἄν οὕτω συνέβη, ἡ παράδοσις θὰ ἦτο ἀληθὴς μόνον καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ νομίσματα, ἅτινα φυσικῶς θὰ ἐκαλοῦντο «λαγωὶ» (πρὸς τούς «πώλους» τῆς Κορίνθου, τὰς «κόρας» τῶν Ἀθηναίων, τὰς «γλαῦκας» τῶν Ἀθηναίων, τὰς «χελώνας» τῆς Αἰγίνης, κλπ.), εὐκόλως δὲ δύναται νὰ ἐλησμονήθῃ ἡ πρώτη σημασία αὐτῶν ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων γενεῶν, αἵτινες εὐχερῶς θὰ παρεδέχθησαν αὐτὴν κατὰ γράμμα. Δυνατὸν νὰ ἀντείπη τις, ὅτι ἀφοῦ τὸ ἄρμα τῶν ἡμιόνων δὲν εἶνε θρησκευτικὸς τύπος, διατὶ πρέπει ὁ λαγῶς νὰ εἶνε τοιοῦτος. Ἀλλὰ συμβαίνει τοῦτο; Πάντες οἱ μεγάλοι ἀγῶνες ἦσαν πράγματι θρησκευτικαὶ ἐορταί, ἡ δ' ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἀπεικόνισις ἁρμάτων νικησάντων ἐν Ὀλυμπίᾳ ἦτο τύπος ἀναθηματικὸς, ἡ ἀνάθημα εἰς τιμὴν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς καὶ τῆς πόλεως, ἥτις διὰ τῆς εὐνοίας τῶν θεῶν ἤρατο τὴν νίκην.

Ἐν Ῥηγίῳ, ἂν οὐχὶ καὶ ἐν Μεσσήνῃ, ἡ χρῆσις τῶν τύπων τοῦ λαγωῦ καὶ τῆς ἀπήνης ἔπαυσεν, ὡς φαίνεται, δέκα ἔτη περὶπου μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀναξίλα ὅτε δηλ. ἐν ἔτει 466 π. Χ. ἐγκαθιδρύθη ἡ δημοκρατία.

Περὶ τὰ 466-415 π. Χ.

Κεφαλὴ λέοντος κατ' ἐνώπιον.
(Πίναξ Θ'. 7)

» » »

RECINOS, RECINOΣ, RECINON
καὶ κατόπιν ΡΗΓΙΝΟΣ. Μορφὴ
ἀνδρική καθημένη, γυμνὴ τὰ ἄνω
τῆς ὀσφύος, στηριζομένη ἐπὶ βάκ-
τρου. Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ. . .
Ρ Τετραδρ. καὶ δραχμή.
RECI ἐν στεφάνῳ δάφνης Ρ Ὀβολ.

Ἡ καθημένη μορφή, ἡ ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτέρων μὲν νομισμάτων πωγωνοφόρος, ἐπὶ τινων δὲ τῶν νεωτέρων νεανική, νομίζεται κοινῶς ὅτι παριστᾷ τὸν Δῆμον τοῦ Ῥηγίου. Τὸ κατ' ἐμὲ κλίνω νὰ ἀναγνωρίσω ἐν αὐτῇ θεότητά τινα τοῦ εἶδους τοῦ Ἀγρέως ἢ Ἀρισταίου, τοῦ προστάτου τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς καὶ θήρας. Ὁ παρακείμενος κύων, ἡ νῆσσα καὶ ὁ κόραξ, οἱ συχνὰ ὁρώμενοι ὑπὸ ἡ παρὰ τὸν

θρόνον αὐτοῦ, θὰ εὑρηνται οὕτω ἐν εἴδει τινὶ στενῆς σχέσεως πρὸς τὸν κύριον τύπον ἐνῶ, ἂν ἡ μορφή εἶνε ὁ Δῆμος, πρέπει νὰ θεωρηθῶσι μᾶλλον ὡς πάρεργα σύμβολα ἄσχετα πρὸς τὴν κυρίαν μορφήν.

Περὶ τὰ 415 - 387 π. Χ.

Κεφαλὴ λέοντος κατ' ἐνώπιον.

(Πίναξ Ε'. 8)

[Imhoof, *Mon. Gr.* Πίν. Α. 9.]

ΡΗΓΙΝΟΝ, ΡΗΓΙΝΟΣ, ἄπαξ δὲ
ΡΗΓΙΝΩΝ. Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος
μετὰ κόμης ἀναδεδεμένης, ἥ, βρα-
δύτερον, μακρᾶς καὶ κυματίζού-
σης. Ὅπισθεν αὐτῆς θαλλὸς ἐλαίας
καὶ σπανιώτερον ὄνομα σφραγίδο-
γλύφου ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ

Ρ Τετράδρ. καὶ δραχμῇ.

ΡΗ μεταξὺ δύο φύλλων ἐλαίας ἡ δά-
φνης Ρ Ἡμίδρ., διώβολ. καὶ λίτρ.

» » »

Ἐν ἔτει 387 π. Χ. ὁ Διονύσιος κατέστρεψε τὸ Ῥήγιον, μεθ' ὃ, ἂν καὶ ἡ πόλις ἐπανιδρύθη ἔτη τινὰ κατόπιν ὑπὸ Διονυσίου τοῦ νεωτέρου, δὲν ἐκόπησαν ἀργυρᾶ νομίσματα (ἐξαιρέσει ὀλίγων Κορινθιακῶν στατήρων, ὁμοίων τοῖς τῶν Λοκρῶν, ἀλλὰ φερόντων ΡΗ εἰς μονογράφημα) ἐπὶ ἓνα περίπου αἰῶνα, καὶ τότε δὲ μόλις εἰς σμικρὰν ποσότητα.

Ἀξιοσημείωτον εἶνε ὅτι τὸ Ω πάντοτε μόλις ἐμφανίζεται ἐπὶ τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων τοῦ Ῥηγίου. Διὰ τοῦτο ἡ ἐπιγραφή πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ Ῥηγῖνον [νόμισμα ἢ τετράδραχμον], Ῥηγῖνος [διοτάτης], οὐχὶ δὲ Ῥηγίων ὡς ἐπὶ τῶν πλείστων χαλκῶν νομισμάτων μεταγενεστέρων τῶν ἀργυρῶν.

ΧΑΛΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

Τὰ μόνα σύγχρονα πρὸς τὰ ἀργυρᾶ χαλκᾶ νομίσματα τοῦ Ῥηγίου, τὰ κοπέντα ἐπομένως πρὸ τοῦ 387 π. Χ., εἶνε τὰ ἐξῆς (ἴδε Imhoof *Mon. Gr.* σελ. 10).

Πρὸ τοῦ 387 π. Χ.

Κεφαλὴ λέοντος κατ' ἐνώπιον.

RECINON γεγραμμένον περὶ σημεῖον
ἀξίας (;) Α · 8

Κεφαλή λέοντος κατ' ενώπιον.	RE καὶ θαλλὸς ἐλαίας . . .	Α ·5
» » »	PH » » . . .	Α ·6
» » »	PHΓΙΝΗ Κεφαλή Ἀπόλλωνος μετὰ κόμης ἀναδεδεμένης . . .	Α ·5

Περὶ τὰ 350-270 π. Χ.

Οἱ ἐξῆς τύποι δύνανται νὰ ταχθῶσι μετὰ τὴν ἐπανίδρυσιν τῆς πόλεως ὑπὸ Διονυσίου τοῦ Β', βραχὺ πρὸ τῶν μέσων τῆς τετάρτης ἐκατονταετηρίδος.

(α) Κορινθιακοὶ ἀργυροὶ στατῆρες, τύπου Πηγᾶσου μετὰ PH (μονογραφ.) καὶ λύρας ὀπισθεν τῆς κεφαλῆς τῆς Ἀθηνᾶς.

(β) Χαλκός.

Κεφαλή Διδος πρὸς δ., δαφνοστεφής.	PHΓΙΝΩΝ Ζεὺς καθήμενος κρατῶν φιάλην καὶ σκήπτρον	Α ·8
Κεφαλή λέοντος κατ' ενώπιον.	» Κεφ. Ἀπόλλωνος μετὰ κό- μης καταπιπτούσης. Σύμ- βολα διάφορα .	Α ·8-6
» » »	» Λύρα	Α ·6-4

Τὰ φέροντα κεφαλὴν Ἀπόλλωνος νομίσματα εἶνε πολυαριθμό-
τατα καὶ παρουσιάζουσι βαθμιαίαν ἔκπτωσιν ἐν τῇ τεχνοτροπίᾳ.

Ἐν ἔτει 271 π. Χ. ὁ Καμπανικὸς λεγεών, ὁ ἐν Ῥηγίῳ ὑπὸ
τῆς Ῥώμης διατηρούμενος, κατέλαβε τὴν πόλιν, ἀλλὰ ταχέως
κατόπιν ἐξώσθη.

Περὶ τὰ 270-203 π. Χ.

(α) Ἀργυρος.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.	PHΓΙΝΩΝ Λέων βαδίζων	Ρ 50 κ.
»	» Νεαρά Ἰανόμορφος κεφαλὴ .	Ρ 18 κ.

(β) Χαλκᾶ ἄνευ σημείων ἀξίας.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.	PHΓΙΝΩΝ (εἰς δύο στίχους). Τρί- πους	Α ·9
Κεφαλή Ἀρτέμιδος.	» Λέων βαδίζων .	Α ·9
»	» Λύρα	Α ·9

Κεφαλή Ἀρτέμιδος.

ΡΗΓΙΝΩΝ Νεαρὸς Ἀσκληπιδὸς γυμνός, ἱστάμενος, κρατῶν πτηνὸν καὶ στηριζόμενος ἐπὶ βάκτρον, περὶ τὸ ὁποῖον ἐλίσσεται ὄφεις. 9

Τὰ σπανιώτατα ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς ἐποχῆς ταύτης εἶνε σύγχρονα τῶν τελευταίων ἀργυρῶν νομισμάτων τῶν Συρακουσῶν, τοῦ Ἀκράγαντος καὶ τοῦ Ταυρομενίου, ἅτινα δὲν ἀκολουθοῦσι πλέον τὸν ἀπτικὸν σταθμητικὸν κανόνα, ἀλλ' εἶνε ἐν τούτοις πολλαπλάσια τῆς ἀργυρᾶς λίτρας. Τὰ τοῦ Ῥηγίου φαίνονται ὄντα κομμάτια τεσσάρων λιτρῶν (κανονικὴ ὀλκὴ 54 κ.) καὶ 1½ λίτρας (ὀλκὴ 20·2 κ.).

ΧΑΛΚΟΣ. Περὶ τὰ 203-89 π. Χ.

Μετὰ σημείων ἀξίας.

Τετράς. Κεφ. Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος συνεζευγμένοι

ΡΗΓΙΝΩΝ Τρίπους

....

Σταθμὸς ἡλαττωμένος.

Πεντούγγιον. Ἰανόμορφος γυναικεῖα κεφαλή, φέρουσα μῦθιον.

ΡΗΓΙΝΩΝ Ἀσκληπιδὸς καθήμενος, κρατῶν βάκτρον, ἐνίοτε δὲ περὶ αὐτὸ ὄφεις. Γ

» Κεφαλή Ἀρτέμιδος.

» Ἀπόλλων καθήμενος ἐπὶ τοῦ ὀμφαλοῦ. Γ

» Κεφαλή Ἀθηνᾶς.

» Ἀθηνᾶ Νικηφόρος ἱσταμένη. Γ

» Κεφαλαὶ Διοσκούρων.

» Ἑρμῆς ἱστάμενος. Γ

Τετράς. Κεφ. Ἀσκληπιοῦ καὶ Ὑγείας συνεζευγμένοι.

» Ἀρτεμις ἱσταμένη μετὰ κυνός. ΙΙΙΙ

» Κεφαλή Ἀρτέμιδος.

» Λύρα. ΙΙΙΙ

» Κεφαλαὶ Διοσκούρων.

» Δήμητρα ἱσταμένη. ΙΙΙΙ

» »

» Ἑρμῆς ἱστάμενος. ΙΙΙΙ

» »

» Νεαρὸς Ἀσκληπιδὸς ἱστάμενος, κρατῶν πτηνὸν καὶ κλάδον, στηριζόμενος δὲ ἐπὶ βάκτρον. ΙΙΙΙ

Τριάς.	Κεφαλή Ἀσκληπιοῦ.	ΡΗΓΙΝΩΝ	Υγίεια ἱσταμένη.	III
»	Κεφαλή Ἀπόλλωνος.	»	Λύκος.	III
»	Κεφαλή Ἀπόλλωνος.	»	Νίκη.	III
(;)	Κεφαλή Ἀπόλλωνος.	»	Διόσκουροι ἔφιπποι.	XII

Τὰ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων σημεῖα ἀξίας φαίνονται ἀνταποκρινόμενα εἰς ὑποδιαίρέσεις τῆς ἀργυρᾶς λίτρας· πρὸς τὰ νομίσματα τῶν Μαμερτίνων. Αἱ ὀλκαὶ καὶ τὰ μεγέθη, ὄντα λίαν ποικίλα, δεικνύουσιν, ὅτι ἐν Ῥηγίῳ θὰ συνέβη ταχεῖά τις ἐλάττωσις σταθμοῦ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἑκατονταετηρίδος, εἰς ἣν ἀνήκουσι (Mommsen, *Hist. Mon. Rom.* I p. 138 κ.ε.). Ἴδε ὡσαύτως Garucci *Ann. de Num.* 1882 σελ. 213 κ. ἐξ.

Τέμεσα. Αὕτη ἦτο ἀρχαία Ἑλληνικὴ πόλις ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Βρεττίας Ἐν τῇ γῶρᾳ αὐτῆς ὑπῆρχον μέταλλα χαλκοῦ (Ὁδυσ. I. 184. Στραβ. VI 1). Ἐκ τῶν νομισματικῶν αὐτῆς τύπων, κράνους καὶ κνημίδων, δύναται τις νὰ συμπεράνη, ὅτι οἱ Τεμεσαῖοι διέπρεπον ἐν τῇ βιομηχανίᾳ τῶν χαλκῶν ὅπλων.

Φαίνεται ὡσαύτως ἐκ τῶν νομισμάτων αὐτῆς, ὅτι ἂν μὴ ἐξηρτάτο, στενῶς ὅμως συνεδέετο πρὸς τὴν Κρότωνα περὶ τὰ 500 π. Χ., ἀφ' ὅτου πλεον δὲν ἀφῆκεν ἡμῖν νομίσματα:—

Τρίπους μεταξὺ δύο κνημίδων. | TEM Κράνος. P 120 κ.

Ὡς πρὸς τὰ συμμαχικὰ νομίσματα, ἴδε Κρότωνα, σελ. 122.

Τέρινα. ὀλίγα μίλια πρὸς νότον τῆς Τεμέσης, ἐπὶ τοῦ κόλπου τοῦ Ἰππωνίου, ἀποικία τῆς Κρότωνος. Ἡ νομισματοκοπία αὐτῆς ἄρχεται περὶ τὰ 480 π. Χ., πρὸ τοῦ ὁποίου ἦτο ἀναμφιβόλως ἐξάρτημα τῆς μητροπόλεως αὐτῆς. Περὶ τὰ 388 π. Χ. ἡ Τέρινα μετὰ τόσον ἄλλων πόλεων τῆς Νοτίου Ἰταλίας, πίπτει θῦμα τῆς ἀπληστίας Διονυσίου τῶν Συρακουσῶν. Κατόπιν διέρχεται διαδοχικῶς ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Λευκανῶν (365 π. Χ.) καὶ Βρεττίων (356 π. Χ.), οἵτινες ἐκυριάρχουν αὐτῆς μέχρι τοῦ 272 π. Χ., ἐξαιρέσει βραχέος τινὸς διαστήματος, ἥτοι ἀφ' ὅτου ὁ Ἀλέξανδρος

τῆς Ἡλείου ἀπὸ λειψάνων αὐτῆς τοῦ ζυγοῦ αὐτῶν (περὶ τὰ 325 π. Χ.) μέχρι τοῦ 272 π. Χ..

Ἡ πόλις ἐκάη ὑπὸ τοῦ Ἀννίβα ἐν ἔτει 203 π. Χ.

Περὶ τὰ 480-470 π. Χ.

ΤΕΡΣΝΑ Κεφαλὴ τῆς Τερίνης ἀρχαϊκῆς τεχνολογίας, ἔχουσα τὴν κόμην πρὸς τὰ ἄνω καὶ ὀπισθεν ἀναδεδεμένην.

ΝΣΚΑ (ἐπὶ ἀριστ.) Νίκη Ἄπτερος ἱσταμένη, κρατοῦσα δὲ κλάδον. Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ ἐλαίας ἢ δάφνης (Πίναξ Ε'. 9) Ρ Στατήρ 124 κ.

Περὶ τὰ 470-440 π. Χ.

Κεφαλὴ τῆς Τερίνης μετὰ κόμης ἀναδεδεμένης. Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ.

Νίκη πτερωτὴ ἢ Σειρὴν Λίγεια κρατοῦσα στέφανον δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν, ἀψιδούμενον δὲ ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς αὐτῆς Ρ Στατήρ 117 κ.

Ὅμοιον. Ἡ κόμη ἐν σφενδόνη ἢ κυματίζουσα.

ΤΕΡΙΝΑΙΟΝ Νίκη πτερωτὴ ἢ Σειρὴν Λίγεια καθημένη ἐπὶ τετρακνήμου θώκου, κρατοῦσα στέφανον καὶ κηρύκειον . . Ρ Στατήρ.

Περὶ τὰ 440-400 π. Χ.

Κεφαλὴ τῆς νύμφης Τερίνης τελειοτάτης τεχνολογίας, διαφοροτρόπως ἀπεικονιζομένη. Ἐνίοτε φέρει ἄμπυκα ἄνω τοῦ μετώπου (Πίναξ Ε'. 10)· ἐπὶ κομματίων τινῶν ἢ κόμη αὐτῆς εἶνε ἀπλῶς συστραμμένη, ἐπὶ ἄλλων συγκρατεῖται διὰ σφενδόνης ἢ δι' ἱμάντος ἔχουσα ἐλεύθερα τὰ ἄκρα. Ἀρχικὰ σφραγιδογλύφων Φ καὶ Γ. Ποικιλίας ἴδε ἐν *Num. Chron.* 1883 Πίν. XI καὶ XII.

ΤΕΡΙΝΑΙΟΝ Πτερωτὴ γυναικεῖα μορφὴ καθημένη ἐπὶ ἀμφορέως κατακειμένου (Πίναξ Ε'. 10), ἐπὶ βάθρου (Πίναξ Ε'. 11) ἢ ἐπὶ θώκου τετρακνήμου. Ἐνίοτε δὲ κάθεται παρὰ πηγὴν πληροῦσα ὕδατος ἀγγεῖον, ὅπερ ἀνέχει ἐπὶ τῶν γονάτων αὐτῆς. Ἄλλοτε δὲ μικρὸν τι πτηνὸν ἐπικάθεται τῶν δακτύλων τῆς χειρὸς αὐτῆς. Ἄλλοτε πάλιν ἀναρρίπτει σφαίρας εἰς τὸν ἀέρα ἢ ἐφορμᾷ πρὸς τὰ ἐμπρὸς ὡς ἀνερχομένη βραχῶδες ὕψωμα. Συνήθως κρατεῖ κηρύκειον ἢ σπανιώτερον στέφανον ἢ σκῆπτρον κοσμούμενον διὰ καρποῦ μήκωνος. Ἀρχικὰ σφραγιδογλύφων Φ ἢ Γ . . Ρ Στατήρες.

Οἱ τύποι τῶν μικροτέρων ἀργυρῶν νομισμάτων (ὄλκ. 35,19 καὶ 11 κ.) ὁμοιάζουσι πρὸς τοὺς τῶν στατήρων, ἀλλ' ἐνίοτε ἡ Νίκη κάθεται ἐπὶ κιονοκράνου, ἐπὶ δὲ τοῦ ὀβολοῦ ἵπταται. Ὑπογραφαὶ ΦΙΛΙΞ, Α, κλπ.

Περὶ τὰ 400-388 π. Χ.

ΤΕΡΙΝΑΙΩΝ Κεφαλὴ τῆς Τερίνης, πλουσίως κεκοσμημένη, μετὰ κόμης δὲ βραχείας. [B. M. Guide, Πίν. 25, 24.]	Νίκη πτερωτὴ (;) καθημένη ἐπὶ βάθρου, μετὰ πτηνοῦ ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτῆς καθημένου Ρ Στατῆρ 117 κ. Τρίτη 36 κ.
--	---

Αἱ τρίται ἔχουσι συνήθως τὸ Σικελικὸν τρισκελὲς ὑπὸ τὴν κεφαλὴν τῆς πόλεως, ὅπερ δεικνύει, ὅτι αὗται ἐκόπησαν μετὰ τὴν κατάκτησιν τοῦ Διονυσίου.

ΧΑΛΚΟΣ. Περὶ τὰ 400 388 π. Χ.

ΠΑΝΔΙΝΑ Κεφαλὴ Πανδίνης πρὸς δεξ. μετὰ κόμης συνεστραμμένης.	ΤΕΡΙ Νίκη πτερωτὴ ἢ Σειρὴν καθημένη ἐπὶ βάθρου, κρατοῦσα δὲ πτηνόν Α ·5
---	--

Περὶ τὰ 388-356 π. Χ.

(α) Κορινθιοὶ στατήρες μετὰ ΤΕ (μονογραφ.) ὀπισθεν τῆς κεφαλῆς τῆς Ἀθηνᾶς· πρὸς τοὺς συγχρόνους στατήρας τῶν Λοκρῶν καὶ τοῦ Ρηγίου.

(β) Χαλκός.

Γυναικεία κεφαλὴ μετὰ κόμης συνεστραμμένης.	ΤΕΡΙ Καρκίνος Α 1·
» » » »	» Καρκίνος καὶ μήκων Α ·7

Περὶ τὰ 272 π. Χ.

Κεφαλὴ λέοντος κατ' ἐνώπιον.	ΤΕΡΙΝΑΙΩΝ Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος μετὰ κόμης καταπιπτούσης Α ·85
ΤΕΡΙΝΑΙΩΝ Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	Πήγασος ἱπτάμενος, οὗ ἄνω ξίφος ἐν κολεῷ Α ·65

Μεταξὺ τῶν τῆς καλλίστης ἐποχῆς ἀργυρῶν νομισμάτων τῆς Τερίνης, ὑπάρχουσι κομμάτια ἅτινα ὡς πρὸς τὴν κομψότητα τοῦ

διαγράμματος καὶ τὴν ἐξαίρετον λεπτότητα τῆς ἐργασίας, τάσσονται μεταξὺ τῶν ὠραιότατων πάντων τῶν Ἑλληνικῶν νομισμάτων. Τὰ ἀληθῶς θαυμάσια ταῦτα καλλιτεχνήματα φέρουσι γενικῶς τὴν ὑπογραφὴν τοῦ σφραγιδογλύφου Φ . . . (ἴδε σελ. 94). Τὰ φέροντα τὴν ὑπογραφὴν Γ εἶνε ἥττονος τὴν ἐπιμέλειαν ἐκτελέσεως.

Οἱ τύποι τῶν Τεριναίων νομισμάτων παρέσχον ἀφορμὴν εἰς πολλὰς σοφὰς συζητήσεις. Ἡ κεφαλὴ τοῦ ἔμπροσθεν μέρους εἶνε πιθανῶς πάντοτε αὐτὴ ἡ τῆς ἐπωνύμου νύμφης τῆς πόλεως Τερίνης. Ἡ περωτὴ μορφή τοῦ ὀπισθοτύπου δυσκολώτερον δύναται νὰ ἀναγνωρισθῇ. Ἴσως παριστᾷ τὴν Νίκην ἢ Εἰρήνην (πρβλ. τὸ νόμισμα τῶν Λοκρῶν (Πίναξ Ε'. 4), ὅπου ἐν τούτοις ἡ Εἰρήνη εἶνε ἄπτερος) ἢ ἡ Σειρὴν Λίγεια, ἥς τὸ μνημεῖον ἵστατο κατὰ τὸν Λυκόφρονα (στ. 725) ἐν Τερίνῃ.

Ἡ θεὰ Πάνδινα εἶνε ὡσαύτως θεότης, περὶ ἥς δὲν ἔχομεν εἶδησιν τινα. Ἐλατρεύετο δὲ καὶ ἐν Ἰππωνίῳ, ἔνθα ἀπεικονίζεται φέρουσα σκῆπτρον καὶ κηρύκειον, ἢ ἐνίοτε στέφανον.

Σερ . . . Ἀμφίβολος πόλις, πιθανῶς τῆς Βρεττίας.

ΜΕΡ Διόνυσος πωγωνοφόρος, γυμνός, ἱστάμενος, κρατῶν κἀνθάρον καὶ κλάδον ἀμπέλου.	Κλάδος ἀμπέλου μετὰ σταφυλῆς . . . Ρ Στατήρ, 122 κ.
--	--

ΜΕΡ Κεφαλὴ Διονύσου πωγωνοφόρος	Σταφυλή Ρ Δωδεκάτη.
---------------------------------	-------------------------------

ΣΙΚΕΛΙΑ

Περίοδος Α'. Πρὸ τοῦ 480 π. Χ. Πρώτη ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ παρουσιάζεται ἡ νομισματοκοπία τῶν Χαλκιδικῶν ἀποικιῶν, Νάξου, Ζάγκλης καὶ Ἰμέρας. Τὰ παλαιὰ ταῦτα νομίσματα, ὧν τινα πιθανὸν νὰ ἀνήκωσιν εἰς τὰ τέλη τῆς ἐβδόμης ἑκατονταετηρίδος, ἀκολουθοῦσι τὸν Αἰγινητικὸν σταθμητικὸν κανόνα, ἃν καὶ γενικῶς αἱ δραχμαὶ δὲν ὑπερβαίνουνσι τοὺς 90 καὶ οἱ ὀβολοὶ τοὺς 15 κ. Πιθανὸν δὲ εἶνε, ὅτι ὁ σταθμητικὸς οὗτος κανὼν εἰσῆχθη, σὺν τῇ λατρείᾳ τοῦ Διονύσου, ἐκ τῆς νήσου Νάξου, ὁπόθεν, ὡς δηλοῖ τὸ ὄνομα τὸ δοθὲν εἰς τὸν ἀρχαιότατον Σικελικὸν οἰκισμόν, πρέπει νὰ ἐλήφθῃ τὸ ἐπικρατέστερον στοιχεῖον τῶν πρώτων ἀποίκων.

Χρόνον δὲ τινα μετὰ ταῦτα, πιθανῶς περὶ τὰ μέσα τῆς ἑκτῆς ἑκατονταετηρίδος, ἄρχεται ἡ νομισματοκοπία τῶν Δωρικῶν ἀποικιῶν, Συρακουσῶν, Γέλας, Ἀκράγαντος, κλπ. Ὁ σταθμητικὸς κανὼν ἐνταῦθα εἶνε οὐχὶ ὁ Αἰγινητικὸς, ἀλλ' ὁ Ἀττικὸς, ὅστις ἐνωρὶς ἐγένετο παγκοίνως ἀποδεκτὸς ἀνὰ πᾶσαν τὴν νῆσον, καὶ παρὰ τῶν Χαλκιδικῶν μάλιστα ἐκείνων ἀποικιῶν, αἵτινες εἶχον ἀρχίσει νὰ κόπτωσι νομίσματα κατὰ τὸν Αἰγινητικὸν σταθμητικὸν κανόνα.

Ἡ δ' ἀπὸ τοῦ Αἰγινητικοῦ εἰς τὸν Ἀττικὸν κανόνα μετάβασις συνέβη ἐν Νάξῳ μὲν χρόνον τινὰ μετὰ τὸ 498 π. Χ., ἐν Ζάγκλῃ δὲ μετὰ τοῦ 493 καὶ 480, καὶ τέλος ἐν Ἰμέρᾳ ἐν ἔτει 482 π. Χ.

Ἐν τῷ μετὰ τοῦ ὁ αὐτόχθων Σικελικὸς καὶ Σικανικὸς πληθυσμὸς τῆς Σικελίας, ὁ πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νήσου ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων διωχθεὶς, ἐξελληνίσθη ταχέως. Σπουδαίαν δὲ ἀπόδειξιν τούτου παρέχουσι τὰ μικρὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τῶν Σικελικῶν πόλεων Ἀθακαίνου, Γαλαρίας, Ἐννης, Μοργαντίνης, κλπ. φέροντα Ἑλληνικὰς ἐπιγραφὰς καὶ τύπους. Τὰ νομίσματα ταῦτα εἶνε λίτριαι, ἔλκουσαι 13·5 κ. ἐτύγχανον δὲ ἰσάξια πρὸς τὴν ἐγχώριον

λίτραν χαλκοῦ, ἣν ἐκόμισαν μεθ' ἑαυτῶν οἱ Σικελοὶ ἐκ τῆς Ἰταλίας, ὅτε τὸ πρῶτον διῆλθον τὸν πορθμόν.

Ἡ λίτρα, ὡς ἐκόπη εἰς ἄργυρον ὑπὸ τῶν Σικελικῶν τούτων πόλεων, συνέβαινε νὰ ἰσοφαρίζῃ κατὰ σταθμὸν ἀκριβῶς πρὸς τὸ ¹/₅ τῆς Ἀττικῆς δραχμῆς. Διὰ τοῦτο ταχέως ἐγένετο παραδεκτὴ ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν ἐκείνων πόλεων, αἵτινες ἐποιοῦντο χρῆσιν τοῦ ἀττικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος, ὡς πρόσθετον κλάσμα ὀλίγον τι βαρύτερον τοῦ ὀβολοῦ αὐτῶν, ἅφ' οὗ ἐφρόντιζον νὰ διακρίνωσιν αὐτὴν εἴτε δίδοντες τύπον διάφορον ἢ διὰ σημείου τινὸς ἀξίας. Οὕτως ἐν Συρακούσαις ἡ λίτρα ἦτο σεσημασμένη διὰ σηπίας, ὃ δὲ ὀβολὸς διὰ τροχοῦ. Δὲν εἶνε δὲ πιθανὸν ὅτι τις τῶν πόλεων τῶν αὐτοχθόνων Σικελῶν ἤρξατο κόπτουσα νομίσματα πρὸ τοῦ 480 π.Χ.

Τὰ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πρώτης ταύτης περιόδου κοπέντα ἐν Σικελίᾳ νομίσματα παρουσιάζουσιν ὅλας τὰς χαρακτηριστικὰς ιδιότητας τῆς ἀρχαίᾳς τέχνης, εἶνε ὅμως πολὺ μᾶλλον προηγμένα, κατὰ τε τὴν τεχνοτροπίαν καὶ ἐκτέλεσιν, παρὰ τὰ σύγχρονα νομίσματα τῆς Μεγάλῃς Ἑλλάδος, ἢ τῆς κυρίως Ἑλλάδος.

Περίοδος Β'. 480-415 π. Χ. Ἡ μεγάλη ἐν Ἰμέρα νίκη τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Καρχηδονίων ἐν ἔτει 480 π. Χ., ὑπῆρξε τὸ προοίμιον μεγάλου χρονικοῦ διαστήματος εἰρήνης καὶ εὐτυχίας καθ' ἅπασαν τὴν Σικελίαν. Τὰ νομίσματα τῆς περιόδου ταύτης πολυάριθμα ὄντα καθ' ἅπασαν τὴν νῆσον, εἶνε ποικιλιώτατα καὶ σπουδαιότατα. Κατὰ τεχνοτροπίαν παρουσιάζουσι διαρκῆ πρόοδον τῶν μεθόδων τῆς ἀρχαίας τέχνης καὶ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πλησιάζουσι πρὸς τὸ ὑψιστον σημεῖον τελειότητος, εἰς ὃ ἔφθασέ ποτε ἡ τέχνη τῆς σφραγιδογλυφίας. Διὰ τοῦτο ἡ ὅλη περίοδος μεταξὺ τοῦ 480 π. Χ. καὶ τῆς ἐν ἔτει 415 Ἀθηναϊκῆς ἐκστρατείας, δύναται νὰ κληθῇ καταλλήλως μεταβατικὴ περίοδος. Ἡδὲ δὲ ἡ Ἑλληνικὴ τέχνη καὶ ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς εἰσῆρχετο καὶ εἰς τὰς μὴ Ἑλληνικὰς πόλεις τοῦ δυτικοῦ μέρους τῆς νήσου, π.Χ. τὴν Ἐγεσταν

καὶ Ἐρυκα, ἀρχαίας πόλεις τῶν Ἐλύμων, καὶ τὴν Μοτύην καὶ Πάνορμον, φρούρια Καρχηδονικά.

Περίοδος Γ'. 415-405 π. Χ. Ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ ἡ τέχνη τῆς σφραγίδογλυφίας τῶν νομισμάτων ἐξηκολούθησεν ἐν Σικελίᾳ μετ' ἀξιοσημειώτου ἐπιτυχίας. Αἱ πόλεις φαίνεται ὅτι ἡμιλλῶντο πρὸς ἀλλήλας περὶ τοῦ τίς ἐξ αὐτῶν θὰ παρῇγεν τὸ τελειότερον δεῖγμα νομισματικῆς καλλιτεχνίας. Τὰ ἀκόλουθα ὀνόματα Σικελῶν σφραγίδογλύφων ἀπαντῶσιν ἐπὶ νομισμάτων· ἐν Συρακούσαις, Εὐμηγος, Κίμων, Εὐαίνετος, Εὐκλείδης, Εὐθ[υμος], Φρύγιλλος, Παρμε[νίδης], καὶ Σωσίων· ἐν Καμαρίνῃ, Ἐξακεστίδας· ἐν Κατάνῃ, Εὐαίνετος, Ἡρακλείδας, Χοιρίων καὶ Προκλῆς· ἐν Νάξῳ, Προκλῆς· ἐν δὲ τῷ Ἀκράγαντι, Μυρ..., κλπ.

Καὶ πρὸ αὐτῆς δὲ τῆς ἐποχῆς τοῦ Γέλωνος καὶ Ἰέρωνος, ὧν τὰς νίκας εἰς τοὺς μεγάλους Ἑλληνικοὺς ἀγῶνας ἐξύμνησεν ὁ Πίνδαρος, εἰθίζετο ἐν πολλαῖς Ἑλληνικαῖς πόλεσι τῆς Σικελίας ἡ διαιώνυσις τῆς μνήμης τῶν ἀγώνων, διὰ τῆς παραδοχῆς ὡς κυρίου νομισματικοῦ τύπου τεθρίπτου ὑπὸ Νίκης στεφανουμένου. Φαίνεται οὐδὲν ἥττον βέβαιον, ὅτι οὐχὶ εἰδική τις νίκη ὑπονοεῖται διὰ τῶν ἀγωνιστικῶν τούτων τύπων, ἀλλ' ὅτι οὗτοι εἶνε μᾶλλον γενική τις ἔκφρασις ἐγκαυχήσεως ἐπὶ τῇ καλλονῇ τῶν ἵππων καὶ ἀρμάτων, ἅτινα ἡδύνατο ἡ πόλις νὰ παρατάξῃ ἐν τοῖς σταδίοις, ἐνῷ ἴσως δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὁμοίως, ἂν καὶ οὐχὶ ὠρισμένως, ὡς εἰδός τι ἐπικλήσεως πρὸς τὸν θεὸν τὸν παρέχοντα τὰς νίκας ἥτοι τὸν Ὀλύμπιον Δία, τὸν Πύθιον Ἀπόλλωνα, ἢ ἐγχώριον τινὰ θεότητα, ἴσως ποτάμιόν τινα θεόν, ἢ νύμφην τινὰ πηγαίαν, πρὸς τιμὴν τῶν ὁποίων δυνατὸν νὰ ἤγοντο ἀγῶνες ἐν αὐτῇ τῇ Σικελίᾳ. Τοιοῦτοί τινες ἐγχώριοι ἀγῶνες πρέπει νὰ προϋποτεθῶσι πρὸς ἐξήγησιν τῆς παρουσίας τῶν νικηφόρων ἀρμάτων ἐπὶ τῶν νομισμάτων τινῶν τῶν μὴ Ἑλληνικῶν πόλεων τῆς Σικελίας, αἵτινες βεβαίως οὐδέποτε θὰ ἐγένοντο δεκταί, ἵνα διαγωνισθῶσιν εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς, Πυθικοὺς ἢ ἄλλους Ἑλληνικοὺς ἀγῶνας. Ὁ τρόπος τῆς ἀπεικονίσεως

τοῦ τεθρίππου δύναται νὰ ληφθῇ ὡς λίαν ἀκριβὴς τις ἔνδειξις τῆς χρονολογίας ἐκάστου νομίσματος. Μέχρι τοῦ 415 π. Χ. οἱ ἵπποι φαίνονται χωροῦντες βήματι βραδεῖ καὶ μεγαλοπρεπῶς. Μετὰ δὲ τὴν χρονολογίαν ταύτην εἶνε πάντοτε ἐν ζωηρᾷ καὶ συνήθως ὀρμητικῇ κινήσει, ἀνορθούμενοι ἢ καλπάζοντες. Μόλις δὲ ἐν ὁψίμῳ ἐποχῇ (ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Φιλιστίδος) ἀπεικονίζονται οἱ ἵπποι πάλιν βραδέως βαδίζοντες. Ἡ μόνη ἐξαίρεσις τοῦ κανόνος τούτου εἶνε τὸ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Μεσσήνης ἄρμα ἡμιόνων, ἐνθα τὰ ζῶα οὐδέποτε παρουσιάζονται ἐν ταχείᾳ κινήσει.

Μία τῶν τὰ μάλιστα ἐντύπωσιν προξενουσῶν χαρακτηριστικῶν ιδιοτήτων τῆς Σικελικῆς νομισματικῆς εἶνε τὸ συχνὸν τῶν προσωποποιήσεων ποταμῶν καὶ νυμφῶν. Οὕτω νομίσματα τῆς Ἰμέρας φέρουσι τύπον τῆς νύμφης τῶν θερμῶν πηγῶν· ἐπὶ νομίσματος τῆς Νάξου βλέπομεν τὴν κεφαλὴν τοῦ ποταμοῦ Ἀσσίνου (πιθανῶς τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἀκεσίνην)· ἐν Κατάνη ἀπαντῶμεν τὴν κατὰ μέτωπον κεφαλὴν τοῦ ποταμοῦ Ἀμεναγοῦ· ἐν Γέλα καὶ Ἀκράγαντι βλέπομεν τοὺς ποταμούς τῶν πόλεων τούτων Γέλαν καὶ Ἀκράγαντα, ἐνῶ ἐν Καμαρίνῃ ἐμφανίζεται ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἰππάριος ποταμοῦ. Ἐπὶ δὲ τῶν νομισμάτων τοῦ Σελινοῦντος οἱ ποταμοὶ Ὑψᾶς καὶ Σελινοῦς παρίστανται θύοντες τῷ Ἀσκληπιῷ.

Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ περιόδῳ οἱ Σικελικοὶ ποταμοὶ ἔχουσι συνήθως τὸ σχῆμα ταύρου ἀνθρωποκεφάλου, ἀλλ' ἐν τῇ μεταβατικῇ περιόδῳ προσλαμβάνουσι συνηθέστερον τὸ ἀνθρώπινον σχῆμα καὶ ἐμφανίζονται ὡς νεανία μετὰ μικρῶν κεράτων βοὸς ἐπὶ τοῦ μετώπου.

Μεταξὺ τῶν ἐπὶ Σικελικῶν νομισμάτων ἀπεικονιζομένων νυμφῶν εἶνε αἱ Ἰμέρα, Ἀρέθουσα, Κυανῇ, Καμάρινα καὶ Εὐρυμέδουσα.

Περίοδος Δ'. 405-340 π. Χ. Ἡ περὶ τὰ τέλη τοῦ Ε'. αἰῶνος Καρχηδονικὴ ἐπιδρομή, ἡ καλύψασα δι' ἐρειπίων τὴν νῆσον, διέκοψε πανταχοῦ τὴν νομισματοκοπίαν. Αἱ Συρακοῦσαι μόναι ἐξ ὅλων τῶν ἀργυροκοποῦσῶν Ἑλληνικῶν πόλεων ἐξηκολούθησαν τὴν ἀδιάκοπον σειρὰν τῶν ὠραίων αὐτῶν τετραδράχμων καὶ δεκαδράχμων.

Ταῦτα δ' ἐχρησίμευσαν ὡς πρότυπα τῶν Σικελοφοινικικῶν νομισμάτων τῶν Καρχηδονικῶν πόλεων.

Περίοδος Ε'. 340-317 π. Χ. Ἀπὸ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Κορινθίου Τιμολέοντος (345 π. Χ.) ἄρχεται νέα ἐποχὴ τῆς Σικελίας. Ὁ Τιμολέων ἦτο πανταχοῦ ὁ ἐλευθερωτής, ἡ δ' ἐπιρροή αὐτοῦ καταφαίνεται ἰδίως ἐπὶ τῆς Σικελικῆς νομισματοκοπίας τῆς ἐποχῆς του. Ὑπάρχει δηλαδὴ μικρὸς ἀριθμὸς νομισματικῶν τύπων, τὸ πρῶτον ἤδη ἐμφανιζομένων, οὐχὶ μόνον ἐν Συρακούσαις, ἀλλὰ καὶ ἐν πολλαῖς ἄλλαις πόλεσιν ἃς ἠλευθέρωσεν ἀπὸ τῶν καταπιεστῶν αὐτῶν ὁ Τιμολέων. Δύο δὲ τῶν τύπων τούτων εἶνε ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἐλευθερίου Διὸς καὶ ὁ ἐλεύθερος ἵππος. Στατῆρες, φέροντες τύπον Πηγᾶσου καὶ ἄλλα νομίσματα μετὰ Κορινθιακῶν τύπων, ἐκόπησαν ὡσαύτως τὸ πρῶτον ἤδη ἐν Σικελίᾳ. Ἀξιοσημείωτος εἶνε ὁ ἀριθμὸς τῶν μεσογείων πόλεων τῶν κατὰ τὴν εἰδικὴν ταύτην ἐποχὴν ἀρξαμένων νὰ νομισματοκοπῶσι, π. χ. τοῦ Ἀδρανοῦ, Αἰτνης (Ἰνησσας), Ἀγυρίου, Ἀλαΐσου, Κεντορίπων, Ἐρβησσοῦ, κλπ.

Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ χαλκός, ὁ πρότερον νομισματοκοπούμενος μόνον ὡς λογιστικὸν νόμισμα, προσέλαβεν ἤδη τὸν χαρακτῆρα πραγματικοῦ νομίσματος αὐτουσίῳ ἀξίας. Διότι δι' ἄλλης τινὸς ὑποθέσεως δὲν δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἡ αἰφνιδία ἐμφάνισις, εἰς τε τὰς Συρακούσας καὶ τὰς ἀνωτέρω μνημονευθείσας Σικελικὰς πόλεις, μεγάλων καὶ βαρέων χαλκῶν νομισμάτων, μὴ φερόντων, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ἀρχαιότερα μικρὰ χαλκᾶ νομίσματα, σημεῖα ἀξίας.

Ἡ νομισματοποίησις αὕτη τοῦ χαλκοῦ, ὀφείλεται πιθανῶς εἰς τὴν αὔξουσαν ἐπιρροὴν τῶν αὐτοχθόνων Σικελικῶν λαῶν τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς νήσου, συμμαχησάντων ἤδη πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ Τιμολέοντος, καὶ κοψάντων ἐν Ἀλαΐσῃ ἴσως δὲ καὶ ἀλλαχοῦ, νέον (καινὸν) συμμαχικὸν χαλκοῦν νόμισμα μετὰ τῶν ἐπιγραφῶν ΚΑΙΝΟΝ καὶ ΣΥΜΜΑΧΙΚΟΝ.

Περίοδος Σ'. 317-241 π. Χ. Ἀπὸ τῆς τυραννίδος τοῦ Ἀγαθοκλέους αἱ Συράκουσαι καὶ πάλιν κατέστησαν ἴδιον προνόμοιον τὸ

δικαίωμα τοῦ κόπτειν νόμισμα δι' ἅπασαν τὴν Σικελίαν, καταδηλότερον μάλιστα ἢ ἐν τῇ ἐποχῇ τοῦ Διονυσίου, ἐπειδὴ τὸ σύμβολον τοῦ τρισκελοῦς, ὅπερ τὸ πρῶτον ἤδη ἐμφανίζεται κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀγαθοκλέους ἐπὶ τῶν Συρακουσίων νομισμάτων, παριστᾷ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ὅτι τὰ οὕτω σεσημασμένα νομίσματα εἶνε κοινὰ ἀπάσης τῆς Σικελίας.

Ἡ ἀντιποίησις τοῦ κόπτειν νόμισμα κοινὸν ἀπάσῃ τῇ νήσῳ διετηρήθη πιθανῶς ὑπὸ τῶν διαδόχων τοῦ Ἀγαθοκλέους, Ἰκέτα, Πύρρου καὶ Ἰέρωνος τοῦ Β'. μέχρι τῆς ἐποχῆς πρώτου Καρχηδονικοῦ πολέμου.

Περίοδος Ζ'. 241-210 π. Χ. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ πρώτου Καρχηδονικοῦ πολέμου πᾶσα ἡ Σικελία, ἐξαιρέσει τῶν κατὰ μῆκος τῶν ἀνατολικῶν παραλίων ἀπὸ Ταυρομενίου μέχρις Ἐλώρου κτήσεων τοῦ Ἰέρωνος, περιῆλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων. Τὸ ἄμεσον ἀποτέλεσμα τῆς νέας πολιτικῆς καταστάσεως τῶν Σικελικῶν κοινοτήτων ἦτο ἡ κοπὴ χαλκῶν νομισμάτων εἰς μέγαν ἀριθμὸν νομισματοκοπειῶν, πολλὰ τῶν ὁποίων ὡς αἱ πόλεις Ἀμύστρατος Κεφαλοίδιον, Ἰαιτία, Λιλύθαιον, Μέναινον, Πάρωπος, Πέτρα κλπ. οὐδέποτε πρότερον ἐκέκτηντο τὸ δικαίωμα τοῦ νομισματοκοπεῖν. Ἐν ταῖς κτήσεσι τῶν Συρακουσῶν, μόνον τῷ Ταυρομενίῳ ἐπετράπη νὰ νομισματοκοπῇ ὅλα τὰ μέταλλα, δυσκόλως ὅμως δύναται νὰ βεβαιωθῇ, ἂν τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ταῦτα νομίσματα τοῦ Ταυρομενίου ἐκόπησαν διαρκούσης τῆς βασιλείας τοῦ Ἰέρωνος, ἢ κατὰ τὸ διάστημα τὸ μεταξὺ τοῦ θανάτου αὐτοῦ καὶ τῆς ὀριστικῆς ιδρύσεως τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπαρχίας ἐν ἔτει 210 π. Χ.

Περίοδος Η'. Μετὰ τὸ 210 π. Χ. Μετὰ τὴν πτῶσιν τῶν Συρακουσῶν καὶ τὴν σύνταξιν ἀπάσης τῆς Σικελίας εἰς ἐπαρχίαν τῆς Ῥωμαϊκῆς Δημοκρατίας, ἐξηκολούθησαν νὰ κόπτωνται χαλκᾶ νομίσματα ἐν Συρακούσαις, Πανόρμῳ καὶ ἐν πλείσταις ἄλλαις πόλεσι, πιθανῶς ἐπὶ μίαν τοῦλάχιστον ἑκατονταετηρίδα. Ἐντούτοις τὰ ὄψιμα ταῦτα νομίσματα κέκτονται μικρὸν τὸ ἐνδιαφέρον.

Ὁ ἐπόμενος πίναξ εἶνε σύνοψις χρονολογικὴ τῶν νομισμάτων τῆς Σικελίας ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων μέχρι τῶν νεωτάτων χρόνων:

	—480	480-415	415-405	405-340	340-317	317-241	Μετὰ τὸ 241
Νάξος	Ρ	Ρ	Ρ				
Ζάγκλη	Ρ						
Ἰμέρα	Ρ	Ρ Χ	Ρ Χ				
Θέρμαι	...	...	...	Ρ Χ	Χ	...	Χ
Ἀκράγας	Ρ	Ρ Χ	Χ Ρ Χ	...	Ρ Χ	Ρ Χ	Χ
Γέλα	Ρ	Ρ	Χ Ρ Χ	...	Ρ Χ	...	Χ
Καμάρινα	Ρ	Ρ	Ρ Χ	...	Χ	...	Χ
Κατάνη	Ρ	Ρ	Χ Ρ Χ	...	...	...	Χ
Λεοντῖνοι	Ρ	Ρ	Ρ Χ	...	Ρ	...	Χ
Μεσσήνη	Ρ	Ρ	Ρ Χ	...	Χ	Χ	Χ
Σελινοῦς	Ρ	Ρ	Ρ				
Στύελλα	...	...	Ρ				
Συράκουσαι	Ρ	Ρ	Χ Ρ Χ	Χ Ρ Χ	Ηλ. Ρ Χ	Χ Ρ Χ	Χ Ρ Χ
Ταυρομένιον	...	...	...	Χ	Χ	Χ	Χ Ρ Χ
Τυνδαρίς	...	...	...	Ρ Χ	Χ	...	Χ
Ἐντελλα	...	Ρ	...	...	Χ	...	Χ
Ἐρυξ	Ρ	Ρ	Ρ	Ρ	Ρ Χ	...	Χ
Ἐγεστα	Ρ	Ρ	Ρ Χ	...	...	...	Χ
Ἡράκλεια	...	...	Ρ	Ρ	Ρ Χ	Ρ	
Μοτύη	Ρ	Ρ	Ρ Χ				
Πάνορμος	...	Ρ	Ρ	Ρ	Ρ	Ρ Χ	Χ
Σολοῦς	...	...	Ρ	Χ	Χ	...	Χ
Ἀβάκαινον	...	Ρ	Ρ	Χ	...	...	Χ
Ἐννα	...	Ρ	...	...	Χ	...	Χ
Γαλαρία	Ρ						
Ἰππάνα	...	Ρ					
Λογγάνη	...	Ρ					
Μοργαντίνη	Ρ	...	Ρ	...	Χ		
Πιακός	...	...	Χ				

	—480	480-415	415-405	405-340	340-317	317-241	Μετὰ τὸ 241
Ἀγύριον	...	...	Α	Α	Α	...	Α
Ἀδρανὸν	...	...	...	...	Α	...	Α
Αἶτνα (Ἰνῆσσα)	...	...	...	...	Α	...	Α
Ἀλαισα	...	...	...	...	Α	...	Α
Ἀλόντιον	...	...	Α	...	...	...	Α
Ἐρβησσός	...	...	...	...	Α	...	Α
Κεντόριπα	...	...	...	...	Α	...	Α
Μυτίστρατος	...	...	...	...	Α	...	Α
Νακώνη	...	...	Α	...	Α	...	Α
Σίλεραι	...	...	...	...	Α	...	Α
Ἀκραι	...	...	...	...	...	...	Α
Ἀμύστρατος	...	...	...	...	...	...	Α
Ἀσσωρος	...	...	...	...	...	...	Α
Ἰαιτία	...	...	...	...	...	...	Α
Καλὴ Ἀκτὴ	...	...	...	...	...	...	Α
Κεφαλοίδιον	...	...	...	...	...	...	Α
Λιλύβαιον	...	...	...	...	...	...	Α
Μέγαρα	...	...	...	...	...	...	Α
Μέναινον	...	...	...	...	...	...	Α
Πάρωπος	...	...	...	...	...	...	Α
Πέτρα	...	...	...	...	...	...	Α
Ὑβλα Μεγάλῃ	...	...	...	...	...	...	Α

[G. L. Castelli, *Siciliae nummi veteres*. Palermo, 1781

A. Salinas, *Le monete delle antiche città di Sicilia*. Palermo, 1871.

Landolina-Paternò, *Ricerche num. sull' antica Sicilia*. Palermo, 1872

British Museum Catalogue, *Coins of Sicily* (Pole, Head, and Gardner), 1876.

B. V. Head, *Coinage of Syracuse* (Num. Chron.), 1874

P. Gardner, *Sicilian studies* (Num. Chron), 1876

A. Holm, *Geschichte Siciliens*, 1870-4.]

Ἀβάκαινον. Σικελικὴ πόλις κειμένη περὶ τὰ ὀκτὼ μίλια ἀπὸ τῆς παραλίας πρὸς τὴν ΒΑ ἄκραν τῆς τῆς νήσου. Τὰ μικρὰ αὐτῆς ἀργυρᾷ καὶ χαλκᾷ νομίσματα δεικνύουσιν Ἑλληνικὴν ἐπίδρασιν, ἀλλ' ὅμως δὲν παρεδόθη ἡμῖν ὅτι ἡ πόλις ἀπωκίσθη ποτὲ ὑπὸ Ἑλλήνων.

Περὶ τὰ 450-400 π. Χ.

Ἐπιγρ. ΑΒΑΚΑΙΝΙΝΟΝ (συνήθως συντετμημένη) ἐπὶ τῆς μιᾶς ἢ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὀψεων.

Κεφαλὴ Διὸς δαφνοστεφής.

Κάπρος. Σύμβολα, βάλανος, κόκκος σίτου.

Κεφαλὴ νύμφης κατ' ἐνώπιον μετὰ κόμης καταπιπτούσης.

Υς καὶ χοιρίδιον.

Α Λίτραι, περίπου 13 κ.

Κεφαλὴ γυναικεία πρὸς δ.

Κάπρος . . . Α Ἡμίλιτρον, 6 κ.

Περὶ τὰ 400-350 π. Χ.

Κεφαλὴ γυναικεία ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σφενδόνῃ.

ΑΒΑΚΑΙΝΙΝΩΝ Προτομὴ ταύρου. Α μέγεθ. 8

Μετὰ τὸ 241 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος (;

ΑΒΑΚΑΙΝΙΝΩΝ Ταῦρος βαδίζων. Α 85

Ὁ ταῦρος εἶνε πιθανῶς ὁ μικρὸς ὀρεινὸς καταρράκτης Ἐλικίων.

Ἀγύριον. Μεγάλῃ πόλιν τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Σικελίας κειμένη ἐπὶ κρημνώδους λόφου, σχεδὸν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ μεταξὺ Ἐννας καὶ Κεντορίπων. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὁ Ἡρακλῆς, διαρκούσης τῆς περιόδου αὐτοῦ ἐν Σικελίᾳ, ἐγένετο δεκτὸς μετὰ θείων τιμῶν, μέχρι δὲ ὀψίμου περιόδου ὁ Ἡρακλῆς, ὁ ὀπαδὸς αὐτοῦ Ἰόλαος, καὶ ὁ Γηρύωνης, ἐξηκολούθουν λατρευόμενοι ἐνταῦθα. Τὰ νομίσματα αὐτῆς ἀνήκουσιν εἰς τρεῖς περιόδους :

Περὶ τὰ 420-345 π. Χ.

Ἀετὸς μετὰ κλειστῶν πτερύγων.

ΑΓΥΡΙΝΑΙ Τροχός . . . Α 9

ΑΓΥΡΙΝΑΙΟΝ Νεαρά ἄρρην κεφαλὴ (Ἰόλαος;).

ΠΑΛΑΓΚΑΙΟΣ Προτομὴ ταύρου ἀνθρωποκεφάλου . . . Α 7

Τὰ δύο ταῦτα νομίσματα ἀνήκουσιν εἰς τὸν χρόνον καθ' ὃν ἡ πόλις ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ τυράννου καλουμένου Ἀγυρίου, συγχρόνως καὶ συμμάχου τοῦ Διονυσίου (Διοδ. XIV, 9, 78, 95). Τὸ Παλαγκάϊος ἴσως εἶνε ὄνομα ποταμοῦ.

Περὶ τὰ 345-300 π. Χ.

Περὶ τὰ μέσα τῆς Δ'. ἑκατονταετηρίδος τὸ Ἀγύριον ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ ἐτέρου τυράννου, καλουμένου Ἀπολλωνιάδου. Ὁ δεσπότης οὗτος ἐξεθρονίσθη ὑπὸ τοῦ Τιμολέοντος ἐν ἔτει 339 π. Χ. Τὰ νομίσματα, ἅτινα θέλω νὰ ἀποδώσω εἰς τὰ ἔτη τὰ ἀμέσως προηγούμενα τῆς ὑπὸ τοῦ Τιμολέοντος ἀπελευθερώσεως εἶνε τὰ ἀκόλουθα:—

Κεφαλὴ Ἡρακλέους.	Προτ. ταύρου ἀνθρωποκεφάλου Α 1·2
Ταῦρος ἀνθρωποκέφαλος καὶ ἀστήρ.	Ὁμοίως Α 1·2
Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ, ἢ Ἰολάου φέροντος ταινίαν καὶ λεοντῆν.	ΑΓΥΡΙΝΑΙΩΝ Λεοπάρδαλις ἢ λέαινα λαγῶν καταβροχθίζουσα Α 1·1
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος, ὀπισθεν δὲ τόξον.	ΑΓΥΡΙΝΑΙΩΝ Κύων ἰχνηλατῶν Α 7

Τὰ ἐξῆς ὡς ἐκ τῶν τύπων αὐτῶν φαίνονται νεώτερα τοῦ 339 π. Χ.

ΙΕΥΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ Κεφαλὴ Διὸς Ἑλευθερίου δαφνοστεφής.	ΑΓΥΡΙΝΑΙΩΝ Κεραυνός, ἐν δὲ τῷ πεδίῳ δ. ἀετός Α 1·
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους λοφοφόρου.	ΑΓΥΡΙΝΑΙΩΝ Ῥόπαλον καὶ τόξον (;) (ἐπικεκομένον ἐπὶ προγενεστέρων νομισμάτων) Α 1·
Κεφαλὴ νεαροῦ ποταμίου θεοῦ, κεραιφόρος.	ΑΓΥΡΙΝΑΙΩΝ Ἴππος ἐλεύθερος Α 1·

Μετὰ τὸ 300 π. Χ. γνωρίζωμεν ὅτι τὸ Ἀγύριον ὑπέκειτο εἰς τὸν Φιντίαν τοῦ Ἀκράγαντος. Κατόπιν αἱ κτήσεις τῆς πόλεως ἡϋξήθησαν μεγάλως ὑπὸ Ἰέρωνος τοῦ Συρακουσίου, παρέμεινε δὲ καὶ ὑπ' αὐτὴν τὴν Ῥωμαϊκὴν διοίκησιν πόλις ἀρκετῆς σπουδαιότητος. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίοδον ἀνήκουσιν τὰ ἐξῆς νομίσματα:—

Μετὰ τὸ 241 π. Χ.

ΕΠΙ ΣΩΠΑΤΡΟΥ Κεφαλὴ Διός.	ΑΓΥΡΙΝΑΙΩΝ Ἰόλαος ἐν ποιμενικῷ ἐνδύματι, κρατῶν κέρας καὶ καλαύροπα ἔχων δὲ παρὰ πόδας κύνα. Ἄνω, Νίκη Α 9
Κεφαλὴ Ἡρακλέους πωγωνοφόρος.	ΑΓΥΡΙΝΑΙΩΝ Ἰόλαος καίων τὰς κεφαλὰς τῆς Ὑδρας διὰ σιδήρου πεφυρακτωμένου Α 75

Ἄδρανον (*Aderno*), ἐπὶ τοῦ ἄνω μέρους τοῦ ποταμοῦ Ἄδράνου, ὀλίγα μίλια ΝΔ τοῦ ὄρους Αἵτνης, κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Διονυσίου περὶ τὰ 400 π. Χ. καὶ ἐξαρτωμένη ἀπὸ τῶν Συρακουσῶν μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Τιμολέοντος (345 π. Χ.) ὅτε αὕτη ἔκοψε τὸ πρῶτον νομίσματα. Τὴν φήμην αὐτῆς ὤφειλεν εἰς τὸν ναὸν τῆς Σικελικῆς θεότητος Ἀδράνου (Διοδώρ. XIV. 37).

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τοῦ Ἀδράνου ἀνήκουσι πάντα, ὡς φαίνεται, εἰς μίαν περίοδον: —

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος, ἐνίοτε σὺν ΑΠΟΛΛΩΝ κάτωθι.	ΑΔΡΑΝΙΤΑΝ (ἐνίοτε ἐλλείπει). Λύρα Α 8 μεγ. 1·2, ·95 καὶ ·8
Κεφαλὴ νεαροῦ ποταμοῦ Ἀδράνου κερασφόρος.	ΑΔΡΑΝΙΤΑΝ Ταῦρος κηρύσσων . Α ·85
Κεφαλὴ Σικελίας, μύρτω ἐστεμμένη, ἔχουσα δὲ τὴν κόμην ἐν σφενδόνη.	Ἄνευ ἐπιγραφῆς. Λύρα . . Α 1·2
Ὁμοίως.	ΑΔΡΑΝΙΤΑΝ Ἴππος θαλάσσιος . Α ·65
Κεφαλὴ γυναικεία.	ΑΔΡΑ Κόκκος σίτου ἐν στεφάνῳ . Α ·45

Αἶτνα. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἐδόθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ἰέρωνος εἰς τὴν πόλιν τῆς Κατάνης, ὅτε ἐν ἔτει 476 π. Χ. ἐξεδίωξε τοὺς Καταναίους καὶ συνώκησε πάλιν τὴν πόλιν αὐτῶν διὰ μικτοῦ πληθυσμοῦ Συρακουσίων καὶ Πελοποννησίων. Ταχέως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ οἰκιστοῦ αὐτῶν οἱ ἄποικοι οὗτοι ἐξεδιώχθησαν τῆς Κατάνης ἐπανῆλθον δὲ οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι (461 π. Χ.). Περὶ τῶν ἐν Κατάνη κοπέντων νομίσματων κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν δεκαπέντε ἐτῶν, ὅτε αὕτη ἔφερε τὸ ὄνομα Αἶτνα, ἴδε **Κατάνην**. Οἱ Αἰτναῖοι ἀπεσύρθησαν (461 π. Χ.) εἰς Ἴνγησαν τὴν ἐπὶ τῆς νοτίου κλιτύος τοῦ ὄρους Αἵτνης, περὶ τὰ δέκα μίλια ΒΔ τῆς Κατάνης, μετέφερον δὲ εἰς τὴν θέσιν ταύτην τὸ ὄνομα Αἶτνα καὶ ἐξηκολούθησαν θεωροῦντες τὸν Ἰέρωνα ὡς οἰκιστὴν αὐτῶν (Διοδώρ. XI. 76). Ἡ Αἶτνα ἐξηρτᾶτο πάντοτε κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον ἀπὸ τῶν Συρακουσίων, πρὸ δὲ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ πολέμου κατείχετο ὑπὸ φρουρᾶς Συρακουσίων (Θουκ. III, 103). Ἐν ἔτει 403 π. Χ. ὁ Διονύσιος

ἔθεσεν ἐν Αἴτνῃ φρουρὰν Καμπανῶν, ἣτις κατεῖχε τὴν πόλιν μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Τιμολέοντος (339 π. Χ.), ὁπότε ἡ πόλις ἀνέκτησε τὴν ἐλευθερίαν αὐτῆς. Εἰς τὴν περίοδον ταύτην ἀνήκουσι τὰ πρῶτα αὐτῆς νομίσματα.

Περὶ τὰ 339 π. Χ.

ΙΕΥΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ	Κεφαλή Διδς	ΑΙΤΝΑΙΩΝ Κεραυνός . .	Α · 8
Ἐλευθερίου.			
ΑΙΤΝΑΙΩΝ	Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	Ἴππος ἐλεύθερος μετὰ λυτοῦ χαλινού	Α · 85
»	Κεφαλή Περσεφόνης	Ὁμοίως	Α · 6
μετὰ στεφάνου σταχύων.			

Ὁ μετὰ ἐλευθέρων χαλινῶν ἵππος εἶνε σύμβολον ἐπανακτηθείσης ἐλευθερίας καὶ εἶνε συνήθης ἐν Σικελίᾳ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Τιμολέοντος. Ἐντύπωσιν προξενεῖ ἡ κατὰ τεχνοτροπίαν ὁμοιότης τοῦ τελευταίου μνημονευθέντος νομίσματος καὶ ἐνίων τῆς Νακώνης καὶ Ἐντέλλας κοπέντων καθ' ὃν χρόνον αἱ πόλεις αὗται ἦσαν ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τῶν Καμπανῶν.

Τὰ ἐπίλοιπα τῶν νομισμάτων τῆς Αἴτνης εἶνε μεταγενέστερα τῆς ἀλώσεως τῶν Συρακουσῶν καὶ ἀνήκουσιν εἰς τὴν περίοδον τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας.

Μετὰ τὸ 210 π. Χ.

Τριᾶς. Κεφαλή Ἀπόλλωνος ἀκτινο-	ΑΙΤΝΑΙΩΝ Ὀπλίτης ἱστάμενος.	
στεφής.	Σημεῖον ἀξίας . . .	Α · 8
Ἐξᾶς. Κεφαλή Περσεφόνης.	ΑΙΤΝΑΙΩΝ Κέρας Ἀμαλθείας . .	Α · 6

Ἀκράγας. Ἡ πόλις αὕτη ἦτο ἡ πλουσιωτάτη καὶ μεγαλοπρεπεστάτη τῶν τῆς νοτίου παραλίας τῆς Σικελίας. Καὶ μόνοι δὲ οἱ μέχρι τοῦ νῦν ὁρώμενοι ἐν *Girgenti* ἡρειπωμένοι ναοὶ ἀρκοῦσι πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀρχαίας αὐτῆς λαμπρότητος. Ἰδρυτο δὲ ἐπὶ ὑψώματος ὀλίγα μίλια μακρὰν τῆς θαλάσσης παρὰ τὴν συμβολὴν τῶν δύο ποταμῶν Ὑψᾶ καὶ Ἀκράγαντος.

Ἡ νομισματοκοπία αὐτῆς ἄρχεται διαρκούσης τῆς εὐδαίμονος

περιόδου, τῆς μεταξὺ τῆς πτώσεως τῆς τυραννίδος τοῦ Φαλάριδος (περὶ τὰ 550 π. X.) καὶ τῆς κατοχῆς τῆς ἀνωτάτης ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Θήρωνος (περὶ τὰ 480 π. X.).

Περὶ τὰ 550-472 π. X.

Ἐπιγρ. AKRACANTOS, AKRACAE, AKRA, κλπ.

Ἄετος μετὰ κλειστῶν πτερύγων.

Καρκίνος **Ρ** Δίδραχμον.
[B. M. *Guide*, Πίν. IX, 24.]

Ὁ ἀετός καὶ καρκίνος νομίζονται συνήθως ὡς σύμβολα τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Ποσειδῶνος· δυνατὸν ὅμως ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὁ καρκίνος νὰ εἶνε ὁ πάγουρος τῶν γλυκέων ὑδάτων, ὁ κοινὸς ἐν Ἰταλίᾳ, Σικελίᾳ καὶ Ἑλλάδι. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει ὁ πάγουρος θὰ παριστᾷ τὸν ποταμὸν Ἀκράγαντα.

Ὁ Θήρων τοῦ Ἀκράγαντος ἐκυρίευσεν τὴν Ἰμέραν ἐν ἔτει 482 π. X. Σύγκρισις τῶν νομισμάτων τῆς Ἰμέρας τῶν φερόντων Ἀκραγαντινοὺς τύπους οἵτινες μόνον εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἰέρωνος δύνανται νὰ ἀνήκωσι, πρὸς τινὰ τῶν νεωτάτων κομματίων τῶν ἀνωτέρω περιγραφεισῶν σειρῶν, ἀρκεῖ πρὸς καθορισμὸν τῆς χρονολογίας τῶν τελευταίων.

Ἡ ἐν Ἰμέρᾳ μεγάλη νίκη τοῦ Θήρωνος καὶ Γέλωνος τῶν Συρακουσῶν κατὰ τῶν Καρχηδονίων κατέληξεν εἰς μεγαλητέραν αὔξησιν τοῦ Ἀκράγαντος. Ὁ Θήρων ἀπέθανεν ἐν ἔτει 472 π. X. μεθ' ὃ εἰσῆχθη δημοκρατικὸν πολίτευμα, ἤρξατο δὲ περίοδος ἀπαρδειγματίστου εὐτυχίας, ἥτις ἔληξε μόνον ἐπὶ τῆς ἐν ἔτει 406 π. X. καρχηδονικῆς ἐπιδρομῆς.

Ἐν τούτοις ὅμως νομισματικῶς τὸ ἐξηκονταεπταετὲς τοῦτο διάστημα πρέπει νὰ διαιρεθῇ εἰς δύο περιόδους, δυναμένας νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς ἡ τῆς μεταβατικῆς τέχνης (472-415 π. X.) καὶ ἡ τῆς ἀκμῆς τῆς τέχνης (415-406 π. X.).

Περὶ τὰ 472-415 π. X.

Ἐπιγραφαὶ καὶ τύποι (ἀετός καὶ καρκίνος), ὡς ἐν τῇ περιόδῳ

τῆς ἀρχαϊκῆς τέχνης. Ὁ ἀετὸς ἴσταιται ἐνίοτε ἐπὶ κιονοκράνου. Ἐπὶ τῆς ὀπισθίας δὲ ὀφews συχνὰ ἀπαντῶσιν ὡς σύμβολα Νίκη ἱπταμένη, ῥόδον, ἀστήρ, ἐλικοειδὲς κόσμημα (Πίναξ Ε'. 12) καὶ ἄλλα.

Διαιρέσεις. Τετράδραχμον, δίδραχμον, δραχμὴ μετὰ τῶν γραμμάτων ΠΕΝ (= Πεντάλιτρον;), λίτρα (μετὰ ἐπιγρ. ΛΙΤ), πενταούγγιον μετὰ σημείων ἀξίας :: καὶ ἐξᾶς ἔχουσα ἐμπ. κεφαλὴν ἀετοῦ, ὅπ. :

Τετράδραχμα δὲν ἐκόπησαν, ὡς φαίνεται, ἐν Ἀκράγαντι πρὸ τοῦ 472 π. Χ. περίπου.

Εἰς τὴν περίοδον ταύτην δύναται ἐπίσης νὰ ταχθῇ παραδοξοτάτη σειρά βώλων ἐκ χαλκοῦ, σχήματος ὀδόντος μετ' ἐπιπέδου βάσεως ἔχοντος δὲ ἐπὶ μὲν τῆς μιᾶς πλευρᾶς ἀετὸν ἢ κεφαλὴν ἀετοῦ, ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας καρκίνον, ἐνῶ ἐπὶ τῆς βάσεως εὗρηται σημεῖα ἀξίας ::, . ., ἢ : (τετραῶς, τριᾶς, ἐξᾶς). Ἡ οὐγγία εἶνε σχήματος ἀμυγδαλοειδοῦς μετὰ κεφαλῆς ἀετοῦ ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς καὶ χηλῆς καρκίνου ἐπὶ τῆς ἐτέρας.

Αἱ ὅλκαὶ τῶν νομισμάτων τούτων προϋποθέτουσι λίτραν 750 κ.

Περὶ τὰ 415-406 π. Χ.

Ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ ἡ νομισματοκοπία εἰκονίζει τὴν λαμπρότητα εἰς ἣν ἤδη ἐξήρθη ὁ Ἀκράγας.

ΑΚΡΑ Ἀετὸς καταβροχθίζων ὄφιν. | ΣΙΛΑΝΟΣ Καρκίνος. Ὁ ὅλκῃ 20·4 κ.
Σημεῖον ἀξίας . . | [B. M. Guide, Πίν. XVI, 14.]

Δύο ἀετοὶ ἐπικαθήμενοι λαγωῦ ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὄρους. Ὁ εἰς ὑψοῦ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὡς κρῶζων, ἐνῶ ὁ ἕτερος μετ' ἀναπεπταμένων πτερύγων σπαράσσει τὸν λαγὼν. Σύμβολον ἐν τῷ πεδίῳ, ἀκρίς.

ΑΚΡΑΓΑΣ Ἡνίοχος ὀδηγῶν τέθριππον. Ἀνωθεν ἀετὸς ἱπτάμενος μετὰ ὀφews εἰς τοὺς δρυχάς. Σύμβολον καρκίνος (Πίναξ Γ'. 1)
Ρ Δεκάδραχμον, ὅλκ. 670 κ.

Τὸ κάλλιστον γνωστὸν κομμάτιον τοῦ ὠραισιτάτου τούτου νομίσματος εὐρίσκεται ἐν τῇ Νομισματικῇ συλλογῇ τοῦ Μονάρχου.

Ὁμοιος τύπος, ἐνίοτε μετὰ ὀνομάτων ἀρχόντων ΣΤΡΑΤΩΝ ἢ ΣΙΛΑΝΟΣ. Σύμβολα: ἀκρίς, κεφαλὴ βοός, λέοντος ἢ ποταμίου θεοῦ.

ΑΚΡΑΓΑΝΤΙΝΟΝ Τέθριππον ἡνιόχου ὑπὸ Νίκης ἢ ὑπὸ ἡνιόχου στεφανουμένου ὑπὸ Νίκης. Σύμβολα, καρκίνος, πρίστις, δζα-λέα ῥάβδος ἢ κλίμα ἀμπέλου.

[B. M. Guide, Πίν. XVI, 16] Ρ Τετράδραχμον.

Ὁμοίως ἢ εἰς μόνον ἀετὸς καταβροχθίζων λαγῶν.

Καρκίνος, κάτῳθι δὲ Σκύλλα ἢ ποτάμιος ἰχθύς. Ὄνομα σφραγιδογλύφου ΜΥΡ . . .

[Gardner, *Types Gr. C.* Πίν. VI, 32, 33] Ρ Τετράδραχ.

Δίδραγμα, δραχμαί, ἡμίδραγμα, καὶ λίτραι τῶν αὐτῶν τύπων μετ' ἀπλουστέρων παραλλαγῶν.

Ὡς πλήρης δυνάμεως σύνθεσις ὁ τύπος τῶν δύο ἀετῶν μετὰ τοῦ λαγωῦ εἶνε ἴσως ἀνώτερος παντὸς ἄλλου συγχρόνου Σικελικοῦ νομίσματος, εἶνε δὲ βεβαίως ἔργον τεχνίτου οὐχὶ μετρίας ἱκανότητος. Τὸ δὲ ἀντικείμενον αὐτοῦ ἀναμνηστικὴν ἢ μὲν πάντως τὸ περίφημον χωρίον ἐνὸς τῶν μεγαλειτέρων χορικῶν τοῦ Ἀγαμέμνονος (110-120), ἐνθα ὁ ποιητὴς περιγράφει ἀκριβῶς ὁμοίαν σκηνὴν τῆς ἐνταῦθα ἀπεικονιζομένης. Δύο ἀετοί, ὧν ὁ εἰς μέλας καὶ ὁ ἕτερος λευκὸς ὁπισθεν :

οἰωνῶν βασιλεὺς βασιλεῦσι νεῶν· ὁ κελαινός, ὃ τ' ἐξόπιν ἀργᾶς,
φάνεντες ἴκταρ μελάθρων χερὸς ἐκ δοριπάλτου
παμπρέπτοις ἐν ἔδραισιν
βοσκόμενοι λαγίναν, ἐρικύμονα φέροματι γένναν,
βλαβέντια λοισθίων δρόμων.

Τὸ νικηφόρον ἄρμα εἶνε τύπος ἀγωνιστικὸς κλάσεως λῖαν δημώδους ἐν Σικελίᾳ. Ἀφορμὴ πρὸς παραδοχὴν αὐτοῦ ἴσως ἦτο ἢ ἐν Ὀλυμπίᾳ νίκη τοῦ Ἐξαινέτου πολίτου τοῦ Ἀκράγαντος ἐν ἔτει 412 π. Χ., ὅστις κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ εἰς τὴν πατρίδα ὠδηγήθη εἰς τὴν πόλιν ἐπὶ ἄρματος συνοδευομένου ὑπὸ 300 ἄρμάτων συρομένων ὑπὸ λευκῶν ἵππων (Διοδώρ. XIII, 82).

Τὰ ὀνόματα ΣΤΡΑΤΩΝ καὶ ΣΙΛΑΝΟΣ εἶνε διὰ τόσων καταφανῶν χαρακτηρῶν γεγραμμένα, ὥστε δὲν δύνανται νὰ ἐκληφθῶσιν

ὡς ὑπογραφαὶ τεχνιτῶν. Ὅθεν πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἄρχοντες ἢ τύραννοι.

ΧΑΛΚΟΣ. Πρὸ τοῦ 406 π. Χ.

Ἐπιγρ. ΑΚΡΑΓΑΝΤΙΝΟΝ (συντετμημένη συνήθως).

Ἡμίλιτρον. Ἀετὸς μετ' ἀναπεπτα- μένων πτερύγων ἐπὶ ἰχθύος, λαγωῦ ἢ κε- φαλῆς ἐλάφου.	Καρκίνος· σημεῖον ἀξίας ... Σύμ- βολα· κτεῖς, σηπία, Τρίτων μετὰ ὀστράκου, κρίστις, θαλάσσιος ἵππος κλπ. Τὸ ὅλον ἐν κύκλῳ ἐγκοίλῳ. Α Μέσου δρου ὀλκὴ 290 κ.
Τριᾶς. Ἀετὸς σπαράσσων λα- γῶν.	Καρκίνος. Σύμβολον· ἰχθύς. Σημεῖον ἀξίας ... Α Μέσου δρου ὀλκὴ 124 κ.
Ἐξᾶς. Ἀετὸς φέρων ἐν τοῖς ὄνυξιν λαγῶν, χοιρί- διον, ἰχθύν ἢ πτηνόν.	Καρκίνος. Σύμβολα· δύο ἰχθύες ἢ εἰς ἰχθύς. Σημεῖον ἀξίας ... Α Μέσου δρου ὀλκὴ 115 κ.
Οὐγγία. Ἀετὸς μετὰ κλειστῶν πτερύγων ἐπὶ ἰχθύος.	Καρκίνος. Σύμβολον· ἰχθύς. Σημεῖον ἀξίας . Α Μέσου δρου ὀλκὴ 58 κ.

Αἱ νῦν ὀλκαὶ τῶν χαλκῶν τούτων νομισμάτων, μεγάλων καὶ μικρῶν, δίδουσιν ὁμοῦ μέσον ὅρον τῆς λίτρας 613 κ. Τοῦτο πιθανῶς δεικνύει, ὅτι ἡ λίτρα εἶχεν ἤδη ἐλαττωθῆ ἀπὸ τοῦ ἀρχικοῦ αὐτῆς βάρους τῶν 3375 κ. εἰς τὸ $\frac{1}{5}$ τοῦ βάρους τούτου, ἥτοι εἰς 675 κ. Ἡ ἔκπτωσις αὕτη συνέβη κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Mommsen (*Mon. Rom.* I σελ. 112) ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Διονυσίου, ἀλλ' αἱ ὀλκαὶ τῶν χαλκῶν νομισμάτων τῆς Καμαρίνης (113) καὶ Ἰμέρας (ἴδε κατωτέρω), ἂν ταῦτα δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς τεκμήριον, καταδεικνύουσιν, ὅτι αὕτη συνέβη πολὺ πρότερον.

Μετὰ τὴν ἐν ἔτει 406 π. Χ. δεινὴν περίφημον καταστροφὴν τοῦ Ἀκράγαντος ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων, οἱ ἐπιζήσαντες τῶν κατοίκων ἐπέστρεψαν, φαίνεται, εἰς τὴν ἡρειπωμένην αὐτῶν πατρίδα· ἀλλὰ μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Τιμολέοντος δυσκόλως δύναται νὰ ῥηθῇ, ὅτι ἡ πόλις ὑφίστατο ὡς αὐτόνομον κράτος. Νέα νομίσματα δὲν ἐκόπησαν, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι τὰ ἤδη ἐν κυκλοφορίᾳ ἀρχαιότερα χαλκᾶ νομίσματα ἐπεσφραγίζοντο συχνὰ ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ δι' ὑστεροσῆμων.

Περὶ τὰ 340 π. Χ. ὁ Τιμολέων συνώκισεν ἐκ νέου τὴν πόλιν (Πλουτ. *Τίμ.* 35) διὰ πληθυσμοῦ ἐξ Ὑέλης· ἔκτοτε δὲ ἤρξατο ἐπανακτῶσα μικρὸν μέρος τῆς ἀρχαίας εὐτυχίας.

Περὶ τὰ 340-287 π. Χ.

Καρκίνος.

Κεφαλὴ Διός.

Ἴππος ἐλεύθερος. Ρ Ἡμίδραχμον.

ΑΚΡΑΓΑΝΤΙΝΩΝ Ἀετὸς ἱστάμενος μετ' ἀναπεπταμένων πτερύγων.

Ρ 18·7 κ. = 1½ λίτρας.

Ρ 13·5 κ. = 1 λίτρα.

ΧΑΛΚΟΣ.

Ἡμίλιτρον. ΑΚΡΑΓΑΣ Κεφαλὴ τοῦ νεαροῦ ποταμίου θεοῦ Ἀκράγαντος, κερασφόρος.

Ἀετὸς μετὰ κλειστῶν πτερύγων ἱστάμενος ἐπὶ Ἰωνικοῦ κιονοκράνου. Ἐν τῷ πεδίῳ, καρκίνος. Σημεῖον ἀξίας :::: Μέσ. δρου ὀλκὴ 268 κ.

Αὕτη εἶνε ἡ κατὰ μέσον ὄρον ὀλκὴ τῶν ἐν τῷ Βρεταννικῷ Μουσείῳ τεσσάρων κομματίων, καθ' ἣν ἡ λίτρα θὰ εἴλκε 536 κ. τοῦθ' ὅπερ εἶνε μεταξὺ τῆς πρώτης καὶ δευτέρας ἐλαττώσεως τῆς λίτρας.

Υπάρχουσιν ἐπίσης νομίσματα χαλκᾶ τῆς περιόδου ταύτης ἄνευ σημείων ἀξίας φέροντα ἔμπ. κεφαλὴν Διός καὶ ὄπισθ. αἰτὸν καταβροχθίζοντα λαγῶν, ἢ κεραυνὸν πτερωτόν. Μέγεθος 75-55.

Τὰ εἰς τὴν περίοδον ταύτην ἀποδιδόμενα νομίσματα δὲν εἶνε πολυάριθμα, τοῦθ' ὅπερ ὀφείλεται εἰς τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ κατὰ τὸ πλεῖστον τῆς ἐν Συρακούσαις βασιλείας τοῦ Ἀγαθοκλέους (317-289 π. Χ.), ὁ Ἀκράγας ἐδιέσθη νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἐπικυριαρχίαν τῆς πόλεως ταύτης, ἥτις ἐπὶ τινα χρόνον ὥκειοποιήθη τὸ δικαίωμα τῆς κοπῆς νομισμάτων πρὸς χρῆσιν ἀπάντων τῶν μερῶν ἐκείνων τῆς νήσου τῶν παρ' αὐτῆς κυριαρχουμένων.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀγαθοκλέους τύραννός τις καλούμενος Φιντίας κατέλαβε τὴν ἀνωτάτην ἀρχὴν ἐν Ἀκράγαντι καὶ ἐξέτεινε τὰς κτήσεις αὐτοῦ ἐπὶ μεγάλου μέρους τῆς Σικελίας περὶ τὸν Ἀκράγαντα.

Φιντίας ὁ τύραννος. Περὶ τὰ 287-279 π. Χ.

ΑΚΡΑΓΑΝΤΟΣ Κεφ. Ἀπόλλωνος.	ΦΙ Δύο ἀετοὶ ἐπὶ λαγωῦ .	Α · 8
» »	» Ἀετὸς στρεφόμενος . .	Α · 55

Νομίσματα κοπέντα ὑπὸ Φιντία πρὸς χρῆσιν πασῶν τῶν κτήσεων αὐτοῦ.

Κεφαλὴ τοῦ ποταμοῦ Ἀκράγαντος, κερασφόρος, μετὰ κόμης καταπιπτούσης, ἐστεμμένη διὰ καλάρων. [Imhoof Mon. Gr. Πίν. Α. 16.]	ΒΑΣΙΛΕΟΣ ΦΙΝΤΙΑ Κάπρος	Α · 8
Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.	» » »	Α · 8
Ὁμοίως σὺν ΣΩΤΕΙΡΑ	» » »	Α · 8

Οἱ τύποι τῶν νομισμάτων τούτων ἀναφέρονται κατὰ τρόπον ἀξιολογούμενον εἰς χωρίον τι τοῦ Διοδώρου (Αποσπ. XXII, 7) ἐν ᾧ οὗτος λέγει ἡμῖν, πῶς ὁ Φιντίας «εἶδεν ὄναρ δηλοῦν τὴν τοῦ βίου καταστροφὴν, ὃν ἄγριον κυνηγοῦντος ὁρμῆσαι κατ' αὐτοῦ τὴν ὕν, καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ τοῖς ὁδοῦσι πατάξαι καὶ διελάσαντα τὴν πληγὴν κτεῖναι» Φαίνεται ἡμῖν, ὅτι ἐνταῦθα ἔχομεν σαφὲς παράδειγμα νομισματικοῦ τύπου ἐκλεγέντος προφανῶς ἐπὶ σκοπῷ ἐξευμενίσεως τῆς θεᾶς Ἀρτέμιδος, ἥς τὴν ὀργὴν ἐφρόνει πιθανῶς ὁ τύραννος ὅτι ἐπέσυρε καθ' ἑαυτοῦ.

Περὶ τὰ 279-241 π. Χ.

Ἄπαντα σχεδὸν τὰ λοιπὰ νομίσματα τοῦ Ἀκράγαντος δύνανται νὰ ταχθῶσιν εἰς τὴν περίοδον ταύτην, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας ἡ πόλις ἦτο τὸ πλεῖστον ἀνεξάρτητος σύμμαχος τῶν Καρχηδονίων κατὰ τῶν Ῥωμαίων καὶ Ἰέρωνος τοῦ Β'.

Κεφαλὴ Διός.	ΑΚΡΑΓΑΝΤΙΝΩΝ Ἀετὸς μετ' ἀναπεπταμένων πτερύγων. Διάφορα γράμματα ἐν τῷ πεδίῳ . .	Α 58 καὶ 26 κ.
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος, ἐνίοτε μετὰ ὄψεως ἐλισσομένου πρὸ αὐτοῦ.	Δύο ἀετοὶ ἐπὶ λαγωῦ . . .	Α · 85
ΑΚΡΑΓΑΝΤΙΝΩΝ Νεαρὰ κεφαλὴ Διὸς Σωτῆρος μετὰ διαδήματος.	ΔΙΟΣ ΣΩΤΗΡΟΣ Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ	Α · 85

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.
Ὅμοίως.

ΑΚΡΑΓΑΝΤΙΝΩΝ Τρίπους Α·85
» Ὅπλιτης γυμνός
ἀκοντίζων Α·95

Ὁ Κικέρων (*Verr.* IV. 43) μνημονεύει ἀγάλματος τοῦ Ἀπόλλωνος ἰδρυμένου ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἀκράγαντι ποιηθέντος δὲ ὑπὸ Μύρωνος. Ὁ ἀνωτέρω περιγραφεὶς περίεργος νομισματικὸς τύπος ὅφρως ἐλισσομένου πρὸ κεφαλῆς Ἀπόλλωνος, λαμβανόμενος ἐν σχέσει πρὸς τὰς λέξεις τοῦ Κικέρωνος, φαίνεται ἐνδεικνύων σχέσιν τινὰ μεταξὺ τῆς λατρείας τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἀκράγαντι.

Περὶ τὰ 241-210 π. Χ. καὶ βραδύτερον.

Κεφ. Περσεφόνης. Ὅπισθεν, ΒΩΣΙΟΣ,	ΑΚΡΑΓΑΝΤΙΝΩΝ Ἀσκληπιδὸς ἰ-
κατὰ μέτωπον δὲ ΑΣΚΛΑΠΙΟΣ	στάμενος Α·85
Κεφαλή Διός.	» Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ Α·9
Κεφαλή Ἀσκληπιοῦ.	» Ὅφις περὶ βῆκτρον Α·75
Κεφαλή γυναικεία.	» Τρίπους Α·7

Τὰ δύο τελευταῖα περιγραφέντα νομίσματα ἐμφανίζονται ἐνίοτε μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ῥωμαίου ταμίου Μανίου Ἀχιλίου ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀφρως ἀντὶ τοῦ ΑΚΡΑΓΑΝΤΙΝΩΝ.

Ὡς πρὸς τὰ αὐτοκρατορικὰ νομίσματα τοῦ Ἀκράγαντος τὰ κοπέντα ἐπὶ Αὐγούστου, ἴδε B. M. Cat. *Sicily* σελ. 22.

Ἀκραί (Palazzuolo). Αὕτη ἰδρυτο ἐπὶ ὑψώματος περὶ τὰ εἴκοσι μίλια πρὸς δυσμὰς τῶν Συρακουσῶν, εἰς τὰς πηγὰς τοῦ Ἀνάπου ποταμοῦ. Ἀπετέλει δὲ ἐξάρτημα τῶν Συρακουσῶν μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς πόλεως ταύτης ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων.

Μετὰ τὸ 210 π. Χ.

Κεφαλή Περσεφόνης (:) μετὰ στε-	ΑΚΡΑΙΩΝ Δῆμητρα ἰσταμένη μετὰ
φάνου σταχύων.	σκήπτρου καὶ λαμπάδος . . Α·8

Ἀλαισα. Αὕτη ἐκτίσθη ἐπὶ λόφου περὶ τὰ εἴκοσι στάδια ἀπὸ τῆς θαλάσσης (*Διοδ.* XIV, 16), ἐπὶ τῆς βορείου πλευρᾶς τῆς Σικε-

λίας, ἐν ἔτει 403 π.Χ., ὑπὸ ἀποικίας Σικελῶν ὑπὸ ἀρχηγὸν καλούμενον Ἀρχωνίδην, ἐξ οὗ ἡ πόλις ἐκαλεῖτο ἐνίοτε Ἀλαισα Ἀρχωνιδέα (Πρόβλ. τὰς ἐπὶ τῶν ὁψιμῶν νομισμάτων ἐπιγραφάς).

Τὰ ἀρχαιότερα νομίσματα αὐτῆς χρονολογοῦνται ἀπὸ τῆς περιόδου τοῦ πολέμου τοῦ Τιμολέοντος πρὸς τοὺς Καρχηδονίους (340 π. Χ.), ὅτε πολλαὶ Σικελικαὶ καὶ Σικανικαὶ πόλεις ἀπετέλεσαν τὴν κατὰ τῶν Καρχηδονίων συμμαχίαν (Διοδ. XVI, 73). Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ΑΛΑΙΣΙΝΩΝ ΣΥΜΜΑΧΙΚΟΝ ἤθελέ τις νομίσει ὅτι ἡ Ἀλαισα ἦτο τὸ κέντρον τῶν Σικελῶν συμμάχων τοῦ Τιμολέοντος, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ λέξις ΑΛΑΙΣΙΝΩΝ ἐλλείπει ἐνίοτε, δὲν εἶνε βέβαιον, ὅτι πάντα τὰ νομίσματα τῶν συμμάχων ἐκόπησαν ἐνταῦθα.

Περὶ τὰ 340 π. Χ.

ΙΕΥΞ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ Κεφαλὴ Διὸς Ἐλευθερίου.	ΑΛΑΙΣΙΝΩΝ ΣΥΜΜΑΧΙΚΟΝ Δὰς μεταξὺ δύο σταχύων Α 1·2
ΣΙΚΕΛΙΑ Κεφαλὴ τῆς νύμφης Σικελίας.	ΣΥΜΜΑΧΙΚΟΝ Ὅμοίως Α 1·
ΑΡΧΑΓΕΤΑΣ Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	» » Α 1·2
» » »	» Κεραυνὸς καὶ σταφυλή. Α 85
Κεφαλὴ Σικελίας ἐν στεφάνῳ μύρτου.	ΑΛΑΙΣΙΝΩΝ Λύρα . . . Α 9
ΚΑΙΝΟΝ Ἐλευθερὸς ἵππος ἀνορθούμενος.	Γρύψ τρέχων πρὸς ἀρ. . . Α 85

Αἱ κεφαλαὶ Διὸς Ἐλευθερίου, Ἀπόλλωνος ὡς ἀρχηγέτου τῶν ἀποίκων, καὶ ἡ τῆς Σικελίας, πᾶσαι λίαν ἀρμόζουσιν ἐπὶ νομισμάτων συμμαχίας συντεθείσης ἀρωγῇ τοῦ Τιμολέοντος, ὡς ἐπίσης ἡ λαμπὰς καὶ οἱ στάχυες, σύμβολα τῆς Δήμητρος καὶ Περσεφόνης ὑπὸ τὴν εἰδικὴν προστασίαν τῶν ὁποίων εὑρητο ὁ Τιμολέων (Πλουτ. Τιμ. κεφ. 8. Διοδ. XVI. 66).

Τὰ λοιπὰ τῶν νομισμάτων τῆς Ἀλαίσης ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἀκόλουθον ἐκατονταετηρίδα, ὅτε αὕτη ἤρξατο συγχρόνως μετὰ πολλῶν ἄλλων Σικελικῶν πόλεων νὰ κόπῃ πάλιν νομίσματα μετὰ τὴν ἐπὶ τοῦ πρώτου Καρχηδονικοῦ πολέμου ὑποταγὴν αὐτῆς εἰς τὴν Ρώμην.

Περίπου μετὰ τὸ 241 π. Χ.

Κεφαλὴ Διός.	ΑΛΑΙΣΑΣ ΑΡΧ Ἀετός . . .	Α·85
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	» » Χεῖρες συνηνωμέ- ναι . . .	Α·9
» »	» » Ἀπόλλωνπαράλύ- ραν . . .	Α·85
» »	» » Λύρα . . .	Α·65
» »	» » Τρίπους . . .	Α·55
Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ.	» » Γυμνὸς ἀνὴρ στη- ριζόμενος ἐπὶ δό- ρατος . . .	Α·5
» » »	» » Θώραξ . . .	Α·5
Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.	» » Φαρέτρα καὶ τὸ- ξον . . .	Α·5

Κατὰ πολὺ νεώτερα τῶν προηγουμένων εἶνε τὰ φέροντα λατι-
νικὰς ἐπιγραφὰς νομίσματα τῆς Ἀλαίσης: —

HAL. ARC. Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος (;)	Τρίπους	Α·8
» » » »	CAEC. R. II VIR Λύρα . . .	Α·85
HALAESIA ARC. Κεφ. Ἀπόλλωνος (;)	M. CASSIVS M. ANT Στέφανος	Α·9

Ἀλόντιον (*San Marco*). Αὕτη, κειμένη ἐπὶ τῆς βορείου πλευ-
ρᾶς τῆς νήσου μετὰ Τυνδάρεως καὶ Καλῆς Ἀκτῆς, ἦτο πόλις
Σικελική, οὐχὶ μεγάλης σπουδαιότητος. Ἡ κτίσις αὐτῆς ἀπεδίδετο
εἰς τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Αἰνείου ὑπὸ ἀρχηγὸν καλούμενον Πάτρωνα.

Περὶ τὰ 400 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ στρογγύλου λοφοφόρου κράνους.	ΑΛΟΝΤΙΝΟΝ Σηπία . . .	Α·75
---	-----------------------	------

Περὶ τὰ 241-210 π. Χ. ἢ καὶ ἀρχαιότερον.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους πωγωνοφόρου.	ΑΛΟΝΤΙΝΩΝ Ἀετός ἐπὶ μέρους σκελετοῦ	Α·1
Κεφαλὴ Πάτρωνος μετὰ κράνους φρυ- γίου.	ΑΛΟΝΤΙΝΩΝ Ταῦρος ἀνθρωποκέ- φαλος (ποτάμιος θεός), ἐρευγόμε- νος ὕδωρ ἐκ τοῦ στόματος	Α·85

Κεφαλή Ἡρακλέους πωφωνοφόρου.	ΑΛΟΝΤΙΝΩΝ Ῥόπαλον καὶ γωρυ- τός Α · 7
Κεφαλή Διονύσου νεαροῦ.	ΑΛΟΝΤΙΝΩΝ εἰς δύο στίχους, ἐν μέσῳ στεφάνου Α · 5
Κεφαλή Ἑρμοῦ.	ΑΛΟΝΤΙΝΩΝ Κηρύκειον . Α · 5

Ἀμῆστρατος (*Mistretta*). Ἡ πόλις αὕτη, ἣτις ἔκειτο ἐπὶ τῆς βορείου παραλίας, περὶ τὰ δέκα μίλια πρὸς δυσμὰς τῆς Καλῆς Ἀκτῆς, μνημονεύεται μόνον ὑπὸ Κικέρωνος καὶ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου.

Περὶ τὰ 241-210 ἢ καὶ ἀρχαιότερον.

Κεφαλή Διονύσου νεαροῦ.	ΑΜΗΣΤΡΑΤΙΝΩΝ Ὁπλίτης ἐφι- πος καλπάζων ὑπεράνω ΛΕΥ Α · 65
Κεφαλή Ἀρτέμιδος.	ΑΜΗΣΤΡΑΤΙΝΩΝ Ἀπόλλων ἱστά- μενος μετὰ λύρας Α · 8

Ἀσσωρος (*Assaro*), Σικελικὴ μεσόγειος πόλις, εἰς τὸ μέσον τῆς μεταξὺ Ἑννης καὶ Ἀγυρίου ὁδοῦ.

Μετὰ τὸ 210 π. Χ.

ASSORV Κεφαλή Ἀπόλλωνος.	CRYSAS Ὁ ποτάμιος θεὸς Χρύσας, γυμνός, ἱστάμενος, κρατῶν ἀμφορέα καὶ κέρας Α · 85
Κεφαλή γυναικεία μετὰ στεφάνης.	ASSORV Ζεῦχος βοῶν . . . Α · 75

Ὁ τύπος τοῦ πρώτου τῶν νομισμάτων τούτων εἶνε πιθανῶς ἀντίγραφον τοῦ μαρμαρίνου ὑπερλάμπρου ἀγάλματος «*simulacrum praeclare factum ex marmore*», ὅπερ ὁ Κικέρων (*Verr.* IV. 44) περιγράφει ὡς ἱστάμενον ἐπὶ τῆς ἀπὸ Ἑννης εἰς Ἀσσωρον ὁδοῦ, ἴσως ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Χρύσα.

Γαλαρία (*Gagliano*). Ἀρχαία τῶν Σικελῶν πόλις περὶ τὰ ἑξ μίλια πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἀγυρίου, κτισθεῖσα, κατὰ Στέφανον τὸν Βυζάντιον, ὑπὸ Μόργου Σικελοῦ ἡγεμόνος.

Πρὸ τοῦ 480 π. Χ. περίπου.

ΞΟΤΕΡ (ἐπ' ἀριστ.) Ζεὺς ἱστάμενος κρατῶν κεραυνόν.	CAΛΑ Διόνυσος ἱστάμενος, κρατῶν κάνθαρον καὶ κλάδον ἀμπέλου. Ρ' Ὀβολός καὶ λίτρα.
---	---

[Gardner, *Types Gr. C.*, Πίν. II, 1, 2.]

Διόνυσος ἱστάμενος, κρατῶν κάνθα- ρον καὶ θύρσον.	CAΛΑΡΙ-NON Κλήμα ἀμπέλου μετὰ σταφυλῆς. . . Ρ' Ὀβολός.
--	---

Γέλα. Μετὰ τὰς Συρακούσας καὶ τὸν Ἀκράγαντα, ἡ Γέλα ἦτο ἡ πλουσιωτάτη πόλις τῆς Σικελίας κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἰπποκράτους, 498-491 π. Χ., καὶ Γέλωνος, 491-485 π. Χ., ἦτο κυρίαρχος μεγάλου μέρους τῆς νήσου. Ὁ Γέλων μάλιστα ἐκυρίευσε τὰς Συρακούσας καὶ μετέφερεν ἐκεῖ μέγα μέρος τῶν κατοίκων τῆς Γέλας, μεθ' ὃ ἡ εὐτυχία αὐτῆς ἤρξατο ἐλαττουμένη.

Ἐκεῖτο δὲ ἡ πόλις αὕτη παρὰ τὸ στόμιον τοῦ ποταμοῦ Γέλα «immanisque Gela fluvii cognomine dicta» (*Aen.* III. 702), ἡ δὲ μορφή τοῦ ποταμοῦ τούτου ἐν σχήματι ταύρου ἀνθρωποκεφάλου ἀποτελεῖ τὸν τύπον πάντων σχεδὸν τῶν νομισμάτων αὐτῆς.

Πρὸ τοῦ 466 π. Χ. περίπου.

Τέθριππον, τῶν ἵππων βαδιζόντων, μετὰ Νίκης ὑπεράνω ἱπταμένης. Ἐπὶ τινων κομματίων ὁ καμπτήρ τοῦ ἵπποδρόμου, ἐν σχήματι ἰωνι- κοῦ κίονος, ὁρᾶται εἰς τὸ βάθος δπισθεν τῶν ἵππων.	CEΛΑΣ Προτομή ταύρου ἀνθρωπο- κεφάλου. . . Ρ' Τετράδραχ. (Πίναξ 5'. 7.)
Ἴππεὺς γυμνὸς ἐνοπλος, μετὰ κρά- νους, δόρυ κραδαινών, καὶ τοῦ ἵπ- που ἀνορθουμένου.	CEΛΑΣ Ταῦρος ὁλόκληρος πρὸς δ. καλπάζων. . . Ρ' Τετράδραχ.

[*Num. Chron.* 1883, Πίν. IX, 3.]

Ὁ τύπος τοῦ πρώτου τῶν τετραδράχμων τούτων εἶνε ἀγωνιστικός, ἀναφερόμενος ἴσως εἰς ὀλυμπιακὴν ἢ ἄλλην τινὰ νίκην τινὸς τῶν προγόνων τοῦ Γέλωνος. Ὁ ἵππεὺς εἶνε ἴσως ἐγχώριός τις ἥρω.

Ὅμοιος ἵππος.	CEΛAΞ Προτομή ταύρου ἀνθρωπο- κεφάλου ρ Διδραχ.
Ἴππος μετὰ χαλινού, ἄνω δὲ στέφανος νίκης.	Ὅμοίως ρ Λίτρα.
Προτομή τοῦ Γέλα.	Τροχός ρ Ὀβολός.

Ἐπὶ τινων τῶν λιτρῶν τὸ ὄνομα εἶνε γεγραμμένον CEΛA, ἀλλὰ τοῦτο εἶνε συντετμημένον ἐπειδὴ εἶνε πρόδηλον, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ ποταμοῦ ἦτο Γέλας καὶ οὐχὶ Γέλα· πρβλ. τὰ Ἀκράγας, Ὑψᾶς, Ἰμέρας, κλπ. κλπ.

Μετὰ τὴν ἐκ τῶν Συρακουσῶν ἔξωσιν τῆς δυναστείας τοῦ Γέλωνος ἐν ἔτει 466 π. Χ., οἱ κάτοικοι τῆς Γέλας οἱ διὰ τῆς βίας εἰς Συρακούσας μετοικισθέντες, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν γενέθλιον αὐτῶν πόλιν, ἀπὸ δὲ τοῦ χρόνου ἐκείνου μέχρι τῆς ἐν ἔτει 405 π. Χ. καταστροφῆς αὐτῆς ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων ἡ πόλις ἀπήλαυσε μεγάλης εὐτυχίας.

Περὶ τὰ 466-415 π. Χ.

Τέθριππον μεθ' ἵππων βαδιζόντων, ὑπεράνω δὲ Νίκη ἢ στέφανος· ἐν τῷ ἐξέρῳ συνήθως ἀνθεμοειδὲς κόσμημα, ἐνίοτε δὲ πελαργὸς ἱπτάμενος.	CEΛAΞ καὶ βραδύτερον ΓΕΛAΞ Προτομή ταύρου ἀνθρωποκεφάλου· ὑποκάτω, ἐνίοτε, πτηνὸν ὑδροχαρὲς ρ Τετράδραχμον.
---	---

[B. M. Guide, Πίν. XVI, 22.]

ΓΕΛΟΙΟΝ (ἐπ' ἀριστ.) Ὅμοίως.	ΞΟΞΙΠΟΛΙΣ (ἐπ' ἀρ.) Μορφὴ γυναι- κεία θέτουσα στέφανον ἐπὶ τῆς κε- φαλῆς τοῦ ποτ. Γέλα ρ Τετράδρ.
------------------------------	---

[Num. Chron., 1883, Πίν. IX, 4.]

Ἡ ἐνταῦθα Σωσίπολις καλουμένη θεὰ εἶνε ἡ πολιούχος θεότης ἢ Τύχη τῆς πόλεως. Παρίσταται δὲ στεφανοῦσα τὸν ποτάμιον θεὸν ἐξ εὐγνωμοσύνης ἐπὶ ταῖς εὐεργεσίαις αὐτοῦ πρὸς τὴν χώραν τῶν Γελῶν.

Ἴππεὺς ὠπλισμένοι διὰ δόρατος καὶ ἀσπίδος.	CEΛAC Προτομή ταύρου ἀνθρωπο- κεφάλου . . ρ Λίτρα ἢ ὀβολός.
--	--

Περὶ τὰ 415-405 π. Χ.

ΓΕΛΑΣ Προτομή ταύρου, ὁ Γέλας· Ἴππεὺς ἐνοπλος πρὸς δ., τοῦ ἵππου
ὑπεράνω, κόκκος σίτου. βαδίζοντος . . . Χ ὀλκὴ 27 κ.

[B. M. Guide, Πιν. XVI, 23.]

Ὅμοίως.

ΞΩΞΙΠΟΛΙΣ Κεφαλὴ θεᾶς ἔχουσα
τὴν κόμην ἐν σφενδόνη. Χ ὀλκ. 18 κ.

Ἡ τὴν ἤτταν τῶν Ἀθηναίων ἀμέσως διαδεχομένη ἐποχὴ εἶνε
ἐκείνη, εἰς ἣν ἀνήκουσιν βεβαίως πάντα ἐκεῖνα τὰ μικρὰ Σικελικά
νομίσματα τῶν Συρακουσῶν, Γέλας καὶ Κατάνης, τὰ ἔλκοντα 27,
18, καὶ 9 κ.

ΓΕΛΩΙΟΝ Νίκη πτερωτὴ ἡνιοχοῦ· Κεφαλὴ τοῦ ποταμίου θεοῦ Γέλα,
σα τέθριππον, τῶν ἵππων βαδι- νεαροῦ, κερασφόρου καὶ ταινία ἀνα-
ζόντων. Ἐν τῷ πεδίῳ ὑπεράνω, δεδεμένου. Πέριξ δὲ τρεῖς ποτάμιοι
στέφανος. (Πίναξ 5'. 4.) ἰχθύες . . . Ρ Τετράδραχ.

Ἡ παρουσία τοῦ Ω ἐπὶ τούτου ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ προηγουμένου
νομίσματος δεικνύουσιν, ὅτι ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὴν τελευταίαν
δεκαετηρίδα πρὸ τῆς καταστροφῆς τῆς πόλεως.

Ἴππεὺς ἐνοπλος ἀκοντίζων ἐχθρὸν ἔχθρον κατακείμενον ἐν γόνασιν. ΓΕΛΑ[Ξ Ὅμοια κεφαλὴ τοῦ Γέλα·
τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ. Ρ Δίδραχ.

Ἴππεὺς ἐνοπλος πλήττων πρὸς τὰ ΓΕΛΑΣ Προτομή ταύρου ἀνθρωπο-
κάτω διὰ τοῦ δόρατος. κεφάλου . . . Ρ Ἡμίδραχμον.

[Imhoof, Mon. Gr. Πιν. B. 2:]

ΓΕΛΩΙΟΝ Πτερωτὴ ἢ ἄπτερος Νί- ΓΕΛΑΣ (ἐπ' ἀριστ.) Προτομή ταύ-
κη, ἡνιοχοῦσα τέθριππον ἐν καλ- ρου ἀνθρωποκεφάλου ἦτοι τοῦ Γέ-
πασμῳ· ὑπεράνω, ἀετὸς ἱπτάμενος λα. Ἐν τῷ πεδίῳ, συνήθως, κόκ-
φέρων ὄφιν εἰς τοὺς ὄνυχας. Συνή- κος σίτου . . . Ρ Τετράδραχμον.

Τετράδραχμα ὅμοια τῷ ἀνωτέρῳ, μετὰ τῶν ἵππων ἐν βιαίᾳ
κινήσει, ὁμοιάζοντα δὲ πρὸς τὰ ἐν Συρακούσαις μετὰ τὴν ὀριστι-
κὴν ἤτταν τῶν Ἀθηναίων κοπέντα, καὶ φέροντα τὰς ὑπογραφὰς
τῶν τεχνιτῶν, Κίμων, Εὐαίνετος κλπ.

Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ ἐν λεοντῇ· σύμβολον ἀστράγαλος.	ΓΕΛΩΙΩΝ Κεφαλή ἀνθρωποκέφαλος τοῦ Γέλα ποταμοῦ, στάχυσιν ἐστεμ- μένη . . . Ρ Ὀβολός ἢ λίτρα.
Κεφαλή ποταμίου θεοῦ νεαροῦ μετὰ κόμης λυτῆς. Ὅπισθεν κόκκος σί- του.	ΓΕΛΑΣ Ὁ ποταμός Γέλας ὡς ταῦ- ρος βαδίζων, ταπεινῶν δὲ τὴν κε- φαλὴν . . . Τριᾶς, . . . Α·65
ΓΕΛΑΣ Κεφαλή Γέλα νεαροῦ, κε- ρασφόρος καὶ ταινία ἐστεμμένη.	Ταῦρος μετὰ τῆς κεφαλῆς πρὸς τὰ κάτω . . . Τριᾶς, . . . Α·75
Κεφαλή Γέλα νεαροῦ μετὰ κόμης κυ- ματιζούσης, σύμβολον δὲ κόκκος σίτου.	ΓΕΛΑΣ Ταῦρος Γέλας ὡς ἀνωτέρω Οὐγγία (;) Α·45
Κεφαλή Ἡρακλέους πωγωνοφόρου.	ΓΕΛΩΙΩΝ Κεφαλή ἀνθρωποκέφαλος πωγωνοφόρος τοῦ Γέλα ποταμοῦ, στάχυσιν ἐστεμμένη . Α·65-45
ΓΕΛΩΙΩΝ Κεφαλή Δήμητρος κατ' ἐνώπιον, στάχυσιν ἐστεμμένη.	Ὅμοία κεφαλὴ τοῦ Γέλα . . Α·55

Ὁ στέφανος σταχύων καὶ ὁ κόκκος σίτου, οἵτινες τόσον συχνὰ ἀπαντῶσι παρὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ ποταμίου θεοῦ ἐνδεικνύουσιν ἐπαρκῶς, ὅτι εἰς τὴν εὐεργετικὴν αὐτοῦ ἐπιρροὴν ἀπέδιδον οἱ Γελῶι τὴν ἔκτακτον εὐφορίαν τῶν πεδιάδων αὐτῶν. Καὶ τώρα ἀκόμη τὸ ἄνω λεκανοπέδιον τῆς Terranova εἶνε πλούσιον εἰς δάση, ἀμπελῶνας καὶ λήια.

Περὶ τὰ 340 π. Χ.

Μετὰ χρονικὸν διάστημα μεῖζον ἡμισείας ἑκατονταετηρίδος, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποίου ἡ εὐτυχία τῆς Γέλας εἶχε λίαν ἐκπέσει, ὡς οὐδέποτε ἀναλαβούσης ἐκ τῆς καταστροφῆς, ἣν τῇ ἐπροξένησαν οἱ Καρχηδόνιοι, συνωκίσθη καὶ πάλιν ἐν ἔτει 338 π. Χ. Ἀπὸ δὲ τῆς ἐποχῆς ταύτης μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Ἀγαθοκλέους φαίνεται ὅτι αὕτη ἀνεκτήσατο μέχρι σημείου τινὸς τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς εὐτυχίαν, ἀλλὰ οὐδέποτε πλέον ἔκοψε μεγάλα ἀργυρᾶ νομίσματα.

ΓΕΛΑΣ Κεφαλή Γέλα πωγωνοφό- ρου καὶ κερασφόρου.	Ἱππος ἐλεύθερος Ρ Τριημιόβολον 16·2 κ.
--	---

[Gardner, *Types Gr. C.*, Πιν. VI. 38]

ΕΥΝΟΜΙΑ Κεφαλὴ Δήμητρος, ἔ- | ΓΕΛΩΙΩΝ Ταῦρος ἐπὶ στάχους. .
χουσα τὴν κόμην ἐν σφενδόνη | Ρ Διώβολον.

Τὸ ἐπίθετον ΕΥΝΟΜΙΑ, τὸ ἐνταῦθα ἀποδιδόμενον εἰς τὴν θεὰν Δήμητραν, δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸ ΥΓΙΕΙΑ, τὸ ἐπὶ νομί-
σματός τινος τοῦ Μεταποντίου (ἴδε ἀνωτέρω σελ. 102).

Ὀπλίτης φέρων κριὸν πρὸς θυσίαν. | Ἴππος ἐλεύθερος. Α 1·05

Ὁ Φιντίας τοῦ Ἀκράγαντος (387-279 π. Χ.), μετέφερε ἐν με-
ταγενεστέροις χρόνοις τοὺς κατοίκους τῆς Γέλας εἰς νέαν πόλιν, ἣτις
ἐπεκλήθη ἐξ αὐτοῦ Φιντίας, παρὰ τὸ στόμιον τοῦ ποταμοῦ Ἰμέρα,
ἐν τῷ μέσῳ τῆς μεταξὺ Γέλας καὶ Ἀκράγαντος ἀποστάσεως. Ἡ
Γέλα ἐν τούτοις ἐξηκολούθει ὑπάρχουσα ἔκοψε δὲ νομίσματα χαλκᾶ
μετὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Ῥωμαϊκῆς κατακτήσεως.

Μετὰ τὸ 241 π. Χ. περίπου.

Κεφαλὴ τοῦ νεαροῦ ποταμίου θεοῦ | ΓΕΛΩΙΩΝ Ὀπλίτης θύων κριόν .
Γέλα, ἐστεμμένη διὰ καλᾶμων. | Α 85
Κεφαλὴ Δήμητρος στάχυσιν ἐστεμ- | » Στάχης . . . Α 75
μένη.

Ἐγεστα, πρὸς δυσμὰς τοῦ Πανόρμου, πόλις οὐχὶ Ἑλληνικὴ
ἐν τῷ τμήματι δὲ τῆς Σικελίας τῷ κατοικουμένῳ ὑπὸ τῶν Ἑλύμων.
Ἐκεῖτο δ' ἐπὶ τῆς κορυφῆς λόφου μονήρους, περιθεομένου ὑπὸ βα-
θείας φάραγος, δι' ἧς φέρεται χεῖμαρος ἐκβάλων εἰς τὸν Κριμισὸν
ποταμόν. Κατὰ τινὰ ἐγγύριον παράδοσιν ἡ πόλις ὥφειλε τὴν κτίσιν
αὐτῆς εἰς τὸν Ἐγεστον, υἱὸν Τρφαδίτιδος τινος κόρης Ἐγέστας καὶ
τοῦ ποταμίου θεοῦ Κριμισοῦ ὅστις συνεγένετο αὐτῇ μεταμορφωθείς
εἰς κύνα (Serv. ad Aen. I 550, 30).

Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων δὲ χρόνων οἱ Σεγεσταῖοι διετέλουν εἰς
διαρκεῖς ἐχθροπραξίας πρὸς τοὺς Σελινουντίους, ἀναμφιβόλως ἕνεκεν
τῶν ὁρίων τῶν ἰδίων αὐτῶν χωρῶν. Αἱ ἔριδες αὗται ἔδωσαν ἀφορ-
μὴν εἰς τὴν παρέμβασιν τῶν Ἀθηναίων εἰς τὰς Σικελικὰς ὑποθέ-
σεις, κατόπιν δὲ εἰς τὴν μεγάλην ἐπιδρομὴν τῶν Καρχηδονίων,
ὧν ἡ Σεγίστα ἐγένετο ὑπήκοος ἐν ἔτει 409 π. Χ. Τὰ ἀργυρᾶ νομί-

σματα τῆς Σεγέστας, μεθ' ὅλον τὸ γεγονός, ὅτι ἡ πόλις δὲν ἦτο Ἑλληνική, μικρὰς μόνον παρέχουσιν ἐνδείξεις βαρβαρισμοῦ, ἐκτὸς ἂν πράγματι αἱ λέξεις IIB ἢ IIA πρεπεῖ νὰ ἐκληφθῶσιν ὡς τοιαῦται. Ἐκτείνονται δὲ ἀπὸ τῆς ἀρχαϊκῆς περιόδου μέχρι τοῦ χρόνου τῆς ἐν ἔτει 410 π. Χ. Καρχηδονικῆς ἐπιδρομῆς, ὅτε κατέπαυσαν ἐξαίφνης. Οἱ Σεγεσταῖοι νομισματικοὶ τύποι ἀντεγράφησαν ὑπὸ τῆς Μοτύης τῆς πρὸς δυσμὰς καὶ τοῦ Πανόρμου τοῦ πρὸς ἀνατολὰς τῆς Σεγέστας.

Περὶ τὰ 500-480 π. Χ.

Ἐπιγρ. ΣΑΓΕΣΤΑΙΙΒ, ΣΑΓΕΣΤΑΙΙΒΕΜΙ, κλπ., συνήθως ἐπ' ἀριστερά.

Ἡ λέξις ΕΜΙ δυνατόν νὰ σημαίνει, ὅτι τὰ νομίσματα (δίδραχμα), ἐφ' ὧν ἀπαντᾷ, εἶνε «ἡμίσειαι» τοῦ τετραδράχμου, τοῦ κυρίου ἀργυροῦ νομίσματος ἐν ταῖς πλείσταῖς τῶν ἄλλων Σικελικῶν πόλεων. Ἴδε ὁμοίως τὰς παρατηρήσεις τοῦ von Sallet, Z. f. N. I. σελ. 278 κ. ἐξ., ἐνθα ἐκφέρει τὴν γνώμην αὐτοῦ, ὅτι τὸ ΕΜΙ ἐπέχει ἐνταῦθα θέσιν τοῦ εἰμί (δηλαδὴ τῆς Σεγέστας). Ἐὰν δὲ εἶνε, ὡς τινες νομίζουσιν, ἡ Φοινικικὴ λέξις γ' = ὄρμος ἢ Πάνορμος, τότε, ἐν συνθέσει πρὸς τὸ ΣΕΓΕΣΤΑ, ἡ λέξις IIB (ὑποτιθεμένη ὡς ἡ Ἑλληνικὴ μορφή τοῦ γ' = γ' = ὄρμος) δύναται νὰ σημαίνει «λιμὴν τῆς Σεγέστας» ἥτοι «τὸ τῶν Αἰγεστέων ἐμπόριον» (Στραβ. VI, 266, 272)

Τύποι: —

Κεφαλὴ τῆς νύμφης Σεγέστας ἀρχαϊκῆς τεχνοτροπίας μετὰ κόμης ὑψωμένης ὀπισθεν ὑπὸ τὸ διάδημα αὐτῆς. (Πίναξ I'. 2.)

Κεφαλὴ νύμφης κατ' ἐνώπιον.

Κύων (ποταμὸς Κριμισός), συνοδευόμενος συνήθως ὑπὸ συμβόλων στάχυος ἢ ὀστράκου (murex) .

Ρ Δίδραχ. καὶ λίτρα.

Κύων. Σύμβολον, τροχός

Ρ Τριημιωβολ.

Περὶ τὰ 480-415 π. Χ.

ΣΑΓΕΣΤΑΙΙΒ ἢ ΣΕΓΕΣΤΑΙΙΒ
Κεφαλὴ τῆς Σεγέστας μετὰ κόμης διαφοροτρόπως διατεθειμένης ἐν σφενδόνῃ ἢ ἄλλως.

Κύων, ἥτοι ὁ ποταμὸς Κριμισός· κεφαλὴ τῆς Σεγέστας ὑπεράνω ἐν τῷ πεδίῳ Ρ Δίδραχ.

Περὶ τὰ 415-409 π. Χ.

ΞΕΓΕΣΤΑΙΑ Κεφαλή τῆς Σεγέ-
στας. Ἡ κόμη ἐν σφενδόνη δι' ἀ-
στέρων κοσμουμένη. Σύμβολον,
στάχυς. (Πίναξ Θ'. 9.)

ΞΕΓΕΣΤΑΙΒ Τέθριππον νικηφό-
ρον ἡνιοχούμενον ὑπὸ γυναικός,
κρατούσης στάχυς. Ὑπεράνω, Νίκη
ἱπταμένη.

Κεφαλή Σεγέστας μετὰ κόμης ἐν
κρωβύλῳ ὀπισθεν, ἀναδεδεμένης δὲ
δι' ἱμάντος τετράκις περὶ αὐτὴν
στρεφομένου. Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ
κισσοῦ.

ΕΓΕΣΤΑΙΟΝ [ἢ ΩΝ]. Κεφαλή τῆς
Σεγέστας μετὰ κόμης ἀναδεδεμέ-
νης δι' ἱμάντος τρίς στρεφομένου
πέριξ αὐτῆς, ἢ ἐγκεκλεισμένης ἐν
σφενδόνη, ἢ περιτετυλιγμένης πρὸς
τὰ ἄνω ὀπισθεν.

Κεφαλή Σεγέστας, ἀντιπὸς κατὰ τὰ
τρία τέταρτα, μεταξὺ δύο κλάδων
δάφνης.

Προτομή κυνός.

Κεφαλή κυνός.

ΕΓΕΣΤΑΙΩΝ Κυνηγὸς νεαρὸς γυ-
μνός, συνοδευόμενος ὑπὸ δύο κυ-
νῶν, φέρων πῖλον κωνικὸν κρεμά-
μενον ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ. Κρα-
τεῖ δὲ δύο δόρατα καὶ ἵσταται
στηρίζων τὸν ἓνα τῶν ποδῶν ἐπὶ
βράχου. Πρὸ αὐτοῦ ὄρος (Ἑρ-
μῆς). ρ Τετράδραχ.

Ὁμοίως ρ Τετράδραχ.

ΕΓΕΣΤΑΙΟΝ Κύων ἱστάμενος. Πρὸ
αὐτοῦ ὄστρακον πορφύρας . . .
ρ Δίδραχ.

ΞΕΓΕΣΤΑΙΒ Κύων ἱστάμενος
ἐνίοτε παρὰ φυτὸν στάχυος ἢ κατα-
βροχθίζων κεφαλὴν ἐλάφου . . .
ρ Δίδραχ.

ρ Ἡμίδρ. καὶ ἡμίλιτρ.

ΕΓΕΣΤΑΙΟΝ Κύων ἱστάμενος. Σύμ-
βολα· βυκάνη, γοργόνειον. ρ Λίτρ.

ΞΕΓΕ περὶ μέγα Η ρ Ἡμίλιτρον.
. ρ Ἐξᾶς.

Ὁ νέος κυνηγὸς ἐπὶ τῶν ὡραίων τετραδράχμων τῆς Ἐγέστας
εἶνε πιθανῶς ὁ ποταμὸς Κριμισός, ὅστις, κατὰ τὸν Αἰλιανὸν (Ποικ.
ιστ. II. 33), ἐλατρεύετο ἐν Ἐγέστη ὑπὸ ἀνθρώπινον σχῆμα «Αἰ-
γεσταῖοι δὲ τὸν Πόρπακα καὶ τὸν Κριμισὸν καὶ τὸν Τελμισσὸν ἐν ἀν-
δρῶν εἶδει τιμῶσι». Ὁ κύων, τὸ ἰδιάζον αὐτῷ σύμβολον, χρησιμεύει
πρὸς ἀναγνώρισιν τῆς μορφῆς. Ἐπὶ τῶν διδράχμων ὁ αὐτὸς ποτα-
μὸς σημαίνεται διὰ τοῦ κυνός.

ΧΑΛΚΟΣ. Πρὸ τοῦ 409 π. Χ.

Τετράς. Κεφαλή τῆς Ἑγέστας.	Κύων	Α · 8
Ἑξάς. Ὀμοίως.	Ὀμοίως . . . (κάτω, ἐνίοτε, ἰκτίς;)	Α · 8 · 65
» ΗΕΙΑΞ (ἐπ' ἀριστ.) Κεφαλή τῆς Ἑγέστας.	Κύων	Α · 65

Ἐκ τῶν ὀλκῶν τῶν νομισμάτων τούτων δὲν δυνάμεθα νὰ σχηματίσωμεν ἰδέαν τινὰ περὶ τοῦ πραγματικοῦ σταθμοῦ τῆς λίτρας τοῦ χαλκοῦ, ἐπειδὴ ὁ τετράς, οὗ ἡ ὀλκή εἶνε 132 κ., ἀπαιτεῖ λίτραν 396 κ., ἐνῶ ὁ ἑξάς (ὀλκ. 86 κ.) προϋποθέτει λίτραν 516 κ. (Πρὸλ. Β. Μ. *Cat. Sic.* σελ. 136).

Μετὰ τὸ 241 π. Χ.

Ἐπὶ μίαν καὶ ἡμίσειαν ἑκατονταετηρίδα καὶ πλέον ἢ Ἑγέστα ἦτο ἀπλοῦν παράρτημα τοῦ Πανόρμου καὶ δὲν ἔκοψε νόμισμά τι, ἐκτός ἂν πράγματι ὑποθέσωμεν, ὅτι τὰ δίδραχμα τὰ φέροντα Ἑγεσταίους τύπους καὶ τὴν καρχηδονικὴν ἐπιγραφὴν *ziz*, τὰ ὑπὸ τὸν Πάνορμον ἐνταῦθα περιγραφέντα, ἐκόπησαν ἐν Ἑγέστα.

Ἀλλ' ὅτε μετὰ τὸ τέλος τοῦ πρώτου Καρχηδονικοῦ πολέμου ἡ Ἑγέστα ὑπήχθη εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν κυριαρχίαν, ἀπέκτησε καὶ πάλιν τὸ δικαίωμα τοῦ νομισματοκοπεῖν, ἂν καὶ μόνον χαλκᾶ νομίσματα. Νῦν δὲ οἱ Ἑγεσταῖοι ἐκαυχῶντο ἐπὶ τῇ κατὰ παράδοσιν Τρωϊκῇ αὐτῶν καταγωγῇ, ἀντιποιοῦμενοι οὕτω συγγένειαν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους «*Segesta est oppidum pervetus in Sicilia, quod ab Aenea, fugiente e Troia atque in haec loca veniente, conditum esse demonstrant. Itaque Segestani non solum perpetua societate atque amicitia, verum etiam cognatione se cum populo Romano conjunctos esse arbitrantur*» (Κικ. *Verr.*, IV. 33).

Κεφαλή Ἑγέστας πεπλοφόρος καὶ πυργοφόρος.	ΕΓΕΣΤΑΙΩΝ Ὁ Αἰνείας φέρων τὸν Ἀγχίστην . . .	Α · 8
Ὀμοίως.	» Ὀπλίτης ἱστάμενος	Α · 85
Ὀμοίως.	» Ὀπλίτης παρὰ ἵππον	Α · 75
ΕΓΕΣΤΑΙΩΝ Ὀμοίως.	» Ὀμοίως	Α · 7

Ἐπὶ Αὐγούστου εὐρίσκομεν τὴν Ἑγέσταν χαίρουσαν εἰσέτι τὸ δικαίωμα τοῦ κόπτειν νομίσματα (B. M. Cat. Sic. σελ. 137). Εἶνε ὁμῶς πιθανόν, ὅτι ἐνταῦθα ἐμεσολάβησε σημαντικὸν διίστημα μεταξύ τῆς λήξεως τῶν αὐτονόμων νομισμάτων καὶ τῆς ἐνάρξεως τῆς αὐτοκρατορικῆς σειρᾶς.

Ἐννα, ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Σικελίας· ἴστατο δὲ ἐπὶ εὐφόρου ὀροπέδιου ἐκτάσεως τριῶν περίπου μιλίων ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς κορυφῆς ὄρους ὑπερασπιζομένου πανταχόθεν δι' ἀποτόμων βράχων. Ἐθεωρεῖτο ὡς μία τῶν ἱερωτάτων θέσεων τῆς Σικελίας οὖσα τὸ κέντρον τῆς λατρείας τῆς Δήμητρος καὶ τὸ μέρος ἐνθα ἐγένετο ἡ σκηνὴ τῆς ἀρπαγῆς τῆς Περσεφόνης. Τὰ ἀρχαιότερα αὐτῆς νομίσματα εἶνε λίτραι τῆς περιόδου τῆς ἀρχαίας μεταβατικῆς τέχνης.

Περὶ τὰ 450 π. Χ.

Τέθριππον ἡνιοχούμενον ὑπὸ Δήμητρος.	HENNAION Δήμητρα μετὰ καιούσης λαμπάδος θύουσα πρὸ βωμοῦ . . . Α' Ὀβολὸς ἢ λίτρα.
--------------------------------------	---

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῆς Ἐννης εἶνε δύο διακεκριμένων περιόδων.

Περὶ τὰ 340 π. Χ.

Κεφαλὴ Περσεφόνης.	ENNAI (ἐν τῷ ἐξέρῳ). Αἰξ ἱσταμένη πρὸ λαμπάδος μεταξύ δύο σταχύων . . . Α' 1·15
ΔΑΜΑΤΗΡ Κεφαλὴ Δήμητρος φέρουσα στέφανον σταχύων.	ENNAIΩΝ Κεφαλὴ βοδὸς πρὸς θυσίαν μετὰ κεράτων τεταινιωμένων . . . Α' 1·
Ὅμοιος.	EN Δύο κόκκοι σίτου . . Α' ·6

Ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους μετὰ τὸ 258 π. Χ.

ENNAIΩΝ Δήμητρα ἱσταμένη κρατοῦσα λαμπάδα καὶ Νίκην.	Σταφυλὴ ἐν στεφάνῳ . . . Α' ·9
ENNAIΩΝ Τριπτόλεμος ἱστάμενος γυμνός, κρατῶν σκῆπτρον.	Ἀροτρον συρόμενον ὑπὸ ὄφεων Α' ·9
ENNAIΩΝ Κεφαλὴ Ἑρμοῦ.	Μορφὴ καθημένη(;) πρὸ δένδρου Α' ·7

Τὰ ἀγάλματα ταῦτα τῆς Δήμητρος καὶ τοῦ Τριπτολέμου, τῆς πρώτης κρατούσης ἐν τῇ δεξιᾷ Νίκην, μνημονεύονται ὑπὸ τοῦ Κι-
κέρωνος (*Verr.*, IV. 49).

Τὰ νομίσματα τῆς Ἐννης ὡς ῥωμαϊκῆς ἰσοπολίτιδος πόλεως (*municipium*), φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΜΥΝ.ΗΕΝΝΑΕ, εἶνε τὰ τε-
λευταῖα τῶν ὧσων ἔχομεν τῆς πόλεως ταύτης. Φέρουσι δὲ ταῦτα τὰ
ὀνόματα τῶν Μ. GESTIVS καὶ L. ΜΥΝΑCIVS II VIR[I], μεταξὺ δὲ
τῶν ἀξίων σημειώσεως ὀπισθοτύπων εἶνε ὁ Ἄδης ἐπὶ τεθρίππου ἀπά-
γων τὴν Περσεφόνην καὶ ὁ Τριπτόλεμος ἰσιτάμενος κρατῶν σάχους.

Ἐντελλὰ, ἀρχικῶς σικανικὴ πόλις· ἴστατο δὲ ἐπὶ ὑψηλῆς κο-
ρυφῆς ἐν τοῖς μεσογείοις τῆς νήσου ἐπὶ τοῦ Ὑψα ποταμοῦ. Τὰ ἀρ-
χαιότατα αὐτῆς νομίσματα εἶνε ἀργυρᾶ.

Περὶ τὰ 480-450 π. Χ.

Μορφὴ γυναικεία σπένδουσα.

ΕΝΤΕΛ (ἐπ' ἀριστ.) Ταῦρος ἀνθρω-
ποκέφαλος (ποταμὸς Ὑψας) . .
Ρ Λίτρα.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ ἐν λεοντῇ.

ΕΝΤ (ἐπ' ἀριστ.) :: Ρ Ἡμίλιτρο

Ἐν ἔτει 404 π. Χ. οἱ Καμπανοὶ μισθοφόροι τῶν Καρχηδονίων
κατέσχον τὴν Ἐντελλαν καὶ ἐκράτησαν αὐτὴν ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Τὰ
ἐξῆς νομίσματα ἐκόπησαν ἐπὶ τῆς κατοχῆς αὐτῶν, ἀλλ' οὐχὶ μέ-
χρι τῶν χρόνων τοῦ Τιμολέοντος (*Head, Syracuse*, σελ. 36 σημ.).
Περὶ ἄλλων νομισμάτων κοπέντων ὑπὸ τῶν Καμπανῶν ἐν Σικελίᾳ
ἶδε Αἴτην καὶ Νακῶνην.

Περὶ τὰ 340 π. Χ.

ΕΝΤΕΛΛΑΣ Κεφαλὴ Δήμητρος μετὰ
στεφάνου σταχύων.

ΚΑΜΠΑΝΩΝ Πήγασος . . Α · 8

ΕΝΤΕΛΛ . . Κεφαλὴ Ἄρεως πω-
γωνοφόρου μετὰ κράνους ἀκριβῶς
ἐφαρμοζομένου, δαφνοστεφής.

» Πήγασος ἢ ἵππος ἐ-
λεύθερος . Α · 85

ΕΝΤΕΛΛ . . Κράνους.

» Ὅμοιος . . Α · 85

Ἐπὶ τινων τῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν Καμπανῶν κοπέντων νομι-
σμάτων ἐλλείπει τὸ ὄνομα τῆς Ἐντέλλης.

Περίοδος τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας.

Κεφαλὴ Ἑλίου· ὄνομα δὲ ἄρχοντος | ΕΝΤΕΛΛΙΝΩΝ Γυναικεία μορφὴ
ΑΤΡΑΤΙΝΟΥ | μετὰ φιάλης καὶ κέρατος. Α 7

Τὸ αὐτὸ ὄνομα ἄρχοντος ἀπαντᾷ καὶ ἐπὶ νομισμάτων τοῦ Λι-
λυθαίου.

Ἑρδησσός. Ὑπῆρχον δύο πόλεις τοῦ ὀνόματος τούτου ἐν Σι-
κελίᾳ, ἡ μία μὲν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἀκραγαντίνων, ἡ δ' ἑτέρα, Σι-
κελικὴ πόλις μεγαλειτέρας σπουδαιότητος, μικρὸν πρὸς δυσμὰς
τῶν Συρακουσῶν. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην ἀποδίδονται συνήθως
τὰ νομίσματα (Imhoof, *Mon. Gr.* σελ. 20).

Περὶ τὰ 340 π. Χ.

ΕΡΒΗΣΞΙΝΩΝ Κεφαλὴ Σικελίας. | Κεφαλὴ καὶ τράχηλος ταύρου ἀν-
θρώποκεφάλου πωγωνοφόρου. Α 1·2

Ὁμοίως.

Ἀετὸς μετὰ κλειστῶν πτερύγων ἐπι-
βλέπων ὄφιν . . . Α 1·2

Τὰ νομίσματα ταῦτα ἀνήκουσι τῇ ἐποχῇ τοῦ Τιμολέοντος καὶ
εἶνε κεκομμένα ἐπὶ νομισμάτων τῶν Συρακουσῶν φερόντων κεφα-
λὴν Διὸς τοῦ Ἐλευθερίου.

Ἑρυξ Ἐκειτο ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὑψηλοῦ ἀπομεμονωμένου ὄρους
παρὰ τὴν ΒΔ ἄκραν τῆς Σικελίας. Ἐνταῦθα ὑπῆρχεν ὁ διάσημος
ναὸς Ἀφροδίτης τῆς Ἑρυκίνης, καταγωγῆς φοινικικῆς. Ἐν τῇ ἀρ-
χαίᾳ περιόδῳ ὁ Ἑρυξ, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν νομισματικῶν αὐτοῦ
τύπων, ἐξηρτᾶτο ἐπὶ τινα χρόνον ἐκ τοῦ Ἀκράγαντος, πιθανῶς
ὡς ἡ Ἰμέρα ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Θήρωνος.

ΕΡΥΚΙΝΟΝ (ἐπ' ἀριστ.) Ἀετὸς ἐπὶ | Πάγουρος. Ρ Δραχμαὶ καὶ ὀβολοί.
κιονοκράνου.

Ἐν τῇ μεταβατικῇ περιόδῳ φαίνεται ὅτι ἡ πόλις διετέλει εἰς
στενὰς σχέσεις πρὸς τὴν γείτονα πόλιν Ἑγέσταν, ἐπειδὴ ὁ κύων
τοῦ ὀπισθεν μέρους τῶν νομισμάτων εἶνε κοινὸς εἰς ἀμφοτέρας τὰς
πόλεις. Παράβαλε ὡσαύτως τὴν ἀνεξήγητον κατάληξιν ΙΙΒ, ἥτις

ἀπαντᾷ ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἀμφοτέρων τῶν πόλεων τούτων (ἴδε Ἐγέσταν).

Περὶ τὰ 480-415 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης κατ' ἐνώπιον.	ERVKINON (ἐπ' ἀρ.) Κύων. <i>Ρ</i> Ὁβολ.
Κεφαλὴ Ἀφροδίτης πρὸς δ., μετὰ σφενδόνης.	IRIKAI[B Κύων καὶ τρεῖς στάχυες <i>Ρ</i> Δίδραχ.
ΕΡΥΚΙΝΟΝ ἢ ΕRVKAIIB Μορφὴ γυναικεία σπένδουσα.	Κύων <i>Ρ</i> Ὁβολός.

Περὶ τὰ 415-400 π. Χ.

Τέθριππον μεθ' ἵππων τρεχόντων.	ΕΡΥΚΙΝΟΝ Ἀφροδίτῃ καθημένη, κρατοῦσα περιστερὰν πρὸ αὐτῆς νέος πτερωτός, ὁ Ἔρωσ. [Gardner, <i>Types Gr. C.</i> , Πίν. VI, 3.] <i>Ρ</i> Τετράδραχμον.
Ἀφροδίτῃ καθημένη, κρατοῦσα περιστερὰν.	ΕΡΥΚΙΝΟΝ Κύων. <i>Ρ</i> Λίτρ. ἢ ὀβολ.
Ἀφροδίτῃ καθημένη, στεφανουμένη ὑπὸ Ἑρωτος ἵπταμένου.	» Ὅμοίως » »
Ἀφροδίτῃ καθημένη, ἔλκουσα πρὸς αὐτὴν νέον γυμνὸν (Ἑρωτα ἄπτερον).	» Κύων ἢ λαγῶδς καθήμενος. <i>Ρ</i> Λίτρα ἢ ὀβολός.
Κεφ. Ἀφροδίτης δ., μετὰ σφενδόνης.	» Κύων. <i>Ρ</i> Ἡμίλιτρ. ἢ ἡμιωβ.

Περὶ τὰ 400-300 π. Χ.

Διαρκοῦντος τοῦ πλείστου μέρους τοῦ Δ'. αἰῶνος, ὁ Ἑρυξ ἦτο εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Καρχηδονίων, εἰς τὴν περίοδον δὲ ταύτην ἀνήκουσι τὰ φέροντα τὴν καρχηδονικὴν ἐπιγραφὴν ΓΓΚ νομίσματα.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης πρὸς ἀρ.	Καρχηδ. ἐπιγραφὴ. Ταῦρος ἱστάμενος. <i>Ρ</i> Ὁβολός.
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	» » Πήγασος. <i>Ρ</i> Δίδρ.

Ὁ τελευταῖος τύπος ὀφείλεται εἰς τὴν ἐπιρροὴν τῆς Κορινθιακῆς νομισματοκοπίας κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Τιμολέοντος.

Ὑπάρχουσιν ἐπίσης χαλκᾶ νομίσματα ἀνήκοντα εἰς τὰ μέσα τῆς τετάρτης ἑκατονταετηρίδος.

ΕΡΥΚΙΝΩΝ Κεφαλή Διδς Ἐλευθερίου.	Ἀφροδίτη καθημένη	Α 1·25
	(Ἐπικεκομμένον ἐπὶ μεγάλου χαλκοῦ νομίσματος τῶν Συρακουσῶν.)	
Τριᾶς. Κεφαλή πωγωνοφόρος.	Κύων	Α 1·05
Ἐξᾶς. Ὀμοίως.	Ὀμοίως	Α ·8

Ἡ πωγωνοφόρος αὕτη κεφαλή παριστᾷ ἴσως τὸν ἐπώνυμον ἥρωα Ἐρυκα.

Μετὰ τὸ 241 π. Χ. περίπου.

Κεφαλή Ἀφροδίτης.

ΕΡΥΚΙΝΩΝ Ἡρακλῆς ἱστάμενος .
Α ·85

Ἐν τοῖς Ῥωμαϊκοῖς χρόνοις τὸ ἱερὸν Ἀφροδίτης τῆς Ἐρυκίνης ἐτιμᾶτο τὰ μέγιστα. Σῶμα στρατοῦ ἐμισθοδοτεῖτο πρὸς φύλαξιν αὐτοῦ καὶ αἱ σημαντικώτεραι τῶν πόλεων τῆς Σικελίας εἶχον διαταχθῆ νὰ καταβάλωσι τὰ ἔξοδα πρὸς διατήρησιν τοῦ ἱεροῦ εἰς τὴν πρέπουσαν λαμπρότητα.

Ζάγκλη, ἴδε Μεσσάναν καὶ Μαμερτίνοους.

Ἡράκλεια Μινῶα. Ἡ πόλις αὕτη, κειμένη παρὰ τὸ στόμιον τοῦ ποταμοῦ Ἀλύκου, μετὰξὺ Ἀκράγαντος καὶ Σελινοῦντος, ἐκτίσθη κατὰ τὴν παράδοσιν ὑπὸ Μίνως τοῦ Κρητός. Ἀκολούθως ἀπφκίσθη ὑπὸ Σπαρτιατῶν (510 π. Χ.), οἵτινες προσέδωσαν αὐτῇ τὸ ὄνομα τῆς Ἡρακλείας. Βραδύτερον δ' ἔπεσεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Καρχηδονίων καὶ ἀπέβη πράγματι εἰς τῶν κυριωτάτων ναυστάθμων αὐτῶν. Εἰς τὸ τέλος δὲ τοῦ πρώτου Καρχηδονικοῦ πολέμου περιῆλθεν εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν Ῥωμαίων. Τὸ Φοινικικὸν ὄνομα **Πηρὴν Πη** **Ρέσχ** **Μελκάρθ** ἦτοι Ἀκρωτήριον τοῦ Ἡρακλέους, εἶνε τὸ συνώνυμον τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἡράκλεια, εἰς ὃ δυνατόν νὰ ἀνταποκρίνηται τὸ ἀρχαῖον κρητικὸν ὄνομα, ἐπειδὴ τὰ ὀνόματα Μίνως, Ἡρακλῆς καὶ Μελκάρθρος εἶνε τρεῖς διάφοροι μορφαὶ τῆς αὐτῆς θεότητος.

Ἡ νομισματοκοπία τῆς Ἡρακλείας ἀνήκει σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τοὺς χρόνους, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων οἱ Καρχηδόνιοι ἦσαν ἰσχυρότατοι ἐν Σικελίᾳ.

Περὶ τὰ 409-241 π. Χ.

Κεφαλὴ Περσεφόνης ἐστεμμένη διὰ φύλλων σταχύων καὶ περικυκλωμένη ὑπὸ δελφίνων. (Ἀντιγραφὴ τῶν νομισμάτων τῶν Συρακουσῶν).	Καρχηδονικὴ ἐπιγραφὴ ὡς ἀνωτέρω. Τέθριππον νικηφόρον ὡς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν Συρακουσῶν. . . Α Τετράδραχμον.
Κεφαλὴ ἀνδρική πωγωνοφόρος καὶ δαφνηφόρος.	Ὅμοιος Α Τετράδραχμον.

Ἐπὶ τινων κομματίων ἡ ἐπιγραφὴ εἶνε ΠΗΡΛΗΒ ΨΝΗ. Ἡ ἐργασία κατ' ἀρχὰς μὲν εἶνε καλλίστη κατόπιν ὅμως ἐκπίπτει ταχέως.

Περὶ τὰ 340 π. Χ.

Ἐπὶ βραχὺ διάστημα, πιθανῶς ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Τιμολέοντος, ἡ Ἡράκλεια ἀνεκτῆθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Ἐκ τῶν ἐπομένων νομισμάτων φαίνεται ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἐδέχθη νέους ἀποίκους ἐκ Κεφαλοιδίου. (Holm, *Gesch., Sic.* II 478). Ἡ ἐπιγραφὴ τῶν νομισμάτων τούτων εἶνε ΗΡΑΚΛΕΙΩΤΑΝ ΕΚ ΚΕΦΑΛΟΙΔΙΟΥ.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ.	Ταῦρος κηρύσσων Α ·55
[Millingen, <i>Anc. Coins</i> , Πίν. II, 11.]	

Ἰατιία (*Iato*), Σικελικὸν φρούριον καὶ πόλις ἐπὶ ἀποκρήμνου ὄρους, περὶ τὰ δέκα πέντε μίλια ΝΔ τοῦ Πανόρμου. Τὰ νομίσματα αὐτῆς εἶνε τῆς ἐποχῆς τῆς ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας.

Μετὰ τὸ 241 π. Χ, περίου.

ΙΑΙΤΙΝΩΝ Κεφαλὴ πωγωνοφόρος Ἡρακλέους.	Τρισκελές, ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ ὁποίου Γοργόνειον. . . . Α ·85
Προτομὴ Ἀρτέμιδος.	ΙΑΙΤΙΝΩΝ Μορφὴ ἱσταμένη, στηριζομένη ἐπὶ δόρατος, ἐφ' οὗ πῖλος φρύγιος Α ·85
Κεφαλὴ μετὰ περικεφαλαίας, ἧς ὁ λόφος ὁμοιάζει πρὸς πύργωμα.	» Ὀπλίτης ἱστάμενος Α ·75
Ὀπλίτης ἱστάμενος.	ΙΑΙΤΙΝΩΝ ἐν στεφάνῳ . . Α ·8

Ἰμέρα, ἐπὶ τῆς βορείου παραλίας τῆς Σικελίας, ἀρχαία Χαλκιδικὴ ἀποικία ἐκ Ζάγκλης, κτισθεῖσα περὶ τὰ μέσα τῆς ἐβδόμης

π. X. εκατονταετηρίδος. Ἐκ τῆς ἀρχαίας αὐτῆς ἱστορίας οὐδὲν σχεδὸν γινώσκομεν. Τὰ πρῶτα αὐτῆς νομίσματα, ὡς τὰ τῆς Νάξου καὶ Ζάγκλης, ἀκολουθοῦσι τὸν Αἰγινητικὸν σταθμητικὸν κανόνα (ἴδε σελ. 150).

Πρὸ τοῦ 482 π. X.

Ἀλέκτωρ (Πίναξ Σ'. 9).

Τετράγωνον ἔγκοilon ἐπίπεδον περιέ-
χον ὀκτὼ τριγωνικὰ διαμερί-
σματα, ὧν τέσσαρα ἀνάγλυπτα .

Α Δραχμὴ 90 κ.

Α Ὀβολὸς 15 κ.

Ἀλέκτωρ.

Ὅρνις ἐν ἔγκοιλῳ τετραγώνῳ . . .

Α Δραχμὴ.

Τὰ νομίσματα ταῦτα φέρουσιν ἐνίοτε μὲν τὴν ἐπιγραφὴν ΗΙΜΕ, ἐνίοτε δὲ καὶ τὰ γράμματα Λ, ΤΥ, ἢ VLL, ἅτινα παραμένουσιν ἀνεξήγητα. Ὁ ἀλέκτωρ, ὡς ἔμβλημα τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ἀναφέρεται εἰς τὰς θεραπευτικὰς ιδιότητας τῶν παρὰ τὴν Ἱμέραν θερμῶν πηγῶν (Πρβλ. τὰ νομίσματα τῆς Σελινούντος, ἐφ' ὧν ὁ ὡς πρόσθετον σύμβολον ἀλέκτωρ ἔχει τὴν αὐτὴν ἔννοιαν). Τὸ πτηνὸν τοῦτο ὡς ὁ προάγγελος τῆς ἡμέρας, ἐθεωρήθη ὑπὸ τοῦ Eckhel ὡς ὑπονοοῦν τὸ ὄνομα τῆς πόλεως, ἡμέρα, ἀρχαίαν μορφήν τοῦ ἡμέρα (Πλάτωνος Κρατυλ. 74 (418c)· Πλουτάρχου, Περὶ τοῦ μὴ χρᾶν Πυθ. XII), ἀλλ' αὕτη εἶνε λίαν ἀμφίβολος παραγωγὴ. Ἑτέρα ἀνεξήγητος λέξις, ΙΑΤΟΝ, εὔρηται ἐπίσης ἐπὶ ἀρχαίων νομισμάτων τῆς Ἱμέρας. Ὑπετέθη δὲ ὅτι αὕτη εἶνε ἡ ἐλληνικὴ ἀπόδοσις ἀρχαίου φοινικικοῦ ὀνόματος τῆς Ἱμέρας, נֶסֶם ἢ נֶסֶם.

Περὶ τὰ 482-472 π. X.

Ἐν ἔτει 482 π. X. ὁ Θήρων τοῦ Ἀκράγαντος ἐγένετο κύριος τῆς Ἱμέρας, τὸ δὲ ἀκόλουθον ἔτος ἐνίκησε τῇ βοήθειᾳ τοῦ Γέλωνος ἐν μεγάλῃ μάχῃ τοὺς Καρχηδονίους, οἵτινες ἐπολιόρχουν αὐτὸν ἐν τῇ πόλει του. Ὁ Θήρων καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Θρασυδαῖος ἤρχον ἀπολύτως μετὰ ταῦτα ἐπὶ τινὰ ἔτη, ἐπαυξήσαντες τὸν πληθυσμὸν διὰ δωρικῆς ἀποικίας. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον κατηργήθη ἡ ἀρχαία Χαλκιδικὴ (Αἰγινητικὴ) νομισματοκοπία, εἰσαχθέντος νομίσματος Ἀττικοῦ

σταθμοῦ, ἐφ' οὗ ἐγένετο δεκτὸς ὁ καρκίνος διὰ τὴν ὀπισθίαν ὄψιν τῶν νομισμάτων ὡς ἔμβλημα τῆς Ἀκραγαντινῆς κυριαρχίας.

HIMERA Ἀλέκτωρ.

Καρκίνος . . . Ἀ Δίδραχμον 135 κ.

Ἀ Δραχμῇ 65 κ.

Ἀλέκτωρ.

HIMERAION Ἀστράγαλος . . .

Ἀ Δραχμῇ 65 κ.

Ἀστράγαλος.

. . . Ἀ Ἑξᾶς 1·2 κ.

Ὁ ἀστράγαλος ὡς θρησκευτικὸν σύμβολον δυνατὸν νὰ ἀναφέρηται εἰς τὸ ἔθιμον τοῦ μαντεύεσθαι διὰ τῆς ἀναρρίψεως ἀστραγάλων. (Σχόλ. Πινδ. Πυθ. IV. 337).

Περὶ τὰ 472·415 π. Χ.

Ὁ Θήρων ἀπέθανεν ἐν ἔτει 472 π. Χ., ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Θρασυδαῖος ἐξωρίσθη ταχέως κατόπιν. Ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου μέχρι τῆς ἐν ἔτει 408 π. Χ. καταστροφῆς τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων, ἡ Ἰμέρα φαίνεται ὅτι ἀπήλαυσεν ἐποχῆς ἀδιαταράκτου εὐτυχίας,

ΙΜΕΡΑΙΟΝ Τέθριππον μεθ' ἵππων
βαδίζόντων. (Πίναξ Σ'. 10.)

Νύμφη Ἰμέρα σπένδουσα πρὸ βωμοῦ· ὀπισθεν αὐτῆς μικρὸς Σειληνὸς λουόμενος εἰς τὸ ὕδωρ τὸ ἐπ' αὐτοῦ καταρρέον ἐκ κρήνης σχήματος λεοντοκεφαλῆς . . .

Ἀ Τετράδραχμ.

ΙΜΕΡΑ (ἐπ' ἀρίστ.) Νύμφη Ἰμέρα
ἰσταμένη κατ' ἐνώπιον, φέρουσα
χιτῶνα καὶ εὐρὺν πέπλον.

ΠΕΛΟΥ Πέλοψ ἡνιοχῶν ἄρμα μεθ' ἵππων βαδίζόντων. Ἐν τῷ ἐξέρῳ κλάδος φοῖνικος μετὰ καρπῶν . .

Ἀ Τετράδραχμ.

[Imhoof, *Monn. Gr.*, Πίν. Β. 3.]

Ἡ λατρεία τοῦ Κρόνου ἐν Ἰμέρᾳ ἀποδεικνύεται ἐκ νομίσματος τῆς ἀκολούθου περιόδου· ἡ τοῦ Πέλοπος, τοῦ παρὰ Πινδάρῳ Κρονοῦ καλουμένου (Ὀλυμ. III, 41), ἀνήκει πιθανῶς εἰς τὸν αὐτὸν κύκλον. Ἡ παρουσία τοῦ Πέλοπος ἐπὶ νομίσματος τῆς Ἰμέρας δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ὡς ἀναφερομένη εἰς τὴν ἐν ἔτει 472 ἐν Ὀλυμπίᾳ νίκην τοῦ Ἰμεραίου Ἐργοτέλους (Πινδ. Ὀλυμπ. XII), ἐπειδὴ ὁ Πέλοψ ἐλατρεύετο κυρίως ὡς ὁ παλινορθωτὴς τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων.

ΙΜΕΡΑΙΟΝ Ἴππευς γυμνὸς ἐπιβαίωνων πλαγίως ἵππου καλπάζοντος.

ΙΑΤΟΝ Νύμφη Ἰμέρα σπένδουσα.
Ἐν τῷ πεδίῳ κηρύκειον καὶ κόκκος σίτου *Ρ* Δίδραχ.

[Gardner, *Types Gr. C.*, Πίν. II. 38.]

ΗΙΜΕΡΑΙΟΝ Ἐφηβος γυμνὸς ἱππεύων τράγον, κρατῶν δὲ κήρυκα δστρακον δι' οὗ σαλπίζει.

ΝΙΚΑ Νίκη ἱπταμένη, κρατοῦσα ἄφλαστον *Ρ* Ἡμίδρ.

Τέρας ἔχον κεφαλὴν ἀνδρὸς πωγωνοφόρου, κέρας αἰγός, ὅπλ᾽ ἀλέοντος καὶ πτέρυγας καμπυλουμένας πρὸς τ' ἄνω.

ΗΙΜΕΡΑΙΟΝ Ἐφηβος γυμνὸς ἐπὶ τράγου. *Ρ* Λίτρα.

Κεφαλὴ πωγωνοφόρος μετὰ κράνους.
Κεφαλὴ πωγωνοφόρος.

ΗΙΜΕΡΑΙΟΝ Δύο κνημίδες *Ρ* Ὀβολ.
ΗΙΜΕ Κράνος *Ρ* Ὀβολός.

Περὶ τὰ 415-408 π. Χ.

Τέθριππον ἐν ὀρμητικῇ κινήσει ὑπὲρ ἄνω Νίκη κρατοῦσα πινακίδα, ἐφ' ἧς ἦτο ποτε τὸ ὄνομα τοῦ καλλιτέχνου.

Νύμφη Ἰμέρα θύουσα πρὸ βωμοῦ.
ὀπισθεν αὐτῆς Σεληνὸς λουόμενος εἰς κρήνην *Ρ* Τετράδραχ.

[Gardner, *Types Gr. C.*, Πίν. VI, 2.]

ΚΡΟΝΟΣ Κεφαλὴ πωγωνοφόρος Κρόνου, ταινία ἀναδεδεμένη.

ΙΜΕΡΑΙΩΝ Κεραυνὸς μεταξὺ δύο κόκκων σίτου *Ρ* Λίτρα.

[Imhoof, *Mon. Gr.*, Πίν. B. 4.]

ΙΜΕΡΑΙΩΝ Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ ἐν λεοντῇ.

Ἀθηνᾶ ἱσταμένη κατ' ἐνώπιον, μετὰ ἀσπίδος καὶ δόρατος
Ρ Ὀβολός ἢ λίτρα.

Ὁ Κρόνος ἐλατρεῦετο ὡς ἀρχαῖος βασιλεὺς τῆς νήσου εἰς διάφορα μέρη τῆς Σικελίας, ὧν ἐν πιθανῶς ἦτο ἡ Ἰμέρα ἢ τόπος τις παρ' αὐτὴν (Διοδ. III, 61).

ΧΑΛΚΟΣ. Περὶ τὰ 472-415 π. Χ.

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῆς Ἰμέρας διαιροῦνται εἰς δύο διακεκριμένας σειράς :—

(α) Βαρύσταθος τάξις μετὰ σημείων ἀξίας.

Ἡμίλιτρον. Κεφαλὴ Γοργούς.	⋮⋮⋮	Α 408 κ.
Πενταούγγιον. »	⋮⋮⋮	Α 374 κ.
Τετράς. »	⋮⋮ ΗΙ ΜΕΡΑ (ἐπ' ἄρ.)	Α 330 κ.
Τριάς. »	⋮	Α 253 κ.

(β) Ἐλαφροῦς ὀλκῆς τάξις μετὰ σημείων ἀξίας.

Ἑρμῆς (;) ἐπὶ τράγου.	ΚΙΜΑΡΑ ἢ ΙΜΕΡΑ Νίκη ἵπτα- μένη, φέρουσα ἄφλαστον.
-----------------------	--

Α·8 Ἡμίλιτρον μετὰ ⋮⋮⋮, Α·6 Τριάς μετὰ . . . , καὶ Α·5 Ἐξᾶς μετὰ . .

Περὶ τὰ 415-408 π. Χ.

ΙΜΕ Κεφαλὴ τῆς νύμφης Ἰμέρας ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σφεν- δόνῃ	⋮⋮⋮ ἐν στεφάνῳ	Α·65
---	--------------------------	------

Κεφαλὴ νύμφης κατ' ἐνώπιον.	ΙΜΕ Καρίς	Α·5
-----------------------------	---------------------	-----

Τῶν ἀνωτέρω σειρῶν χαλκῶν νομισμάτων ἡ πρώτη, κρινομένη ἐκ τοῦ τετραῆντος, προϋποθέτει λίτραν 990 κ. ἐνῷ ἡ δευτέρα προϋποθέτει λίτραν ἐλαφροτέραν ἥτοι 200 κ. μόνον. Ἐν Ἀκράγαντι, διαρκούσης τῆς αὐτῆς περιόδου, ἡ λίτρα φαίνεται ἐκπίπτουσα ἐξ 750 κ. εἰς μόνον 613 κ. ἐνταῦθα δὲ μάλιστα κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς τετάρτης ἐκατονταετηρίδος εἴλκε 536 κ.

Πρὸ τοιούτων τόσον ἀντιφατικῶν δεδομένων εἶνε τολμηρὸν νὰ ἐξαγάγῃ τις συμπεράσματα ἐκ τῶν ὀλκῶν τῶν χαλκῶν νομισμάτων διὰ τὰς διαφοροὺς ἐλαττώσεις τῆς λίτρας ἐν Σικελίᾳ. Πρὸς ἐπίσης τὰ χαλκᾶ νομίσματα τοῦ Πανόρμου.

Θερμαὶ αἰ Ἰμεραῖαι Ἐν ἔτει 408 π. Χ. ἡ ἀρχαία πόλις τῆς Ἰμέρας κατεστράφη ὀλοσχερῶς ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων, οἱ δὲ δὲ κάτοικοι ἐν μέρει μὲν ἐσφάγησαν, ἐν μέρει δὲ ἐξωρίσθησαν. Ἐν τούτοις ὁμως οἱ ὑπολειφθέντες τῶν κατοίκων ἔλαβον τὴν ἄδειαν νὰ

ἐγκαθιδρυθῶσιν ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Ἱμεραίας χώρας, παρὰ τὰς οὐχὶ μακρὰν τῆς ἀρχαίας πόλεως θερμὰς πηγὰς (Κικέρ. *Verr.* II, 35). Ἐνταῦθα δὲ ἀνεφύει νέα πόλις κληθεῖσα Θερμαὶ ἢ Θερμαὶ Ἱμεραῖαι. Κατὰ τὴν παράδοσιν αἱ θερμαὶ αὗται πηγαὶ ἀνέωγησαν ὑπὸ τῶν νυμφῶν Ἱμέρας καὶ Ἐγέστας ἵνα ἀνακουφίσωσιν τὰ κεκμηχότα μέλη τοῦ Ἡρακλέους κατὰ τὴν περιοδείαν αὐτοῦ ἀνὰ τὴν Σικελίαν (Διοδ. IV. 23). Ἐκ τούτου δὲ ὁ τύπος τοῦ ἀναπαυομένου Ἡρακλέους.

Περὶ τὰ 405-350 (;) π. Χ.

ΘΕΡΜΙΤΑΝ Κεφαλὴ γυναικεία μετὰ σφενδόνης, πέριξ δὲ δελφίνες.	Τέθριππον νικηφόρον μεθ' ἵππων ἐν ὀρμητικῇ κινήσει. . . Α Τετράδρ.
ΘΕΡΜΙΤΑΝ Κεφαλὴ Ἡρας ἐν κατατομῇ, φέρουσα στέφανον κεκοσμημένον διὰ προτομῶν γρυπῶν.	Ἡρακλῆς γυμνὸς καθήμενος ἐπὶ βράχων, ἐφ' ὧν εἶνε ἐστρωμένη ἡ λεοντῇ Α Δίδραχ.

[B. M. *Guide*, Πίν. XXV, 26.]

Κεφαλὴ Ἡρας.	ΘΕΡΜΙΤΑΝ Κεφ. Ἡρακλέους Α ·6
Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος ὀπισθεν, μνηίσκος.	» Ὅμοιος Α ·75

Μετὰ τὰ νομίσματα ταῦτα ὑπάρχει μέγα κενὸν διάστημα, ἐπειδὴ αἱ Θερμαὶ φαίνεται ὅτι δὲν ἔκοψαν ἐκ νέου νομίσματα πρὶν ἢ μετὰ τὴν ἄλωσιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πρώτου Καρχηδονικοῦ πολέμου.

ΕΠΙ ΤΗΣ ΡΩΜΑΪΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ.

Μετὰ τὸ 241 π. Χ. περίπου.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους πωγωνόφορος.	ΘΕΡΜΙΤΑΝ Τρεῖς νύμφαι ἰστάμεναι, ὧν ἡ ἐν τῷ μέσῳ πεπλοφόρος. Α 1·1
Ὅμοιος.	» Ἀγάλμα πεπλοφόρον τῆς Πόλεως, κρατούσης κέρας καὶ φιάλην. Α ·8
Κεφαλὴ γυναικεία πεπλοφόρος.	» Αἷξ κατακειμένη Α ·5
Κεφαλὴ τῆς Πόλεως πεπλοφόρος καὶ πυργοφόρος.	ΘΕΡΜΙΤΑΝ ἹΜΕΡΑΙΩΝ Ἀγάλμα τοῦ Στησιχόρου στηριζομένου ἐπὶ βάντρου βιβλίου δὲ ἀναγινώσκοντος Α 1·0

Ὁ Κικέρων (Verr. II. 35) μνημονεύει μεταξύ τῶν χαλκῶν ἀγαλμάτων ἅτινα ἀπέδωκεν ὁ Σκιπίων εἰς τὰς Θερμάς μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Καρχηδόνας, τὸ τῆς πόλεως Ἰμέρας «in muliebrem figuram habitumque formata»· τὸ τοῦ ποιητοῦ Στησιχόρου, «erat enim Stesichori poetae statua senilis incurva, cum libro, summo, ut putant, artificio facta; qui fuit Himerae sed et est et fuit tota Graecia summo propter ingenium honore et nomine» κτλ.· καὶ ἐκεῖνο αἰγὸς «etiam quod paene praeterii capella quaedam est... scite facta et venuste».

Μεγάλῃς σπουδαιότητος εἶνε τὸ ὅτι καὶ τὰ τρία ταῦτα ἀγάλματα εὐρίσκονται ἀντιγεγραμμένα ἐπὶ τῶν τελευταίων νομισμάτων τῶν Θερμῶν.

Ἰππάνα. Ὁ Πολύβιος (I, 24) μνημονεύει πόλεως τοῦ ὀνόματος τούτου κειμένης οὐχὶ μακρὰν τοῦ Πανόρμου. Τὰ ἐξῆς ἀρχαῖκά νομίσματα ἐκόπησαν ἐνταῦθα.

Περὶ τὰ 480 π. Χ.

ΙΠΑΝΑΤΑΝ Ἀετὸς ἐπὶ κιονοκράνου. | Δελφὶς καὶ ὄστρακον χήμης. **Ρ** Λίτρα.

Νόμισμά τι τῆς Μοτύης (ἐν λ.) φέρει σχεδὸν τοὺς αὐτοὺς τύπους.

Καινή. Περὶ τῶν φερόντων τὴν ἐπιγραφὴν ΚΑΙΝΟΝ νομισμάτων, τῶν ἐνίοτε ἀποδιδόμενων εἰς τὴν πόλιν ταύτην, ἴδε Ἀλαῖσαν καὶ σελ. 154.

Καλὴ Ἀκτὴ. Αὕτη ἔκειτο ἐπὶ τῆς βορείου παραλίας, ἐν τῷ μέσῳ τῆς μεταξύ Τυνδαρίδος καὶ Κεφαλοιδίου ὁδοῦ. Ἦτο δὲ ἀποικία Πελοποννησιακὴ κτισθεῖσα ἐν ἔτει 446 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Σικελοῦ ἡγεμόνος Δουκετίου, ὅτε οὗτος ἐπανήρχετο ἐκ τῆς εἰς Κόρινθον ἐξορίας. Πάντα τὰ νομίσματα αὐτῆς εἶνε ὁψίμου περιόδου.

Περὶ τὰ 241-210 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀθηναῖς μετ' Ἀθηναίκοῦ λοφοφόρου κράνους.	ΚΑΛΑΚΤΙΝΩΝ	Γλαῦξ ἐπὶ ἀμφο- ρέως . . . Α ·8
Κεφαλὴ Διονύσου.	»	Σταφυλὴ . Α ·65

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.

Κεφαλή Ἑρμοῦ.

ΚΑΛΑΚΤΙΝΩΝ Λύρα . . Α . 6

» Κηρύκειον Α . 5

Τὸ πρῶτον τῶν ἀνωτέρω νομισμάτων εἶνε καταφανῶς ἀντιγεγραμμένον ἐκ τῶν τελευταίων Ἀθηναϊκῶν νομισμάτων.

Κομόρινα. Ἀποικία τῶν Συρακουσῶν κτισθεῖσα περὶ τὰ 599 π. Χ. μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ὠάνιος καὶ Ἰππάριος, ἐπὶ τῆς νοτίου παραλίας τῆς Σικελίας. Συνεπεῖα δὲ ἐπαναστάσεως κατὰ τῶν Συρακουσῶν κατεστράφη ὑπὸ τῆς πόλεως ταύτης ἐν ἔτει 552 π. Χ. Ἐν ἔτει 495 π. Χ. ἀνηγέρθη καὶ ἀπωκίσθη ἐκ νέου ὑπὸ Ἰπποκράτους, τυράννου τῆς Γέλας, ἀλλὰ κατεστράφη καὶ πάλιν περὶ τὰ 485 π. Χ. ὑπὸ Γέλωνος, τυράννου τῶν Συρακουσῶν. Εἰς τὴν δεκαετὴ ταύτην περίοδον φαίνεται ὅτι ἀνήκουσιν αἱ ἐξῆς ἀργυραὶ λίτραι.

Περὶ τὰ 495-485 π. Χ.

ΚΑΜΑΡΙΝΑΙΟΝ	{	Ἀθηνᾶ ἱσταμένη	Νίκη ἱπταμένη	κάτωθεν, κύκνος. Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ ἐλαίας. Ρ 13 κ.
ΚΑΜΑΡΙΝΑΙΑ				
ΚΑΜΑΡΙΝΑΙΟΣ				

[Gardner, *Typ.* Gr. C., Π II, 3, 4]

Ἡ πόλις ἀνιδρύθη καὶ πάλιν ἐν ἔτει 461 π. Χ. ὡς ἀποικία τῆς Γέλας, ἀπὸ τοῦ χρόνου δὲ τούτου μέχρι τῆς μετοικίσεως τῶν κατοίκων αὐτῆς εἰς Συρακούσας ἐν ἔτει 405 π. Χ. ἀπήλαυσε μεγάλης εὐτυχίας. Ἡ τετάρτη ὥδῃ τῶν Ὀλυμπίων τοῦ Πινδάρου ἀφηγεῖται τὴν νίκην Ψαύμιος τοῦ Καμαριναίου ἐν τῷ ἐν ἔτει 456 ἢ 452 π. Χ. ἀγῶνι ἀρμάτων. Ὁ κ. Poole (*Coins of Camarina* σελ. 2) φρονεῖ, ὅτι ἡ νίκη αὕτη μνημονεύεται διὰ τῶν τύπων τῶν τετραδράχμων τῆς Καμαρίνης, τῶν κοπέντων κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς Ε'. ἐκατονταετηρίδος.

Περὶ τὰ 461-405 π. Χ.

Κράνος κορινθιακὸν ἐπὶ στρογγύλης ἀσπίδος.

ΚΑΜΑΡΙ Χαμαίρωψ μετὰ καρποῦ, ἐν μέσῳ δύο κνημίδων Ρ Διδράχμον, 130 κ.

ΚΑΜΑΡΙΝΑΙΟΝ Κεφαλή Ἡρακλέους πωγωνοφόρος ἐν λεοντῇ. [Gardner, *Types* Gr. C., Πιν. VI. 12.]

Τέθριππον ἡνιοχούμενον ὑπὸ Ἀθηνᾶς ἄνωθεν Νίκη στεφανοῦσα αὐτήν ἐν τῷ ἐξέρῳ ἐνίοτε κύκνος ἱπτάμενος Ρ Τετράδραχ.

Ἐπὶ τῶν νεωτέρων κομματίων ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἡρακλέους εἶνε ἀγένειος, ὄνομα δὲ τεχνίτου ΕΞΑΚΕΞΤΙΔΑΣ γέγραπται ἐνίοτε ἐπὶ τῆς γραμμῆς τοῦ ἐξέργου (Πίναξ 5'. 1).

Εἰς τὰ τέλη τῆς περιόδου ταύτης ἀνήκουσι τὰ ἐξῆς ὠραιότατα δίδραχμα : —

Κεφαλὴ κερασφόρος νεαροῦ ποταμίου θεοῦ Ἰππάριος, ἐνίοτε κατ' ἐνώπιον, περιβαλλομένη ὑπὸ κυματίου μετ' ἰχθύος ἐν τῷ πεδίῳ· ἐνίοτε δὲ ἐν κατατομῇ μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΙΠΠΑΡΙΣ. Ὄνόματα τεχνιτῶν ΕΥΑΙ[νετος] καὶ ΕΞΑΚΕ[στιδας].

KAMAPINA ἢ KAMAPINAION
Ἡ νύμφη Καμάρινα μετὰ πέπλου ἡνεμωμένου, ἐπὶ κύκνου νηχομένου ἐπὶ τῶν κυμάτων τῆς Καμαριναίας λίμνης, ἐν οἷς εἰς ἡ περισσότεροι ἰχθύες . . . *Ρ* Δίδραχμον.
(Πίναξ 5'. 2.)

Κεφαλὴ τῆς νύμφης Καμαρίνης, κατ' ἐνώπιον, μετὰ λυτῆς ἡνεμωμένης κόμης.

KAMAPI Νίκη ἱπταμένη, κρατοῦσα κηρύκειον . . . *Ρ* Δραχμή.

KAMAPINA Κεφαλὴ τῆς Καμαρίνης, ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σφενδόνῃ.

Νίκη ἱπταμένη φέρουσα ἀσπίδα . . . *Ρ* Δραχμή.

Τὰ μικρότερα ἀργυρᾶ νομίσματα εἶνε λίτραι ἔλκουσαι τὸ πολὺ 13 κόκκους.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

Νίκη μετὰ ταινίας κυματιζούσης.

Κεφαλὴ τῆς νύμφης Καμαρίνης.

Ὁμοίως.

Ὁμοίως.

Κύκνος νηχόμενος ἐπὶ κυμάτων.

Σχετικῶς πρὸς τὰ νομίσματα ταῦτα ὁ Poole παρατηρεῖ (ἔ. ἀ), ὅτι οὐδὲν πασιφανέστερον τῆς μεταξὺ τῶν νομισματικῶν τύπων καὶ τῶν λέξεων τοῦ Πινδάρου : συμφωνίας « παρ' ἀμφοτέροις ἡ νύμφη Καμάρινα ἔχει τὴν πρωτεύουσαν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὴν ὑψίστην θέσιν ἐν τῇ ἐγχωρίῳ λατρείᾳ, παρ' ἀμφοτέροις ἡ Ἀθηνᾶ εἶνε ἡ πολιοῦχος θεότης, παρ' ἀμφοτέροις ἡ λατρεία τοῦ ποταμοῦ Ἰππάριος συνδέεται πρὸς τὴν τῆς ἱερᾶς λίμνης ».

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῆς Καμαρίνης προϋποθέτουσι λίτραν 221 κ. Πρβλ. τὰς ἐν σελ. 189 παρατηρήσεις περὶ τῶν χαλκῶν νομισμάτων τῆς Ἰμέρας.

Περὶ τὰ 415 (;)-405 π. X.

Τριᾶς. Γοργόνειον.	ΚΑΜΑ Γλαυξ ἐπὶ σάυρας . . .	Α 65 κ.
» Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	» Ὅμοίως . . .	Α 54 κ.
Οὐγγία. Γοργόνειον.	» Ὅμοίως .	Α 14 κ.
» Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	» » .	Α 20 κ.

Περὶ τὰ 345 π. X.

Εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Τιμολέοντος ἡ πόλις ἀνέλαβε μικρόν τι ἐκ τῶν συμφορῶν ἃς τῇ προϋξένησαν οἱ Καρχηδόνιοι (Διοδ. XVI. 82). Εἰς τὴν ἐποχὴν δὲ ταύτην φαίνεται ὅτι ἀναφέρονται οἱ τύποι καὶ ἡ τεχνοτροπία τοῦ ἐξῆς νομίσματος:—

ΚΑΜΑΡΙΝΑΙΩΝ Κεφ. Ἀθηνᾶς μετὰ Ἐλευθερος ἵππος ἀνορθούμενος Α 6
ἀττικοῦ λοφοφόρου κράνους.

Μεταγενέστερα τῆς ἐποχῆς ταύτης νομίσματα τῆς Καμαρίνης δὲν εἶνε γνωστά.

Κατάνη, κειμένη εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Αἵτνης, ἦτο Χαλκιδικὴ ἀποικία ἐκ Νάξου.

Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἐξώσθησαν ὑπὸ Τέρωνος τοῦ Συρακουσίου ἐν ἔτει 476 π. X., ἵνα ἀντικατασταθῶσιν ὑπὸ ἀποικίας Συρακουσίων. Οὗτοι ὁμῶς ἀπεδιώχθησαν ἐν ἔτει 461 π. X. καὶ οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι ἐπανῆλθον. Τὸ ὄνομα τῆς πόλεως μετεβλήθη εἰς Αἵτναν ὑπὸ τοῦ Τέρωνος ὅτε οὗτος ἰδρύσεν ἐνταῦθα τὴν νέαν αὐτοῦ ἀποικίαν, ἀλλὰ πάλιν μετὰ τὸ 461 π. X. ἐκλήθη Κατάνη.

Περίπου πρὸ τοῦ 476 π. X.

Ταῦρος ἀνθρωποκέφαλος κάμπτων τὸ ἐν γόνυ· κάτω ἰχθὺς πρίστις, ἢ ἀνθεμοειδὲς κόσμημα· ἄνω ἐνίοτε κλάδος, πτηνὸν ὑδροχαρὲς, ἢ Σειληνὸς ἐν γόνασιν. Τὸ δλον ἐν κύκλῳ σφαιριδίων.	ΚΑΤΑΝΕ ἢ ΚΑΤΑΝΑΙΟΝ Ἡ Κατάνη ὡς Νίκη τρέχουσα, κρατοῦσα ταινίαν ἢ καὶ ἀμφότερα. Τὸ δλον ἐν κύκλῳ ἐγκοίλῳ. Α Τετράδραχ. (Πίναξ 5'. 3.)
Ταῦρος ἰστάμενος, στεφανούμενος διὰ ταινίας ὑπὸ Νίκης ἱπταμένης.	ΚΑΤΑΝΑΙΟΣ Ὅμοίως Α Τετράδραχμον.

Κατὰ τεχνοτροπίαν τὰ τετράδραχμα ταῦτα εἶνε πάντως μᾶλλον προηγμένα τῶν συγχρόνων νομισμάτων πολλῶν ἄλλων Σικελικῶν πόλεων. Ὡς πρὸς τὴν σημασίαν τῶν τύπων εἶνε ἴσως προτιμότερον νὰ θεωρήσωμεν τὸν ταῦρον μᾶλλον ὡς τὸν ποτάμιον θεὸν Ἀμενα-νὸν (ὅστις ἐπὶ μεταγενεστέρων νομισμάτων παρίσταται ἀνθρω-πόμορφος) ἢ μετὰ τοῦ Eckhel ὡς τὸν ταυρόμορφον Διόνυσον. Ἡ ἐν μορφῇ Νίκης πόλις τῆς ὀπισθίας ὀφείας τοῦ νομίσματος δύναται νὰ ὑποτεθῇ ὡς μέλλουσα νὰ θυσιάσῃ πρὸς τὸν θεὸν τοῦ ποταμοῦ.

Κεφαλὴ Σειληνοῦ φαλακροῦ μετὰ
ὥτιων εἰς ὀξὺ ἀποληγόντων.

KATANE Κεραυνὸς μετὰ δύο καμπυ-
λωτῶν πτερύγων. **Ρ** Λίτρα, 13 κ.
τὸ πολὺ.

Τὸ σχῆμα τοῦ ἐνταῦθα κεραυνοῦ εἶνε ἀσύνηθες.

Νομισματοκοπία Κατάνης ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς Αἵνης.

476-461 π. Χ.

ΑΙΤΝΑΙΟΝ Κεφαλὴ Σειληνοῦ φα-
λακροῦ καὶ πωγωνοφόρου πρὸς δ.,
μετὰ ὀξέων ὥτων καὶ ὀφθαλμοῦ
ἐν κατατομῇ. τῶν βλεφάρων ἐλα-
φρῶς δηλουμένων· φέρει δὲ στέφα-
νον κισσοῦ· κάτωθι κἀνθάρος (ζῶον).
Τὸ δλον ἐν κύκλῳ σφαιριδίων.

(Πίναξ 5', 8.)

Ζεὺς Αἰτναῖος πρὸς δεξιὰ, κατή-
μενος ἐπὶ πλουσίως κεκοσμημένου
θρόνου ἐστρωμένου διὰ λεοντῆς.
Φέρει δὲ ἱμάτιον ἀνερριμμένον ὑπὲρ
τὸν ἀριστερὸν αὐτοῦ ὦμον καὶ
βραχίονα καὶ κρατεῖ ἐν τῇ τετα-
μένῃ αὐτοῦ ἀριστερᾷ κεραυνὸν
πτερωτὸν ὅμοιον πρὸς ἐκείνον τῶν
ἄλλων νομισμάτων τῆς Κατάνης.
Ὁ δεξιὸς αὐτοῦ ὦμος εἶνε γυμνός,
ὁ δὲ δεξιὸς βραχίων, ὀλίγον
ἀνατεταμένος ὢν, στηρίζεται ἐπὶ
ὀζαλέας ἀμπελίνου ῥάβδου κεκαμ-
μένης εἰς τὸ ἄνω μέρος. Ἐν τῷ
πεδίῳ πρὸ αὐτοῦ εὔρηται ἀετὸς
μετὰ κλειστῶν πτερύγων καθήμε-
νος ἐπὶ κορυφῇ ἐλάτης.

Ρ Τετράδραχ. 266 κ.

Τὸ μοναδικὸν τοῦτο νόμισμα, νῦν ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ βα-
ρώνου de Hirsch ἀποκείμενον, εἶνε ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις λίαν διδα-
κτικόν, ὡς δεικνύον τὸ σημεῖον τῆς ἀναπτύξεως εἰς ὃ ἔφθασεν ἡ

τέχνη ἐν Σικελίᾳ μεταξὺ τοῦ 476 καὶ 461 π. Χ. Οἱ κἀνθαροὶ τῆς Αἵτνης ἦσαν ἀξιοσημεῖωτοι διὰ τὸ τεράστιον αὐτῶν μέγεθος ("Ἴδε Σχολ. Ἀριστ. *Eth.* 73), ἐκ τούτου δὲ καὶ ὁ κἀνθαρος (σκάραβος) ὡς σύμβολον ἐπὶ τοῦ ἔμπροσθεν μέρους τοῦ νομίσματος.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ ὄρος Αἶτνα ἦτο ὡσαύτως διάσημον διὰ τοὺς εὐφύρους αὐτοῦ ἀμπελῶνας (Πρόβλ. Στράβ. 269), Ζεὺς ὁ Αἰτναῖος, ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ὁποίου διετέλει ἡ πόλις, καταλλήλως παρίσταται στηριζόμενος ἐπὶ ῥάβδου ἀμπελίνου. Ὅχι δὲ ὀλιγώτερον χαρακτηριστικὸν ἐγγώριον σύμβολον εἶνε τὸ δένδρον τῆς ἐλάτης, ἐπειδὴ αἱ κλιτύες τοῦ ὄρους τῆς Αἵτνης ἐκαλύπτοντο ποτε πλουσίως ὑπὸ ἐλάτης καὶ πεύκης «τὴν Αἶτνην ὄρος γέμον καὶ ἐκείνους τοὺς χρόνους πολυτελοῦς ἐλάτης τε καὶ πεύκης». Διοδώρ. XIV, 42. Πρόβλ. Πινδάρ. *Πυθ.* I. 53. Λεπτομερέστερον περὶ τῶν νομισμάτων τούτων ἴδε Num. Chron. 1883 σελ. 171.

Ὅμοία κεφαλὴ Σειληνοῦ, ἐνίοτε μὲν μετὰ στεφάνου κισσοῦ, ὡς ἐπὶ τῶν τετραδράχμων, ἄλλοτε δὲ δαφνηφόρος ἢ γυμνή.

ΑΙΤΝΑΙ Κεραυνὸς πτερωτός, ὡς ἐπὶ τῶν τετραδράχμων· τὸ δλον ἐν κύκλῳ ἐγκοίλῳ
Α Λίτρα ἢ ὀβολός.

Οἱ Αἰτναῖοι ἐκδιωχθέντες ἐν ἔτει 461 π.Χ. ἀπεσύρθησαν εἰς γειτονικὸν τι φρούριον καλούμενον Ἰνησσα, εἰς ὃ μετέφερον τὸ ὄνομα τῆς Αἵτνης. Διὰ τὰ ἐν τῇ νέᾳ ταύτῃ Αἵτνῃ κοπέντα νομίσματα ἴδε σελ. 160.

Νομισματοκοπία τῆς Κατάνης μετὰ τὴν ἐπανόρθωσιν.

461-415 π. Χ.

Ἡ περίοδος αὕτη ἦτο λίαν εὐδαίμων ὡς πρὸς ἅπασαν τὴν Σικελίαν. Παντοῦ ἡ τέχνη, ἥς δείγματα παρουσιάζει ἡ νομισματοκοπία, προκόπτει νῦν ταχέως ἀποτινάσσουσα τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον τοὺς κατὰ συνθήκην δεσμούς καὶ τείνουσα νὰ φθάσῃ εἰς πλήρη ἐλευθερίαν. Καλῶς δ' ἐκλήθη αὕτη μεταβατικὴ περίοδος.

Ἐπιγραφ. ΚΑΤΑΝΑΙΟΝ ἢ ΚΑΤΑΝΑΙΟΣ, οὐδέποτε δὲ ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ.

- Κεφαλή Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής μετὰ κόμης συμπεπλεγμένης πρὸς τ' ἄνω καὶ ὀπισθεν, συγκρατουμένης δὲ περὶ τὸ μέτωπον ὑπὸ τὸν στέφανον. Τέθριππον μετὰ ἵππων βαδίζόντων ἐπὶ τῶν τελευταίων κομματίων, Νίκη ἱπταμένη. **Ρ** Τετράδραχμον, [B. M. Guide, Πίν. XVI, 20.]
- Κεφαλή ἄρρην νεανική μετὰ βραχείας κόμης καὶ δαφνηφόρος ἀλλὰ μὴ ὁμοιάζουσα πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα. Ὅμοίως. (Πίναξ 5'. 5.) **Ρ** Τετράδραχμον.
- Ἰσως εἶνε ὁ ποτάμιος θεὸς Ἀμείνανος, ἃν καὶ δὲν φέρει κέρας.

Περὶ τὰ 415-403 π. X.

Ἡ Κατάνη ὑπῆρξεν ἐπὶ τινὰ χρόνον τὸ στρατηγεῖον τῶν Ἀθηναίων διαρκούσης τῆς κατὰ τῶν Συρακουσῶν ἐκστρατείας αὐτῶν. Τὰ ἐξῆς νομίσματα χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου μέχρι τῆς καταλήψεως τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ Διονυσίου ἐν ἔτει 403 π. X. ὅτε οὗτος, κατὰ τὸ σύνθημα αὐτῷ σύστημα, ἐξηνδραπόδισε τοὺς κατοίκους καὶ παρέδωκε τὴν πόλιν εἰς τοὺς ἐκ Καμπανίας μισθοφόρους αὐτοῦ.

- Κεφαλή Ἀθηνᾶς μετὰ θαλασσίῳ ἵππου ἐπὶ τοῦ κράνους αὐτῆς. Δύο φύλλα ἐλαίας μετὰ καρπῶν. Μεταξὺ αὐτῶν KA . . . X 18 x. [B. M. Guide, Πίν. XVI, 19.]

Τὸ μικρὸν τοῦτο χρυσοῦν νόμισμα δύναται νὰ καταταχθῇ μετ' ἴσης πιθανότητος εἰς τὴν Καμάριναν.

Τὰ τετράδραχμα τῆς περιόδου ταύτης φέρουσι πάντοτε τὴν ἐπιγραφὴν ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ. Αἱ κεφαλαὶ τοῦ Ἀμενάνου (;) ἐν κατατομῇ ὁμοιάζουσι πρὸς τὰς τῆς προηγούμενης περιόδου ἀλλ' ἀνήκουσιν εἰς μᾶλλον προηγμένον σημεῖον τέχνης (Imhoof, *Mon. Gr.* Πίν. A. 17). Οἱ ἵπποι τοῦ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως ἄρματος ἀπεικονίζονται ἐν ὀρμητικῇ κινήσει. Ἐπὶ ὠραίου τινὸς κομματίου, φέροντος ὀπισθεν τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ Συρακουσίου σφραγιδογλύφου Εὐαϊνέτου, τὸ ἄρμα ὁρᾶται κάμπτον τὴν νύσσαν τοῦ ἵπποδρόμου. Σύμβολα ὑδάτων, οἷα ὁ καρκίνος καὶ ἡ καρίς, προστίθενται συνήθως ἐπὶ τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἐτέρας ὀψεως τοῦ νομίσματος. Κομμάτιά τινα φέρουσι τὴν ὑπογραφὴν ΠΡΟΚΛΗΣ, σφραγιδογλύφου ἐργασθέντος καὶ ὑπὲρ τοῦ νομισματοκοπείου τῆς Νάξου (Weil, *Winckelmanns-Programm*,

1884, Πίν. II, 12). Τὰ ἀκόλουθα δὲ εἶνε τὰ σπουδαιότατα ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς ἐποχῆς ταύτης: —

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος δαφνηφόρος, κατ' ἐνώπιον, μεταξὺ τόξου καὶ λύρας. Ὑποκάτω, ΑΠΟΛΛΩΝ· ὄνομα τεχνίτου ΧΟΙΡΙΩΝ	ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ Τέθριππον ἀκίνητον. Ἐν ἀπόπτῳ δὲ κίων ἰωνικὸς (ἢ νύσσα τοῦ ἵπποδρόμου). Ἐν τῷ ἐξέρῳ, καρίς. Ρ Τετράδραχμον.
---	---

Διαφορά τις τοῦ νομίσματος τούτου, ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τοῦ σφραγιδογλύφου Ἡρακλείδου, παρουσιάζει κεφαλὴν δαφνοστεφῇ μετὰ κόμης λυτῆς (Πίναξ Γ', 6). Ἐπὶ τινων δὲ κομματίων ἡ Νίκη φέρουσα στέφανον καὶ κηρύκειον κατέρχεται διὰ τοῦ αἰθέρος καθεύτως πρὸς τὸν ἡνίοχον.

Τινὲς τῶν κεφαλῶν ἐπὶ τῶν τετραδράχμων τῆς Κατάνης φέρουσι πλατεῖαν ταινίαν ἀντὶ στεφάνου δάφνης· πᾶσαι αἱ τοιαῦται (ὡς δὲ φαίνεται καὶ τινες τῶν δαφνοστεφῶν) εἶνε κεφαλὰι τοῦ ποταμοῦ Ἀμενάνου, ἃν καὶ δὲν φέρουσι τὸ χαρακτηριστικὸν τοὺς ποταμίους θεοὺς κέρας. Ἐπὶ τῶν ἐπομένων μικρῶν κλασμάτων ὁ Ἀμένανος παρίσταται ὡς νέος κερασφόρος.

Κεφαλὴ νεαροῦ Ἀμενάνου κερασφόρου, μετὰ λεπτῆς λυτῆς κόμης, ἀνωπὸς κατὰ τὰ τρία τέταρτα. Πέριξ δύο ποτάμιοι ἰχθύες.

ΑΜΕΝΑΝΟΣ Ὁμοία κεφαλὴ ἐν κατατομῇ κερασφόρος καὶ διὰ ταινίας συγκρατουμένη. Ὑποκάτω ὄνομα τεχνίτου, ΕΥΑΙ, πέριξ δὲ καρίς καὶ δύο ποτάμιοι ἰχθύες.

ΑΜΕΝΑΝΟΣ Κεφαλὴ κατ' ἐνώπιον Ἀμενάνου κερασφόρου, μετὰ κυματοειδοῦς κόμης. Ὄνομα τεχνίτου, ΧΟΙ.

Κεφαλὴ φαλακροῦ καὶ πωγωνοφόρου Σειληνοῦ κατ' ἐνώπιον.

Ὁμοίως.

Τέθριππον ἀκίνητον. . . Ρ Δραχμή.

Ὁμοίως. Ρ Δραχμή.

Τέθριππον ἡνιοχούμενον ὑπὸ Ἀθηνᾶς. Ὑποκάτω μαιανδροειδὲς κόσμημα. Ὄνομα τεχνίτου ΗΡΑΚΛΕΙΔΑΣ Ρ Δραχμή.

Κεφαλὴ Ἀμενάνου φέρουσα ταινίαν Ρ Δραχμή.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος δαφνοστεφῆς, πρὸς δ. . . . Ρ Ἡμίδραχμον.

Κεφαλή Σειληνοῦ φαλακροῦ, ἐνίοτε κισσοστεφής.	Κεραυνὸς μετὰ δύο πτερῶν. Ἐν δὲ τῷ πεδίῳ δύο δίσκοι. Ρ Λίτρα καὶ μικρότερα νομίσματα.
Κεφαλή νύμφης φέρουσα σφενδόνην.	Ταῦρος κυρίσων. Ρ Λίτρα ἢ ὀβολός.

Ὀλίγα χαλκᾶ νομίσματα τῆς Κατάνης ὑπάρχουσι δυνάμενα νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τὴν καλλίστην ἐποχὴν τῆς τέχνης. Ἐν τούτοις δύνανται νὰ μνημονευθῶσι τὰ ἑξῆς: —

ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ Κεφαλή Περσεφό- νης, ὡς ἐπὶ τῶν δεκαδράχμων τῶν Συρακουσῶν, μετὰ δελφίνων πέριξ.	Ταῦρος ἀνθρωποκέφαλος βαδίζων. . Α 95
ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ Κεφαλή Περσεφόνης μετὰ κόμης μακρᾶς.	Κεραυνὸς ὡς ἀνωτέρω . . . Α 75
ΑΜΕΝΑΝΟΣ Κεφαλή νεανικῆ κε- ρασφόρος ποταμίου θεοῦ.	Κεραυνὸς μετ' ἀναπεπταμένων πτε- ρύγων. Α 55

Περὶ τῆς κατόπιν ιστορίας τῆς Κατάνης ἔχομεν ὀλιγίστας πλη-
ροφορίας. Γνωρίζομεν, ὅτι ἡ πόλις ἐξηκολούθει ὑπάρχουσα, ἀλλὰ
δὲν φαίνεται ὅτι ἔκοψεν οἰαδήποτε νομίσματα ἐπὶ μίαν ἑκατονταε-
τηρίδα καὶ πλέον. Διαρκοῦντος τοῦ πρώτου Καρχηδονικοῦ πολέμου,
ὑπετάχθη τῇ Ῥώμῃ, ὑπὸ δὲ τὴν Ῥωμαϊκὴν διοίκησιν ἔφθασεν εἰς
μεγάλην εὐδαιμονίαν.

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῆς Κατάνης, ἀνήκοντα ἐν συνόλῳ εἰς
τὰ τέλη τῆς τρίτης καὶ εἰς τὴν δευτέραν ἑκατονταετηρίδα, εἶνε
λίαν πολυάριθμα.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	Κεραυνὸς καὶ θύρσος . . . Α 65
Ποτάμιος θεὸς κατακείμενος.	Πῖλοι Διοσκούρων . . . Α 75
Κεφαλή Σειληνοῦ.	Σταφυλή. Α 5
Κεφαλαὶ Σεράπιδος καὶ Ἰσιδος.	Δύο στάχυες Α 5

Μετὰ σημείων ἀξίας.

Λίτρα. Κεφαλή Ποσειδῶνος.	Δελφίς. Σημεῖον ἀξίας ΧII Α 55
Δεκαοὔγγιον. Κεφαλαὶ Σεράπιδος καὶ Ἰσιδος.	Ἀπόλλων ἱστά- μενος » » Χ Α 8
Πενταοὔγγιον. Κεφαλή Ἀπόλλωνος.	Ἰσις ἱσταμένη κρατοῦσα πτηνόν. Σημεῖον ἀξίας Γ Α 8

Ἐξᾶς. Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

Ἰσις ἱσταμένη κρατοῦσα πτηνόν. Ση-
μεῖον ἀξίας II A·5

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ.

Οἱ Καταναῖοι ἀδελφοὶ φέροντες τοὺς
γονεῖς αὐτῶν A·8

Εἰς τῶν Καταναίων ἀδελφῶν φέρων
τὸν πατέρα αὐτοῦ.

Ὁ ἕτερος τῶν ἀδελφῶν φέρων τὴν
μητέρα A·7-5

Οἱ τύποι οὗτοι ἀναφέρονται εἰς δημώδη τινὰ μῦθον, καθ' ὃν, ἐνῶ ἐν τῇ κατὰ τὸν Ε'. αἰῶνα φοβερά ἐκρήξει τῆς Αἴτνης ρεῦμα λάβας κατήρχετο πρὸς τὴν Κατάνην καὶ ἅπαντες μετὰ σπουδῆς ἐφρόντιζον περὶ σωτηρίας τῶν πολυτίμων αὐτῶν πραγμάτων, οἱ ἀδελφοὶ Ἀμφίνομος καὶ Ἀναπίας φέροντες ἐπὶ τῶν ὤμων τοὺς γέροντας αὐτῶν γονεῖς, κατελήφθησαν ὑπὸ τῆς λάβας. Ἐνῶ δὲ ἡ ἀπώλεια αὐτῶν ἐφαίνετο βεβαία, τὸ πύρινον ρεῦμα διεσχύσθη θαυμασίως καὶ ἄφησεν αὐτοὺς νὰ διέλθωσιν ἀβλαβεῖς. Ἐκτοτε δὲ οἱ Καταναῖοι ἀδελφοὶ ἐθεωροῦντο ὡς τύποι υἱικῆς στοργῆς καὶ ἀπήλαυσαν θεῶν τιμῶν (Holm. *Gesch. Sic.* I, σελ. 25).

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ.

Διόνυσος ἐπὶ ἄρματος πανθήρων A·9

Κεφαλὴ Ἑρμοῦ.

Νίκη μετὰ στεφάνου καὶ φοίνικος .
A·8

Κεφαλὴ Διὸς Ἀμμωνος.

Ἰσότης μετὰ ζυγοῦ καὶ κέρατος
Ἀμάλθειας A·9

Κεφαλὴ Σεράπιδος.

Ἰσις ἱσταμένη μετὰ σκήπτρου καὶ
σείστρου, παρ' αὐτῇ δὲ ὁ Ἄρπο-
κράτης A·1

Ἰανόμορφος κεφαλὴ Σεράπιδος φέ-
ρουσα μόδιον.

Δήμητρα ἱσταμένη μετὰ λαμπάδος
καὶ σταχύων A·95

Τὰ νομίσματα τὰ φέροντα σημεῖα ἀξίας διὰ ῥωμαϊκῶν ἀριθ-
μῶν εἶνε προδήλως σύγχρονα τῶν μεθ' ὁμοίων σημείων νομισμά-
των τοῦ Ῥηγίου (σελ. 145). Δὲν εἶνε δὲ βέβαιον, ὅτι τὰ νομίσ-
ματα τῆς Κατάνης ἐξηκολούθησαν μετὰ τὸ τέλος τοῦ δευτέρου ἢ
τὰς ἀρχὰς τοῦ πρώτου π.Χ. αἰῶνος.

Κεντόριπα, πόλις τῶν Σικελῶν οὐ μικρᾶς σπουδαιότητος ὡς
ὀχυρὰ θέσις. Δὲν γνωρίζομεν νομίσματα αὐτῆς πρὸ τῶν μέσων τοῦ

τετάρτου αιώνος, ὅτε ἀπὸ κοινοῦ μετὰ πολλῶν ἄλλων Σικελικῶν πόλεων ἀπηλευθερώθη τῆς τυραννίας ὑπὸ τοῦ Τιμολέοντος (339 π. Χ.). Τότε αὕτη ἐπέκοψε τὰ μεγάλα χαλκᾶ νομίσματα τῶν Συρακουσῶν (Ἔμπ. κεφαλὴ Ἀθηνᾶς, Ὀπισθ. ἀστὴρ θαλάσσιος μεταξὺ δελφίνων) διὰ τῶν ιδίων αὐτῆς τύπων: —

Περὶ τὰ 339 π. Χ.

Κεφαλὴ Περσεφόνης ὡς ἐπὶ τῶν μεγάλων νομισμάτων τῶν Συρακουσῶν. | ΚΕΝΤΟΡΙΠΙΝΩΝ Λεοπάρδαλις. Α 1·2

Μεταξὺ τοῦ χρόνου τούτου καὶ τοῦ πρώτου καρχηδονικοῦ πολέμου, ὅτε ὑπετάγη εἰς τοὺς Ῥωμαίους, δὲν εἶνε γνωστὰ νομίσματα.

Μετὰ τὸ 241 π. Χ. περίπου

Δεκαοὔγγιον.	Κεφαλὴ Διός.	Κεραυνὸς πτερωτός . Δ	Α 1·
Ἡμίλιτρον.	Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	Λύρα	Α 95
Τριάς.	Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.	Τρίπους	Α 85
Ἑξᾶς.	Κεφαλὴ Δήμητρος.	Ἄροτρον ἐφ' οὗ πτηνόν . .	Α 65
Ἀξέβαιον.	Κεφαλὴ Ἡρακλέους.	Ῥόπαλον ΧΙ	Α 5
»	Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	Κλάδος δάφνης . . .	Α 5

Τὰ νομίσματα ταῦτα εἶνε λίαν ὁμοιόμορφα κατὰ τὴν τεχνοπρίαν, φαίνονται δὲ πάντα ἀνήκοντα εἰς τὸν τρίτον π. Χ. αἰῶνα. Ἡ χώρα τῶν Κεντορίπων ἦτο λίαν εὐφορος εἰς σίτον, οἱ δὲ κάτοικοι ἤσαν τὰ μάλιστα γεωργικοί: «arant enim tota Sicilia fere Centuripini» (Κικέρωνος, Verr., III. 45).

Κεφαλοΐδιον, ἐπὶ τῆς βορείας πλευρᾶς τῆς νήσου· ἔκειτο δέ, ὡς τὸ ὄνομα αὐτῆς δηλοῖ, ἐπὶ ὑψώματος εἰσχωροῦντος ἐν τῇ θαλάσσῃ. Εἰς ἀρχαίαν ἐποχὴν ἀπετέλει μέρος τῶν κτήσεων τῆς Ἰμέρας. Ἐν ἔτει 254 π. Χ. περιῆλθεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων, εἰς τὴν περίοδον δὲ ταύτην τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας ἀνήκουσι τὰ νομίσματα αὐτῆς.

Περὶ τὰ 254-210 π. Χ. (καὶ βραδύτερον;)

ΚΕΦΑΛΟΙΔΙΟΥ Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ.	Πήγασος Α · 5
Κεφαλή Ἡρακλέους πωγωνοφόρου, δαφνοστεφής.	ΚΕΦΑ Ἡρακλῆς ἱστάμενος . Α · 95
Ομοίως.	» Ῥόπαλον, τόξον καὶ λεοντῇ Α · 9
Κεφαλή Ἑρμοῦ.	» Κηρύκειον Α · 5
C. CANINIVS II VIR Κεφαλή ἄρ- ρην νεανική.	» Ἡρακλῆς κρατῶν Ῥόπαλον καὶ τόξον Α · 95

Λεοντῆνοι (*Lentini*), μεσόγειος πόλις περὶ τὰ εἴκοσι μίλια ΒΔ τῶν Συρακουσῶν. Ἦτο δὲ αὕτη Χαλκιδική ἀποικία ἐκ Νάξου, κτισθεῖσα πρὸ τοῦ τέλους τῆς ἐβδόμης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Κατ' ἀντίθεσιν δὲ πρὸς τὰς ἄλλας Χαλκιδικὰς ἀποικίας, Νάξον, Ζάγκλην καὶ Ἰμέραν, δὲν ἔκοψε νομίσματα συμφώνως τῷ Αἰγινητικῷ σταθμητικῷ κανόνι, τῶν πρώτων αὐτῆς κοπῶν ἀποτελουμένων ἐκ τετραδράχμων Ἀττικῆς ὀλκῆς, ὧν οὐδὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἀληθῶς ἀρχαιότερον τῶν ἀρχῶν τῆς Ε'. ἑκατονταετηρίδος.

Περὶ τὰ 500-466 π. Χ.

Ἐπιγρ. ΛΕΟΝΤΙΝΟΝ, ΛΕΟΝ ἢ ΛΕ (συχνὰ ἐπ' ἀριστ.)

Τέθριππον νικηφόρον.	Κεφαλή λέοντος χαίνουσα, ἥς πέριξ τέσσαρες κόκκοι σίτου. Ρ Τετράδρ.
----------------------	--

[B. M. *Guide*, Πίν. IX, 28.]

Ὅμοιως. Ἐν δὲ τῷ ἐξέργῳ, λέων τρέχων.	Κεφαλή γυναικεία μετὰ κόμης ἀνυψω- μένης, φέρουσα στέφανον. Ρ Τετρ.
Ὅμοιως. (Πίναξ Σ'. 11.)	Κεφαλή ἀρχαϊκή Ἀπόλλωνος, δαφνο- στεφής. Ὑποκάτω λέων τρέχων, πέριξ δὲ τρία φύλλα δάφνης . . Ρ Τετράδραχ.
Ἴππεὺς γυμνός.	Κεφαλή λέοντος καὶ τέσσαρες κόκκοι σίτου Ρ Δίδρ. καὶ δρ.
Κεφαλή λέοντος, συνήθως κατ' ἐνώπιον.	Κόκκος σίτου. Ρ Διώβολ. καὶ ὀβολ
Κεφαλή λέοντος πρὸς δ.	Κόκκος σίτου :::: Ρ Ἡμίλιτρον.

Κεφαλή λέοντος πρὸς δ.	⋮	Ρ Πενταούγγιον.
Ὅμοίως.	⋮	Ρ Ἑξᾶς.

Οἱ Λεοντῖνοι, ἀφοῦ πρότερον ὑπέκυψαν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Γέλωνος καὶ Τέρωνος, ἐπανέκτησαν τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν ἐν ἔτει 466 π. Χ. καί, ὡς αἱ λοιπαὶ τῶν Σικελικῶν πόλεων, ἀπῆλυσαν ἐπὶ χρονικόν τι διάστημα ἡσυχίας καὶ εὐτυχίας, μέχρι τοῦ 427 π. Χ., ὅτε περιπλακέντες εἰς πόλεμον πρὸς τὰς Συρακούσας, πεπρατωθέντα ἐν ἔτει 422 π. Χ., κατέστησαν ὑποτελεῖς τῶν Συρακουσῶν. Τὰ εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀνήκοντα νομίσματα εἶνε τὰ ἑξῆς:

Περὶ τὰ 466-422 π. Χ.

Ἐπιγρ. ΛΕΟΝΤΙΝΟΝ, ΛΕΟΝ ἢ ΛΕΟΝ

Κεφαλή Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής, τεχνοτροπίας προβαίνουσας ἐκ τῆς ἀρχαϊκῆς εἰς τὴν τῆς ἀρχαιοτέρως ἀκμῆς. (Πίναξ 5'. 12')	Κεφαλή λέοντος χαίνουσα· περίξ αὐτῆς τέσσαρες ἢ μόνον τρεῖς κόκκοι σίτου, τοῦ τετάρτου ἀντικαθιστομένου ὑπὸ λύρας, τρίποδος, φύλλου δάφνης, ποταμίου ἰχθύος, κλπ. . . . Ρ Τετράδρ. καὶ δρ.
Ὅμοίως.	Κόκκος σίτου Ρ Λίτρα.
Κεφαλή λέοντος ὡς ἀνωτέρω.	Γυμνὸς ποτάμιος θεὸς Λίσσος (:) κρατῶν κλάδον καὶ σπένδων παρὰ βωμόν· ὀπισθεν, κόκκος σίτου. Ρ Λίτρα.
Κεφαλή Ἀπόλλωνος.	Τρίπους μεταξύ δύο κόκκων σίτου· μεταξύ τῶν κνημῶν τοῦ τρίποδος, λύρα. Σημεῖον ἀξίας . . . Τριᾶς Α 55

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω περιγραφέντων τύπων ἀποδεικνύεται πληρέστατα ὅτι ὁ Ἀπόλλων ἐλατρεύετο ἐν Λεοντίνοις ὡς ἡλιακὴ θεότης καὶ ὅτι ἔμβλημα αὐτοῦ ἦτο ὁ λέων. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἥλιος ὠριμάζει τοὺς στάχους εἶνε φανερόν ὅτι ὁ λέων οὗτος ἐλατρεύετο ὡς θεότης τῆς ὠριμάνσεως. Ἡ πεδιάς τῶν Λεοντίνων ἦτο ὀνομαστή διὰ τὴν ἔκτακτον αὐτῆς εὐφορίαν (Κικ. Verr. III, 18). Μετὰ δὲ τὸν Ἀπόλλωνα ἐλατρεύετο ἐνταῦθα κυρίως ἡ Δήμητρα.

Περὶ τὰ 340 π. Χ.

Ὅτε ὁ Τιμολέων ἐκυρίευσεν τοὺς Λεοντίνους ἐκόπη ἐκεῖ μικρὸς ἀριθμὸς Κορινθιακῶν στατήρων ὁμοίων πρὸς τοὺς κοπέντας ἐν Συρακούσαις κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν.

Ἐπιγρ. ΛΕΟΝΤΙΝΟΝ

Κεφαλὴ Ἀθηναῖς μετὰ κράνους κορινθιακοῦ.

Πήγασος ρ Δίδραχ.

Πρὶν ἢ διὰ τῆς πτώσεως τῶν Συρακουσῶν οἱ Λεοντῖνοι ὑποταχθῶσιν εἰς τοὺς Ῥωμαίους, δὲν ἔκοψαν ἐκ νέου νομίσματα.

Μετὰ τὸ 210 π. Χ. περίου.

Ἐπιγρ. ΛΕΟΝΤΙΝΩΝ

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος μετὰ φαρέτρας ἐπ' ὤμου.

Κεφαλὴ ποταμοῦ (;) ἐστεμμένη διὰ καλῶν ὀπισθεν αὐτῆς πάγουρος.

Προτομή Δήμητρος κατ' ἐνώπιον ἐν τῷ πεδίῳ ἄροτρον.

Κεφαλὴ Δήμητρος πεπλοφόρος σύμβολον, ἄροτρον.

Κεφαλαὶ συνεζευγμέναι Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος.

Γυναικεία Διονυσιακὴ κεφαλὴ κισσῷ ἐστεμμένη.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος ὀπισθεν, ἄροτρον.

Ὅμοιος.

Ὅμοιος.

Δήμητρα ἱσταμένη μετὰ λαμπάδος, στάχυες δὲ καὶ ἄροτρον παρὰ τοὺς πόδας αὐτῆς Α ·85

Δήμητρα ἢ Ἴσις ἱσταμένη κατ' ἐνώπιον Α ·85

Ποταμὸς καθήμενος ἐπὶ βράχου, κρατῶν κλάδον καὶ κέρας ἐν δὲ τῷ πεδίῳ, πάγουρος Α ·85

Δέσμη σταχυῶν Α ·6

Δύο στάχυες Α ·65

Ὅπλιτης κατ' ἐνώπιον Α ·6

Λέων ἢ προτομή λέοντος Α 55

Δύο ἰχθύες Α ·5

Ναῦς τελετῆς Α ·55

Λελύθαιον. Ἡ πόλις αὕτη ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων ἐν ἔτει 397 π. Χ., κατοικίσαντος ἐνταῦθα μέρους τῶν κατοίκων τῆς ὑπὸ Διονυσίου καταστραφείσης Μοτύης. Παρέμεινε δὲ φρούριον τῶν Καρχηδονίων μέχρις ὅτου ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐν

ἔτει 241 π.Χ. μετὰ δεκαετῇ πολιορκίαν. Πάντα τὰ νομίσματα αὐτῆς εἶνε μεταγενεστέρα τῆς χρονολογίας ταύτης.

Μετὰ τὸ 241 π. Χ.

Ἐπιγραφὴ ΛΙΛΥΒΑΙΤΑΝ ἢ ΛΙΛΥΒΑΙΤΑΣ

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

Τρίπους (Α·55) ἢ λύρα (Α·9)

Κεφαλὴ πεπλοφόρος πυργοστεφής, ἐν
τριγωνικῷ πλαισίῳ.

Ὁφίς ἐλισσόμενος περὶ τρίποδα. Ἀρ-
χων, ΑΤΡΑΤΙΝΟΥ ΠΥΘΙΩΝ...

Ἡ κεφαλὴ αὕτη ὑπετέθη ὅτι παριστᾷ τὴν Κυμαίαν Σίβυλλαν, ἧς ὁ τάφος κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Σολίνου ἦτο ἐν τῶν κοσμημάτων τῆς πόλεως. Ὁ ἄρχων Ἀτρατῖνος, οὗ τὸ ὄνομα ἀπαντᾷ ὡσαύτως ἐπὶ νομισμάτων τῆς Ἐντέλλας, ἦτο πιθανῶς εἰς τῶν δύο ῥωμαίων ταμιῶν τῆς Σικελίας, ὧν ἔδρα ἦτο τὸ Λιλύβαιον. Οἱ Ἀτρατῖνοι ἀνήκουσιν εἰς τὴν Σεμπρωνίαν οἰκογένειαν (Πβλ. πρὸς τὴν ἀνωτέρω ἐπιγραφὴν τὰ παρὰ Cohen, *Med. Cons.* Sempronia 2, νομίσματα). Τὸ Λιλύβαιον ἐξηκολούθη κόπτον νομίσματα μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου.

Λογγάνη. Ὁ Διόδωρος (XXIV, 7.) ἀναφέρει φρούριον Λόγγωνα ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Καταναίων. Ποταμὸς δέ τις Λογγανὸς μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Πολυβίου, ὡς κείμενος ἐν τῷ Μυλαίῳ πεδίῳ (Holm, *Gesch. Sic.* I, 345).

Περὶ τὰ 466-415 π. Χ.

ΛΟΓΓΑΝΑΙΟΝ (ἐπ' ἀριστ.) Κε-
φαλὴ Ἡρακλέους.

Κεφαλὴ ποταμίου θεοῦ νεαροῦ μετὰ
βραχέων κεράτων . . . Ρ Λίτρα.

Μέγαρα, ἀποικία τῶν Μεγάρων τῆς Ἑλλάδος, κειμένη ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ὀλίγα μίλια πρὸς βορρᾶν τῶν Συρακουσῶν. Ἐν ἀρχαίᾳ ἐποχῇ οἱ κάτοικοι μετόκησαν εἰς τὴν γείτονα Σικελικὴν πόλιν Ὑβλαν, ἧτις ἐκλήθη τοῦ λοιποῦ Μέγαρα Ὑβλαῖα.

Μετὰ τὸ 210 π. Χ.

Προτομὴ Ἀθηνᾶς.

ΜΕ Μέλισσα, . . . Τριᾶς Α·65

Ἡ μέλισσα ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν νομισμάτων Ὑβλας τῆς Μεγάλης, ἀναφέρεται εἰς τὸ περίφημον Ὑβλαῖον μέλι. (Virg. *Ecl.*, I. 55).

Μέναινον ἢ Μεναί. Μεσόγειος πόλις κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Σικελοῦ ἡγεμόνος Δουκετίου ἐν ἔτει 459 π. Χ., δεκαοκτῶ περίπου μίλια πρὸς δυσμὰς τῶν Λεοντίνων. Μετὰ τὴν ἄλωσιν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Διονυσίου φαίνεται ὅτι διετέλει ὑποτελής τῶν Συρακουσίων μέχρι τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας, ὅτε, ὡς πολλὰ ἄλλαι Σικελικαὶ πόλεις, ἔλαβε τὸ δικαίωμα τοῦ νομισματοκοπεῖν.

Περίοδος τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας.

Κεφαλὴ Σεράπιδος Ε ἢ Π	ΜΕΝΑΙΝΩΝ Νίκη τέθριππον ἡνιοχοῦσα. Πενταούγγιον	Α·75
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος Π	» » »	Α·75
Ὅμοιος »	» Λύρα »	Α·7
Ὅμοιος »	» Ἀσκληπιός »	Α·7
Κεφαλὴ Δήμητρος πεπλοφόρος	» Δύο λαμπάδες χιαστί, IIII ἢ Δ. Τετραῶς, Α·7-65	
Κεφαλὴ Ἡρακλέους πωγωνοφόρου.	» Ῥόπαλον, . . ., Τριῶς, Α·6	
Κεφαλὴ Ἑρμοῦ.	» Κηρύκειον, . . ., Ἐξῶς, Α·6	

Ζάγκλη, Μεσσήνη, Μαμερτῖνοι. Ἡ ἐν τῷ πορθμῷ τῆς Μεσσήνης Ζάγκλη ἦτο μία τῶν ἀρχαιοτάτων Χαλκιδικῶν ἀποικιῶν ἐν Σικελίᾳ, κτισθεῖσα κατὰ τὸν Θουκυδίδην (VI, 4) ὑπὸ τῶν Κυρναίων, κατόπιν δ' ἀποικισθεῖσα ἐκ νέου ἐξ Εὐβοίας. Ὁ Στράβων ἐν τούτοις λέγει (VI, 268) ὅτι ἦτο ἀποικία τῆς Νάξου. Τὸ ὄνομα εἶνε Σικελικὸν καὶ σημαίνει δρέπανον (δάγκλον). Ὀνομάσθη δὲ οὕτω προδήλως ἕνεκα τοῦ σχηματισμοῦ τῆς παραλίας, τοῦ λιμένος ἐνταῦθα περιλαμβανομένου ὑπὸ δρεπανοειδοῦς ἀμμώδους προεσχῆς (Θουκυδ. VI, 4).

Ὡς αἱ ἄλλαι Χαλκιδικαὶ ἀποικίαι, Ῥήγιον, Νάξος καὶ Ἱμέρα, οὕτω καὶ ἡ Ζάγκλη ἤρξατο κόπτουσα νομίσματα ἐν ἀρχαίᾳ ἐποχῇ συμφώνως τῷ Αἰγινητικῷ σταθμητικῷ κανόνι.

Πρὸ τοῦ 493 π. Χ.

DANKLE, DANK κλπ. Δελφίς ἐν δρεπάνῳ (ὁ λιμὴν τῆς Ζάγκλης). [B. M. Guide, Πίν. IX, 29.]	Ὁστρακὸν χήμης ἐν τετραγωνικῷ κοσμήματι ἰδιορρύθμῳ (Πίναξ I'. 1). Ῥ Δραχμή, 90 κ. ὀβολός, 14 κ. 1/8 ὀβολ. 2 κ.
---	--

Περὶ τὰ 493-480 π. Χ.

Ἐν ἔτει 493 π. Χ. ἡ πόλις Ζάγκλη κατελήφθη προδοτικῶς ὑπὸ σώματος Σαμίων καὶ Μιλησίων ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῇ ὑποκινήσει τοῦ Ἀναξίλα τοῦ Ῥηγίου (σελ. 140). Τὸ ἐπόμενον σπουδαῖον τετράδραχμον Ἀττικοῦ σταθμοῦ φαίνεται ὅτι ἀνήκει εἰς τοὺς χρόνους τῆς Σαμιακῆς κατοχῆς. Ἡ λίαν προκεχωρημένη τεχνотροπία τοῦ ἱσταμένου Ποσειδῶνος (ἢ Διὸς) τῆς ἐμπροσθίας ὀψεως ἀντίκειται ἐντελῶς πρὸς πᾶσαν κατάταξιν εἰς περίοδον ἀρχαιοτέραν τοῦ 440 π. Χ., ἐνῷ ἂν ἑτέρου τὸ ὄνομα τῆς Ζάγκλης ἀποκλείει πιθανῶς παραδοχὴν μεταγενεστέραν τοῦ ἐν ἔτει 476 π. Χ. θανάτου τοῦ Ἀναξίλα.

Ποσειδῶν γυμνός (ἢ Ζεὺς), ἐκτείνων τὸν ἀρ. βραχίονα, καὶ κρατῶν ἐν τῇ ὑψουμένη δεξ. τρίαιναν (ἢ κεραυνόν) ἀπὸ τῶν ὤμων αὐτοῦ κρέμαται χλαμύς. Πρὸ αὐτοῦ δὲ εὐρηται βωμὸς ὑψηλὸς κοσμούμενος δι' ἀνθεμίου.

DANKLAION Δελφίς πρὸς ἀριστ.
Ὑποκάτω, ὄστρακον χήμης . . .
Ρ Ἀττικὸν τετράδραχ. 263·5
(Πίναξ Θ'. 8.)

[Num. Chron. 1883, Πιν. IX, 2.]

Περὶ τὴν περίοδον ταύτην ὁ Ἀναξίλας, ὅστις ἀναμφιβόλως ἐτήρει τὴν ἐπιρροὴν αὐτοῦ διὰ τῶν Σαμίων ἀποίκων, μετωνόμασεν ἢ προέτρεψεν αὐτοὺς νὰ μετονομάσωσι τὴν πόλιν ταύτην Μεσσήνην, πρὸς τιμὴν τῆς ἰδίας αὐτοῦ Μεσσηνιακῆς καταγωγῆς. Ὁ Θουκυδίδης (VI. 4) λέγει, ὅτι ὁ Ἀναξίλας μετωνόμασε τὴν πόλιν ὅτε ἐξέβαλε τοὺς Σαμίους. Ἀλλὰ τὰ ἀκόλουθα νομίσματα Σαμιακῶν τύπων (ἂν πράγματι οὗτοι εἴνε Σαμιακοὶ) ἀποδεικνύουσιν ἴσως ὅτι τὸ ὄνομα Μεσσήνη ἦτο ἐν χρήσει ἐν Ζάγκλῃ, διαρκούσης τῆς Σαμιακῆς κατοχῆς. Ἡ ὑπόθεσις δ' αὕτη προκύπτει καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὅμοιοι Σαμιακοὶ τύποι ἀπαντῶσιν ἐπὶ τῶν νομισμάτων τοῦ Ῥηγίου, ἐνδεικνύοντες στενὴν συμμαχίαν μεταξὺ τῶν δύο πόλεων, ἐνῷ ἀκόμη οἱ Σάμιοι ἦσαν ἐν Ζάγκλῃ (σελ. 140).

Κεφαλή λέοντος κατ' ἐνώπιον.
(Πίναξ I'. 3.)

Ὅμοιως.

MESSENIION Κεφαλή μόσχου πρὸς
ἀρ. . . Ρ Ἀττικὸν τετράδραχ.

MES (ἐπ' ἀριστ.) ἐν κύκλῳ ἐγκοίλῳ.
Ρ ὀλκή 14 κ.

Ἐτερόν τι νόμισμα, οὕτινος ὁ τύπος εἶνε μᾶλλον εὐδιακρίτως Σαμιακός, ἀνεκαλύφθη πρό τινων ἐτῶν ἐν εὐρήματι παρὰ τὴν Μεσσήνην. Ὑπῆρχον πολλὰ κομμάτια αὐτοῦ ἐν τῷ εὐρήματι μετ' ἄλλων τοῦ Ῥηγίου καὶ τῆς Μεσσήνης, ἐκ τῶν μετὰ τύπων κεφαλῆς λέοντος καὶ κεφαλῆς μόσχου. Καίτοι δὲ ταῦτα εἶνε ἀνεπίγραφα, ὅμως πιθανώτατον εἶνε ὅτι ἐκόπησαν ἐν Μεσσήνῃ.

Ἀσπίς στρογγύλη, ἐφ' ἧς λεοντὴ κατ' ἐνώπιον. | Πρῶρα Σαμιακοῦ πλοίου (Σάμαινα)
Ρ Ἀττικὸν τετράδραχ.

Παρατήρησα ἤδη (σελ. 140) ὅτι ἡ ἀκριβὴς ἐποχὴ τῆς ὑποταγῆς ἢ ἐξώσεως τῶν Σαμίων δὲν δύναται νὰ ὁρισθῇ· ἀλλὰ τὰ νέα νομίσματα τὰ εἰσαχθέντα ὑπὸ τοῦ Ἀναξίλα εἰς τὰς δύο πόλεις, Ῥήγιον καὶ Μεσσήνην, ὀλίγον τι πρό τοῦ ἐν ἔτει 476 π. Χ. θανάτου αὐτοῦ, σημειοῦσι πιθανώτατα τὴν ἐποχὴν τῆς ἐξώσεως αὐτῶν. Οἱ νέοι οὗτοι τύποι εἶνε οἱ ἐξῆς: —

Περὶ τὰ 480-420 π. Χ.

Ἄρμα ἡμιόνων, ἀπήνη, ἡνιοχουμένη
ὑπὸ πωγωνοφόρου ἀνδρός. Ὑπερ-
άνω ἐνίοτε Νίκη στεφανοῦσα τὸν
ἡνίοχον ἢ τὰς ἡμιόνους. Ἐν δὲ τῷ
ἐξέργῳ φύλλον δάφνης.

MESSENIION καὶ βραδύτερον MES-
SANION ἢ ΜΕΞΕΑΝΙΟΝ. Λα-
γῶδες τρέχων. Ἐν τῷ πεδίῳ τὰ
γράμματα Α, Β. Σύμβολα: κλά-
δος δάφνης, βούκρανον κλπ. . .

Ρ Τετράδραχ,

Ὅμοιως.

Ὅμ. Τὸ δὸλον δὲ ἐν στεφάνῳ Ρ Δραχμή.

Λαγῶδες.

MES (ἐπ' ἀρ.) ἢ ΜΕΞ. Ρ Λίτρα (:))

ΜΕΞ. Λαγῶδες.

Δελφίς ἐν στεφάνῳ . Ρ Ὁβολός (:))

Ἐπιγραφὴ συνήθως ΜΕΞΕΑΝΑ.

ΜΕΞΕΑΝΙΟΝ Λαγῶδες τρέχων.

Ἀπήνη ἐλαυνομένη ὑπὸ γυναικὸς
ἡνιόχου (Μεσσήνης). Ἐν τῷ ἐξ-
έργῳ γενικῶς δύο δελφίνες.

Σύμβολα: δελφίς, τέττιξ, ἀκρίς
ἐπὶ σταφυλῆς, στάχυς, ἀετὸς ἱπτά-
μενος, κλπ. . . Ρ Τετράδραχ.

Ἡ ἀπήνη εἶνε φυσικῶς τῷ λόγῳ τύπος ἀγωνιστικός, «Σικελίας

δ' ὄχημα δαιδάλεον ματεύειν (Πινδάρ. Ὑπόρχημ 3). Ὁ λαγῶδς εἶνε σύμβολον τῆς λατρείας τοῦ Πανός, ἴδε ὅμως καὶ τὴν ἐξήγησιν τοῦ τύπου τούτου ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους (άνωτ. σελ. 141). Ἡ παραδοχὴ τῆς Δωρικῆς διαλέκτου (Α ἀντὶ Ε) πρέπει νὰ σημειωθῇ ὡς ἐνδεικνύουσα τὴν αὖξουσαν ὑπεροχὴν τοῦ Δωρικοῦ πληθυσμοῦ.

420-396 π. Χ.

Μεσσήνη ἡνιοχοῦσα ἀπήνην ὑπεράνω
Νίκη, ἐν δὲ τῷ ἐξέρῳ δύο δελ-
φίνες. (Πίναξ Γ'. 4.)

Ὁμοίως.

ΜΕΣΣΑΝΑΪΗ Μεσσήνη ἐπὶ ἀπήνης.
[Imhoof, *Mon. Gr.* Πίν. Β. 5.]

ΠΕΛΩΡΙΑΣ Κεφαλὴ τῆς νύμφης
Πελωριάδος πρὸς δ', φέρουσα στέ-
φανον σταχύων.

Λαγῶδς. Σύμβολα φύλλον κισσοῦ,
θαλλὸς ἐλαίας, ὄστρακον.

Λαγῶδς.

ΜΕΣΣΑΝΙΟΝ Λαγῶδς. Σύμβολα
δελφίς, ἵπποκάμπη, ὄστρακον κτε-
νός, κεφαλὴ Πανός ἐνίοτε μετὰ
σύριγγος, φυτὸν σίτου μετὰ τριῶν
σταχύων Α Τετράδραχ.

ΜΕΣΣΑΝΙΩΝ Λαγῶδς. Σύμβολα
δελφίς καὶ κύματα, ἀετὸς σπα-
ράσσων ὄφιν Α Τετράδραχ.

ΠΑΝ Πάν γυμνός, καθήμενος ἐπὶ
βράχου ἐστρωμένου διὰ νευρίδος,
κρατῶν ἐν τῇ ἀριστερᾷ λαγῶβό-
λον, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς θωπεύων
λαγῶν πηδῶντα πρὸ αὐτοῦ . .
Α Τετράδραχ.

ΦΕΡΑΙΜΩΝ Φεραίμων γυμνός,
μετὰ κράνους, ἀσπίδος καὶ δόρα-
τος, ἐφορμῶν Α Δραχμή.

ΜΕΣ ἐν στεφάνῳ Α Λίτρα.

ΜΕ ἐν στεφάνῳ Α Ἡμίλιτρ.

ΧΑΛΚΟΣ

ΜΕΣΣΑΝΑ Κεφαλὴ Μεσσήνης ἐ-
χουσα τὴν κόμην ἀναδεδεμένην
διὰ ταινιῶν διασταυρουμένων. Ἀπήνη ἡνιοχομένη ὑπὸ τῆς Μεσ-
σήνης Α 1·0

ΜΕΣΣΑΝΙΩΝ Λαγῶδς ἐν τῷ ἐξ-
έρῳ, ἀκρίς. Σηπία Α 75

ΠΕΛΩΡΙΑΣ Κεφαλὴ Πελωριάδος. ΜΕΣΣΑΝΙΩΝ Τρίαινα Α 7

Ἐν ἔτει 396 π. Χ. ἡ Μεσσήνη κατεστράφη ἐξ ὀλοκλήρου ὑπὸ
τῶν Καρχηδονίων ὁδηγουμένων ὑπὸ τοῦ Ἰμίλκωνος. Τὰ ἀνωτέρω

περιγραφέντα νομίσματα δεικνύουσι σαφέστατα, ὅτι αἱ δύο κύριαι θεότητες τῆς Μεσσήνης ἦσαν ὁ Πάν καὶ ὁ Ποσειδῶν. Ἡ μακρὰ ἀμμώδης προεξοχή ἢ καλουμένη Πελωρίς ἢ Πελωριάς, μετὰ τῶν τριῶν αὐτῆς ἡφαιστογενῶν λιμνῶν, περιεῖχεν ἀφθονίαν θήρας καὶ ἀλιείας «*duplicem piscandi venandique praebent voluptatem*» (Σολίνου, V. 3) καὶ ἦτο κατάλληλος τόπος πρὸς τὴν λατρείαν τῶν δύο θεοτήτων, περὶ τῆς ὑπάρξεως τῆς ὁποίας μαρτυροῦσι τὰ νομίσματα ἡμῶν. Ἡ νύμφη Πελωριάς εἶνε ἡ προσωποποιήσις τῆς χώρας. Ὁ δὲ Φεραίμων, εἰς τῶν υἱῶν τοῦ Αἰόλου, ἦτο ἐγγώριος ἥρως, ὅστις μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀνδροκλέους ἤρχεν τοῦ βορείου μέρους τῆς Σικελίας ἀπὸ τῶν στενῶν μέχρι τῆς δυτικῆς ἄκρας (Διοδώρ. V. 8).

Περὶ τὰ 357-282 π. X.

Ἡ Μεσσήνη ἐβράδυνε ἐπὶ μακρὸν χρόνον τοῦ νὰ ἀναλάβῃ ἀπὸ τοῦ ἐν ἔτει 396 π. X. κατενεχθέντος αὐτῇ τραύματος. Δὲν ἔχομεν ἀποδείξεις νομισματοκοπίας ἐνταῦθα πρὸ τῆς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Διονυσίου τῶν Συρακουσῶν ἐποχῆς, ὅτε εὐρίσκομεν τὴν πόλιν βοηθοῦσαν τῷ Δίῳ ἐναντίον Διονυσίου τοῦ νεωτέρου. Περὶ τὰ 282 π. X. ἡ πόλις ἠλώθη καὶ πάντες οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἐσφάγησαν ὑπὸ σώματος Καμπανῶν ἢ Ὀσκων μισθοφόρων χαρακτηριζόντων ἑαυτοὺς ὡς Μαμερτίνοις. Τὰ ἀκόλουθα νομίσματα ἀνῆκουσι κατὰ τεχνοτροπίαν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Τιμολέοντος μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀγαθοκλέους.

ΠΡΟΣΕΙΔΑΝ Κεφαλὴ Ποσειδῶνος
δαφνοστεφής.

ΠΕΛΩΡΙΑΣ Κεφαλὴ τῆς νύμφης Πε-
λωριάδος μετὰ κόμης κυματιζού-
σης, ἀναδεδεμένης δὲ διὰ σταχύων.

Ὁμοίως.

ΜΕΣΣΑΝΙΩΝ Κεφαλὴ Ἡρακλέους
νεαροῦ ἐν λεοντῇ.

ΜΕΣΣΑΝΙΩΝ Τρίαινα μεταξὺ δελ-
φίνων . . . Α 1·0

» Γυμνὸς ὀπλίτης, ὁ Φεραί-
μων, ἐν στάσει μαχο-
μένου . . . Α 95

» Νίκη ἐπὶ τεθρίππου Α 85

Λέων βαδίζων, ἐγείρων τὸν πρόσθιον
πόδα· ὑπεράνω ὀπάλον . Α 85

Περὶ τὰ 282-200 π. Χ.

Οἱ **Μαμερτίνοι** παρήγον τὸ ὄνομα αὐτῶν ἐκ τοῦ Μάμερτος, (Mamers) ὁσκιῆς μορφῆς τοῦ Mars (= Ἄρης). Ταχέως δὲ μετὰ τὴν ἄλωσιν ὑπ' αὐτῶν τῆς Μεσσήνης ἐξέτειναν τὴν κυριαρχίαν αὐτῶν ἐπὶ τὸ μεγαλείτερον μέρος τῆς ΒΑ Σικελίας, καὶ ἀπέβησαν εἰς βραχὺ χρονικὸν διάστημα ἱκανῶς ἰσχυροί, ὥστε νὰ προφυλάξωσι τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ Πύρρου καὶ Ἰέρωνος Β' τοῦ Συρακουσίου. Συνεμάχησαν δὲ μετὰ τῶν ἐκ Καμπανίας συγγενῶν αὐτῶν τῶν κυριευσάντων ἐν ἔτει 271 π. Χ. τὸ Ῥήγιον, καὶ ἡτύχησαν ὡσαύτως νὰ ἀπολαύσωσι τῆς φιλικῆς βοηθείας τῶν Ῥωμαίων, παρ' οἷς ἐξηκολούθουν μέχρις ὀψίμου ἐποχῆς ἀπολαύοντες τῶν προνομίων συμμάχου πόλεως.

Ἡ νομισματοκοπία τῶν Μαμερτίνων εἶνε ὁλόκληρος ἐκ χαλκοῦ. Οἱ ἐξῆς δὲ εἶνε ἐκ τῶν συνηθεστέρων τύπων αὐτῶν: —

Περὶ τὰ 282-210 π. Χ.

ΑΔΡΑΝΟΥ Κεφαλὴ Ἀδρανὸς πωγωνόφρος, μετὰ κράνους κορινθιακοῦ.	ΜΑΜΕΡΤΙΝΩΝ Κύων .	Α	·75
ΑΡΕΟΞ Κεφαλὴ Ἀρεως νεαροῦ δαφνοστεφής, μετὰ βραχείας κόμης.	»	Ἀετὸς μετ' ἀναπεπταμένων πτερύγων, ἐπὶ κεραυνοῦ . .	Α 1.0
Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ ἐν λεοντῇ.	»	»	Α ·85
ΔΙΟΞ ἢ ΔΙΟΞ ΜΕΞ Κεφαλὴ Διδὸς νεαροῦ δαφνοστεφής, μετὰ κόμης μακρᾶς.	»	»	Α ·8
ΑΡΕΟΞ Κεφαλὴ Ἀρεως νεαροῦ.	»	Ταῦρος κυρίσων	Α 1.0
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής.	»	Ὀπλίτης μαχόμενος . .	Α ·85
ΔΙΟΞ Κεφαλὴ Διδὸς.	»	Ἑρμῆς ἱστάμενος μετὰ κριοῦ	Α ·75
Κεφαλὴ γυναικεία.	ΜΑΜΕ	Ὀπλίτης γυμνός, ἱστάμενος	Α ·55
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	»	Ὀμφαλός	Α ·5
Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.	»	»	Α ·45

Μετὰ σημείων ἀξίας. Μετὰ τὸ 210 π. Χ. περίπου.

Ἐξᾶς. ΑΡΕΟΞ Κεφ. Ἀρεως νεαροῦ : ΜΑΜΕΡΤΙΝΩΝ Ἀθηνᾶ ὠπλισμένη. Α 9

Σταθμὸς ἡλαττωμένος.

Πενταούγγιον. Κεφαλὴ Διός.	ΜΑΜΕΡΤΙΝΩΝ Ὀπλίτης μαχόμενος, ἦ Π
» Κεφαλὴ Ἀρεως.	» Διόσκουρος παρὰ ἵππον Π
» Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	» Ὀπλίτης ἱστάμενος ἢ καθήμενος Π

Ἡμίλιτρον. Προτομὴ ταύρου	ΜΑΜΕΡΤΙΝΩΝ Νίκη ἵπταμένη, κρατοῦσα ἀκροστόλιον.
» Κεφ. Ἀπόλλωνος : : :	» Νίκη μετὰ στεφάνου καὶ φοίνικος.
Τριᾶς. »	» » III
Οὐγγία. » . (;)	» »

Τὰ νομίσματα ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὸ αὐτὸ νομισματικὸν σύστημα εἰς ὃ καὶ τὸ ἐν Ῥηγίῳ κρατοῦν. Αἱ ὅλκαὶ αὐτῶν δεικνύουσι διαρκῆ ἔκπτωσιν ἐν τῷ σταθμῷ τῆς λίτρας τοῦ χαλκοῦ.

Ἡ παρουσία τῆς κεφαλῆς τοῦ θεοῦ Ἀδρανοῦ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Μεσσήνης δεικνύει, ὅτι ἡ λατρεία τῆς θεότητος ταύτης δὲν περιορίζετο εἰς τὴν γειτονίαν τοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆς Αἰτνης μεγάλου αὐτοῦ ναοῦ (πρβλ. Πλουτ. Τίμ. 12, Ἀδρανοῦ θεοῦ τιμωμένου διαφερόντως ἐν ὅλῃ Σικελίᾳ), ἐν τῷ ἱερῷ τεμένει τοῦ ὁποίου ἐτρέφοντο πλέον τῶν χιλίων λαμπρῶν κυνῶν, οἵτινες, κατὰ τὸν Αἰλιανὸν (Ζῴων ἱστορ. XI, 20), φαίνεται ὅτι ἦσαν οἱ κύνες τοῦ Ἀγίου Βερνάρδου τῆς ἀρχαιότητος, δηλαδὴ φιλικοὶ ὁδηγοὶ τῶν ἀπωλεσάντων τὴν ὁδὸν αὐτῶν ξένων. Ὁ Ἀδρανὸς ἦτο ἑνοπλος θεός, μετέχων τῆς φύσεως τοῦ Ἀρεως καὶ τοῦ Ἡφαίστου. Ἡ λατρεία αὐτοῦ εἰσῆχθη πιθανῶς εἰς Σικελίαν ὑπὸ τῶν Φοινίκων, φαίνεται δ' ἀρχικῶς ὦν ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν Ἀδὰρ ἢ Μολώχ, εἰς ὃν ἦτο ὁ κύων ἐπίσης ἀφιερωμένος (Movers I, 340, 405).

Μοργαντίνη. Σικελική πόλις ἀρκούντως σπουδαία κειμένη ἐν τῇ εὐφύρῳ πεδιάδι τῇ ἀρδευομένη ὑπὸ τοῦ ἄνω μέρους τοῦ ποταμοῦ Συμαίθου καὶ τῶν παραποταμίων αὐτοῦ. Ἄν καὶ ἡ Μοργαντίνη συχνὰ μνημονεύεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, δὲν ἔχομεν ὅμως συνεχῇ τινα ἔκθεσιν τῆς ἱστορίας αὐτῆς. Τὰ νομίσματα αὐτῆς δύνανται νὰ ταχθῶσι κατὰ τεχνοτροπίαν εἰς τὰς ἐξῆς περιόδους: —

Πρὸ τοῦ 480 π. Χ. περίπου.

Κεφαλή πωγωνοφόρος, ταινία ἀναδεδεμένη.	MORCANTINA (ἐπ' ἀριστ.) Στάχυς Ρ Λίτρα.
---	---

Περὶ τὰ 420-400 π. Χ.

MORGANTINΩΝ Κεφ. Ἀρτέμιδος.	Ἰππεὺς γυμνὸς μετὰ δόρατος. Ρ Λίτρα.
» Κεφαλή Ἀθηνᾶς κατ' ἐνώπιον.	MORGA . . . , Νίκη καθημένη ἐπὶ βράχων, κρατοῦσα στέφανον ὑποκάτω, κόκκος σίτου . Ρ Λίτρα.
» Κεφαλή Ἑρμοῦ κατ' ἐνώπιον.	Ὅμοιος τύπος Ρ Λίτρα.

ΧΑΛΚΟΣ. Περὶ τὰ 340 π. Χ.

MORGANTINΩΝ Κεφαλή Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους πλουσίως κεκοσμημένου ὀπισθεν, γλαυξ.	Λέων καταβροχθίζων κεφαλὴν ἐλάφου, κάτω δ' αὐτοῦ ὄφις συνεσπειρωμένος Α 1·05
Κεφαλή Σικελίας μύρτω ἐστεμμένη.	MORGANTINΩΝ Ἀετὸς ἐπὶ ὄφειος Α ·8
ΑΛΚΟΣ Κεφαλή Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής.	» Τρίπους Α ·6

Μοτύη (=πρακτορεῖον κλωστηρίου: — Schroeder, *Phoen. Sprache*, σελ. 279). Ἡ Μοτύη ἦτο φοινικικὸν ἐμπορεῖον ἐπὶ νησιῶς κειμένης παρὰ τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς Σικελίας, περὶ τὰ δέκα μίλια πρὸς βορρᾶν τοῦ Λιλυθαίου ἀκρωτηρίου. Ἡ νῆσος ἠνοῦτο πρὸς τὴν στερεάν διὰ τεχνητῆς προκυμαίας. Ἡ Μοτύη εὐλίμενος οὔσα ἀπέβη ὁ κύριος ναύσταθμος τῶν Καρχηδονίων καὶ διέμεινεν οὕτω μέχρι τοῦ 397 π.Χ. ὅτε προσεβλήθη ὑπὸ τοῦ Διονυσίου, ὅστις κατέσφαξε πάντας τοὺς κατοίκους αὐτῆς.

Τὰ νομίσματα τῆς Μοτύης, ὁμοίως πρὸς τὰ τῶν λοιπῶν ἐν Σικελίᾳ Καρχηδονικῶν ἀποικιῶν, ἀπομιμοῦνται τὰ ἐλληνικὰ νομίσματα, κυρίως δὲ τὰ τῆς πλησιεστάτης σπουδαίας πόλεως Ἐγέστας, ὁμοίως ὅμως καὶ τὰ τοῦ Ἀκράγαντος. Ἐν τούτοις δυνατὸν ἢ παραδοχὴ τῶν Ἀκραγαντίνων τύπων ἐν Μοτύῃ νὰ συνδέηται πρὸς τὴν κατὰ τῆς Μοτύης νίκην τοῦ Ἀκράγαντος, τὴν ὑπὸ Παυσανίου μνημονευομένην (V. 25, 2). Φέρουσι δὲ ποτὲ μὲν τὴν καρχηδονικὴν ἐπιγραφὴν **ΚΥΩΝ**, ἄλλοτε δὲ τὴν ἐλληνικὴν **ΜΟΤΥΑΙΟΝ**.

Νομίσματα φέροντα καρχηδονικὴν ἐπιγραφ. Περὶ τὰ 480-420 π. Χ.

Ἄετὸς μετὰ κλειστῶν πτερυγῶν.	Καρκίνος Ρ Τετράδρ.
Κεφαλὴ γυναικεία.	Κύων τρώγων κεφαλὴν ἐλάφου Ρ Δίδρ.
Ὅμοίως.	Κύων ἰστάμενος Ρ Δίδρ.
Ὅμοίως.	Ἡμισὺς ταῦρος ἀνθρωποκέφαλος Ρ Ἡμιωβ.

Περὶ τὰ 420-397 π. Χ.

Κεφαλὴ νύμφης κατ' ἐνώπιον, πέριξ δὲ δελφῖνες.	Καρκίνος Ρ Δίδρ. καὶ ὄβ.
Ὅμοίως.	Δένδρον φοίνικος . Ρ Ὁβολ.
Γοργόνειον.	Ὅμοίως Ρ Ὁβολ.

Τριᾶς. Γοργόνειον . . .	Δένδρον φοίνικος Α 8
Ὀὕγγια. Προτομὴ ἵππου.	Ὅμοίως Α 4

Νομίσματα μεθ' Ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν. Ἀρχαϊκῆς καὶ μεταβατικῆς ἐποχῆς.

Ἄετὸς ἐπὶ κιονοκράνου, μετὰ ὄφeos ἐν τῷ ῥάμφει.	Δελφὶς καὶ χήμη . . . Ρ Ὁβολός
Κεφαλὴ νύμφης, ἔχουσα τὴν κόμην δεδεμένην δι' ἱμάντος τετράκις περὶ αὐτὴν στρεφόμενου.	Νέος γυμνὸς ἵππεύων πλαγίως ἵππον καλπάζοντα Ρ Δίδρ.
Κεφαλὴ νύμφης.	Κύων ἰστάμενος Ρ Δίδρ.

Μυτίστρατος. Τὸ ἰσχυρῶς ὠχυρωμένον τοῦτο φρούριον ἔκειτο εἰς τὰ μεσόγεια τῆς νήσου μεταξὺ τῶν νῦν *Mussumeli* καὶ *S. Ca-*

terina (Imhoof, *Mon. Gr.*, σελ. 24). Τὰ νομίσματα αὐτοῦ εἶνε χαλκᾶ καὶ ἀνήκουσιν εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Τιμολέοντος.

Περὶ τὰ 340 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἡφαίστου μετὰ πύλου κω- νικοῦ.	VM ἐν στεφάνῳ ::::
Ὅμοίως.	Ἡμίλιτρον, A 1·15
ΜΥΤΙ Ὅμοίως.	TVM Τρεῖς κνήμαι τροχοῦ A ·8
	Ἴππος ἐλεύθερος A ·6

Τὸ μεγαλείτερον τῶν τριῶν τούτων νομισμάτων εἶνε συνήθως κεκομμένον ἐπὶ μεγάλων χαλκῶν νομισμάτων τῶν Συρακουσῶν.

Νακῶνη. Ἡ θέσις τῆς πόλεως ταύτης εἶνε ἄγνωστος. Τὰ νομίσματα αὐτῆς εἶνε χαλκᾶ καὶ ἀνήκουσιν εἰς καλὴν περίοδον τέχνης.

Πρὸ τοῦ 400 π. Χ. περίου.

NAKON AION Κεφαλὴνύμφης μετὰ κόμης ὀπισθεν συνεστραμμένης πρὸς τὰ ἄνω καὶ δεδεμένης μετὰ ἱμάν- τος τρεῖς στρεφομένου περὶ τὴν κεφαλὴν.	Σειληνὸς ἐπὶ ὄνου κρατῶν κάνθρον καὶ θύρσον, . . . Τριᾶς. A ·65
Ὅμοίως.	Αἶξ, σταφυλὴ καὶ φύλλον κισσοῦ . Οὐγγία, A ·5
Κεφαλὴ νεαρὰ μετὰ κόμης βραχείας, φέρουσα στέφανον.	N—A Κάνθρος . . . Τριᾶς, A ·6

Εἰς τὸ πρῶτον ἡμισυ τῆς τετάρτης ἑκατονταετηρίδος ἡ Νακῶνη κατείχετο ὑπὸ Καμπανῶν μισθοφόρων τῶν διαβάντων ἐν ἔτει 412 π. Χ. εἰς Σικελίαν, ἀλλὰ πολὺ ἄργά, πρὸς βοήθειαν τῶν Ἀθηναίων ἐναντίον τῶν Συρακουσίων. Οἱ τυχοδιώκται οὗτοι μισθοφόροι ἀφοῦ ἐπὶ τινα χρόνον ὑπηρέτησαν τοὺς Καρχηδονίους, ἐγκατεστάθησαν κατόπιν εἰς διαφόρους μεσογείους πόλεις, ὧν μεταξύ, ὡς παρὰ τῶν νομισμάτων μαθάνομεν, ἦσαν ἡ Νακῶνη, ἡ Ἐγτεῖλλα καὶ ἡ Αἶτνη: —

ΚΑΜΠΑΝΩΝ Κεφαλή Περσεφόνης μετὰ στεφάνου σταχύων. Ὅμοιος.	ΝΑΚ[ΩΝΗ]Ξ Πήγασος ὑποκάτω, κράνος Α .75
Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ ἐν λεοντῇ.	ΝΑΚΩΝΑΙΩΝ Ἴππος ἐλεύθερος, ὑποκάτω, κράνος Α .7
	ΝΑ Αἰχμὴ τριαίνης μεταξὺ δύο δελ- φίνων Α 1·0

Νάξος. Ἡ πόλις αὕτη ἦτο ἡ ἀρχαιοτάτη Ἑλληνικὴ ἀποικία ἐν Σικελίᾳ. Ἦτο δὲ ἀποικία τῶν Χαλκιδέων καὶ προσέλαβε τὸ ὄνομα, ὥς δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν, ἐκ τοῦ ὑπερισχύοντος πληθυσμοῦ ἀποίκων ἐκ τῆς νήσου Νάξου. Περὶ τῆς ἀρχαίας ἱστορίας τῆς πόλεως ταύτης ὀλίγα εἶνε γνωστά. Μεταξὺ ὅμως τοῦ 448 καὶ τοῦ 476 π. Χ. ὑπέκυψε διαδοχικῶς εἰς τὴν ἐξουσίαν Ἱπποκράτους τοῦ Γελώου, Γέλωνος καὶ Ἰέρωνος τῶν Συρακουσίων. Ἐν ἔτει 461 π. Χ. φαίνεται ὅτι ἀνέκτησε τὴν αὐτονομίαν αὐτῆς, ἣν διεφύλαξε μέχρι τῆς ἐν ἔτει 403 π. Χ. καταστροφῆς ὑπὸ τοῦ Διονυσίου.

Πρὸ τοῦ 480 π. Χ. περίπου. Αἰγινήτικὸς σταθμητικὸς κανὼν.

Κεφαλή Διονύσου σφηνοπώγων καὶ κισσοστεφής	ΝΑΧΙΟΝ Σταφυλή. (Πίναξ Γ'. 5.) Ρ Δραχ. 90 κ. Ρ Ὀβολ. 15 κ.
---	--

Κομμάτιά τινα τῶν ἀρχαίων τούτων Αἰγινήτικοῦ βάρους δραχμῶν εἶνε ἀρχαιωτάτης τεχνοτροπίας· φαίνονται δὲ ὅτι ἀνήκουσιν εἰς περίοδον οὐχὶ νεωτέραν τῶν μέσων τῆς ἑκτῆς ἑκατονταετηρίδος.

Περὶ τὰ 461-415 π. Χ. Ἀττικὸς σταθμητικὸς κανὼν.

Κεφαλή Διονύσου παλαιᾶς τεχνοτροπίας μετὰ μακροῦ πώγωνος καὶ κόμης ἐν κισσοστεφοῦς κρωβύλῳ. (Πίναξ Γ'. 6.)	ΝΑΧΙΟΝ Σειληνὸς πωγωνοφόρος τὰ μάλιστα ἀρχαίης τεχνοτροπίας μετὰ ὀξέων ὧτων καὶ μακρᾶς οὐρᾶς, καθήμενος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κατ' ἐνώπιον, ἔχων δὲ τὴν κεφαλὴν ἐν κατατομῇ. Κρατεῖ κύλικα διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς καὶ στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἐτέρας. Ρ Τετράδραχμον. ΝΑΧΙΟΝ Ὅμοιος . . Ρ Δραχμῇ.
Ὅμοιος.	

Κεφαλὴ Διονύσου παλαιᾶς τεχνοτροπίας μετὰ μακροῦ πώγωνος καὶ κόμης κισσοστεφοῦς ἐν κρωβύλῳ. | ΝΑΧΙΟΝ Σταφυλὴ. Ρ Λίτρ. ἡ ὄβ.

Περὶ τὰ 415-403 π. Χ.

Κεφαλὴ Διονύσου πωγωνοφόρου ἀνα- | ΝΑΞΙΟΝ Ὅμοιος Σειληνός, μαλα-
δεδεμένη διὰ πλατείας ταινίας | κωτέρας ὅμως καὶ μᾶλλον ἐξεζη-
κισσῷ κοσμουμένης. | τημένης τεχνοτροπίας, καθήμενος
(Πίναξ I. 7.) | ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἐξ οὗ φύεται ἄμ-
πελος. Κρατεῖ δὲ θύρσον καὶ κύν-
θαρρον. Ρ Τετράδρ.

ΝΑΞΙΩΝ Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος δα- | Ὅμοιον πρὸς δ. Ἑρμῆς (ὄρος) ἐνίστε
φνοστεφής, ὀπισθεν δὲ αὐτῆς φύλ- | μετὰ ὑπογραφῆς τεχνίτου, ΠΡΟ-
λον δάφνης. | ΚΛΗΣ Ρ Δίδραχ.

ΝΑΞΙΩΝ Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ | Σειληνός γυμνός καθήμενος, κρατῶν
κισσῷ ἐστεμμένη. | ἄσκον οἴνου, κύνθαρρον καὶ κλάδον
κισσοῦ. Πρὸ αὐτοῦ φυτὸν ἀμπέ-
λου Ρ Τετράδρ.

Ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Βερολίνου ὑπάρχει νόμισμα ὅμοιον κατὰ τὴν τεχνοτροπίαν καὶ τὸν τύπον πρὸς τὸ ἀνωτέρω τὸ φέρον ΠΡΟΚΛΗΣ, ἀλλ' ἀντὶ ΝΑΞΙΩΝ φέρει ΝΕΟΠΟΛΙ. Ὁ Holm (*Gesch. Sic.* II, 432) ὑποθέτει, ὅτι τὰ νομίσματα ταῦτα ἐκόπησαν ὑπὸ τῶν Ναξίων μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς ἀρχαίας αὐτῶν πόλεως ἐν Μύλαις, ἔνθα ἔκτισαν νέαν πόλιν (Διοδ. XIV. 8).

ΑΣΣΙΝΟΣ Κεφαλὴ νεαρὰ κερασφό- | Ὅμοιος Σειληνός. . . Ρ Ἡμίδραχμ.
ρος τοῦ ποταμοῦ Ἀσσινοῦ.

ΝΑΞΙΩΝ Κεφαλὴ νεαρὰ τοῦ ποτα- | Σταφυλὴ. . . . Ρ Λίτρα ἡ ὄβολ.
μοῦ Ἀσσινοῦ ἐστεμμένη ἀμπέλῳ.

ΝΑΞΙ Κεφαλὴ Διονύσου πωγωνο- | Ὅμοιος Ρ Λίτρα ἡ ὄβολ.
φόρου κισσοστεφής.

Ὁ ἐνταῦθα καλούμενος Ἀσσινὸς ποταμός, φαίνεται ὡς ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν Asines τοῦ Πλινίου (III, 88) καὶ τὸν Ἀχεσίνην τοῦ Θουκυδίδου (IV. 25), τὸν νῦν *Cantara*.

Νεάπολις. Ἴδε Νάξος.

Πάνορμος (*Palermo*), ἡ σπουδαιστάτη πασῶν τῶν ἐν Σικελίᾳ Φοινικικῶν πόλεων. Ἐν τούτοις τὸ Ἑλληνικὸν αὐτῆς ὄνομα ἀρκεῖ πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι ἐνταῦθα, ὡς ἀπανταχοῦ τῆς Σικελίας, ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐπεκράτει τοῦλάχιστον κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους. Πρὸ τῆς ἐν ἔτει 480 π. Χ. μεγάλης ἀποκρούσεως τῶν Καρχηδονίων ἐν Ἰμέρα οὐδὲν νόμισμα ἐκόπη ἐν Πανόρμῳ. Οὐδεὶς Φοινικικὸς λαὸς εἶχε παραδεχθῇ τὴν χρῆσιν τοῦ νομίσματος κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην ἐποχὴν. Ἀναμφιβόλως δὲ εἰς τὴν νίκην τοῦ Γέλωνος ἐν Ἰμέρα ὀφείλεται τὸ ὅτι οἱ Ἕλληνες ἠδυνήθησαν νὰ ἐπεκτείνωσι τὴν γλῶσσαν καὶ πολιτισμὸν αὐτῶν καὶ ἐπὶ τῶν Φοινικικῶν κτήσεων τοῦ δυτικοῦ μέρους τῆς Σικελίας. Ἐντεῦθεν ἐν τῇ Μεταβατικῇ περιόδῳ τὰ νομίσματα τοῦ Πανόρμου φέρουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ Ἑλληνικὰς ἐπιγραφάς.

Περὶ τὰ 480-409 π. Χ.

ΠΑΝΟΡΜΙΤΙΚΟΝ (ἐπ' ἀριστ.) Κε- φαλή Ἀπόλλωνος μετὰ κόμης συν- εσπειρωμένης.	Τέθριππον ἐν κινήσει, τῶν ἵππων ὑπὸ Νίκης στεφανουμένων
ΠΑΝΟΡΜΙΤΙΚΟΝ Κεφαλή νύμφης.	Κύων
Κεφαλή νύμφης.	ΠΑΝΟΡΜΟΣ Κύων
ΠΑΝΟΡΜΟΣ Κεφαλή ποταμοῦ νεα- ροῦ.	Προτομή ταύρου ἀνθρωποκεφάλου . Αἶτρ.

Ἄλλ' ὅμως ὀλίγα τινὰ νομίσματα φέρουσι τὴν καρχηδ. ἐπιγραφὴν $\gamma' \zeta$ ($\zeta \zeta$), ἧς πολλαὶ ἐξηγήσεις προϋτάθησαν χωρὶς ὅμως οὐδεμία ἐξ αὐτῶν νὰ θεωρηθῇ ἐντελῶς παραδεκτή.

Κεφαλή νύμφης, τῆς κόμης πρὸς
τάνω ἐστραμμένης ὑπὸ διάδημα.
Ἐπιγραφὴ $\gamma' \zeta$ καὶ IIB

Κύων, ἐν δὲ τῷ πεδίῳ ὑπεράνω, κε-
φαλή Νύμφης

Ἡ λέξις IIB ἀπαντᾷ συνήθως ἐπὶ νομισμάτων τῆς Ἐγέστης καὶ τοῦ Ἐρυκος. Ἡ ἐπὶ τοῦ παρόντος νομίσματος παράθεσις αὐτῆς μετὰ τῆς ἐπίσης ἀνεξηγήτου Φοινικικῆς $\zeta \zeta$ δεικνύει, ὅτι ἴσως εἶνε ἡ ἑλληνικὴ μεταγραφὴ τῆς αὐτῆς λέξεως. Ὁ Δουξ de Luynes ὑποθέτει, ὅτι εἶνε τὸ φοινικικὸν ὄνομα τῆς νήσου Σικελίας (*Bulletino*

Arch. Nap. N. S. I. σελ. 171). Ἴδε ὡσαύτως Schröder (*Phoen. Spr.* σελ. 278) καὶ Friedlaender (*Num. Zeit.*, 1870, σελ. 26). Δυνατὸν ἐν τούτοις νὰ εἶνε ἀπλῶς τὸ φοινικικὸν ὄνομα τοῦ Πανόρμου (*Imhoof, Mon. Gr.*, σ. 26).

Ποσειδῶν ἱστάμενος ἐπὶ βράχου μετὰ τριαίνης καὶ δελφίνος.

γ'ς Ὁμοίως.

Κεφαλὴ νύμφης· περίξ, δελφίνες.

γ'ς Ἐφηβος γυμνὸς ἱππεύων ἀνθρωποκέφαλον ταῦρον. *Ρ* Λίτρ. ἡ ὀβ.

ΠΑΝΟΡΜΟΣ Ὁμοίως. *Ρ* Λ. ἡ ὀβ.

Ποσειδῶν, ὡς ἀνωτέρω. *Ρ* Λ. ἡ ὀβ.

Αἱ σημαντικαὶ ἐπιτυχίαι τῶν Καρχηδονικῶν ὅπλων ἐν Σικελίᾳ μεταξὺ τοῦ 409 καὶ 405 π. Χ. καὶ ἡ ἐπακολουθήσασα εἰσροὴ ἐν Πανόρμῳ τῶν πολυτίμων μετάλλων ἐκ τῶν λεηλατηθεισῶν ἐλληνικῶν πόλεων, ἐγένετο ἀφορμὴ πλουσιωτέρας ἢ πρότερον νομισματοκοπίας ἐν Πανόρμῳ. Ἄλλ' ὅμως εἶνε περίεργον καὶ ἄξιον σημειώσεως, ὅτι καίτοι ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα ἐξαφανίζεται νῦν ἐντελῶς, ἡ ἀναγκάσθησαν ὅμως οἱ Φοίνικες ἕνεκα παντελοῦς ἐνδείας πρωτοτυπίας, νὰ ἀντιγράψωσιν τοὺς τύπους τῶν νομισμάτων τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν.

Μετὰ τὸ 409 π. Χ. περίπου.

Κεφαλὴ, συνήθως τῆς Περσεφόνης, ἀντιγεγραμμένη ἐκ τῶν νομισμάτων τῶν Συρακουσῶν τῆς ἀρίστης περιόδου τῆς τέχνης. Πέριξ δελφίνες.

Κεφαλὴ νύμφης, ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σφενδόνῃ.

Κεφαλὴ ἀνδρὸς νεανικῆ καὶ δελφίνες.

Δελφίς καὶ χήμη· σημεῖον ἀξίας.

Κεφαλὴ νύμφης ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σφενδόνῃ.

Κεφαλὴ θεοῦ ποταμοῦ νεαροῦ.

γ'ς Τέθριππον νικηφόρον *Ρ* Τετράδ.

» Κύων ἱστάμενος . *Ρ* Δίδραχ.

» Ἴππος ἐλεύθερος . *Ρ* Δίδραχ.

» Ἀετὸς σπαράσσων λαγῶν . *Ρ* Λίτρ. (;)

» Ἡμισυ ταύρου ἀνθρωποκέφαλου *Ρ* Λίτρ. ἡ ὀβολ.

» Ὁμοίως ἡ ὀλόκληρος ταῦρος . *Ρ* Λίτρ. ἡ ὀβολ.

Ἡ ἐπιγραφὴ τῶν τελευταίων περιγραφέντων νομισμάτων ἀναγινώσκειται ἐνίοτε γ'ς *לעבש* : (νόμισμα) τῶν πολιτῶν Πανόρμου (;)

Χαλκᾶ μετὰ σημείων ἀξίας.

Τὰ ἐξῆς χαλκᾶ νομίσματα δύνανται νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ πέμπτου αἰῶνος : —

Ἡμίλιτρον.	γ'ς	Ἀλέκτωρ.	...	...	Α	·95
Τριᾶς.	»	Ὁμοίως.	...	...	Α	·75
Ἐξᾶς.	»	Ὁμοίως.	...	...	Α	·6

Ἡ ὅλη τῆς λίτρας, τῆς ὁποίας τὰ νομίσματα ταῦτα εἶνε ὑποδιαίρέσεις, δυσκόλως δύναται νὰ ἐξευρεθῇ. Τὸ ἡμίλιτρον προϋποθέτει λίτραν 380 κ. ἐν ᾧ ἡ τριᾶς ἀναφέρεται εἰς λίτραν 604 κ.

Χαλκᾶ ἄνευ σημείων ἀξίας.

Περὶ τὰ 400-254 π. Χ.

γ'ς	Κάπρος τρέχων.	Ταῦρος ἀνθρωποκέφαλος . .	Α	·65
	Κεφαλὴ Ἡρας φέρουσα στέφανον.	γ'ς Ὁμοίως ὑπεράνω, ἥλιος	Α	·85
	Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής.	» Πήγασος	Α	·7

Χρυσός Ἐποχὴ τοῦ Πύρρου.

Τὰ ἀκόλουθα μικρὰ χρυσᾶ κλάσματα μετὰ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ΠΑ ἐν μονογραφήματι, ἐὰν εἶνε τοῦ Πανόρμου, φαίνεται ὅτι θὰ ἐκόπησαν διαρκούσης τῆς ἐν ἔτει 276 π. Χ. παροδικῆς κατοχῆς τοῦ Πανόρμου ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Πύρρον Ἑλλήνων.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους κορινθιακοῦ.	ΠΑ (μονογραφ.)	Γλαύξ .	Χ	8·3 κ.
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	»	Λύρα .	Χ	5·4 κ.

Ἐν ἔτει 254 π. Χ. ὁ Πάνορμος ἠλώθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ὑπὸ τὴν ἀρχὴν τῶν ὁποίων διετήρησε τὴν ἀστικὴν αὐτοῦ ἐλευθερίαν καὶ παρέμεινεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη μία τῶν πρωτευουσῶν πόλεων τῆς νήσου.

Χαλκᾶ μεθ' Ἑλληνικῆς ἐπιγραφ. ΠΑΝΟΡΜΙΤΑΝ.

Μετὰ τὸ 254 π. Χ.

Προτομή Ἀθηνᾶς.	Κεφαλὴ Περσεφόνης.	Α 1·05
Ὅμοίως.	Γυναικεία μορφή ἱσταμένη μετὰ φι- λης καὶ κέρατος Ἀμαλθείας	Α 1·0
Ὅμοίως.	Τρισκελὲς μετὰ γοργονείου ἐν τῷ κέντρῳ	Α 95
Κεφαλὴ Διός.	Ἄετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ	Α 95
Κριὸς ἱστάμενος ἐπὶ κεφαλῆς Ἰανοῦ.	Ἄετὸς μετ' ἀναπεπταμένων πτερύ- γων	Α 85
Κεφαλὴ γυναικεία.	Βωμὸς	Α 7
Ἑρμῆς καθήμενος ἐπὶ βράχου.	Βωμὸς καίων	Α 7
Κεφαλὴ Περσεφόνης.	Μήκων καὶ στάχους	Α 65
Κεφαλαὶ Διοσκούρων.	Ἡ ἀνωτέρω ἐπιγραφὴ ἐν στεφάνῳ . Α 7	
Κριός.	Ὅμοίως	Α 7
Κεφαλὴ Δήμητρος πεπλοφόρος.	Πρῶρα	Α 5
Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετὰ στεφάνης.	Περὶ στερά	Α 45
Κεφαλὴ Διός.	Ὅπλιτης ἱστάμενος, κρατῶν φιάλην Α 6	

Μεταγενεστέρα τῶν ἀνωτέρω εἶνε σειρά νομισμάτων φερόντων εἰς τὸ ὀπισθεν τὴν Ἑλληνολατινικὴν ἐπιγραφὴν ΠΟΡ (= PORTVS;) ἐν μονογραφήματι. Ἑμπ. κεφαλαὶ Ἰανοῦ, Διὸς ἢ Δήμητρος. Ἐτι δὲ νεωτέρα εἶνε ἄλλη σειρά φέρουσα ἑμπ. κεφαλὴν Διός, ὅπ. στρατιωτικὴν μορφήν ἢ ναοῦ μέτωπον, συνοδευόμενα ὑπὸ τῶν συντετμημένων ὀνομάτων Ῥωμαίων ἀρχόντων.

Ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Αὐγούστου ὁ Πάνορμος ἐδέχθη Ῥωμαϊκὴν ἀποικίαν (Στραβ. VI. 272). Τὰ χαλκᾶ αὐτοῦ νομίσματα ἐξηκολούθουν κοπτόμενα ἐπὶ ἀρκετὸν χρόνον μακρότερον, φέροντα δὲ τὰ ὀνόματα διαφόρων ἐγχωρίων ἀρχόντων π. χ. Man[sius] Acilius Q[uaestor], Axius Naso, Q. Baebius, Cato, Crassipes, Cn. Dom. Procos, Q. Fab., L. Gn., Laetor. II VIR, P. Terentius, κλπ. Τὰ νομίσματα ταῦτα ἀκολουθοῦσι τὸ Ῥωμαϊκὸν σύστημα, τοῦ ἀσσαρίου διακρινομένου διὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἰανοῦ, τοῦ ἡμισ-

σαρίου διὰ τῆς τοῦ Διὸς καὶ τοῦ κοναδράντου δι' ἐκείνης τοῦ Ἡρακλέους. Ἐπὶ τινων κομματίων ἡ ἐπιγραφὴ γέγραπται ΡΑΝΗΟΡΜΙΤΑΝΟΡΥΜ. Ἀπαντῶσιν δὲ ὡσαύτως αἱ κεφαλαὶ τοῦ Αὐγούστου καὶ τῆς Λιβίας.

Πάρωπος (*Collesano*), (Πολυβ. I. 24). Πιθανῶς ἔκειτο μετὰ Κεφαλοιδίου καὶ Ἰμέρας. Ἐκοφε δὲ χαλκᾷ νομίσματα διαρκούσης τῆς περιόδου τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας, μετὰ τὸ τέλος τοῦ πρώτου καρρχηδονικοῦ πολέμου.

Μετὰ τὸ 241 π. Χ. περίπου.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής. ΠΑΡΩΠΙΝΩΝ Κυνηγὸς ἱστάμενος, στριζόμενος ἐπὶ δόρατος· πέραν αὐτοῦ κύων τρέχων. . . . Α · 8

Πέτρα (*Petralia*), μεσόγειος πόλις παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ νοτίου Ἰμέρα. Ὑπέκειτο δὲ εἰς τὴν Καρχηδόνα μέχρι τοῦ τέλους τοῦ πρώτου Καρχηδονικοῦ πολέμου, μεθ' ὃ ἔκοφε χαλκᾷ νομίσματα.

Μετὰ τὸ 241 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους παγωνοφόρος. ΠΕΤΡΕΙΝΩΝ Μορφή γυναικεῖα ἱσταμένη παρὰ κίονα Α · 75

Πιακός, μνημονευομένη ὑπὸ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου ὡς πόλις Σικελίας. Ἡ θέσις αὐτῆς εἶνε ἐντελῶς ἄγνωστος.

ΠΙΑΚΙΝ[ΟΝ Κεφαλὴ νεαροῦ ποταμίου θεοῦ, κερασφόρος. Μεταξὺ τῶν γραμμάτων εὐρηγται τὰ σημεῖα ἀξίας Κύων συλλαμβάνων νεβρὸν ἐκ τοῦ τραχήλου. Α' Ἡμίλιτρον ὀγκ. 70 κ.

(Imhoof-Blumer, *Mon. Gr.* σελ. 26.).

Κατὰ τεχνοτροπίαν ἡ κεφαλὴ τοῦ νομίσματος τούτου εἶνε ὁμοιοτάτη πρὸς τὴν δαφνηφόρον κεφαλὴν τῶν νομισμάτων τῆς Κατάνης (B. M. *Cat. Sic.* σελ. 45, ἀρ. 25). Ἡ Πιακός δυνατόν νὰ ἔκειτο εἰς τι μέρος τῆς γειτονίας τῆς πόλεως ταύτης. Ὁ ποταμὸς ὁ ὑπὸ τοῦ νεβρὸν καταβάλλοντος κυνὸς σημαινόμενος δυνατόν νὰ εἶνε εἰς τῶν κατερχομένων ἐκάστοτε ἀπὸ τῆς Αἰτνης χειμάρρων ἴσως δὲ ὁ Ἄκις.

Σελινοῦς (Σελινόεις Σελινόυς). Ἡ δυτικωτάτη τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων τῆς Σικελίας, ἐκτισμένη δὲ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Σελινοῦντος ποταμοῦ καὶ ὀλίγα μίλια πρὸς δυσμὰς τῶν τοῦ Ὑψᾶ. Παρῆγε δὲ τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐκ τοῦ ποταμοῦ, ὅστις πάλιν ἐκαλεῖτο οὕτω ἀπὸ τοῦ ἀγρίου σελίνου (*aprium graveolens*), τοῦ ἀφθόνως φουμένου παρὰ τὰς ὄχθας αὐτοῦ. Ὡς ἔμβλημα τῆς λατρείας τοῦ ποταμοῦ οἱ Σελινούντιοι ἐξ ἀρχῆς παρεδέχθησαν τὸ φύλλον τοῦ φυτοῦ τούτου «σύμβολον ἢ παράσημον τῆς πόλεως» (Πλουτ. Πυθ. Μαντ. XII) αὐτῶν θέσαντες αὐτὸ ἐπὶ τῶν ἰδίων νομισμάτων, καὶ ἀφιερῶσαντες κατὰ τινα περίστασιν εἰκόνα αὐτοῦ χρυσῆν ἐν τῷ ἐν Δελφοῖς ναῷ τοῦ Ἀπόλλωνος (Πλουτ. εἰ δ.).

Πρὸ τοῦ 466 π. X. περίπου.

Φύλλον σελίνου.

(Πίναξ I'. 8.)

Τετράγωνον ἑγκοῖλον διηρημένον τριγωνικῶς εἰς ὀκτώ ἢ περισσότερα μέρη ₪ Δίδραχ.

Φύλλον σελίνου.

Φύλλον σελίνου ἐν ἑγκοίλῳ τετραγώνῳ, γράμματα δὲ ΣΕΛΙ, ἐνίοτε εἰς τὰς γωνίας . . . ₪ Δίδραχ.

Ἀπαντῶσιν ὁμοίως ὀβολοὶ ἢ λίτραι καὶ μικρότερα νομίσματα.

Περὶ τὰ 466-415 π. X.

Κατὰ τὴν μεγάλην εἰς Σικελίαν Καρχηδονικὴν ἐπιδρομὴν τοῦ 480 π. X., ὁ Σελινοῦς φαίνεται ὅτι συνεμάχησε μετὰ τῶν ἐπιδρομέων (Διοδώρ. XI, 21). Διαρκούσης δὲ τῆς περιόδου τῆς γενικῆς εὐτυχίας, ἥτις ἐπηκολούθησε τὴν ἔξωσιν τῶν τυράννων ἐν ἔτει 466 π. X., ὁ Σελινοῦς ἐξυψώθη εἰς σημαντικὴν δύναμιν καὶ πλοῦτον, «χρήματά τ' ἔχουσι τὰ μὲν ἴδια, τὰ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἱεροῖς ἐστὶ Σελινουντίοις» (Θουκυδ. VI. 20). Λίαν ἐνωρὶς ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ τῆς εἰρήνης, πρέπει νὰ συνέβη ὁ ὀλέθριος λοιμός, ὁ ἐπισκῆψας ἐκ τῶν λιμναζόντων ὑδάτων τῶν γειτονικῶν ἐλῶν, ὑφ' οὗ προσεβλήθη ὁ Σελινοῦς (Διογ. Λαερτ. VIII, 2, 70). Ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ οἱ πολῖται ἐπεκαλέσθησαν τὴν ἐπιστήμην τοῦ Ἐμπεδοκλέους, οὗτινος

ἡ μεγίστη ἐμπειρία διεθρυλλεῖτο τότε καθ' ἅπασαν τὴν Σικελίαν. Ὁ φιλόσοφος κατέπαυσε τὸν λοιμόν, ὡς φαίνεται, συνδέσας τὰς κοίτας δύο γειτονεύοντων ρευμάτων (Διογ. Λαερτ. ἔ. ἀ. καὶ καταμίζαντα γλυκᾶναι τὰ ρεύματα). Ἐξ εὐγνωμοσύνης διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν ταύτην οἱ Σελινούντιοι ἀπένειμον θείας τιμᾶς εἰς τὸν Ἐμπεδοκλέα, οἱ δὲ νομισματικοὶ αὐτῶν τύποι μαρτυροῦσιν ἀκόμη τὸν βαθὺν καὶ διαρκῆ χαρακτῆρα τῆς ἐντυπώσεως ἣν ἐνεποίησεν εἰς τὰ πνεύματα ἡ ἐξυγίανσις τῆς χώρας. Τὰ νομίσματα τῆς περιόδου ταύτης εἶνε τὰ ἐξῆς: —

ΣΕΛΙΝΟΝΤΙΟΝ Ἀπόλλων καὶ Ἀρτεμις ἰστάμενοι παραπλεύρως ἐπὶ τεθρίππου, ἡρέμα βαδίζοντες, τοῦ πρώτου ἐκτοξεύοντος βέλος.
(Πίναξ Θ'. 10.)

ΣΕΛΙΝΟΣ Ὁ ποταμὸς Σελινοῦς, γυμνός, μετὰ βραχίων κεράτων, κρατῶν φιάλην καὶ κλάδον καθαρτήριον, σπένδων παρὰ βωμόν Ἀσκληπιοῦ, πρὸ τοῦ ὁποῦ ἵσταται ἀλέκτωρ· ὀπισθεν αὐτοῦ ἐπὶ βάσεως εὐρηται ταῦρος, ἐν δὲ τῷ πεδίῳ ὑπεράνω φύλλον σελίνου . . .
Α Τετράδρ.

Ὁ Ἀπόλλων ἐνταῦθα θεωρεῖται ὡς ὁ σωτὴρ θεός, ἀλεξίκακος, ὅστις διὰ τῶν ἀκτινοβολούντων αὐτοῦ βελῶν καταβάλλει τὸν λοιμόν, ὡς ἐφόνευσεν τὸν Πύθωνα. Ἡ δὲ Ἀρτεμις ἵσταται παρ' αὐτῷ ἐν τῇ ιδιότητι αὐτῆς ὡς εἰλειθυίας ἢ σοωδύνος ἐπειδὴ ὁ λοιμὸς προσέβαλε βαρέως καὶ αὐτὰς τὰς γυναῖκας «ᾧσιτε καὶ τὰς γυναῖκας δυστοκεῖν» (Διογ. Λαερτ. ἔ. ἀ.). Ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως τοῦ νομίσματος αὐτοῦ ὁ θεὸς τοῦ ποταμοῦ ποιεῖται τὴν τυπικὴν σπονδὴν πρὸς τὸν θεὸν τῆς ὑγείας ἐξ εὐγνωμοσύνης διὰ τὴν ἐξυγίανσιν τῶν ἑαυτοῦ ὑδάτων, ἐνῷ ἡ εἰκὼν τοῦ ταύρου σημαίνει τὰς θυσίας τὰς ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ γενομένας.

ΣΕΛΙΝΟΝΤΙΟΝ Ἡρακλῆς παλαίων πρὸς ἄγριον ταῦρον, ὃν συλλαμβάνει ἐκ τοῦ κέρατος καὶ κτυπᾷ διὰ τοῦ ροπάλου.

Gardner, *Typ.* Πίν. II. 16, 17.

ΗΥΨΑΣ Ὁ ποταμὸς Ὑψᾶς σπένδων πρὸ βωμοῦ, περὶ ὃν ἐλίσσεται ὄφεις. Κρατεῖ δὲ κλάδον καὶ φιάλην. Ὅπισθεν αὐτοῦ πτηνὸν ἐλόβιον (πελαργὸς ἀφιπτάμενον). Ἐν τῷ πεδίῳ, φύλλον σελίνου Α Δίδραχ.

Ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ Ἀπόλλωνος εἰκονίζεται ὁ ἡλιακὸς θεὸς Ἡρακλῆς ὡς μαχόμενος πρὸς τὰς καταστρεπτικὰς δυνάμεις τῆς ὑγρασίας τὰς ὑπὸ τοῦ ταύρου σημαινόμενας, ἐνῶ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως ὁ Ὑψᾶς ἀντικαθιστᾷ τὸν Σελινοῦντα. Τὸ ἐλόβιον πτηνὸν ὁρᾶται ἀφιπτάμενον, ὡς μὴ δυνάμενον πλέον νὰ εὕρῃ εὐχάριστον διαμονὴν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ὑψᾶ νῦν ὅτε ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἀπεστράγγισε τὰς γαίας.

ΕΥΡΥΜΕΔΟΞΑ (ἐπ' ἀριστ.) Κεφαλή τῆς νύμφης Εὐρυμεδόουσης, μετὰ σφενδόνης. Ὅπισθεν αὐτῆς πελαργός.

ΣΕΛΙΝΟΣ (ἐπ' ἀριστ.) Κεφαλή τοῦ ποταμίου θεοῦ Σελινοῦντος, νεαροῦ, μετὰ ὠτίου ταύρου καὶ κέρατος. Ὅπισθεν, φύλλον κισσοῦ.

Ρ Δραχμή.

Ἡ Εὐρυμέδουσα φαίνεται ὅτι ἦτο πηγαία τις νύμφη, ἐπεὶδὴ μία τῶν θυγατέρων τοῦ Ἀχελώου ἐκαλεῖτο οὕτω (Preller, *Gr. Myth.* ἐκδ. β'. II, 392 σημ. 2).

Νύμφη ἡ θεὰ καθημένη ἐπὶ βράχου, ὑποδεχομένη εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς ὄφιν ὑπερμεγέθη, ὅστις ἴσταιται συνεσπειρωμένος καὶ ἀνυψούμενος πρὸ αὐτῆς.

ΣΕΛΙΝΟΕΣ Ταῦρος ἀνθρωποκέφαλος· ὑπεράνω, ἐνίοτε, φύλλον σελίνου . . . Ρ Λίτρα καὶ ὄβολ.

Ὁ ἐμπρόσθιος τύπος τοῦ νομίσματος τούτου παριστᾷ ἴσως τὴν θεάν Περσεφόνην ὑποδεχομένην τὸν ὑπὸ μορφὴν ὄφεως Δία (Eckhel II σ. 240). Ὁ δὲ ταῦρος τῆς ὀπισθίας ὀψεως θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ Eckhel ὡς ὁ ταυρόμορφος Διόνυσος, τὸ τέκνον τῆς μίξεως τῆς Περσεφόνης μετὰ τοῦ θείου ὄφεως. Ἐν τούτοις εἶνε μᾶλλον σύμφωνον πρὸς τοὺς λοιποὺς νομισματικοὺς τύπους τοῦ Σελινοῦντος νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἐνταῦθα νοεῖται ὁ ποταμὸς Σελινοῦς.

Περὶ τὰ 415-409 π. X.

ΣΕΛΙΝΟΝΤΙΟΝ Νίκη ἡνιοχοῦσα τέθριππον τρέχον. Ἐν τῷ ἐξέρῳ στάχυν, ὑπεράνω δὲ ἐν τῷ πεδίῳ στέφανος.

ΣΕΛΙΝΟΝΤΙΟΝ Ποτάμιος θεὸς θύων, ὡς ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτέρων τετραδράχμων . . . Ρ Τετράδρ.

Τὰ δίδραχμα τῆς περιόδου ταύτης ὁμοιάζουσι κατὰ τύπους πρὸς τὰ τῆς μεταβατικῆς περιόδου.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους πωγωνοφόρου ἢ **ΞΕΛΙΝΟΝΤΙΟΝ** Τέθριππον νικηφόρον, οἱ ἵπποι ἐν καλπασμῶ ὑπερῶν δὲ φύλλον σελίνου **Ρ** $\frac{1}{2}$ Δραχ. ἀγενείου ἐν κατατομῇ ἢ ἀντωπὸς κατὰ τὰ τρία τέταρτα.

ΧΑΛΚΟΣ.

Τριᾶς. Κεφ. νεαροῦ ποταμίου θεοῦ. Φύλλον σελίνου . . . **Α** 75 ὀλκ. 138 κ.

Ἡ ὀλκὴ τῆς λίτρας συμφώνως τῷ νομίσματι τοῦτο θὰ ᾔτο 552 κόκκων.

Ὁ Σελινοῦς κατεστράφη ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων ἐν ἔτει 409 π. Χ., μολονότι δὲ οἱ Σελινούντιοι μνημονεύονται βραδύτερον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, ἡ πόλις οὐδέποτε πάλιν ἠδυνήθη νὰ κόψῃ ἴδια νομίσματα.

Σίλεραι. Ἡ θέσις τῆς πόλεως ταύτης εἶνε ὅλως ἀβεβαία, οὐδὲ μάλιστα μνημονεύεται παρ' ἀρχαίου τινὸς συγγραφέως. Τὰ δ' ἐκ χαλκοῦ σπάνια αὐτῆς νομίσματα ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Τιμολέοντος.

Περὶ τὰ 340 π. Χ.

ΣΙΛΕΡΑΙΩΝ Προτομὴ ταύρου ἀν- **ΣΙΛ** Ὀπλίτης γυμνὸς ἐφορμῶν . .
θρωποκεφάλου. **Α** 1·1 καὶ 75

Σολοῦς. Πόλις φοινικική, οὐχὶ μεγάλης σπουδαιότητος, περὶ τὰ δώδεκα μίλια πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Πανόρμου. Ἄν καὶ ᾔτο πάντοτε ὑπήκοος τῆς Καρχηδόνας, τινὰ τῶν νομισμάτων αὐτῆς φέρουσιν Ἑλληνικὰς ἐπιγραφὰς καὶ προδίδουσι τὴν διὰ πάντων διήκουσαν ἐπίδρασιν τῆς Ἑλληνικῆς θρησκευτικῆς ιδέας. Τὸ ἀρχαιότερον νῦν γνωστὸν νόμισμα τοῦ Σολοῦντος εἶνε δίδραχμον δουλικῶς ἀντιγεγραμμένον ἐξ ἐνὸς τῶν ἀνωτέρω περιγραφέντων νομισμάτων τοῦ Σελινούντος.

Πρὸ τοῦ 409 π. Χ. περίπου

Ἡρακλῆς πρὸς ταῦρον παλαίων.

ΣΟΛΟΝΤΙΝΟΝ Ποτάμιος θεὸς σπένδων. Σύμβολα Φύλλον σελίνου καὶ πελαργός . . . **Ρ** Δίδρ

Ἀλέκτωρ.	Ν 753 Θύννος ιχθύς . . . Α' Οβολ.
Ἑρμῆς καθήμενος· πρὸ αὐτοῦ κηρύ- κειον.	» Τόξον καὶ φαρέτρα Α' Οβολ.

Ἡ λέξις *Κφρα* (Καφάρα = χωρίον) ὑποτίθεται ὅτι εἶναι τὸ φοι-
νικικὸν ὄνομα τοῦ Σολοῦντος.

Περὶ τὰ 405-350 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους ἐν λεοντῇ.	Ν 753 Ἴπποκάμπη . . . Α' 7
Ὅμοίως.	» Ἄνευ ἐπιγραφ. Θύννος ιχθύς Α' 5
ΣΟΛΟΝΤΙΝΟΝ Ὅμοίως.	Ν 753 Καρίς ::::
» »	» <i>Ἡμίλιτρον</i> , Α' 8 ὁλκ. 116 κ.
» »	» Καρίς
» »	» <i>Τριᾶς</i> , Α' 7 ὁλκ. 69 κ.
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς ἀντωπός.	» Τοξότης γυμνός ἐν γόνασιν . Α' 55

Περὶ τὰ 340 π. Χ.

Κεφαλὴ Περσεφόνης μετὰ στεφάνου σταχύων.	Ν 753 Ταῦρος ἀνθρωποκέφαλος . . Α' 1-8
Ν-Δ Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ στενοῦ κράνους.	» Ἴππος ἀνορθούμενος καὶ κηρύκειον . Α' 8

Μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Πανόρμου ὁ Σολοῦς ὑπέκυψεν εἰς τὴν
ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων. Κατόπιν ἔμως μανθάνομεν ὅτι ἐγένετο
ἰσοπολίτις πόλις (*municipium*), καλουμένη *Soluntium*

Μετὰ τὸ 241 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	ΣΟΛΟΝΤΙΝΩΝ Κεφ. Ποσειδῶνος Α' 85
Ὅμοίως.	» Στέφανος Α' 9
Κεφαλὴ Ποσειδῶνος.	ΣΟΛΟΝΤΙΝΩΝ Πολεμιστῆς γυ- μνός. . Α' 7
Ὅμοίως.	» Σηπία . Α' 5
ΣΟΛΟΝΤΙΝΩΝ Δελφίς.	Θύννος ιχθύς Α' 5
Κεφαλὴ ἀνδρὸς μετ' ἐνωτίου σφη- νοπώγων δέ.	Ὅμοίως Α' 55
Ὅμοίως.	» Ἴππος ἀνορθούμενος Α' 5

Στίαλλα ἢ Στύελα. Ἡ πόλις αὕτη περιγράφεται ὑπὸ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου (ἐν λ. Στύελλα) ὡς φρούριον τῶν Σικελικῶν Μεγάρων. Ὁ Leake (*Num. Hell.* σελ. 70) τοποθετεῖ αὐτὴν παρὰ τὸ στόμιον τοῦ ποταμοῦ Ἀλαβῶνος, τοῦ ἐκβάλλοντος εἰς τὸν Μεγαρικὸν κόλπον.

Περὶ τὰ 415-405 π. Χ.

Κεφαλὴ ἀνδρὸς νεαρά· πρὸ αὐτῆς | ΣΤΙΑ Προτομὴ ταύρου ἀνθρωποκε-
κλάδος σελίνου (;) | φάλου. **Ρ** Δραχμὴ καὶ ἡμίδραχ.

Ἡ κεφαλὴ τῶν νομισμάτων τούτων, ἂν καὶ εἶνε ἄνευ κερά-
των, ἀπεικονίζει πιθανῶς ποτάμιόν τινα θεόν. Κατ' ἐκφρασιν εἶνε
ὅλως ἀνομοία πρὸς κεφαλὴν Ἀπόλλωνος, δύναται δὲ νὰ παραβληθῇ
πρὸς τινὰς ὁμοίας κεφαλὰς τῶν νομισμάτων τῆς Κατάνης.

Προτομὴ ταύρου ἀνθρωποκεφάλου. | ΣΤΙΕΛΑΝΑΙΟ Νεαρὰ ἀνδρική μορφή
σπένδουσα πρὸ βωμοῦ . . . **Ρ**

(Millingen, *Considérations* σελ. 143)

Συράκουσαι. Τὰ ἀρχαιότατα νομίσματα τῶν Συρακουσῶν
ἀνήκουσιν εἰς τοὺς χρόνους τῆς ὀλιγαρχίας τῶν γεωμόρων ἢ γαμό-
ρων, οἵτινες, ὡς τὸ ὄνομα αὐτῶν δηλοῖ, ἦσαν οἱ νόμιμοι ἀπόγονοι
τῶν πρώτων ἀποίκων μεταξὺ τῶν ὁποίων διενεμήθησαν αἱ γαῖαι.
Δὲν δυνάμεθα δὲ νὰ ἀποδώσωμεν τὰ νομίσματα ταῦτα εἰς ἀρχαιοτέ-
ραν ἐποχὴν τοῦ τελευταίου μέρους τοῦ ἔκτου αἰῶνος, πρὸ τῆς
ὁποίας αἱ Συράκουσαι (ὡς αἱ Ἀθῆναι πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σόλω-
νος) πρέπει νὰ μετεχειρίζοντο τὰ νομίσματα ἄλλου τινὸς κράτους.

Πρὸ τοῦ 500 π. Χ. περίπου

ΣΥΡΑΦΟΣΙΟΝ ἢ ΣΥΡΑ Τέθριππον | Τρετράγωνον ἐγκοιλὸν εἰς τέσσαρα
βαδίζον ἡρέμα. | διαιρούμενον. Ἐν τῷ κέντρῳ κε-
(Πίναξ I'. 9.) | φαλὴ νύμφης ἢ θεᾶς, τεχνοτροπίας
ἀρχαϊκῆς . . . **Ρ** Τετράδρ.

Ἴππεὺς ἔφιππος ὁδηγῶν δὲ ἕτερον | Ὁμοίως . . . **Ρ** Δίδραχ.
ἵππον.

Πιθανῶς οἱ τύποι οὗτοι εἶνε τὰ ἀρχαιότατα παραδείγματα
τύπων νομισματικῶν ἀναφερομένων εἰς ἀγῶνας ἀθλητικούς. Ὅτι

ὅμως οὗτοι δὲν ἀναφέρονται ὡς ὠρισμένην τινὰ ἀγωνιστικὴν νίκην εἶνε φανερόν ἐκ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν οἱ τύποι ἀρχῆθεν ὑποτάσσονται εἰς τὰς ὑποδιαιρέσεις τοῦ νομίσματος. Οὕτω τοῦ τεθρίππου γίνεται χρῆσις πρὸς δήλωσιν τοῦ τετραδράχμου, ἐνῶ οἱ δύο ἵπποι δηλοῦσι τὸ δίδραχμον, εἰς δ' ἀνὴρ ἔφιππος χαρακτηρίζει τὴν δραχμήν.

Ἡ ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ ὀπισθίου μέρους κεφαλὴ δυνατὸν νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι εἶνε ἡ τῆς Ἀρτέμιδος κυρίας θεᾶς τῆς νήσου Ὀρτυγίας, τῆς ταυτιζομένης πρὸς τὴν πηγαίαν νύμφην Ἀρέθουσαν, μολονότι ἐπὶ τῶν ἀρχαίων τούτων κομματίων ἡ κεφαλὴ δὲν συνοδεύεται ὑπὸ τῶν δελφίνων, οὔτινες ἐπὶ μεταγενεστέρων νομισμάτων σημαίνουνσι τὰ θαλάσσια κύματα τοῦ λιμένος τοῦ περικυκλοῦντος τὴν νῆσον Ὀρτυγίαν, ἐν ᾗ ἀνέβρυεν ἡ Ἀρέθουσα πηγὴ.

Περὶ τὰ 500—478 π. Χ.

Εἰς τὴν περίοδον ταύτην περατουμένην μετὰ τοῦ θανάτου τοῦ Γέλωνος δύνανται νὰ ἀποδοθῶσι τὰ ἑξῆς: —

ΣΥΡΑΦΟΞΙΟΝ	Κεφαλὴ γυναικεία περικυκλουμένη ὑπὸ δελφίνων.	Τέθριππον, οὗ ὑπεράνω Νίκη . . .
ΣΥΡΑΚΟΞΙΟΝ		(Πίναξ I'. 10.) Ρ Τετράδρ.
»	Ὅμοιως.	Ἀνὴρ ἔφιππος ὁδηγῶν ἕτερον ἵππον. [Gardner, <i>Types</i> , Πίν. II, 7, 11] Ρ Δίδραχ.
»	Ὅμ. (ἄνευ δελφίνων)	Ἱππεύς Ρ Δραχμ.
ΣΥΡΑ Κεφαλὴ γυναικεία.		Σηπία Ρ Λίτρα.
Κεφαλὴ γυναικεία.		ΣΥΡΑ Τροχός Ρ Ὀβολ.

Ἐν ἔτει 480 π. Χ. ὁ Γέλων ἐκέρδησε τὴν περίφημον αὐτοῦ νίκην κατὰ τῶν Καρχηδονίων ἐν Ἰμέρα, διὰ δὲ τῆς μεσολαβήσεως τῆς συζύγου αὐτοῦ Δημαρέτης, συνωμολόγησεν εἰρήνην μετὰ τῶν ἡττηθέντων ἐχθρῶν αὐτοῦ, οἱ ὅροι τῆς ὁποίας ἦσαν πολὺ εὐνοϊκώτεροι ἢ ὅσον οὗτοι ἤλπιζον. Ὅθεν ἐξ εὐγνωμοσύνης ἐδωρήσαντο οὗτοι τῇ Δημαρέτῃ ἑκατὸν τάλαντα χρυσοῦ, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐκόπησαν, περὶ τὸ 479 π. Χ., τὰ περίφημα μεγάλα νομίσματα τῶν

Συρακουσῶν, ἥ ἀκριβῶς εἰπεῖν τὰ πεντηκοντάλιτρα (ἤτοι δεκάδραχμα), τὰ ἐπικληθέντα *Δαμαρέτεια* (Διοδ. XI. 26).

ΣΥΡΑΚΟΣΙΟΝ Κεφαλὴ Νίκης ἐ- λαιοστεφῆς ἥς περίξ δελφίνες. (Πίναξ I'. 2.)	Τέθριππον ἡρέμα βαδίζον, τῶν ἵππων ὑπὸ Νίκης στεφανουμένων. Ἐν τῷ ἐξέρῳ λέων . Ρ Δεκάδραχ.
--	---

Ἐπειδὴ οἱ Συρακούσιοι ἔκοψαν τὰ ἔξοχα ταῦτα νομίσματα ἀμέσως μετὰ μεγάλην νίκην ἣτις διὰ τοὺς Σικελιώτας Ἑλλήνας ἦτο τοσοῦτον σπουδαία ὅσον αἱ σύγχρονοι κατὰ τῶν Περσῶν νῆκαι ἐν Σαλαμῖνι καὶ Πλαταιαῖς ἦσαν σπουδαῖαι διὰ τὸν λαὸν τῆς κυρίας Ἑλλάδος, δύναται τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι θὰ ἐμνημόνευόν πως τοῦ μεγάλου τούτου γεγονότος. Ὑπετέθη ἐπομένως ὅτι ὁ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψευς λέων, δυνατὸν νὰ εἶνε σύμβολον τῆς Λιβύης, ὡς εἶνε τοιοῦτον βεβαίως ἐπὶ τῶν Καρχηδονικῶν νομισμάτων. Δυνατὸν ὅμως νὰ ἀντιταχθῇ, ὅτι ἂν ὑπῆρχε πρόθεσις ὑπαινιγμοῦ τῶν ἡττηθέντων Καρχηδονίων, θὰ περιείχετο οὗτος ἐν τῷ κυρίῳ τύπῳ καὶ οὐχὶ ἐν ἀπλῷ παρέργῳ συμβόλῳ. Ἡ κεφαλὴ τῆς Νίκης καὶ τὸ νικηφόρον τέθριππον ἀναφέρονται ἀμφοτέρω εἰς νίκας σταδίου καὶ οὐχὶ εἰς νίκας πολέμου. Ὅθεν ὁ λέων δύναται νὰ ληφθῇ ἐν σχέσει πρὸς τὸν κύριον τύπον, ὡς σημαίνων τὸν θεόν, πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποίου ἐτελοῦντο οἱ ἀγῶνες, ὅστις ἔνεκα τούτου δυνατὸν νὰ εἶνε ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὁ Ἀπόλλων (Πβλ. τὰ σύγχρονα νομίσματα τῶν Λεοντίνων, ἔνθα ὁ λέων εἶνε τὸ σταθερὸν σύμβολον τοῦ θεοῦ τούτου).

Παρὰ τὸ δεκάδραχον ὑπάρχει τετράδραχμον καὶ ὀβολὸς τῆς νομισματοκοπίας ταύτης (Head, *Coinage of Syracuse*, Πίν. I, 11, 12).

Περὶ τὰ 480-415 π. X.

Τὰ ἀρχαιότερα νομίσματα τῆς περιόδου ταύτης, ἅτινα ἀλλὰ-χοῦ ἀπεδόθησαν ὑπ' ἐμοῦ (ἔ. ἀ. σελ. 10) εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Ἰέρωνος, διακρίνονται διὰ τοῦ θαλασσίου κήτους, *πρίσιος*, τοῦ ἀντικαθιστῶντος τὸν λέοντα ἐν τῷ ἐξέρῳ τοῦ ὀπισθοτύπου. Ἄν ὁ λέων σημαίνει ἀγῶνα πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος, ἡ πρίστις καθ' ὅμοιον τρόπον δυνατὸν νὰ δηλοῖ τὸν Ποσειδῶνα ὡς τὴν θεό-

τητα πρὸς τιμὴν τὰς ὁποίας ἐπανηγυρίσθησαν οἱ ἀγῶνες. Τὰ φέροντα δὲ τὴν πρίστιν τετράδραχμα εἶνε τεχνοτροπίας δυσκάμπτου πως, τοῦθ' ὅπερ χαρακτηρίζει τὴν ἀρχαιοτέραν μεταβατικὴν περίοδον. Ἡ κόμη τῆς θεᾶς τοῦ ἐμπροσθοτύπου εἶνε διατεθειμένη ποικιλοτρόπως ἐπὶ διαφόρων κομματίων, συνήθως ὅμως εἶνε ἀναδεδεμένη διὰ πλατείας ταινίας ἢ δεσμοῦ.

Διαρκούσης τῆς δημοκρατίας τῆς μετὰ τὴν ἐν ἔτει 466 π. Χ. ἔξωσιν τῆς Γελωνείου δυναστείας, τὰ τετράδραχμα τῶν Συρακουσῶν παρουσιάζουσιν ἐλευθερίαν τεχνοτροπίας καὶ ποικιλίαν ἐκτελέσεως μεγαλειτέρας τῶν πρότερον συνειθιζομένων (Πίναξ I'. 11, 12 καὶ II'. 1.) Ἡ κεφαλὴ τῆς θεᾶς προσλαμβάνει εὐρυτέρας διαστάσεις, οἱ δὲ περιθέοντες δελφίνες εἶνε ὀλιγώτερον τυπικῶς διατεθειμένοι καὶ ὀλιγώτερον περίβλεπτοι. Ἡ κόμη τῆς γυναικείας κεφαλῆς περιβάλλεται ἐνίοτε ὑπὸ σφενδόνης, ἄλλοτε ὑπὸ σάκκου καὶ ποτε εἶνε πρὸς τὰ ἄνω εἰλιγμένη καὶ συγκρατεῖται ὑπὸ ἱμάντος τετράκις περιστρεφομένου (Πβλ. B. M. *Guide* Πίν. XVII, 35, 36).

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἄρχεται καὶ ἡ κοπὴ τῶν χαλκῶν νομισμάτων ἐν Συρακούσαις.

ΣΥΡΑ Κεφαλὴ νύμφης.

•• Σηπία . . . Τριᾶς Α·6-4

Περὶ τὰ 415-405 π. Χ.

Εἶνε πιθανόν, ὅτι μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Ἀθηναϊκῶν δυνάμεων ἐν ἔτει 412 π. Χ., μεγάλαι τροποποιήσεις ἐγένοντο ἐν τῇ νομισματοκοπίᾳ τῶν Συρακουσῶν. Μία ἐξ αὐτῶν φαίνεται ὅτι εἶνε ἡ τὸ πρῶτον ἤδη εἰσαγωγὴ τῆς νομισματοκοπίας τοῦ χρυσοῦ.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους ἐν λεοντῇ.

[B. M. *Guide*, Πίν. XVII. 39.]

ΣΥΡΑ Τετράγωνον ἔγκοilon εἰς τέσσαρα διηρημένον μετὰ γυναικείας κεφαλῆς ἐν τῷ κέντρῳ. Χ ὀλκ. 18 κ.

ΣΥΡΑ Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

Αἰγίς ἐφ' ἧς γοργόνειον. Χ ὀλκ. 11 κ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

ΣΥΡΑ Τετράγωνον ἔγκοilon μετὰ τροχοῦ ἐν τῷ κέντρῳ. Χ ὀλκ. 9 κ.

Περὶ τῆς εἰς χρυσὸν ἀξίας τῶν χρυσῶν τούτων νομισμάτων ἴδε τὴν ἐμὴν μελέτην *Coinage of Syracuse*, σ. 17.

Ἄλλος νεωτερισμός, ὅστις πρέπει νὰ εἰσῆχθῃ περὶ τοὺς χρό-
 νους τούτους εἶνε ὅτι ἐπετράπη εἰς τὸν σφραγιδογλύφον νὰ θέτῃ ἐπὶ
 τῶν νομισμάτων τὸ ὄνομα αὐτοῦ. (Πίναξ Η'. 2, καὶ B. M. Guide,
 Πίν. XVII, 40, μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ τεχνήτου ΕΥΜΗΝΟΥ).
 Τοῦτο δεικνύει, ὅτι ἡ καλλονὴ τῶν νομισμάτων τῆς πολιτείας
 ἐθεωρεῖτο ἤδη ὡς τι δημοσίου ἐνδιαφέροντος χρῆμα. Ὁ κατάλογος
 τῶν Συρακουσίων σφραγιδογλύφων ἀνεγράφη ἤδη ἐν σελ. 152. Τὰ
 τετράδραχμα ἀποβαίνουν νῦν πάνυ κεκαλλωπισμένα τὴν τεχνο-
 τροπίαν, μεγάλη δὲ ποικιλία ἐμφανίζεται ἐν τῇ διαθέσει τῆς κόμης
 τῆς ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψεως θεᾶς, ἐν ᾧ οἱ ἵπποι τοῦ ἐπὶ τῆς ὀπι-
 σθίας ὀψεως τεθρίππου δὲν βαδίζουν πλέον ἡρέμα, ἀλλὰ διατε-
 λοῦσιν ἐν σφοδρᾷ κινήσει, καλπάζοντες ἢ ἀνορθούμενοι.

Περὶ τοὺς χρόνους τούτους τὸ γράμμα Ω ἄρχεται ἐμφανιζόμε-
 νον ἐπὶ νομισμάτων τῶν Συρακουσῶν καὶ ἄλλων Σικελικῶν πό-
 λεων. Δὲν δυνάμεθα δὲ νὰ ὀρίσωμεν ἀκριβῶς τὸν χρόνον τῆς γενι-
 κῆς αὐτοῦ χρήσεως, χάριν ὅμως εὐκολίας δυνάμεθα νὰ ἀποδόσω-
 μεν πάντα τὰ φέροντα ΣΥΡΑΚΟΞΙΟΝ νομίσματα, εἰς τὴν ἐποχὴν
 τὴν πρὸ τῆς ἐν ἔτει 405 π. Χ. ἀνοδοῦ τοῦ Διονυσίου εἰς τὸν θρόνον.
 Τὰ δὲ φέροντα ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ θὰ εἶνε τὸ πλεῖστον μεταγενέστερα
 τῆς χρονολογίας ταύτης.

Νέος δὲ τύπος τῆς δραχμῆς εἰσῆχθῃ περὶ τὸν χρόνον τοῦτον:—

ΣΥΡΑΚΟΞΙΟΝ Κεφαλὴ θεᾶς μετὰ
 δελφίνων.

ΛΕΥΚΑΣΠΙΣ Ἡρως γυμνός, φέρων
 κράνος, ἀσπίδα καὶ ξίφος, ἐφορ-
 μῶν πρὸς δ. . . . Ρ Δραχμ.

Ὁ Λεύκασπις ἦτο ἐγγχώριος Σικελικὸς ἥρως, ὅστις κατὰ τὸν
 Διόδωρον (IV. 23) ἦτο εἷς τῶν ἀρχηγῶν τῶν Σικανῶν, τῶν φο-
 νευθέντων ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους κατὰ τὴν διάβασιν αὐτοῦ ἀπὸ Συ-
 ρακουσῶν διὰ τοῦ κέντρου τῆς νήσου. Μεταγενέστερα τις διαφορὰ
 τοῦ τύπου τούτου ἐμφανίζεται ἐν τῇ ἀκολουθῇ περιόδῳ.

Περὶ τὰ 405-345 π. Χ.

Εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Διονυσίου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ δυνα-

τὸν νὰ ταχθῶσι τὰ τελειότατα πάντων τῶν Συρακουσίων νομισμάτων χρυσᾶ ἢ ἀργυρᾶ.

ΣΥΡΑΚΟΞΙΟΝ Κεφαλὴ θεᾶς.

Ἡρακλῆς καὶ λέων . . . Χ 90 κ.
(Πίναξ Η'. 3.)

ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Κεφαλὴ ἄρρην νεανική (ποταμὸς Ἀναπος;)

ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Ἴππος ἐλεύθερος .
Χ 45 κ.

[Imhoof *Mon. Gr.* Πίν. Β. 13.]

Ἄν ἡ σχετικὴ ἀξία τοῦ χρυσοῦ πρὸς τὸν ἀργυρον ἦτο ὡς 1: 15 ὡς ὑπετέθη (*Head, Coinage of Syracuse* σελ. 79), τὰ νομίσματα ταῦτα δυνατόν νὰ ληφθῶσιν ὡς κομμάτια 100 καὶ 50 λιτρῶν.

Κεφαλὴ Περσεφόνης ἐστεμμένη διὰ φύλλων σταχύων καὶ περικυκλουμένη ὑπὸ δελφίνων. Ὑποκάτω μικροῖς γράμμασιν ΕΥΑΙΝΕΤΟΥ (ὄνομα σφραγιδολύφου).

ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Τέθριππον νικηφόρον· ἐν τῷ ἐξέρῳ, ΑΘΛΑ, κράνος, θώραξ, κνημίδες καὶ ἀσπίς .
Ρ Δεκάδρ. 667·5 κ.
(Πίναξ Ι'. 3.)

Κεφαλὴ γυναικεία μετὰ κόμης ἐν δικτύῳ· πέριξ, δελφίνες· ὑπογραφή ΚΙΜΩΝ.

Ὅμοιως . . . Ρ Δεκάδρ.
(Πίναξ Ι'. 4.)

Ἐκ τῶν δύο τούτων θαυμασίων δεκαδράχμων, τὸ φέρον τὴν ὑπογραφὴν Εὐαίνετος εἶνε τὸ ἀριστούργημα τῆς σφραγιδολυφικῆς τέχνης, ὡς τοιοῦτον δὲ φαίνεται ὅτι γενικῶς ἀνεγνωρίσθη ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ, ἐπειδὴ ἐχρησίμευσεν ὡς πρότυπον οὐχὶ μόνον τῶν νομισμάτων πολλῶν ἄλλων Σικελικῶν πόλεων (π.χ. τοῦ Πανόρμου, τῶν Κεντορίπων, κλπ.) ἀλλὰ καὶ ἀρκετῶν τῆς κυρίας Ἑλλάδος, οἷα τὰ τῶν Ὀπουντίων Λοκρῶν [*B. M. Guide*, Πίν. XXII. 24].

Μεταξὺ τῶν πολλῶν ὠραιότατων τετραδράχμων τῶν Συρακουσῶν τῆς ἐποχῆς ταύτης, τὰ ἐξῆς ἔργα τοῦ Κίμωνος καὶ Εὐκλείδα εἶνε τὰ κάλλιστα:—

ΑΡΕΘΟΣΑ Κεφαλὴ Ἀρεθούσης κατ' ἐνώπιον, μετὰ κόμης κυματίζούσης εἰς λυτοὺς βοστρύχους, ὧν μεταξὺ νήχονται δελφίνες. Ἐπὶ τῆς ταινίας τοῦ μετώπου τὸ τοῦ τεχνίτου ὄνομα ΚΙΜΩΝ

ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Τέθριππον· ὑπεράνω Νίκη· ἐν τῷ ἐξέρῳ, στάχυς . .
(Πίναξ Θ'. 11.) Ρ Τετράδραχ.

ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Κεφαλή Ἀθηνᾶς | Περσεφόνη λαμπαδηφόρος ἡνιοχοῦσα
κατ' ἐνώπιον, μετὰ περικεφαλαίας | ἄρμα νικηφόρον ἐν τῷ ἐξέρῳ,
πλουσίως κεκοσμημένης, λοφοφό- | στάχης. **Ρ** Τετράδραχ.
ρου καὶ πτεροφόρου. Ἐπ' αὐτῆς τὸ | (Πίναξ Η'. 4)
ὄνομα τοῦ τεχνίτου ΕΥΚΛΕΙΔΑ,
πέριξ δὲ δελφίνες.

Ὑπάρχουσι πολλὰ κάλλιστα τετράδραχμα τῆς ἐποχῆς ταύτης μετὰ καὶ ἄλλου ὀνομάτων τεχνιτῶν (Head, *Coinage of Syracuse*, Πίν. V.) πρὸς δὲ αἱ ἐξῆς δραχμαί : —

Κεφαλή Ἀθηνᾶς κατ' ἐνώπιον, ὡς | ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Ὁ Λεύκασπις μετὰ
ἐπὶ τοῦ νομίσματος τοῦ Εὐκλείδα. | κράνους, δόρατος καὶ ἀσπίδος, ἐν
[Gardner, *Types*, Πίν. VI, | στάσει μαχομένου πρὸ βωμοῦ. Ἐν
40, 35.] | τῷ πεδίῳ κριὸς νεκρός. **Ρ** Δραχ.

Τὰ ἡμιδράχμα ἐπαναλαμβάνουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοὺς τύπους τῶν τετραδράχμων. Ἐπὶ δὲ τῶν μικροτέρων νομισμάτων ἡ σηπία διακρίνει τὴν λίτραν καὶ ὁ τροχὸς τὸν ὀβολόν.

ΧΑΛΚΟΣ

Κεφαλή νύμφης.	Ἀστὴρ ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ εἰς τέσσαρα διηρημένῳ Α ·65
Ὅμοίως.	ΣΥΡΑ Τροχὸς καὶ δύο δελφίνες Α ·65
Ὅμοίως.	» Σηπία Α ·6
ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Ὅμοίως.	Τρίαινα Α ·45

Περὶ τὰ 345-317 π. Χ.

Ἐν ἔτει 345 π. Χ, Τιμολέων ὁ Κορίνθιος, ὑπὸ τὴν ἰδιαιτέραν προστασίαν τῶν μεγάλων θεαινῶν τῆς Σικελίας, Δήμητρος καὶ Περσεφόνης, ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς πατρίδος αὐτοῦ πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς θείας αὐτοῦ ἀποστολῆς τοῦ νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν Σικελίαν ἀπὸ τῶν τυράννων αὐτῆς (Πλουτ. Τιμ. 8. Διοδ. XVI, 66). Τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα ἐπανιδρύθη νῦν ἐν Συρακούσαις. Συγχρόνως ἐκόπη νέον ὅλως νόμισμα, τοῦ ἡλέκτρου ἀντικαταστήσαντος τὸν πρότερον κυκλοφοροῦντα καθαρὸν χρυσόν. Διὰ τῆς μεταβολῆς ταύτης ἡ πολιτεία ἐπραγματοποιεῖ κέρδος εἴκοσι τοῖς ἑκατὸν (Head, *ε. α.* σελ. 26). Ὡσαύτως δὲ ὁ Κόρινθιακὸς ἀργυροῦς στατήρ, ὁ ἰσοφαρί-

ζων κατ' ἀξίαν πρὸς ἐν Ἀπτικὸν δίδραχμον ἀντικατέστησεν τὸ τετραδράχμον ὡς κύριον ἀργυροῦν νόμισμα.

ΗΛΕΚΤΡΟΣ

ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	ΞΩΤΕΙΡΑ Κεφ. Ἀρτέμιδος. (Πίναξ Η'. 5.) Ἡλ. 112·5 κ.=160 λίτρ.
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος. [B. M. Guide, Πίν. XXVI, 34.]	ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Τρίπους Ἡλ. 58·2 κ.=50 λίτραι.
ΙΕΥΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ Κεφαλὴ Διός. [B. M. Guide, Πίν. XXVI, 35.]	» Πήγασος Ἡλ. 33·7 κ.=30 λίτραι.
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	» Λύρα Ἡλ. 28·12 κ.=25 λίτραι.
Κεφαλὴ Ἀρεθούσης.	Σηπία . Ἡλ. 11·25 κ.=10 λίτραι

ΑΡΓΥΡΟΣ

ΙΕΥΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ Κεφαλὴ Διός.	ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Πήγασος. [Imhoof Mon. Gr. Πίν. B. 16.] Ρ Στατήρ 132 κ.=10 λίτραι.
ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους κορινθιακοῦ ἄνευ λόφου.	Πήγασος (Πίναξ Η'. 6.) Ρ Στατήρ 135 κ.=10 λίτραι.
Κεφαλὴ Ἀρεθούσης μετὰ δελφίνων.	Πήγασος . Ρ 40·5 κ.=3 λίτραι.
Κεφαλὴ Κυάνης· σύμβολον, λεοντοκεφαλὴ (στόμιον κρήνης).	Πήγασος . Ρ 40·5 κ.=3 λίτραι.
Κεφαλὴ Ἀρεθούσης.	Ἡμισυ πηγᾶσου Ρ 20·25 κ.=1 1/2 λίτρ.
Κεφ. Κυάνης· (σύμβ. λεοντοκεφαλῆ).	Ὅμοίως . Ρ 20·25 κ.=1 1/2 λίτρ.
Ὅμοίως. »	Σηπία . . Ρ 13·5 κ.=1 λίτρα.
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς κατ' ἐνώπιον.	Ἰππεύς . . Ρ 33·75 κ.=2 1/2 λίτρ.
Κεφαλὴ γυναικεία Ἰανόμορφος καὶ δαφνοστεφής.	Ἴππος ἐλεύθερος Ρ 27 κ. = 2 λίτραι.

Ἡ ἐπικράτησις τοῦ Πηγᾶσου ὡς Συρακουσίου τύπου ὀφείλεται βεβαίως εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν νομισμάτων τῆς Κορίνθου. Ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἐλευθερίου Διὸς καὶ ὁ ἐλεύθερος ἵππος ἀριδῆλως μαρτυροῦσιν ἅφ' ἑαυτῶν ὅτι εἶνε σύμβολα ἐλευθερίας καὶ δημοκρατίας.

Ἄλλος σπουδαῖος νεωτερισμὸς εἰσαχθεὶς, ὡς φαίνεται, ὑπὸ τοῦ

Τιμολέοντος, ἦτο ἡ κοπὴ χαλκῶν νομισμάτων οὐσιαστικοῦ σταθμοῦ, ἂν καὶ ἐχόντων ἐσωτερικὴν καθ' ἑαυτὰ ἀξίαν κατὰ τι μείζονα τῆς ὀλκῆς αὐτῶν. Τὰ βαρέα ταῦτα χαλκᾶ νομίσματα ἐκόπησαν πιθανῶς πρὸς πλήρωσιν ἐλλείψεως νομίσματος ἐν τοῖς Σικελικοῖς διαμερίσμασι τῆς Σικελίας, ἅτινα διὰ τοῦ Τιμολέοντος ἤχθησαν εἰς ἄμεσον καὶ συχνὴν ἐπικοινωνίαν πρὸς τὰς Συρακούσας.

ΧΑΛΚΑ

Ἐπιγρ. ΣΥΡΑ ἢ ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους κορινθιακοῦ.	Ἀστὴρ θαλάσσιος μεταξὺ δύο δελφίνων	Α 1·15
Ὁμοίως.	Ἴππος θαλάσσιος	Α ·8
Κεφαλὴ πωγωνοφόρου ἥρωος Ἀρχίου, μετὰ κράνους κορινθιακοῦ.	Πήγασος καὶ δελφίς	Α 1·05
Κεφαλὴ Περσεφόνης.	Πήγασος	Α ·85
Κεφαλὴ Ἀφροδίτης.	Ἡμισυ Πηγᾶσου	Α ·6
Κεφαλὴ Ἀνάπου κατ' ἐνώπιον.	Ἡμισυ Πηγᾶσου	Α ·65
Κεφαλὴ γυναικεία.	Δελφίς καὶ χήμη	Α ·7
ΙΕΥΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ Κεφ. Διός.	Ἴππος ἐλεύθερος	Α 1·0
Ὁμοίως. [Imhoof, Mon. Gr. Πίν. Β. 17.]	Ἡμισυ Πηγᾶσου	Α ·95
Ὁμοίως.	Κεραυνός	Α ·95-65
Ὁμοίως.	Σηπία	Α ·65
Ὁμοίως. [Imhoof, ἔ. ἀ. Πίν. Β. 18.]	Σταυρὸς μαιανδρικός	Α ·9
Ὁμοίως. [Imhoof, ἔ. ἀ. Πίν. Β. 19 καὶ 20.]	Ὅστρακον, πέριξ δὲ τρεῖς δελφῖνες, ἢ σηπία	Α ·7
Κεφαλὴ Κυάνης (;) κατ' ἐνώπιον.	Ὁμοίως	Α ·55
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	Πήγασος	Α ·7
[ΙΕΥΣ ΕΛ]ΛΑΝΙΟ[Σ] Κεφ. Διός. [Imhoof, ἔ. ἀ. Πίν. Β. 21.]	Κύων ὑλακτῶν	Α ·7
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος. [Imhoof, ἔ. ἀ. Πίν. Β. 22.]	Κύων κατακείμενος, στρέφων τὴν κεφαλὴν	Α ·6

Ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἀρχίου ὡς οἰκιστοῦ τῶν Συρακουσῶν ἀρμόζει τὰ μάλιστα εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς νέας ἀποικίας τοῦ Τιμολέοντος.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν ποταμὸν Ἀναπον καὶ τὴν κρήνην Κυάνην ἶδε Αἰλιανοῦ *Ποικ. Ἱστορ.* XXXIII.

Τῶν μεγαλειτέρων χαλκῶν τούτων νομισμάτων τῶν Συρακουσῶν ἐγένετο μεγάλη χρῆσις ἐν Σικελίᾳ, κυρίως ὑπὸ τῶν Σικελικῶν πόλεων, ὡς πετάλων ἐφ' ὧν ἔκοπτον τοὺς ἰδίους αὐτῶν τύπους.

Βασιλεία Ἀγαθοκλέους, 317-289 π. Χ.

Τὰ νομίσματα τὰ κοπέντα καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Ἀγαθοκλῆς ἐβασίλευε τῶν Συρακουσῶν, δὲν φέρουσιν ἅπαντα τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ἀνήκουσιν δὲ εἰς τὰς ἐξῆς τρεῖς περιόδους: —

Α'. 317-310 π. Χ.

Χρυσός. Ἀττικαὶ δραχμαί, τετρώβολα καὶ διώβολα.

Ἀργυρος. Τετράδραχμα, στατῆρες (Κορινθιακοὶ) καὶ δραχμαί.

Χαλκᾶ νομίσματα.

Ἄπαντα φέρουσι ΣΥΡΑΚΟΣΙΟΝ ἄνευ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀγαθοκλέους.

Β'. 310-307 π. Χ.

Χρυσός. Στατῆρες μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΑΓΑΘΟΚΛΕΟΣ

Ἀργυρος. Τετράδρ. » ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ-ΑΓΑΘΟΚΛΕΙΟΣ

» » ΚΟΡΑΣ-ΑΓΑΘΟΚΛΕΙΟΣ

» » » ΑΓΑΘΟΚΛΕΟΣ

Χαλκᾶ νομίσματα » ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ

Γ'. 307-289

Χρυσός. Στατῆρες (ὅλη 90 κ.) ἐπιγεγραμμένοι —

ΑΓΑΘΟΚΛΕΟΣ ΒΑΣΙΛΕΟΣ

Χαλκᾶ νομίσματα μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιγραφῆς.

Ἀργυρος. Στατῆρες Κορινθιακοὶ ἡλαττωμένου σταθμοῦ.

Περίοδος Α'. Περὶ τὰ 317-310 π. Χ.

ΧΡΥΣΟΣ ΚΑΙ ΑΡΓΥΡΟΣ. ΣΤΑΘΜΟΣ ΑΤΤΙΚΟΣ

Κεφ. νεαροῦ Ἀρεως (;) δαφνοστεφής. ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ Ἀρμ. Σύμβολον
[B. M. Guide, Πιν. XXXV, 27.] τρισκελές.

✕ Δραχ. καὶ Τετρώβ.

Κεφαλή Περσεφόνης.

» Ταῦρος . . ✕ Διώβολ.

Κεφαλή Περσεφόνης (Πίναξ Η'. 7.)	ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Τέθριππον. Σύμ- βολον· τρισκελές. Α Τετράδρ.
ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Κεφαλή νεαροῦ Ἀ- ρεως (;) δαφνοστεφής. [Imhoof, <i>Mon. Gr.</i> Π:ν. Β. 23.]	Τρισκελές Α Δραχ.
Κεφαλή Ἀθηνᾶς μετὰ κορινθιακοῦ λοφοφόρου κράνους.	ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Πήγασος. Σύμβο- λον, τρισκελές Α Κορινθ. στατήρ.

ΧΑΛΚΟΣ

ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Κεφαλή Περσεφόνης.	Ταῦρος κυρίσσω. Σύμβολα καὶ γράμ- ματα διάφορα Α 9·7
Νεαρά ἄρρην κεφαλή δαφνοστεφής.	Τρισκελές Α 75

Τὸ τρισκελές δὲν ἐμφανίζεται ἐπὶ οὐδενὸς Σικελικοῦ νομίσματος ἀρχαιότερου τῶν χρόνων τοῦ Ἀγαθοκλέους, ὅστις φαίνεται ὅτι παραδέχθη αὐτὸ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἀντιποιήσεως τῆς κυριαρχίας ἐφ' ἀπάσης τῆς Σικελίας.

Ὁ τύπος τῶν ἀνωτέρω περιγραφέντων χρυσῶν νομισμάτων ἴσως ἀντεγράφη ἐκ τῶν χρυσῶν στατήρων τοῦ Φιλίππου τῆς Μακεδονίας.

Περίοδος Β'. Περὶ τὰ 310-307 π. Χ.

ΧΡΥΣΟΣ ΚΑΙ ΑΡΓΥΡΟΣ. ΑΤΤΙΚΗ ΟΛΚΗ.

Κεφαλή νεαρά, φέρουσα δέρμα ἐλέ- φαντος.	ΑΓΑΘΟΚΛΕΟΣ Ἀθηνᾶ πτεροφό- ρος, ἱσταμένη ἐνοπλος, παρὰ τοὺς πόδας αὐτῆς γλαύξ. Χ Στατήρ.
---	---

Τὸ νόμισμα τοῦτο πιθανῶς ἐκόπη ταχέως μετὰ τὴν ἐν Ἀφρικῇ ἐν ἔτει 310 π. Χ. νίκην τοῦ Ἀγαθοκλέους κατὰ τῶν Καρχηδονίων (Διοδ. XXII, II), πρὸ τῆς ὁποίας ἀφῆκε νὰ πτερυγίσωσι γλαυκῆς, τὸ ἱερὸν πτηνὸν τῆς Ἀθηνᾶς, αἵτινες ἐπικαθήμεναι εἰς τὰς ἀσπίδας καὶ κράνη τῶν στρατιωτῶν, ἐπανεφέρον τὸ ἐκλείπον θάρρος αὐτῶν. Ἡ δὲ ἀπουσία τοῦ βασιλικοῦ τίτλου ἀποδεικνύει ὅτι τὸ νόμισμα ἐκόπη πρὸ τοῦ 307 π. Χ.

ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Κεφαλή Περσεφό- νης μετὰ κόμης κυματιζούσης.	ΑΓΑΘΟΚΛΕΙΟΣ Νίκη ἐγείρουσα τρόπαιον. Σύμβ. τρισκελές Α Τετρ.
ΚΟΡΑΣ Ὁμοίως (Πίναξ Η'. 8.)	ΑΓΑΘΟΚΛΕΙΟΣ ἡ ΑΓΑΘΟΚΛΕΟΣ Ὁμοιον Α Τετράδρ.

Ὀλίγον δὲ κατ' ὀλίγον φαίνεται ὅτι ὁ Ἀγαθοκλῆς ὤκειοποι-
ήθη τὸ δικαίωμα τῆς νομισματοκοπίας, ἐπειδὴ ἡ ἐπιγραφή ΣΥΡΑ-
ΚΟΞΙΩΝ παραλείπεται τὸ πρῶτον ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ, κατόπιν ἐπὶ τοῦ
ἀργύρου καὶ τέλος, ὡς θέλομεν ἰδεῖν, ἐπὶ τοῦ χαλκοῦ. Τὸ ἐπίθετον
ΑΓΑΘΟΚΛΕΙΟΣ ἐξυπακούει ἴσως τὴν λέξιν ΝΙΚΗ τὴν διὰ τοῦ τύ-
που δηλουμένην.

ΧΑΛΚΟΣ

ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Νεαρά ἄρρην κε- φαλὴ μετὰ διαδήματος.	Λέων. Σύμβολον, ῥόπαλον . Α·85
ΞΩΤΕΙΡΑ Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.	ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Κεραυνός . Α·85
ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Κεφ. Ἀθηνᾶς μετὰ λοφοφόρου κορινθιακοῦ κράνους.	Πήγασος Α·85
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς, ὡς ἀνωτέρω.	ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Ἰππεύς . Α·8-65
Ὅμοίως.	» Κεραυνός . Α·55

Περίοδος Γ'. 307-289 π. Χ.

Ἐν ἔτει 307 ὁ Ἀγαθοκλῆς προσέλαβε τὸν τίτλον βασιλεὺς, μι-
μούμενος ὡς πρὸς τοῦτο τὸν Ἀντίγονον, ὅστις κατὰ τὸ αὐτὸ
ἔτος εἶχεν ἤδη πράξει τὸ αὐτό.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ λοφοφόρου κορινθιακοῦ κράνους.	ΑΓΑΘΟΚΛΕΟΣ ΒΑΣΙΛΕΟΣ Κε- ραυνός Χ 90 κ.
--	---

[B. M. Guide, Πίν. XXXV, 30.]

Ὅμοίως (τὸ κράνος ἄλλοφον).	Πήγασος. Σύμβολον τρισκελὲς ἢ ἀστήρ Ρ 108 κ.
-----------------------------	---

[B. M. Guide, Πίν. XXXV, 31.]

ΞΩΤΕΙΡΑ Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.	ΑΓΑΘΟΚΛΕΟΣ ΒΑΣΙΛΕΟΣ Κε- ραυνός Α·85
---------------------------	--

Οἱ χρυσοὶ στατῆρες τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀκολουθοῦσι τὸν ἀρ-
χαῖον Συρακούσιον σταθμητικὸν κανόνα τοῦ χρυσοῦ, τὸν ἐπικρα-
τοῦντα κατὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Διονυσίου (σελ. 233). Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ
χρυσὸς κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀγαθοκλέους ἤξιζε μόνον ὡδεκάκις
πλέον τοῦ ἀργύρου, ἐν ᾧ ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Διονυσίου ἦτο ὡς 15:1,
ὁ στατῆρ τῶν 90 κ. θὰ ἰσοφάριζε μόνον πρὸς 80 λίτρας ἀργύρου

ἀντὶ τῶν 100 τοῦ ἀρχαίου. Ἴσως λοιπὸν ἕνεκα τῶν μεταβληθει-
σῶν ἀναλογιῶν τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ἡ ὀλκὴ τοῦ Κορινθιακοῦ
στατῆρος τῶν Συρακουσῶν ἡλαττώθη κατ' ἀναλογίαν ἀπὸ δέκα εἰς
ὀκτὼ λίτρας.

Δημοκρατία, 289-287 π. X.

Ἄμα τῷ θανάτῳ τοῦ Ἀγαθοκλέους ἐπανιδρύθη τὸ δημοκρατι-
κὸν πολίτευμα ἐπὶ διάστημα δύο περίπου ἐτῶν, κατὰ τὴν διάρκειαν
τῶν ὁποίων ἐμφανίζεται καὶ πάλιν ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἡ λατρεία
τοῦ Ἐλευθερίου Διός.

ΞΩΤΕΙΡΑ Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.

ΔΙΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ Κεραυνός Α·8

ΔΙΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ Κεφαλὴ Διός.

ΣΥΡΑΚΟΣΩΝ Κεραυνός . . Α·8

Ἰκέτας, 287-278 π. X.

Εὐθὺς δὲ μετὰ ταῦτα ἐπέρχεται ἡ τυραννία τοῦ Ἰκέτα, οὗ τὸ
ὄνομα ἐμφανίζεται ὡς ὑπάτου ἄρχοντος μόνον ἐπὶ τῶν χρυσῶν νο-
μισμάτων. Τὰ ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ νομίσματα, ἅτινα ὡς ἀλλαχοῦ
ἔδειξα (*Coinage of Syracuse* σελ. 54), μόνον εἰς τὴν ἐποχὴν
ταύτην δύναται νὰ ἀνήκωσι, δὲν φέρουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ Κεφ. Περσεφόνης.

[B.M. Guide, Πίν. XXXV, 32.]

Κεφαλὴ Περσεφόνης μετὰ κόμης μα-
κρᾶς. Σύμβολα· μέλισσα, βούκρα-
νον, κλπ. (Πίναξ Η'. 9.)

ΕΠΙ ΙΚΕΤΑ Ἄρμα. Σύμβολα· σε-
λήνη, ἀστὴρ (ἥλιος) κλπ. Α·67·5 κ.

ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ Τέθριππον. Σύμ-
βολα· ἀστὴρ κλπ. . Ρ 202·5 κ.

Τῶν ἀνωτέρω νομισμάτων ἡ χρυσὴ δραχμὴ ἥξιζε 60 καὶ τὸ
ἀργυροῦν νόμισμα 15 λίτρας. Οὐδέποτε δὲ πλέον μετὰ τὴν βασι-
λείαν τοῦ Ἀγαθοκλέους ἐκόπησαν ἐν Συρακούσαις τετράδραχμα.

ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ Κεφαλὴ Περσεφό-
νης μετὰ μακρᾶς κόμης.

Ἄρμα. Σύμβολον· ἀστὴρ . Α·9·8

ΔΙΟΣ ΕΛΛΑΝΙΟΥ Νεαρὰ κεφαλὴ
Διός Ἑλλανίου.

ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ Ἀετὸς ἐπὶ κεραυ-
νοῦ Α·8

[Gardner, *Types Gr. C.*, Πίν. XI. 25.]

Ὁ τελευταῖος οὗτος τύπος ἐλήφθη ὑπὸ τῶν Μαμερτίνων μετὰ

τὴν παρ' αὐτῶν ἄλωσιν τῆς Μεσσήνης ἐν ἔτει 282 π. Χ. Ἐν τούτοις ἡ κεφαλὴ τῆς ἐμπροσθίας ὀφείτως καλεῖται Ἄρης ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν Μαμερτίνων.

Χρόνοι τοῦ Πύρρου ἐν Σικελίᾳ, 278-276 π. Χ.

Τὰ ἐξῆς Συρακούσια νομίσματα ἀνήκουσι πιθανῶς εἰς τοὺς χρόνους τῆς εἰς Σικελίαν ἐκστρατείας τοῦ Πύρρου (Head, *Coinage of Syracuse*, σελ. 58): —

Κεφαλὴ Περσεφόνης μετὰ κόμης μα- κρᾶς.	ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ Νίκη ἐπὶ ἄρματος. ✕ 67·5 κ.
ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ Ὅμοιος.	Λαμπὰς ἐν στεφάνῳ δρυός. Α 1·0
» Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ.	Ἀθηνᾶ μαχομένη . . . Α 9·8

Ἡ πρόμαχος αὕτη Ἀθηνᾶ εἶνε ἢ Ἀθηνᾶ ἀλκίς τῶν Μακεδόνων, τύπος ἐμφανιζόμενος τὸ πρῶτον ἐπὶ νομισμάτων κοπέντων ὑπὸ Πτολεμαίου Σωτῆρος ἐν Αἰγύπτῳ πρὸς τιμὴν τοῦ υἱοῦ τῆς Ρωξάνης Ἀλεξάνδρου, ἀμέσως δὲ κατόπιν ἐπὶ ἀργυρῶν νομισμάτων τοῦ Πύρρου, κοπέντων κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν εἰς Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν ἐκστρατειῶν αὐτοῦ, ἐπὶ τῶν παρόντων χαλκῶν νομισμάτων τῶν Συρακουσῶν, πάλιν δὲ ἐπὶ τῶν νομισμάτων Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ (277-239 π. Χ.) καὶ τέλος ἐπὶ τῶν Φιλίππου τοῦ Ε' (220-179 π. Χ.)

Ἰέρων Β'. 275-216 π. Χ.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Πύρρου, εἰς τῶν νεαρῶν αὐτοῦ ἀξιωματικῶν, ὁ καλούμενος Ἰέρων, ἐξελέγη στρατηγός. Ταχέως δὲ οὗτος ἀπέκτησε μεγάλην ἰσχύνα εἰς τὰ συμβούλια τῆς Δημοκρατίας, μετὰ δὲ τὴν νίκην αὐτοῦ κατὰ τῶν Μαμερτίνων ἐν ἔτει 270 π. Χ. ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως.

Κεφ. Περσεφόνης (σύμβολα ποικίλα). [B. M. <i>Guide</i> , Πίν. XLVI, 32.]	ΙΕΡΩΝΟΣ Ἄρμα . . ✕ 67·5 κ.
---	----------------------------

Τὰ εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς βασιλείας τοῦ Ἰέρωνος ἀνήκοντα νομίσματα δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν εἰς τὰς ἐξῆς πέντε κλάσεις: —

Α'. Μετ' ἐπιγρ. ΙΕΡΩΝΟΣ.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς.

[B. M. Guide, Πίν. XLVI, 32].

Πήγασος. ρ 90 κ.

Β'. Μετ' ἐπιγρ. ΒΑΣΙΛΕΟΣ ΙΕΡΩΝΟΣ καὶ εἰκόνας Ἰέρωνος.

Κεφαλή Ἰέρωνος μετὰ διαδήματος.

Τέθριππον (Πίναξ Γ'. 5).

ρ 432 κ. = 32 λίτρ.

Γ'. Μετ' ἐπιγρ. ΣΥΡΑΚΟΞΙΟΙ ΓΕΛΩΝΟΣ καὶ εἰκόνας τοῦ Γέλωνος.

Κεφαλή Γέλωνος μετὰ διαδήματος.

Ἄρμα ρ 108 κ. = 8 λίτρ.

Ὅμοίως.

Ἄετος ἐπὶ κεραυνῷ. ρ 54 κ. = 4 λίτρ.

Κεφαλή Ἰέρωνος ἢ Γέλωνος

ΣΥΡΑΚΟΞΙΟΙ ΧΙΙ. ρ 13·5 κ. = 1 λίτ.

Ὅμοίως.

ΣΥΡΑΚΟΞΙΟΙ ΓΕΛΩΝΟΣ ΧΙΙ.

ρ 13·5 κ. = 1 λίτρ.

Δ'. Μετ' ἐπιγρ. ΒΑΣΙΛΙΣΣΑΣ ΦΙΛΙΣΤΙΔΟΣ καὶ εἰκόνας τῆς Φιλιστίδος.

Κεφαλή Φιλιστίδος μετὰ πέπλου.

Τέθριππον. ρ 243 κ. = 20 λίτρ.

Ὅμοίως

Ὅμοίως (Πίναξ Η'. 10).

ρ 216 κ. = 16 λίτρ.

Ὅμοίως.

Ἄρμα . . . ρ 67·5 = 5 λίτρα.

Ἡ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων κεφαλή τῆς βασιλίσσης Φιλιστίδος, γυναικὸς τοῦ Ἰέρωνος, πρέπει νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν τῆς Ἀρσινόης τῶν συγχρόνων Αἰγυπτιακῶν νομισμάτων. Εἶνε δὲ ἀμφίβολον, ἂν ὁ Γέλων τῶν νομισμάτων εἶνε ὁ υἱὸς τοῦ Ἰέρωνος, ὁ ἀποθανὼν πρὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἢ ἂν εἶνε ἡ εἰκὼν τοῦ πρώτου τυράννου τοῦ ὀνόματος τούτου, θεωρουμένου ὡς ἰδρυτοῦ τοῦ βασιλικοῦ οἴκου. Ἡ χρῆσις ῥωμαϊκῶν ἀριθμῶν ἐν Συρακούσαις πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων πιστοποιεῖται ὑπὸ τῶν λιτρῶν τῶν μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΣΥΡΑΚΟΞΙΟΙ ΓΕΛΩΝΟΣ ΧΙΙ. Πρβλ. τὰ σύγχρονα χαλκᾶ νομίσματα τοῦ Ῥηγίου καὶ τῶν Μαμερτίνων, φέροντα ὡσαύτως ῥωμαίκοις ἀριθμούς. Ἡ φέρουσα ΧΙΙ. ἀργυρᾶ λίτρα πρέπει νὰ ἐτιμᾶτο 12 λίτρας χαλκοῦ ἢ λίτρας λογιστικᾶς (Head, ἑ. ἀ. σελ. 74).

Ε'. Χρυσός και ἄργυρος, μετ' ἐπιγρ. ΣΙΚΕΛΙΩΤΑΝ.

Κεφαλή Δήμητρος μετὰ πέπλου.

Ὅμοίως.

[B. M. Guide, Πίν. XLVI, 34]

Ἄρμα. . . Χ 67·5 κ. = 60 λίτραι

Τέθριππον. Ρ 108,54 καὶ 27 κ.
= 8,4 καὶ 2 λίτρ.

Ἐπὶ πάντων τῶν νομισμάτων τῆς κλάσεως ταύτης εὔρηται μονογράφημα συνιστάμενον ἐκ τῶν γραμμάτων Ι καὶ Ξ, ἅτινα δυνατὸν νὰ δηλῶσιν ΙΕΡΩΝΟΣ-ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ.

Κατὰ δὲ τὸ τέλος τοῦ πρώτου Καρχηδονικοῦ πολέμου ἐν ἔτει 241 π. Χ., ὅτε ἡ Σικελία διεμοιράσθη μεταξὺ τῶν Ῥωμαίων καὶ τοῦ Ἰέρωνος, τὰ φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην νομίσματα ἐκόπησαν πιθανῶς πρὸς κυκλοφορίαν ἀνὰ τὰς κτήσεις τοῦ τελευταίου.

Χαλκᾶ νομίσματα ἐπιγεγραμμένα ΙΕΡΩΝΟΣ.

Κεφαλή Ἰέρωνος.

Ὅμοίως.

Κεφαλή Ποσειδῶνος.

Κεφαλή Περσεφόνης.

Κεφαλή νύμφης.

Κεφαλή Περσεφόνης.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.

Ἄρμα Α 1·4

Ἴππεὺς ἑνοπλος Α 1·0

Τρίαινα Α ·85

Πήγασος. Α ·9

Ὅμοίως Α ·6

ΙΕ Ταῦρος ὑπεράνω, ῥόπαλον
Α ·7·65

Ἴππος ἐλεύθερος. . . . Α ·65

Ἰερώνυμος, 216-215 π. Χ.

Τὸν Ἰέρωνα διεδέχθη ὁ ἑγγονος αὐτοῦ Ἰερώνυμος ἐν ἔτει 216 π. Χ. Τὰ ἐξῆς εἶνε τὰ ἐπὶ τῆς βραχείας αὐτοῦ βασιλείας κοπέντα νομίσματα: —

Κεφαλή Περσεφόνης.

Κεφαλή Ἰερωνύμου (Πίναξ Θ'. 12).

Ὅμοίως.

ΒΑΣΙΛΕΟΣ ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ Κεραυ-
νός. Χ 33·75 κ. = 30 λίτρ.

ΒΑΣΙΛΕΟΣ ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ Κεραυ-
νός. Ρ. 324 κ. 135 κ. καὶ 67·5 κ.
= 24,10 καὶ 5 λίτραι.

Ὅμοίως. Α ·85

Δημοκρατία, 215-212 π. Χ.

Μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Ἰερωνύμου ἐκηρύχθη καὶ πάλιν δημοκρατία. Αἱ Συράκουσαι ἐν τούτοις δὲν ἐπανῆλθον εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν συμμαχίαν, ἣν ἐπιμελῶς ἐκαλλιέργησεν ὁ Ἰέρων καὶ ἦν ὁ ἕγγονος αὐτοῦ διέρρηξε λίαν ἀνοήτως. Ἡ μεγάλη Ἑλληνικὴ πόλις τῆς Δύσεως ὑπετάγη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐν ἔτει 212 π. Χ., δύο δ' ἔτη κατόπιν σύμπασα ἡ νῆσος ἦτο ἐπαρχία τῆς Ῥωμαϊκῆς πολιτείας. Τὰ ἀκόλουθα εἶνε τὰ εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίοδον τῆς αὐτονομίας τῶν Συρακουσῶν ἀνήκοντα νομίσματα.

Κεφαλὴ γυναικεία φέρουσα στέφανον κεκοσμημένον δι' ἀνθεμίων.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

[B. M. *Guide*, Pl. XLVII. 36].

Ὁμοίως.

Ὁμοίως.

Κεφαλὴ Διός. (Πίναξ Η'. 11).

Κεφαλὴ Περσεφόνης.

[B. M. *Guide*, Πίν. XLVII, 39].

Κεφαλὴ Ἡρακλέους πωγωνοφόρου.

[B. M. *Guide*, Πίν. XLVII, 38].

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

Κεφαλὴ Περσεφόνης.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους.

[Imhoof, *Mon. Gr.*, σελ. 33]

ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ Ἄρμα ἐξ ἵππων

Χ 67·5 κ.=60 λίτραι.

ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ Ἀρτεμις κυνηγέτις

μετὰ κυνὸς Χ 45 κ.=40 λίτρ.

ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ Ὁμοίως

Ρ 162 κ.=12 λίτρ.

» Κεραυνός. Ρ 108 κ.=8 λίτρ.

» Τέθριππον. Ρ 216 κ.=16 λίτρ.

» Ὁμοίως. Ρ 108 κ.=8 λίτρ.

» Ἄρμα. Ρ 81 κ.=6 λίτρ.

» Νίκη φέρουσα τρόπαιον . . .

Ρ 54 κ.=4 λίτρ.

» Ζεὺς στηριζόμενος ἐπὶ δόρα-

τος Ρ 135 κ.=10 λίτρ.

» Νίκη(;) μετὰ εἰλήματος καὶ φοί-

νικος Α 33·75 κ.=2 1/2 λίτρ.

ΣΥΡΑΚΟΣΙΟΙ Γλαύξ

Ρ 16·87 κ.=1 1/4 λίτρ.

ΣΥΡΑΚΟΣΙΟΙ ΧΙΙΙ

Ρ 13·5 κ.=1 λίτρ.

ΣΥΡΑΚΟΣΙΟΙ ΧΙΙ

Ρ 7·4 κ.=1 1/2 λίτρ.(;)

Ὁ G. Abeken ἀπέδειξεν (*Annali dell' Inst.* 1839, σελ. 62),

ὅτι ἡ μορφή τοῦ ἐπὶ τοῦ δόρατος στηριζομένου Διὸς παριστᾷ τὸ ἀγάλμα τοῦ Διὸς στρατηγοῦ (Jupiter Imperator), τὸ μνημονευόμενον ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος (*Verr.* IV. 58). Ἡ δὲ τῆς Ἀρτέμιδος εἶνε πιθανῶς ἐπίσης ἀντίγραφον περιφήμου τινὸς ἀγάλματος. Οἱ Ῥωμαῖκοι ἀριθμοὶ •• XIII πρέπει νὰ ἐννοηθῶσιν ὡς $13\frac{1}{3}$ χαλκαῖ λίτραι. Τοῦτο δὲ δεικνύει νέαν ἔκπτωσιν ἐν τῇ ὀνομαστικῇ ἀξίᾳ τῆς λογιστικῆς μονάδος (Mommsen, I σελ. 116; Head, *ε. ἀ.* Ἴδε ὁμῶς ὡσαύτως Imhoof, *Mon. Gr.* σελ. 33). Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τὰ μεταξὺ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰερωνύμου καὶ τῆς ἀλώσεως τῆς πόλεως κοπέντα θὰ ἦσαν τὰ ἐξῆς : —

Κεφαλὴ Ποσειδῶνος

ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Τρίαινα μεταξὺ
δελφίνων . . . Α · 8—55

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

» Οἱ Διόσκουροι Α · 85

Ὅμοίως.

» Τρίπους . . . Α · 9

Αἱ Συράκουσαι ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν κυριαρχίαν, 210 - (·) π. X.

Αἱ Συράκουσαι, ὡς καὶ πολλαὶ ἄλλαι Ῥωμαϊκαὶ πόλεις, ἔλαβον παρὰ τῶν Ῥωμαίων τὴν ἄδειαν νὰ κόπτωσι χαλκᾶ νομίσματα ἐπὶ μακρὸν μετὰ τὴν ἄλωσιν αὐτῶν. Πολλὰ τῶν ἐπομένων νομισμάτων εἶνε λίαν ὄψιμα, ἰδίως τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν λατρείαν τῆς Ἰσιδος.

Κεφαλὴ Διός.

ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Εἰδῶλον Ἰσιδος (·)
ἐπὶ ἄρματος θριαμβευ-
τικοῦ. Φέρει δὲ λαμπάδα
Α · 1·0

Ὅμοίως.

» Ἡ πόλις ἱσταμένη κρα-
τοῦσα πηδάλιον καὶ
σκήπτρον, . . Α · 85

Ὅμοίως

» Νίκη ἐπὶ ἄρματος . .
Α · 9—8

Ὅμοίως.

» Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ .
Α · 8

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.

» Νίκη φέρουσα φοίνικα.
Α · 9

Κεφαλή 'Αθηνᾶς.

Κεφαλή Σεράπιδος.

Κεφαλή 'Ισιδος.

Κεφαλή Περσεφόνης.

'Ομοίως.

Κεφαλή Δήμητρος.

Κεφαλή 'Απόλλωνος.

Κεφαλή Διός (;)

Κεφαλή 'Απόλλωνος.

Κεφαλή Δήμητρος μετὰ πέπλου.

Κεφαλή 'Ηλίου.

Κεφαλή 'Ιανού.

Κεφαλή 'Ασκληπιού.

ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Νίκη θύουσα ταῦ-
ρον . Α . 8» 'Ισις ἱσταμένη μετὰ
σείστρου. . . Α . 75» 'Ισιακὸν κόσμημα.
Α . 7» Δήμητρα ἱσταμένη με-
τὰ λαμπάδος καὶ σκή-
πτρου. Α . 75» Στέφανος σταχύων.
Α . 6

» Δᾶδες χιαστί. Α . 65

» Δᾶς Α . 6

» Τρίπους . . . Α . 4

» Πῖλος θυσίας, τριήρης.
Α . 6» Φαρέτρα, τόξον καὶ βέ-
λος, χιαστί. Α . 6» Μορφή γυμνῆ, αἰγυπτ.
τεχνοτροπίας. Α . 75

» Φαρέτρα (;). Α . 6

» 'Ράβδος μετ' ὄψεως.
Α . 5

Ταυρομένιον, σικελικὸν φρούριον κτισθὲν ἐν ἔτει 396 π.Χ. ἐπὶ ὑψηλῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Ταύρου παρὰ τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας Νάξου. Μεταγενέστερον δ' ἐν ἔτει 358 π.Χ. οἱ φυγάδες ἐξόριστοι τῆς Νάξου κατέλαβον τὴν θέσιν ταύτην, ἥτις τότε ἀπέβη σπουδαία ἐλ-
ληνικὴ πόλις. Ἐπίτινα δὲ χρόνον ἦτο τὸ στρατόπεδον τοῦ Τιμολέ-
οντος, ὅτε οὗτος ἡσχολεῖτο εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Σικελίας
ἀπὸ τῶν τυράννων αὐτῆς. Εἰς τὴν περίοδον δὲ ταύτην τακτέον τὰ
μεγαλείτερα αὐτῆς νομίσματα. Κατόπιν ὑπέκυψεν εἰς τὴν ἐξουσίαν
'Ιέρωνος τοῦ Β'· μετὰ δὲ τὴν ἐν ἔτει 212 π.Χ. πτώσιν τῶν Συρα-
κουσῶν, εἰς τὴν τῆς Ῥώμης. Τὰ νομίσματα τοῦ Ταυρομενίου ἀνή-
κουσιν εἰς δύο περιόδους.

Περὶ τὰ 358-275 π. Χ.

ΑΡΧΑΓΕΤΑΣ Κεφαλή Ἀπόλλωνος.	ΤΑΥΡΟΜΕΝΙΤΑΝ Ταῦρος, συνή- θως ἀνθρωποκέφαλος, βαδίζων. Σύμβολον, σταφυλή. . . Α 1.
Ὅμοίως,	ΤΑΥΡΟΜΕΝΙΤΑΝ Ταῦρος κυρίσ- σων. Α 8
Ὅμοίως.	» Προτομή ταύρου. Α 65

Ἡ παρὰ τῶν Ναξίων ἐξ Ἑλλάδος κομισθεῖσα λατρεία Ἀπόλ-
λωνος τοῦ ἀρχηγέτου ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τῶν κατοίκων τοῦ Ταυρο-
μενίου. Κατὰ τὸν Θουκυδίδην, (VI, 3) ὅτε ἔπλεον ἐκ Σικελίας
θεωροὶ ἔθυσον πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ θεοῦ τούτου.
Ὁ δὲ ταῦρος τῆς ὀπισθίας ὄψεως φαίνεται ἐκ τοῦ συμβόλου τοῦ
συνοδεύοντος αὐτόν, ὅτι ἀναφέρεται μᾶλλον εἰς τὸν Διόνυσον παρὰ
εἰς ποταμὸν τινα θεόν.

ΑΡΧΑΓΕΤΑΣ Κεφαλή Ἀπόλλωνος.	ΤΑΥΡΟΜΕΝΙΤΑΝ Λύρα ἢ τρίπους. Α 85
» Ὅμοίως.	» Σταφυλή. Α 55
ΞΑΡΔΩΙ Κεφαλή γυναικεία μετὰ στεφάνου.	Σταφυλή καὶ φύλλα. . . Α 6

Εἶνε ἀμφίβολον ἂν ὀρθῶς τὸ τελευταῖον νόμισμα κατετάχθη
εἰς τὸ Ταυρομένιον. Ἡ δὲ ἐπιγραφή τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως παρα-
μένει εἰσέτι ἀνεξήγητος (Imhoof, *Berl. Blätt.* V. 59).

Περὶ τὰ 275-210 π. Χ.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.	ΤΑΥΡΟΜΕΝΙΤΑΝ Τρίπους . . . Χ 33·75 κ.=30 λίτρ.
Ὅμοίως. Σύμβολα μέλισσα, τέττιξ, ρόπαλον, κλπ.	» Τρίπους. Μονογραφήματα διάφορα Χ 16·8=15 λίτ.
Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	» Πήγασος . . Ρ 90 κ.
Κεφαλή Ἀπόλλωνος. Σύμβολον, ἀστήρ [B. M. <i>Guide</i> , Πίν. XLVII. 40].	» Τρίπους. Ρ 54 κ.=4 λίτρ.
Κεφαλή ταύρου κατ' ἐνώπιον.	ΤΑΥΡΟΜ Σταφυλή. Ρ 13·5 κ.=1 λίτρ.

Αἱ σημειούμεναι ὅλκαὶ εἶνε αἱ κανονικαὶ (Head, ἔ. ἀ. σελ.

79 — 80). Ἡ ἀκριβὴς χρονολογία τῆς κοπῆς τῶν χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν τούτων νομισμάτων δὲν δύναται νὰ ὀρισθῇ μετὰ βεβαιότητος, δυνάμεθα ὅμως νὰ τάξωμεν αὐτὰ κατὰ προτίμῃσιν εἰς τὸ διάστημα τὸ μεταξὺ τοῦ ἐν ἔτει 216 π. Χ. θανάτου Ἰέρωνος τοῦ Β', καὶ τῆς συστάσεως τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπαρχίας τῆς Σικελίας ἐν ἔτει 210 π. Χ.

Κεφαλὴ πωγωνοφόρου Ἡρακλέους με- τὰ ταινίας.	ΤΑΥΡΟΜΕΝΙΤΑΝ Ταῦρος Α·1 — 8
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος, ἧς ὀπισθεν μο- νογράφημα.	» Τρίπους Α·8
ΤΑΥΡΟΜΕΝΙΤΑΝ Κεφαλὴ Διο- νυσίου νεαροῦ.	ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ Ὅμοιος Α·8
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	ΤΑΥΡΟΜΕΝΙΤΑΝ Πήγασος Α·9·7
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	» Ταῦρος Α·8·6
Κεφαλὴ Διονύσου.	» Ταῦρος Α·6
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	» Γλαυξ Α·75
Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ.	» Διόνυσος ἱστάμε- νος, κρατῶν θύρσον παρὰ πόδας αὐτοῦ πάνθηρ. . . . Α·9

Ἄν καὶ τὸ Ταυρομένιον διεφύλαξεν ὀνόματι τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους, ἐν δὲ τοῖς χρόνοις τοῦ Αὐγούστου ἐδέ-
χθη Ῥωμαϊκὴν ἀποικίαν, ἐν τούτοις δὲν φαίνεται ὅτι ἔκοψε νομί-
σματα μετὰ τὸ 210 π. Χ.

Τυνδαρίς. ἐπὶ τῆς βορείας ἀκτῆς τῆς Σικελίας παρὰ τὰς Μύ-
λας καὶ περὶ τὰ τριάκοντα ἑξήκοντα μίλια πρὸς δυσμὰς τῆς Μεσσήνης, κτι-
σθεῖσα ἐν ἔτει 395 π. Χ. ὑπὸ Διονυσίου τοῦ πρεσβυτέρου, οἰκισθεῖσα
δὲ ὑπὸ Μεσσηνίων ἐξορίστων τῆς Ναυπάκτου καὶ Πελοποννήσου
ἐκδιωχθέντων τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν κατὰ τὰ τέλη τοῦ
Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Οἱ Μεσσήνιοι ἐκάλεσαν τὴν νέαν αὐτῶν
πόλιν Τυνδαρίδα ἀπὸ τῶν Διοσκούρων υἱῶν τοῦ Τυνδάρεως, περὶ
ὧν ἰσχυρίζοντο οὗτοι ὅτι ἐγεννήθησαν ἐν Μεσσηνίᾳ «τοὺς Διοσκού-
ρους μᾶλλον τι αὐτοῖς καὶ οὐ Λακεδαιμονίοις προσήκειν νομίζουσι»

(Παυσ. III. 26. 3). Ὡσαύτως ἡ λατρεία τῆς Ἑλένης ὡς Τυνδαρίδος ἀνήκει εἰς τὸν αὐτὸν μυθολογικὸν κύκλον.

Τὰ νομίσματα τῆς Τυνδαρίδος ἀνήκουσιν εἰς τρεῖς περιόδους:—

Περὶ τὰ 395-345 π. Χ.

ΤΥΝΔΑΡΙΞ	Κεφαλὴ Ἑλένης μετὰ στεφάνης.	Ἴππος ἐλεύθερος. Ὑπεράνω, δύο ἀστέρες.	Ρ 11 κ.
»	Κεφαλὴ Ἑλένης μετὰ στεφάνης. Ὅπισθεν, ἀστήρ.	Ὁ εἰς τῶν Διοσκούρων .	Α 85

Περὶ τὰ 344 π. Χ.

ΤΥΝΔΑΡΙΔΟΣ	Κεφαλ. Ἀπόλλωνος.	ΑΓΑΘΥΡΝΟΣ Πολεμιστῆς ἱστάμενος μετὰ ἀσπίδος καὶ λόγχης	Α 75
ΤΥΝΔΑΡΙΤΑΝ	Κεφαλὴ Περσεφόνης μετὰ στεφάνου σταχύων.	ΞΩΤΗΡΕΞ Οἱ Διόσκουροι ἔφιπποι.	Α 85
»	Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	Κεφαλὴ ἵππου	Α 65
»	Ὅμοίως.	Ἀλέκτωρ. Σύμβολα· ἀστήρ καὶ ἀκρίς	Α 65

Τὸ φέρον τὴν ἐπιγραφὴν ΞΩΤΗΡΕΞ νόμισμα φαίνεται ὅτι ἀνήκει εἰς τοὺς χρόνους τῆς ἐκστρατείας τοῦ Τιμολέοντος, ὅτε ἀναγινώσκομεν περὶ τῆς Τυνδαρίδος, ὅτι ἐνεκολπώθη τὴν φιλελεύθερον μερίδα. Ἐν μεταγενεστέρᾳ περιόδῳ ἡ πόλις ἦτο εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Καρχηδονίων, εἰς τὴν ἐποχὴν δὲ ταύτην ἀνήκουσιν ἴσως τὰ νομίσματα, ὧν οἱ ὀπισθότυποι φαίνονται ἀντίγραφα τῶν κοινῶς γνωστῶν Καρχηδονικῶν νομισμάτων, τῶν φερόντων τὴν κεφαλὴν τοῦ ἵππου. Δὲν φαίνεται δὲ ὅτι ἡ Τυνδαρίς ἔκοψε ἐκ νέου νομίσματα πρὸ τῆς πτώσεως τοῦ Πανόρμου.

Περὶ τὰ 254-210 π. Χ.

Κεφαλὴ γυναικεία μετὰ πέπλου.	ΤΥΝΔΑΡΙΤΑΝ Οἱ Διόσκουροι ἔφιπποι.	Α 8
Ὅμοίως.	» Ζεὺς ἱστάμενος κρατῶν σκῆπτρον καὶ κεραυνὸν	Α 8

Κεφαλή Διός.	ΤΥΝΔΑΡΙΤΑΝ Οἱ Διόσκουροι ἰστά- μενοι . . . Α · 8
Ὅμοίως.	» Ἄετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ. Α · 7
Κεφαλή Ποσειδῶνος.	» Τρίαινα . . . Α · 65
Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	» Κηρύκειον ἐν μέσῳ ἐλαίας καὶ σίτου . . Α · 7
Ὅμοίως.	» Ἑρμῆς ἰστάμενος. Α · 7
Κεφαλή γυναικεία μετὰ πέπλου.	» Πῖλοι Διοσκούρων Α 65

Τὸ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀφews ἐνὸς τῶν ἀνωτέρω νομισμάτων ἀγαλμα τοῦ Ἑρμοῦ εἶνε ἀναμφιβόλως τὸ παρὰ Κικέρωνι (*Verr. IV. 39*) μνημονευόμενον ὡς «*simulacrum Mercurii pulcherimum*» ὅπερ ἀπαχθὲν ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων ἀπεδόθη εἰς τὸν λαὸν τῆς Τυνδαρίδος ὑπὸ τοῦ Σκιπίωνος.

Ἄλλας ποικιλίας τοιούτων νομισμάτων ἴδε παρὰ F. von Duhn (*Zeit. f. Num. III. σελ. 27*) καὶ Imhoof (*Mon. Gr. σελ. 33*).

Ὑβλα μεγάλη. Ἡ μεγίστη τῶν τριῶν πόλεων τῆς Σικελίας τῶν φερόντων τὸ ὄνομα Ὑβλα (*Leake, Num. Hell. σελ. 60*), ἔκειτο ἐπὶ τῆς νοτίου πλευρᾶς τοῦ ὄρους τῆς Αἴτνης οὐχὶ μακρὰν τοῦ Συμαίθου ποταμοῦ. Δὲν γνωρίζομεν δὲ νομίσματα κοπέντα ἐνταῦθα πρὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας (ἴδε ὡσαύτως Μέγαρα Ὑβλαῖα).

Μετὰ τὸ 210 π. Χ περίπου.

Κεφαλή πεπλοφόρος, φέρουσα μῦθιον ὀπισθεν, μέλισσα.	ΥΒΛΑΣ ΜΕΓΑΛΑΣ Διόνυσος φέ- ρων μακρὸν ἱμάτιον καὶ κρατῶν κάνθαρον καὶ σκῆπτρον. Πάνθηρ δὲ θήλια ἀναπηδᾷ πρὸς αὐτόν. Α · 8
--	--

Ἡ ἐπὶ τοῦ νομίσματος τούτου κεφαλή εἶνε ἡ τῆς θεᾶς Ὑβλαίας (Παυσ. V. 23).

Ἀπροσδιόριστος εἰσέτι πόλις.

Περὶ τὰ 300 π. Χ. (;)

Κεφαλή ποταμίου νεαροῦ θεοῦ, κα- λάμοις ἐστεμμένη.	ΟΗΡΑΙΩΝ (;) Πάν αὐλῶν σύριγγι πρὸ μεγάλης ἐπιμήκους κιβωτοῦ (;) ἐφ' ἧς προτομαὶ τριῶν νυμφῶν Α · 8
---	--

[Imhoof, *Mon. Gr. Πίν. B. 24. 25*].

ΝΗΣΟΙ ΠΑΡΑ ΤΗ ΣΙΚΕΛΙΑΙ

Λιπάρα, ἡ μεγίστη τῶν νήσων τοῦ Αἰόλου, φαίνεται ὅτι δὲν ἔχοφε νομίσματα πρὸ τῶν μέσων τῆς Δ'. π. Χ. ἑκατονταετηρίδος.

Περὶ τὰ 350-300 π. Χ.

Κεφαλὴ ἄρρην νεανικὴν	Δελφίν ὑπεράνω κυμάτων. Λίτρα (;) Α 1 2
Ἡφαίστος καθήμενος μετὰ σφύρας καὶ κανθάρου.	ΛΙΠΑΡΑΙΟΝ Δελφίς. Λίτρα (;) Α 1—75
Ὁμοίως.	» :::: Ἡμίλιτρον Α 85—65

Ὑπάρχουσιν ἐπίσης τριάς, ἐξᾶς καὶ οὐγγία, πάντα μετὰ σημείων ἀξίας.

Περὶ τὰ 300 π. Χ.

Κεφαλὴ νεαροῦ Ἄρεως δαφνοστεφής. | ΛΙΠΑΡΑΙΩΝ Τρίαινα . . Α 8

Ἡ χρονολογία τοῦ τελευταίου τούτου νομίσματος εὐκόλως δύναται νὰ ὀρισθῇ τῇ βοηθείᾳ τῆς τεχνοτροπίας, ἐπειδὴ ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἄρεως ὁμοιάζει τὰ μέγιστα πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν νομισμάτων τοῦ Ἀγαθοκλέους καὶ τῶν Μαμερτίνων. Βραχὺ μετὰ τὸ 300 π. Χ. ἡ Λιπάρα περιῆλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Καρχηδονίων, οἵτινες ἦσαν κύριοι αὐτῆς μέχρι τοῦ 251 π. Χ, ὅτε κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων. Εἰς τὴν περίοδον δὲ ταύτην τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας ἀνήκει ἡ ἐξῆς σειρά σφυρηλάτου βαρυστάθμου χαλκοῦ.

Περὶ τὰ 251-217 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἡφαίστου φέροντος πῖλον | ΛΙΠΑΡΑΙΟΝ Ἀστὴρ ἐπὶ πλοίου :::
κωνικοῦ σχήματος. Α 1 5

Τῆς νομισματοκοπίας ταύτης ὑπάρχουσιν ἐπίσης τετράντες, ἐξᾶντες καὶ οὐγγίαι μετὰ σημείων ἀξίας, ὁλκῶν δὲ ἀναφερομένων εἰς ἄσπάριον 1600 μέχρι 2000 κ. Τοῦτο δὲ εἶνε φανερῶς τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ Ῥωμαϊκὸν Ἀσπάριον τῆς τριτημοριαίας ἐλαττώ-

σεως. Ἡ ἐκ νέου ἐμφάνισις τῆς γραφῆς ΛΙΠΑΡΑΙΟΝ ἀντὶ ΛΙΠΑΡΑΙΩΝ εἶνε τι ἀσύνηθες, ἔνεκα δὲ τούτου νομισματικοὶ τινες ἐθεώρησαν τὰ βαρύσταθμα ταῦτα νομίσματα ὡς τοῦ Ε'. αἰῶνος. Ἐν τούτοις ἡ προηγμένη τεχνοτροπία, ἣν παρουσιάζει ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἡφαίστου, εἶνε ἐπαρκὲς ἐπιχείρημα πρὸς ἀσφαλῆ ἀπονομὴν αὐτῶν εἰς τὴν μετὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν κατάκτησιν ἐποχὴν.

Περὶ τὰ 217 - 89 π. Χ.

Μετὰ τὴν ἐν ἔτει 217 π. Χ. οὐγγιαίαν ἐλάττωσιν, ἡ σειρὰ τῶν βαρυστάθμων νομισμάτων παύει, ταύτην δὲ διαδέχεται ἑτέρα μικρῶν νομισμάτων ἀγροίκου ἐργασίας, ἄνευ σημείων ἀξίας, ἐπιγεγραμμένων δὲ ΛΙΠΑΡΑΙΩΝ. Οἱ συνηθέστατα ἀπαντῶντες τύποι εἶνε οἱ ἑξῆς: —

Μικρὰ χαλκᾷ νομίσματα.

Κεφαλὴ Ποσειδῶνος.

| Ἡφαίστος νεαρὸς ἱστάμενος.

Κεφαλὴ Ἡφαίστου.

| Ἡφαίστος ἐν στάσει μαχομένου.

Μετὰ τὸ 89 π. Χ. περίπου.

Κεφαλὴ Ἡφαίστου.

| Γ. ΜΑΡΚΙΟΣ ΛΕΥ[χίου].

| Γ. ΑΣΩΝΕΥΣ

| ΔΥΟ ΑΝΔΡ[ΕC] Πυράγγρα.

Ἐχομεν ἐνταῦθα τὰ ὀνόματα δύο ἀστικῶν ἀνδρῶν Caius Marciius Luci Filius καὶ Gaius Asoneus. Τοῦτο εἶνε πιθανῶς ἐν τῶν τελευταίων κοπέντων ἐν τῇ νήσῳ νομισμάτων.

Σαρδῶ. Τῆς νήσου ταύτης δὲν ὑπάρχουσιν Ἑλληνικὰ νομίσματα. Ἴδε Eckhel, τόμ. I, σελ. 270 καὶ B. M. Cat. Sic., σελ. 265.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, ΘΡΑΚΗ.

ΚΑΙ ΤΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΠΑΡΑΛΙΑ ΤΟΥ ΕΥΞΕΙΝΟΥ.

Ἐπειδὴ ἐπραγματεύθημεν ἤδη ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ περὶ τῶν ἀρχῶν τῆς νομισματοκοπίας ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ εἶνε περιττὸν νὰ ἐπανέλθωμεν ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος.

Καίτοι δὲ κινδυνεύω νὰ κατακριθῶ ἐπὶ ἐλλείψει ἐνότητος ἐν τῇ συντάξει τοῦ ἔργου τούτου, ὅμως σκόπιμον ἐθεώρησα νὰ ἐξέλθω ἐν ταῖς ἀκολουθοῦσι σελίσιν, — ἐνθα ὁ λόγος περὶ τῶν νομισμάτων τῆς Μακεδονίας, τῆς Θράκης καὶ τῶν ΒΔ. καὶ Β. ἀκτῶν τοῦ Εὐξείνου, — τῆς ἀπλῆς ἀλφαριθμητικῆς μεθόδου, ἀποβλέπων εἰς ἐπιστημονικωτέραν κατὰταξιν. Ἄλλως τε ἀνατρέχων ὁ ἀναγνώστης εἰς τὸν ἐν τέλει τοῦ ἔργου κατάλογον δύναται νὰ εὕρισκῃ ἄνευ δυσκολίας τὰ νομίσματα τῶν διαφόρων πόλεων καὶ βασιλέων.

Τὰ νομίσματα τῶν βορείων τούτων χωρῶν ἀνήκουσι γεωγραφικῶς καὶ χρονολογικῶς εἰς δέκα ἐπτὰ ἀθροίσματα, ἅτινα διέκρινα διὰ τῶν γραμμάτων Α—Θ (Μακεδονία καὶ Παιονία), Ι—Ρ (Θράκη καὶ αἱ Β. ἀκταὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου).

Ι. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Α. Ἡ χώρα τοῦ Παγγαίου μετὰ τοῦ λιμένος αὐτῆς Νεαπόλεως. Ἀργυροὶ στατῆρες, τρίται, ἕκται καὶ δωδέκται, βαβυλωνιακοῦ σταθμητικοῦ κανόνος (160κ.), μέχρι τοῦ 411 π.Χ. ὅτε ἡ Νεάπολις, ὁμοίως τῇ Θάσπῃ, παρεδέχθη τὸν Φοινικικὸν κανόνα.

	Πρὸ τοῦ 480	480—411	411—350
Ὁρρέσκιαι	Ρ		
Ζαυελέοι	Ρ		
...ναῖοι	Ρ		
Νεάπολις	Ρ	Ρ	Ρ Χ
Ἡϊῶν	Ηλ. Ρ	Ρ	

Β. Νομισματοκοπία Βαβυλωνιακοῦ σταθμητικοῦ κανόνος ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Ἡμαθίας.

	Πρὸ τοῦ 480		
Λήτη	Ρ		
Αἰγαὶ	Ρ		
Ἰχναί	Ρ		
Τυντενοί(;)	Ρ		

Γ. Ὁ Φοινικὸς σταθμητικὸς κανὼν ἐν τῇ Βισαλτικῇ χώρᾳ, πιθανῶς προερχόμενος ἐξ Ἀβδῆρων.

	Πρὸ τοῦ 480	Περὶ τὰ 480—450	Περὶ τὰ 450—350
Ὁρρέσκιαι	Ρ		
Βισάλται	Ρ		
Μώσσης	Ρ		
Ἡδωνοὶ	Ρ		
Γέτας	Ρ		
Ὁδόμαντοι, κ.λ.π.			
Δερρόνικος	Ρ		
Δόκιμος	...	Ρ	
Δημήτριος	...	Ρ	
Βασταρεὺς	...	...	Ρ
Θέρμη	Ρ		

Δ. Ὁ Εὐβοϊκὸς (Ἀττικὸς) σταθμητικὸς κανὼν ἐν ταῖς Εὐβοϊκαῖς ἀποικίαις τῆς Χαλκιδικῆς μέχρι περίπου τοῦ 424 π. Χ, ὅτε ὑπεσκελίσθη γενικῶς ὑπὸ τοῦ Φοινικικοῦ.

	Πρὸ τοῦ 480	480—424	424—400	400—358	358—280	Ῥωμαϊκὴ περίοδος
Ὁρθαγόρεια	...	...	...	Ρ Α		
Ἄρναι	...	...	...	Ρ		
Ἄκανθος	Ρ	Ρ	Ρ	Ρ Α		
Οὐρανόπολις	...	...	...	...	Ρ Α	
Τερῶνη	Ρ	Ρ				
Σερμύλη	Ρ					
Ὀλυθος	Ρ	Ρ				
Χαλκιδικὴ (Συμμαχικὰ)	...	...	...	Χ Ρ Α		
Ἄφυτις	...	...	Α	Α	...	Α
Σκιώνη	...	Ρ	...	Α		
Μένδη	Ρ	Ρ	Ρ	Ρ Α		
Κάψα	Ρ					
Ποτίδαια	Ρ	Ρ				
Κασσάνδρεια	...	...	...	...	Α	Α
Εὐρυδίκεια	...	...	...	...		
Βοττικὴ	...	...	Ρ	Α		
Δίκαια	Ρ	...	...	Α		
Αἴνεια	Ρ	Ρ	Ρ	Α		

Ε. Ἄλλαι Μακεδονικαὶ πόλεις ἐν ταῖς χώραις τοῦ Στρυμόνος καὶ τῶν Βοττιαίων.

	480—424	424—400	400—358	358—336	Ῥωμαϊκὴ περίοδος
Ἀμφίπολις	...	Ρ	Ρ Α	...	Α
Τράγιλος	Ρ	Ρ Α	Α		
Φίλιπποι	...	...	...	Χ Ρ Α	Α
Μεθώνη	...	...	Α		
Πύδνα	...	...	Α		

- Ζ. Νομίσματα τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας.
 Η. Νομίσματα τῶν βασιλέων τῆς Παιονίας.
 Θ. Μακεδονία ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους.

	158—146	146—27	Αὐτοκρατορικά
Μακεδονία ἐν γένει	Ρ Χ	...	Χ
Μακεδονία Πρώτη	Ρ		
» Δευτέρα	Ρ		
» Τετάρτη		Χ	
Ἀμφαξιτίς	Ρ Χ		
Ἀμφίπολις	...	Χ	Χ
Βέροια	...	...	Χ
Ἐδεσσα	...	...	Χ
Ἡράκλεια Σιντική	...	...	Χ
Πέλλα		Χ	Χ
Βοττιαῖοι	Ρ Χ		
Φίλα	...	Χ	
Διον	...	...	Χ
Σκοτοῦσσα	...	Χ	
Στόβοι	...	...	Χ
Θεσσαλονίκη		Χ	Χ

II. ΘΡΑΚΗ

I. Αἱ Ἑλληνικαί, κλπ. πόλεις τῆς Νοτίου Θράκης.

	Πρὸ τοῦ 480	480—424	424—400	400—350	350—197	Μετὰ τὸ 197
Αἶνος	...	...	Ρ	Χ Ρ Χ	...	Χ
Μαρώνεια	Ρ	Ρ	Ρ	Χ Ρ Χ	...	Ρ Χ
Φύταιον	...	...	Ρ			
Δίκαια	Ρ	Ρ				
Ἀβδηρα	Ρ	Ρ	Ρ	Ρ Χ		
Τριη...	...	...	Ρ			
Κύψελα	...	...	...	Χ		

Κ. Ἡ Θρακικὴ Χερσόνησος.

	Πρὸ 480.	480-400	400-350	350-280	280-197	197-27	Αὐτοκρατο- ρικά
Χερσόνησος	Ρ	Ρ	Ρ Χ				
Αἰγὸς ποταμοὶ	...	Ρ	Χ				
Ἀγαθόπολις	...	...	...	Χ			
Ἀλωπεκόννησ.	...	...	Χ	Χ			
Καρδία	...	...	Χ				
Λυσιμάχεια	...	...	...	...	Χ		
Κοῖλα	...	...	...	...	...	...	Χ
Κριθώτη	...	...	Χ				
Ἐλαιοῦς	...	...	...	Χ			
Μάδυτος	...	...	Χ				
Σηστὸς	...	...	Χ	...	...	Χ	Χ

Λ. Αἱ νῆσοι τῆς Θρακικῆς θαλάσσης.

	Πρὸ 480.	480-411	411-350	350-280	280-146	146-27	Αὐτοκρατο- ρικά.
Θάσος	Ρ	Ρ	Χ Ρ Χ	...	Ρ Χ	Ρ Χ	Χ
Σαμοθράκη	...	...	...	Ρ Χ	...	Χ	
Ἰμβρος	...	...	...	Χ	...	...	Χ
Ἡφαιστία ἐν Λήμνῳ	...	...	...	Χ	Χ	...	Χ

Μ. Ἡ Εὐρωπαϊκὴ παραλία τῆς Προποντίδος.

	Πρὸ 480.	480-400	400-350	350-280	280-(;)	(;) -27	Αὐτοκρατορικά
Βισάνθη	...	...	...	...	Χ		
Βυζάντιον	...	...	Ρ	Ρ Χ	Ρ Χ	Χ	Χ
Πέρινθος	...	...	...	Χ	...	...	Χ
Σηλυμβρία	Ρ	Ρ					
Ὀδρύσαι	...	...	...	...	Χ		

Ν. Ἡ Δυτική παραλία τοῦ Εὐξείνου καὶ αἱ Ἐπαρχίαι τοῦ Δου-
νάβεως.

	Πρὸ τοῦ 400	400-350	350-280	280-27	Αὐτοκρατο- ρικά
Ὀλβία	...	...	Χ Ρ Α	Ρ Α	Α
Τύρα	...	...	Ρ Α	...	Α
ΔΑΚΙΑ(ἐπαρχία)	...	...	...	...	Α
Οὐϊμινάκιον	...	...	...	...	Α
Καλλατία	...	...	Ρ Α	Α	Α
Διονυσόπολις	...	...	...	...	Α
Ἰστρος	...	...	Ρ Α	...	Α
Μαρκιανόπολις	...	...	...	...	Α
Νικόπολις πρὸς Ἰστρον	...	...	...	...	Α
Τόμοι	...	...	...	Α	Α
Ὀδησσός	...	...	...	Ρ Α	Α
Ἀγχίαλος	...	...	...	...	Α
Ἀπολλωνία	Ρ	...	...	...	Α
Μεσημβρία	Ρ	Ρ Α	...	Α	Α

Ξ. Ἡ Ταυρική Χερσόνησος.

	400-350	350-300	Μετὰ τὸ 300	Αὐτοκρατορικά
Κερκίνη	...	...	Α	
Χερσόνησος	Α	Ρ Α	Ρ Α	Α
Νυμφαῖον	Ρ			
Παντικάπαιον	Χ Ρ Α	Ρ Α	Ρ Α	

Ο. Βασιλεῖς καὶ δυνάσται τῆς Θράκης.

Π. Μεσόγειοι πόλεις τῆς Θράκης

Βιζύη	}	Α αὐτοκρατορικῶν χρόνων.
Δεοῦλτον		
Ἀδριανόπολις		
Νικόπολις πρὸς Μέστω		
Παυταλία		
Φιλιππόπολις		
Πλωτινόπολις		
Σερδική		
Τόπειρος	}	
Τραϊανόπολις		

Ρ. Βασιλεῖς τῶν Σκυθῶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ, ΘΡΑΚΗΣ, ΚΛΠ.

Πλὴν τῶν πολυαριθμῶν εἰδικῶν μονογραφιῶν περὶ τῶν νομισμάτων διαφόρων Μακεδονικῶν καὶ Θρακικῶν πόλεων καὶ βασιλέων, ὡς δύναται τις νὰ εὔρη ἐν τοῖς τόμοις τοῦ Numismatic Chronicle, τῆς Revue Numismatique, τῆς Zeitschrift für Numismatik καὶ ἄλλων περιοδικῶν, τὰ ἐξῆς εἶνε τινὰ τῶν σπουδαιοτέρων ἐξ ὧσιν δύναται νὰ συμβουλευθῇ ὁ σπουδάζων περὶ τὰ νομίσματα τῆς βορείου Ἑλλάδος.

B. V. Head and P. Gardner, *British Museum Catalogue of Greek Coins, Thrace*, 1877 (μετὰ ξυλογραφημάτων).

B. V. Head, *British Museum Catalogue of Greek Coins, Macedon*, 1879 (μετὰ ξυλογραφημάτων καὶ γεωγραφικοῦ χάρτου).

Cousinéry (E. M.), *Voyage dans la Macédoine*. Paris, 1831.

Leake (W. M.), *Northern Greece*, τομ. III. London, 1835.

Desdevizes du Désert (Th.), *Géographie ancienne de la Macédoine*. Paris, 1862.

Duchesne et Bayet, *Archives des Missions scientifiques et littéraires*. Σειρ. III. Τόμ. III.

Heuzey (L.), *Mission archéologique de Macédoine*. 1864-76.

Brandis (J.), *Münz - Mass - und Gewichtswesen*. Παράρτημα σελ. 517-548 καὶ 575-584. Berlin, 1866.

Bompois (F.), *Examen chronologique des Monnaies frappées par la Communauté des Macédoniens*. Paris 1876.

Von Gutschmid (A.), *Die Makedonische Anagraphe*.

Müller (L.), *Numismatique d' Alexandre le Grand*. Copenhagen, 1855.

Müller (L.), *Die Münzen des thrakischen Königs Lysimachus*. Copenhagen, 1858.

Imhoof-Blumer (E.), *Monnaies grecques*, σελ. 38-131. Paris καὶ Leipzig, 1883.

Imhoof-Blumer (E.), *Poträtköpfe auf antiken Münzen*, σελ. 13-20. Leipzig, 1885.

Koehne (B.), *Description du Musée Kotchoubey*, 2 τόμοι. St. Petersburg, 1857.

Συμφώνως πρὸς τὴν ἀνωτέρω κατάταξιν προβαίνομεν νῦν εἰς λεπτομερῇ περιγραφὴν τῶν νομισμάτων τῶν διαφόρων Μακεδονικῶν καὶ Θρακικῶν χωρῶν.

Α'. Η. ΠΑΓΓΑΙΑ ΧΩΡΑ

Ἡ ὀρεινὴ αὕτη χώρα κατῴκειτο ὑπὸ ἀξέστων φυλῶν, κύριον ἔργων ἔχουσῶν τὴν ὄρυξιν τῶν μεταλλείων ἀργύρου καὶ χρυσοῦ, ὧν ἀφθονία ἦν ἐν τοῖς λόφοις. Φυσικὸν δὲ εἶνε, ὅτι παρὰ πληθυσμῷ κύριον ἔργον ἔχοντι τὸ ἐμπόριον τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου πολὺ ταχύτερον εἰσῆχθη ἢ χρῆσις τοῦ νομίσματος ἢ παρὰ γεωργικοῖς ἢ ποιμενικοῖς λαοῖς.

Τὰ ἀρχαιότερα Θρακομακεδονικὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ ἀρχαιοτέρου ἡμίσεος τῆς Γ'. π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Ὁμοιάζουσι δὲ τὰ μέγιστα κατὰ τεχνотροπίαν καὶ τύπους πρὸς τὰ νομίσματα τῆς νήσου Θάσου.

Κατὰ σταθμὸν τὰ μεγαλύτερα κλάσματα εἶνε ὀκτάδραχμα τοῦ Φοινικικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος τοῦ γεννηθέντος ἴσως ἐκ τῆς

σπουδαίας πόλεως τῶν Ἀβδήρων. Ἐν τούτοις οἱ στατῆρες ἀκολουθοῦσιν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τὸν βαβυλωνιακὸν σταθμητικὸν κανόνα τῶν νομισμάτων τῆς Θάσου, περὶ τῆς προελεύσεως τοῦ ὁποίου ἴδε τὴν Εἰσαγωγὴν. Τὸ μόνον δὲ γνωστὸν χρυσοῦν νόμισμα εἶνε ἀνεπίγραφον, δύναται ὅμως νὰ ἀποδοθῇ κατ' εἰκασίαν εἰς τοὺς Ὀρρεσκίους. Εἶνε δὲ τοῦτο Φωκαϊκοῦ σταθμητικοῦ κανόνος.

Ὀρρέσκιοι. Ὁ Leake (*Northern Greece*, III. σελ. 243) φρονεῖ, ὅτι ὁ λαὸς οὗτος εἶνε ὁ αὐτὸς πρὸς τοὺς Σάτρας, στενῶς συνδεόμενος πρὸς τοὺς Βεσσούς, ἥτοι ἱερεῖς τοῦ μαντικοῦ ναοῦ τοῦ Θρακικοῦ Βάκχου ἐπὶ τοῦ Παγγαίου ὄρους, ἔνθα πιθανῶς ἐκόπησαν τὰ νομίσματα.

ΧΡΥΣΟΣ Η ΗΛΕΚΡΟΝ. Ἐκτὴ ἑκατονταετηρὶς π. Χ.

Κένταυρος φέρων εἰς χεῖρας γυναῖκα. Ἐγκοιλὸν βαθύ τετράγωνον εἰς τέσσαρα διηρημένον Φ ἢ Ψ Ηλ. 252 κ.

ΑΡΓΥΡΟΣ. Πρὸ τοῦ 480 π. Χ.

Ἐπιγρ. ΟΡΡΕΣΚΙΟΝ, ΟΡΡΗΣΚΙΟΝ, ΩΡΗΣΚΙΟΝ, ΩΡΗΣΚΙΩΝ, κ.λ.π.

Ἀνὴρ γυμνός, μετὰ δύο δοράτων, ἐλαύνων δύο βόας. Τετράγωνον ἐγκοιλὸν εἰς τέσσαρα διηρημένον (Πίναξ Γ'. 7). Φ ὀκτάδραχμ. (Φοινικικόν) 440 κ.

Ἀνὴρ κρατῶν ἐκ τοῦ χαλινοῦ ἵππον ἀνορθούμενον. Ὁμοίως (Ἐνίοτε διηρημένον διαγωνίως). Φ στατ. (Βαβυλωνιακός) 150 κ.
[B. M. Cat. Mac. σελ. 146].

Κένταυρος φέρων νύμφην. Ὁμοίως. Φ 157. 8 κ.
(Ἴδε ὡσαύτως Imhoof, *Mon. Gr.* σελ. 85).

... **ναῖοι.** Ἐπειδὴ ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ νομίσματος τούτου διασώζεται ἀτελῶς, δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν αὐτὸ μόνον ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ τύπου καὶ τῆς κατασκευῆς αὐτοῦ, ἅτινα εἶνε ἀπαράλλακτα πρὸς τὰ τῶν νομισμάτων τῶν Ὀρρεσκίων.

Πρὸ τοῦ 480 π. Χ.

... ΝΑΙΩ Κένταυρος μετὰ νύμφης. Τετράγωνον ἐγκοιλὸν εἰς τέσσαρα διηρημένον. Φ στατήρ.
[B. M. Cat. Mac, σελ. 148].

Ζαιελέοι. Γνωστοὶ μόνον ἐκ τοῦ ἐπομένου νομίσματος.

Πρὸ τοῦ 480 π. Χ. περίπου

ΙΑΙΕΛΕΩΝ Κένταυρος μετὰ νύμφης.	Τετράγωνον ἔγκοilon εἰς τέσσαρα διηρημένον. (Πίναξ ΙΑ'. 1). . . Ρ Στατήρ.
---------------------------------	--

Νεάπολις, ἡ νῦν Καβάλα, ἔκειτο ἐπὶ τῆς ἀκτῆς εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Παγγαίου ὄρους, ἀπέναντι δὲ τῆς Θάσου. Ἐμπορικῶς πρέπει νὰ ᾔτο πόλις ἀρκετῆς σπουδαιότητος ἕνεκα τῆς θέσεως αὐτῆς ἐπὶ τοῦ μόνου σημείου ἐνθα ἡ μεγάλη διὰ μέσου τῆς Θράκης στρατιωτικὴ λεωφόρος ἐπλησίαζε τὴν θάλασσαν. Πιθανῶς ᾔτο ἀρχικῶς ἀποικία τῶν Θασίων, κατόπιν δὲ φόρου ὑποτελὲς τοῖς Ἀθηναίοις καὶ ἐν μέρει ὑπὸ Ἀθηναίων κατεχομένη, οἷτινες ἐκαρποῦντο μεγάλας ὠφελείας ἐκ τῶν παρακειμένων μεταλλείων τοῦ Παγγαίου. Τὰ ἀργυρᾶ αὐτῆς νομίσματα ἄρχονται πρὸ τοῦ 500. π. Χ. καὶ ἐξακολουθοῦσιν ἐν ἀδιακόπῃ σειρᾷ μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Φιλίππου, παρουσιάζοντα μεγάλην ὁμοιότητα κατὰ σταθμὸν καὶ κατασκευὴν πρὸς τὰ νομίσματα τῆς Θάσου. Τὸ γοργόνιον ὡς νομισματικὸς τύπος εἶνε πιθανῶς Εὐβοικῆς προελεύσεως.

Περὶ τὰ 500-411 π. Χ.

Γοργόνιον. (Πίναξ ΙΑ'. 2).	Τετράγωνον ἔγκοilon. Ρ Στατ. 150 κ. Ρ Τρίτη 55 κ.
----------------------------	--

Περὶ τὰ 411-350 π. Χ.

Περὶ τὰ 411 π. Χ. ὁ φοινικικὸς σταθμητικὸς κανὼν ὑπεσκέλισε ἐν Θάσῳ τὸν βαβυλωνιακόν. Ἡ αὐτὴ μεταβολὴ παρατηρεῖται καὶ ἐν Νεαπόλει.

Γοργόνιον.

[B. M. Guide, Πίν. XXI, 12].

ΝΕΟΓ Κεφαλὴ Ἀφροδίτης (;) ἀνα- δεδεμένη διὰ στεφάνου ἢ πλα- τείας ταινίας	
Ρ Δραχμὴ (Φοινικικὴ) 58 κ.	
Ρ Ἡμιδραχμ. 29 κ.	
Α Μέγεθ. 45	

Περὶ τῆς κεφαλῆς τῆς ὀπισθίας ὀψεως τοῦ νομίσματος ἴδε Imhoof, *Monn. Gr.*, σελ. 84.

Ἰεῶν, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Στρυμόνος, οὕσα ὡς φαίνεται, κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους εὐτυχῆς λιμῆν, ἐπεσκιάσθη ὅμως κατόπιν ἐν ἔτει 437 π. Χ. ὑπὸ τῆς παρακειμένης αὐτῇ γείτονος Ἀμφιπόλεως. Ἡ ἀπόδοσις εἰς τὴν πόλιν ταύτην τῶν φερόντων τύπον χηνὸς ἢ νήσσης νομισμάτων ὀφείλεται εἰς τὴν συχνὴν αὐτῶν ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ ἀνακάλυψιν. Εἶνε δὲ ἀμφίβολον ἂν τὸ πτηνὸν τοῦτο εἶνε ἐνταῦθα ἐμβλημα τοῦ Ἀπόλλωνος ὡς ὁ κύκνος. Ὑδροχαρῇ πτηνὰ πολυάριθμα λέγεται ὅτι μέχρι τοῦδε συχνάζουσι τὰς ὄχθας καὶ τὰ ἔλη τῆς Κερκινίτιδος λίμνης καὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Στρυμόνος. Τὰ γράμματα Θ, Λ, Α, Η καὶ Ν, ἅτινα ἀπαντῶσιν ἐπὶ τῶν μικρῶν τούτων νομισμάτων, δυνατὸν νὰ ἐνδεικνύωσιν, ὅτι πρόκειται περὶ συμμαχικοῦ νομίσματος, οὗ ἢ Ἰεῶν ἦτο ἐν μόνον τῶν νομισματοκοπειῶν.

Περὶ τὰ 500-437 π. Χ.

Χῆν στρέφουσα τὴν κεφαλὴν ἐν τῷ πεδίῳ, σάυρα.	Τετράγωνον ἐγκοιλόν. Ηλ. Ἐκτὴ 40 κ.
Ὅμοιος, ἄνευ σαύρας.	» » Ηλ. Ἡμίεκτ. 20 κ.
Μία ἢ δύο χῆνες, συνήθως ὑπὸ σαύρας συνοδευόμεναι, συχνὰ δὲ μετὰ γραμμάτων ἐν τῷ πεδίῳ.	» » ρ 69 κ. ρ 20 - 13 κ. ρ 10 κ. ρ 6 κ.
[B.M. <i>Cat. Mac.</i> σελ. 72 κ. ἐξ.]	

B. ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΒΑΒΥΛΩΝΙΑΚΟῦ ΣΤΑΘΜΗΤΙΚΟῦ ΚΑΝΟΝΟΣ
ΕΝ Τῇ ΧΩΡᾷ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

Λήτη. Ἡ πόλις αὕτη ἔκειτο παρὰ τὴν ἑξοδὸν κοιλάδος φερούσης διὰ μέσου τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Δυσώρου, τῆς δεσποζούσης τῆς πεδιάδος τῆς Θέρμης, εἰς ἀπόστασιν πορείας δύο ὥρων πρὸς βορρᾶν τῆς θέσεως ταύτης (*Archives des Missions scientifiques et littéraires*. Σειρ. III τόμ. III. σελ. 276 κ. ἐξ.). Ἡ πλουσία νομισματοκοπία πόλεως τόσον ὀλίγον ἱστορικῶς γνωστῆς ὡς εἶνε ἡ Λήτη, δυνατὸν νὰ ἐξηγηθῇ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι κατεῖχε θέσιν

δεσπόζουσιν τῆς ὁδοῦ μεταξύ τῆς Παγγαίας χώρας καὶ τῶν ἀργυρωρυχείων ἀφ' ἑνὸς ('Hrood. V. 17), καὶ τῆς εὐφόρου πεδιάδος τῆς ἄνω Μακεδονίας ἀφ' ἑτέρου (ἴδε τὸν γεωγραφ. πίνακα ἐν B.M. Cat. Macedon).

Ἡ νομισματοκοπία τῆς Λήτης ὁμοιάζει μεγάλως, κατὰ τεχνολογίαν, κατασκευὴν καὶ σταθμόν, πρὸς τὰ νομίσματα τῶν Ὀρρεσκίων καὶ τῶν ἄλλων φυλῶν τοῦ Παγγαίου, καὶ διαφωτίζει σπουδαίως τὴν λατρείαν τῶν ἀγροίκων κατοίκων τῶν πρὸς Β. τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου ὁρέων. Ἄπαντες οἱ νομισματικοὶ τύποι ἀναφέρονται εἰς τὰς ὀργιαστικὰς ἱεροτελεστίας τὰς ἐθιζομένας ἐν τῇ λατρείᾳ τοῦ ὁρείου Βάκχου, τῇ γεννηθείσῃ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Σατρῶν ἢ Σατύρων. ('Hrood. VII. 111)

Γυμνὸς ἰθυφαλλικὸς Σειληνὸς μετὰ ποδῶν, ὠτίων καὶ οὐρᾶς ἵππου, συλλαμβάνων ἀπὸ τοῦ καρποῦ τῆς χειρὸς γυναῖκα ἐνδεδυμένην χιτῶνα μακρὸν ἄνευ χειρῶν μετὰ διπλοῖδος δέ. Ἐν τῷ πεδίῳ σφαιρίδια.

Σάτυρος ὀκλάζων καὶ δεφόμενος.

[B. M. Cat. Mac. σελ. 80].

Ἐγκοιλὸν τετράγωνον διηρημένον εἰς τέσσαρα τριγωνικὰ μέρη (Πίναξ ΙΑ'. 3).

Ρ Στατήρ, 154 κ. Ἡμιστάτηρες, 77 κ.

Ἐγκοιλὸν τετράγωνον Ρ 19 κ. (= 1 1/2 ὀβολ.)

Περὶ τὰ 500-480 π. Χ. Πλατιντέρα κατασκευή.

Ἐπιγρ. ΛΕΤΑΙΟΝ (ἐπ' ἀριστερά), σπανίως ἀναγινωσκόμενον.

Τύποι ὡς ἀνωτέρω. Ἐπὶ τῆς μεταγενεστέρας ταύτης σειρᾶς τὸ ἔγκοιλον τετράγωνον διαιρεῖται συνήθως εἰς τέσσαρα τετράγωνα μέρη.

Ὅτε Ἀλέξανδρος ὁ πρῶτος ἐγένετο κύριος τῆς χώρας ταύτης φαίνεται ὅτι ὠκοιοποιήθη τὸ δικαίωμα τοῦ κόπτειν νόμισμα, ἐπειδὴ οὐδὲν τῶν νομισμάτων τῆς Λήτης δύναται νὰ ἀποδοθῇ εἰς ἐποχὴν μεταγενεστέραν τοῦ 480 π. Χ.

Περὶ τοῦ τύπου ἴδε Imhoof, Mon. Gr. σελ. 81.

Αἰγαί (βραδύτερον Ἐδεσσα). Ἡ παλαιὰ πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου τῆς Μακεδονίας καὶ τὸ νεκροταφεῖον τῶν βασιλέων αὐτῆς.

Τὰ εἰς αὐτὴν ἀποδιδόμενα παλαιὰ ἀργυρᾶ νομίσματα, ἀνακαλοῦσιν εἰς τὴν μνήμην διὰ τοῦ τύπου τῆς γονατιζούσης αἰγός, τὸν μῦθον περὶ τοῦ ἰδρυτοῦ αὐτῆς Καράνου, ἀδελφοῦ Φεΐδωνος, βασιλέως τοῦ Ἀργούς, λαβόντος τὸν χρησμὸν νὰ ζητήσῃ κράτος τῇ ὁδηγίᾳ αἰγῶν. Πρὸς βλ. παρομοίαν παράδοσιν περὶ Περδίκκα τοῦ Α'. (Ἡροδότ. VIII, 137).

Ὁ σταθμητικὸς κανὼν τῶν ἀρχαιοτάτων νομισμάτων τῶν Αἰγῶν εἶνε Βαβυλωνιακός, ὅστις πρέπει νὰ εἰσεχώρησεν εἰς τὰ ὀρεινὰ μέρη τῆς Μακεδονίας διὰ μέσου τῆς κοιλάδος τοῦ Λυδίου διὰ τῆς Λήτης καὶ τῶν Ἰχνῶν (ἶδε τὸν χάρτην ἐν *B. M. Cat. Mac.*).

Περὶ τὰ 500-480 π. Χ.

Τράγος γονατίζων, στρεφόμενος.	Τετράγωνον ἔγκοilon εἰς τέσσαρα διηρημένον. (<i>Πίναξ ΙΑ'</i> 4).
Ὑπεράνω αὐτοῦ γράμματα διάφορα.	Α Στατήρες, 150 κ. Α Νομισμάτια 16 κ.

Ἴδε ὡσαύτως νομίσματα τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων ἐπιγεγραμμένα ΕΔΕΞΑΙΩΝ (ἶδε Ἑδεσσαν, κατωτέρω ἐν κεφάλ. Θ').

Ἰχναε, πόλις τῆς Μακεδονίας, κειμένη μεταξὺ τοῦ Ἀξιοῦ καὶ Λυδίου οὐχὶ μακρὰν τῆς Πέλλης. Ὁ Ἡρόδοτος (VII, 123) μνημονεύει αὐτῆς ὡς μιᾶς τῶν πόλεων ἐκείνων, ἐν αἷς ἔσται ὁ στρατὸς τοῦ Ξέρξου, πρὶν ἢ προχωρήσῃ πρὸς νότον ἐν τῇ Ἑλλάδι.

Τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τῶν Ἰχνῶν ἀκολουθοῦσι τοὺς σταθμητικούς κανόνες τοῦ Παγγαίου (Βαβυλωνιακὸν καὶ Φοινικικόν). Οἱ ἐπὶ τῆς κυρίας ὀψεως τύποι παρήχθησαν ἐπίσης ἐκ τῶν τύπων τῶν νομισμάτων τῶν Ὀρρεσκίων. Τὰ δύο ταῦτα γεγονότα δεικνύουσι ποῦ ἤρξατο ἡ ἀρχαιοτάτη νομισματοκοπία τῆς Μακεδονίας.

Περὶ τὰ 480 π. Χ.

ΙΨΝΑΙΩΝ ἀνὴρ γυμνὸς βαδίζων μεταξὺ δύο βοῶν, ὧν τὸν ἕτερον κρατεῖ ἐκ τοῦ τραχήλου.	Τροχὸς ἐν ἔγκοιλῳ τετραγώνῳ (<i>Πίναξ ΙΣ'</i> 1) Α Ὀκτάδρ. (Φοινικικόν), 430 κ.
Ι+ΝΑΙΩΝ ἢ Ι+ΝΑΟΝ (ἐπ' ἀριστερά). Πολεμιστὴς συγκρατῶν ἵππον ἀνορθούμενον,	Τροχὸς (Imhoof, <i>Mon. Gr.</i> , Πιν. C. 18, καὶ <i>B. M. Cat. Mac.</i> σελ. 76). Α Στατήρ (Βαβυλωνιακός), 142 κ.

Τυντενοί. Τόπος ἄγνωστος.

Περὶ τὰ 480 π. Χ.

ΤΥΝΤΕΝΟΝ Ἀνὴρ συγκατῶν ἵπ-
πον ἀνορθούμενον.
(Zeit. f. Num., III. Pl. II. 1.)

Τροχὸς μετ' ἄξονος διασταυρουμέ-
νου ὑπὸ δύο διαγωνίων κνημῶν,
ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ. . . .
Ρ Στατήρ, ὀλκὴ 144 κ.

Εἶνε γνωστὸν καὶ ἕτερον κομμάτιον ἀνεπίγραφον, φέρον δὲ τὸ
σύμβολον ☸. Τὰ νομίσματα ταῦτα δύνανται τις νὰ παραβάλλῃ πρὸς
τὰ τῶν Ἰχθῶν, πλησίον τῶν ὁποίων δυνατόν νὰ ἐκόπησαν (ἴδε
Imhoof, Mon. Gr. σ. 78).

Γ'. ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΘΡΑΚΟΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΦΥΛΩΝ
ΕΝ Τῇ ΒΙΣΑΛΤΙΚῇ ΧΩΡᾷ. ΦΟΙΝΙΚΙΚΟΥ ΚΑΝΟΝΟΣ

ΒΙΣΑΛΤΑΙ. Ἡ φυλὴ αὕτη κατεῖχε τὴν πρὸς δυσμὰς τοῦ Στρυ-
μόνος χώραν μετὰ τῶν μεταλλοφόρων ὀρέων, ἅτινα χωρίζουσι τὴν
πεδιάδα τοῦ Στρυμόνος ἀπὸ τῆς Μυγδονίας. Τὰ δὲ νομίσματα τοῦ
λαοῦ τούτου ἀκολουθοῦσι τὸν Φοινικικὸν σταθμητικὸν κανόνα. Καὶ
ὅταν μὲν εἶνε ἐνεπίγραφα, παρουσιάζουσιν ἡμῖν διαφόρους ἐπιγρα-
φικοὺς ἰδιασμοὺς οἳ τοὺς C καὶ < ἀντὶ B, L καὶ L ἀντὶ A, κλπ.
Ὅταν δ' εἶνε ἀνεπίγραφα, δὲν δύνανται νὰ διακριθῶσιν ἀπὸ τῶν
νομισμάτων Ἀλεξάνδρου τοῦ A' τῆς Μακεδονίας, ὅστις μετὰ τὴν
ἀποχώρησιν τῶν Περσῶν ἐκτήσατο τὸ ὅλον τῆς χώρας τῶν Βι-
σαλτῶν μέχρι τοῦ Στρυμόνος, μετὰ τῶν πλουσιῶν αὐτῆς μεταλ-
λείων, καὶ παρεδέχθη συγχρόνως τὸ Βισαλτικὸν νόμισμα, θέτων
ἐπ' αὐτοῦ τὸ ἴδιον αὐτοῦ ὄνομα.

Περὶ τὰ 500-480 π. Χ.

Ἐπιγρ. ΒΙΣΑΛΤΙΚΟΞ, ΒΙΣΑΛΤΙΚΩΝ, <ΙΞΕΡ, ΒΙΣΑΛΤΙΚΟΝ, κ. λ. π.

Ὀπλίτης γυμνὸς κρατῶν δύο δόρατα
καὶ φέρων καυσίαν, ἱστάμενος δὲ
πλησίον ἵππου.

Τετράγωνον ἐγκοῖλον εἰς τέσσαρα
διηρημένον. (Πίναξ ΙΣ'. 2).

Ρ Ὀκτάδραχμον, 448 κ.

Ρ Δραχμή, 79 — 60 κ.

Ἴππεὺς μετὰ δύο δοράτων, χλαμύ-
δος καὶ καυσίας.

Ὁμοίως. Ρ Τετράδραχμον, 224 κ.

Ρ Τετρώβολον, 37 κ.

Μώσσης. Βασιλεὺς τῶν Βισαλτῶν, περὶ τὰ 500-480. π. Χ.
Γνωστὸς δὲ μόνον ἐκ τῶν νομισμάτων αὐτοῦ.

Ὅπλίτης παρὰ ἵππον, ὡς ἀνωτέρω. | ΜΟΣΞΕΩ ἢ ΜΩΞΞΕΟ ἐν τετρα-
(B. M. Cat. Mac. σελ. 143). | γώνῳ. Ρ Δραχμὰ καὶ τετρώβολα.

Δημήτριος. Περί τὰ 450 π. Χ.

Κεφαλὴ ἀνδρὸς μετὰ ταινίας, ἐν ἐγ- | ΔΗΜΗΤΡΙΟ Ἴππος βαδίζων . . .
κοίλῳ τετραγώνῳ. | (Hunter, Πίν. XXV. 7) Ρ 67·2.

Βασταρεὺς. Περί τὰ 350 π. Χ.

Περικεφαλαία λοφοφόρος.

ΒΑΣΤΑΡΕΟΣ Ταῦρος κυρίστων.
Ρ Τετράδρ. 196 κ.

Muret (*Bullet. Corr. Hell.* v. 330). Six (*Ann. de Num.* 1883
σελ. 12).

ΟΡΡΕΣΚΙ Ι. Ἴδε ἀνωτέρω σελ. 261.

ΗΔΩΝΟΙ. Ἡ Θρακικὴ αὕτη φυλὴ κατεῖχεν ἐν τοῖς ἱστορικοῖς
χρόνοις τὰ πρὸς τὸν ἄνω Στρυμόνα μέρη, πρὸς ἀνατολὰς τῆς Κερ-
κιννίτιδος λίμνης. Τὸ κύριον αὐτῶν κέντρον ἦτο ἡ πόλις Μύρκινος.

Γέτας, βασιλεὺς τῶν Ἡδωνέων, περὶ τὰ 500 π. Χ.

Ἀνὴρ γυμνὸς ἐλαύνων δύο βόας.
(B. M. Cat. Mac. σελ. 144).

ΓΕΤΑ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΗΔΩΝΑΝ γε-
γραμμένον περὶ τετράγωνον ἐγκοι-
λον, ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ ὁποίου
ἀνάγλυφον τετράγωνον εἰς τέσ-
σαρα διηρημένον.
Ρ Ὀκτάδρ. 457·8 κ.

Ὅμοίως (Πίναξ ΙΓ'. 3).

ΓΕΤΑΣ ΗΔΩΝΕΟΝ ΒΑΣΙΛΕΥΣ.
Ὅμοίως. Ρ Ὀκτάδρ. 417·8 κ.

Τὰ δύο ταῦτα νομίσματα εὐρέθησαν ὁμοῦ ἐν τῷ Τίγρητι, ὅπου
δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι μετεκομίσθησαν ὑπὸ τῶν Περσῶν,
ὧν οἱ Βισάλται ἦσαν φόρου ὑπήκοοι. Τρίτον δὲ κομμάτιον ἐν τῇ
συλλογῇ τοῦ βαρῶνου L. de Hirsch, φέρει ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψευς
ἐν τῷ ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ τροχὸν τετράκνημον. Ὀλκὴ 448 κ.

ΟΔΟΜΑΝΤΟΙ (·). Ὁ Ἡρόδοτος (V. 16) μαρτυρεῖ, ὅτι οἱ Ὀδόμαν-
τοι ἦσαν μία τῶν ἐργαζομένων τὰ μεταλλεῖα τῆς τοῦ Παγγαίου
χώρας φυλῶν, ὅτε ὁ Ξέρξης ἐβάδιζε δι' αὐτῆς. Δὲν ὑπάρχουσι

δὲ νομίσματα φέροντα τὸ ὄνομα τοῦ λαοῦ τούτου, δυνάμεθα ὅμως νὰ ἀποδώσωμεν αὐτῷ κατ' εἰκασίαν ἀριθμὸν τινὰ Θρακομακεδονικῶν νομισμάτων, ὁμοιαζόντων τὴν κατασκευὴν πρὸς τὰ τῶν γειτόνων φυλῶν, ἐνῷ διαφέρουσιν αὐτῶν κατὰ τύπον. Τινὰ ἐξ αὐτῶν φέρουσι τὰ ὀνόματα ἡγεμόνων ἢ βασιλέων — ΔΕΡΡΟΝΙΚΟΣ καὶ ΔΟΚΙΜΟΣ.

Δερρόνικος.

Πρὸ τοῦ 480 π. Χ

ΔΕΡΡΟ (ἐπ' ἀριστερά). Ἄνθρωπος κρατῶν κηρύκειον, ἐλαύνων δὲ ζευγὸς βοῶν

Τετράγωνον ἐγκοίλον εἰς τέσσαρα διηρημένον.

(*Rev. Arch.* 1866, Πίν. I. 6).

Ⓐ Δεκάδραχμον, 625 κ.

ΔΕΡΡΟΝΙΚΟΣ Ζευγὸς βοῶν.

Ὅμοιος Ⓐ Δεκάδραχμον, 536 κ.

(*Rev. Arch.* 1866. Πίν. I, 5).

Ἄνθρωπος πωγωνοφόρος ἐλαύνων ἄμαξαν ὑπὸ βοδὸς συρομένην. Σύμβολον, κράνος.

Τρισκελὲς μετ' ἀνθεμίων εἰς τὰς γωνίας. (Πίναξ I. 6).

Ⓐ Δεκάδραχμον 624.3 κ.

Ἐπιγραφή δυσανάγνωστος. Ὅμοιος.

Πήγασος ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ.

(*B. M. Cat. Mac.* σελ. 151).

Ⓐ Δεκάδραχμ. (;), 495 κ.

Δόκιμος. Περὶ τὰ 450 π. Χ.

ΔΟΚΙ (ἐπ' ἀριστ.). Ταῦρος γονατίζων ἐπὶ ἐνὸς τῶν ποδῶν καὶ στρεφόμενος.

Κράνος ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ (ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 151)

Ⓐ Τετρώβολον 39-36 κ.

Ἀνεπίγραφον. Τύπος ὅμοιος.

Τροχός, οὗ ὁ ἄξων διασταυροῦται ὑπὸ δύο διαγωνίων κνημῶν.

Ⓐ Δραχμή.

Τοιούτων νομισμάτων, τὸ πλεῖστον ἀνεπιγράφων, ὑπάρχουσι πολλαὶ ποικιλίαι, ὡς πρὸς τὰς ὁποίας ὁ ἀναγνώστης δύναται νὰ συμβουλευθῇ τὸν *B. M. Cat. Mac.* σελ. XXIII καὶ 150, καὶ *Imhoof-Blumer, Mon. Gr.* σελ. 98 κ. ἐξ.

Θέρμη (ς) ἢ ὕστερον **Θέσσαλονίκη**. Ἡ κεντρικὴ θέσις τῆς πόλεως ταύτης ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου ἤγαγεν αὐτὴν ἀναγκαιῶς εἰς ἐπικοινωνίαν κατὰ θάλασσαν καὶ ξηρὰν πρὸς διαφό-

ρους πόλεις καὶ φυλάς μεταχειριζομένας νομίσματα διαφόρων σταθμητικῶν κανόνων ἤτοι Βαβυλωνιακοῦ, Εὐβοϊκοῦ καὶ Φοινικικοῦ. Ἐντούτοις δὲν εἶνε γνωστὰ νομίσματα δυνάμενα νὰ τῇ ἀποδοθῶσι μετὰ βεβαιότητος, ἂν καὶ δυνατόν πολλά ἀνεπίγραφα Μακεδονικὰ νομίσματα εὐρεθέντα ἐν Θεσσαλονίκῃ νὰ ἐκόπησαν ἐνταῦθα. Περὶ τινῶν ἐξ αὐτῶν ἴδε B. M. *Cat. Mac.* σελ. XXV καὶ 135. Τὰ μόνα νομίσματα, περὶ ὧν δύναται νὰ ῥηθῇ μετὰ πιθανότητος, ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὴν Θέρμην, εἶνε τὰ φέροντα Πήγασον ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως, τύπον ἰδίως ἐφαρμοζόμενον εἰς τὴν Θέρμην, ὑποτιθεμένου ὅτι αὕτη ἦτο Κορινθιακὴ ἀποικία.

Περὶ τὰ 480 π. Χ.

Πήγασος ἱστάμενος ἢ καλπάζων μετὰ Ἀβαθὲς ἐγκοῖλον τετράγωνον, συνήκυνός θηρευτικοῦ κάτωθι αὐτοῦ.

θως εἰς τέσσαρα διηρημένον.

[B. M. *Guide* Πίν. IV. 12, 13].

Ⓐ Τετραδρ., 213 κ.

Ἴδε ὡσαύτως Imhoof-Blumer (*Mon. Gr.* σελ. 105), ὅστις καίτοι παραδεχόμενος, ὅτι τὰ νομίσματα τὰ φέροντα τὸν Πήγασον εἶνε πιθανῶς τῆς Θέρμης, προτείνει ἐπιχειρήματα πρὸς ἀπόρριψιν τῆς ὑποθέσεως, καθ' ἣν πολλὰ ἄλλα νομίσματα φέροντα τὸ σύμβολον ⚡ ἢ Θ, καὶ τύπους διαφόρων Μακεδονικῶν πόλεων, θὰ ἐκόπησαν ὡσαύτως ἐν Θέρμῃ.

Ἴδε ὡσαύτως Θεσσαλονίκην. Κεφάλ. Θ'.

Δ. ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ.

Αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις αἱ κοσμοῦσαι τὰ παράλια τῆς Χαλκιδικῆς μετὰ τῶν τριῶν αὐτῆς πελωρίων χερσονήσων τῶν ἐπὶ μακρὸν εἰς τὴν θάλασσαν εἰσχωρουσῶν, ἐξεπήγασαν τὸ πλεῖστον ἐκ τῶν δύο ἐπιχειρηματικῶν Εὐβοϊκῶν πόλεων, Χαλκίδος καὶ Ἐρετρίας. Ἐκ τῆς Εὐβοίας οἱ ἀποικοὶ οὗτοι ἔφερον τὸν Εὐβοϊκὸν σταθμητικὸν κανόνα τοῦ ἀργύρου, τὸν ριζώσαντα σταθερῶς εἰς τὰς βορείας ταύτας χώρας καὶ ἐξακολουθήσαντα ἐν γενικῇ χρήσει μέχρι τοῦ τέλους τῆς Ε'. ἑκατονταετηρίδος, ὅτε, ὡς ἤδη θέλομεν ἰδεῖν, ὑπεσκελίσθη

ἐν ἀπάσαις σχεδὸν ταύταις ὑπὸ τοῦ Φοινικικοῦ ἢ Μακεδονικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος.

Ἀρχόμενοι ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν ἀκτῶν τῆς Χερσονήσου καὶ λαμβάνοντες τὰς πόλεις κατὰ σειρὰν ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, ἡ πρώτη ἣν εὐρίσκομεν ἔχουσιν νομίσματα εἶνε ἡ—

Ὁρθαγόρεια Ὁ Eckhel (II, 73), ἐπὶ τῇ βάσει ἀποσπασματός τινος τῆς συλλογῆς τῶν *Μικρῶν Γεωγράφων*, ταυτίζει τὴν Ὁρθαγόρειαν πρὸς τὰ ἐπὶ τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου Στάγειρα, (ἴδε ὁμῶς Πλινίου, IV, 11, 18). Κατὰ τεχνοτροπίαν καὶ σταθμὸν τὰ νομίσματα αὐτῆς ἀποτελοῦσιν ἐξαίρεσιν ὥς πρὸς τὰ τῶν ἄλλων Χαλκιδικῶν πόλεων, καὶ ἀναλογοῦσι πρὸς τὰ τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας ἀπὸ Ἀρχελάου μέχρι Περδίκκα τοῦ Δ΄. (413-359 π. X.) ὥς ἐπίσης πρὸς τὰ σύγχρονα νομίσματα τῶν Ἀβδήρων καὶ τῆς Μαρωνείας.

Περὶ τὰ 400-350 (;) π. X.

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος ἐν κατατομῇ.
(B. M. Cat., Mac., σελ. 88).

Ὁμοίως. Ἀντιπὸς κατὰ τὰ τρία
τέταρτα (ἔ. ἀ. σελ. 88).

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος (ἔ. ἀ. σελ. 89).

ΟΡΘΑΓΟΡΕΩΝ Κράνος μακεδονικὸν κατ' ἐνώπιον, οὗ ὑπέρεκειται ἀστὴρ. Ρ Στατὴρ Περσικός, 168 κ.

Ὁμοίως. . . . Ρ Τριῶβολ. 42 κ.

Ὁμοίως. . . . Α Μεγ. 5.

Ἀπολλωνία. Πρὸς νότον τῆς λίμνης Βόλβης ἐπὶ τῆς Ἐγνατίας ὁδοῦ.

Περὶ τὰ 400-350 (;) π. X.

Κεφαλὴ νεανικὴ κισσῷ ἐστεμμένη. | ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ Ἀμφορεὺς Α 1.

Ἀρναί, κειμένη κατὰ Θουκυδίδην (IV. 103) εἰς ἀπόστασιν δρόμου μιᾶς ἡμέρας πρὸς νότον τοῦ Αὐλῶνος καὶ Βρομίσκου. Τὸ μόνον γνωστὸν νόμισμα τῆς πόλεως ταύτης εἶνε τῶν χρόνων τῆς Χαλκιδικῆς συμμαχίας.

Περὶ τὰ 392-397 π. X. ἢ βραδύτερον

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος, δαφνοστεφής.
(B. M. Cat., Mac., σελ. 62).

ΑΡΝ Λύρα . . . Ρ Ὁβολὸς 9 κ.

Ἀκανθος, ἀρχαία ἀποικία τῆς Ἀνδρου κειμένη ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ ἐνοῦντος τὴν χειρσόνησον Ἀκτὴν πρὸς τὴν μεσόγειον τῆς Χαλκιδικῆς. Ἡρξάτο δὲ κόπτουσα πολυάριθμα ἀργυρᾶ νομίσματα περὶ τὸ 500 π. Χ. ἢ καὶ πρότερον. Μέχρι τῶν χρόνων τῆς ἐν ἔτει 424 π. Χ. ἐκστρατείας τοῦ Βρασίδου, ἐγένετο χρῆσις τοῦ Εὐβοικοῦ κανόνος, μετὰ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον τοῦ Φοινικικοῦ.

Νομίσματα Εὐβοικοῦ σταθμοῦ. Περὶ τὰ 500-424 π. Χ.

Λέων ἐπὶ τῆς ῥάχεως ταύρου σπαρσῶν αὐτὸν διὰ τῶν ὀδόντων καὶ ὀνύχων (Πίναξ ΙΑ'. 5).	Τετράγωνον ἔγκοilon εἰς τέσσαρα διηρημένον. Τὰ νεώτερα κομμάτια φέρουσι ΑΚΑΝΘΙΟΝ. Ρ Ττρδ. 270 κ.
---	---

Ὁ Ἡρόδοτος (VII, 125 κ. ἐ.) διηγεῖται, ὅτι ὅτε ὁ Ξέρξης ἐβάδιζεν ἐξ Ἀκάνθου εἰς Θέρμην, αἱ κάμηλοι αὐτοῦ προσεδιλήθησαν ὑπὸ λεόντων, κατόπιν δὲ διηγεῖται ὅτι ὅλαι αἱ πρὸς δυσμὰς τοῦ ποταμοῦ Νέστου βόρειαι αὗται χῶραι εἶχον πλῆθος λεόντων καὶ βοῶν ἀγρίων ὧν τὰ κέρατα ὑπερμεγέθη. Ἡ διαβεβαίωσις αὕτη, ἥς ἡ ἀκρίβεια ἡμφισθητήθη, ἐπιβεβαιοῦται λαμπρῶς διὰ τοῦ τύπου τῶν νομισμάτων τῆς Ἀκάνθου.

Προτεμὴ λέοντος ἢ σπανιώτερον ταύρου.	Τετράγωνον ἔγκοilon εἰς τέσσαρα διηρημένον. (B. M. Cat. Mac. σελ. 32) . . . Ρ Τετρώβολα.
---------------------------------------	---

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς	Ὅμοίως (αὐτ. σ. 33) Ρ Διώβολα.
Κεφαλὴ λέοντος μετὰ τοῦ τραχήλου.	Ὅμοίως (αὐτ. σ. 34) Ρ Ὀβολοί.

Νομίσματα Φοινικοῦ σταθμοῦ. Περὶ τὰ 424-400 π. Χ. ἢ βραδύτερον.

Ἡ ἀλλαγὴ τοῦ σταθμητικοῦ κανόνος, ἣτις συνέβη ὅτε ἡ Ἀκανθος προσετέθη εἰς τὴν Σπαρτιακὴν συμμαχίαν (424 π. Χ.), συνοδεύεται ὑπὸ καταφανοῦς ἀλλαγῆς τῆς τεχνοτροπίας οὔσης νῦν ἀπλουστεράς καὶ ὀλιγώτερον ζωηρᾶς.

Λέων συλλαμβάνων ταῦρον, συνήθως μετὰ ὀνομάτων ἀρχόντων, ΑΛΕΞΙΣ, ΑΛΕΞΙΟΣ, ΕΥΚ, ΟΝΟΜΑΣΤΟ, ΓΟ, κλπ.	ΑΚΑΝΘΙΟΝ περὶ τὰ ἄκρα ἔγκολου τετραγώνου, ἐν ᾧ γραμμικὸν τετράγωνον εἰς τέσσαρα διηρημένον . . . Ρ Τετράδρ. 224 κ. (Πίναξ ΙΑ'. 6.)
---	---

Προτομή ταύρου στροφομένου. Διά-
φορα σύμβολα καὶ γράμματα.

Τετράγωνον ἔγκοilon εἰς τέσσαρα
διηρημένον.

(B. M. Cat., Mac., σελ. 35)

Ρ Τετρώβολ. 37 κ.

Ρ Τριώβολ. 28 κ.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς ἔχουσα τὸ κράνος
ἐλαιοστεφές.

ΑΚΑΝ ἐντὸς τῶν τεσσάρων τετάρ-
των τοῦ τετραγώνου.

Ρ 1 1/2 Ὀβολ. 14 κ.

Περὶ τὰ 392-378 π. Χ. ἢ καὶ βραδύτερον.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.

(B. M. Cat., Mac., σελ. 36).

ΑΚΑΝΘΙΟΝ Λύρα ἐν ἔγκοιλω τε-
τραγώνῳ. . . . Ρ Ὀβολ. 9 κ.

Οἱ ὀβολοὶ οὗτοι εἶνε φανερώς σύγχρονοι τῶν ἐν Ὀλύμπῳ κοπέν-
των νομισμάτων τῆς Χαλκιδικῆς συμμαχίας, δυνάμεθα δὲ νὰ
συμπεράνωμεν ἐξ αὐτῶν, ὅτι ἡ Ἀκάνθος διετήρησε τὴν ἀνεξαρ-
τησίαν αὐτῆς ἀπέναντι τῆς Συμμαχίας.

ΧΑΛΚΟΣ

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῆς Ἀκάνθου εἰσὶ πάντα μεταγενέστερα
τοῦ 400 π. Χ.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς.

Ὁμοίως.

ΑΚΑΝ Τροχός. . . . Α 65

» Τετράγωνον γραμμικὸν εἰς
τέσσαρα διηρημένον Α 45

Οὐρανόπολις, κειμένη ἐπὶ τῆς χερσονήσου Ἀκτῆς, παρὰ τὴν
διώρυγα τοῦ Ξέρξου, ἐκτίσθη ὑπὸ Ἀλεξάρχου, ἀδελφοῦ τοῦ Κασ-
σάνδρου, περὶ οὗ λέγει ὁ Ἀθήναιος (III. 20), ὅτι ἐπενόησε νέαν
διάλεκτον πρὸς χρῆσιν τῶν πολιτῶν. Τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς
πόλεως ταύτης εἶνε τὰ μόνα ἐν Μακεδονίᾳ ἀκολουθοῦντα τὸν Φοι-
νικικὸν σταθμητικὸν κανόνα ἐν τοῖς μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον χρόνοις.
Περὶ τῶν τύπων, οὓς ἐνέπνευσεν αὐτὸ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως, ἴδε
Num. Chron. 1880, σελ. 58.

Ἥλιος, σελήνη καὶ ἀστέρες.

[Zeit. f. Num. V. Πιν. I, 2].

ΟΥΡΑΝΙΔΩΝ Ἀφροδίτη Οὐρανία
καθημένη ἐπὶ σφαίρας.

Ρ Τετράδρ. 209 κ.

Σφαῖρα ἀκτινοστεφής (ὁ ἥλιος). [B. M. Cat. Mac. σελ. 133]	ΟΥΡΑΝΙΔΩΝ Ὁμοίως Α Δίδρ. 107 κ.
Ὁ ἥλιος ὡς ἀστὴρ μετὰ ὀκτὼ ἀκτίνων.	ΟΥΡΑΝΙΔΩΝ ΠΟΛΕΩΞ Ὁμοίως. Α Δραχμή, 56 κ.
Ὁμοίως.	» » Ὁμοίως Α 65
Ἀστὴρ καὶ μηνίσκος (ἥλιος καὶ σε- λήνη).	» » » Α 5

Τερώνη ἢ Τορώνη, ἐπὶ τῆς Σιθωνίας χερσονήσου, μία τῶν ἀχμαιοτάτων Χαλκιδικῶν ἀποικιῶν. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ξέρξου ἦτο μία τῶν πόλεων τῶν προμηθευσασῶν πλοῖα καὶ ἄνδρας εἰς τὸν Περσικὸν στρατόν. Τὰ τετράδραχμα αὐτῆς εἶνε πιθανῶς πάντα ἀρχαιότερα τοῦ 480 π. Χ. Ἐκ τῆς περιόδου τῆς Ἀθηναϊκῆς ἡγεμονίας εἶνε γνωστὰ μόνον τετρώβολα.

Ἐν ἔτει 424 π. Χ. ἡ Τορώνη ἡνοῖξε τὰς πύλας αὐτῆς εἰς τὸν Βρασιῖδαν· ταχέως ὅμως κατόπιν ἀνεκτήθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων διὰ τοῦ Κλέωνος.

Ἐνταῦθα, ὡς ἀπανταχοῦ τῆς Χαλκιδικῆς, φαίνεται ὅτι περὶ τὰ 424 π. Χ. ὁ Φοινικὸς σταθμητικὸς κανὼν ἀντικατέστησε τὸν Εὐβοϊκόν· ἀλλὰ δὲν γνωρίζομεν νομίσματα τῆς Τορώνης μεταγενέστερα τοῦ 420 π. Χ. περίπου.

Εὐβοϊκὸς σταθμός. Περὶ τὰ 500-480 π. Χ.

ΤΕ, ΗΕ (;) ἢ ἀνευ ἐπιγραφῆς. Ἀμ- φορεύς ἐφ' οὗ μία ἢ καὶ πλείονες σταφυλαί.	Τετράγωνον ἔγκοιλον ἀβαθὲς εἰς τέσ- σαρα διηρημένον (Πίναξ ΙΣ'. 4). Α Τετράδρ. 270 κ.
Οἰνοχόη.	Ὁμοίως . . . Α Τετρώβολον.

Περὶ τὰ 480-424 π. Χ.

ΤΕ Οἰνοχόη	Ὁμοίως. Α Τετρώβολ.
Οἰνοχόη.	Προτομὴ αἰγὸς ἐν ἔγκοιλῳ τετρα- γώνῳ. Α Ἡμιώβολ.
	[Imhoof, <i>Mon. Gr.</i> , Πίν. C. 25].

Φοινικικὸς σταθμός. Περὶ τὰ 424-420 π. Χ.

Γυμνὸς Σάτυρος ἐμβλέπων εἰς οἰνο-
χόην.

[Imhoof, *Mon. Gr.* Πίν. C. 23].

ΤΕ Οἰνοχόη.

Πελαργὸς ἐμβάλλων τὸ ῥάμφος αὐ-
τοῦ εἰς οἰνοχόην.

[Imhoof, *Mon. Gr.*, Πίν. C. 24]

ΤΕ Αἰξ ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ ἢ
ΤΕΡΩΝΑΟΝ περὶ τετράγωνον εἰς
τέσσαρα διηρημένον. Ρ Τετρώβ.

Κ. αἰγὸς ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ Ρ' Οβ.

Τετράγωνον ἐγκοῖλον εἰς τέσσαρα
διηρημένον. Ρ Ἡμῖωβ.

Σερμύλη, παρὰ τὸν μύχον τοῦ Τορωναϊκοῦ κόλπου. Τὰ μόνᾳ
γνωστὰ νομίσματα τῆς πόλεως ταύτης εἶνε δύο ἀρχαῖκὰ τετρά-
δραχμα Εὐβοϊκοῦ σταθμητικοῦ κανόνος.

Περὶ τὰ 500 π. Χ.

ΞΕΡΜΥΛΙΚΟΝ Ἰππεὺς γυμνὸς μετὰ
δόρατος, καλπάζων. Τὸ ἐν τῷ
μουσεῖῳ τοῦ Βερολίνου νόμισμα
ἔχει καὶ κύνα κάτωθεν τοῦ ἵππου.

Τετράγωνον ἐγκοῖλον εἰς τέσσαρα
διηρημένον (Πίναξ ΙΑ'. 7) . .
Ρ Τετράδραχ.

Ὀλυνθος, εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Τορωναϊκοῦ κόλπου, ἀποικία
τῆς Χαλκίδος, καταληφθεῖσα κατόπιν ἐν τοῖς χρόνοις τῶν Περσι-
κῶν πολέμων ὑπὸ τῶν Βοττιαίων, ἀλλ' ἀποδοθεῖσα ἐν ἔτει 479
π. Χ. ὑπὸ τοῦ Ἀρταβάζου εἰς τοὺς Χαλκιεῖς. Τὸ ἀρχαιότατον
γνωστὸν αὐτῆς νόμισμα εἶνε Εὐβοϊκὸν τετράδραχμον σφαιροειδοῦς
κατασκευῆς.

Πρὸ τοῦ 500 π. Χ. περίπου.

Τέθριππον ἡρέμα χωροῦν μεθ' ἡνιό-
χου πωγωνοφόρου.

Ἐγκοῖλον τετράγωνον ἀνωμάλως διη-
ρημένον Ρ Τετράδραχ.

(*Num. Chron.* N. S. XVIII σελ. 85).

Περὶ τὰ 479-392 π. Χ.

Τέθριππον ἀγροικοτέρας ἢ τὸ προη-
γούμενον ἐργασίας. Ὑπεράνω μέ-
γας δίσκος.

Ἴππος ἀνορθούμενος ἢ ἰστάμενος παρὰ
κίονα (καμπτήρα ἵπποδρόμου).

[B. M., *Cat., Mac.* σελ. 87].

Προτομή ἵππου ἀνορθουμένου.

Ἀετὸς ἱπτάμενος ἐν τῷ κέντρῳ ἐγ-
κοίλου τετραγώνου.
(Πίναξ ΙΑ'. 8). Ρ Τετράδρ.

ΟΛΥΝ Ἀετὸς ἱπτάμενος κρατῶν
ὄφιν διὰ τοῦ ῥάμφους καὶ τῶν
ὀνύχων Ρ Τετρώβολ.

Ὅμοιως. Ρ Διώβολ.

Ἀγωνιστικοὶ τύποι, οἷον τὸ τέθριππον κλπ. ἀπαντῶσι σπανίως ἐξαιρέσει τῆς Σικελίας. Ὁ ἀετὸς καὶ ὄφεις, ὡς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Ἡλίδος, δυνατόν νὰ σημαίνει τὸν Ὀλύμπιον Δία, οὕτω δὲ νὰ ἀναφέρονται εἰς νίκας ἐν Ὀλυμπίᾳ, δυνατόν ὅμως νὰ θεωρηθῶσιν ὡς παράδειγμα ἀποικίας παραδεχομένης τὸν τύπον τοῦ νομίσματος τῆς μητροπόλεως αὐτῆς (Ἴδε Χαλκίδα Εὐβοίας).

Περὶ τὰ 392-379 π. Χ. καὶ βραδύτερον.

Ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ τάσσονται τὰ ὠραῖα συμμαχικὰ νομίσματα τοῦ Χαλκιδικικοῦ συνδέσμου τοῦ ἰδρυθέντος ἐν ἔτει 392 π. Χ. οὐτινος κέντρον ἦτο ἡ Ὀλυνθος. Τὸ μεγαλείτερον μέρος αὐτῶν ἐκόπη μεταξὺ τῆς ἰδρύσεως τῆς συμμαχίας καὶ τῆς ἐν ἔτει 379 π. Χ. καταλήψεως τῆς Ὀλύνθου ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων. Ἐν τούτοις εἶνε λίαν πιθανὴ ἡ ὑπόθεσις, ὅτι ἡ νομισματοκοπία ἐξηκολούθησε μέχρι οὗ ὁ Φίλιππος ἐκυρίευσε τὴν Χαλκιδικὴν ἐν ἔτει 358 π. Χ. Αἱ κεφαλὰὶ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων εἶνε ἀξιοσημεῖωτοι διὰ τὴν αὐστηρότητα καὶ καλλονὴν τῆς τεχνοτροπίας αὐτῶν.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής.
[B. M. Guide, Πίν. XXI, 9.]

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής.
(Πίναξ ΙΑ'. 9.)

ΟΛΥΝΘ[Ι Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος, δαφνοστεφής.
[B. M. Cat. Mac. σελ. 87.]

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος, δαφνοστεφής.

ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ Λύρα. Ἐνίστο μετ'
ὀνομάτων ἀρχόντων,
ΕΠΙ ΕΥΔΩΡΙΔΑ,
ΕΠΙ ΟΛΥΜΠΙΧΟΥ
Χ Στατήρες.

ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ Λύρα. Ἀρχοντες δὲ:
ΕΠΙ—ΑΡΙΣΤΩΝΟΣ, ΑΡΧΙ-
ΔΑΜΟ, ΑΣΚΛΗΠΙΟΔΩΡΟ καὶ
ΚΡΑ, ΕΥΔΩΡΙΔΑ, ΛΕΑΔΕΟΣ,
ΠΟΛΥΞΕΝΟΥ, ΣΤΡΑΤΩΝΟΣ,
κλπ. . . . Ρ Τετράδρ. 224 κ.
Ρ Τετρώβολ. 37 κ.

ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ Λύρα ἐν ἐγκοίλῳ τε-
τραγώνῳ Ρ Τετρώβολ.

ΧΑΛΚΙΔ Τρίπους . Ρ Ὁβολ.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής.	ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ Λύρα . . .	Α · 6
Ὁμοίως.	» Τρίπους . . .	Α · 45

Τετράδραχμον τοῦ ἐν Βερολίῳ Μουσείου καὶ ἕτερον ἐν Παριείοις ἔχουσιν σμικροῖς γράμμασι ΤΕΤ ὑπεράνω τῆς λύρας, πιθανῶς τὰ ἀρκτικά ὀνόματος τεχνίτου.

Ἀφυτις, ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς χερσονήσου Παλλήνης κειμένη· ἦτο δὲ περίφημος διὰ τὸν ἐν αὐτῇ ναὸν τοῦ Διὸς Ἀμμωνος (Πλουτ. *Λύσ.* 20, — Ξεν. *Λακων.* 18: Ἀφυτιαῖοι δὲ τιμῶσιν Ἀμμωνα οὐδὲν ἦσσαν ἢ οἱ Ἀμμώνιοι *Διεύων*). Ὅτε ἦτο φόρου ὑποτελῆς τοῖς Ἀθηναίοις, πρὸ τοῦ 424 π. Χ., δὲν ἔκοψε νομίσματα (*Corp. Inser. Att.* τόμ. I σελ. 227).

Περὶ τὰ 424-358 π. Χ.

Κεφαλή Διὸς Ἀμμωνος μετὰ κέρα- τος κριοῦ κατ' ἐνώπιον	ΑΦΥΤΑΙΩΝ Κάνθαρος . .	Α · 65
Ὁμοίως ἐν κατατομῇ.	[B. M. <i>Cat. Mac.</i> σελ. 61.]	
Ὁμοίως.	ΑΦΥ Δύο ἀετοὶ ἀντιμέτωποι.	Α · 65
	ΑΦΥ Εἰς ἀετός	Α · 55

Ὁ κάνθαρος ἀναφέρεται εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Διονύσου ἐν Ἀφύτει, ἐνθα κατὰ τὸν Ξενοφῶντα ὑπῆρχε ναὸς τοῦ θεοῦ τούτου.

Μετὰ τὸ 168 π. Χ.

Κεφαλή Διὸς Ἀμμωνος. [Ἴδε ὡσαύ- τως Imhoof, <i>Mon. Gr.</i> σελ. 64.]	ΑΦΥΤΑΙ Ἀετός ἢ δύο ἀετοὶ ἀντι- μέτωποι	Α · 8 — 6
--	---	-----------

Σκιώνη, ἐπὶ τῆς νοτίου ἀκτῆς τῆς Παλλήνης κειμένη, ἦτο πιθανῶς Εὐβοϊκῆς καταγωγῆς, καίτοι οἱ κάτοικοι ἀπέδιδον τὴν κτίσιν αὐτῆς εἰς τινὰ τῶν ἐκ Τροίας ἐπιστρεφόντων Ἀχαιῶν ἡρώων. Ἐν ἔτει 424 ἀπεσχίρτησε τῶν Ἀθηνῶν· δύο δ' ἔτη κατόπιν ἡλώθη καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἐσφάγησαν.

Περὶ τὰ 480-421 π. Χ.

Κεφαλή νεανικῆ ἀρχαίας μεταβατι- κῆς τεχνοτροπίας, ταινία ἀναδε- δεμένη.	ΞΚΙΟ (ἐπ ἀριστ.). Περικεφαλαία ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ	
	Ρ Εὐβοϊκὸν τετρώβολ.	

ΣΚΙΟΝ ;) (ἐπ'ἀριστ.). Προτομή λέοντος στρεφομένου.

Τετράγωνον ἔγκοilon ἀβαθὲς εἰς τέσσαρα διηρημένον. **Ρ** Εὐβ. τετρώβ. [B. M. Cat., Mac., σελ. 102].

Μετὰ τὸ 421 (;) π. Χ.

Κεφαλὴ νεανικὴ ταινία ἀναδεδεμένη.

ΣΚΙΩ Κράνος (Αὐτόθι σελ. 103).

Α ·8

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης.

ΣΚΙΩΝΑΙΩΝ Περιστεραὶ δύο **Α** ·7

Ὅμοιος.

ΣΚΙΩΝΑΙΩΝ ἢ ΣΚΙ Περιστερά.

Α ·6

Μένδη, ἀρχαία ἀποικία τῆς Ἑρετρίας, κειμένη ἐπὶ τῆς ΝΔ πλευρᾷ τοῦ Ποσειδίου ἀκρωτηρίου τῆς Παλλήνης. Οἱ τύποι τῶν νομισμάτων αὐτῆς ἀναφέρονται εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Διονύσου καὶ τοῦ συντρόφου του Σειληνοῦ. Ὁ οἶνος τῆς Μένδης ἦτο περίφημος, συχνὰ δ' ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων. Δυνατὸν νὰ ἀμφισβητηθῇ, ἂν ἐκόπησαν νομίσματα ἐν Μένδῃ μετὰ τὴν ἐν ἔτει 358 π. Χ. πρώτην ἄλωσιν αὐτῆς ὑπὸ Φιλίππου. Ἐνταῦθα, ὡς ἐν Ἀκάνθῳ κλπ., ὁ εὐβοϊκὸς σταθμητικὸς κανὼν ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ Φοινικικοῦ περὶ τὰ 424 π. Χ.

Περὶ τὰ 500-450 π. Χ.

ΜΙΝ, ΜΙΝΔΑΟΝ, ΜΙΝΔΑΙΟΝ ἢ ἀνευ ἐπιγραφῆς. Ὄνος ιστάμενος πρὸ ἀμπέλου. Ἐπ' αὐτοῦ κόραξ ῥαμφίζων πρὸς τὴν οὐρὰν τοῦ ὄνου. Σύμβολον, ἐνίοτε, μηνίσκος.

Τέσσαρα ἢ πλείονα ἔγκοila τετράγωνα. Ἐν τῷ κέντρῳ, ἐνίοτε **Ο**. [B. M. Guide Πιν. IV. 8 κλπ. Zeit. f. Num. X. Πιν. III. 3].

Ρ Τετράδρ. Εὐβοϊκόν.

Ὄνος

Ὅμοιος **Ρ** Τετράδρ. καὶ τετρώβ.

Κεφαλὴ ὄνου.

Ὅμοιος **Ρ** Ἡμιώβολον.

Περὶ τὰ 450-424 π. Χ.

Σειληνὸς ἀναπνύμενος ἐπὶ τῆς ῥαχέως ὄνου, κρατῶν κήνηρον. Πρὸ αὐτοῦ κόραξ ἐπὶ δένδρου, ὑποκάτω δὲ κύων.

ΜΕΝΔΑΙΟΝ Ἀμπελος ἐν τετραγώνῳ ἔγκοilῳ (Πίναξ ΙΑ'. 10). **Ρ** Τετράδρ.

Σειληγνός ιστάμενος παρὰ ὄνον καὶ
κρατῶν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὠτων.

Προτομή ὄνου.

ΜΕΝΔΑΙΟΝ Κόραξ ἐν ἐγκοίλῳ τε-
τραγώνῳ. ρ τετρώβολ.
[Imhoof, *Mon. Gr.* Πιν. C 19. 20].
Κάνθχρος ρ Ὀβολ.

Περὶ τὰ 424 — 358 π. Χ.

Κεφαλ. Διονύσου νεαροῦ χισσοστεφοῦς.
[Imhoof, *Mon., Gr.* Πιν. C. 21].

Ὅμοιος.

[Imhoof, *ἔ. ἀ.* σελ. 83, ἀρ. 89].

Σειληγνός ἐπὶ ὄνου ἀναπαυόμενος

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ.

ΜΕΝΔΑΙΩΝ Ὀνος ιστάμενος. Ἐπ'
αὐτοῦ κόραξ ῥαμφίζων πρὸς τὴν
οὐρὰν αὐτοῦ. Πεδίον ἐγκοίλον κυ-
κλικόν.

ρ τετράδρ. (Φοινικικόν), 190 κ.

ΜΕΝΔΑΙΩΝ Ἀμφορεὺς μεταξὺ
δύο κλάδων χισσοῦ.

ρ Διδρ., 104 κ.

ΜΕΝΔΑΙΗ ἢ ΜΕΝΔΑΙΩΝ Ἀμ-
φορεὺς ἐν τετραγώνῳ ρ Τετρώβ.

ΜΕΝΔΑ εἰς ἢ δύο ἀμφορεῖς . . .

Α 6·65 — 4

Ἄλλας διαφορὰς ἴδε παρὰ Imhoof, *Mon. Gr.*, σελ. 83.

Κάψα ἢ Σκάψα, πρὸς βορρᾶν τῆς Μένδης πλησίον δὲ τῶν
Ἀσσήρων. Ἴδε Imhoof, *Mon. Gr.* σελ. 69.

Πρὸ τοῦ 480 π. Χ. περίπου.

Ἡμίονος ὑποκάτω, ἀγγεῖον (κύλιξ)

ΚΑ ἐν τοῖς δύο τῷ τεσσάρων ἐγκοί-
λων τριγώνων. ρ Τετρώβολ. 45 κ.

Τὸ νόμισμα τοῦτο ἀπεδόθη εἰς τὴν Μένδην ὑπὸ τοῦ von Sal-
let (*Zeit. f. Num.* 1885, σελ. 358) φρονούντος, ὅτι δυνατόν νά
ἐκαλεῖτό ποτε αὕτη Καναστραῖον ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου παρ' ᾧ
ἔκειτο.

Ποτίδαια, ἀποικία τῆς Κορίνθου ἐπὶ τοῦ Θερμαιικοῦ κόλπου
ἀρξαμένη κοπῆς νομισμάτων ἐνωρὶς ἐν τῇ πέμπτῃ ἑκατονταε-
τηρίδι. Τὸ ὄνομά της προδήλως παράγεται ἐκ τοῦ Ποσειδῶν
(Πρβλ. Ποσειδωνία). Ὁ τύπος τοῦ τετραδράχμου ἐνεπνεύσθη
ἀναμφιβόλως ἐκ τοῦ ἀγάλματος τοῦ Ποσειδῶνος τοῦ ἱσταμένου,

ὡς ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος (VIII, 129) ἐν τῷ προαστείῳ τῆς πόλεως. Ὁ Millingen (*Syll.* σελ. 48) φρονεῖ, ὅτι ἡ ἐπὶ τοῦ τετρωθόλου γυναικεία κεφαλὴ δυνατὸν νὰ παριστᾷ τὴν Παλλήνην, ἀφ' ἧς ἐκλήθη ἡ χερσόνησος. Τὰ νομίσματα περατοῦνται μετὰ τῆς ἐν ἔτει 432-429 π. Χ. περιφήμου πολιορκίας τῆς Ποτιδαίας ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων.

Περὶ τὰ 500-429 π. Χ.

Π Ποσειδῶν Ἴππιος ἔφιππος, κρατῶν δὲ τρίαξαν ὑποκάτω τοῦ ἵππου, ἀστῆρ.	Τετράγωνον ἔγκοilon διαγωνίως διηρημένον (Πίναξ ΙΑ' ΙΙ) . . . Ρ Εὐβοϊκὸν τετράδρ.
ΠΟ ἢ Π Ὅμοιος.	Κεφαλὴ γυναικεία μετὰ κόμης κωνοειδῶς διατεθειμένης. Ρ Τετρώβ.
Π Ἴππεὺς γυμνὸς ἐπὶ προτομῆς καλπάζοντος ἵππου.	Ὅμοιος Ρ Διῶβολ.
Κεφαλὴ Ἀθηναίας μετὰ κράνους κορινθιακοῦ.	ΠΟΤ Πήγασος Α 7

Κασσάνδρεια, Εὐρυδίκεια. Ἡ πόλις αὕτη ἐκτίσθη ὑπὸ Κασσάνδρου ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Ποτιδαίας. Φαίνεται δὲ ὅτι ἐπὶ τινα χρόνον ἐκαλεῖτο Εὐρυδίκεια (Πολυαίνου, VI. 7) πρὸς τιμὴν τῆς Εὐρυδίκης, θυγατρὸς τοῦ Λυσιμάχου (298-294 π. Χ.) ἢ τῆς Εὐρυδίκης, ἀδελφῆς τοῦ Κασσάνδρου, τῆς βασιλευσάσης ἐν Μακεδονίᾳ ἐπὶ τινα χρόνον ἐν ἔτει 280 π. Χ.

Περὶ τὰ 298-280 π. Χ.

Κεφαλὴ πεπλοφόρος βασιλίσσης. (B. M. <i>Cat. Mac.</i> σελ. 75.)	ΕΥΡΙΔΙΚΕΩΝ Τρίπους . . Α 65
--	-----------------------------

Δὲν εἶνε γνωστὰ ἄλλα νομίσματα μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου, ὅτε ἐδέχθη ῥωμαϊκὴν ἀποικίαν καὶ ἔκοψε, μεταξὺ τῶν βασιλείων τοῦ Κλαυδίου καὶ Φιλίππου, χαλκᾶ νομίσματα μετὰ Λατινικῶν ἐπιγραφῶν.

Ἐπιγραφ. COLONIA IVLIA AVG. CASSANDRENSIS διαφόρως συντετμημένη. Τύπος τῆς ὀπισθίας ὅψεως εἶνε σχεδὸν πάντοτε ἡ κεφαλὴ τοῦ Διὸς Ἀμμωνος.

Βοττική Οἱ Βοττιαῖοι κατεῖχον ἀρχικῶς τὴν παραλίαν τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, ἀλλ' ἐξώσθησαν ἐν παλαιᾷ ἐποχῇ καὶ ἐγκατεστάθησαν παρὰ τὴν Ὀλυνθον ἐν τῇ ἀπ' αὐτῶν κληθείσῃ Βοττικῇ. Πρωτεύουσα πόλις αὐτῶν ἦτο ἡ Σπάρτωλος (B. M. *Cat. Mac.* σελ. XL.).

Περὶ τὰ 424-392 π. X.

Κεφαλὴ Δῆμητρος μετὰ στεφάνου σταχύων. (Imhoof, <i>Choix</i> , Πίν. I. 16.)	ΒΟΤΤΙΑΙΩΝ Προτομὴ ταύρου ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ Ρ Φοινικιδὸν τετρώβολ. 36 κ.
---	--

Χρόνοι τῆς Χαλκιδικῆς Συμμαχίας, 392-379 π. X. ἡ βραδύτερον.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος, δαφνοστεφής.	ΒΟΤΤΙΑΙΩΝ Λύρα Α·55
Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.	» Ὅμοίως Α·45
Κεφαλὴ γυναικεία.	» Ταῦρος κυρίσσων Α·7

Ἴδε ὡσαύτως Βοττιαῖους Ἡμαθίας. (Μακεδονία ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους).

Δίκαια, ἐπὶ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, ἀποικία τῆς Ἐρετρίας, ἐξ' ἧς ἐλήφθη ὁ νομισματικὸς αὐτῆς τύπος. Περὶ τῆς διακρίσεως μεταξὺ τῶν νομισμάτων τῆς πόλεως ταύτης καὶ τῶν τῆς Θρακικῆς Δικαίας, ἴδε J. P. Six (*Num. Chron. N.S.* τόμ. XV, σελ. 97) Εἰς τοὺς Ἀθηναίους φορολογικοὺς καταλόγους (*Corp. Inscr. Att.* τόμ. I σελ. 230) καλεῖται Δίκαια Ἐρετρι[ῶν], οἱ δὲ κάτοικοι Δικαιοπολίται Ἐρετριῶν ἄποικοι.

Περὶ τὰ 500-450 π. X.

Δάμχλις ἀποξεομένη, ἐνίοτε μετ' ἐπι- γραφῆς ΔΙΚΑ	Τέσσαρα ἢ πλείονα τριγωνικὰ ἐγκοίλα.
[B. M. <i>Cat. Mac.</i> σελ. 70.]	Ρ Εὐβοϊκὸν τετρώβολ. 44 κ.
Ἀλέκτωρ.	Σηπία ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ
[Imhoof, <i>Mon. Gr.</i> Πίν. C. 14]	Ρ Τετρώβολ. 41 κ.
ΔΙΚΑΙ Ἀλέκτωρ.	Ὅστρακον χήμης ἐν ἐγκοίλῳ τετρα- γώνῳ Ρ Διώβολ.
[Imhoof <i>é. á.</i> Πίν. C. 15.]	Ὅμοίως . . . Ρ Διώβολ. καὶ ὀβολ.
Ταῦρος ἢ προτομὴ αὐτοῦ.	
[Αὐτόθι ἀρ. 16, 17.]	

Περὶ τὸ 400 π. Χ.

Κεφαλὴ γυναικεία.

| ΔΙΚΑΙΟΠΟΛ Ταῦροςίστάμενος Α·65

Ἐτέρας ποικιλίας ἴδε παρὰ Imhoof ἔ. ἀ. σελ. 71 κ. ἔξ.

Αἴνεια, ἐπὶ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, κτισθεῖσα κατὰ τὴν παράδοσιν ὑπὸ τοῦ Αἰνείου (Otto Abel, *Makedonien vor König Philipp*, σελ. 37, καὶ Friedlaender, *Monatsbericht d. K. Akad. d. Wissensch.*, 1878).

Πρὸ τοῦ 500 π. Χ.

ΑΙΝΕΑΣ Αἰνείας φέρων τὸν Ἀγχίσην, προπορευομένης τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Κρεούσης καὶ φερούσης τὸν Ἀσκάνιον.

| Τετράγωνον ἔγκοilon εἰς τέσσαρα διηρημένον (*Zeit. f. Num.* VII 221). . . Ρ Εὐβοϊκὸν τετράδρ.

Περὶ τοῦ ἀξιολόγου νομίσματος τούτου, ὅπερ παρουσιάζει τὴν ἀρχαιοτάτην τῶν μέχρις ἡμῶν περισωθέντων παραστάσεων τρωϊκοῦ μύθου, ἴδε Friedlaender (ἔ. ἀ.). Τὰ μικρότερα ἀργυρᾶ νομίσματα ἀνήκουσιν εἰς δύο περιόδους.

500-424 π. Χ.

Κεφαλὴ πωγωνοφόρου Αἰνείου μετὰ κράνους, ἀρχαϊκῆς δὲ τεχνοτροπίας.

| Τετράγωνον ἔγκοilon εἰς τέσσαρα διηρημένον. Ρ Εὐβ. τετρώβ. 39 κ. καὶ διώβολ. 21 κ.

424-350 π. Χ.

Κεφαλὴ Αἰνείου, νεωτέρας τεχνοτροπίας.

| ΑΙΝΕΑΣ Τετράγωνον ἔγκοilon εἰς τέσσαρα διηρημένον . . . Ρ Φοινικ. τετρώβ. 35 κ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους ἀττικοῦ ἐλαία ἑστεμμένον.

» Ταῦρος ἐπιστρεφόμενος, ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ

[Imhoof, *Mon. Gr.*, Πίν. C. 12.]

Ρ Φοινικ. τετρώβ. 36 κ.

Κεφαλὴ Ἀσκανίου μετὰ πύλου φρυγικοῦ. (Imhoof, *Choix* Πίν. I, 15.)

| ΑΙΝΕΙΑΤΩΝ Ταῦρος . . . Α·6

Ε. ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑΙ ΠΟΛΕΙΣ ΕΝ ΤΑΙΣ ΧΩΡΑΙΣ ΤΟΥ ΣΤΡΥΜΩΝΟΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΒΟΤΤΙΑΙΑΣ

Ἀμφίπολις, ἐπὶ τοῦ Στρυμόνος. Ἄν καὶ ἡ πόλις αὕτη ἐκτίσθη ἐν ἔτει 437 π. Χ. ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, δὲν φαίνεται ὅτι ἔκοψε

νομίσματα πρὸ τῆς ἐν ἔτει 424 π. Χ. ἀλώσεως αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Βρασιίδου. Ἐκτοτε δὲ μέχρι τῆς ἐν ἔτει 358 π. Χ. ἀλώσεως αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου διετέλει πράγματι ἐλευθέρα. Τὰ νομίσματα δὲ τῆς Ἀμφιπόλεως ὡς καλλιτεχνήματα ὑπερβαίνουν ἴσως τὰ νομίσματα πασῶν τῶν πόλεων τῆς βορείου Ἑλλάδος. Ἡ ἀγωνιστικὴ λαμπάς, ἣτις εἶνε ὁ συνήθης τύπος τῆς ὀπισθίας ὀψευς, ἀναφέρεται εἰς τὴν λατρείαν Ἀρτέμιδος τῆς Ταυροπόλου ἢ Βραυρωνίας, ἣτις ἐλατρεύετο ἰδίως ἐν Ἀμφιπόλει καὶ εἰς τιμὴν τῆς ὁποίας ἤγετο ἡ λαμπαδηφορία (Leake, *Num. Hell.* σελ. 11). Κανὼν σταθμητικὸς εἶνε ὁ Φοινικικὸς.

Περὶ τὰ 424-358 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος ἀντωποῦ κατὰ τὰ τρία τέταρτα. Ἐν τῷ πεδίῳ σύμβολα ποικίλα· μέλισσα, τρίπους, Βοιωτικὴ ἀσπίς, φυτὸν στάχυος ἢ στάχυν, καρκίνος, κύων κλπ.

ΑΜΦΙΠΟΛΙΤΕΩΝ (σπανιώτερον ΑΜΦΙΠΟΛΙΤΩΝ) γεγραμμένον ἐπὶ ἀναγλύφου πλαισίου ἐνέγκοιλον τετραγώνον. Ἐν τῷ κέντρῳ, λαμπάς καὶ διάφορα σύμβολα ἢ γράμματα. (Πίναξ ΙΑ'. 12.) . .
 Ρ Τετράδρ. 224 κ. Δρ. καὶ τριώβ.

Ὅμοιος.

ΑΜΦΙ Λαμπάς ἀγωνιστικὴ ἐν στεφάνῳ. Ρ Τετράδρ. καὶ τετρώβ.

Κεφαλὴ νεανική, πρὸς δ., φέρουσα ταινίαν.

» Δελφίς ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ
 Ρ Ὄβολ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος ἢ κεφαλὴ νεανική, φέρουσα ταινίαν.

» Λαμπάς ἀγωνιστικὴ ἐν γραμμικῷ τετραγώνῳ. (B. M. *Cat. Mac.* σ. 45.) Α 7·45

Περὶ τὰ 358-168 π. Χ.

Διαρκούσης τῆς περιόδου ταύτης, ἡ Ἀμφίπολις ἦτο ἐν τῶν κυριωτάτων νομισματοκοπείων τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας.

Περὶ τὰ 168-146 π. Χ.

Ἐπειδὴ ἡ Ἀμφίπολις ἦτο πρωτεύουσα τῆς Πρώτης Χώρας τὰ φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΠΡΩΤΗΣ θὰ ἐκόπησαν ἐν αὐτῇ, ὡς θὰ ἐκόπησαν αὐτόθι καὶ πολλὰ τῶν κατωτέρω περιγραφόμενων νομισμάτων (Κεφάλ. Θ').

Ἀπὸ τοῦ 146 π. Χ. περίπου μέχρι τοῦ Αὐγούστου.

Ὀλίγας χρονολογικάς ἐνδείξεις παρουσιάζουσι τὰ χαλκᾶ νομίσματα τὰ ἐπιγεγραμμένα ΑΜΦΙΠΟΛΙΤΩΝ ἢ ΑΜΦΙΠΟΛΕΙΤΩΝ. Ἐν τούτοις πολλοὶ τῶν τύπων εἶνε πανόμοιοι πρὸς τοὺς τῶν χαλκῶν νομισμάτων τῶν ἐπιγεγραμμένων ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ καίτοι σαφῶς μεταγενεστέρων. Οἱ ἐξῆς τύποι ἀπαντῶσι συχνῶς.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους.	Κένταυρος (B. M. <i>Cat. Mac.</i> σ. 46.)
	Α 75
Κεφ. τοῦ ἥρωος Περσέως (ἢ Ῥώμης).	Στέφανος
Κεφαλὴ Ποσειδῶνος.	Ρόπαλον ἐν στεφάνῳ δρυός.
Κεφ. τοῦ Στρυμόνος καλαμοστεφής.	Δελφίς ἐν στεφάνῳ
Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος ταυροπόλου.	Ταῦρος κυρίσων
Ὅμοίως.	Δύο αἶγες ἀνορθούμεναι
Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ.	Αἶξ
Κεφαλὴ Μεδούσης.	Ἀθηνᾶ νικηφόρος
Κεφαλὴ Ποσειδῶνος.	Ἴππος
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος (;)	Στάχυς
Κεφαλὴ ἢ Ἀρτέμιδος.	Ὅμοίως
Προτομὴ Ἀρτέμιδος.	Ἀρτεμις ταυροπόλος ἐπὶ ταύρου με- τὰ πέπλου ἡνεμωμένου

Ἡμιονγυαία ἐλάττωσις μετὰ τὸ 88 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἰανοῦ. Σημεῖον ἀξίας 1	Δύο κένταυροι στρέφοντες ἀλλήλοις τὰ νῶτα
	Ἀσσάριον. Α 1 ὄλκ. 290 κ.
Κεφαλὴ Ποσειδῶνος.	Σ Πρῶρχ. Ἡμισσάρ. Α 9 ὄλκ. 89 κ

Πλεῖστοι τῶν ὑπολειπομένων τύπων, καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν μὴ φερόντων τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος, ἀνήκουσιν εἰς τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους (ἴδε B. M. *Cat. Mac.* σελ. 50 κ. ἐξ.), ἀπὸ Αὐγούστου μέχρι Σαλωνίας.

Τράγγελος, ἐπὶ τῆς ΝΑ ἄκρας τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Παγγαίου, δέκα δὲ μίλια περίπου πρὸς δυσμὰς τῶν Φιλίππων. Ἐνταῦθα θά

ἐκόπησαν τὰ νομίσματα τὰ φέροντα τὰς ἐπιγραφὰς ΤΡΑΙ καὶ ΤΡΑΙΛΙΟΝ.

Περὶ τὰ 450-400 π. Χ.

Στάχυς [B. M. Cat., Mac., σελ. 130].	ΤΡΑΙ ἢ ΤΡΑΙ ἐντὸς τῶν τεσσάρων χωρισμάτων ἐγκοίλου τετραγώνου Ρ 5·6 κ.
Σταφυλή.	Ομοίως Ρ 3 κ.
Κεφαλὴ Ἑρμοῦ μετὰ πετάσου.	ΤΡΑΙ μετὰ τῶν τεσσάρων κνη- μῶν τροχοῦ Α 6—35

Περὶ τὰ 400-350 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἑρμοῦ μετὰ πετάσου.	ΤΡΑΙΛΙΟΝ ῥόδον Α 65
----------------------------	-------------------------------

Σχετικῶς πρὸς τὸν τύπον τοῦτον ὁ Heuzey (*Mission archéologique de Macédoine*, σελ. 158) ἔδειξεν, ὅτι τὰ ῥόδα τοῦ Παγγαίου ὄρους, καλούμενα ἑκατοντάφυλλα, ἦσαν περίφημα ἐν τῇ ἀρχαιότητι.

Φίλιπποι. Κατὰ τὸν ἕκτον ἤδη π. Χ. αἰῶνα οἱ Θάσιοι ἐκέκτηντο ἀποικίαν μεταλλευτῶν ἐπὶ τῆς Θράκης, καλουμένην Δάιον, ἧς ἡ χώρα ἐξετείνετο πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν μέχρι τῶν καλουμένων Κρηνίδων πηγῶν. Κατόπιν αἱ φυλαὶ τοῦ Παγγαίου ἀπεδίωξαν τοὺς Θασίους· ἐν ἔτει ὅμως 361 π. Χ. ὁ Ἀθηναῖος ῥήτωρ Καλλίστρατος ἐπανίδρυσεν τὴν ἀποικίαν τῆς Θάσου εἰς Κρηνίδας τῇ συνδρομῇ ἀριθμοῦ τινος Θασίων.

Χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα ἐκόπησαν νῦν ἐν τῇ ἀναγεννηθείσῃ ἀποικίᾳ, φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΘΑΣΙΟΝ ΗΠΕΙΡΟ καὶ τύπους, ἔμπ. μὲν κεφαλὴν Ἡρακλέους, ὅπ. δὲ τρίποδα. Ἐν ἔτει 358 π. Χ. ὁ Φίλιππος ἐκυρίευσεν τὴν χώραν μετὰ τῶν πλουσίων αὐτῆς μεταλλείων, μετωνόμασε δὲ τὴν πόλιν ἐκ τοῦ ὀνόματός του Φιλίππους, καὶ παρεχώρησεν αὐτῇ τὸ προνόμιον τοῦ κόπτειν νομίσματα πανόμοια τοὺς τύπους πρὸς τὰ ἀνωτέρω περιγραφέντα νομίσματα τῶν Θασίων, φέροντα ὅμως τὴν ἐπιγραφὴν ΦΙΛΙΠΠΩΝ, * Στατῆρες 133 κ. [B. M. Guide, Πίν. XXI, 13], Ρ Φοινικικαὶ δραχμαὶ καὶ ἡμίδραχμα, πρὸς δὲ Α μεγέθους· 7—65

Οἱ Φίλιπποι πρὸ τοῦ τέλους τῆς βασιλείας τοῦ Φιλίππου ἀπώλεσαν τὸ δικαίωμα τοῦ κόπτειν νόμισμα ὑπὸ τὸ ἴδιον αὐτῶν ὄνομα, διέμειναν ὅμως βασιλικὸν νομισματοκοπεῖον ἐπὶ Φιλίππου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, τοῦ συμβόλου τῆς πόλεως, τρίποδος, συχνὰ ἀπαντῶντος ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας.

Ἀπὸ δὲ τῆς ῥωμαϊκῆς κατακτήσεως μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου δὲν φαίνεται ὅτι ἐκόπησαν ἐνταῦθα νομίσματα. Μετὰ τὴν μάχην ὅμως τῶν Φιλίππων παρεχωρήθη τὸ δικαίωμα τοῦ νομισματοκοπεῖν εἰς τοὺς ἀπομάχους τοῦ πραιτοριανοῦ συντάγματος οὓς ὁ Αὐγούστος ἐνεκατέστησεν εἰς Φιλίππους. Αἱ ἐπιγραφαὶ δὲ τῶν νομισμάτων τῆς σειρᾶς ταύτης εἶνε λατινιστὶ γεγραμμέναι COHOR. PRAE PHIL. ἢ COL. AVG. IVL. V. PHILIPP., κλπ. = Colonia Augusta Julia Victrix Philippensium. Ὡς πρὸς τοὺς τύπους ἴδε B. M. Cat. Mac. σελ. XLVI καὶ 98.

Μεθώνι, ἐν τῇ Πιερίᾳ. Τὰ ὀλίγα γνωστὰ νομίσματα τῆς πόλεως ταύτης εἶνε πάντα ἀρχαιότερα τῆς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου ἐν ἔτει 354 π. Χ. πολιορκίας αὐτῆς.

Περὶ τὰ 400-354 π. Χ.

Κεφαλὴ γυναικεία.

| ΜΕΘΩ Λέων θραύων δόρυ. A 65

Ἰδε ἕτερον νόμισμα μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΜΕΘΩ ἐν Cat. Margaritis σελ. 9 (Paris 1874).

Πύδνα. Αὕτη κατ' ἀρχὰς ἦτο ἐλληνικὴ πόλις τῆς Μακεδονικῆς ἀκτῆς, ἰδρυμένη ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου. Κατόπιν ὅμως περιῆλθεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας. Ἀμύντας ὁ Γ' ἠναγκάσθη νὰ παραδώσῃ τὸ παραθαλάσσιον διαμέρισμα τῆς Μακεδονίας εἰς τοὺς Ὀλυνθίους· εἰς τὸ χρονικὸν δὲ τοῦτο διάστημα ἀνήκουσι τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῆς Πύδνης, τὰ φέροντα πανομοίους τύπους πρὸς τὰ τοῦ Ἀμύντα.

389-379 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ.

[B. M. Cat. Mac. 101]

| ΠΥΔΝΑΙΩΝ Ἀετὸς σπαράσσων ὄφιν

A 65

Ἐπὲρον διάστημα αὐτονομίας ἐμφανίζεται διαρκούσης τῆς βασιλείας Περδίκκα τοῦ Γ'. Ἡ Πύδνα ἔκοψε πάλιν κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον χαλκᾶ νομίσματα, ὧν ὁ ὁπίσθιος τύπος, ἡ γλαύξ, προδίδει Ἀθηναϊκὴν ἐπιρροήν. Ἀληθῶς δὲ λέγεται περὶ τῆς Πύδνης, ὅτι ὑπετάγη τοῖς Ἀθηναίοις ἐν ἔτει 364-438 π. Χ., δυνάμεθα ὅμως νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι εἶχεν ἐλευθέρους θεσμοὺς ὑπὸ Ἀθηναϊκὸν ἔλεγχον, ἐπειδὴ μαρτυρεῖται, ὅτι δὲν ἐπεθύμουν ποσῶς νὰ παραδοθῶσιν καὶ πάλιν εἰς τοὺς βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας (Θεοπόμπου, Ἀποσπάσμ. 189).

364-350 π. Χ.

Κεφαλὴ γυναικεία ἔχουσα τὴν κόμην ἐν στεφάνῳ
ἐν σρενδόνῃ. ΠΥΔΝΑΙΩΝ Γλαύξ ἐν στεφάνῳ
ἐλαίας. Α 65
[B. M. Cat. Mac. σελ 101.]

Ζ. ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ.

Ἀλέξανδρος Α'. 478-454 π. Χ. Ἐξαιρουμένων ἴσως νομισμάτων τινῶν κοπέντων ἐν Αἰγαῖς τῇ ἀρχαίᾳ πρωτεύουσῃ τῆς Μακεδονίας, ἐπιγεγραμμένων δὲ ΑΛ, ΑΛΕ, κ. λ. π., δὲν ὑπάρχουσι νομίσματα Ἀλεξάνδρου τοῦ Α'. ἀρχαιότερα τοῦ 480 π. Χ. ὅτε περίπου ὁ Ἀλέξανδρος διὰ τῆς κατακτήσεως τῶν Βισαλτῶν ἐγένετο κύριος τῶν πλουσίων μεταλλείων ἐκείνων, περὶ ὧν λέγεται ὅτι ἀπέφερον αὐτῷ καθ' ἡμέραν τάλαντον ἀργυρίου.

Ἡ νέα αὕτη συρροὴ νομίσματος καὶ ἡ ἐγκαίνισις νέας ἐμπορικῆς ὁδοῦ ἐκ Μακεδονίας πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις τῶν παραλίων τῆς Θράκης διὰ μέσου τῆς πεδιάδος τοῦ Στρυμόνος, ἐγένετο ἀναμφιβόλως ἀφορμὴ τῆς μεταβολῆς τοῦ σταθμητικοῦ κανόνος ἀπὸ Βαβυλωνιακοῦ εἰς Φοινικικόν, τῆς συμβάσεως νῦν ἐν τῇ Μακεδονικῇ κυκλοφορίᾳ. Ὁ Ἀλέξανδρος παρεδέχθη τὴν Βισαλτικὴν νομισματοκοπίαν, ἀντικαταστήσας ἀπλῶς διὰ τοῦ ἰδίου ἑαυτοῦ ὀνόματος τὸ τῶν Βισαλτῶν.

Πολεμιστής γυμνός μετὰ δύο δορά- των, φέρων καυσίαν καὶ ιστάμε- νος παρὰ ἵππον. [B. M. Cat. Mac., σελ. 157.]	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ ἐν τετραγώνῳ (Πί- ναξ I 5'. 5) Ρ Φοινικ. ὀκτάδραχ. (448 κ.) Ρ » ὀκτώβολον (66 κ.)
Ἴππος ἐλεύθερος (αὐτόθι).	Ἐγκοιλὸν τετραγώνον εἰς τέσσαρα διηρημένον Ρ Τετρώβολ.
Ὅμοιως (αὐτόθι).	Ὅμοιως Ρ Διώβολ.
Κεφαλὴ νεανικὴ μετὰ καυσίας (αὐ- τόθι σελ. 158).	Ὅμοιως Ρ Ὀβολ.

Τὰ ἀνεπίγραφα κομμάτια λίαν δυνατὸν ἐπίσης νὰ ἐκόπησαν
ὑπὸ τῶν Βισαλτῶν.

Περδίκκας Β'. 454 - 413 π. Χ. Ὑπάρχουσι διάφορα, τὸ
πλεῖστον ἀνεπίγραφα, Μακεδονικὰ νομίσματα Φοινικικοῦ σταθμοῦ
ἀνήκοντα κατὰ τεχνοτροπίαν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Περδίκκα.

Ἴππος μετὰ δύο δοράτων. [B. M. Cat. Mac., σελ. 158.]	Κεφαλὴ ἢ προτομὴ αἰγὸς ἐν τετρα- γώνῳ ἐγκοίλῳ . . . Ρ Τετράδρ.
Ὅμοιως. [Imhoof, Mon. Gr., Πιν. D. 5.]	Κεφαλὴ κρανοφόρος ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ Ρ Τετράδρ.
Ἴππος ἐλεύθερος. [B. M. Cat. Mac. σελ. 159.]	Κράνος ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ . . . Ρ Τετρώβολ.
Ὅμοιως (αὐτόθι, σελ. 160).	Κηρύκειον ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ . Ρ Τετρώβολ.
Προτομὴ ἵππου (αὐτόθι).	Κράνος ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ . . . Ρ Διώβολ.
Ἴππεὺς μετὰ δύο δοράτων (αὐτόθι, σελ. 161).	Προτομὴ λέοντος ἐν ἐγκοίλῳ τετρα- γώνῳ Ρ Τετρώβολ.
Ἴππος ἀνορθούμενος (αὐτόθι, σελ. 162).	ΠΕΡΔΙΚ Κράνος ἐν ἐγκοίλῳ τετρα- γώνῳ Ρ Τετρώβολ.
Ἴππος δεδεμένος εἰς κρίκον (αὐτόθι).	Π]ΕΡ Προτομὴ λέοντος ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ Ρ Διώβολ.
Κεφαλὴ παγωνοφόρος Ἡρακλέους (αὐτόθι, σελ. 163).	ΠΕΡ Ῥόπαλον καὶ τόξον ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ Ρ Διώβολ.

Ἀρχέλαος Α'. 413 - 399 π. Χ. Εἶδομεν, ὅτι ἀπὸ τῶν
ἀρχῶν τῆς πέμπτης ἐκατονταετηρίδος ὁ Φοινικικὸς στατήρ (ὀλκή

230 — 220 κ. ἦτο ἐν χρήσει εἰς τὰ νομίσματα τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀνόδου τοῦ Ἀρχελάου εἰς τὸν θρόνον ὁ στατῆρ οὗτος ἀντηλλάχθη πρὸς ἕτερον 170 κ., ὅστις ἀπὸ τοῦ βάρους αὐτοῦ (ἴσου πρὸς δύο Περσικὰς σίκλους) ὠνομάσθη *Περσικὸς στατῆρ*. Τὰ νομίσματα τῶν δύο σπουδαίων πόλεων Ἀβδήρων καὶ Μαρωνείας ὑφίσταται ὁμοίαν μεταβολὴν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον. Τὰ αἷτια τῆς ἀλλαγῆς ταύτης παραμένουσιν ἀνεξήγητα.

Ἰππεὺς τρέχων, φέρων καυσίαν καὶ χλαμύδα, ὠπλισμένος δὲ διὰ δύο δοράτων.

Κεφαλὴ ἄρρην νεαρά, φέρουσα ταινίαν. [B. M. Cat. Mac., σελ. 164].

Ἰππος (αὐτόθι).

Ὁμοίως (αὐτόθι, σελ. 165).

Κεφαλὴ Ἡρακλέους πωγωνοφόρου (αὐτόθι).

Ὁμοίως (αὐτόθι).

Ὁμοίως (αὐτόθι, σελ. 166).

Ὁμοίως (αὐτόθι).

Κεφαλὴ λέοντος κατ' ἐνώπιον.
[Imhoof, *Choix*, Πίν. I. 1].

Ἀέροπος, (= Ἀρχέλαος Β'), 396 — 392 π. Χ.

Κεφαλὴ ἀνδρική νεαρά μετὰ καυσίας.

Ὁμοίως [B. M. Cat. Mac., σελ. 167].

Ἀμύντας Β'. (:) 392-490 π. Χ.

Κεφαλὴ ἄρρην νεαρά, φέρουσα ταινίαν. B. M. Cat., Mac., σελ. 168].

Κεφαλὴ Πανὸς μετὰ μικρῶν κερμάτων.

Γυμνὴ νεανικὴ κεφαλὴ ἀνδρὸς (αὐτόθι σελ. 169).

ΑΡΧΕΛΑΟ Προτομὴ αἰγὸς ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ (*Πίναξ IB. 1*).
Ρ Στατῆρ, 170 κ.

ΑΡΧΕΛΑΟ Ἰππεὺς μετὰ λυτοῦ χαλινοῦ. . . Ρ Στατῆρ.

» Κράνος ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ. . . Ρ Διώβολ. 28 κ.

ΑΡΧΕΛ Ἀετὸς ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ. Ρ Διώβολ.

ΑΡΧ Προτομὴ λύκου ὑπεράνω, ῥόπαλον. . . . Ρ Ὁβολ. 14 κ.

» Κεφαλὴ λύκου καὶ ῥόπαλον. . .
Ρ Ἡμιώβολ. 7 κ.

ΑΡ Κεφαλὴ λέοντος καὶ ῥόπαλον.
Ρ 1/4 Ὁβολ. 4·7 κ.

ΑΡΧΕΛΑΟ Ῥόπαλον, φαρέτρα καὶ τόξον. Α μέγεθ. 7

ΑΡΧΕ Προτομὴ κάπρου. . . Α 5

ΑΕΡΟΠΟ Ἰππος βαδίζων. . . Α 5

» Προτομὴ λέοντος. Α 5

ΑΜΥΝΤΑ Ἰππος μετὰ λυτοῦ χαλινοῦ. Ρ Στατῆρ, 160 κ.

» Προτομὴ λύκου. . . Α 4

» Κράνος. Α 5

Παυσανίας, 390—389 π. Χ.

Κεφαλή ἄρρην νεαρά, φέρουσα ταινίαν.	ΠΑΥΣΑΝΙΑ Ἴππος ιστάμενος (Πίναξ IB'. 2). Ρ Στατήρ.
Ὅμοίως. [B. M. Cat. Mac. σ. 170.]	» Προτομή λέοντος. Α · 65
Ἀμύντας Γ'.	

Πρώτη βασιλεία, 389-383 π. Χ.

Κεφαλή πωγωνοφόρος Ἡρακλέους. (Πίναξ IB'. 3.)	ΑΜΥΝΤΑ Ἴππος ιστάμενος . . . Ρ Στατήρ.
Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ.	» Ἀετὸς στρεφόμενος . . . Ρ Διώβολ.
Κεφαλή πωγωνοφόρος Ἡρακλέους. [B. M. Cat. Mac. σελ. 172.]	» Προτομή κἀπρου ὑπεράνω ρόπαλον . . . Α · 55

Δευτέρα βασιλεία, 381-369 π. Χ.

Ἴππεὺς ἀνορθούμενος, βάλλων διὰ δόρατος. [B. M. Cat. Mac. σ. 173.]	ΑΜΥΝΤΑ Λέων θραύων δόρυ . . Ρ Στατήρ.
Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ (Αὐτόθι σελ. 174).	» Ἀετὸς σπαράσσων ὄφιν . Α · 6
Ὅμοίως (Αὐτόθι).	» Τόξον καὶ ρόπαλον χιαστί Α · 4
Ὅμοίως.	» Ῥόπαλον . . . Α · 4
Κεφαλή ἄρρην νεαρά.	» Προτομή λύκου . . Α · 5

Ἀλέξανδρος Β'. 369-368 π. Χ. Δὲν ὑπάρχουσι νομίσματα δυνάμενα νὰ ἀποδοθῶσιν μετὰ βεβαιότητος εἰς τὸν βασιλέα τοῦτον.

Περδίκκας Γ', 365 ἢ 364-359 π. Χ.

Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ. (Πίναξ IB'. 4.)	ΠΕΡΔΙΚΚΑ Ἴππος τριποδίζων . . Ρ Στατήρ.
Ὅμοίως. [B. M. Cat. Mac. σ. 175.]	» Λέων θραύων δόρυ. Α · 8
Ὅμοίως (Αὐτόθι, σελ. 176).	» Ἀετὸς στρεφόμενος . . . Α · 6

Φίλιππος Β', 359-336 π. Χ. Τοῦ Περσικοῦ χρυσοῦ Δαρεικοῦ ὄντος μέχρι τοῦδε τοῦ μόνου κυκλοφοροῦντος χρυσοῦ νομίσ-

ματος ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Ἑλλάδι οὐχ ἦττον ἢ ἐν ταῖς κτήσεσιν τοῦ Μεγάλου βασιλέως, ὁ Φίλιππος καταλαβὼν τὰ χρυσωρυχεῖα τῶν Φιλίππων ἠδυνήθη νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸ Περσικὸν νόμισμα διὰ τῶν ιδίων αὐτοῦ χρυσῶν στατήρων, οὓς ἐξέπεμπεν εἰς μέγα πλῆθος ἐκ πολλῶν νομισματοκοπειῶν διαφόρων μερῶν τοῦ βασιλείου αὐτοῦ, ἀναδιοργανίζων συγχρόνως τὸ Μακεδονικὸν νόμισμα ἐπὶ νέου ἐντελῶς συστήματος, τελειοποιηθέντος κατόπιν ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου.

Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ ἀρχὴ τοῦ διμεταλλισμοῦ ἐχρησίμευσεν ὡς βάσις τῶν νομισματικῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ Φιλίππου, ἐπειδὴ, ἐνῶ ἐξέδιδε τὰ χρυσᾶ αὐτοῦ νομίσματα κατὰ τὸν Δαρεικὸν κανόνα, παρέδεχθη ὡς πρὸς τὸν ἄργυρον αὐτοῦ τὸν Φοινικικὸν σταθμὸν (ἦτοι τὸν κανόνα τῶν 15 στατήρων), 15 στατήρων, ἦτοι τριάκοντα δραχμῶν ἰσοφαριζουσῶν κατ' ἀξίαν, ἐν τῇ τότε σημειουμένῃ τιμῇ τοῦ χρυσοῦ (1 : 12½), πρὸς ἓνα χρυσοῦν στατήρα. Ὁ κανὼν οὗτος ἐξελέγη πιθανῶς ἐπὶ τῷ σκοπῷ διατηρήσεως τῆς τιμῆς τοῦ χρυσοῦ ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν τοῦ ἀργύρου, τῶν οὕτω ἐπιτυγχανομένων στρογγύλων ἀριθμῶν εὐκολυνόντων τοιοῦτόν τι ἀποτέλεσμα. Ἐν τούτοις ἡ ἄπειρος εἰσροὴ χρυσοῦ ἐκ τῶν νεωστὶ ἀνοιχθέντων μεταλλείων ἀπέδειξε ταχέως τὸ μάταιον τοῦ σχεδίου. Ἡ ἀξία τοῦ χρυσοῦ ἤρξατο ἐκπίπτουσα, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἅμα τῇ ἀνόδῳ αὐτοῦ εἰς τὸν θρόνον ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν μονομεταλλικὴν κυκλοφορίαν, κόπτων τὸν τε χρυσὸν καὶ ἄργυρον αὐτοῦ κατὰ ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν σταθμητικὸν κανόνα, τοῦ χρυσοῦ καὶ πάλιν θεωρηθέντος ὡς ἀπλοῦ μετάλλου καὶ μὴ ἐπιχειρηθέντος νὰ καθορισθῇ ὀριστικῶς ὁ ἀριθμὸς τῶν χρυσῶν δραχμῶν, ἀνθ' ὧν εἰς χρυσοῦς στατήρ ὤφειλε νομίμως νὰ ἀνταλλάσσεται (Droysen, *Geschichte des Hellenismus*, I, 155).

ΧΡΥΣΟΣ

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος, δαφνοστεφής, μετὰ κόμης βραχείας (Πίν. IB'. 5)	ΦΙΛΙΠΠΟΥ Ἄρμα
Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ ἐν λεοντῇ.	»
	✕ Στατήρ, 133 κ.
	» Προτομὴ λέοντος. . .
	✕ Ἡμιστάτηρ.

Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ, ἐν λεοντῇ. Ὅμοίως.	ΦΙΛΙΠΠΟΥ Ῥόπαλον καὶ τόξον. Χ $\frac{1}{4}$ στατῆρος. » Τύποι διάφοροι, κεραυ- νός — τρίαινα — ῥό- παλον — κύνθαρος — κνήμη αἰγός . . . Χ $\frac{1}{8}$ στατῆρες. » Κεραυνός . . . Χ $\frac{1}{12}$ στατῆρος.
Κεφαλή Ἀπόλλωνος ὡς ἐπὶ τῶν στα- τήρων.	

Ἡ ἐπὶ πολλῶν τοῦ Φιλίππου χρυσῶν στατήρων κεφαλή ὁμοιάζει πρὸς τὸν Ἄρην μᾶλλον ἢ τὸν Ἀπόλλωνα. Ἴδε Gardner (*Num. Chron.*, 1880, σελ. 52).

ΑΡΓΥΡΟΣ

Κεφαλή Διός, δαφνοστεφής. (Πίναξ IB'. 6.) Ὅμοίως.	ΦΙΛΙΠΠΟΥ Παῖς γυμνός ἔφιππος, φέρων φοῖνικα ἢ στέφωρ τὸν κέ- λητα αὐτοῦ . . . Ρ Τετράδρ., 224, κ. ΦΙΛΙΠΠΟΥ Ἴππεὺς Μακεδὼν πω- γωνοφόρος, φέρων καυσίαν καὶ χλαμύδα, ἐγείρων δὲ τὴν δεξιάν. Ρ Τετράδρ.
Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ, ἐν λεοντῇ. Ὅμοίως. Ὅμοίως. Ὅμοίως.	ΦΙΛΙΠΠΟΥ Ἐφηβος ἔφιππος. . . Ρ Δίδρ., 112 κ. » Ὅμοίως. Ρ Ὀκτώβ., 66 κ. » Ὅμοίως. Ρ Δραχμή, 56 κ. » Ἴππεὺς Μακεδὼν . . . Ρ Δραχμή. » Ἴππεὺς γυμνός ἀνορθούμε- νος. Ρ Τετρώβολ., 37 κ. » Ἐφηβος ἔφιππος . . . Ρ Τετρώβολ. » Ὅμοίως. Ρ Τριώβ., 28 κ. » Ἡμισυ ἵππου . . . Ρ Διώβολ., 18 κ. » Κεφαλή ἵππου. Ρ Διώβολ. » Ῥόπαλον . . Ρ Ὀβολ.(;)
Κεφαλή Ἀπόλλωνος, δαφνοστεφής ἢ μετὰ πλατείας ταινίας. Κεφαλή Ἀρτέμιδος, κατ' ἐνώπιον. Κεφαλή Ἀπόλλωνος μετὰ πλατείας ταινίας. Ὅμοίως. Ὅμοίως. Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ.	

ΧΑΛΚΟΣ

Κεφαλή Ἀπόλλωνος μετὰ πλατείας ταινίας.	ΦΙΛΙΠΠΟΥ Ἴππεὺς γυμνός.	Α 7-6
Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ, ἐν λεοντῇ.	» Ῥόπαλον	Α 55-45

Οἱ ὀπισθότυποι τῶν νομισμάτων τοῦ Φιλίππου εἶνε πάντες ἀγωνιστικοὶ καὶ ἀναφέρονται εἰς τοὺς ἀγῶνας τοὺς ἐορταζομένους ὑπὸ Φιλίππου ἐν Δίῳ πρὸς τιμὴν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς (Müller, *Num. d'Alex.* σελ. 11 καὶ 344), ἢ μᾶλλον, εἰς τοὺς μεγάλους Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, ἐνθα ἐνίκησαν τὰ ἄρματα τοῦ Φιλίππου. Ἀληθῶς ἔχομεν τὴν ἄμεσον μαρτυρίαν τοῦ Πλουτάρχου ὑπὲρ τῆς τελευταίας ὑποθέσεως (Ἀλεξ. κ. 4: *τὰς ἐν Ὀλυμπίᾳ νίκας τῶν ἀρμάτων ἐγχαράττων τοῖς νομίμασιν*). Ὁ Φίλιππος ἐνίκησεν ἐπίσης ἵππῳ κέλητι ἐν Ὀλυμπίᾳ (Πλουτ. Ἀλεξ. κ. 3), νίκην ἣν διαιώνισεν ἐπὶ τῶν τετραδράχμων αὐτοῦ. Ὁ φέρων τὴν καυσίαν καὶ χλαμύδα ἵππεὺς εἶνε ὀλιγώτερον βεβαίως ἀγωνιστικός, ἴσως δὲ παριστᾷ αὐτὸν τὸν βασιλέα ἐν τῷ τυπικῷ σχήματι ἱππέως Μακεδόνης.

Τὰ νομίσματα τοῦ Φιλίππου ἐκόπησαν εἰς πολλὰ νομισματοκοπεῖα διαφόρων μερῶν τοῦ κράτους αὐτοῦ. Περὶ τῶν διαφόρων τῶν νομισματοκοπειῶν ἐμβλημάτων ἅτινα φέρουσιν, ἴδε Müller, *Mon. d'Alex. le Grand*, οὔτινος ὅμως αἱ κατὰ τόπους ἀποδόσεις πρέπει νὰ γίνωνται δεκταὶ μετὰ μεγάλης προσοχῆς. Ἐξηκολούθουν δὲ ταῦτα νὰ κυκλοφορῶσιν ἐν Εὐρώπῃ ἐπὶ μακρὸν μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, οἱ δὲ Γαλάται ὅτε ἐπέδραμον καὶ ἐλεηλάτησαν τὴν Ἑλλάδα, ἔλαβον μέγαν ἀριθμὸν αὐτῶν μεθ' ἑαυτῶν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν, ἐνθα ταῦτα ἐξηκολούθουν ἐπὶ μακρὸν νὰ χρησιμεύωσιν ὡς πρότυπα τῶν ἐγχωρίων νομισμάτων τῆς Γαλατίας καὶ τῆς Βρεταννίας.

Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας, 336-323 π. Χ. Ἡ νομισματοκοπία τοῦ Ἀλεξάνδρου εἶνε κλάδος τῆς νομισματικῆς τοσοῦτον λίαν ἐκτενῆς καὶ πολὺπλοκος ὥστε δύσκολον εἶνε νὰ πραγματευθῶμεν λεπτομερῶς περὶ αὐτοῦ ἐν τῇ παρούσῃ συγγραφῇ. Τὰ πρῶτα αὐ-

τοῦ νομίσματα εἶνε μακεδονικῆς κατασκευῆς καὶ τεχνοτροπίας, πρέπει δὲ νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τὰ ἀρχαιότερα ἔτη τῆς βασιλείας αὐτοῦ, πρὸ τῆς ἐκστρατείας εἰς Ἀσίαν. Τὸ τετράδραχμον (227 κ.) ἀκολουθεῖ τὸν σταθμητικὸν κανόνα τῶν νομισμάτων τοῦ Φιλίππου, ἐνῶ διὰ τὰ μικρότερα κλάσματα εἰσῆχθη ὁ εὐβοϊκο-αττικὸς κανὼν, ὅστις ἔτη τινὰ κατόπιν ἐχρησιμοποιήθη γενικῶς ἐν τῇ νομισματοκοπίᾳ τῶν τε Εὐρωπαϊκῶν καὶ Ἀσιατικῶν κτήσεων αὐτοῦ.

Περὶ τὰ 336-334 π. Χ.

Κεφαλὴ Διὸς ὡς ἐπὶ τῶν τετρα- δράχμων τοῦ Φιλίππου. [Imhoof, <i>Mon. Gr.</i> Πίν. D. 8].	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Ἀετὸς ἐπὶ κεραυ- νοῦ, στρέφων τὴν κεφαλὴν . . . Ρ Τετράδρ., 227 κ.
Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ ἐν λεοντῇ.	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Ὅμοιος. Ρ Δραχμὴ (Ἀττικῇ).
Ὅμοιος.	» Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ . . . Ρ Ἡμίδραχμ.
Ὅμοιος.	» Δύο ἀετοὶ ἀντιμέτωποι ἐπὶ κεραυνοῦ. Ρ Διώβ.
Ὅμοιος.	» Κεραυνός. . Ρ Ὀβολός.
Ὅμοιος.	» Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ στρέ- φων τὴν κεφαλὴν Α +65
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος, μετὰ μακρᾶς κόμης.	» Κεραυνός. . . . Α +55

Μετὰ τὸ 334 π. Χ. περίπου.

Πιθανῶς οὐχὶ πρὸ τῆς ἐκστρατείας αὐτοῦ εἰς Ἀσίαν ἔκοψεν ὁ Ἀλέξανδρος τὰ ἀφθονώτατα αὐτοῦ διεθνῇ νομίσματα, ὧν οἱ ἐξῆς εἶνε οἱ κύριοι τύποι : —

ΧΡΥΣΟΣ

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ λοφοφόρου κορινθιακοῦ κράνους, κοσμουμένου διὰ ὀφρεως, γρυπὸς ἢ Σφιγγός. (Πίναξ IB'. 7.)	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ [σπανιώτερον σὺν ΒΑΣΙΛΕΩΣ] Νίκη πτερωτὴ κρα- τοῦσα τρόπαιον. Ἐν τῷ πεδίῳ ποι- κίλα ἐμβλήματα νομισματοκοπείων καὶ μονογραφήματα Χ Διστάτηρ, 266 κ.
--	--

Κεφαλή Ἀθηνᾶς μετὰ λοφοφόρου
κορινθιακοῦ κράνους, κοσμουμένου
διὰ ὄφους, γρυπὸς ἢ Σφιγγός.
[B. M. Guide, Πιν. XXX. 4.]

Ὅμοιος.

Ὅμοιος.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς.

Ὅμοιος.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ [σπανιώτερον σὺν
ΒΑΣΙΛΕΩΣ] Νίκη πτερωτὴ κρα-
τοῦσα τρόπαιον. Ἐν τῷ πεδίῳ
ποικίλα ἐμβλήματα νομισματοκο-
πείων καὶ μονογραφήματα . . .

✕ Στατήρ, 133 κ.

Ὅμοιος . . . ✕ Ἡμιστάτηρ, 66 κ.

Ὅμοιος . . . ✕ $\frac{1}{4}$ στατήρος, 33 κ.

Ῥόπαλον καὶ τόξον . . .

✕ $\frac{1}{4}$ στατήρος, 33 κ.

Κεραυνός . . . ✕ $\frac{1}{8}$ στατήρος, 16 κ.

Τὸ σύνθηρες κέρμα εἶνε ὁ στατήρ· τὰ λοιπὰ δὲ ἀπαντῶσι
μόνον κατ' ἐξαίρεσιν. Ἡ λατρεία τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς καὶ τῆς
συνόδου αὐτῆς Νίκης εἰσήχθη ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, πρὸ τῶν χρό-
νων τοῦ ὁποίου οὐδὲν ἔχνος αὐτῆς εὔρηται ἐπὶ τῶν Μακεδονικῶν
νομισμάτων.

ΑΡΓΥΡΟΣ

Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ, ἐν λεοντῇ.
[B. M. Guide, Πιν. XXX, 5, 6, 7.]

Ὅμοιος.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ (ἐνίοτε σὺν ΒΑΣΙ-
ΛΕΩΣ) Ζεὺς καθήμενος ἐπὶ θρό-
νου, κρατῶν ἀστὸν καὶ στηριζόμε-
νος ἐπὶ σκήπτρου. Ρ Τετράδραχμ.
Ρ Δραχμή.

Ὑπάρχουσιν ἐπίσης δεκάδραχμα, ἀλλ' εἶνε σπανιώτατα. Δί-
δραχμα, τριώβολα καὶ ὀβολοί, ἀπαντῶσι κατὰ τι συχνότερον.
Πάντα τὰ νομίσματα τῶν ἀσυνήθων τούτων ὀλκῶν φαίνονται
Συριακῆς καταγωγῆς.

ΧΑΛΚΟΣ.

Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ, ἐν λεοντῇ.

Κεφ. νεαρὰ ἀνδρική, φέρουσα ταινίαν.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Ῥόπαλον καὶ τόξον
ἐν φαρέτρᾳ . . .

Α Διαφόρων μεγεθῶν.

» Ἴππος ἐλεύθερος . Α · 6

Ἔτεραι ποικιλίαι, σπανιώτεραι τῶν ἀνωτέρω, εἶνε αἱ ἐξῆς, τὸ
πλεῖστον τεχνοτροπίας μεταγενεστέρας τῶν χρόνων τοῦ Ἀλε-
ξάνδρου : —

Κεφαλή Ἡρακλέους.	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Ἄρμα	Α · 8
Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	» Νίκη	Α · 7
Κεφαλή νεαρὰ μετὰ ταινίας.	» [ΒΑΣΙΛΕΩΣ] Ἴππεύς	Α · 7 · 6
Κεφαλή Ἡρακλέους.	» Ἴππεύς	Α · 7
Κεφαλή Ἀπόλλωνος.	» Ὅμοίως	Α · 7
Κεφαλή Ἡρακλέους.	Β Α Τόξον, ῥόπαλον καὶ φαρέτρα	Α · 7
Ὅμοίως.	» Ἴππεύς	Α · 7
Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	» Πρῶρα	Α · 7 · 5
Κεφαλή Ποσειδῶνος.	» Πρῶρα	Α · 6
Μακεδονικὴ ἀσπίς.	» Κράνος	Α · 6

Αἱ δυσκολίαι, ἃς ἀπαντῶμεν ἐπιχειροῦντες συστηματικὴν κατὰ τὰς τῶν κολοσσιαίων σειρῶν νομισμάτων τῶν φερόντων τὸ ὄνομα τοῦ Ἀλεξάνδρου, εἶνε δύο εἰδῶν: — (α) ἔχομεν νὰ διακρίνωμεν, ἂν ἔν τι νόμισμα ἀνήκει εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἢ, ἂν τοῦτο δὲν συμβαίνει, εἰς ποίαν τῶν μεταγενεστέρων περιόδων πρέπει νὰ ἀποδοθῇ, ἐπειδὴ εἰς τινὰ μέρη τοῦ ἀρχαίου κόσμου ἐξηκολούθουν κοπτόμενα ἀργυρᾶ νομίσματα ἐν τῷ ὀνόματι καὶ μετὰ τῶν τύπων τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπὶ τινὰς αἰῶνας μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ. (β) ἔχομεν νὰ καθορίσωμεν γεωγραφικῶς ποῦ ἐκόπη τὸ νόμισμα τοῦτο.

Τὰ τετράδραχμα κατετάχθησαν ὑπὸ τοῦ M. Müller εἰς ἑπτὰ κλάσεις, ἃς οὗτος διέκρινε κυρίως διὰ τῶν ἐξῆς χαρακτηριστικῶν.

- I. Παχεῖα κατασκευή, τεχνοτροπία αὐστηρά. Ζεὺς καθήμενος ἐν στάσει ἀλυγίστῳ, ἔχων τὸν δεξιὸν πόδα ὄραιοις πρὸ τοῦ ἀριστεροῦ. [B. M. Guide. Πίν. XXX. 5.]
- II. Ὅμοίως, ἀλλὰ μετὰ μικρῶν τινῶν διαφορῶν [B. M. Guide, Πίν. XXVII, 2. 4, 5.]
- III. Ὅμοίως, ἀλλὰ τεχνοτροπίας κομψοτέρας. [B. M. Guide, Πίν. XXX. 6.]
- IV. Κατασκευὴ ὀλιγώτερον παχεῖα τεχνοτροπία ὥρτια· ἐργασία συνήθως (ἀλλ' οὐχὶ πάντοτε) ἐπιμελεημένη. Ὁ δεξιὸς ποὺς τοῦ Διὸς

- συνεσταλμένος ὀπισθεν τοῦ ἀριστεροῦ [B. M. *Guide*, Πίν. XXVII. 6, 7, 8. Πίν. XXX. 10, 11. Πίν. XXXI. 12—14.]
- V. Ὅμοίως. Κατασκευὴ πλατυτέρα, τὸ δὲ πέταλον εὐρύτερον. Τεχνοπία ἐλευθέρα καὶ συνήθως ἐπιπολαία [B. M. *Guide*, Πίν. XXXVI. 1—4.]
- VI. Λεπτὴ πεπλατυσμένη κατασκευή. Ἔργασία συνήθως ἐσπευσμένη ἀλλ' οὐχὶ ἀγροϊκὸς ἢ βάρβαρος. [B. M. *Guide*, Πίν. XLVIII. 1—3.]
- VII. Λεπτὴ πεπλατυσμένη κατασκευή. Ἔργασία ἄκομψος, συνήθως δὲ βάρβαρος [B. M. *Guide*, Πίν. LIII. 1, 2. Πίν. LXIV. 2.]

Αἱ κλάσεις αὗται ἀνήκουσιν ἐν μέρει μὲν εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ἐν μέρει εἰς τὴν Ἀσίαν, δύνανται δὲ νὰ ταχθῶσιν ὡς ἐξῆς περίπου:—

Περὶ τὰ 334-300 καὶ βραδύτερον

ΕΥΡΩΠΗ

ΑΣΙΑ

Κλάσις I. Βασίλειον Μακεδονίας κλ.	Κλάσις II. Κιλικία, Συρία, Φοινίκη.
» III. » » »	» III. » » »

Περὶ τὰ 300-280 π. X.

Κλάσις IV. Μακεδονία κλπ. Πελοπόννησος καὶ νῆσοι.	Κλάσις IV. Κιλικία, Συρία, Φοινίκη καὶ Αἴγυπτος.
---	--

Περὶ τὰ 280-200 π. X.

Κλάσις V. Θράκη.	Κλάσις V. Ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς δυτικῆς Μικρᾶς Ἀσίας (Πίν. IB'. 8). Φοινικικαὶ πόλεις (περὶ τὰ 244-183).
------------------	---

Μετὰ τὰ 200 π. X.

Κλάσεις VI, VII. Θράκη, μέχρι σχεδὸν τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων.	Κλάσις VI. Ἐλεύθεραι πόλεις τῆς δυτικῆς Μικρ. Ἀσίας (190-133 π. X.)
---	---

Αἱ κατὰ πόλεις δὲ ἀποδόσεις ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς ταυτότητος τῶν παρέργων συμβόλων πρὸς γνωστούς νομισματικούς τύπους τῶν ἐν λόγῳ πόλεων. Ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν τελευταίων τάξεων τὰ ἐν τῷ πεδίῳ τῆς ὀπισθίας ὀψεως σύμβολα ταῦτα εἶνε ἀναμφιβόλως ἐμβλήματα νομισματοκοπειῶν· δὲν εἶνε ὁμῶς ἐπαρκῶς βέβαιον ὅτι τὸ αὐτὸ συμβαίνει πάντοτε καὶ ὡς πρὸς τὰ νομίσματα τῶν τάξεων I-IV, εἰς πολλὰς δὲ περιπτώσεις δὲν ἔχομεν ἀσφαλέστερον ὁδηγόν

πρὸς ἀπόδοσιν τοπικὴν ἢ τὴν γνῶσιν τῶν χωρῶν ἐξ ὧν προέρχονται συνήθως εἶδη τινὰ τῶν τετραδράχμων.

Χρυσᾶ νομίσματα μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀλεξάνδρου πιθανῶς δὲν ἐκόπησαν μετὰ τὸ 280 π. Χ. περίπου.

Φίλιππος Γ'. (Ἀριδαῖος), 323-316 π.Χ. Τὰ νομίσματα τοῦ βασιλέως τούτου εἶνε πανόμοια κατὰ τύπους πρὸς τὰ νομίσματα τοῦ Ἀλεξάνδρου τῶν κλάσεων III καὶ IV. Ἐπιγρ. ΦΙΛΙΠΠΟΥ ἢ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ. Ἐκόπησαν δὲ ταῦτα ἐν τε ταῖς Εὐρωπαϊκαῖς αὐτοῦ κτήσεσι καὶ ἐν Κιλικίᾳ, Συρίᾳ, Φοινίκῃ καὶ Αἰγύπτῳ [B. M. *Guide*, Πιν. XXVII. 9,10. Πιν. XXX. 8, 9]. (Πίναξ IB'. 9, ✕ Στατήρ).

Ἀλέξανδρος Δ'. υἱὸς τῆς Ῥωξάνης, 323-311 π.Χ. Ἴδε κατωτέρω ὑπὸ Πτολεμαῖον τὸν Σωτήρα.

Κάσσανδρος, 316-297 π. Χ. Ὁ βασιλεὺς οὗτος δὲν ἔθεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ νομίσματος, ὅπερ ἐξηκολούθει ἐκδιδόμενον ἐν ὀνόματι τοῦ Ἀλεξάνδρου (Κλάσις IV).

Περὶ τὰ 316-306 π. Χ. Ἐπιγρ., ΚΑΣΣΑΝΔΡΟΥ

Κεφαλὴ Ἡρακλέους.	Λέων καθήμενος	Α .65
-------------------	--------------------------	-------

Περὶ τὰ 306-297 π. Χ. Ἐπιγρ. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΑΣΣΑΝΔΡΟΥ

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	Τρίπους	Α .7
Κεφαλὴ Ἡρακλέους.	Παῖς ἔφιππος.	Α .8-7
Ὅμοιως.	Λέων βαδίζων	Α .6
Κράνος.	Ἐπιδορατὶς	Α .7

Εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Κασσάνδρου ἀνήκουσιν ὡσαύτως τὰ χαλκᾶ νομίσματα τὰ κοπέντα ἐν ὀνόματι τοῦ στρατηγοῦ αὐτοῦ Εὐπολέμου, 314-313 π. Χ.

Τρεῖς Μακεδονικαὶ ἀσπίδες.	ΕΥΠΟΛΕΜΟΥ Ξίφος καὶ ζωστήρ.	Α .7
----------------------------	-----------------------------	------

Φίλιππος Δ'., 297—296, υἱὸς τοῦ Κασσάνδρου.

Ἀλέξανδρος Ε'., 295 π. Χ., υἱὸς τοῦ Κασσάνδρου.

Εἰς τοὺς βασιλεῖς τούτους δὲν δύνανται νὰ ἀποδοθῶσι βασίμως νομίσματα, ἂν καὶ τινὰ τῶν ὀψίμου τεχνοτροπίας νομισμάτων, φέροντα τοὺς τύπους τοῦ Φιλίππου Β'. καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, δυνατὸν νὰ ἀνήκωσιν εἰς τὴν περίοδον ταύτην.

Ἀντίγονος, 306-301 π. Χ. Ὁ βασιλεὺς οὗτος, πατὴρ Δημητρίου τοῦ πολιορκητοῦ, ἀνηγορεύθη βασιλεὺς τῆς Ἀσίας ἐν ἔτει 311 π. Χ. Ἐν ἔτει 306 προσέλαβε τὸν τίτλον βασιλεὺς. Εἶνε δὲ πιθανόν, ὅτι εἰς πάντα τὰ Ἀσιατικὰ αὐτοῦ νομισματοκοπεῖα ἐξηκολούθησεν ἡ κοπὴ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου μετὰ τῶν τύπων καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀμεταβλήτων (Κλάσις IV).

Ὑπάρχουσιν ἐν τούτοις χρυσοῖ στατῆρες φέροντες τοὺς τύπους τοῦ Ἀλεξάνδρου (μετὰ τῆς διαφορᾶς ὅτι ἡ Νίκη κρατεῖ ἐν τῇ δεξιᾷ ἀκροστόλιον) ἐπιγεγραμμένοι ΑΝΤΙΓΟΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ καὶ τετράδραχμα. Τὰ τελευταῖα ἐκόπησαν ἐν Πελοποννήσῳ πιθανῶς ἐν ἔτει 303 π. Χ. ὑπὸ Δημητρίου ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἀντιγόνου.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους (Πίναξ IB'. 10). | ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΓΟΝΟΥ Ζεὺς
ἀετοφόρος. ✠ Τετράδρ.

Τὰ νομίσματα ταῦτα μνημονεύονται ἐν τῇ ἀναγραφῇ τῶν κτημάτων τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἀσκληπιδίου ὑπὸ τὸ ὄνομα τέτραχμα ἀντιγόνεια (ἴδε J. P. Six, ἐν τῷ Annuaire de Numismatique, 1882, σελ. 27). Χαλκᾶ νομίσματα δὲν δύνανται νὰ ἀποδοθῶσιν μετὰ βεβαιότητος εἰς τὸν βασιλέα τοῦτον.

Δημήτριος ὁ πολιορκητής, 306-283 π. Χ.

ΧΡΥΣΟΣ

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Νίκη. ✠ Στατῆρ.
Κεφαλὴ Δημητρίου μετὰ κέρατος βοδὸς [B. M. Guide, Πιν. XXXI, 15.]	ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Ἴππεὺς ὠπλισμένος δόρατι. . ✠ Στατῆρ.
Νίκη σαλπίζουσα, φέρουσα ἔκρινον τροπαίου, ἰσταμένη δὲ ἐπὶ πύργῳ.	ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Ἀθηνᾶ πρόμαχος μετ' ἀσπίδος καὶ δόρα- τος. ✠ Στατῆρ.

ΑΡΓΥΡΟΣ

Νίκη ὡς ἄνωτέρω (Πίναξ IB'. 12).	ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Ποσει- δῶν κραδαίνων τρίαينان Ρ Τετράδρ., Δρ. καὶ Ἡμίδρ.
Κεφαλὴ Δημητρίου κερασφόρος.	ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Ποσει- δῶν ὡς ἄνωτέρω . . Ρ Δραχμή.
Ὅμοίως (Πίναξ IB'. 11.)	ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Ποσει- δῶν ἔχων τὸν δεξιὸν πόδα ἐπὶ βράχου καὶ στηριζόμενος ἐπὶ τρι- αίνης. Ρ Τετράδρ.
Ὅμοίως.	ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Ποσει- δῶν καθήμενος ἐπὶ βράχου, κρα- τῶν ἀκροστόλιον καὶ τρίαينان . . Ρ Τετράδρ.

Οἱ τύποι τῶν νομισμάτων τούτων ἀναφέρονται εἰς τὴν ναυτι-
κὴν νίκην ἣν ἤρατο ὁ στόλος τοῦ Ἀντιγόνου, διοικούμενος ὑπὸ
τοῦ Δημητρίου, κατὰ τοῦ στόλου τοῦ Πτολεμαίου παρὰ τὴν Κύ-
προν ἐν ἔτει 306 π. Χ. Ἡ αὐτὴ νίκη διακρινέσθαι καὶ διὰ μνημείου
ἀνακαλυφθέντος πρό τινων ἐτῶν ἐν Σαμοθράκῃ, νῦν δὲ ἀποκειμέ-
νου ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Λούβρου καὶ ἀποτελουμένου ἐκ κολοσσιαίας
Νίκης ἱσταμένης ἐπὶ πρῶρας, ὡς ἐπὶ τῶν νομισμάτων. Ἴδε Conze
(*Samothrake*, τόμ. II σελ. 47 ἐξ.), κλπ.

Ἐξαιρέσει ὀλιγίστων τὰ χαλκᾶ νομίσματα Δημητρίου τοῦ Πολι-
ορκετοῦ φέρουσιν ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως πρῶραν καὶ τὰ γράμματα
ΒΑ(=ΒΑΣΙΛΕΩΣ). Ὁ ἐμπρόσθιος τύπος παριστᾷ συνήθως κεφαλὴν
Ἀθηνᾶς ἢ Διός.

Πύρρος. Ἐβασίλευσε πάσης τῆς Μακεδονίας τὸ 287-6 π. Χ.
τοῦ δὲ δυτικοῦ αὐτῆς μέχρι τοῦ 284 π. Χ., καὶ πάλιν τὸ 274-272
π. Χ. Ἄν ἔκοψεν ἀργυρᾶ νομίσματα ἐν Μακεδονίᾳ, θὰ ἔφερον πιθα-
νῶς, ὡς τὰ τοῦ Κασσάνδρου, τὸ ὄνομα τοῦ Ἀλεξάνδρου (Κλάσις
IV). Τὰ Μακεδονικὰ χαλκᾶ νομίσματα αὐτοῦ φέρουσι τοὺς ἐξῆς
τύπους : —

Ἀσπίς μακεδονική μετὰ τοῦ μονο-
γραφήματος τοῦ Πύρρου ἐν τῷ
κέντρῳ (ΠΥΡ). ΒΑΣΙ Κράνος καὶ τὸ μονογράφημα
ΠΥΡ. Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ δρυός
Α · 5

Δ:άμεσον, 286-277 π. Χ. Διαρκούσης τῆς περιόδου ταύ-
της, ὅτε ἡ διοίκησις τῆς Μακεδονίας μετέβη ταχέως ἀπὸ τοῦ Πύρ-
ρου εἰς τὸν Λυσίμαχον, Σέλευκον, Πτολεμαῖον τὸν Κεραυνόν, Ἀντί-
πατρον, Σωσθένην, κλπ., ὀλίγα νομίσματα ἐκόπησαν ἐν Μακεδονίᾳ.

Εἶνε ἀληθές ὅτι ὁ Λυσίμαχος φαίνεται ὅτι ἔκοψε τετράδραχμα
ὑπὸ τὸ ἴδιον αὐτοῦ ὄνομα ἐν τισι τῶν Μακεδονικῶν νομισματοκο-
πειῶν, τῶν λοιπῶν ὅμως δὲν γνωρίζομεν νομίσματα. Ὑπάρχει ἐν
τούτοις σειρὰ Ἀλεξανδρείων τετραδράχμων τῆς κλάσεως IV, (Mül-
ler, ἀριθ. 225-236, καὶ B. M. *Guide*, Πίν. XXX, 41) μετὰ κρά-
νους Μακεδονικοῦ ἐν τῷ πεδίῳ τῆς ὀπισθίας ὀψεως, ἣν ἐπεθύμουν
νὰ ἀποδώσω εἰς τὸν χρόνον τοῦτον σὺν τῇ ἐξῆς ἀναλόγῳ σειρᾷ
χαλκῶν νομισμάτων: —

Μακεδονική ἀσπίς ἐν τῷ κέντρῳ,
διάφορα σύμβολα. ΒΑ Μακεδονικὸν κράνος . . . Α · 5
Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ. ΒΑΣΙΛΕΩΣ Τόξον ἐν φαρέτρᾳ καὶ
ρόπαλον. Σύμβολον, λαμπὰς ἀγω-
νιστική . . . Α · 75

Ἀντίγονος Γονατᾶς, 277-239 π. Χ. } Δὲν εἶνε πάντοτε δυνατὸν
Ἀντίγονος Δώσων, 229-220 π. Χ. } νὰ διακρίνωμεν τὰ νο-
μίσματα τοῦ Γονατᾶ }
ἀπὸ τὰ τοῦ Δώσωνος.

Ὁ Δρ. Imhoof-Blumer κλίνει νὰ παραδεχθῇ τὴν ἀπόδοσιν
πάντων τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων εἰς τὸν Γονατᾶν.

Κεφαλὴ Ποσειδῶνος, μετὰ βοστρύ-
χων κυματιζόντων ἀναδεδεμένων
διὰ φυτοῦ θαλασσίου. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΓΟΝΟΥ γεγραμ-
μένον ἐπὶ πρόρας, ἐφ' ἧς κάθεται
Ἀπόλλων γυμνός, κρατῶν τόξον.
(Πίναξ I⁵. 6.) Ρ Τετράδρ.

Ὁμοία κεφαλὴ ἀρχαιοτέρας τεχνο-
τροπίας.

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΓΟΝΟΥ Ἀθηνᾶ
Ἀλκίς, ἀρχαϊζούσης τεχνοτροπίας,
κραδαίνουσα κεραυνὸν καὶ κρα-
τοῦσα ἀσπίδα Ρ Δραχ.

Ἀσπίς μακεδονική, ἐν τῷ κέντρῳ
τῆς ὁποίας, κεφαλὴ Πανὸς μετὰ
καλαύροπος ἐπὶ τοῦ ὤμου.

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΓΟΝΟΥ Ὁμοίος
τύπος (Πίναξ ΙΣ'. 7) Ρ Τετράδρ.

Οἱ τύποι τοῦ πρώτου τῶν ἀνωτέρω τετραδράχμων ἀναφέρονται σαφῶς εἰς ναυτικὴν νίκη. Ὁ Δρ. Imhoof (*Mon. Gr.* σελ. 128) νομίζει, ὅτι ἡ ἐννοουμένη νίκη εἶνε ἡ τοῦ Γονατᾶ κατὰ τοῦ στόλου τῆς Αἰγύπτου παρὰ τὴν νῆσον Κῶν ἐν ἔτει 265 π. Χ. Ἐπὶ τῆς στερεᾶς, ἀπέναντι τῆς Κῶ, ἦτο τὸ ἱερόν τοῦ Τριοπίου Ἀπόλλωνος, ἔνθα ἐτελοῦντο ἀγῶνες εἰς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Ποσειδῶνος, τῶν ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἀπεικονιζομένων δύο θεῶν, «C' était là sans doute, que le vainqueur a consacré sa trière; et c' est là aussi, suivant une inscription trouvée près de l'hiéron, qu' existait plus tard un autre sanctuaire, très riche et très vénéré des Cnidiens, celui du héros Antigonos fils de l'Épigone (Démétrius)» τὸ ἱερόν τοῦτο ὤφειλεν ἀναμφιβόλως τὴν γένεσιν αὐτοῦ εἰς ἀνδραγάθημά τι, οἷον ἡ παρὰ τὴν Κῶ νίκη, δι' ἧς ὁ Ἀντίγονος ἐγένετο εὐεργέτης τῆς πόλεως Κνίδου καὶ τοῦ ναοῦ αὐτῆς τοῦ Ἀπόλλωνος.

Ἐὰν ὅμως ἀφ' ἐτέρου, ὡς ἡ ὀψιμος τεχνοτροπία τῆς κεφαλῆς τοῦ Ποσειδῶνος ἐπὶ τοῦ πλείστου τῶν νομισμάτων τούτων δύναται νὰ ἀγάγῃ ἡμᾶς νὰ συμπεράνωμεν, ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὸν μεταγενέστερον Ἀντίγονον, τότε καὶ πάλιν ὁ ὁπισθότυπος δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ὡς ἀναφερόμενος εἰς τὴν εὐτυχῇ ναυτικὴν ἐκστρατείαν, ἣν ἐπεχείρησεν ἐν ἔτει 228 π. Χ. ὁ Ἀντίγονος Δώσων κατὰ τῆς Καρίας. Ἀλλοτε ἔκλινον νὰ παραδεχθῶ τὴν τελευταίαν ταύτην ἐρμηνείαν (*B. M. Guide*, σελ. 75 κ. ἐξ.), νῦν ὅμως ὁμολογῶ, ὅτι τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Δρ. Imhoof ἐκλόνισάν πως τὴν πεποίθησίν μου ταύτην.

Τὰ συνηθέστατα ἀπαντῶμενα χαλκᾶ νομίσματα τῶν δύο Ἀντιγόνων εἶνε τῶν ἐξῆς τύπων : —

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	ΒΑ καὶ ΑΝΤΙ (μονογράφ.). Σά- τυρος ἐγείρων τρόπαιον. Α·75-65
Κεφαλὴ Ποσειδῶνος ὡς ἐπὶ τῶν ἀρ- γυρῶν.	Πρῶρα Α·6
Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ.	ΒΑ καὶ ΑΝΤΙ (μονογρ.). Ἴππεὺς γυμνὸς στέφων τὸν ἵππον αὐτοῦ. Α·65
Μακεδονικὴ ἀσπίς ἐφ' ἧς ΑΝΤΙ (μο- νογράφημα).	ΒΑΣΙ Μακεδονικὸν κράνος. Α·7

Δημήτριος Β'., 239-229 π. Χ. Δὲν ὑπάρχουσι χρυσᾶ ἢ ἀργυρᾶ νομίσματα τοῦ βασιλέως τούτου.

ΧΑΛΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

Μακεδονικὴ ἀσπίς, ἐν τῷ κέντρῳ τῆς ὁποίας μονογράφημα συντεθειμένον ἐκ τῶν γραμμάτων ΔΗΜΗΤΡΙ.	ΒΑΣΙ Μακεδονικὴ περικεφαλαία. . Α·65 καὶ 35
Ὅμοίως· ἀλλ' ἐν τῷ κέντρῳ, ἀστήρ.	ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Ὅμοίως Α·65
Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ.	ΒΑ ΔΗ Ἴππεὺς στέφων τὸν ἵππον αὐτοῦ. Α·65

Φίλιππος Ε'., 220-179 π. Χ.

ΑΡΓΥΡΟΣ

Κεφαλὴ τοῦ βασιλέως μετὰ διαδή- ματος (Πίναξ ΙΘ'. 3).	ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Ἀθηνᾶ Ἀλκίς ὠπλισμένη ἀσπίδι καὶ κρα- δαίνουσα κεραυνόν. . Ρ Τετράδρ.
Ἀσπίς μακεδονικὴ, μετὰ κεφαλῆς τοῦ ἥρωος Περσέως ἐν τῷ κέντρῳ, φέροντος πῖλον πτερωτὸν φρυγικοῦ σχήματος, περατούμενον κατὰ τὴν κορυφὴν εἰς κεφαλὴν ἀετοῦ.	ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Ῥόπαλον ἐν στεφάνῳ δρυός. . Ρ Τετράδρ. (Πίναξ ΙΘ'. 4.)
Κεφαλὴ τοῦ βασιλέως μετὰ διαδή- ματος.	ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Ὅμοίως. Ρ Δίδρ.
Ὅμοίως.	» » Ὅμοίως Ρ Δρ.
Ὅμοίως.	» » Ὅμοίως Ρ Ἡμίδρ.

ΧΑΛΚΟΣ

Κεφαλή Διὸς ἐν στεφάνῳ ὀρυός.	ΒΑ ΦΙ Ἴππεὺς στέφων τὸν ἵππον αὐτοῦ Α .75
Κεφαλή Ποσειδῶνος.	» Ἀθηνᾶ Ἀλκίς . . Α .80-65
Ὅμοίως.	» Πρῶρα Α .55
Κεφαλή Ἡλίου ἀκτινοστεφής.	ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Κεραυνὸς ἐν στεφάνῳ ὀρυός . . . Α 1·0
Κεφαλή Ἀρτέμιδος.	ΒΑ Φ Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ ἐν στε- φάνῳ ὀρυός Α .75
Κεφαλή Ἡρακλέους πωγωνοφόρος.	ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Ἄρπη ἐν στεφάνῳ ὀρυός Α .9
Ὅμοίως.	ΒΑ Φ Πρῶρα Α .45
Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ.	» Δύο αἶγες ἀναπαύμεναι Α .75
Κεφαλή Πανός.	» Ὅμοίως Α .5
Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ.	» Ἴππεὺς στέφων τὸν ἵππον αὐ- τοῦ Α .65
Ὅμοίως, δαφνοστεφής, μετὰ τῆς λε- οντῆς περὶ τὸν τράχηλον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς.	ΒΑ ΦΙ Πρῶρα Α .75
Κεφαλή τοῦ ἥρωος Περσέως.	ΒΑ Φ Ἀετὸς ἐπὶ ἀρότρου ἢ κεραυ- νοῦ Α .75-7
Ὅμοίως.	ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Ἴππος . Α .7
Ὅμοίως.	» » Ἄρπη ἐν στεφάνῳ ὀρυός . . Α .6
Ὅμοίως.	ΒΑ Ἄρπη καὶ ῥόπαλον . . Α .4
Ἀσπίς μακεδονικὴ μετὰ τροχομόρ- φου κοσμήματος ἐν τῷ κέντρῳ.	ΒΑ ΦΙ ῥόπαλον Α .65
Ὅμοίως.	ΒΑ Φ Περικεφαλαία . . . Α .5
Ὅμοίως ἀλλὰ μετὰ κεφαλῆς Περσέως ἐν τῷ κέντρῳ.	ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Περικε- φαλαία, ἥς ὑπεράνω ἀστήρ. Α .6

Τέτος Κοῦντιος Φλαμινένος, 146-140 π. Χ. Τοῦ περι-
φήμου τούτου Ῥωμαίου στρατηγοῦ εἶνε γνωστὸς χρυσοῦς στατῆρ
ἀττικοῦ σταθμοῦ. Εἶνε δὲ σπανιώτατος, ἀνακαλυφθέντων μέχρι τοῦδε
μόνον τριῶν κομματίων. Ὁ Δρ. Friedländer (*Zeit.f. Num.* XII,

σελ. 2) φρονεῖ, ὅτι ἐκόπη ἐν Μακεδονίᾳ μετὰ τὴν ἐν Κυνὸς Κεφαλαῖς μάχην· οὐδὲν ὅμως ἀποδεικνύει, ὅτι δὲν ἐκόπη διαρκούσης τῆς διαμονῆς τοῦ Φλαμινίου ἐν Πελοποννήσῳ, καὶ ἴσως ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ μεγάλου Συνεδρίου τῆς Κορίνθου, ὅτε οἱ Ῥωμαῖοι ἐκήρυξαν τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ ὀπίσθιος τύπος εἶνε ὁ τῶν χρυσῶν στατήρων Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, προτιμῶ νὰ περιγράψω αὐτὸν ἐνταῦθα.

Κεφαλὴ τοῦ Φλαμινίου πρὸς δ., μετὰ μικροῦ πώγωνος (*Zeit. f. Num.* XII, Πίν. VII, 2]. Τ. ΦΥΝΙΣΤΙ Νίκη ἱσταμένη, κρατοῦσα στέφανον καὶ κλάδον φοίνικος. ✕ Στατήρ.

Περσεύς, 178-168 π. Χ.

ΑΡΓΥΡΟΣ

Κεφαλὴ τοῦ βασιλέως Περσέως, μετὰ διαδήματος. (Πίναξ ΙΘ', 5).	ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΕΡΣΕΩΣ Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ, τὸ θλον δ' ἐν στεφάνῳ δρυός. Ρ Τετράδρ.
Ὅμοίως.	ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΕΡΣΕΩΣ Ἀρπὴ ἐν στεφάνῳ δρυός. Ρ Δίδρ.
Ὅμοίως.	ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΕΡΣΕΩΣ Ῥόπαλον ἐν στεφάνῳ δρυός. Ρ Δίδρ.

ΧΑΛΚΟΣ

Κεφαλὴ τοῦ ἥρωος Περσέως.	ΒΑ ΠΕ (ἢ ΠΕΡ) Ἀετὸς ἐπὶ ἀρότρου ἢ κεραυνοῦ. Α 95-7
Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ.	» Ἴππεὺς στέφων τὸν ἵππον αὐτοῦ. Α 75-7
Μακεδονικὴ ἀσπίς, μετὰ τροχομόρφου κοσμήματος ἐν τῷ κέντρῳ.	» Ἀρπὴ Α 65-5

Ἀδαῖος. Δυνάστης τις, πιθανῶς ἐν Μακεδονίᾳ, μὴ ἀναφερόμενος ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Τὰ νομίσματα αὐτοῦ φαίνεται ὅτι ἐκόπησαν ἐν τῇ πόλει Σκοτούσση (Πλιν. IV. 17, 18) κειμένη ἐπὶ τῆς μεταξὺ Ἡρακλείας τῆς Σιντικῆς καὶ Φιλίππων ὁδοῦ. [*Imhoof Mon. Gr.*, σελ. 114].

Περὶ τὰ 200 μ. Χ. ἢ βραδύτερον

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	ΑΔΑΙΟΥ Τρίπους. . . Α .85-65
Κεφαλὴ Ἡρακλέους.	» Ῥόπαλον . Α .65
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	» Γλαύξ . . . Α .7
Κεφαλὴ κάπρου.	» Ἐπιδορατὶς. Α .6

Η. ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΠΑΙΟΝΙΑΣ

Μετὰ τὸν θάνατον Περδίκκα τοῦ Γ', βασιλέως τῆς Μακεδονίας (359 π. Χ.), ἐπηκολούθησε περίοδος ἀταξίας, ἥς διαρκούσης οἱ Παίονες ἐπανάστησαν καὶ ἀπετίναξαν τὸν ζυγὸν τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Μακεδονίας.

Οἱ ἀνεξάρτητοι βασιλεῖς τῆς Παιονίας ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου μέχρι τοῦ 286 π. Χ. εἶνε οἱ ἑξῆς:—

Λύκκειος. Περὶ τὰ 359-340 π. Χ. Ἀργυρᾶ νομίσματα ἡλαττωμένου Μακεδονικοῦ σταθμοῦ. Τετράδραγμα 214-188 κ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	ΛΥΚΠΕΙΟ ἢ ΛΥΚΚΕΙΟΥ Ἡρακλῆς καὶ λέων (Πίναξ ΙΓ'. 1) . . . Ρ Τετράδρ.
Κεφαλὴ Διὸς [Συλλογὴ de Hirsch].	ΛΥΚΚΕΙΟΥ Ὁ αὐτὸς τύπος . . . Ρ Τετράδρ.
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	» Λέων . . . Ρ Δρ.

Τεμάχιον ἐπιγραφῆς ἀνακαλυφθὲν πρό τινων ἐτῶν ἐν Ἀθήναις (Hicks, *Manual Gr. Inscr.* σελ. 187) μνημονεύει συνθήκης, συμμάχίας μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων ἀφ' ἑνὸς καὶ Κετριπόριος τοῦ Θρακῆος, Λυππείου τοῦ Παίονος, καὶ Γράβου τοῦ Ἰλλυριοῦ ἀφ' ἑτέρου. Οὐδεμία δὲ δύναται νὰ υπάρξῃ ἀμφιβολία περὶ τῆς ταυτότητος τοῦ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ Λυππείου πρὸς τὸν Λύκπειον ἢ Λύκκειον τῶν νομισμάτων.

Πατράος. Περὶ τὰ 340-315 π. Χ.

Κεφαλὴ ἄρρην μετὰ κόμης βραχείας, συνήθως δαφνοστεφής.	ΠΑΤΡΑΟΥ Ἴππεὺς ἀκοντίζων ἐχ- θρὸν ἀνατετραμμένον. Ρ Τετράδρ. (Πίναξ ΙΓ'. 2)
---	---

Κεφαλή ἄρρην τεταινιωμένη.

Κεφαλή ἄρρην δαφνοστεφής.

ΠΑΤΡΑΟΥ Προτομή κάπρου. Ρ Δρ.

» Ἀετός. Ρ Τετρώβολ.

Αὐδωλέων. Περί τὰ 315-286 π. Χ.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς κατ' ἐνώπιον.

ΑΥΔΩΛΕΟΝΤΟΣ Ἴππος ἐλεύθερος
(Πίναξ II. 3)

Ρ Τετράδρ.

Ὅμοίως.

» Ὅμοίως Ρ Δραχ.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς ἐν κατατομῇ.

» Ὅμοίως Ρ Δίδρ.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς κατ' ἐνώπιον.

» Προτομή ἵππου.
Ρ Τετρώβ.

Κεφαλή Διονύσου νεαροῦ.

» Ὅμοίως Ρ Τετρώβ.

Ὁ Αὐδωλέων μετὰ τὸ 306 π.Χ. περίπου, ἠκολούθησε τὸ παράδειγμα τῶν Διαδόχων προσλαβὼν τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως. Ἐκοψε δὲ τότε Ἀττικά τετράδραχμα ὅμοια κατὰ τοὺς τύπους πρὸς τὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, ἐπιγεγραμμένα ὅμως ΑΥΔΩΛΕΟΝΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Τὰ νομίσματα τοῦ Αὐδωλέοντος ἀντεγράφοντο συχνὰ ὑπὸ τῶν Γαλατῶν.

Δροπίων, μετὰ τὸ 279 π. Χ. περίπου. Ἴδε J. P. Six (*Annuaire de Numismatique*, 1883, σελ. 5).

Κεφαλή Διός.

ΠΑΙΟΝΩΝ Κεραυνός, οὗ ὑποκάτω
ΔΡ. Α 85

Ἐν ἔτει 1877 ἀνεκαλύφθη ἐπιγραφή ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐπὶ τοῦ βᾶθρου ἀνδριάντος τινὸς μαρτυροῦσα, ὅτι ἀνηγέρθη ὑπὸ τοῦ κοινοῦ τῶν Παιόνων εἰς τιμὴν τοῦ βασιλέως αὐτῶν καὶ κτίστου Δροπίονος, ὅστις πιθανῶς ἀναδιωργάνωσε τὴν χώραν μετὰ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Γαλατῶν. Τὸ μονογράφημα αὐτοῦ ΔΡ ἐμφανίζεται ὡσαύτως ἐπὶ τῶν τετραδράχμων τοῦ Λυσιμάχου (Müller, ἀρ. 489).

Νίκαρχος. Δυνάστης ἄγνωστος, πιθανῶς σύγχρονος τοῦ Πατράου.

Κεφ. Ἀπόλλωνος, δεξ., δαφνοστεφής.
[*Bull. de Con. Hell.* VI, 211.]

ΝΙΚΑΡΧΟΥ Τρίπους
Ρ Τετράδρ. 204 κ.

Θ'. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΥΠΟ ΤΟΥΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ

Μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἦτταν τοῦ τελευταίου βασιλέως τῆς Μακεδονίας Περσέως ἐν τῇ μάχῃ τῆς Πύδνης (168 π. Χ.) ἡ Μακεδονία διηρέθη εἰς τέσσαρας χώρας, κατὰ δὲ τὸ ἔτος 158 π. Χ. τὸ δικαίωμα τοῦ κόπτειν ἀργυρᾶ νομίσματα τῇ παρεχωρήθη ὑπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς Συγκλήτου (Mommson, *Mon. Rom.* III, σελ. 281). Αἱ τέσσαρες αὗται συμπολιτεῖαι διελύθησαν ἐν ἔτει 146 π. Χ. ὅτε ἡ χώρα διοργανώθη εἰς Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν.

158-146 π. Χ.

Κεφαλὴ Διὸς μετὰ στεφάνου δρυός. [Imhoof, <i>Mon. Gr.</i> Πίν. D, 11.]	ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΠΡΩΤΗΣ Ἀρτε- μις ταυροπόλος μετὰ δύο λαμπά- δων, ἱππεύουσα ταῦρον Ρ Ἀττικ. τετράδρ.
---	--

Μακεδονικὴ ἀσπίς, ἣς ἐν τῷ κέντρῳ προτομὴ Ἀρτέμιδος.	ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΠΡΩΤΗΣ Ῥόπα- λον ἐν στεφάνῳ δρυός. (Πίναξ ΙΘ'. 2) . . . Ρ Τετράδρ.
Ὅμοιως.	ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΔΕΥΤΕΡΑΣ Ὀ- μοίως Ρ Τετράδρ.

Τὰ μικρότερα ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς ἐποχῆς ταύτης φέρουσι μόνον ΜΑΚΕ ἢ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ.

Μακεδονικὴ ἀσπίς, ἐφ' ἣς ῥόπαλον ἢ τι ὅμοιον τροχῷ κόσμημα.	Κράνος ἢ πρῶρα . . . Ρ Τετρώβολ.
Κεφαλὴ Βάκχης.	Πρῶρα Ρ Τετρώβολ.

ΧΑΛΚΟΣ

Κεφαλὴ Διός.	ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΤΕΤΑΡΤΗΣ Ῥό- παλον ἐν στεφάνῳ δρυός . . . Α 85
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΤΕΤΑΡΤΗΣ Οἱ Διόσκουροι Α 8

Τὰ ὑπολειπόμενα χαλκᾶ νομίσματα εἶνε τῆς Μακεδονίας ἐν γένει, ἄνευ τοῦ ἀριθμοῦ τῆς χώρας.

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ.	ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ Τράγος . . . Α 1·05
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	» Τρίπους . . . Α 8
Μακεδονικὴ ἀσπίς.	Μακεδονικὴ περικεφαλαία . . . Α 65

Κεφ. ποταμίου θεοῦ νεαροῦ (Στρυμών).	ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ Τρίαινα . Α . 8
Κεφαλή Πανός.	ΒΟΤ (Βοιτιαία) ἐν μονογραφ. Δύο αἴγες Α . 8
Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ.	ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΒΟΤ Ἴππεύς . . Α . 9
Κεφαλή Διὸς μετὰ στεφάνου δρυός.	» » Κεραυνός . Α . 85
Κεφαλή Ποσειδῶνος.	» Ῥόπαλον ἐν στεφάνῳ δρυός . . . Α . 85
Κεφαλή Σειλῆνου κατ' ἐνώπιον.	» ἐν στεφάνῳ κισσοῦ Α . 95
Κεφαλή Ἀπόλλωνος.	» Λύρα καὶ τόξον . . Α . 85
Κεφαλή Διός.	ΠΑΡ ἐν μονογρ. Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ. Α . 85. 65

Πολυαρίθμους ποικιλίας τῶν ἀνωτέρω ἶδε ἐν B. M. Cat., Mac.,
σελ. 11-16.

Μακεδονία ὡς Ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία. Μετὰ τὸ 146 π. Χ.

Προτομή Ἀρτέμιδος ἐπὶ μακεδονι- κῆς ἀσπίδος. (Πίναξ IΣ'. 8)	ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ Ῥόπαλον ἐν στε- φάνῳ δρυὸς μετὰ καρποῦ. Ἐν τῷ πεδίῳ συνήθως LEG, καὶ χεῖρ κρη- τοῦσα κλάδον ἐλαίας. Ρ Τετράδρ.
---	---

Τὰ γράμματα LEG ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων δεικνύουσιν,
ὅτι ταῦτα ἐκόπησαν ὑπὸ τοῦ Ῥωμαίου πρεσβευτοῦ (legatus) ἢ
ἀντιταμίου.

ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ Κεφαλή Ἀλεξάν- δρου τοῦ Μεγάλου μετὰ κόμης κυματιζούσης καὶ κέρατος Ἀμ- μωνος. (Πίναξ IΣ'. 9).	Ἐμβλήματα ταμιακά, ῥόπχλον, ὁδοι- πορικὴ ῥάβδος (virga viatoris), κάλαθος νομίσματος (fiscus), καὶ θῶκος (subsellium). Τὸ ἄλφον ἐν στεφάνῳ. Ῥωμαῖος ἄρχων— CAE PR(aetor), AESILLAS Q(uaestor) ἢ SVVRA LEG(atus) PRO Q(uaestore). Ρ Τετράδρ.
--	--

Ὁ Cae . . . ἦτο πιθανῶς ὁ προκάτοχος τοῦ στρατηγοῦ τῆς Μα-
κεδονίας Σεντίου Σατουρίννου. Ὁ Αἰσίλλας ἦτο πιθανῶς ὁ ταμίας

Cae . . . ὁ δὲ Σούρας, ὁ legatus pro quaestore τοῦ Σατουρνίνου ἐν ἔτει 88 π. Χ. (Lenormant, *Mon. dans l'antiquité* II σελ. 144).

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα φέρουσι, τὰ πλεῖστα, τὰς ἐπιγραφὰς ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ καὶ ΤΑΜΙΟΥ ΓΑΙΟΥ ΠΟΠΛΙΛΙΟΥ, ἢ ΤΑΜΙΟΥ ΛΕΥΚΙΟΥ ΦΟΛΚΙΝΝΙΟΥ, δηλοῦντα οὕτως, ὅτι ἐκόπησαν ὑπὸ τῶν ταμιῶν G. Publilius καὶ L. Fulcinus. Φέρουσι δὲ τοὺς ἐξῆς τύπους:—

Κεφαλή Ποσειδῶνος.

Κεφ. τοῦ ἥρωος Περσέως (ἢ Ῥώμης).

Κεφαλή Διονύσου νεαροῦ.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς, ὡς ἐπὶ ὀψίμων νομισμάτων Ἀθηνῶν.

Ῥόπαλον ἐν στεφάνῳ Α 85

Ἐπιγραφή μόνον Α 1·0

Τράγος ἰστάμενος Α 8

Ταῦρος βοσκόμενος μετὰ τοῦ μονο-
γραφήματος ΒΟΤ (κοπὴν ἐν Βοτ-
τιαίᾳ) Α 8

Χρόνοι τῶν αὐτοκρατόρων.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Κεφαλή Ἀλεξάν-
δρου.

ΚΟΙΝΟΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΝΕΩ-
[ΚΟΡΩΝ κλπ. Τύποι ποικίλοι .
Α 1·0

Ἡ σειρὰ αὕτη κατατάσσεται ὑπὸ τοῦ Eckhel (II σελ. 111) εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Καρακάλλα, ἀλλὰ τὰ πλεῖστα τῶν κομματίων εἶνε πιθανῶς μεταγενέστερα. Ἴδε ὡσαύτως τὴν αὐτοκρατορικὴν σειρὰν (*Mionnet* B. M. *Cat.*, *Mac.*, σελ. 27. *Imhoof*, *Mon. Gr.*, σελ. 61, κλπ.)

Εἰς τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους πρέπει ὡσαύτως νὰ καταταχθῶσι μικρά τινα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα φέροντα τὸ ὄνομα καὶ τὴν κεφαλὴν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, ἐπὶ δὲ τῆς ὀπισθίας ὀψεως λέοντα, ὡς ἐπίσης καὶ τὰ μεγάλα νομισματοσῆμα τοῦ θησαυροῦ τῆς Ταρσοῦ (*Rev. Num.* 1868, Πίν. X—XIII) καὶ μικρόν τι περίεργον χρυσοῦν νόμισμα φέρον ἔμπροσθεν μὲν τὴν κεφαλὴν τῆς μητρὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὀλυμπιάδος, ὀπίσθεν δὲ τὴν ἐπιγραφὴν ΟΛΥΜΠΙΑΔΟΣ καὶ ὄφιν (*Zeit. f. Num.*, III, 56).

Ἀμφαξίτις. Μετὰ τὸ 168 π. Χ.

Μακεδονικὴ ἀσπίς.

ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΑΜΦΑΞΙΩΝ
Ῥόπαλον ἐν στεφάνῳ δρυός. . .
Ρ Τετράδρ.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους ἐν λεοντῇ.

ΑΜΦΑΞΙΩΝ Ὁμοίως Α 1·0-85

Τὰ νομίσματα ταῦτα ἐκόπησαν πιθανῶς ἐν Θεσσαλονίκῃ ὡς πρωτευούσῃ τῆς Ἀμφαξίτιδος καλουμένης χώρας, ἐπειδὴ οὐδεμία πόλις καλουμένη Ἀμφαξος εἶνε γνωστὴ.

Ἀμφίπολις, 168-146 π. Χ. Ἴδε ἄνωτέρω, σελ. 283.

Βέροια ἐν τῇ Ἡμαθίᾳ, ἡ πόλις εἰς ἣν ἀπεχώρησαν ἐκ Θεσσαλονίκης ὁ Παῦλος καὶ Σίλας (*Πράξεις* Ἀποστ. XVII, 11). Νομίσματα χαλκᾶ αὐτόνομα τῶν χρόνων τῶν αὐτοκρατόρων Γορδιανοῦ Γ'. ἢ Φιλίππου Α'. τῆς αὐτῆς κλάσεως καὶ σύγχρονα πρὸς τὰ τῆς Μακεδονίας ἐν γένει. Ὁ Mionnet (I. σελ. 469) δημοσιεύει κομμάτιον ἐπιγεγραμμένον ΚΟΙΝΟΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ Β. ΝΕΩ (κόρων) ΒΕΡΟΙΕΩΝ, φέρον δὲ τὴν χρονολογίαν ΕΟC (=275) τοῦ χρονολογικοῦ συστήματος τοῦ Ἀκτίου=245 μ. Χ.

Βοττιαῖοι Ἡμαθίας. Μέρους τῶν Βοττιαίων ἐπανεκατέστη ὑπὸ Φιλίππου τοῦ Ε'. εἰς τὴν γενέτειραν χώραν ἔνθα, πιθανῶς ἐν Πέλλᾳ, ἔκοψαν νομίσματα τῇ ἀδείᾳ τῶν Ῥωμαίων.

Μετὰ τὸ 168 π. Χ.

Μακεδονικὴ ἀσπίς.

ΒΟΤΤΕΑΤΩΝ Πρῶρα
Ρ Ἀττικὰ τριώβολα.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

» Ταῦρος βοσκόμενος. Α 85

Ὁ βοσκόμενος ταῦρος εἶνε λίαν γνωστὸς τύπος τῶν νομισμάτων τῆς Πέλλας (σελ. 311). Περὶ ἄλλων νομισμάτων φερόντων ΓΑΙΟΥ ΤΑΜΙΟΥ καὶ ΒΟΤ (μονογρ.) ἴδε ἄνωτέρω (σελ. 309).

Δῶν ἐν Πιερίᾳ, κείμενον πλησίον τῶν νοτίων ὁρίων τοῦ βασιλείου Μακεδονίας. Τῆς πόλεως ταύτης δὲν ὑπάρχουσι βεβαίαις κατατάξεως νομίσματα ἐκ τῶν πρὸ τῆς αὐτοκρατορίας χρόνων

(πρβλ. ὁμως Millingen, *Sylloge*, σελ. 44 Πίν. IV. 20), ὅτε δεχθεῖσα ῥωμαϊκὴν ἀποικίαν ἔκοψε νομίσματα μετὰ τῶν λατινικῶν ἐπιγραφῶν (ἴδε B. M. *Cat.*, *Mae.*) COLONIA IVLIA DIENSIS, ἢ COL. IVL. AVG. DIENSIS, D. D. Ἴδε ὡσαύτως Imhoof, *Mon. Gr.* σελ. 74.

Ἑδεσσα, τὸ νεώτερον ὄνομα τῶν Αἰγῶν. Αὐτοκρατορικὰ νομίσματα ἀπὸ Αὐγούστου μέχρι Γαλλιανοῦ. *Ἐπιγρ.* ΕΔΕΞΞΑΙΩΝ καὶ ΕΔΕΞΞΕΩΝ. *Τύποι*, Ῥώμη Νικηφόρος καθημένη καὶ στεφανομένη ὑπὸ γυναικείας μορφῆς (τῆς Ἑδέσσης). Παρ' αὐτὴν αἶξ, ἀναφερομένη εἰς τὸ ὄνομα Αἰγαί καὶ τὸν μῦθον τοῦ Καραύου.

Ἡράκλεια Σιντικὴ. Αὐτόνομα χαλκᾶ νομίσματα τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων.

ΗΡΑΚΛΕΩΤΩΝ Ἀσπίς μακεδονική.

Ἴππος ἐλεύθερος, βαδίζων πρὸς δ.

ΕΠΙ ΕΤΡΥΜΟΝΙ Ῥόπαλον Α' 6

[Imhoof, *Mon. Gr.* σελ. 77.]

ΗΡΑΚΛΕΩΤΩΝ ἐν στεφάνῳ δάφνης (Αὐτόθι, σελ. 78) . Α' 45

Θεσσαλονίκη (ἢ πάλαι Θέρμη), κληθεῖσα οὕτω ὑπὸ τοῦ Κασσάνδρου (τὸ 315 π. Χ.) πρὸς τιμὴν τῆς συζύγου αὐτοῦ. Ἐνταῦθα δὲν ἐκόπησαν αὐτόνομα νομίσματα πρὸ τῆς ἐν ἔτει 168 π. Χ. πτώσεως τῆς Μακεδονικῆς μοναρχίας. Τότε δὲ ἡ Θεσσαλονίκη ἐγένετο ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων πρωτεύουσα τῆς Δευτέρας Χώρας καὶ τὰ φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΔΕΥΤΕΡΑΣ (ἴδε σελ. 307) νομίσματα θὰ ἐξεδόθησαν ἐκ τοῦ νομισματοκοπείου αὐτῆς.

Ἐν τῇ ῥωμαϊκῇ περιόδῳ, πρὸ καὶ διαρκούσης τῆς αὐτοκρατορίας, ἀφθονώτατα εἶνε τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῆς Θεσσαλονίκης. *Ἐπιγρ.* ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΩΝ, ΚΑΒΕΙΡΟΣ, κλπ. *Τίτλοι*: — ΝΕΩΚΟΡΟΣ καὶ ἐπὶ τῶν ὀψίμων νομισμάτων ΜΗΤΡΟΠ[ΟΛΙΣ] καὶ ΚΟΛΩ[ΝΙΑ]. Ὁ περιεργότατος τῶν τύπων ἴσως εἶνε ὁ παρουσιάζων τὴν μορφήν ἐνὸς τῶν Καβείρων, πρὸς τιμὴν τῶν ὁποίων ἤγοντο ἐν Θεσσαλονικῇ ἀγῶνες καλούμενοι *Καβείρια*, *Καβείρια Πύθια* καὶ *Καβείρια ἐπινίκια* (Eckhel II, 78). Ἐπὶ τινῶν τῶν νομισ-

μάτων τούτων ὁ Κάβειρος φέρεται ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἢ ὑπὸ τῆς Νίκης (πρβλ. τὰ εἰς τοὺς ἀγῶνας ἐφαρμοζόμενα διακριτικὰ ἐπίθετα). Ἀπαντῶσιν ἐπίσης ἀγῶνες καλούμενοι Ὀλύμπια Πύθια καὶ Ἀκτια Πύθια. Ἀλλὰ πάλιν νομίσματα φέρουσι τὴν κεφαλὴν τῆς Ἐλευθερίας, (ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ) καὶ τῆς ΑΓΩΝΟΘΕΣΙΑΣ, ἥτοι τῆς προσωποποιήσεως τῆς προεδρίας τῶν ἀγῶνων.

Κοτοῦσα. Ἴδε Σκοτοῦσσα, σελ. 312.

Πέλλα, μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ἀξιοῦ καὶ Λυδίου, προδιβασθεῖσα ὑπὸ Φιλίππου εἰς ἔδραν τῆς κυβερνήσεως ἀντὶ τῆς ἀρχαίας πρωτευούσης Αἰγῶν ἢ Ἐδέσσης. Ἐκτοτε ἦτο πιθανῶς ἐν τῶν κυριωτάτων βασιλικῶν νομισματοκοπειῶν τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας, δὲν ἔκοψεν ὅμως αὐτόνομα νομίσματα πρὸ τῆς ἐν ἔτει 168 π. Χ. ῥωμαϊκῆς κατακτήσεως. Ἐν Πέλλῃ, ὡς τῇ πρωτευούσῃ τῆς καλουμένης Βοττιαίας χώρας καὶ τῆς Τρίτης Χώρας τῆς Μακεδονίας, ἐκόπησαν ἀναμφιβόλως τὰ ἀργυρὰ καὶ χαλκὰ νομίσματα τὰ φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΒΟΤΤΕΑΤΩΝ ἢ ἀπλῶς ΒΟΤ εἰς μονογράφημα. Ἐπονται ἀμέσως κατόπιν τὰ φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΠΕΛΛΗΣ ἢ ΠΕΛΛΑΙΩΝ νομίσματα. Οἱ κυριώτατοι τύποι εἶνε οἱ ἑξῆς. Ἡ Ἀθηνᾶ Ἀλκίς ἐν στάσει μαχομένης [B. M. Cat., Mac., σελ. 90], ἀντιγεγραμμένη πιθανῶς ἐξ ἀγάλματος τῆς θεᾶς ταύτης ἐν τῷ ἐν Πέλλῃ ναῷ αὐτῆς (Λιβίου XLIII, 51). Ἡ κεφαλὴ τοῦ Πανὸς ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψεως τῶν νομισμάτων τούτων ἀναφέρεται εἰς εἰδικὴν τινα λατρείαν τοῦ θεοῦ τούτου, ὅστις ἀπεικονίζεται πρὸς τούτοις καὶ καθήμενος ἐπὶ πολλῶν αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων τῆς πόλεως. Ὁ βοσκόμενος βοῦς ὑπαινίσσεται τὸ ἀρχαῖον ὄνομα Βουνόμος τῆς Πέλλης (Eckhel, II, 74). Ὡς Ῥωμαϊκῆς δὲ ἀποικίας ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας τὰ νομίσματα τῆς Πέλλης φέρουσι τὴν λατινικὴν ἐπιγραφὴν COL.IV.L.AVG.PELLA. Ἴδε ὡσαύτως Z. f. N. I. σελ. 169 καὶ Imhoof, Mon., Gr. σελ. 86.

Σκοτοῦσσα ἢ Κοτοῦσα, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Στρυμόνος, οὐχὶ μακρὰν Ἡρακλείας τῆς Σιντικῆς. Εἰς τὴν πόλιν ταύ-

την ὁ Imhoof Blumer (*Mon. Gr.* σελ. 114), θέλει νὰ κατατάξῃ τὰ νομίσματα τὰ κοπέντα ὑπὸ τοῦ δυνάστου τοῦ καλουμένου 'Αδαίου, μετὰ τὸ 200 π. Χ. περίπου, καὶ τὸ ἐξῆς χαλκοῦν νόμισμα, ὅπερ ὁμοιάζει πρὸς τὰ νομίσματα τοῦ 'Αδαίου.

Μετὰ τὸ 168 π. Χ

Κεφαλὴ 'Ηρακλέους πωγωνοφόρου. | ΚΟΤΟΥΣΑΙΩΝ 'Ρόπαλον . Α · 8

Ὅλως δυνατόν ἐν τούτοις εἶνε νὰ ἀνήκῃ τὸ νόμισμα τοῦτο εἰς τὴν θεσσαλικὴν Σκοτοῦσαν.

Στόδοι. Ἐκεῖτο ἐπὶ τῆς συμβολῆς τῶν ποταμῶν 'Αξιοῦ καὶ 'Εριγόνος. Δὲν γνωρίζομεν δὲ νομίσματα κοπέντα ἐνταῦθα, πρὶν ἢ αὕτη ἀποβῇ Ῥωμαϊκὴ ἰσοπολίτις πόλις (*municipium*).

Ἐπιγρ., ΜΥΝΙCΙΡΙΥΜ ΣΤΟΒΕΝSΙΥΜ. Ὁ συχνότατος τῶν τύπων εἶνε Νίκη μετὰ στεφάνου καὶ κλάδου φοίνικος, ὁ μᾶλλον ὁμῶς περίεργος παρουσιάζει τὴν πόλιν προσωποποιημένην ἰσταμένην μετὰ τῶν δύο ποταμίων θεῶν 'Αξιοῦ καὶ 'Εριγόνος (*B. M. Cat. Mac.* σελ. 106, 18· Imhoof, *Mon. Gr.* σελ. 91).

Φέλα, ὀχυρὰ θέσις παρὰ τὸ στόμιον τοῦ Πηνειοῦ. Περὶ χαλκοῦ τινος νομίσματος ἐκ τῆς Ῥωμαϊκῆς περιόδου φέροντος, ἔμπ. Νίκην, ὅπ. ΦΙΛΑ καὶ ῥόπαλον, ἴδε Imhoof, *Mon., Gr.*, σελ. 90.

II. ΘΡΑΚΗ.

I. Αἱ ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΝΟΤΙΟΥ ΘΡΑΚΗΣ.

Αἶνος. Σπουδαία πόλις κειμένη ἐπὶ τοῦ στομίου τοῦ Ἑβρου, οὕτω δὲ δεσπόζουσα τῆς ἐκεῖ ποταμοπλοίας, ἥτις ἔφερεν αὐτὴν εἰς ἐμπορικὰς σχέσεις πρὸς ἀπάσας τὰς ἀνατολικὰς χώρας τῆς Θράκης. Δὲν ἤρξατο δὲ κόπτουσα νομίσματα εἰς τόσον ἀρχαίαν ἐποχὴν ὅσον τὰ Ἀβδηρα, τοῦ ἀρχαιότερου ὁρίου τῆς νομισματοκοπίας αὐτῆς ὄντος τοῦ μέσου τῆς πέμπτης ἑκατονταετηρίδος.

Περὶ τὰ 450-400 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἑρμοῦ ἐν κατατομῇ, φέ-
ρουσα πέτασον ἀκριβῶς ἐφαρμο-
ζόμενον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, | Ἑγκοῖλον τετράγωνον ἐν ᾧ ΑΙΝΙΟΝ
(ἐπ' ἀριστ.) περὶ κηρύκειον . . .
Α Τετράδρ. καὶ μικρὰ Α

Κεφαλή Ἑρμοῦ ἐν κατατομῇ, φέρουσα πέτασον ἀκριβῶς ἐφαρμοζόμενον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς.
(Πίναξ ΙΓ', 4.)

Τετράγωνον ἔγκοilon, ΑΙΝΙ, τράγος ἱστάμενος. Σύμβολα ποικίλα — ἀστράγαλος, μηνίσκος καὶ φύλλον κισσοῦ, Ἑρμῆς τῆς τετραγώνου ἐργασίας ἐπὶ θρόνου, δίστομος πέλεκυς, κηρύκειον, κεφαλή ζώου, μυῖα, ἀμφορεύς, καρκίνος, φύλλον κισσοῦ, προσωπεῖον Σειληνοῦ κλπ. **Ρ** Τετράδρ. καὶ μικρὰ **Ρ**

Ὁμοίως. Ἐπὶ τοῦ πετάσου ΑΙΝΙ

Ἐγκοilon τετράγωνον, ἐν ᾧ γραμμικὸν τετράγωνον περιέχον τράγον.

Ἀρχὸν ΑΝΤΙΑΔΑΣ. Σύμβολον, μορφὴ γυμνῆ Πανός. **Ρ** Τετράδρ.

ΑΙΝ Ταῦρος ἐπὶ στάχυος.

Ἐγκοilon τετράγωνον σχήματος πτερῶν ἀνεμομύλου. **Ρ** Τριημιώβολ.

Ὁ σταθμητικὸς κανὼν τῶν νομισμάτων τῆς Αἴνου φαίνεται ὅτι εἶνε ἐλαφρά τις μορφή τοῦ Εὐβοϊκοαττικοῦ. Τὰ τετράδραχμα τῆς πρώτης περιόδου ἔλκουσιν ἀπὸ 258 μέχρι 236 κ. Τὸ ἐπιγεγραμμένον Ἀντιάδας νόμισμα, κατετάχθη ὑπὸ τοῦ von Sallet (*Zeit. f. Num.* V. 187) εἰς τὴν περίοδον 411-409 π. X., κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας ἰδρύθη ἐν τισὶ τῶν φόρου ὑποτελῶν Θρακικῶν κλπ. πόλεων ἀριστοκρατικόν τι σχῆμα πολιτεύματος ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ἐν Ἀθήναις τετρακοσίων

Περὶ τὰ 400-350 π. X.

Ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ ἡ ὅλη τῶν τετραδράχμων ἐκπίπτει εἰς 240-232 κ. Οὕτω δὲ ἀναλογεῖ πρὸς τὸν περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον εἰσαχθέντα εἰς Ῥόδον σταθμητικὸν κανόνα, ἐξ οὗ καὶ ἐκλήθη Ῥόδιος σταθμητικὸς κανὼν.

ΧΡΥΣΟΣ

Κεφαλή Ἑρμοῦ ἐν κατατομῇ.
[B. M. Cat. Thrace, σελ. 77.]

ΑΙΝΙΟΝ Ἑρμῆς τῆς τετραγώνου ἐργασίας ἱστάμενος ἐπὶ θρόνου.
X 32.6 κ.

ΑΡΓΥΡΟΣ

Κεφαλή Ἑρμοῦ κατ' ἐνώπιον μετὰ
πετάσου ἀκριβῶς ἐφαρμοζομένου.
(Πίναξ II'. 5).

ΑΙΝΙΟΝ Τράγος. Σύμβολα· δελφίς,
ἀμφορεύς, ἀγγεῖον μόνωτον, ρυτόν,
ἀστήρ, κηρύκειον καὶ πέτασος, λα-
μπὰς ἀγωνιστική, τρόπαιον, ἄμ-
πελος, ἀετός, λύρα, ὄφεις, τρίπους,
μυῖα, περικεφαλαία, στέφανος, κλά-
δος δάφνης, ἀστράγαλος κλπ. . .
Α Τετράδρ., Τετρώβολ. καὶ Διῶβ.

Κεφαλή Ἑρμοῦ κατ' ἐνώπιον μετὰ
πλατέος πετάσου.
[B. M. Cat. Thrace, σελ. 80]

ΑΙΝΙΟΝ Ἑρμῆς τῆς τετραγώνου ἐρ-
γασίας ἐπὶ θρόνου, πρὸς ἀρ. Σύμ-
βολα· κύνθαρος, κεφαλή τράγου,
στάχυς, ἀστήρ. . . Α Δραχμαί.

ΧΑΛΚΟΣ

Κεφαλή Ἑρμοῦ μετὰ στενοῦ ἢ πλα-
τέος πετάσου.
[B. M. Cat. Thrace, σελ. 80.]

ΑΙ, ΑΙΝΙ ἢ ΑΙΝΙΟΝ. Κηρύκειον·
Σύμβολα· ἀστράγαλος, στάχυς,
σταφυλή, κεφαλή κριοῦ, κλπ.

Ὁμοίως, μετὰ πλατέος πετάσου.
(Αὐτόθι, σελ. 81.)

Τράγος. Σύμβολα· κηρύκειον, πεντά-
γραμμα, λαμπὰς κλπ. . . Α ·7-6

Περὶ τὰ 300-200 π. Χ.

Κεφαλή Ἑρμοῦ μετὰ πλατέος πε-
τάσου.
[B. M. Cat. Thrace, σελ. 81.]

ΑΙΝΙΟΝ Ἑρμῆς καθήμενος ἐπὶ θρό-
νου, κρατῶν βαλάντιον καὶ κηρύ-
κειον Α ·65

Περίοδος τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας, μετὰ τὸ 140 π. Χ. περίπου.

Κεφαλή Ποσειδῶνος.
[B. M. Cat. Thrace, σελ. 81.]

ΑΙΝΙΩΝ Ἑρμῆς ἱστάμενος μεταξὺ
τράγων, ἢ παρὰ βωμόν, κρατῶν
δὲ βαλάντιον καὶ κηρύκειον Α ·8

Ὀλίγα μόνον γνωρίζομεν περὶ τῆς ἱστορίας τῆς Αἰνίου. Διαρκού-
σης τῆς Σικελικῆς ἐκστρατείας (415 π. Χ.) ἦτο μία τῶν ὑποταγῶν
συμμάχων τῶν Ἀθηναίων. Μετὰ τὸ 350 π. Χ. ἀπετέλεσε μέρος τοῦ
Μακεδονικοῦ κράτους, ἔπαυσε δὲ ἐκδίδουσα νομίσματα ὑπὸ τὸ ἴδιον
αὐτῆς ὄνομα, τοῦλάχιστον ἀργυρᾶ· ἐκόπησαν ὅμως ἐνταῦθα νομί-
σματα ἐν ὀνόματι τοῦ Λυσιμάχου, ἂν καὶ ἴσως οὐχὶ καὶ μετὰ τὸν
θάνατον τοῦ μονάρχου τούτου.

Μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων περὶ τὰ 190 π. Χ. ἀπελευθέρωσιν αὐτῆς, ἔκοπτε νομίσματα ἐπὶ ἄρκετὸν χρόνον.

Τινὲς τῶν κατ' ἐνώπιον κεφαλῶν τοῦ Ἑρμοῦ τῶν νομισμάτων τῆς πόλεως ταύτης εἶνε τελειότατα καλλιτεχνήματα. Σχετικῶς δὲ πρὸς τὴν περιέργον τετραγώνου ἐργασίας μορφήν τοῦ ἐπὶ θρόνου ἱσταμένου Ἑρμοῦ ὁ Leake δικαίως παρατήρησεν, ὅτι ὁμοιάζει ἀκριβῶς πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Πausanίου περιγραφὴν τῶν ἀγαλμάτων τοῦ ἐπὶ θρόνων ἱσταμένου Ἀπόλλωνος ἐν Ἀμύκλαις καὶ Θόρνακι τῆς Λακωνίας (Paus. Lak. III, 10, 8. X. 12). Ἀναμφιβόλως ὑπῆρχεν ὁμοίον τι ἀγαλμα λατρείας ἐν τῇ Αἴνῳ.

Μαρωνεία, πόλις παλαιὰ κειμένη ἐπὶ τῆς παραλίας περὶ τὸ μέσον τῆς μεταξὺ τῶν στομιῶν τοῦ Ἑβρου καὶ Νέστου ἀποστάσεως. Ἐκλήθη δὲ ἀπὸ Μάρωνος, υἱοῦ τοῦ Εὐάνθους, ἱερέως τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις ἐν τῇ Ὀδυσσεΐα δίδει τῷ Ὀδυσσεΐ τὸν οἶνον, δι' οὗ κατόπιν οὗτος ἐμέθυσε τὸν Πολύφημον. Ὁ Μάρων λέγεται ὡσαύτως υἱὸς τοῦ Διονύσου. Τὰ νομίσματα τῆς Μαρωνείας ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ὁ Ἀπόλλων καὶ ὁ Διόνυσος ἐλατρεῦντο ἰδίως ἐνταῦθα. Τὰ ἀρχαιότατα τῶν νομισμάτων τῆς Μαρωνείας εἶνε ὀβολοί, οἵτινες φαίνονται ἀνήκοντες εἰς τὸν ἀρχαῖον Θρακομακεδονικὸν ἢ Βαβυλωνιακὸν σταθμητικὸν κανόνα.

Πρὸ τοῦ 500 π. Χ. περίπου

Προτομὴ ἵππου ἀνορθουμένου.

[B. M. Cat., Thrace, σ. 123].

*Εγκοιλὸν τετράγωνον σχήματος
πτερῶν ἀνεμομύλου

Ⓜ Ὀβολός, 14·5 κ.

Περὶ τὰ 500-450 π. Χ.

Φοινικικὸς σταθμητικὸς κανὼν. Δραχμαὶ 75 κ. Ἐπιγρ. ΜΑΡ, ΜΑΡΩ, ΜΑΡΩΝ, ΜΑΡΩΝΟΣ ἢ ΜΑΡΩΝΙΤΗΣ.

Προτομὴ ἵππου ἀνορθουμένου.

[B. M. Cat., Thrace, σ. 123 κ.έ.]

*Εγκοιλὸν τετράγωνον περιέχον ἥλιον
τρόπιον ἄνθος ἢ κεφαλὴν κριοῦ, ἢ
ἀπλῶς διηρημένον εἰς τέσσαρα.
Ἐνίοτε μετ' ὀνομάτων ἀρχόντων
ΑΘΗ, ἢ ΠΟΛ (ΠΟΜ;).

Ⓜ Δραχμαὶ καὶ Ἡμίδραχμα.

Περὶ τὰ 450-400 π. Χ.

Φοινικικῆς ὀλκῆς, τετράδρ. 220 κ., δίδρ. 112 κ., δραχμαὶ 50 κ. Ἐπιγρ. ΜΑΡΩΝ, ΜΑΡΩΝΙΤΩΝ, ΜΑΡΩΝΙΤΕΩΝ ἢ ΜΑΡΩΝΕΙΤΕΩΝ.

Ἴππος ἀνορθούμενος (σπανίως ἰστάμενος). Σύμβολα: κάρναρος, ἀστήρ, τροχός, στέφανος, λύρα, κεφαλὴ κρανοφόρος, περικεφαλαία.
(Πίναξ II". 6).

Τετράγωνον ἔγκοilon, ἐν ᾧ κλῆμα ἀμπέλου μετὰ σταφυλῶν ἐν γραμμικῷ τετραγώνῳ, περίξ δὲ ὄνομα ἄρχοντος, οὗ συνήθως προτάσσεται ἡ ΕΠΙ ρ Τετράδρ.

Ἀρχοντες: ΒΡΑΒΕΩΣ, ΔΕΘΝΥΣ, ΜΗΤΡΟΔΟΤΟΣ, ΜΗΤΡΟΦΩΝ, ΡΟΣΙΔΗΙΟ, ΡΥΘΟΔΩΡΟ, κλπ. Ἐπὶ τινων κομματίων ἡ ἐπιγραφή ΜΑΡΩΝΙΤΕΩΝ εὗρηται ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψευς εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὀνόματος τοῦ ἄρχοντος.

Προτομὴ ἵππου ἀνορθουμένου.

[B. M. Cat., Thrace, σελ. 125
καὶ Z. f. N., III, 274].

Τετράγωνον ἔγκοilon εἰς τέσσαρα διηρημένον, περίξ δὲ ΜΑΡΩΝΙΤΩΝ ἢ ὄνομα ἄρχοντος ΕΠ ΑΡΧΕΜΒΡΟΤΟ ρ Δίδρ.

Ὅμοιος (Αὐτόθι).

Τετράγωνον ἔγκοilon, ἐν ᾧ ἀμπελος, περίξ, ΜΑΡΩΝΙΤΩΝ ἢ ὄνομα ἄρχοντος ΡΟΣΕΙΔΙΠΡΟΣ ρ Δίδρ.

Ὅμοιος (Αὐτόθι).

Ἐγκοilon τετράγωνον, ἐν ᾧ σταφυλή.
ρ Δρ.

Τὸ ἀκόλουθον νόμισμα, κατ' ἐξαίρεσιν Ἀττικοῦ σταθμοῦ, πρέπει ὡσαύτως νὰ ταχθῇ βραχὺ πρὸ τοῦ 400 π. Χ: —

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ.

[Zeit. f. Num. Πίν. VI. 18].

ΜΑΡΩΝΙΤΕΩΝ ΕΠΙ ΜΗΤΡΟΦΑΝΕΟΣ. Ἀμπελος φυομένη ὑπὲρ προσωπίδα Σειληνοῦ κατ' ἐνώπιον ρ Τετράδρ. 255 κ.

Περὶ τὰ 400-350 π. Χ.

Περὶ τὸ τέλος τῆς πέμπτης ἑκατονταετηρίδος ὁ Φοινικικὸς σταθμητικὸς κανὼν ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ Περσικοῦ, οὗτινος οἱ στατήρες ἔλκουσι περὶ τοὺς 175 κ. Ὁ σταθμητικὸς κανὼν τοῦ χρυσοῦ νομίσματος εἶνε ἀβέβαιος.

Ἴππος ἀνορθούμενος.

ΜΑΡΩΝΙΤΕΩΝ Ἀμπελος . . .
X 48·5 κ.Ἴππος ἀνορθούμενος. Ἐπιγρ. ἐνίοτε
ΜΑΡΩ (Πίναξ ΙΓ'. 7).Ἀμπελος ἐν τετραγώνῳ. Σύμβολα
ἐπὶ τινων κομματίων—κηρύκειον,
καρίς, μέλισσα, στάχυς, κύων.

Ὄνόματα ἀρχόντων προτασσομένης τῆς ΕΠΙ: — ΑΠΕΛΛΕΩ,
ΕΥΞΙΘΕΜΙΟΣ, ΕΥΓΟΛΙΟΣ, ΙΗΝΩΝΟΣ, ΗΓΗΣΑΓΟΡΕΩ, ΗΡΑΚΛΕΙ-
ΔΟΥ, ΙΚΕΣΙΟ, ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΕΟΣ, ΜΗΤΡΟΔΩΡΟ, ΜΗΤΡΩΝΟΣ,
ΝΕΟΜΗΝΙΟ, ΠΑΤΡΟΚΛΕΟΣ, ΠΟΛΥΑΡΗΤΟΥ, ΠΟΛΥΝΙΚΟΥ, ΡΟ-
ΞΕΙΔΕΙΟΥ, ΧΟΡΗΓΟ, κλπ. — Α Στατῆρες.

Υπάρχουσιν ἐπίσης τριώβολοι ἢ ἡμιστατῆρες (44 κ.) καὶ τριη-
μιώβολοι (22 κ.),

Προτομή ἵππου.

Ἀμπελος ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ.

Ἐπιγρ., ΜΑ, συνήθως ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως καὶ ὀνόματα ἀρ-
χόντων συνήθως συντετμημένα: — ΑΘΗΝΕΩ, ΑΡΙΣΤΟΛΕΩ, ΙΗ-
ΝΩΝΟΣ, ΗΡΑΚΛΕΙΔΕΩ, ΜΗΤΡΟΔΩΡΟ, ΝΟΥΜΗΝΙΟ κλπ.

ΧΑΛΚΟΣ

Ἴππος ἀνορθούμενος.

ΜΑΡΩΝΙΤΩΝ ἐν τετραγώνῳ. Α·6

Κεφαλὴ χισσοστεφῆς Διονύσου νεα-
ροῦ.» Σταφυλῇ, ΕΠΙ ΠΥ-
ΘΟΝΙΚΟ . . . Α·7

Ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Μαρωνείας ὁ ἵππος εἶνε ἔμβλημα
τοῦ Ἀπόλλωνος ὡς θεοῦ τοῦ ἡλίου, ὡς ἐπίσης καὶ τὸ ἡλιοτρόπιον
ἄνθος. Ἡ ἄμπελος ὡς σύμβολον τοῦ Διονύσου ἀναφέρεται εἰς τὸν
περίφημον οἶνον τῆς Μαρωνείας, περὶ οὗ ἐλέγετο, ὅτι ἐπεδέχετο
κρᾶσιν πρὸς εἰκοσαπλάσιαν ποσότητα ὕδατος.

Ἡ αὐτόνομος νομισματοκοπία τῆς Μαρωνείας ἔπαυσεν ὅτε
αὕτη περιῆλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Φιλίππου τῆς Μακεδονίας,
ἀλλ' ἡ πόλις φαίνεται ὅτι παρέμεινεν ὡς νομισματοκοπεῖον ἐπὶ Φι-
λίππου, Ἀλεξάνδρου, Φιλίππου τοῦ Ἀριδαίου, Λυσιμάχου, κλπ.
Ἡ Μαρωνεία δὲν ἀνέκτησε τὴν αὐτονομίαν αὐτῆς πρὸ τῆς δευτέρας
ἐκατονταετηρίδος π. Χ., ὅτε κατίσχυσαν ἐν Ἑλλάδι οἱ Ῥωμαῖοι
(Πολύβ. XXX. 3). Ἀμφίβολος εἶνε ἡ ἀκριβὴς χρονολογία τῆς

ἐνάρξεως τῆς νέας σειρᾶς τῶν τετραδράχμων· δύναται τις ἐντούτοις νὰ εἰκάσῃ, ὅτι οὔτε ἡ Μαρώνεια, οὔτε ἡ Θάσος ἤρξαντο κόπτουσαι ἐκ νέου νομίσματα πρὸ τῆς ἐν ἔτει 146 π. Χ. καταργήσεως τῶν Μακεδονικῶν νομισματοκοπειῶν.

Τὰ μεγάλα ἐπίπεδα τετράδραχμα ταῦτα ἀνήκουσι κατὰ τεχνοπρίαν καὶ κατασκευὴν εἰς τὸν τελευταῖον σταθμὸν τῆς παρακμῆς τῆς νομισματικῆς καλλιτεχνίας. Δύνανται δὲ νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὰ φέροντα χρονολογίας τετράδραχμα Ἀλεξανδρείας τῆς Τρωάδος.

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ.
(Πίναξ IΘ'. 1.)

ΔΙΟΝΥΣΟΥ ΞΩΤΗΡΟΣ ΜΑΡΩ-
ΝΙΤΩΝ Διόνυσος ἰστάμενος κρα-
τῶν σταφυλὴν καὶ δύο στελέχη
νάρθηκος. Ἐν τῷ πεδίῳ μονογρα-
φήματα ἀρχόντων. Ρ Ἀττ. τε-
τράδρ. ἐλαφρᾶς ὀγκῆς, 225-230 κ.

ΧΑΛΚΟΣ

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους πωγωνοφόρου.

Ὅμοίως Α 10-75

ΜΑΡΩΝΙΤΩΝ Ἀσκληπιδὲς ἰστά-
μενος . . Α 9

» Ἴππος καλπάζων Α 8

Ἴδε ὡσαύτως αὐτοκρατορικὰ νομίσματα ἐν B. M. *Mat. Thrace*, Mionnet κλπ. κλπ.

Φύταιον (ς). Ἡ πόλις αὕτη εἶνε γνωστὴ μόνον ἐξ ἑνὸς νομίσματος. Πιθανῶς ἔκειτο παρὰ τὴν Μαρώνειαν.

Περὶ τὰ 450-400 π. Χ.

Κεφαλὴ ἀνδρική πωγωνοφόρος (Ἄρης) μετὰ κράνους λοφοφόρου ἀκριβῶς ἐφαρμοζομένου.

ΦΥΤΑΙΟΝ Τετράγωνον ἔγκοilon, ἄμπελος, (De Hirsch, *Ann. de Num.*, 1884, Πίν. I. 9). Ρ 29·5 κ.

Δέκαεα, ἀρχαῖος λιμὴν κείμενος οὐχὶ μακρὰν τῶν Ἀβδῆρων, μεθ' ὧν φαίνεται ὅτι διετέλει εἰς στενὰς ἐμπορικὰς σχέσεις. Ἴδε *Num. Chron.* N. S., XV, 99.

Πρὸ τοῦ 500 π. Χ. περίπου.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους πωγωνοφόρου ἐν λεοντῇ, λίαν ἀρχαϊκῆς τεχνοτρο- πίας.	Ἐγκ. τετράγ. διαγωνίως εἰς τέσσαρα διηρημένον Ρ Στατήρ, 148·2 κ. Ρ Διώβολ. 27·6 κ.
---	--

Τὰ νομίσματα ταῦτα ἀκολουθοῦσι τὸν ἀρχαῖον Θρακομακεδο-
νικὸν ἢ Βαβυλωνιακὸν σταθμητικὸν κανόνα.

Περὶ τὰ 500-480 π. Χ.

Ὅμοιος. [B. M. Cat., Thrace, σελ. 115].	ΔΙΚ Κεφαλὴ ταύρου πρὸς ἀρ., ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ. Ρ Στατήρ, 111·6 κ.
--	--

Ἡ Δίκαια φαίνεται ὅτι ἤλλαξε τὸν σταθμητικὸν αὐτῆς κανόνα,
παραδεχθεῖσα τὸν Φοινικικὸν τῶν Ἀβδέρων, ὅτε ἡ τελευταία αὕτη
πόλις ἤρξατο κόπτουσα νόμισμα.

Περὶ τὰ 480-450 π. Χ.

Κεφαλὴ γυναικεία μετὰ κόμης συνε- σπειρωμένης.	ΔΙΚΑΙΑ Κεφαλὴ ταύρου πρὸς δ., τὸ δλον ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ. . . Ρ Δρ. 55 κ.
Κεφαλὴ Ἡρακλέους.	ΔΙΚΑΙΑ Κεφαλὴ ταύρου κατ' ἐνώ- πιον. Ρ Ἡμίδρ., 24 κ.

Ἡ πόλις αὕτη μνημονεύεται ἐν ταῖς Ἀθηναϊκαῖς ἀναγραφαῖς
τῶν φόρων (*Corp. Inscr. Att.* Ἐκδ. Kirchhoff, τόμ. I σ. 111)
ὡς μέλος τῆς Ἀθηναϊκῆς συμμαχίας μετὰ τοῦ 454 καὶ 428
π. Χ. Καλεῖται δ' ἐν αὐταῖς Δίκαια παρ' Ἀβδηρα πρὸς διάκρισιν
ἀπὸ τῆς ἐτέρας Δικαίας, ἥτοι τῆς ἐν τῇ Χαλκιδικῇ ἀποικίας τῶν
Ἐρετριέων (σελ. 280).

Ἀβδηρα, ἐπὶ τῆς νοτίου παραλίας τῆς Θράκης, οὐχὶ μακρὰν
τῶν ἐκβολῶν τοῦ Νέστου, ἀρχικῶς ἀποικία τῶν Κλαζομενίων κτι-
σθεῖσα κατὰ τὴν ἐβδόμην ἑκατονταετηρίδα π. Χ. Ἡ πρώτη αὕτη
ἀπόπειρα δὲν ἐπέτυχεν, ἐν ἔτει ὅμως 544 π. Χ. ἡ θέσις κατελήφθη
ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ μείζονος μέρους τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Τέω, τοῦ
προτιμήσαντος νὰ ἐκπατρισθῇ μᾶλλον παρὰ νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὸν

Πέρσην κατακτητήν (Ἡροδ. I. 168). Τὰ Ἀβδήρα νῦν ἐξήρθησαν εἰς πόλιν σημαντικῆς σπουδαιότητος καὶ πλούτου, οὗ ἕνεκα ἐξελέγησαν ὑπὸ τοῦ Ξέρξου ὡς εἰς τῶν σταθμῶν κατὰ τὴν διὰ τῶν βορείων παραλίων τοῦ Αἰγαίου πορείαν αὐτοῦ. Εἰς τὴν περίοδον δὲ ταύτην ἀνήκουσι τὰ ἀρχαιότατα τῶν νομισμάτων τῆς πόλεως.

Τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τῶν Ἀβδήρων δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν εἰς τὰς ἐξῆς κλάσεις : —

Περὶ τὰ 500-450 π. Χ.

Φοινικικὸς σταθμητικὸς κανὼν· ὅλην τοῦ τετραδράχμου 230 κ. Γρῦψ ὀκλάζων, ἐγείρων τὸν ἓνα τῶν ποδῶν. Τετράγωνον ἔγκοilon ἀβαθὲς εἰς τέσσαρα μέρη διηρημένον.

Ἄνευ ἐθνικοῦ. Ἀρχοντες, ΣΙ (;), ΗΡΧ, ΕΡ, Α, ἐπὶ ὀκταδράχμων· — ΑΡΤΕ, ΑΞΠΑ, ΔΑΜ, ΗΡΑΚ, ΜΕΙΔΙ, ΠΡΩ, ΣΜΟΡ, ΦΙΤΤΑΛΟ, ΣΥΜ, ΕΠΙ, ΙΑ, ἐπὶ τετραδράχμων (Πίναξ II'. 8.)· — ΑΝΤ, ΗΡΟ, ΔΕΟ, ΗΓΗ, ἐπὶ δραχμῶν.

Ὁ γρῦψ ὡς νομισματικὸς τύπος τῶν Ἀβδήρων εἶνε προδήλως ἀντιγεγραμμένος ἐκ τοῦ τῶν νομισμάτων τῆς μητροπόλεως αὐτῆς Τέω. Ἀναφέρεται δὲ εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ἀπόλλωνος ἢ τοῦ Διονύσου. Οἱ ἄρχοντες, ὧν τὰ ὀνόματα ἀπαντῶσιν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς πόλεως ταύτης, εἶνε οἱ ὑπατοὶ ἀξιωματοῦχοι τῆς πολιτείας, οὐχὶ δ' ἀπλῶς ἄρχοντες τοῦ νομισματοκοπείου. Τὰ πρόσθετα σύμβολα ἐν τῷ πεδίῳ δυνατὸν νὰ εἶνε αἱ σφραγίδες τῶν ἀρχόντων τοῦ νομισματοκοπείου, ἢ ὑποδεεστέρων ὑπαλλήλων. Μεταξὺ τῶν ἐπὶ τῶν τῆς ἀρχαιοτάτης περιόδου νομισμάτων ἀπαντῶντων συμβόλων εἶνε τὰ ἐξῆς· ἀκρίς, κεφαλὴ μόσχου, σάτυρος ὀρχούμενος, κύλιξ, μικρὰ ἀνθρωπίνη κεφαλὴ.

Ἡ εἰς τὰ βόρεια ταῦτα μέρη παραδοχὴ τοῦ Φοινικικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος ὀφείλεται ἴσως εἰς τὴν ὑπαρξίν ἐν παλαιοῖς χρόνοις ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν Ἀβδήρων Φοινικικοῦ τινος ἐμπορικοῦ σταθμοῦ ἢ πρακτορείου, ἐπειδὴ, ἂν οἱ Τήριοι ἄποικοι τοῦ 544 π. Χ. δὲν εἶχον εὖρη τὸν φοινικικὸν σταθμητικὸν κανόνα προϋπάρχοντα ἤδη ἐνταῦθα καὶ ἐν χρήσει ὡς πρὸς τὸν ἄσημον ἄργυρον, δέον νὰ ὑπο-

τεθῆ, ὅτι θὰ ἐξέδιδον τὰ νομίσματα αὐτῶν ὁμοίοσταθμα καὶ ὁμοίό-
τυπα πρὸς τὰ τῆς Τέω, τοῦθ' ὅπερ ὅμως δὲν συμβαίνει.

Περὶ τὰ 450-430 π. Χ.

Φοινικικὸς σταθμητικὸς κανὼν, ὁλκὴ τοῦ τετραδρ. 236-230 κ.
Γρύψ μετὰ καμπύλων πτερύγων, κα-
θήμενος ἐπὶ ἰχθύος. Ἀρχων ΚΑΛ
ΛΙΔΑΜΑΣ
ΑΒΔΗΡΙΤΕΩΝ ἐντὸς τετραγώνου
ἐγκοίλῳ ἀβαθεῖ. Ἐν τῷ κέντρῳ μι-
κρότερον τετράγωνον εἰς τέσσαρα
διηρημένον.
[B. M. Cat. Thrace, σελ. 67.]
Γρύψ ὁμοῖος, ἐνίοτε μετ' ὀξέων πτε-
ρύγων ἀπαξ δὲ βαδίζων. Σύμ-
βολα: ἀλέκτωρ, κύνθαρος, σκαρα-
βαῖος μετὰ σφαίρας δνθου (*Ateu-
chus Sacer*), ἀμπορεύς, καρπὸς
ροϊᾶς, ἀστὴρ κλπ. Ἐπιγραφὴ ἐπὶ
τινῶν κομματίων ΑΒΔΗΡΙΤΕΩΝ
Ἀντὶ ἐθνικοῦ ὀνόματα ἀρχόντων
ΕΠ ΗΡΟΔΟΤΟ, ΕΠΙ ΞΜΟΡ-
ΔΟΤΟΡΜΟ ΚΑΛ, ΕΠΙ ΦΙΤ-
ΤΑΛΟ, ΕΠΙ ΝΥΜΦΟΔΩΡΟ,
ΕΠ ΕΡΜΟΚΡΑΤΙΔΕΩ, ΕΠΙ
ΝΕΣΤΙΟΣ, ΕΠΙ ΜΑΝΔΡΩ-
ΝΑΚΤΟΣ.
(Imhoof, *Mon. Gr.* Πίν. C, 1.)

Σταθμὸς τοῦ τετραδράχμου ἡλαττωμένος εἰς 224 κ. περίπου
Γρύψ μετ' ὀξέων πτερύγων, συνήθως
ἀνεγειρόμενος, ἐνίοτε ὅμως καθή-
μενος. Σύμβολα (σπανιώτερον),
καρίς, φύλλον κισσοῦ κλπ.
Ἀβαθεὶς ἐγκοίλον τετράγωνον μετὰ
ὀνόματος ἀρχοντος πέριξ, καὶ ἐν
τῷ κέντρῳ τύπος ἀλλάσων μετὰ
τοῦ ἀρχοντος.
[B. M. Cat. Thrace, σελ. 68.]

Ποικίλων ΕΠΙ ΔΗΜΟΚΡΙΤΟ Λύρα· ΕΠΙ ΜΟΛΠΑΔΟΣ Νεαρά
ἄρρην κεφαλὴ· ΜΕΛΑΝΙΠΡΟΣ Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς· ΝΙΚΟΣΤΡΑΤΟΣ
Πολεμιστῆς ἐφορμῶν· ΠΟΛΥΑΡΗΤΟΣ Σταφυλὴ· ΑΝΑΞΙΔΙΚΟΣ
Ἑρμῆς ἱστάμενος· ΕΠΙ ΑΛΕΞΙΜΑΧΟ Κύνθαρος· ΑΘΗΝΑΙΟΣ Διό-
νυσος πωγωνοφόρος ἱστάμενος κρατῶν κύνθαρον καὶ μέγαν κλάδον
[Imhoof, *Mon. Gr.* Πίν. C, 2]· ΑΝΑΞΙΠΟΛΙΣ Διόνυσος πωγωνο-
φόρος· Ὁμ. ἐπιγρ. Κεφαλὴ γυναικεία (Ἀφροδίτη;)· ΑΡΤΕΜΩΝ
Δίωτον ἀγγεῖον, κτλ.

Περὶ τὰ 430-408 π. Χ.

Αἰγυνητικὸς σταθμητικὸς κανὼν [B. M. Cat. Thrace, σελ. 69].
Στατῆρες ἢ δίδραχμα 198-190 κ. Δραχμαί, 97 κ. Τριώβολ. 48 κ.
Τριημιώβ. 24 κ.

Ἐπιγρ. ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψεως, ΑΒΔΗΡΙ ἢ ΑΒΔΗΡΙΤΕΩΝ Γρύψ μετ' ὀξέων πτερύγων, ἢ καμπύλων καὶ λείων ἄνευ δὲ δηλώσεως τῶν πτερῶν. Τύποι ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως· Δίδραγμα: ΕΠΙ ΦΙΛΑΔΟΣ Ἡρακλῆς καθήμενος· ΕΠΙ ΙΗΝΩΝΟΣ Ἑρμῆς ἱστάμενος, ὀλκή 160 κ.· ΕΧΕΚΡΑΤΗΣ Κεφαλὴ Ἀφροδίτης· ΠΡΩΤΗΣ Ἰππεὺς ἀνορθούμενος· ΗΓΗΣΑΓΟΡΗΣ Κεφαλὴ ἄρρην νεαρά· ΕΠΙ ΜΥΡΣΟ Δισκοβόλος· ΠΑΡΜΕΝΩΝ Βούκρανον· ΠΥΘΩΝ Τρίπους· ΕΥΑΓΩΝ Ἀμφορεὺς ἀγωνιστικός· ΚΛΕΑΝΤΙΔΗΣ Ταῦρος ἐφορμῶν· ΕΠΙ ΜΟΛΠΑΓΟΡΕΩ Κόρη ὀρχουμένη. Δραχμαί: ΕΠ' ΟΡΧΑΜΟ Λέων· Τριώβολοι, ΕΧΕΚΡΑΤΗΣ ἄνευ τύπου· ΚΛΕΑΝΤΙΔΗΣ Κεφαλὴ ταύρου· ΑΝΑΞΙΔΙΚΟΣ Κεφαλὴ αἰγός· ΕΠ' ΗΡΟΦΑΝΕΟΣ Κεφαλὴ Ἑρμοῦ· ΜΟΛΠΑΓΟΡΗΣ Κεφαλὴ Βάκχης· ΝΥΜΦΑΓΟΡΗΣ Δελφίν· ΠΡΩΤΗΣ Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος (;)· ΕΠΙ ΠΡΩΤΕΩ Τρεῖς στάχυες· ΕΠΙ ΦΙΛΑΙΟ Ἑρμῆς ἱστάμενος· ΑΘΗΝΗΣ Ἐλαφος. Τριημιώβολοι: ΠΡΩΤΗΣ Κεφαλὴ βοός· ΚΛΕΑΝ Κεφαλὴ κριοῦ, κτλ.

Περὶ τὰ 408-350 π. Χ.

Ἐν ἔτει 408 π. Χ. τὰ Ἀβδηρα ἀκμάζοντα τότε, ὑπήχθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου στρατηγοῦ Θρασυβούλου εἰς τὴν Ἀθηναϊκὴν κυριαρχίαν. Τὰ ἐξῆς νομίσματα φαίνονται μεταγενέστερα τῆς χρονολογίας ταύτης:—

Σταθμὸς τοῦ σιατῆρος ἡλαπώμενος εἰς 175 κ. (Περσικὴ ὀλκή;)

ΑΒΔΗΡΙ Γρύψ μετ' ὀξέων πτερύγων συνήθως κατακείμενος.

ΕΠΙ ΚΑΛΛΙΑΝΑΚΤΟΣ Ἑγκοῖλον τετράγωνον, ἐν ᾧ Ἀπόλλων μετὰ φιάλης καὶ κλάδου, ἱστάμενος παρὰ ἔλαφον.

Ὅμοιως.

[Gardner, *Types* Πίν. III. 31.]

Ὅμοιως γρύψ, ΕΠΙ ΠΑΥΣΑΝΙΩ.

ΠΟΛΥΚΡΑΤΗΣ Ἀρτεμις μετὰ τόξου ἱσταμένη παρὰ ἔλαφον.

ΑΒΔΗΡΙΤΕΩΝ Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής.

Ὅμοιως ΕΠΙ ΙΚΕΣΙΟΥ,

Γρύψ μετ' ὀξέων πτερύγων.

Ὅμοιως (Πίναξ II". 9.). Ρ Στατήρ.

Ὅμοιως. [B. M. *Cat. Thrace*, σ. 72.]

Ρ Τριώβολοι, 44 κ.

Ἀρχοντες ἐπὶ τριωδόλων, ΕΠΙ ΠΑΥΣΑΝΙΩ· ΕΠΙ ΧΑΡΜΟ.

ΕΠΙ ΦΑΝΕΩ· ΕΠΙ ΑΡΧΕΛΑΟΥ·

Γρύψ ἐπὶ ῥοπάλου

ΑΒΔΗΡΙΤΕΩΝ Ὅμοιος.
Ρ Διῶβ. 25 κ.

Ἄρχοντες ἐπὶ διωβόλων, ΗΡΑ, ΜΗΝΟ, κλπ. [B. M. Cat. Thrace, σελ. 73].

Σταθμὸς στατήρος ἡλαπωμένος εἰς 158 κ. περίπου.

ΑΒΔΗΡΙΤΕΩΝ Γρύψ κατακείμενος Ἄνευ ἐγκοίλου. Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής.

[B. M. Cat., Thrace, σελ. 73.]

Ὄνόματα ἀρχόντων ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως προτασσομένης τῆς ΕΠΙ—, ΔΙΟΝΥΣΑΔΟΣ, ΕΥΡΗΣΙΠΡΟΥ, ΙΠΠΩΝΑΚΤΟΣ: σύμβολον, ὄστρακον χήμης. ΠΥΘΟΔΩΡΟΥ: σύμβολον, κάνθαρος. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, ΔΙΟΦΑΝΤΟΥ, ΟΜΗΡΟΥ. Ρ Στατήρες.

ΕΠΙ — ΑΝΑΞΙΠΟΛΙΟ, ΔΙΟΝΥΣΑΔΟΣ, ΕΚΑΤΩΝΥΜΟΥ, ΟΜΗΡΟΥ, ΠΟΛΥΦΑΝΤΟΥ, ΙΠΠΩΝΑΚΤΟΣ, ΕΥΡΗΣΙΠΡΟΥ, ΑΙΓΙΑΛΕΩΣ, κτλ. καὶ ΠΡΩΤΗΣ κατ' ὀνομαστικὴν πτῶσιν ἄνευ τῆς προθέσεως ΕΠΙ Ρ Τριώβολοι, 40 κ.

Ἄν καὶ δυνατὴ ἡ διάκρισις τῶν ὀλκῶν τῶν νομισμάτων τῶν Ἀβδῆρων ὡς Φοινικικῶν, Αἰγινητικῶν καὶ Περσικῶν, φαίνεται οὐχ ἥττον λίαν πιθανόν, ὅτι αἱ ὀλκαὶ μετεβλήθησαν βαθμιαίως μᾶλλον ἢ ἐξαίφνης.

ΧΑΛΚΟΣ

Περὶ τὰ 400-350 π. Χ.

Γρύψ ἀνορθούμενος.

Γρύψ κατακείμενος: ἄρχοντες, ΦΙ, ΕΡΜΟ, ΕΥΑΝ, ΜΕΝΑΝ, ΕΙ, κλ.

Γρύψ ὀκλάζων.

Ὅμοιος.

ΑΒΔΗΡΙΤΕΩΝ Γρύψ ἐγειρόμενος.

Κεφαλὴ Ἑρμοῦ.

ΑΒΔΗΡΙΤΕΩΝ Κ. Ἀπόλλωνος Α·6

» Ὅμοιος ἐν γραμμικῷ τετραγώνῳ Α·6

ΕΠΙ ΔΙΟΝΥΣΑΔΟΣ· ΕΠΙ ΠΑΡΜ κτλ. ἐν τετραγώνῳ εἰς τέσσαρα διηρημένῳ . . . Α·4

ΕΠΙ ΘΕΣ Ἀετὸς ἐπὶ ὄψεως. Α·4

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος ἐν γραμμικῷ τετραγώνῳ, ΕΠΙ ΕΡΜΟΣΤΡΑΤΟΥ, ΕΠΙ ΙΕΡΟΦΩΝΤΟΣ (;) .

Α·75

ΕΠΙ ΔΙΟΝΥΣΑ Γρύψ κατακείμεν. Α·65

Ὁ ἀνωτέρω κατάλογος ἀρχόντων ἐκτεινόμενος ἐπὶ πλεον ἐνὸς αἰῶνος δὲν εἶνε βεβαίως πλήρης· ὁ ἀριθμὸς ἐν τούτοις τῶν μνημονευθέντων ὀνομάτων εἶνε ἀρκετὸς ὥστε νὰ ἐπιτρέψῃ ἡμῖν τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι πρόκειται περὶ τῶν ἐπωνύμων ἐτησίων ἀρχόντων τῆς πόλεως. Ἡ σχεδὸν σταθερὰ παρουσία τῆς προθέσεως ΕΠΙ καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ ὀνόματος κατεχομένη ἐπὶ τοῦ νομίσματος καταφανὴς θέσις, ὑποστηρίζουσι τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ὡς ἐπίσης καὶ τὸ γεγονός, ὅτι μέχρι τοῦ τέλους τοῦ πέμπτου αἰῶνος ὁ τύπος τῆς ὀπισθίας ὄψεως φαίνεται ἐξαρτώμενος ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀρχοντος, οὐχὶ δὲ μόνον ἀλλάσων μετ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ παρ' αὐτοῦ προδήλως ἐμπνεόμενος. π. χ. ΝΙΚΟΣΤΡΑΤΟΣ, στρατιώτης· ΠΥΘΩΝ, τρίπους πυθικὸς, ΕΥΑΓΩΝ ἀμφορεύς ἀγωνιστικὸς· ΜΟΛΠΑΓΟΡΗΣ, κόρη ὀρχουμένη· ἴσως δὲ καὶ ἄλλοι τινές.

Δυνατὸν ἐπίσης διάφοροι τῶν ἀρχόντων νὰ ταυτίζωνται πρὸς περιφήμους πολίτας τῶν Ἀβδήρων γνωστοὺς ἱστορικῶς. Πρὸς von Sallet (*Zeit. f. Num.* VIII, 106) ὅστις καταδεικνύει ὅτι περὶ τὰ 430 π. Χ. ὁ Νύμφόδωρος ἦρχε τῶν Ἀβδήρων (Θουκυδ. II. 29). Δημόκριτος ὁ φιλόσοφος ἦτο ἐπίσης Ἀβδηρίτης. Ἡκμαζε δ' οὗτος περὶ τὰ 440-357 π. Χ. καὶ εἶνε λίαν πιθανόν, ὅτι δυνατὸν νὰ κατεῖχε ἐπὶ τινὰ χρόνον τὴν ὑπάτην ἀρχὴν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, ὡς ἐπίσης καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἡρόδοτος, ἐπειδὴ ἀμφοτέρων τὰ ὀνόματα τούτων ἀπαντῶσιν ἐπὶ νομισμάτων κοπέντων πρὸ τοῦ 430 π. Χ.

Τινὲς τῶν νομισματικῶν τύπων τῶν Ἀβδήρων, ἰδίως ὁ καθήμενος Ἡρακλῆς, ἡ ὀρχουμένη κόρη, ὁ δισκοβόλος, ὁ Ἀπόλλων, καὶ ἡ παρὰ τὴν ἔλαφον ἱσταμένη Ἀρτεμις, εἶνε ἐκ τῶν καλλιτεχνικῶς διδακτικωτάτων νομισματικῶν τύπων τῶν μέχρις ἡμῶν περισωθέντων ἐξ οἰασδῆτινος ἀρχαίας πόλεως.

Ἐν Ἀβδήροις δὲν ἐκόπησαν αὐτόνομα νομίσματα μετὰ τὴν ἀπορρόφησιν τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ κράτους τοῦ Φιλίππου τῆς Μακεδονίας.

Αυτοκρατορικά νομίσματα εἶνε γνωστά, ἀλλ' οἱ τύποι αὐτῶν δὲν παρέχουσιν ἐνδιαφέρον τι. Ἰδε B. M. *Cat. Thrace*, σελ. 76.

Τρίη[ρος;]. Ἡ πόλις αὕτη εἶνε γνωστὴ μόνον ἐκ τῶν ἐξῆς νομισμάτων, πάντοτε ἀνακαλυπτομένων εἰς τὰς βορείας ἀκτὰς τοῦ Αἰγαίου. Πιθανῶς δ' ἔκειτο μεταξὺ τῆς Χαλκιδικῆς καὶ Μαρωνείας (Imhoof, *Num. Chron.* 1873, σελ. 18).

Περὶ τὰ 450-400 π. X.

Προτομή ἵππου.

ΤΡΙΗ ἐν τοῖς διαμερίσμασι τετραγώνου ἐγκοίλου εἰς τέσσαρα διηρημένου . . . **Ρ** 6·3 κ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

» Εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας τετραγώνου ἐν ᾧ κλάδος δάφνης . . . **Ρ** 7 κ.

Κύψελα, Θρακικὴ πόλις ἐπὶ τοῦ Ἑβρου.

Περὶ τὰ 400-350 π. X.

Κεφαλὴ Ἑρμοῦ μετὰ πετάσου ἀκριβῶς ἐφαρμοζομένου.

ΚΥΨΕ Ἀγγεῖον δίωτον (κυψέλη) . . . **Α** 5

Ὁμοίου σχήματος ἀγγεῖον ὁρᾶται ὡσαύτως ἐπὶ τῶν νομισμάτων Κότυος τοῦ Α'. βασιλέως τῶν ἐν Θράκῃ Ὀδρουσῶν, 382-359 π. X. Ἰδε Imhoof-Blumer, *Mon. Gr.*, σ. 52 καὶ κατωτέρω ἐν § O.

Κ. Η ΘΡΑΚΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Τὰ ἀργυρᾶ νομισμάτια τῆς Χερσονήσου εἶνε ἀφθονώτατα, πιθανῶς δ' ἐξεδόθησαν ὑπὸ πόλεως καλουμένης ἐν ἀρχαίᾳ ἐποχῇ Χερρονήσου. Εἶνε δὲ ἀβέβαιον ἂν ἡ πόλις αὕτη ἦτο ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν κατόπιν Καλλιπόλιν ἢ πρὸς τὴν Καρδίαν. Ὁ ἐν χρήσει σταθμητικὸς κανὼν φαίνεται ὅτι ἦτο Αἰγινητικὸς. Ὑπάρχουσιν ἐν τούτοις ἀρχαῖα τετράδραχμα Ἀττικῆς ὀλκῆς.

Ἀττικὸς σταθμός. Περὶ τὰ 500-480 π. X.

Λέων ἐγείρων τὸν δεξιὸν πόδα καὶ στρέφων τὴν κεφαλὴν.

(Baron de Hirsch, *Ann. de Num.* 1884, Πιν. I, 1.)

Ἐγκοilon τετράγωνον ἐν ᾧ κεφαλὴ ἀρχαῖκῃ φέρουσα στενὴν περιεφραλαίαν μετὰ μεγάλου λόφου . . . **Ρ** 253 κ.

Αἰγινητικὸς σταθμός.

Προτομή λέοντος στρεφομένου. | Τετράγωνον ἔγκοilon εἰς τέσσαρα
[B. M. Cat. Thrace, σελ. 182.] | διηρημένον . . . ρ 46 καὶ 23 κ.

Περὶ τὰ 480-350 π. Χ.

Προτομή λέοντος στρεφομένου. | Τετράγωνον ἔγκοilon εἰς τέσσαρα
[B. M. Cat. Thrace, σ. 183 κ. ἐξ.] | μέρη διηρημένον, μετὰ συμβόλου
καὶ γράμματος ἐν τοῖς δύο βαθυ-
τέροις . . . ρ Ἡμίδρ. 40 κ.

ΧΑΛΚΟΣ. Ἐπιγρ. ΧΕΡ, ΧΕΡΡΟ κτλ. ἐπὶ τῆς μιᾶς
ἢ τῆς ἐτέρας ὀψευς.

Κεφαλὴ λέοντος ἢ γυναικεῖα κεφαλὴ | Κόκκος σίτου ρ 45
κατ' ἐνώπιον. (Αὐτόθι, σ. 186.)

Αἰγὸς ποταμοί Ἄν καὶ δὲν μνημονεύεται πόλις τοῦ ὀνό-
ματος τούτου ἐν ἔτει 405 π. Χ. ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι ἠττήθησαν ὑπὸ
τοῦ Λυσάνδρου ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς, ὑπάρχουσιν ὅμως μικρὰ ἀργυρᾶ
νομίσματα μετὰ κεφαλῆς αἰγὸς καὶ ἔγκοilon ὀπισθίου Χερσονησι-
ακοῦ διακόσμου (ὀλκή 14 κ.), ἅτινα εἶνε βεβαίως ἀρχαιότερα
τοῦ χρόνου τούτου. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ χαλκᾶ νομίσματα τεχνο-
τροπίας ἀρχαιότερας τῶν χρόνων τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἅτινα ἀποδει-
κνύουσιν, ὅτι πόλις Αἰγὸς ποταμοὶ ὑφίστατο εἰς τὰ μέσα τοῦ τε-
τάρτου αἰῶνος.

Πρὸ τοῦ 350 π. Χ. περίου.

Κεφαλὴ Δήμητρος φέρουσα πόλον | ΑἰΓΟΞΡΟ ἢ ΑἰΓΟΡΟ Αἰξ ἰστα-
έστεμμένον καὶ διακεκοσμημένον. | μένη ρ 85
[B. M. Cat. Thrace, σελ. 187.]

Ἡ κεφαλὴ αὕτη ταυτίζεται πρὸς τὴν τῆς Δήμητρος ἐκ συγκρί-
σεως πρὸς ἐκείνην νομίσματος τινος τῆς γείτονος πόλεως Σηστοῦ,
ἐφ' οὗ ἡ ἀκεραία θεὰ ὁρᾶται φέρουσα τὸν αὐτὸν πόλον καὶ κρα-
τοῦσα στάχυν.

Ἀγαθόπολις. Ἡ πόλις αὕτη μνημονεύεται μόνον ὑπὸ τοῦ
Βυζαντινοῦ ἱστοριογράφου Παχυμέρου (VI. 4). Ὁ H. P. Borrel
(Num. Chron., VI, 2) φρονεῖ, ὅτι δυνατὸν νὰ ὠνομάσθῃ ἀπὸ
τοῦ Ἀγαθοκλέους, υἱοῦ τοῦ Λυσιμάχου, ὅτι δὲ τὸ πρόσωπον,

ὅπερ φέρουσι τὰ νομίσματα, εἶνε τὸ τοῦ Ἀγαθοκλέους, ἀλλὰ τὰ ἐπιχειρήματα αὐτοῦ δὲν εἶνε πειστικά.

Περὶ τὰ 300 π. Χ. ἢ βραδύτερον.

Κεφαλή ἄρρην νεανικὴ μετὰ ταινίας.

*Ομοίως.

[B. M. Cat. Thrace, σελ. 188].

*Ομοία κεφαλὴ.

ΑΓΑ ἐν στεφάνῳ δάφνης. Α μεγεθ. 7

ΑΓΑΘΟ Γλαυξ (ἐνίοτε δίσωμος) ὑπο-
κάτω ἐπιδορατὶς . . . Α 7

Α - Γ Κηρύκειον . . . Α 45

Ἀλωπεκόννησος, ἐπὶ τῆς βορείου ἀκτῆς τῆς Χερσονήσου ὁφείλουσα τὴν καταγωγὴν καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς κατὰ Στέφανον τὸν Βυζάντιον εἰς τὸ γεγονός, ὅτι οἱ πρῶτοι αὐτῆς κάτοικοι διετάχθησαν ὑπὸ χρησμοῦ νὰ κτίσωσι πόλιν ἐπὶ τῆς θέσεως, ἐνθα θὰ ἔβλεπον τὸ πρῶτον σκύμνους ἀλώπεκος.

Περὶ τὰ 400-300 π. Χ.

Κεφαλή Διονύσου.

ΑΛΩ ἢ ΑΛΩΠΕΚΟΝ Κάνθαρος.

Σύμβολα ἀλώπηξ καὶ σταφυλή,
ἐνίοτε δὲ κόκκος κριθῆς.

[B. M. Cat., Thrace, σ. 188.]

Α 75-55

Κεφαλή μαινάδος.

*Ομοίως.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς.

*Ομοίως.

Καρδιά, ἀποικία τῆς Μιλήτου, μία τῶν πρωτευουσῶν πόλεων τῆς Χερσονήσου. Ἐν ἔτει 309 π. Χ. κατεστράφη ὑπὸ τοῦ Λυσιμάχου. Ἡ ἐκ χαλκοῦ νομίσματοκοπία αὐτῆς ἀνῆκει ἐν συνόλῳ εἰς τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς τετάρτης ἑκατονταετηρίδος, ἀλλ' ἂν, ὥς τινες ὑποθέτουσιν, τὰ ἀνωτέρω περιγραφέντα ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς Χερσονήσου ἐκόπησαν ἐν Καρδίᾳ, ἢ πόλις πρέπει νὰ ἤρξατο κόπτουσα νομίσματα τοῦλάχιστον ἑνα αἰῶνα πρότερον.

Περὶ τὰ 400-309 π. Χ.

Κεφαλή Δήμητρος ἢ Περσεφόνης
μετὰ στεφάνου σταχύων.

[B. M. Cat., Thrace, σελ. 189.]

Λέων ἢ κεφαλὴ λέοντος.

ΚΑΡΔΙΑ, ΚΑΡΔΙΑΝΟΣ ἢ ΚΑΡ-

ΔΙΑΝΩΝ Λέων καταβροχθίζων

λείαν. Σύμβολα κόκκος κριθῆς,
ἀστὴρ, κλπ. . . . Α 75

Κόκκος κριθῆς ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ.

Α 45

Ὁ λέων ἐνταῦθα, ὡς ἐν Μιλήτῳ τῇ μητροπόλει τῆς Καρδίας, εἶνε ἡλιακὸν ἔμβλημα.

Κοῦλα ἢ Κοιλοῦς, λιμὴν πλησίον τῆς Σηστοῦ. Εἰς τὴν πόλιν ταύτην κατατάσσει ὁ Müller διάφορα νομίσματα Φιλίππου τοῦ Β'. Ἀλεξάνδρου, Φιλίππου τοῦ Ἀριδαίου καὶ Λυσιμάχου, φέροντα κέρας Ἀμαλθείας ὡς σύμβολον, ἐπὶ τῷ λόγῳ τοῦ ὅτι τοῦτο εἶνε τὸ σύνηθες σύμβολον τῶν νομισμάτων τῆς Κοιλοῦντος ὡς Ῥωμαϊκῆς ἰσοπολιτίδος πόλεως. Ἐν τούτοις ἡ ἀπόδοσις αὕτη δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐπαρκῶς βάσιμος.

Τὰ αὐτοκρατορικὰ νομίσματα τῆς Κοιλοῦντος φέρουσι τὰς ἐπιγραφὰς ΑΙ. ΜΥΝ. COILA, ΑΕΛ. ΜΥΝΙCΙΡ. COEL, κλπ. Οἱ συνηθέστεροι ἐπισθότυποι εἶνε πρῶρα, ἥς ὑπεράνω κέρας Ἀμαλθείας, ὁ δαίμων τῆς πόλεως κρατῶν ἀγαλμάτιον τύχης καὶ κέρας ἀφθονίας, τέλος ὁ κοινὸς ἀποικιακὸς τύπος τοῦ φέροντος ἐπ' ὤμου ἀσκὸν οἶνου Σειληνοῦ (B. M. Cat. Thrace, σελ. 191 κ. ἐξ.).

Κριθωτή. Πιθανῶς ἔκειτο παρὰ τὴν τανῦν *Καλλιπόλιν*.

Περὶ τὰ 350 π. Χ.

Κεφαλὴ Δήμητρος.

[B. M. Cat., Thrace, σ. 194.]

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

ΚΡΙΘΟΥΣΙΩΝ Κόκκος κριθῆς ἐν στεφάνῳ σταχύων . . . Α · 85

ΚΡΙ Κόκκος κριθῆς . . . Α · 8

Ἐλαιοῦς, ἡ νοτιωτάτη τῶν πόλεων τῆς Χερσονήσου, περίφημος δὲ διὰ τὸν ἐν αὐτῇ ναὸν καὶ τάφον τοῦ Πρωτεσιλάου, ὅστις ἀπεικονίζεται ἐπὶ αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων τοῦ Κορμμόδου κοπέντων ἐν Ἐλαιοῦντι.

Περὶ τὰ 350-280 π. Χ.

Πρῶρα.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

Προτομὴ Ἀρτέμιδος.

ΕΛΑΙ ἐν στεφάνῳ . . . Α · 7-4

ΕΛΑΙΟΥΣΙΩΝ Γλαύξ . . . Α · 45

» Μέλισσα . . . Α · 65

Ἴδε ὡσαύτως ἄλλας διαφορὰς καὶ αὐτοκρατορικὰ νομίσματα τοῦ Κορμμόδου ἐν Imhoof, *Monn. Gr.* σελ. 45 κ. ἐ.

Λυσιμάχεια. Ἡ σπουδαία αὕτη πόλις ἐκτίσθη ἐν ἔτει 309 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Λυσιμάχου, πλησίον τῆς θέσεως τῆς Καρδίας, ἣν οὗτος κατέστρεψεν. Ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς παρὰ τὸ στενώτατον μέρος τοῦ ἰσθμοῦ ἀπέβη ἡ κλείς τῆς Χερσονήσου καὶ ἐδέσποζεν ὡσαύτως τῆς διόδου τοῦ Ἑλλησπόντου. Ὁ Λυσιμάχος κατέστησεν αὐτὴν ἔδραν αὐτοῦ καὶ τὸ κυριώτερον τῶν Εὐρωπαϊκῶν νομισματοκοπειῶν. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Λυσιμάχου ἡ πόλις περιῆλθεν πρῶτον μὲν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Σελευκιδῶν, κατόπιν δὲ τῶν Πτολεμαίων, πιθανῶς ὅμως διετήρησε τὸ δικαίωμα αὐτῆς τοῦ κόπτειν χαλκᾶ νομίσματα.

ΧΑΛΚΟΣ. *Περὶ τὰ 280-220 π. Χ.*

Οἱ συνηθέστεροι τῶν ἐμπροσθοτύπων εἶνε οἱ ἐξῆς: — κεφαλαὶ Λυσιμάχου, Ἡρακλέους νεαροῦ, Δήμητρος μετὰ καλύπτρας, πόλεως πυργοφόρου, Ἀθηνᾶς, λέοντος ἢ Ἑρμοῦ. Ὅπισθοτύποι δὲ οἱ ἐξῆς: — λέων τρέχων ἢ καθήμενος, ἢ προτομὴ λέοντος. Ἀρτεμις ἱσταμένη κρατοῦσα δᾶδας. Νίκη κρατοῦσα στέφανον καὶ κλάδον φοίνικος· στέφανος σταχῶν· στάχυς κτλ. *Ἐπιγρ. ΛΥΣΙΜΑΧΕΩΝ (B. M. Cat. Thrace, σελ. 195 κ. ἐξ.)*

Μάδυτος, σχεδὸν ἀντικρὺ τῆς Ἀβύδου, πόλις ἀρκετῆς σπουδαιότητος κατὰ τὴν τετάρτην ἑκατονταετηρίδα εἰς τὰ μέσα τῆς ὁποίας ἀνήκουσιν τὰ νομίσματα τῆς πόλεως.

Περὶ τὰ 350 π. Χ.

Ταῦρος ἐφορμῶν· ὑπεράνω, ἰχθύς. [B. M. Cat., Thrace, σελ. 197.]	ΜΑΔΥ Κύων καθήμενος. Σύμβολα, στάχυς ἢ ἀστήρ· ὀνόματα ἀρχόντων. Α 75-45
--	--

Περὶ τὰ 197-27 π. Χ.

Κεφαλὴ γυναικεῖα πρὸς ἀρ. (Zeit. f. Num., xiii, Πίν. IV. 2.)	Μ ΑΔΥ Λύρα· ἐν τῷ πεδίῳ σταφυλή Α 6
---	---

Ὁ ἐφορμῶν ταῦρος καὶ ὁ ἰχθύς δυνατὸν νὰ σημαίνωσιν τὸ ρεῦμα τοῦ Ἑλλησπόντου· ὁ κύων εἶνε τὸ Κυνὸς σῆμα ἢ τάφος τῆς Ἑκάτης, ὅστις ἔκειτο ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Μαδύτου, κυνὸς ταλαίνης σῆμα, νανύλοις τέκμαρ (Εὐρ. Ἑκάδη, 1273)

Σηστός, περίφημος ἐν μὲν τῇ μυθολογίᾳ διὰ τὴν μυθιστορίαν τῶν καθ' Ἡρῶ καὶ Λεάνδρον, ἐν δὲ τῇ ἱστορίᾳ διὰ τὴν διάβασιν τοῦ Περσικοῦ στρατοῦ ἐπὶ τῆς γεφύρας, δι' ἧς ὁ Ξέρξης ἔζευξεν τὸν Ἑλλάσποντον. Ὑπῆρξε δὲ πάντοτε θέσις μεγάλης σπουδαιότητος, ἀλλὰ δὲν ἤρξατο κόπτουσα νομίσματα ἢ ὀλίγον τι πρὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἀλεξάνδρου. Μετὰ μακρὸν διάμεσον διάστημα, οὗ διαρκοῦντος ἐκόπησαν ἐνταῦθα βασιλικά τινα νομίσματα ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀλεξάνδρου, τοῦ Λυσιμάχου, κλπ., ἤρξατο καὶ πάλιν κόπτουσα αὐτόνομα νομίσματα ἐν τῇ δευτέρᾳ π. Χ. ἑκατονταετηρίδι. Πρὸς ἐπιγραφὴν τινα ἐξ Ἑλλησπότου (*Hermes* VII. 135) ἐν ᾗ παραδίδεται, ὅτι Μηνᾶς τις διωρίσθη νὰ ἐπιβλέπῃ τὴν νομισματοκοπίαν τῆς πόλεως.

Περὶ τὰ 350 π. Χ.

Ἐμπροσθότυποι: Κεφαλὴ γυναικεία μετὰ κόμης ἐν σφενδόνῃ. Κεφαλὴ Δήμητρος στάχυσιν ἐπιτεμμένη. Ἑρμῆς τῆς τετραγώνου ἐργασίας. Κεφαλὴ Ἑρμοῦ, κτλ. **Ὀπισθότυποι**: — Δήμητρα φέρουσα πόλον, καθημένη ἐπὶ στήλης καὶ κρατοῦσα στάχυς, πρὸ αὐτῆς δὲ ὄρος ἰθυφαλλικός. Ἑρμῆς ἱστάμενος. Ἀμφορεὺς μετὰ μακροῦ τραχήλου. Ὅρος. Κηρύκειον, κλπ. *Ἐπιγρ.* ΞΑ, βραδύτερον ΞΗ. (*B. M. Cat. Thrace*, σελ. 198).

Δεύτερος αἰὼν π. Χ.

Ἐμπροσθότυποι: — Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος. Κεφαλὴ γυναικεία μετὰ σφενδόνης ἢ σάκκου. **Ὀπισθότυποι**: — Δήμητρα καθημένη. **Σύμβολα**: Ὅρος. Ἰσιακὸν κόσμημα. Σταφυλὴ, κτλ. *Ἐπιγρ.* ΞΗΞΤΙ. Αἱ κύριοι θεότητες τῆς Σηστοῦ θὰ ἦσαν ἡ Δήμητρα καὶ ὁ Ἑρμῆς.

Αὐτοκρατορικὴ νομισματοκοπία.

Ἀπὸ Καλιγούλα μέχρι Φιλίππου τοῦ νεωτέρου. Ὁ σπουδαιότερος τύπος τῆς σειρᾶς ταύτης εἶνε ἡ παράστασις τοῦ κατορθώματος τοῦ Λεάνδρου [*B. M. Cat. Thrace*, σελ. 200].

Α. ΑΙ ΝΗΣΟΙ ΤΗΣ ΘΡΑΚΙΚΗΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ

Ἰμβρος. Ἡ νῆσος αὕτη δὲν ἔκοψε νομίσματα, περὶ ὧν δυνατόν νά ῥηθῇ βασίμως, ὅτι εἶνε ἀρχαιότερα τῶν χρόνων τοῦ Ἀλεξάνδρου. Τὰ νομίσματα αὐτῆς εἶνε χαλκᾶ καὶ ἀνήκουσιν εἰς δύο σαφῶς δεδηλωμένους περιόδους.

Μετὰ τὸ 300 π. Χ. περίπου.

Κεφαλὴ γυναικεία· ἐνίοτε ἡ τῆς Δή-
μητρος.

ΙΜΒΡΟΥ Γυνὴ ἰθυφαλλικὴ παρά-
στασις Ἑρμοῦ τοῦ Ἰμβράμου
σπένδοντος Α·5·4

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

ΙΜΒΡΟΥ Γλαύξ. Α·45·35

Περὶ τὸν χρόνον τῆς ἐν ἔτει 87-86 π. Χ. πολιορκίας τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ Σύλλα, φαίνεται ὅτι οἱ ἐν Ἰμβρῷ ἐγκατασταθέντες Ἀθηναῖοι κληροῦχοι ἔκοψαν χαλκᾶ νομίσματα φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΑΘΕΝΑΙΩΝ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

[Imhoof, *Mon. Gr.*, σελ. 49.]

Ἑρμῆς Ἰμβραμος, ἱστάμενος πρὸ θυ-
μιατηρίου Α·65

Αὐτοκρατορικοὶ χρόνοι.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

ΙΜΒΡΙΩΝ Τύποι διάφοροι:—γλαύξ
—Ἀπόλλων Μουσαγέτης—γυ-
ναικεία μορφή κρατοῦσα κέρας
Ἀμαλθείας. Α·9·85

Ἡ παράστασις τοῦ ἰθυφαλλικοῦ Ἑρμοῦ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς νήσου ταύτης εἶνε Πελασγικοῦ θεοῦ τῆς γονιμότητος (Ἡρόδοτ. II. 51). Πρὸς τὸ Καρικὸν ἐπίθετον Ἰμβραμος (Στεφ. Βυζ. ἐ. λ. Ἰμβρος) πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν Ἰμερος (Preller, *Gr. Myth.* I σ. 297).

Ἀήμιος. Ἡφαιστία. Χαλκᾶ νομίσματα δύο περιόδων.

Περὶ τὰ 350-280 π. Χ

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ Κορινθιακοῦ
κράνους· τὸ ὅλον ἐνίοτε ἐν στε-
φάνῳ δρυός.

[B. M. *Cat., Thrace*, σελ. 213.]

ΗΦΑΙΣΤΙ, ΗΦΑΙ ἢ ΗΦΑ Κριός. .
Α·65

Ὁμοίως.

» » Γλαύξ. Α·5

Περὶ τὰ 280-197 π. Χ.

Κεφαλή βασιλέως (;) μετὰ διαδή- ματος.	ΗΦΑΙ, ΗΦΑ ἢ ΗΦ Κριὸς ἢ λαμπάς Α · 7
Κεφαλή Διός.	» Δύο λαμπάδες. Α · 7
Κεφαλή Ἀπόλλωνος.	» Κέρας Ἀφθονίας κλ. Α · 7-5

Οἱ πῖλοι τῶν Καβείρων ἀπαντῶσιν ἐνίοτε ὡς σύμβολα παρὰ τὴν λαμπάδα.

Περίοδος τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας.

Προτομή Ἡφαίστου.	ΗΦΑΙΣΤΙΕΩΝ Λαμπάς . . Α · 75
-------------------	------------------------------

Ἀἴμνος, ὄνομα πιθανῶς τῆς πόλεως ἐν ᾗ ἐκόπησαν νομίσματα: ἐμπ., κεφαλή πωγωνοφόρος· ὅπ., ΛΗΜ κεφαλή κρανοφόρος Α. 75.

Μύρινα. Χαλκᾶ νομίσματα τοῦ 300 π. Χ.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς, συνήθως κατ' ἐνώ- πιον.	ΜΥΡΙ Γλαῦξ κατ' ἐνώπιον ἢ πρὸς δ Α · 55
---	--

Σαμοθράκη. Ἡ ἔδρα τῶν περιφήμων μυστηρίων τῶν Καβείρων. Τὰ νομίσματα τῆς νήσου ταύτης εἶνε πάντα μεταγενέστερα τῶν χρόνων τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Περὶ τὰ 300 π. Χ.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς. [B. M. Guide, Πίν. XLI, 4.]	ΣΑΜΟ Κυβέλη καθήμενη ἐπὶ θρό- νου, οὗ ὑποκάτω λέων. Ὄνομα ἄρχοντος . . Α Ἀττικὸν δίδρ. Α · 75
Ὁμοίως.	ΣΑΜΟ Προτομή κριοῦ ἢ κεφαλή κριοῦ. Σύμβολον κηρύκειον . . . Α · 5-45

Ὁ κριὸς εἶνε σύμβολον τῆς λατρείας τοῦ Πελασγικοῦ Ἑρμοῦ (ἴδε Ἴμβρος).

Περίοδος τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας.

Προτομή Ἀθηνᾶς.	ΣΑΜΟΘΡΑΚΩΝ Κυβέλη καθήμενη. Α · 75
-----------------	---------------------------------------

Ἐπὶ τινος αὐτοκρατορικοῦ νομίσματος τοῦ Ἀδριανοῦ (Mion. II) ἀπ' αὐτῆς ἡ ἀξιοσημείωτος ἐπιγραφὴ CAMIΩN EN ΘPAKH. Πρὸς τὸν στίχον τοῦ Βιργιλίου (*Aen.* VII. 208) «Threiciamque Samum, quae nunc Samothracia fertur.»

Θάσος. Τὰ πλούσια χρυσορυχεῖα τῆς νήσου ταύτης προσεῖλκυσαν λίαν ἐνωρὶς εἰς τὰ παράλια αὐτῆς τοὺς Φοίνικας. Βραδύτερον δὲ ἀπωκίσθη ὑπὸ Ἰώνων ἐκ Πάρου. Ὑπῆρχεν ὡσαύτως αὐτόθι ἐγκατεστημένη φυλὴ τις Θρακῶν καλουμένων Σαίων Αἰκτῆσεις τῶν Θασίων εἰς τὰς μεταλλοφόρους χώρας τῆς ἡπείρου ἦσαν πηγὴ παμμεγίστου πλούτου, ἀποφέρουσαι μικρὸν πρὸς τῆς Περσικῆς ἐπιδρομῆς ἀπὸ 200 μέχρι 300 ταλάντων ἐτησίως (*Ἡροδ.* VI. 46). Οἱ Θάσιοι παρέλαβον, ὡς φαίνεται, ἐκ τῆς στερεᾶς τὸν βαβυλωνικὸν σταθμικὸν κανόνα, ὡς ἐπίσης καὶ τοὺς τύπους τῶν ἀρχαιοτάτων αὐτῶν νομισμάτων. Ὁ ἀπάγων βιαίως νύμφην ἀνθισταμένην Σειληνὸς εἶνε εἰς τῶν στενωῶς συνδεομένων τύπων πρὸς τὴν ὀργιαστικὴν λατρείαν τοῦ Θρακικοῦ Βάκχου, οὗ τὸ μαντεῖον ἔκειτο ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Παγγαίου ὄρους.

Περὶ τὰ 550-465 π. Χ.

Γυμνὸς ἰθυφαλλικὸς Σειληνὸς ἐπὶ τοῦ ἐνὸς γόνατος στηριζόμενος καὶ φέρων εἰς τοὺς βραχίονας αὐτοῦ νύμφην.	Τετράγωνον ἔγκοilon εἰς τέσσαρα διηρημένον. (<i>Πίναξ II'.</i> 10.)
Δύο δελφῖνες.	Ρ Στατήρ, 160-140 κ.
Δελφίς.	Ρ Δραχμὴ, 70 κ. (τὸ πολὺ).
	Ομοίως Ρ ὀβολ., 10 κ. (τὸ πολὺ).
	Ομοίως Ρ Ημιωβ. 5 κ. (τὸ πολὺ).

Περὶ τὰ 465-411 π. Χ.

Ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ τῆς ἐν Θάσῳ Ἀθηναϊκῆς ἡγεμονίας οἱ τύποι τοῦ στατήρος καὶ τῆς δραχμῆς παραμένουσιν ἐν τῷ συνόλῳ οἱ αὐτοί, ἀλλ' ἡ ὀλκὴ ἐκπίπτει διαρκῶς ἀντιστοιχοῦσα ἐπὶ τῶν τελευταίων κομματίων πρὸς τὴν Ἀττικὴν ἢ καὶ ἐπὶ πλεον ἐκπίπτουσα. Κατὰ τεχνοτροπίαν πολλοὶ τῶν τελευταίων τούτων Θασίων στατήρων εἶνε ἀξιοθαύμαστοι ὑπὸ καλλιτεχνικὴν ἔποψιν καὶ ὅλως ἀντάξιοι τῆς ἐποχῆς τοῦ Φειδίου (*Πίναξ II'.* 11).

Περὶ τὰ 411-350 π. Χ.

Ἐν ἔτει 411 π. Χ. ἡ Θάσος ἀπέστη τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐδέχθη φρουρὰν Λακεδαιμονίων, ἀλλὰ καὶ πάλιν κατόπιν ἐξηρτήθη ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν. Ὡς ἐν Ἀκάνθῳ δὲ καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσιν τῆς ἡπείρου, συνέβη ἐν Θάσῳ κατὰ τὸ τελευταῖον τέταρτον τῆς Ε'. ἑκατονταετηρίδος, ἀπότομός τις μεταβολὴ τοῦ σταθμητικοῦ κανόνος ἀπὸ Ἀττικοῦ εἰς Φοινικικόν. Τοῦτο δὲ συνώδευσεν ἐν Θάσῳ καὶ μεταβολὴ τῶν τύπων. Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἐκόπησαν ὡσαύτως καὶ χρυσᾶ νομίσματα εἰς σμικρὰς ποσότητας.

Κεφαλὴ Διονύσου, πωγωνοφόρου ἢ νεαροῦ, κισσοστεφής.

Ὁμοίως (πωγωνοφόρος).
(Πίναξ ΙΓ'. 12).

Νεαρὰ ἀνδρική κεφαλὴ, καλᾶμοις ἐστεμμένη (ποτάμιος θεός).

Ἰανόμορφος κεφαλὴ φαλακροῦ Σειληνοῦ.

Σειληνὸς ἐν γόνασιν, κρατῶν κύνθαρν.

Κεφαλὴ Σειληνοῦ.

Κεφαλὴ Νύμφης.

ΘΑΣΙΟΝ Ἡρακλῆς γονατίζων καὶ τοξεύων. Φ 60 καὶ 43 κ.

» Ὁμοίως. Ἐν τῷ πεδίῳ σύμβολα ποικίλα. . . .

Φ Τετράδρ. 236 κ.

Φ Δίδραχμ. 109 κ.

Φ Δραχμή. 59 κ.

» Ὁμοίως. Φ Ἡμίδρ. 29 κ.
[Imhoof, *Mon. Gr.* Πίν. C. 4.]

ΘΑΣΙ Δύο ἀμφορεῖς ἀντιθέτως τιθεμένοι. . . . Φ Ἡμίδρ.

ΘΑΣΙΩΝ Ἀμφορεύς. Φ $\frac{1}{4}$ Δρ. 14 κ.

ΘΑΣΙ Δύο δελφῖνες. Φ $\frac{1}{8}$ Δρ. 7 κ.

ΘΑ Δελφίς. Φ $\frac{1}{12}$ Δρ. 4 $\frac{1}{2}$ κ.

ΧΑΛΚΟΣ

Κεφαλὴ Διονύσου πωγωνοφόρος.

ΘΑΣΙΟΝ Ῥόπαλον, τόξον καὶ βακχικὸν σύμβολον. . . . Λ 4

Ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ ὑπῆρχε καὶ ἰδιαίτερα τις ἔκδοσις χρυσῶν καὶ χαλκῶν νομισμάτων προωρισθέντων νὰ κυκλοφορῶσιν ἐν ταῖς ἐπὶ τῆς ἡπείρου κτήσεις τῶν Θασίων. Φέρουσι δὲ ταῦτα τὴν ἐπιγραφὴν ΘΑΣΙΟΝ ΗΠΕΙΡΟ· ἐπιγρ. Κεφαλὴ Ἡρακλέους. Ὁπ. Τρίπους ἢ ῥόπαλον καὶ τόξον (ἴδε σελ. 284).

Ἐκ τῶν χρόνων Φιλίππου, Ἀλεξάνδρου καὶ Λυσιμάχου δὲν

υπάρχουσι νομίσματα, ἀλλὰ μετὰ τὸ 280 π. Χ. τὸ νομισματοκοπιεῖον τῆς Θάσου ἀνέζησε καὶ πάλιν ἐπὶ ὀλίγα ἔτη.

Μετὰ τὸ 280 π. Χ. περίπου

Κεφαλὴ Διονύσου πωγωνοφόρου, κισσοστεφής, ὀψίμου δὲ τεχνοτροπίας.	ΘΑΣΙΩΝ Ῥόπαλον ἐν στεφάνῳ . Ρ Ἀττικ. ἡμίδρ.
Κεφαλὴ Ἡρακλέους, πωγωνοφόρος.	» Ῥόπαλον, τόξον, σύμβολον καὶ μονογράφημα . . . Α ·7
Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ.	ΘΑΣΙΩΝ Ὁμοίως . . . Α ·85
Κεφαλὴ Δήμητρος μετὰ πέπλου.	» Κεφαλὴ τῶν Καβείρων ἐν στεφάνῳ ἀμπέλου . . . Α ·9

Μετὰ τὸ 146 π. Χ.

Μετὰ τὴν ἐν Κυνὸς Κεφαλαῖς μάχην ἡ Θάσος, ἣτις ἀπετέλει μέρος τῶν κτήσεων Φιλίππου τοῦ Ε', ἀνέκτησεν ἐν ἔτει 196 π.Χ. τὴν ἐλευθερίαν αὐτῆς· ἐν τούτοις δὲν εἶνε πιθανόν, ὅτι αἱ παρακμασάσης τεχνοτροπίας σειραὶ τῶν μεγάλων καὶ πλατείας κατασκευῆς τετραδράχμων ἤρχισαν πρὸ τῆς ἐν ἔτει 146 π.Χ., διαταγῇ τῆς Ῥωμαϊκῆς Συγκλήτου, καταργήσεως τῶν Μακεδονικῶν νομισματοκοπειῶν. Τὰ νεώτατα ταῦτα τῶν νομισμάτων τῆς Θάσου ἐκόπτοντο εἰς ἀπειροπληθεῖς ποσότητες, ἀποτελοῦσι δὲ μετ' ἐκείνων τῆς Μαρωνείας τὸ κύριον μέρος τοῦ ἐν τῇ Β. Ἑλλάδι κυκλοφοροῦντος ἀργύρου κατὰ τὸν 2^{ον} καὶ 1^{ον} π. Χ. αἰῶνα.

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ, κακῆς τεχνοτροπίας, φέρουσα ταινίαν ἐπὶ τοῦ μετώπου καὶ στέφανον κισσοῦ. (Πίναξ ΙΣ'. 10.)	ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ ΣΩΤΗΡΟΣ ΘΑΣΙΩΝ Ἡρακλῆς γυμνός, ἱστάμενος μετὰ ῥοπάλου καὶ λεοντῆς. Ρ Ἀττικ. τετράδρ. 260 κ.
---	--

Τὰ νομίσματα ταῦτα ἀπεμιμήθησαν εὐρύτατα αἱ βάρβαροι Θρακικαὶ φυλαὶ τῆς ἡπείρου. Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῆς τελευταίας ταύτης περιόδου φέρουσι διαφόρους τύπους, ὧν μνημονευτέοι οἱ ἐξῆς: Προτομὴ Ἀρτέμιδος.

Ἀμφορεύς.

Ἡρακλῆς προχωρῶν, τείνων δὲ τόξον.
Α ·75

Κέρας Ἀμαλθείας . . . Α ·5

Αὐτοκρατορικά. Ἀδριανός, Καρακάλλας καὶ Γέτας. ὅπ. ΘΑΣΙΩΝ Ἡρακλῆς προχωρῶν μετὰ ῥοπάλου καὶ λεοντῆς.

M. Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΑΚΤΗ ΤΗΣ ΠΡΟΠΟΝΤΙΔΟΣ

Μετὰ τὸ 280 π. Χ.

Βισάνθη, Σαμιακὴ ἀποικία ἐπὶ τῆς βορείου παραλίας τῆς Προποντίδος, ὀλίγα μίλια πρὸς δυσμὰς τῆς Περίνθου.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς

BI Γλαύξ Α 6

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

BIΞΑΝΘΗΝΩΝ Τρίπους . Α 55

Βυζάντιον, ἀποικία Μεγαρέων καὶ τινων Ἀργείων εἰς ὧν τελευταίων τὴν ἐπίδρασιν πρέπει ἴσως νὰ ἀποδοθῇ ἡ λατρεία τῆς Ἥρας καὶ ἡ εἰσαγωγή τοῦ μύθου τῆς Ἰοῦς. Ἐκ χωρίου τινὸς τοῦ Ἀριστοφάνους ἐξάγομεν, ὅτι εἰς τὰ τέλη τῆς Ε' ἑκατονταετηρίδος οἱ Βυζάντιοι ἐχρῶντο σιδηρῶν νομισμάτων (Ἀριστ. Νεφ., 249 καὶ Σχολ., Πολυδ. IX. 79· Ἡσύχιος ἐν λ. σιδάρεος). Οὐδὲν τῶν νομισμάτων τούτων διεσώθη μέχρις ἡμῶν.

Τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς πλουσίας ταύτης ναυτικῆς πόλεως εἶνε κοινότατα, δύνανται δὲ νὰ διαιρεθῶσιν εἰς τρεῖς σειράς. Πάντα δὲ εἶνε πιθανῶς νεώτερα τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων σιδηρῶν νομισμάτων.

Περὶ τὰ 400-350 π. Χ.

ΓΥ Βοῦς ἐπὶ δελφίνος ἱσταμένη.

[B.M. Cat., Thrace, σελ. 93.]

Ἐγκοilon τετράγωνον εἰς τέσσαρα διηρημένον, σχήματος πτερῶν ἀνεμοῦλου Ρ Δρ., 84 κ.

Τὰ νομίσματα ταῦτα ἀντιστοιχοῦσι κατὰ σταθμὸν πρὸς τὸν Περσικὸν σίγλον, ὅστις ἐκυκλοφόρει ἐν Ἀσίᾳ μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὁμοίως τοῖς σίγλοις τὰ βυζαντιακὰ νομίσματα εὑρηγνται συχνότατα κεκαλυμμένα διὰ μικρῶν ὑστεροσήμεν.

Περὶ τὰ 350-280 π. Χ.

Περὶ τὰ μέσα τῆς τετάρτης ἑκατονταετηρίδος ὁ σταθμητικὸς κανὼν τῶν βυζαντιακῶν ἀργυρῶν νομισμάτων μεταβάλλεται ἀπὸ Περσικοῦ εἰς Φοινικικόν. Οἱ τύποι παραμένουσιν οἱ αὐτοί, ἀλλ' ἡ συχνὴ προσθήκη συμβόλων καὶ μονογραφημάτων ἐν τῷ πεδίῳ ἐνδεικνύει, ὅτι τὰ Φοινικικῆς ὀλκῆς νομίσματα ταῦτα πρέπει νὰ

ἀποδοθῶσιν εἰς τὴν περίοδον τοῦ Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου. [Τετραδρ., 230 κ. (Πίναξ ΙΔ', 1). Δραχμή, 67 κ. Τετρώβολ. 38 κ.]

ΧΑΛΚΟΣ

Βοῦς ἐπὶ δελφίνος.

Κεφαλὴ βοός.

ΓΥ Τρίαινα Α ·65

» Τρεῖς δελφίνες Α ·55

Ἡ ἐνταῦθα μορφή τοῦ γράμματος Β ἰδιάζει εἰς τὰ νομίσματα τοῦ Βυζαντίου. Ὁ βοῦς καὶ δελφίς δηλοῦσι τὴν λατρείαν τῆς Ἥρας καὶ τοῦ Ποσειδῶνος.

Περὶ τὰ 280-277 π. Χ.

Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ὑπέφερε σοβαρῶς τὸ Βυζάντιον ἐκ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Γαλατῶν, αἳ ἠναγκάσθη νὰ ἀποφύγῃ διὰ τῆς καταβολῆς καλοσσιαίου ἐνιαυσίου φόρου (Πολυβ. IV. 46). Ἡ πόλις εἶχεν ἐντελῶς ἐξαντληθῇ χρηματικῶς, φαίνεται δὲ ὅτι ἐν τῇ ἀπορίᾳ αὐτῶν οἱ Βυζάντιοι μετεχειρίσθησαν ξένα νομίσματα, ἐπιθέτοντες ἐπ' αὐτῶν ὑστερόσημον μετὰ τοῦ γράμματος Γ [B. M. Cat., Thrace, σ. 140].

Περὶ τὰ 277-270 π. Χ.

Εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα ἔτη ἀνήκουσι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὰ ἐξῆς σπάνια ἀργυρᾶ νομίσματα, ὧν ὁ ἐμπροσθέντυπος εἶνε πανόμοιος πρὸς τὸν ἀπαντῶντα ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Καλχηδόνας, τῆς ἐπὶ τῆς ἀντικρὺ παραλίας τῆς Προποντίδος, μεθ' ἧς φαίνεται ὅτι ἡ πόλις τοῦ Βυζαντίου συνεδέετο ἐπὶ τινα χρόνον διὰ νομισματικῆς συνθήκης.

Κεφαλὴ Δήμητρος μετὰ πέπλου,
φέρουσα στέφανον σταχύων.

(Πίναξ ΙΔ' 2.)

Ποσειδῶν γυμνὸς τὰ ἄνω τῆς ὀσφύος, καθήμενος ἐπὶ βράχου, κρατῶν τρίαιναν καὶ ἀκροστόλιον. Ἐν τῷ πεδίῳ Γ καὶ μονογράφημα. Ἀρχοντες: ΕΠΙ ΑΝΤΙΠΑΤ, ΕΠΙ ΕΚΑΤΟΔΩ, ΕΠΙ ΜΕΝΙΣΚΟΥ, ΕΠΙ ΟΛΥΜΠΙΟΔΩΡΟΥ, ΕΠΙ ΞΦΟΔΡΙΑ κλπ. κλπ.
Α Τετραδ. 215 κ. καὶ ὀκτώβ. 80 κ.

Κεφαλή Ποσειδῶνος.

Πρῶρα ἐφ' ἧς ΒΥ· ὀπισθεν ὄφρις. Ἀρχων: ΕΠΙ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ.

Ρ Ἀττικ. ὀκτώβολ., 88 κ.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.

ΤΥ Τρίπους. ΕΠΙ ΔΑΜΩΝΑΚΤΟΣ, ΕΠΙ ΜΕΝΙΣΚΟΥ, κτλ. Α 95

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.

ΒΥΙΑΝΤ } Τρίπους . . . Α 9
ΚΑΛΧΑ }

Κεφαλή Δήμητρος μετὰ πέπλου.

ΒΥΙΑΝ } Ποσειδῶν καθήμενος ἐπὶ
ΚΑΛΧΑ } βράχου . . . Α 10

Μετὰ τὸ 270 π. Χ. περίπου.

Ἡ ἀνωτέρω νομισματοκοπία διήρκεσεν ἐπὶ βραχύ. Ἡ Καλ-
χηδὼν συνεχωνεύθη πρὸς τὸ βασιλεῖον Νικομήδους τοῦ Α' τῆς
Βιθυνίας, τὸ δὲ Βυζάντιον, περικυκλούμενον νῦν πανταχόθεν ὑπὸ
πολιτειῶν ἐν αἷς ἐπεκράτει ὁ Ἀττικὸς σταθμητικὸς κανὼν, ἡναγκά-
σθη νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν νέαν νομισματικὴν συνθήκην, διότι
οὕτω πρέπει νὰ κληθῇ αὕτη, δι' ἧς πολλαὶ τῶν σπουδαιοτάτων πό-
λεων τῆς Θράκης συνεφώνησαν νὰ παραδεχθῶσιν τοὺς τύπους τῶν
νομισμάτων τοῦ Ἀλεξάνδρου ἢ τοῦ Λυσιμάχου, ἕνεκα τῆς ἐμπορι-
κῆς φήμης, ἣν ἔχαιρον τὰ βασιλικά ταῦτα νομίσματα. Αἱ ἐκδόσεις
τοῦ Βυζαντίου διεκρίνοντο διὰ τῶν γραμμάτων ΒΥ καὶ τριαίνης
[B. M. Guide Πίν. LIII. 3,4 καὶ LXIV 3,4]. Πολλὰ τῶν οἰονεὶ
βασιλικῶν τούτων τετραδράχμων καὶ χρυσῶν στατήρων εἶνε πάνυ
βαρβάρου ἐργασίας δυνατόν δὲ νὰ εἶνε Θρακικαὶ ἀπομιμήσεις. Τὰ
δὲ χαλκᾶ νομίσματα τοῦ χρόνου τούτου εἶνε ἀγροίκου κατασκευῆς.

Κεφαλή Ποσειδῶνος.

Τρίαῖνα καὶ ὄνομα ἄρχοντος Α 85

Κεφαλή Δήμητρος.

Κέρας Ἀμαλθείας. . . . Α 10

Μετὰ πολλῶν ἄλλων μικροτέρων κλασμάτων, ἐφ' ἑνὸς τῶν ὁποίων
ἀπαντᾷ ἡ λέξις ΔΡΑΧΜΑ.

Περίοδος τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας.

Ἐπὶ πόσον χρόνον διήρκεσαν τὰ βασιλικῶν τύπων νομίσματα
εἶνε ἀμφίβολον. Ἡ ἀκόλουθος σειρά βυζαντιακῶν νομισμάτων εἶνε
ἐκ χαλκοῦ, ἀνήκει δὲ κατὰ τεχνοτροπίαν εἰς τὸν πρῶτον π. Χ.
αἰῶνα καὶ τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους. Ἡ ἀνεξαρτησία τοῦ Βυ-

ζαντίου πρὸ καιροῦ εἶχεν ἤδη ἀναγνωρισθῇ ὑπὸ τῆς Ῥώμης. Ἐκ τῶν συχνότατα ἀπαντώντων νομισμάτων εἶνε τὰ ἑξῆς : —

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος μετὰ φαρέτρας ἐπ' ὤμου.	ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ Μῆνη καὶ ἀστήρ . . .	Α . 75
Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ.	» Σταφυλῇ . . .	Α . 8
Νεανικὴ κερασφόρος κεφαλὴ (ποτα- μὸς Λύκος;)	» Βοῦς . . .	Α . 65
Κεφαλὴ Ἑρμοῦ.	» Κηρύκειον . . .	Α . 7
Μονογράφημα ἐν στεφάνῳ.	» Δύο μικροὶ καλάθοι στενούμενοι πρὸς τ' ἄκρα.	Α . 55

Ἡ μῆνη τοῦ πρώτου τῶν ἀνωτέρω νομισμάτων ὑποτίθεται ὅτι ἀναφέρεται εἰς τὸ θαυμάσιον φῶς ὅπερ ἐξέλαμψεν εἰς τὸν οὐρανὸν κατὰ νυκτερινήν τινα προσβολήν τῶν Μακεδόνων κατὰ τῆς πόλεως, φανερώσαν εἰς τοὺς πολιορκουμένους τοὺς πλησιάζοντας ἐχθρούς. Ὁ Ἡσύχιος διηγείται, ὅτι εἰς μνήμην τοῦ σημείου τούτου ἠγέρθη ἄγαλμα εἰς τὴν Ἑκάτην (Smith. *Dict. Geogr.*). Ἡ μῆνη ὡς Βυζαντιακὸν σύμβολον ἐκληρονομήθη ὑπὸ τῶν Τούρκων μετὰ τὴν παρ' αὐτῶν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Οἱ ἐπιμήκεις καλάθοι, συνήθως κύρτοι ἀλιείας καλούμενοι, ἐνομίσθη ὅτι ἀναφέρονται εἰς τὴν περίφημον ἀλιεῖαν τοῦ Βυζαντίου, ἔνεκα τῶν κερδῶν τῆς ὁποίας ὁ λιμὴν τοῦ Βυζαντίου ἐκλήθη «Χρυσοῦν κέρας»· ἐπειδὴ ὅμως συχνὰ συνοδεύονται ὑπὸ συμβόλων ἀναφερομένων εἰς τὴν λατρείαν τῆς Δήμητρος, εἶνε ὅλως ἀπίθανον ὅτι πρόκειται περὶ ἀλιευτικῶν καλάθων.

Εἰς τοὺς ἀπὸ Μ. Ἀντωνίου μέχρι Γαλλιανοῦ αὐτοκρατορικοὺς χρόνους τὸ Βυζάντιον ἔκοψε νομίσματα μετὰ καὶ ἄνευ τῆς κεφαλῆς τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐκ τῶν τελευταίων τὸ ἑξῆς εἶνε ἄξιον σημειώσεως : —

ΒΥΣΙΑΣ Κεφαλὴ κρανοφόρος Βύζαν- τος πωγωνοφόρου (τοῦ κατὰ πα- ράδοσιν οἰκιστοῦ).	Πρῶρα ἢ ὀλόκληρος τριήρης, μετ' ὀνομάτων ἀρχόντων τῶν αὐτῶν πρὸς τὰ ἀπαντώντα ἐπὶ ἐτέρων νομισμάτων φερόντων κεφαλὰς αὐτοκράτορων.	Α . 95
--	--	--------

"Αρχοντες ἄνευ ἢ μετὰ τίτλων· οἷον ΑΡΧ(ων) ἢ σπανιώτερον ΗΡ(ημενος) = electus (;), ΙΕΡΟΜΝΑ(μων) ἢ ΒΑΣ(ιλεύς). ἴδε *Zeit. f. Num.* IX, 145 καὶ Eckhel II, 31.

Ἐνίοτε τὴν θέσιν τοῦ ὀνόματος τοῦ ἄρχοντος κατέχει τὸ ὄνομα θεότητός τινος π. χ. ΕΠΙ ΔΗΜΗΤΡΟΣ ΤΟ Β. Ἡ περίεργος αὕτη συνήθεια ἐξηγήθη διὰ τῆς ὑποθέσεως, ὅτι ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἡ ὑπάτη ἀρχὴ τῆς πόλεως περιείρχετο εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν ιερατικῶν σωματείων τῶν διαφόρων θεοτήτων, ὅτι δὲ ὁ ἐκάστοτε ἀρχιερεὺς (ἢ ἡ ἀρχιέρεια ὡς δυνατὸν νὰ συνέβαινε), ἀντὶ νὰ θέσῃ τὸ ἴδιον αὐτοῦ ὄνομα ὡς τοιοῦτου ἐπὶ τοῦ νομίσματος τοῦ ἐπὶ τῆς ἀρχοντίας αὐτοῦ κοπέντος, ὑποκαθίστα τὸ τοῦ θεοῦ ἢ τῆς θεᾶς, ἣν ἀντεπροσώπευεν. (*Zeit. f. Num.* IX 147). Ἀγῶνες: ΑΝΤΩΝΕΙΝΙΑ ΣΕΒΑΣΤΑ καὶ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ. Νομίσματα συμμαχικὰ μετὰ τῆς Νικαίας.

Περίνθος, ἀρχαία Ἰωνικὴ ἀποικία ἐκ Σάμου κειμένη μετὰξὺ Βισάνθης καὶ Σηλυμβρίας. Τὰ ἀρχαιότατα αὐτῆς νομίσματα εἶνε τῶν κλάσεων τῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ Λυσιμάχου (*Müller Num. d' Alex.*). Ὑπάρχουσιν ἐπίσης αὐτόνομα νομίσματα χαλκᾶ ἐκ τῆς αὐτῆς περιόδου.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

(*B. M. Cat. Thrace*, σελ. 147).

ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ Δύο προτομαὶ ἵππων
συγκεκολλημέναι ἀντίνωτοι Α 8

Ἐν Περίνθῳ ὁ Ἡρακλῆς ἐλατρεύετο ὡς οἰκιστῆς ἢ κτίστης τῆς πόλεως, ἐπὶ δὲ τῶν νομισμάτων τῆς ἐποχῆς τῆς αὐτοκρατορίας τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ περιθεῖν ἢ ἐπιγραφὴν ΙΩΝΩΝ ΤΟΝ ΚΤΙΣΤΗΝ πρὸς δῆλωσιν τῆς Ἰωνικῆς καταγωγῆς τῆς ἀποικίας. Οἱ διάφοροι ἄθλοι τοῦ Ἡρακλέους ἀπεικονίζονται, ὡς θὰ προσεδοχᾶτο, συνήθως ἐπὶ τῶν πρώτου μεγέθους χαλκῶν νομισμάτων τῆς Περίνθου τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων. Μεταξὺ ἄλλων ἀξιοσημειώτων τύπων εὐρηται καὶ ὁ τοῦ Διονύσου ἱσταμένου ἄνω τῆς ὑπνωττούσης Ἀριάδνης (*Num. Zeit.* 1884, Πίν. IV, 5). Τὰ αὐτοκρατορικὰ νομί-

σματα φέρουσι συνήθως τὰ ὀνόματα τοῦ ῥωμαίου πρεσβευτοῦ καὶ ἀντιστρατήγου, π. χ. Ἐπὶ Μαικίου Νέπωιος πρεσβευτοῦ Σεβαστοῦ καὶ ἀντιστρατήγου (Imhoof, *Mon. Gr.* σ. 43). Ἀπαντᾷ ὡσαύτως ὁ τίτλος ΗΓ(εμών). Ἀγῶνες:— ΑΚΤΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ, ΣΕΥΗΡΕΙΑ ΠΡΩΤΑ, ΗΡΑΚΛΕΙΑ ΠΥΘΙΑ, καὶ ΕΠΙΔΗΜΙΑ Β ΣΕΥΗΡΟΥ.

Σηλυμβρία ἢ Σαλυμβρία, πόλις παλαιὰ κειμένη περὶ τὰ εἴκοσι καὶ δύο μίλια πρὸς ἀνατολὰς τῆς Περίνθου. ἔκοψε δὲ ἀργυρὰ νομίσματα κατ' ἀρχὰς μὲν συμφώνως πρὸς τὸν Περσικόν, βραδύτερον δὲ πρὸς τὸν Ἀττικόν σταθμητικόν κανόνα.

Περὶ τὰ 500-450 π. Χ.

ΣΑ Ἀλέκτωρ.

(B. M. *Cat. Thrace*, σελ. 170.)

Ἀλέκτωρ.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους πωγωνοφόρου ἐν λεοντῇ.

Τετράγωνον ἔγκοilon εἰς τέσσαρα μέρη διηρημένον . . . Ρ 76·4 κ.

ΣΑΛΥ Στάχυς Ρ 67 κ.

Τετράγωνον ἔγκοilon, ἐν ᾧ Ἀλέκτωρ ἐν τετραγώνῳ ἐκ σφαιριδίων . . . Ρ 57 καὶ 30 κ.

Ἡ πόλις αὕτη μνημονεύεται πολλάκις ἐν τοῖς Ἀθηναϊκοῖς φορολογικοῖς καταλόγοις. Δὲν ὑπάρχουσι δὲ Σηλυμβριανὰ νομίσματα μεταγενέστερα τῶν μέσων τοῦ πέμπτου αἰῶνος.

Ὀδρυσός, κατὰ τὸν Λαμπρίδιον ἦτο ἡ αὕτη πρὸς τὴν μετὰ ταῦτα Ἀδριανούπολιν.

Μετὰ τὸ 280 π. Χ. περίπου

Κεφαλὴ Ἡρακλέους.

ΟΔΡΟΣΙΤΩΝ, ΟΔΡΟΣΩΣ, ΟΔΡΩΣ κλπ. Ταῦρος ιστάμενος ἐπὶ ῥοπάλου Α 7

Τὸς ὡσαύτως τοὺς Θρᾷκας βασιλεῖς τῶν Ὀδρυσῶν (σελ. 353 κ. ἐξ.).

N. Η ΒΟΡΕΙΟΔΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΛΙΑ ΤΟΥ ΕΓΓΕΙΝΟΥ ΚΑΙ ΑΙ ΠΑΡΑ ΤΟΝ ΔΟΥΝΑΒΙΝ ΕΠΑΡΧΙΑΙ

Ὀλβία, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν Ὑπάνιος καὶ Βορυσθένης, ἀποικία τῶν Μιλησίων, ἐξαρθεῖσα εἰς μεγάλην ὀλβιό-

τητα διὰ τοῦ ἐμπορίου αὐτῆς μετὰ τῶν Σκυθικῶν φυλῶν ἀφ' ἐνὸς καὶ πασῶν τῶν ἀκτῶν τοῦ Εὐξείνου ἀφ' ἑτέρου. Ἐκοφε δὲ νομίσματα ἐκ πάντων τῶν τριῶν μετάλλων μετὰ τὰ μέσα τοῦ τετάρτου αἰῶνος π. Χ. Οἱ κυριώτατοι τύποι τῶν χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν νομισμάτων εἶνε : *Κεφαλὴ Δήμητρος*. "Οπισθεν" ΟΛΒΙΟ, ἀλιάετος ἱπτάμενος μετὰ ἰχθύος εἰς τοὺς ὄνυχας. Τὰ δὲ χαλκᾶ φέρουσι συνήθως κεφαλὴν τοῦ ποταμοῦ Βορυσθένου μετὰ πώγωνος καὶ κεράτων ὅπισθεν δὲ τόξον ἐν γωρυτῶ καὶ πέλεκυν πολεμικόν. "Οσον ἀφορᾷ τὰς πολυαρίθμους ἄλλας ποικιλίας ὁ σπουδαστὴς πρέπει νὰ συμβουλευθῇ τὸν Koehne (*Musée Kotschoubey*, τόμ. I σελ. 41 κ. ἐξ). Ὑπάρχουσιν ἐπίσης μεγάλα χυτὰ χαλκᾶ νομίσματα (βαρύσταθος χαλκός) τῆς Ὀλβίας φέροντα ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψέως κεφαλὴν Ἀθηνᾶς καὶ ἐνώπιον ἢ γοργόνιον, ἐπὶ δὲ τῆς ὀπισθίας ὀψέως τροχὸν ἢ ἀλιάετον μετ' ἰχθύος. Ἐχομεν ἐπίσης περιέργα τινα χαλκᾶ νομίσματα, ἰχθυόμορφα, ἐπιγεγραμμένα ΘΥ καὶ ΑΡΙΧΟ, ἅτινα ὁ von Sallet (*Zeit. f. Num.* X σελ. 145) ἡρμήνευσεν εὐφυῶς ὡς σημαίνοντα θύννον (ἰχθύν) καὶ ἄρδιχον ἢ ἄριχον (κάλαθον), δηλαδὴ ὡς τοῦ μὲν φέροντος τὰ γράμματα ΘΥ νομίσματος ὄντος τῆς νομίμου ἀξίας ἐνὸς θύννου, τοῦ δὲ τὰ ΑΡΙΧΟ ἰσοφαρίζοντος πρὸς κάλαθον πλήρη ἰχθύων.

Ὁ διὰ τὸν ἄργυρον χρησιμεύων ἐν τῇ πόλει ταύτῃ σταθμητικός κανὼν κατὰ τὸν τέταρτον καὶ τρίτον αἰῶνα π. Χ., φαίνεται ὅτι ἦτο ὁ Αἰγινητικός· λέγεται δ' ὅτι παρὰ τὴν Ὀλβίαν εὐρέθη ὁ ἐξῆς ἀρχαϊκῆς τεχντροπίας Αἰγινητικός στατήρ: —

ΕΜΙΝΑΚΟ Ἡρακλῆς γονατίζων καὶ τείνων τὸ τόξον αὐτοῦ.	Τροχὸς περὶ δν τέσσαρες δελφῖνες, ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ. P 181 κ.
[Z. f. N. III. Πίν. II. 4]	

Ἡ ἐπιγραφὴ φαίνεται ὅτι εἶνε τὸ ὄνομα δυνάστου τινὸς κατὰ πτῶσιν γενικὴν, ἐπειδὴ δὲ τὸ νόμισμα οὐδὲν παρουσιάζει τὸ κοινὸν πρὸς τὰ νομίσματα τῆς Ὀλβίας, δὲν εἶνε πιθανὸν ὅτι ἐκόπη ἐν αὐτῇ.

Περὶ τοῦ τίτλου ἄρχων ἐπὶ νομισμάτων τῆς Ὀλβίας τοῦ

πρώτου αιώνος π. Χ. ἴδε F. Lenormant, *Mon. dans l' Ant. I*, 52 καὶ III, 64.

Ὡς πρὸς τὰ αὐτοκρατορικά νομίσματα τὰ φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΟΛΒΙΟΠΟΛΙΤΩΝ, ἴδε *Mus. Kotschoubey*.

Τύρα, ἀποικία τῶν Μιλησίων ἐπὶ τοῦ Τύρα (*Δνίστερ*) ποταμοῦ, περὶ τὰ εἴκοσι μίλια ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ. Ἐκοψεν ἀργυρᾷ νομίσματα Αἰγινητικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος πρὸς δὲ χαλκᾷ ἐν τῷ τελευταίῳ μέρει τῆς τετάρτης ἐκατονταετηρίδος.

Περὶ τὰ 350-280 π. Χ.

Κεφαλὴ Δήμητρος μετὰ πέπλου, κατ' ἐνώπιον.	ΤΥΡΑΝΟΝ Ταῦρος ἐφορμῶν (ὁ ποταμὸς Τύρας). Ρ' Ὀλκᾷ, 86 κ.
Κεφαλὴ Ἑρμοῦ.	ΤΥΡΑ Κηρύκειον Α' 4

Ἐκόπησαν ὡσαύτως ἐν Τύρᾳ νομίσματα ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Λυσιμάχου, ὑπάρχουσι δὲ καὶ αὐτοκρατορικά νομίσματα ἀπὸ Οὐεσπασιανοῦ μέχρι Ἰουλίας Μαμαίας. Ἐπιγρ. ΤΥΡΑΝΩΝ (*Berl. Blätter*, VI. 27).

Δακία. Αὐτοκρατορικά. Ἐπιγρ. ΔΑΚΙΑ, PROVINCIA DACIA κλπ. μετὰ χρονολογιῶν ΑΝ. Ι—ΑΝ. Χ, ἀνήκοντα ἀπὸ τοῦ 247-256 μ. Χ. ἴδε Eckhel II, 5.

Οὐϊμινάκιον τῆς Ἄνω Μοισίας. Ἀποικιακὰ νομίσματα ἀπὸ Γορδιανοῦ Γ' μέχρι Γαλλιηνοῦ. Ἐπιγρ. Ρ. Μ. S. COL. VIM (=Provincia Moesiae Superioris Colonia Viminaciensis), μετὰ τῶν χρονολογιῶν ΑΝ. Ι—ΑΝ. XVI, τασσόμενα ἀπὸ τοῦ 240 μέχρι τοῦ 255 μ. Χ.

Καλλατία τῆς Κάτω Μοισίας, ἀποικία Ἡρακλείας τῆς Ποντικῆς, περὶ τὰ εἴκοσι πέντε μίλια πρὸς νότον τοῦ Τόμεως. Νομίσματα ἀργυρᾷ Αἰγινητικῆς ὀλκῆς.

Περὶ τὰ 300 π. Χ. καὶ βραδύτερον.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους ἐν λεοντῇ. [B. M. Cat., Thrace, κτλ. σ. 21.]	ΚΑΛΛΑΤΙ Τόξον ἐν γωρυτῷ, ῥό- παλον καὶ στάχυς. Ρ' 77·44 καὶ 30 κ,
--	---

Ὑπάρχουσιν πρὸς τούτοις χρυσοὶ στατῆρες καὶ τετράδραχμα ἀντιγεγραμμένοι ἀπὸ τῶν νομισμάτων τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Λυσιμάχου, οἵτινες ἐκυκλοφόρουν ἐπὶ πλέον μιᾶς καὶ ἡμισείας ἑκατονταετηρίδος εἰς τὰς χώρας ταύτας.

Εἶνε γνωστὰ ἐπίσης αὐτόνομα χαλκᾶ νομίσματα, φέροντα τὰς κεφαλὰς Ἡρακλέους, Ἀθηνᾶς (οἱ ὀπισθότυποι ὡς ἀνωτέρω) καὶ Διονύσου νεαροῦ, ὀπισθ., στέφανος κισσοῦ. Ὁ Ἡρακλῆς ἐτιμᾶτο ἐν Καλλατίᾳ ὡς κτίστης ἢ οἰκιστὴς τῆς πόλεως, ἐπὶ δὲ τῶν νομισμάτων τῆς αὐτοκρατορικῆς περιόδου (ἐπιγρ. ΚΑΛΛΑΤΙΑΝΩΝ) παρίστανται διάφοροι ἄθλοι τοῦ Ἡρακλέους.

Διουνυσόπολις. Αὐτοκρατορικὰ νομίσματα ἀπὸ Κομμόδου μέχρι Γορδιανοῦ Γ'. Ἐπιγρ. ΔΟΥΝΥΣΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Τύποι—Δήμητρα, Σέραπις, Διόνυσος, Ἡρακλῆς, Ὑγίεια, ὄφεις, κτλ.

Ἰστρος, ἀποικία τῆς Μιλήτου, πρὸς νότον τοῦ Ἰστρου. Ἐκ τῶν ἀφθονώτατων αὐτῆς ἀργυρῶν νομισμάτων φαίνεται ὅτι ἦτο, ἐν τῷ τρίτῳ αἰῶνι π. Χ., πόλις ἀρκετῆς σπουδαιότητος. Ὁ σταθμητικὸς κανὼν τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων εἶνε, ὡς ἐν Σινώπῃ, βαρὺς Αἰγινητικὸς.

Περὶ τὰ 300 π. Χ.

Δύο κεφαλαὶ ἠνωμένοι κατ' ἀντίθετον θέσιν δηλαδὴ ἢ μὲν μία πρὸς τ' ἄνω ἢ δὲ ἄλλη πρὸς τὰ κάτω ἐστραμμένη.

[B. M. Cat., Thrace, κτλ. σ. 25]

ΙΣΤΡΙΗ Ἀλιέτος ἐπὶ δελφίνος.

Ρ Δραχμῇ, 100 κ.

Ὁ παράδοξος οὗτος τύπος ἀναφέρεται πιθανῶς εἰς τὴν λατρείαν τῶν Διοσκούρων, ἥτις ἦτο λίαν διαδεδομένη ἐπὶ τῶν παραλίων τοῦ Εὐξείνου.

Ὁ ἐκ τῶν ὑδάτων ἀρπάζων τὴν λείαν αὐτοῦ ἀετὸς ἐξηγήθη ὡς σημαίνων τὴν ναυτικὴν τόλμην τῆς πόλεως.

Ἐπὶ αὐτονόμων χαλκῶν νομισμάτων τοῦ Ἰστρου ἐμφανίζεται κεφαλὴ ἀντωπὸς τοῦ ποταμοῦ Ἰστρου ἀνθρωπόμορφος, πωγω-

νοφόρος καὶ κερασφόρος· μέγεθος 55. Ὁ Ἰστρος, ὡς ἡ Καλλατία, ἀντέγραφεν ἐν ὁπίμῳ χρόνῳ τὰ νομίσματα τοῦ Λυσιμάχου.

Αὐτοκρατορικὰ νομίσματα. Ἀπὸ Ἀδριανοῦ μέχρι Γορδιανοῦ τοῦ Γ'. Ἐπιγρ. ΙΣΤΡΙΗΝΩΝ. Τύποι — Κυβέλη, Μῆν ὁ θεὸς ἔφιππος, Ἰστρος ὁ ποταμὸς, κλπ. κλπ.

Μαρκιανόπολις. Αὐτοκρατορικὰ ἀπὸ Σαβίνας μέχρι Φιλίππου τοῦ νεωτέρου, μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ῥωμαίου προστάτου (ἡγεμόνος) τῆς ἐπαρχίας, προτασσομένης τῆς ΥΠΟ ἢ τοῦ τίτλου ΗΓΟΥΜ[ΕΝΟΥ]. Ἐπιγρ. ΜΑΡΚΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Τύποι λίαν πολυάριθμοι, ἀλλ' ἄνευ μεγάλου ἐνδιαφέροντος οἱ πλεῖστοι.

Νικόπολις πρὸς Ἰστρον. Αὐτοκρατορικὰ ἀπὸ Τραϊανοῦ μέχρι Γορδιανοῦ τοῦ Γ'. Ἐπιγρ. ΝΙΚΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΠΡΟΣ ΙΣΤΡΩΝ ἢ ΙΣΤΡΩ καὶ ὄνομα τοῦ ἡγεμόνος, προηγουμένης τῆς ΥΠΟ ἢ ἄλλ' ἄνευ τίτλου. Τύποι, πολυάριθμοι, ὧν μετὰ τὸ ὄρος τοῦ Αἵμου (ΑΙΜΟΣ) παρισταμένου ὡς κυνηγοῦ καθήμενου ἐπὶ βράχου ἐφ' οὗ δένδρον, παρὰ τὴν βᾶσιν δὲ αὐτοῦ ἄρκτος. Ὁ ποταμὸς Ἰστρος κατακείμενος, δραττόμενος δένδρου (B. M. Cat. Thrace κλπ. σ. 48 κ. ἐξ.).

Τόμοι, ἀποικία τῶν Μιλήτων μετὰ τὸν Ἰστρον καὶ Καλλατίας, ἀξιομνημόνευτος ὡς τόπος τῆς ἐξορίας τοῦ Ὀβιδίου. Παλαιὰ νομίσματα τῆς πόλεως ταύτης δὲν εἶνε γνωστά. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Λυσιμάχου μέχρι τοῦ πρώτου αἰῶνος π.Χ. ἐκόπησαν ἐνταῦθα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Λυσιμάχου, ἐπίσης χαλκᾶ φέροντα ἐμπ. κεφαλὴν Ποσειδῶνος — ὅπ. ἀετὸν ἐν στεφάνῳ δρυός.

Ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς χρόνοις παρὰ τὰ φέροντα τὴν κεφαλὴν τοῦ αὐτοκράτορος νομίσματα οἱ Τόμοι ἔκοψαν χαλκᾶ φέροντα, ἐμπ. κεφαλὴν Ἀπόλλωνος· ὅπ. ΤΟΜΙΤΩΝ καὶ τοὺς Διοσκούρους. — Ἐμπ. κεφαλὴν Δήμητρος, Ὀπ. λαμπάδας — Ἐμπ. ΤΟΜΟΥ ΗΡΩΟΣ ἢ ΤΟΜΟΣ ΚΤΙΣΤΗΣ κεφαλὴν Τόμου τοῦ μυθικοῦ κτίστου· Ὀπ. λέοντα, κεφαλὴν Ἡρακλέους, σταφυλὴν, κτλ.

Ἐπὶ τῶν ἀπὸ Αὐρηλίου μέχρι Φιλίππου τοῦ νεωτέρου νομι-

σμάτων ἢ ἐπιγραφὴ εἶνε ΜΗΤΡΟΠ. ΠΟΝΤΟΥ. ΤΟΜΕΩΣ, ἐνίοτε μετὰ τῶν τίτλων ΝΕΩΚ[ΟΡΟΥ] ἢ ΝΑΥ[ΑΡΧΙΔΟΣ] Ἐν τῷ πεδίῳ εὔρηται τὰ ἀριθμητικὰ γράμματα Β, Γ ἢ Δ = 2, 3 ἢ 4 μονάδες (ἄσπρια;), συμφώνως πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ νομίσματος. Τοιαῦτα σημεῖα ἀξίας εὔρηται συνήθως ἐπὶ νομισμάτων ἄλλων πόλεων τῆς δυτικῆς παραλίας τοῦ Εὐξείνου. Ἴδε Gardner, *Num. Chron.* N. S. 1876, σελ. 307. Οἱ τύποι τῶν αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων εἶνε πολυάριθμοι καὶ ἐνδιαφέροντες. (B. M. *Cat. Thrace*. σ. 55 κ. ε.)

Ὀδησσός. Ἀποικία τῆς Μιλήτου παρὰ τὸ στόμιον τοῦ ποταμοῦ Πανύσου. Τὰ ἀρχαιότατα τῶν νομισμάτων αὐτῆς εἶνε χρυσοῖ στατῆρες καὶ τετράδραχμα τῶν τύπων τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ Λυσιμάχου, πολλὰ δ' αὐτῶν φέρουσι συντετμημένα ὀνόματα ἀρχόντων, ὧν μετὰξὺ ἀπαντᾷ καὶ τὸ Θρακικὸν ὄνομα ΚΥΡΞΑ Τὸ μοναδικὸν τοῦτο ὄνομα εὔρηται ὡσαύτως καὶ ἐπὶ αὐτονόμου τοῦ Β' π. Χ. αἰῶνος τετραδράχμου τῆς Ὀδησσοῦ (πρβλ. τὰ ἀνάλογα νομίσματα τῆς Μαρωνείας καὶ Θάσου).

Μετὰ τὸ 200 π. Χ. περίπου.

Κεφαλὴ πωγωνοφόρος ταινία ἀναδε-
δεμένη, μετὰ κόμης καταπιπτού-
σης εἰς μακροὺς βοστρύχους.
(Πίναξ ΑΒ'. 1).

ΘΕΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΟΔΗ[ΣΙΤΩΝ]

Πωγωνοφόρος μορφή ἱσταμένη, ἐν-
δεδυμένη διπλοῦν χιτῶνα, κρα-
τοῦσα φιάλην καὶ κέρας Ἀμαλ-
θείας ὑποκάτω ΚΥΡΞΑ

Α Τετράδρ.

Ἡ κεφαλὴ τοῦ νομίσματος τούτου εἶνε πιθανῶς ἢ τῆς ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἀπεικονιζομένης θεότητος. Ἐπὶ χαλκῶν νομισμάτων ὁ αὐτὸς θεὸς ὁρᾶται κατακείμενος ὡς ποτάμιός τις θεός.

Κεφαλὴ νεανικὴ ἢ κεφαλὴ Ἀπόλ-
λωνος.

ΟΔΗΣΙΤΩΝ Θεὸς πωγωνοφόρος,
κατακείμενος, κρατῶν κέρας
Ἀμαλθείας καὶ φιάλην. Ἐν τῷ
πεδίῳ, ἀμφορεὺς ἀνεστραμμένος,
πρὸ αὐτοῦ δὲ ἐνίοτε, θύρσος. Α. 7

Ἐπίσης αὐτοκρατορικὰ ἀπὸ Τραϊανοῦ μέχρι Σαλωνίνας.

Ἐπιγρ. ΟΔΗΣΣΕΙΤΩΝ. Τύποι — Ὁ Ζεὺς ἢ Σέραπιδος τῆς Ὀδησσοῦ φέρων μῶδιον καὶ κρατῶν φιάλην, Ἄδης, Δήμητρα, Περσεφόνη, κλπ. Ἀγῶνες ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ καὶ ΗΛΙΑ.

Ἀγχίαλος, μεταξὺ τῆς Μεσημβρίας καὶ Ἀπολλωνίας κόψασα νομίσματα μόνον ἐπὶ τῶν Αὐτοκρατορικῶν χρόνων τῶν ἀπὸ Δομιτιανοῦ μέχρι Γορδιανοῦ τοῦ Γ'.

ΑΝΧΙΑΛΟΣ Κεφαλή νεαρὰ τοῦ μυθολογουμένου κτίστου τῆς Ἀγχιάλου¹. ΑΝΧΙΑΛΕΩΝ Ἀσκληπιδὸς ἱστάμενος Α·6

Προτομή Σεράπιδος.

ΑΓΧΙΑΛΕΩΝ Ἰσις Φαρία. Α·7

Ἐπὶ τινῶν αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων μνημονεύονται ἀγῶνες, ΣΕΒΗΡΙΑ ΝΥΜΦΙΑ καὶ ΣΕΟΥΗΡΙΑ ΝΕΜΑΙΑ (Mionn. Suppl. II σ. 223). Ἐπιγραφή συνήθως ΟΝΑΠΙΑΝΩΝ ΑΓΧΙΑΛΕΩΝ. Ἀρχων, ἐνίοτε μετὰ τοῦ τίτλου ΗΓΕ(ΜΩΝ). Τύποι. — Δήμητρα, Τριπτόλεμος, ὄφρις συνεσπειρωμένος, πύλη πόλεως, τράπεζα ἀγωνιστική, κτλ.

Ἀπολλωνία ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου, ἑτέρα Μιλησιακὴ ἀποικία. Ἐκέκτητο ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος περίφημον, ἔνθα οὗτος ἐλατρεύετο ὑπὸ τὸ σύμβολον λέοντος, ὡς ἐν Μιλήτῳ. Ἡ κατ' ἐνώπιον κεφαλὴ τοῦ λέοντος ἀντιπροσωπεύει τὸν δίσκον τοῦ ἡλίου.

Περὶ τὰ 430-400 π. Χ.

Λεοντὴ κατ' ἐνώπιον.

[Cat. Lemmé, 1872 Πίν. I. 7.

Τετράγωνον ἔγκοilon εἰς τέσσαρα διηρημένον, ἐν δὲ ἐκάστῳ τῶν τετάρτων μικρὰ ἀνάγλυφος πινακίς, ἐφ' ᾧ Α·Γ καὶ δύο ἀστέρες. .

Α·73 κ.

Λεοντὴ κατ' ἐνώπιον.

[B. M. Cat., Thrace, 86].

ΑΠΟΛ ἐντὸς τεσσάρων τετάρτων τετραγώνου ἔγκοιλου ἀβαθοῦς. .

Α·Ἡμίδρ. 24 κ.

Ὁμοίως.

Ἐγκοilon τετράγωνον περιέχον κόσμημα σταυροῦ μαϊανδρομόρφου (swastica) . Α·Ἡμιωβολ., 4 κ.

1. Τὸ νόμισμα τοῦτο κατετάχθη ὑπὸ τοῦ Mionnet (Suppl. VII. 188) εἰς Ἀγχιάλην τῆς Κιλικίας.

Τὰ νομίσματα ταῦτα φαίνονται ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὸν Περσικὸν σταθμητικὸν κανόνα. Ἴδε ὡσαύτως αὐτοκρατορικὰ νομίσματα φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΑΠΟΛΛΩΝΙΗΤΕΩΝ ΕΝ ΠΟΝΤΩ, κλπ. (Eckhel, II. 25).

Μεσημβρία. Ὑπῆρχον δύο πόλεις τοῦ ὀνόματος τούτου ἐν Θράκῃ, ὧν ἡ μὲν ἦτο σπουδαία ἀποικία τῶν Μεγαρέων ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου, ἡ δὲ μνημονεύεται μόνον ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (VII. 108) ὡς ἡπειρωτικὸν φρούριον τῶν Σαμοθρακῶν. Τὰ φέροντα τὸ ὄνομα τῆς Μεσημβρίας νομίσματα φαίνεται ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὴν πρώτην ἐξ αὐτῶν.

450-350 π. Χ.

Κράνος μετὰ λόφου, κατ' ἐνώπιον.
Ὁμοίως.

Τετράγωνον ἔγκοilon. Ρ' Ὀβολ., 8 κ.
ΜΕ ΠΑ ἐντὸς τῶν τεσσάρων μερῶν
τροχοῦ ὑπὸ ἀκτίνων περιβαλομένου
Ρ' Διόβολ., 19·4 κ. Ἡμιόβολ. 4·8 κ.
καὶ Α' μεγ. 65·5

Τὰ ἀργυρᾷ νομίσματα δυνατὸν νὰ εἴνε Ἀττικῆς ὀλκῆς. Οἱ τύποι ἀναφέρονται φανερώς εἰς ἡλιακὴν λατρείαν. Τὸ κράνος εἶνε ἔμβλημα τοῦ ἡλιακοῦ θεοῦ Ἀρεως· ὁ ἀκτινωτὸς τροχὸς εἶνε ὡσαύτως ὁ ἥλιος τῆς μεσημβρίας (Πρβλ. τὸ ὄνομα τῆς πόλεως). Ἴδε Gardner, *Num. Chron.* N. S. 1880 σ. 59. Ἡ ιδιόρρυθμος μορφή τοῦ γράμματος Ξ (Π) δὲν ἀπαντᾷ ἐπὶ νομισμάτων ἄλλης πόλεως. Πιθανῶς δὲ τοῦτο εἶνε τὸ ἀρχαῖον συριστικὸν san καὶ οὐχὶ τὸ σίγμα (I. Taylor, *Alphabet*, II. 95).

Τρίτος καὶ δεύτερος αἰὼν π. Χ.

Τετράδραγμα ἀλεξάνδρεια πεπλατυσμένης ἐπιπέδου κατασκευῆς (Müller ἀρ. 487-489), καὶ χαλκᾷ νομίσματα.

Κεφαλὴ τῆς θεᾶς πόλεως μετὰ πέπλου καὶ πυργώματος. ΜΕΞΑ Στάχυς ἐν στεφάνῳ. Α' 6

Κεφαλὴ γυναικεία μετὰ διαδήματος. ΜΕΤΑΜΒΡΙΑΝΩΝ Ἀθηναῖα μαχομένη. Α' 8

Ἐπὶ μεταγενεστέρων νομισμάτων ἀναγινώσκεται ΜΕΞΑΜ-

ΒΡΙΑΝΩΝ. Ὑπάρχουσιν ἐπίσης καὶ αὐτοκρατορικὰ νομίσματα ἀπὸ Ἀδριανοῦ μέχρι Φιλίππου τοῦ νεωτέρου. Τύποι — Ἀπόλλων Μουσαγέτης, Σέραπης, Κυβέλη, Ἀθηνᾶ, Ὑγίεια, κλπ.

Ε. Η ΤΑΥΡΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Κερκίνη, ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Ταυρικῆς Χερσονήσου (Friedlaender, *Annali dell' Instituto*, 1844, σ. 233). Ἐκοψε χαλκᾶ νομίσματα, πιθανῶς κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ τρίτου αἰῶνος π. Χ.

Περὶ τὸ 300 π. Χ., ἡ βραδύτερον.

ΚΕΡΚΙ Σκύθης ἐπὶ βράχου καθήμενος, κρατῶν πέλεκυν δίστομον.	Ἴππος τριποδίζων πρὸς ἀρ. Ὄνομα ἄρχοντος	Α .75
ΚΕΡ Κεφαλή Ἀρτέμιδος, πρὸς ἀρ. μετὰ φαρέτρας ἐπ' ὤμου.	Ἐλαφος βαδίζουσα πρὸς ἀρ. Ὄνομα ἄρχοντος ἐν τῷ πεδίῳ . .	Α .6

Χερρόνησος (παρὰ τὴν νῦν Σεβαστούπολιν), ἀποικία Ἡρακλείας τῆς Ποντικῆς. Τὰ ἀρχαιότατα τῶν νομισμάτων αὐτῆς εἶνε χαλκᾶ τῆς τετάρτης καὶ τρίτης ἑκατονταετηρίδος π. Χ. Οἱ τύποι αὐτῶν ἀναφέρονται συνήθως εἰς τὴν λατρείαν τῆς ταυροπόλου Ἀρτέμιδος, ἥς σύμβολον ὡς θεᾶς τῆς σελήνης εἶνε ὁ ταῦρος. Ἐν τούτοις αὕτη ἐμφανίζεται συχνὰ ἐπὶ τῶν νομισμάτων ὡς Ἀρτεμις Ἀγροτέρα ἢ Ἐλαφηβόλος.

Τέθριππον ἐν καλπασμῷ. [<i>Num. Zeit.</i> 1884, Πίν. IV. 1.]	ΧΕΡ Πολεμιστῆς γυμνὸς γονατίζων	Α .85
Ἀρτεμις μετὰ τόξου, γονατίζουσα.	» Γρύψ τρέχων	Α .9
Ἀρτεμις καθήμενη πλησίον ἐλάφου, θίγουσα τὴν αἰχμὴν τοῦ βέλους αὐτῆς.	» Βοῦς ἐπὶ ῥοπάλου . .	Α .9

Ἐν περιόδῳ κατὰ τι νεωτέρα ἐκόπησαν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἀργυρᾶ νομίσματα ἅτινα φαίνεται ὅτι ἀνήκουσι κατὰ τεχνοτροπίαν εἰς τὸ ἀρχαιότερον μέρος τοῦ τρίτου αἰῶνος.

Περὶ τὰ 300-200 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ ἐν λεοντῇ.
[B. M. Cat. Thrace, κτλ. σ. 1.]

Ὅμοιως (Αὐτόθι).

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος πυργοστεφής.

ΧΕΡ Ἀρτεμις ἔλαφον ἀκοντίζουσα.
[B. M. Cat. Thrace, κτλ. σ. 3.]

ΧΕΡ Ἀρτεμις μετὰ τόξου καὶ βέλους, καθημένη. Ὄνομα ἄρχοντος . . . Ρ Δίδρ., 142 κ.

» Ταῦρος ἐφορμῶν. Ρ Δρ., 72 κ.

» Ἐλαφος . . . Ρ Δρ.

Ὄνομα ἄρχοντος. Ταῦρος ἐφορμῶν, λαμπὰς καὶ φαρέτρα. . . Α ·8

Ἡ Χερρόνησος ἐζήτησε κατόπιν τὴν προστασίαν τοῦ Μιθραδράτου κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Ταυρίων καὶ Σαρματῶν ἀπετέλεσε δὲ μέρος τοῦ βασιλείου τοῦ Βοσπόρου, μέχρις οὗ ἡλευθερώθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων (Πλινίου, IV. 26), μεθ' ὃ ἔκοψε νομίσματα ἐπιγεγραμμένα ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ.

Αὐτοκρατορικοὶ χρόνοι

ΧΕΡ Προτομὴ Ἀπόλωνος μετὰ λύρας.

ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ Ἀρτεμις ἀγροτέρα, παρ' αὐτῇ δ' ἔλαφος κατακεκλιμένη . . . Α ·9

Ἴδε ὡσαύτως Koehne ἐν τοῖς *Mémoires de la Soc. d'Arch. de St. Pétersburg*, 1848 — *Musée Kotschoubey* 1856 καὶ von Sallet Z. f. Num. I σ. 17 κ. ἐξ., ἐνθα εὑρηνται πολλὰ ἄλλα διαφοραί.

Νύμφαιον (;) Ἀποικία τῶν Μιλησίων ἐν τῇ Ταυρικῇ Χερσονήσῳ.

Περὶ τὰ 400 π. Χ.

Κεφαλὴ νύμφης ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σφενδόνῃ.

ΝΥ Κλάδος ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ.
Μ (Συλλ. de Hirsch.) Ρ ·4 κ.

Παντικαπαῖον (τανῦν Κέρως). Ἀποικία τῶν Μιλησίων κτισθεῖσα τὸν ἕκτον αἰῶνα ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ Κιμμερίου Βοσπόρου. Ἡ κατὰ τὸν τέταρτον αἰῶνα ἑκδόσις χρυσῶν στατήρων ἐν Παντικαπαίῳ ἐνδεικνύει, ὅτι ἡ πόλις ἤκμαζεν ἐμπορικῶς.

Περὶ τὰ 350 π. Χ.

Κεφαλὴ Πανὸς ἀντωπὸς ἢ ἐν κατα-
τομῇ, ἐνίοτε μετὰ στεφάνου κισσοῦ
(Πίναξ Δ'. 3)

ΠΑΝ Γρύψ λεοντοκέφαλος κερασφό-
ρος καὶ πτερωτός, μετὰ δόρατος
ἐν τῷ στόματι, ἰστάμενος ἐπὶ
στάχους . . . Ψ Στατήρ, 140 κ.

Οἱ χρυσοὶ οὗτοι στατήρες εἶνε ὥραϊα καλλιτεχνήματα ἄνευ οὐδενὸς ἔχρους βαρβαρισμοῦ. Ἡ λατρεία τοῦ θεοῦ Πανὸς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ δύναται νὰ σχετισθῇ πρὸς τὴν ὑποτιθεμένην παραγωγὴν τοῦ ὀνόματος αὐτῆς. Ὁ πτερωτός καὶ κερασφόρος λέων εἶνε παραλλαγή τις τοῦ γρυπός, τοῦ μυθολογουμένου φύλακος τῶν χρυσοφόρων χωρῶν τοῦ βορρᾶ (Ἡροδ. III, 116), τῶν Οὐραλίων ἢ Ἀλταίων ὀρέων, ὁπόθεν οἱ Ἕλληνες τοῦ Παντικαπαίου ἐλάμβανον μεγάλας ποσότητας χρυσοῦ, ὡς ἐβεβαιώθη κατὰ τοὺς χρόνους ἡμῶν ὑπὸ τῶν ἐκσκαφέντων ἀπειραρίθμων θησαυρῶν ἐκ τῶν παρὰ τῷ Κέρτς τύμβων. Εἰς τὴν εὐθηνίαν τοῦ χρυσοῦ ἐν Παντικαπαίῳ ὀφείλεται ἴσως, ὅτι ὁ στατήρ ἐνταῦθα ἔφθασεν εἰς τὸ ὑπέρμετρον βάρος τῶν 140 κ.

Πρὸ τοῦ 400-300 π. Χ. περίου.

Τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τὸ πλεῖστον ἀπὸ τῆς τετάρτης ἑκατονταετηρίδος χρονολογούμενα, φέρουσι συνήθως ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψέως κεφαλὴν Πανός, ἐπὶ δὲ τῆς ὀπισθίας κεφαλὴν ταύρου, λέοντα μετὰ δόρατος ἐν τῷ στόματι, ἢ κεφαλὴν λέοντος. Ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων μνημονευτέον τὸ ἐξῆς δίδραχμον καὶ ὁ ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ βαρῶνου de Hirsch ὁβολός, ἅτινα πιθανῶς ἀποδοτέα εἰς τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ Ε'. αἰῶνος.

Λεοντῇ κατ' ἐνώπιον.

Ἐγκοilon τετράγωνον, ἐντὸς τῶν τεσσάρων μερῶν οὐτινος εὐρηγται τὰ γράμματα Π-Α-Ν καὶ ἀστήρ. .
P 126 κ.

Ὅμοίως.

ΠΑΝΤΙ Κεφαλὴ κριοῦ ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ P 10 κ.

Ἡ κεφαλὴ τοῦ ταύρου ἀναφέρεται εἰς τὴν λατρείαν τῆς Ταυρο-

πόλου Ἀρτέμιδος. Ὁ δόρυ θραύων λέων οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἴσως ἢ παραλλαγή τοῦ ἐπὶ τῶν χρυσῶν νομισμάτων πτερωτοῦ τέρατος. Τὰ χαλκᾶ νομίσματα εἶνε πολυάριθμα οἱ δὲ τύποι αὐτῶν ὁμοιάζουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πρὸς τοὺς τῶν ἀργυρῶν.

Περὶ τὰ 380-200 π. Χ. καὶ βραδύτερον

Κατὰ τὸν τρίτον καὶ δεύτερον αἰῶνα τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα φέρουσι συνήθως κεφαλὴν Διονύσου νεαροῦ ἢ Ἀπόλλωνος ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψεως καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ΠΑΝΤΙΚΑΠΑΙΤΩΝ μετὰ διαφόρων ἄνευ ἰδιαίτερου τινὸς ἐνδιαφέροντος τύπων ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως. Ἐπὶ τῶν μεγίστων χαλκῶν νομισμάτων τοῦ χρόνου τούτου ἅπαντὰ ἢ κεφαλὴ τοῦ θεοῦ τῆς σελήνης Μηνός, μετὰ τοῦ Διονύσου ἱσταμένου ἔχοντος δὲ παρ' αὐτῷ πάνθηρα ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως. Ἐκ τῶν ἄλλων τύπων μνημονευτέος ὁ πίνων Πήγασος καὶ τὸ κέρας τῆς Ἀμαλθείας μετὰ τῶν πύλων τῶν Διοσκούρων.

Ο. ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΚΑΙ ΔΥΝΑΣΤΑΙ ΘΡΑΚΗΣ

Βασιλεῖς τῶν Ὀδρουσῶν, κλπ. Μεταξὺ τοῦ Περσικοῦ καὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ βασιλεῖς οὗτοι ἐξέτειναν βαθμιαίως τὸ κράτος αὐτῶν ἐπὶ τοῦ πλείστου μέρους τῆς Θράκης.

Σπαραδόκος, ἀδελφὸς τοῦ Σιτάλκου, περὶ τὰ 430 π. Χ. (*Bull. de Corr. Hell.*, III, σ. 409.)

Ἴππεὺς μετὰ δύο δοράτων.

ΣΠΑΡΑΔΟΚΟ (ἐπ' ἀριστ.) Ἴππος βαδίζων.

ΣΠΑ Προτομή ἵππου.

ΣΠΑΡΑΔΟΚΟ Τετράγωνον ἔγκοιλον ἐν ᾧ ἀετὸς ὄφιν καταβροχθίζων ρ Ἀττικ. τετράδρ.
Τετράγωνον ἔγκοιλον. Ἀετὸς ἱπτάμενος μετὰ ὄψεως . . . ρ Δραχ.
Ὅμοίως ρ Διώβολ.

Ἐκ τῶν τύπων τῆς ὀπισθίας ὀψεως τῶν νομισμάτων τούτων δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ἐκόπησαν ἐν Ὀλύμπῳ.

Σεύθης Α'. υἱὸς τοῦ Σπαραδόκου καὶ διάδοχος τοῦ Σιτάλκου (Θουκυδ. II, 95—101 καὶ IV, 101)

Ἰππεὺς ἐνοπλος
(Πίναξ ΙΔ', 4.)

ΣΕΥΘΑ ΑΡΓΥΡΙΟΝ ἢ ΣΕΥΘΑ
ΚΟΜΜΑ ἄνευ τύπου
Ρ Ἀττικ. διδρ.

Τὰ νομίσματα ταῦτα εἶνε σπουδαῖα ἕνεκα τῶν ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψευς ἐπιγραφῶν αὐτῶν, αἵτινες δεικνύουσι σαφέστατα, ὅτι δυνάμεθα συνήθως νὰ ἐξυπακούωμεν λέξιν σημαίνουσαν γενικῶς νόμισμα, ἄνευ ὁρισμοῦ τινος τοῦ μεγέθους, εἰς πάσας τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως ἢ ἐθνικὸν ἐπίθετον εὑρηται μόνον. Ἀνάλογα παραδείγματα εἶνε τὰ ΚΟΤΥΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡ (σελ. 358) καὶ ΓΟΡΤΥΝΟΣ ΤΟ ΠΑΙΜΑ (Ἴδε Γόρτυναν Κρήτης). Ἐξ ἄλλου δὲ ἡ ἐπιγραφή ΦΑΝΟΣ ΕΜΙ ΣΗΜΑ (Ἴδε Ἀλικαρνασσόν) = Φάνος εἰμὶ σῆμα, ἀναφέρεται εἰς τὸν τύπον, τὴν ἔλαφον δηλαδὴ, ὡς τὸ σημεῖον ἢ τὸ ἔμβλημα τοῦ Φάνητος.

Μήτοκος, περὶ τὰ 400 π. Χ. Μήτοκος ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος (Ἀνάβ., VII. 2, 32. 3, 16. 4, 3, 11.) καλούμενος. Ἴδε *Zeit. f. Num.* V. 95.

ΜΗΤΟΚΟ Κεφαλὴ Διονύσου πω- | Δίστομος πέλεκυς. Σύμβολον, στα-
γωνοφόρος. | φυλὴ Ρ Ἀττικ. διδρ.

Ὁ διπλοῦς πέλεκυς εἶνε σύμβολον τοῦ Διονύσου ὡς ἐπίσης καὶ τῆς μεγάλης Θρακικῆς θεᾶς Κότυος ἢ Κοτυττοῦς, θεότητος στενῶς συνδεομένης πρὸς τὴν Φρυγικὴν Μεγάλην Μητέρα. (Preller, *Gr. Myth.* I. 549).

Ἀμαδόκος Α'. Περὶ τὰ 400 π. Χ. Τὰ νομίσματα τοῦ βασιλέως τούτου ἐκόπησαν ἐν Μαρωνείᾳ καὶ φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦ ἀστικοῦ ἄρχοντος, ἐξ ἃς συμπεραίνομεν, ὅτι ὁ Ἀμαδόκος ἐδέσποσεν ἐπὶ βραχὺ τῆς Ἑλληνικῆς ταύτης πόλεως.

ΑΜΑΔΟΚΟ Πέλεκυς δίστομος.

Τετράγωνον ἐγκοῖλον. ΕΠΙ ΔΗ-
Μ[ΟΚΡΙ]ΤΟ Ἀμπελος ἐν γραμ-
μικῷ τετραγώνῳ Α . 9

Τήρης Β'. Περὶ τὰ 400 π. Χ. Τὰ νομίσματα τοῦ Τήρεω ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ τοῦ Ἀμαδόκου καὶ πρέπει νὰ ἐκόπησαν ὡσαύ-

τως ἐν Μαρωνείᾳ. Ἐπιγρ. ΤΗΡΕΩ καὶ ΕΠΙ ΚΑΣΙΓΝΑΚΙΟΞ. Α· 9
(*Zeit. f. Num.*, V. 97).

Ἐμένακος (;) Πρὸ τοῦ 400 π. Χ. Στατῆρ ἀργυροῦς εὗρε-
θῆς παρὰ τὴν Ὀλβίαν, περιγραφεὶς ἀνωτέρω ἐν σελ. 343.

Σαράτοκος, Περὶ τὰ 400 π. Χ. Ὁ δυνάστης οὗτος εἶνε
γνωστὸς ἐκ μόνων τῶν ἀργυρῶν αὐτοῦ νομισμάτων (ὀλκῆς 17
κ. περίπου) φερόντων τὴν ἐπιγραφὴν ΣΑΡΑΤΟΚΟ, ΣΑΡ ἢ ΣΑ.
Τινὰ ἐξ αὐτῶν φέροντα θασίους τύπους (ἔμπ. Σάτυρος γονατίζων,
ὀπισθ. Ἀμφορεὺς) θὰ ἐκόπησαν βεβαίως ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ (*Zeit. f.*
Num. I σελ. 163). Ἔτερα δέ, μετὰ νεαρᾶς κεφαλῆς ἐπὶ τῆς ἐμ-
προσθίας ὄψεως καὶ σταφυλῆς ἐπὶ τῆς ὀπισθίας, δυνατὸν νὰ ἐκόπη-
σαν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἡγεμόνος ἐπὶ τῆς στερεᾶς τῆς Θράκης.

Βεργαῖος. Δυνάστης ἐν Θράκῃ ἢ ἐν Θάσῳ, περὶ τὰ 400-
350 π. Χ. Γνωστὸς μόνον ἐκ τῶν νομισμάτων αὐτοῦ.

Σειληνὸς γονατίζων, ἀπάγων νύμφην. ΒΕΡΓΑΙΟΥ ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ.
Ρ 50 κ.
Κεφαλὴ Σειληνοῦ. ΒΕΡΓ Ἰχθύς. Α· 4
[*Zeit. f. Num.* I. σ. 164.]

Κετρίπορις, 356 π. Χ. Ὁ Θρᾷξ οὗτος δυνάστης μνημο-
νεύεται ὡς σύμμαχος τῶν Ἀθηναίων κατὰ τοῦ Φιλίππου ἐν ἐπι-
γραφῇ ἀνακαλυφθείσῃ πρό τινων ἐτῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει τῶν Ἀθη-
νῶν (*Num. Chron.* N. S. XV. σ. 21).

Κεφαλὴ Διονύσου παγωνοφόρος. | ΚΕΤΡΙΠΟΡΙΟΞ Κάνθαρος. Α· 55-35

Κότυς Α'. 382-389 π. Χ. Δυνάστης ἐν Κυψέλοις.

Κεφαλὴ παγωνοφόρος. | ΚΟΤΥΟΞ, ΚΟΤΥ ἢ ΚΟΤΟ Ἀγ-
[*B. M. Cat. Thrace*, σελ. 202] γεῖον τοῦ αὐτοῦ σχήματος πρὸς
τὸ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν Κυ-
ψέλων Ρ 13 κ.
Ἰππεύς (Ἀυτόθι, σελ. 203). Ὅμοίως. Α· 8

Κερσοβλέπτης, 357-341 π. Χ.

Κεφαλή γυναικεία έχουσα τὴν κόμην | ΚΕΡ Ἀγγεῖον ὁμοιον τῷ προηγου-
ἐν σφενδόνη. | μένω Α·45

Ὁ Κερσοβλέπτης ἦτο υἱὸς καὶ διάδοχος Κότυος τοῦ Α'. φαίνεται δέ, ὅτι ἔκοψεν ὁμοίως τῷ πατρὶ τὰ νομίσματα αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει τῶν Κυψέλων. Ὁ Imhoof-Blumer (*Porträtköpfe*, σ. 16) φρονεῖ ὅτι καὶ ἑτερά τινα ὅμοια νομίσματα φέροντα ΦΙΛΗ ἀντὶ ΚΕΡ θὰ ἐκόπησαν ὑπὸ δυνάστου καλουμένου ΦΙΛΗΤΑ, πιθανῶς ἄρξαντος ἐν Κυψέλοις (Πρβλ. Imhoof, *Mon. Gr.* σ. 53).

Σκοστόκης, περὶ τὰ 350 π. Χ. Γνωστὸς μόνον ἐκ τῶν νομισμάτων αὐτοῦ. (Imhoof, *Mon. Gr.* σελ. 53).

Κεφαλή Ἀπόλλωνος (;) δαφνοστεφής. | ΣΚΟΣΤΟΚ Ἰππεὺς καλπάζων. Α·8

Εὔβορ (;), Πρὸ τοῦ 320 (;). Νομίσματα χαλκᾶ φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΕΥΒΡ. Ὁ Imhoof (*Mon. Gr.* σ. 461) θέλει νὰ ἀποδώσῃ τὰ νομίσματα ταῦτα εἰς ἄγνωστόν τινα δυνάστην τῆς Θράκης. Ὁ συνήθης τύπος τοῦ διώτου ἀγγείου (κυψέλης) ἐνδείκνυει τὴν πόλιν τῶν Κυψέλων.

Σεύθης Γ', 324 π. Χ. Χαλκᾶ νομίσματα ἀμελοῦς τεχνουργίας, κατατασσόμενα μετ' ἴσης σχεδὸν πιθανότητος εἰς τὸν Σεύθην Δ' ὑπὸ τοῦ Leake ἐν *Num. Hell.* σελ. 20.

Κεφαλή Διός. | ΣΕΥΘΟΥ Ἰππεύς. Α·8

Λυσίμαχος, βασιλεὺς τῆς Θράκης, κτλ., 323-281 π. Χ.

Τὰ νομίσματα τοῦ βασιλέως τούτου εἶνε πολυαριθμότερα πάντων οἰουδήποτε ἄλλου τῶν διαδόχων Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου. Ἡ βασιλεία αὐτοῦ δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς τρεῖς περιόδους, ἥτοι: — Α'. 323-311 π. Χ., ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλεξάνδρου μέχρις ἐκείνου τοῦ νέου Ἀλεξάνδρου (τοῦ υἱοῦ τῆς Ρωξάνης). Ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ ὁ Λυσίμαχος ὡς βασιλικὸς ἐπίτροπος ἐν Θράκῃ, ἔκοψε νομίσματα ἐπ' ὀνόματι Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου καὶ Φιλίππου τοῦ Ἀριδαίου μετὰ Ἀλεξανδρείων τύπων. — Β'. 311-306 π. Χ., ἀπὸ τοῦ θανά-

του τοῦ υἱοῦ τῆς Ῥωξάνης μέχρι τῆς ὑπὸ Λυσιμάχου προσλήψεως τοῦ τίτλου βασιλεῦς. Τὰ νομίσματα τῆς περιόδου ταύτης φέρουσιν ἀκόμη τὸ ὄνομα τοῦ Ἀλεξάνδρου, συχνὰ ὅμως προστίθενται τὰ γράμματα ΛΥ.— Γ'. 306-281 π.Χ., νομίσματα φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΛΥΣΙΜΑΧΟΥ, κατ' ἀρχὰς μὲν μετὰ τῶν τύπων τοῦ Ἀλεξάνδρου, κατόπιν δὲ μετὰ τῶν ἐξ ἰδίων τῶ Λυσιμάχου τύπων.

Κεφαλὴ τοῦ ἀποθεωθέντος Ἀλεξάνδρου μετὰ κέρατος Ἀμμωνος.
(Πίναξ ΙΔ'. 5.).

Ἀθηνᾶ Νικηφόρος καθημένη.

Χ, Ρ Ἀττικ. ὁλκῆς.

[B. M. Guide Πιν. XXVIII, 18,
19 XXXI, 19, 20.]

Κεφαλὴ Ἀρεως νεαροῦ μετὰ περι-
κεφαλαίας ἀκριβῶς ἐφαρμοζομένης.

Λέων. Προτομὴ λέοντος ἢ κεφαλὴ
λέοντος Α Διαφόρ. μεγεθ.

Κεφαλὴ κρανοφόρος.

Τρόπαιον Α

Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ.

Στέφανος σταχύων. Α

Τὰ νομίσματα τοῦ Λυσιμάχου ἐξεδίδοντο ἐκ πολυαρίθμων νομισματοκοπειῶν, ἐν Θράκῃ 311-281 π.Χ., ἐν Μακεδονίᾳ 286-281 π.Χ. καὶ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ 302-281 π.Χ. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Λυσιμάχου τὰ νομίσματα αὐτοῦ ἀντεγράφοντο ἀδιακρίτως μετ' ἐκείνων τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὑπὸ πολυαρίθμων αὐτονόμων πόλεων καὶ τοῦτο οὐχὶ ἀποκλειστικῶς μόνον ἐν Θράκῃ (ἴδε Müller, *Münzen d. K. Lysim.* καὶ B. M. Guide, Πιν. XLI. 1, LIII, 3, 4. LXIV. 3, 4).

Σκοστόκης. Περὶ τὰ 300 π.Χ. φαίνεται ὅτι ὑπῆρχε Θρᾷξ τις δυνάστης φέρων τὸ ὄνομα τοῦτο, ὅπερ ἀπαντᾷ ἐπὶ βαρβάρων ἀπομιμήσεων τῶν χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν νομισμάτων τοῦ Λυσιμάχου (Imhoof, *Monn. Gr.* σ. 55). Πιθανῶς πρέπει νὰ διακριθῇ ἀπὸ τοῦ ἀνωτέρω (σελ. 356) μνημονευθέντος ὁμωνύμου αὐτοῦ.

Ὀρσοάλτιος, περὶ τὰ 300 π.Χ. Γνωστὸς μόνον ἐκ τῶν τετραδράχμων αὐτοῦ ὄντων ἀντιγράφων ἐκείνων τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀλλὰ φερόντων τὴν ἐπιγραφὴν ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΟΡΣΟΑΛΤΙΟΥ (E. Muret, *Bull. de Corr. hell.* V. 331).

Κερσίδαυλος, περὶ τὰ 300 π.Χ. Γνωστὸς μόνον ἐκ τῶν τετραδράχμων αὐτοῦ φερόντων ἐπίσης Ἀλεξανδρείους τύπους ἀνη-

κόντων δὲ κατὰ τεχνοτροπίαν εἰς τὸ πρῶτον ἡμισυ τῆς Γ'. ἑκατονταετηρίδος. **Επιγρ.* ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΕΡΣΙΒΑΥΛΟΥ.

Καύαρος, περὶ τὰ 219-200 π. Χ. Ὁ τελευταῖος Γαλάτης βασιλεὺς ἐν Θράκῃ. (Πολυβ. IV, 46. 52).

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

[B. M. Cat. Thrace, σελ. 207.]

Κεφαλὴ Ἡρακλέους πωγωνοφόρος.

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΑΥΑΡΟΥ Νίκη ἱσταμένη Α . 8

ΒΑΣΙΛ ΚΑΥΑ Κέρας Α . 6

Μόστις, περὶ τὰ 200 π. Χ. ἢ βραδύτερον. Τετράδραχμα κατ' ἀπομίμησιν τῶν τελευταίων Λυσιμαχείων ἐκδόσεων, ἀλλὰ μετ' εἰκόνης τοῦ Μόστιδος ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψews. **Επιγρ.* ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΟΣΤΙΔΟΣ καὶ χρονολογία ΕΤΟΥΣ ΙΓ[13] ΚΒ [22] ἢ ΛΗ [38] ἐνίοτε δὲ καὶ ὄνομα ἄρχοντος, ΕΠΙ ΣΑΔΑΛΟΥ. Ἐπίσης χαλκᾶ νομίσματα φέροντα ξμπ., κεφαλὴν Ἀπόλλωνος. **Οπ.* ἵππον. Α . 75

Δημήτριος, πρῶτος αἰὼν π. Χ. Νόμισμα ἀργυροῦν, βαρβάρου τεχνοτροπίας.

**Αγροίκου τέχνης κεφαλὴ τοῦ Διονύσου πρὸς δ., ὡς ἐπὶ τῶν ὀψίμων νομισμάτων τῆς Θάσου.*

[Northwick, Sale Cat., 558.]

ΔΗΜΗΤ Ἴππεὺς τρεχων ὀλοταχῶς, δόρυ δὲ κραδαίνων. Ἐν τῷ πεδίῳ, σταυρός Ρ Τετράδρ. 254 κ. 1)

Κότυς, πρῶτος αἰὼν π. Χ.

Κεφαλὴ Διονύσου πρὸς δ. ἀντιγεγραμμένη ἀπὸ νομισμάτων τῆς Θάσου. Τεχνοτροπία ἄξεστος.

ΚΟΤΥΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗ[Ρ] Ἡρακλῆς ἱστάμενος . Ρ Τετράδρ. 252 κ. [Zeit. f. Num. III, 242.]

**Ἄν ὁ κόψας τὸ νόμισμα τοῦτο βασιλεὺς ἦτο ὁ ἐν ἔτει 16 π. Χ. θανὼν Κότυς (Z. f. N. ε. ἀ.), ἡ ἀρχαιότερός τις ὁμώνυμος δυνάστης (F. Lenormant, Mon. dans l' Antiq., II, 195), δὲν θὰ ἀποτολμήσωμεν νὰ κρίνωμεν. Ἡ περίεργος ἐπιγραφὴ ΚΟΤΥΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡ ἔχει ὡς πᾶρισον τὴν ἐπὶ ἀρχαϊκῶν νομισμάτων*

1) Τὸ νόμισμα τοῦτο, οὗ ἐκμαγεῖον τοῦ ἐν τῇ συλλογῇ Hunter κέρματος μόλις ἐσχάτως εἶδον, εἶνε κίβδηλον. Ἐπομένως τὸ ὄνομα τοῦ Δημητρίου πρέπει νὰ διαγραφῇ ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν δυναστῶν τῆς Θράκης.

ΓΟΡΤΥΝΟΣ ΤΟ ΠΑΙΜΑ (ἴδε Γόρτυναν Κρήτης) καὶ ΞΕΥΘΑ ΚΟΜΜΑ (σελ. 354).

Διξατελμεύς, πρῶτος αἰὼν π. Χ. (;).

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

ΒΑΣΙΛΕΩΣ	ΔΙΞΑΤΕΛΜΕΩΣ
Ἀμφορεύς	Α · 65

Ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 146 π. Χ. συστάσεως τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπαρχίας τῆς Μακεδονίας, μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Αὐγούστου, ἔχομεν ὀλίγας μόνον εἰδήσεις περὶ τῶν Θρακικῶν πραγμάτων, τὰ δὲ μόνα νομίσματα, περὶ ὧν δυνάμεθα ν' ἀποδείξωμεν, ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὴν περίοδον ταύτην, εἶνε εὐτελεῖς ἀντιγραφαὶ τῶν νομισμάτων τοῦ Λυσιμάχου καὶ Ἀλεξάνδρου, καὶ σπάνιά τινα τετράδραχμα ἀντιγράφοντα τὰ τελευταῖα νομίσματα τῆς Θάσου, ἐπιγεγραμμένα δὲ **ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ ΣΩΤΗΡΟΣ ΘΡΑΚΩΝ** (*Zeit. für Num.* III, 241.) Κατὰ ποίαν περίστασιν οἱ Θράκες ἦσαν ἐπαρκῶς ἠνωμένοι εἰς ὁμογενῆ κοινότητα, ἵνα μεταχειρισθῶσι κοινὸν νόμισμα, δὲν ἔχομεν τὰ μέσα νὰ βεβαιώσωμεν.

Τὰ κατόπιν ὑπὸ βασιλέων τῆς Θράκης ἐν Ῥωμαϊκοῖς χρόνοις κοπέντα νομίσματα εἶνε τὰ κατωτέρω περιγραφόμενα. Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα δυσκόλως δύνανται νὰ κληθῶσιν ἑλληνικά, ἀρκεῖ νὰ περιγράψωμεν αὐτὰ διὰ βραχυτάτων.

Κότυς Γ'. 57—48 π. Χ.

Κεφαλὴ τοῦ Κότυος δ. μετὰ διαδήματος.

ΚΟΤΥΟΣ ἢ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΟΤΥΟΣ
Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ. . . Α · 5

Σαδάλης. Μέχρι τοῦ 42 π. Χ. περίπου.

Κεφαλὴ Σαδάλου πρὸς δ., μετὰ διαδήματος.

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΣΑΔΑΛΟΥ Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ . . . Α · 6

Κόσων, περὶ τὰ 42 π. Χ.

ΚΟΣΩΝ Ὁ ὑπατος Βρούτος με-
ταξὺ δύο ῥαβδούχων. Μονογρ. BR

Ἀετὸς κρατῶν στέφανον . . .
Χ Στατήρ, 130 κ.
(Mommson, <i>Hist. Mon. Rom.</i> III, 283.)

Ῥοιμητάλκης Α', 11 π. Χ.-12 μ. Χ.

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΡΟΙΜΗΤΑΛΚΟΥ Κε- | ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ Κεφαλή
φαλή βασιλέως μετὰ διαδήματος. | Αὐγούστου Α 7-9

Ἔτερα νομίσματα τοῦ αὐτοῦ βασιλέως φέρουσι συνηνωμένας τὰς κεφαλὰς τοῦ Ῥοιμητάλκου καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ βασιλίσσης ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψεως, τὴν δὲ κεφαλὴν τοῦ Αὐγούστου ἢ τοῦ Αὐγούστου καὶ τῆς Λιβίας ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως.

Κότυς Δ' καὶ **Ῥαισκούπορις**, 12-19 μ. Χ. Α συν ΚΟ (μονογράφημα). Κεφαλή τοῦ βασιλέως, ὅπ. Κεφαλή τοῦ Αὐγούστου. Α φέροντα ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΟΤΥΣ καὶ κεφαλὴν τοῦ βασιλέως, ὅπ. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΡΑΙΣΚΟΥΠΟΡΕΩΣ ἢ ΡΑΙΣΚΟΥΠΟΡΙΔΟΣ καὶ Νίκην μετὰ στεφάνου καὶ φοίνικος.

Ῥοιμητάλκης Γ' συν τῷ Καλιγούλᾳ, 37-46 μ. Χ. Α φέροντα ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΡΟΙΜΗΤΑΛΚΑΣ Προτομὴ βασιλέως, ὅπ. Κεφαλή Καλιγούλα.

Π. ΜΕΣΟΓΕΙΟΙ ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Ἀδριανόπολις, ἐπὶ τοῦ Ἑβρου, κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ. Νομίσματα αὐτόνομα αὐτοκρατορικῶν χρόνων. Ἐπιγρ. ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΙΤΩΝ καὶ αὐτοκρατορικὰ ἀπὸ Ἀδριανοῦ μέχρι Τραυκυλλίνης, μετὰ ἢ ἄνευ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἡγεμόνος ἦτοι Ῥωμαίου προέδρου. Τύποι κυρίως ἀναφερόμενοι εἰς τοὺς ἄθλους τοῦ Ἡρακλέους. Ἐπὶ τινων κομματίων εὔρηται ποτάμιος θεός, ὁ ΤΟΝΖΟΣ, παραπόταμος τοῦ Ἑβρου.

Βιζύη, παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Ἀγριάνου περὶ τὰ 80 μίλια ΝΔ τοῦ Βυζαντίου. Νομίσματα αὐτόνομα τῆς ἐποχῆς τῶν αὐτοκρατόρων. Ἐπιγρ. ΒΙΖΥ, ΒΙΖΥΗΝΩΝ, κτλ. Τύποι — Κεφαλή Διός, ὅπ. Νίκη. Κεφαλή Ποσειδῶνος, ὅπ. Ζεὺς σπένδων. Κεφαλή Διονύσου νεαροῦ, ὅπ. Σειληνὸς μετὰ κανθάρου καὶ ἀσκοῦ. Ἐπίσης αὐτοκρατορικὰ νομίσματα ἀπὸ Ἀδριανοῦ μέχρι Φιλίππου Β'. Τύποι, Ἡρα

καθημένη μετὰ ταῶνος ἐπὶ τῶν γονάτων αὐτῆς, Ποταμός, Ἀσκληπιός, Ὑγίεια, Τελεσφόρος, Ἀπόλλων, Σέραπις, Ἴσις, Ἀρποκράτης, κτλ. Ἄρχοντες — Πρεσβευτής, ἀντιστράτηγος καὶ ἡγεμών.

Δεοῦελτος. Ἀποικία ἰδρυθεῖσα ὑπὸ Οὐεσπασιανοῦ. Αὐτοκρατορικὰ νομίσματα μετὰ λατινικῆς ἐπιγραφῆς C. F. P. D. κτλ. (Colonia Flavia Pacensis Deultum). (Sestini, *Class. Gen.* σ. 28. Ἴδε ὡσαύτως Eckhel II, σ. 32).

Νικόπολις πρὸς Νέστον, περὶ τὰ εἴκοσι μίλια πρὸς βορρᾶν τῶν Ἀβδήρων. Μόνον αὐτοκρατορικὰ νομίσματα ἦτοι τῆς Κρισπίνης, Σεβήρου, Δόμνης Καρακάλλα καὶ Γέτα. Πλήρης ἐπιγραφή, ΟΥΛΠΙΑΣ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΠΡΟΣ ΜΕΣΤΩ. Τύποι—Διόνυσος, Νέμεσις, Μῆν ἔφιππος, κτλ.

Παυταλία, πρὸς νότον τοῦ ὄρους Αἵμου, ἐπὶ τοῦ ἄνω Στρυμόνος. Αὐτοκρατορικὰ ἀπὸ Ἀδριανοῦ μέχρι Ἐλαγαβάλου. Ἐπιγρ. ΠΑΥΤΑΛΙΩΤΩΝ ἢ ΟΥΛΠΙΑΣ ΠΑΥΤΑΛΙΑΣ, συνήθως μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἡγεμόνος. Τύποι διάφοροι καὶ σπουδαίου ἐνδιαφέροντος, π.χ. ὁ ποταμός Στρυμῶν περικυκλούμενος ὑπὸ τεσσάρων παιδίων φερόντων τὰ ὀνόματα ΒΟΤΡΥΣ, ΣΤΑΧΥΣ, ΧΡΥΣΟΣ καὶ ΑΡΓΥΡΟΣ, σημαίνοντων δὲ τὴν εὐφορίαν τοῦ ἐδάφους καὶ τὸν μεταλλικὸν πλούτον τῆς χώρας. Ἐπὶ νομίσματος τοῦ Καρακάλλα τὸ ὄνομα ΣΤΡΥΜΩΝ συνοδεύει τὸν τύπον τοῦ κατακειμένου ποταμίου θεοῦ.

Πλωτινόπολις, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὁχθῆς τοῦ Ἑβρου, κληθεῖσα ἀπὸ Πλωτίνης τῆς συζύγου τοῦ Τραϊανοῦ. Χαλκᾶ αὐτοκρατορικῶν χρόνων ἀπὸ Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς μέχρι Καρακάλλα. Ἐπιγρ. ΠΛΩΤΕΙΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, σπανίως μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἡγεμόνος. Ἐκ τῶν μᾶλλον ἀξιοσημειώτων τύπων αὐτῶν εἶνε ὁ ποτάμιος θεὸς Ἑβρος κατακείμενος ἔχων δὲ τὸν ἓνα πόδα ἐπὶ ἀγγείου ἀνεστραμμένου (*Num. Zeit.* 1884. Πίν., IV. 6).

Σερδική. Ἄν καὶ ἡ πόλις αὕτη ἔκειτο πρὸς βορρᾶν τοῦ

Αΐμου, καὶ ἔνεκα τούτου δύναται νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν Μοισίαν μᾶλλον ἢ τὴν Θράκην, περιελήφθη εἰς τὴν τελευταίαν ἐπαρχίαν ὑπὸ πάντων τῶν νομισματικῶν συγγραφέων, ἐπειδὴ ἀρκετὰ τῶν νομισμάτων αὐτῆς φέρουσι τὰ ὀνόματα τῶν ἡγεμόνων τῆς ἐπαρχίας ταύτης. Αὐτοκρατορικὰ νομίσματα ἀπὸ Αὐρηλίου μέχρι Γαλλιανοῦ Ἐπιγρ., *ΣΕΡΔΩΝ ἢ ΟΥΛΠΙΑΣ ΣΕΡΔΙΚΗΣ*.

Τόπειρος, κειμένη πιθανῶς περὶ τὰ εἴκοσι μίλια ἀπὸ τῆς Νικοπόλεως, πλησίον τοῦ Νέστου ἢ Μέστου ποταμοῦ. Ἐκοφε δὲ αὐτοκρατορικὰ νομίσματα ἀπὸ Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς μέχρι Γέτα. Ἐπιγρ. *ΤΟΠΕΙΡΕΙΤΩΝ ἢ ΟΥΛΠΙΑΣ ΤΟΠΕΙΡΟΥ*, συνήθως μετὰ ὀνομάτων ἀρχόντων προτασσομένης τῆς ΕΠΙ. Τύπος συνήθης, ὁ Ἡρακλῆς καθήμενος ἐπὶ βράχου.

Τραϊανόπολις, ἐπὶ τῆς Ἐγνατίας ὁδοῦ περὶ τὰ εἴκοσι μίλια πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἑβρου. Αὐτοκρατορικὰ νομίσματα ἀπὸ Τραϊανοῦ καὶ ἐντεῦθεν. Ἐπιγρ. *ΤΡΑΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ἢ ΑΥΓΟΥΣΤΗΣ ΤΡΑΙΑΝΗΣ*, μετὰ ἢ ἄνευ ὀνομάτων ἀρχόντων σὺν τῷ τίτλῳ δὲ ἡγεμόνων, Τύποι—Ζεὺς ἐπὶ θρόνου καθήμενος, Ἀθηνᾶ φέρουσα κράνος ἐν τῇ χειρὶ Ἑβρος ὁ ποτάμιος θεὸς κατακείμενος, Κυβέλη ἐπὶ θρόνου, Διόνυσος, Ἀπόλλων, Ἀσκληπιός, Ὑγίεια καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Φιλιππόπολις. Αὐτόνομα καὶ αὐτοκρατορικὰ νομίσματα ἀπὸ Δομιτιανοῦ μέχρι Σαλωνίνας. Ἐπιγρ. *ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ*, ἢ *ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΩΣ* μετὰ ἢ ἄνευ *ΝΕΩΚΟΡΟΥ*. Διάφορα ὀνόματα ἀρχόντων ἐνίοτε μετὰ τῶν τίτλων πρεσβευτῆς καὶ ἡγεμόνων. Τύποι πολυάριθμοι, ὧν μεταξὺ προσωποποιήσεις τοῦ ὁρους τῆς Ροδόπης (ΡΟΔΟΠΗ) καθημένης ἐπὶ βράχου, καὶ ὁ ποταμὸς Ἑβρος κατακεκλιμένος μετὰ τοῦ ὀνόματος *ΕΒΡΟΣ* ὑποκάτω πρὸς δὲ ἀγωνιστικοὶ τύποι, π. χ. ἀγωνιστικὰ ἀγγεῖα, κλπ. μετὰ τῶν ἐπιγραφῶν *ΚΟΙΝΟΝ ΘΡΑΚΩΝ*, *ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ ΠΥΘΙΑ*, *ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ ΕΝ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙ*, *ΚΕΝΔΡΕΙΣΕΙΑ ΠΥΘΙΑ ΕΝ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΙ ΝΕΩΚΟΡΩ*, κτλ.

P. ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΤΩΝ ΣΚΥΘΩΝ

Παρά τὰ ἀνωτέρω ὑπὸ 2 O. περιγραφέντα νομίσματα τῶν βασιλέων καὶ δυναστῶν τῆς Θράκης, ὑπάρχουσι καὶ ὀλίγα τινὰ νομίσματα βαρβάρων βασιλέων, ἅτινα φαίνονται ὡς ἐκ τῆς προσελεύσεως αὐτῶν ὅτι εἶνε Σκυθικὰ μᾶλλον ἢ Θρακικά. Ἴδε Koehne, *Berliner Blätter*, II σ. 129. Πάντα δὲ ἢ σχεδὸν πάντα ταῦτα ἀνήκουσι πιθανῶς εἰς τὸν πρῶτον αἰῶνα π. X.

Φαρζότος. Βασιλεὺς τῆς περὶ τὴν Ὀλβίαν χώρας.

Κεφαλὴ Ἑρμοῦ ἢ βασιλέως· πρὸ αὐ-
τῆς κηρύκειον. | ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΑΡΖΟΙΟΥ Ἀετὸς
καὶ ΟΛ (Num. Zeit. VIII, 238.)
✕ Στατήρ.

Σκίλουρος. Ὁ βασιλεὺς οὗτος ἔκοψεν ὡσαύτως ἐν Ὀλβίᾳ νομίσματα.

Κεφαλὴ Ἑρμοῦ.
(Zeit. f. Num. IX, 155.) | ΒΑΣΙΛΕ ΣΚΙΛΟΥΡΟΥ Κηρύκειον
καὶ ΟΛΒΙΟ Α·6

Σαύμακος. Α ΒΑΣΙ ΣΑΥΜ. (Zeit. f. Num., VIII, 239).

Κανίτης. Α ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΑΝΙΤΟΥ, κτλ. (Zeit. f. Num. IX. 155).

Σαρία. Α ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΣΑΡΙΑ, κτλ. (Imhoof, *Porträt-köpfe*, σ. 20)

ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Ἡ εὐφορος πεδιάς τῆς Θεσσαλίας, πεφραγμένη πανταχόθεν ὑπὸ ὑψηλῶν ὄροσειρῶν καὶ ἀρδευομένη ὑπὸ τοῦ Πηνειοῦ καὶ τῶν παραποτάμων αὐτοῦ ἐπιστεύετο, ὅτι ἀπετέλει ποτὲ εὐρεῖαν λίμνην, μέχρις οὗ τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ ἐννοσιγαίου Ποσειδῶνος οἱ τὰ ὕδατα ἀποκλείοντες βράχοι ἐδιχοτομήθησαν εἰς τὸ στενὸν τῶν Τεμπῶν παρασχόντες οὕτως ἔξοδον τῷ Πηνειῷ πρὸς τὴν θάλασσαν (Ἡροδ. VII, 129). Ἐντεῦθεν ὁ Ποσειδῶν ἐλατρεύετο παγκοίνως ἐν Θεσσαλίᾳ ὡς ὁ πλάστης τοῦ πατρίου ἐδάφους, ὡς καὶ τῶν περιφήμων Θεσσαλικῶν ἵππων ἐξ ὧν ἔβριθεν ἡ χώρα, τῶν νεμομένων δὲ τὰς καταρρύτους αὐτῆς πεδιάδας (Ὅμ. Ἰλιάς B, 763).

Πρὸς τιμὴν τοῦ ταυρείου Ποσειδῶνος (Preller, *Griech. Myth.* I, 446) ἐτελοῦντο ἐν Θεσσαλίᾳ ἀγῶνες, καθ' οὓς οἱ νέοι τῆς Θεσσαλίας ἐπεδείκνυον τὴν ἐπιδεξιότητα αὐτῶν εἰς τὸ νὰ δρᾶντωνται ἐκ τῶν κεράτων ἀγρίους ταύρους «*praeterea Thessalos equites, qui feros tauros per spatia Circi agunt insiliuntque defessos et ad terram cornibus detrahunt*» (Suet., v. *Claud.*, κεφ. 21). Οἱ κατ' ἐξοχὴν ἐθνικοὶ οὗτοι ἀγῶνες ἐκαλοῦντο ταύρεια (Preller, ἐ. ἀ. σημ. 1) καὶ ταυροκαθάψια, ἡ δὲ ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν ἐπικράτησις αὐτῶν ἀποδεικνύεται εὐρύτατα ὑπὸ τῶν νομισμάτων, ἐφ' ὧν βλέπομεν Θεσσαλὸν νέον ἔλκοντα βιαίως ταῦρον ἐξηγριωμένον, ἐνῶ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως εὗρηται συνήθως ὁ ἵππος τοῦ Ποσειδῶνος (ἐνίοτε ὑπὸ τριαίνης συνοδευόμενος), νῦν μὲν ἡσύχως νεμόμενος, νῦν δὲ ὀρμητικῶς πηδῶν μετ' ἐλευθέρων χαλινῶν, ἡ ἐκ βράχου ἀναπηδῶν οὕτω δὲ παριστῶν τὰς πηγὰς τῶν διαυγῶν ὑδάτων τῶν ἀναπηδησάντων διὰ τοῦ πλήγματος τῆς τριαίνης Ποσειδῶνος τοῦ Πειραίου. (Preller, ἐ. ἀ. σελ. 447).

Οἱ Θεσσαλοὶ δὲν φαίνεται, ὅτι ἡσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην ἰδίου νομίσματος πρὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ πέμπτου π. Χ. αἰῶνος. Τότε δὲ τὸ

πρῶτον ἡ Λάρισσα καὶ αἱ Φεραί ἔκρινον ἀναγκαῖον νὰ κόψωσι νομίσματα, πιθανῶς ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς πανηγυρίσεως τῶν ταυρείων τοῦ Ποσειδῶνος.

Ὁ σταθμητικὸς κανὼν τῶν νομισμάτων τῆς Θεσσαλίας, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ δευτέρου αἰῶνος π. Χ., ἦτο Αἰγινητικὸς. Τὸ γεγονός τοῦτο ἐνδεικνύει, ὅτι οἰαιδήποτε ἐμπορικαὶ πράξεις καὶ ἂν ἐγένοντο μεταξύ τῆς Θεσσαλίας καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ τοῦ πέραν τῶν ἐξ ὁρέων φραγμῶν αὐτῆς, πρέπει νὰ ἐγένοντο πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς Φωκίδος καὶ Βοιωτίας, ἐνθα κατίσχυεν ὁ Αἰγινητικὸς σταθμητικὸς κανὼν, οὐχὶ δὲ μετὰ τῆς πρὸς βορρᾶν Μακεδονίας, ἢ μετὰ τῶν Εὐβοϊκῶν πόλεων, ἢ τῶν Ἀθηνῶν.

Ἱστορικῶς ἡ νομισματοκοπία τῆς Θεσσαλίας ἀνήκει εἰς τρεῖς καλῶς ὀριζομένης περιόδους.

(Α) Ἀπὸ τοῦ 480 π. Χ. ἡ ἀρχαιότερον, μέχρι τοῦ 344 π. Χ. ἦτοι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Περσικῶν πολέμων μέχρι τῆς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνα καθυποτάξεως τῆς χώρας, ὅτε αἱ αὐτόνομοι ἐκδόσεις νομισμάτων τῶν Θεσσαλικῶν πόλεων ἀποτόμως ἔπαυσαν ἀντικατασταθεῖσαι διὰ βασιλικῶν Μακεδονικῶν νομισμάτων. Τὰ νομίσματα τῆς περιόδου ταύτης δυνατόν νὰ ὑποδιαιρεθῶσιν κατὰ τεχνοτροπίαν εἰς δύο κλάσεις ἦτοι (α) εἰς τὴν τοῦ 480-400 π. Χ. ἔχουσαν τὸν ὀπίσθιον τύπον ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ, καὶ (β) τὴν τοῦ 400-344 π. Χ., ἐκ νομισμάτων ἀνευ τοῦ ἐγκοίλου τετραγώνου.

(Β) 302-286 π. Χ. Νέα ἐκδόσεις ἀργυρῶν νομισμάτων ἐν Θεσσαλίᾳ, ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἴσως τῆς εἰς Θεσσαλίαν ἐκστρατείας Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ, ὅστις παρεχώρησεν ἐλευθερίαν εἰς ἱκανὰς Θεσσαλικὰς πόλεις. Αἱ ἐκδόσεις αὗται ἀργυρῶν νομισμάτων δὲν διήρκεσαν ἐπὶ πολὺ, εἶνε ὅμως πιθανόν ὅτι χαλκᾶ νομίσματα ἐξηκολούθουν κοπτόμενα ἐν Θεσσαλίᾳ καθ' ὅλον τὸν αἰῶνα τῆς Μακεδ. διοικήσεως.

(Γ) 196-146 π. Χ. Ἡ περίοδος αὕτη χαρακτηρίζεται διὰ συμμαχικῶν νομισμάτων κοπέντων ἐν ὀνόματι τῶν Θεσσαλῶν, Μαγνήτων, Περραιβῶν, Αἰνιάνων καὶ Οἰταίων, ἅτινα ἐνεφανίσθησαν μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τοῦ

Φλαμινίνου, καὶ διήρκεσαν μέχρις οὗ ἡ Θεσσαλία συνεχωνεύθη ἐν ἔτει 146 π. Χ. πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν τῆς Μακεδονίας.

Γεωγραφικῶς δὲ ἡ Θεσσαλία διαιρεῖται εἰς τὰς ἑξῆς ἐπαρχίας. Περραιβία, Ἰστιαιωτὶς, Θεσσαλιῶτις, Πελασγιῶτις, Μαγνησία, Φθιώτις, Αἰνιανία καὶ Οἰταία.

Τὸ τελευταῖον σύγγραμμα περὶ τῶν νομισμάτων τῆς Θεσσαλίας εἶνε ὁ τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου *Catalogue of Greek Coins, Thessaly to Aetolia*, ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ P. Gardner, 1883, μετὰ φωτοτυπικῶν πινάκων.

ΠΙΝΑΞ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

	480-400 π. Χ.	400-344 π. Χ.	302-286 π. Χ. βραδύτ. δὲ Α	196-146 π. Χ.	Αὐτοκρατο- ρικοὶ χρόνοι
Αἰνιᾶνες	...	...	Ρ	Ρ Α	
Ἄλος	...	Α	Α		
Ἀτραξ	...	Ρ	Α		
Ἀχαιοὶ	...	...	Ρ		
Φθιώτιδος	...	...			
Γόμφοι ἢ	...	...	Ρ Α		
Φιλιππόπολις	...	...	Α		
Γόννος	...	...	Α		
Γυρτῶν	...	Ρ Α	Α		
Δημητριάς	...	...	Ρ		
Ἑλλάτεια	Ρ	...	Α		
Εὐρέα	...	...	Α		
Εὐρυμεναὶ	...	...	Α		
Ἡράκλεια	...	Ρ Α	Α		
ἢ Τραχινία	...	...	Ρ Α		
Θῆβαι	...	...	Α		
Κιέριον	...	Ρ Α	Α		
Κραννῶν	Ρ	Α	Α		
Λαμία	...	Ρ	Ρ Α	...	Α
Μαλὶς	...	Ρ	Α	Α	Α
Λάρισσα	Ρ	Ρ Α	Α	Α	Α
Λάρισσα Κρεμαστὴ	...	...	Α		

	480-400 π. Χ.	400-344 π. Χ.	302-286 π. Χ. βραδύτ. δε	196-146 π. Χ.	Αυτοκρατορι- κοί χρόνοι
Μάγνητες	...	...	...	Ρ Α	
Μεθύδριον	Ρ				
Μελίβοια	...	Α			
Μελίταια	...	Ρ Α			
Μητρόπολις	...	Ρ	Α		
Μόψιον	...	Α			
Οϊταῖοι	...	Ρ Α		Ρ Α	
Ὀμόλιον	...	...	Α		
Ὀρθη	...	...	Α		
Πειρασία	...	Ρ			
Πέλινα	Ρ	Ρ Α	Α		
Περραιβοί	Ρ	...		Α	
Πεύματα	...	...	Α		
Πρώερνα	...	...	Α		
Σκοτούσσα	Ρ	Ρ	Α		
Τρίκκα	Ρ	Ρ	Α		
Υπάτη	...	Α			
Φάκιον	...	...	Α		
Φάλλανα	...	Ρ	Α		
Φαλώρεια	...	...	Α		
Φαρκαδῶν	Ρ	Α			
Φάρσαλος	Ρ	Ρ Α	Α		
Φεραί	Ρ	Ρ Α	Ρ Α		
Θεσσαλοί	...	...	...	Ρ Α	Α

Αἰνιᾶνες. Τὰ ἀρχαιότατα τῶν νομισμάτων τοῦ λαοῦ τούτου ἀνήκουσιν κατὰ τεχνοτροπίαν εἰς τὴν τελευταίαν περίοδον τῆς ἀκμῆς τῆς τέχνης.

Περὶ τὰ 302-286 π. Χ.

Κεφαλὴ Διός. [Gardner, *Types* ΑΙΝΙΑΝΩΝ Πολεμιστῆς κραδαίνων
Gr. C., Πιν. XII, 17.] ὀδῶν καὶ προτάσων τὸν πέτασον
ὡς ἀσπίδα . . Ρ Ἡμίδρ. 42 κ.

Περὶ τὰ 168-146 π. Χ.

Ἡ δευτέρα σειρά τῶν νομισμάτων τῶν Αἰνιάνων ἤρξατο πιθα-

νῶς μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς Αἰτωλικῆς συμμαχίας, εἰς ἣν οἱ Αἰνιᾶνες ἦσαν ὑποτεταγμένοι. Τὰ τελευταῖα ταῦτα νομίσματα ἐκόπησαν ἴσως οὕτως ὥστε νὰ ἐκλαμβάνωνται ὡς Ἀττικὰ δίδραχμα, ἐπειδὴ ὁ ἐμπρόσθιος αὐτῶν τύπος εἶνε ἀντιγεγραμμένος ἀπὸ τῶν νομισμάτων τῶν Ἀθηναίων.

Κεφαλὴ Ἀθηναῖς. Τὸ κράνος αὐτῆς κοσμεῖται διὰ τεσσάρων ἵππων.
(Πλάξ 14', 6.)

Κεφαλὴ Ἀθηναῖς μετὰ κράνους κορινθιακοῦ.

Κεφαλὴ Διός.

ΑΙΝΙΑΝΩΝ Σφενδονήτης σκοπεύων
παρ' αὐτῷ, δύο δόρατα
P 118 κ.

» Σφενδονήτης P 36 κ.

[B. M. Guide, Πίν. LIV, 14.]

ΑΙΝΙΑΝΩΝ Ὀπλίτης δόρυ κραδαινών P 36 κ.

[B. M. Cat. Thes. Πίν. II, 4.]

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῶν Αἰνιάνων ὁμοιάζουσι κατὰ τοὺς τύπους αὐτῶν πρὸς τὰ ἀργυρᾶ τῆς τελευταίας κλάσεως. Ὁ ἐπὶ τῶν νομισμάτων δὲ τοῦ λαοῦ τούτου εἰκονιζόμενος σφενδονήτης εἶνε πιθανῶς ὁ μυθικὸς αὐτῶν βασιλεὺς Φήμιος, περὶ οὗ ἴδε τὸν Πλούταρχον (Ἑλλ. Ζητ. XIII) ὃς διηγεῖται, ὅτι ὁ λίθος δι' οὗ ἐφόνευσε τὸν ἀντίπαλον αὐτοῦ, ἐλατρεύετο ὡς ἱερὸς ὑπὸ τῶν Αἰνιάνων. Ἴδε ἐπίσης Ὑπάτην.

Ἄλος (Φθιώτις), ἐπὶ τῆς βορείου παραλίας τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου, εἰς τὴν ἄκραν τοῦ ὄρους τῆς Ὀρθρυς, κτισθεῖσα κατὰ τὴν παράδοσιν ὑπὸ τοῦ Ἀθάμαντος ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Αἰόλου. Ἐνταῦθα ἐλατρεύετο ὁ Ζεὺς ὡς ὁ σκοτεινὸς θεὸς τῆς καταιγίδος καὶ τοῦ χειμῶνος ὑπὸ τὸ ἐπίθετον *Λαφύσιος* (ὁ καταβροχθίζων). Τῷ θεῷ τούτῳ διετάχθη ὁ Ἀθάμας ὑπὸ χρησιμοῦ νὰ θυσιάσῃ τὰ τέκνα αὐτοῦ Φρίξον καὶ Ἑλλην. Ὁ μῦθος τῆς ἀναλήψεως αὐτῶν ἐπὶ τοῦ χρυσομάλλου κριοῦ τοῦ σταλέντος ὑπὸ Νεφέλης τῆς θείας αὐτῶν μητρός, ἀποτελεῖ τὸ θέμα τῶν νομισματικῶν τύπων τῆς Ἄλου.

Ἀργυρᾶ νομίσματα δὲν εἶνε γνωστά. Τὰ χαλκᾶ ἀνήκουσιν εἰς δύο περιόδους, ἥτοι 400-344 π. Χ. καὶ 300-200. Τινὰ τῶν τε-

λευταίων τούτων φέρουσι τὸ μονογράφημα ΑΧ τῶν Ἀχαιῶν τῆς Φθιώτιδος.

Κεφαλὴ Διδὸς Λαφυστίου, δαφνοστε-
φῆς, ἡ ταινία ἀναδεδεμένη. | ΑΛΕΩΝ Φρίξος γυμνός, ἡ σπανιώ-
(B. M. Cat., Thes., Πίν. XXXI, 1.) | τερον ἢ Ἑλλη ἐνδεδυμένη, μετέω-
ροι ἐπὶ τοῦ κριοῦ . . . Α 7-55

Ἀτραξ (Πελασγιώτις), ἐπὶ τῆς βορείας ὄχθης τοῦ Πηνειοῦ, περὶ τὰ δέκα μίλια πρὸς δυσμὰς τῆς Λαρίσσης.

Περὶ τὰ 400-344 π. Χ.

Κεφαλὴ νύμφης. | ΑΤΡΑΓΙΟΝ Ἴππος ἐλεύθερος βαδί-
(B. M. Cat., Thes., Πίν. II, 7.) | ζων Ρ Ἡμίδρ.

Περὶ τὰ 300-200 π. Χ.

Ἐπὶ τῶν χαλκῶν νομισμάτων τοῦ τρίτου αἰῶνος οἱ μόνοι ἐν-
διαφέροντες τύποι ἀναφέρονται εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ἀσκληπιοῦ.
Εἶνε δὲ οὗτοι σικύα καὶ ζευγὸς ἱατρικῶν λαβίδων. Α 55. Ἐπιγρ.
ΑΤΡΑΓΙΩΝ καὶ ΑΤΡΑ.

Ἀχαιοὶ οἱ Φθιώται. Οἱ κάτοικοι τοῦ διαμερίσματος τούτου
τῆς Θεσσαλίας ἐκαλοῦντο Ἀχαιοὶ οἱ Φθιώται μέχρις ὀψίμου ἐπο-
χῆς πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν Ἀχαιῶν τῆς Πελοποννήσου. Ἐκο-
ψαν δὲ συμμαχικὰ νομίσματα περὶ τοὺς χρόνους τοῦ Λαμιακοῦ
πολέμου.

Περὶ τὰ 302-286 π. Χ.

Κεφαλὴ νύμφης. | ΑΧΑΙΩΝ Ἀθηνᾶ ἐφορμῶσα. Τεχνο-
(B. M. Cat., Thes., Πίν. X, 17.) | τροπία ὥραία
Ρ Δραχμὴ καὶ ἡμίδρ.

Γόμφοι=Φιλιππόπολις (Ἰστιαιώτις), εἰς τοὺς πρόπο-
δας τοῦ ὄρους Πίνδου, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης διὰ τοῦ στενοῦ
εἰς τὴν Ἀθαμανίαν. Ἐπὶ τοῦ ὑπὲρ τὴν πόλιν ὄρους ἔκειτο ναὸς
Διδὸς τοῦ Ἀκραίου, οὗ τὸ ἄγαλμα ὁρᾶται ἐπὶ τῶν νομισμάτων. Φί-
λιππος ὁ Β'. μετωνόμασε τὴν πόλιν Φιλιππόπολιν, κατόπιν ὅμως
αὕτη ἐπανέλαβε τὸ ἀρχαῖον ὄνομα.

Περὶ τὰ 302-286 π. Χ.

Κεφαλή θεᾶς κατ' ἐνώπιον, φέρουσα ὑψηλὸν στέφανον. (B. M. Cat., Thes., Πίν. III, 2.)	ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΙΤΩΝ Ζεὺς Ἀκραῖος καθήμενος ἐπὶ βράχου (τοῦ θρους Πίνδου) καὶ στηριζόμενος ἐπὶ σκήπτρου. Ἐν τῷ πεδίῳ, κεραυνός. P Δραχμή.
---	--

Περὶ τὰ 300-200 π. Χ.

Ὅμοιος ἢ κεφαλή νύμφης μετὰ κόμης κυματιζούσης.	ΓΟΜΦΕΩΝ Ζεὺς ἐπὶ θρόνου . . . A .8-7 (B. M. Cat., Thes., Πίν. III. 4.)
Ὅμοιος.	ΓΟΜΦΙΤΟΥΝ Ὅμοιος . A .8
Κεφαλή Ἀπόλλωνος.	Ὅμοιος A .8

Τὸ γράμμα Γ ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω νομισμάτων ἔχει πολλάκις τὸ σχῆμα Λ.

Γόννος (Πελασιγῶτις), ἐπὶ τοῦ Πηνειοῦ ποταμοῦ, παρὰ τὸ στενὸν τῶν Τεμπῶν.

Περὶ τὰ 300-146 π. Χ.

Κεφαλή Διός.	ΓΟΝΝΕΩΝ Κριός A .8 (Z. f. Num., XIII. 10.)
Κεφαλή γυναικεία.	ΓΟΝΝΕ Λέων ιστάμενος . . A .7

Γυρτών (Πελασιγῶτις), χειμένη πέντε περίπου μίλια πρὸς βορρᾶν τῆς Λαρίσης.

Περὶ τὰ 400-344 π. Χ.

Κεφαλή νύμφης ἀντωπός.	ΓΥΡΤΩΝΙΩΝ Ἴππος ποικιλιόμενος. P Ἡμίδρ.
Κεφαλή ἄρρην νεανική παρὰ κεφαλὴν ἵππου. (B. M. Cat., Thes., Πίν. XXXI. 3.)	ΓΥΡΤΩΝΙΩΝ Κεφαλή νύμφης. A .65

Περὶ τὰ 300-200 π. Χ.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος, μετὰ βραχείας κόμης, δαφνοστεφής.	ΓΥΡΤΩΝΙΩΝ Κεφαλή γυναικεία. A .7
Κεφαλή Διός. (B. M. Cat., Thes., Πίν. III. 5, 6.)	» Ἴππος κεχαλινωμένος . . . A .8

Δημητριάς (Μαγνησία), ἐπὶ τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου, κτισθεῖσα ὑπὸ Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ ἐν ἔτει 290 π. Χ. καὶ ἀποβῆσα ἡ εὐνοουμένη διαμονὴ τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας. Ἰδε ὡσαύτως τοὺς Μάγνητας.

Περὶ τὰ 290 π. Χ.

Προτομή Ἀρτέμιδος.

ΔΗΜΗΤΡΙΕΩΝ Πρῶρα . ρ 40 κ.
(B. M. Cat., Thes., Πίν. III. 1.)

Ἑλάτεια (Πελασγιῶτις), ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Πηνειοῦ ἐν τῷ στενῷ, ὅπερ ἄγει εἰς τὰ Τέμπε.

Περὶ τὰ 480-400 π. Χ.

Ἴππος ἐλεύθερος.

(Prokesch, Ined., 1854, Πίν. I. 25)

ΕΛΑΤΕΩΝ (ἐπ' ἄριστ.) Ἐγκοιλὸν τε-
τράγωνον ἐν ᾧ κεφαλὴ νύμφης.
ρ Δραχμῇ.

Εὐρέα (Πελασγιῶτις;)

Περὶ τὰ 300-146 π. Χ.

Κεφαλὴ γυναικεῖα, κατ' ἐνώπιον.

(Zeit. f. Num., I, 173, σημ. 3.)

ΕΥΡΕΑΙΩΝ Σταφυλή . . . ρ 8

Εὐρυμεναί (Μαγνησία).

Περὶ τὰ 300-146 π. Χ.

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ.

(Rev. Num., 1843, Πίν. X. 1.)

ΕΥΡΥΜΕΝΑΙΩΝ Ἀμπελος. Σύμ-
βολα κρατῆρ καὶ δελφίς . ρ 8

Ἡράκλεια ἡ Τραχινία (Οἰταία). Τὸ σπουδαῖον τοῦτο Σπαρτιακὸν φρούριον ἐδέσποζε τῆς μόνης ἐκ νότου πρὸς τὴν Θεσσαλίαν ὁδοῦ. Ἐκλήθη δὲ ἐκ τῆς τοῦ Ἡρακλέους λατρείας, ἐγχωρίου ἐν Τραχίνι καὶ Οἰταίᾳ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων (Preller, Gr. Myth., II. 247). Τὰ νομίσματα αὐτῆς ἀνήκουσιν εἰς τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ τετάρτου αἰῶνος.

Περὶ τὰ 400-344 π. Χ.

Κεφαλὴ λέοντος.

B. M. Cat., Thes., Πίν. III, 7-9.)

ΗΡΑΚ ἢ ΗΡΑ Ῥόπαλον. Σύμβολα
φύλλον κισσοῦ, καρὶς, κλπ. . .

ρ Ὀβολοί, ἡμιώβ. καὶ 1/4 ὀβολ.

Κεφαλὴ λέοντος.

(B. M. Cat., Thes., Πίν. III, 10, 11.)

Ὁμοίως, ἡ Ῥόπαλον ἐν στεφάνῳ . .

ρ 7-6

Φθιώτις (Φθιώτις). Δὲν ὑπάρχουσιν ἀρχαῖα νομίσματα τῆς πόλεως ταύτης· πάντα δὲ τὰ γνωστὰ ἀνήκουσιν βεβαίως εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Δημητρίου.

Περὶ τὰ 302-286 π. Χ.

Κεφαλὴ Δημήτρος.

[B.M. Cat., Thes., Πίν. XI. 3.]

ΘΗΒΑΙΩΝ καὶ (ἐπὶ Α) ΑΧ τὸ μονο-
γραφῆμ. τῶν Ἀχαιῶν τῆς Φθιώ-
τιδος. Πρωτεσίλαος ἀποβιβαζόμε-
νος ἐκ πρῶρας πλοίου

Ρ Ἡμίδρ. καὶ Α 55

Ὁ Πρωτεσίλαος ἐγεννήθη εἰς τὸ μέρος τοῦτο τῆς Θεσσαλίας, ἐν δὲ τῇ παρακειμένη Φυλάκῃ ὑπῆρχε τέμενος ἀφιερωμένον αὐτῷ, μνημονευόμενον ὑπὸ τοῦ Πινδάρου (Ἰσθμ. I. 84).

Πρωτεσίλα, τὸ τεδὸν δ' ἀνδρῶν Ἀχαιῶν
ἐν Φυλάκῃ τέμενος συμβάλλομαι.

Ὡς πρὸς ἄλλας διαφορὰς νομισμάτων, ἴδε Zeit. f. Num. I. σελ. 175.

Κιέρειον (Θεσσαλιῶτις), Ἄρνη ἐν ἀρχαίᾳ ἐποχῇ καλουμένη ἐκ τοῦ ὀνόματος νύμφης τινός θυγατρὸς τοῦ Αἰόλου υἱοῦ τοῦ Ἰππότου (Παυσ. IX, 40, 3), ἣτις ἐγέννησεν ἐκ τοῦ Ποσειδῶνος τὸν Βοιωτόν.

Περὶ τὰ 400-344 π. Χ.

Κεφαλὴ Διός.

(Bompois *Ciérium*, Πίν. I, 1.)

ΚΙΕΡΙΕ . . . Ἀσκληπιὸς νεαρός ἢ
Ἀπόλλων γυμνός, καθήμενος πρὸ
δένδρου, περὶ τὸ ὅποιον ἐλίσσεται
ὄφεις. Ρ Δίδρ.

Ὁμοίως ἡ κεφαλὴ τῆς Ἄρνης.

(B. M. Cat., Thes., Πίν. II, 9, 10.)

ΚΙΕΡΙΕΙΩΝ Νύμφη Ἄρνη κλίνουσα
ἐπὶ τοῦ ἐνὸς γόνατος καὶ παίζουσα
μετ' ἀστραγάλων . Ρ Τριημιώβ.

Ἴππος.

ΚΙΕΡΙΕΙΩΝ Ἡρως γυμνός (Αἴας),
μαχόμενος, ὥπλισμένος διὰ κρά-
νους, ἀσπίδος καὶ ξίφους. Ρ Ὀβολ.

Κεφ. Ποσειδῶνος, ὅπισθεν δὲ τρίαινα.

ΚΙ Κεφαλὴ Ἄρνης . Ρ Ἡμιώβολ.

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τοῦ Κιέρειου χρονολογοῦνται ἀπὸ τῶν

μέσων τοῦ τετάρτου αἰῶνος καὶ ἐντεῦθεν. *Επιγρ. ΚΙΕΡΙΕΩΝ ἢ ΚΙΕ-
ΡΙΕΙΩΝ.

Κεφαλὴ Ποσειδῶνος.

(Bompois, *Ciérium*, Πίν. I, 5.)

*Ομοίως. (Αὐτόθι, I, 8).

Κεφαλὴ *Απόλλωνος.

(B. M. *Cat., Thes.*, Πίν. XXXI, 2.)

*Αρνη παίζουσα μετ' ἀστραγάλων .

Α · 55

*Ἴππος καλπάζων· ὑποκάτω ἢ *Αρνη

Α · 7

Ζεὺς κραδαίνων κεραυνόν· ἐν τῷ πε-

δίῳ ἢ *Αρνη Α · 85

Ἡ ἐπὶ πάντων τῶν νομισμάτων τούτων εἰκὼν τῆς *Αρνης δυ-
νατὸν νὰ ἐνεπνεύσθῃ ἐξ ἀγάλματός τινος τῆς νύμφης ταύτης. *Αν
ἢ ἐπὶ τοῦ πρώτου τῶν ἀνωτέρω περιγραφέντων νομισμάτων ἀπει-
κονιζομένη καθημένη θεότης εἶνε ὁ *Ασκληπιός, ὡς εἶνε πιθανὸν
ἐκ τῆς μεγάλης διαδόσεως τῆς λατρείας τοῦ *Ασκληπιοῦ ἐν Θεσσα-
λίᾳ (πρβλ. τὰ νομίσματα τῆς Τρίκκης καὶ τοῦ *Ατραγος), θὰ εἶνε
αὕτη ἢ ἀρχαιοτάτη ἴσως παράστασις τοῦ θεοῦ τούτου ἐπὶ νομίσμα-
τος. Ἴδε Bompois (*Didrachme de Ciérium*, Paris, 1876).

Κραννῶν (Πελασγιῶτις), ἡ ἔδρα τῆς ἰσχυρᾶς οἰκογενείας τῶν
Σκοπάδων, κειμένη πλησίον τῶν πηγῶν τοῦ ποταμοῦ *Ογχηστοῦ
καὶ οὕτω κληθέντος ἀπὸ τοῦ ὁμωνύμου υἱοῦ τοῦ Ποσειδῶνος. Τὰ
νομίσματα τῆς Κραννῶνος δεικνύουσιν, ὅτι ὁ Ποσειδῶν ἐλατρεύετο
ἐνταῦθα ἰδιαζόντως, οὐχὶ βεβαίως ὡς θεὸς τῆς θαλάσσης, ἀλλ' ὡς
πατὴρ τῶν πηγῶν καὶ ποταμῶν. Οἱ ὑπὸ τριαίνης συνοδευόμενοι
ἵπποι καὶ ταῦροι ἐμφαίνουσιν ἀμφότεροι τὴν λατρίαν τοῦ Ποσει-
δῶνος. Ὁ περίεργος τύπος τινῶν τῶν χαλκῶν νομισμάτων, ἦτοι ἡ
ἐπὶ τροχῶν καὶ ὑπὸ δύο κοράκων συνοδευομένη ὑδρία, ἐξηγεῖται ὑπὸ
τοῦ *Αντιγόνου τοῦ Καρυστίου (*Ιστορ. παραδοξ., 15) λέγοντος ὅτι
«ἐν Κραννῶνι τῆς Θετταλίας δύο φασὶν μόνον εἶναι κόρακες· διὸ καὶ
ἐπὶ τῶν προξενιῶν τῶν ἀναγραφόμενων τὸ παράσημον τῆς πόλεως ὑπο-
γράφονται δύο κόρακες ἐφ' ἁμαξίου χαλκοῦ, διὰ τὸ μηδέ ποτε πλείους
τούτων ὄφθαι ἢ δὲ ἁμαξα προσπαράκεται διὰ τοιαύτην αἰτίαν· ἔστιν
αὐτοῖς ἀνακειμένη χαλκῇ, ἣν ὅταν αὐχμὸς ἢ σείονες ὕδωρ αἰτοῦνται
τὸν θεόν, καὶ φασὶν γίνεσθαι» (Leake, *Num. Hell.*, 43.).

480-400 π. Χ.

Θεσσαλός γυμνός δαμάζων ταῦρον
ἐν τῷ πεδίῳ, πτηνὸν ἱπτάμενον.

KRA ἢ KRANO Ἐγκοilon τετρά-
γωνον. Ἴππος τοῦ Ποσειδῶνος
πλήττων τὸ ἔδαφος διὰ τοῦ ἐμ-
προσθίου ποδός. Σύμβολον τρίαίνα
Ρ Δραχμή.

Ἐπὶ τῶν μικροτέρων κλασμάτων, παρίστανται τμήματα τῶν
ἀνωτέρω τύπων (B. M. Cat., Thes., 16)

ΧΑΛΚΟΣ. Μετὰ τὸ 400 π. Χ.

Ἐπιγρ. KPA, KRANNO, KRANNΩΝΙΩΝ καὶ KRANNOΥΝΙΩΝ.

Κεφαλὴ Ποσειδῶνος δαφνοστεφής.

Ἴππεὺς Θεσσαλός. Α · 8

Κεφαλὴ Θεσσαλοῦ, φέρουσα καυσίαν.

Ὅμοιος. Α · 75

Ἴππεὺς Θεσσαλός.

Ταῦρος κυρίσσω. Συμβ., τρίαίνα Α · 55

Ὅμοιος.

Υδρία μετὰ δύο κοράκων ἐπὶ ἀμάξης.
Α · 65

Κεφαλὴ Διός.

Ὅμοιος. Α · 6

[Πρβλ. B. M. Cat., Thes., Πίν. II, 11—15.]

Λαμία ἢ Μαλῆς (Φθιώτις), παρὰ τὸν μυχὸν τοῦ Μαλιακοῦ
κόλπου πρωτεύουσα δὲ τοῦ λαοῦ τῶν Μαλιέων. Τὰ νομίσματα
συνήθως φέρουσι ΛΑΜΙΕΩΝ, σπανιώτερον δὲ ΜΑΛΙΕΩΝ.

Περὶ τὰ 400-344 π. Χ.

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ, κισσοστεφής.

ΛΑΜΙΕΩΝ Ἀμφορεύς.
Ρ Ἡμίδρ. καὶ ὄβολ.Ὅμοιος. (B. M. Cat., Thes., Πίν.
III. 13 καὶ VII. 5.)

ΜΑΛΙΕΩΝ Ὅμοιος. Ρ Ἡμίδρ.

Κεφαλὴ νύμφης (Λαμίας τῆς θυγα-
τρὸς τοῦ Ποσειδῶνος;) μετὰ κό-
μης ἀναδεδεμένης.

[B. M. Cat., Thes., Πίν. III. 15]

ΛΑΜΙΕΩΝ Φιλοκτῆτης τραυματίας
γυμνός, καθήμενος ἐπὶ τοῦ ἐδά-
φους, στηριζόμενος ἐπὶ τῆς μιᾶς
χειρὸς καὶ ἐγείρων τὴν ἑτέραν
πρὸς τὸν πῖλον αὐτοῦ. Ἐν τῷ πε-
δίῳ πτηνόν. Α · 6

Ὅμοιος.

(B. M. Cat., Thes., Πίν. IV. 3.)

ΛΑΜΙΕΩΝ Φιλοκτῆτης (ἢ Ἡρα-
κλῆς;) ἐπὶ τοῦ ἐνὸς γόνατος, το-
ξεύων πτηνά. Α · 6

Κεφαλή Ἀθηνᾶς.

(B. M. Cat., Thes., Πίν. VII, 6.)

ΜΑΛΙΕΩΝ Ὅμοιος ἀλλ' ὁ Φιλο-
κτήτης ἱστάμενος καὶ τόξεύων. .

Α 55

Περὶ τὰ 302-286 π. Χ.

Κεφαλή γυναικεία μετὰ διαδήματος,
φέρεισα ἐνώτια.

(Πίναξ ΙΔ', 7.)

ΛΑΜΙΕΩΝ Φιλοκτήτης ἢ Ἡρακλῆς,
καθήμενος ἐπὶ βράχου, κρατῶν δὲ
τόξον ἐν γωρυτῷ. . Ρ Δρ. 86 κ.

Ὁ καθηγητὴς Gardner (*Num. Chron.*, 1878, 266) πιστεύει ὅτι ἡ ἐπὶ τοῦ νομίσματος τούτου κεφαλή εἰκονίζει τὴν περίφημον ἑταίραν Λάμιαν ἣτις ἐγοήτευσε Δημήτριον τὸν Πολιορκητὴν. Πρὸς τιμὴν αὐτῆς αἱ Ἀθηναὶ καὶ Θῆβαι ἤγειρον ναοὺς, δυνατὸν ἐπομένως καὶ ὁ λαὸς τῆς πόλεως Λαμίας κολακεύων τὸν Δημήτριον νὰ ἔθεσε τὴν κεφαλὴν αὐτῆς ἐπὶ τῶν νομισμάτων. Ὁ Δρ. Friedländer ὅμως θεωρεῖ τὴν κεφαλὴν ὡς τὴν τοῦ Ἀπόλλωνος, μνημονεύων νόμισμα τῆς Ἀμφιπόλεως ἐφ' οὗ κεφαλὴ τοῦ Ἀπόλλωνος βεβαίως φέρει ἐνώτια (*Zeit. f. Num.*, VII. 352).

Λάρισσα (Πελασγιῶτις), ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὁχθῆς τοῦ Πηνειοῦ, ἡ σπουδαιότερα πόλις τῆς Θεσσαλίας, ἔδρα δὲ τῶν Ἀλευαδῶν, τῆς εὐγενεστάτης τῶν ἀριστοκρατικῶν οἰκογενειῶν τῆς χώρας.

Ἀλεύας ὁ μυθικὸς πρόγονος τῆς οἰκογενείας, ἦτο ἀπόγονος τοῦ Ἡρακλέους ἀπὸ Θεσσαλοῦ ἐνὸς τῶν υἱῶν αὐτοῦ.

Ἡ πλουσία σειρὰ τῶν νομισμάτων τῆς Λαρίσσης ἀρχεταὶ ἀπὸ χρονολογίας ἀρχαιοτέρας πάσης ἄλλης Θεσσαλικῆς πόλεως. Τὸ σάνδαλον τοῦ Ἰάσονος ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτάτων τῶν νομισμάτων ἀναφέρεται εἰς τὸν μῦθον τῆς ἀπωλείας τοῦ ἐνὸς τῶν σανδάλων τοῦ ἥρωος, ὅτε οὗτος διέβαινε τὸν Ἀναυρον ποταμόν. Τὰ νομίσματα τῆς ἀρίστης περιόδου εἶνε ἐξαιρετοῦ καλλονῆς. Ἡ κεφαλὴ τῆς νύμφης εἶνε προδήλως ἡ τῆς κρήνης Λαρίσσης καὶ δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν ὡραιότατην κατ' ἐνώπιον κεφαλὴν τῆς Ἀρεθούσης τῶν συγχρόνων τετραδράχμων τῶν Συρακουσῶν. Τὸ φέρον τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἀλεῦα νόμισμα μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς

γραφῆς ΕΛΛΑ[Ξ] ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως, δύναται νὰ εἶνε τῶν χρόνων τῆς καταλήψεως τῆς Λαρίσσης ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Φερραίου, ἐπὶ ἐνὸς τῶν νομισμάτων τοῦ ὁποίου ἀπαντᾷ ἡ αὐτὴ λέξις (*Zeit. f. Num.*, V. Πίν. 2,3). Τὸ ἄρχοντος ὄνομα ΣΙΜΟΣ, εἶνε ἐνὸς τῶν Ἀλευαδῶν ἀρχηγῶν, ὅστις φαίνεται ὅτι διωρίσθη τετράρχης ἐνὸς τῶν τεσσάρων τμημάτων τῆς Θεσσαλίας ὑπὸ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνα ἐν ἔτει 353 π. Χ. (*B. M. Cat., Thes.*, σ. XXV). Ὁ Φίλιππος ἐπὶ τῆς δευτέρας ἐπιδρομῆς αὐτοῦ εἰς Θεσσαλίαν, ἐν ἔτει 344 π. Χ., κατέλυσε τοὺς τετράρχας, οὓς εἶχεν ἐγκαταστήσει, ἡ δὲ Θεσσαλία ἐγένετο ἀμέσως ὑποτελὴς τῇ Μακεδονίᾳ. Ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου ὑπάρχει ἐν τῇ ἐκδόσει ἀργυρῶν νομισμάτων διακοπὴ καθ' ἅπασαν τὴν Θεσσαλίαν. Πάντα δὲ τὰ ἐν τῇ χώρᾳ κοπτόμενα νομίσματα φέρουσι νῦν τὸ ὄνομα καὶ τοὺς τύπους πρῶτον μὲν τοῦ Φιλίππου κατόπιν δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Οὐδὲν δὲ ὑπάρχει τὸ δεικνύον, ὅτι ἡ Λάρισσα ἐπανεκτήσῃ τὴν αὐτονομίαν αὐτῆς πρὶν τῆς ὑπὸ Φλαμινίου ἐν ἔτει 197 π. Χ. ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος ὅτε ἀπέβη τὸ νομισματοκοπεῖον τῶν συμμαχικῶν νομισμάτων τῆς Θεσσαλίας.

Πρὸ τοῦ 480 π. Χ.

Ἐπιγρ., ΛΑΡΙΣΑΙΟΝ, ΛΑΡΙΣΑΕΟΝ, κτλ.

Ἴππος δάκνων τὴν ἐμπροσθίαν αὐτοῦ
κνήμην. *Cat., Thes.* Πίν. IV. 14)

Κεφαλὴ νύμφης, ἢ κεφαλὴ ταύρου, ἢ
κεφαλὴ Ἰάσονος (;) μετὰ πετάσου.

Σάνδαλον τοῦ Ἰάσονος ἐν ἐγκοίλῳ
τετραγώνῳ ρ Δραχ.

Σάνδαλον ἢ κεφαλὴ ἵππου ἐν ἐγκοίλῳ
τετραγώνῳ . . . ρ Ὄβολ.
[*B. M. Cat., Thes.*, Πίν. IV. 7].

Περὶ τὰ 480-430 π. Χ.

Ἐπιγρ., ΛΑΡΙ, ΛΑΡΙΣΑ, ΛΑΡΙΞΑΙ, ΛΑΡΙΞΑΙΟΝ, κτλ. Δραχμαί,
ἡμιδραχμία, τριημιώβολα ἢ τέταρτα δραχμῆς, καὶ ὀβολοί.

Ἐφηβος Θεσσαλὸς δαμάζων ταῦρον,
ἢ προτομή ταύρου.

Ἴππος ἐλεύθερος, ἢ προτομή ἵππου
ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ.
(Πίναξ ΙΔ'. 8).

Ἴππεὺς ἢ ἵππος.

(B. M. Cat., Thes., Πίν. IV, 10, 11.)

Ἡ νύμφη Λάρισσα καθημένη ἐπὶ θώκου ἢ κρατοῦσα ἐπὶ τῶν γονάτων αὐτῆς ὑδρίαν ἢ ἐπλήρωσεν ἐν τῇ πηγῇ, ἢ καθημένη ἐφ' ὑδρίας καὶ παίζουσα μετὰ σφαίρας, κλπ., ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ.

Περὶ τὰ 430-400 π. X.

Ἐπιγρ., ΛΑΡΙΞΑΙΑ, ΛΑΡΙΞΑ, κτλ. Δραχμαί, τριημιώβολοι καὶ ὀβολοί.

Ἐφηβος Θεσσαλὸς ταῦρον δαμάζων.

(B. M. Cat., Thes., Πίν. IV, 12, 13 Πίν. V, 1, 2, 4.)

Τετράγωνον ἐγκοίλον. Ἴππος τοῦ Ποσειδῶνος ἐλεύθερος. ρ Δρ.

Ἴππεύς. (Αὐτόθι, Πίν. V, 5.)

Τετράγωνον ἐγκοίλον. Νύμφη Λάρισσα ἐπὶ θώκου, κρατοῦσα κάτοπτρον πρὸ τοῦ προσώπου αὐτῆς. ρ Τριημιώβ.

Ἴππος. (Αὐτόθι, Πίν. IV, 15· V, 6-8.)

Τετράγωνον ἐγκοίλον. Νύμφη εἰς διαφόρους στάσεις, παίζουσα σφαῖραν, δένουσα τὸ σάνδαλον αὐτῆς, κλπ. ρ Ὀβολ.

Ὅμοίως. (Αὐτόθι, Πίν. V, 9.)

Τετράγωνον ἐγκοίλον. Ἀσκληπιὸς τρέφων ὄφιν. ρ Ὀβολ.

Ὅπλῃ ἵππου ἐπὶ ἀσπίδος.

Τετράγ. ἐγκοίλον. Λάρισσα τρέχουσα καὶ παίζουσα σφαῖραν. ρ Ὀβολ.

Περὶ τὰ 400-344 π. X.

Ἐπιγρ., ΛΑΡΙΞΑΙΑ, ΛΑΡΙΞΑΙΩΝ, κτλ. Δίδραχμα, δραχμαί, ἡμιδραχμα καὶ τριημιώβολοι.

Κεφαλὴ τῆς κρηναίας νύμφης Λαρίσσης, τὸ πρῶτον μὲν ἐν κατατομῇ, κατόπιν δ' ἀντωπὸς μετὰ βοστρύχων κυματιζόντων.

(Πίναξ ΙΔ'. 9.)

Ἴππος καλπάζων, τριποδίζων, βοσκόμενος ἢ ὑπ' ἀνδρὸς συγκρατούμενος, ἢ φορβὰς βαδίζουσα παρὰ τὸν πῶλον αὐτῆς. Ἐνίοτε μετὰ τοῦ ὀνόματος ΣΙΜΟΣ τοῦ τετράρχου τῆς Λαρίσσης κατὰ τὰ 352-344 π. X.

ΑΛΕΥΑ Κεφαλὴ τοῦ Ἀλεύα μετὰ πλουσίως κεκοσμημένου κωνικοῦ κράνους.

Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ. Ἐν τῷ πεδίῳ ΕΛΛΑ ρ Δρ.
(B. M. Cat., Thes., Πίν. V, 12.)

Ταῦρος τρέχων. | Ἴππεὺς Θεσσαλὸς τρέχων. . . **Α** Δρ.
(B. M. Cat., Thes., Πίν. V, 13.)

ΧΑΛΚΟΣ 400-344 π. X.

Ἐπιγρ., ΛΑΡΙΞΑ ἢ ΛΑΡΙΞΑΙΩΝ.

Κεφαλὴ Λαρίσσης ἐν κατατομῇ.	Κεφαλὴ Ἀσκληπιοῦ καὶ ὄφιος Α ·6
Ὅμοίως.	Ἴππος βοσκόμενος . . . Α ·65 (B. M. Cat., Thes., Πίν. VI, 13.)
Κεφαλὴ Λαρίσσης κατ' ἐνώπιον.	Ὅμοίως ἢ ἱππεύς. . . Α ·75
Ὅμ. [B. M. Cat., Thes., VI, 11,12].	Ἴππος τριποδίζων . . . Α ·85

Περὶ τὰ 300-200 π. X., ἢ βραδύτερον.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής.	ΛΑΡΙΞΑΙΩΝ Ἀρτεμις ἀγροτέρα. Α ·85
-------------------------------	---

Μετὰ τὸ 146 π. X. ἢ αὐτοκρατορικοὶ χρόνοι.

ΘΕΣΣΑΛΩΝ Ἡρακλῆς γυμνός, καθήμενος ἐπὶ βράχου.	ΛΑΡΙΞΑ Λάρισσα ἱσταμένη ἐνδευμένη, ἐγείρουσα τὴν μίαν τῶν χειρῶν πρὸς τὸ μέτωπον αὐτῆς. Α ·6
--	---

Λάρισσα Κρεμαστή (Φθιώτις). Ἐκείτο ἐπὶ τῆς κατωφερείας ἀποτόμου λόφου (ἐξ οὗ καὶ τὸ ἐπίθετον κρεμαστή) περὶ τὰ εἴκοσι μίλια πρὸς δυσμὰς τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου. Ἐπιστεύετο δέ, ὅτι ἀπετέλει πάλαι ποτὲ μέρος τῶν κτήσεων τοῦ Ἀχιλλέως, οὗτινος ἡ κεφαλὴ ἀπαντᾷ ἐπὶ τινων τῶν νομισμάτων αὐτῆς. Ὅτε Δημήτριος ὁ Πολιορκητὴς ἐν ἔτει 302 π. X. ἐπέδραμε τὴν Θεσσαλίαν, κατέλαβε τὰς Φεράς καὶ Λάρισσαν τὴν Κρεμαστήν καὶ ἐκήρυξεν αὐτὰς ἐλευθέραις. Εἰς τὴν περίοδον δὲ ταύτην ἀνήκουσιν τὰ ἀρχαιότατα τῶν νομισμάτων αὐτῆς.

Περὶ τὰ 302-286 π. X.

Κεφαλὴ Ἀχιλλέως. (B. M. Cat., Thes., Πίν. VII, 1.)	ΛΑΡΙ Θέτις ἐπὶ ἱπποκῆμης, φέρουσα τὴν ἀσπίδα τοῦ Ἀχιλλέως, ἐφ' ἧς γέγραπται ΑΧ, τὸ μονογράφημα τῶν Ἀχαιῶν τῆς Φθιώτιδος. Α ·75
Κεφαλὴ νύμφης.	ΛΑΡΙ Περσεὺς κρατῶν ἄρπην καὶ κεφαλὴν Γοργόνος. . . Α ·7
Ὅμοίως. (B. M. Cat., Thes., Πίν. VI, 15.)	ΛΑΡΙ Ἄρπη ἐν στεφάνῳ. . . Α ·55

Περὶ τὰ 197-146 π. Χ.

Κεφαλὴ Διός.

ΛΑΡΙΞΑΙΩΝ Ἀθηνᾶ ἐν στάσει μα-
χομένης ἐν τῷ πεδίῳ τὸ μονο-
γράφ. ΑΧ Α·8

Μάγνητες. Ὁ λαὸς οὗτος μετὰ τὴν ἐν ἔτει 197 π. Χ. ἀπε-
λευθέρωσιν τῆς Θεσσαλίας, ἔκοψε συμμαχικὰ νομίσματα διὰ τὸ
ὅλον τῆς Μαγνησιακῆς χερσονήσου ἐν Δημητριάδι, ἔνθα συνεκρο-
τοῦντο τὰ συνέδρια αὐτοῦ, καὶ ὅπου διέτριβον οἱ Μαγνησιάρχαι (Λι-
βίου XXV, 31). Ἡ κεφαλὴ τοῦ Διὸς εἶνε ὀφθαλμοφανῶς σύγχρονος
ἐκείνης τῆς ἐπὶ τῶν συμμαχικῶν νομισμάτων τῶν Θεσσαλῶν.

197-146 π. Χ.

Κεφαλὴ Διὸς φέρουσα στέφανον δρυός.
(B. M. Cat., Thes., Πίν. VII. 2, 3.)

ΜΑΓΝΗΤΩΝ Ἀρτεμις μετὰ τόξου,
καθημένη ἐπὶ πρῶρας
Ρ Ἀττικ. δραχ.

Προτομὴ Ἀρτέμιδος.

ΜΑΓΝΗΤΩΝ Πρῶρα. Ρ Ἡμίδρ

ΧΑΛΚΟΣ.

Κεφαλὴ Διός.

(B. M. Cat., Thes., Πίν. VII. 4.)

ΜΑΓΝΗΤΩΝ Κένταυρος κρατῶν
κλάδον . . Α·9-8

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.

» Πρῶρα . . Α·6

Κεφαλὴ Ποσειδῶνος.

» Ὁμοίως . . Α·8

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

» Ἀρτεμις μετὰ λαμ-
πάδος . . Α·6

Κεφαλὴ Ἀσκληπιοῦ.

» Ἀσκληπιὸς καθήμε-
νος μετὰ βᾶκτρον περὶ τὸ ὀποῖον
ὄφεις. Παρὰ πόδας αὐτοῦ κύων .
Α·9

Ῥωμαῖκοι χρόνοι.

ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΑΡΓΩ Τὸ πλοῖον
ἢ Ἀργώ.

Κένταυρος λύραν ἀνακρούων. Α·9

Ἐπειδὴ ἡ Ἰωλκὸς ἦτο μία τῶν ἐν ταῖς κτήσεσι τῆς Δημητριά-
δος περιλαμβανομένων πόλεων, ὁ τύπος τῆς Ἀργοῦς ἀρμόζει ἐν-
ταῦθα.

Ὁ κένταυρος εἶνε ὁ Χείρων, ὅστις διέτριβεν ἐπὶ τοῦ πλησίον

ὄρους Πηλίου καὶ πρὸς τὸν ὁποῖον ἔθυσον οἱ Μάγνητες μέχρις ὀψίμου ἐποχῆς (Πλουτάρ., Συμπόσ., III 1).

Μεθύδριον (Θεσσαλιῶτις), παρὰ τὴν Σκοτοῦσσαν (Imhoof, *Zeit. f. Num.* I. 93).

Περὶ τὰ 480-400 π. Χ.

Προτομή ἵππου ἀναπηδῶντος.

Τετράγωνον ἔγκοilon. ΜΕΘΥ Κόκος σίτου μετὰ τοῦ ἐλύτρου (χίτωνος) αὐτοῦ ρ Δραχ.

Μελίβοια (Μαγνησία), ἐπὶ τῆς παραλίας ὀλίγα μίλια πρὸς βορρᾶν τοῦ ὄρους Πηλίου, μνημονευομένη παρ' Ὀμήρῳ ὡς ἀνήκουσα εἰς τὸν Φιλοκτήτην (*Ιλιάδ.* B. 717).

Περὶ τὰ 400-344 π. Χ.

Κεφαλὴ νύμφης ἀντωπὸς ἢ ἐν κατατομῇ.
(B. M. *Cat., Thes.*, Πίν. XXXI, 4.)

ΜΕΛΙ ἢ ΜΕΛΙΒΟΕ Μία ἢ δύο σταφυλαί Α 7

Μελιταία (Φθιώτις), παρὰ τὸν ποταμὸν Ἐνιπέα.

Περὶ τὰ 350 π. Χ.

Κεφαλὴ Διονύσου (;) νεαροῦ.
Κεφαλὴ Διός.

ΜΕ Κεφαλὴ λέοντος . . . ρ Ὄβολ.
ΜΕΛΙ ἢ ΜΕΛΙΤΑΙΕΩΝ Μέλισσα.
ρ Διώβολ. καὶ Α 7

Ἡ μέλισσα (μέλιτα) σχετίζεται πρὸς τὸ ὄνομα τῆς πόλεως (ἴδε Prokesch, *Ined.* 1854, Πίν. I. 30-35).

Μητρόπολις (Ἰστιαιώτις), ἐν τῇ πεδιάδι τῇ παρὰ τοὺς πρόποδας μιᾶς τῶν ἀνατολικῶν προεξοχῶν τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Πίνδου, παρὰ τὰ σύνορα τῆς Ἰστιαιώτιδος καὶ Θεσσαλιώτιδος. Ἡ Ἀφροδίτη ἐλατρεύετο ἐνταῦθα ὑπὸ τὸ ὄνομα Καστνία· ἐθύετο δ' αὐτῇ ὕς (Στράβ. IX, 437).

400-344 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης κατ' ἐνώπιον.
ἀρ. πτηνὸν (;), δεξ. δὲ νύμφη στεφανοῦσα αὐτήν.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ Διονύσος ἱστάμενος ρ Διώβολ.

Κεφαλή Ἀφροδίτης κατ' ἐνώπιον ἀρ. πτηνόν (;) δεξ. δὲ νύμφη στε- φανοῦσα αὐτήν.	ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ Ἀπόλλων Κι- θαρωδός ρ Τριημιώβολ. (B. M. Cat., Thes., Πίν. VII, 8.)
Κεφαλή πωγωνοφόρος κατ' ἐνώπιον. (B. M. Cat., Thes., Πίν. VII, 7.)	ΜΗΤΡΟ Ἀφροδίτη Καστνία καθη- μένη ἐπὶ βράχου ὑπὸ δένδρον, κρα- τοῦσα δὲ θύρσον ρ Ὀβολ.

Περὶ τὰ 300-200 π.Χ.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.	ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ Προτομή ταύ- ρου Α 75
Ὅμοιως. (B. M. Cat., Thes., Πίν. XXXI, 6.)	» Ἀφροδίτη Κα- στνία ἱσταμένη, κρατοῦσα περι- στεράν, ἔχουσα δὲ παρ' αὐτῇ τὸν Ἔρωτα Α 75

Μόψιον (Πελασγιῶτις), μεταξὺ Λαρίσσης καὶ Τεμπῶν. Ἡ πόλις ὠνομάσθη ἀπὸ τοῦ Λαπίθου Μόψου, τοῦ ὁπαδοῦ τῶν Ἀργοναυτῶν.

Περὶ τὰ 400-344 π. Χ.

Πωγωνοφόρος κεφαλή ἥρωος (Μό- ψου;) κατ' ἐνώπιον. (Monatsber. d. B. Akad. d. Wiss., 1878, Πίν. I, 6.)	ΜΟΥΨΕΙΩΝ Ὁ Λαπίθης Μόψος μα- χώμενος πρὸς κένταυρον Α 8
---	--

Οἰταῖοι. Λέγεται ὅτι ὑπῆρχε πόλις Οἰτη παρὰ τὸ ὁμώνυμον ὄρος, ἔνθα ἀπέθανεν ὁ Ἡρακλῆς. Τὰ νομίσματα τῶν Οἰταίων ὁμοιά-
ζουσι πρὸς τὰ τῆς ἐν Τραχίνι Ἡρακλείας.

400-344 π. Χ.

Κεφαλή λέοντος μετὰ δόρατος ἐν τῷ στόματι. (B. M. Cat., Thes., Πίν. VII, 9)	ΟΙΤΑΩΝ (ἐπ' ἀριστερ.) Ἡρακλῆς ἱστάμενος καὶ κρατῶν ῥόπαλον . ρ Ἡμίδρ.
Ὅμοιως. (Αὐτόθι, Πίν. VII, 10.)	ΟΙΤΑ Τύξον καὶ φαρέτρα . ρ Ὀβ.
Ὅμοιως. (Αὐτόθι, Πίν. VII, 11.)	ΟΙΤΑΩΝ Δόρυ καὶ μάχαιρα . Α 6

196-146 π. Χ.

Ἐπὶ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Θεσσαλίας ἡ νομισματοκοπία ἐπανήρχησε μετὰ τῶν ἀρχαίων τύπων, ἀλλὰ τεχνοτροπίας ὑποδε-
εστέρας (B. M. Cat., Thes., Πίν. VII. 12, 13).

Εἶνε γνωστὰ ἐπίσης χαλκᾶ νομίσματα τῶν τύπων τῶν Αἰτωλικῶν συμμαχικῶν νομισμάτων, ἥτοι τῆς ἐπιδορατίδος καὶ τῆς σιαγόνος τοῦ καλυδωνίου κάπρου. [B. M. Cat., Thes., Πίν. VII. 14].

Ὁμόλιον (Μαγνησία), ἐν τῇ ὑπωρείᾳ τοῦ ὄρους Ὁμολίου πλησίον τῆς κοιλάδος τῶν Τεμπῶν.

Περὶ τὰ 300-200 π. Χ.

Κεφαλὴ τοῦ ἥρωος Φιλοκτήτου (;) | ΟΜΟΛΙΕΩΝ Ὁφίς συνεσπειρωμέ-
μετὰ πύλου κωνικοῦ. | νος Α·8-7

Ὁ ὄφης δυνατὸν ἐνταῦθα νὰ ἀναφέρηται εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἢ νὰ συνδέηται πρὸς τὸν μῦθον τοῦ Φιλοκτήτου.

Ὁρθη (Περραιβία), (Πλινίου, IV. 9, 16).

ΧΑΛΚΟΣ. 200-300 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς. | ΟΡΘΗΙΕΩΝ Προτομὴ ἵππου ἀνα-
(Rev. Num., 1843, Πίν. X, 4.) | πηδῶντος ἐκ βράχου . . . Α·7

Πειρασία (Θεσσαλιῶτις), ἢ ἄλλως Ἀστέριον καλουμένη, παρὰ τὴν συμβολὴν τοῦ Ἀπιδανοῦ καὶ τοῦ Ἐνιπέως.

Περὶ τὰ 400-344 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς κατ' ἐνώπιον. | ΠΕΙΡΑΣΙΕ[ΩΝ] Ἴππεὺς
(Annali dell' Inst. 1866, Mo- | Ρ Τριημιῶβ.
num. Πίν. XXXII, 5.)

Πέλινα (Ἰστιαιῶτις), πρὸς ἀνατολὰς τῆς Τρίκκης, πλησίον δὲ τῆς βορείας ὄχθης τοῦ Πηνειοῦ.

Περὶ τὰ 400-344 π. Χ.

Ἴππεὺς καλπάζων ἢ ἀκοντίζων ἐχθρὸν | ΠΕΛΙΝΝΑΙ, ΠΕΛΙΝΝΑ, κτλ. Μα-
ἀνατετραμμένον. | χητῆς μετὰ δόρατος καὶ ἀσπίδος,
(B. M. Cat., Thes., Πίν. VIII, 1-4.) | μαχόμενος. Ρ Δρ., ἡμίδρ. καὶ μι-
κρότερα κλάσματα ἐπίσης Α.

Περὶ τὰ 300-200 π. Χ.

Κεφαλὴ γυναικεῖα μετὰ πέπλου. | ΠΕΛΙΝΝΑΙΩΝ Ἴππεὺς ἐνοπλος Α·8
(B. M. Cat., Thes., Πίν. VIII, 5, 6.)

Περραιβοί. Ὁ λαὸς οὗτος κατήγετο ἐκ τῶν πρώτων κατό-
χων τῆς Θεσσαλίας, κατὰ δὲ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους κατῴκει τὴν
μεταξὺ τοῦ Ὀλύμπου ὄρους καὶ Πηνειοῦ ποταμοῦ χώραν. Πρω-
τεύουσα αὐτῶν ἦτο πιθανῶς ἢ παρὰ τὰ Τέμπη ὁμηρικὴ Ὀλοοσσών.

Περὶ τὰ 480-400 π. Χ.

Ἐπιγο., ΠΕ ἢ ΠΕΡΑ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως. Ἄργυρος. Δραχμαί,
ἡμίδρ. τριημιώβολ., καὶ ὀβολοί.

Θεσσαλὸς δαμάζων ταῦρον ἢ προ-
τομὴν ταύρου.

Ἴππεύς.

Ἴππος καλπάζων.

Προτομὴ ἵππου.

(B.M. Cat., Thes., VIII, Πιν. 7-11.)

Ἴππος καλπάζων ἢ προτομὴ ἵππου
ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ

Α Δρ. καὶ ἡμίδρ.

Ἀθηνᾶ (;) ἢ Θέτις καθημένη, κρα-
τοῦσα δὲ περικεφαλαίαν ἐν τετρα-
γώνῳ ἐγκοίλῳ Α Ὀβολ.

Ἀθηνᾶ μετὰ δόρατος καὶ ἀσπίδος
τρέχουσα ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ

Α Ὀβολ.

Κεφαλὴ ἵππου ἐν τετραγώνῳ ἐγ-
κοίλῳ Α Ὀβολ.

196-146 π. Χ.

Κεφαλὴ Διός.

Ὅμοιος.

Κεφαλὴ Ἡρας μετὰ πέπλου, ἀντωπός.

ΠΕΡΡΑΙΒΩΝ Ἡρα καθημένη. . .
Α 57 κ.

» Ὅμοιος. . Α 8

» Ζεὺς κραδαίνων κε-
ραυνόν. . Α 8

Πεύματα (Φθιωτὶς). Ἴδε U. Köhler, *Zeit. f. Num.*, 1884,
σ. 110. Χαλκᾶ νομίσματα, πιθανῶς σύγχρονα τῶν συμμαχικῶν
νομισμάτων τῶν Φθιωτῶν Ἀχαιῶν.

Περὶ τὰ 302-286 π. Χ.

Κεφαλὴ νύμφης στεφάνῳ δρυὸς κε-
κοσμημένη.

(*Zeit. f. Num.*, 1884 σ 111.)

ΠΕΥΜΑΤΙΩΝ περὶ τὸ μέγα μονο-
γράφημα ΑΧ τῶν Ἀχαιῶν. Ἐν
τῷ πεδίῳ, πῖλος φρύγιος. Α 5

Πρώερνα (Θεσσαλιῶτις).

Περὶ τὰ 300-200 (;) π. Χ.

Κεφαλή γυναικεία κατ' ἐνώπιον.
(Συλλ. Imhoof-Blumer).ΠΡΩΕΡΝΙΩΝ Δήμητρα ἱσταμένη,
κρατοῦσα στάχους(;) καὶ λαμπά-
δα(;) Α ·8**Σκοτοῦσσα** (Πελασγιῶτις), μεταξὺ Φερῶν καὶ Φαρσάλων.
Τὰ νομίσματα τῆς πόλεως ταύτης ἀνήκουσιν εἰς τρεῖς περιόδους.

Περὶ τὰ 480-400 π. Χ.

Προτομή ἵππου.

(B. M. Cat., Thes., Πίν. XII. 1.)

ΣΚΟ Κόκκος σίτου μετὰ τοῦ ἐλύτρου.
Ρ Δρ. καὶ ἡμίδρ.

Περὶ τὰ 400-367 π. Χ.

Κεφαλή Ἡρακλέους πωγωνοφόρος.

(B. M. Cat. Thes. Πίν. XI. 2.)

ΣΚΟ Προτομή ἵππου βοσκομένου. .
Ρ Ἡμίδρ.

Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ.

» Ὅμοιος. Α ·55

Ἐν ἔτει 367 π. Χ. ἡ Σκοτοῦσσα κατελήφθη διὰ προδοσίας ὑπὸ
Ἀλεξάνδρου τοῦ Φεραίου, ἔπαυσε δ' ἐπὶ τινὰ χρόνον κόπτουσα νο-
μίσματα.

300-200 π. Χ. ἡ βραδύτερον.

Κεφαλή γυναικεία κατ' ἐνώπιον.

ΣΚΟΥ[ΤΑΣΞΑΙΩΝ] Ποσειδῶν μετὰ
τριάνης καὶ δελφίνος καθήμενος
ἐπὶ βράχου Ρ Ἡμίδρ.

Κεφαλή Ἡρακλέους πωγωνοφόρου.

ΣΚΟΤΟΥ[Ξ]ΞΑΙΩΝ Ῥόπαλον . .
Α ·85

(B. M. Cat., Thes., Πίν. XXXI. 8.)

Κεφαλή Ἀρεως (;) μετὰ κράνους
ἀκριβῶς ἐφαρμοζομένου.ΣΚΟΤΟΥΞΞΑΙΩΝ Ἴππος ἀνορ-
θούμενος Α ·75

(B. M. Cat., Thes., Πίν. XXXI. 9.)

Τρίκκα (Ἰστιαιῶτις). Αὕτη ἐκλήθη οὕτω ἀπὸ τῆς κρηναίας
νύμφης Τρίκκης, θυγατρὸς τοῦ Πηνειοῦ, ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ ὁποίου
ἔκειτο ἡ πόλις. Μνημονεύεται δὲ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ὡς ὑποκειμένη εἰς
τὸν Ποδαλείριον καὶ Μαχάονα, υἱοὺς τοῦ Ἀσκληπιοῦ, τοὺς ὁδηγή-
σαντας τοὺς Τρικκαίους κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον. Ἐν Τρίκκῃ
ὑπῆρχεν ὁ ἀρχαιότατος καὶ διασημότατος τῶν ἐν Ἑλλάδι ναῶν

τοῦ Ἀσκληπιοῦ, πρὸς ὃν συνέρρεον πανταχόθεν οἱ ἀσθενεῖς (Στράβ. VIII. 374 καὶ IX. 437).

480-400 π. X.

Θεσσαλὸς δαμάζων ταῦρον, ἢ προτομή ταύρου.

(B. M. Cat., Thes., Πίν. XI. 7, 12.)

Ἴππεύς.

Ἴππος.

(B. M. Cat., Thes., Πίν. XI. 8, 10, 11.)

Ἴππος (Αὐτόθι, Πίν. XI. 9.)

ΤΡΙΚΚΑ, ΤΡΙΚΚΑΙΟΝ, βραδύτερον δὲ ΤΡΙΚΚΑΙΩΝ. Ἐγκοιλὸν τετράγωνον ἐν ᾧ προτομή ἵππου.
Α' Ἡμίδρ.

ΤΡΙΚΚΑ Ἡ νύμφη Τρίκκη καθήμενη, κρατοῦσα φιάλην καὶ κάτοπτρον Α' Τριημιώβ.

ΤΡΙΚΚΑΙΟΝ Νύμφη σφαῖραν παίζουσα, ἢ ἐπὶ κίονος ἐρειδομένη καὶ ἐκτείνουσα τὰς χεῖρας πρὸς κύκνον, ἢ ἀνοίγουσα κιβώτιον, ἢ θύουσα παρὰ βωμόν . Α' Ὁβολ.

ΤΡΙΚΚΑΙΟΝ Ἀθηνᾶ τρέχουσα . . .
Α' Ὁβολ.

400-344 π. X.

Κεφαλὴ τῆς νύμφης Τρίκκης.

Ὅμοιως.

(B. M. Cat., Thes., Πίν. XI. 13.)

Ὑπάτη (Αἰνιᾶνες), ἡ πρωτεύουσα τῶν Αἰνιάνων.

Περὶ τὰ 400-344 π. X.

Κεφαλὴ Διὸς· δπισθεν, κεραυνός.

(B. M. Cat., Thes., Πίν. III. 11^a.)

ΤΡΙΚΚΑ Μαχητῆς, ὁ Ποδαλείριος ἡ Μαχάων, προχωρῶν . . . Α' 65

ΤΡΙΚΚΑΙΩΝ Ἀσκληπιδὸς καθήμενος, τρέφων ὄφιν διὰ πτηνοῦ . Α' 8

Φάκιον (Πελασιγῶτις), παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Πηνειοῦ, μεταξὺ

Ἀτραγὸς καὶ Φαρκαδόνας.

Περὶ τὰ 300-200 π. X.

Κεφαλὴ νύμφης στάχυσιν ἐστεμμένη.

(B. M. Cat., Thes., Πίν. XXXI. 7.)

ΦΑΚΙΑΞΤΩΝ Ἴππεύς . . . Α' 8

Φάλαννα (Περραιβία), ὀλίγα μίλια ΒΔ τῆς Λαρίσσης, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Πηνειοῦ.

Περὶ τὰ 400-344 π. Χ.

Κεφαλή νεανική ἀνδρὸς μετὰ κόμης βραχείας. (B. M. C. <i>Thes.</i> , Πίν. VIII, 12-14.)	ΦΑΛΑΝΝΑΙΩΝ Ἴππος κεχαλινω- μένος. Ρ Δρ., ἡμίδρ. καὶ τριημιώβ.
--	--

Περὶ τὰ 300-200 π. Χ.

Κεφαλή ἄρρην νεανική. (B. M. C. <i>Thes.</i> Πίν. VIII, 15, 16.)	ΦΑΛΑΝΝΑΙΩΝ Κεφαλή νύμφης ἐ- χουσα τὴν κόμην ἐν δικτύῳ. Α ·8
Κεφαλή κρανοφόρος. ... ΟΡΙΞ Κεφαλή Διδος (;) πρὸς δ. (Leake <i>Num. Hell.</i> , σ. 88.)	ΦΑΛΑΝΝΑΙΩΝ Ἴππος . . Α ·5 ΦΑΛΑΝ Νύμφη καθημένη, ἐκτεί- νουσα τὴν ἀριστερὰν πρὸς πελαρ- γόν. Α 55
Κεφαλή γυναικεία κατ' ἐνώπιον. (Hunter, Πίν. XLIII, 6.)	ΦΑΛΑΝ Λύκος τρέχων . . Α ·75

Φαλώρια (Ἰστιάϊωτις), ἐν τῷ δυτικῷ μέρει τῆς Θεσσαλίας.
Τὸ μόνον γνωστὸν νόμισμα αὐτῆς εἶνε τὸ ἐξῆς: —

Περὶ τὰ 302-286 π. Χ.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής. (Βρετταν. Μουσείου.)	ΦΑΛΩΡΙΑΣΤΩΝ Ἀπόλλων γυμνὸς καθήμενος ἐπὶ βράχου κρατῶν ἐν τῇ δ. βέλος καὶ ἐν τῇ ἀρ. μέγαν κλάδον δάφνης Α ·85
---	--

Φαρκαδῶν (Ἰστιάϊωτις), ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Πη-
νειοῦ, μετὰξὺ Περίννης καὶ Ἀτραγος. Πάντα τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα
τῆς πόλεως ταύτης ἀνέχουσιν εἰς τὴν πέμπτην ἑκατονταετηρίδα.

Περὶ τὰ 480-400 π. Χ.

Νέος συκρατῶν προτομήν ταύρου. (B. M. <i>Cat., Thes.</i> , Πίν. IX, 1.)	ΦΑΡΚΑΔΟ Προτομή ἵππου ἐν τε- τραγώνῳ ἐγκοίλῳ . . Ρ Ἡμίδρ.
Ἴππος ἐλεύθερος βαδίζων. (Πίν. IX, 2.)	ΦΑΡΚΑΔΟΝΙΟΝ Ἀθηνᾶ ἱσταμένη Ρ Ὀβολ.
Κεφαλή ταύρου.	ΦΑΡ Κεφαλή ἵππου. Σύμβολον, τρίαῖνα Ρ Ὀβολ.
Ὅμοίως.	ΦΑ Κριός Ρ Ἡμιώβ.

Περὶ τὰ 400-344 π. Χ.

Ἴππος βοσκόμενος.

(B. M. Cat., Thes., Πίν. IX, 5.)

ΦΑΡΚΑΔΟΝΙΩΝ Μηνίσκος καὶ ἀ-
στήρ Α·65

Φάρσαλος (Θεσσαλιῶτις), ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὁχθῆς τοῦ Ἐνι-
πέως, περὶ τὰ εἴκοσι μίλια πρὸς νότον τῆς Λαρίσσης, ἐκ τῶν σπου-
δαιοτάτων δὲ πόλεων τῆς Θεσσαλίας καὶ διάσημος ὡς ὁ τόπος τῆς
μεγάλης νίκης τοῦ Καίσαρος κατὰ τοῦ Πομπηίου. Ἡ Φάρσαλος
ἤρξατο νομισματοκοποῦσα πρὸ τῶν Περσικῶν πολέμων, ἐξηκολού-
θησε δὲ τοῦτο, ἴσως ἄνευ διακοπῆς, μέχρι τῶν χρόνων Φιλίππου
τοῦ Μακεδόνα.

480-344 π. Χ.

Ἡ ἐπιγραφὴ συνήθως γέγραπται ΦΑΡ ἢ ΦΑΡΞ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς φέρουσα ἀκριβῶς
ἐφαρμοζομένην λοφοφόρον περικε-
φαλαίαν. (Πίναξ ΙΔ'. 10.)Κεφαλὴ ἵππου ἢ ἵππεὺς ὄπλον κρα-
δαίνων.
Α Δρ., ἡμίδρ. κλπ., καὶ Α·7

Διαρκούσης τῆς περιόδου τῆς ἀρίστης τέχνης, τὰ ἀργυρᾶ νο-
μίσματα φέρουσι συνήθως συντετμημένα ὀνόματα ἀρχόντων,
ΤΗ, ΙΡ, ΤΕΛΕΦΑΝΤΟ, κτλ.

Περὶ τὰ 300-200 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς κατ' ἐνώπιον.

(B. M. Cat., Thes., σ. 45.)

ΦΑΡΞΑΛΙΩΝ Ἴππεὺς πλήττων δό-
ρατι ἐχθρόν Α·85

Πρὸς δὲ καὶ ἄλλαι διαφοραί.

Φεραὶ (Πελασιῶτις). Αἱ Φεραὶ ἦσαν μετὰ τὴν Λάρισσαν ἡ
σπουδαιοτάτη πόλις τῆς Θεσσαλίας καὶ μία τῶν ἀρχαιοτάτων.
Ἐκεῖτο δὲ ὀλίγον τι πρὸς δυσμὰς τοῦ ὄρους Πηλίου. Ἐκ βραχώ-
δους ὑψώματος τοῦ δυτικοῦ μέρους τῆς πόλεως ἔρρεεν ἡ περίφη-
μος κρήνη Ὑπέρεια, ἣτις παρίσταται ἐπὶ τῶν νομισμάτων ὡς ρεῦμα
ὑδατος καταρρέον ἐκ λεοντοκεφαλῆς, ἴσως δ' ὡσαύτως ὑπὸ τὴν μορ-
φὴν τοῦ Ποσειδωνίου ἵππου τοῦ ἀναπηδῶντος ἐκ βράχου ἢ τρέχοντος
μετ' ἀνιμμένων χαλινῶν. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ τοιοῦτος τύπος τοῦ ἵππου
εἶνε συνήθης καθ' ἅπασαν τὴν Θεσσαλίαν, ὀρθότερον εἶνε νὰ θεω-

ρήση τις αὐτὸν καὶ ἐν Φερραῖς ὡς ἀναφερόμενον ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ποσειδῶνος, ὅστις τύπτων τὸν βράχον διὰ τῆς τριαίνης ἔπλασε τὸν πρῶτον ἵππον.

Primus ab aequora percussis cuspidе saxis
Thessalicus sonipes, bellis feralibus omen
Exsiluit. (Lucan, *Phars.*, VI. 397).

Αἱ Φεραὶ ἤρξαντο κόπτουσαι νομίσματα ἀπὸ τῶν Περσικῶν ἤδη πολέμων ἂν μὴ ἐνωρίτερον. Μεταξὺ δὲ τῶν σπουδαιότερων τύπων εἶνε οἱ ἐξῆς: —

Περὶ τὰ 480-400 π. Χ.

Θεσσαλὸς δαμάζων ἵππον, ἢ προτομὴν ἵππου.
(B. M. *Cat., Thes.*, Πίν. X, 1, 2.)

Προτομὴ ἵππου, ἐνίοτε ἐξερχομένη βράχου.

ΦΕΡΑΙ Ἴππος μετὰ ἀνειμένων χαλινῶν, ὑπεράνω δ' αὐτοῦ λεοντοκεφαλὴ ἐξ ἧς καταρρέει ὕδωρ ἐπὶ τῶν νώτων τοῦ ἵππου. Τὸ ὄλον ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ. Ρ Δρ.

ΦΕ Κόκκος σίτου μετὰ τοῦ ἐλύτρου ἐν τετραγ. ἐγκοίλῳ. (B. M. *Cat. Thes.*, Πίν. X, 4-7.) Ρ Δρ. καὶ ἡμίδρ.

Τὰ ἡμίδραχμα φέρουσι συνήθως ΤΑ καὶ ΘΑ παρὰ τὸ ΦΕ. Ταῦτα δ' εἶνε ἴσως τὰ ἀρχικὰ ὀνόματα τυράννων ἢ ἀρχόντων.

Κεφαλὴ ἵππου μετὰ χαλινού.

Κεφαλὴ Ἑκάτης ἢ Ἀρτέμιδος Φεραίας πρὸς δ., μυρτοστεφής. Πρὸ αὐτῆς λαμπάς.
(B. M. *Cat. Thes.* Πίν. X, 9.)

Κεφαλὴ λέοντος.
(Αὐτόθι, Πίν. X. 10.)

ΦΕ Κόκκος σίτου ἢ ρόπαλον. Ἑγκοίλον τετραγώνον. . . Ρ Ὁβολ.

ΦΕΡΑΙΟΝ Κρήνης λεοντοκεφαλῆ ὑποκάτω, ἰχθύς. Α 65

ΦΕΡΑΙΟΝ Ἑκάτη μετὰ λαμπάδων ἑφιππος. Α 55

Δὲν εἶνε γνωστὰ νομίσματα φέροντα τὸ ὄνομα τοῦ περιφήμου Ἰάσονος τοῦ Φεραίου· τοῦ τυράννου ὅμως Ἀλεξάνδρου, τοῦ καταλαβόντος τὴν ἀνωτάτην ἀρχὴν ταχέως μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἔχομεν σπουδαῖα νομισματικὰ μνημεῖα.

Ἀλέξανδρος ὁ Φεραῖος. 369-357 π. Χ.

Κεφαλή Ἐκάτης ἢ Ἀρτέμιδος τῆς Φεραίας, ἀντωπὸς καὶ μυρτοστεφής. Ἐν τῷ πεδίῳ, δός.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ἢ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟΣ Ἴππεὺς ἐνοπλος ἀνορθούμενος ὑποκάτω καὶ παρὰ τὰ πλευρὰ τοῦ ἵππου πέλεκυς δίστομος. (Πίναξ ΙΔ'. 11). **Ρ** Δίδραχ.

Κεφαλή Ἀρτέμιδος Φεραίας ἐν κατατομῇ, πρὸς δὲ καὶ ἡ χεὶρ αὐτῆς ἔχουσα λαμπάδα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Λέοντος κεφαλή ὑποκάτω ἐνίοτε πέλεκυς δίστομος. [B. M. Guide, Πίν. XXII, 22.]

Κεφ. γυναικεία μυρτοστεφής. Ἐπιγρ. ΕΛΛΑΣ (;), ἢ ἀρχων ΕΝΝΟΙΟΣ.

Ρ Δραχ.
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ἢ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ (δὴλ. δραχμή). Κεφαλή λέοντος. **Ρ** Δραχ.
(B. M. Cat., Thes., Πίν. X, 13.)

Τροχός.

ΑΛΕ Πέλεκυς δίστομος. **Ρ** Ὄβολ.

ΧΑΛΚΟΣ

Κεφαλή ἄρρην νεανική.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Κνήμη καὶ ποὺς ἵππου. **Α** 5

Προτομή ταύρου κυρίσσαντος.

» Προτομή ἵππου **Α** 5
(B. M. Cat., Thes., Πίν. X, 14.)

Ἡ λατρεία Ἀρτέμιδος τῆς Φεραίας ὡς σεληναίας θεότητος ἐταυτίσθη πρὸς τὴν τῆς Ἐκάτης καὶ Περσεφόνης (Βριμοῦς), (Preller, *Gr. Myth.*, I, 246). Ὁ ἀμφίστομος πέλεκυς ὡς πάρεργον σύμβολον τοῦ ὀπισθοτύπου ἀναφέρεται εἰς τὴν ἰδιόζουσαν λατρείαν, δι' ἧς Ἀλέξανδρος ὁ Φεραῖος ἐτίμα τὸν Διόνυσον τῶν Παγασῶν, τὸν ἐπονομαζόμενον Πέλεκυν, ἐκ τοῦ πελέκεως τῶν θυσιῶν, οὗτινος ἐγίνετο χρῆσις κατὰ τὰς πρὸς αὐτὸν θυσίας. Πρβλ. Σιμωνίδην (παρ' Ἀθηναίῳ, 10, 84), καλοῦντα τὸν πέλεκυν «Διωνύσοιο ἀνακτος βουφόνον θεράποντα» Ἰδε Σχολ. Ὀμήρ. Ἰλιάδ. XXIV, 428, «Θεόπομπός φησιν Ἀλέξανδρον Φεραῖον Διόνυσον τὸν ἐν Παγασαῖς, ὃς ἐκαλεῖτο Πέλεκυς, εὐσεβεῖν διαφόρως».

Τεισίφονος. 357-352(;) π. Χ.

Ὁ τύραννος οὗτος ἦτο εἷς τῶν ἀδελφῶν τῆς συζύγου τοῦ Ἀλεξάνδρου Θήβης, σφετερισθεὶς τὴν τυραννίαν μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Προτομή ταύρου κυρίσσοντος.

(*Rev. Num.*, 1853, Πίν. XIV, 10.)

ΤΕΙΞΙΦΟΝΟΥ Προτομή ἵππου Α·5

302-286 π. Χ.

Ὡς ἡ Λαμία καὶ ἄλλαι Θεσσαλικάι πόλεις, οὕτω καὶ αἱ Φεραὶ φαίνεται ὅτι κατεῖχον τὸ δικαίωμα τοῦ κόπτειν νομίσματα ἐπὶ τινα ἔτη κατὰ τοὺς χρόνους Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ.

Κεφαλὴ Ἐκάτης πρὸς ἀρ. ὀπισθεν αὐτῆς, δᾶς. ΦΕΡΑΙΟΥΝ Ἡ νύμφη Ὑπέρεια ἱσταμένη, θέτουσα τὴν χεῖρα ἐπὶ λεοντοκεφαλῆς κρήνης. Ρ Ἡμίδρ.
(*B. M. Cat., Thes.*, Πίν. X, 15.)

Περὶ τὰ 300-200 π. Χ. ἡ βραδύτερον

Κεφαλὴ Ἐκάτης ἀντωπός· παρ' αὐτῇ χεὶρ δᾶδα κρατοῦσα. ΦΕΡΑΙΩΝ Ἐκάτη λαμπαδηφόρος ἐπὶ ἵππου καλπάζοντος. Α·85
(*B. M. Cat., Thes.*, Πίν. X, 16.)

Φθιῶτις. Ἴδε Ἀχαιοὶ Φθιῶται (σελ. 369).

Θεσσαλοί. Ἐν ἔτει 196 π.χ. οἱ Θεσσαλοί, οἱ Περραιβοὶ καὶ οἱ Μάγνητες ἐκηρύχθησαν ἐλεύθεροι ὑπὸ τοῦ Φλαμίνιου, τότε δὲ οἱ Θεσσαλοὶ παρεδέχθησαν συμμαχικὸν νόμισμα ἔχοντες τὸ νομισματοκοπεῖον αὐτῶν πιθανῶς ἐν Λαρίσσει.

Συγχρόνως οἱ Μάγνητες ἤρξαντο κόπτοντες ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ νομίσματα ἐν τῇ πρωτεύουσῃ αὐτῶν Δημητριάδι, ἀλλ' οἱ Περραιβοὶ ἐν Ὀλοοσσόνι ἔκοψαν μόνον χαλκᾶ. Πᾶσαι αἱ νομισματοκοπίαὶ αὗται κατέπαυσαν ἐν ἔτει 146 π. Χ. ὅτε ἡ Θεσσαλία συνεχωνεύθη πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν τῆς Μακεδονίας.

196-146 π. Χ.

Κεφαλὴ Διδῶς ἐστεμμένη στεφάνῳ δρυός. Ὅπισθεν αὐτῆς ἐνίοτε, τὸ ὄνομα τοῦ στρατηγοῦ τῆς συμμαχίας κατὰ πτώσιν γενικὴν. Ἐκ τῶν γνωστῆς χρονολογίας ὀνομάτων στρατηγῶν εἶνε τὸ τοῦ Ἀνδροσθένους (187 π. Χ.) καὶ Νικοκράτους (182 π. Χ.).

ΘΕΣΣΑΛΩΝ Ἡ Θεσσαλικὴ Ἀθηνᾶ Ἰτωνία (Παυσ., X. 1. 10), ἐν στάσει μαχομένης συνοδευομένη συνήθως ὑπὸ δύο ὀνομάτων ἀρχόντων, ὧν τὸ ἐν εὐρηται συνήθως κατὰ γενικὴν. Ὅποιαν ἀρχὴν κατεῖχον οἱ ἄρχοντες οὗτοι εἶνε ἀβέβαιον (Πίναξ ΙΔ'. 12).
Ρ Διπλοῦν Νικηφόρον = 1 1/2
δηνάρια· ὅλην 100-86 π.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος μετὰ ὄνομα-
τος τοῦ στρατηγοῦ.

ΘΕΣΣΑΛΩΝ Δῆμητρα μετὰ λαμ-
πάδος ἐν ἐκάστη τῶν χειρῶν . .
Ρ Νικηφόρον = $\frac{3}{4}$ δηναρίου,
47-41 κ.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος μετὰ ὄνομα-
τος ἢ μονογραφήματος τοῦ στρα-
τηγοῦ.

ΘΕΣΣΑΛΩΝ Ἀθηνᾶ Ἰωνία καὶ
ὄνομα ἄρχοντος. Ρ Ἀττική δραχ.
(B. M. Cat., Thes., Πίν. I, 3.)

Κεφαλή Ἀθηνᾶς Ἰωνίας.

(B. M. Cat., Thes., Πίν. I, 4, 6.)

Κεφαλή Διὸς μετὰ στεφάνου δρυός.
(B. M. Cat., Thes., Πίν. I, 5.)

ΘΕΣΣΑΛΩΝ Ἴππος. Ρ Ἀττ. δρ.

» Ἀθηνᾶ Ἰωνία καὶ
ὄνομα ἄρχοντος. Ρ Ἀττ. ἡμίδρ.

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα συνήθως ὁμοιάζουσι πρὸς τὰς δραχμὰς
φέροντα ἐφ' ἑνὸς κεφαλῇν Ἀπόλλωνος ἢ Ἀθηνᾶς καὶ ἐφ' ἑτέρου
Ἀθηνᾶν μαχομένην (R. Weil, Zeit. f. Num., I. 177 κ. ἐξ.).

Αὐτοκρατορικοὶ χρόνοι.

Ὁ Καῖσαρ, μετὰ τὴν μάχην τῶν Φαρσάλων, παρεχώρησε
καὶ πάλιν τὴν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς Θεσσαλοὺς, ἔκτοτε δὲ τὰ αὐτο-
κρατορικά νομίσματα ἀπὸ Αὐγούστου μέχρις Ἀδριανοῦ φέρουσι
τὸ ὄνομα τοῦ στρατηγοῦ, ἐν δὲ τῇ βασιλείᾳ τοῦ Αὐγούστου συνή-
θως τὴν ἐπιγραφὴν ΣΕΒΑΣΤΗΩΝ ΘΕΣΣΑΛΩΝ. Ἀπὸ δὲ τοῦ Μ.
Αὐρηλίου μέχρι τοῦ Γαλλιανοῦ φέρουσι τὴν ἐπιγραφὴν ΚΟΙΝΟΝ
ΘΕΣΣΑΛΩΝ, ἀφαιρεθέντος τοῦ ὀνόματος τοῦ στρατηγοῦ (B. M.
Cat., Thes., σ. 6—9). Τῶν τύπων μνημονευτέοι οἱ ἐξῆς. — Κε-
φαλή Ἀχιλλέως σὺν τῇ ἐπιγραφῇ ΑΧΙΛΛΕΥΣ, Ἀπόλλων Κιθα-
ρῳδός, Ἀθηνᾶ Ἰωνία, Νίκη, Ἀσκληπιός, κλπ.

ΝΗΣΟΙ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΑΙ ΤΗ ΘΕΣΣΑΛΙΑΙ

Ἀλόνησος.

Κεφαλή Διός.

ΑΛΟΝΗΣ . . . Κριός . . Α 8

Ἴκος.

Κεφαλή Ποσειδῶνος δαφνοστεφής.

ΙΚΙΩΝ Τρίαινα καὶ δελφίνες. Α 65
(Imhoof, Mon. Gr., σ. 134.)

Πεπάρηθος Ἡ νῆσος αὕτη παρῆγεν ἐξαίρετον οἶνον, ὃ δὲ Πλίνιος (IV. 12, 23) λέγει, ὅτι ἐκαλεῖτό ποτε Εὐοῖνος. Ἐκοψε χαλκᾶ νομίσματα μετὰ τῆς ἐπιγρ. ΠΕΡΑ, βραδύτερον δὲ ΠΕΠΑΡΗΘΙΩΝ, ἀπὸ τῶν μέσων τῆς τετάρτης ἐκατονταετηρίδος μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου, καὶ αὐτοκρατορικὰ τοῦ Αὐγούστου καὶ Κορμώδου. Οἱ τύποι ἀναφέρονται τὸ πλεῖστον εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Διονύσου (B. M. Cat., Thes., Πίν. XI, 14-16).

Σκίαθος. Χαλκᾶ νομίσματα ἀπὸ τοῦ 350 π. Χ. καὶ ἐντεῦθεν. Κεφαλὴ Ἑρμοῦ ἢ γοργόνειον κατ' ἐνώπιον. | ΣΚΙΑΘΙ Κηρύκειον. . . Α 65-5 (B. M. Cat., Thes., Πίν. XI, 17-19.)

ΙΛΛΥΡΙΑ

[British Museum Catalogue of Greek coins, Thessaly-Aetolia, σελ. XXXVII-XLIII, καὶ 57-87 μετὰ αὐτοτύπων πινάκων, ὑπὸ P. Gardner, 1883. A. J. Evans, On some recent discoveries of Illyrian coins, ἐν τῷ Num. Chronicle, 1880, σ. 269].

Ἀμαντία. Αὐτόνομα χαλκᾶ νομίσματα ἐκ τῆς περιόδου τῆς Ἡπειρωτικῆς δημοκρατίας τοῦ 230-168 π. Χ., μετὰ τύπων Ἡπειρωτικῶν. Κεφαλὰὶ Διὸς Δωδωναίου ἢ Διὸς καὶ Διώνης. Ὅπισθ. κεραυνὸς ἢ ὄφις. Προτομὴ Ἀρτέμιδος. Ὅπισθ. Λαμπάς Ἐπιγρ., ΑΜΑΝΤΩΝ. Imhoof, Mon. Gr. σ. 137 καὶ B. M. Cat., Πίν. XXXI. 10, 11).

Ἀπολλωνία. Ἀποικία τῆς Κερκύρας. Ἀργυρᾶ νομίσματα πέντε περιόδων : —

(α) Πρῶτον ἡμισυ τῆς Δ'. ἐκατονταετηρίδος π. Χ. μετὰ τῶν Κερκυραϊκῶν τύπων τῆς μόσχον θηλαζούσης βοός. Ὅπ. ΑΓ, Συνθηματικὸν κόσμημα συνήθως καλούμενον κῆποι τοῦ Ἀλκινόου, οὗς κατόπιν θὰ περιγράψωμεν, ἐν τετραγώνῳ περιέχοντι ἀστεροειδὲς κόσμημα, ἢ ἐν τετραγώνῳ ἀστεροκοσμήτῳ. Στατῆρες 160 κ. περίπου (B. M. Cat., Πίν. XII. 1, 2). Α Λύρα. Ὅπ. ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ Ὁβελίσκος Ἀπόλλωνος.

(6) 350-300 π. Χ. Σιατῆρες Κορινθιακῶν τύπων καὶ σταθμοῦ, φέροντες ἐπιγραφὴν ΑΠΟΛ, κτλ.

(γ) 229-100 π. Χ. Νεαὶ σειραὶ ἀργυρῶν νομισμάτων ἀπὸ τῆς περιόδου, καθ' ἣν ἡ Ἀπολλωνία καὶ τὸ Δυρράχιον ἦσαν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ῥώμης. Τὰ νομίσματα ταῦτα εἶνε τῆς ὀλκῆς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ νικηφόρου (Victoriatu), δηλαδὴ 52 κ. περίπου. Ἐμπρ. Δάμαλις καὶ μόσχος. Ὅπ. Τειράγωνον ἀστεροκόσμητον (B. M. Cat. Πίν. XII. 3), καὶ τῆς ὀλκῆς τοῦ ἡμίσεος νικηφόρου, δηλαδὴ 26 κ. περίπου. Ὅπ. Πῦρ ἐπὶ τοῦ Νυμφαίου. Φέρουσι δὲ ταῦτα ὀνόματα ἀρχόντων ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄψεων, ὧν τὸ μὲν ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως κατὰ πτωσὶν ὀνομαστικὴν εἶνε τὸ ὄνομα τοῦ ἐπὶ τοῦ νομισματοκοπείου ἀρχοντος, τὸ δὲ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας κατὰ πτωσὶν γενικὴν εἶνε τὸ τοῦ ἐπωνύμου ἐνιαυσίου ἀρχοντος. Ὑπάρχουσιν ἐπίσης χαλκᾶ νομίσματα τριῶν ἢ καὶ πλειόνων μεγεθῶν. Ἐπιγρ. ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΤΑΝ (B. M. Cat. Πίν. XII. 8—12)

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.

Κεφαλὴ Διονύσου.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

Τρίπους Α 1·05

Κέρας Ἀμαλθείας Α ·9

Ὁβελίσκος Α ·65

(δ) Ἀπὸ τοῦ περὶ τὰ 100 π. Χ. μέχρις Αὐγούστου. Περὶ τὰ 100 π. Χ. τὰ νικηφόρα κατηργήθησαν ἐν Ῥώμῃ, ἀφομοιωθέντα πρὸς τὸ πεντασσάριον (Quinarius). Ἀπὸ τοῦ χρόνου δὲ τούτου καὶ ἐντεῦθεν τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς Ἀπολλωνίας ἐκόπτοντο κατὰ τὸν σταθμητικὸν κανόνα τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δηναρίου.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

(B. M. Cat., Πίν. XII, 13.)

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

(Αὐτόθι, Πίν. XII, 15.)

Τρεῖς νύμφαι ὀρχούμεναι περὶ τὸ πῦρ τοῦ Νυμφαίου Ρ 62 κ.

Ὁβελίσκος Ρ 29 κ.

(ε) Αὐτοκρατορικά. Ἀπὸ Αὐγούστου μέχρις Ἐλαγαβάλου. Ἐπιγρ. ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΤΑΝ, ΝΕΡΩΝΙ ΑΠΟΛΛΩΝΙ ΚΤΙΣΤΗ, ΝΕΡΩΝΙ ΔΗΜΟΣΙΩ ΠΑΤΡΩΝΙ ΕΛΛΑΔΟΣ, κτλ. Τύποι:— Νύμφαι ὀρχούμεναι· ὀβελίσκος Ἀπόλλωνος· Ἀδὴς καθήμενος καὶ γυναι-

κεία παράστασις ἰσταμένη πρὸ αὐτοῦ, φέρουσα δὲ παῖδα εἰς τοὺς βραχίονας· Ἀπόλλων· Ποσειδῶν· Ἀσκληπιός· Ποτάμιος θεός· κτλ.

Τὸ παρὰ τὴν Ἀπολλωνίαν *Νυμφαῖον* ἦτο ἀφιερωμένον τῷ Πανὶ καὶ ταῖς νύμφαις. Περιγράφεται δὲ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (316) ὡς «Πέτρα δ' ἐστὶ πῦρ ἀναδιδούσα, ὑπ' αὐτῇ δὲ κοῦναι δέουσι χλιαροῦ καὶ ἀσφάλτου». Περὶ δὲ τῆς σημασίας τοῦ ὀβελίσκου ἴδε *Ἀμβρακίαν* ἐν σελ. 401.

Βύλλες. ἐπὶ τῆς βορείας ὄχθης τοῦ Ἀώου περὶ τὰ εἴκοσι μίλια πέραν τῆς Ἀπολλωνίας. Μικρὰ χαλκᾶ νομίσματα ἐκ τῆς περιόδου τῆς Ἡπειρωτικῆς δημοκρατίας τοῦ 230-168 π. X. Ἐπιγρ. ΒΥΛΛΙΟΝΩΝ ἢ ΒΥΛΛΙΞ. Τύποι: —Κεφαλὴ Διός. Ὅπισθ., ὄφιν ἐλίσσόμενος περὶ κέρασ Ἀμαλθείας. Νεανικὴ κρανοφόρος κεφαλὴ. Ὅπ., Ἀετός. (B. M. Cat., *Thes.*, κτλ. σ. 64).

Δάορσαι. Ἰλλυρικὴ φυλὴ ὑποτεταγμένη ποτὲ εἰς τὸν βασιλέα Γένθιον, οὗ νικηθέντος ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ἀπέκτησε τὴν ἐλευθερίαν αὐτῆς. Χαλκᾶ νομίσματα τοῦ δευτέρου αἰῶνος π. X. (Eckhel D. N. V., II. σ. 155).

Κεφαλὴ Ἑρμοῦ πρὸς δ.

ΔΑΟΡΞΩΝ Πλοῖον πρὸς ἄρ.
(Z. f. N. XIII. σ. 9). . A 5

Δυρραχηνοί. Ἡ πρωτεύουσα τῶν Δυρραχηνῶν Ἐπίδαμνος ἦτο μεγάλης σπουδαιότητος ἀποικία τῶν Κερκυραίων. Τὰ νομίσματα τῆς πόλεως ταύτης μέχρι τοῦ 100 π. X. ὅτε περατοῦνται, ἀνήκουσιν εἰς τὰς αὐτὰς περιόδους πρὸς τὰ τῆς Ἀπολλωνίας. Τὰ νομίσματα αὐτῆς φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦ λαοῦ καὶ οὐχὶ τὸ τῆς πρωτεύουσας αὐτῶν πόλεως.

(α) 400-300 π. X. Ἀργυροὶ στατῆρες Κερκυραϊκοῦ σταθμητικοῦ κανόνος, 170 κ. περίπου.

Δάμαλις θηλάζουσα μόσχον.

(B. M. Cat., Πίν. XIII. 10.)

ΔΥΡ Διπλοῦν ἀστεροκόσμητον τε-
τράγωνον. P Στατῆρες

(β) Περὶ τὰ 350-300 π. X. Στατῆρες Κορινθιακῶν τύπων καὶ ὀλκῶν

(γ) 229-100 π.Χ. Νέαι σειραὶ *Δυρραχηνῶν νομισμάτων*.

Δάμαλις θηλάζουσα μόσχον.

(B. M. *Guide*, Πίν. LXV. 12.)

Προτομή δαμάλεως.

ΔΥΡ Διπλοῦν ἀστεροκόσμητον τε-
τράγωνον Α 53 κ.

ΔΥΡ Ὀμοίως Α 26 κ.

(B. M. *Cat.*, Πίν. XIV. 3)

Τὰ νομίσματα ταῦτα εἶνε τῆς ὀλκῆς τῶν Ῥωμαϊκῶν νικηφόρων καὶ ἡμινικηφόρων, φέρουσι δὲ τὰ ὀνόματα δύο ἀρχόντων, ὧν τὸ μὲν τοῦ ἐνιαυσίου ἐπωνύμου ἀρχοντος κατὰ πτώσιν γενικὴν ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψεως, τὸ δὲ τοῦ ἐπὶ τοῦ νομισματοκοπείου κατὰ πτώσιν ὀνομαστικὴν ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως. Τὸ πρόσθετον σύμβολον τῆς ἐμπροσθίας ὀψεως ἀλλάσσει μετὰ τοῦ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως ὀνόματος, οὕτω δὲ ἀνήκει κυρίως εἰς αὐτό. Τὰ χαλκᾶ νομίσματα φέροντα ἐπίσης ὀνόματα ἀρχόντων ἔχουσι τύπους ἀναφερομένους εἰς τὴν λατρείαν Διὸς τοῦ Δωδωναίου, Ἡρακλέους, Ἡλίου, κλπ.

Ρέζων. Χαλκᾶ νομίσματα νεώτερα τοῦ 168 π.Χ. *Ἐπιγρ.* ΡΙΣΟ καὶ ΡΙΖΟΝΙΤΑΝ(;) (*Num. Chron.*, σ. 292).

Σκόδρα. Τὰ ἀρχαιότατα τῶν νομισμάτων τῆς πόλεως ταύτης δύνανται νὰ ἀναχθῶσιν εἰς τὴν βασιλείαν Φιλίππου τοῦ Ε'. τῆς Μακεδονίας, ὅστις ἐκυριάρχει τῆς Ἰλλυρίας μετὰ τοῦ 211 καὶ 197 π.Χ.

Ἀσπίς μακεδονική.

| ΣΚΟΔΡΙΝΩΝ Κράνος . . Α 6

Μετὰ τὸ 168 π.Χ.

Κεφαλὴ Διός.

| ΣΚΟΔΡΕΙΝΩΝ Τριήρης. . Α 65

Ἴδε Α. J. Evans, ἐν *Num. Chron.*, 1880 σ. 288.

Ὀρικος. Λιμὴν παρὰ τὴν Ἀπολλωνίαν καὶ οὐχὶ μακρὰν τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀώου.

Περὶ τὰ 230-168 π.Χ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

(B. M. *Cat.*, Πίν. XXXI. 13.)

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

ΩΡΙΚΙΩΝ Ὀβελίσκος Ἀπόλλωνος.
Α 65

» Κεραυνός. . . Α 6

ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΙΛΛΥΡΙΑΣ

Μονοῦνιος, Περὶ τὸ 300 ἢ 280 π. Χ., βασιλεὺς τῶν Δαρδανίων Ἰλλυριῶν. Κατέλαβε δὲ τὸ Δυρράχιον καὶ ἔκοψεν ἐνταῦθα νομίσματα Δυρραχηνοῦ τύπου.

Δάμαλις θηλάζουσα μόσχον.
(Πίναξ ΙΕ'. 1.)

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΟΝΟΥΝΙΟΥ Δι-
πλοῦν ἀστεροκόσμητον τετράγω-
νον. Α' Στατῆρες, 160 κ.

Ἐπὶ τῶν νομισμάτων τοῦ βασιλέως τούτου τὸ Ξ γέγραπται συνήθως C, σχῆμα σπανίως ἀπαντῶμενον ἐν ἐποχῇ τόσοῦ ἀρχαίᾳ (Droysen, III. I. 184).

Γένθιος, Περὶ τὰ 197-168 π. Χ., διαδεχθεὶς πιθανὸν τὸν Ἰλλυρικὸν θρόνον ἐπὶ τῆς ἐξώσεως Φιλίππου τοῦ Ε'. τῆς Μακεδονίας ἐκ τῶν Ἰλλυρικῶν αὐτοῦ κτήσεων διὰ τῶν ὅρων τῆς ἀπὸ τοῦ ἔτους 197 π. Χ. συνθήκης τῶν Τεμπῶν. Ὁ Γένθιος προσέβαλε κατόπιν τοὺς Ῥωμαίους τῇ συμβουλῇ τοῦ Περσέως, ἀλλ' ἠττήθη ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Σκόδρας καὶ ἠχμαλωτίσθη ὑπὸ τοῦ Λ. Ἀνικίου.

Μακεδονικὴ ἀσπίς.
Κεφαλὴ Γενθίου ἐν καυσίᾳ.

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΓΕΝΘΙΟΥ Κράνος Α' 6
» » Ἰλλυρικὴ τριή-
ρης Α' 7

Βαλλαῖος, γνωστὸς ἐκ μόνον τῶν νομισμάτων αὐτοῦ. Ἐβασίλευσε δὲ πιθανῶς τὸ 167-135 π. Χ. (Num. Chron., 1880, σελ. 300).

Κεφαλὴ βασιλέως γυμνῆ.
(B. M. Cat., Πίν. XIV, 14.)

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΛΛΑΙΟΥ Ἀρτεμις
μετὰ λαμπάδος καὶ δύο δοράτων
τρέχουσα . . . Α' 54 κ. καὶ Α' 7-6

Τὰ νομίσματα ταῦτα εὕρισκοντο συνήθως ἐν τῷ τανῦν Ῥιζάνῳ, καὶ πιθανῶς ἐκόπησαν ἐν Ῥίζονι. Ὁμοιόμορφα κατὰ τι νομίσματα εὕρισκονται συχνὰ ἐν τῇ νήσῳ Φάρῳ, ἀλλὰ δὲν φέρουσι τὸν τίτλον βασιλεύς.

ΝΗΣΟΙ ΙΑΛΥΡΙΑΣ

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ τετάρτου αἰῶνος Διονύσιος ὁ τῶν Συρακουσῶν ἡρξάτο στρέφω τὴν προσοχὴν αὐτοῦ πρὸς τὰς δυτικὰς ἀκτὰς τῆς Ἰαλυρίας καὶ τὰς νήσους τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης. Ἐβοήθησεν τοὺς Παρίους ἀποικίζοντας ἐν ἔτει 385 π. Χ. τὰς δύο νήσους Ἴσσαν καὶ Φάρον (Holm, *Gesch. Sic.*, II. 134). Κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους φαίνεται ὅτι ἐδέχθη Ἑλληνικὴν ἀποικίαν καὶ ἡ νῆσος Κέρκυρα ἢ Μέλαινα, οὕτω κληθεῖσα ἀπὸ τῶν πυκνῶν αὐτῆς δασῶν πιτύων. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ἀνήκει καὶ πόλις Ἡράκλεια καλουμένη, κειμένη ἴσως ἐπὶ τῆς νήσου Φάρου, ἐν ᾗ εὐρίσκονται τὰ φέροντα τὸ ὄνομα αὐτῆς νομίσματα (*Num. Journ.* I. 164). Τὸ σύνολον τῶν νομισμάτων τοῦ ἀθροίσματος τούτου ἀνήκει εἰς τὸν τέταρτον καὶ δεύτερον π. Χ. αἰῶνα. Ὡς φαίνεται οὐδὲν εἶνε τοῦ τρίτου αἰῶνος.

Ἴσσα.

Τέταρτος αἰὼν π. Χ.

ΙΞΣΑ Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος (;	Ἀστὴρ ὀκτώ ἀκτίνων . . .	Α·9
--------------------------	--------------------------	-----

Δεύτερος αἰὼν π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	ΙΞ Τράγος	Α·95-75
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	ΙΞ Ἐλαφος ἐπιστρεφομένη .	Α·6
Κεφαλὴ Διὸς (;	Ζ—Ι Ὅμοιος	Α·75
ΙΞ Ἀμφορεύς.	Κλάδος ἀμπέλου μετὰ σταφυλῶν .	Α·75
Κεφαλαὶ συνεζευγμένοι.	ΙΞ Σταφυλὴ	Α·7
Κεφαλὴ νεανική.	Ι—Ξ Κάνθαρος	Α·85

Εἰς τὴν νῆσον ταύτην δύνανται νὰ ἀποδοθῶσι καὶ χαλκᾶ τινὰ νομίσματα καλῆς τεχνοτροπίας (Δ'. αἰὼν π. Χ.), ἐπιγεγραμμένα ΙΟΝΙΟ[Ξ], περὶ ὧν ἴδε *Num. Zeit.*, 1884 σ. 258. Ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψεως τῶν νομισμάτων τούτων εὕρηται ἀνδρικοὶ κεφαλαί, νεαραὶ ἢ πωγωνοφόροι, ἢ κεφαλὴ γυναικεία μετὰ στεφάνης, ἐπὶ δὲ τῆς ὀπισθίας ὀψεως δελφίς ὑπεράνω σειρᾶς κυμάτων.

Κέρκυρα ἢ Μέλαινα

Τέταρτος αἰὼν π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος ἀγροίκου τεχ- | ΚΟΡΚΥΡΑΩΝ Στάχυς . . . Α .8
νοτροπίας. | (Num. Zeit., 1884, Πίν. 20).

Ἡράκλεια

Τέταρτος αἰὼν π. Χ.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους ἐν λεοντῇ. | ΗΡΑΚΛ, ΗΡΑΚ ἢ ΗΡΑ Τόξον καὶ
(B. M. Cat., Thes., Πίν. XIV. 8). | ῥόπαλον. Α .95

Φάρος

Τέταρτος αἰὼν π. Χ.

Κεφαλὴ Διός. | Αἶξ Ἰσταμένη Ρ 41 κ.
Ὀμοίως. | ΦΑΡΙΩΝ Ὀμοίως. Σύμβολον ἐνίο-
τε, ὄφιν. Α .95
Κεφαλὴ Περσεφόνης. | ΦΑ Αἶξ Α .8

Δεύτερος αἰὼν π. Χ.

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ, κισσοστεφής. | Φ - Α Σταφυλή. Α .6
Κεφαλὴ νεαρὰ δαφνοστεφής. | » Κάνθαρος. Α .8

ΙΛΛΥΡΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΑΡΓΥΡΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

Δαμάστιον. Τὰ ἀργυρωρυχεῖα τῆς πόλεως ταύτης μνημο-
νεύονται ὑπὸ τοῦ Σπράβωνος (VII. 326). Τὰ νομίσματα αὐτῆς
ἀνήκουσιν εἰς τὸν τέταρτον αἰῶνα π. Χ. καὶ δύνανται νὰ παρα-
βληθῶσι κατὰ τεχνοτροπίαν πρὸς τὰ νομίσματα τῶν βασιλέων
τῆς Παιονίας.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος, δαφνοστεφής. | ΔΑΜΑΣΤΙΝΩΝ Τρίπους συνήθως
(B. M. Cat., Πίν. XV, 10-13. | μετὰ ὀνόματος δυνάστου ἢ ἄρχον-
καὶ Πίν. XVI, 1-2.) | τος, ΗΡΑΚΛΕΙΔΟ, ΚΑΚΙΟ, ΚΗ,
ΚΗΦΙ, ΑΡΡΙΑ, κτλ.
Ρ Στατῆρες παιονικοῦ σταθμητ.
κανόνος, 206-190 κ. περίπου.

Ἄλλας ποικιλίας ἴδε παρὰ Imhoof, Mon. Gr. σ. 135 καὶ
ἐν Num. Zeit., 1884 σ. 260, ἔνθα ἀργυροῦν νόμισμα ἔλκον 50 κ.

περιγράφεται ὡς φέρον ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας μὲν ὄψεως κεφαλὴν γυναικείαν, ἐπὶ δὲ τῆς ὀπισθίας τὸ κύριον ὄνομα ΔΑΡΑΔΟ ἐντὸς διπλοῦ γραμμικοῦ τετραγώνου.

Πελαγία. Ἀργυρᾶ νομίσματα ὁμοίων τύπων πρὸς τοὺς τοῦ Δαμαστίου, ἀλλὰ τέχνοτροπίας ἀγροικοτέρας. Ἐπιγρ. ΠΕΛΑΓΙΤΩΝ ἢ ΠΕΛΑΓΙΤΑΣ (B. M. Cat., Πίν. XVI, 9-11),

Σαρνία. Πιθανῶς ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν Σαρνοῦντα (Στεφ. Βυζαν. ἐ.λ. Σαρνοῦς). Νομίσματα ὅμοια πρὸς τὰ ἀνωτέρω. Ἐπιγρ. ΣΑΡΝΟΑΤΩΝ.

Τενεστῖνοι. Ὅμοια ἀργυρᾶ νομίσματα. Ἐπιγρ. ΤΕΝΕΣΤΙΝΩΝ.

Αἱ ἄγνωστοι αὗται φυλαὶ ἢ πόλεις ἦσαν πιθανῶς μόνον μικραὶ κοινότητες μεταλλωρύχων παρὰ τὸ Δαμάστιον, Imhoof, (*Mon. Gr.*, σ. 136 καὶ *Z. f. N.*, I. 99).

ΗΠΕΙΡΟΣ

British Museum Catalogue of Greek coins, Thessaly — Aetolia, σ. XLIII-XLVI καὶ 88-114 μετὰ φωτοτυπικῶν πινάκων, ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ P. Gardner, 1883].

Τὰ ἀρχαιότατα νομίσματα τῆς Ἠπείρου ἀποτελοῦνται (α) ἐξ ἀργυρῶν κερμάτων κοπέντων πρὸ τοῦ 342 π. Χ. ἐν Ἀμβρακίᾳ κατὰ Κερκυραϊκὸν τύπον καὶ σταθμητικὸν κανόνα, ἐπιγεγραμμένων δὲ ΑΜΠΡΑΚΙΩΤΑΝ κτλ. καὶ ΑΠΕΙ (μονογράφημα) ἀντὶ ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ, καὶ ἐκ χαλκῶν νομισμάτων τῆς Κασσώπης, Ἑλέας καὶ τῶν Μολοσσῶν, προγενεστέρων δὲ τῆς βασιλικῆς περιόδου. (β) Ἡ δευτέρα περίοδος τῆς νομισματοκοπίας τῆς χώρας ταύτης περιλαμβάνει τὰ νομίσματα τῶν βασιλέων Ἀλεξάνδρου υἱοῦ τοῦ Νεοπτολέμου (342-326 π. Χ.) καὶ Πύρρου (295-272 π. Χ.). (γ) 238-168 π. Χ. Ὑπάρχουσι χαλκᾶ νομίσματα ἐπιγεγραμμένα ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ ἅτινα εἶνε βεβαίως ἀρχαιότερα τῆς καταργήσεως τῆς μοναρχίας, ἀλλ' αἱ κανονικαὶ σειραὶ τῶν Ἠπειρωτικῶν συμ-

μαχικῶν νομισμάτων δὲν ἄρχονται πρὸ τῆς ὀριστικῆς ἐγκαθιδρύσεως τῆς δημοκρατίας μετὰ τὸν θάνατον Πτολεμαίου τοῦ τελευταίου τῆς βασιλικῆς γενεᾶς τῶν Αἰακιδῶν.

Ἡ αὐτόνομος νομισματοκοπία φαίνεται ὅτι συνεβάδισεν ἔντισι τῶν πόλεων τῆς Ἠπείρου παραπλεύρως τῆς τῶν συμμαχικῶν νομισμάτων. Μετὰ δὲ τὸ 168 π. Χ. ὅτε ἡ Ἠπειρος ἡρημώθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἐξηνδραποδίσθησαν, πᾶσα νομισματοκοπία κατέπαυσεν.

Ἐπικρατοῦντες τύποι τῶν νομισμάτων τῆς Ἠπείρου εἶνε αἱ κεφαλαὶ τοῦ Διὸς καὶ Διώνης τῆς συζύγου αὐτοῦ. Ἡ πρώτη διακρίνεται διὰ τοῦ ἐκ φύλλων δρυὸς στεφάνου αὐτῆς, φύλλων τῆς ἱερᾶς μαντικῆς φηγοῦ τῆς Δωδώνης. Ἡ δευτέρα φέρει πέπλον καὶ δαφνοστεφῇ πόλον (Ἴδε B. M. Cat., Πίν. XVII.).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

	Πρὸ τοῦ 342	342—238	238—168	Ῥωμαῖκοὶ χρόνοι
Ἀθαμᾶνες	...	...	Α	
Ἀμβρακία	Ρ (Κερκ.)	...	Ρ Α	
Βουθρωτὸς	...	...	...	Α
Ἐλέα	Α			
Κασσώπη	Α	...	Ρ Α	Α
Μολοσσοὶ	Ρ Α			
Νικόπολις	...	...	...	Α
Πανδοσία	...	...	Α	
Φοινίκη	...	...	Α	
Βασιλεῖς	...	[Χ Ρ] Α		
Συμμαχικά	Ρ (Κερκ.)	...	Ρ Α	

ΣΗΜ. Τὰ χρυσὰ καὶ ἀργυρὰ νομίσματα τῶν βασιλέων θὰ ἐκόπησαν πιθανῶς ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ.

Ἀθαμᾶνες. Ἐπὶ τῆς πτώσεως τοῦ βασιλείου τῆς Ἠπείρου οἱ Ἀθαμᾶνες ἐγένοντο ἀνεξάρτητοι καὶ ἐκοψαν χαλκᾶ νομίσματα.

Περὶ τὰ 220-190 π. Χ.

Κεφαλὴ Διώνης μετὰ πέπλου.
(B. M. Cat. Πίν. XVIII, 5.)
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

ΑΘΑΜΑΝΩΝ Ἀθηνᾶ ἱσταμένη
κρατοῦσα γλαῦκα καὶ δόρυ. Α · 75
ΑΘΑΜΑΝΩΝ Κεφ. ταύρου. Α · 7

Ἀμβρακία. Ἡ σπουδαιοτάτη τῶν ἀποικιῶν τῆς Κορίνθου ἐν τῷ Ἀμβρακικῷ κόλπῳ. Ἀργυροὶ στατήρες Κορινθιακῶν τύπων περὶ τὰ 400-342 π. Χ. Ἐπιγρ., ΑΜΒΡΑΚΙΩΤΑΝ, κτλ. ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψευς παρὰ τὴν κεφαλὴν τῆς Ἀθηνᾶς. Τῶν στατήρων τούτων εἶνε γνωστὰί πλείονες τῶν ἑκατὸν διαφορῶν.

Περὶ τὰ 238-168 π. Χ.

Κεφαλὴ Διώνης μετὰ πέπλου.
(Πίναξ ΙΕ'. 2.)

ΑΜ, ΑΜΒΡΑ, κτλ. Ὀβελίσκος τε-
ταινιωμένος. Ρ 52 κ. (ὀλκὴ νικη-
φόρου). Α · 7-65

Ὁ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Ἀμβρακίας ἀπεικονιζόμενος ὄβελίσκος εἶνε ὁ ἐν Ἀμβρακίᾳ ἱερὸς κωνικὸς λίθος (βαυτύλιον) Ἀπόλλωνος τοῦ Ἀγνιέως. (Preller, *Gr. Myth.* I σελ. 211).

Υπάρχουσιν ἐπίσης χαλκᾶ νομίσματα μετὰ τῶν ἐξῆς Ἀκαρνανικῶν τύπων: — Κεφαλὴ Ἡρακλέους ἢ Ἀχελώου. Ὁπ. Ἀπόλλων Ἀκτιος καθήμενος ἢ καρκίνος ἢ ταῦρος κυρίσων. Ἐπίσης μετ' Αἰτωλικῶν καὶ Ἡπειρωτικῶν τύπων ὡς ἐξῆς: —

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος ἀκτινοστεφῆς ἢ
δαφνοστεφῆς.
(B. M. Cat. Πίν. XVIII, 4.)

Ἀπόλλων γυμνὸς μετὰ τόξου βαδί-
ζων Α · 8

Ὁμοίως.

Ζεὺς γυμνὸς κραδαίνων κεραυνόν Α · 8

Κεφαλὴ Διός.

Γρύψ. Ὄνομα ἄρχοντος κατὰ πτώσιν
ὀνομαστικὴν Α · 7

Ἴδε ὡσαύτως Imhoof, *Mon. Gr.*, σελ. 137.

Βουθρωτόν. Ἀποικιακὰ καὶ αὐτοκρατορικὰ νομίσματα ἀπὸ Αὐγούστου μέχρι Τιβερίου μετὰ τῶν Λατινικῶν ἐπιγραφῶν C.I.BVT ἢ C.A.BVT (Colonia Julia ἢ Augusta Buthrotum) καὶ ὀνόματα τῶν διάνδρων μετὰ τίτλων II VIR EX D.D., II VIR q[ui]nquennalis], κτλ. Πλήρη κατάλογον ἴδε παρὰ Imhoof, (*Mon. Gr.*, σελ. 138).

Ἑλέα ἐν Θεσπρωτία. Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῆς πόλεως ταύτης ἀνήκουσιν εἰς τὸν τέταρτον αἰῶνα. Οἱ τύποι, ὡς παρατηρεῖ ὁ Leake (*Num. Hell.*, σελ. 48), ἀναφερόμενοι εἰς τὸν Ἀδην ταυτίζουσι τὴν χώραν πρὸς τὴν Ἑλεάτιδα, δι' ἧς ἔρρεον οἱ ποταμοὶ Ἀχέρων καὶ Κωκυτός.

Κεφαλὴ Δήμητρος κατ' ἐνώπιον.

ΕΛΕΑΙ Κέρβερος Α · 8
(B. M. *Cat.*, Πίν. XVIII, 11.)

Πήγασος.

ΕΛΕΑΙ Τρίαινα Α · 55
(*Αὐτόθι*, Πίν. XVIII, 10.)

Ἐπὶ κομματίου εὕρισκομένου ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Βερολίνου ὁ Δρ. Friedlaender ἀναγινώσκει [Ε]ΛΕΑΤΑΝ (*Z. f. N.* VI. 15).

Κασσώπη. Ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ νομίσματα ἐπιγεγρ. ΚΑΣΞΩΠΑΙΩΝ ἐπὶ τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἐτέρας ὀφews τοῦ νομίσματος.

Πρὸ τοῦ 342 π. X.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης.

Ὅφis συνεσπειρωμένος Α · 8

Ὅμ. (B. M. *Cat.* Πίν. XVIII, 7.)

Περιστερὰ ἱπταμένη ἐν στεφάνῳ Α · 8

238-168 π. X.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετὰ πόλου.

Κάλαθος μυστικὸς μετὰ ὀφews ἐλισσομένου περὶ αὐτόν . . . Ρ 81 κ.

Κεφαλὴ Διὸς Δωδωναίου καὶ ὄνομα ἄρχοντος.

Ἀετὸς ἐπὶ κεραινοῦ ἐν στεφάνῳ δρυὸς (B. M. *Guide*, Πίν. LV, 18.)
Ρ 72-66 κ.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης.

Περιστερὰ Α · 75

Κεφαλὴ Διονύσου.

Ἀμφορεὺς Α · 7
(B. M. *Cat.*, Πίν. XXXII, 6.)

Κεφαλὴ ταύρου κατ' ἐνώπιον.

Ὅφis (*Αὐτόθι*, Πίν. XXXII, 5.) Α · 55

Ἡ πόλις αὕτη ἔκοψε χαλκᾶ νομίσματα καὶ κατὰ τοὺς Ῥωμαῖ-
κοὺς χρόνους ἐπιγεγραμμένα ΚΑΣΞΩΠΑΙΩΝ ΜΟΛΟΣΞΩΝ (B. M. *Cat.*, *Thes.*, κτλ. σελ. 99).

Μολοσσοί.

Ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ νομίσματα πρὸ τοῦ 342 π. Χ.

Περιστερὰ ἱπταμένα.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

ΜΟΛΟΣΞΩΝ περὶ κυκλικὴν ἀσπίδα.
(B. M. Cat., XVIII, 14.)

Κεφαλὴ Διὸς.

Μ—Ο Κεραυνός Ρ 15 κ.

ΜΟΛΟΣΞΩΝ Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ
Α · 6

Κεραυνὸς ἐν στεφάνῳ . . . Α · 75

Κεραυνὸς μεταξύ Μ καὶ κέρατος
Ἀμαλθείας, ἐν στεφάνῳ δρυὸς Α · 1

Νικοπόλις. Ἡ πόλις αὕτη ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου μετὰ τὴν μάχην τοῦ Ἀκτίου. Αὐτοκρατορικὰ νομίσματα ἀπὸ Αὐγούστου μέχρι Γαλλιανοῦ.

Τύποι (B. M. Cat., Πίν. XIX) ἀναφερόμενοι συνήθως εἰς τοὺς κατὰ πενταετίαν Ἀκτίους ἀγῶνας τοὺς ἀγομένους ἐν Νικοπόλει πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀκτίου Ἀπόλλωνος καὶ πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ναυμαχίας τοῦ Ἀκτίου. *Ἐπιγρ.* ΝΙΚΟΠΟΛΙΣ ΙΕΡΑ, ΙΕΡΑΣ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ, ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ ΚΤΙΣΤΗΣ, ΣΕΒΑΣΤΟΥ ΚΤΙΣΜΑ, ΝΕΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΙΕΡΑΣ ΝΑΥΑΡΧΙΔΟΣ, ΝΕΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΙΕΡΑΣ ΑΣΥΛΟΥ(ς), Η ΠΡΟΣ ΑΚΤ, κτλ. ΤΡΑΙΑΝΟΣ ΣΩΤΗΡ ΠΟΛΕΩΣ Ὁπ. ΑΠΟΛΩΝ ΛΕΥΚΑΤΗΣ, Imhoof, (*Mon. Gr.* σελ. 141), ἐπίσης ἐπιγραφὴ ΦΙΝΑΙΟΣ συνοδεύουσα τὸν τύπον Ἀσκληπιοῦ ἱσταμένου. Ἀγῶνες ΑΚΤΙΑ.

Πανδοσία, ἐπὶ τοῦ Ἀχέροντος ποταμοῦ.

ΧΑΛΚΑ 238-168 π. Χ.

Κεφαλὴ Διὸς Δωδωναίου καὶ ὄνομα
ἄρχοντος.

ΠΑΝ Κεραυνὸς ἐν στεφάνῳ δρυὸς .
(B. M. Cat., Πίν. XXXII, 9.) Α · 75

Φοινίκη. Αὕτη κατὰ τὸν Πολύβιον (Π. 5,8) ἦτο ἡ σπουδαιοτάτη πόλις τῆς Ἠπείρου μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ βασιλείου τῶν Μολοσσῶν. Διὰ τοῦτο πιθανῶς ἦτο ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἠπειρωτικῆς δημοκρατίας καὶ τὸ νομισματοκοπεῖον τοῦ συμμαχικοῦ νο-

μίσματος. Κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον ἔκοφεν καὶ ἀστικά νομίσματα χαλκᾶ.

238-168 π. Χ.

Κεφαλὴ Διός (;

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.

ΦΟΙΝΙΚΑΙΕΩΝ Κεραυνὸς ἐν στεφάνῳ . Α · 7

» Ἐπιδορατὶς Α · 7
(B. M. Cat., Πίν. XXXII, 10, 11.)

Ἐπίσης αὐτοκρατορικὰ Κλαυδίου, Νέρωνος καὶ Τραϊανοῦ.

ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Ἀλέξανδρος, υἱὸς τοῦ Νεοπτολέμου, 342-326 π. Χ. Τοῦ βασιλέως τούτου τὰ χρυσᾶ νομίσματα ἐκόπησαν σχεδὸν βεβαίως ἐν τῇ νοτίῳ Ἰταλίᾳ, ὅπου μετέβη ὁ Ἀλέξανδρος ἐν ἔτει 332 π. Χ. πρὸς βοήθειαν τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων κατὰ τῶν Λευκανῶν καὶ Βρεπτίων. Κατὰ τεχνοτροπίαν οἱ ἀργυροὶ στατῆρες ὁμοιάζουσι τὰ μέγιστα πρὸς τὰ χρυσᾶ νομίσματα, τὸ βάρος ὅμως αὐτῶν (165 κ.), ὃν τὸ αὐτὸ πρὸς τὰ τῶν Κερκυραϊκῶν νομισμάτων, συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς Ἡπειρωτικῆς αὐτῶν προελεύσεως. Τὰ χαλκᾶ νομίσματα εἶνε ἀναμφιβόλως Ἡπειρωτικά.

Κεφαλὴ Διὸς Δωδωναίου μετὰ στεφάνου ὀδύος. (Πίναξ ΙΕ'. 3.)

Κεφαλὴ Ἥλιου.
(B. M. Cat., Πίν. XX, 2.)

Ὅμοίως.

Ἄετὸς μετὰ κλειστῶν πτερύγων.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΥ Κεραυνός. Χ Στατ. 133 κ.
Ρ Στατ. 165 κ.

ΑΛΕΞ Κεραυνός. Χ $\frac{1}{12}$ στατῆρος.

Ὅμοίως Ρ Διώβολ.

ΑΛΕΞΑ. ΤΟΥ ΝΕ Κεραυνός. Α · 65

Πύρρος, 295-272 π. Χ. Ὡς ὁ Ἀλέξανδρος, οὕτω καὶ ὁ Πύρρος ἔκοψε νομίσματα ἐν διαφόροις τόποις τῶν κτήσεων αὐτοῦ, κυρίως μὲν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Ἡπείρῳ. Πάντα τὰ χρυσᾶ νομίσματα καὶ τὰ ἀργυρᾶ κομμάτια τῶν 90 κ. εἶνε κατασκευῆς τῶν Συρακουσῶν, ὡς ἐπίσης τὰ κάλλιστα τῶν χαλκῶν αὐτοῦ νομισμάτων. Τὰ Ἀττικῶς σταθμοῦ

τετράδραγμα καὶ δίδραγμα αὐτοῦ φαίνεται ὅτι ἐξεδόθησαν ἐν Λοκροῖς τῆς Βρεττίας· τὰ δὲ Μακεδονικὰ χαλκᾶ νομίσματα αὐτοῦ διακρίνονται διὰ τῆς ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψεως Μακεδονικῆς ἀσπίδος ἐν ᾧ τὰ ἐν Ἡπείρῳ κοπέντα φέρουσι τὴν κεφαλὴν τοῦ Διὸς καὶ εἶνε τέχνης μᾶλλον ἀξέστου.

Ἐπιγρ. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΥΡΡΟΥ, συνήθως πλήρης, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐπὶ τῶν Μακεδονικῶν νομισμάτων καὶ τινων τῶν Ἡπειρωτικῶν χαλκῶν κομματίων, ἐφ' ὧν τὸ ὄνομα ἐμφανίζεται ἐν μονογραφίᾳ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

(Πίναξ ΙΕ'. 4.)

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.

Κεφαλὴ Διὸς Δωδωναίου δρυοστεφής.

(Πίναξ ΙΣ'. 11)

Κεφαλὴ Ἀχιλλέως κρανοφόρος.

(Πίναξ ΙΕ'. 5.)

Κεφαλὴ Περσεφόνης, μετὰ κόμης καταπιπτούσης καὶ στεφάνου σταχύων. (Πίναξ ΙΕ'. 6.)

ΦΘΙΑΣ Κεφαλὴ Φθίας μετὰ καλύπτρας.

Κεφαλὴ Περσεφόνης, ὡς ἐπὶ τῶν ἀργυρῶν.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

(B. M. Cat., XX. 15.)

Μακεδονικὴ ἀσπίς, ἐξ ἧς τὸ μονογράφημα ΠΥΡ.

Κεφαλὴ Διὸς Δωδωναίου.

Νίκη μετὰ στεφάνου καὶ τροπαίου.

Χ Στατήρ.

Ὅμοίως Χ Ἡμιστατήρ.

(B. M. Guide, Πίν. XLVI, 25, 26.)

Διώνη μετὰ σκήπτρου καθημένη ἐπὶ θρόνου Ρ Τετράδρ.

Θέτις μετὰ καλύπτρας ἐπὶ ἵπποκάμπης, φέρουσα τὰ ὄπλα τοῦ Ἀχιλλέως Ρ Διδρ.

Ἀθηνᾶ μετὰ δόρατος καὶ ἀσπίδος, ἐν στάσει μαχομένης. Ρ 90 κ.

Κεραυνός. Α 1·1

(Gardner, Types, Πίν. XI. 27.)

Δήμητρα ἐπὶ θρόνου καθημένη.

(B. M. Cat., Πίν. XX, 14.) Α 95

Στάχυς ἐν στεφάνῳ δρυός. Α 75

ΑΣΙ Μακεδονικὴ περικεφαλαία ἐν

στεφάνῳ δρυός Α 65

(B. M. Cat. Πίν. XX, 16.)

Κεραυνός ἐν στεφάνῳ δρυός. Α 95-75

Ἡ πεπλοφόρος κεφαλὴ μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΦΘΙΑΣ ὑποτίθεται συνήθως ὅτι εἶνε ἡ εἰκὼν Φθίας τῆς μητρὸς τοῦ Πύρρου. Ἐν τούτοις τινὲς βλέπουσιν ἐν αὐτῇ ἰδανικὴν τινα προσωποποίησιν τῆς Θεσσαλικῆς χώρας Φθίας, ὑπόθεν κατῆγεν ὁ Πύρρος τὸ ἑαυτοῦ γένος.

Εἰς τὸν βασιλέα τοῦτον κλίνει νὰ ἀποδώσῃ ὁ Δρ. Imhoof (*Mon. Gr.* σελ. 459) ὡραιότατην Ἀττικὴν δραχμὴν εὐρισκομένην ἐν τῷ ἐν Νεαπόλει Μουσείῳ Santagelo, φέρουσιν ἔμπ., κεφαλὴν Ἡρακλέους ἐν λεοντῇ, ὅπ., ΒΑΣΙΛΕΩΣ Διόνυσον ἐν ἄρματι πανθήρων.

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Πρὸ τοῦ 238 π. Χ.

ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ Ταῦρος κυρίσσω. Κεραυνὸς ἐν στεφάνῳ δάφνης. Α·7
ΑΠ (μονογρ.) Κεφαλὴ Διὸς Δωδωναίου. Κεραυνὸς ἐν στεφάνῳ δρυός. Α·1-7 (B. M. Cat. Πίν. XVII. 1, 2.)

238-168 π. Χ.

Κεφαλὰὶ συνεζευγμέναι Διὸς Δωδωναίου καὶ Διώνης.	ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ Ταῦρος κυρίσσω. (Πίναξ ΙΕ'. 7) Ρ Δίδ. 154-140 κ.
Κεφαλὴ Διὸς Δωδωναίου. (B. M. Guide, Πίν. LV, 16, 17.)	ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ Ἀετὸς ἐν στεφάνῳ δρυός Ρ Δραχ., 78-70 κ.
Κεφαλὰὶ Διὸς καὶ Διώνης. (B. M. Cat., Πίν. XVII, 8.)	» Κεραυνὸς ἐν στεφ. δρυός Ρ (= Νικηφόρον) 52-48 κ.
Κεφαλὴ Διὸς Δωδωναίου. (Αὐτόθι, Πίν. XVII, 9.)	» Ὅμοίως. Ρ (= 1/2 Νικηφ.) 24-23 κ.

Οἱ τύποι τῶν χαλκῶν νομισμάτων ὁμοιάζουσι τὸ πλεῖστον πρὸς τοὺς τῶν ἀργυρῶν. Ἐν τούτοις παρουσιάζουσι καὶ τινὰς ποικιλίας, ἥτοι·

Κεφαλὴ Διώνης.	ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ Τρίπους ἐν στεφάνῳ δάφνης. Α·7
Κεφαλὴ Ἡρακλέους.	» Ῥόπαλον ἐν στεφάνῳ δρυός. Α·5
Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος. (B. M. Cat., Πίν. XVII, 12, 14, 15.)	» Ἐπιδορατὶς. Α·9

Μετὰ τὸ 168 π. Χ.

Καίτοι δὲ ἡ νομισματοκοπία τῆς Ἠπείρου ἐπαύσατο, ὅτε ἐν ἔτει 168 π. Χ. ἡ χώρα ἡρημώθη ἀνηλεῶς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων,

υπάρχουσιν ἐν τούτοις ἐξαιρετικά τινα νομίσματα, ἅτινα φαίνεται ὅτι ἐκόπησαν ἐν Δωδώνῃ ἐν ὀνόματι ἱερέως τινὸς τοῦ ἱεροῦ Διὸς τοῦ Ναίου. Εἶνε δὲ ταῦτα ὀψίμου τεχνοτροπίας καὶ βεβαίως μεταγενέστερα τῆς πτώσεως τῆς δημοκρατίας. Φέρουσι δὲ τὴν ἐπιγρ. **ΙΕΡΕΥΞ ΜΕΝΕΔΗΜΟΞ ΑΡΓΕΑΔΗΣ.**

Κεφαλή Διὸς Δωδωναίου.

| Προτομή Ἀρτέμιδος . . . **Α** 1·0

ΚΕΡΚΥΡΑ

[British Museum Catalogue of Greek coins, Thessaly—Aetolia, σελ. XLVII—L καὶ 115—167, μετὰ φωτοτυπικῶν πινάκων· ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ P. Gardner, 1883].

Αἱ μακραὶ σειραὶ νομισμάτων τῆς πλουσίας ταύτης καὶ δραστηρίου ναυτικῆς πολιτείας ἄρχονται περὶ τὸ 585 π. Χ. ὅτε, ἀποθανόντος Περιάνδρου τοῦ Κορινθίου, ἡ Κέρκυρα ἐγένετο ἀνεξάρτητος τῆς μητροπόλεως αὐτῆς. Ὁ σταθμητικὸς κανὼν τοῦ Κερκυραϊκοῦ νομίσματος εἶνε ἐλαφρὰ τις μορφή τοῦ Αἰγινήτικοῦ, τοῦ στατήρος ἔλκοντος κατ' ἀρχὰς 180—170 κ. τῆς δὲ δραχμῆς 90—85 κ. Αἱ ὀλκαὶ αὗται ἐκπίπτουσι βαθμιαίως μέχρι τοῦ 300 περίπου π. Χ. ὅτε ὁ στατήρ δὲν ἔλκει περισσότερον τῶν 160 κ. καὶ ἡ δραχμὴ περὶ τοὺς 80 κ.

Ὁ ἀμετάβλητος τύπος τῶν στατήρων τῆς Κερκύρας καθ' ἅπασαν τὴν ἀνωτέρω περίοδον εἶνε ὁ ἐξῆς : —

Δάμαλις μόσχον θηλάζουσα.
(Πίναξ ΙΕ'. 8.)

Δύο ἀστεροειδῆ κοσμήματα ἐπιμήκους σχήματος, ἐγκεκλεισμένα ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτέρων κομματίων ἕκαστον ἐν ἰδίῳ ἐπιμήκει ἐγκοίλῳ, ἐπὶ δὲ τῶν ἀρχαιοτάτων ἐν γραμμικῷ τετραγώνῳ . . . **Ρ** Στατήρ.

Ἐν τῇ ἀρχαίῃ περιόδῳ τὰ νομίσματα εἶνε ἀνεπίγραφα, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 450 π. Χ. περίπου φέρουσι γενικῶς τὴν ἐπιγρ. ΚΟΡ.

Ἡ προέλευσις τῶν τύπων τούτων εἶνε λίαν σκοτεινὴ. Ἡ δάμαλις καὶ ὁ μόσχος εἶνε γνωστότατον ἀνατολικὸν σύμβολον συνδε-

όμενον πρὸς τὴν λατρείαν τῆς Ἀσιατικῆς θεότητος τῆς φύσεως, τῆς συνήθως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ταυτιζομένης πρὸς τὴν Ἥραν ἢ τὴν Ἄρτεμιν (E. Curtius, *Arch. Zeit.*, 1855, σ. 3). Μετὰ τοιαύτης τινὸς σημασίας ἡ δάμαλις καὶ ὁ μόσχος ἀπαντῶσι συχνὰ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Εὐβοικῆς Καρύστου, εἶνε ὅμως ἀβέβαιον, ἂν οἱ Κερκυραῖοι κατήγον τὸν τύπον ἐκ τῆς Εὐβοίας ἢ παρέλαβον αὐτὸν ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Ὁ ὀπίσθιος τύπος ἐθεωρήθη συνήθως ἤδη ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Eckhel, ὡς κατὰ συνήκην παράστασις τις τῶν περιφήμων κήπων τοῦ Ἀλκινόου, τῶν Κερκυραίων ἐπαιρομένων, ὅτι κατήγοντο ἀπὸ τῶν Φαιάκων, καὶ ταυτιζόντων τὴν νῆσον αὐτῶν πρὸς τὴν Ὀμηρικὴν Σχερίαν (Θουκυδ. I. 25),

Ἐν τούτοις ἡ ἐξήγησις αὕτη ἐγκατελείφθη ἤδη γενικῶς ὡς φαντασιώδης, ἡ δὲ θεωρία τοῦ καθηγητοῦ Gardner (*Num. Chron.* 1881, σ. 1) ὅτι ὁ τύπος εἶνε ἡλιακὸς καὶ συνδέεται πρὸς τὴν λατρείαν Διὸς τοῦ Ἀρίστου, Ἀρισταίου ἢ Ἀπόλλωνος Νομίου εἶνε μᾶλλον παραδεκτέα.

Ὁ συνηθέστερος τύπος τῶν δραχμῶν τῆς Κερκύρας πρὸ τοῦ 300 π. Χ. εἶνε ὁ ἐξῆς : —

Προτομή δαμάλεως.

Ἀστὴρ ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ . .
 Ρ 86 κ. Δραχμή.
 (B. M. Cat. Πίν. XXI, 3-5.)

Τὰ ἡμίδραχμα καὶ τέταρτα δραχμῶν φέρουσι παρὰ τὸν ἀστέρα ποτὲ μὲν κεφαλὴν Ἥρας, ποτὲ δὲ ἀμφορέα ἢ κἀνθαρον ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψεως. Οἱ ὀβολοὶ φέρουσιν ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψεως σταφυλὴν, ἐπὶ δὲ τῆς ὀπισθίας κεφαλὴν κριοῦ ἢ ἐγκοιλὸν μαιανδρικόν στανρόν (*swastika*).

Οἱ τύποι τῶν χαλκῶν νομισμάτων ἐξαίρεσει ὀλίγων εἶνε Διονυσιακοί. Ποικιλίας ἐν ᾗδε B. M. Cat., *Thes.*, ἐ. λ. *Coreyra*, Πίν. XXII.

Περὶ τὰ 338-300 π. Χ.

Μετὰ τὴν ὑπὸ Φιλίππου ἐν ἔτει 338 κατάληψιν τῆς Κορίνθου ἡ Κέρκυρα, ὡς πολλὰ ἄλλαι ἀποικίαι τῆς Κορίνθου, ἤρξατο

κόπτουσα στατήρας ὁμοίους πρὸς τοὺς τῆς Κορίνθου, φέροντας ὁμῶς τὴν ἐπιγρ. ΚΟΡ (συνήθως εἰς μονογράφημα) ἢ Κ.

Περὶ τὰ 300-229 π. Χ.

Περὶ τὰ 300 π. Χ. φαίνεται ὅτι συνέβη ἐν Κερκύρα ἀφομοίωσις τις μεταξὺ τῶν σταθμητικῶν κανόνων τῆς Αἰγίνης καὶ Κορίνθου. Οἱ στατήρες τῶν 160 κ. ἔπαυσαν ἐκδιδόμενοι, ἐνῶ αἱ παλαιαὶ δραχμαὶ τῶν 80 κ. ἀπέβησαν νῦν διδραχμα, τῆς δραχμῆς ταῦτισθείσης κατὰ σταθμὸν πρὸς τὴν Κορινθιακὴν δραχμὴν τῶν 40 κ. (ἴδε Β. Μ. *Cat.*, Πίν. XXII. 17, 18 καὶ XXIII. 1, 2).

ΚΟΡΚΥΡΑΙ Προτομὴ βοός.	Διπλοῦν ἀστεροκόσμητον κόσμημα . Α 80 κ. Δίδρ.
Βοὺς καὶ μόσχος.	ΚΟΡ Ἀπλοῦν ὅμοιον. Α 40 κ. Δρ.
Ἀμφορεὺς.	ΚΟΡΚΥΡΑΙ Ἀστήρ . Α 40 κ. Δρ.
Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ.	Χ Θύρσος καὶ σταφυλή. Α 13 κ. Διώβ.

Οἱ τύποι ὡς καὶ κατὰ τὴν προηγούμενην περίοδον εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον Διονυσιακοί. Ὑπάρχει ἐντούτοις ἡ ἐξῆς σπουδαία σειρά:—

Πρῶρα πλοίου.	ΚΟ Κάνθαρος Α 7
---------------	---------------------------

Τὸ ἰδιάζον τῶν νομισμάτων τούτων εἶνε ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ πλοίου εἶνε γεγραμμένον ἐπ' αὐτοῦ, π. χ. ΑΛΚΑ, ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, ΕΥΚΛΕΙΑ, ΕΥΝΟΜΙΑ, ΘΗΡΑ, ΚΟΡΚΥΡΑ, ΚΩΜΟΣ, ΚΥΠΡΙΣ, ΛΑΟΝΙΚΑ, ΝΕΟΤΗΣ, ΝΙΚΑ, ΠΑΛΛΑΣ, ΠΡΩΤΑ, ΞΩΤΕΙΡΑ, ΦΑΜΑ, ΦΩΞΦΟΡΟΣ, κτλ. Ὁ καθηγητὴς Gardner εἰσηγεῖται τὴν ἰδέαν (*Journ. Hell. Stud.*, II. 96) ὅτι ἡ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων ἀπεικονιζομένη ναὺς δυνατὸν νὰ εἶνε ἀγωνιστικὸς τύπος ἀναφερόμενος εἰς ναυτικούς ἀγῶνας ἐν τοῖς ὕδασιν τῆς Κερκύρας ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἑορτῶν τοῦ Ποσειδῶνος, Διονύσου, ἢ τοῦ Ἀκτίου Ἀπόλλωνος.

Περὶ τὰ 229-48 π. Χ.

Ἐν ἔτει 229 π. Χ. ἡ Κέρκυρα ὑπετάχθη εἰς τοὺς Ῥωμαίους ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ὁποίων τῇ ἐπετράπη νὰ διαφυλάξῃ τὴν

αὐτονομίαν αὐτῆς. Τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς περιόδου ταύτης εἶνε τῶν ἐξῆς τύπων. Πάντα δὲ φέρουσι τὸ μονογράφημα τῆς Κερκύρας (R).

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ κισσοστεφής.	Πήγασος	Ρ 80 κ. Δίδρ. (B. M. <i>Guide</i> , Πίν. LV, 19.)
Κεφαλὴ Διώνης μετὰ πέπλου.	Ὅμ. ἐν στεφάνῳ. Ρ 48 κ. (Νικηφόρ.) (B. M. <i>Cat.</i> , Πίν. XXIV, 4.)	
Κεφαλὴ Ἀφροδίτης. Ὅμοίως.	Πήγασος	Ρ 38 κ. Δρ. Ὅμ. (B. M. <i>Cat.</i> , Πίν. XXIV, 6-10.) Ρ 28 κ. (1/2 νικηφόρ.)
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	Ὅμοίως » »	Ρ 28 κ.
Κεφαλὴ Διονύσου.	Ὅμοίως » »	Ρ 28 κ.

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα φέρουσι κεφαλὰς Διονύσου, Διώνης καὶ Ποσειδῶνος. Ὅπ., κύνθαρον ἢ ἀμφορέα, κεφαλὴν βοός, πρῶραν, τρίαιναν, ἀκροστόλιον, στήχυν. Τούτοις δ' ἔπεται ἑτέρα τις σειρὰ χαλκῶν νομισμάτων φερόντων τὰ ὀνόματα τῶν πρυτάνεων τῆς πόλεως τῆς Κερκύρας, ὡς ἀπεδείχθη σαφῶς διὰ τῆς ἐμφανίσεως οὐχὶ ὀλιγώτερον τοῦ ἡμίσεος τῶν γνωστῶν ὀνομάτων μετὰ τοῦ τίτλου τῶν πρυτάνεων ἐν ἐπιγραφαῖς τῆς αὐτῆς πρὸς τὰ νομίσματα ἐποχῆς (Boeckh, *C. I. Gr.* 1870).

Κεφαλὴ Ἡρακλέους.	ΚΟΡΚΥΡΑΙΩΝ Πρῶρα καὶ ὄνομα πρυτάνεως	Α 8
-------------------	---	-----

Ὀνόματα πρυτάνεων, ΑΡΙΣΤΕΑΣ, ΔΑΜΟСТΡΑΤΟΣ, ΗΡΩ-ΔΗΣ, ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ, ΝΙΚΑΝΩΡ, ΣΤΡΑΤΩΝ, ΞΩΞΙΓΕΝΗΣ, ΞΩ-ΣΤΡΑΤΟΣ, ΦΑΛΑΚΡΟΣ, ΦΙΛΩΝ, ΦΙΛΩΝΙΔΑΣ, ΦΙΛΩΤΑΣ, κτλ. (B. M. *Cat.* Πίν. XXIV. 18).

48 π. X.—138 π. X. Ἀπὸ Ἰ. Καίσαρος μέχρις Ἀδριανοῦ.

Καθ' ἅπασαν τὴν περίοδον ταύτην ἡ πόλις τῆς Κερκύρας ἐξηκολούθει κόπτουσα αὐτόνομα χαλκᾶ νομίσματα, ἐφ' ὧν ἀπεικονίζονται συχνὰ αἱ θεότητες ΖΕΥΣ ΚΑCΙΟC καὶ ΑΓΡΕΥΞ μετὰ ὀλογράφων τῶν ὀνομάτων αὐτῶν, πρὸς δὲ καὶ ὁ Ἄρης. Ὁ πρῶτος

παρίσταται συνήθως ἐν τῇ στάσει Διὸς ἐπὶ θρόνου καθημένου. Ὁ δ' Ἀγρεὺς εἶνε παράστασις ἀνδρὸς πωγωνοφόρου ἱσταμένου, ἐν μακρῷ χιτῶνι, κρατοῦντος δὲ κέρας Ἀμαλθείας (B.M. Cat., Πίν. XXV. 7). Ἡ λατρεία τοῦ ποιμενικοῦ τούτου θεοῦ ἐσχετίζετο πρὸς τὴν τοῦ Ἀρισταίου.

138-222 π. Χ. Ἀπὸ Ἀντωνίνου μέχρι Καρακάλλα

Τὰ αὐτοκρατορικὰ νομίσματα τῆς περιόδου ταύτης φέρουσι τὴν κεφαλὴν τοῦ αὐτοκράτορος. Οἱ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως τύποι εἶνε οἱ ἑξῆς· Ζεὺς Κάσιος, Ἀγρεὺς, Ἄρης, πλοῖον ἰστιοδρομοῦν, Πήγασος, Διόνυσος ἐπὶ πάνθηρος, κτλ. (B. M. Cat. Πίν. XXVI.).

ΑΚΑΡΝΑΝΙΑ

[British Museum Catalogue of Greek coins, Thessaly—Aetolia, σ. LI-LIV καὶ 168-193 μετὰ φωτοτυπικῶν πινάκων, ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ P. Gardner Imhoof-Blumer, Die Münzen Akarnaniens ἐν Numism. Zeitschrift, X. σελ. 1-180, Vienna, 1878].

Ἀκαρνανία ἢ μεταξὺ τοῦ πρὸς ἀνατολὰς Ἀχελφίου καὶ τῆς πρὸς δυσμὰς θαλάσσης χώρα, παρέλαβε τὸν σταθμητικὸν κανόνα τῶν νομισμάτων αὐτῆς παρὰ τῶν δύο ἀνθουσῶν ἀποικιῶν τῆς Κορίνθου, Ἀνακτορίου καὶ Λευκάδος. Πρὸ τῆς λήξεως τῆς πέμπτης ἑκατονταετηρίδος αἱ πόλεις τῆς Ἀκαρνανίας συνεκρότησαν ὁμοσπονδίαν, ἥς πρωτεύουσα ἦτο ἡ ἐπὶ τοῦ Ἀχελφίου Στράτος.

Νῦν δ' ἤρξαντο κοπτόμενοι ἐν ἀπάσαις ταῖς παραλίαις Ἀκαρνανικαῖς πόλεσι στατῆρες κορινθιακῶν τύπων, ἧτοι φέροντες ἔμπρ., κεφαλὴν Ἀθηνᾶς· ὅπ., Πήγασον, τὸ πλεῖστον πρὸς χρῆσιν τοῦ μετὰ τῆς Ἰταλίας καὶ Σικελίας ἐμπορίου, ἔνθα κυρίως ἀνακαλύπτονται μέχρι τοῦ νῦν. Αἱ μεσόγειοι πόλεις Στράτος, Οἰνιάδαι κλπ. μικρὸν ἢ οὐδὲν μέρος ἔλαβον ἐν τῇ Κορινθιακῇ ταύτῃ νομισματοκοπίᾳ, ἔκοψαν δὲ μὲν μικρὰ ἀργυρᾶ νομίσματα μετὰ τῶν ἰδίων αὐταῖς τύπων. Περὶ τὰ 300 π. Χ. ἡ Στράτος κατελήφθη ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν, ἡ δὲ Λευκάς ἀντικατέστησεν αὐτὴν ὡς πρωτεύουσα τῆς Ἀκαρνανι-

κῆς συμμαχίας. Ὅμοίως τὸ Θύρρειον ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐξυψώθη εἰς σπουδαίαν πόλιν.

Δὲν δύναται ὁμως νὰ ὀρισθῇ κατὰ ποίαν ἀκριβῶς χρονολογίαν ἔπαυσαν ἐκδιδόμενοι οἱ μετὰ τύπου Πηγάσου στατῆρες, εἶνε ὁμως βέβαιον, ὅτι ἤδη κατὰ τὸ δεύτερον μέρος τοῦ τρίτου αἰῶνος (περὶ τὰ 220) ὑπεσκελίσθησαν ὑπὸ συμμαχικοῦ τινος νομίσματος κανονικῶς ὀργανομένου, φέροντος ἐπὶ τῆς κυρίας ὀψευς τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐθνικοῦ ποταμίου θεοῦ Ἀχελφίου ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας σχῆμα Ἀπόλλωνος Ἀκτίου καθημένου. Δύναται δὲ νὰ ἀποδειχθῇ ὅτι ἡ Λευκὰς ἦτο τὸ νομισματοκοπεῖον τῶν συμμαχικῶν τούτων νομισμάτων μέχρι τοῦ 167 π. Χ., ὅτε αὕτη ἀπεχωρίσθη τῆς Ἀκαρνανίας ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἤρξατο κόπτουσα ἀργυρὰ νομίσματα ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτῆς ὀνόματι.

Μετὰ τὴν χρονολογίαν ταύτην τὸ Θύρρειον ἐξηκολούθησεν ἐπὶ τινα χρόνον τὰς σειρὰς τῶν συμμαχικοῦ τύπου νομισμάτων, ἀλλὰ μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΘΥΡΡΕΩΝ ἀντὶ τῆς ΑΚΑΡΝΑΝΩΝ, μέχρις οὗ ταχέως κατόπιν πᾶσα νομισματοκοπία ἔπαυσεν ἐν τῇ χώρᾳ.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ.

	Πρὸ τοῦ 400	400—350	350—250	250—167	Μετὰ τὸ 167
Ἀλυζία	...	...	Α (Κορ.)	Α	
Ἀνακτόριον	Α (Κορ.)	Α (Κορ.)	Α (Κορ.)	Α Α	
Ἄργος	...	...	Α (Κορ.)	Α	
Ἀστακὸς	...	...	Α (Κορ.)		
Θύρρειον	...	...	Α (Κορ.)	Α ...	Α Α
Κόροντα	...	...	Α (Κορ.)		
Λευκὰς	Α (Κορ.)	Α (Κορ.)	Α (Κορ. καὶ συμ.)	Α Α Α (συμ.)	Α Α
Μεδεών	...	...		Α	
Μητρόπολις	...	...	Α (Κορ.)	Α	
Οἰνιάδαι	...	...	...	Α	
Πάλαιρος	...	...	Α (Κορ.)		
Φυτία	...	...	Α (Κορ.)	Α	
Στράτος	Α	Α (συμ.)	Α (Κορ.)	Α	

Ἀλυζία. Κορινθιακοὶ στατῆρες τοῦ 350-250 π. Χ. Ἐπιγρ., ΑΛΥ ἢ ΑΛΥΙΑΙΩΝ καὶ χαλκᾶ νομίσματα τῶν αὐτῶν χρόνων, ἀναφερόμενα εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ἡρακλέους, οὗτινος ὑπῆρχε ναὸς πλησίον τῆς πόλεως (Imhoof, *Akarnanien*, σελ. 46).

Ἀνακτορίον. Κορινθιακοὶ στατῆρες μέχρι μὲν τοῦ 350 π. Χ. φέροντες τὸ δίγαμμα (F)· μετὰ δὲ τὸ 350 φέροντες ΑΝΑ (συνήθως εἰς μονογράφημα), ΑΝΑΚΤΟΡΙΩΝ, κτλ., πρὸς δὲ μικρότερα κομμάτια συνήθως ἐπιγεγραμμένα ΑΚΤΙΟ, ΑΚΤΙΟΥ, ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Ἀνακτορίου λατρείαν Ἀπόλλωνος τοῦ Ἀκτίου, πρὸς δὲ ΑΚΤΙΑΞ παρὰ τὴν κεφαλὴν τῆς θεᾶς τῶν Ἀκτίων ἀγώνων (Imhoof *ξ. ἀ. σ.* 63).

250-167 π. Χ.

Κεφαλὴ Διός.

ΑΝ (μονογρ.) ἐν στεφάνῳ δάφνης
P 35 κ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

ΑΝΑΚΤΟΡΙΕΩΝ Δύρα . . . Α · 75
(B. M. *Cat.*, Πίν. XXVII. 10, 11.)

Ἄργος Ἀμφιλοχικόν. Κορινθιακοὶ στατῆρες (350-250) ἐπιγεγρ. Α, ΑΡ, ΑΡΓΕΙΩΝ, κτλ. ἢ ΑΜΦΙ, ΑΜΦΙΛΟΧΩΝ κτλ. καὶ χαλκᾶ νομίσματα τῶν ἐξῆς δύο τύπων : —

Κεφαλὴ ἄρρην νεανικὴ μετὰ κόμης | ΑΡΓΕΙΩΝ Κύων . . . Α · 75
βραχείας.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

» Γλαῦξ κατ' ἐνώπιον. Α · 55
(B. M. *Cat.*, Πίν. XXVII. 14, 15.)

Ἀστακός. Κορινθιακοὶ στατῆρες (350-250), ἐπιγεγρ., ΑΞ, καὶ σύμβολον ἀστακός, (Imhoof *ξ. ἀ. σελ.* 101 καὶ B. M. *Cat.*, *Thes.*, σελ. 173).

Θύρρειον. Ἡ πόλις αὕτη κατὰ ὀψίμους χρόνους ἦτο ἀρκούντως σπουδαία, μετὰ δὲ τὸν χωρισμὸν τῆς Λευκάδος ἀπὸ τῆς Ἀκαρνανίας ἐν ἔτει 167 π. Χ. ἀπέβη τὸ κύριον νομισματοκοπεῖον τοῦ ἀργύρου ἐν Ἀκαρνανίᾳ. Ἐκοψε Κορινθιακοὺς στατῆρας (350-229 (;) π. Χ.) ἐπιγεγραμμένους Θ, ΘΥ, ΘΥΡ, ΘΥΡΡ, ἴσως δὲ καὶ τινα κομ-

μάτια ἔλκοντα περὶ τοὺς 106 κ., μετὰ Κορινθιακῶν τύπων καὶ κεφαλῆς Ἀχελώου τεθειμένης ὡς σύμβολον ὀπισθεν τῆς κεφαλῆς τῆς Ἀθηνᾶς. Εἰς τὴν περίοδον ταύτην ἀνήκουσιν ὁμοίως καὶ τὰ ἐξῆς χαλκᾶ νομίσματα : —

Κεφ. Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους Ἀττικοῦ. | ΟΥΡΡΕΩΝ ἢ ΟΥΡ Γλαύξ. Α·8-6

Πρὸβλ. ὅμοια νομίσματα μετ' Ἀττικῶν τύπων ἐν Ἀργεὶ καὶ Μεδεῶνι.

Μετὰ τὸ 167 π. Χ.

Ὅτε ἡ Λευκάς ἐχωρίσθη τῆς Ἀκαρνανίας, τὸ Θύρρειον φαίνεται ὅτι παρεδέχθη τοὺς τύπους τοῦ τότε πλέον παύσαντος νὰ ἐκδίδηται συμμαχικοῦ νομίσματος.

Κεφαλὴ ἀγένειος Ἀχελῷου καὶ ὄνομα ἄρχοντος. (B. M. Cat., Πίν. XXX. 1.)	ΟΥΡΡΕΙΩΝ Ἀπόλλων Ἀκτιος γυμνός καὶ καθήμενος, κρατῶν δὲ τόξον. Ρ 165-132 κ. καὶ 73 κ.
ΟΥΡΡΕ Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	Ὄνομα ἄρχοντος ἐνστεφάνῳ. Ρ 45 κ.

Μεταξὺ τῶν ὀνομάτων ἀρχόντων εὐρίσκομεν καὶ τὸ ΞΕΝΟΜΕΝΗΣ, ὅστις δυνατόν νὰ εἶνε πρόγονός τις τοῦ ἐκ Θυρρείου Ξενομένους τοῦ φιλοξενήσαντος τὸν Κικέρωνα, ὅτε ἐν ἔτει 51 καὶ 50 π. Χ. διέβη τῆς πόλεως.

Κόροντα. Κορινθιοὶ στατῆρες (350-250). Ἐπιγρ. Κ καὶ ἡ λεγομένη Μακεδονικὴ ἀσπίς.

Ἡράκλεια. Ἴδε Ἡράκλειαν τῆς Βιθυνίας.

Λευκάς. Ἡ πόλις αὕτη ἤρξατο ἤδη ἀπὸ τοῦ Ε'. αἰῶνος κόπτουσα Κορινθιακοὺς στατῆρας, ἐξηκολούθησε δὲ τοῦτο μέχρι τοῦ 250 π. Χ., μετὰ τῶν ἐπιγρ. Λ, ΛΕ, ΛΕΥ, ΛΕΥΚΑΔΙΩΝ, κτλ., ὡς πρωτεύουσα τῆς Ἀκαρνανικῆς συμπολιτείας.

Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Στράτου φαίνεται ὅτι ἀπέβη ὁ τόπος τῆς κοπῆς σειρᾶς Κορινθιακῶν στατῆρων διακρινομένων διὰ τῶν γραμμάτων ΑΚ (ἐν μονογρ.). Τὰ χαλκᾶ δὲ νομίσματα τῆς Λευκάδος (τοῦ 350-250) εἶνε τῶν ἐξῆς τύπων : —

Λ Κεφαλή Ἀθηνᾶς.

Χίμαιρα Α · 75
(B. M. Cat., Πίν. XXVIII, 1.)

(Συνήθως ἐπικεκομμένα ἐπὶ χαλκῶν νομισμάτων τοῦ Φιλίππου τῆς Μακεδονίας).

ΑΚ Κεφαλή ταύρου ἀνθρωποκεφάλου (Ἀχελῷος).

ΛΕ Χίμαιρα Α · 8

Ὅμ ἡ κεφαλή Ἀφροδίτης.

» Τρίαινα Α · 7
(B. M. Cat., Πίν. XXVIII, 4.)

Βελλεροφόντης ἐπὶ τοῦ Πηγᾶσου.

ΛΕΥ Χίμαιρα Α · 7
(Αὐτόθι, Πίν. XXVIII, 6.)

Πήγασος.

ΛΕΥΚΑΔΙΩΝ Τρίαινα . . . Α · 5

Λ Κεφαλή Πηγᾶσου.

Δελφίς καὶ τρίαινα . . . Α · 5

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.

ΛΕΥ Πρῶρα Α · 7
(Αὐτόθι, Πίν. XXVIII, 11.)

Λ Πήγασος.

Ὅμοιως Α · 6

Ἀπὸ τοῦ 250 μέχρι τοῦ 167 π. Χ. περίπου ἡ Λευκὰς ἦτο πιθανῶς τὸ κύριον νομισματοκοπεῖον τῶν συμμαχικῶν νομισμάτων τῆς Ἀκαρνανικῆς συμπολιτείας. Ἴδε τὰ συμμαχικὰ νομίσματα (σελ. 418).

Μετὰ τὸ 167 π. Χ.

Ἐν ἔτει 167 π. Χ. ἡ Λευκὰς ἐχωρίσθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἀπὸ τῆς Ἀκαρνανικῆς συμπολιτείας, ἐξηκολούθησεν ὅμως νὰ εἶνε σπουδαία πόλις καί, ὡς ἡ Κέρκυρα, φαίνεται ὅτι διετήρησεν τὴν αὐτονομίαν αὐτῆς ὑπὸ Ῥωμαϊκὴν προστασίαν. Εἰς τὴν περίοδον ταύτην δύναται νὰ καταταχθῇ ἡ μακρὰ σειρὰ ἀργυρῶν νομισμάτων φερόντων ὀνόματα ἀρχόντων (πρυτάνεων;), ὧν πλείονες τῶν τεσσαράκοντα εἶνε γνωστοί.

Ἀγαλμα τῆς θεᾶς Ἀφροδίτης Αἰνεάδος μετ' ἐμβλημάτων ἤτοι: —
Μήνη, ἀκροστόλιον, γλαύξ, ἔλαφος καὶ σκῆπτρον, οὗ ἐπικάθηται περιστερά. Τὸ ὄλον τοῦ τύπου ἐν στεφάνῳ

ΛΕΥΚΑΔΙΩΝ Πρῶρα καὶ ὄνομα
ἀρχοντος . . . Ρ Ἀττ. Δίδρ
(Πίναξ ΙΕ'. 9.)

Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ.

(B. M. Cat., Πίν. XXVII. 17.)

ΛΕΥΚΑΔΙΩΝ Ῥόπαλον ἐν στεφάνῳ
καὶ ὄνομα ἄρχοντος

Ρ 77, 67 καὶ 59 κ.

Ὁ τύπος τῆς θεᾶς τῶν Λευκαδικῶν τούτων νομισμάτων ἐταυτίσθη ὑπὸ τοῦ Ε. Κουρτίου (*Hermes*, X. 243) πρὸς τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀφροδίτης Αἰνείαδος, ἧς ὁ ναὸς ἔκειτο ἐπὶ νησίδος εὐρισκομένης εἰς τὸ βόρειον ἄκρον τοῦ τῆν Λευκάδα ἀπὸ τῆς στερεᾶς χωρίζοντος πορθμοῦ. Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῆς τελευταίας ταύτης περιόδου τῆς Λευκαδικῆς αὐτονομίας φέρουσι τὰ αὐτὰ ὀνόματα ἀρχόντων, ἅτινα καὶ τὰ ἀργυρᾶ (*Imhoof* ἔ. ἀ. σ. 135).

Μεδεῶν

ΧΑΛΚΟΣ. Περὶ τὰ 350-300 π. Χ.

ΜΕ Κεφαλή Ἀπόλλωνος μετὰ κόμης βραχείας.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος μετὰ κόμης μακρᾶς.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς

Α ἢ Μ ἐν στεφάνῳ δάφνης. Α·7

Μ - Ε Τρίπους Α·7

» Ὅμοιως ἢ γλαυξ . Α·7-6
(B. M. Cat., Πίν. XXIX. 9, 10.)

Μητροπόλεις. Κορινθιοὶ στατῆρες (350-250) φέροντες ΜΗ (μονογρ.). (*Imhoof* ἔ. ἀ. σ. 142).

Οἰνιάδαι. Περὶ τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων τῶν φερόντων τὸ δίγαμμα (F) καὶ T (τριώβολον), τῶν συνήθως ἀποδομένων εἰς τοῦ Οἰνιάδας, ἴδε **Στράτον**. Οἱ Αἰτωλοὶ κατέλαβον τοὺς Οἰνιάδας ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐπειδὴ δὲ τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῆς πόλεως ταύτης δὲν εἶνε τῆς παλαιᾶς τεχντροπίας, δύσκολον εἶνε νὰ ἐκόπησαν πρὸ τοῦ 219 π. Χ., ὅτε Φίλιππος ὁ Ε΄. ἀφῆρεσεν τὴν πόλιν ἀπὸ τῶν Αἰτωλῶν, οὐδὲ δύνανται νὰ ᾧσι μεταγενέστερα τοῦ 211 π. Χ. ὅτε οἱ Ῥωμαῖοι ἐπέστρεψαν αὐτὴν τῷ λαῷ τούτῳ.

219-212 π. Χ.

Κεφαλή Διός.

(B. M. Cat., Πίν. XXIX, 14.)

ΟΙΝΙΑΔΑΝ Κεφαλή ταύρου ἀνθρωπομόρφου, τοῦ Ἀχελῷου δηλαδή, καὶ ΑΚΑΡ ἐν μονογραφήμ. Α·9

Πάλαϊρος. Ἀργυρᾶ νομίσματα τοῦ 350-250 π. Χ. Imhoof
 ζ. ἀ. σ. 153.

Κεφ. γυναικεία καὶ μονογρ. ΠΑΛΑΙΡ Πήγασος. Ρ 25 κ.

Στράτος. Μέχρι τοῦ πρώτου μέρους τῆς τρίτης ἑκατονταε-
 τηρίδος αὕτη ἦτο ἡ κυριωτάτη πόλις τῆς Ἀκαρνανικῆς συμπολι-
 τείας. Κατόπιν περιῆλθεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Αἰτωλῶν, ἡ δὲ
 Λευκὰς ἐγένετο ἡ πρωτεύουσα τῆς χώρας. Τὰ νομίσματα τῆς
 Στράτου μερίζονται ὡς ἐξῆς: —

Περὶ τὰ 450-400 π. Χ.

Κεφαλή Ἀχελῷου μετὰ πώγωνος, ἀντωπός. (B. M. Cat., Πίν. XXIX, 15.)	Ξ—Τ—Ρ—Α (ἐπ' ἀριστ.) Ἐγκοί- λον τετράγωνον, ἐν ᾧ κεφαλή Καλ- λιρρῆς ἀντωπός. Ρ 36 κ.
Ὁμοίως.	Ξ—Τ—Ρ—Α (ἐπ' ἀριστ.) Κεφαλή νεανική ἐν κατατομῇ. Ρ 15 κ.

Ἡ νύμφη Καλλιρρόη ἦτο θυγάτηρ τοῦ Ἀχελῷου καὶ μήτηρ
 Ἀκαρνᾶνος τοῦ ἐπωνύμου ἀρχηγέτου τῶν Ἀκαρνάνων (Παυσ.
 VIII. 24. 9). Περὶ τὰ 400 π. Χ. τὰ αὐτόνομα ταῦτα νομίσματα
 ἀντικατεστάθησαν ὑπὸ συμμαχικῶν νομισμάτων τῶν αὐτῶν τοῖς
 ἀνωτέρω τύπων, φερόντων ὅμως ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως Α-Κ
 ἢ ὄνομα στρατηγοῦ (;), ΑΓΗΜΩΝ. Τὰ ἀκόλουθα δὲ νομίσματα,
 ὧν τινα συνήθως ἀποδίδονται εἰς τοὺς Οἰνιάδας, τακτέα μᾶλλον ὑπὸ
 τὴν Στράτον.

Περὶ τὰ 400-300 π. Χ.

Κεφαλή Ἀχελῷου ἐν κατατομῇ.	Φ ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ· περίξ ΚΑΛΛΙΡΟΑ Ρ 34 κ.
Ὁμοίως.	Τ μεταξὺ κλαδίων δρυὸς ΚΑΛ. Ρ 16 κ.
Ὁμοίως.	ϣΤ ₃ ἐν πεδίῳ ἐγκοίλῳ Ρ 18 κ.
Κεφαλή Ἀχελῷου ἐν κατατομῇ.	οΤ _χ ἐν πεδίῳ ἐγκοίλῳ. Ρ 17 κ.
Ὁμοίως.	τΤο ἐν πεδίῳ ἐγκοίλῳ. Ρ 18 κ.
Κεφαλή Ἡρακλέους, πωγωνοφόρου. (B. M. Cat., Πίν. XXIX, 11-13.)	ϣΤ ₁ μεταξὺ δύο σταφυλῶν, ἐν τε- τραγώνῳ ἐγκοίλῳ. Ρ 14 κ.

Τὸ ἐπὶ τοῦ πρώτου τῶν ἀνωτέρω περιγραφέντων νομισμάτων δίγαμμα εἶνε πιθανῶς τὸ ἀρχικὸν γράμμα τῶν *Φακαρνάνων*. Τὸ μέγα Τ σημαίνει πιθανῶς *Τριώβολον*. Ἡ σημασία τῶν μικροτέρων γραμμάτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων εὑρηται τὸ Τ, εἶνε ἀμφίβολος. Ἐπὶ τοῦ τρίτου νομίσματος ἤθελε φανῇ ὅτι τὸ Τ ἀποτελεῖ μέρος τῆς ἐπιγρ. ΣΤΡ(αίων)· ἐν ᾧ τὸ ΚΟ καὶ ΤΟ δυνατόν νὰ εἶνε τὰ ἀρχικά ὀνομάτων ἀρχόντων. Ἐπὶ τοῦ τελευταίου νομίσματος τὰ τρία γράμματα Τ-Ρ-Ι δυνατόν νὰ σημαίνωσι *Τρι[ώβολον]*.

Τὸ ἀκόλουθον χαλκοῦν νόμισμα τῆς Στράτου ἀνήκει ἐπίσης εἰς τὴν τετάρτην ἑκατονταετηρίδα: —

Κεφαλὴ Καλλιρρόης (;	ΣΤΡΑΤΙΩΝ Κεφαλὴ Ἀχελφίου. Α·7
	(B. M. Cat., Πίν. XXIX. 16.)

Φυτία. Δραχμαὶ Κορινθιακαὶ (ὀλκῆς 40 κ.) τοῦ 350-250 π. Χ. καὶ χαλκᾶ νομίσματα ὁμοιάζοντα πρὸς τὰ τοῦ Μεδεῶνος. Κεφ. Ἀπόλλωνος μετὰ κόμης μακρᾶς. | Φ—Υ Τρίπους. Α·7

ΣΥΜΜΑΧΙΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

400-350 π. Χ. (Νομισματοκοπεῖον Στράτου)

Κεφαλὴ Ἀχελφίου ἀντωπός.	Α—Κ Κεφαλὴ Καλλιρρόης, κατ' ἐνώπιον. Ρ 29 κ.
(B. M. Cat., Πίν. XXVII. 1.)	
Ὅμοίως.	
	Ὅμοίως, ΑΓΗΜΩΝ (στρατηγός;) .
	Ρ 30 κ.

350-300 π. Χ. (Νομισματοκοπεῖον Στράτου;).

Σειραὶ ἀργυρῶν δραχμῶν ἐπιγεγραμμέναι F (ἀρχικὸν τοῦ *Φακαρνᾶνες*) καὶ τριώβολα ἐπιγεγραμμένα Τ, περιγραφέντα ἀνωτέρω· ἴδε **Στράτος**

300-250 π. Χ. (Νομισματοκοπεῖον Λευκάδος).

Σειραὶ Κορινθιακῶν στατήρων μετὰ ΑΚ ἐν μονογραφ. καὶ χαλκᾶ νομίσματα.

ΑΚ Κεφαλὴ Ἀχελφίου.	Χίμαιρα Α·8
---------------------	-----------------------

250-229 π. Χ. (Νομισματοκοπεῖον Θυρρείου ;).

Σειραὶ Κορινθιακῶν στατήρων ἡλαττωμένου βάρους μετὰ κεφαλῆς Ἀχελώου ὡς συμβόλου. Ὀλκὴ 106 κ.

250(?) — 167 π. Χ. (Νομισματοκοπεῖον Λευκάδος)

Ἐπιγρ. ΑΚΑΡΝΑΝΩΝ, καὶ ὄνομα στρατηγοῦ, ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ἢ ὀπισθίας ὀψευς τοῦ νομίσματος.

Κεφαλὴ Ἀχελώου ἀγενείου.
(Πίναξ ΙΕ'. 10.)

Ὅμοίως.
(B. M. Cat., Πίν. XXVII. 4.)

Ὅμοίως.

Ὅμοίως.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.
(B. M. Guide Πίν. LV, 20.)

Ἀπόλλων Ἀκτιος καθήμενος μετὰ τόξου. Χ 66 κ. Ρ 156 καὶ 78 κ.

Ἀρτεμις λαμπαδηφόρος, τρέχουσα.
Ρ 65 κ.

Ἀπόλλων Κιθαρωδὴς ἱστάμενος . .
Ρ 100 κ. καὶ 45 κ.

Ζεὺς κραδαίνων κεραυνόν. Ρ 49 κ.

Ἀρτεμις μετὰ τόξου, φαρέτρας καὶ λαμπάδος τρέχουσα. . Ρ 113 κ.

Κεφαλὴ Διός.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ.

Προτομὴ Ἀθηνᾶς.

ΑΚ ἢ Α Κεφαλὴ Ἀχελώου πωγωνοφόρου. Α 95

Ὅμοίως. Α 85

Ὅμοίως. Α 95
(B. M. Cat., Πίν. XXVII, 6-8.)

ΑΙΤΩΛΙΑ.

[British Museum Catalogue of Greek Coins, Thessaly - Aetolia, σ. LV-LVIII καὶ 194-200 μετὰ φωτοτυπικῶν πινάκων, ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ P. Gardner 1888].

Οἱ Αἰτωλοὶ μεθ' ὅλην τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν ἡρωϊκὴν φήμην, ἦσαν κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ὁ θορυβωδέστατος καὶ μᾶλλον ἀπολίτιστος λαὸς τῆς Ἑλλάδος. Πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου δὲν ὑπάρχει οὐδ' ἕχνος ἐγχωρίου Αἰτωλικοῦ νομίσματος, οὐδ' ἤρξαντο κοπτόμενα συμμαχικὰ νομίσματα πρὸ τῆς συμπίξεως τῆς

Αιτωλικῆς συμμαχίας ἣν παρήγαγον αἱ εἰς Αἰτωλίαν ἐπιδρομαὶ τῶν Μακεδόνων (314-311 π. Χ.) καὶ τῶν Γαλατῶν (279 π. Χ.). Τοῦτο δὲ ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὀπισθοτύπου τοῦ τετραδράχμου ὅστις σαφῶς ὑπαινίσσεται τὴν ἀπόκρουσιν τῶν τε Μακεδόνων καὶ τῶν Γαλατῶν ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν.

Περὶ τὰ 279-168 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους Κορινθιακοῦ.

(B. M. Guide, Πίν. XLII, 14.)

Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ ἐν λεοντῇ.

Ὅμοίως (Πίναξ ΙΓ', 12).

Προτομὴ Ἀρτέμιδος δαφνοστεφῆς μετὰ τόξου καὶ φαρέτρας ἐπ' ὤμου.

Κεφαλὴ ἀνδρὸς νεανικῆς (δ Αἰτωλός), φέρουσα στέφανον διαδήματι περιπεπλεγμένον.

(B. M. Guide, Πίν. XLII, 17.)

Κεφ. Ἀρτέμιδος δαφνοστεφῆς μετὰ τόξου καὶ φαρέτρας ἐπ' ὤμου.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς ἐν Κορινθιακῇ περικεφαλαίᾳ.

Κεφαλὴ Αἰτωλίας φέρουσα καυσίαν. (B. M. Cat. Πίν. XXX, 8.)

Κεφαλὴ Αἰτωλοῦ μετὰ κόμης βραχείας, φέρουσα καυσίαν.

ΑΙΤΩΛΩΝ Αἰτωλία φέρουσα καυσίαν, βραχὺν χιτῶνα, χλαμύδα καὶ ἐνδρομίδας, ὀπλισμένη διὰ ξίφους καὶ δόρατος, καθημένη ἐπὶ ἀθροίσματος ἀσπίδων, ἔχουσα τὸ ἀριστερὸν τοῦ στήθους γυμνὸν καὶ κρατοῦσα Νίκην. . . Ψ Στατήρ.

ΑΙΤΩΛΩΝ Ὅμοίως. Ψ Ἡμιστάτ. (B. M. Guide, Πίν. XLII, 15.)

ΑΙΤΩΛΩΝ Ὅμ. ἀλλ' ἄνευ Νίκης. Ρ Τετράδρ. Ἀττικ.

» Ὅμ. Ρ Τετράδρ. Ἀττικ.

» Μαχητὴς γυμνός (Αἰτωλός) μετὰ καυσίας κρεμαμένης ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ, παραζωνίου ἀνηρτημένου εἰς τὰ πλάγια αὐτοῦ, ἰστάμενος δὲ καὶ στηριζόμενος ἐπὶ δόρατος καὶ ἔχων τὸν ἓνα τῶν ποδῶν ἐπὶ βράχου. . . Ρ 158 κ.

ΑΙΤΩΛΩΝ Ἡ Αἰτωλία καθημένη ἐπὶ ἀσπίδων. . . . Ρ 82 κ. (B. M. Guide, Πίν. XLIII, 18.)

ΑΙΤΩΛΩΝ Κάπρος καὶ ἐπιδορατὶς Ρ 87 κ.

(Imhoof, Mon. Gr., Πίν. D., 18.)

ΑΙΤΩΛΩΝ Κάπρος Καλυδώνιος ἐν τῷ ἐξέργῳ ἐπιδορατὶς. Ρ 41 κ.

ΑΙΤΩΛΩΝ Ὅμοίως. . . Ρ 38 κ.

Κεφαλή Αιτωλίας.	ΑΙΤΩΛΩΝ Κάπρος Καλυδώνιος· ἐν τῷ ἐξέργῳ ἐπιδορατίς. Α·7
Ὅμοίως.	» Ἐπιδορατίς. . Α·7-6
Κεφαλή Αἰτωλοῦ (;) δαφνοστεφής.	» Τρόπαιον. . . Α·7
Ὅμοίως. (B. M. Cat., Πίν. XXX, 11).	» Ῥόπαλον. . . Ρ·45
Ὅμοίως. (Αὐτόθι, Πίν. XXX, 12.)	» Ἐπιδορατίς καὶ σιαγὼν τοῦ Καλυδωνίου κά- πρου . . . Α·7
Κεφ. Ἀθηνᾶς. (Αὐτόθι, Πίν. XXX, 13.)	» Ἡρακλῆς ἱστάμενος Α·7

Ἡ καθημένη παράστασις τῆς Αἰτωλίας¹ ἐπὶ τινων τῶν ἀνωτέρω νομισμάτων εἶνε βεβαίως ἀντίγραφον τοῦ τῆς ἡρωίδος ἀγάλματος, τοῦ ἀφιερωθέντος ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν ἐν Δελφοῖς (Παυσ. X. 18.7 γυναικὸς ἄγαλμα ὀπλισμένης, ἡ Αἰτωλία δῆθεν) εἰς ἀνάμνησιν τῆς κατὰ τῶν Γαλατῶν νίκης αὐτῶν. Ἐπὶ τῶν τετραδράχμων ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῆς εὗρηται γαλατικὴ σάλπιγξ (κάρυξ), ἀπολήγουσα εἰς κεφαλὴν λύκου ἢ δράκοντος, τινὲς δὲ τῶν ἀσπίδων ἐφ' ὧν κάθηται φέρουσι Γαλατικά, ἄλλαι δὲ Μακεδονικὰ κοσμήματα.

Οὐδεμία τῶν Αἰτωλικῶν πόλεων ἔκοψεν αὐτόνομα νομίσματα. Τὰ ὀλίγα Αἰτωλικῶν τύπων χαλκᾶ νομίσματα θὰ ἐκόπησαν πιθανῶς ὑπὸ πόλεων συμμαχουσῶν τοῖς Αἰτωλοῖς, κειμένων ὅμως ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς ἰδίως Αἰτωλίας, ἢ μὴ ἐνεργῶν μελῶν τῆς συμπολιτείας, ὡς ἡ Οἶτη ἐν Θεσσαλίᾳ, ἢ Ἀμφισσα καὶ Οἰάνθεια ἐν Λοκροῖς Ὀζόλαις, τὸ Θρόνιον ἐν Λοκροῖς Ἐπικνημιδίῳ καὶ ἡ παρὰ τὴν Ναύπακτον Ἀπολλωνία.

¹) Περὶ τῆς ἀρχαίας ἐρμηνείας τῆς μορφῆς ταύτης ὡς Ἀταλάντης καὶ τῆς τοῦ Αἰτωλοῦ ὡς Μελεάγρου, ἴδε Imhoof (Mon. Gr. σ. 145).

ΛΟΚΡΙΣ

ΛΟΚΡΟΙ ΟΠΟΥΝΤΙΟΙ (ΕΠΙΚΝΗΜΙΔΙΟΙ)

[British Museum Catalogue of Greek coins, Central Greece, ὑπὸ B. V. Head, 1884, σελ. XIII-XXIII καὶ 1-13, μετὰ φωτοτυπικῶν πινάκων].

Οἱ ἀνατολικοὶ Λοκροί, ποτὲ μὲν Ἵοιοι καλούμενοι, ποτὲ δὲ Ὀπούντιοι ἐκ τῆς πρωτεύουσας αὐτῶν πόλεως Ὀπούντος, ἄλλοτε δὲ Ὑποκνημίδιοι (βραδύτερον Ἐπικνημίδιοι) ἐκ τῆς γεωγραφικῆς αὐτῶν θέσεως παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Κνημῖς, δὲν ἔκοψαν νομίσματα δυνάμενα νὰ καταταχθῶσιν εἰς ἐποχὴν ἀρχαιοτέραν τοῦ 400 π. Χ. περίπου. Ἡ δὲ πρωτεύουσα Ὀποὺς δὲν ἤρξατο θέτουσα τὸ ἑαυτῆς ὄνομα ἐπὶ τοῦ νομίσματος, πρὸ τῆς εἰρήνης τοῦ Ἀνταλκίδου, ἣτις ὥριζεν ἀπάσας τὰς πόλεις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος «καὶ μικρὰς καὶ μεγάλας αὐτονόμους εἶναι». (Ξεν. Ἑλλην. V).

Σταθμητικὸς κανὼν τῶν Λοκρικῶν νομισμάτων εἶνε ὁ Αἰγινητικός· οἱ ἐξῆς δ' εἶνε οἱ κύριοι αὐτῶν τύποι:—

Κεφαλὴ Περσεφόνης στάχυσιν ἐστεμμένη, προφανῶς δὲ ἀντιγεγραμμένη ἀπὸ τῶν περιφύμων δεκαδράχμων τῶν Συρακουσῶν τῶν ὑπὸ Εὐαϊνέτου ποιηθέντων (405-367 π. Χ.). (Πίναξ ΙΕ'. 11. Πρὸβλ. Πίνακα Γ. 3.)

ΟΠΟΝ Ἀμφορεύς.

(B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. I, 2.)

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

ΟΠΟΝΤΙΩΝ Αἴας Λοκρὸς ὁ τοῦ Οἰλέως υἱός, γυμνὸς ἀλλ' ὦπλισμένος διὰ κράνους ξίφους καὶ ἀσπίδος, προβαίνων εἰς μάχην, συνοδευόμενος ἐπὶ κέρματος τινὸς ὑπὸ τοῦ ὀνόματός του ΑΙΑΞ.

Ρ Στατῆρ καὶ ἡμίδρ.

Ἀστὴρ (ἡῶς ἀσιτήρ) τὸ ἐμβλημα τῶν ἀνατολικῶν Λοκρῶν (Πρὸβλ. Στράβ. 416). . . . Ρ Ὀβολ.

ΟΠΟΝΤΙΩΝ Σταφυλή. . . Α 5

Μετὰ τὴν ἐν ἔτει 338 π. Χ. ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην πιθανὸν εἶνε, ὅτι ὁ Ὀποὺς, ὡς αἱ Θῆβαι, ἔπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ Φιλίππου καὶ ὅτι, ὡς ἐν Βοιωτίᾳ τὸ δικαίωμα τοῦ κόπτειν ἄργυρον μετέβιβάσθη ἀπὸ τῶν Θηβῶν εἰς τοὺς Βοιωτοὺς, οὕτω καὶ ἐν Λοκρίδι ἀφαιρεθὲν ἀπὸ τοῦ Ὀπούντος ἐδόθη εἰς τοὺς Λοκρούς. Τὰ νομίσματα ἐκεῖνα τῶν Λοκρῶν, ἅτινα φαίνονται μεταγενέστερα τῆς

μάχης τῆς Χαιρωνείας ὁμοιάζουσι κατὰ τὸ πλεῖστον πρὸς τοὺς ἤδη περιγραφέντας τύπους, ἂν καὶ ὀφθαλμοφανῶς εἶνε μεταγενεστέρας τεχνοτροπίας· ἀντὶ ὅμως τῆς ἐπιγραφῆς ΟΡΟΝΤΙΩΝ φέρουσι ΛΟΚΡΩΝ ΥΠΟΚ (μονογ.), ΛΟΚΡ, ΛΟ ἢ ΛΟΚΡ ΕΠΙΚΝΑ (B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. II).

Ὑπὸ τὴν Μακεδονικὴν διοίκησιν, ἀπὸ τοῦ 300 π. Χ. περίπου, δὲν ὑπάρχει λόγος τις νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἐκόπησαν νομίσματα ἐν Λοκρίδι. Ὅτε ὅμως ὁ Φλαμινῖος (197 π. Χ.) ἀπέδωκε τὴν ἐλευθερίαν εἰς ὅλας τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις, ὁ Ὅποϋς ἤρξατο καὶ πάλιν κόπτων χαλκᾶ νομίσματα μετὰ τῶν ἀρχαίων τύπων, ἐπιγεγραμμένα ὅμως ΟΡΟΥΝΤΙΩΝ ἀντὶ ΟΡΟΝΤΙΩΝ. Ἡ νομισματοκοπία αὕτη κατέπαυσεν ἐν ἔτει 146 π. Χ. (B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. II. 9).

Ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν ὁ Ὅποϋς καὶ πάλιν ἔχαιρε τὸ δικαίωμα τοῦ νομισματοκοπεῖν, ἀλλὰ ἐπὶ βραχεῖαν μόνον περίοδον ἤτοι διαρκούσης τῆς βασιλείας τοῦ Γάλβα καὶ Ὁθωνος. Ἐπὶ τινων τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων νομισμάτων τούτων εὑρηνται αἱ κεφαλαὶ τοῦ Ἄδου καὶ τῆς Περσεφόνης, ἐπὶ δὲ τῆς ὀπισθίας ὀψεως ὀπλίτης (ὁ Ὅποϋς ἴσως) ἱστάμενος. Περὶ ἄλλων διαφορῶν τῶν Λοκρικῶν νομισμάτων, ἴδε B. M. Cat., Central Greece καὶ Imhoof Mon. Gr., σ. 148).

Θρόνιον. (Leake, Northern Greece, II, 177.)

Πέμπτος αἰὼν, ἄργυρος.

Πωγωνοφόρος κεφαλὴ κενταύρου ἢ Σειληνοῦ	ΘΡΟΝΙ Κνημῖς, ἐν τετραγώνῳ ἐγ- κοίλῳ Ρ Ὁβολός.
(B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. II, 14)	

Ὁ ὀπισθότυπος τοῦ νομίσματος τούτου ὑπαινίσσεται τὸ ὄρος τῆς Κνημίδος, ἐξ οὗ τὸ ἐπώνυμον τῶν ἀνατολικῶν Λοκρῶν. Εἶνε δὲ τὸ νόμισμα τοῦτο ἐν τῶν πρώτων ἐν Λοκρίδι κοπέντων νομισμάτων.

Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Αἰτωλικῆς συμμαχίας (279-168

π. X.), τὸ Θρόνιον ἔκοψε χαλκᾶ νομίσματα μετὰ τύπων Αἰτωλικῶν.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος. | ΘΡΟΝΙΕΩΝ Ἐπιδορατὶς καὶ σια-
(B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. II, 15.) | γὼν κάπρου. Α 7

Σκάρφεια. Πόλις παλαιὰ τῶν Λοκρῶν, μνημονευομένη ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου (*Ιλιάδ.* B. 532).

ΧΑΛΚΟΣ. Πρὸ τοῦ 338 π. X.

Κεφαλὴ γυναικεία. | ΣΚΑΡΦΕΩΝ Αἴας ὁ Λοκρὸς μαχό-
μενος. Α 65

169. 146 π. X.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς. | ΣΚΑΡΦΕΩΝ Ἑρμῆς ἱστάμενος. Α 8
(B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. II, 13)

ΛΟΚΡΟΙ ΟΖΟΛΑΙ.

Ἀμφισσα. Καταστραφεῖσα ἐν ἔτει 338 π. X. ὑπὸ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνα, ἀνιδρύθη κατόπιν καὶ ἀπέβη πολυάνθρωπος πόλις.

Δεύτερος αἶων π. X.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος, δαφνοστεφής. | ΑΜΦΙΣΣΕΩΝ Ἐπιδορατὶς καὶ σια-
γὼν Καλυδωνίου κάπρου. Α 7

Οἰάνθεια. Τὸ μόνον γνωστὸν νόμισμα τῆς πόλεως ταύτης δεικνύει διὰ τῶν τύπων αὐτοῦ ὅτι ἀνήκει εἰς τοὺς χρόνους τῆς Αἰτωλικῆς συμμαχίας.

Δεύτερος αἶων π. X.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος, δαφνοστεφής. | ΟΙΑΝΘΕΩΝ Ἐπιδορατὶς. Α 7
(Imhoof, *Mon. Gr.*, σ. 147.)

ΦΩΚΙΣ

[British Museum Catalogue of Greek Coins, Central Greece
 ὑπὸ B. V. Head, 1884, σ. XXIII-XXXVI καὶ I4-31, μετὰ φωτοτυπικῶν πινάκων].

Ἡ νομισματοκοπία τῆς Φωκίδος ἀρχεται ἐν ἐποχῇ πολὺ παλαιᾷ, πιθανῶς περὶ τὰ μέσα τοῦ ἔκτου αἰῶνος. Ὡς τῶν ἀρχαϊκῶν νομισμάτων τῆς Ἀρχαδίας, οὕτω καὶ τούτων ὁ χαρακτήρ εὐκόλως διακρίνεται ὡς συμμαχικός.

Αἱ εἴκοσι καὶ δύο ὁμόσπονδοι Φωκικαὶ πόλεις συνεκρότουσαν τὸ περιοδικὸν συνέδριον αὐτῶν ἐν οἰκοδομήματι, ὃπερ ἐκαλεῖτο Φωκικόν, παρὰ τὴν Δαυλίδαν (Παυσ. X. 5. 1)· ἐνταῦθα δ' ἴσως μᾶλλον ἢ ἐν οἰαδῇ ποτε ἄλλῃ τῶν Φωκικῶν πόλεων δυνατὸν νὰ εἴχεν ἰδρυθῇ τὸ συμμαχικὸν νομισματοκοπεῖον. Ἐν τῷ νομισματοκοπείῳ τούτῳ θὰ ἐκόπτοντο νομίσματα μόνον ὅτε συνήρχετο τὸ συνέδριον, ὅποτε ὡς δύναται τις νὰ συμπεράνῃ, συνηθροίζετο ἐνταῦθα ἐξ ἀπάσης τῆς Φωκίδος πολὺς λαὸς καὶ συνεκροτεῖτο ἐορτὴ τις ἢ ἀγορὰ πρὸς ἀνταλλαγὴν καὶ ἀγορὰν χρησίμων πραγμάτων, ὡς ἐγένετο ἐν Δελφοῖς διαρκούντων τῶν Πυθίων.

Ὁ σταθμητικὸς κανὼν τῶν Φωκικῶν νομισμάτων εἶνε ὁ Αἰγινητικὸς, οὗ ἀπαντῶσι τριώβολοι (48 κ.), τριημιώβολοι (24 κ.), ὀβολοὶ (16 κ.) καὶ ἡμιώβολοι (8 κ.).

Ἡ ἐπιγραφή τῶν ἀρχαϊκῶν νομισμάτων εἶνε Φ—Ο ἢ ΦΟΚΙ.

Περὶ τὰ 550-371 π. Χ.

Κεφαλὴ ταύρου κατ' ἐνώπιον. (B. M. Guide, Πίν. V, 19.)	Ἀνώμαλον ἐγκοῖλον τετράγωνον. . Ρ Τριώβολ., τριημιώβ. καὶ ἡμιώβ.
Ὅμοιος. (B. M. Cat., Cent. Gr. Π. III, 3-8.)	Κεφαλὴ γυναικεία ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ Ρ Τριώβολον.
Ὅμοιος ἢ κατὰ κρόταφον.	Προτομὴ κάπρου ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ Ρ Ὀβολός.
Κεφαλὴ ταύρου κατὰ κρόταφον.	Κράνος ἐν ἐγκ. τετραγ. Ρ Ἡμιώβολ.

Ἡ κεφαλὴ τοῦ ταύρου, ἐνίοτε οὕσα πρὸς θυσίαν ταινίᾳ διαδεδεμένη δηλοῖ ἴσως εἰδικὴν τινα θυσίαν πρὸς τιμὴν τοῦ ἐπωνύμου

έθνικοῦ ἥρωος Φώκου, εἰς ὃν ἀφιέρωτο ἐνταῦθα ναὸς καλούμενος Ἡρῶν τοῦ ἥρωος Ἀρχαγέτα, ἐν ᾧ καθ' ἐκάστην διαρκούντος τοῦ ἔτους ἐτελοῦντο θυσίαι, προδήλως δὲ καὶ καθ' ὠρισμένα τινὰ διαστήματα ἑτέρα τις μεγάλη θυσία ἐπ' ἀγαθῷ παντὸς τοῦ λαοῦ, ὅτε θὰ ἐθύετο ἐκλεκτός τις ταῦρος (Πβλ. Boeckh *C. I. Gr.* 1688, ἐνθα ἐν ἀμφικτυονικῇ τινι ἐπιγραφῇ ἴδιος τις βοῦς θυσιασθεὶς τῷ ἥρωι Νεοπτολέμῳ καλεῖται ὁ βοῦς τοῦ ἥρωος). Ἡ κεφαλὴ τῆς θεᾶς ἢ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως εἶνε πιθανῶς ἡ Ἀρτεμις, εἰς ἣν ἀναφέρεται ἐπίσης καὶ ὁ κάπρος (τερπομένη κάπροισι, Ἰλιάδ. Ζ, 104).

Περὶ τὰ 371-357 π. Χ.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τῆς ἐν τῇ κεντρικῇ Ἑλλάδι Θηβαϊκῆς ἡγεμονίας ἐμφανίζονται τὸ πρῶτον χαλκᾶ νομίσματα.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς κατ' ἐνώπιον.

(B. M. Cat., Cent. Gr., III, 17.)

Φ ἢ ΦΩ ἐν στεφάνῳ ἐλαίας. Α· 6

Περὶ τὰ 357-346 π. Χ.

Αὕτη εἶνε ἡ περίοδος τοῦ τρίτου ἱεροῦ πολέμου, οὗ διαρκούντος οἱ Φωκεῖς ὑπὸ τοὺς διαδοχικοὺς αὐτῶν στρατηγούς, Φιλόμηλον (257-354), Ὀνύμαρχον (354-352), Φάβλον (352-351 καὶ Φάλαικον (351-346 π. Χ.), κατέσχον τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν, καὶ μετέβαλον τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ εἰς νόμισμα.

Κεφαλὴ ταύρου κατ' ἐνώπιον.

(B. M. Cat., Cent. Gr. Π. III, 18-20.)

ΦΩΚΕΩΝ Τρεῖς κεφαλαὶ ταύρων.

(Αὐτόθι, Πίν. III, 21.)

Κεφαλὴ ταύρου κατ' ἐνώπιον.

Ὁμοίως (Αὐτόθι, Πίν. III, 24).

Ὁμοίως.

ΦΩ Κεφαλὴ τοῦ Δελφικοῦ Ἀπόλλωνος Α· Τριώβολ.

Τ ἐν στεφάνῳ δάφνης

Α· Τρίχαικον 85

ΦΩ ἐν στεφάνῳ δάφνης . . Α· 65

ΟΝΥΜΑΡΧΟΥ ἐν στεφάνῳ Α· 6

ΦΑΛΑΙΚΟΥ ἐν στεφάνῳ . . Α· 6

Ἐκ τῆς περιόδου ταύτης θὰ διεσώζοντο ἀναμφιβόλως πλείονα νομίσματα ἢ οἱ Λοκροὶ δὲν συνέλεγον εἰς τὸ τέλος τοῦ πολέμου πάντα τὰ Φωκικὰ νομίσματα καὶ ἐχώνευον αὐτὰ πρὸς κατασκευὴν ἀργυροῦ ἀμφορέως ἀφιερωθέντος τῷ Δελφικῷ Ἀπόλλωνι (Πλουτ.

Πυθικ. μαντ. XVI.). Ἡ δὲ ἐντελής ἐρήμωσις τῆς χώρας ταύτης ὑπὸ τοῦ Φιλίππου ἐν ἔτει 346 π. X. (Δημοσθ. Παραπρόσβ. π. 361), διέκοψε πᾶσαν νομισματοκοπίαν ἐν Φωκίδι.

339-146 π. X.

Ἐν ἔτει 339 π. X. αἱ Ἀθῆναι καὶ αἱ Θῆβαι συνεμάχησαν πρὸς ἀνασύστασιν τῆς Φωκίδος καὶ ἐπανίδρυσιν τινων τῶν ἡρειπωμένων πόλεων. Τὰ ὀλίγα ὑπολειφθέντα χαλκᾶ νομίσματα εἶνε ἀμελοῦς ἐκτελέσεως : —

Κεφαλὴ ταύρου κατ' ἐνώπιον.

ΦΩΚΕΩΝ Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος. .
A 8.65

Ἐπὶ τινων κομματίων εὗρηνται ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τοῦ βοῦς τὰ γράμματα ΕΛ καὶ ΑΝ, ἅτινα δυνατὸν νὰ εἶνε τὰ ἀρχικά τῶν ὀνομάτων τῆς Ἐλατείας καὶ Ἀντικύρας.

Ἀντίκυρα. Ἐπὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, ΒΔ τῆς Μεδεῶνος. Χαλκᾶ νομίσματα ὀψίμου περιόδου.

Κεφαλὴ Ποσειδῶνος μετὰ τριαίνης | ΑΝΤΙΚΥΡΕΩΝ Ἀρτεμις ἀγροτέρα
ἐπ' ὤμου (Zeit. f. Num., VI, 15). | A 9

Δελφοί. Οἱ κάτοικοι τῶν Δελφῶν ἡξίουσαν νὰ θεωρῶνται ἀνεξάρτητοι τῆς Φωκιῆς ὁμοσπονδίας, ἥ δ' ἀπαίτησις αὕτη ἀνεγνωρίσθη γενικῶς μετὰ τὴν εἰρήνην τοῦ Νικίου (421 π. X.) (Θουκυδ. IV. 118). Ὑπάρχουσιν ἐν τούτοις νομίσματα, ἅτινα εἶνε βεβαίως ἀρχαιότερα τοῦ 421 π. X. ἐν οἷς καὶ τὰ ἀκόλουθα.

Πρὸ τοῦ 421 π. X.

ΔΑΦΦΙΚΩΝ γράμμασιν ἀρχαίοις. | Τέσσαρα βαθεὰ ἐγκοίλα τετράγωνα,
Δύο κεφαλαὶ κριῶν καὶ δύο δελ- | ὧν ἐν ἐνὶ ἐκάστῳ ἀνὰ εἰς δελφίς.
φῖνες. | (Πίναξ KB. 12.) . . P 279 x.

(Rev. Num., 1869 σ. 150 καὶ Zeit. f. N., XIII Πίν. III. 1).

Τὸ σπουδαῖον τοῦτο νόμισμα εἶνε τετράδραχμον Ἀττικὸν ἄσυνήθους βάρους ἢ, ἀπιθανώτερον, Αἰγινήτικὸν τριδράχμον, ἥτις διαίρεσις, ἐφ' ὅσον γνωρίζω, δὲν παρουσιάζεται ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ

πόλει. Εἶνε ἀμφίβολον, ἂν ὁ ἀκόλουθος στατῆρ ἀνήκει εἰς τοὺς Δελφούς.

Κεφαλὴ κριοῦ δ, κάτω αὐτῆς δελφίς. | Ἐγκοιλὸν τετράγωνον εἰς τέσσαρα
(Συλλογὴ Ashburnham). | διηρημένον P 186.5 κ.

Πάντα τὰ λοιπὰ νομίσματα τῶν Δελφῶν εἶνε μικροῦ μεγέθους
(τριημιώβολοι, 24 κ., τριτημόρια, 12 κ., καὶ τεταρτημόρια, 4 κ.)

Κεφαλὴ κριοῦ καὶ δελφίς.
(B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν.
IV, 1-3, 10)

Μία ἢ δύο κεφαλαὶ αἰγῶν ἐν ἐγκοίλῳ
τετραγώνῳ κατ' ἐνώπιον ἢ κατὰ
κρόταφον ὀρώμεναι, συνήθως δὲ ὑπὸ
δελφίνων συνοδευόμεναι. P 22 κ.

Τρίπους ἢ κεφαλὴ κριοῦ.
(Αὐτόθι, Πίν. IV, 4.)

Κύκλος μετὰ στιγμῆς ἐν τῷ κέντρῳ,
δηλαδὴ ὁ Δελφικὸς ὀμφαλὸς (ὀμ-
φαλὸς γῆς) P 15 κ.

Περὶ τὰ 421-357 π. X.

Κεφαλὴ αἰθίοπος.
(Αὐτόθι, Πίν. IV, 5-8.)

A—D ἔγκοιλὸν τετράγωνον. Κε-
φαλὴ αἰγὸς κατ' ἐνώπιον ἢ κε-
φαλὴ κριοῦ καὶ δελφίς. P 11 κ.

Κεφαλὴ κριοῦ καὶ δελφίς.
(Αὐτόθι, Πίν. IV, 11, 12.)

ΔΑΛ ἢ ΔΕΛ Κεφ. αἰγὸς κατ' ἐνώ-
πιον μετὰ δύο δελφίνων. P 22 κ.

Ἡ κριοῦ κεφαλὴ (κάρνος) εἶνε σύμβολον τοῦ Ἀπόλλωνος ὡς
θεοῦ τῶν ἀγελῶν καὶ ποιμνίων, (Καρνεῖος). Ἡ κεφαλὴ τῆς αἰγὸς
ἀναμιμνήσκει τὸν παρὰ Διοδώρῳ μῦθον (XVI 26), καθ' ὃν αἰγές
τινες βόσκουσαι παρὰ τὸ στόμιον τοῦ χάσματος τῶν βράχων, ἐφ'
οὗ κατόπιν ἐτέθη ὁ μαντικὸς τρίπους, ἐμεθύσθησαν ἐκ τῶν ἀτμῶν
τῶν ἐξερχομένων τοῦ στομίου, διὰ τοῦ παραδόξου δὲ τῆς στάσεως
αὐτῶν κατέστησαν γνωστὸν τὸ μαντεῖον εἰς τοὺς ποιμένας «οὗ χάριν
αἰεὶ μάλιστα χρηστηριάζονται μέχρι τοῦ νῦν οἱ Δελφοί».

Οἱ δὲ δελφῖνες ἀναφέρονται εἰς τὴν λατρείαν Ἀπόλλωνος
τοῦ Δελφινίου τοῦ τὴν μορφὴν δελφίνος προσλαβόντος (Ὀμηρικὸς
Ὕμνος εἰς Ἀπόλλωνα, στίχ. 390). Πρβλ. Στεφ. Βυζ. ἐν λ. Δελφοί:
«ἐκλήθησαν δὲ Δελφοί, ὅτι Ἀπόλλων συνέπλευσε δελφῖνι εἰκασθεῖς».
Ἡ κεφαλὴ τοῦ αἰθίοπος ὑπετέθη ὅτι παριστᾷ τὸν μυθικὸν χτίστην

τῶν Δελφῶν, ὀνόματι Δελφόν, υἱὸν τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς νύμφης Μελαίνης (Panofka, *Delphos und Melaine*, σελ. 7). Ἄλλοι ἐξέλαβον αὐτὴν ὡς τὴν τοῦ Αἰσώπου, τοῦ κατὰ παράδοσιν τινὰ ὄντος αἰθίοπος, καὶ ἐν Δελφοῖς ἀποθανόντος (Πρόλ. Leake, *Num. Hell.*, ἐ. λ.)

Μεταξὺ τοῦ 357 καὶ 346 π. Χ. οἱ Φωκεῖς κατεῖχον τοὺς Δελφοὺς καὶ ἔκοψαν αὐτόθι νομίσματα ὑπὸ τὸ ἴδιον αὐτῶν ὄνομα (ἴδε σ. 426).

Περὶ τὰ 346 π. Χ.

Κεφαλὴ Δήμητρος τῆς Ἀνθήλης, πε-
πλοφόρος.

(Πίναξ ΙΕ'. 12.)

Ὅμοίως.

(Imhoof, *Mon. Gr.*, σ. 149.)

Ὅμοίως.

(*Rev. Num.*, 1860, Πίν. XII, 8.)

ΑΜΦΙΚΤΙΟΝΩΝ Ἀπόλλων ἐν
μακρῷ χιτῶνι μετὰ λύρας καὶ
κλάδου δάφνης, καθήμενος ἐπὶ τοῦ
δελφικοῦ ὀμφαλοῦ, ἐφ' οὗ δικτυ-
τόν . . . Ρ Στατῆρ 187·3 κ.

ΑΜΦΙΚΤΙΟΝΩΝ Ὁμ. Ρ Δρ. 84 κ.

» Ὁμφαλὸς περὶ

τὸν ὁποῖον ἐλίσσεται ὄφεις . . .

Ρ Διῶβ. 30·8 κ.

Τὰ σπουδαῖα ταῦτα νομίσματα φαίνεται ὅτι ἐκόπησαν ἐπὶ τῇ συγκροτήσει τοῦ Ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου ἅμα τῷ πέρατι τοῦ Φωκικοῦ πολέμου (346 π. Χ.). Καθ' ἀπάσας τὰς συνελεύσεις τοῦ Ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου (πυλαία) συνεκροτοῦντο ἑορταὶ ἢ ἀγοραί, πυλατίδες ἀγοραί καλούμεναι, δι' ἃς τοιαῦτα νομίσματα δυνατόν νὰ ἐκόπησαν, ἀλλ' ἡ μεγάλη Πυθικὴ ἑορτὴ τοῦ 346 π. Χ. εἶνε λίαν πιθανωτέρα χρονολογία τῶν ἀνωτέρω νομισμάτων.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ Ἀδριανοῦ δὲν φαίνεται νὰ ἐκόπησαν νομίσματα ἐν Δελφοῖς. Τοῦ αὐτοκράτορος τούτου αἱ δραστήριοι προσπάθειαι πρὸς ἀναζωπύρωσιν τῆς ἀρχαίας ὀρησκείας τῶν Ἑλλήνων, καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ Πλουτάρχου, ὅστις ἦτο μέλος τοῦ Ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου καὶ ἱερεὺς τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος ἐν Χαιρωνείᾳ οὗ τὰ καθήκοντα θὰ ἔφερον αὐτὸν εἰς συχνὴν ἐπικοινωνίαν πρὸς τὸ γειτονεῦον μαντεῖον τῶν Δελφῶν, ἀναμφιβόλως θὰ προσέβηκαν πολὺ εἰς τὴν σπουδαιότητα τῶν Δελφῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην.

Τὸ δικαίωμα τοῦ νομισματοκοπεῖν ἀπεδόθη νῦν εἰς τὴν πόλιν, πολυάριθμα δὲ νομίσματα ἐκόπησαν πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ τῶν Ἀντωνίνων, ὧν δύο εἶνε ἄξια νὰ τύχωσιν ἐνταῦθα εἰδικῆς μνείας. Τούτων τὸ ἐν φέρει τὴν ἀσυνήθη ἐπιγραφὴν ANΤΙΝΟΟΝ ΗΡΩΑ ΠΡΟΠΥΛΟΙ ΑΜΦΙΚΤΥΟΝΕΣ. Ὁπ. τρίπους ἐπ' ὀμφαλοῦ καὶ ἡ ἐπιγραφὴ ΙΕΡΕΥΣ ΑΡΙΣΤΟΤΙΜΟΣ ΑΝΕΘΗΚΕΝ (*Zeit. f. Num.* XIII Πίν. IV. 3). Τὸ δ' ἕτερον, ἄνευ ὀνόματος αὐτοκράτορος, δύναται νὰ περιγραφῇ ὡς ἐξῆς : —

Ἀπόλλων Κιθαρωδός. ΠΝΘΙΑ Αἱ τρεῖς κορυφαὶ τοῦ Παρ-
(Millingen, *Recueil*, Π. II, 11) | νασοῦ Α 1·0

Περὶ ἄλλων Δελφικῶν αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων ἴδε Imhoof-Blumer, *Zeit. f. Num.*, I. 115· ἰδίως ὡς πρὸς τὸ περίφημον Δελφικὸν ΕΙ, πβλ. Πλουτάρχου, *περὶ τοῦ ΕΙ, τοῦ ἐν Δελφοῖς*. Ἡ μυστικὴ αὕτη λέξις παρίσταται ἐπὶ ἐνὸς νομίσματος ὑπὸ μεγάλου Ε τεθειμένου ἐντὸς νασοῦ.

Ἑλάτεια. Ὁ Πausanias (X. 34. 7) μεταξὺ τῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἀξιοσημειώτων ἀντικειμένων, μνημονεύει ἀρχαῖκόν χαλκοῦν ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς καὶ ναὸν Ἀθηνᾶς Κραναίας. Τὸ ἐπὶ ἐνὸς τῶν ἀκολουθῶν νομισμάτων ἄγαλμα ἀναφέρεται πιθανῶς εἰς ἐν τούτων.

196-146 π. X.

Πωγωνοφόρος κεφαλὴ. ΕΛΑΤΕΩΝ Ἀθηνᾶ μαχομένη Σύμ-
(B.M. *Cat.*, *Cent. Gr.*, Πίν. IV, 26) | βολον, κεφαλὴ ταύρου ἀντωπός.
Α 75

Δίλεια. Ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ νομίσματα, τύπων Φωκιῶν : —
Κεφαλὴ ταύρου καὶ γυναικεῖα κεφαλὴ ἀρχαϊκῆς τεχνοτροπίας.
Ἐπιγρ. ΑΙ (Imhoof, *Mon. Gr.*, σ. 150).

Νεών. Ἀργυρᾶ ἀρχαϊκῆς τεχνοτροπίας

Ο Φ Κεφαλὴ ταύρου κατ' ἐνώπιον. ΝΕ Προτομή κάπρου ἐν ἐγκοίλῳ τε-
(Imhoof, *Mon. Gr.*, σ. 150.) | τραγώνῳ . . . Ρ Τριημιώβολ.

ΒΟΙΩΤΙΑ

[Imhoof - Blumer, Zur Münzkunde Boeotiens ἐν τῇ Num. Zeit., III, 1871 καὶ IX, 1877.

B. V. Head, History of the Coinage of Boeotia, London 1881, μετὰ φωτοτυπικῶν πινάκων.

British Museum Catalogue of Greek coins, Central Greece, ὑπὸ B. V. Head, 1884 σ. XXXVI—XLV, καὶ 32-93 μετὰ φωτοτυπικῶν πινάκων].

Ἐν Βοιωτίᾳ, ὡς ἐν Φωκίδι, ἡ ἀρχὴ τῆς νομισματοκοπίας δύνανται νὰ ταχθῇ εἰς τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ ἔκτου αἰῶνος π. X. Τὸ μεγαλειτέραν ἐντύπωσιν προξενοῦν χαρακτηριστικὸν τῶν Βοιωτικῶν νομισμάτων εἶνε ὅτι ταῦτα κατὰ μέγα μέρος εἶνε συμμαχικά. Φαίνεται ὅτι αἱ διάφοροι Βοιωτικαὶ πόλεις ἠγνόησαν ἐξ ἀρχῆς εἰς ἀμφικτυονικὴν τινα συμπολιτείαν, ἥς τὰ μέλη παρεδέχθησαν ἓνα κοινὸν νομισματικὸν τύπον, χρησιμεύοντα πρὸς διάκρισιν τοῦ Βοιωτικοῦ χρήματος ἀπ' ἐκείνου ὅλων τῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν πολιτειῶν. Ὁ τύπος οὗτος εἶνε ἡ λεγομένη Βοιωτικὴ ἀσπίς, ἣτις εἶνε στρογγύλη ἢ ὠσειδῆς ἀσπίς μετὰ ἡμικυκλικῶν τομῶν ἐν ἐκάστη πλευρᾷ. Ὅτι δὲ ἡ ἀσπίς αὕτη εἶνε ἱερόν τι θρησκευτικὸν ἔμβλημα μικρὰ δύνανται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία· δὲν ἔχομεν ὅμως εἶδησίν τινα περὶ τοῦ εἰς ποίαν θεότητα ἀνήκει ἰδίως. Ἐν τούτοις δύνανται τις νὰ προῦποθέσῃ, ὅτι εἶνε ἡ ἀσπίς τῆς Ἀθηνᾶς Ἰτωνίας, ἥς ὁ παρὰ τὴν Κορώνειαν ναὸς ἦτο ὁ τόπος τῶν συνελεύσεων τῆς Βοιωτικῆς συμμαχίας (Παυσ. IX. 34, εἰς τὸν κοινὸν συνίασιν ἐνταῦθα οἱ Βοιωτοὶ σύλλογον).

Ὅτι δὲ χρυσαῖ ἀσπίδες διεφυλάσσοντο ἐν Κορωνείᾳ ἐξάγομεν ἐξ ἄλλου τινὸς χωρίου τοῦ Παυσανίου (I. 25. 7), ἐνθα οὗτος ἀναφέρει, ὅτι οἱ Κορωνάιοι ἐθανάτωσαν τὸν Λαχάρην (299 π. X.), ἐπειδὴ ἀφήρεσε τὰς χρυσᾶς ἀσπίδας ἐκ τῆς ἀκροπόλεως τῆς πατρίδος καὶ ἀπεγύμνωσε τὴν εἰκόνα τῆς Ἀθηνᾶς τῶν κοσμημάτων αὐτῆς.

Ὁ σταθμητικὸς κανὼν τῶν Βοιωτικῶν νομισμάτων εἶνε ὁ Αἰγι-
νητικὸς μέχρι τοῦ χρόνου τῆς ἐκ νέου ἀνεγέρσεως τῶν Θηβῶν ὑπὸ
τοῦ Κασσάνδρου ἐν ἔτει 315 π. Χ., μεθ' ὃ ὑπάρχωσι τετράδραχμα
Ἀττικοῦ σταθμοῦ καὶ τρίται τοῦ τετραδράχμου ἔλκουσαι περὶ
τοὺς 80 κ. ὡς αἱ τῆς Αἰτωλίας.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΒΟΙΩΤΙΑΣ.

	550-446	446-387	387-374	379-338	338-315	315-220	220-27	Αὐτο- κρατορ
Ἀκραίφιον	Ρ							
Ἀλάρτος	Ρ	...	Ρ	...	Λ			
Θεσπιαὶ	...	...	Ρ	...	Λ	...	Λ	Λ
Θῆβαι	Ρ	Ρ Χ	...	...	...	Λ	Λ	Λ
Κορώνεια	Ρ	...	Ρ					
Κῶπαι	...	...	Ρ Λ					
Λεβάδεια	...	...	Ρ	...	Λ	...	Λ	
Μυκαλησσός	...	...	Ρ					
Ὀρχομενός	Ρ	Ρ (ς)	Ρ Λ	...	Λ	...	Λ	
Πλαταιαὶ	...	...	Ρ	...	Λ			
Τάναγρα	Ρ	...	Ρ	...	Λ	...	...	Λ
Φαραὶ	Ρ	...	Ρ					
Χαιρώνεια	...	...	Ρ Λ					
Συμμαχικὰ	Ρ	...	Ρ	Ρ Λ	Ρ Λ	Ρ Λ	Ρ Λ	

Ἀκραίφιον, ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ὄχθης τῆς Κωπαίδος λίμνης.
Ἡ πόλις αὕτη ἦτο, ὡς λέγει ὁ Πausanias (IX. 27.5), πάλαι
ποτὲ ὑπὸ τὰς Θήβας· ἀλλ' ὅμως θὰ ἀπήλαυσε καὶ αὐτονομίας
πρὸ τῶν Περσικῶν πολέμων καὶ μετ' αὐτούς.

550-480 π. Χ.

Βοιωτικὴ ἀσπίς.

(Zeit. f. N., IX, Πίν. I. 35.)

Α ἐν τῷ κέντρῳ ἐγκοίλου σχήμα-
τος ἀνεμομόλου . . Ρ Στατήρ.

Ὅρμ. (B. M. Cat., C. Gr., Π. VII, 2) | Α ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ. Ρ Ὀβολ.
Ἡμισυ ἀσπίδος. | Ὅμοίως. Ρ Ἡμιωβ.

Περὶ τὰ 456-446 π. Χ.

Βοιωτικὴ ἀσπίς. | Α — Κ Κάνθαρος ἐν ἐγκ. τετραγώνῳ.
(Ἐπὶ τῶν ἡμιωβόλων ἡμισυ ἀσπίδος). | Ρ Στατῆρες, ὀβολ. καὶ ἡμιωβ.
(B. M. Cat., C. Gr., Πίν. VII, 3.)

Ἀλιάρτος. Ἡ πόλις αὕτη κατεστράφη ὑπὸ τῶν Περσῶν ἐν ἔτει 480 π. Χ. Ὑπάρχουσιν ἀργυρᾶ νομίσματα, στατῆρες καὶ κλάσματα αὐτῶν, προγενέστερα τῆς χρονολογίας ταύτης, διακρινόμενα δὲ διὰ τοῦ δασέος (Θ), ἀρχικοῦ γράμματος τοῦ ὀνόματος τῆς Ἀλιάρτου, τεθειμένου ἐν ταῖς ἐντομαῖς τῶν πλευρῶν τῆς ἀσπίδος ἢ ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ ἐγκοίλου τῆς ὀπισθίας ὀψεως (Num. Zeit., 71 Πίν. IX, 1-2). Ἡ πόλις ἐπανιδρύθη κατόπιν καὶ ἔκοψε κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα στατῆρας κτλ.

Βοιωτικὴ ἀσπίς. | ΑΡΙ (ἐπ' ἀριστ.) ἢ Α Ἀμφορεὺς ἢ
(B. M. Cat., C. Gr., Πίν. VII, 15.) | κάνθαρος Ρ Στατήρ.

387-374 π. Χ.

Βοιωτικὴ ἀσπίς, ἐφ' ἧς τρίαινα. | ΑΡΙΤΑΡΤΙΟΨ Ποσειδῶν Ὀγχήστιος
(B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. VII, 16.) | γυμνὸς πλήττων διὰ τριαίνης. . .
Ρ Στατήρ.

Τὸ σπουδαῖον τοῦτο νόμισμα ἀναφέρεται εἰς τὸν περίφημον ναὸν καὶ ἄλσος τοῦ Ποσειδῶνος ἐν Ὀγχηστῷ τῆς χώρας τῶν Ἀλιαρτίων (Ἰλιάδ. Β 506), τόπον τῆς συνελεύσεως τοῦ ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου τῶν Βοιωτῶν (Στραβ. IX, 2, 33. Ὀγχηστὸν δ' ἐστὶν ὅπου τὸ Ἀμφικτυονικὸν συνέηγετο ἐν τῇ Ἀλιαρίᾳ **** τῶν Ποσειδῶνος ἱερὸν). Τὸ ἄγαλμα τοῦ Ποσειδῶνος ἵστατο αὐτόθι ἀκόμη κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Πausanίου (IX. 26. 5).

338-315 π. Χ.

Βοιωτικὴ ἀσπίς. | ΑΡΙ ἐν κενῷ πεδίῳ Α .95
(B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. VII, 17.)

Θεσπιαί. Τῆς πόλεως ταύτης δὲν ὑπάρχουσιν ἀρχαῖκά νο-
28

μίσματα. Αἱ ἀρχαιότεραι τῶν ἐκδόσεων αὐτῆς ἀνήκουσιν εἰς τὴν μεταξὺ τοῦ 387 καὶ 376-4 περίοδον, ὅτε μετὰ τὴν εἰρήνην τοῦ Ἀνταλκίδᾳ αἱ Θεσπιαὶ ἀπέβησαν ἐν τῶν ἐν Βοιωτίᾳ σπαρτιατικῶν φρουρίων. Ὑπὸ ἐπιγραφικὴν ἔποψιν τὰ θεσπικὰ νομίσματα εἶνε λίαν διδακτικά, ὡς δεικνύοντα τὴν ἀκριβῆ ἐποχὴν τῆς εἰσαγωγῆς ἐν Βοιωτίᾳ τοῦ Σ ἀντὶ τοῦ ἀρχαιότερου ς . Καὶ ὑπὸ ἔποψιν δὲ μυθολογικὴν τὰ νομίσματα τῶν Θεσπιέων ἔχουσιν ἀξίαν, ὡς ἀποδεικνύοντα, ὅτι παρὰ τὸν Ἑρωτα τὸν κυρίως ἐν τῇ πόλει ταύτῃ λατρευόμενον θεόν, ἐλατρεύετο ἐνταῦθα Ἀφροδίτῃ ἢ Μελαίνῃς (Παυσ., IX. 17) ὡς σεληναία θεότης. Ἡ μῆνη, τὸ σταθερὸν τοῦτο ἔμβλημα τοῦ νομισματοκοπέου τῶν Θεσπικῶν νομισμάτων, εἶνε τὸ ἔμβλημα τῆς θεᾶς ταύτης.

Περὶ τὰ 387-374 π. X.

Βοιωτικὴ ἀσπίς.

(B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. V. 11.)

Ὅμ. (Αὐτόθι, Πίν. XVI, 5, 6.)

Ὅμ. (ἡ ἡμῖς ἀσπίδος ἐπὶ τοῦ ἡμιωβόλ. (Αὐτόθι, Πίν. XVI. 7.)

Ἀμφορεύς. Σύμβολον, μηνίσκος . . .

Α Ἡμίδρ.

Θ Ε Σ Π Ι Δύο μηνίσκοι . Α Ὁβολ.

Θ Ε Σ ἢ Θ Ε Σ Μηνίσκος
Α Ὁβολ., ἡμιώβ., $\frac{1}{4}$ ὀβολ.

Βοιωτικὴ ἀσπίς.

(Αὐτόθι, Πίν. XVI, 8.)

Ὁμοίως. (Αὐτόθι, Πίν. XVI. 10.)

Θ Ε Σ Π Ι Κ Ο Ν Κεφαλὴ Ἀφροδίτης
Μελαινίδος. Πρὸ αὐτῆς καὶ ὑποκάτω, μῆνη. Α Στατῆρ καὶ ἡμίδρ.

Θ Κεφαλὴ Ἀφροδίτης . Α Ὁβολ.

Ἀπὸ τοῦ 374-338 π. X. αἱ Θεσπιαὶ ἦσαν ὑπῆκοοι τῶν Θηβῶν καὶ δὲν ἔκοφαν νομίσματα, μετὰ τὴν μάχην ὅμως τῆς Χαιρωνείας ἔτυχον τοῦ δικαιώματος τοῦ κόπτειν χαλκᾶ νομίσματα.

338-315 π. X.

Βοιωτικὴ ἀσπίς.

(αὐτόθι, Πίν. XVI, 11.)

Θ Ε Σ ἐν κενῷ πεδίῳ . . . Α 85

Ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς ἐν ἔτει 315 π. X. ἐπανιδρύσεως τῶν Θηβῶν ὑπάρχει καὶ ἕτερον κενὸν διάμεσον ἐν τῇ νομισματοκοπείᾳ τῶν Θεσπιῶν, δὲν ἄρχεται δὲ πάλιν αὕτη ἢ μετὰ τὸ 146

π. Χ. ὅτε φαίνεται ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἀπέδωσαν εἰς πολλές Ἑλληνικὰς πόλεις τὸ δικαίωμα τοῦ κόπτειν χαλκᾶ νομίσματα (πρβλ. Παυσ., VII. 16. 7).

146-27 π. Χ.

Κεφαλὴ γυναικεία φέρουσα πόλον καὶ πέπλον. ΘΕΣΠΙΕΩΝ Λύρα ἐν στεφάνῳ . . . (Αὐτόθι, Πίν. XVI, 12, 13.) Α 6-45

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς. ΘΕΣΠΙΕΩΝ Ἀρτεμις κυνηγέτις Α 5

Αὐτοκρατορικὰ νομίσματα εἶνε γνωστὰ μόνον τοῦ αὐτοκράτορος Δομιτιανοῦ. Συνήθης τύπος αὐτῶν εἶνε Ἀπόλλων ὁ Κιθαρωδός. (Αὐτόθι, Πίν. XVI. 14, 16.)

Θῆβαι καὶ συμμαχικὴ νομισματοκοπία. Τὰ ἀρχαιότατα τῶν Θηβαϊκῶν νομισμάτων ἀνήκουσιν εἰς τὰ 600-550 π. Χ. καὶ εἶνε ἀνεπίγραφα.

Βοιωτικὴ ἀσπίς. (B. M. Cat., Cent. Gr., Π. V. 1-5) Ἐγκοῖλον τετράγωνον διηρημένον εἰς ὀκτὼ τριγωνικὰ μέρη. Α Δρ. κλπ.

Περὶ τὰ 550-480 π. Χ.

Βοιωτικὴ ἀσπίς. (Πίναξ IZ'. 1.) Θ ἢ ΘΕΒΑ ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ σχήματος πτερῶν ἀνεμομύλου . . . Α Στατήρες κτλ.

Περὶ τὰ 480-446 π. Χ.

Βοιωτικὴ ἀσπίς. (B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. XI, 13-17.) Ἀμφορεὺς ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ μετὰ ἢ ἀνευ τῶν Θ ἢ Θ—Ε . . . Α Στατήρες, ἡμίδρ., ὀβολ. κλπ.

Περὶ τὰ 446-426 π. Χ.

Μετὰ τὴν μάχην τῆς Κορωνείας (427 π. Χ.) αἱ Θῆβαι ἤρξαντο παγιοῦσαι τὴν ἡγεμονίαν αὐτῶν ἀνὰ τὴν Βοιωτίαν καὶ ἰδιοποιήθησαν τὸ ἀποκλειστικὸν δικαίωμα τοῦ κόπτειν νόμισμα. Εἰς τὴν περίοδον ταύτην ἀνήκουσιν αἱ σειραὶ τῶν Θηβαϊκῶν στατήρων οἵτινες φέρουσι διαφόρους τύπους, παραστάσεις κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ Ἡρακλέους, βαδίζοντος μετὰ ῥοπάλου καὶ τόξου (B. M. Guide, Πίν. XIII. 16) ἐν γόνασιν, συναρμόζοντος τὸ τόξον αὐτοῦ (Πίναξ IZ', 2).

φέροντος τὸν δελφικὸν τρίποδα (B. M. Guide, Πίν. XIII. 18). ἢ ὡς παιδὸς ἄγχοντος ὄφεις (B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. XII. 7). Ἡ ἐπιγραφή συνήθως ἔχει ΘΕΒΑΙΟΣ. Τὰ νομίσματα ταῦτα κέκτηνται μεγάλην καλλιτεχνικὴν ἀξίαν καὶ ἐνθυμίζουσιν ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις τὴν τεχνοτροπίαν τῶν μετοπῶν τοῦ Παρθενῶνος. Τὸ ἐπόμενον ὠραιότατον νόμισμα φαίνεται ὅτι εἶνε τῶν αὐτῶν χρόνων: —

Βοιωτικὴ ἀσπίς.

(B. M. Guide, Πίν. XIII, 15.)

ΘΕΒΑ Ἐγκοῖλον τετράγωνον ἐν ᾧ παράστασις γυναικὸς καθημένης κρατούσης κράνος. Ρ Στατήρ.

Ἡ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀφews παράστασις ἐνομίσθη ὅτι παριστᾷ τὴν Ἀρμονίαν, θυγατέρα τοῦ Ἄρεως καὶ τῆς Ἀφροδίτης, σύζυγον δὲ Κάδμου τοῦ Θηβαίου. Δυνατὸν ὅμως νὰ εἶνε ἀπλῶς προσωποποίησις τις τῆς ἐπωνύμου νύμφης τῆς πόλεως τῶν Θηβῶν.

Περὶ τὰ 426-387 π. X.

Ἡ ἀρχαϊκὴ μορφή τοῦ γράμματος Θ (⊕) δὲν εἶνε πλέον ἐν χρήσει κατὰ τὴν περίοδον ταύτην. Δέον ἐπίσης νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἐπὶ τινων ἡμιδράχμων τὸ ἐθνικὸν γέγραπται ΘΕΒΗ[ΟΝ] ἀντὶ ΘΕΒΑΙΟΝ, τοῦ γράμματος Η χρησιμοποιοῦμένου ἐν τῇ Βοιωτικῇ διαλέκτῳ πρὸς ἀναπαράστασιν τοῦ διφθόγγου ΑΙ, μικρὸν πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν ἄλλων γραμμάτων τοῦ Ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου. Οἱ κυριώτατοι δὲ τῶν ὀπισθοτύπων εἶνε οἱ ἐξῆς: Κεφαλαὶ Ἡρακλέους πωγωνοφόρου, ἢ Διονύσου πωγωνοφόρου καὶ κισσοστεφοῦς (Πίναξ ΙΖ'. 3.)· ἀμφορεύς (Πίναξ ΙΖ'. 4.)· κάνθαρος, ἢ Ἡρακλῆς ὡς παῖς ἄγχων ὄφεις (Πίναξ ΙΖ'. 5).

Ἐνταῦθα ἀνήκουσιν ἐπίσης τὰ σπάνια χρυσᾶ νομίσματα τῶν Θηβῶν: —

Κεφαλὴ Διονύσου πωγωνοφόρου.

(B. M. Cat., C. Gr., Π. XIV, 1, 2.)

Θ—Ε Ἡρακλῆς ὡς παῖς ἄγχων ὄφεις
Χ 46·3 κ., καὶ 15·8 κ.

Περὶ τὰ 387-379 π. X.

Ἐπὶ τῆς εἰρήνης τοῦ Ἀνταλκίδου αἱ Θῆβαι ἀπώλεσαν τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τῶν Θηβαϊκῶν πόλεων, αἵτινες ἤρχισαν καὶ πάλιν κόπτουσαι νομίσματα ὑπὸ τὸ ἴδιον ἑαυτῶν ὄνομα. Ἐν ἔτει 382 ἢ

Καδμεία κατελήφθη ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν, αἱ δὲ Θῆβαι δὲν ἐπανεκτήσαν τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν πρὸ τοῦ 379 π. Χ. Εἶνε ἀμφίβολον, ἂν ἐκόπησαν ἐν Θήβαις νομίσματα κατὰ τὴν περίοδον ταύτην.

379-338 π. Χ.

Μετὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς Καδμείας ὑπὸ τοῦ Πελοπίδου καὶ τῶν ἐταίρων αὐτοῦ, ὑπὸ τὴν δεξιάν δὲ διοίκησιν τοῦ Ἐπαμεινώνδα αἱ Θῆβαι ἀπέκτησαν ἀξίωμα ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος συμπάσης οὐδεμιᾶς ἄλλης Ἑλληνικῆς πόλεως ἔλασσον. Περὶ τὸν χρόνον τοῦτον ἐτέθη εἰς κυκλοφορίαν νέον συμμαχικὸν νόμισμα (378 π. Χ.), ὅπερ ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γνωστῶν διαφορῶν δὲν θὰ διήρκεσεν ὀλιγώτερον τῶν τεσσαράκοντα ἐτῶν. Τὰ νομίσματα ταῦτα ὑπεσκέλισαν τὰς ἰδιαιτέρας σειρὰς τῶν ἄλλων Βοιωτικῶν πόλεων, αἵτι-προήχθησαν ἴσως νὰ παραδεχθῶσιν αὐτὰ τόσον μᾶλλον ἐκουσίως ὅσον τὸ ὄνομα τῶν Θηβῶν ἀπὸ σκοποῦ ἀφηρέθη ἀπὸ τῶν νομισμάτων.

Βοιωτικὴ ἀσπίς.

(Πίναξ ΙΖ'. 6.)

Ἀμφορεύς καὶ ὄνομα ἄρχοντος συγ-
κεκομμένον . . . **Ρ** Στατῆρες.

Τοῦ τύπου τούτου στατῆρας ἀργυροῦς γνωρίζομεν μετ' ὀνομάτων τεσσαράκοντα περίπου ἀρχόντων, πιθανῶς Βοιωταρχῶν, οὐχὶ ὅμως ἀναγκαιῶς καὶ ἐπωνύμων ἀρχόντων τῆς συμμαχίας. Πολλὰ τῶν ὀνομάτων, ὡς θὰ περιέμενέ τις, εἶνε προσώπων μνημονευομένων ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ὡς ὁ Χάρων, εἷς τῶν ἐλευθερωτῶν (379-8), ὁ Ἐπαμεινώνδας (διαφοροτρόπως συλλαβιζόμενον ΕΡΓΑ, ΕΡΑΜ, ΕΠΑΜΙ) βoιωταρχήσας κατὰ τὰ ἔτη 371, 370, 369, 367, 363 καὶ 362· τὰ δὲ ΔΑΜΟ, ΘΕΟΓ καὶ ΗΙΞΜΕ δυνατόν νὰ ἐτέθησαν ἀντὶ τῶν Δαμοκλείδου, Θεοπόμπου Ἰσμηνίου, πάντων φίλων τοῦ Πελοπίδου (Πλουταρχ. Πελοπ. κ. 7, 8. Διοδ. XV 78).

Ἀπαντῶσιν ὡσαύτως καὶ μικρὰ ἀργυρὰ καὶ χαλκὰ νομίσματα μετὰ τινων τῶν αὐτῶν ὀνομάτων ἀρχόντων : —

Βοιωτικὴ ἀσπίς.

(B.M. Cat., Cent. Gr., Plin. XV. 10.)

Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ μετὰ τῶν
ὀνομάτων ΕΡ, ΘΕ, ΙΞ κλπ. . .
Ρ Ὀβολοί.

Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ.

(B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν.
XV. 11, 17.)

Ῥόπαλον, συνήθως μετὰ βέλους, τό-
ξου καὶ θύρσου, σταφυλῆς ἢ κηρυ-
κείου, καὶ ὀνομάτων ἀρχόντων. Α·5

Περὶ τὰ 338-315 π. Χ.

Μετὰ τὴν ὀλεθρίαν μάχην τῆς Χαιρωνείας ἐτέθη Μακεδονικὴ φρουρὰ ἐν τῇ Καδμεΐᾳ, τρία δ' ἔτη κατόπιν αἱ Θῆβαι κατεστράφησαν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Τὸ συμμαχικὸν νομισματοκοπεῖον πρέπει νὰ μετεκομίσθῃ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον εἰς ἄλλην τινὰ βοιωτικὴν πόλιν, ἴσως τὸν Ὀρχομενόν. Τὰ νομίσματα δὲν φέρουσι νῦν ὀνόματα ἀρχόντων: —

Βοιωτικὴ ἀσπίς.

(B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. V, 14.)

Ὅμοίως. (Αὐτόθι, Πίν. V, 16.)

Ὅμοίως. (Αὐτόθι, Πίν. V, 17.)

ΒΟ-ΙΩ Ἀμφορεὺς καὶ διάφορα σύμ-
βολα Α· Στατήρ.

ΒΟ-Ι Κάνθαρος. Σύμβολον μηνί-
σκος Α· Ἡμίδρ.

ΒΟΙΩΤΩΝ Τρίαινα . . . Α·6

Περὶ τὰ 315-288 π. Χ.

Μετὰ εἴκοσιν ἔτη ἀπὸ τῆς καταστροφῆς αὐτῶν αἱ Θῆβαι ἀνηγέρθησαν ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ Κασσάνδρου. Αὐτὸς δὲ καὶ ὁ διάδοχός του Δημήτριος φαίνεται ὅτι ἔκοψαν νομίσματα ἐν Θήβαις μετὰ τῶν τύπων καὶ τοῦ ὀνόματος Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, διακρινόμενα διὰ τῆς παρουσίας τῆς βοιωτικῆς ἀσπίδος ὡς προσθέτου συμβόλου ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως αὐτῶν (Müller, ἀρ. 751-756). Ὑπάρχουσιν ὡσαύτως χαλκᾶ νομισμάτια ἀνήκοντα, ὡς φαίνεται, εἰς τοὺς χρόνους τούτους.

Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ.

Βοιωτικὴ ἀσπίς.

(B. M. Cat., C. Gr., Π. XVI, 1, 2)

ΘΗΒΑΙΩΝ Θύρσος καὶ ρόπαλον Α·4

» Τρίαινα Α·4

Περὶ τὰ 288-244 π. Χ.

Ἐν ἔτει 288 π. Χ. ὁ Δημήτριος, ἐκπεσὼν νῦν τοῦ ὕψους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ἐδωρήσατο εἰς τὰς Θήβας τὴν ἐλευθερίαν ἐλπίζων ἴσως ἐκ τούτου νὰ προσεταιρισθῇ τοὺς Βοιωτοὺς. Ἀπὸ τοῦ χρόνου δὲ τούτου μέχρι τοῦ 244 π. Χ. ἡ Βοιωτία ἦτο ἀνεξάρτητος τῆς

Μακεδονίας. Τὰ νομίσματα, ἅτινα ἐπὶ τῇ βάσει τῆς τεχνοτροπίας δύνανται νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τὸ ἥμισυ τοῦτο τῆς ἑκατονταετηρίδος φέρουσι τὴν ἐπιγραφὴν ΒΟΙΩΤΩΝ, θὰ ἐκόπησαν ὅμως ἀναμφιβόλως ἐν Θήβαις.

Κεφαλὴ Διὸς δαφνοστεφής.
(Πίναξ ΙΖ'. 7)

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.
(B. M. Cat., Cent. Gr., Π. VI, 2)

Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ.
(Αὐτόθι, Πίν. VI, 3, 4.)

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ.
(Αὐτόθι, Πίν. VI, 5.)

ΒΟΙΩΤΩΝ Ποσειδῶν κρατῶν δελφίνα καὶ τρίαίναν καθήμενος δ' ἐπὶ θρόνου. Ρ' Ἀττικ. τετράδρ.
ΒΟΙΩΤΩΝ Τρόπαιον Α' 85

» Ἀθηνᾶ πτερωτή, κρα. δαίνουσα κεραυνόν Α' 7

» Ἀπόλλων καθήμενος δπισθεν αὐτοῦ τρίπους. . . Α' 7

Περὶ τὰ 244-197 π. Χ.

Ἐν ἔτει 244 π. Χ. ἡ Βοιωτία ἠναγκάσθη νὰ τεθῇ καὶ πάλιν ὑπὸ τὴν Μακεδονικὴν προστασίαν πρὸς ἄμυναν κατὰ τῶν λεηλατούντων Αἰτωλῶν. Εἶνε δὲ πιθανὸν ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς βασιλείας Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ, Δημητρίου Β', καὶ Ἀντιγόνου Δώσωνος, ἥτοι ἀπὸ τοῦ 244-221 π. Χ., μόνον μακεδονικὰ νομίσματα ἐκυκλοφόρου ἐν Βοιωτίᾳ, ἀπὸ τῆς ἀνόδου ὅμως εἰς τὸν θρόνον Φιλίππου τοῦ Ε' παρεχωρήθη εὐρεία αὐτονομία εἰς τοὺς Βοιωτοὺς. Τὰ Βοιωτικὰ χαλκᾶ νομίσματα τὰ κοπέντα μετὰ τὴν χρονολογίαν ταύτην εἶνε κατὰ κανόνα κεκομμένα, ἐπὶ νομισμάτων Ἀντιγόνου τοῦ Δώσωνος. Τὰ δ' ἀργυρᾶ νομίσματα ἀκριβῶς πρὸς τὰ χαλκᾶ ὁμοιάζοντα, εἶνε δραχμαί (;) ἑλκυσαι περὶ τοὺς 80 κ., τοῦ ἐν Αἰτωλίᾳ ἐν χρήσει σταθμητικοῦ κανόνος.

Κεφαλὴ Περσεφόνης κατ' ἐνώπιον.
(B. M. Guide, Πίν. XLII, 19)

Ὁμοίως.
(B. M. Cat., Cent. Gr., Π. VI, 8)

ΒΟΙΩΤΩΝ Ποσειδῶν ἱστάμενος καὶ ἐπὶ τριαίνης στηριζόμενος κρατῶν δὲ δελφίνα. Ρ' 80 κ.

ΒΟΙΩΤΩΝ Ποσειδῶν ἱστάμενος στηρίζων τὸν ἕνα τῶν ποδῶν ἐπὶ βράχου Α' 7

Περὶ τὰ 197-146 π. Χ.

Ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ ἐπετράπη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων τῇ Βοιωτίᾳ, ὁμοίως τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι, νὰ διατηρήσῃ τὴν αὐτονομίαν αὐτῆς, ἀλλὰ τοιαύτη ἐπεκράτει οἰκονομικὴ ἀκαταστασία ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν, ὥστε ἡ πολιτεία ἐξέδιδε νῦν χαλκᾶ νομίσματα ἀντὶ ἀργυρῶν πανόμοια πρὸς τὰ ἀργυρᾶ κατὰ τε τὸ μέγεθος καὶ τοὺς τύπους καί, ὡς φαίνεται, κατὰ νόμον ἰσάζια πρὸς ταῦτα. (B. V. Head, *Coinage of Boeotia* σελ. 91).

Κεφαλὴ Ποσειδῶνος δαφνοστεφής. | ΒΟΙΩΤΩΝ Νίκη ἰσταμένη κρατοῦσα
(B. M. *Guide*, Πίν. LV, 22.) | τρίαINAN καὶ στέφανον. Διάφορα
μονογραφήματα Ρ 80 κ., Α 7

Περὶ τὰ 146-27 π. Χ.

Εἶνε πιθανόν, ὅτι κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐκόπησαν ἐν Θήβαις καὶ ἐν τισὶ τῶν Βοιωτικῶν πόλεων μικρὰ χαλκᾶ νομίσματα.

Βοιωτικὴ ἀσπίς. (B. M. Head, *Coinage of Boeotia*, σ. 94.) | ΘΗΒΑΙΩΝ Νίκη ἰσταμένη καὶ στη-
ρίζομένη ἐπὶ τριαίνης . . . Α 5

Αὐτοκρατορικοὶ χρόνοι.

Ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Γάλβα, ἴσως δὲ καὶ ἐπὶ Τραϊανοῦ, αἱ Θῆβαι ἔκοψαν χαλκᾶ νομίσματα φέροντα ὀνόματα ἀρχόντων, προτασσομένης τῆς ΕΠΙ καὶ τῶν τίτλων αὐτῶν, ἀρχιερεὺς ἢ πολέμαρχος (Head, *Coinage of Boeotia*, σ. 95).

Κορώνεια.

Περὶ τὰ 550-480 π. Χ.

Βοιωτικὴ ἀσπίς. | Φ ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ . . .
Ρ Δραχμῇ, ὀβολ. κλπ.

Περὶ τὰ 456-446 καὶ 387-374 π. Χ.

Βοιωτικὴ ἀσπίς. | ΚΟΡΟ, Κ—Ο Γοργόνειον ἢ κεφαλὴ
τῆς Ἀθηνᾶς Ἰτωνίας. . . .
Ρ Ἡμίδρ., ὀβολ., κτλ.

Ἡ κεφαλὴ τῆς Γοργόνος ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Κορωνείας ἀναφέρεται εἰς τὴν λατρείαν Ἀθηνᾶς τῆς Ἰτωνίας, ἥς ὁ ναὸς ἔκειτο παρὰ τὴν Κορώνειαν καὶ ἐχρησίμευσεν ὡς τόπος τῶν συν-

ελεύσεων τῆς Βοιωτικῆς συμμαχίας (Παυσ., IX. 34. 1). Πρβλ. τὸν μῦθον περὶ τῆς Ἰοδάμας, ἱερείας τῆς θεᾶς ταύτης, εἰς ἣν, εἰσελθοῦσαν νύκτα τινὰ εἰς τὸ ἱερὸν τέμενος, ἐνεφανίσθη ἡ θεὰ ἔχουσα τὸ γοργόνειον ἐπὶ τοῦ χιτῶνος, πάραυτα μετεμορφώσασα αὐτὴν εἰς λίθον. Τὸ ἔθιμον τοῦ ἀνάπτειν πῦρ καθ' ἐκάστην ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς Ἰοδάμας διετηρεῖτο ἀκόμῃ ὅτε ὁ Παυσανίας ἐπεσκέφθη τὴν Κορώνειαν (Παυσ., ἐ. ἀ.).

Κῶπαι. ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς Κωπαίδος λίμνης οὐχὶ μακρὰν τῆς Καταβόθρας, εἰς ἣν κατέρρεεν ἐξερχόμενος τῆς λίμνης ὁ Κηφισός.

387-374 π. X.

Βοιωτικὴ ἀσπίς.

(B.M. Cat., Cent. Gr., II. VII, 4.)

Ὁμοίως.

ΚΩΠΑΙΩΝ Πρόσθιον ταύρου ἐφορ-
μῶντος ρ Ὁβολ.

Κ—Ω Κεφ. ταύρου ἀντώπος. Α 45

Ὁ ταῦρος δυνατὸν ἐνταῦθα νὰ σημαίνει τὸν ποταμὸν Κηφισόν.

Λεβάδεια.

386-374 π. X.

Βοιωτικὴ ἀσπίς.

ΛΕΒΑ Κεραυνός ρ Διώβ.

338-315 π. X.

Βοιωτικὴ ἀσπίς.

ΛΕΒ ἐν πεδίῳ κενῷ Α 8

146-27(?) π. X.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

(B.M. Cat., Cent. Gr., II. VII, 18)

ΛΕ ἐν στεφάνῳ ἐλαίας Α 6

Μυκαλησσός.

387-373 π. X.

Βοιωτικὴ ἀσπίς.

(B.M. Cat., Cent. Gr., II. VIII, 1)

Ὁμοίως.

Μ—Υ Κεραυνός ρ Ὁβολ.

Μ Σταφυλὴ ἢ κἀνθαρος ρ Ἡμιωβ. κτλ.

Ὀρχομενός ἢ Ἐρχομενός. Ἐν παλαιοτάτοις χρόνοις ὁ Μινύειος Ὀρχομενός ἦτο μέλος τῆς ναυτικῆς συμπολιτείας

τῆς ἐν τῷ Σαρωνικῷ κόλπῳ Καλαυρίας, καὶ ἡ πρώτη τῶν πόλεων τῆς Βοιωτίας. Τὸ γεγονός τοῦτο ἀποδεικνύει τὴν ὑπαρξίν σχέσεων μεταξὺ Ὀρχομενοῦ καὶ Αἰγίνης, καὶ ἐξηγεῖ ἴσως τὴν εἰς Βοιωτίαν εἰσαγωγὴν νομισματικοῦ συστήματος ἀντιγραφέντος ἐκ τοῦ Αἰγινήτικοῦ. Τὰ ἀρχαιότατα τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων τοῦ Ὀρχομενοῦ διαφέρουσι τῶν νομισμάτων τῶν ἄλλων Βοιωτικῶν πόλεων, διότι δὲν φέρουσι τὴν χαρακτηρίζουσαν τὸ Βοιωτικὸν συμμαχικὸν νόμισμα ἀσπίδα, ἧς ὁ τύπος δὲν ἐγένετο παραδεκτὸς ἐν Ὀρχομενῷ πρὸ τοῦ τετάρτου αἰῶνος π. Χ.

Περὶ τὰ 600-387 π. Χ.

Ε ἢ ΕΡ Κόκκος σίτου ἀναβλαστά-
νων, ἢ, ἐπὶ τῶν ἡμιωβόλων, ἡμι-
σος κόκκος σίτου. | *Εγκοῖλον τετράγωνον, Αἰγινήτικοῦ
σχήματος . . . Ρ *Ὁβολ. κτλ.
(B.M. Cat., Cent. Gr., Π. VIII.2 κ.εξ.)

387-384 π. Χ.

Ἀσπὶς βοιωτικὴ
(B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. VIII, 8.) | ΕΡΧΟ Ἴππος καλπάζων· ἀμφορεύς·
ἢ στέφανος σταχύων. *Ὀνομα
ἄρχοντος ΕΥΔΟΡΟ, κλπ. ἐπὶ τῶν
στατήρων. Ρ Στατήρ., ἡμίδρ. κλπ.

Ε—Ρ Τρεῖς ἢ εἰς ἢ ἡμισὺς κόκ-
κος σίτου. | Ἴππος τροχός· στέφανος σταχύων
ἢ στάχυς σίτου
(Αὐτόθι, Πίν. VIII, 16.) | Ρ $\frac{3}{4}$ ὀβολ., ἡμιὼβολ. κλπ.

*Ἀσπὶς βοιωτικὴ
(Αὐτόθι, Πίν. VIII, 16.) | Ε—Ρ—Χ—Ο μεταξὺ τῶν ἀκτίνων
ἀστέρος Α ·65

338-315 π. Χ.

*Ἀσπὶς βοιωτικὴ
(Αὐτόθι, Πίν. VIII, 17.) | ΟΡΧ ἐν πεδίῳ κενῷ. . . . Α ·85

146-27 π. Χ.

Προτομὴ Ἡρας πεπλοφόρος.
(Αὐτόθι, Πίν. VIII, 18.) | ΕΡΧΟ Τρίπους Α ·5

Πλαταιαί. Τὸ μόνον γνωστὸν ἀργυροῦν νόμισμα τῶν Πλαταιῶν ἀνήκει εἰς τὴν περίοδον τὴν μεταξὺ τῆς εἰρήνης τοῦ Ἀνταλκίδα (387 π. Χ.), ὅτε ἡ πόλις ἀνηγέρθη ἐκ νέου ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ τῆς ἐν ἔτει 372 π. Χ. δευτέρας αὐτῆς καταστροφῆς.

Βοιωτική ἀσπίς.

(B. M. Cat., Cent. Gr., Π. IX, 3, 4)

ΠΛΑ Κεφαλὴ Ἑρας κατὰ κρόταρον
ἢ ἀντωπὸς φέρουσα στέφανον . .

Ρ Ἡμιώβολ., διώβολ. κλπ.

Ἡ κεφαλὴ αὕτη τῆς Ἑρας δυνατὸν νὰ εἶνε ἡ τοῦ ἐν τῷ Ἡραίῳ
τῆς πόλεως ἀγάλματος, ἔργου τοῦ Πραξιτέλους (Παυσ., IX. 2. 7)

Περὶ τὰ 338-315 π. X.

Ἀσπίς βοιωτική.

(Αὐτόθι, Πίν. IX, 5.)

ΠΛΑ ἐν πεδίῳ κενῷ . . . Α 85

Τάναγρα καὶ συμμαχικὴ νομισματοκοπία. Ἡ πόλις
αὕτη, κειμένη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἀσωποῦ οὐχὶ μακρὰν
τῶν ὁρίων τῆς Ἀττικῆς, ἀπελείπετο κατὰ σπουδαιότητα ἐξ ὅλων
τῶν μελῶν τῆς Βοιωτικῆς συμμαχίας μόνον τῆς πόλεως τῶν Θηβῶν.

Περὶ τὰ 550-480 π. X.

Ἀσπίς βοιωτικὴ σὺν Τ—Τ ἢ Τ—Α
ἐν τοῖς πλαγίοις ἀνοίγμασιν τῆς
ἀσπίδος. (B. M. Cat., Cent. Gr.,
Πίν. IX, 6-8.)Ἐγκοιλὸν τετράγωνον, ἐν ταῖς δια-
ρέσεσιν οὐτινος ἀπαντῶσιν ἐνίοτε
Τ—Τ. Ρ Δρ., ἡμίδρ., ὀβολ. κλπ.

Περὶ τὰ 480-456 π. X.

Ὅμ. (Αὐτόθι, Πίν. IX, 9-17)

ΤΑ ἢ Β—Ο—Ι, ἢ Β—Ο μεταξὺ
τῶν κνημῶν τροχοῦ ἢ Β ἐν τε-
τραγώνῳ ἐγκοίλῳ . . .
Ρ Στατῆρες, ἡμίδρ., ὀβολ. κλπ.Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ΒΟΙ τῶν νομισμάτων τούτων δυνάμεθα νὰ
συμπεράνωμεν ὅτι μετὰ τὴν ἐν ἔτει 479 π. X. ταπείνωσιν τῶν
Θηβῶν, ἡ Τάναγρα διεξεδίκει ἐπὶ τινα χρόνον τὴν ἀρχηγίαν ἐπὶ
τῆς Βοιωτικῆς συμμαχίας.

387-374 π. X.

Ἀσπίς βοιωτικὴ

(Αὐτόθι, Πίν. X, 1-4.)

ΤΑΝΑ, ΤΑΝ ἢ ΤΑ Ἐγκοιλὸν τε-
τράγωνον ἐν ᾧ πρόσθιον ἵππου
πηδῶντος. Ρ Στατῆρ καὶ ἡμίδρ.

Ὅμοιος.

Τ—Α Κεφαλὴ ἵππου ἐν τετραγώνῳ
ἐγκοίλῳ . . . Ρ Ὀβολ.

Ὅμ. (Αὐτόθι, Πίν. X, 8)

Τ—Α Πρύμνα πλοίου . Ρ Ὀβολ.

Τοῦ ἵππου, ὡς νομισματικοῦ τύπου τῶν νομισμάτων τῆς Τανάγρας, προετάθησαν διάφοροι ἐξηγήσεις. Δυνατόν, ὡς ἐν Θεσσαλίᾳ, νὰ εἶνε ἔμβλημα Ποσειδῶνος τοῦ Ὀγχηστίου, θεοῦ τῆς Βοιωτικῆς Ἀμφικτυονίας, ἢ νὰ ἔχη στενοτέραν καὶ ἐγγώριον σημασίαν, δηλῶν τὸν ποταμὸν Ἀσωπὸν, ὅστις ὁρᾶται ἀπὸ τῆς Τανάγρας τέμνων τὸν ῥοῦν αὐτοῦ διὰ βραχῶδους χαράδρας ἀπὸ τῆς Παρασωπίας εἰς τὴν Ταναγραίαν πεδιάδα ἢ πάλιν δυνατόν νὰ εἶνε ὁ ἵππος τοῦ ἡλιακοῦ θεοῦ Ἀπόλλωνος, οὗ ὁ ἐν Δηλίῳ ναὸς ἔκειτο ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Τανάγρας. Ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει θὰ ἐκφράζῃ τὴν αὐτὴν, ἣν καὶ ὁ τροχὸς ἰδέαν.

Περὶ τὰ 338-315 π. Χ.

Ἀσπὶς βοιωτικὴ (Αὐτόθι, Πίν. Χ, 10). | ΤΑΝ ἐν πεδίῳ ἐπιπέδῳ. . . Α .85

Αὐτοκρατορικά.

Ἀπὸ Αὐγούστου μέχρι Κομμόδου ἐκόπησαν ἐν Τανάγρα νομίσματα μετὰ ἢ ἄνευ τῆς κεφαλῆς τοῦ αὐτοκράτορος (*Num. Zeit.* IX. σ. 30 κ. ἐξ.). Ἐπίγρ. ΤΑΝΑΓΡΑΙΩΝ. Τύποι, ΑΣΩΠΟΣ, κεφαλὴ τοῦ ποταμοῦ. ΠΟΙΜΑΝΔΡΟΣ προτομὴ τοῦ μυθικοῦ οἰκιστοῦ Παιμάνδρου. Ἑρμῆς Κριοφόρος καὶ Ἑρμῆς Πρόμαχος, πιθανῶς ἀπὸ τῶν ἀγαλμάτων τοῦ θεοῦ τούτου (Παυσ., IX. 22). ἀντίγραφον τοῦ ὑπὸ Καλάμιδος ποιηθέντος ἀγάλματος τοῦ Διονύσου μετὰ τοῦ ἡττηθέντος Τρίτωνος ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ (Παυσ., IX. 20.4).

Φαραί, περὶ τὰ τέσσαρα μίλια ΒΔ τῆς Τανάγρας. Ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν νῦν διασωζομένων νομισμάτων αὐτῆς φαίνεται ὅτι ἦτο ἐκ τῶν ἀνθηροτάτων μελῶν τῆς Βοιωτικῆς συμπολιτείας, διαρκούσης τῆς πρὸ τῆς Περσικῆς ἐπιδρομῆς ἀκμῆς.

Περὶ τὰ 550-480 π. Χ.

Ἀσπὶς βοιωτικὴ ἥς ἐν ἐνὶ τῶν πλαγίων ἐντομῶν εὔρηται τὸ γράμμα Φ. (B. M. Cat., Cent. Gr. Πίν. IX, 1.)

Φ ἐν τῷ κέντρῳ ἐγκοίλου ἢ ἐν τῷ κέντρῳ ἀστέρος περιεχομένου ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ.
Α Στατῆρες, δραχ. κτλ.

387-374 π. X.

Ἀσπὶς βοιωτική. (Αὐτιόθι, Πίν. IX. 2.) | Φ—Α Ἀμφορεύς . . . Ρ Ὀβολ.

Χαιρώνεια, περιλαμβανομένη ἄλλοτε ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ὀρχομενίων φαίνεται ὅτι ἐγένετο αὐτόνομος ἐπὶ τῆς εἰρήνης τοῦ Ἀνταλκίδα.

Περὶ τὰ 387-374 π. X.

Ἀσπὶς βοιωτική.

ΧΑΙ ἢ ΧΑΙΡΩΝΕ Ῥόπαλον . . .
Ρ Ἡμίδρ. καὶ Α 7

ΕΥΒΟΙΑ

[British Museum Catalogue of Greek coins, Central Greece, ὑπὸ B. V. Head. London 1884, σελ. XLV—LXIX καὶ 94—137.
E. Curtius, Hermes, τόμ. X, 1876 σ. 215 κ.έξ.

Imhoof-Blumer, Monatsbericht d. k. Acad. d. Wissensch., Berlin 1881.

Dondorff, De rebus Chalcidensium, Halle 1855.

Heinze, De rebus Eretriensium, Göttingen 1869].

Δυσκόλως δύναται τις νὰ παραδεχθῇ ὅτι ἡ τοσαύτη τὴν ἔκτασιν καὶ σπουδαιότητα νῆσος Εὐβοία δὲν θὰ εἶχεν ἐγχώριον νόμισμα διαρκούσης τῆς περιόδου τῆς μεγίστης αὐτῆς ἀποικιακῆς καὶ ἐμπορικῆς δράσεως. Ἡ Χαλκὶς καὶ ἡ Ἐρέτρια ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς ἱστορίας μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ἔκτου αἰῶνος ἦσαν αἱ ἐπιχειρηματικώταται τῶν πόλεων τῆς εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος, ὡς ἀποδεικνύει ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν Χαλκιδικῶν καὶ Ἐρετριακῶν ἀποικιῶν ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Θράκης, τῆς νοτίου Ἰταλίας καὶ τῆς Σικελίας.

Ἡ Εὐβοία ὡσαύτως ἔδωκε τὸ ἴδιον αὐτῆς ὄνομα ἐν παλαιότητι ἤδη ἐποχῇ εἰς ἓνα τῶν εὐρυτάτης χρήσεως κανόνων πρὸς στάθμισιν τῶν πολυτίμων μετάλλων, ὅπερ γεγονὸς εἶνε ἀξιοσημείωτον, ἀρκοῦν αὐτὸ καὶ μόνον, ὅπως ἐπιτρέψῃ ἡμῖν νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἡ Εὐβοία θὰ ἦτο ἐν τῶν κέντρων, ἐξ οὗ διεκλαδώθη ἡ νομισματοκοπία ἐπὶ τῶν δυτικῶν ἀκτῶν τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Ἐντούτοις τὰ ἀρχαιότατα τῶν νομισμάτων τῆς Εὐβοίας ἀνεγνωρίσθησαν

μόλις κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη. Τινὲς δὲ τῶν νομισματικῶν διστάζουσιν εἰσέτι νὰ παραδεχθῶσιν ὡς Εὐβοϊκὰ τὰ παλαιὰ ἀνεπίγραφα νομίσματα τὰ καταταχθέντα ὑπὸ τοῦ Imhoof-Blumer, E. Curtius καὶ ἐν τῷ παρόντι ἔργῳ εἰς τὴν νῆσον ταύτην. Τὰ ἀρχαῖα ταῦτα νομίσματα εἶνε διαφόρων τύπων, πάντα ὅμως Εὐβοϊκοῦ (Ἀττικοῦ) βάρους καὶ χαρακτηρίζονται ὑπὸ τετραγώνου ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως διαγωνίως διηρημένου ἐγκοίλου. Ἀπεδίδοντο δὲ ταῦτα πρότερον εἰς τὰς Ἀθήνας ὡς συνήθως ἀνευρισκόμενα ἐν Ἀττικῇ· ἐπειδὴ ὅμως πολλὰ ἐξ αὐτῶν εἶνε φανερώς τεχνοτροπίας νεωτέρας τῆς τῶν παλαιοτάτων Ἀθηναϊκῶν τετραδράχμων, δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ τις μετὰ πεποιθήσεως, ὅτι αἱ Ἀθηναῖοι δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ ἐξέδιδον ἐξ ἐνὸς καὶ μόνοι νομισματοκοπέου τόσον πολλὰς διαφόρους σειρὰς νομισμάτων συγχρόνως πρὸς τὰς πασιγνώστους αὐτῶν «γλαῦκας». Ἡ περίστασις δ' ὅτι εὐρίσκονται νῦν συνήθως ἐν Ἀττικῇ¹⁾ εὐκόλως ἐξηγεῖται ὡς ἐκ τῶν στενῶν σχέσεων, αἵτινες ὑφίσταντο πάντοτε μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Εὐβοίας, πρὸς δὲ καὶ ἐκ τῆς ταυτότητος τοῦ σταθμητικοῦ κανόνος (στατῆρες 135 κ. καὶ τετράδραχμα 270 κ.), ἥτις ἐπέτρεπεν αὐτοῖς νὰ κυκλοφορῶσι παραπλεύρως τῶν Ἀθηναϊκῶν νομισμάτων. Ἐν Εὐβοίᾳ, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἐν ἔτει 480 π. Χ. ἐπιδρομὴ τοῦ Ξέρξου ἀποτελεῖ τὸ κατώτερον ὄριον τῶν παλαιῶν ἀρχαϊκῶν νομισμάτων. Τοῦ πολέμου δὲ παρελθόντος, αἱ Εὐβοϊκαὶ πόλεις ἐτάχθησαν μετὰ τῶν συμμάχων τῶν Ἀθηναίων, ὅσαι δὲ ἐξ αὐτῶν διετήρησαν τὸ δικαίωμα τοῦ νομισματοκοπεῖν παρεδέχθησαν νέαν καὶ βελτίονα μέθοδον κοπῆς καὶ νέους ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τύπους. Αἱ διάφοροι Εὐβοϊκαὶ πόλεις, εἰς ἃς ταῦτα καὶ μεταγενέστερα νομίσματα δύνανται νὰ ἀποδοθῶσιν εἶνε αἱ ἐξῆς: —

1). Νεωστὶ ἐν τούτοις ἀνεκαλύφθησαν τοιαῦτα νομίσματα καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Εὐβοίᾳ. U. Koehler. Münzfunde auf Euboea ἐν τοῖς Mitth. d. Arch. Inst. Athen. IX σ. 354.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΥΒΟΙΑΣ

	Πρὸ 480	480—445	411—336	313—265	197—146	Αὐτο- κρατορ.
Ἀθηναὶ Διάδες (·)	Ρ (·)					
Ἐρέτρια	Ηλ. Ρ	Ρ	...	...	Ρ Χ	Χ
Ἰστιαία	...	...	Ρ Χ	Ρ Χ	Ρ Χ	
Κάρυστος	...	Ρ	Ρ Χ	...	Χ Ρ Χ	Χ
Κύμη (·)	Ρ (·)					
Χαλκίς	Ηλ. Ρ	Ρ	Ρ Χ	...	Ρ Χ	Χ
Συμμαχικά	...	...	Ρ Χ	...	Χ	
Αβέβαια	Ρ					

Ἀθηναὶ Διάδες (·) Ἀθηναϊκὴ ἀποικία παρὰ τὴν βορείαν ἄκραν τῆς νήσου (Köhler, *Delisch-Attische Bund*, σ. 196).

Πρὸ τοῦ 480 π. Χ.

Γλαυξ.

(B. M. *Guide*, Πίν. VI, 26.)

Τετράγωνον ἔγκοilon διαγωνίως διη-
ρημένον Ρ Δίδραχ.

Ὁ τύπος τῶν στατήρων τούτων ἐλήφθη ἀπὸ τῶν Ἀθηναϊκῶν νομισμάτων, κατὰ τεχνοτροπίαν ὅμως καὶ κατασκευὴν εἶνε ἀνόμοιος.

Ἐρέτρια. Ἡ πόλις αὕτη ἀπελείπετο κατὰ σπουδαιότητα μόνον τῆς Χαλκίδος· δύναται δὲ νὰ διεκδικήσῃ μετ' εὐλόγου πιθανότητος τὰς ἐξῆς σειρᾶς νομισμάτων:—

Περὶ τὰ 600-480 π. Χ.

Κεφαλὴ ταύρου κατ' ἐνώπιον.

(*Rev. Num.*, 1864, Π. VII, 10.)

Ἐγκοilon τετράγωνον. Ἡλ. Διώβολ.

Γοργόνειον.

(Πίναξ IZ'. 10.)

Τετράγωνον ἔγκοilon διαγωνίως διη-
ρημένον Ρ Δίδραχ.

Ὅμοιως.

Ὅμοιως Ρ Ὀβολ.

Ὅμοιως.

(B. M. *Cat.*, C. Gr., Π. XXII, 7, 8.)

Ὅμ., ἐν αὐτῷ δὲ κεφαλὴ λέοντος
ἀντωπός Ρ Τετράδρ.

Ὅμ. (B. M. *Guide*, Πίν. V, 24.)

Ὅμοιως Ρ Δίδραχ.

Γοργόνειον.

(Πίναξ ΚΓ'. 2.)

Κεφαλή βοός κατ' ἐνώπιον.

(B. M. Guide, Πίν. V, 23.)

Τετράγωνον ἔγκοilon, ἐν ᾧ κεφαλή
ταύρου κατ' ἐνώπιον. **Ρ** Τετράδρ.'Ομ., διαγωνίως διηρημένον. **Ρ** Δίδρ.

Τὸ γοργόνειον καὶ ἡ κεφαλή τοῦ βοός δυνατὸν νὰ εἶνε σύμβολα
τῆς λατρείας Ἀρτέμιδος τῆς Ἀμαρυνθίας (= τῆς λαμπούσης,
ἐκ τοῦ ῥήματος ἀμαρύσσω), σεληνιακῆς θεότητος, ἧς ὁ παρὰ τὴν
Ἐρέτριαν ναὸς παρέμεινεν μέχρις ἐσχάτων χρόνων εἶδος τι ἀμφι-
κτυονικοῦ κέντρου ἀπάσης τῆς κεντρίας καὶ νοτίου Εὐβοίας.

Περὶ τὰ 480 - 445 π. X.

Ἡ μετὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους νέα σειρά τῶν Ἐρετριακῶν
νομισμάτων χαρακτηρίζεται ἐκ μεταβολῆς τινος ἐν τῇ κατασκευῇ.
Ἀπὸ τοῦ χρόνου δηλαδὴ τούτου τὰ νομίσματα εἶνε λεπτότερα,
πλατύτερα καὶ ἐπίπεδα, διακρίνονται δὲ διὰ τῶν γραμμάτων
Ξ ἢ ΞΡ (B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. XXIII. 1 — 6).

Δάμαλις ἀποκνιζομένη· ἐπὶ τῆς ῥά-
χεως αὐτῆς χελιδών.

'Ομ., ἄνευ χελιδόνος,

'Ομοίως.

Κεφαλή ταύρου ἢ δαμάλεως ἀντωπός.

Σηπία ἐν ἔγκοιλῳ τετραγώνῳ

(Πίναξ ΙΖ'. 11) . **Ρ** Τετράδρ.'Ομοίως **Ρ** Δίδραχ.'Ομοίως **Ρ** Δραχ.'Ομοίως **Ρ** Διώβ. καὶ ὀβολ.

Ὡς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς παλαιοτάτης περιόδου ἡ δάμαλις
ἢ ὁ ταῦρος δυνατὸν νὰ εἶνε ἐμβλήματα τῆς λατρείας τῆς σελήνης.
Ἡ σηπία (τευθίς) ἐνδεικνύει τὴν λατρείαν τοῦ Ποσειδῶνος. Τὸ
ζῷον τοῦτο φαίνεται ὅτι ἦτο πασίγνωστον καὶ ἀνεγνωρισμένον
ἐμβλημα ἢ ἐπίσημον τῆς πόλεως Ἐρετρίας, ὡς ἡ γλαυξ ἦν τὸ
τοῦ Ἀθηναίων ὄθεν καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς εἰρωνευόμενός ποτε παρέβαλε
τοὺς Ἐρετρίεις πρὸς τὰς σηπίας (Πλουτ. Βίος Θεμιστ. XI καὶ Ἀπο-
φθέγμ. βασιλ. καὶ αὐτοκρ. (Θεμιστ.) XIV: τοὺς δὲ Ἐρετρίεις ἐπισκώ-
πτων ἔλεγεν ὥσπερ τευθίδας μάχαιραν μὲν ἔχειν, καρδίαν δὲ μὴ ἔχειν.)

Ἀπὸ τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἐπανακτῆσεως τῆς Εὐβοίας ὑπὸ τῶν
Ἀθηναίων ἐν ἔτει 445 π. X. φαίνεται ὅτι τὸ δικαίωμα τοῦ κόπτειν
νόμισμα ἀφηρέθη ἐξ ὅλων τῶν πόλεων τῆς νήσου ὅτε ὁμοῦς ἐν ἔτει

411 ἐπανεκτήσεν ἡ Εὐβοία τὴν αὐτονομίαν αὐτῆς φαίνεται ὅτι ἡ Ἐρέτρια ἀπέβη τὸ νομισμακοπεῖον σειρᾶς νομισμάτων ἐκδοθείσης τότε μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΕΥΒΟΙ, ΕΥΒ, ΕΥ, κλπ., ἂν καὶ μετ' Ἐρετριακῶν τύπων. (B. M. Cat., Cent. Gr. Πίν. XVII 1 κ. ἐξ),

Περὶ τὰ 411-336 π. Χ.

Βοῦς κατακείμενος.	Κεφαλὴ τῆς νύμφης Εὐβοίας, ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ ρ 184 κ. ¹
Κεφαλὴ τῆς νύμφης Εὐβοίας.	Κεφ. καὶ τράχηλος βοός. ρ Δρ. 66 κ.
Ὅμοιος.	Ὅμοιος ρ Ἡμίδρ.
Ὅμοιος.	Κλάδος ἀμπέλου καὶ σταφυλῆ ρ Διόβολ.
Κεφαλὴ βοός κατ' ἐνώπιον.	Σηπία Α 55
Ταῦρος ἱστάμενος.	Σταφυλῆ Α 6
Κεφαλὴ νύμφης.	Κεφαλὴ βοός μετὰ σταφυλῶν Α 5

Ἐκ τῆς Μακεδονικῆς περιόδου δὲν ὑπάρχουσιν Εὐβοϊκὰ νομίσματα· μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ὅμως τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τοῦ Φλαμινίνου ἀπέβησαν καὶ πάλιν ἄφθονα. Τὰ ἀργυρᾶ τούτων ἐκόπησαν ἐν ὀνόματι τῆς Ἐρετρίας, τὰ χαλκᾶ ὅμως συνήθως, ἂν καὶ οὐχὶ πάντοτε, φέρουσι τὴν ἐπιγρ., ΕΥΒΟΙΕΩΝ

Περὶ τὰ 197-146 π. Χ.

Προτομὴ Ἀρτέμιδος μετὰ τόξου καὶ φαρέτρας ἐπ' ὤμου. (Πίναξ ΙΖ'. 12).	ΕΡΕΤΡΙΕΩΝ Βοῦς ἱστάμενος. Ὄνομα ἄρχοντος. Τὸ δλον ἐν στεφάνῳ δάφνης ρ Τετράδρ.
Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.	ΕΡΕΤΡΙΕΩΝ Βοῦς κατακείμενος. Ὄνομα ἄρχοντος. ρ Ὀκτώβολ.
Κεφαλὴ νύμφης. (B. M. Cat. Cent. Gr., Πίν. XXIII, 11)	ΕΡΕΤΡΙΕΩΝ Κλάδος ἀμπέλου. Ὄνομα ἄρχοντος ρ Τετρώβ.
Ὅμοιος. (Αὐτόθι, Πίν. XXIII, 12.)	ΕΡΕΤΡΙΕΩΝ Κεφαλὴ καὶ τράχηλος βοός. Ὄνομα ἄρχοντος. ρ Τριώβ.

1) Τοῦτο εἶνε τὸ μόνον γνωστὸν Εὐβοϊκὸν νόμισμα Αἰγινητικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος. Πάντα τὰ λοιπὰ ἀργυρᾶ νομίσματα εἶνε Εὐβοϊκοῦ (Ἀττικοῦ) βάρους, κατ' ἀρχὰς μὲν ἀρτίου, ἀπὸ δὲ τοῦ 411 π. Χ. ἐκπίπτοντος βαθμιαίως. Ὁ καθηγητὴς Gardner ὑπέθεσεν ὅτι δύναται ὁ στατῆρ οὗτος νὰ εἶνε πράγματι Κρητικὸς καὶ ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ δυνατόν νὰ εἶνε ΕΥΡ = Εὐρώπη, οὐχὶ δὲ ΕΥΒ.

Κεφαλή γυναικεία πεπλοφόρος. (B. M. Cat., Cent., Gr., Πίν. XXIII, 13.)	ΕΡΕΤΡΙΕΩΝ Βοῦς κατακείμενος. "Ονομα ἄρχοντος Α' 65
--	---

Ταῦρος ἱστάμενος ἢ κατακείμενος καὶ ἀστήρ (Αὐτόθι, Πίν. XVII, 15, 16.)	ΕΥΒΟΙΕΩΝ Κλάδος ἀμπέλου καὶ ἀστήρ Α' 65
--	--

Κεφαλή γυναικεία πεπλοφόρος. (Αὐτόθι, Πίν. XVII, 17.)	» Ταῦρος κυρίσων. Α' 6
--	------------------------

"Ομοίως, κατ' ἐνώπιον. (Αὐτόθι, Πίν. XVII, 18.)	» Πρῶρα. . . . Α' 6
--	---------------------

Κεφαλή Ἑρμοῦ. (Αὐτόθι, Πίν. XVII, 19.)	» Στάχυς Α' 45
---	------------------------

Αὐτοκρατορικοὶ χρόνοι

Τὸ μόνον μεταξὺ τῶν αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων τῆς Ἑρετρίας, ὅπερ χρήζει σημειώσεως, εἶνε νόμισμά τι τοῦ Κορμύδου (*Num. Chron.*, Παλ. σειρά, VI. σ. 145) ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως τοῦ ὁποίου εὗρηται ΕΡΕΤΡΙΩΝ καὶ τρίμορφος κεφαλή, ἥς ἢ ἐν μέσῳ ἀντωπὸς μορφῇ εἶνε γυναικεία αἱ δὲ λοιπαὶ πρὸς δ. καὶ ἄρ. ἐστραμμέναι πωγωνοφόροι. Τὸ νόμισμα τοῦτο ἐνθυμίζει τὴν σελήνην κατὰ τὰς τρεῖς αὐτῆς φάσεις, καὶ δεικνύει τὴν ἐξακολούθησιν τῆς λατρείας τῶν οὐρανίων σωμάτων ἐν Ἑρετρίᾳ μέχρις ἐποχῆς λίαν ὀψίμου.

Ἰστιάα. Τὸ μετὰ βεβαιότητος δυνάμενον νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν Ἰστιάαν ἀρχαιότατον νόμισμα ἀνήκει εἰς τὴν πρὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου πεντηκονταετίαν. Ἄξιον σημειώσεως τυγχάνει, ὅτι αἱ ἄμπελοι ἀφ' ὧν ἡ πόλις προσέλαβεν, ἀπὸ τῶν χρόνων ἤδη τοῦ Ὀμήρου, τὸ ἐπίθετον πολυστάφυλος, κατέχουσι σπουδαίαν θέσιν ἐπὶ τῶν νομισμάτων (*R. Weil, Z. f. N.*, I. 183.)

Περὶ τὰ 369-336 π. X.

Κεφαλή μαινάδος φέρουσα στέφανον ἀμπέλου. (B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. XXIV, 1.)	ΙΞΤΙ Ταῦρος καὶ ἄμπελος μετὰ στα- φυλῶν. Ρ Δρ.
--	---

"Ομοίως. (Αὐτόθι, Πίν. XXIV, 3-5.)	» Ταῦρος ἢ κεφαλή ταύρου Α' 5
------------------------------------	-------------------------------

Περὶ τὰ 313-265 π. X.

Ἡ ἀμέσως κατόπιν ἀκολουθοῦσα ἔκδοσις Ἰστιαικῶν νομισμάτων ἐκόπη πιθανῶς μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Εὐβοϊκῶν πόλεων ἐν ἔτει 313 π. X. ἀνακήρυξιν τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν, ἀλλὰ δὲν φαίνεται ὅτι διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ.

Κεφαλὴ μαινάδος μετὰ στεφάνου
ἀμπέλου, ἔχουσα δὲ τὴν κόμην ἐν
σφενδόνη.
(Zeit. f. Num., I, σ. 186.)

ΙΣΤΙΑΙΕΩΝ Νύμφη Ἰστιαία σὺν
τῷ ὀνόματι αὐτῆς ΙΣΤΙΑΙΑ, κα-
θημένη ἐπὶ πρύμνης πλοίου καὶ
κρατοῦσα ἱκρίον τροπαίου. . . .
Ρ Ὀκτώβ.

Ὅμοιως.
(B. M. Cat., Cent. Gr. Π. XXIV, 6.)

Ὅμοιως, ἀνευ τοῦ ὀνόματος τῆς νύμ-
φης. Ρ Τετρώβ.

Ὅμοιως. (Αὐτόθι, Πίν. XXIV, 8.)
Κεφαλὴ Διονύσου κατ' ἐνώπιον.

ΙΣΤΙ Κεφαλὴ ταύρου . . . Α ·6
» Κλάδος ἀμπέλου . . . Α ·55

Περὶ τὰ 197-146 π. X καὶ βραδύτερον (;).

Τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς ἐποχῆς ταύτης εἶνε ἄφθονα καὶ ἀποτελοῦνται ἐκ τριωβόλων ὁμοίων τοῖς τύποις πρὸς τὰ τῆς προηγούμενης ἑκατονταετίας, λίαν ὅμως ἀμελῶς κατεσκευασμένων καὶ ποικιλλόντων τὴν ὀλκὴν ἀπὸ 38-28 κ. Ἡ κεφαλὴ τῆς μαινάδος εἶνε ἢ αὐτὴ πρὸς τὴν τῶν συγχρόνων Μακεδονικῶν τετρωβόλων τῶν κοπέντων μεταξὺ τοῦ 158 καὶ 146 π. X. (σελ. 307). Ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Δημάρου, συνταχθέντι ἐν ἔτεσιν 185-180 π. X. (Bull. Corr. Hell. 1882, σ. 35), τὰ νομίσματα ταῦτα καλοῦνται Ἰστιαικὰ καὶ ἀργύριον Ἰστιαικόν. Τὰς ποικιλίας αὐτῶν ἴδε ἐν B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. XXIV. Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῆς περιόδου ταύτης εἶνε τὰ ἐξῆς :—

Κεφαλὴ μαινάδος

ΙΣΤΙ Κεφαλὴ ταύρου . . . Α ·55

Ὅμοιως.

ΙΣΤΙΑΙΕΩΝ Σταφυλὴ . . Α ·65

Κεφαλὴ γυναικεία (;)

» Τρίπους . . . Α ·45

Κάρυστος. Τῆς πόλεως ταύτης δὲν φαίνονται ὑπάρχοντα νομίσματα ἐκ τῆς πρώτης περιόδου ἀπὸ τοῦ 480 π. X. ὅμως,

ἐξαιρέσει τῆς ἐν τῷ μεταξύ Ἀθηναϊκῆς καὶ Μακεδονικῆς διοικήσεως, ἢ νομισματοκοπία εἶνε συνεχῆς.

480-445 καὶ 414-336 π. X.

Βοῦς ἀποκνιζόμενος διὰ τῶν κεράτων αὐτοῦ (Συλλογὴ de Hirsch.)	KARVΞTIO[N] Τετράγωνον ἔγκοιλον ἐν ᾧ ἀλέκτωρ . Ϝ Τετράδρ.
Βοῦς θηλάζουσα μόσχον. (B. M. Cat. C. Gr. Π. XVIII, 1.)	K Ἐγκοιλὸν τετράγωνον (ἐξαιρέσει τῶν νεωτέρων νομισμάτων) ἐν ᾧ ἀλέκτωρ Ϝ Δίδρ.
Κεφαλὴ Ἡρακλέους. (Αὐτόθι, Πίν. XVIII, 3.)	KAPY Ταῦρος κατακείμενος Ϝ Δραχ. καὶ ἡμίδρ.
Πρόσθιον βοός. (Αὐτόθι, Πίν. XVIII, 2.)	Ἐγκοιλὸν τετράγωνον ἐν ᾧ δένδρον. Ϝ Ἡμίδρ.
Κεφ. βοός. (Αὐτόθι, Πίν. XVIII, 9.)	KAPY Δύο δένδρα φοίνικος. Ϝ Διώβ.
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος. (Αὐτόθι, Πίν. XVIII, 10.)	K Τρία δένδρα φοίνικος . Ϝ Ὀβολ.
Κεφαλὴ Ἡρακλέους. (Αὐτόθι, Πίν. XVIII, 13.)	KA Κεφαλὴ ταύρου Ϝ 7

197-146 π. X.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους πωγωνοφόρος. (B. C. Guide, Πίν. XLIII, 29.)	KAPY Ταῦρος ἀναπαυόμενος Ϝ 49·3 κ.
Κεφαλὴ Ἀντιόχου τοῦ Γ'. (;) ὡς Ἀπόλλωνος. (B. M. Guide, Πίν. XLIII, 30.)	KAPYΞTIO[N] Νίκη ἐπὶ ἄρματος . Ϝ Δίδρ.
Κεφαλὴ Ἡρακλέους. (B. M. Cat., Cent. Gr., Π. XIX, 3)	KA Κεφαλὴ ταύρου Ϝ 7
Κεφαλὴ Διός. (Αὐτόθι, Πίν. XIX, 4.)	KAPYΞTIO[N] Ἀετὸς μετ' ἀναπεπταμένων πτερύγων . . . Ϝ 7
Κεφαλὴ Ἡρας πεπλοφόρος (Αὐτόθι, Πίν. XIX, 5.)	KAPY Ταῦρος κυρίσων . . Ϝ 65
Ὅμοιως. (Αὐτόθι, Πίν. XIX, 8.)	» Δελφίς Ϝ 65
Κεφαλὴ Ποσειδῶνος. (Αὐτόθι, Πίν. XIX, 6.)	KAPYΞTIO[N] Δελφίς καὶ τρίαινα . Ϝ 7
Κεφαλὴ Διονύσου (;) νεαροῦ. (Αὐτόθι, Πίν. XIX, 9.)	KAPY Δελφίς Ϝ 55

Τὰ αὐτοκρατορικά νομίσματα φέρουσι συνήθως ἐπὶ τῆς ὀπίσθιας ὀψεως κεφαλὴν Ποσειδῶνος.

Ἡ βοῦς καὶ ὁ μόσχος ἀναφέρονται πιθανῶς εἰς τὴν λατρείαν τῆς Ἥρας τῆς πανάρχαιον νὰν ἐχούσης ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆς Ὀχης εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὁποίου ἔκειτο ἡ Κάρυστος (Στεφ. Βυζαν. ἐν. λ. *Κάρυστος*. Walpole, *Travels*, σ. 235).

Ὁ ἀλέκτωρ (κῆρυξ καὶ κᾶρυξ, Ἀριστοφ. *Εκκλ.* 30) ὑπαινίσσεται τὸ ὄνομα *Κάρυστος* τῆς πόλεως· πρὸ λ. τὸ ῥῆμα καρύσσω (*Ἀνθολ.* 5. 3). Ὁ ἀλέκτωρ ὡς ὁ ἄγγελος τῆς αὐγῆς δυνατὸν νὰ εἶνε καὶ ἡλιακὸν ἔμβλημα (πρὸ λ. τὰ νομίσματα τῆς ἐν Σικελίᾳ Ἰμέρας, σ. 126).

Τὰ χρυσὰ νομίσματα τῆς Καρύστου ἐκαλοῦντο *δραχμαί*. Ἰδε τὸ εὐρετήριο τοῦ Δημαρήτου, ἐνὸς τῶν ἱεροποιῶν τοῦ ἐν Δήλῳ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις μεταξὺ ἄλλων χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν νομισμάτων ἀφιερωμένων εἰς τὸν θεόν, καταλέγει καὶ Καρυστιὰν χρυσὴν δραχμήν.

Κύμη, πόλις παλαιοτάτη ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς Εὐβοίας, ἐκπεσοῦσα εἰς ὑπήκοον πόλιν πιθανῶς πρὸ τοῦ τέλους τοῦ ἔκτου αἰῶνος π. Χ. Τὰ νομίσματα, ἅτινα δυνάμεθα (ἂν καὶ μόνον καθ' ὑπόθεσιν) νὰ τάξωμεν ὑπ' αὐτὴν εἶνε δίδραχμα καὶ δραχμαί, ἀναλογοῦντα κατὰ τεχνотροπίαν καὶ κατασκευὴν πρὸς τὰς ἄλλας Εὐβοϊκὰς σειρὰς τὰς φερούσας τροχόν, γοργόνειον, κ. τ. λ.

Ἴππος ἐν κύκλῳ (Beulé, *Monn. d'Athènes* σελ. 19).

Πρόσθιον ἵππου ἐν κύκλῳ.

Ὁπίσθιον ἵππου ἐν κύκλῳ.

(B. M. Cat., Cent. Gr., Π. XXIV. 20)

Ἐγκοilon τετράγωνον διαγωνίως διηρημένον. . ρ Δίδραχ. καὶ δρ.

Ὁμ. . . . ρ Δίδραχ. καὶ δρ.

Ὁμ. . . . ρ Δίδραχ. καὶ δρ.

Ὁ ἵππος, ὡς ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Βοιωτίᾳ, δυνατὸν νὰ ἀναφέρηται εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ποσειδῶνος

Χαλκίς. Ἡ σπουδαία αὕτη Ἰωνικὴ πόλις, ἡ μητρόπολις τόσων πολλῶν ἀποικιῶν ἐν Ἰταλίᾳ, Σικελίᾳ καὶ Χαλκιδικῇ χερσονήσῳ, μετῆρχετο ἐν παλαιοῖς χρόνοις ἐκτενὲς ἐμπόριον μεθ' ἀπάν-

των τῶν μερῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου. Αἱ σχέσεις αὐτῆς πρὸς τοὺς Ἴωνας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐγένοντο πιθανῶς αἰτία τῆς εἰσαγωγῆς εἰς Εὐρώπην τοῦ πρὸς στάθμισιν τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ κανόνος, τοῦ κατόπιν γνωστοῦ ὡς Εὐβοικοῦ. Τὰ παλαιότατα τῶν Χαλκιδικῶν νομισμάτων φαίνεται ὅτι ἦσαν ἐξ ἡλέκτρου (ὄλκ. 45 καὶ 22·5 κ.) Ἀργυρᾶ εὑρηνται, δίδραχμα, δραχμαί, τριημιωβόλια καὶ ὀβολοὶ ἐπίσης.

Περὶ τὰ 700-480 π. Χ.

*Αετὸς σπαράσσων λαγῶν. (B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. XX, 1.)	*Εγκοιλὸν τετράγωνον ἀνώμαλον. . Ηλ. 44·4 κ.
*Αετὸς ἱπτάμενος. (Αὐτόθι, Πίν. XX, 2.)	*Ομοίως Ηλ. 22·1 κ.
Τροχὸς τετράκνημος. (Αὐτόθι, Πίν. XX, 3.)	*Ομοίως Ηλ. 21·8 κ.
Τροχὸς τετράκνημος. (Πίναξ IZ'. 8.)	Τετράγωνον ἐγκοιλὸν διαγωνίως διη- ρημένον ρ Δίδρ.
*Ομοίως. B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. XX, 5)	*Ομοίως. ρ Δρ.
*Ομοίως.	*Ομοίως ρ Τριημιώβ.
*Ομοίως.	*Ομοίως ρ Ὀβολ.

Περὶ τὰ 480-445 π. Χ.

Ψ (ἀρχαῖκόν Χ) ἐπὶ τῆς λεγομένης Βοιωτικῆς ἀσπίδος.	Τροχὸς ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ. . . (Imhoof Mon. Gr., σ. 221.) ρ Τετράδρ.
*Αετὸς ἱπτάμενος, κρατῶν ὄφιν.	Τροχὸς ἐν τριγ. ἐγκοίλῳ. ρ Δίδρ. (Zeit. f. Num., III, σ. 217.)
*Ομοίως ἢ ἄνευ τοῦ ὄφεως. (B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. XX, 8.)	Ψ ΔΛ *Ομοίως ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ ἢ τριγώνῳ . . . ρ Τετρώβ.
*Αετὸς ἱπτάμενος.	» *Ομ. ρ Ὀβολ.

*Απὸ τοῦ χρόνου τῆς ἐν ἔτει 445 π. Χ. ἐπανακτῆσεως τῆς Εὐβοίας ὑπὸ τοῦ Περικλέους, ἡ νομισματοκοπία τῆς Χαλκίδος ἔπαυσε μέχρι περίπου τοῦ μετὰ τὸ 369 π. Χ. (B. M. Cat. Cent. Gr., εἰσαγωγῆς σελ. LVIII), ὅτε ἄρχονται αἱ σειραὶ τῶν δραχμῶν

καὶ χαλκῶν νομισμάτων τῶν μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐκτεινομένων.

Περὶ τὰ 369-336 π. Χ.

Κεφαλὴ γυναικεία μετ' ἐνωτίου. (B. M. Cat., Cent. Gr., Π. XX, 9.)	ΧΑΛ Ἀετὸς ἱπτάμενος, κρατῶν ὄφιν. Α 58 κ.
Ὀμ. (Αὐτόθι, Πίν. XX, 12).	» Ὀμ. σπαράσσων λαγῶν . . . Α 27 κ.
Ὀμ., κατ' ἐνώπιον, φέρουσα διάδημα, οὗ ὑπέρκεινται πέντε δίσκοι δι' ἱμάντος συνδεόμενοι. (Αὐτόθι, Πίν. XX, 15.)	» Ὀμ. καταβροχθίζων ὄφιν Α 55
Κεφαλὴ γυναικεία κατὰ κρόταρον μετὰ κεκρυφάλου ἐκ μαργαριτῶν. (Αὐτόθι, Πίν. XX, 17.)	» Ὀμ. Α 65

Ἡ γυναικεία κεφαλὴ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων εἶνε πιθανῶς Ἥρα ἢ Οὐρανία, θεότης σεληναία λατρευομένη ἐπὶ τοῦ ὄρους Δίρφους τοῦ ὑπερκειμένου τῆς Χαλκιδικῆς πεδιάδος. Οἱ δίσκοι αἵτινες περικυκλοῦσι τὴν κεφαλὴν σημαίνουν ἴσως τοὺς πλανήτας (πρβλ. Overbeck, *Kunst-Mythologie* III., Gemmentafel I. 8). Ὁ τὸν ὄφιν σπαράσσων λαγὼς φαίνεται ὅτι εἶνε ἔμβλημα τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ὡς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Ἡλίδος, ἐπειδὴ ἐν Χαλκίδι ἐν τῶν κυρίων ἱερῶν ἦτο τὸ τοῦ Διὸς Ὀλυμπίου. (Πρβλ. Hicks, *Gr. Inser.* σελ. 34).

Περὶ τὰ 336-197 π. Χ.

Καθ' ἅπασαν τὴν Μακεδονικὴν περίοδον ἡ Χαλκίς ἦτο ἐν τῶν κυριωτέρων φρουρίων τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας, ὅθεν καὶ ἐκαλεῖτο μία τῶν τριῶν τῆς Ἑλλάδος πεδῶν. Ἐνταῦθα δ' ἐκόπησαν τετράδραχμα τῶν τύπων τοῦ Ἀλεξάνδρου, φέροντα ὡς σύμβολον κεφαλὴν Ἡρας ὑπὸ δίσκων περικυκλουμένην ὡς ἀνωτέρω.

Περὶ τὰ 197-146 π. Χ.

Ἐν ἔτει 197 π. Χ. ἡ Χαλκίς ἔλαβε παρὰ τοῦ Φλαμινίνου τὴν

ἐλευθερίαν αὐτῆς ὡς καὶ ἄλλαι πόλεις τῆς Εὐβοίας, ἥτοι ἡ Κάρυστος, Ἐρέτρια καὶ Ἰστιαία.

Κεφαλὴ Ἦρας πεπλοφόρος, φέρουσα στεφάνην.

(Πίναξ ΚΓ'. 1.)

Κεφαλὴ γυναικεία μετὰ δύο μακρῶν πλοκάμων κατὰ μῆκος τοῦ τραχήλου.

Ὁμοίως.

(B. M. Cat., Cent. Gr., Π. XXI, 3.)

ΧΑΛΚΙ Τέθριππον (Αὐτ., Π. XXI, 4)

Κεφαλὴ Ἦρας μαργαριτοστεφῆς ἢ ἀντωπὸς ἐπὶ κιονοκράνου.

ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ Ἦρα μετὰ σκήπτρου ἐπὶ τεθρίππου, Ὄνομα ἄρχοντος ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ. Ρ' Αὐτ. τετράδρ.

ΧΑΛΚΙ Ἀετὸς καὶ ὄφις. Ὄνομα ἄρχοντος ΜΕΝΕΔΗ . . . Ρ' 84 κ. (Πίναξ ΙΖ'. 9.)

ΧΑΛΚΙ Ὁμοίως . . . Ρ' Διώβολ.

Ὄνομα ἄρχοντος ἐν στεφάνῳ Α' 9

ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ Ἀετὸς καὶ ὄφις Α' 7 (B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. XXI, 5.)

Αὐτοκρατορικοὶ χρόνοι.

Ἐπὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων ὁ συνηθέστατος τῶν τύπων εἶνε κεφαλὴ Ἦρας ἔχουσα τὴν κόμην κεκοσμημένην ὑπὸ τριῶν ἀλλεπαλλήλων γραμμῶν μαργαριτῶν τεθειμένη δὲ ἐπὶ κιονοκράνου· ἐπὶ νομίσματος ὅμως τοῦ Σεπτ. Σεβήρου ὁρᾶται ὀλόκληρον ἄγαλμα τῆς οὐρανίας Ἦρας, συνοδευόμενον ὑπὸ τῆς ἐπιγραφῆς ΗΡΑ (B. M. Cat., Cent. Gr. Πίν. XXI, 12). Κάθηται δὲ αὕτη ἐπὶ κωνικοῦ λίθου, φέρουσα μακρὸν χιτῶνα καὶ πέπλον, πρὸς δὲ ὑψηλὴν κόμωσιν· ἔχει δὲ ἐν ταῖς χερσὶν φιάλην καὶ σκῆπτρον. Ὁ κωνικὸς λίθος ἀπαντᾷ ὡσαύτως καὶ μόνος ὡς ὀπισθότυπος. Τὰ ἐπὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων ὀνόματα ἀρχόντων εἶνε Α. Λιούτιος, Α. Ρουφῖνος, Τιβ. Κλαύδιος, Εὐθυκλείδης. Μεσκίνιος, Κλεόνικος κλπ. (Imhoof, Mon. Gr., σ. 222).

Ἀθέδαα, πιθανῶς Εὐβοϊκά. Πρὸ τοῦ 480 π. Χ.

Ἀμφορεὺς ἐν κύκλῳ.

(B. M. Guide, Πίν. V, 22.)

Τρισκελὲς ἐν κύκλῳ. (Beulé, σ. 19.)

Ἀστράγαλος ἐν κύκλῳ. (Αὐτόθι).

Ἐγκοιλὸν τετράγωνον διαγωνίως διηρημένον Ρ' Δίδρ.

Ὁμοίως Ρ' Δίδρ. καὶ ἡμίδρ.

Ὁμοίως Ρ' Δίδρ.

Τὰ νομίσματα ταῦτα ἀνήκουσι εἰς τὴν αὐτὴν κλάσιν εἰς ἣν

καὶ τὰ φέροντα τροχόν, γοργόνειον, ἵππον κλπ. καὶ ἀποδιδόμενα εἰς τὴν Χαλκίδα, Ἐρέτριαν, Κύμην κλπ.

Δυνατὸν ἐντούτοις τὸ φέρον τὸ τρισκελὲς νὰ εἴνε Λυκικὸν νόμισμα.

ΑΤΤΙΚΗ.

Beulé, E. Monnaies d'Athènes, Paris, 1858.

Rathgeber, G., Silberne Münzen der Athener, Weissensee, 1858.

Grotefend, C. L., Chronologische Anordnung d. Athenischen Silbermünzen Hannover, 1872.

Droysen J. G. Zum Münzwesen Athens (K. Preuss. Akad. d. Wissensch. Berlin), 1882.

Ἀθηναί. Ὁ Θησεύς, κατὰ Ἀθηναϊκὴν παράδοσιν, ἦτο ὁ πρῶτος, ὅστις ἔκοψε νομίσματα ἐν Ἀττικῇ, ὁ δὲ Πλούταρχος (Θησ. 25) λέγει, ὅτι τὰ νομίσματα ταῦτα ἔφερον τύπον βοῦς: «ἔκοψε δὲ καὶ νόμισμα βοῦν ἐγχαράξας». Ἴδε ὡσαύτως Πολυδεύκην (IX. 60) καὶ Σχολ. Ἀριστ. Ὀρνιθ. 1106: «ἡ γλαῦξ ἐπὶ χαράγματος ἦν τετραδράχμων, ὡς Φιλόχορος· ἐκλήθη δὲ τὸ νόμισμα τὸ τετράδραχμον τότε [ἡ] γλαῦξ. ἦν γὰρ γλαῦξ ἐπίσημον καὶ πρόσωπον Ἀθηνᾶς, τῶν προτέρων διδράχμων ὄντων, ἐπίσημόν τε βοῦν ἐχόντων»¹.

Ἡ πληροφορία αὕτη τοῦ Φιλοχόρου, Ἀθηναίου ἀρχαιοδίφου τοῦ τρίτου αἰῶνος π. Χ., φαίνεται ὅτι ἐγένετο παραδεκτὴ ἄνευ ἐξετάσεως ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου καὶ Πολυδεύκου.

Ὡς δὲ ὑπέθεσεν ὁ Leake, δὲν εἶνε ἀπίθανον, ὅτι αὐτὸς ὁ Φιλόχορος ἠπατήθη ὑπὸ ἐσφαλμένης τινὸς ἐρμηνείας τῆς πασιγνώστου παροιμίας «βοῦς ἐπὶ γλώσση βέβηκεν» (Αἰσχύλ. Ἀγαμ. 35. Θεογν. 813.), λογίου πιθανῶς ἀρχαιότερου τῆς χρήσεως τοῦ νομί-

¹) Νομισματολόγοι τινὲς φρονοῦσιν, ὅτι τὰ ὑπὸ Φιλοχόρου ἀναφερόμενα νομίσματα εἶνε τὰ φέροντα κεφαλὴν βοῦς διδράχμα, τὰ ἀποδοθέντα ἐν τῇ παρόντι συγγράμματι εἰς τὴν Ἐρέτριαν. Ὅτι ταῦτα καὶ τὰ λοιπὰ τῶν παλαιότατων Εὐβοϊκῶν νομισμάτων ἐκυκλοφόρου ἐν Ἀθήναις παρὰ τὰς «γ λ α ὤ κ α ς» τοῦ Σόλωνος εἶνε πιθανώτατον, ὅτι ὅμως ταῦτα θὰ ἦσαν τὰ νομίσματα τῶν χρόνων τοῦ Σόλωνος καὶ ὅτι τὰ γλαυκοφόρα νομίσματα εἰσῆχθησαν τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ἰππίου, δὲν δύναται νὰ τὸ παραδεχθῶ.

σματος, ἴσως δὲ χρονολογουμένου ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ὅτε βοσκήματα ἐχρησίμευον συνήθως ὡς μέσα ἀνταλλαγῆς, ὡς συνέβαιnen ἐν Ἀττικῇ μέχρις ἐποχῆς σχετικῶς ὀπίμου, ἐπειδὴ ὁ Σόλων ἦτο ὁ πρῶτος μεταβαλὼν εἰς ἀξίας νομίσματος τὰ ὑπὸ τῶν νόμων τοῦ Δράκοντος εἰς βοῦς καὶ πρόβατα ὀριζόμενα πρόστιμα. (Lenormant, *Mon. dans l'ant.*, I. 77.)

Ἐν τούτοις εἶνε ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας, ὅτι ἐκυκλοφόρουν νομίσματα ἐν Ἀττικῇ πρὸ τῶν χρόνων τοῦ Σόλωνος, ἃν καὶ οὐδὲν ὑπάρχει τὸ δεικνύον ὅτι ταῦτα ἦσαν Ἀττικά. Ἀπ' ἐναντίας πᾶς λόγος ὑπάρχει νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἦσαν Αἰγινήτικα, ἐπειδὴ γνωρίζομεν ἐκ τοῦ Ἀνδροτίωνος (Πλουτάρ. Σόλων 15), ὅτι ὁ Σόλων ἔκοψε δραχμὰς ὀλκῆς ἐλαφροτέρας τῆς τῶν πρότερον ἐν κυκλοφορίᾳ, εἰς τρόπον ὥστε 100 νέαι δραχμαὶ ἰσοφάριζον πρὸς 73 παλαιάς. Ἀλλὰ τοῦτο εἶνε ἀκριδῶς ἡ ἀναλογία μεταξὺ τῆς Ἀττικῆς δραχμῆς τῶν 67·5 κ. καὶ τοῦ μέσου ὅρου τῶν Αἰγινήτικων στατήρων τῶν μᾶλλον ὑπὲρ τοὺς 90 κ. ἐλκόντων (73 : 100 :: 67·5 : 92·4), τῆς Ἀττικῆς μνᾶς οὔσης πρὸς τὴν Αἰγινήτικὴν ὡς 100 : 137. Ἴδε ὡσαύτως Boeckh, C. I. Gr., 123 § 4, ἔνθα ἐν ψηφίσματι τοῦ Β'. αἰῶνος π. Χ. ἡ Ἀττικὴ ἐμπορικὴ μνᾶ ὀρίζεται εἰς 138 δραχμὰς: «ἀγέτω δὲ καὶ ἡ μνᾶ ἡ ἐμπορικὴ Στεφανηφόρου δραχμὰς ἑκατὸν τριάκοντα καὶ ὀκτώ πρὸς τὰ σιάθμια τὰ ἐν τῷ ἀργυροκοπείῳ».

Αἱ ἐνταῦθα μνημονευόμεναι Στεφανηφόρου δραχμαὶ εἶνε συνήθεις δραχμαὶ τοῦ Ἀττικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος, οὕτω καλούμεναι, ἐπειδὴ τὸ νομισματοκοπεῖον συνεδέετο πρὸς ἱερὸν τοῦ κατὰ παράδοσιν ἐφευρέτου τῆς νομισματοκοπίας Θησέως, ὅστις παρίστατο φέρων στέφανον ἐν τῇ χειρὶ καὶ ἦτο γνωστὸς τῷ λαῷ ὡς ὁ Στεφανηφόρος Ἡρως. Ἐνταῦθα ἐφυλάσσοντο τὰ ἐπίσημα στάθμια τοῦ βάρους. Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς δὲ ταύτης ἐξάγομεν ὡσαύτως, ὅτι ὁ Αἰγινήτικὸς κανὼν ἐξηκολούθει ὢν ἐν χρήσει ἐν Ἀθήναις εἰς τὰς συνήθεις ἐμπορικὰς πράξεις, ἃν καὶ εἶχεν ἐγκαταλειφθῇ ἐν τῇ νομισματοκοπίᾳ.

Ὁ παρὰ Σόλωνος εἰσαχθεὶς νέος σταθμητικὸς κανὼν ἀντὶ τοῦ Αἰγινήτικοῦ ἀπεδείχθη πειστικῶς ὑπὸ τοῦ Mommsen (*Mon. Rom. Ekd. Blacas*, I σ. 29 κ. ἐξ. 73 κ. ἐξ) ὅτι ἦτο ὁ Εὐβοϊκός, διὰ τοῦτο δὲ Εὐβοϊκὰ νομίσματα θὰ ἐκυκλοφόρουν ἐλευθέρως ἐν Ἀττικῇ παραπλεύρως τῶν νέων Ἀττικῶν νομισμάτων.

Ἐσημειώσαμεν ἤδη, ὅτε ὁ λόγος ἦν περὶ Χαλκίδος (σελ. 453), καὶ Ἐρετρίας ὅτι ἡ χρῆσις τοῦ χρυσοῦ ἢ ἡλέκτρου δὲν ἦτο ἄγνωστος ἐν Εὐβοίᾳ, ὑπάρχει δὲ λόγος νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι αἱ Ἀθηναῖοι ὡσαύτως, κατὰ τὸ ἀρχαιότερον μέρος ἑκτῆς ἑκατονταετηρίδος δυνατὸν νὰ ἔκοψαν νομισμάτια ἐξ ἡλέκτρου, ἐν τῶν ὁποίων ἀπεικονίσθη παρὰ Beulé σ. 64 ἀρ. 1. Ἴδε ὡσαύτως Köhler, *Münzfunde auf Euboea* ἐν τοῖς *Mitth. d. Arch. Inst.*, IX. 359.

Γλαῦξ πρὸς ἀρ.

Τετράγωνον ἔγκοilon ἀνωμάλως διηρημένον Ηλ. 21 κ.

Ἡ πρὸς τὰ ἀθηναϊκὰ ἀργυρᾶ νομίσματα ἐν χρήσει νομισματικῇ κλίμαξ περιλαμβάνει τὰς ἐξῆς διαιρέσεις : —

Δεκάδραχμον	= 10 Δραχ.,	ὄλκ. 675 κ.	
Τετράδραχμον	= 4 »	» 270 »	
Δίδραχμον	= 2 »	» 135 »	
Δραχμή	= 1 »	» 67·5 »	
Πεντῶβολον	= 5 Ὀβολ.	» 56·25 »	Ἀριστ. Ἰπ. 798
Τετρώβολον	= 4 »	» 45· »	Πολυδ. IX. 63
Τριῶβολον	= $\frac{1}{2}$ Δρ. ἢ 3 »	» 33·75 »	Αὐτόθι
Διώβολον	= 2 »	» 22·5 »	Αὐτόθι
Τριημιβόλιον	= $1\frac{1}{2}$ »	» 16·87 »	Αὐτόθι
Ὀβολός	= 1 »	» 11·25 »	
Τριτημόριον	= $\frac{3}{4}$ »	» 8·45 »	Πολυδ. IX. 65
Ἡμιβόλιον	= $\frac{1}{2}$ »	» 5·62 »	Ξεν. Ἀν. I. 5·6.
			Ἀριστ., Βατρ. 554
Τριημιτεταρτημόριον	= $\frac{3}{8}$ »	» 4·2 »	
Τεταρτημόριον	= $\frac{1}{4}$ »	» 2·8 »	Πολυδ. IX. 65
Ἡμιτεταρτημόριον	= $\frac{1}{8}$ »	» 1·4 »	

Τὰ Ἀθηναϊκὰ νομίσματα εἶνε ἀξιοσημείωτα διὰ τὸ ἀμετάβλητον τῶν τύπων καὶ τῆς τεχνοτροπίας αὐτῶν. Ὑπάρχουσιν ἐν τοῦτοις διαφοραὶ τινες καλῶς δεδηλωμέναι, ἐξ ὧν δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν αὐτὰ εἰς τὰς ἐξῆς περιόδους.

590-525 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς ἀγροίκου ἀρχαϊκῆς τεχνοτροπίας μετὰ μεγάλων ἐξεχόντων ὀφθαλμῶν, φέρουσα στρογγυλὰ ἐνώτια καὶ κράνος ἀκριβῶς ἐφαρμοζόμενον τῇ κεφαλῇ, λεῖον μεθ' ἀπλοῦ μόνον ἐλικοειδοῦς κοσμήματος ὀπισθεν. Ἡ κόμη εἶνε συνήθως διατεθειμένη ἐπὶ τοῦ μετώπου, ἐκάστου πλοκάμου λήγοντος εἰς συνεστραμμένον βόστρυχον. Κατασκευὴ σφαιρόμορφος.

Ὁμοίως.

Ἰανόμορφος (διπρόσωπος) κεφαλὴ ἀρχαϊκῆς τεχνοτροπίας, φέρουσα ἐνώτια, ἔχουσα δὲ τὴν κόμην διὰ ταινίας περιδεδεμένην.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς ἀρχαϊκῆς τεχνοτροπίας μετὰ κράνους ἀκριβῶς ἐπικαθημένου.

ΑΘΕ ἢ ΑΘΕ τετράγωνον ἔγκοilon ἐν ᾧ γλαῦξ πρὸς δ., ἔχουσα τὴν κεφαλὴν κατ' ἐνώπιον καὶ τὰς πτέρυγας κλειστάς. (Ἰπισθεν θαλλὸς ἐλαίας. Ρ Τετράδ. (Πίναξ ΙΗ'. 1.)

ΑΘΕ Ἐγκοilon τετράγωνον ἐν ᾧ κεφαλὴ γυναικεία πρὸς δ., ἀρχαϊκῆς τεχνοτροπίας. Ἡ κόμη συνεστειρωμένη πρὸς τὰ κάτω ἐπὶ τοῦ αὐχένους καὶ διὰ ταινίας συγκρατουμένη. Ρ Τριῶβολ.

ΑΘΕ Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ στενῆς, ἀκριβῶς ἐφαρμοζομένης λοφοφόρου περικεφαλαίας. Ρ Τριημιωβόλ.

ΑΘΕ Ἐγκοilon τετράγωνον ἐν ᾧ γλαῦξ καὶ θαλλὸς ἐλαίας. Ρ Ὀβολός.

Τὰ νομίσματα τῆς πρώτης ταύτης κλάσεως δὲν φαίνονται ὅτι ἐκόπησαν εἰς μεγάλας ποσότητας πολὺ πρὸ τῶν χρόνων τοῦ Πεισιστράτου. Ἐν τούτοις μεταξὺ τῶν μᾶλλον ἀρχαϊκῶν κομματίων, ὑπάρχουσιν ἀναμφιβόλως καὶ τινὰ ἐκ τῶν χρόνων τοῦ Σόλωνος. Καθ' ἅπασαν τὴν περίοδον ταύτην (590-525 π. Χ.) ἤθελε φανῇ ὅτι αἱ δύο μορφαὶ Θ καὶ Θ ἦσαν συγχρόνως ἐν χρήσει, ἂν καὶ ἡ πρώτη εἶνε κατὰ πολὺ κοινωτέρα καὶ ἐπ' αὐτῶν μάλιστα τῶν ἀρχαϊ-

κωτάτων κομματίων (Πρβλ. Droysen, *Zum Münzwesen Athens* σ. 9, 1882).

Περὶ τὰ 525-430 π. Χ.

Ἐν τοῖς Ἀριστοτέλους Οἰκον., II. ὃ μαρτυρεῖται ὅτι ὁ Ἴππίας συνήθροισε τὸ τότε ἐν Ἀθήναις κυκλοφοροῦν νόμισμα καὶ ἐξέδωκεν αὐτὸ ἐκ νέου μετὰ νέου τύπου: «Τὸ δὲ νόμισμα τὸ ὄν Ἀθηναίοις ἀδόκιμον ἐποίησεν τάξας δὲ τιμὴν ἐκέλευσε πρὸς αὐτὸν ἀνακομίζειν» συνελθόντων δὲ ἐπὶ τῷ κόφῳ ἕτερον χαρακτῆρα ἐξέδωκε τὸ αὐτὸ ἀργύριον». Νομίζουσί τινες ὅτι ἡ μαρτυρία αὕτη ἀναφέρεται εἰς τὴν πρώτην ἑκδόσιν Ἀθηναϊκῶν νομισμάτων μετὰ τῆς κεφαλῆς Ἀθηνᾶς καὶ τῆς γλαυκός. Κατ' ἐμὲ ὅμως, δὲν βλέπω δυσκολίαν εἰς τὸ νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι τὸ ἀνακληθὲν νόμισμα ἦσαν τὰ παλαιότατα ἀρχαῖα νομίσματα, τὰ ἀνωτέρω περιγραφέντα, ἅτινα ἔνεκα τοῦ ἀγροίκου αὐτῶν ἠδύναντο φυσικὰ νὰ ἀπεκρούοντο ὑπὸ τοῦ καλλιτεχνικοῦ αἰσθήματος τῶν Πεισιστρατιδῶν. Διὰ τοῦτο ὁ παρὰ Ἴππίου εἰσαχθεὶς ἕτερος χαρακτῆρ δυνάτῃ νὰ ᾔτο ὁ ἐξῆς: —

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς, ἐξηγενησμένης ἀρχαῖκῆς τεχνοτροπίας, ἔχουσα τὸ κράνος κεκοσμημένον κατὰ μὲν τὸ μέτωπον διὰ τριῶν ὀρθῶν φύλλων ἐλαίας, εἰς δὲ τὰ ὀπισθεν δι' ἀνθεμίου. Ἡ δὲ κόμη αὐτῆς εἶνε κομψῶς διατεθειμένη εἰς κυματοειδεῖς γραμμὰς κατὰ μῆκος τῶν κροτάφων.

Ὅμ. (Πίναξ IH'. 2.)

Ὅμ. (Πίναξ IH'. 3.)

Ὅμ. (Πίναξ IH'. 4.)

ΑΘΕ Τετράγωνον ἔγκοilon, ἐν ᾧ γλαῦξ κατ' ἐνώπιον μετ' ἀναπεπταμένων τῶν πτερύγων, ἀρισ. δὲ θαλλὸς ἐλαίας. Ρ Δεκάδραχμ. (Πίναξ IΘ'. 6.)

ΑΘΕ Τετράγωνον ἔγκοilon, ἐν ᾧ γλαῦξ πρὸς δ., τὴν κεφαλὴν ἔχουσα ἀντωπὸν, τὰς πτέρυγας κλειστάς. Ὅπισθεν δὲ αὐτῆς μηνίσκος καὶ θαλλὸς ἐλαίας. Ρ Τετράδρ.

ΑΘΕ Ὅμ. Ρ Δίδραχ.

ΑΘΕ Ὅμ. ἀλλ' ἄνευ τοῦ μηνίσκου. Ρ Δραχμ.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς, ἐξηυγενισμένης ἀρχαϊκῆς τεχνοτροπίας, ἔχουσα τὸ κρᾶνος κεκοσμημένον κατὰ μὲν τὸ μέτωπον διὰ τριῶν ὀρθῶν φύλλων ἐλαίας, εἰς δὲ τὰ ὀπισθεν δι' ἀνθεμίου. Ἡ δὲ κόμη αὐτῆς εἶνε κομψῶς διατεθειμένη εἰς κυματοειδεῖς δεσμούς κατὰ μῆκος τῶν κροτάφων (Πίναξ ΙΗ'. 5.)

Ὅμοίως.

Ὅμοίως.

Ὅμοίως.

Ὅμοίως.

Ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς περιόδου ταύτης ὁ ὀφθαλμὸς τῆς θεᾶς δέικνυται πάντοτε κατὰ τὸν ἀρχαϊκὸν τρόπον ἥτοι ὡς εἰ ἐφαίνετο κατ' ἐνώπιον. Ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτάτων κομματίων ἡ ἐργασία εἶναι λεπτή καὶ τῆς καθαρωτάτης ἀρχαϊκῆς καλλαισθησίας. Περὶ δὲ τὰ τέλη τῆς περιόδου ἀποβαίνει τραχυτέρα· εἶνε δὲ φανερόν ὅτι ὁ ἀρχαϊσμός εἶνε τοῦ κατὰ συνθήκην εἶδους, ὃν οἱ ἀρχαιολόγοι διακρίνουσι διὰ τοῦ ὅρου «ἀρχαϊστικός».

Περὶ τὰ 430 – 350 π. Χ.

ΧΡΥΣΟΣ

Κεφαλή Ἀθηνᾶς τελείως ἀνεπτυγμένης τεχνοτροπίας, ἀλλὰ τραχέως καὶ ἀμελῶς ἐξεργασμένη, τοὺς δ' ὀφθαλμοὺς ἔχουσα ἐν κατατομῇ. Ἡ διακόσμησις τοῦ κρᾶνους ὁμοία πρὸς τὴν τῶν νομισμάτων τῆς προηγουμένης περιόδου.

ΑΘΕ Κύκλος ἔγκοιλος ἐν ᾧ γλαῦξ κατ' ἐνώπιον, μετὰ πτερύγων κλειστῶν, μεταξὺ δύο κλάδων ἐλαίας Ρ Τριώβολ.

ΑΘΕ Κύκλος ἔγκοιλος, ἐν ᾧ γλαῦξ κατ' ἐνώπιον μετὰ κλειστῶν πτερύγων· ὑπερθεν δὲ θαλλὸς ἐλαίας. Ρ Τριημιωβόλ.

ΑΘΕ Ἐγκοῖλος κύκλος ἐν ᾧ δύο γλαῦκες πρὸς δεξ. καὶ ἀρ., ὧν μεταξὺ θαλλὸς ἐλαίας Ρ Τριημιωβόλ.

ΑΘΕ Τετράγωνον ἔγκοιλον ἐν ᾧ γλαῦξ πρὸς δεξ. ἥς ὀπισθεν φύλλον καὶ καρπὸς ἐλαίας Ρ Ὀβόλ.

ΑΘΕ Ὀμ. Ρ Ἡμιωβόλ.

ΑΘΕ Γλαῦξ δ. μετὰ κλειστῶν πτερύγων, ὀπισθεν δὲ μηνίσκος καὶ θαλλὸς ἐλαίας. Πρὸ αὐτῆς κάλαθος. Ἐπὶ τινων κομματίων φαίνονται ἔχνη ἐγκοίλου τετραγώνου Χ (χρυσοῦς στατήρ) 133 κ. (Πίναξ ΙΗ'. 6.)

Ὅμοίως.

ΑΘΕ Γλαῦξ ἐπὶ κλάδου ἐλαίας. . .

Χ (χρυσοῦ δραχμῆ) 66 κ.

Ὅμοίως.

ΑΘΕ Γλαῦξ κατ' ἐνώπιον μετ' ἀ-
ναπεπταμένων πτερύγων, ὑπο-
κάτω δὲ αὐτῆς κάλαθος. . .

Χ (χρυσοῦν τριώβολον) 33 κ.

Ὅμοίως.

ΑΘΕ Γλαῦξ καὶ κάλαθος. . .

Χ (ἔκτη) 22 κ.

Ὅμοίως.

ΑΘΕ Δύο γλαῦκες καὶ κλάδος ἐλαίας
μεταξὺ αὐτῶν Χ (ἔκτη) 22 κ.

(Bull. de Corr. Hell., VI. 210)

Ὅμοίως.

ΑΘΕ Γλαῦξ ἐπὶ κλάδου ἐλαίας. . .

Χ (ἡμίεκτον) 11 κ.

ΑΡΓΥΡΟΣ

Κεφαλὴ Ἀθηναῖς πανόμοιος πρὸς τὴν
ἐπὶ τῶν χρυσῶν νομισμάτων.ΑΘΕ Γλαῦξ τραχείας καὶ ἀμελοῦς
ἐργασίας, ἧς ὀπισθεν μηνίσκος καὶ
θαλλὸς ἐλαίας. . . Ρ Τετράδρ.

Ὅμοίως.

ΑΘΕ Ὅμοίως. . . Ρ Δραχμ.

Ὅμοίως.

ΑΘΕ Γλαῦξ ἀντωπὸς μετὰ κλειστῶν
πτερύγων μεταξὺ κλάδων ἐλαίας
Ρ Τριώβολ.

Ὅμοίως.

ΑΘΕ Γλαῦξ δίσωμος μετὰ μιᾶς κε-
φαλῆς ἐν τῷ πεδίῳ δὲ θαλλὸς
ἐλαίας. . . Ρ Διώβολ.

Ὅμοίως.

ΑΘΕ Τετράγ. ἐγκοιλον, ἐν ᾧ τέσσα-
ρες μηνίσκοι ἀντίω:οι. Ρ Ὁβολ.

Ὅμοίως.

ΑΘΕ Τρεῖς μηνίσκοι ἔχοντες τὰ κέ-
ρατα πρὸς τὰ ἔσω τοῦ νομίσματος
ἐστραμμένα. . . Ρ Τριτημόριον

Ὅμοίως.

ΑΘΕ Τετράγωνον ἐγκοιλον, ἐν ᾧ
γλαῦξ ἐν μέσῳ τριῶν μηνίσκων.
Ρ Τριτημόρ.

Ὅμοίως.

ΑΘΕ Τετράγωνον ἐγκοιλον, ἐν ᾧ
κάλαθος. Ρ Τριημιτεταρτημόριον

Ὅμοίως.

ΑΘΕ Τετράγωνον ἐγκοιλον ἐν ᾧ
μηνίσκος. . . Ρ Τεταρτημόριον

Ὅμοίως

ΑΘΕ Γλαῦξ μεταξὺ δύο κλάδων
ἐλαίας. . . Ρ Ἡμιτεταρτημόριον.

Τινές τῶν μικροτέρων ὑποδιαίρέσεων δυνατὸν νὰ ἀνήκωσιν εἰς τὴν προγενεστέραν περίοδον.

Τὰ τετράδραχμα τῶν χρόνων τούτων εἶναι λίαν ἀμελῶς ἐξεργασμένα, ἔτι δ' ἀμελέστερον κεκομμένα, τῆς μήτρας συνήθως οὔσης κατὰ τὸ ἥμισυ ἐκτὸς τοῦ πετάλου. Ταῦτα πάντα ἐξηγοῦνται ὑπὸ τῶν ἀναγκῶν πολεμικῶν χρόνων. Αἱ ἐτήσιοι ἀποστολαὶ παντὸς εἶδους πολεμικῶν ἐφοδίων, διαρκούντος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου καὶ κατόπιν, καθίστων ἀναγκαίαν ἀφθονωτάτην νομισματοκοπίαν, εἶνε δὲ ὅλως φυσικόν, ὅτι τὰ νομίσματα θὰ ἔφερον τὰ σημεῖα ἐσπευσμένης κατασκευῆς.

Δὲν εἶνε ὅλως βέβαιον κατὰ ποῖον ἀκριβῶς χρόνον ἐντὸς τῶν ἀνωτέρω ὁρίων ἐξεδόθησαν τὰ χρυσᾶ νομίσματα τῶν Ἀθηναίων. Ὁ Ἀριστοφάνης (Βατρ. 720 καὶ 2 χιλ.)¹ ἀναφερόμενος, ὡς φαίνεται, εἰς ἔκδοσιν τινα χρυσῶν νομισμάτων ἐν Ἀθήναις ἀντιπαραθέτει ταῦτα πρὸς τὰ δόκιμα ἀργυρᾶ νομίσματα τῶν προγενεστέρων χρόνων ἀποκαλῶν «*πονηρὰ χαλκία*», ὁ δὲ σχολιαστὴς τοῦ χωρίου τούτου βεβαιοῖ, ἐπὶ τῆς αὐθεντίας τοῦ Ἑλλανίκου καὶ Φιλογόρου στηριζόμενος, ὅτι ὁ χρυσὸς ἐξεδόθη ἐν ἔτει 407 π. Χ. καὶ ὅτι ἦτο λίαν κεκραμένος. Ἐν τούτοις αἱ λέξεις τοῦ Ἀριστοφάνους εἶνε πᾶν ἄλλο ἢ σαφεῖς, εἶνε δὲ ὅλως δυνατὸν νὰ ὑπενόει τὰ νέα χαλκᾶ νομίσματα τὰ τὸ πρῶτον ἤδη ἐκδοθέντα ἐν ἔτος πρὶν ἢ διδαχθῶσιν οἱ Βάτραχοι, ὡς τῆς φράσεως τὸ καινὸν χρυσίον δυναμένης ἐπίσης τόσον ἀκριβῶς καὶ εὐκόλως νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰρωνικῶς εἰς τὸν χαλκόν, ὅσον τὸ χαλκίον εἰς τὸν χρυσόν.

1) Πολλάκις γ' ἡμῖν ἔδοξεν ἡ πόλις πεπονθέναι
ταῦτόν ἔς τε τῶν πολιτῶν τοὺς καλοὺς τε κἀγαθοὺς,
ἔς τε τὰρχαῖον νόμισμα, καὶ τὸ καινὸν χρυσίον.
Οὔτε γὰρ τούτοισιν οὔσιν οὐ κεκιβδηλευμένοις,
ἀλλὰ καλλίστοις ἀπάντων, ὡς δοκεῖ, νομισμάτων,
καὶ μόνοις ὀρθῶς κοπεῖσι, καὶ κεκωδωνισμένοις,
ἐν τε τοῖς Ἑλλήσι καὶ τοῖς βαρβάροισι πανταχοῦ,
χρώμεθ' οὐδέν, ἀλλὰ τούτοις τοῖς πονηροῖς χαλκίοις,
χθές τε καὶ πρόην κοπεῖσι τῷ κακίστῳ κόμματι.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει τὰ εὐτελῶς κεκραμένα χρυσᾶ νομίσματα, ἂν τοιαῦτά τινα πράγματι ἐξεδόθησαν, πρέπει νὰ ἐτέθησαν πάλιν ἐκτὸς κυκλοφορίας, ἐπειδὴ νῦν οὐδὲν ἐξ αὐτῶν ὑπάρχει.

Τὰ Ἀττικὰ χρυσᾶ νομίσματα εἶνε ἐξαιρέτου ποιότητος, πιθανῶς δὲ κατὰ τι νεώτερα τῶν πλείστων ἀργυρῶν νομισμάτων τῆς περὶ ἧς πρόκειται ἐνταῦθα περιόδου. Τὸ ἔτος 394 π. Χ., ὅτε αἱ Ἀθηναὶ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Κόνωνος ἐπανέκτησαν πολὺ τῆς προτέρας εὐτυχίας, φαίνεται ἐν τῷ συνόλῳ ὡς ἡ μᾶλλον ἀρμόζουσα χρονολογία τῆς κοπῆς αὐτῶν.

ΧΑΛΚΟΣ

Κεφαλὴ Ἀθηναῖς ὡς ἐπὶ τῶν ἀργυρῶν καὶ χρυσῶν νομισμάτων.

ΑΘΕ Γλαῦξ δίσωμος μετὰ μιᾶς κεφαλῆς ἐν τῷ πεδίῳ θαλλὸς ἐλαίας. Σύμβολον, ἐπὶ τινῶν κομματίων, κάλαθος Α · 5

Τὰ χαλκᾶ ταῦτα νομίσματα εἶνε πανόμοια τοῖς τύποις πρὸς τὰ διώβολα, ἀναμφιβόλως δὲ τῆς αὐτῆς περιόδου. Ὁ σχολιαστὴς τοῦ Ἀριστοφάνους (Βάτρ. ἐ. ἀ.) λέγει, ὅτι ἐν Ἀθήναις ἐκόπησαν χαλκᾶ νομίσματα ἐπὶ τῆς ἀρχοντίας τοῦ Καλλίου (406 π. Χ.), δὲν εἶνε δὲ ἀπίθανον, ὅτι ἐκόπησαν ἀρχικῶς ὡς νομίσματα ἀπορίας, ἀξίζοντα διὰ νόμου τὸ αὐτὸ πρὸς τὰ ἀργυρᾶ διώβολα. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς ἐρμηνείαν ἄλλου τινὸς χωρίου τοῦ Ἀριστοφάνους (Ἐκκλησ. 816 κ. ἐξ), ἐνθα ἀναφέρεται νέα τις προκήρυξις, δι' ἧς ἡ χρῆσις τῶν χαλκῶν νομισμάτων κατηργεῖτο, ἐπανεφέρετο δὲ εἰς κυκλοφορίαν τὸ ἀργυροῦν νόμισμα. Ἡ κατάργησις αὕτη τοῦ χαλκοῦ συνέβη πιθανῶς περὶ τὸ 394 π. Χ. (*Rev. Num.*, 1851. σ. 107), ἐπειδὴ αἱ Ἐκκλησιάζουσαι ἐδιδάχθησαν ἐν ἔτει 392 π. Χ.

Περὶ τὰ 350-322 π. Χ.

Ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ φαίνεται ὅτι συνέβη μεγάλη ἐλάττωσις τοῦ ποσοῦ τῶν ἐν Ἀθήναις κοπτομένων νομισμάτων. Τοιαύτη τις ἐλάττωσις εἶνε φυσικὴ μόνον ἐν χρόνοις, καθ' οὓς αἱ Ἀθηναὶ ἀπώλεσαν τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος. Τὰ Μακεδονικὰ τετράδραχμα

τοῦ Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου ὑπεσκέλισαν βαθμιαίως τὰ τῶν Ἀθηναίων ἐν τῇ διεθνεί κυκλοφορίᾳ τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Τὰ μέχρις ἡμῶν περισωθέντα ὀλίγα κομμάτια ἐκ τῶν χρόνων ἐκείνων διακρίνονται διὰ τῆς σταθερᾶς ἐμφανίσεως προσθέτου συμβόλου ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ ὀπισθοτύπου. Ἐν τῇ ιδιότητι ταύτῃ συνεμορφώθησαν πρὸς τὴν γενικὴν συνήθειαν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Κεφαλὴ Ἀθηναῖς τεχνοτροπίας νεωτέρας ἢ τὰ πρότερον περιγραφέντα. Τὸ κράνος κοσμεῖται διὰ καθέτων φύλλων ἐλαίας καὶ βλαστοῦ ἀνθεμοειδοῦς.

ΑΘΕ Γλαῦξ, ὡς πρότερον.

Σύμβολα: Κεφαλὴ ταύρου, κατὰ κρόταφον.

Κεφ. ταύρου ταινία διαδεδεμένη, ἀντωπός.

Κεραυνὸς καὶ μήνη.

Ρ Τετράδρ.

Κεφαλὴ Ἀθηναῖς μετ' ἐνωτίου μακροῦ, κράνους κεκοσμημένου κατὰ μὲν τὸ μέτωπον διὰ φύλλων ἐλαίας, τὰ δ' ὀπισθεν δι' ἀκροστολίου.

ΑΘΕ Γλαῦξ, ὡς πρότερον (ἡ καὶ ἀγροικοτέρα).

Σύμβολα: Υ

Τρίαινα.

Πρύμνα.

Κεφαλὴ Μεδούσης.

Ρ Δραχμαί.

Κεφαλὴ Ἀθηναῖς μετὰ λοφοφόρου Κορινθιακοῦ κράνους.

ΑΘΕ Γλαῦξ μετ' ἀναπεπταμένων πτερύγων πρὸς δ.

Σύμβολον: Ἀμφορεύς.

Ρ Πεντάβολ.

Κεφαλὴ Ἀθηναῖς μετὰ κράνους Ἀττικοῦ ἄνευ δὲ τῶν φύλλων τῆς ἐλαίας.

ΑΘΕ Δύο γλαῦκες ἀντιμέτωποι . .

Ρ Τετράβολ.

Ὁμοίως.

ΑΘΕ Γλαῦξ κατ' ἐνώπιον μετὰ πτερύγων κεκλεισμένων μεταξὺ κλάδων ἐλαίας . . . Ρ Τριώβολ.

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα ἄρχονται νῦν τὸ πρῶτον ἐκδιδόμενα κατὰ μεγάλας ποσότητας. Οἱ ἐξῆς τύποι εἶνε πάντες κατὰ τὰ φαινόμενα ἀρχαιότεροι τῆς ὑπὸ τῶν Μακεδόνων μετὰ τὸν Λαμιακὸν πόλεμον κατακτῆσεως τῶν Ἀθηναίων.

Κεφαλὴ Ἀθηναῖς μετὰ κράνους Ἀττικοῦ, ἄνευ τῶν φύλλων τῆς ἐλαίας.

ΑΘΕ Δύο γλαῦκες ἀντιμέτωποι, ἐν στεφάνῳ ἐλαίας. Σύμβολα: κάλαθος, πλημοχόη, κόκκος σίτου. Α 55

Κεφαλή Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους Ἀττι- κοῦ, ἄνευ τῶν φύλλων τῆς ἐλαίας. Ὅμοίως. (Ἡ κεφαλή πρὸς ἄρ.).	ΑΘΕ Γλαῦξ Α·45
Ὅμοίως.	ΑΘΕ Γλαῦξ ἀντωπὸς μεταξύ κλά- δων ἐλαίας Α·35
	ΑΘΗ Γλαῦξ ἐν στεφάνῳ ἐλαίας. Α·6

Τὰ μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΑΘΗ ἀντὶ ΑΘΕ τελευταῖα περι-
γραφέντα νομίσματα εἶνε τὰ μόνα, ἐφ' ὧν ἀπαντᾷ τὸ Η πρὸ τῶν
αὐτοκρατορικῶν χρόνων.

Κεφ. Ἀθηνᾶς ἐν Κορινθιακῷ κράνει.	Α — Θ Γλαῦξ ἐν στεφάνῳ σταχύων Α·5
Ὅμοίως.	ΑΘΕ Γλαῦξ. Σύμβολον στέφανος ἢ κέρας Ἀμαλθείας Α·5
Κεφαλή Ἀθηνᾶς μετ' Ἀττικοῦ κρά- νους ἔχοντος τρία φύλλα ἐλαίας ἐπὶ τοῦ μετώπου.	ΑΘΕ Γλαῦξ πρὸς δ. μετ' ἀναπεπτα- μένων πτερύγων, πρὸ αὐτῆς πλη- μοχόῃ ἢ ἀμφορεύς . . . Α·75
Κεφαλή Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους Κο- ρινθιακοῦ.	ΑΘΕ Ὅμοίως Α·6
Τριπτόλεμος ἐπὶ ἄρματος συρομένου ὑπὸ πτερωτῶν ὄψεων.	ΑΘΕ Χοῖρος ἱστάμενος ἐπὶ λαμπά- δος· ἐν δὲ τῷ ἐξέρῳ σύμβολον πλημοχόῃ Α·55
Δύο χοιρίδια.	ΑΘΕ Λαμπὰς ἐν στεφάνῳ . Α·55

Οἱ δύο τελευταῖοι τύποι ἀναφέρονται εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Ἐλευ-
σινίων μυστηρίων, καθ' ἣν ἡ πανηγυρικὴ πομπὴ ἐβάδιζεν ἐξ Ἀθη-
νῶν εἰς Ἐλευσίνα διὰ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ. (Πρβλ. ὡσαύτως Imhoof,
Mon. Gr. σ. 151 κ. ἐξ.).

322 - 220 π. Χ.

Μετὰ τὸν Λαμιακὸν πόλεμον καὶ τὴν ὑποταγὴν τῶν Ἀθηναίων
εἰς τὸν Ἀντίπατρον ἔπαυσαν ἐκδιδόμενα τῶν Ἀθηναίων τὰ νομί-
σματα τῆς παλαιᾶς τεχνοτροπίας, δὲν δύναται δὲ νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβο-
λία, ὅτι αἱ Ἀθηναὶ ἐστερήθησαν τότε τοῦ δικαιώματος τοῦ κόπτειν
ἰδίων νόμισμα. Τὸ προνόμιον τοῦτο δὲν ἀνέκτησαν πρὸ τοῦ τε-
λευταίου μέρους τοῦ τρίτου αἰῶνος (περὶ τὰ 220 π. Χ.), ὡς γε-
νῆσεται δῆλον ἐκ τῆς λεπτομεροῦς ἐξετάσεως τῶν νομισμάτων τῆς
νέας τεχνοτροπίας.

Ἀθηναϊκὰ νομίσματα τῆς νέας τεχνοτροπίας, περὶ τὰ 220-86 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς τῆς Παρθένου, πρὸς δ., φέρουσα ἐνώπιον, περιδέραιον καὶ κράνος τρίλοφον, κοσμούμενον κατὰ μὲν τὸ μέτωπον διὰ τῶν προτομῶν τεσσάρων ἢ πλείονων ἵππων ἀντωπῶν, εἰς δὲ τὸ πλάγιον ὑπὸ Πηγᾶσου ἢ γρυπὸς τρέχοντος, τέλος δὲ κατὰ τὸ ὀπισθεν μέρος ὑπὸ ἀνθεμίου ὁμοιάζοντος πρὸς ἀκροστόλιον.

ΑΘΕ (ἢ ΑΘΕ) [ἐξαίρεσει τῆς κλάσεως Α'] Γλαῦξ δ. ἔχουσα τὴν κεφαλὴν ἀντωπὸν, τὰς δὲ πτέρυγας κλειστάς, ἰσταμένη ἐπὶ ἀμφορέως κειμένου πλαγίως. Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ ἐλαίας. Ἐν δὲ τῷ πεδίῳ κατ' ἀρχὰς μὲν δύο μονογραφήματα, βραδύτερον δὲ δύο ἢ τρία ὀνόματα ἀρχόντων καὶ ἐν σύμβολον. Ἐπὶ τοῦ ἀμφορέως εὐρηται συνήθως ἐν γράμμα (Α—Μ), κατὰ κανόνα δὲ δύο ἢ πλείονα γράμματα ὑποκάτω τοῦ ἀμφορέως. .
Ρ Τετράδρ., δραχμαὶ καὶ τριῶβ.

Τὰ νομίσματα ταῦτα διαιροῦνται εἰς 106 σειρὰς εὐκόλως διακρινόμενας διὰ τῶν ὀνομάτων (ἢ μονογραφημάτων) τῶν δύο ἀρχόντων, ἅτινα κατέχουσι τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ πεδίου ἐκατέρωθεν τῆς γλαυκὸς ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως τοῦ νομίσματος.

Αἱ 106 σειραὶ δύνανται νὰ καταταχθῶσιν ὡς ἑξῆς: —

220-196 π. Χ.	{	Κλάσις Α'. Ἄνευ τοῦ ΑΘΕ, δύο μονογραφήματα. Ἐργασία καλὴ 2 σειραί.
		Κλάσις Β. ΑΘΕ Ο ΔΕΜΟΣ, ἄνευ ὀνομάτων. Ἐργασία καλὴ 1 σειρά.
		Κλάσις Γ'. ΑΘΕ, δύο μονογραφήματα. Ἐργασία καλὴ 17 σειραί.
196-186 π. Χ.		Κλάσις Δ'. ΑΘΕ, δύο ὀνόματα συντετμημένα. Ἐργασία καλὴ 9 σειραί.
186-146 π. Χ.		Κλάσις Ε'. ΑΘΕ, τρία ὀνόματα. Ἐργασία καλὴ 27 σειραί.
146-86 π. Χ.	{	Κλάσις Σ'. ΑΘΕ, τρία ὀνόματα. Ἐργασία ἀγροῖκος 19 σειραί.
		Κλάσις Ζ'. ΑΘΕ, δύο ὀνόματα. Ἐργασία ἀγροῖκος 31 σειραί.

Ἡ κεφαλὴ τῆς Ἀθηνᾶς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς νέας τεχνοτροπίας εἶνε ἀναμφιβόλως ἀντιγεγραμμένη ἀπὸ τῆς τοῦ κολοσιαίου χρυσελεφαντίνου ἀγάλματος, ἔργου τοῦ Φειδίου, ἐν τῷ

Παρθενῶνι. Ὁ Πausanías (I. 24, 5) περιγράφων τὸ ἄγαλμα τοῦτο λέγει, ὅτι ἐπὶ ἐκάστης πλευρᾷ τοῦ κράνους ὑπῆρχε γρύψ, ἐν δὲ τῷ μέσῳ σφίγξ. Ὁ γρύψ ἐνίοτε ὑπὸ Πηγάτου ἀντικαθιστάμενος ἐμφανίζεται ἐπὶ τῶν νομισμάτων, οὐχὶ ὅμως καὶ ἡ σφίγξ. Ἐν τῇ θέσει αὐτῆς εἶνε αἱ προτομαὶ τεσσάρων ἢ καὶ πλείονων ἱππων, οὓς ὁ Πausanías παρέλειψε νὰ μνημονεύσῃ, τοὺς ὁποίους ὅμως δυσκόλως θὰ ἔθετεν ὁ σφραγιδογλύφος τοῦ νομίσματος, ἂν δὲν ἦσαν καταφανεῖς ἐν τῇ θέσει ταύτῃ τοῦ πρωτοτύπου αὐτοῦ. Ἐνταῦθα ὡς ἐπὶ πλείστων ἄλλων ἐπὶ νομισμάτων ἀντιγράφων ἀγαλμάτων ἢ κεφαλῶν ἀγαλμάτων, ὁ τεχνίτης ἠρέεσθη νὰ ἀναπαραστήσῃ τὴν γενικὴν μορφήν τοῦ πρωτοτύπου καὶ νὰ κρατήσῃ τοσαύτας ἐκ τῶν λεπτομερειῶν, ὅσαι ἠδύναντο νὰ προσαρμοσθῶσι καλῶς εἰς τὸν περιορισμένον χώρον, ἔντινα εἶχεν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ.

Ἐν τῇ κατασκευῇ τὰ ὄψιμα ταῦτα Ἀθηναῖκά τετράδραχμα προδίδουσι τὴν χρονολογίαν αὐτῶν διὰ τῆς μεγάλης αὐτῶν διαμέτρου καὶ τῆς χθαμαλῆς καὶ πλατείας τεχνοτροπίας, τῆς μόνον κατὰ τὰ τέλη τοῦ τρίτου αἰῶνος συνειθιζομένης, ὡς ἐπίσης καὶ διὰ τῆς ἡλαττωμένης αὐτῶν ὀλκῆς, τῆς σπανίως ὑπερβαινούσης τοὺς 260 κόκκους. Τὰ δύο ὀνόματα τῶν ἀρχόντων, ἅτινα ἴστανται πρῶτα ἐπὶ τῶν νομισμάτων, εἶνε ἐνιαυσίων ἀρχόντων, εἰς τὸν ἕνα δὲ τούτων ἀνήκει τὸ ἐν τῷ πεδίῳ σύμβολον. Τὸ τρίτον ὄνομα ἐπὶ τῶν κλάσεων Ε' καὶ Γ' ἀλλάσσει δωδεκάκις κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους, καθ' οὗ τὴν διάρκειαν οἱ δύο ἄλλοι παραμένουσιν ἐν τῇ ἀρχῇ. Τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ ἀμφορέως γράμμα ἀλλάσσει κατὰ κανόνα σὺν ἐκάστη ἀλλαγῇ τοῦ ὀνόματος τοῦ τρίτου ἄρχοντος. Ὅθεν δύναται τις νὰ συμπεράνῃ, ὅτι ὁ τρίτος ἄρχων ἐξελέγετο ἐκ περιτροπῆς ἀφ' ἐκάστης τῶν δώδεκα φυλῶν, καὶ ὅτι τὰ ἐπὶ τοῦ ἀμφορέως γράμματα Α, Β, Γ, Δ, Ε, Ζ, Η, Θ, Ι, Κ, Λ, Μ, δηλοῦσι δώδεκα περιόδους ἐξ ἑνὸς περίπου μηνὸς ἐκάστην, καθ' ἃς ἐπρυτάνευον διαδοχικῶς αἱ δώδεκα φυλαί. Τὰ ὑπὸ τὸν ἀμφορέα γράμματα ὑπετέθη ὅτι εἶνε ἀρχικά τῶν ὀνομάτων τῶν ἐργαστηρίων τοῦ ἐκδίδοντος τὰ νομίσματα νομισματοκοπείου.

Ὡς πρὸς τὴν χρονολογικὴν κατὰταξιν τῶν 106 σειρῶν δέον νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι μόνον τέσσαρες ἐξ αὐτῶν ὑπάρχουσιν, ὧν αἱ χρονολογίαι δύνανται ἀσφαλῶς νὰ ὀρισθῶσιν. Εἶνε δὲ αὗται αἱ ἐξῆς.

(1) ΑΝΤΙΟΧΟΣ — ΚΑΡΑΙΧΟΣ (κλάσις Ε΄.). Σύμβολον, ἐλέφας. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 176 π. Χ. ὅτε Ἀντίοχος, ὁ κατόπιν Ἀντίοχος Δ΄. τῆς Συρίας, ἦτο ἐν Ἀθήναις, ἐπειδὴ εἰς τοῦτον ἀναφέρεται σαφῶς ὁ ἐλέφας, τὸ Συριακὸν σύμβολον. (B. M. Guide, Πίν. LV. 23).

(2) ΒΑΣΕΛΕ[ΥΣ] ΜΙΘΡΑΔΑΤΗΣ — ΑΡΙΣΤΙΩΝ (κλάσις Ζ΄.). Σύμβολον, ἀστὴρ καὶ δύο μηνίσκοι. Ἀπὸ τοῦ 88 π. Χ. (B. M. Guide Πίν. LXV. 14).

(3) ΑΡΙΣΤΙΩΝ — ΦΙΛΩΝ (κλάσις Γ΄.). Σύμβολον, Πήγασος πίνων. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 87 π. Χ.

(4) ΑΠΕΛΛΙΚΩΝ — ΓΟΡΓΙΑΣ (κλάσις Γ΄.). Σύμβολον, γούρ. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 86 π. Χ. (B. M. Guide, Πίν. LXV. 15).

Ἡ δευτέρα τῶν σειρῶν τούτων ἐξεδόθη ἴσως μόνον ὅτε ἐν ἔτει 88 π. Χ. αἱ Ἀθηναὶ συνεμάχησαν τῷ Μιθραδάτῃ κατὰ τῆς Ῥώμης. Ὁ εἰς τὴν μερίδα τοῦ Μιθραδάτου ἀνήκων Ἀριστίων (Παυσ., I. 20, 5.), ἐγένετο τύραννος τῶν Ἀθηνῶν ἐν ἔτει 87 π. Χ., ὁ δὲ περιπατητικὸς φιλόσοφος Ἀπελλικῶν ἦτο φίλος καὶ συνένοχος τοῦ Ἀριστίωνος.

Οὕτως ἔχομεν δύο ὠρισμένα σημεῖα, τὰ ἔτη 176 καὶ 88-86 π. Χ., περὶ ἃ δυνάμεθα νὰ τάξωμεν κατ' ἀναλογίαν τεχνοτροπίας τὰς μέχρις ἡμῶν περισωθείσας 106 σειράς. Περὶ οὐδεμιᾶς δὲ τῶν 106 τούτων σειρῶν δύναται νὰ ῥηθῇ μετὰ βεβαιότητος ὅτι εἶνε μεταγενεστέρα τῆς ὑπὸ τοῦ Σύλλα ἐν ἔτει 86 π. Χ. ἀλώσεως τῶν Ἀθηνῶν, ἐν ᾧ ἐξ ἄλλου ὑπάρχουσι τριάκοντα μέχρι τεσσαράκοντα σειραὶ (κλάσεις Α΄, Β΄ (;), Γ΄, Δ΄, καὶ μέρος τῆς Ε΄.) φανερώς προγενέστεραι τοῦ ἔτους 176 π. Χ. Τοῦτο ἀνάγει ἡμᾶς μέχρι περίπου τοῦ 216 π. Χ., ἢ ἃς εἴπωμεν 220, ὡς τοῦ σημείου τῆς ἐνάρξεως τῶν τῆς νέας τεχνοτροπίας νομισμάτων. Αἱ λοιπαὶ τῶν σειρῶν, ἐξήκοντα μέχρις

έβδομήκοντα τὸν ἀριθμὸν ἐκ τῶν κλάσεων Ε', Γ', καὶ Ζ', θὰ ἀνήκωσιν εἰς τὰ ἐνενήκοντα ἔτη τὰ μεταξὺ τοῦ 176 καὶ 86 π. Χ. Τοιοῦτοτρόπως σύμπας ὁ ἀριθμὸς τῶν 106 σειρῶν θὰ περιλαμβάνη περίοδον 134 περίπου ἐτῶν (ἀπὸ τοῦ 220 περίπου μέχρι τοῦ 86 π. Χ.), καταλείπων χρονικὸν κενὸν εἰς εἴκοσι καὶ ἑπτὰ περίπου σειράς, ἃς μεταγενέστεραι ἀνακαλύψεις πιθανὸν νὰ φέρωσιν εἰς φῶς.

Κατὰ ταῦτα ἤθελον προτείνει τὴν ἐξῆς ὡς πιθανὴν χρονολογικὴν κατάταξιν τῶν Ἀθηναϊκῶν νομισμάτων τῆς νέας τεχνοτροπίας. Ἐν ἐκάστη δὲ περιόδῳ αἱ σειραὶ κατετάχθησαν ἀλφαριθμητικῶς, ἐπειδὴ ἐμφανῶς εἶνε ὅλως ἀδύνατον νὰ ἐπιχειρήσῃ τις ἀκριβῆ κατάταξιν ἐν τοῖς ὁρίοις ἐκάστης περιόδου.

Περίοδος Α'. 220-196 π. Χ. (24 ἔτη, 20 σειραί). Κλάσεις Α'.-Γ'.

Ἦδη ἀπὸ τοῦ 228 π. Χ. αἱ Ἀθηναῖοι συνέδεσαν φιλικὰς σχέσεις πρὸς τὴν Ῥώμην, τότε δὲ περίπου, ἢ βραχὺ κατόπιν, συνωμολογήθη μεταξὺ τῶν δύο πόλεων *foedus aequum* (Πρόβλ. Tacit. *Han.* II. 53. Herzberg, *Gesch. Gr.*, I. σ. 45, σημ. 53), οὗ συνεπείᾳ λίαν πιθανὸν εἶνε νὰ ἀνέλαβον αἱ Ἀθηναῖοι τὸ ἀρχαῖον αὐτῶν δικαίωμα πρὸς κοπὴν ἀργυρῶν νομισμάτων, δικαίωμα τῆς ἐξασκήσεως τοῦ ὁποίου ἀπεστερήθησαν καθ' ἅπασαν τὴν Μακεδονικὴν περίοδον.

ΚΛΑΣΙΣ Α'. ἄνευ τοῦ ΑΘΕ.

(1) Ἐν τῷ πεδίῳ δύο μονογραφήματα· (2) ἐν τῷ πεδίῳ δύο τρόπαια. Δυνατὸν ἐν τούτοις ἡ σειρὰ αὕτη, ἥτις εἶνε ἀγροίκου ἐργασίας, νὰ εἶνε νεωτέρας χρονολογίας· ἴδε τὰς παρατηρήσεις τοῦ von Sallet ἐν τῇ *Zeit. f. Num.*, XII. σ. 381, ἐνθα οὗτος δι' εὐπροσδέκτων ἐπιχειρημάτων ἀποδίδει ταῦτα εἰς τὸ ἔτος 86 π. Χ.

ΚΛΑΣΙΣ Β'. ΑΘΕ Ο ΔΕΜΟΣ (3) ἐν τῷ πεδίῳ ὡς σύμβολον ὁ

Ἀρμόδιος γυμνὸς κραδαίνων ξίφος καὶ κρατῶν κολέον.

(*Zeit. f. Num.*, Πίν. III. 4).

Τὰ τρία δὲ γνωστὰ κομμάτια τῆς σειρᾶς ταύτης ἀνεκαλύφθησαν ἐν Καρύστῳ τῆς Εὐβοίας κατὰ τὸ ἔτος 1883. Ὁ U. Köhler

(*Zeit. f. Num.*, XII σ. 103) φρονεῖ ὅτι τὰ νομίσματα ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἐσχάτην περίοδον τῆς Ἀθηναϊκῆς αὐτονομίας ἥτοι περὶ τὸ ἔτος 86 π. Χ. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ τε τεχνοτροπία καὶ ἡ κατασκευὴ φαίνονται εἰς ἡμᾶς σφόδρα ὁμοιάζουσαι πρὸς τὰς μετὰ τῶν μονογραφημάτων σειρᾶς μᾶλλον ἢ πρὸς τὰ μικρότερα καὶ ἀγροικότερα νομίσματα τῆς ἐποχῆς τοῦ Μιθραδάτου, προϋτίμησα νὰ περιλάβω αὐτὰ μεταξὺ τῶν ἀρχαιοτάτων ἐκδόσεων τοῦ νέου Ἀθηναϊκοῦ νομίσματος, ἂν καὶ δὲν ἄρνούμαι, ὅτι ἡ ἐκτέλεσις τῆς κεφαλῆς τῆς Ἀθηνᾶς εἶνε ἀμελεστέρα τῆς ἐπὶ τῶν ἄλλων σειρῶν τῆς περιόδου.

ΚΛΑΣΙΣ Γ', ΑΘΕ. Ἐν τῷ πεδίῳ, δύο μονογραφήματα καὶ σύμβολα τὰ ἐξῆς:—

(4) Τρόπαιον. (5) Ἑρμῆς τῆς τετραγώνου ἐργασίας. (6) Πλημοχόη. (7) Κώπη. (8) Θύρσος. (9) Ῥόπαλον. (10) Κέρας Ἀμαλθείας. (11) Στάχυς (*Πλάξ ΙΘ'*. 7). (12) Πῖλοι Διοσκούρων. (13) Δύο ὄφεις. (14) Νίκη. (15) Ἀετός. (16) Τέττιξ. (17) Ἀκροστόλιον. (18) Ἄνευ συμβόλου, τοῦ ἐνὸς μονογραφήματος ἀναλυομένου ἐνίοτε εἰς τὰ γράμματα ΦΑΝΙ[ΑΣ]. (19) ΠΟΛΥ—ΤΙ, καὶ μονογράφημα: δένδρον φοῖνιξ. (20) ΔΩ—ΛΥΣΙ καὶ μονογράφημα: προτομὴ ἵππου.

Τὰ ἐπὶ τοῦ ἀμφορέως γράμματα ἀπὸ τοῦ Α μέχρις Μ ἀπαντῶσιν ἐπὶ τῶν σειρῶν 1, 5, 8, 11, 13, 15, 16, 17, 19 (ἐπὶ τῆς σειρᾶς ταύτης πρὸς τὰ ἀριστερὰ τῆς γλαυκῆς), καὶ 20· γράμματα δὲ τοῦ νομισματοκοπείου ἐπὶ τῶν 8, 11, 15, 17, 19 καὶ 20.

Μικρὰ μόνον δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία ὅτι αἱ ἀνωτέρω εἰκοσι σειραὶ (σὺν τῇ δυνατῇ ἐξαιρέσει τῶν σειρῶν 2 καὶ 3) μετὰ μονογραφημάτων καὶ μεγάλων πεπλατυσμένων διαστάσεων, πρὸς δὲ καλῆς (πρὸς τὴν ἐποχὴν) τεχνοτροπίας, προηγούνται χρονολογικῶς τῶν ἐπομένων ἐφ' ὧν τὰ ὀνόματα τῶν ἀρχόντων ἀπαντῶσιν ὀλογράφως. Ἄξιον σημειώσεως εἶνε, ὅτι ἐπὶ τῶν σειρῶν 13, 16, 17 καὶ 19 τὰ ἐπὶ τοῦ ἀμφορέως ἀριθμητικὰ γράμματα φθάνουσι μέχρι τοῦ Μ (=12), ἐξ οὗ δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι αἱ σειραὶ αὗται εἶνε

μεταγενέστεραι τῆς ιδρύσεως τῆς καλουμένης Ἀτταλίδος φυλῆς, πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀττάλου τῆς Περγάμου, ὅστις, ὡς ὑποθέτει ὁ Grotefend, ἠϋξήσῃ (περὶ τὰ 200 π.Χ.) τὸν ἀριθμὸν τῶν Ἀθηναϊκῶν φυλῶν εἰς δώδεκα ἀπὸ ἑνδεκα ὡς ἦσαν ἀπὸ τοῦ 265 π.Χ. Ἐν τούτοις ἡ ταξινόμησις τοῦ Grotefend (*Chron. Anord. d. Athen. Silbermünzen*) δὲν δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ πρὸς ὑποστήριξιν τῆς θεωρίας ταύτης.

Περίοδος Β'. 196-186 π.Χ. (10 ἔτη, 9 σειραί).

ΚΛΑΣΙΣ Δ'. ΑΘΕ. Δύο ὀνόματα συντετμημένα.

Αἱ ἐξῆς ἑννέα σειραί, ἐφ' ὧν τὰ μονογράφηματα εἶνε ἀναλελυμένα εἰς δύο λίαν συντετμημένα ὀνόματα, χρησιμεύουσιν ὡς συνδετικὸς κρίκος τῶν μετὰ μονογραφημάτων κλάσεων Α' καὶ Γ'. καὶ ἐκείνων τῶν μετὰ τριῶν ὀνομάτων ἀρχόντων (Κλάσις Ε'). Ὅμοιάζουσιν δὲ κατὰ τεχνοτροπίαν καὶ κατασκευὴν πρὸς τὰ νομίσματα τῆς κλάσεως Γ'.

(1)	ΑΔΕΙ-ΗΛΙΟ	Σύμβολον:	Τρίαινα.
(2)	{ ΑΜΜΩ-ΔΙΟ	»	Πλημοχόη.
	» »	»	Οὐδέν.
(3)	» »	»	Κέρας Ἀμαλθείας.
(4)	ΓΛΑΥ-ΕΧΕ	»	Κεφαλὴ Ἡλίου.
(5)	ΔΗΜΗ-ΙΕΡΩ	»	Κράνος.
(6)	ΔΙΟΦΑ-ΔΙΟΔΟ	»	Ἀπόλλων ἱστάμενος (Παυσ., I, 3, 4).
(7)	ΚΤΗΣΙ-ΕΥΜΑ	»	Νίκη.
(8)	ΧΑΡΙ-ΗΡΑ	»	Ἀλέκτωρ καὶ φοῖνιξ.
(9)	ΜΙΚΙ-ΘΕΟΦΡΑ	»	Νίκη ἐπὶ τεθρίππου.

Αἱ ἑννέα αὗται σειραί φέρουσι κατὰ κανόνα ἀριθμητικὰ γράμματα ἐπὶ τοῦ ἀμφορέως καὶ γράμματα δηλωτικὰ τοῦ νομισματοκοπείου. Ὁ ἀρχὼν ΜΙΚΙ[ΩΝ] τῆς σειρᾶς 9 εἶνε πιθανῶς Μικίων ὁ υἱὸς τοῦ Εὐρυκλείδου, οὗτινος τὸ ὄνομα ὡς νικητοῦ τεθρίππου ἄρματι ἀπαντᾷ ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ 194 π.Χ. (Ραγκαβῆ, II, 962· πρβλ. Grotefend ἐν *Philolog.*, 28, 73). Ἀμφότεροι οὗτοι, ὅτε Μικίων καὶ ὁ Εὐρυκλείδης, ὧν τὰ ὀνόματα ἀπαντῶσιν πλέον ἢ ἅπαξ ἐν

τῇ ἀμέσως ἐπομένη περιόδῳ, ἦσαν ἀναμφιβόλως ἀπόγονοι τῶν περιφήμων Ἀθηναίων ῥητόρων, Εὐρυκλείδου καὶ Μικίωνος, ὧν μνημονεύουσι ὁ Πλούταρχος (Ἀρατ. 41), ὁ Πολύβιος (V. 106) καὶ ὁ Παυσανίας (Π. 9. 4).

Περίοδος Γ'. 186 146 π. Χ (40 ἔτη, 27 σειραί),

ΚΛΑΣΙΣ Ε'. ΑΘΕ. Τρία ὀνόματα· ἐργασία καλή.

Περὶ τοὺς χρόνους τούτους εἰσῆχθη ἡ συνήθεια τοῦ θέτειν ἐπὶ τῶν νομισμάτων τὸ ὄνομα καὶ τρίτου ἄρχοντος. Τεχνοτροπία καλή. Κατασκευὴ ὀλιγωτερόν τι πλατεῖα ἢ ἐπὶ τῶν προηγουμένων κλάσεων.

(1) ΑΜΜΩΝΙΟΣ-ΚΑΛΛΙΑΣ. Σύμβολον· δύο δᾶδες.

Πιθανῶς ὁ Ἀμμώνιος οὗτος εἶνε ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν ΑΜΜΩ-τῆς κλάσεως Δ'.

(2) ΑΝΤΙΟΧΟΣ-ΚΑΡΑΙΧΟΣ Ἐλέφας (Πίναξ ΚΓ'. 3.)

Ὁ Ἀντίοχος οὗτος ἐταυτίσθη πρὸς τὸν κατόπιν Ἀντιόχον Δ'. τῆς Συρίας (Θεόν, Ἐπιφανῆ), ὅστις διέτριψεν ἐπὶ τινα χρόνον ἐν Ἀθήναις, πρὶν ἢ ἀνέλθῃ εἰς τὸν θρόνον ἐν ἔτει 175 π. Χ.

(3) ΑΡΙΣΤΟΦ-ΗΡΑ	Ῥόπαλον, τόξον καὶ φαρέτρα
(4) ΑΦΡΟΔΙΣΙ-ΑΠΟΛΛΗΞΙΣ	Νίκη στεφανηφόρος.
(5) ΑΦΡΟΔΙΣΙ-ΔΙΟΓΕ	Διπλοῦν κέρας Ἀμαλθείας
(6) ΑΧΑΙΟΣ-ΗΛΙ	Κέρας Ἀμαλθείας καὶ στάχυς.
(7) ΔΑΜΩΝ-ΣΩΣΙΚΡΑΤΗΣ	Φαρέτρα καὶ τόξον.
(8) ΔΙΟΓΕ-ΠΟΣΕΙ	Διόνυσος (Μελπόμενος;)
(9) ΔΙΟΝΥΣΙ-ΔΙΟΝΥΣΙ	Ἥλιος ἐπὶ τεθρίππου.
(10) ΔΙΟΤΙΜΟΣ-ΜΑΓΑΣ	Ἄνευ συμβόλου.
(11) ΔΩΡΟΘΕ-ΔΙΟΦ	Πρόσθιον λέοντος.
(12) ΕΠΙΓΕΝΗΣ-ΣΩΣΑΝΔΡΟΣ	Ἄετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ.
(13) ΕΥΒΟΥΛΙΔΗΣ ΑΓΑΘΟΚΛΗΣ	Ἄρτεμις Βραυρωνία μετ' ἐλάφου παρ' αὐτῇ (Παυσ., 1.23 7).
(14) ΕΥΜΗΛΟΣ-ΚΑΛΛΙΦΩΝ	Γυνὴ μετὰ κέρατος Ἀμαλθείας.
(15) ΕΥΡΥΚΛΕΙΔΗΣ-ΑΡΙΑΡΑΘΗΣ	Αἱ τρεῖς Χάριτες
- (B. M. Guide, Πίν. XLII, 22)

Ὁ Εὐρυκλείδης οὗτος φαίνεται ὅτι εἶνε ὁ υἱὸς Μικίωνος τοῦ

ἀναφερομένου ἐν τινι ἐπιγραφῇ (Φιλίστωρ, IV σ. 343) μεταξύ ἄλλων χορηγῶν δημοσίου τινος χρηματικοῦ κεφαλαίου ἐν Ἀθήναις περὶ τὰ 190 π. Χ. « Μικίων Κηφισιεύς Δ καὶ ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ Εὐρυκλείδου καὶ τοῦ υἱοῦ Μικίωνος ». Φαίνεται δὲ ὅτι αἱ οἰκογένειαι τοῦ Εὐρυκλείδου καὶ Μικίωνος συνεδέοντο στενῶς καὶ ὅτι ἐν ἀμφοτέροις ἐπανέρχονται ἀμφότερα τὰ ὀνόματα ἐν ἐκάστη διαδοχικῇ γενεᾷ (Grotefend, *Athenische Silbermünzen*. σ. 15, σημειώσεις, ἐνθα εὔρηται καὶ ἄλλαι παραπομπαί). Τὸ ἐπὶ τοῦ νομίσματος τούτου σύμβολον ἐταυτίσθη πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου Σωκράτους ποιηθὲν σύμπλεγμα τῶν τριῶν Χαρίτων. Πaus., I. 22, 8. IX. 35, 7. Beulé, σελ. 298.

(16) ΙΩΙΛΟΣ-ΕΥΑΝΔΡΟΣ

Μέλισσα

(17) ΘΕΜΙΣΤΟ-ΘΕΟΠΟΜΠΟΣ

Τρόπαιον ἐπὶ πλοίου (πρβλ. Πaus., I. 36. 1).

(18) ΘΕΟΦΡΑ-ΣΩΤΑ

Κεραυνὸς πτερωτός.

Οὐδεὶς λόγος κωλύει νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ὁ Θεόφραστος τῆς σειρᾶς ταύτης θὰ εἶνε ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν συνάδελφον τοῦ Μικίωνος ἐπὶ τῆς κλάσεως Δ', σειρᾶς 9.

(19) ΚΑΡΑΙΧ-ΕΡΓΟΚΛΕ

Πρῶρα. Πρβλ. Κάριχον τῆς σειρᾶς 2 τῆς παρούσης κλάσεως.

(20) ΛΥΣΑΝ-ΓΛΑΥΚΟΣ

Τέτιξ. Πρβλ. Γλαῦκον ἐν κλάσει Δ' σειρᾶς 4.

(21) ΜΕΝΕΔ-ΕΠΙΓΕΝΟ

Ἀσκληπιός. (Πρβλ. Πaus., I. 21. 4).

Τὸ δεύτερον ὄνομα εἶνε ἐνταῦθα κατὰ γενικὴν πτῶσιν (ΕΠΙΓΕΝΟ[ΥΞ]). Τὸ μόνον δὲ ὅμοιον παράδειγμα γενικῆς εὔρηται ἐν τῇ σειρᾷ ΤΙΜΑΡΧΟΥ-ΝΙΚΑΓΟ.

(22) } ΜΗΤΡΟΔΩΡΟΣ-ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ Σταφυλή.

» ΔΕΜΟΣΘΕΝ Σταφυλή.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὁ δεύτερος ἄρχων Μιλτιάδης ἀντικατεστάθη μετὰ τὴν δευτέραν πρυτανείαν ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους. Οὕτω λοιπὸν αἱ δύο σειραὶ πρέπει νὰ λογισθῶσιν ὡς μία καὶ μόνη.

(23) ΜΙΚΙΩΝ-ΕΥΡΥΚΛΕΙ Διόσκουροι ἱστάμενοι (Πaus., I. 18. 1.

B. M. *Guide* Πίν. XLII. 21).

ἵνα παραδεχθῇ τις μετὰ τοῦ Grotefend τοὺς δύο τούτους ἄρχοντας ὡς τὸν Εὐρυκλείδην καὶ Μικίωνα, οἵτινες ἦσαν προσιάται τῶν Ἀθηναίων περὶ τὸ 217 π. Χ. καὶ ἐδηλητηριάσθησαν ὑπὸ Φιλίππου Ε' τῆς Μακεδονίας (Παυσ., Π. 9), πρέπει νὰ παραδεχθῇ μίαν ἢ δύο ἐξ ἴσου ἀπαραδέκτους ὑποθέσεις. Διότι πρέπει ἢ νὰ ἀναβιβάσωμεν τὴν χρονολογίαν τῆς ἐνάρξεως τῶν νομισμάτων τῆς νέας τεχνοτροπίας μέχρι τοῦ 350 π. Χ. περίπου, ὁπότε αἱ 106 σειραὶ πρέπει νὰ ἐκταθῶσιν ἐπὶ περιόδον 264 ἐτῶν τούλάχιστον (350-86 π. Χ.), ἐνῶ τοσοῦτον ἀραιὰ ἐμφάνισις Ἀθηναϊκῶν νομισμάτων εἶνε τὰ μέγιστα ἀπίθανος (πρβλ. π. χ. τοὺς ἀριθμοὺς τῶν φερουσῶν χρονολογίας ἐτησίων ἐκδόσεων τῆς πόλεως Ἀράδου¹ ἔνθα κατὰ τὴν διάρκειαν 95 ἐτῶν γνωρίζομεν 75 νομίσματα φέροντα χρονολογίας, ὅπερ παρέχει ἡμῖν τὴν αὐτὴν, ἣν καὶ ἐν Ἀθήναις, ἀναλογίαν, ἃν ὑποθέσωμεν, ὅτι τὰ τῆς νέας τεχνοτροπίας νομίσματα ἤρξαντο ἐν ἔτει 220 καὶ ἔληξαν τὸ 86 π. Χ.), ἢ ὀφείλομεν νὰ παραδεχθῶμεν τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Grotefend, ὅτι αἱ μετὰ τῶν μονογραφημάτων σειραὶ ἔπονται ἀντὶ νὰ προηγῶνται, ὅπερ εἶνε ἀκόμη δυσκολώτερον νὰ παραδεχθῇ πᾶς οἰκείως ἔχων πρὸς τὴν βαθμιαίαν κατὰπτωσιν τῆς τεχνοτροπίας κατὰ τὴν περίοδον ταύτην. Εἶνε λοιπὸν φανερὸν ὅτι ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ παρεπλήνησε τὸν Grotefend ἡ φυσικὴ ἐπιθυμία τοῦ νὰ ταυτίσῃ τὸν Εὐκλείδην καὶ Μικίωνα τῶν νομισμάτων πρὸς τοὺς δύο γνωστοὺς ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἄνδρας.

Οἱ δύο οὗτοι ἄρχοντες εἶνε βεβαίως ἀπόγονοι τῶν ῥηθέντων προσιατῶν καὶ πιθανῶς οἱ αὐτοὶ πρὸς τοὺς συναδέλφους τοῦ Θεοφράστου (κλάσις Δ', σειρά 9) καὶ Ἀριαράθου (κλάσις Ε', σειρά 15).

(24) ΠΟΛΕΜΩΝ — ΑΛΚΕΤΗΣ Τρίπους.

(25) ΠΟΛΥΧΑΡΜ — ΝΙΚΟΓ Κηρύκειον πετρωτόν.

(26) ΣΩΚΡΑΤΗΣ — ΔΙΟΝΥΣΟΔΩ Ἀπόλλων Δήλιος.

Ἡ ἐνταῦθα ἀπεικονιζομένη παράστασις τοῦ Ἀπόλλωνος μετὰ τῶν Χαρίτων ἐπὶ τῆς μιᾶς χειρός, τόξου ἐν τῇ ἐτέρᾳ καὶ ἐκατέ-

1) B. V. Head, *Coins of Ephesus*, σ. 80.

ρωθεν μικροῦ ζώου, εἶνε τὸ ἀρχαῖκόν ἄγαλμα τοῦ ὑπὸ Τευταίου καὶ Ἀγγελίωνος ποιηθέντος Δηλίου Ἀπόλλωνος (Παυσ., X. 35, 3), (Overbeck, *Gr. Plastik* I. σ. 78). Δυνατὸν τὸ νόμισμα τοῦτο νὰ χρονολογῇται ἀπὸ τοῦ ἔτους 167 π. X., ὅτε οἱ Ῥωμαῖοι ἐδωρήσαντο τὴν Δῆλον τοῖς Ἀθηναίοις.

(27) ΤΙΜΑΡΧΟΥ — ΝΙΚΑΓΟ Ἀγκυρα καὶ ἀστήρ

Τὸ πρῶτον ὄνομα ἐτέθη ἐνταῦθα κατὰ γενικὴν πτῶσιν. Ἴδε τὴν σειρὰν 21 τῆς παρούσης κλάσεως.

Περίοδος Δ'. Περὶ τὰ 146·86 (60 ἔτη, 50 σειραί).

ΚΛΑΣΕΙΣ Ε' καὶ Ζ'. (Ἔργασία ἀγροῖκος. Τὸ ὄνομα τοῦ τρίτου ἄρχοντος παραλείπεται ἐν τῇ κλάσει Ζ'.)

Ἡ νομισματοκοπία τῆς περιόδου ταύτης φέρει παντοειδῆ σημεῖα ἐσπευσμένης κοπῆς μεγάλου ποσοῦ νομισμάτων. Ἐν ἔτει 167 π. X. ἡ νῆσος Δῆλος ἐγένετο ἐλεύθερος λιμὴν καὶ ἐτέθη ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῶν Ἀθηναίων, μετὰ δὲ τὴν πτῶσιν τῆς Ῥόδου καὶ τὴν ἐν ἔτει 146 π. X. καταστροφὴν τῆς Κορίνθου, τὸ διὰ τῆς Δήλου Ἀθηναϊκὸν ἐμπόριον μετὰ τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως, ἐξήρθη εἰς σπουδαιότητα ὑπερτέραν ἐκείνης πάσης ἄλλης ἐλληνικῆς πόλεως, καὶ φυσικῶς προὔκალεσε τὴν ἀνάγκην μεγάλης αὐξήσεως τῆς ποσότητος τοῦ ἐτησίου νομισματοποιουμένου ἐν Ἀθήναις ἀργύρου. Ἡ κατάστασις αὕτη τῶν πραγμάτων διήρκεσε μέχρι τοῦ 88 π. X., ὅτε ἡ Δῆλος ἡρημώθη ὑπὸ τοῦ Μηνοφάνους, ἐνὸς τῶν ναυάρχων τοῦ Μιθριδάτου (Παυσ., III, 23). Δύο δὲ ἔτη βραδύτερον αὐταὶ αἱ Ἀθῆναι ἐπολιορκήθησαν καὶ ἠλώθησαν ὑπὸ τοῦ Σύλλα, ἡ δὲ ἔκδοσις ἀργυρῶν νομισμάτων ὑπὸ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ νομισματοκοπέου ἀπηγορεύθη, ὡς φαίνεται, ἐντελῶς.

Ἄν καὶ τὰ νομίσματα τῆς κλάσεως Ε', τὰ φέροντα τρία ὀνόματα ἀρχόντων καὶ τὰ τῆς κλάσεως Ζ', τὰ φέροντα μόνον δύο, εἶνε ἀναμφιβόλως σύγχρονα (τῆς παραλείψεως τοῦ τρίτου ὀνόματος ὀφειλομένης ἀπλῶς εἰς ἑλλειψιν χώρου ἢ ἀμέλειαν), ὅμως προσήκει νὰ καταταχθῶσι διακεκριμένως.

ΚΛΑΣΙΣ 5'. μετὰ τριῶν ὀνομάτων ἀρχόντων.

(1) ΑΜΦΙΚΡΑΤΗΣ-ΕΠΙΣΤΡΑΤΟΣ Στάχυς.

Κατασκευὴ λίαν ἀγροϊκός. Τὸ τρίτον ὄνομα συνήθως δὲν δύναται νὰ ἀναγνωσθῇ ἢ καὶ παραλείπεται ἐντελῶς.

(2) ΑΝΔΡΕΑΣ-ΧΑΡΙΝΑΥΤΗΣ Ἰσταμένη καὶ ἐτέρα καθημένη μορφή.

(3) ΑΠΕΛΛΙΚΩΝ-ΓΟΡΓΙΑΣ Γρύψ (Πίναξ ΚΓ'. 5.).

Ὁ ἄρχων οὗτος εἶνε Ἀπελλικῶν ὁ Τήριος, συνένοχος τοῦ Ἀριστίωνος καὶ ἰσχυρὸν μέλος τῆς μερίδος τοῦ Μιθριδάτου. Ἡ χρονολογία τῶν νομισμάτων τούτων φαίνεται ὅτι εἶνε τὸ 86 π. Χ.

(4) ΑΡΙΣΤΙΩΝ-ΦΙΛΩΝ Πήγασος ἱπτάμενος.

Ὁ ἐντελῶς εἰς τὰ τοῦ Μιθριδάτου ἀφωσιωμένος Ἀριστίων, ἐκυριάρχησε τῶν Ἀθηνῶν ἐν ἔτει 87 π. Χ. Ὁ πίνων Πήγασος ἐξελέχθη ἀναμφιβόλως ὡς ὢν ὁ συνηθέστατος νομισματικὸς τύπος τοῦ Μιθριδάτου.

(5) ΑΡΟΠΟΣ-ΜΝΑΣΑΓΟ Ἐρως στεφανῶν ἑαυτὸν (πρβλ. Παυσ., Ι, 20. 20).

(6) ΔΗΜΕΑΣ-ΕΡΜΟΚΛΗΣ Ἰσιακὸν κόσμημα.

(7) ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ-ΑΓΑΘΙΠΠΟΣ Πῆλοι τῶν Διοσκούρων.

(8) ΔΩΣΙΘΕΟΣ-ΧΑΡΙΑΣ Τύχη(;) καθημένη.

(9) ΕΥΜΑΡΕΙΔΗΣ-ΚΛΕΟΜΕΝ Τριπτόλεμος.

(10) ΗΡΑΚΛΕΙΔΗΣ-ΕΥΚΛΗΣ Νίκη ἢ Τύχη πτερωτὴ μετὰ κέρατος Ἀμαλθείας ῥίπτουσα ψῆφον εἰς ἀμφορέα.

(11) ΘΕΟΔΟΤΟΣ-ΚΛΕΟΦΑΝΗΣ Ἄνευ συμβόλου.

Ὡς εἰς τῶν τρίτων ἀρχόντων τῆς σειρᾶς ταύτης ἀπαντᾷ ὁ φέρων τὸ ῥωμαϊκὸν ὄνομα ΠΟΠΛΙΟΣ.

(12) ΙΚΕΣΙΟΣ-ΑΣΚΛΗΠΙΑΔΗΣ Στέφανος.

(13) ΚΟΙΝΤΟΣ-ΚΛΕΑΣ Νίκη στεφανοῦσα μορφήν καθημένην (τὸν Μέτελλον;) (B. M. Guide, Πίν. LV, 24.)

(14) ΚΟΙΝΤΟΣ-ΧΑΡΙΑΣ Δύο στάχεις.

Οἱ Πόπλιος, Κόιντος καὶ Λεύκιος, εἶνε τὰ μόνα ῥωμαϊκὰ ὀνόματα, ἅτινα ἀπαντῶσιν ἐπὶ τῶν ὀψίμων τούτων Ἀθηναϊκῶν

νομισμάτων. Ὁ Κόιντος τῆς 13 καὶ 14 σειρᾶς δυνατὸν νὰ εἶνε ὁ Κόιντος Καικίλιος Μέτελλος (146 π. Χ.)

- (15) ΝΙΚΗΤΗΣ - ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Κεφαλὴ Μεδοῦσης (Παυσ., I, 21.3).
(16) ΝΙΚΟΓΕΝΗΣ - ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΣ Ἀγάλμα τοῦ ἥρωος Στεφανηφόρου (Θησέως).

Περὶ τοῦ συμβόλου τούτου, ἴδε Beulé σελ. 349.

- (17) ΤΙΜΟΣΤΡΑΤΟΣ - ΠΟΣΗΣ Διόνυσος Μελπόμενος (;) (πρβλ. Παυσ., 1.2.5) κρατῶν προσωπεῖον
(18) ΦΑΝΟΚΛΗΣ - ΑΠΟΛΛΟΝΙΟΣ Ἀρτεμις λαμπαδηφόρος.
(19) ΧΑΡΙΝΑΥΤΗΣ - ΑΡΙΣΤΕΑΣ Δήμητρα κρατοῦσα λαμπάδας (ἴδ. κλασ. Σ'. σειρ. 2).

ΚΛΑΣΙΣ Ζ'. μετὰ δύο μόνον ὀνομάτων ἀρχόντων.

- (20) ΑΛΚΕΤΗΣ - ΕΥΑΓΡΩΝ Κράνος.
(21) ΑΜΦΙΑΣ - ΟΙΝΟΦΙΛΟΣ Δήμητρα μετ' ἀνεστραμμένων λαμπάδων.
(22) ΑΠΕΛΛΙΚΩΝ - ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ Δήμητρα ἱσταμένη μετὰ σταχῶν

Πιθανῶς ὁ Ἀπελλικῶν οὗτος εἶνε ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν Ἀπελλιῶνα τῆς σειρᾶς Β' τῆς κλάσεως. Γ'.

- (23) ΑΠΟΛΛΕΙΣ - ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ Ἀρτεμις ἀγροτέρα (Παυσ., I, 19.6).
(24) ΑΡΧΙΤΙΜΟΣ - ΔΗΜΗΤΡΙ Ἀφροδίτη κρατοῦσα περιστεράν.
(25) ΑΡΧΙΤΙΜΟΣ - ΠΑΜΜΕΝΗΣ Θύρσος
(26) ΔΗΜΕΑΣ - ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΙΔΗΣ Ἴσις ἱσταμένη.

Πρβλ. Κλ. Γ'. σειρὰ Β, ἔνθα ὁ Δημέας ἔχει σύμβολον ὡσαύτως εἰς τὴν λατρείαν τῆς Ἰσιδος ἀναφερόμενον.

- (27) ΔΙΟΚΛΗΣ - ΜΕΛΙ - ΜΗΔΕΙΟΣ Ἀθηνᾶ Παρθένος (Παυσ., I, 24.7).

Ὡς πρὸς τὴν λέξιν ΜΕΛΙ κλίνω νὰ παραδεχθῶ τὴν γνώμην τοῦ Grotefend, ὅτι δηλ. σημαίνει Μελιτεύς, δηλοῦσα τὸν δῆμον, εἰς ὃν ἀνῆκεν ὁ Διοκλῆς.

- (28) ΔΙΟΚΛΗΣ ΤΟ ΔΕΥ - ΜΗΔΕΙΟΣ Ὑγίεια (Παυσ., I, 23, 4).
(29) ΔΙΟΚΛΗΣ ΤΟ ΤΡΙ - ΔΙΟΔΩΡΟΣ Ὁ Διόνυσος τοῦ Ἀλκαμένους (Παυσ., I, 20.3).

Ἄν καὶ πολλὰ ὀνόματα ἐπανέρχονται πλέον ἢ ἅπαξ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς νέας τεχνοτροπίας, μόνον ὁ Διοκλῆς φροντίζει νὰ

σημειοὶ τοῦτο διὰ τῆς προσθήκης τῶν λέξεων τὸ δεύτερον, τὸ τρίτον. Περὶ δὲ τοῦ Διονύσου τοῦ Ἀλκαμένους, ἴδε Overbeck, *Plastik*, I, 242.

(30) ΔΙΟΚΛΗΣ ΛΕΩΝΙΔΗΣ Ἀσκληπιδὲς ἱστάμενος.

Ἐπειδὴ ἐπὶ τῆς σειρᾶς ταύτης δὲν ἐμφανίζεται ἡ φράσις «τὸ τέταρτον» πρόκειται πιθανώτατα περὶ ἑτέρου τινὸς Διοκλέους.

(31) ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ-ΜΝΑΣΑΓΟΡΑΣ Διόνυσος ἱστάμενος (*Num. Chron.*, 1881, Πίν. IV, 4).

(32) ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ-ΑΙΣΧΙΝΗΣ Σφίγξ.

(33) ΕΠΙΓΕΝΗΣ-ΞΕΝΩΝ Ἀπόλλων Λύκιος (Λουκιανὸς Ἀνάχαρσις, 7).

(34) ΕΥΜΗΛΟΣ-ΘΕΟΞΕΝΙΔΗΣ

Θησεὺς ἢ Ἀρης γυμνός, στηριζόμενος ἐπὶ δόρατος (Παυσ., I, 8. 4).

(35) ΗΡΑΚΛΕΩΝ-ΗΡΑΚΛΕΙΔΗΣ Κεφαλὴ ἀετοῦ.

(36) ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΣ-ΕΠΙΚΡΑΤΗΣ

Τριπτόλεμος· ὑπεράνω αὐτοῦ ἥλιος καὶ μηνίσκος (πρβλ. Παυσ., I, 14. 1).

(37) ΚΛΕΟΦΑΝΗΣ-ΕΠΙΘΕΤΗΣ

Λίθος τῆς Πεσσινοῦντος.

(38) ΛΕΥΚΙΟΣ-ΑΝΤΙΚΡΑΤΗΣ

Ἄρτεμις Προπυλαία (;) (πρβλ. Παυσ., I, 38. 6) καὶ Δήμητρα μετὰ λαμπάδων.

(39) ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ-ΟΙΝΟΦΙΛΟΣ

Καρπὸς μήκωνος καὶ στάχυς.

(40) ΜΕΝΕΔΗΜΟΣ-ΤΙΜΟΚΡΑΤΗΣ

Δήμητρα καθημένη.

(41) ΜΕΝΤΩΡ-ΜΟΣΧΙΩΝ

Ἀρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων (Παυσ., I, 8, 5).

Ἡ σειρά αὕτη παρουσιάζει ἀντίγραφον τοῦ περιφήμου συμπλέγματος τῶν δύο τυραννοκτόνων, ἔργου τοῦ Κριτίου καὶ Νησιώτου. Overbeck, *Plastik*, I, 116.

(42) ΒΑΣΙΛΕ ΜΙΘΡΑΔΑΤΗΣ-ΑΡΙΣΤΙΩΝ Ἥλιος καὶ μηνίσκοι (Πλάξ ΚΓ'. 4).

Ἡ σειρά αὕτη δύναται νὰ χρονολογηθῇ ἀκριβῶς διὰ τοῦ ἔτους 88 π. Χ. (Παυσ., I, 20. 5), προηγεῖται δ' ἀμέσως τῶν φερόντων ΑΡΙΣΤΙΩΝ-ΦΙΛΩΝ καὶ ΑΠΕΛΛΙΚΩΝ-ΓΟΡΓΙΑΣ. Τῆς σειρᾶς ταύτης ἔχομεν καὶ χρυσοὺν στατῆρα, τὸν μόνον ὅστις ὑπάρχει ἐν ταῖς νομίσμασιν τῆς νέας τεχνοτροπίας.

(43) ΜΝΑΣΣΕΑΣ ΝΕΣΤΩΡ	Πλημοχόη.
(44) ΝΕΣΤΩΡ-ΜΝΑΣΣΕΑΣ	Ἐλαφος.
(45) ΞΕΝΟΚΛΗΣ-ΑΡΜΟΞΕΝΟΣ	Τρίαινα καὶ δελφίς.
(46) ΞΕΝΟΚΛΗΣ-ΑΡΜΟΞΕΝΟΣ	Ὅφις.
(47) ΞΕΝΟΚΛΗΣ-ΑΡΜΟΞΕΝΟΣ	Μορφὴ καθημένη κατ' ἐνώπιον.
(48) ΣΩΤΑΔΗΣ-ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ	Κλάδος (εἰρεσιώγη).
(49) ΦΙΛΟΚΡΑΤΗΣ-ΗΡΩΔΗΣ	Διόνυσος ἱστάμενος.
(50) ΦΙΛΟΚΡΑΤΗΣ-ΚΑΛΛΙΦΩΝ	Νίκη.

Χαλκᾶ νομίσματα σύγχρονα πρὸς τὰ ἀργυρᾶ τῆς νέας
τεχνοτροπίας, 220-86 π. Χ.

Οἱ ἐξῆς εἶνε οἱ κυριώτατοι τύποι τῶν ἀναμφιλέκτως εἰς τὴν
περίοδον ταύτην ἀνηκόντων χαλκῶν νομισμάτων. Σημειωτέον δὲ
ὅτι πολλοὶ τῶν τύπων τῶν χαλκῶν νομισμάτων εἶνε πανόμοιοι πρὸς
τὰ πρόσθετα σύμβολα τῶν ἀργυρῶν.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ περικεφα- ΑΘΕ Δύο γλαυκὲς ἀντιμέτωποι ἐπὶ
λαίας κατακόσμου, μεθ' ἵππων ἐλαίας. Πρβλ. ὅμοιον τύπον ἐν προ-
κατὰ μέτωπον. γενεστέρᾳ περιόδῳ, 350-322 π.Χ.
Α ·55

Ὅμ. Γλαυξ ἐπὶ ἀμφορέως· τὸ δλον ἐν στε-
φάνῳ ἐλαίας· ἐφ' ἐκάστης πλευρᾶς
μονογραφήματα ὡς ἐπὶ τῶν Ρ τῆς
κλάσεως I, σειρ. I. σελ. 471 Α ·75

Ὅμ. ΑΘΕ Γλαυξ ἐπὶ ἀμφορέως, ἐν στε-
φάνῳ. Ἐν τῷ πεδίῳ σύμβολα ἀ-
ναλογοῦντα πρὸς ἐκεῖνα τῶν ἀρ-
γυρῶν νομισμάτων. Α ·85, 65

Ὅμ. ΑΘΕ Γλαυξ ἐπὶ πρῶρας. Α ·7
Ὅμ. » Ἀθηνᾶ προχωροῦσα μετὰ δό-
ρατος. Παρ' αὐτῇ δὲ γλαυξ ἢ ὄφις.
Α ·7

Ὅμ. ΑΘΕ Νίκη. Α ·7

Ὅμ. ΑΘΕ Ἀπόλλων Δῆλιος (πρβλ. κλάσ. Ε',
σειρ. 26). Α ·7

Ὅμ. » Τρίπους, καρπὸς μήκωνος καὶ
κεραυνός. Α ·7

Κεφαλή Ἀθηνᾶς μετὰ περικεφαλαίας κατακόσμου, μεθ' ἵππων κατὰ μέτωπον.	ΑΘΕ Σφίγξ Α · 7
Κεφαλή Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους Κορινθιακοῦ.	» Ζεὺς κραδαίνων κεραυνόν, παρὰ δὲ τοὺς πόδας αὐτοῦ, ἀετός· ἐν τῷ πεδίῳ, σύμβολα ὡς ἐπὶ τῶν συγχρόνων ἀργυρῶν νομισμάτων . Α · 85, Α · 7
Ὅμ.	» Ζεὺς Πολιεὺς (;). Σύμβολον πρῶρα Α · 7
Ὅμ.	» Δήμητρα ἰσταμένη μετὰ δύο λαμπάδων Α · 7
Ὅμ.	» Ἀρτεμις τρέχουσα μετὰ λαμπάδος Α · 6
Γοργόνειον.	» Ἀθηνᾶ προχωροῦσα μετὰ δόρατος καὶ αἰγίδος . Α · 75
Κεφαλή Διός.	» Ἀθηνᾶ κραδαίνουσα κεραυνόν ἐν τῷ πεδίῳ σύμβολα . Α · 65
Κεφαλή Ἀρτέμιδος.	» Ἀθηνᾶ Ἀρχηγέτις κρατοῦσα γλαῦκα καὶ φιάλην (Σχολ. Ἀριστοφ. Ὀρνιθ., 515) . . Α · 85
Κεφαλή Διονύσου νεαροῦ.	ΑΘΕ Ἀθηνᾶ προχωροῦσα μετὰ δόρατος καὶ αἰγίδος . Α · 7
Τέττιξ.	» Γλαῦξ ἐπὶ κεραυνοῦ . Α · 5
Ὅμ.	» Οἰνοχόη καὶ κλάδος φοίνικος . Α · 45
Κεφαλή Ἀπόλλωνος.	» Γλαῦξ καὶ λύρα . . Α · 65
Ὅμ.	» Λύρα Α · 55
Κεφαλή Διός.	» Ἀμφορεὺς ἐν στεφάνῳ . Α · 75
Ὅμ.	» Κεφαλή Διονύσου πωγωνοφόρου Α · 7
Κεφαλή Διονύσου νεαροῦ.	» Κάνθαρος Α · 6
Κεφαλή Δήμητρος.	» Τέττιξ Α · 6
Κεφαλή Νίκης.	» Τόξον καὶ φαρέτρα . Α · 5
Κεφαλή Δήμητρος.	» Πλημοχόη Α · 9
Πλημοχόη.	» Κάλαθος ἐν στεφάνῳ σταχύων . Α · 5

Δελφίς καὶ τρίαινα.	ΑΘΕ Πλημοχόη ἐν στεφάνῳ σταχύων Α · 5
Κεφαλὴ Διός.	» Πλημοχόη. Α · 5
Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.	» Πλημοχόη. Α · 35
Κεφαλὴ Δήμητρος μετὰ στεφάνου σταχύων.	» Γλαῦξ μετὰ κλάδου φοίνικος ἐν στεφάνῳ Α · 7
Κεφαλὴ Δήμητρος πεπλοφόρος.	» Τριπτόλεμος ἐπὶ ἄρματος δρα- κόντων Α · 7
Κεφαλὴ Δήμητρος.	» Χοῖρος Α · 8 καὶ 4
Κεφαλὴ Δήμητρος πεπλοφόρος.	» Μήκων καὶ στάχους . Α · 55
Τριπτόλεμος ἐπὶ ἄρματος δρακόντων.	» Λαμπὰς καὶ στάχους χιαστί . Α · 55
Κεφαλὴ Δήμητρος.	» Εἰς ἡ δύο στάχους . Α · 45

Αὐτοκρατορικοὶ χρόνοι

Ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 86 π. Χ. ἀλώσεως τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ Σύλλα μέχρι τῶν χρόνων τῆς αὐτοκρατορίας οὐδεμία ὑπάρχει ἀπόδειξις, ὅτι νομίσματα, ἔστω καὶ χαλκᾶ, ἐκόπησαν ἐν Ἀθήναις. Κατὰ ποίαν ἐποχὴν ἐπανήρχισαν τὰ χαλκᾶ εἶνε ἀβέβαιον, φαίνεται ὅμως πιθανὸν ὅτι περὶ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀδριανοῦ παρεχωρήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ σπάνιον προνόμιον τοῦ κόπτειν αὐτόνομα χαλκᾶ νομίσματα. Εἶνε δὲ ἀβέβαιον, ἐπὶ πόσον χρόνον κατεῖχεν ἡ πόλις τὸ προνόμιον τοῦτο. Οἱ κυριώτατοι τύποι τῆς αὐτοκρατορικῆς περιόδου εἶνε οἱ ἑξῆς: —

Προτομὴ Ἀθηνᾶς μετὰ λοφοφόρου Κορινθιακοῦ κράνους, σὺν τῇ προσθήκῃ ἐνίοτε ἀσπίδος ἢ αἰγίδος.	ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ἀθηνᾶ Παρθένος κρα- τοῦσα Νίκην καὶ στηριζομένη ἐπὶ δόρατος καὶ ἀσπίδος . . Α · 85
Ὅμ.	ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ἀθηνᾶ Ἀρχηγέτις μετὰ γλαυκός Α · 85
Ὅμ.	ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ἀθηνᾶ Ὑγίεια ὄφιν τρέφουσα Α · 85
Ὅμ.	ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ἀθηνᾶ ἐνοπλος, εἰς διαφόρους στάσεις . . Α · 85
Ὅμ.	ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ἀθηνᾶ παρὰ δένδρον ἐλαίας, ἐφ' οὗ κάθεται γλαῦξ, πα- ρισταμένου ἐνίοτε καὶ ὄφεως. Α · 85

Προτομή Ἀθηνᾶς μετὰ λοφοφόρου
κορινθιακοῦ κράνους, σὺν τῇ προ-
σθήκῃ ἐνίοτε ἀσπίδος ἢ αἰγίδος.

Ὅμ.

Ὅμ.

Ὅμ.

Ὅμ.

Ὅμ.

Ὅμ. (Beulé, σ. 292).

Ὅμ.

Ὅμ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετ' Ἀττικοῦ κρά-
νους ἔχοντος φύλλα ἐλαίας ἐπὶ
τοῦ μετώπου.

Προτομή ἢ κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ
λοφοφόρου Κορινθιακῆς περικεφα-
λαίας ὡς ἄνωτέρω.

Ὅμ.

Ὅμ.

Ὅμ.

Ὅμ. (τὸ κράνος Ἀττικόν).

ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ἀθηνᾶ καθημένη πρὸ
δένδρου ἐλαίας, τρέφουσα ὄφιν
ἐλίσσόμενον περὶ τὸ δένδρον. Α·85

ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ἀθηνᾶ Ἰππία ἐφ' ἄρ-
ματος μεθ' ἵππων καλπαζόντων.
Α·85

ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ἀθηνᾶ καὶ Ποσειδῶν
ὦν μετὰ δένδρον ἐλαίας, γλαῦξ
καὶ ὄφεις. Α·1

ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ἀθηνᾶ καὶ ὁ σάτυ-
ρος Μαρσύας (Παυσαν, I. 24).
Α·85

ΑΘΗΝΑΙΩΝ Δένδρον ἐλαίας με-
ταξὺ γλαυκὸς καὶ οἰνοχόης, ἢ μετὰ
γλαυκὸς καθημένης ἐπὶ τῆς ἐλαίας.
Α·85

ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ἰερὰ τράπεζα, ἐφ' ἧς
γλαῦξ, στέφανος καὶ προτομή Ἀ-
θηνᾶς. Α·9

ΑΘΗ Βωμὸς παρὰ δένδρον ἐλαίας.
Α·65

» Οἰνοχόη καὶ γλαῦξ. Α·8

» Γλαῦξ. Α·64

» Γλαῦξ καὶ θαλλὸς ἐλαίας. Α·6

ΑΘΗΝΑΙΩΝ Δήμητρα ἐπὶ ἄρματος
δρακόντων. Α·8-65

ΑΘΗ Τριπτόλεμος ἐπὶ ἄρματος
δρακόντων. Α·6

» Ὄφεις συνεσπειρωμένοι. Α·5

ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ἀπόλλων Πατρῶος(;) ἰστάμενος γυμνὸς κρατῶν τόξον.
Α·85

ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ἀπόλλων Λύκιος μετὰ
λύρας, ἔχων τὴν μίαν τῶν χει-
ρῶν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Α·8

Προτομή ἢ κεφαλὴ Ἀθηνᾶ, μετὰ λοφοφόρου Κορινθιακῆς περικεφαλαίας, ὡς ἄνωτέρω (κράνος Κορινθιακόν).	ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ἀπόλλων Πύθιος ἐν- δεδυμένος, ἱστάμενος κρατῶν φιά- λην καὶ λύραν. Α · 8
Ὅμ.	ΑΘΗΝΑΙΩΝ Τρίπους μετ' ὄφρεως περὶ αὐτόν Α · 5
Ὅμ.	ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ζεὺς Πολιεὺς ἱστά- μενος πρὸ βωμοῦ Α · 9
Ὅμ.	ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ζεὺς Ὀλύμπιος κα- θήμενος. Α · 9
Ὅμ.	ΑΘΗΝΑΙΩΝ Διόνυσος τοῦ Ἀλκα- μένους (;) καθήμενος ἐπὶ θρόνου, κρατῶν κάνθαρον καὶ θύρσον. Α · 9
Ὅμ.	ΑΘΗΝΑΙΩΝ Θησεὺς ἐγείρων τὸν βράχον, ἀπὸ ἀγάλματος ἀντιγε- γραμμένος (Παυσ. I, 27.8). Α · 9
Ὅμ.	ΑΘΗΝΑΙΩΝ Θησεὺς διώκων τὸν Μα- ραθώνιον ταῦρον (Παυσ., ἐ. ἀ.) Α · 9
Ὅμ.	ΑΘΗΝΑΙΩΝ Θησεὺς μαχόμενος πρὸς τὸν Μινώταυρον, ἐπίσης κατὰ σύμ- πλεγμα εὐρισκόμενον ἐπὶ τῆς Ἀ- κροπόλεως (Παυσ., I, 24, 1). Α · 9
Ὅμ.	ΑΘΗΝΑΙΩΝ Θησεὺς κραδαίνων ρόπαλον. Α · 65
Κεφαλὴ Θησέως, μετὰ ροπάλου ἐπὶ τοῦ ὤμου.	ΑΘΗ Διάφοροι τύποι. Οἰνοχόη, χαϊ- ρος, δύο λαμπάδες, σταφυλή, βού- κρανον, ρόπαλον, κλπ. . Α · 45
Κεφαλὴ Ἑρμοῦ.	ΑΘΗ Κηρύκειον. Α · 45
Προτομή ἢ κεφαλὴ Ἀθηνᾶς ὡς ἄ- νωτέρω.	ΑΘΗΝΑΙΩΝ Βούκρανον ἐστεμμένον διὰ στεφάνου ἐλαίας . . Α · 85
Ὅμ.	ΑΘΗ Θεμιστοκλῆς, φέρων τρόπαιον καὶ στέφ., ἱστάμ. ἐπὶ τῆς Σαλαμ. τριήρεως (Παυσαν., I, 31, 1) Α · 9
Ὅμ.	ΑΘΗ Πρῶρα Α · 5
Ὅμ.	» Τὸ ἐν Μαραθῶνι μνημεῖον τοῦ Μιλτιάδου, ἦτοι ὁ Μιλτιάδης ἄ- γων Πέρσῃν αἰχμάλωτον πρὸ τρο- παίου (Παυσ. I, 32, 4, 5). Α · 85
Ὅμ.	ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ἀσκληπιὸς ἱστάμενος μετὰ βάκτρον, περὶ δ ὄφιν Α · 9

Προτομή ἢ κεφαλὴ Ἀθηνᾶς ὡς ἀνω-
τέρω.

Ὁμ.

Ὁμ.

ΑΘΗΝΑΙΩΝ Εἰρήνη ἱσταμένη φέ-
ρουσα τὸν παῖδα Πλούτον σύμ-
πλεγμα τοῦ Κηρισοδότου (Παυσ.
I, 8) Α·9

ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ἀποψὶς τῆς Ἀκροπό-
λεως, παρουσιάζουσα τὰ Προπύλ.,
τὸν Παρθενῶνα καὶ τὸ κολοσσιαῖον
ἄγαλμα τῆς Προμάχου Ἀθηνᾶς, ὡς
καὶ τὴν εἰς τὴν κορυφὴν ἄγουσαν
κλίμακα, καὶ τὸ εἰς τὰ πλευρὰ τοῦ
βράχου σπήλαιον τοῦ Πανός Α·85

ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ἀποψὶς κατ' ἐνώπιον
τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου· ὑπερθε-
ν αὐτοῦ τὰ ἐν τῷ βράχῳ σπήλαια καὶ
τούτων ἀνωτέρω τὰ τείχη τῆς
Ἀκροπόλεως στεφανούμενα ὑπὸ
τῶν Προπυλαίων καὶ τοῦ Παρθε-
νῶνος Α·85

Διαιρέσεις τῶν Ἀττικῶν χαλκῶν νομισμάτων.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς διαιρέσεις τῶν Ἀθηναϊκῶν χαλκῶν νομισμά-
των ἔχομεν μόνον ὀλίγας ὠρισμένας πληροφορίας. Ὁ Πολυδεύκης,
IX. 65, λέγει ὅτι ὁ ὀβολὸς περιεῖχεν ὀκτὼ χαλκοῦς, εἶνε δὲ πιθανόν,
ὅτι ὁ χαλκοῦς ἀπετελεῖτο ἐκ τεσσάρων κολλύβων (Hultsch σ. 228,
σημ. 2). Γίνεται μνεία ὡσαύτως περὶ διαιρέσεως τοῦ χαλκοῦ εἰς
ἐπτὰ λεπτά, ἐπειδὴ ὅμως ὑπάρχει σπουδαία διαφορὰ κατὰ βάρος καὶ
μέγεθος τῶν χαλκῶν νομισμάτων ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ τύπου, εἶνε
ἐντελῶς ἀδύνατον νὰ ἀναγνωρίσωμεν τὰς διαφόρους διαιρέσεις.
Ἐν τούτοις δυνατόν νὰ συμπεράνη τις, ὅτι τὰ μὲν μεγάλα νομίσ-
ματα εἶνε πολλαπλάσια τοῦ χαλκοῦ π. χ. δίχαλκα, τετράχαλκα,
κτλ. τὰ δὲ μικρότερα, πολλαπλάσια τοῦ κολλύβου π. χ. δικόλλυβα,
τρικόλλυβα (Πολυδ. IX. 63).

Ἐλευσίς. Αὕτη ἦτο ὁ μόνος Ἀττικὸς δῆμος, εἰς ὃν ἐπετράπη
(ἴσως ἕνεκα τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος) ὑπὸ τῶν Ἀθηνῶν νὰ
κόψῃ νόμισμα. Ἐντούτοις κατεῖχε τὸ προνόμιον τοῦτο μόνον διαρ-

κούσης περιορισμένης τινὸς περιόδου, καὶ δὴ, ὡς φαίνεται, περὶ τὰ 350-322 π.Χ. Πρβλ. τὰ σύγχρονα χαλκᾶ νομίσματα τῶν Ἀθηνῶν.

Τριπτόλεμος καθήμενος ἐπὶ ἄρματος
ὑπὸ δρακόντων πτερωτῶν συρο-
μένου, γυμνὸς δὲ τὰ ἄνω τῆς ὀσφύος
(Παυσ., I, 38, 6).

ΕΛΕΥΣΙ Χοῖρος ἱστάμενος ἐπὶ λαμ-
πάδος πίτυος, περιβαλλόμενος ἐπὶ
τῶν ἀρχαιοτέρων κομματίων ὑπὸ
στεφάνου σταχύων. Τὰ νεώτερα δὲ
κομμάτια φέρουσι σύμβολον ἐν τῷ
ἐξέρῳ ἢ ἐν τῷ πεδίῳ. Α·7-6

Κεφαλὴ Δήμητρος ἢ Περσεφόνης.
(*Num. Chron.*, 1881, Πίν. IV, 5.)

ΕΛΕΥΣ Πλημυρόχῃ ἐπὶ βάρου Α·5

Ὁ Τριπτόλεμος ἦτο ὁ μέγας ἥρωες τῶν Ἐλευσινίων μυστη-
ρίων. Ὁ ἐν Ἐλευσίνι ναὸς αὐτοῦ μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Παυσανίου
(I. 38). Ἐνταῦθα παρίσταται διαβαίνων διὰ τῶν ἀγρῶν ἐπὶ τοῦ ὑπὸ
δρακόντων συρομένου ἄρματος αὐτοῦ καὶ διδάσκων τοῖς ἀνθρώποις
τὰ ἀγαθὰ τῆς γεωργίας. Ἐπὶ τινων κομματίων τὴν θέσιν αὐτοῦ
κατέχει ἡ Δήμητρα, ἀλλ' ἐπὶ τῶν πλείστων ἡ παράστασις εἶνε βε-
βαίως ἀνδρική.

Ὠρωπός, κείμενος ἐπὶ τῆς βορείου ἀκτῆς τῆς Ἀττικῆς
ἀπέναντι τῆς Εὐβοικῆς Ἑρετρίας. Ἐπίνειον αὐτοῦ ἦτο ὁ ἱερὸς
λιμὴν τοῦ Δελφινίου (Στραβ. IX. 403).

Περὶ τὰ 197-146 π.Χ.

Κεφαλὴ γυναικεία μετὰ κόμης ἀνα-
δεδεμένης.

ΩΡΩΠΙΩΝ Δελφίς περὶ τρίαῖναν
ἐλίσσόμενος Α·75

Κεφαλὴ πωγωνοφόρος (Ἀμφιάραος)
δαφνοστεφής.

ΩΡΩΠΙΩΝ Ὀφίς ἐλίσσόμενος περὶ
βάκτρον Α·8

Παράβαλε πρὸς τὸν ὀπισθότυπον τοῦ πρώτου νομίσματος τὸ
ὄνομα τοῦ λιμένος Δελφινίου. Ὁ τοῦ δευτέρου νομίσματος ἀναφέ-
ρεται εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ἀμφιαράου, τοῦ ἔχοντος ἐν Ὠρωπῷ
μαντεῖον διάσημον καὶ ἄγαλμα μνημονευόμενον ὑπὸ τοῦ Παυσ-
ανίου (I. 34). Ἐπὶ αὐτοκρατορικοῦ νομίσματος τοῦ Γαλλικανοῦ ὀρᾶ-
ται ὁ Ἀμφιάραος καθήμενος καὶ ἔχων παρ' αὐτῷ ὄφιν (Πβλ. Παυσ.,
I. 34, 2) Ἡ λατρεία τοῦ μάντεως τούτου ἔχει πολλὴν ὁμοιό-

τητα πρὸς τὴν τοῦ Ἀσκληπιοῦ (Newton, *Travels in the Levant*, I. 30.)

Σαλαμίς. Ἀπὸ τοῦ πρώτου ἡμίσεος τῆς ἑκτῆς ἑκατονταετηρίδος ἡ Σαλαμίς ἀπετέλει μέρος τῶν κτήσεων τῶν Ἀθηνῶν μέχρι τοῦ ἔτους 318 π. Χ., ὅποτε περιῆλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Μακεδόνων. Ἐν ἔτει 232 π. Χ. ἀνεκτήθη πάλιν ὑπὸ τῶν Ἀθηνῶν. Φαίνεται ὅτι εἶχε τὸ δικαίωμα τοῦ νομισματοκοπεῖν ἀπὸ τοῦ 350 μέχρι περίπου τοῦ 318 π. Χ.

Κεφαλή γυναικεία φέρουσα στεφάνην
(Σαλαμίς;).

ΣΑΛΑ Ἀσπίς Βοιωτικοῦ σχήματος
ἐπ' αὐτῆς ἢ παρ' αὐτὴν ξίφος ἐν
κολεῷ μετὰ τοῦ τελαμῶνος . .

Α 65 καὶ 45

Ἄλλαι διαφοραὶ ἔχουσιν ἐπὶ τῆς
ἀσπίδος τρισκελές, γοργόνειον ἢ
ἀετόν.

Ἡ ἀσπίς καὶ τὸ ξίφος εἶνε τὰ τοῦ Αἰάντος, ὅστις εἶχε ναὸν ἐπὶ τῆς νήσου (Παυσ., I. 35, 3). Κατ' Ἀθηναϊκὴν τινα παράδοσιν Φιλεὺς, ὁ υἱὸς τοῦ Εὐρυσάκους, παρεχώρησε τὴν Σαλαμῖνα τοῖς Ἀθηναίοις. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Εὐρυσάκης ἀπεκλήθη οὕτως ἐκ τοῦ εὐρέος σάκους (ἀσπίδος) τοῦ πατρὸς του Αἰάντος, ἡ ἀσπίς διττῶς ἀρμόζει τῇ Σαλαμῖνι ὡς νομισματικὸς τύπος.

Τὸς ὡσαύτως αὐτοκρατορικὰ (Wellenheim, ἀρ. 3965) τοῦ Καρακίλλα φέροντα ὑπισθεν Δῆμητραν ἱσταμένην μετὰ λαμπάδος καὶ σταχύων.

ΜΕΓΑΡΙΣ

Αἰγόσθενα, ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Κιθαιρώνας, ἔχουσα δὲ ναὸν τοῦ μάντεως Μελάμποδος (Παυσ., I, 44, 5) τοῦ πρώτου εἰσαγαγόντος τὴν λατρείαν τοῦ Διονύσου ἐν Ἑλλάδι. Ἐχομεν δὲ τῆς πόλεως ταύτης μόνον αὐτοκρατορικὰ νομίσματα τοῦ Σεπτ. Σεθήρου καὶ Γέτα. Ἐπιγρ. ΑΙΓΟΣΘΕΝΙ[ΩΝ] Παῖς (ὁ Μελάμπους;) θηλαζόμενος ὑπὸ

αίγος. Οικοδόμημα κυκλοτερές, ἐν ᾧ φύεται δένδρον, περὶ ὃ ἐλίσσεται ὄφεις.

Μέγαρα. Ἡ εὐτυχία τῶν Μεγάρων πρὸ τῆς ἐν ἔτει 338 π. Χ. εἰς Φίλιππον τῆς Μακεδονίας ὑποταγῆς αὐτῶν μαρτυρεῖται ὑπὸ τοῦ Ἰσοκράτους. Εἰς τὸν χρόνον δὲ τοῦτον ἀνήκουσι τὰ ἀρχαιότατα τῶν νομισμάτων αὐτῶν.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

Ὅμοιως.

Ὅμοιως.

Ὅμοιως.

ΜΕΓ-ΑΡΕ Λύρα . . . ρ 122 κ.

Μ-Ε-Γ-Α καὶ Η μεταξὺ πέντε μηνίσκων . . . ρ 50 κ.

Μ-Ε-Γ μεταξὺ τριῶν μηνίσκων . . . ρ 23 κ.

Λύρα . . . ρ 18·2 κ.

Εἰς ποῖον σταθμητικὸν κανόνα ἀνήκουσι τὰ ἀνωτέρω νομίσματα εἶνε ἀβέβαιον. Ἀπὸ τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάχης μέχρι τῶν χρόνων Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ, ὅστις ἔδωκεν ἐν ἔτει 307 π. Χ. τὴν ἐλευθερίαν τοῖς Μεγαρεῦσι, φαίνεται ὅτι δὲν ἐκόπησαν ἐνταῦθα νομίσματα.

Μετὰ τὸ 307 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος ὁμοιάζουσα κατὰ τεχνοτροπίαν πρὸς τινὰ τῶν καλλίστων τετραδράχμων τοῦ Δημητρίου.

Ὅμοιως.

Ὅμοιως.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

Ὅμοιως.

Ὅμοιως.

Πρῶρα ἐφ' ἧς τρίπους.

ΜΕΓΑ Πρῶρα

Ὅμοιως.

Μ-Ε Τρίπους.

ΜΕΓΑ-ΡΕΩΝ Λύρα, ἐνίοτε μεθ' ἱμάντος προσηρημένου αὐτῇ . . . ρ Ἀττικ. δραχμή.

ΜΕΓΑ-ΡΕΩΝ Ὅμ. ρ Ἡμίδραχ.

ΜΕΓΑ Πρῶρα καὶ ὄνομα ἄρχοντος ρ Τετρώβολ.

ΜΕΓΑΡΕΩΝ Λύρα . . . Α ·8

» Τρίπους . . . Α ·6

Μ-Ε-Γ ἐν στεφάνῳ . . . Α ·55

ΜΕΓ Δύο δελφίνες . . . Α ·55

Τρίπους μεταξὺ δελφίνων . . Α ·55

Ὁβελίσκος μεταξὺ δελφίνων Α ·55

Δελφίς . . . Α ·35

Ὀλίγον μετὰ τοῦτο ἡ πόλις περιέπεσε καὶ πάλιν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας, εἰς ὧν τὰς χεῖρας παρέμεινε

μέχρι τοῦ ἔτους 243 π. Χ, ὅτε ὁ Ἄρατος ἤνωσεν αὐτὴν μετὰ τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας. Τινὰ τῶν ἀνωτέρω περιγραφέντων χαλκῶν νομισμάτων δύνανται νὰ ὦσι μεταγενέστερα τοῦ 243 π. Χ., τὰ ἀργυρᾶ ὅμως νομίσματα εἶνε βεβαίως ἀρχαιότερα.

Οἱ Μεγαρικοὶ νομισματικοὶ τύποι ἀναφέρονται εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ἀπόλλωνος, περὶ οὗ ἐλέγετο, ὅτι ἐβοήθησε τὸν Ἀλκάρθουν κτίζοντα τὰ τεύχεα τῆς πόλεως. Πρὸς τιμὴν δὲ τοῦ θεοῦ τούτου ἐτελοῦντο ἐν Μεγάρῳ τὰ μικρὰ Πύθια. Ὁ ὀβελίσκος εἶνε πιθανῶς ὁ ἐν Μεγάρῳ λίθος ὁ καλούμενος Ἀπόλλων Καρινός (Παυσ., I. 44, 2)· πβλ. τὸν ἐν Ἀμβρακίᾳ ὅμοιον ὀβελίσκον, ὅστις ἐκαλεῖτο Ἀπόλλων Ἀγνιεύς (σ. 401).

Περὶ τῶν ἐν Μεγάρῳ μεταξὺ τοῦ 243 καὶ 146 π. Χ. κοπέντων νομισμάτων ἴδε Ἀχαϊκὴν συμμαχίαν.

Μετὰ τὸ 146 π. Χ.

ΜΕΓΑΡΕΩΝ Κεφαλὴ πωγωνοφόρος Εὐκλείδου τοῦ Μεγαρέως φιλοσόφου, φέροντος καλύπτραν καὶ ἐνώτιον.

Ἄρτεμις (Σώτειρα (;), Παυσ., I. 40, 2) τρέχουσα μετὰ λαμπάδος ἐν ἐκάστη τῶν χειρῶν, πιθανῶς δ' οὔσα ἀντίγραφον ἀγάλματος ποιηθέντος ὑπὸ τοῦ Στρογγυλίνου κατὰ παραγγελίαν τῶν Μεγαρέων
Α. 1·0

Ὁ ἀξιοσημείωτος οὗτος τύπος ἀναφέρεται εἰς τὴν παράδοσιν, καθ' ἣν ὁ Εὐκλείδης παρηκολούθει τὰ μαθήματα τοῦ Σωκράτους μετημφιεσμένος εἰς γυναῖκα, ὡς τῶν Ἀθηναίων ψηφισάντων δόγμα, καθ' ὃ ἀπηγορεύετο ἡ εἴσοδος τῶν Μεγαρέων ἐντὸς τῶν τειχῶν αὐτῶν (Aulus Gellius, *Noct. Att.*, VI. 10)

Αὐτοκρατορικοὶ χρόνοι.

Ἐπὶ τῶν Αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων, τῶν ἀπὸ τοῦ Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς μέχρι Γέτα, οἱ ἐξῆς τύποι εἶνε ἀξιοιμνείας.

Ζεὺς Ὀλύμπιος (;) καθήμενος (Παυσ., I. 40, 4). Ζεὺς βαδίζων.

Δήμητρα ἱσταμένη, κρατοῦσα δύο λαμπάδας, πρὸ τρίτης λαμπάδος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους στηριζομένης (Παυσ., I. 40, 6).

Ἀσκληπιὸς καὶ Ὑγίεια (Παυσ., I. 40, 6)

Τύχη θύουσα ἐπὶ βωμοῦ (Παυσ., I. 43, 6), (ἄγαλμα ποιηθὲν ὑπὸ Πραξιτέλους). Ἄρτεμις τρέχουσα μετὰ δύο λαμπάδων.

Ἄρτεμις Ἀγροτέρα κρατοῦσα τόξον καὶ σύρουσα βέλος ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτῆς φαρέτρας. (Παυσ., I. 41, 3)

Ἀπόλλων Πύθιος μετὰ λύρας, παρὰ βωμὸν (Παυσ., I. 42, 2, 5).

Ἀπόλλων Ἄρτεμις καὶ Λητώ (Παυσ., I. 44, 2).

Ἄγαλμα Ἀθηνᾶς, πιθανῶς τὸ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως χρυσ-ελεφάντινον τὸ ὑπὸ τοῦ Πausανίου (I. 42, 4) μνημονευόμενον.

Διόνυσος ἱστάμενος (Παυσ. I. 43, 5). Ἡρακλῆς ἀναπαύομενος. Ἑρμῆς τῆς τετραγώνου ἐργασίας ἐν ναῶ.

Παγαί, ὁ λιμὴν ἢ ναύσταθος τῶν Μεγαρέων ἐπὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου. Μετὰ τὸ 243 π. Χ. ἐγένετο μέλος τῆς Ἀχαικῆς συμπολιτείας καὶ ἀνεξάρτητος τῶν Μεγάρων. (Ἴδε Ἀχαικὴν συμμαχίαν σελ. 526). Εἶνε ἐπίσης γνωστὰ αὐτοκρατορικὰ νομίσματα ἀπὸ Αὐρηλίου μέχρι Σεπτ. Σεβήρου, φέροντα τὴν ἐπιγρ. ΠΑΓΑΙΩΝ τύπους δὲ τοὺς ἐξῆς. — Ναός, ἐν ᾧ ἄγαλμα Ἀρτέμιδος σπευδούσης μετὰ λαμπάδων (Παυσ., I. 44, 4). Κυβέλη καθημένη, ἔχουσα δὲ λέοντα παρὰ πόδας. Διόνυσος καθημένος. Ἴσις ἐν ναῶ. Προτομή Τύχης. Ἰππεύς. Πύλη μετὰ τριῶν εισόδων, ἐφ' ἧς τρεῖς μορφαὶ κτλ. Ἡρακλῆς ἐπὶ βάρους ἐν οἰκοδομῇματι.

ΑΙΓΙΝΑ.

Ἡ Αἶγινα ἦτο ἡ πρώτη πολιτεία τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος, ἣτις παρεδέχθη τὴν χρῆσιν τοῦ νομίσματος. Ἀρχαία τις παράδοσις ἀποδίδουσα εἰς τὸν Φεῖδωνα, βασιλέα τοῦ Ἀργους, τὴν δόξαν τοῦ ὅτι ἦτο ὁ πρῶτος κόψας νόμισμα, καὶ δὴ ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ, ὑποστηρίζεται πληρέστατα ὑπὸ τῆς ἀρχαϊκῆς ὁψεως τῶν ἀρχαιοτάτων στατήρων τοῦ τύπου τῆς χελώνης. Δυστυχῶς ἐπικρατεῖ μεγάλη ἀμφιβολία περὶ τῆς χρονολογίας τοῦ Φεῖδωνος. Οἱ Weissenborn, Hermann καὶ Curtius καταβιβάζουσιν αὐτὸν εἰς τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ ἐβδόμου αἰῶνος, ἐν ᾧ ὁ Clinton, ἐξ ἄλλου, τίθησιν αὐτὸν ἐν αἰῶνα πρότερον. Ἐπειδὴ δὲ περὶ τῶν ἀρχαιοτάτων τῶν Αἰγινητι-

κῶν νομισμάτων μικρὰ δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία περὶ τοῦ ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ ἐβδόμου αἰῶνος, ταῦτα ἐφ' ὅσον δύνανται νὰ ληφθῶσιν ὡς ἀπόδειξις, ὑποστηρίζουσι τὴν γνώμην τῶν Weissenborn καὶ Curtius. Οἱ κυριώτατοι τῶν ἀρχαίων συγγραφέων τῶν μνημονευόντων τοῦ Φείδωνος ὡς ἐν Αἰγίνῃ πρῶτου πάντων κόψαντος νόμισμα, ἢ τῶν Αἰγινητῶν ὡς τῶν πρῶτων κοψάντων νόμισμα, εἶνε ὁ Ἐφορος παρὰ Στράβωνι (VII, 358), ὁ Αἰλιανὸς (Ποικ. Ἱστορ. 12. 20) καὶ τὸ Πάριον χρονικὸν (Boeckh C. I. Gr. 2374 στιχ. 45: Φείδων ὁ Ἀργεῖος ἐδήμευσεν τὰ μέτρα.... καὶ ἀνεσκεύασε, καὶ νόμισμα ἀργυροῦν ἐν Αἰγίνῃ ἐποίησεν). Πρὸ βλ. ὡσαύτως Μεγ. Ἑτυμολ. ἐ. λ. δευλίσκος—, πάντων δὲ πρῶτος Φείδων Ἀργεῖος νόμισμα ἔκοψεν ἐν Αἰγίνῃ. Διατὶ δὲ ὁ Φείδων ἐξελέξατο τὴν Αἰγίνα μᾶλλον ἢ τὸ Ἄργος ὡς νομισματοκοπεῖον αὐτοῦ δὲν εἶνε δύσκολον νὰ ἐννοηθῇ, ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψει ὅτι ἡ Αἰγίνα ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Ἀθηνῶν ἐν ἔτει 456 π. Χ. κατακτήσεως αὐτῆς ἦτο ἐν τῶν μεγίστων ἐμπορικῶν κρατῶν τῆς Ἑλλάδος, ἐν ᾧ τὸ Ἄργος ἦτο κατὰ τι ἀπομεμακρυσμένον τῆς μεγάλης ἐμπορικῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης διὰ μέσου τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου πρὸς τὸν ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου καὶ τὰνάπαλιν.

Ἐὰν ὁ Αἰγινητικὸς σταθμητικὸς κανὼν ἐπήγασεν ἐκ τοῦ Φοινικικοῦ, ὡς μὲ ἤγαγον ἀλλαχοῦ (*Ancient Systems of Weighth, Journal of the Institute of Bankers*, 1879) νὰ προτείνω αἱ ὀλκαὶ τινῶν τῶν βαρυτάτων Αἰγινητικῶν νομισμάτων, ἢ ἐξ Αἰγύπτου, μεθ' ἧς χώρας οἱ Αἰγινῆται διετέλουν εἰς στενὰς σχέσεις (Ἡροδότ. II. 178) εἶνε, καὶ πιθανῶς θὰ διαμείνῃ, ἀμφίβολον· τὸ γεγονὸς ὅμως ὅτι ἡ χελώνη, ζῶον ἱερὸν τῇ Ἀφροδίτῃ (τῇ Φοινικικῇ Ἀστάρτῃ, προστάτιδι τοῦ ἐμπορίου καὶ θεᾷ τῆς θαλάσσης), ἐξελέχθη ὡς νομισματικὸς τύπος, παρέχει πολλὴν πιθανότητα εἰς τὴν παρὰ τοῦ Ε. Κουρτίου τὸ πρῶτον προταθεῖσαν θεωρίαν (*Num. Chron.* 1870), ὅτι τὸ νομισματοκοπεῖον τοῦ Φείδωνος συνεδέετο πρὸς τὸν ναὸν τῆς Ἀφροδίτης τὸν δεσπόζοντα τοῦ μεγάλου λιμένος τῆς Αἰγίνης.

Τὰ νομίσματα τῆς Αἰγίνης, ὡς τὰ τῶν Ἀθηναίων, παρουσιάζουσι μεγάλην σταθερότητα τύπου, ἣτις χαρακτηρίζει αὐτὰ ὡς διεθνή καὶ οὐχὶ ἀπλῶς ἐγχώρια νομίσματα. Πανταχοῦ τῆς Πελοποννήσου τὸ νόμισμα τῆς Αἰγίνης ἦτο μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου τὸ μόνον κοινῶς ἀνεγνωρισμένον μέσον πρὸς ἐμπορίαν. Τοῦτο δ' ἐξάγεται ἐκ διαφόρων χωρίων ἀρχαίων συγγραφέων, π. χ. Πολυδ. IX. 74, καὶ μὴν τὸ Πελοποννησίων νόμισμα *χελώνην* τινὲς *ἡξίουν* καλεῖν (ἀνάγν. καλεῖσθαι) ἀπὸ τοῦ *τυπώματος*· Ἡσύχιος, *χελώνη* νόμισμα Πελοποννησιακόν.

Ἡ Αἰγινητικὴ δραχμὴ ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν δραχμὴν, ἡ *παχεῖα* δραχμὴ (Πολυδ., IX. 76). Ἐπίσης ὁ Ἡσύχιος λέγει, *λεπτὰς καὶ παχείας Ζάλευκος ἐν νόμοις τὰς δραχμάς, λεπτὰς μὲν τὰς ἐξωδόλους, παχείας δὲ τὰς πλέον ἐχούσας· καί, παχεῖη δραχμῇ τὸ δίδραχμον Ἀχαιοί*.

Ἐκ τῶν ὀλκῶν κομματίων τινῶν ἐξαιρετικῶς βαρυστάθμων ἐξαγομεν ὅτι ὁ Αἰγινητικὸς σταθμὸς εἴλκεν ἀρχικῶς ἄνω τῶν 200 κόκκων. Ἐν δὲ τῇ ἐν Παρισίοις Ἑθνικῇ Βιβλιοθήκῃ ὑπάρχει μοναδικὸς τις στατῆρ ἡλέκτρου φέρων *ἐμπ. χελώνην*. "Οπ. τετράγωνον ἔγκοilon εἰς δύο μέρη διηρημένον, ἔλκων 207 κόκκους. Ἡ χρονολογία τοῦ σπουδαίου τούτου νομίσματος δυσκόλως δύναται νὰ εἶνε πολὺ νεώτερα τοῦ 700 π. Χ. Ἀνήκει δ' εἰς τὴν κλάσιν τῶν παλαιῶν ἐξ ἡλέκτρου νομισμάτων τῶν κοπέντων κατὰ τὸν Φοινικικὸν σταθμητικὸν κανόνα κατὰ τι ἡλαττωμένον. Ἐν τούτῳ ὅθεν εἶνε ἴσως ὁδηγία τις πρὸς τὴν πηγὴν, ἐξ ἧς οἱ ἔμποροι τῆς Αἰγίνης δυνατὸν νὰ παρέλαβον τὸν σταθμητικὸν αὐτῶν κανόνα. Θέτοντες δὲ κατὰ μέρος τὸ νόμισμα τοῦτο ὡς καὶ ὀλίγους τινὰς ἀργυροῦς στατῆρας ἔλκοντας πλέον τῶν 200 κόκκων, ὡς ἀποτελοῦντας ἐξαίρεσιν, δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν τὴν ἐξῆς κλίμακα ὡς παρουσιάζουσιν τὰ ἀληθῆ ὅρια τῶν ὀλκῶν τῶν νομισμάτων τῆς Αἰγίνης: —

Στατῆρ	194	κόκκοι
Δραχμὴ	97	»
Τριώβολον	48	»

Διώβολον	32	»
Τριημιωβόλιον	24	»
Ὀβολός	16	»
Ἡμιωβόλιον	8	»
Τεταρτημόριον	4	»

Αἱ ἐξῆς εἶνε κατὰ προσέγγισιν αἱ χρονολογικαὶ περίοδοι, εἰς ἃς ἀνήκουσι τὰ νομίσματα τῆς Αἰγίνης.

Περὶ τὰ 700-550 π. Χ.

Χελώνη μετὰ λείου χελωνείου καὶ σειρᾶς σφαιριδίων κατὰ μῆκος τῆς ράχεως αὐτῆς. (Πίναξ ΙΗ'. 7.)	Τετράγωνον ἔγκοilon διηρημένον εἰς ὀκτὼ τριγωνικὰ διαμερίσματα, ὧν τέσσαρα ἡ καὶ πλείονα εἶνε βαθέως ἐγκοιλα. Ρ Στατ. καὶ ὑποδιαίρεσ.
---	--

Περὶ τὰ 550-480 π. Χ.

Ὅμοίως.

Τετράγωνον ἔγκοilon διηρημένον διὰ
πλατέων γραμμῶν εἰς πέντε μέρη.
Ρ Στατῆρ καὶ ὑποδιαίρεσεις.

Ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων τὸ ἀρχικὸν ἀνώμαλον ἔγκοilon τετράγωνον ἀπέβη ἤδη συμβολικὸν κόσμημα διατηρηθέν — περὶ τούτου οὐδεμία δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία — οὐχὶ ἐλλείπει ικανότητος ἐκ μέρους τῶν σφραγίδογλῦφων τῶν δυναμένων, ἂν ἡ πολιτεία ᾔθελε τοῦτο, νὰ κοσμήσῃ τὸ νόμισμα μετὰ τύπων ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄψεων, ἀλλὰ ἐκ φόβου μήτοι παραβλαφθῇ ἡ ὑπόληψις τοῦ νομίσματος, πρὸς τὴν ἀρχαϊκὴν θέαν τοῦ ὁποίου ἀπὸ πλεον τοῦ ἐνὸς καὶ ἡμίσεως αἰῶνος εἶχον ἐξοικειωθῇ οἱ ἔμποροι τῶν Πελοποννησιακῶν πόλεων καὶ πάντων τῶν λιμένων τοῦ Αἰγαίου. Ὑπάρχει ἐν τούτοις ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσεῖῳ σπουδαίον τι νόμισμα φέρον κατ' ἀντίθεσιν πρὸς πάντα τὰ λοιπὰ γνωστὰ τύπον καὶ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως.

Χελώνη ὡς ἐπὶ τῶν ἐτέρων νομι- σμάτων τῆς αὐτῆς περιόδου.	Τετράγωνον ἔγκοilon, ἐν ᾧ τρισκελές Ρ 187·5 κ.
--	---

Περὶ τὰ 480-456 π. Χ.

Ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ παρατηρεῖται κατάδηλος πρόοδος ἐν τῇ δεξιότητι, μεθ' ἧς εἶνε ἐξεργασμένον τὸ χελώνιον τῆς χελώνης.

Χελώνη ἔχουσα τὰ ὀστροκώδη νῶτα ἐξεργασμένα ὡς ἐν τῇ φύσει, ἥτοι διηρημένα εἰς πολλὰ διαμερίσματα ἢ ἄβακας.

Τετράγωνον ἔγκοilon διηρημένον ὑπὸ παχειῶν γραμμῶν ὡς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς προηγουμένης περιόδου. **Ρ** Στατῆρ καὶ ὑποδιαίρεσ.

Περὶ τὰ 456-431 καὶ 431-404 π. Χ.

Ἐν ἔτει 456 π. Χ. ἡ Αἰγίνα ἐγένετο φόρου ὑποτελὲς τοῖς Ἀθηναίοις. Ὑπάρχουσιν ὀλίγα τινὰ νομίσματα, φέροντα τὰ γράμματα Α — Ι ἐκατέρωθεν τῆς ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψεως χελώνης, πρὸς δὲ διάφορα γράμματα ἐν ταῖς διαιρέσεσι τοῦ ἐγκοίλου τετραγώνου τῆς ὀπισθίας ὀψεως, ἅτινα δύνανται νὰ ἀνήκωσιν εἰς τὴν περίοδον ταύτην. Ἐν ἔτει δὲ 431 π. Χ. οἱ Αἰγινῆται ἐξεδιώχθησαν σύμπαντες ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, ἡ δὲ νῆσος κατελήφθη ὑπὸ Ἀθηναίων κληρούχων. Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 404 π. Χ., μετὰ τὴν μεγάλην ἥτταν τῶν Ἀθηναίων, ὁ Λύσανδρος ἐπανάφερεν ἐκ νέου τοὺς ὑπολειπομένους τῶν Αἰγινητῶν εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν πατρίδα.

Μετὰ τὸ 404 π. Χ.

Οἱ ἐπανοικισθέντες Αἰγινῆται φαίνεται ὅτι ἤρχισαν ἀμέσως νὰ κόπτωσι νομίσματα. Οἱ ἀρχαῖοι τύποι διετηρήθησαν, ἡ κατασκευὴ ὅμως εἶνε πλουτετέρα, ὑπάρχουσι δὲ γράμματα ἐπὶ τῆς μιᾶς ἢ καὶ ἐπὶ ἐκατέρας τῶν ὀψεων τοῦ νομίσματος.

Χελώνη ὡς κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον. Ἐκατέρωθεν αὐτῆς Α — Ι
(Πίναξ ΙΗ'. 8.)

Δύο δελφίνες, ὧν μεταξὺ Α

ΑΙΓΙ, ΑΙΓ ἢ ΝΙ καὶ δελφίς ἐν ταῖς ὑποδιαίρεσεσι τοῦ ἐγκοίλου τετραγώνου. **Ρ** Στατ. καὶ ὑποδιαίρ.

Ἐγκοilon τετράγωνον διηρημένον συμφώνως τῷ κατὰ συνθήκην Αἰγινητικῷ τρόπῳ, περιέχον ἐνίοτε τὰ γράμματα Α — Γ, Δ — Ι, Ν — Ο, κτλ. ἐντὸς δύο τῶν ὑποδιαίρεσεων τοῦ τετραγώνου **Α** 55

Ἐν Ἀθήναις ἐκόπησαν τὸ πρῶτον χαλκᾶ νομίσματα ἐν ἔτει 406 π. Χ. Τὰ τῆς Αἰγίνης ἀνήκουσιν εἰς τοὺς αὐτοὺς περίπου χρόνους.

Τρίτος καὶ δεύτερος αἰὼν π. Χ.

Ὀλίγον μετὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀλεξάνδρου φαίνεται ὅτι ἐκό-

πησαν ἐν Αἰγίνῃ τετράδραχμα φέροντα ὡς σύμβολον χελώνην (Müller, 899). Κατὰ τὰ λοιπὰ ἡ Αἰγίνα ἔκοψεν ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ χαλκᾶ νομίσματα διαφόρων τύπων:—

ΑΙΓΙΝΑ Πρῶρα τριήρεως.

A—I Βούκρανον.

Κεφαλὴ Διός.

Κεφαλὴ κριοῦ. Α ·7

ΑΙ Δελφίς. Α ·65

ΑΙ-ΓΙ-ΝΙ Ἀπόλλων ἀρχαῖος βαδίζων μετὰ τόξου καὶ κλάδου (πβλ. Πaus., II. 30, 1) Α ·65

Αὐτοκρατορικοὶ χρόνοι

Ἐπὶ Σεβήρου καὶ τῆς οἰκογενίας αὐτοῦ. Ἐπιγρ. ΑΙΓΕΙΝΗΤΩΝ. Τύποι: Ἐκάτη (Πaus., II. 30, 2.). Ἑρμῆς τῆς τετραγώνου ἐργασίας. Ἑρμῆς κριοφόρος. Ὁ λιμὴν τῆς Αἰγίνης δηλούμενος ὑπὸ ἡμικυκλίου, ἐν ᾧ τριήρης, ὑπεράνω δὲ ἄγαλμα Ἀφροδίτης ἐν ναῶ (Sestini, *Mus. Fontana*, σ. 49. 4· ἴδε Πausανίου II. 29. 6.). Ἀφροδίτη ἐνδεδυμένη, κρατοῦσα κλάδον καὶ μῆλον. Δήμητρα. Ἀθηνᾶ. Νίκη. Ποσειδῶν. Ἀφαία (Βριτόμαρτος) παρισταμένη τῷ Διὶ (*Mus. Fontana*, Πίν. II, 7· ἴδε Πausαν. II. 30, 3). Ζεὺς κρατῶν ἅετὸν καὶ κεραυνὸν (Πaus., ἐ. ἀ.).

ΚΟΡΙΝΘΙΑ

(E. Curtius, *Hermes*, X. 215 κ. ἔξ.)

Κόρινθος. Ἡ ἀρχαία καὶ περίφημος αὕτη πόλις ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ μεταξὺ Πελοποννήσου καὶ Στερεᾶς Ἑλλάδος κατεῖχε τὸ κέντρον τῶν μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως μεγάλων ἐμπορικῶν ὁδῶν.

Ὡς ἡ ἐν Εὐβοίᾳ Χαλκίς, οὕτω καὶ ἡ Κόρινθος παρέλαβε τὸν πρὸς στάθμισιν τῶν πολυτίμων μετάλλων κανόνα αὐτῆς ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἔχουσα ὡς σταθμητικὴν μονάδα τὸν ἐλαφρὸν Βαβυλωνιακὸν στατῆρα τῶν 130 κόκκων.

Τὸ σύστημα τῆς διὰ 3 καὶ 6 διαιρέσεως, ὅπερ ἐπικρατεῖ ἐν τῇ Κορινθιακῇ νομισματοκοπίᾳ μαρτυρεῖ ἐπαρκῶς τὴν Ἀσιατικὴν αὐτοῦ καταγωγὴν.

Ἡ τεχνотροπία καὶ ἰδιάζουσα κατασκευὴ τῶν ἀρχαιοτάτων

Κορινθιακῶν ἀργυρῶν στατήρων διακρίνει αὐτὰ ἐκείνων πάντων τῶν λοιπῶν κρατῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος.

Κατὰ ποῖον ἀκριβῶς χρόνον ἡ πλουσία αὕτη ἐμπορική πόλις ἤρξατο ἐκδίδουσα τοὺς πασιγνώστους αὐτῆς Πηγασοφόρους στατήρας, δὲν εἶνε εὐκόλον νὰ ὀρισθῇ, δὲν θὰ ὑπολειφθῶμεν ὅμως πολὺ τῆς ἀληθείας θέτοντες τὴν ἀρχὴν τῆς Κορινθιακῆς νομισματοκοπίας ἐν τῇ ἐποχῇ τοῦ Περιάνδρου, ἥτοι τὸ 625—585 π. Χ.

Ὡς δὲ ἡ Αἰγίνα τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἐδέσποζε τοῦ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ἰσθμοῦ ἐμπορίου, οὕτω καὶ ἡ Κόρινθος διὰ μέσου τοῦ ἐπινείου αὐτῆς Λεχαίου τοῦ ἐν τῷ κόλπῳ, ὅστις ἔφερε τὸ ὄνομα αὐτῆς, κατέστησεν μονοπώλιον ἑαυτῆς τὸ ἐμπόριον τῶν δυτικῶν θαλασσῶν καὶ εἰσήγαγε τὴν χρῆσιν τοῦ Κορινθιακοῦ σταθμητικοῦ κανόνος εἰς τὰς ἀποικίας αὐτῆς Ἀμβρακίαν, Ἀνακτόριον, Λευκάδα, κλπ., τὰς ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἠπείρου καὶ Ἀκαρνανίας, πρὸς δὲ εἰς τὰς Ἀχαϊκὰς πόλεις τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος ἐπὶ τῶν ἀπέναντι παραλίῶν τοῦ Ἰονίου πελάγους.

Ἡ ἐξάπλωσις τοῦ Κορινθιακοῦ σταθμητικοῦ κανόνος καὶ συστήματος διαιρέσεως διὰ τοῦ 3 καὶ 6 ἐπὶ τῶν ἐν εἴδει συμμαχικῶν νομισμάτων τῆς νοτίου Ἰταλίας δύναται πάνυ ἀρκούντως νὰ ἀποδειχθῇ οὐχὶ μόνον ἐξ αὐτῶν τῶν ὀλκῶν τῶν νομισμάτων τοῦ Κρότωνα, Συβάρεως, Μεταποντίου, κλπ., ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς πλατείας αὐτῶν κατασκευῆς, τοῦ ἐγγλύπτου ὀπισθοτύπου, τέλος δὲ διὰ τοῦ γεγονότος ὅτι συνήθως τὰ νομίσματα ταῦτα εἶνε ἐπικεκομμένα ἐπὶ Κορινθιακῶν νομισμάτων τῆς ἀρχαϊκωτάτης κλάσεως.

Οἱ τύποι τῶν Κορινθιακῶν νομισμάτων ἀναφέρονται εἰς τὸν μῦθον τοῦ Βελλεροφόντου καὶ Πηγάσου, καὶ τὴν λατρείαν τῆς χαλινίτιδος Ἀθηνᾶς, τῆς βοηθησάσης τὸν Βελλερεφόντην εἰς τὸ νὰ θαμάσῃ τὸν θαυμάσιον περωτὸν ἵππον. Ὁ Πήγασος πάλιν τὸ καθ' ἑαυτὸν ἐθεωρεῖτο ὡς ὁ ἀναβρύων τὰς κρήνας τοῦ ὄροσεροῦ ὕδατος, ὃς ἤνοιγεν πλήσσων διὰ τῆς ὀπλῆς αὐτοῦ τοὺς βράχους· πρὸς τὴν κρήνην τῶν Μουσῶν Ἴπποκρήνην, ἣν παρήγαγε τοιοῦτοτρόπως ὁ Πήγασος, ἐξ οὗ καὶ ἐθεωρεῖτο ὡς ὁ ἵππος τῶν Μουσῶν.

Ἐλέγετο δὲ περὶ αὐτοῦ, ὅτι κατέπτη ἐπὶ τοῦ Ἀκροκορίνθου, καὶ ἔπιεν ἐκ τῆς κρήνης Πειρήνης, ὅπου ὁ Βελλεροφόντης ἐζήτησε εἰς μάτην νὰ συλλάβῃ καὶ τιθασεύσῃ αὐτόν, μέχρις οὗ ἐπὶ τέλους, καθ' ἣν ὥραν ἐκοιμᾶτο ὁ ἥρως παρὰ τὸν βωμὸν τῆς Ἀθηνᾶς, παρέστη καθ' ὕπνον αὐτῷ ἡ θεὰ καὶ τῷ ἐνεχείρισε χρυσοῦν χαλινόν, ὃν ἐξυπνήσας εὔρε παρ' αὐτῷ, καὶ δι' οὗ ἐδάμασεν εὐκόλως τὸν πτερόεντα ἵππον. Κατ' ἄλλην τινὰ ἔκδοσιν τοῦ μύθου αὐτὴ ἡ Ἀθηνᾶ ἐτιθάσσευσε τὸν Πήγασον καὶ ἐνεχείρισε τῷ Βελλεροφόντῃ.

Δύναται νὰ παρατηρηθῇ ἐνταῦθα, ὅτι ἡ ἐν Κορίνθῳ λατρεία τῆς Ἀθηνᾶς συνεδέετο ἐπίσης πρὸς τὴν λατρείαν τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τὴν θάλασσαν (πρὸς. Preller, *Gr. Myth.*, I. 172).

Ἐν τούτοις ἡ μεγάλη θεὰ τῆς Κορίνθου ἦτο ἡ Ἀφροδίτη, ἡ κεφαλὴ δ' αὐτῆς καταλαμβάνει ἐπὶ τῶν δραχμῶν τὴν θέσιν ἐκείνης τῆς ἐπὶ τῶν διδράχμων Ἀθηνᾶς.

Οἱ Πηγασοφόροι στατῆρες τῆς Κορίνθου, κοινῶς πῶλοι καλούμενοι (Πολυδ. IX. 6.76), ἐχρησίμευον ὡς κύριον μέσον ἀνταλλαγῆς κατὰ μῆκος ὅλων τῶν ἀκτῶν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, μάλιστα δὲ καὶ πέραν τῶν θαλασσῶν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ, ἔνθα ἀνεκαλύφθησαν τὰ μέγιστα εὐρήματα αὐτῶν.

Τὸ Κορινθιακὸν νόμισμα διὰ τοῦ κλασματικοῦ αὐτοῦ συστήματος ὑπερεῖχε πρακτικῶς τοῦ τε Αἰγινητικοῦ καὶ Ἀττικοῦ, ὡς δυνάμενον νὰ κυκλοφορῇ ἐν ταῖς κτήσεσιν ἀμφοτέρων τῶν ἀντιζήλων αὐτῆς. Οὕτως ὁ Κορινθιακὸς στατῆρ τῶν 130 περίπου κόκκων ἠδύνατο νὰ κυκλοφορήσῃ ὡς δίδραχμον παραπλεύρως τῶν Ἀθηναϊκῶν τετραδράχμων, ἐνῷ ἡ Κορινθιακὴ δραχμὴ ($\frac{1}{3}$ στατῆρος) τῶν 44 περίπου κόκκων ἰσοφάριζε πρακτικῶς πρὸς ἐν Αἰγινητικὸν ἡμίδραχμον.

Διὰ τοῦτο ἡ χώρα, ἐν ἣ ἐκυκλοφόρει τὸ Κορινθιακὸν νόμισμα κατ' οὐδένα χρόνον περιωρίσθη εἰς τὸν στενὸν ἰσθμὸν καὶ τὴν περιωρισμένην χώραν τῆς πόλεως Κορίνθου.

Αἱ ἀκόλουθοι εἶνε κατὰ πᾶσαν δυνατὴν προσέγγισιν αἱ περίοδοι, εἰς ἃς φαίνονται ὅτι ἀνήκουσιν τὰ νομίσματα τῆς Κορίνθου.

Χρόνοι τοῦ Περιάνδρου, 625-585 π. Χ.

Φ Πήγασος μετὰ πτερύγων καμπύλων. (B. M. Guide, Πίν. VI. 30.)	Τετράγωνον ἔγκοilon διηρημένον εἰς ἑπτὰ τετραγωνικά διαμερίσματα, ὧν τὰ τέσσαρα εἶνε ἀνάγλυπτα Ρ Στατήρ.
--	---

Περὶ τὰ 585-500 π. Χ.

Φ Πήγασος μετὰ πτερύγων καμπύλων. (Πίναξ ΙΗ'. 9.)	Ἐγκοilon κόσμημα σχήματος μαϊανδρομόρφου σταυροῦ (swastika). Ρ Στατήρες καὶ δραχμαί.
Φ Ἡμισυ Πηγᾶσου.	Ὅμοιος Ρ Ἡμίδρ.
Φ Πήγασος.	Ὅμοιος Ρ Ὀβολ.
Κεφαλὴ Πηγᾶσου.	Ὅμοιος Ρ Ἡμιώβ.

Ἡ κατασκευὴ τῶν νομισμάτων τούτων εἶνε πλατυτέρα ἐκείνης παντὸς ἄλλου νομίσματος τῶν παλαιῶν χρόνων ἐξαιρέσει τῶν νομισμάτων τῶν Ἀχαικῶν πόλεων τῆς Νοτίου Ἰταλίας, ἅτινα παρήχθησαν ἐξ αὐτῶν.

Περὶ τὰ 500-420 π. Χ.

Ἀρχαϊκὴ τεχνοτροπία.

Φ Πήγασος μετὰ πτερύγων καμπύλων.	Τετράγωνον ἔγκοilon, ἐν ᾧ κεφαλὴ κρανοφόρος Ἀθηνᾶς τῆς Χαλινίδος. Τεχνοτροπία γνησίως ἀρχαϊκή. . Ρ Στατήρ καὶ δραχμή.
Ὅμοιος.	Τετράγωνον ἔγκοilon. Κεφαλὴ Ἀφροδίτης (:) ἀρχαϊκῆς τεχνοτροπίας. Ἡ κόμη ἀναδεδεμένη εἰς τὰ ὀπίσω τῆς κεφαλῆς. . Ρ Δραχμή.
Φ Ἡμισυ Πηγᾶσου μετὰ πτερύγων καμπύλων.	Ὅμ. ἢ κεφαλὴ Ἀθηνᾶς. Ρ Ἡμίδρ.
Φ Κεφαλὴ Πηγᾶσου κεχαλινωμένου.	Τετράγωνον ἔγκοilon περιέχον μέγα Δ Ρ Διώβολον
Φ Πήγασος μετὰ πτερύγων καμπύλων. Σύμβολον, τρίαινα.	Τετράγωνον ἔγκοilon, ἐν ᾧ γοργόνειον καὶ T-P-I-H. Ρ Τριημιβόλ.
Φ Κεφαλὴ Πηγᾶσου.	Τετράγωνον ἔγκοilon περιέχον μέγα Η Ρ Ἡμιβόλιον.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐγκατελείφθη ἡ πλατεῖα κατασκευή, τὸ δὲ νόμισμα ἀποβαίνει μικρότερον τὴν διάμετρον καὶ συμπαγέστερον.

Μεταβατικὴ τεχνοτροπία.

- Φ Πήγασος μετὰ πτερύγων καμπύλων.
(B. M. Guide, Πίν. XIII, 25.)
- Ἐγκοilon τετράγωνον. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μεταβατικῆς τεχνοτροπίας (ὀφθαλμὸς ἐν κατατομῇ), ἐνίοτε μετὰ συμβόλου, τριαίνης ἢ ὀστράκου, ὀπισθεν . . . Α Στατήρ.
- Ὅμοιος.
- Ἐγκοilon τετράγωνον Κεφαλὴ Ἀφροδίτης (;) μετὰ κόμης ἀναδεδεμένης . . . Ρ Δραχμή.

Περὶ τὰ 430-400 π. Χ.

Μεταβατικὴ τεχνοτροπία.

- Φ Πήγασος μετὰ πτερύγων καμπύλων.
- Τετράγωνον ἔγκοilon. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μεταβατικῆς τεχνοτροπίας (ὀφθαλμὸς ἐν κατατομῇ)· ἐνίοτε μετὰ συμβόλου (συνήθως τριαίνης) ὀπισθεν αὐτῆς . . . Ρ Στατήρ.
- Φ Βελλεροφόντης γυμνὸς καὶ ἀσκεπὴς ἱππεύων τὸν Πήγασον¹.
- Τετράγωνον ἔγκοilon, ἐν ᾧ Χίμαιρα πρὸς δ. . . Ρ Τριημιδραχμον.
- Φ Πήγασος μετὰ πτερύγων καμπύλων.
- Τετράγωνον ἔγκοilon, ἐν ᾧ κεφαλὴ Ἀφροδίτης πρὸς ἀρ., τὴν κόμην ἐχούσης ἀναδεδεμένην . Ρ Δραχ.
- Φ Πήγασος μετὰ πτερύγων καμπύλων, σύμβολον δὲ κλάδος ἀμπέλου.
- Τετράγωνον ἔγκοilon. Πήγασος πηδῶν κατ' ἐνώπιον. Ἐπιγρ. Δ-Ι-Ο
Ρ Διώβολον.

Ὑπάρχουσιν ὡσαύτως τριημιωβόλια, ὡς ἐν τῇ προηγουμένῃ περιόδῳ, ἀλλὰ τεχνοτροπίας μεταγενεστέρας, ἐπειδὴ ὁ Πήγασος τῆς ἐμπροσθίας ὀψεως ἔχει ὀξείας τὰς πτέρυγας, τὴν δὲ γλῶσσαν τοῦ γοργονείου οὐχὶ προτεταμένην.

1) Τὰ τριημιωβόλια, ἐφ' ὧν ὁ Βελλεροφόντης φέρει πέτασον καὶ χλαμύδα ἀνήκουσιν εἰς μεταγενεστέραν περίοδον, περὶ τὰ 338 π. Χ. Φέρουσι δὲ συνήθως ΔΙ ἐν τῷ πεδίῳ.

Περὶ τὰ 400-338 π. Χ.

Ἀρίστη τεχνοτροπία.

- Φ Πήγασος συνήθως ἱπτάμενος, μετ' ὀξέων πτερύγων, ἐνίοτε ὁμῶς καὶ ἱστάμενος ἢ βαδίζων, μετὰ πτερύγων καμπύλων ἢ προσδεδεμένος διὰ σχοινίου εἰς κρίκον προσηρμοσμένον εἰς τὸ ὑπὲρ αὐτὸν τεῖχος. Ἐπὶ ὀλίγων τινῶν κομματίων παρίσταται πίνων.
(Πίναξ ΙΗ'. 10.)
- Φ Πήγασος μετὰ ὀξέων πτερύγων. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς, ἀρίστης τεχνοτροπίας, φέρουσα Κορινθιακὸν κράνος ἔχον εὐρὺ ἐπινώτιον. Ἐν τῷ πεδίῳ σύμβολον ἄρχοντος, πιθανῶς ἀλλάσσον ἕκαστον ἔτος. Ἐνίοτε ἐπίσης εὐρηγται εἰς ἡ λείονες δελφῖνες ἐν τῷ πεδίῳ, οἵτινες δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ἰὼς σύμβολα ἀρχόντων. . . . Ρ Στατήρ.
- Φ Ἡμισυ Πηγᾶσου μετὰ πτερύγων καμπύλων. Κεφαλὴ Ἀφροδίτης διαφόρως παραστανομένη συνήθως μετὰ προσθέτου συμβόλου. . . . Ρ Δραχμή.
- Φ Πήγασος μετὰ πτερύγων καμπύλων. Κεφαλὴ Ἀφροδίτης διαφοροτρόπους ἔχουσα κομώσεις. . . . Ρ Ἡμίδραχ.
- Φ Πήγασος μετὰ πτερύγων καμπύλων. Πήγασος μετὰ καμπύλων πτερύγων, ἀνορθούμενος ἢ καλπάζων, ἐνίοτε δὲ μετὰ δελφίνος ἢ ἐπιγρ. ΔΙΟ. . . . Ρ Διόβολον.
- Φ Πήγασος μετὰ πτερύγων καμπύλων ἢ ὀξέων. Σταυρὸς μαιανδρικοῦ σχήματος (Swastika) Ρ Ὁβολ.
- Φ Ὁμοίως. Τρίαινα. . . . Ρ Ὁβολ.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω τινὰ τῶν μικροτέρων κλασμάτων δύνανται μετὰ τῆς αὐτῆς σχεδὸν πιθανότητος νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τὴν πρὸ τοῦ 400 π. Χ. περίοδον, καθ' ὃν χρόνον περίπου φαίνεται ὅτι αἱ μικρότεραι ὑποδιαίρέσεις ἀντικατεστάθησαν κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ τοῦ νεωστὶ εἰσαχθέντος χαλκοῦ νομίσματος.

Τέταρτος καὶ τρίτος αἶων π. Χ., μέχρι περίπου τοῦ 243 π. Χ.

Εὐθὺς κατόπιν, ἂν καὶ ἐν μέρει συγχρόνως πρὸς τὰς ἀνωτέρω περιγραφείσας σειράς, ἀκολουθεῖ μεγάλη κλάσις στατήρων, δραχμῶν, κλπ. μετὰ γραμμάτων ἀρχόντων ἢ μονογραφημάτων ἐν τῷ πεδίῳ τῆς ὀπισθίας ὀψεως κατὰ προσθήκην εἰς τὸ προσ-

ηρτημένον σύμβολον. Ἡ σειρά αὕτη ὁμοίως ταῖς λοιπαῖς, φέρει πάντοτε τὸ γράμμα Φ ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψευς.

Μολονότι εἶνε δύσκολον νὰ ὁμιλῇ τις μετὰ βεβαιότητος, ὅσον ἀφορᾷ τὴν χρονολογικὴν ἀκολουθίαν τῶν ἀλφαριθμητικῶν στοιχείων φερόντων νομισμάτων τούτων, αἱ ἐξῆς χρονολογίαι δύνανται ἴσως νὰ γείνωσιν δεκταὶ ὡς κατὰ προσέγγισιν ὀρθαί. Ὁ κατάλογος περιέχει μόνον κομμάτια, ἅτινα εἶδον ἐγὼ αὐτός.

Πρὸ τοῦ 400 π. Χ. Ξ Σύμβολα: *Οστρακον (ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψευς Πήγασος ἀρχαϊκῆς τεχνοτροπίας, μετὰ καμπύλων πτερύγων).

Περὶ τὰ 400-350 π. Χ.	ΑΛ	»	Τρίαινα.
»	Ξ ἢ Ε	»	Πρόσθιον ταύρου, λαμπάς, ῥόδον, τόξον, καρπὸς μήκωνος, ἀστήρ. (Ὁ ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψευς Πήγασος παρίσταται συχνὰ βαδίζων).
»	ΕΡ	»	Νίκη κρατοῦσα θυμιατήριον.
»	ΕΥ	»	Μορφὴ γυμνῆ κρατοῦσα ταινίαν· τρίπους (ὁ Πήγασος τῆς ἐμπροσθίας ὀψευς ἐνίοτε βαδίζων).
»	ΒΥΒ	»	Ῥόδον καὶ δελφίς.
»	ΕΥΘ	»	Γλαυξ δίσωμος· χίμαιρα· ἀκροστόλιον.
»	ΕΥΤΥ	»	*Ανευ συμβόλου· (ὁ Πήγασος μετὰ πτερύγων καμπύλων καὶ διὰ δεσμοῦ εἰς κρίκον προσδεδεμένος).
»	ΙΔ	»	Δελφῖνες πέριξ.
»	Χ ἢ ΚΑ	»	Τρίαινα.
»	Ξ ἢ Ξ	»	Δελφίς.

Περὶ τὰ 350-338 π. Χ.	Α	»	*Ἀσπίς, ἐφ' ἧς τρίαινα· μέλισσα· στέφανος· δρυὸς· ἀστράγαλος· ἄρπη· ξίφος· ἄρσενος· πελαργός.
»	ΑΛ	»	Τροχός· σφαιροειδές τι ἀντικείμενον· προσωπίς· πωγωνοφόρος· θώραξ· τρόπαιον· τρεῖς μηνίσκοι.
»	ΑΥ	»	Μορφὴ φέρουσα λαμπάδα καὶ κέρας Ἀμαλθείας.

Περὶ τὰ 350-338 π. Χ. Δ Σύμβολα. Διδόνυσος ἱστάμενος· κρατὴρ· στέφανος· κισσοῦ· στέφανος δρυός· κεφαλὴ Ἑλίου· λύκος· θώραξ.

» Ν ἢ ΝΙ » Στέφανος σταχύων· τρεῖς μηνίσκοι ἐν κύκλῳ· κάνθαρος· Ἄρης(;)· πρῶρα· οἰνοχόη· κεφαλὴ ἀλέκτορος· βούκρανον· ὄρος· Μακεδονικὸν κράνος.

Περὶ τὰ 338 π. Χ. Γ » Θύρσος· περιστερὰ ἐν στεφάνῳ.

» Ι » Νίκη μετὰ ταινίας· ἀλέκτωρ ἐπὶ ῥοπάλου· ἀστὴρ· τόξον ἐν φαρέτρᾳ· γλαυῦξ.

» ΚΑ (μον.) » Μακεδονικὴ λοφοφόρος περικεφαλαία·

Περὶ τὰ 338-300 π. Χ. ΑΡ » Κάπρος· φύλλον κισσοῦ· ἄροτρον· αἰγίς· Ἀθηνᾶ Πρόμαχος· Χίμαιρα· κράνος· κέρας Ἀμαλθείας· ἀετός. (Ἡ περικεφαλαία τῆς Ἀθηνᾶς ἐπὶ τῆς σειρᾶς ταύτης εἶνε πάντοτε δαφνοστεφής).

» ΔΙ » Δάμαλις καὶ μόσχος· στέφανος· Ζεὺς καθήμενος· Ἀθηνᾶ ἱσταμένη. Ἄρτεμις κυνηγέτις· Ἄρτεμις λαμπαδηφόρος· Ἑρμῆς τῆς τετραγώνου ἐργασίας μετὰ κέρατος Ἀμαλθείας· ἀμφορεύς. Ὁ τελευταῖος οὗτος ἐπὶ τριημιδράχμων φερόντων τύπον Βελλερεφόντου.

Περὶ τὰ 300-243 π. Χ. Β » Σταφυλή.

» Λ » Ἴκριον τροπαίου.

Διάφ. μονογρ. » Ἑρμῆς τῆς τετραγώνου ἐργασίας· ἀετὸς κτλ.

ΧΑΛΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ.

Περὶ τὰ 400-338 π. Χ.

Φ Πήγασος μετ' ὀξέων πτερύγων | Τρίαινα μετὰ διαφόρων συμβόλων
καὶ γραμμάτων ἐν τῷ πεδίῳ Α·5

Περὶ τὰ 338-243 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς φέρουσα κράνος | ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ Τρίαινα συνήθης μετὰ
λοφοφόρον, γραμμάτων ἐν τῷ πεδίῳ. Α·75

Κεφαλή Ἀθηνᾶ φέρουσα κράνος λο-
φοφόρον.

Κεφαλή Ποσειδῶνος μετὰ κόμης
καταπιπτούσης εἰς βαρεῖς βοστρύ-
χους, ἐστεμμένη διὰ θαλασσίου
φυτοῦ ὡς ἐπὶ τῶν νομισμάτων
Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ ἢ Δώ-
σωνος.

Κεφαλή Ἡρακλέους πωγωνοφόρου
καὶ μετὰ στεφάνου.

Κ Πήγασος μετ' ὀξέων πτερύγων.
Α 55

ΚΟΡ ἢ Φ καὶ διάφορα γράμματα.
Βελλερεφόντης ἱππεύων τὸν Πή-
γασον καὶ ἀκοντίζων πρὸς τὰ
κάτω Α 8

Φ καὶ διάφορα γράμματα. Πρόσθιον
Πηγᾶσου ἱπταμένου δεξ. Α 55

Ἡ Κόρινθος ἂν καὶ κατείχετο ὑπὸ Μακεδονικῆς φρουρᾶς ἀπὸ τοῦ 338 μέχρι τοῦ 243 π. Χ., ὅτε ἡλευθερώθη ὑπὸ τοῦ Ἀράτου, δὲν φαίνεται ὅτι ἀπεστερήθη, ὡς αἱ Ἀθῆναι, τοῦ δικαιώματος τῆς νομισματοκοπίας, ἐπειδὴ οἱ πηγασοφόροι στατῆρες αὐτῆς ἐξηκολούθουν ἐκδιδόμενοι, ἂν καὶ ὀλιγώτερον ἀφθόνως ἢ πρότερον, μέχρις οὗ αὕτη ἐγένετο μέλος τῆς Ἀχαικῆς συμμαχίας. Ἐν ἔτει 223 π. Χ. παρεδόθη ὑπὸ τῆς συμμαχίας εἰς Ἀντίγονον τὸν Δώσωνα· μεταξὺ δὲ τοῦ χρόνου τούτου καὶ τοῦ 196, ὅτε καὶ πάλιν ἡλευθερώθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων καὶ συνεδέθη ἐκ νέου πρὸς τὴν συμμαχίαν, δὲν φαίνεται ὅτι ἐπετράπη αὐτῇ νὰ κόπῃ νόμισμα, ἐκτὸς ἂν πράγματι τὰ φέροντα τὰς κεφαλὰς τοῦ Ἡρακλέους καὶ Ποσειδῶνος, ἀνωτέρω δὲ περιγραφέντα, πρέπει νὰ καταταχῶσιν εἰς τὴν περίοδον ταύτην.

Κόρινθος ὡς Ῥωμαϊκὴ ἀποικία.

Ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 146 π. Χ. καταστροφῆς αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Μουμμίου ἡ Κόρινθος διέμεινε σωρὸς ἐρειπίων ἐπὶ διάστημα ἑκατὸν ἐτῶν. Ἐν ἔτει 46 π. Χ. ὁ Καῖσαρ ἔπεμψεν αὐτόσε ἀποικίαν καὶ ἡ πόλις ἤχμασεν ἐκ νέου, ὡς ἦτο ἐπόμενονον ἕνεκα τῶν φυσικῶν πλεονεκτημάτων τῆς τοποθεσίας αὐτῆς. Ἀπὸ τοῦ χρόνου δὲ τούτου καὶ ἐντεῦθεν ἔκοψε χαλκᾶ νομίσματα μετὰ Λατινικῶν ἐπιγραφῶν, COL, COR, ἢ ἀπλῶς COR., CORINT., κτλ., συνήθως δὲ φέροντα μέχρις τῆς βασιλείας τοῦ Γάλβα, τὰ ὀνόματα διάνδρων κατ' ἀφαιρετικὴν πτῶσιν.

Ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Δομιτιανοῦ μέχρι τῆς τοῦ Γορδιανοῦ Γ'. αἱ ἐπιγραφαὶ εἶνε COL. IVL. FLAV. AVG. COR., COL. IVL. COR., ἢ C. L. I. COR (Colonia Laus Iulia Corinthus), τὰ δὲ ὀνόματα τῶν ἀρχόντων διακόπτονται.

Μεταξὺ τῶν ἰδιαιτέρας μνείας χρηζόντων τύπων εἶνε οἱ ἑξῆς. — Βελλεροφόντης κρατῶν ἢ δαμάζων τὸν Πήγασον. Ὁ αὐτὸς ἱστάμενος παρὰ τὸν Πήγασον πίνοντα ἐκ ρεύματος παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Ἀκροκορίνθου. Ὁ αὐτὸς ἱππεύων τὸν Πήγασον καὶ μαχόμενος πρὸς τὴν Χίμαιραν. Πήγασος ἀνιπτάμενος ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ Ἀκροκορίνθου. Ἔτεροι συνήθεις τύποι ἀναφέρονται εἰς τὸν μῦθον τοῦ Μελικέρτου ἢ Παλαίμονος, πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποίου ἐτελοῦντο ἐν τῷ Ἰσθμῷ ἀγῶνες Ἰσθμια καλούμενοι. Τοιοῦτοι εἶνε οἱ ἑξῆς: Ὁ ὑπὸ δένδρον πεύκης ἐπὶ τῆς ράχεως δελφίνος κείμενος παῖς Μελικέρτης (Παυσ., II. 1, 3.). Ὁ Μελικέρτης κείμενος ἐπὶ δελφίνος τεθειμένου ἐπὶ βωμοῦ ὑπὸ δένδρον καὶ ὁ Ἰσθμὸς παριστάμενος αὐτῷ ὡς ἔφηβος φέρων πηδάλιον ἢ ὁ Ποσειδῶν μετὰ τῆς τριαίνης αὐτοῦ. Παλαίμων ἱστάμενος ἢ ἱππεύων ἐπὶ τῆς ράχεως τοῦ δελφίνος. Νῆος κυκλοτερῆς τοῦ Παλαίμονος ἐνίοτε μετὰ ταύρου θυσίας πρὸ αὐτοῦ. Ἰνὼ φέρουσα εἰς τοὺς βραχίονας αὐτῆς τὸν παῖδα Μελικέρτην, πρὸ αὐτῆς δὲ ὁ Ἰσθμὸς καθήμενος ἐπὶ βράχου μετὰ δελφίνος τὴν θάλασσαν δηλοῦντος. Ἰνὼ κατακρημνίζουσα ἑαυτὴν ἀπὸ τῆς Μολουρίδος πέτρας μετὰ τοῦ Μελικέρτου εἰς τοὺς βραχίονας, πρὸ αὐτῆς δὲ δελφὶς ἢ θεὸς θαλάσσιος ἐκτείνων τὰς χεῖρας πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ παιδός. Ἀξιομνημόνευτοι εἶνε ὡσαύτως οἱ ἑξῆς τύποι: —

Ὁ Ἰσθμὸς προσωποποιημένος ὡς νεανίας γυμνὸς καθήμενος ἢ ἱστάμενος καὶ κρατῶν ἐν ἡ δύο πηδάλια πρὸς δῆλωσιν τῶν δύο λιμένων τῆς Κορίνθου, ἅπαξ δὲ μετ' ἐπιγραφῆς ISTHMVS. Οἱ δύο λιμένες Λέχαιον καὶ Κεγχρεαὶ ὡς νύμφαι κρατοῦσαι πηδάλια, ἐνίοτε σὺν ταῖς ἐπιγραφαῖς LECH, CENCH ἢ ὡς κατακεκλιμένοι ἀνδρικαὶ παραστάσεις μετὰ τοῦ Ἀκροκορίνθου ἐν μέσῳ αὐτῶν. Ὁ λιμὴν τῶν Κεγχρεῶν μετ' ἀγάλματος τοῦ Ποσειδῶνος ἐν τῷ

κέντρῳ· ἐν ἑκατέρῳ τῶν ἄκρων τοῦ λιμένος εἶνε ὁ ναὸς τῆς Ἀφροδίτης καὶ τὰ ἱερὰ τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ τῆς Ἰσιδος, ὑποκάτω δὲ τρεῖς τριήρεις (Παυσ. II. 2, 3.). Ἀγάλματα Ποσειδῶνος ἐν διαφόροις στάσεσιν. Ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος μετὰ τριτῶνων ἐπὶ τῆς στέγης (Παυσ., II. 1, 7). Ποσειδῶν ἐπὶ ἄρματος ἵπποκαμπῶν. Ἴσις Φαρία. Ἄρτεμις κυνηγέτις. Ἄρτεμις Ἐφεσία. Μεταξὺ τῶν πολυαρίθμων ἀντιγράφων ἀγαλμάτων ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Κορίνθου, ἐν τῶν μᾶλλον ἐνδιαφερόντων εἶνε τὸ τῆς Ἀφροδίτης τοῦ Ἀκροκορίνθου, ἱσταμένης γυμνῆς μέχρις ὀσφύος καὶ φερούσης τὴν ἀσπίδα τοῦ Ἄρεως, ἐπὶ τῆς λείας ἐπιφανείας τῆς ὁποίας ἀτενίζει ὡς εἰς κάτοπτρον. Ὁ τύπος οὗτος ἐπεξηγεῖ τὸ ἐπιθετὸν ὠπλισμένη, ὅπερ δίδει ὁ Πausanias εἰς τὸ ἄγαλμα (II. 5, 1). Ὁ Ἀκροκόρινθος ἔχων ἐπὶ μὲν τῆς κορυφῆς ναὸν τῆς Ἀφροδίτης, εἰς τοὺς πρόποδας δὲ οἰκοδομὰς καὶ δένδρον. Κεφαλὴ Ἀφροδίτης ἢ τῆς περιφήμου ἐταίρας Λαίδος, ὅπισθ. δὲ τάφος τῆς Λαίδος ἀποτελούμενος ἐκ κιονοκράνου, ἐφ' οὗ λέαινα ἱσταμένη ἐπὶ κριοῦ κατακειμένου, ὡς δηλαδὴ περιγράφεται ὑπὸ Πausanias (II. 2, 4), τάφος Λαίδος, ἧ δὲ λέαινα ἐπίθημά ἐστι κριὸν ἔχουσα ἐν τοῖς προτέροις ποσίν. Ἀγάλμα Ἀθηνᾶς Χαλινίτιδος κρατούσης χαλινόν, δόρυ καὶ ἀσπίδα (Παυσ., II. 4, 1). Ἡ ἱερὰ κρήνη Πειρήνη προσωποποιημένη ὡς νύμφη καθημένη ἐπὶ βράχου καὶ κρατοῦσα ἀγγεῖον ἢ καθημένη εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ἀκροκορίνθου, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου εἶνε ὁ ναὸς τῆς Ἀφροδίτης, ἐν ᾧ πρὸ αὐτῆς εὕρηται Πήγασος πίνων ὕδωρ ἐκ πηγῆς. Τύποι ἀγωνιστικοί, ἥτοι παλαισταί, δρομεῖς, κλπ. Στάδιον μετὰ καμπτήρος ἐν τῷ κέντρῳ μεταξὺ δύο ἱππέων, τάχιστα καλπαζόντων. ISTHMIA ἐν στεφάνῳ, κλπ. Διόνυσος ἱστάμενος ἢ καθήμενος. Ἑρμῆς μετὰ κριοῦ ἱστάμενος ἢ καθήμενος ἢ φέρων τὸν παῖδα Διόνυσον. Τύχη ἱσταμένη ἢ καθημένη. Ζεὺς ἱστάμενος. Ἀθηνᾶ ἱσταμένη. Ἡρακλῆς ἱστάμενος. Ἥλιος ἐπὶ τεθρίππῳ. Κυβέλη καθημένη. Ἀσκληπιὸς καὶ Ὑγίεια. Κρόνος μετὰ δρεπάνου. Ἡφαιστος μετὰ πυράγρας. Ἄρης. Τριπτόλεμος ἐπὶ ἄρματος δρακόντων. Τὰ Προπύλαια, ἐφ' ὧν

τέθριππα. Ὁ δαίμων τῆς ἀποικίας κρατῶν κέρας Ἀμαλθείας καὶ φιάλην, ἐπιγρ. GEN. COL. COR. Ὁ ναὸς τοῦ Ἰουλίου γένους μετ' ἐπιγραφῆς ἐν τῷ ἀετώματι CAESAR, AVGVSTVS, ἢ GENT. IVLI.

Πολυαριθμούς ἄλλους τύπους οὓς παραλείπομεν ἐλλείψει χώρου, ἴδε ἐν Imhoof καὶ Gardner, *Numismatic Commentary on Pausanias* ἐν τῷ *Journ. Hell. Stud.*, 1885.

ΑΠΟΙΚΙΑΙ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ

Ὑπὸ τὸν γενικὸν τοῦτον τίτλον ἀρμόζει νὰ καταταχθῶσιν ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἀντίγραφα τῶν Κορινθιακῶν πηγασοφόρων στατήρων τὰ μὴ φέροντα τὸ γράμμα Ϙ. Ἐκόπησαν δὲ ταῦτα ὑπὸ διαφόρων πόλεων ἐν Ἀκαρνανίᾳ, Κερκύρᾳ, Ἡπείρῳ, Ἰλλυρίᾳ, Σικελίᾳ καὶ Βρεττίᾳ.

Ὁ ἐπόμενος κατάλογος τῶν πόλεων, αἵτινες ἔνεκα ἐμπορικῶν λόγων παρεδέχθησαν τοὺς κοινῶς γνωστοὺς Κορινθιακοὺς τύπους ἐλήφθη ἐκ τῆς συγγραφῆς τοῦ Imhoof—Blumer, *Die Münzen Aecarnaniens*, σ. 5. Περὶ δὲ τῶν περιόδων τῆς ἐκδόσεως, ἴδε τὰ σχετικὰ κεφάλαια.

(α) Ἐν Ἀκαρνανίᾳ: —

Ἀλυζία, σὺν Α, Α, ΑΛΥ, ΑΛΥΣΙΑΙΩΝ.

Ἀνακτόριον, F, Α, Ν, Α, ΑΝ, ΑΝΑ, ΑΝΑΚΤ, ΑΝΑΚΤΟΡΙΩΝ, ΑΝΑΚΤΟΡΙΕΩΝ.

Ἄργος Ἀμφιλοχικόν, Α, ΑΡ, ΑΡΓΕΙ, ΑΡΓΕΙΩΝ, ΑΡΓΕΩΝ καὶ ΑΡΓΙΩΝ. Πρὸς δὲ ΑΜ, ΑΜΦ, ΑΜΦΙ, ΑΜΦΙΑ, ΑΜΦΙΛΟ, ΑΜΦΙΛΟΧΩΝ.

Ἀστακός, σὺν ΑΞ.

Θύρρειον, Θ, ΘΥ, ΘΥΡ, ΘΥΡΡ.

Κόροντα, σὺν Κ.

Λευκάς, Λ, ΛΕ, ΛΕΥ, ΛΕΥΚΑΔΙ καὶ ΛΕΥΚΑΔΙΩΝ.

Μητρόπολις, Μ καὶ Μ.

Πάλαιρος (;) ΠΑΛΑΙΡ ἐν μονογρ. (Μόνον κλάσματα στατήρος).

Φυτία, Φ (Μόνον κλάσματα στατήρος).

Ἀκαρνανίας Συμμαχικὰ σὺν Α, κοπέντα ἐν Λευκάδι.

(β) Ἐν Κερκύρᾳ: — Κ, Κ, Κ καὶ ΚΟΡ.

(γ) Ἐν Ἠπειρώ: —

Ἀμβρακία, Α, Α, ΑΜ, ΑΜΠ, ΑΜΠΡΑ, ΑΜΠΡΑΚΙ, ΑΜΠΡΑ-
ΚΙΟΤΑΝ, ΑΜΠΡΑΚΙΩΤΑΝ καὶ ΑΜΒΡΑΚΙΩΤΑΝ.

Συμμαχικὰ Ἠπειρωτῶν, ΠΑΕ (=ΑΠΕΙ) καὶ Α (ἴσως ἀντὶ Ἀμβρα-
κιωτῶν.

(δ) Ἐν Ἰλλυρία: —

Ἀπολλωνία, ΑΠΟΛ.

Ἐπίδαμνος-Δυρράχιον, σύν Ε ἢ Δ, ΔΥΡ, ΔΥΡΑ, ΔΥΡΡΑΧΙΝΩΝ.

(ε) Ἐν Σικελία: —

Ἐρυξ, σύν ΤΤΞ.

Λεοντῖνοι, ΛΕΟΝΤΙΝΟΝ.

Συρακοῦσαι, ΣΥΡΑΚΟΣΙΟΝ καὶ ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ.

(ς) Ἐν Βρεττία: —

Λοκροὶ Ἐπιζεφύριοι, Λ, ΛΟ, ΛΟΚ, ΛΟΚΡΩΝ.

Μέσση, Μ καὶ ΜΕ.

Ῥήγιον, ΡΗ.

Τερίνα, Ε.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω πόλεων τῶν παραδεχθεισῶν τὸν Κορινθια-
κὸν στατῆρα φαίνεται ὅτι μόνον τὸ Ἀνακτόριον, ἢ Λευκάς καὶ ἢ
Ἀμβρακία ἔπραξαν τοῦτο πρὸ τοῦ τέλους τοῦ πέμπτου αἰῶνος,
ἐπειδὴ ἐκτὸς τῆς Κορίνθου μόνον τῶν πόλεων τούτων ὑπάρχουσι
στατῆρες τῆς μεταβατικῆς καὶ ἀκμαίας τεχνοτροπίας.

Ἡ Ἐπίδαμνος, τὸ Ἀμφιλοχικὸν Ἄργος καὶ ἢ Ἀλυζία ἠχο-
λούθησαν τὸ παράδειγμα αὐτῶν ἐν περιόδῳ κατὰ τι νεωτέρᾳ,
ἀλλὰ μόλις ἀπὸ τῶν μέσων τῆς τετάρτης ἑκατονταετηρίδος, ὁ Πη-
γασοφόρος Κορινθιακὸς στατῆρ ἀπέβη κοινῆς χρήσεως ἐν τοῖς
δυτικοῖς μέρεσι τῆς Ἑλλάδος, ἐν Βρεττία καὶ Σικελία. Ἀπὸ τῆς
ἐποχῆς ταύτης μέχρι τῶν μέσων τῆς τρίτης ἑκατονταετηρίδος
οἱ πηγασοφόροι στατῆρες ἐξηκολούθουν ἐκδιδόμενοι κατὰ μεγάλας
ποσότητας, κυρίως, ὡς δύναταί τις νὰ συμπεράνη, χάριν τοῦ μετὰ
τῆς Ἰταλίας καὶ Σικελίας ἐμπορίου, ἔνθα ἀνεκαλύφθησαν τὰ μέ-
γιστα τῶν εὐρημάτων τῶν τῆς κλάσεως ταύτης νομισμάτων.

Τὰ Πηγασοφόρα νομίσματα εἰ καὶ ἀναμφιβόλως ἦσαν κοινὰ εἰς

πλείστας πόλεις, δὲν πρέπει νὰ συγχέωμεν πρὸς τὰ ἰδίως καλούμενα συμμαχικά νομίσματα ὡς π. χ. τὰ τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας, ἐπειδὴ δὲν ἔχομεν λόγους νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἐγένοντο παραδεκτὰ κατόπιν ἀμοιβαίων συνθηκῶν μεταξὺ τῆς Κορίνθου ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν ἐκδουσῶν τοιαῦτα νομίσματα πόλεων, ἀφ' ἑτέρου Ἦθελε φανῇ μᾶλλον ὅτι αἱ διάφοροι πόλεις ἐξελέξαντο τοὺς Κορινθιακοὺς τύπους ἀνεξαρτήτως ἀλλήλων καὶ χάριν τῶν ἰδίων εὐκολιῶν καὶ συμφερόντων, πάνυ ὁμοίως πρὸς πολλὰς ἀσιατικὰς πόλεις ἀντιγραφούσας πολὺ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου τὰ Μακεδονικὰ τετράδραχμα, ἅτινα αἱ κατακτήσεις αὐτοῦ ἐξύψωσαν εἰς διεθνὲς νόμισμα ὅπερ ἦτο οἰκεῖον ἐν πάσαις ταῖς ἀγοραῖς τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνατολῆς.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἐν ἀρχῇ τὸ Κορινθιακὸν νόμισμα δυνατὸν νὰ ἐπεβλήθη κατ' ἐκλογὴν ἢ ἀνάγκην εἰς τὸ Ἀνακτόριον καὶ τὴν Λευκάδα ὑπὸ τῆς μητροπόλεως αὐτῶν Κόρινθου· ἐκ τῶν νομισματοκοπειῶν ὅμως τούτων φαίνεται, ὅτι διεδόθη φυσικῶς ἀρκετὰ ἀνὰ τὴν χώραν τοῦ Ἀχελφίου μεταξὺ πόλεων, αἵτινες ὡς μέλη τῆς Ἀκαρνανικῆς συμμαχίας θὰ ἦσαν ἐντελῶς ἐκτὸς τῆς ἐπιρροῆς τῆς «πόλεως τῶν δύο θαλασσῶν».

Οὕτως, ὡς ἀπέδειξεν ὁ Δρ. Imhoof-Blumer (*Acarmanien* σ. 12), οἱ Πηγασοφόροι στατῆρες ἀπέβησαν ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Ἀκαρνανίας εἶδος συμμαχικοῦ Ἀκαρνανικοῦ νομίσματος, ἐνῶ ἐκτὸς τῶν ὁρίων ἐκείνων θὰ ἐκυκλοφόρουν παραπλευρῶς τῶν στατήρων αὐτῆς τῆς Κορίνθου, τῆς Ἀμβρακίας, τῶν Συρακουσῶν. κτλ ὡς γενικῶς ἀνεγνωρισμένον διεθνὲς νόμισμα.

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ

Ἡ ἱστορία τῆς Πελοποννησιακῆς νομισματοκοπίας, ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς θεωρουμένη, δύναται νὰ συνοψισθῇ εἰς ὀλίγας λέξεις. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δὴλα δὴ Φείδωνος τοῦ Ἀργείου μέχρι τῶν Περσικῶν πολέμων, τὰ μόνα γενικῶς κυκλοφοροῦντα νομίσματα ἐν Πελοποννήσῳ ἦσαν ἐπὶ μὲν τῆς βορείου παραλίας οἱ Κορινθιακοὶ στατῆρες, ἀλλαχοῦ δὲ οἱ στατῆρες τῆς Αἰγίνης. Ἐν δὲ τῷ ἐσωτερικῷ τῆς χώρας τὰ Ἀρκαδικὰ τριώβολα ἐχρησίμευσον εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ μικροῦ ἐμπορίου. Ὁ δὲ Αἰγινητικὸς σταθμικὸς κανὼν ἐξηκολούθει ἐπικρατῶν πανταχοῦ τῆς Πελοποννήσου.

Αἱ λαμπραὶ καὶ ποικίλαι σειραὶ τῆς Ἡλίδος δὲν ἤρχισαν πρὸ τοῦ πέρατος τῆς περιόδου τῆς ἀρχαϊκῆς τέχνης (περὶ τὰ 480 π. Χ.). Μεταξὺ τῶν Περσικῶν καὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου σημειοῦμεν αὐξήσιν ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν Ἀρκαδικῶν νομισματοκοπείων ἥτοι τὴν Κλειτορίαν, Μαντίνειαν, Παλλάντιον, Παρώρειαν καὶ Ψωφίδα, πασῶν ἐκδιδουσῶν μικρὰ ἀργυρᾶ νομίσματα συμπληρωτικὰ τῶν νομισμάτων τῆς Ἀρκαδικῆς συμμαχίας. Ἐν τῇ ἀκολουθῇ περιόδῳ, 430—370 π. Χ. τὰ Ἀρκαδικὰ συμμαχικὰ νομίσματα ὑπεσκελίσθησαν ἐντελῶς ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων ἐκδόσεων τῶν διαφόρων Ἀρκαδικῶν πόλεων. Ἡ δὲ πάλαι κατεχομένη θέσις ὑπὸ τῶν Αἰγινητικῶν στατῆρων ἐπληρώθη νῦν διὰ τῶν ὠραίων στατῆρων τῆς Ἡλίδος, Σικυῶνος καὶ Ἀργους.

Μετὰ τῆς ἐκ νέου ἀνεγέρσεως τῆς Μεσσήνης καὶ τῆς ὑπὸ τὴν Θηβαϊκὴν προστασίαν ἀνασυστάσεως τῆς Ἀρκαδικῆς συμπολιτείας ἐν ἔτει 370 π. Χ. προστετέθησαν ἡ Μεσσήνη καὶ Μεγαλόπολις εἰς τὸν ἤδη σπουδαῖον ἀριθμὸν τῶν Πελοποννησιακῶν νομισματοκοπείων. Μετὰ δὲ τὸ 322 π. Χ. ὅτε τὸ πλεῖστον τῆς Πελοποννήσου περιέπεσεν ὑπὸ τὴν Μακεδονικὴν κυριαρχίαν, αἱ πλεῖσται τῶν Πελοποννησιακῶν πόλεων ἔπαυσαν κόπτουσαι ἀργυρᾶ νο-

μίσματα ὑπὸ τὸ ἴδιον ἑαυτῶν ὄνομα, μεταξὺ δὲ τοῦ 280 καὶ 146 π. Χ. τὰ συμμαχικὰ νομίσματα τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας ἀπέβησαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ κύριον νόμισμα τῆς Πελοποννήσου, οὕτινος τοὺς τύπους καὶ τὴν τεχνοτροπίαν ἔτεινον ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον νὰ ἀπομιμηθῶσι τὰ ὀλίγα ἐκεῖνα νομισματοκοπεῖα, ἅτινα δὲν συμμετεῖχον τῆς συμπολιτείας.

Μετὰ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπαρχίας, ἐν ἔτει 146 π. Χ., κατέπαυσε (ἐξαιρέσει ἴσως τῶν Πατρῶν) πᾶσα ἡ τοῦ ἀργύρου νομισματοκοπία. Χαλκᾶ νομίσματα, ἐν τούτοις ἐξηκολούθουν ἐκδόμενα ἐν πολλαῖς πόλεσι. Κατὰ κανόνα δὲ τὰ αὐτοκρατορικὰ νομίσματα περιορίζονται εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Σεπτίμου Σεβήρου καὶ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ.

Ὁ ὀπισθεν δισέλιδος πίναξ περιλαμβάνει οὐχὶ μόνον τὰ νομίσματα τῆς Πελοποννήσου ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς Ἀττικῆς, Αἰγίνης καὶ Κορίνθου.

Φ Λ Ι Α Σ Ι Α

Φλιοῦς, πόλις ἀνεξάρτητος, ἥς ἡ χώρα ἀπετελεῖτο ὑπὸ τῆς περιοριζομένης πανταχόθεν ὑπὸ ὀρέων κοιλάδος τοῦ Ἀσώπου ποταμοῦ. Τὸ ὄνομα αὐτῆς ἔλαβεν ἀπὸ Φλία ἢ Φλίου τινός, υἱοῦ τοῦ Διονύσου (Παυσ., II. 12, 6), ὁ δὲ ναὸς τοῦ Διονύσου ἦτο τὸ ἀρχαιοτάτον οἰκοδόμημα τῆς πόλεως. Τὰ νομίσματα αὐτῆς συνίστανται ἐκ δραχμῶν καὶ μικροτέρων κλασμάτων Αἰγινητικοῦ σταθμοῦ.

Περὶ τὰ 430-322 π. Χ.

Ταῦρος κυρίσσω (Διόνυσος ταυρόμορφος ἢ ποταμὸς Ἀσωπός). Ἐν τῷ ἐξέργῳ ΦΛΕΙΑ.

ΞΙΟΝ (τέλος τῆς ἐπὶ τῆς ἔμπρ. ὀψεως ἐπιγραφῆς), ἐντὸς τῶν τεσσάρων γωνιῶν τετραγώνου ἐγκοίλου, ἐν ᾧ τροχός. Ρ Δραχμή.

Ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ τροχοῦ εὕρηται συνήθως σφαιρίδιον ὑπὸ κύκλου περιβαλλόμενον, ὅπερ ἐνταῦθα ὡς ἐν Δελφοῖς, δυνατὸν νὰ δηλοῖ τὸν ὀμφαλόν, λίθον ἱερὸν ἐν Φλιοῦντι, περὶ οὗ οἱ κάτοικοι μετ' ἀκατανόητου ἀγνοίας τῶν ἀποστάσεων ἐβεβαίουν, ὅτι ἦτο τὸ κέντρον τῆς Πελοποννήσου (Παυσ., II, 13, 3).

	700-480	480-430	430-370	370-322	322-280	280-149	146-27	Αυτοκρα- τορικοί χρόνοι
Ἀθῆναι	Ρ	Ρ	Χ Ρ Α	Ρ Α	...	Ρ Α	Ρ Α	Α
Ἐλευσίς	...	...	...	Α	...	...	Α	Α
Ὠρωπὸς	...	...	...	...	...	...	Α	Α
Σαλαμίς	...	...	...	Α	...	...	...	Α
ΑἰγόσθENA	...	...	...	...	...	...	...	Α
Μέγαρα	...	...	...	Ρ	Ρ Α	Συμ.	Α	Α
Παγαί	...	...	...	...	...	Συμ.	...	Α
Αἴγινα	Ηλ. Ρ	Ρ	Ρ Α	...	...	Α	...	Α
Κόρινθος	Ρ	Ρ	Ρ Α	Ρ Α	Ρ Α	Ρ Α καὶ συμ.	...	Α
Φλιοῦς	...	...	Ρ Α	Ρ Α	...	Συμ.	...	Α
Σικυῶν	...	...	Ρ Α	Ρ Α	Ρ Α	Ρ καὶ συμ.	...	Α
Αἰγαί	...	Ρ	Ρ	...	...	Συμ.	Α	Α
Αἴγαιρα	...	...	...	Α	...	Συμ.	Α	Α
Αἴγιον	...	...	...	...	...	Συμ.	Α	Α
Βοῦρα	...	...	...	...	...	...	...	Α
Δύμη	...	...	...	Ρ Α	...	Συμ.	...	...
Ἐλίκη	...	...	Α	...	...	...	...	...
Κερύνεια	...	...	...	...	...	Συμ.	...	...
Πάτραι	...	...	...	...	...	Συμ.	Ρ Α	Α
Πελλήνη	...	...	...	Ρ Α	...	Συμ.	...	...
Ἥλις	...	Ρ	Ρ	Ρ	Ρ	Συμ.	Α	Α
Πίσσα	...	...	...	Α	...	...	...	...
Ἐπανα	...	...	...	...	...	Συμ.	...	...
Κεφαλληνία	...	Ρ	Ρ	Ρ Α	...	...	...	Α
Ἰθάκη	...	...	...	Α	Α	...	...	...
Ζάκυνθος	...	Ρ	Ρ	Ρ Α	Ρ Α	Ρ Α	...	Α
Κύθηρα	...	...	...	...	...	Α	...	...
Μεσσήνη	...	...	...	Ρ Α	Ρ Α	Ρ Α καὶ συμ.	...	Α
Ἀσίνη	...	...	...	...	...	Συμ.	...	Α
Θουρία	...	...	...	...	...	...	Α	Α
Κολώνη	...	...	...	...	...	...	...	Α
Κορώνη	...	...	...	...	...	Ρ Α καὶ συμ.	...	...
Κυπαρισσία	...	...	...	...	...	...	...	Α
Μοθώνη	...	...	...	...	...	...	Α	Α
Πύλος	...	...	...	...	...	...	Α	Α

Ἀσωπὸς	...	...	...	...	...	...	Α	Α
Βοιαὶ	...	...	...	...	...	...	...	Α
Γύθειον	...	...	...	...	...	...	...	Α
Κρανάη	...	...	...	...	...	...	...	Α
Λακεδαίμ.	...	...	...	...	Ρ Α	Ρ Α καὶ συμ.	Α	Α
Λᾶ	...	...	...	...	...	...	...	Α
Ἄργος	Ρ;	Ρ	Ρ	Ρ Α	Ρ Α	Ρ Α καὶ συμ.	...	Α
Ἐπίδαυρος	...	...	...	Ρ Α	Ρ; Α;	Συμ.	...	Α
Ἑρμιόνη	...	...	...	Ρ Α	...	Συμ.	...	Α
Κλεωναὶ	...	...	Ρ	Α	...	Συμ.	...	Α
Μέθανα	...	...	...	Α	...	...	...	Α
Μίδεια	...	...	...	Α	...	...	...	...
Τίρυνς	...	...	...	Α	...	...	...	...
Τροιζήν	...	...	Ρ	Ρ Α	...	...	...	Α
Ἀλέα	...	...	Ρ	...	...	Συμ.	...	...
Ἀλίφειρα	...	...	...	...	...	Συμ.	...	...
Ἀσέα	...	...	...	...	...	Συμ.	...	...
Γόρτυς	...	...	...	...	...	Συμ.	...	...
Δίπαια	...	...	...	...	...	Συμ.	...	...
Ἐλιφάσιοι	...	...	...	...	...	Συμ.	...	...
Ἡραία	Ρ	...	Ρ Α	...	Α	Συμ.	...	Α
Θεισόα	...	...	...	...	...	Συμ.	...	...
Θέλπουσα	...	...	Ρ Α	...	...	Συμ.	Α	Α
Καλλίστη	...	...	...	...	...	Συμ.	...	...
Καφύαι	...	...	...	...	...	Συμ.	...	Α
Κλείτωρ	...	Ρ	...	Ρ Α	...	Συμ.	...	Α
Λουσοὶ	...	...	...	...	...	Συμ.	...	...
Μαντίνεια	Ρ	Ρ	Ρ	Α	...	Συμ.	...	Α
Μεγαλόπολ	...	...	...	...	Ρ Α	Συμ.	...	Α
Μεθύδριον	...	...	...	Α	...	Συμ.	...	...
Ὀρχομενὸς	...	...	...	Α	...	...	...	Α
Παλλάντιον	...	Ρ	Ρ	...	...	Συμ.	...	...
Παρώρεια	...	Ρ	Ρ	...	...	...	...	...
Στύμφαλος	...	...	Ρ Α	Ρ Α	...	Συμ.	Α	...
Τεγέα	...	...	Ρ	Ρ Α	...	Συμ.	...	...
Τευθίς	...	...	...	...	...	Συμ.	...	Α
Φενεὸς	...	...	Ρ	Ρ Α	...	Συμ.	...	Α
Φιγάλεια	...	...	...	...	...	Συμ.	...	Α
Ψωφίς	...	Ρ	Ρ Α	...	...	...	...	...
Ἀρκαδ. συμ.	Ρ	Ρ	...	Ρ Α	...	...	...	...

Σημ. Ὡς πρὸς τὰ μέταλλα τῶν ἐν τῷ ἀνωτέρῳ πίνακι συμμαχικῶν νομισμ. ἴδε σελ. 525 κ. ἐξ.

Τὰ ἡμίδραγμα καὶ μικρότερα νομίσματα εἶνε ἀνεπίγραφα, φέρουσιν ὅμως ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως μέγα Φ ἀντὶ τοῦ τροχοῦ ἐνίστε ὑπὸ σταφυλῶν συνοδευόμενον.

Οἱ τύποι τῶν Φλιασίων νομισμάτων παραμένουσιν ἀμετάβλητοι μέχρι τῶν χρόνων τῆς περὶ τὰ 322 Μακεδονικῆς κατακτήσεως πλὴν ὅτι ἐπὶ τῆς τελευταίας κλάσεως τὸ Φ τῆς ὀπισθίας ὄψεως περικυκλοῦται ὑπὸ στεφάνου κισσοῦ. Μετὰ δὲ τὸ 322 π. Χ. ἡ νομισματοκοπία τοῦ Φλιοῦντος περατοῦται.

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τοῦ τετάρτου αἰῶνος ὁμοιάζουσι κατὰ τὸ πλεῖστον πρὸς τὰ ἀργυρᾶ, ἐπὶ τινων ὅμως κομματίων ὁ ταῦρος τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως, ἀντικαθίσταται ὑπὸ κεφαλῆς Ἀθηνᾶς ἢ Διός(;). Ἴδε ὡσαύτως Ἀχαϊκὴν Συμμαχίαν.

Αὐτοκρατορικά. Σεβήρου, Καρακάλλα καὶ Γέτα. Τύποι αὐτῶν Ἀρτεμὶς κυνηγέτις, Ἀσκληπιός, Τύχη σπένδουσα.

ΣΙΚΥΩΝΙΑ

[Annali di Corrispondenza archeologica, 1830, σ. 336].

Σικυών. Ἡ πόλις αὕτη, διαρκούσης τῆς περιόδου τῆς μεγίστης ἀκμῆς αὐτῆς, ἀπετελεῖτο ἐξ ἀκροπόλεως κειμένης δύο περίπου μίλια μακρὰν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, ἐκ τῆς εἰς τοὺς πρόποδας αὐτῆς κάτω πόλεως καὶ ἐξ ἐνὸς ἐπινείου. Ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν μέχρι τοῦδε σωζομένων νομισμάτων αὐτῆς μαρτυρεῖ ἐπαρκῶς τὸν ἀρχαῖον πλοῦτον καὶ τὴν ἐμπορικὴν σπουδαιότητα τῆς πόλεως. Δὲν φαίνεται δὲ κόψασα νομίσματα πρὸ τῶν μέσων τῆς Ε'. ἑκατονταετηρίδος, οὐδὲ τὰ νομίσματα αὐτῆς ἀποβαίνουσι πολυάριθμα πολὺ πρὸ τοῦ 400 π. Χ.

Πρὸ τοῦ 400 π. Χ.

Περιστερὰ μετ' ἀνοικτῶν πτερύγων ἀνιπαμένη

Μέγα Μ = Ξ ἐν τετραγώνῳ ἐγκαίλῳ. Ἐνίοτε ἐν μέσῳ τοῦ γράμματος ἀνθέμιον . . Ρ Δραχμή.

Χίμαιρα, ἥς κάτω Μ (= Σ)	Περιστερὰ ἱπταμένη ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ. Ἐν ταῖς γωνίαις Μ (= Ξ) καὶ Δ (= Δραχμή) Ρ Δραχ.
Χίμαιρα.	Περιστερὰ ἱπταμένη ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ, ἐν ταῖς γωνίαις Ξ καὶ Τ (Τριώβολον) . . . Ρ Τριώβ.
Πρόσθιον Χιμαίρας.	Ὅμ. Ξ καὶ Ο (Ὁβολός) Ρ Ὁβολ.
Περιστερὰ μετὰ κλειστῶν πτερύγων.	Μ = Ξ ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ . . . Ρ Ἡμιώβολ.
Ὅμοιως.	Περιστερὰ ἱπταμένη ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ. Ἐν ταῖς γωνίαις Ξ καὶ Η (Ἡμιωβόλιον). Ρ Ἡμιώβολ.
Κεφαλὴ Περιστερᾶς	Ὅμ. Ρ 1/4 Ὁβολ.

Ἄνευ τετραγώνου ἐγκοίλου.

ΞΕ Χίμαιρα.	Περιστερὰ ἱπταμένη . . Ρ Τριώβ.
Ἀπόλλων κλίνων τὸ γόνυ, μετὰ τόξου καὶ βελῶν.	ΞΕ ἐν στεφάνῳ δάφνης. Ρ Ἡμιώβ.

Περὶ τὰ 400-322 π. Χ.

ΞΕ (σπανίως ΞΙ) Χίμαιρα, ἥς ὑπέρ- άνω ἐνίοτε, στέφανος ὑποκάτω, ἐνίοτε Ἀπόλλων γονατίζων μετὰ τόξου. Κεφαλὴ τοῦ Ἀσωποῦ πο- ταμοῦ (;) κτλ. (Πίναξ ΙΗ'. 11.)	Περιστερὰ ἱπταμένη ἐν στεφάνῳ δά- φνης, συνήθως μετὰ γραμμάτων ἐν τῷ πεδίῳ, Α, Ε, Ι, Ν, ΑΟ, ΑΡ, ΠΑ, [ΞΙΒΥΡΤΙΟ]Ξ, κτλ., ἢ συμ- βόλων ἥτοι τόξου, φύλλου κισ- σοῦ, κλπ. Ρ Στατῆρ καὶ δραχμή.
ΞΕ ἢ ΞΙ Περιστερὰ ἀνιπταμένη.	Ὅμοιως Ρ Δραχμή.
ΞΕ ἢ ΞΙ Χίμαιρα.	Περιστερὰ ἱπταμένη. Γράμματα ἐν τῷ πεδίῳ. Ρ Τριώβολ. Ρ Διώβολ.
Ξ ἢ ΞΙ Περίστερα ἀνιπταμένη.	Ὅμοιως Ρ Ὁβολ.
Ξ ἢ ΞΙ Λέων βαδίζων.	Ὅμοιως Ρ Ἡμιώβ.
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	Ὅμοιως Ρ Ὁβολ.
Ὅμοιως.	Λύρα ἐν στεφάνῳ . . Ρ Ὁβολ.
Ἀπόλλων γονατίζων μετὰ τόξου καὶ βελῶν.	Λύρα Ρ Ἡμιώβ.

Ἀπόλλων μετὰ λύρας, καθήμενος ἐπὶ βράχου.	ΣΕ ἐν στεφάνῳ Α' Ἡμιώβ.
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	ΣΕ (μονογράφημα). Α' Ἡμιώβ.

ΧΑΛΚΟΣ

Ἀπόλλων γυμνὸς ἐγείρων μακρὰν ταινίαν πίπτουσαν ὀπισθεν αὐτοῦ. Ἐν τῷ πεδίῳ περιστερὰ.	ΣΙ ἐν στεφάνῳ Α' 65
Περικτερὰ ἱπταμένη.	Τρίπους ἐν στεφάνῳ Α' 65
Ὅμοιος.	Σ ἐν στεφάνῳ Α' 55
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	Σ ἐν στεφάνῳ Α' 7
Περικτερὰ ἱπταμένη.	Ὄνόματα ἀρχόντων, ΕΥ, ΔΗ, ΘΕΥ, ΚΛΕ, ΜΕ, ΤΕ, ἐν στεφάνῳ. Α' 65
ΣΙ Περικτερὰ βοσκομένη.	ΣΙ Τρίπους ἐν στεφάνῳ. Α' 7

Τινὰ τῶν ἐπὶ τῶν χαλκῶν τούτων νομισμάτων ὀνομάτων ἐταυτίσθησαν ὑπὸ τοῦ R. Weil (*Zeit. f. Num.*, VII. 376) πρὸς ἱστορικὰ πρόσωπα, ἐξ ὧν μνημονευτέος Εὐφρων ὁ γενόμενος τύραννος τῶν Συρακουσῶν βραχὺ πρὸ τοῦ 368 π. Χ.

Περὶ τὰ 322-251 π. Χ.

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ Λαμιακοῦ πολέμου, ἐν ἔτει 322 π. Χ., ἡ Σικυῶν περιῆλθεν ἐπὶ τινα χρόνον εἰς τὰς χεῖρας τῶν Μακεδόνων ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῶν ὁποίων ἐκόπησαν ἐκεῖ τετραδράχμα φέροντα τὸ ὄνομα καὶ τοὺς τύπους Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου (316-308 π. Χ.), (Müller, *Monn. d'Alex.* ἀριθ. 864-898) Μέγας ἀριθμὸς ταιούτων τετραδράχμων ἀνεκαλύφθη ἐν ἔτει 1850 παρὰ τὰς Πάτρας (C. T. Newton, *Num. Chron.*, 1853, σ. 29). Τινὰ τῶν ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων προσθέτων συμβόλων, οἷον ὁ φέρων ταινίαν Ἀπόλλων, καὶ ἡ Χίμαιρα εἶνε ἀναμφιβόλως Σικυωνικά. Τὸ ὅλον δὲ τῆς κλάσεως διακρίνεται ἐκ τοῦ ἰδιορρύθμου τῆς κατασκευῆς. Τὰ πλεῖστα δὲ τῶν κομματίων ἔχουσι τὸν θρόνον τοῦ Διὸς κεκοσμημένον ὑπὸ δύο μικρῶν παραστάσεων Νίκης.

Σύγχρονοι τῶν τετραδράχμων τούτων εἶνε αἱ ἐξῆς σειραὶ τριωβόλων Αἰγινητικοῦ κανόνος (ἢ Ἀττικῶν τετρωβόλων) καὶ χαλκῶν :

Περιστερὰ ἱπταμένη.

Μέγα Σ οὐ περίξ ὄνομα ἄρχοντος.
Τὸ δλον ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ
ἀβαθεῖ Ρ Τριώβολ.

Μεταξὺ τῶν ὀνομάτων ἀπαντῶσιν τὰ ἐξῆς :— Αἰνείας, Αλε-
Ξίων, Αμεινίας, Ἀνδρωνίδας. Θρασυκλῆς, Κλεαν-
δρος, Λυδίαδας, Ξενοτίμος, Ολύμπιαδας, Πολύκρα-
τῆς, Προμαχίδας, Σωσικράτης.

Περιστερὰ ἱπταμένη καὶ ἐν τῶν
ἀνωτέρῳ ὀνομάτων.

ΣΙ ἐν στεφάνῳ Α · 65

Περιστερὰ βόσκουσα, Ἀνδροτι-
μος.

ΣΙ Τρίπους ἐν στεφάνῳ . . . Α · 7

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.

ΣΙ Περίστερα ἱπταμένη, φέρουσα
ταινίαν, καὶ ὄνομα ἄρχοντος Α · 7

Περὶ τῶν νομισμάτων τῆς Σικυῶνος ὡς μέλους τῆς Ἀχαϊ-
κῆς συμπολιτείας, ἴδε σελ. 525.

Σχετικῶς πρὸς τὰ νομίσματα τῆς Σικυῶνος, ὁ ταγματ. Lea-
ke παρατηρεῖ (*Num. Hell.*, σ. 95) ὅτι « ἡ ἀλλαγὴ ἀπὸ τοῦ
ΞΕΚΥΩΝ ἢ ΞΕΙΚΥΩΝ εἰς ΣΙΚΥΩΝ συνέβη περὶ τοὺς χρόνους
Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου. Τὸ πτηνὸν εἶνε πιθανῶς ἡ ἀγρία πε-
ριστερὰ, ἥς μεγάλα πλήθη ὑπάρχουσι ἔτι καὶ νῦν εἰς τοὺς ἀπο-
τόμους βράχους, οἵτινες περικυκλοῦσι τὴν ἀρχαίαν θέσιν τῆς πό-
λεως. Ἦσαν δ' ἴσως ἱεραὶ τῇ Ἀφροδίτῃ, ἥς ὁ ναὸς ἤτό ποτε μία
τῶν κυριωτάτων οἰκοδομῶν τῆς Σικυῶνος ἐν ἣ ὑπῆρχεν ἄγαλμα
τῆς θεᾶς καθημένης ποιηθὲν ὑπὸ τοῦ Κανάχου (Παυσ., II. 10). »

Τὸ Μ = Ξ, ὅπερ τόσον συχνὰ ἀπαντᾷ ὡς νομισματικὸς τύ-
πος ἦτο τὸ ἔμβλημα τῆς πόλεως καὶ ἐτίθετο ὑπὸ τῶν Σικυω-
νίων ὡς ἐπίσημον τῶν ἀσπίδων αὐτῶν (Ξενοφ., Ἑλλην. VI. 4).

Αὐτοκρατορικὰ νομίσματα ὑπάρχουσιν ἀπὸ Δομιτιανοῦ μέχρι
Γέτα. Ἐπίγρ. ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ. Τύποι διάφοροι· ὁ πάντων σπουδαιό-
τατος εἶνε παράστασις τάφου (Πρόβλ. Παυσ. II, 7, 2). Τὸ νόμισμα
παρουσιάζει μικρὸν δίστυλον ναὸν ἐπὶ βράχῳ, οὗ παραπλεύρως δύο
παραστάσεις Ἑρμῶν (ὄρων) καὶ δύο κυπάρισσοι. Ἐτερόν τι νόμισμα

ἔχει ὡς τύπον μαινάδα ἐν στάσει μαινομένης, ἴσως δ' εἶνε μία τῶν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Διονύσου ἐν Σικυῶνι μαινάδων τῶν ὑπὸ Παυσανίου μνημονευομένων (Π. 7, 5). Ἄλλος συνηθέστατος τύπος εἶνε Ἀπόλλων γυμνὸς ὑψὺν τὰς χεῖρας καὶ κρατῶν μεγάλην ταινίαν. Ἀπαντῶσιν ὡσαύτως ἐπὶ αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων τῆς Σικυῶνος παραστάσεις Ἀφροδίτης καὶ Ἑρωτος, Διονύσου, Πανός, Ἀρτέμιδος Φεραίας (Παυσ., Π, 10, 7), Δήμητρος, Τύχης Ἀκραίας (Παυσ. Π, 7, 5), κτλ.

ΑΧΑΪΑ.

Αἰγαί. Αὕτη κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους ἦτο (μετὰ τὴν Ἑλικην) ἡ σπουδαιότατη ἔδρα τῆς λατρείας τοῦ Ποσειδῶνος ἐν Ἀχαΐᾳ.

Ἡ πόλις περιέπεσε βαθμηδὸν εἰς παρακμὴν, μέχρις οὗ πρὸ τῶν χρόνων Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου οἱ ὑπολειπόμενοι τῶν κατοίκων μετενάστευσαν εἰς τὴν γείτονα Αἰγειραν. Τὰ νομίσματα αὐτῆς εἶνε τριώβολα τοῦ Αἰγινήτικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος.

480-430 π. Χ.

ΣΔΑ Πρόσθιον αἰγός.

Τετράγωνον ἔγκοιλον εἰς τέσσαρα διηρημένον Ρ Τριώβ.

ΣΙΑ Πρόσθιον αἰγός.

(Zeit. f. Num., V. I. 6, 7, 8.).

ΛΟΙΑΛΙΑ Κεφαλὴ ἀρχαϊκὴ Διονύσου πωγωνοφόρου, κισσοστεφής, ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ. Ρ Τριώβ.

Περὶ τὰ 430-365 π. Χ.

ΑΙC Πρόσθιον αἰγός.

ΑΙCΑΙΟΝ Ὅμοια κεφαλὴ, ἀλλ' ἀκμαίας τεχνοτροπίας Ρ Τριώβολ.

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ κισσοστεφής.

ΑΙCΑΙΟΝ Ἀἰξ ἰσταμένη. Ρ Ὀβολ.

Ἴδε Zeit. f. Num., V. σ. 5, καὶ Imhoof, Mon. Gr., σ. 157.

Αἰγείρα. Εἰς τὴν πόλιν ταύτην, κειμένην μεταξὺ Αἰγῶν καὶ Πελλήνης, μετόκησαν οἱ κάτοικοι τῆς πρώτης, ὅτε αὕτη περιέπεσεν εἰς παρακμὴν.

Περὶ τὰ 350 π. Χ.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς φέρουσα κράνος λο-
φοφόρον ἀκριβῶς ἐφαρμοζόμενον
τῇ κεφαλῇ. | ΑΙΓ Πρόσθιον αἰγὸς ἐν στεφάνῳ. .
Α 55

Περὶ τῶν συμμαχικῶν νομισμάτων. ἴδε Ἀχαϊκὴν συμπολι-
τείαν, σελ. 525.

Μετὰ τὸ 146 π. Χ.

ΑΙΓΙΡΑΤΑΝ Κεφαλή γυναικεία πε-
πλοφόρος. | Αἶξ ἰσταμένη ἐν στεφάνῳ. . Α 65

Αὐτοκρατορικά, κοπέντα ἐπὶ Σεβήρου, Δόμνης καὶ Πλαυτίλλης.
Ἐπιγραφή αὐτῶν, ΑΙΓΕΙΡΑΤΩΝ, σπανιώτερον δὲ ΑΙΓΙΡΑΤΩΝ.

Ἀἴγιον. Ἡ πόλις αὕτη ἦν τὸ κύριον πολιτικὸν καὶ θρησκευ-
τικὸν κέντρον τῆς Ἀχαΐας καὶ ὁ τόπος τῶν συνελεύσεων τῶν ἀπε-
σταλμένων τῶν διαφόρων πόλεων, αἵτινες ἀπετέλουν τὴν συμμα-
χίαν. Τῆς πόλεως ταύτης, ἐξαιρουμένων τῶν συμμαχικῶν νομι-
σμάτων (σελ. 525), μόνον χαλκᾶ νομίσματα εἶνε γνωστά.

Περὶ τὰ 146-43 π. Χ.

ΗΜΙΟΒΕΛΙΝ Κεφαλή Διός. | ΑΙΓΙΕΩΝ ποτάμιος θεὸς (Σελινοῦς)
Α 8

ΑΙΓΙΕΩΝ Κεφαλή Διός. | ΗΜΙΟΒΕΛΙΝ Ζεὺς κραδαίνων κε-
ραυνὸν (Πιθανῶς Ζεὺς ὁ Σωτήρ·
πρβλ. Πausan., VII. 23. 7). Α 85

Ἑτεραι ποικιλίαι μετ' ὀνομάτων ἀρχόντων, ΘΕΟΞΙΟΣ ΚΛΗ-
ΤΑΙΟΣ.

ΑΙΓΙΕΩΝ Κεφαλή Διός. | ΗΜΙΟΒΕΛΙΝ Ἡ νύμφη Φθία μετ'
ἡνεωμένου πέπλου ἀκολουθοῦσα
περιστερὰν πρὸς αὐτὴν στρεφομέ-
νην καὶ ἀποβλέπουσαν. . Α 85

Ὁ τύπος τοῦ νομίσματος τούτου ἀναφέρεται εἰς ἐγχώριον μῦ-
θον ἐν ᾧ μνημονεύεται ὁ τρόπος καθ' ὃν ὁ Ζεὺς εἰς περιστερὰν με-
ταμορφωθείς διεκόρευσε τὴν νύμφην Φθίαν (Ἀθήναιος, IX π. 395.
Αἰλίαν., Ποικ. Ἱστορ. I. 15). Τὸ ΗΜΙΟΒΕΛΙΝ ὑποτίθεται, ὅτι εἶνε
διάφορος γραφὴ τοῦ ΗΜΙΟΒΟΛΙΟΝ.

ΑΙΓΙΕΩΝ Κεφαλὴ Διός.

ΗΜΙΟΒΕΛΙΝ 'Ο παῖς Ζεὺς θηλαζόμενος ὑπὸ αἰγὸς μεταξὺ δύο δένδρων. Ἡ αἶξ στρεφομένη ἀποβλέπει πρὸς ἀετόν . . . Α · 7

Ὁ τύπος οὗτος ἐξηγεῖται παρὰ τοῦ Στράβωνος, VIII. 387, ἱστοροῦσι δ' ἐνταῦθα καὶ τὸν Δία ὑπ' αἰγὸς τραφῆναι καθάπερ φησὶ καὶ Ἀράτος.

ΑΙΓΙΕΩΝ Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ
κισσοστεφής.

ΘΕΟΞΙΟΣ ΚΛΗΤΑΙΟΣ Ἀετός . .
Α · 7

ΑΙΓΙΕΩΝ Προτομή Ἀρτέμιδος.

ΘΕΟΞΙΟΣ ΚΛΗΤΑΙΟΣ Γυναικεία
μορφή, ἢ Εἰλείθουα (;), ἰσταμένη
μάχαιραν (;) δὲ κρατοῦσα Α · 7

Πρβλ. Πaus., VII. 23. 5 ἐνθα, ἐντούτοις, ἢ Εἰλείθουα λέγεται κρατοῦσα δᾶδα.

Αὐτοκρατορικά νομίσματα ἀπὸ Ἀδριανοῦ μέχρι Γέτα. Τύποι Ἀντωνῖνος ὁ Εὐσεβής. Ἀρτεμις φέρουσα δύο λαμπάδας (Πaus., VII. 24. 1). Ἔτερα φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΖΕΥΣ ΜΕΓΑΣ παρὰ μορφὴν Διὸς κραδαίνοντος κεραυνὸν καὶ κρατοῦντος ἀετόν.

Βούρα, καταστραφέντα ἐν ἔτει 373 π. Χ. ὑπὸ σεισμοῦ, κατόπιν δ' ἐκ νέου ἀνεγερθέντα συνηνώθησαν πρὸς τὴν Ἀχαϊκὴν Συμπολιτείαν ἐν ἔτει 275 π. Χ., οὐδὲν ὅμως τῶν συμμαχικῶν αὐτῶν νομισμάτων ἀνεκαλύφθη μέχρι τοῦδε. Αὐτοκρατορικά, τοῦ Σεβήρου καὶ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ. Ἐπιγρ. ΒΟΥΡΑΕΩΝ. Τύποι: Ἡρακλῆς κραδαίνων ρόπαλον, ἴσως ἀντίγραφον τοῦ ἀγάλματος τοῦ Βουραϊκοῦ Ἡρακλέους τοῦ ἐν τῷ μαντικῷ σπηλαίῳ ἱερῷ τῷ Ἡρακλεῖ καὶ κειμένῳ μεταξὺ Βούρων καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου. Ἔτερον νόμισμα φέρει τὴν Εἰλείθουαν, λαμπάδα κρατοῦσαν (πρβλ. Πaus., VII. 23. 2, 5).

Δύμη, ἡ δυτικωτάτη τῶν πόλεων τῆς Ἀχαΐας, συνορεύουσα πρὸς τὴν Ἡλίδαν. Ἐκοψε δὲ ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ νομίσματα περὶ τὰ 350 π. Χ. (Zeit. f. Num., VII. 366). Ἐπιγρ. ΔΥ ἢ ΔΥΜΑ.

Κεφαλή γυναικεία	Ἀμφορεύς	Α' Ὄβολ.
Ὅμοίως.	Ἰχθὺς πλατύς	Α' 65
Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	ΔΥ ἐν στεφάνῳ	Α' 65
Κεφαλή γυναικεία, πεπλοφόρος.	Ὅμοίως	Α' 65

Ἐτέρας ποικιλίας, ὡς καὶ νομίσματα κοπέντα ἐν Δύμῃ ὡς Ῥωμαϊκῇ ἀποικίᾳ, ἐπιγεγραμμένα δὲ C. I. D. ἢ C. I. A. DVM (Colonia Julia Augusta, Dumaeorum), ἀπὸ Ἰουλ. Καίσαρος μέχρι Τιβερίου, ἐνίοτε φέροντα ὀνόματα τῶν πενταετηρικῶν διάνδρων ἀκολουθούμενα ὑπὸ τῆς τυπικῆς ἐκφράσεως EX. D. D. (= ex decreto decurionum), ἴδε παρ' Imhoof, *Mon. Gr.*, σ. 162 κ. ἐξ.

Ἴδε ὡσαύτως συμμαχικὰ νομίσματα ἐν σελ. 525.

Ἑλίκη. Ἡ ἀρχαιοτάτη πασῶν τῶν πόλεων τῆς Ἀχαΐας καταστραφεῖσα ἐντελῶς ὑπὸ σεισμοῦ ἐν ἔτει 373 π. X. ὅτε ἡ χώρα αὐτῆς συνηνώθη πρὸς τὴν τοῦ Αἰγίου.

Περὶ τὰ 400-373 π. X.

ΕΛΙΚ (ἐπ' ἀριστ.) Κεφαλή Ποσειδῶνος μετὰ διαδήματος, ἐν κύκλῳ | Τρίαινα μεταξὺ δελφίνων ἐν στεφάνῳ
(Z. f. N., VII. Πίν. VIII. 6). Α' 7
κυμάτων.

Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὑπῆρχε διάστημα ἱερὸν Ποσειδῶνος τοῦ Ἑλικωνίου ἐπικαλουμένου, εἰς τὴν μῆνιν τοῦ ὁποίου ἀπεδίδετο ἡ καταστροφή τῆς πόλεως. (*Num. Chron.*, 1861, σ. 216).

Κερύνεια. Τῆς πόλεως ταύτης ὑπάρχουσι μόνον συμμαχικὰ νομίσματα (ἴδε σελ. 525).

Πάτραι, ἡ πρότερον γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀρόη, ἦσαν λιμὴν ἐπὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου μεταξὺ Αἰγίου καὶ Δύμης. Ὡς μέλος τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας ἀπὸ τοῦ 280 π. X. ἔκοψε ἀργυρᾶ νομίσματα (σελ. 525) οὐδὲν ὅμως, ὡς φαίνεται, ἐκ χαλκοῦ.

Περὶ τὰ 146—43 π. X.

Μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς Συμπολιτείας φαίνεται ὅτι τῇ ἐπετράπη νὰ διατηρήσῃ τὸ ἐξαιρετικὸν προνόμιον τοῦ κόπτειν νομίσματα ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ.

Κεφαλή Ἀφροδίτης (;

ΔΑΜΑCΙΑC καὶ ΠΑΤΡ (ἐν μονογρ.), ἐν στεφάνῳ . . Ρ 36 κ.

Κεφαλή Διός.

ΑΓΥC ΑΙCΧΡΙΩΝΟC καὶ τὸ αὐτὸ μονογρ., ἐν στεφάνῳ Ρ 36 κ.

ΑΡΙCΤΑΡΧΟC ΔΑΜΩΝΟC Διό-
νυσοc κρατῶν θύρσον.

ΠΑΤΡΕΩΝ Μνημεῖον ἐπιτύμβιον τοῦ οἰκιστοῦ Πατρέωc. Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ κισσοῦ . . Α 7

Τὸ μνημεῖον τοῦτο ἴστατο, κατὰ τὸν Παυσανίαν (VII. 20) ἐν τῇ ἀγορᾷ τῶν Πατρῶν. Μεταξὺ ἄλλων τύπων ὑπάρχουσι καὶ οἱ ἐξῆc φέροντεc ἀκέραια τὰ ὀνόματα διαφόρων ἀρχόντων: —

Κεφαλή Ἡρακλέουc πωγωνοφόροc.

Ἀθηνᾶ, μετ' ἀσπίδοc καὶ δόρατοc, προβαίνουσα (πβλ. Παυσ., VII. 20) Α 8

Κεφαλή Ἀθηνᾶc.

Ποσειδῶν κραδαίνων τρίαιναν (πβλ. Παυσ., VII. 21.) . . Α 75

Γλαῦξ, ἀρχων δὲ ΔΑΜΑCΙΑC.

Τρίαινα, μεταξὺ Π - Α. . . Α 55

Ἐν Πάτραιc παρεχρίμασεν ὁ Μ. Ἀντώνιοc πρὸ τῆc ναυμαχίαιc τοῦ Ἀκτίου, ἐν ᾗ 32-31 π. Χ., πρέπει δὲ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην νὰ ἐκόπησαν αὐτόθι τὰ φέροντα τὴν εἰκόνα τῆc Κλεοπάτραc νομίσματα, δπισθ. Ἰσιακὸν κόσμημα. Μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ἀκτίου, ὁ Αὐγούcτοc ἐγκατέστησεν ἀποικίαν ἐν Πάτραιc, ἣτιc ἐξηκολούθησε κόπτουσα νομίσματα μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Γορδιανοῦ. *Ἐπίρ* C. A. A. P. (Colonia Augusta Aroë Patrensis). Μεταξὺ τῶν ἀξίων μνείαιc τύπων εἶνε ἀντίγραφα τῶν ἀγαλμάτων Ἀρτέμιδοc τῆc Λαφρίας μετὰ τοῦ κυνὸc αὐτῆc παραπλεύρωc, ἔργον τοῦ Μεναίχμου καὶ Σοῖδα ἐν τῷ ἐν Πάτραιc ναῶ τῆc θεᾶc ταύτηc.

Τὸ ἀγαλμα τοῦτο μετεκομίσθη εἰc Πάτραc ὑπὸ τοῦ Αὐγούcτου ἐξ Αἰτωλίας. Ὁ Παυσανίαc (VII. 18. 6), περιγράφει αὐτὸ ὡc ἐξῆc: *σχῆμα τοῦ ἀγάλματοc θηρεούσα ἔστιν ἑλέφαντοc δὲ καὶ χρυσοῦ πεποίηται.*

Πρὸc τιμὴν τῆc θεᾶc ταύτηc ἤγετο μεγαλοπρεπῆc ἐορτὴ ἐν Πάτραιc, καθ' ἣν, ὡc λέγει ἡμῖν ὁ Παυσανίαc, ἡ ἱέρεια τῆc θεᾶc,

κόρη φερομένη ἐπὶ ἄρματος ἐλάφων, ἔκλειε τὴν πανηγυρικὴν πομπήν. Ὁ τύπος οὗτος ἀπαντᾷ ἐπὶ νομισμάτων τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου. Ἔτερον ἄγαλμα ὑπὸ Παυσανίου μνημονευόμενον (VII. 20. 5), ἀντιγεγραμμένον δὲ ἐπὶ νομισμάτων τοῦ Κομμόδου εἶνε τὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Ἔτεροι τύποι παρουσιάζουσι τὸν Ἑρμῆν καθήμενον ἐπὶ βράχου μετὰ κριοῦ πρὸ αὐτοῦ, ἀντίγραφον δ' ἴσως ἐξ ἀγάλματός τινος ἐν Κορίνθῳ (Παυσ., II. 3. 4). Ἀξίος ἐπίσης σημειώσεως εἶνε ὁ ἐξῆς τοπογραφικὸς τύπος. Σχέδιον τῆς πόλεως καὶ τοῦ λιμένος τῶν Πατρῶν· ὑπεράνω, τρεῖς ναοί· κάτω δέ, ἄγαλμα ἐπὶ βάθρου. Ὁ τύπος οὗτος παραλλάσσει ἐπὶ νομισμάτων τοῦ Γορδιανοῦ, ἐνθα βλέπομεν κολοσσιαῖον ἄγαλμα ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ λιμένος, πλοῖα ἐν τῷ λιμένι καὶ διάφορα οἰκοδομήματα ὑπὲρ αὐτόν.

Πελλήνη, ἡ ἀνατολικωτάτη τῶν πόλεων τῆς Ἀχαΐας· ἔκοψεν ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ νομίσματα κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ τετάρτου αἰῶνος.

Περὶ τὰ 370-322 π. X.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

Λύρα

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

ΠΕΛ ἐν στεφάνῳ δάφνης. Ρ Τριώβ.

Π—Ε Τρίπους Α · 5

ΠΕ (μονογρ.) Κεφαλὴ κριοῦ ἐν στεφάνῳ. Α · 65

Ἀπόλλων ὁ Θεοξένιος ἦν ὁ κυρίως ἐν Πελλήνῃ λατρευόμενος θεός· ἔστι καὶ Ἀπόλλωνος Θεοξενίου Πελληγεῦσιν ἱερόν· τὸ δὲ ἄγαλμα χαλκοῦ πεποιήται. (Παυσ., VII. 27).

Ἡ Πελλήνη ἐγένετο μέλος τῆς Ἀχαικῆς Συμπολιτείας περὶ τὸ 270 π. X. (ἴδε σ. 525).

Ἐπὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων, ὄντων τοῦ Σεβήρου καὶ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, ἐπιγεγραμμένων δὲ ΠΕΛΛΗΝΕΩΝ εὕρηται παράστασις Διονύσου Λαμπτήρος (Παυσ., ε. α.) ἱσταμένου γυμνοῦ μετὰ κανθάρου καὶ θύρσου πρὸς δὲ παράστασις Ἀρτέμιδος μετὰ λαμπάδος καὶ τόξου (Παυσ., ε. α.): πλησίον δὲ τοῦ Ἀπόλλωνος ναός ἐστιν Ἀρτέμιδος, τοξευούσης δὲ ἡ Θεὸς παρέχεται σχῆμα.

ΑΧΑΙΚΗ ΣΥΜΠΟΛΙΤΕΙΑ.

[Leicester Warren, Greek Federal Coinage London, 1863 — Lambros, P., Zeitschrift für Numismatik, 1875, σ. 160. — Weil, R., Zeit. f. Num. 1883 σ. 1991].

Τὰ ἀρχαιότατα συμμαχικά νομίσματα τῆς περιφέρειας ταύτης συμπολιτείας φαίνεται ὅτι χρονολογούνται ἀπὸ τοῦ πρὸ τῆς Μακεδονικῆς κατακτήσεως χρόνου.

Πρὸ τοῦ 330 περίπου, π. Χ.

Κεφαλὴ Διὸς Ὁμαγυρίου.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

ΑΧ (μονογρ.) . . . Ρ Ἡμίδραχ.

Ὁμοίως. Α · 7

Ἐν τούτοις μόλις ἀπὸ τῆς ἀναδιοργανώσεως τῆς συμπολιτείας ἐν ἔτει 280 π. Χ., ὅτε αἱ Πάτραι καὶ ἡ Δύμη κατώρθωσαν νὰ ἀποτινάξωσι τὸν Μακεδονικὸν ζυγόν, ἤρξατο κανονικῶς ἡ ἄφθο-
νος ἔκδοσις τῶν νομισμάτων, ἅτινα ἐπὶ 130 περίπου ἔτη ἀπετέ-
λουν τὸ κύριον νόμισμα τῶν ἀγορῶν τῆς Πελοποννήσου. Βαθ-
μιαίως δέ, ὡς ἀλλεπαλλήλως αἱ πόλεις προσετίθετο εἰς τὴν πολι-
τικὴν ἔνωσιν, ὁ κύκλος τῶν συμμαχικῶν νομισματοκοπειῶν ηὐρύ-
νετο, ἐκάστης πόλεως παραδεχομένης ἅμα τῇ εἰσόδῳ αὐτῆς εἰς
τὴν συμμαχίαν ὁμοιόμορφον νόμισμα οὐχὶ μόνον ἀργυροῦν, ἀλλὰ
καὶ χαλκοῦν· διότι, ὡς γνωρίζομεν ἐκ τοῦ Πολυβίου (II. 37),
ἐπεβάλλοντο ὑπὸ τῆς κεντρικῆς διοικήσεως ἐπὶ πάντων τῶν μελῶν
τῆς Συμπολιτείας οἱ αὐτοὶ νόμοι καὶ τὰ αὐτὰ σταθμὰ, μέτρα καὶ
νομίσματα, «ὥστε μὴ μόνον συμμαχικὴν καὶ φιλικὴν κοινωνίαν γεγο-
νέναι πραγμάτων περὶ αὐτοῦς, ἀλλὰ καὶ νόμοις χρῆσθαι τοῖς αὐτοῖς
καὶ σταθμοῖς καὶ μέτροις καὶ νομίμασι, κτλ.»

Οἱ τύποι τοῦ συμμαχικοῦ ἀργυροῦ νομίσματος ἦσαν οἱ ἐξῆς:—

Κεφαλὴ Διὸς Ὁμαγυρίου.

(Πίναξ ΙΗ'. 12).

Τὸ Ἀχαϊκὸν μονογράφημα, περίξ
τοῦ ὁποίου διάφορα γράμματα,
μονογραφήματα, ἐγχώρια σύμβολα,
ὀνόματα ἀρχόντων ἢ πόλεων, συ-
νήθως συντετμημένα, τὸ δ' ὅλον
ἐντὸς στεφάνου δάφνης. Ρ 40-34 κ.

Ἐπὶ τούτων τῶν συμβόλων κλπ. στηρίζεται ἡ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πιθανὴ κατὰτάξις εἰς τὰς διαφόρους πόλεις.

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα εἶνε κατὰ πολὺ τῶν ἀργυρῶν σπουδαιότερα ὡς πρὸς τὴν ἱστορίαν, ἐπειδὴ παρουσιάζουσιν ὀλογράφως τὸ ὄνομα ἐκάστης πόλεως, προτασσομένου τοῦ κοινοῦ τῶν Ἀχαιῶν, π.χ. ΑΧΑΙΩΝ ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ, κλπ. Οἱ τύποι δ' αὐτῶν ἔχουσιν ὡς ἑξῆς.

Ὀλόκληρος ἡ παράστασις Διὸς Ὀμα.	Δήμητρα Παναχαιά (;) καθημένη,
γυρίου ἱσταμένου, φέροντος Νίκην	κρατοῦσα στέφανον καὶ στηρίζο-
καὶ στηριζομένου ἐπὶ σκήπτρου.	μένη ἐπὶ σκήπτρου . . . Α 7

Ἐπὶ τῆς μιᾶς ὀψεως εὗρηται τὸ ὄνομα τῆς πόλεως, ἐπὶ τῆς ἐτέρας τὸ ὄνομα ἐγγχωρίου ἄρχοντος σχεδὸν πάντοτε ὀλόγραφον.

Ζεὺς ὁ Ὀμαγύριος, ἦτοι ὁ συναθροίζων τοὺς ἀνθρώπους, καὶ Δήμητρα ἡ Παναχαιά ἦσαν αἱ προστάτιδες τῆς συμπολιτείας θεότητες, ὧν οἱ ναοὶ παρέκειντο ἐν Αἰγίῳ, ἐνθα συνεδρίαζεν ἡ κεντρικὴ συνέλευσις: «ἐφεξῆς δὲ τῷ Ὀμαγυρίῳ Διὶ Παναχαιᾷ ἐστὶ Δήμητρος (Παυσ., VII. 24, 2).

Αἱ συμμετασχοῦσαι τῆς συμμαχικῆς ταύτης νομισματοκοπίας πόλεις εἶνε τεσσαράκοντα τρεῖς τὸν ἀριθμόν. Ἡ πιθανὴ δὲ χρονολογία τῆς παραδοχῆς αὐτῶν ἐν τῇ συμμαχίᾳ προσετέθη πανταχοῦ, ἐνθα ἠδυνήθηεν νὰ ἐξακριβώσω αὐτήν.

Ἐν Ἀχαΐᾳ, π. X.

Αἰγείρα, 274 (;) Α	Σύμβ. Πρόσθιον	αἰγός . . . Α	ΑΧΑΙΩΝ ΑΙΓΕΙΡΑΤΩΝ.
Αἰγίον, 275 Α	Σύμβ. Κερανός	Α	ΑΧΑΙΩΝ ΑΙΓΕΩΝ.
Δύμη, 280 Α	» Ἰχθύς	Α	ΑΧΑΙΩΝ ΔΥΜΑΙΩΝ.
Κερύνεια, 273 Α	» Τρίαινα	Α	ΑΧΑΙΩΝ ΚΑΡΥΝΕΩΝ.
Πάτραι, 280 Α	» Δελφίς		
Πελλήνη, 274 (;) Α	» Λύρα ἢ ἀγγεῖον	Α	ΑΧΑΙΩΝ ΠΕΛΛΑΝΕΩΝ.

Σικυών, 251 Α	Σύμβ. Περιστερά,	Α	ΑΧΑΙΩΝ ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ.
	τρίπους . . .	Α	ΑΧΑΙΩΝ ΦΛΕΙΑΣΙΩΝ.
Φλιοῦς, 228 . . .		Α	

Φενεός, 234 Ρ Σύμβ. Κηρύκειον. Α ΑΧΑΙΩΝ ΦΕΝΕΩΝ.

Φιγάλεια, 208 Α ΑΧΑΙΩΝ { ΦΙΑΛΕΩΝ ἢ
ΦΙΓΑΛΕΩΝ

Ἐν Ἡλίδι, π. Χ.

Ἡλīs, 191 Ρ Γράμματα ΦΑ, Ἀε-
τός, περισσιερά, κεραυνός . Α ΑΧΑΙΩΝ ΑΛΕΙΩΝ.

Ὑπανα Α ΑΧΑΙΩΝ ΥΠΑΝΩΝ.

Ἐν Μεσσηνίᾳ, π. Χ.

Ἀσίνη Α ΑΧΑΙΩΝ ΑΣΙΝΑΙΩΝ.

Κορώνη, 184 Α ΑΧΑΙΩΝ ΚΟΡΩΝΑΙΩΝ.

Μεσσήνη, 191 Ρ Γράμματα ΜΕΣ
ἢ ΜΕ Α ΑΧΑΙΩΝ ΜΕΣΣΑΝΙΩΝ.

Ἐν Λακωνίᾳ, π. Χ.

Λακεδαίμων, 192 Ρ Σύμβ. Πῆλοι Διοσκούρων.

ΑΧΑΪΙΑ (Ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία).

Τὰ μόνα ἄξια ἰδιαιτέρας μνείας αὐτοκρατορικὰ νομίσματα τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπαρχίας Ἀχαιίας εἶνε τὰ ἐξῆς ἀνήκοντα εἰς τὴν κλάσιν τῶν ἀφιερωματικῶν νομισματοσήμων μᾶλλον ἢ εἰς τὴν τῶν νομισμάτων τῆς συνήθους χρήσεως, ἃν καὶ πιθανῶς ἐκυκλοφόρουν ὡσαύτως ὡς νομίσματα. Δὲν ἦτο ἀσυνήθης πρᾶγμα τὸ νὰ ἀναλαμβάνωσι πλούσιοι ἰδιῶται χάριν τῆς γενετείας αὐτῶν πόλεως πάσας τὰς δαπάνας θρησκευτικῶν πανηγύρεων, ἀγώνων, ἀφιερώσεων ναῶν ἢ ἄλλων τελετῶν ἐξ εὐγνωμοσύνης ἀνθ' ὧν ἔτυχον διαφορῶν ἀστικῶν τιμῶν. Τὰ εἰς τὸ ἐγγύριον δημόσιον ταμεῖον καταβαλλόμενα ποσὰ ὑπὸ τοιούτων δημοσίων εὐεργετῶν ἔφερον συνήθως, ὅτε ἐκόπτοντο εἰς νόμισμα, τὸ ὄνομα τοῦ δωρητοῦ κατ' ὀνομαστικὴν πτῶσιν μετὰ τοῦ τιμητικοῦ αὐτοῦ τίτλου καὶ τοῦ ῥήματος ἀνέθηκε, ἀκολουθουμένου ὑπὸ τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως ἢ ἐπαρχίας κατὰ πτῶσιν δοτικὴν ἢ γενικὴν.

Τοιαῦτα ἀφιερωματικὰ νομίσματα δὲν εἶνε ἀσυνήθη ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἐν Εὐρώπῃ ὅμως σπανιώτατα ἀπαντῶσιν.

Τὰ ἀκόλουθα κομμάτια ἐκόπησαν ἐν Κορίνθῳ ὑπὸ Ὀστιλίου Μαρκέλλου, ἱερέως τοῦ ἀποθεωθέντος Ἀντινόου, ἀφιερώθησαν δὲ παρ' αὐτοῦ εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς καὶ Κορινθίους: —

ΟΣΤΙΛΙΟΣ ΜΑΡΚΕΛΛΟΣ Ο ΙΕΡΕΥΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΝΟΟΥ Προτομὴ
Ἀντινόου

Ὅπ., ΤΟΙΣ ΑΧΑΙΟΙΣ ΑΝΕΘΗΚΕΝ Ἀντίνοος ἐφειδόμενος πρὸς
Ἑρμῆν τῆς τετραγώνου ἐργασίας ἢ ὡς Βελλεροφόντης τὸν Πήγασον
τιθασεύων (Mionn., II. 160. 97, 98)

Ἐτερον, φέρον ὁμοίως ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ ΑΝΕΘΗΚΕΝ

Ὅπ. Τύπος. Ἥλιος ἐπὶ ἄρματιος (Mionnet, II, 180. 239)

ΗΛΙΣ

Περὶ τὰ 480-421 π. Χ.

Τὰ ὠραιότατα ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς Ἥλιδος Αἰγινητικοῦ ὄντα κανόνος, ἀποτελοῦσι σειράν, ἥτις ὡς πρὸς τὴν ποικιλίαν τῆς ἐκτελέσεως καὶ τὴν μεγάλην καλλιτεχνικὴν ἐπιδεξιότητα, ἣν καταδεικνύουσι, ὑπὸ οὐδεμιᾶς κλάσεως νομισμάτων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος ὑπερακοντίζονται.

Νομίσματα τῆς Ἥλιδος, περὶ ὧν θὰ ἡδύνατο νὰ ῥηθῇ, ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὴν πρὸ τῶν Περσικῶν πολέμων ἀρχαϊκὴν τέχνην, δὲν ὑπάρχουσιν. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 480 π. Χ., μέχρις οὗ ἡ Ἥλις ὑπὸ τῆς ἐκτελέσεως εἰς τὴν Μακεδονίαν μετὰ τὸν Λαμιακὸν πόλεμον ἐν ἔτει 322 π. Χ., οἱ ἀργυροὶ στατῆρες τῆς Ἥλιδος ἀποτελοῦσι σειράν σχεδὸν συνεχῆ, ἣν ὁ καθηγητὴς Gardner ἐν τῇ σοφῇ αὐτοῦ πραγματείᾳ περὶ τῶν νομισμάτων τῆς Ἥλιδος (*Num, Chron.*, 1879 σ. 221 κ. ἐξ.) κατέταξεν εἰς δέκα καὶ πέντε περιόδους ἀνταποκρινομένας πρὸς τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν τῆς πόλεως. Ἐν τῇ παρουσίᾳ συγγραφῇ ἀρκεῖ γενικωτέρα τις κατάταξις.

Τὸ ὅλον τῆς χώρας τῆς Ἥλιδος ἦτο ἀφιερωμένον εἰς τὸν Ὀλύμπιον Δία, τὰ δὲ σύμβολα τοῦ θεοῦ τούτου, ὁ κεραυνὸς καὶ ὁ αἰετὸς μετὰ ὄφρατος, λαγωῦ ἢ ἐτέρου ζώου εἰς τοὺς ὄνυχας, ἦτοι ὁ πασίγνωστος παρὰ Διὸς πεμπόμενος οἰωνὸς νίκης (Διὸς τέρας αἰγιόχοιο.

Ἰλιάδ., M 221), ἀποτελοῦσι τοὺς σταθεροὺς τύπους τῶν νομισμάτων τῆς Ἡλίδος ἀπὸ τοῦ περὶ τὸ 480-421 π. X. (Πίναξ Κ'. 1-3, καὶ 6.) Ἑτεραι ποικιλίαι παρουσιάζουσι Νίκην ἐν διαφόροις στάσεσι, δηλαδή σπεύδουσιν πρὸς στέφιν νικητοῦ ἐν τοῖς ἀγῶσι, ἢ καθημένην ἐπὶ στήλης, ἢ ἱσταμένην μετὰ ἱερᾶς ταινίας ἐν τῇ χειρί· ἢ πάλιν, αὐτὸν τὸν Ὀλύμπιον Δία, ἐπὶ θρόνου καθήμενον μετ' αἵματος ἱπταμένου παρ' αὐτῷ ἢ κραδαίνοντα κεραυνόν.

Τὸ ἐξῆς νόμισμα εἶνε ἄξιον σημειώσεως, ὡς φέρον τὸ ὄνομα τοῦ σφραγιδογλύφου ΕΥΘ...., πιθανῶς τοῦ αὐτοῦ ΕΥΘ.... τοῦ βραχὺ κατόπιν ἐργαζομένου ἐν Συρακούσαις (σελ. 152).

Ἄετος σπαράσσων λαγῶν.

Τετράγωνον ἔγκοilon, ἐν ᾧ FA, Νίκη μετ' ἀναπεπταμένων πτερύγων τρέχουσα πρὸς ἀρ., κρατοῦσα στέφανον ἐν τῇ προτεταμένῃ χειρί· πρὸ αὐτῆς ΕΥΘ. . Ρ Στατήρ.

Ἡ ἐπιγραφή ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς ἀνωτέρω περιόδου εἶνε FA ἢ FALIEION, ἅπαξ δὲ ΟΛΥΜΠΙΚΟΝ ἄνευ τοῦ ὀνόματος τῶν Ἡλείων, μαρτυροῦσα πιθανῶς, ὅτι τὸ νόμισμα ἐξεδόθη ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ἐνὸς τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων, καθ' οὓς, ὡς ἐν Δελφοῖς διαρκούντων τῶν Πυθίων, συνεκροτοῦντο ἀγοραὶ τοιαῦται, ὥστε φυσικῶς ἀπήτουν ἀσυνήθως μεγάλην ἔκδοσιν Ἡλειακῶν νομισμάτων πρὸς χρῆσιν τῶν ἐξ ἀπάντων τῶν μερῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου προσερχομένων ἀνθρώπων.

Περὶ τὰ 421-365 π. X.

Ὁ καθηγητὴς Gardner (ἐ.ἀ.) ὑποθέτει, ὅτι ἡ κεφαλὴ τῆς Ἡρας ὡς νομισματικοῦ τύπου τῶν Ἡλειακῶν νομισμάτων εἰσῆχθη εἰς τὴν Ἡλίδα καὶ τὸ Ἄργος περὶ τὸν χρόνον τῆς περὶ τὸ 420 π. X. συναφθείσης συμμαχίας μεταξὺ Ἡλίδος, Ἀργους καὶ Μαντινείας. Ἀλλά, ἂν καὶ εἶνε ἐντελῶς εὐνόητον, ὅτι οἱ Ἀργεῖοι καὶ οἱ Ἡλεῖοι δυνατὸν νὰ ἐστήριζαν ἐν τῇ λατρείᾳ τῆς Ἡρας δεσμὸν ἐνόητος, ἦν νὰ ἐδήλωσαν ἐπὶ τῶν νομισμάτων αὐτῶν, δὲν δύναμαι νὰ παραδεχθῶ, ὅτι ἡ κεφαλὴ τῆς Ἡρας εἶτε ἐν Ἡλιδι εἶτε ἐν Ἀργεῖ

ἐμφανίζεται ἐπὶ τῶν νομισμάτων πρὸ τοῦ τέλους τοῦ πέμπτου αἰῶνος.

Οἱ κυριώτατοι νομισματικοὶ τύποι τῶν Ἑλλείων κατὰ τὴν περίοδον ταύτην εἶνε οἱ ἑξῆς.

Κεφαλὴ Διὸς δαφνοστεφής, εὐρέων διαστάσεων, μετὰ κόμης ὀπισθεν βραχείας, αὐστηρᾶς δὲ τεχνοτροπίας.

Κεφαλὴ Ἑρᾶς μετὰ πόλου ὑψηλοῦ κοσμουμένου δι' ἀνθεμίων καὶ ἐνίοτε μετὰ τῶν γραμμάτων ΗΡΑ ὑπὲρ τὸν στέφανον ἢ ἐπ' αὐτοῦ.

Κεφαλὴ ἄετοῦ εὐγενοῦς τεχνοτροπίας, κάτω δ' αὐτῆς φύλλον, ἐφ' οὗ ἐνίοτε τὰ ἀρχικὰ γράμματα ὀνόματος σφραγιδογλύφου ΑΛ (ἢ ΔΑ)

F - A Κεραυνὸς ἐν στεφάνῳ κοτίνου.
(Πίναξ Κ'. 4.) $\mathcal{R}$ Στατήρ.

Ὅμοίως. (Πίναξ Κ'. 5)
 $\mathcal{R}$ Στατήρ, δραχ., ἡμίδρ. καὶ ὀβολ.

FA Κεραυνὸς ἐν στεφάνῳ κοτίνου.
 $\mathcal{R}$ Στατήρ, δραχ., τριῶβ. καὶ ὀβολ.
(Πίναξ Κ'. 7.)

Αἱ δραχμαὶ φέρουσι σάυραν παρὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἄετοῦ.

Ἐτερός τις τύπος (Πίναξ Κ'. 8), περὶ οὗ ὑποτίθεται, ὅτι ἐνεπνεύσθη ὑπὸ τοῦ τροπαίου τοῦ ἐγεργέντος ὑπὸ τῶν Ἑλλείων εἰς ἀνάμνησιν τῆς νίκης τῶν Ἑλλείων κατὰ τοῦ Ἀγίδος βασιλέως τῆς Σπάρτης (Παυσ., VI. 2, 4) παρουσιάζει *Νίκην μετ' ἀναπεπταμένων περυγῶν, φέρουσαν ἐν χειρὶ κλάδον φοίνικος, καὶ καθημένην ἐπὶ βάσεως μετὰ δύο βαθμίδων.*

Ὁ τύπος οὗτος εἶνε μία τῶν μεγίστην ἐντύπωσιν προξενουσῶν συνθέσεων τῆς Ἑλληνικῆς νομισματικῆς. Τὸ μνημεῖον, ὅπερ ἀπεικονίζει κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον πιστῶς, ἦτο ἔργον τοῦ ἀγαλματοποιοῦ Δαιδάλου τοῦ Σικυωνίου, ἰδρύθη δὲ περὶ τὸ 400 π. Χ. εἰς τὴν Ἀλτιν τῆς Ὀλυμπίας. Ὁ καθηγητὴς Gardner μάλιστα ἐτόλμησε νὰ ὑποθέσῃ, ὅτι δυνατὸν ὁ Δαίδαλος νὰ ἐχρησιμοποιήθῃ νῦν πρὸς χάραξιν νομισμάτων τῶν Ἑλλείων, ὅτι δὲ τὰ γράμματα ΔΑ, ἅτινα ἀναγινώσκει ἐπὶ τινων κομματίων (Πίναξ Κ' 7), δυνατὸν νὰ εἶνε τ' ἀρχικὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁ Δρ. Imhoof Blumer (*Monn. Gr.*, σ. 168) διαμφισβητεῖ τὸ ὄρθον τῆς ἀναγνώσεως ΔΑ προτιμῶν τὴν ἀνάγνωσιν ΑΛ.

Περὶ τὰ 365-322 π. Χ.

Ἡ περίοδος αὕτη περιλαμβάνει τοὺς χρόνους τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Θηβαϊκῆς ἡγεμονίας, τοὺς χρόνους τοῦ πολέμου μεταξὺ Ἡλίδος καὶ Ἀρκαδίας, καὶ ἐκείνους τῆς Σπαρτιακῆς καὶ Μακεδονικῆς συμμαχίας.

Τὰ Ἡλειακὰ νομίσματα παρουσιάζουσι νῦν κεφαλὴν Διὸς ἀπαλοτέρας καὶ μᾶλλον κεκοσμημένης τεχνοτροπίας τῆς εὐρείας καὶ αὐστηρᾶς συλλήψεως τῆς αὐτῆς θεότητος, ἣν συνηντήσαμεν πρότερον (Πίναξ Κ'. 9.). Ἐμφανίζεται ἐπίσης νῦν κεφαλὴ τῆς νύμφης Ὀλυμπίας συνοδευομένη ἐνίοτε ὑπὸ τοῦ ὀνόματος αὐτῆς ΟΛΥΜΠΙΑ, ἣτις δυνατὸν νὰ ἀπέβλεπεν εἰς διαβεβαίωσιν τῆς ἀπαιτήσεως τῶν Ἡλείων ἐπὶ τῆς ἀποκλειστικῆς διοικήσεως τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων, δικαίωμα, ὅπερ οἱ Πισᾶται ὑποστηριζόμενοι ὑπὸ τῶν Ἀρκάδων, διεξεδίκησαν ἐπιτυχῶς εἰς τὴν περίστασιν τῆς 104ης ὀλυμπιάδος (364 π. Χ.) (Ἴδε Πῖσα, σελ. 533).

Εἰς τὴν περίοδον ταύτην πιθανῶς ἀνήκουσιν καὶ αἱ σειραὶ τῶν νομισμάτων μετὰ τῆς κεφαλῆς τῆς Ἡρας Ὅπ. Ἀετὸς ἐν στεφάνῳ ἐλαίας (*Num. Chron.* 1879, Πίν. XIV), τῆς προηγουμένης περιόδου (Πίναξ Κ'. 5). Ἡ ἐπιγραφὴ τῶν νομισμάτων τῶν χρόνων τούτων εἶνε FA ἢ FALCION.

Περὶ τὰ 322-312 π. Χ.

Διαρκούτης τῆς περιόδου ταύτης τῆς Μακεδονικῆς ἡγεμονίας, ἀν' ἐκόπησαν νομίσματά τινα ἐν Ὀλυμπίᾳ, θὰ ᾔσαν πιθανῶς τετράδραχμα ἐκ τῶν ὑπὸ τῶν στρατηγῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου κοπέντων ἐν Πελοποννήσῳ ἐν ὀνόματι καὶ μετὰ τῶν τύπων Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου (Πρβλ. Müller, *Mon. d' Alex.*, Ἀριθ. 894 καὶ 895).

Περὶ τὰ 312-271 π. Χ.

Διαρκούσης τῆς προσκαίρου αὐτονομίας, ἣτις ἐπηκολούθησε τὴν ἔξωσιν τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Ἀντιγόνου Τελεσφόρου, τοῦ δεσπότης τῆς Ἡλίδος, αἱ σειραὶ τῶν Ἡλειακῶν νομισμάτων ἄρχονται ἐκ νέου. Οἱ συνηθέστατα ἀπαντῶντες τύποι εἶνε αἱ κεφαλαὶ τοῦ

Διός καὶ τῆς Ἑρας, ὀψίμου καὶ συνήθως ἀμελοῦς τεχνοτροπίας. Ἡ τοῦ Διός ἔχει τὴν κόμην κυματίζουσαν, ὁμοιάζει δὲ μεγάλως πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Βοιωτίας σύγχρονον κεφαλὴν τοῦ Διός, τὴν κοπεῖσαν μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Δημητρίου ἀπελευθέρωσιν τῶν Θηβῶν ἐν ἔτει 288 π. Χ. (Πρβλ. Πίνακα Κ'. 10, καὶ ΙΖ'. 7).

Τινὰ τῶν νεωτέρων κομματίων τῶν νομισμάτων τούτων φέρουσι τὰ γράμματα ΑΡ ἢ ΑΡΙ, δεικνύοντα ὅτι ἐκόπησαν ἐπὶ τῆς διοικήσεως τοῦ Ἀριστοτίμου, τυραννεύσαντος τῆς Ἡλίδος τὸ 272-271 π. Χ. (Ἰουστίνου, XXVI. 1).

Περὶ τὰ 271-191 π. Χ.

Καθ' ἅπασαν τὴν μακρὰν ταύτην περίοδον ἡ κεφαλὴ τοῦ Διός καὶ ὁ αἰὼς, συνήθως πρὸς ὄφιν μαχόμενος, εἶνε οἱ συνηθέστατοι τύποι. Κατὰ τεχνοτροπίαν παρουσιάζουσι διαρκῆ ἔκπτωσιν, φέρουσι δὲ κατὰ κανόνα ἐν τῷ πεδίῳ τὰ ἀρχικὰ τῶν ὀνομάτων διαφόρων διαδοχικῶν τυράννων, ὧν ἐν τούτοις οὐδὲν ἐταυτίσθη πρὸς γνῶστὸν ἐκ τῆς ἱστορίας πρόσωπον (Πίναξ Κ'. 11).

Περὶ τὰ 191-146 π. Χ.

Ἐν ἔτει 191 π. Χ. ἡ Ἡλὶς ἐξηναγκάσθη ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν ἄκουσα λίαν, νὰ ἐνωθῇ μετὰ τῆς συμπολιτείας αὐτῶν (τὰ σχετικὰ νομίσματα ἴδε ἐν σελ. 527).

Περὶ τὸ 146-43 π. Χ.

Μετὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς κατακτήσεως, περατοῦνται αἱ σειραὶ τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων τῆς Ἡλίδος, ἡ πόλις ὁμῶς ἐξηκολούθει ἔτι κόπτουσα χαλκᾶ νομίσματα προστύχου τεχνοτροπίας.

Κεφαλὴ Διός.

ΦΑΛΕΙΩΝ ἐν στεφάνῳ. . . Α · 8

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

ΦΑ Ζεὺς βαίνων πρὸς δ., κραδαίνων κεραυνὸν καὶ φέρων ἀετὸν. Α · 6

Αὐτοκρατορικοὶ χρόνοι

Ἀπὸ Ἀδριανοῦ μέχρι Καρακάλλα. Ἐπιγρ., ΗΛΕΙΩΝ ἢ ΗΛΕΙΩΝ. Οἱ ἐξῆς τύποι εἶνε ἄξιοι ἰδιαιτέρας μνείας. Ἀδριανός,

Ὅπισ., Παράστασις Διὸς Ὀλυμπίου, καθημένου ἐπὶ θρόνου, φέροντος Νίκη, καὶ στηριζομένου ἐπὶ σκήπτρου. Ἀδριανός, ὅπισθ., κεφαλὴ Διὸς Ὀλυμπίου (Gardner, *Types of Gr. Coins*, Πίν. XV. 18 καὶ 19). Οὐδεμία δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία, ὅτι τὰ δύο ταῦτα σπουδαῖα νομίσματα εἶνε ἀντίγραφα τῆς κεφαλῆς καὶ ὁλοκλήρου τοῦ παγκοσμίως ὀνομαστοῦ χρυσελεφαντίνου ἀγάλματος τοῦ Διὸς τοῦ Φειδίου ἐν Ὀλυμπίᾳ, ἐπὶ πλέον δέ, ὅτι ταῦτα εἶνε ἡ ἀκριβεστάτη τῶν μέχρι ἡμῶν περιωθεισῶν ἀντιγραφῶν τοῦ ἀριστουργήματος τούτου (Πρβλ. Gardner, *Coins of Elis*, σ. 47 κ. ἐξ.). Ἀδριανός, ὅπισθ., ὁ ποταμὸς θεὸς Ἀλφειός, κατακείμενος κρατῶν ἐν τῇ δεξιᾷ στέφανον, ἐν τῇ ἀριστερᾷ κάλαμον, ἔχων δὲ παρὰ πόδας ὑδρίαν μετὰ κλάδου φοίνικος. Παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ τούτου ἐτελοῦντο οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, εἰς οὓς ἀναφέρεται ὁ ἐνταῦθα ἐν ἀγωνιστικῷ ἀμφορεῖ κλάδος φοίνικος.

Πῖσα. Ἡ παλαιὰ πόλις τῆς Πίσης, ὀλίγον τι πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ὀλυμπίας κειμένη, κατεστράφη ὑπὸ τῶν Ἡλείων ἐν ἔτει 572 π. Χ., οἱ ἀπόγονοι ὅμως τῶν πρώτων κατοίκων αὐτῆς ἐξηκολούθουν διακρινόμενοι ὡς Πισᾶται, κατὰ δὲ τὸ ἔτος 364 π. Χ. οἱ Ἀρκάδες ἀπεφάσισαν νὰ ἀποδώσωσιν αὐτοῖς τὸ ἀρχαῖον δικαίωμα τῆς προεδρίας τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων. Τὸ ἐγχείρημα τοῦτο ἐτελεσφόρησεν τῇ 104 ὀλυμπιάδι. Τότε δὲ οἱ Πισᾶται κατέσχον τοὺς θησαυροὺς τοῦ ναοῦ, καὶ ἔκοψαν αὐτοὺς εἰς νόμισμα πρὸς πληρωμὴν τῶν στρατευμάτων. Ὀλίγα τινὰ κομμάτια τοῦ νομίσματος τούτου, ὄντος χρυσοῦ, διεσώθησαν.

Κεφαλὴ Διός. (*Num. Chron.*, 1879 | ΠΙΣΑ Τρεῖς ἡμίσεις κεραυνοί . . .
Πίν. XIV. 7). | Χ Τριημιωβ., 24 κ.

Ὅμοιως. (Αὐτόθι, Πίν. XIV. 8). | » Κεραυνός . . . Χ Ὀβολός.

Μετὰ τὸ ἐκ μέρους τῶν Πισατῶν θρασὺ τοῦτο πραξικόπημα, οἱ Ἡεῖοι ἀνέκτησαν τὴν προεδρίαν τῶν ἀγώνων, πάραυτα δὲ διέταξαν νὰ διαγραφῇ ὡς παράνομος ἡ 104 πανήγυρις ἐκ τοῦ ἐπισήμου καταλόγου τῶν ὀλυμπιάδων.

ΝΗΣΟΙ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΗΛΙΔΑ.

[De Bosset, Sur les Méd. des îles de Cephallenia et d'Ithaca, London 1845. — Numismatische Zeitung, 1837. — Gardner, Num. Chron., 1885 σ. 81.]

Κεφαλληνία, ἡ εὐρυτέρα τῶν Ἰονίων νήσων λαβοῦσα τὸ ὄνομα αὐτῆς ἀπὸ τοῦ ἥρωος Κεφάλου. Κατὰ τὰς ἱστορικοὺς χρόνους ἡ νῆσος αὕτη ἦτο τετράπολις, τῆς χώρας οὗσης διανενημεμένης μεταξὺ τῶν πόλεων Σάμης, Πρώνων, Πάλης καὶ Κρανίων, ὧν ἐκάστη φαίνεται ὅτι ἦτο ἀνεξάρτητος ἀπὸ τῶν γειτόνων αὐτῆς. Ὁ νομισματικὸς κανὼν τῆς Κεφαλληνίας ἦτο ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν ἐν Κερκύρᾳ ἐπικρατοῦντα, ἥτοι ἐλαφρά τις μορφή τοῦ Αἰγινήτικοῦ. (Στατήρ, 172 κ. [δραχμὴ 86 κ.], τετρώβολ. 58 κ., τριώβολ. 44 κ., διώβολ. 29 κ., τριημιώβ. 22 κ., ὀβολός 14 κ.)

Κράνιοι, 500-430 π. Χ. ἢ βραδύτερον. Τὰ ἀρχαῖα ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς πόλεως ταύτης ἐπιγεγραμμένα ΚΡ, ΚΡΑ ΚΡΑΝ, κτλ., παρουσιάζουσιν ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψews κεφαλὴν κριοῦ (στατήρ)· κριὸν (τριώβ.)· πρόσθιον κριοῦ, ὅπ. ΤΡΙ (τριημιώβ.)· κεφαλὴν κριοῦ (ὀβολός). Ὁ συνήθης ὀπισθότυπος εἶνε τόξον. Ἀπαντῶσιν ὡσαύτως οἱ ἐξῆς τύποι: —

Προτομὴ γυναικεία ἀρχαϊκῆς τεχνοπρόπιας.	Κεφαλὴ κριοῦ ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ Ϝ Τετρώβ.
Κεφαλὴ γυναικεία ἀρχαϊκῆς τεχνοπρόπιας.	Ὁμοίως. Ϝ Τριημιώβ.

Μετὰ τὸ 400 περίπου, π. Χ.

Κεφαλὴ κριοῦ.	ΚΡΑ Χηλὴ τετραπόδου . Ϝ Ὀβολ.
Γοργόνειον.	» ΤΤΤ . . . Ϝ Τριτεταρτημόρ.
Κεφαλὴ κριοῦ.	» Η Ϝ Ἡμιωβόλ.

Ἐπὶ τῶν χαλκῶν νομισμάτων τῆς τετάρτης ἐκατονταετηρίδος συνήθεις τύποι εἶνε οἱ ἐξῆς:—Κριός, ὅπ. τόξον κεφαλὴ ταύρου, ὅπ. Κ· κριός, ὅπ. Η· Κέφαλος ἰστάμενος καὶ ἐπὶ δόρατος στηριζόμενος, ὅπ. ΚΡΑ, κεφαλὴ κριοῦ ἢ χηλὴ ζῶον· κεφαλὴ Ἀθηνᾶς, ὅπ. Κ ἢ Η.

κεφαλὴ Ἀθηνᾶς, ὅπ. Κέφαλος γονατίζων μετὰ τόξου ἐν τῇ χειρί· κράνος, ὅπ., Κ, κτλ.

Φαίνεται ὅτι τὸ πλεῖστον τῶν τύπων ἀναφέρεται εἰς τὸν μῦθον τοῦ Κεφάλου καὶ εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ἑρμοῦ τοῦ κατὰ τὴν παράδοσιν πατρὸς αὐτοῦ, εἰς ὃν ὁ κριὸς ἦτο ἱερός.

Αὐτοκρατορικά — Δόμνα, Φίλιππος Α'. καὶ Ὡτακιλία. Ἰδε Num. Zeitung. 1837, 113

Πάλη.

Περὶ τὰ 480-400 π. Χ.

Γ Κριός.

Τετράγωνον ἔγκοilon, ἐν ᾧ κῶνος πίτυος καὶ φύλλα. . Ϝ Τριώβολ.

Περὶ τὰ 400-350 π. Χ.

ΠΑ Κεφαλὴ Κεφάλου γυμνή.

ΚΕΦΑΛΟΣ Κέφαλος γυμνὸς καθήμενος ἐπὶ βράχου καὶ δόρυ κρατῶν . . Ϝ Τετρώβ. καὶ διώβολ.

ΠΑ Κεφαλὴ γυναικεία χλόη σταχύων ἐστεμμένη (Δήμητρα;)

Ὅμοίως. . Ϝ Τετρώβ. καὶ διώβολ.

Οἱ αὐτοὶ τύποι ἀπαντῶσιν ἐπὶ τῶν χαλκῶν νομισμάτων, ἀλλ' οἱ ἐπὶ τούτων συνηθέστεροι τύποι τῆς ὀπισθίας ὀψεως εἶνε κόκκος σίτου ἐντὸς τοῦ γράμματος Γ ἢ τὰ γράμματα ΠΑ εἰς μονογράφημα. Περὶ ἄλλων τινῶν νομισμάτων, δυναμένων νὰ ἀνήκωσιν εἰς τὴν Πάλην, ἴδε Πάρον.

Πρῶννοι.

Περὶ τὰ 400-300 π. Χ.

Κεφαλὴ τοῦ Κεφάλου (;).

ΠΡΩΝΝΩΝ ρόπαλον. Ϝ Τριώβολ.

Κεφαλὴ Διδῶς Αἰνησίου.

ΠΡ Κῶνος ἐλάτης Α 65

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Αἴνου, εἰς τὸ νότιον μέρος τῆς νήσου, ἦτο ὁ ναὸς Διδῶς τοῦ Αἰνησίου. Τὸ ὄρος τοῦτο καλύπτεται νῦν ὑπὸ δασῶν ἐλάτης, τοῦθ' ὅπερ θὰ συνέβαινε καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ὡς δεικνύει ὁ τύπος τοῦ κῶνου τῆς ἐλάτης.

Σάμη.

Περὶ τὰ 400-300 π. Χ.

Κεφαλὴ τοῦ Κεφάλου (;) μετὰ κό-	ΞΑΜΑΙΩΝ Κύων
μης βραχείας, δαφνοστεφής.	Α Τετρώβ. καὶ διώβολ.
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς κατ' ἐνώπιον.	» Κριός . . . Α Τετρώβ.
Ὅμοίως.	» Ὅμοίως . . Α 75·6

Ὁ ἐπὶ τῶν ἀργυρῶν τῆς Σάμης νομισμάτων κύων εἶνε ὁ κυνηγετικὸς κύων Λαῖλαψ ὃν ἐδωρήσατο τῇ Πρόκριδι ὁ Κέφαλος.

Ἰθάκη. Ἡ νῆσος αὕτη, ἐπίσημος κυρίως ἔνεκα τῶν ὁμηρικῶν ποιημάτων, ἐξέδωκεν αὐτόνομα χαλκᾶ νομίσματα, ἅτινα ἀνήκουσιν ἐν τῷ συνόλῳ, ὡς φαίνεται, εἰς τὸν τέταρτον καὶ τρίτον αἰῶνα π. Χ. Ἐπιγρ., ΙΘΑ, ΙΘΑΚΩΝ.

Κεφ. Ὀδυσσέως μετὰ κωνικοῦ πύλου.	Κεραυνὸς ἐν στεφάνῳ ἐλαίας Α 6
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς	Κεφαλὴ Ὀδυσσέως . . Α 85·6
Ὅμοίως.	Ὀδυσσεὺς (;) γυμνὸς ἱστάμενος καὶ ἐπὶ δόρατος στηριζόμενος . Α 65
Ὅμοίως.	Ἀλέκτωρ Α 75
Κεφαλὴ Ὀδυσσέως.	Ὅμοίως Α 65

Ὁ Παυσανίας (VI. 26) λέγει, ὅτι ὁ ἀλέκτωρ ἦτο ἱερὸς τῇ Ἀθηνᾷ, ἥτις ἐμφανίζεται ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Ἰθάκης ὡς ἡ προστάτις τοῦ Ὀδυσσέως θεὰ (Παυσ., VIII. 44).

Ζακύνθος, νῆσος σημαντικὴ περὶ τὰ δέκα μίλια πρὸς νότον τῆς Κεφαλληνίας, καὶ εἰς ὁμοίαν ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν παραλίων τῆς Ἠλίδος μίαν μόνην πόλιν περιέχουσα ὁμώνυμον τῇ νήσῳ. Κυρία θεότης τῶν Ζακυνθίων ἦτο ὁ Ἀπόλλων ἔχων ναὸν ἐν τῇ κάτω πόλει. Ὁ Πλίνιος (XXXV. 15) μνημονεύει τοῦ ὄρους Ἐλάτου ὡς χαρακτηριστικοῦ τῆς νήσου «mons Elatus ibi nobilis». Ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου εὐρέθησαν τεμάχια ἐπιγραφῶν δεικνύοντα, ὅτι ἱστατό ποτε ἐκεῖ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος (Bursian, *Geogr.*, II, 379). Τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς Ζακύνθου ἀνήκουσιν εἰς τὰς ἐξῆς χρονολογικὰς περιόδους: —

Πρὸ τοῦ 431 π. Χ.

ΙΑ Ἀμφορεύς. (<i>N. Chron.</i> 1885, Πίν. III, 2.)	Τρίπους ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ . . Ρ Τετρώβολ., διώβολ. καὶ ὀβολ.
Μηνίσκος (<i>Αὐτόθι</i> , Πίν. III, 3).	Ομοίως Ρ Διώβολ.

Περὶ τὰ 431-394 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος δαφνοστεφῆς ἀρχαίας τεχνοτροπίας. (<i>N. Ch.</i> , 1885, Πίν. III, 8.)	ΙΑ Τρίπους Ρ Στατήρ, τετρώβ., διώβ., ἡμιώβ.
Ομοίως (<i>Αὐτόθι</i> , Πίν. III, 12).	ΙΑ Δύο φύλλα δάφνης. Ρ Ἡμιώβ.
Ομοίως (<i>Αὐτόθι</i> , Πίν. III, 13).	» Φύλλον δάφνης ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ Ρ $\frac{1}{4}$ ὀβολ.
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος δαφνοστεφῆς ἀρχαίας τεχνοτροπίας. (<i>Αὐτόθι</i> , Πίν. III, 14)	ΙΑΚΥΝΘΟΣ Ἀπόλλων γυμνὸς κα- θήμενος ἐπὶ βράχου λύραν ἀνα- κρούων . Ρ Στατήρ, τετρώβολ.
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος δαφνοστεφῆς, ἀρχαίας τεχνοτροπίας. (<i>Αὐτόθι</i> , Πίν. III, 18.)	ΙΑΚΥΝΘΟΣ Ἀσκληπιὸς νεαρὸς κα- θήμενος ἀρ. ἐπὶ βράχου καὶ θέτων τὴν δεξιὰν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὄφειος συνεσπειρωμένου . . Ρ Στατήρ.
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος δαφνοστεφῆς, ἀρχαίας τεχνοτροπίας. (<i>Πίναξ Κ'</i> . 12.)	ΙΑΚΥΝΘΙΩΝ Ὁ παῖς Ἡρακλῆς ἄγχων δύο ὄφεις . . Ρ Στατήρ.

Τὸ τελευταῖον μνημονευθὲν νόμισμα ἐκόπη πιθανῶς ἐν ἔτει 394 π. Χ. ὅτε, μετὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Κνίδου ὁ τύπος τοῦ τοῦς δράκοντος ἄγχοντος παιδὸς Ἡρακλέους ἀπέβη λίαν δημοτικὸς ἐν Ἑλλάδι· πρὸλ. τὰ σύγχρονα νομίσματα τῆς Κνίδου, Ἰασοῦ, Ἐφέσου, Σάμου, Ρόδου, Θηβῶν καὶ τῶν Ἐπιζεφυρίων Λοκρῶν.

Περὶ τὰ 394-357 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος δαφνοστεφῆς ἀρχαίας τεχνοτροπίας. (<i>N. C.</i> , 1885, Πίν. III, 20.)	ΙΑΚΥΝ Τρίπους καὶ ὄνομα ἄρχοντος Ρ Στατήρ.
Ομοίως (<i>Αὐτόθι</i> , Πίν. IV, 1).	Ι-Α Τρίπους ἐν στεφάνῳ δάφνης . Ρ Τετρώβολ.
Ομοίως.	ΙΑΚΥ Τρίπους καὶ σύμβολον. Ρ Διώβ.
Ομοίως.	ΙΑΚ Βωμός Ρ Ἡμιώβολ.
Λύρα.	Ι-Α Τρίπους. Α 75

Περὶ τὰ 357 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής.
(*N. Ch.*, 1885, Πίν. IV. 7.)

Ὅμοίως. (*Αὐτόθι*, Πίν. IV, 8.)

Ὅμοίως. (*Αὐτόθι*, Πίν. VI, 9.)

Ι - Α Τρίπους, οὗ περίξ τὸ ὄνομα
ΔΙΩΝΟΣ. Ρ Στατήρ.

Μέγα Ι ἐν ᾧ ΙΑ καὶ ΔΙ. Α ·55

Ι - Α Τρίπους ἐν στεφάνῳ, ΔΙ. Α ·55

Τὰ νομίσματα ταῦτα φέρουσι τὸ ὄνομα Δίωνος τοῦ Συρακουσίου, ὅστις, ὅτε παρεσκεύαζε τὴν κατὰ Διονυσίου τοῦ νεωτέρου ἐκστρατείαν αὐτοῦ, εἶχεν ὡς στρατηγεῖον τὴν Ζακύνθον, πρὶν δὲ ἢ ἐπιβιβάσθῃ, προσέφερε πανηγυρικὴν θυσίαν πάνυ μεγαλοπρεπῇ τῷ Ἀπόλλωνι (*Πλουτ. Δίων. XXII*).

Περὶ τὰ 357-146 π. Χ.

Τὰ ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ νομίσματα τῆς περιόδου ταύτης δὲν παρουσιάζουσι ἰδιαίτερόν τι ἐνδιαφέρον. Αἱ κυριώταται αὐτῶν ποικιλίαι ἀπεικονίσθησαν ἐν τῇ τοῦ καθηγητοῦ Gardner συγγραφῇ περὶ τῶν νομισμάτων τῆς νήσου ταύτης (*Num. Chron.*, 1885, σ. 81).

Ὁ σταθμητικὸς κανὼν τῶν ἀργυρῶν τῆς Ζακύνθου νομισμάτων εἶνε ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν τῆς Κερκύρας καὶ Κεφαλληνίας (Αἰγινήτικὸς ἡλαττωμένος). Ὁ στατήρ οὐδέποτε ὑπερβαίνει τοὺς 180 κ.

Τὰ αὐτοκρατορικὰ νομίσματα τῆς Ζακύνθου ἀπὸ Μ. Ἀντωνίου μέχρι Καρακάλλα, φέρουσι διαφόρους τύπους, ἥτοι Δία ἱστάμενον, Πᾶνα φέροντα τὸν παῖδα Διόνυσον, Διόνυσον ἱστάμενον, ποτάμιον θεόν, Ἀσκληπιὸν ἱστάμενον, κτλ.

ΜΕΣΣΗΝΙΑ.

Μεσσήνη. Ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ Μεσσηνιακοῦ πολέμου ἐν ἔτει 668 π. Χ. ἐπὶ 300 ἔτη ἡ Μεσσήνη ὑπέκειτο εἰς τὴν Σπάρτην ὡς μέρος τῆς Λακωνικῆς. Μόλις δὲ μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην ἀπεδόθη ἡ χώρα εἰς τοὺς ἐξορίστους ἀπογόνους τῶν Μεσσηνίων ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Ἐπαμεινώνδα, ἐθεμελιώθη δὲ ἡ πόλις τῆς Μεσσήνης ἐν ἔτει 369 π. Χ. ἐπὶ τῆς δυτικῆς κλιτύος τοῦ

ὄρους Ἰθώμης, ἐφ' οὗ ἴστατο ὁ ναὸς τοῦ Διὸς Ἰθωμάτας, οὗ ἡ παράστασις ἐμφανίζεται ἐπὶ τῶν νομισμάτων καὶ πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποίου ἤγοντο ἐτήσιαι ἐορταὶ Ἰθωμαῖα καλούμεναι (Παυσ. IV. 33). Τὰ νομίσματα τῆς Μεσσήνης μερίζονται εἰς τὰς ἐξῆς περιόδους: —

369-330 π. X.

Κεφαλὴ Δῆμητρος στάχυσιν ἐστεμ-
μένη, ἀρίστης δὲ τεχνοτροπίας.
(Πίναξ KA'. 1.)

ΜΕΣΣΑΝΙΩΝ Ζεὺς Ἰθωμάτας βα-
δίζων πρὸς δ., κραδαίνων κεραυνὸν
καὶ φέρων ἀετόν. Ρ Αἰγιν. στατήρ.

Ὁ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆς Ἰθώμης ναὸς τῆς Δῆμητρος μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (IV. 31) ὡς τόπος ἐξαιρέτως ἱερός «Δημήτρος ἱερὸν Μεσσηνίοις ἐστὶν ἅγιον». Ἡ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψευς παράστασις τοῦ Διὸς ἐνεπνεύσθη πιθανῶς ὑπὸ ἀγάλματος ποιηθέντος ὑπὸ τοῦ Ἀγελάδα διὰ τοὺς Μεσσηνίους, ὅτε οὗτοι κατέκουν τὴν Ναύπακτον, «τὸ δὲ ἄγαλμα τοῦ Διὸς Ἀγελάδα μὲν ἐστὶν ἔργον, ἐποιήθη δὲ ἐξ ἀρχῆς τοῖς οἰκήσασιν ἐν Ναυπάκτῳ Μεσσηνίων» Παυσ., IV. 33). Ἐπὶ τῆς ἐπανόδου τῶν Μεσσηνίων εἰς τὴν γενέτειραν αὐτῶν χώραν φαίνεται ὅτι τὸ ἄγαλμα μετεκομίσθη εἰς Μεσσήνην. Ἐν τούτοις δὲν ἐτοποθετήθη ἐν τῷ ἐπὶ τῆς Ἰθώμης ναῷ τοῦ Διός, ἀλλ' ἐφυλάσσετο ἐν τῷ ἐν τῇ κάτω πόλει οἴκῳ τοῦ ἱερέως.

Μετὰ τὸ 330 π. X. περίπου.

Οἱ Μεσσηνιοὶ περὶ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀλεξάνδρου παρεδέχθησαν τὸν Ἀττικὸν κανόνα ἀντὶ τοῦ πρότερον ἐν χρήσει Αἰγινητικοῦ. Ἦδη δὲ ἐξεδίδοντο τετράδραχμα μετὰ τῶν ἀρχαίων τύπων τροποποιημένων: —

Κεφαλὴ Δῆμητρος συνήθους τεχνο-
τροπίας.
(Πίναξ KA'. 2.)

ΜΕΣΣΑΝΙΩΝ Ζεὺς Ἰθωμάτας ὡς
ἀνωτέρω, λιγυροτέρων ὁμῶς δια-
στάσεων· ὀπισθεν αὐτοῦ, ἐνίοτε,
ΙΟΩΜ. Πρὸ αὐτοῦ τρίπους καὶ
ὄνομα ἄρχοντος. Ρ Ἀττικ. τετράδρ.

Μετὰ τὸ 280 π. X. περίπου

Ἡ ἀμέσως ἐπομένη σειρά τῶν ἀργυρῶν Μεσσηνιακῶν νομισμά-

των ὁμοιάζει κατὰ τεχνοτροπίαν πρὸς τὰ σύγχρονα νομίσματα τῆς Ἀχαικῆς συμπολιτείας.

Κεφαλὴ Διός.

ΜΕΣ Τρίπους, ἐνίοτε μετ' ὀνόματος
ἄρχοντος· τὸ ὅλον ἐν στεφάνῳ .
Ρ Ἀττ. τετρώβ. = Αἰγινητ. τριώβ.

Ὑπάρχουσι χαλκᾶ νομίσματα ἐξ ἀπασῶν τῶν ἀνωτέρω περιόδων, ὁμοιάζοντα κατὰ τοὺς τύπους τὸ πλεῖστον πρὸς τὰ ἀργυρᾶ.

Περὶ τῶν συμμαχικῶν νομισμάτων τῆς Ἀχαικῆς συμμαχίας ἴδε σελ. 527.

Αὐτοκρατορικοὶ χρόνοι. Ἀπὸ Σεβήρου μέχρι Καρακάλλα.

ΜΕΣΣΗΝΙΩΝ Προτομὴ γυναικεία Ἀσκληπιὸς ἱστάμενος . . . Α ·75
πεπλοφόρος καὶ πυργοστεφής.

Ὁ ἐμπρόσθιος τύπος παριστᾷ τὴν Μεσσήνην, θυγατέρα τοῦ Τριόπα, ἧς ὑπῆρχε ναὸς ἐν Μεσσήνῃ καὶ ἄγαλμα χρυσοῦ καὶ λίθου Παρίου (Παυσ. IV. 31).

Ἀσίνη. Πόλις τῆς Μεσσηνίας, κτισθεῖσα ὑπὸ τῶν Δρυόπων, ὅτε οὗτοι ἐξώσθησαν ἐκ τῆς Ἀργολικῆς Μεσσήνης εἰς χρόνους λίαν παλαιούς.

Περὶ τῶν χαλκῶν συμμαχικῶν νομισμάτων ἴδε Ἀχαικὴν συμμαχίαν, σελ. 527.

Αὐτοκρατορικά. Ἀπὸ Σεβήρου μέχρι Γέτα. Ἐπίγρ. ΑCINAIΩΝ. Τύποι — Ἀπόλλων Πύθιος ἐπὶ κιονίσκου ἐρειδόμενος (Παυσ. II, 36, 5), Ἀσκληπιός, Ἑρμῆς.

Θουρία. Χαλκᾶ αὐτόνομα νομίσματα ὁψίμων χρόνων.

Κεφαλὴ Δήμητρος.

Κεφαλὴ Διός.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

ΘΟΥ Ζεὺς Ἱθωμάτας . . . Α ·9
» Ἀθηνᾶ ἱσταμένη . . . Α ·85
» ἐν στεφάνῳ . . . Α ·5

Αὐτοκρατορικά — ἀπὸ Σεβήρου μέχρι Γέτα. Ἐπίγρ. ΘΟΥΡΙΑΤΩΝ. Τύποι — Ζεὺς, Ἀθηνᾶ, Ἀσκληπιός, κτλ., ἅπαντα φέροντα τὰ γράμματα ΛΑ ἐν τῷ πεδίῳ, δεικνύοντα ὅτι ἡ Θουρία, ἂν καὶ γεω-

γραφικῶς ἔκειτο ἐν Μεσσηνίᾳ, ἀνῆκεν ὅμως πολιτικῶς κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους εἰς τὴν Λακωνίαν (πρόβλ. Παυσ., IV. 31, 1).

Κολώνη. *Αὐτοκρατορικὰ* Σεβήρου, Δόμνης καὶ Γέτα. *Ἐπίγρα.* ΚΟΛΩΝΙΕΩΝ καὶ ΚΟΛΩΝΕΙΤΩΝ. *Τύποι*—Ἀσκληπιός, Ποσειδῶν, Ἀφροδίτη κατ' ἐνώπιον, στηριζομένη ἐπὶ σκήπτρου καὶ κρατοῦσα μῆλον.

Τὰ αὐτόνομα νομίσματα, ἅτινα ἀπεδίδοντο πρότερον εἰς τὴν πόλιν ταύτην, ἀνήκουσιν εἰς τὴν Κολώνην τῆς Τρωάδος.

Κορώνη, λαβοῦσα τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐκ τῆς ἐν Βοιωτίᾳ Κορωνείας, ἐξ ἧς ἀπώκισθη. Ἐν τῇ Ἀκροπόλει αὐτῆς ὑπῆρχε χαλκοῦν ἄγαλμα Ἀθηνᾶς, κρατούσης κορώνην ἐν τῇ χειρί. Τῆς θεᾶς δὲ ταύτης ἡ κεφαλὴ ἐμφανίζεται ἐπὶ τῶν νομισμάτων.

Πρὸ τοῦ 184 π. Χ. περίπου

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

ΚΟΡ Σταφυλὴ ἐν στεφάνῳ κισσοῦ .
Ρ Τετράβολ.

Ὅμοιος.

ΚΟΡΩΝΑΙΩΝ Σταφυλὴ . . Α · 8

Περὶ τῶν συμμαχικῶν νομισμάτων τῶν κοπέντων μετὰ τὸ 184 π. Χ. ἴδε Ἀχαϊκὴν συμμαχίαν, σ. 527.

Κυπαρισσία, ὁ λιμὴν τῆς Μεσσηνίας. *Αὐτοκρατορικὰ*—ἀπὸ Σεβήρου μέχρι Γέτα. *Ἐπίγρα.* ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΕΩΝ. *Τύποι.* Ἀσκληπιός, Διόνυσος, Ἀθηνᾶ, κτλ.

Μοθώνη.

Αὐτόνομα χαλκᾶ νομίσματα. Περὶ τὰ 146-27 π. Χ.

Ἡφαίστος λαμπαδηφόρος τρέχων.

ΜΟ ἐν πεδίῳ κενῷ . . . Α · 7
(Imhoof, *Mon. Gr.*, Πίν. Ε. 2.)

Ὁ νομισματικὸς οὗτος τύπος ἄγει ἡμᾶς νὰ υποθέσωμεν, ὅτι ἐτελοῦντο λαμπαδηφορίαι ἐν Μεθώνῃ πρὸς τιμὴν τοῦ Ἡφαίστου. Imhoof (ἐνθ. ἀν.) σελ. 171. Ἴδε ὡσαύτως *Rev. Num.*, 1864, σελ. 187.

Αὐτοκρατορικά — ἀπὸ Σεβήρου μέχρι Γέτα. *Ἐπιγρ.* ΜΟΘΩΝΑΙΩΝ. *Τύποι* — Ἀσκληπιός, Ποσειδῶν, Ἀθηνᾶ, Ἴσις, κλπ. καὶ ὁ λιμὴν τῆς Μοθώνης ἐν σχήματι ἀμφιθεάτρου μετὰ πλοίου εἰσπλέοντος.

Πύλος. Χαλκᾶ αὐτόνομα νομίσματα ὀψίμων χρόνων. *Ἐπιγρ.* ΠΥΛΙΩΝ.

Κεφαλὴ Ἡρας (;)

| Τρίαινα, ἐν τῷ πεδίῳ δέ, σταφυλή. Α·7

Αὐτοκρατορικά — ἀπὸ Σεβήρου μέχρι Γέτα. *Τύποι* — Ἀσκληπιός, Διόνυσος, Ἀθηνᾶ καὶ κριὸς ἐπὶ βάσεως.

Λ Α Κ Ω Ν Ι Α

Ἀσωπός. Χαλκᾶ αὐτόνομα νομίσματα ὀψίμων χρόνων. Κεφαλὴ Διονύσου. | ΑΣΩΠΙΩΝ Ποσειδῶν . . Α·85

Αὐτοκρατορικά — ἀπὸ Σεβήρου μέχρι Γέτα. *Ἐπιγρ.* ΑΣΩΠΕΙΤΩΝ. *Τύποι* — Ἀρτεμις, Ποσειδῶν, Διόνυσος, Νέμεσις, κλπ.

Βοιαί. *Αὐτοκρατορικά* — ἀπὸ Δόμνης μέχρι Καρακάλλα. *Ἐπιγρ.*, ΒΟΙΑΤΩΝ *Τύποι* — Ποσειδῶν, Ἀρτεμις, Ἴσις, Ἑρως κτλ.

Γύθειον, τὸ ἐπίνειον τῆς Σπάρτης. *Αὐτοκρατορικά* — ἀπὸ Σεβήρου μέχρι Γέτα. *Ἐπιγρ.*, ΓΥΘΕΑΤΩΝ. *Τύποι* — Ἀπόλλων, Ἡρακλῆς, Διόνυσος, Ζεὺς, Ἀσκληπιός, Ἑρμῆς, οἱ Διόσκουροι, κτλ.

Λακεδαίμων. Τοῦ ἐκ τῆς παραδόσεως γνωστοῦ σιδηροῦ νομίσματος τῆς Σπάρτης οὐδὲν παράδειγμα ἐσώθη μέχρι τοῦδε, ἀλλ' οὐδ' ὑπάρχει νόμισμα οἰουδὴποτε μετάλλου κοπὲν ἐν Σπάρτῃ πρὸ τοῦ τρίτου αἰῶνος π. Χ., τοῦ ἀρχαιοτάτου τῶν νομισμάτων αὐτῆς ὄντος τετραδράχμου ἀντιγεγραμμένου ἐκ τῶν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, φέροντος ὁμῶς τὴν ἐπιγραφὴν ΒΑΣΙΛΕΟΣ ΑΡΕΟΣ (*Zeit. f. Num.* II. Πίν. IX. 1). Ἀρεὺς, ὁ κόψας τὸ νόμισμα τοῦτο βασιλεὺς τῆς Σπάρτης, ἤρξε τὸ 310-266 π. Χ. Τὰ ἀμέσως ἐπόμενα ἀργυρᾶ νομίσματα νομίζονται συνήθως ὅτι ἐκόπησαν μετὰ τὴν ἐν

ἔτει 221 π. Χ. μάχην τῆς Σελλασίας. Φέρουσι δὲ κεφαλὴν βασιλέως μετὰ διαδήματος, ἣτις ὡς ὁ Bompois φρονεῖ, παριστᾷ Ἀντίγονον τὸν Δώσωνα, εἶνε ὅμως ζήτημα, ἂν ἡ τεχνοτροπία καὶ κατασκευὴ τοῦ νομίσματος τούτου δὲν εἶνε πολὺ ἀρχαιοτέρα, ἢ ὥστε νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὸν Ἀντίγονον Δώσωνα. Ὁ καθηγητὴς Gardner θεωρεῖ, ὅτι πιθανὸν νὰ εἶνε τοῦτο νόμισμα τοῦ Ἀρεως.

Κεφαλὴ βασιλέως μετὰ διαδήματος.
(Πίναξ ΚΑ'. 3.)

Λ - Α Ἀρχαῖκὸν ἀγάλμα Ἀπόλλωνος Ἀμυκλαίου κρανοφόρου κρατοῦντος δόρυ καὶ τόξον, κοσμούμενον δὲ εἰς τὰ πλευρὰ ὑπὸ ἀλέκτορος ἐπὶ ἀκροστολίου ἱσταμένου. Παρὰ τὸν θεὸν τράγος. Ἐν τῷ πεδίῳ στέφανος. Ⓐ Τετράδρ.

Ὁ ὁπισθότυπος συμφωνεῖ πρὸς τὴν ὑπὸ Παυσανίου (III. 19) περιγραφὴν Ἀπόλλωνος τοῦ Ἀμυκλαίου, ἂν καὶ ὁ περιηγητὴς δὲν μνημονεύει τοῦ τράγου, «ἔχει δὲ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ κράνος, λόγχην δὲ ἐν ταῖς χερσὶ καὶ τόξον».

Τὸ ἐπόμενον νόμισμα ἀπεδίδετο πρότερον εἰς τὴν Λακεδαίμονα νῦν ὅμως τάσσεται κοινῶς, ἀναμφιβόλως δὲ ὀρθῶς, εἰς τὴν Ἀλλαντίαν τῆς Κρήτης.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.
(Πίναξ ΚΓ'. 6.)

Λ - Α Ἡρακλῆς καθήμενος ἐπὶ βράχου καὶ ἐπὶ ῥοπάλου στηριζόμενος.
Ⓐ Τετράδρ. 235 κ.

Εἰς τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ τρίτου αἰῶνος π. Χ. ἀνήκει ὡσαύτως καὶ ἡ ἐξῆς σειρὰ τετρωδῶλων.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους πωγωνοφόρου μετὰ διαδήματος, δαφνοστεφὴς ἢ κισσοστεφὴς.

Λ Α Ἀμφορεὺς μεταξὺ τῶν πύλων τῶν Διοσκούρων. Ἐνίοτε περὶ τὸν ἀμφορέα ἐλίσσεται ὄφις
Ⓐ Τετρωβ.

Ὅτε ἐν ἔτει 192 π. Χ. ἡ Σπάρτη ἠνώθη πρὸς τὴν Ἀχαϊκὴν Συμπολιτείαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ τυράννου Νάβιος, οἱ τύποι οὗτοι ἀντηλλάγησαν πρὸς τοὺς τῆς συμπολιτείας (ἴδε σελ. 527).

Τὰ αὐτόνομα χαλκᾶ νομίσματα τῆς Λακεδαίμονος εἶνε πολυά-

ριθμα. Αἱ σειραὶ αὐτῶν ἄρχονται ἐν τῷ τρίτῳ αἰῶνι π. Χ. καὶ κατέρχονται μέχρι τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων. Οἱ κυριώτατοι ἐμπροσθέντυποι εἶνε κεφαλὰὶ Ἀπόλλωνος, Διοσκούρων, Ἀθηνᾶς, Ἡρακλέους, Λυκούργου, κλπ., ἐν ᾧ οἱ ὀπισθόντυποι ἀπεικονίζουσι ῥόπαλον, γλαῦκα, ἀετόν, δύο ἀμφορεῖς, κεφαλὴν Ἀρτέμιδος, τοὺς Διοσκούρους, τὸν Πᾶνα ἐπὶ βράχου καθήμενον, Ἄρτεμιν κυνηγέτιν ἢ λαμπαδηφόρον, ῥόπαλον καὶ κηρύκειον ἠνωμένα, κτλ.

Τὸ ἀκόλουθον νόμισμα πρέπει ὡσαύτως νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν Λακεδαιμόνα: —

ΡΩΜΑ Κεφαλὴ Ῥώμης γυμνή.

ΚΟΙ[νὸν] ΛΑΚΕ[δαίμωνιων] ΤΙ ΚΥ-
ΠΑΡΙCCΙΑ Ἄρτεμις Κυπαρισ-
σία ἱσταμένη. Α · 8

(*Idē Zeit. f. Num.* VII. σ. 17). Ὁ ἄρχων ΤΙ δυνατὸν νὰ εἶνε ὁ ἔφορος Τιμάριστος, οὗτινος τ' ὄνομα ἀπαντᾷ ἀκέραιον ἐπὶ ἄλλων νομισμάτων.

Μεταξὺ ἄλλων ὀνομάτων ἀρχόντων ἀπαντᾷ ὡσαύτως τὸ τοῦ ΕΥΡΥΚΛΕΟΣ, τοῦ τὴν Λακωνίαν κυβερνήσαντος ὑπὸ τὸν Αὐγουστον (Στραβ., σελ. 366) καὶ τὸ τοῦ Ἀτρατίνου Imhoof, *Monn. Gr.*, σ. 172).

Ἄξια προσέτι μνείας εἶνε καὶ τὰ ἑξῆς: —

CΠΑΡΤΗ Προτομὴ Σπάρτης μετὰ
διαδήματος, θυγατρὸς τοῦ Εὐρώτα
καὶ γυναικὸς τοῦ Λακεδαίμονος,
τετάρτου βασιλέως τῆς Λακωνίας.

ΛΑ ΕΠΙ ΕΥΡΥΚΛΕΟΣ Οἱ Διόσκου-
ροι καλπάζοντες Α 1·0

Κεφαλὴ Διός (;)

ΛΑ ΕΠΙ ΛΑΚΩΝΟΣ Κεφαλὰ τῶν
Διοσκούρων Α · 8

Ὁ Γ. Ἰούλιος Λάκων διεδέχθη τὸν πατέρα αὐτοῦ Εὐρυκλέα ἐν τῇ διοικήσει τῆς Λακεδαίμονος. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀπαντᾷ ὡσαύτως ἐπὶ νομίσματος τοῦ Κλαυδίου.

ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ Κεφαλὴ Λυκούργου.

ΛΑ ΕΦΟΡΩΝ ΤΙΜΑΡΙCΤΟC Ῥό-
παλον καὶ κηρύκειον ἠνωμένα. Α · 9

Τὸ νόμισμα τοῦτο εἶνε σπουδαῖον ἕνεκα τῆς μνείας τῶν ἐφό-

ρων, οἵτινες, ἐφ' ὅσον γνωρίζω, ἐπὶ οὐδενὸς ἄλλου νομισματικοῦ μνημείου ἀπαντῶσι. Περὶ τῆς ιστορίας τῆς οἰκογενείας τοῦ Γ. 'Ιουλίου Εὐρυκλέους, ἴδε R. Weil (*Mittheilungen des Archaeol. Instituts* τῶν Ἀθηνῶν. Τόμ. VI.)

Ὁ Δρ Imhoof (*Mon. Gr.*, σ. 171) δημοσιεύει ὡσαύτως Λακεδαιμονικὰ χαλκᾶ νομίσματα φέροντα τὰς ἐξῆς ἀξιοσημειώτους ἐπιγραφάς: —

ΓΕΡΟΝΤΩΝ	Κεφαλή 'Απόλλωνος.	Λ-Α Ἄρτεμις κυνηγέτις. . .	Α · 8
ΝΟΜΟΦΥΛΑΚΕΣ	Προτομή 'Α-	Λ-Α Οἱ Διόσκουροι. Ἄρχων, ΑΡΙ-	
θηνᾶς.		ΣΤΑΝΔΡΟΣ	Α · 8

Αὐτοκρατορικά — ἀπὸ Αὐγούστου μέχρι Σαλωνίνας. Ἐπιγρ. ΛΑ, ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ. Κύριοι τύποι — Οἱ Διόσκουροι, Ἀπόλλων Ἀμυκλαῖος, Ἀπόλλων ἐν τῇ στάσει τοῦ Λυκίου Ἀπόλλωνος, ἥτοι ἔχων τὴν μίαν τῶν χειρῶν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, Ἀφροδίτη Μορφῶ μετὰ καλύπτρας, καθημένη ἐπὶ τετραγώνου στήλης καί, ὡς φαίνεται, μετὰ δεσμῶν περὶ τοὺς πόδας αὐτῆς ὡς περιγράφεται ὑπὸ τοῦ Πausanίου (III, 15), Ἀσκληπιός, Ὑγία, Ἑρμῆς Ἀγοραῖος φέρων τὸν παῖδα Διόνυσον (Paus., III. 11, 14) κ.τ.λ. Ἐνίοτε μετὰ σημείων ἀξίας, ἥτοι ΑC[σάρια] Δ, Γ, Η (= 4, 6, 8) ἐν τῷ πεδίῳ (Imhoof *ℓ. c.* σ. 173).

Λᾶς. Ἡ παλαιὰ αὕτη ὁμηρικὴ πόλις ἔκειτο ὀλίγα μίλια πρὸς νότον τοῦ Γυθείου παρὰ τὴν δυτικὴν ἀκτὴν τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου.

Αὐτοκρατορικά — ἀπὸ Σεβήρου μέχρι Γέτα. Ἐπιγρ. ΛΑΩΝ. Τύποι — Ἀθηνᾶ, Ἄρτεμις, Ἡρακλῆς, Ἀσκληπιός, Ὑγία, κτλ.

ΝΗΣΟΙ ΠΑΡΑ ΤΗ ΛΑΚΩΝΙΑ.

Κραναία. Ἡ παρὰ τὸ Γύθειον μικρὰ νῆσος, εἰς ἣν ἀπήγαγεν ὁ Πάρις τὴν Ἑλένην ἐκ Σπάρτης.

Αὐτοκρατορικά — Μαξιμίνου, Φιλίππου Α' καὶ Ὁτακιλίας. Ἐπιγρ. ΚΡΑΝΑΙΩΝ. Τύπος — Κεφαλή Ἀθηνᾶς καὶ ΑΘΗ.

Κύθηρα. Ἡ νῆσος αὕτη παρέλαβεν ἐν παλαιᾷ ἐποχῇ ἐκ τῶν Φοινίκων τὴν λατρείαν τῆς Ἀφροδίτης, ἐξηκολούθησε δὲ καθ' ἅπαντας τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους οὕσα ἰδιάζουσα ἔδρα τῆς λατρείας ταύτης. Τὰ νομίσματα αὐτῆς εἶνε πάντα χαλκᾶ καὶ τὸ πλεῖστον ἀνήκουσιν, ὡς φαίνεται, εἰς τὸν δεύτερον αἰῶνα π. Χ. **Επιγρ.* ΚΥ, ΚΥΘ, ΚΥΘΗΡΙΩΝ, κτλ.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης στεφομένη ἐνίοτε | Περιστερὰ ἱσταμένη ἢ ἱπταμένη. Α·Β
ὕπὸ Ἑρωτος ἱπταμένου.
(*Zeit. f. Num.*, XIII, Πίν. IV, 6.)

ΑΡΓΟΛΙΣ.

Ἄργος. Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους ἱστορικοὺς χρόνους τὸ Ἄργος ἦτο τὸ κέντρον ἀμφικτυονίας, περιλαμβανούσης τὰς πόλεις Κλεωνάς, Φλιοῦντα, Σικυῶνα, Ἐπίδαυρον, Τροιζῆνα, Ἑρμιόνην καὶ Αἰγίναν, ἐν ἣ τελευταία Φεῖδων ὁ Ἀργεῖος συνέστησε τὸ πρῶτον Πελοποννησιακὸν νομισματοκοπεῖον (ἴδε σελ. 491). Εἶνε ἀμφίβολον ἂν τὸ Ἄργος ἔκοψε νομίσματα κατὰ τὴν παλαιὰν ταύτην ἐποχὴν, ἀλλὰ δὲν εἶνε καὶ ὅλως ἀπίθανον ὅτι ἐκόπησαν ἐκεῖ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔκτου αἰῶνος π. Χ. τὰ ἐξῆς νομίσματα, ἐκτὸς ἂν προτιμήσωμεν τὴν εἰς Δῆλον ἀπόδοσιν αὐτῶν.

Δύο δελφίνες ἀντιθέτως διευθυνόμενοι. | Τετράγωνον ἔγκοilon διηρημένον ὡς
(*Num. Chr.*, 1884, Πίν. XII, 12.) | ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτάτων νομισμάτων
τῆς Αἰγίνης
Α Αἰγινητικὸς στατήρ καὶ δραχ.

Ὀλίγα ἔτη πρὸ τῶν Περσικῶν πολέμων τὸ Ἄργος ὑπέστη καταστρεπτικὴν ἥτταν ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν, κολοβωσάντων τὴν ἰσχὺν καὶ καταστρεφάντων τὴν εὐτυχίαν αὐτοῦ ἐπὶ μίαν ὀλόκληρον γενεάν. Μόλις δὲ περὶ τὰ 468 π. Χ. διὰ τῆς καταστροφῆς πολλῶν γειτόνων πόλεων, ἐν αἷς αἱ Μυκῆναι, καὶ τῆς μεταφορᾶς τῶν κατοίκων αὐτῶν εἰς Ἄργος, ἀνεκτῆσατο ἡ πόλις αὕτη τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς σπουδαιότητα.

Περὶ τὰ 468-400 π. Χ.

Τὰ νομίσματα, ἅτινα δύναται τις νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὴν περί-
οδον ταύτην εἶνε τὰ ἐξῆς:—

Λύκος.

Ἡμισυ πρόσθιον λύκου.

Κεφαλὴ λύκου.

⊠

Μέγα Α οὗ ἄνω δύο βαθέως ἐγ-
κοίλα τετραγωνίδια· τὸ ὅλον ἐν
τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ Ρ Δραχμή.

Ὅμοίως Ρ Ἡμίδρ.

Ὅμοίως Ρ Ὀβολ.

Ὅμοίως Ρ Ἡμιώβ.

Ὁ λύκος εἶνε τὸ πασίγνωστον σύμβολον Ἀπόλλωνος τοῦ Λυ-
κίου, οὗ ἡ ἐν Ἀργεὶ λατρεία ἦτο παλαιότατη. Ἡ ἐν τῷ λύκῳ περιε-
χομένη ἰδέα εἶνε ἡ τοῦ χειμῶνος ἀφανιζομένου ὑπὸ τοῦ θεοῦ τοῦ
φωτὸς καὶ τῆς θερμότητος. Ἐντεῦθεν ὁ Σοφοκλῆς (*Ἡλέκτρα*, 6)
καλεῖ τὴν ἀγορὰν τοῦ Ἀργους τοῦ *λυκοκτόνου* Θεοῦ ἀγορὰν *Λύκειον*,
ὡς ἐνταῦθα ἰδρυμένου τοῦ ναοῦ τοῦ θεοῦ (Παυσ. II. 19). Τὸ ἀντι-
κείμενον ⊠ ἐπὶ τοῦ ἡμιωβόλου, δυσκόλως δύναται ἐνταῦθα νὰ ἀντι-
καθιστᾷ τὸ γράμμα Η, ὡς σημεῖον ἀξίας τοῦ ἡμιωβολίου, ἐπειδὴ
ἀπαντᾷ συνήθως ἐπὶ χαλκῶν νομισμάτων τοῦ Ἀργους, ἐνθα τοι-
αύτη τις ἐξήγησις εἶνε λίαν ἀπίθανος (ἴδε Imhoof-Blumer, *Num.*
Zeit., 1877). Πιθανῶς δὲ νὰ παριστᾷ κλειῖδα ναοῦ.

Περὶ τὰ 400-322 π. Χ.

Τὰ νομίσματα τοῦ Ἀργους ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ εἶνε ἐκ τῶν
ὠραιότατων τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἦτο καὶ ἐπόμενον ἕνεκα τῆς ἀκμῆς
τοῦ Ἀργους ὡς καλλιτεχνικῆς σχολῆς.

Κεφαλὴ Ἡρας φέρουσα πόλον ὑπὸ
ἀνθεμίων κοσμούμενον.

(Πίναξ ΚΑ'. 4.)

ARΛEION, ARΓEION καὶ AP-
ΓEION. Δύο δελφῖνες ἀντιθέτως
διευθυνόμενοι, ὧν μεταξὺ λύκος,
κράνος, σταφυλή, κλάδος κισσοῦ,
καρχῖνος, φαρέτρα, τρίπους, βού-
κρανον, κύκνος, κεφαλὴ ἀνθρώπου,
λύρα, ἡ ῥοδῇ κλπ. . Ρ Στατήρ.

Κεφαλή Ἡρας φέρουσα πόλον ὑπὸ
ἀνθεμίων κοσμούμενον. (Gardner,
Types, Πίν. VIII, 35, 40).

Ὅμοίως.

Ὅμοίως.

ΑΡΓΕΙΩΝ Διομήδης γυμνός, φέρων
δμῶς χλαμύδα, κρατῶν ξίφος, βα-
δίζων κρυφίως καὶ φέρων ἐν τῇ
προτεταμένῃ αὐτοῦ χειρὶ τὸ Παλ-
λάδιον· ἐνίοτε δὲ ὑποκάτω αὐτοῦ
κύκνος Α Δραχμή.

ΑΡ Ἀθηνᾶ ἀρχαῖκή κραδαίνουσα
δόρυ δι' ἀσπίδος δὲ ὠπλισμένη .
Α Τριημιωβόλιον.

ΤΤΤ Κλεις ἱερὰ τοῦ ναοῦ τῆς Ἡρας,
Α Τριτεταρτημόριον.

Σχετικῶς πρὸς τὴν ὡραίαν κεφαλὴν τῆς Ἡρας ἐπὶ τῶν νομι-
σμάτων τούτων, ἴδε τὰς παρατηρήσεις τοῦ καθηγητοῦ P. Gardner.
(*Types of Greek Coins*, σ. 138). Τὸ ὑπὸ Πολυκλείτου ποιηθὲν
ἄγαλμα τῆς Ἀργείας Ἡρας ἔφερε πόλον κεκοσμημένον διὰ
παραστάσεων τῶν Ὁρῶν καὶ Χαρίτων (Παυσ., II. 17, 4).
Ἐπειδὴ δὲ τόσον πολὺπλοκα κοσμήματα δὲν ἦτο δυνατόν νὰ
ἀπεικονισθῶσι καλῶς ἐν σμικρῷ, δυνατόν ὁ σφραγιδογλύφος νὰ
ἀντικατέστησεν αὐτὰ δι' ἀπλουστέρων κοσμημάτων. Ἐπειδὴ πρὸς
τούτοις ἐπιστεύετο ὅτι ὁ Ἀργεῖος ἥρως Διομήδης ἔφερεν εἰς Ἀρ-
γος τὸ Παλλάδιον, ὅπερ ἀφῆρεσεν ἐκ τῆς Τρωάδος, τὸ κατόρθωμα
τοῦτο εὐλόγως παρίσταται ἐπὶ τῶν Ἀργείων νομισμάτων. Ὁ κύ-
κνος φαίνεται ἐνδεικνύων, ὅτι ὁ ἥρως ἐπροστατεύθη ὑπὸ τοῦ Ἀπόλ-
λωνος, οὗτινος ὁ κύκνος ἦτο τὸ σύμβολον. Οἱ δελφῖνες ὡσαύτως
εἶνε σύμβολον τοῦ Ἀπόλλωνος.

Περὶ δὲ τῆς κλειδὸς τοῦ ναοῦ, ἴδε *Zeitschrift für Numismatik*
(III. 113-122).

Περὶ τὰ 322-229 π. Χ.

Κατὰ τὸν ἐπακολουθήσαντα τὸν Λαμιακὸν πόλεμον αἰῶνα
εἶνε πιθανόν, ὅτι, ἂν ἐν Ἀργεὶ ἐκόπησαν μεγάλα νομίσματα,
ταῦτα θὰ ἦσαν τετράδραχμα τῶν τύπων τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὁμοιά-
ζοντα πρὸς τὰ σύγχρονα τοιαῦτα τῆς Σικυῶνος. Τὰ μικρότερα νο-
μίσματα ἀποτελοῦνται ἐξ Ἀττικῶν τετρωβόλων (ἢ Αἰγινητικῶν
τριωβόλων), ὡς ἐξῆς: —

Πρόσθιον λύκου.

Μέγα Α ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ
μετὰ προσθέτου συμβόλου ἢ γραμ-
μάτων ἢ ὀνομάτων ἀρχόντων ἀ-
κεραίων . Ρ Ἀττικὸν τετρώβολ.

Κεφαλὴ λύκου.

Ὁμοίως . . Ρ Αἰγινητ. $\frac{3}{4}$ ὀβολοῦ.

Εἰς τὴν περίοδον ταύτην ἀνήκουσιν κατὰ τὸ πλεῖστον τὰ αὐτό-
νομα χαλκᾶ νομίσματα τοῦ Ἄργους, ἃν καὶ τινα ἐξ αὐτῶν δυνα-
τὸν νὰ ὦσιν ἀρχαιότερα.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

Λύκος Α ·65

Κεφαλὴ Ἑρας Ἀργείας.

Ἀθηνᾶ μαχομένη Α ·65

Κεφαλὴ λύκου.

Α καὶ διάφορα σύμβολα . . Α ·45

Ὁμοίως, ἢ κεφαλὴ Ἑρας.

Φαρέτρα (σύμβολο) Θ, κεφαλὴ λύ-
κου, κράνος, τρίαινα, πρῶρα κτλ.
Α ·65

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

Τρίπους, (σύμβολον) Θ . . Α ·65

Πρόσθιον λύκου.

ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΥ Προτομὴ ταύρου .
Α ·65

Ὁ τελευταῖος οὗτος τύπος ἀναφέρεται εἰς τὴν μεταξὺ λύκου
καὶ ταύρου πάλην, τὴν γενομένην, ὅτε ὁ Δαναὸς καὶ ὁ Γελάνωρ
ῥιζον περὶ τῆς κυριαρχίας τῆς Ἀργολίδος. Ὁ οἰωνὸς ἐξηγήθη
ὡς λύων τὴν ἔριδα ὑπὲρ τοῦ Δαναοῦ, ὅστις κατὰ συνέπειαν τούτου
ἵδρυσεν ναὸν πρὸς τιμὴν Ἀπόλλωνος τοῦ Λυκίου.

Περὶ τὰ 229-146 π.Χ.

Περὶ τῶν νομισμάτων τῆς περιόδου ταύτης ἴδε Ἀχαϊκὴν
συμμαχίαν, σελ. 526.

Αὐτοκρατορικοὶ χρόνοι.

Ἀπὸ Τραϊανοῦ μέχρι Σαλωνίνης. Ἐπίρρ., ΑΡΓΕΙΩΝ ἢ ΝΕ-
ΜΕΙΑ, ΝΕΜΕΙΑ ΗΡΑΙΑ ἢ ΗΡΑΙΑ, ἄνευ τοῦ ἐθνικοῦ, κατ' ἀναφορὰν
πρὸς τοὺς ἀγῶνας Νέμεα καὶ Ἑραῖα. Οἱ τύποι εἶνε πολυάριθμοι
καὶ μεγάλου ἐνδιαφέροντος. Τινὲς τῶν σπουδαιωτάτων εἶνε οἱ ἑξῆς:
— Ἡρακλῆς ἄγχων τὸν λέοντα τῆς Νεμέας. Ὁφέλτης, Ὑψιπύλη
καὶ ὁ ὄφις. Ὁ Ἡρακλῆς ἱστάμενος παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Ἀπέ-

σαντος ὅρους. Αἱ τρεῖς Χάριτες. Ἡρα καθήμενη καὶ Ἡθῆ πρὸ αὐτῆς, ὧν μεταξὺ ταῶς. Περσεὺς φέρων τὴν κεφαλὴν τῆς Γοργόνης, ἐνίοτε δὲ στηρίζων τὴν ἀσπίδα αὐτοῦ ἐπὶ στήλης. Ἀπόλλων διαφοροτρόπως ἀπεικονιζόμενος. Ζεὺς ἱστάμενος ἢ καθήμενος. Τύχη ἱσταμένη. Ἑρμῆς ἱστάμενος. Κλέοβις καὶ Βίτων σύροντες τὸ ἄρμα τῆς μητρὸς αὐτῶν (Παυσ., II, 20, 3). Ἀσκληπιός. Λητώ καὶ μικρὰ μορφή τῆς Χλωρίδος παρ' αὐτῇ (Παυσ., II, 21, 9). Δήμητρα ἱσταμένη. Εἰλείθυια κρατοῦσα ἐν ἐκάστη χειρὶ λαμπάδα, ὧν ἡ μὲν ὑψωμένη, ἡ δὲ πρὸς τὰ κάτω. Ἐκάτη τρίμορφος. Παλλάδιον ἐνίοτε ἐν ναῶ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως. Ὁ Διομήδης φέρων τὸ Παλλάδιον. Διόνυσος. Δανάη ὑποδεχομένη τὴν χρυσοῦν βροχήν. Ἄρης. Ἀφροδίτη(;) ἱσταμένη. Ποσειδῶν διώκων τὴν Ἀμυμώνην. Λητώ(;) φέρουσα τὴν παῖδα Μελίβοιαν(;). Νέμεσις. Ἴσις, κλπ. Σχεδὸν πάντες οἱ τύποι οὗτοι ἀπεικονίσθησαν παρὰ Imhoof καὶ Gardner, *Numismatic Commentary on Pausanias*, ὁπόθεν ἐλήφθη ὁ ἀνωτέρω κατάλογος.

Ἐπίδαυρος. Ἡ πόλις αὕτη ἦτο ἐν τοῖς ἱστορικοῖς χρόνοις διάσημος κυρίως ἕνεκα τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, οὗ ἡ λατρεία μαρτυρεῖται ὑπὸ τῶν νομισμάτων αὐτῆς.

Περὶ τὰ 350-330 (;) π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀσκληπιοῦ δαφνοστεφής.	ΕΠ ἐν στεφάνῳ . Ᾱ Αἰγινήτ. ἡμιδρ.
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	Ε ἐν στεφάνῳ . . Ᾱ Ὁβολ.
Ε	Π Ᾱ 1/4 Ὁβολ.

Περὶ τὰ 330-280 π. Χ. ἡ βραδύτερον

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος (Gardner, <i>Types</i> , Πίν. XII. 21.)	ΕΠ Ἀσκληπιδὸς καθήμενος ἐπὶ θρόνου, κρατῶν σκῆπτρον, ἐκτείνων δὲ τὴν ἐτέραν τῶν χειρῶν ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν ὄψεως. Παρ' αὐτῷ κύων καθήμενος . Ᾱ Ἀττικὴ δραχμή.
---	--

Τὸ σπουδαῖον τοῦτο νόμισμα πιθανῶς ἀνήκον εἰς τὴν ἐποχὴν

τοῦ Ἀλεξάνδρου ὡς κοπὲν κατὰ τὸν Ἀττικὸν κανόνα¹, εἶνε μεγάλου ἀρχαιολογικοῦ ἐνδιαφέροντος, ἐπειδὴ λεπτομερέστατα συμφωνεῖ πρὸς τὴν ὑπὸ Παυσανίου (II, 27) περιγραφὴν τοῦ χρυσελεφαντίνου ἀγάλματος τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ, ἔργου Θρασυμήδους τοῦ Παρίου, μαθητοῦ τοῦ Φειδίου. Ὁ παρ' αὐτῷ κύων εἶνε ἐκείνος, ὅστις ἐφύλασσε αὐτόν, ὅτε παῖς ὢν ἐξετέθη ἐπὶ τοῦ ὄρους Τιθίου καὶ ἐθελάσθη ὑπὸ αἰγός.

Χαλκᾶ μετὰ τὸ 350 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀσκληπιοῦ δαφνοστεφής.

ΕΠ Ἡπιόνη ἡ σύζυγος τοῦ Ἀσκληπιοῦ φέρουσα φιάλην. Ἐνίοτε δὲ ἐν τῷ πεδίῳ σύμβολον σικύα (πβλ. Παυσ., II, 27, 5, II, 29, 1).

Α .65

Κεφαλὴ Ἀσκληπιοῦ.

ΕΠ Αἶξ κατακεκλιμένη . . Α .65

Ὅμοίως.

ΕΠ Ὅφις συνεσπειρωμένος. Α .5

Ὅμοίως.

ΕΠ Θυματήριον μεταξὺ δύο σικυῶν Α .5

Ὅμοίως.

Ε ἐν στεφάνῳ Α .45

Ἐν ἔτει 243 π. Χ. ἡ Ἐπίδαυρος ἐγένετο μέλος τῆς Ἀχαικῆς συμπολιτείας (ἴδε σελ. 526).

Αὐτοκρατορικά—ἀπὸ Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς μέχρι Σεβήρου Ἀλεξάνδρου. Ἐπιγρ. ΙΕΡΑΣ, ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ, ΑΣΚΗΠΙΕΙΑ, κτλ. κατ' ἀναφορὰν πρὸς τοὺς Ἀσκληπιεῖους ἀγῶνας τοὺς πανηγυριζομένους ἐν Ἐπιδαύρῳ ἐκάστην πενταετίαν. Τύποι—Ποιμὴν εὐρίσκων τὸν Ἀσκληπιὸν θηλαζόμενον ὑπὸ αἰγός. Ἀσκληπιὸς καθήμενος μετὰ κυνὸς καὶ ὄφεως. Ἀσκληπιὸς ἱστάμενος. Ὑγίεια ἱσταμένη ἐν ναῶ κυκλικῷ. Ποσειδῶν ἱστάμενος, κτλ.

Ἑρμιόνη. Ἀρχαία Δρυοπικὴ πόλις ἐπὶ τῶν νοτίων ἀκτῶν τῆς Ἀργολίδος, γνωστὴ κυρίως ἕνεκα τοῦ ἐν αὐτῇ ἱεροῦ Δήμητρος

¹) Τὸ ἐν τῷ Μουσεῖῳ τοῦ Μονάχου κομμάτιον ἔλκει 71 κ. Εἶνε ὅθεν δυνατόν τὰ νομίσματα ταῦτα νὰ εἶνε Αἰγινητικὰ δραχμαὶ ἡλαττωμένης ὀλκῆς.]

τῆς Χθονίας, πρὸς τιμὴν τῆς ὁποίας ἤγοντο ἐτήσιοι ἐορταὶ καλούμεναι Χθόνια.

Περὶ τὰ 350-322 π. Χ.

Κεφαλὴ Δήμητρος στάχυσιν ἐστεμ- μένη. Ὅμοίως.	ΕΡ ἐν στεφάνῳ σταχύων. Α Τριώβ. Ε.Ρ Λαμπὰς ἐν στεφάνῳ σταχύων. Α Ὅβολ.
---	--

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα ὁμοιάζουσι κατὰ τὸ πλεῖστον πρὸς τὰ ἀργυρᾶ· ἡ ἐξῆς ὁμῶς διαφορὰ δύναται νὰ σημειωθῇ:—

Κεφαλὴ Δήμητρος κατ' ἐνώπιον.	ΕΡ ἐν στεφάνῳ. . . . Α 65
-------------------------------	---------------------------

Περὶ τῶν συμμαχικῶν νομισμάτων τῆς Ἀχαικῆς συμπολιτείας, ἴδε σελ. 526.

Αὐτοκρατορικά— ἀπὸ Σεβήρου μέχρι Γέτα. Ἐπίγρ. ΕΡΜΙΩΝΕΩΝ. Τύποι— Ἑρμῆς, Ποσειδῶν (Παυσ., Π. 35, 1), Ζεὺς, Κυβέλη, Θύτης ἄγων δάμαλιν πρὸς θυσίαν (Παυσ. Π. 35, 6), Τύχη ἰσταμένη (Παυσ. Π. 35, 3), Ἀφροδίτη μετὰ τοῦ Ἑρωτος (Παυσ. Π. 34, 11), Διόνυσος, κτλ.

Κλεωναί, μικρὰ πόλις ἐπὶ τῆς ἀπὸ Κορίνθου εἰς Ἄργος ὁδοῦ, περὶ τὰ εἴκοσι μίλια πρὸς βορρᾶν τῆς τελευταίας. Οἱ ἀγῶνες τῶν Νεμέων ἐπανηγυρίζοντο ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῆς. Ἐν Κλεωναῖς ὑπῆρχε ναὸς τοῦ Ἡρακλέους ἐπὶ τῆς θέσεως, ἔνθα οὗτος ἐφόνευσε τὸν Εὐρυτον (Διοδ., IV. 33).

Πέμπτος αἰὼν π. Χ.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους πωγωνοφόρου ἐν λεοντῇ.	Μέγα Κ, οὗ ὀπισθεν δύο ἔγκοιλα τετραγωνίδια, τὸ δ' ὅλον ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ. . . . Α Ὅβολ.
--	---

Τὰ φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΚΛΗ νομίσματα, ἅτινα κατετάσσοντο πρότερον εἰς τὰς Κλεωνάς, ἀπεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Prokesch-Osten (*Arch. Zeit.*, 1849 καὶ *Ined.*, 1854) εἰς τὸν Κλείτορα τῆς Ἀρκαδίας.

Περὶ συμμαχικῶν νομισμάτων τῆς Ἀχαικῆς συμπολιτείας ἴδε σελ. 526.

Αυτοκρατορικά — ἀπὸ Κομμόδου μέχρι Γέτα. *Ἐπιγρ.* ΚΛΕΩΝΑΙΩΝ. Νόμισμά τι τοῦ Σεβήρου φέρει τύπον Ἀσκληπιοῦ καθημένου, ὡς ἐπὶ τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων τῆς Ἐπιδάουρου τοῦ τετάρτου αἰῶνος π. Χ. Ἐκ τῶν ἄλλων αυτοκρατορικῶν τύπων μνημονευτέον ἄγαλμα ἀρχαῖκόν τῆς Ἀθηνᾶς, ἀντίγραφον ἴσως τοῦ ὑπὸ Παυσανίου μνημονευομένου (Π. ΙῚ, 1) ἔργου τοῦ Διποίνου καὶ Σκύλλιδος. Ἴσις Φαρία, Τύχη, κτλ.

Μέθανα. Ἀσημος πόλις, ὀλίγα μίλια πρὸς βορρᾶν τῆς Τροιζῆνος. Ὁ Παυσανίας (Π, 34) μνημονεύει θερμῶν πηγῶν ἀναβρυσσῶν παρὰ τὴν πόλιν ταύτην κατὰ τοὺς χρόνους Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ. Τὸ ὄλον τῆς χώρας παρουσιάζει ἀκόμη τεκμήρια ἰσχυρᾶς ἡφαιστειογενοῦς ἐνεργείας. Ἐκ τούτου ἡ λατρεία τοῦ Ἡφαίστου καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ τῶν νομισμάτων.

Περὶ τὰ 350-322 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἡφαίστου μετὰ πύλου κω- | ΜΕΘ ἐν στεφάνῳ σταχύων. Α· 65 νικοῦ.

Αυτοκρατορικά — Ἀπὸ Σεβήρου μέχρι Γέτα. *Ἐπιγρ.* ΜΕΘΑΝΑΙΩΝ. Τύποι — Ζεὺς. Ποσειδῶν. Ἀθηνᾶ. Ἀρτεμις κυνηγέτις. Ἀφροδίτη ἱσταμένη κατ' ἐνώπιον, γυμνὴ τὰ ἄνω τῆς ὀσφύος, κρατοῦσα δὲ τὴν κόμην δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν ὡς ἀπομάσσουσα αὐτὴν μετὰ λουτρόν.

Μίδεια, παρὰ τὴν Τίρυνθα. Μικρὰ χαλκᾶ νομίσματα ἐκ τοῦ τέλους τοῦ τετάρτου αἰῶνος (*Arch. Zeit.*, 1843, 150 καὶ *Rev. Arch.*, 1845, I. 108).

Κεφαλὴ Ἥρας τῆς Ἀργείας. | ΜΙ Πτηνὸν ἐπὶ κλάδῳ. . Α· 45

Τίρυνς. Ἄν καὶ ἡ παλαιὰ αὕτη πόλις κατεστράφη ὑπὸ τῶν Ἀργείων περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον, καθ' ὃν καὶ αἱ Μυκῆναι (468 π. Χ.), πρὸς δὲ ἂν καὶ οὐδέποτε ἀναφέρεται ὡς ἐκ νέου κατοικηθεῖσα, ὅμως τὰ ἐξῆς χαλκᾶ νομίσματα ἀποδεικνύουσι σαφῶς τὸ ἐναντίον, ἐπειδὴ ταῦτα ἀνήκουσιν ἀναμφιβόλως εἰς τὸν τέταρτον αἰῶνα π. Χ. *Ἐπιγραφαὶ* ΤΙΡΥ, ΤΙΡΥΝ (ἐνίοτε R) καὶ ΤΙΡΥΝΘΙΩΝ.

Κεφαλή γυναικεία. (*Rev. Num.*, Δένδρον φοίνικος Α ·4
1864, Πίν. VII, καὶ 1865, σ. 153.)

Τροιζήν, κειμένη ἐπὶ εὐφόρου παραθαλασσίῳ πεδιάδος ἐν τῇ ΝΑ. γωνίᾳ τῆς Ἀργολίδος. Ἐμυθολογεῖτο ὅτι ὁ Ποσειδῶν καὶ ἡ Ἀθηνᾶ ἤρισαν περὶ τῆς χώρας τῶν Τροιζηνίων. Διὰ ἀμφοτέραις αἱ θεότητες αὐταὶ ἐλατρεύοντο ἡνωμένοι ἐν τῇ πόλει. Διὰ τοῦτο, ὡς ὁ Πausanias παρατηρεῖ (II. 30), ἡ τρίαίνα καὶ ἡ κεφαλὴ τῆς Ἀθηνᾶς ἐτέθησαν ἐπὶ τοῦ νομίσματος «καὶ δὴ καὶ νόμισμα αὐτοῖς τὸ ἀρχαῖον ἐπίσημα ἔχει τρίαιναν καὶ Ἀθηνᾶς πρόσωπον». Ἡ Τροιζήν ἀρχαίῳθεν συνεδέετο στενωπὸς πρὸς τὰς Ἀθήνας, ὅπερ ἐξηγεῖ τὸ γεγονός, ὅτι αὕτη εἶνε ἡ μόνη Πελοποννησιακὴ πόλις, ἣτις ἐποιεῖτο χρῆσιν τοῦ Ἀττικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος.

Περὶ τὰ 430-400 π. Χ. ἡ ἀρχαιότερον.

Κεφαλή Ἀρτέμιδος κατ' ἐνώπιον.	TPO Τρίαίνα ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ Ρ 61 κ.
Ὅμοίως.	» Ὅμοίως Ρ 10 κ.
Ὅμοίως.	» Ὅμοίως Ρ 46 κ.

Περὶ τὰ 400-322 π. Χ.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος (Θεαρίου;)	TPO Τρίαίνα. Ρ Ἀττικὴ δραχμή.
Ὅμοίως.	» Ὅμοίως
	Ρ Ἀττικὸν τριώβολ. καὶ ὀβολ.
Ὅμοίως.	» Διπλῇ τρίαίνα. Ρ Ἀττικ. διώβ.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	TPO Τρίαίνα Α ·65
Κεφαλή Ποσειδῶνος.	» Ὅμοίως Α ·65
Κεφαλή Ἀπόλλωνος (Θεαρίου;)	» Ὅμοίως Α ·55

Περὶ ἄλλων διαφορῶν, ἴδε Imhoof, *Mon. Gr.*, σ. 181.

Ὁ μαντικὸς ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος Θεαρίου ἵστατο ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Τροιζήνης (Paus., II. 31, 5).

Αὐτοκρατορικά — ἀπὸ Κομμόδου μέχρι Φιλίππου τοῦ νεωτέρου. Ἐπιγρ., ΤΡΟΙΖΗΝΙΩΝ. Τύποι — Ναὸς Ἀθηνᾶς Σθενιάδος ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως (Paus., II. 32, 5). Ἀρχαῖκόν ἄγαλμα Ἀθηνᾶς

Σθενιάδος. "Αρτεμις μετὰ κυνὸς διώκουσα ἔλαφον, πιθανῶς "Αρτεμις ἢ Λυκία, ἧς ὁ ναὸς ἵστατο παρὰ τὸ θέατρον καὶ ἐλέγετο ὅτι ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ Ἰππολύτου (Παυσ., II. 31, 4). "Αρτεμις Λυκία(;) κρατοῦσα κεφαλὴν λύκου(;). Ἀπόλλων μετὰ βέλους ἐρειδόμενος ἐπὶ τρίποδος, Διόσκουροι ἱστάμενοι (Παυσ., II. 31, 6). Ζεὺς ἱστάμενος. Ἰππόλυτος ὡς κυνηγὸς μετὰ κυνὸς παραπλεύρως αὐτῷ, ἐρειδόμενος δὲ ἐπὶ κορμοῦ δένδρου (Παυσ., II. 32, 1). Ἰππόλυτος μετὰ κυνὸς καὶ ἵππου. Ἰππόλυτος ὀπλισμένος πρὸ τῆς Φαίδρας. Ἀφροδίτη Νυμφία(;) ἱσταμένη (Παυσ., II. 32, 7). Ἀσκληπιὸς ἱστάμενος. Κρήνη σχήματος κίονος μετὰ λέοντος ἐπ' αὐτῆς καθημένου καὶ λεκάνης πρὸ αὐτῆς, ἐν ᾗ καταρρέει ὕδωρ (πρὸβλ. Παυσ., II, 32, 4). Θησεὺς ἐγείρων τὸν βράχον ἢ φονεύων τὸν Μινώταυρον (Παυσ., II. 32, 7). Τύχη ἱσταμένη πρὸ βωμοῦ, κτλ.

Σχεδὸν πάντες οἱ αὐτοκρατορικοὶ οὗτοι τύποι ἐκτενῶς ἐξετάζονται καὶ ἀπεικονίζονται ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν Imhoof καὶ Gardner, *Numismatic Commentary on Pausanias*, σελ. 47. Τὸ νόμισμα μετὰ τοῦ τύπου Ἀρτέμιδος τῆς Λυκίας φερούσης κεφαλὴν λύκου ἐμνημονεύθη ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Sestini (*Num. Vet.* σ. 215), πιθανώτατα ὅμως οὗτος ἠπατήθη, ὥς πρὸς τὸ ὑπὸ τῆς Ἀρτέμιδος κρατούμενον ἀντικείμενον.

ΑΡΚΑΔΙΑ

[A. von Sallet. *Zeitschrift für Numismatik*, II. 189. J. Friedlaender, *Αὐτόθι*, II, 146. Imhoof-Blummer, *Αὐτόθι*, III. 289. R. Weil *Αὐτόθι*, IX 18].

"Ὅσον ἀφορᾷ τὴν πολιτικὴν κατάστασιν τῆς Ἀρχαδίας ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς διαλύσεως τῆς ἀρχαίας μοναρχίας ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τοῦ ἐβδόμου αἰῶνος π. Χ. μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἐπαμεινώνδου, ἀγόμεθα ἐκ τῆς ἱστορίας νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ χώρα ἦτο κατατετμημένη εἰς ἀριθμὸν τινα ἀνεξαρτήτων διαμερισμάτων ἄνευ οὐδενὸς πολιτικοῦ δεσμοῦ ἐνότητος.

"Ὅμως τὸ τοιοῦτον δὲν ἐπικυροῦται ὑπὸ τῆς παλαιᾶς Ἀρχαδικῆς νομισματοκοπίας.

Ἡ ἐκτενὴς σειρὰ τῶν ἀρχαϊκῶν συμμαχικῶν νομισμάτων τῆς Ἀρκαδίας τῶν ἐπιγεγραμμένων AR, ARKA, ARKADIFON, ARKADIKON, κτλ., ἐκτεινομένη ἀπὸ τῶν μέσων περίπου τοῦ ἔκτου μέχρι τοῦ τελευταίου μέρους τοῦ πέμπτου αἰῶνος π. Χ. ἀποδεικνύει ἐπαρκέστατα, ὅτι οἱ Ἀρκάδες μεθ' ὅλας τὰς συνεχεῖς αὐτῶν διχονοίας διετήρησαν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, πλέον τι ἀπλῆς παραδόσεως πολιτικῆς ἐνότητος, ἐπειδὴ ἡ συμμαχικὴ νομισματοκοπία προϋποθέτει ἕτερα συμμαχικὰ καθεστῶτα, ὧν ἡ μνήμη δὲν περιεσώθη ἱστορικῶς μέχρις ἡμῶν.

Περὶ τὰ 550-420 π. Χ.

Ζεὺς (Λυκαῖος;) καθήμενος ἐπὶ θρόνου (ἢ σπανίως ἱστάμενος) στηριζόμενος ἐπὶ σκήπτρου· ὑπεράνω δὲ τῆς προτεταμένης αὐτοῦ δεξιᾶς χειρός, ἀνίπταται ὁ ἀετὸς αὐτοῦ. (Gardner, *Types*, Πίν. III, 15, 16, 43, 50.)

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος ἢ Δεσποίνης (;) διαφοροτρόπως ἀπεικονιζομένη ἐν κατατομῇ ἢ τὰ τρία τέταρτα κατ' ἐνώπιον. Τεχνοτροπία ἀπὸ ἀρχαϊκῆς μέχρι μεταβατικῆς. Τὸ ὅλον ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ. . . .
 Ρ Τριώβολ. καὶ ὀβολοί.

Ὡς νομισματοκοπεῖον τῆς σειρᾶς ταύτης θεωρεῖται γενικῶς τὸ ἀρχαῖον ἱερὸν τοῦ Διὸς Λυκαίου ἐπὶ τοῦ Λυκαίου ὄρους ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Λυκοσούρας. Ἐνταῦθα ἐπανηγυρίζοντο καθ' ὠρισμένας περιόδους ἑορταὶ καλούμεναι Λύκαια, τὰ δὲ κατὰ τὰς τοιαύτας εὐκαιρίας κοπτόμενα νομίσματα ἔφερον τὸ κοινὸν ὄνομα πάντων τῶν συνηθροισμένων Ἀρκάδων. Πρβλ. τὰ ἀνάλογα ἀρχαῖα συμμαχικὰ νομίσματα τῶν Φωκαίων (σελ. 425). Ἡ καλουμένη Δέσποινα θεὰ ἦτο θυγάτηρ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Δήμητρος. Ὁ Πausanias ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ παρὰ τὴν Λυκόσουραν ἱεροῦ αὐτῆς (VIII. 37) δὲν ἀποκαλύπτει τὸ ἀληθὲς αὐτῆς ὄνομα εἰς τοὺς ἀμυήτους.

Ἐντούτοις ἡ ἀνωτέρω ἀπονομή τῶν Ἀρκαδικῶν συμμαχικῶν νομισμάτων εἰς τὸ κοινὸν ἱερὸν τῶν Ἀρκάδων δὲν ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τοῦ Imhoof-Blumer, προτείναντος ἀρκετὰ ἰσχυρὰ ἐπιχειρήματα πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης αὐτοῦ, ὅτι πᾶσα ἡ κλάσις τῶν νομισμάτων τῶν φερόντων τὴν ἐπιγραφὴν Ἀρκαδικὸν ἐξεδόθη κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα ἐν τῇ πόλει τῆς Ἡραίας (*Mon. Gr.*, σελ. 196).

Συγχρόνως πρὸς τὸ συμμαχικὸν τοῦτο νόμισμα πολλαὶ τῶν Ἀρκαδικῶν πόλεων ἔκοψαν νομίσματα μετὰ τῶν ἰδιαιτέρων αὐτῶν ἐγγχωρίων τύπων πρὸς κυκλοφορίαν ἐν ταῖς κτήσεσιν ἐκάστης αὐτῶν.

Ἀπὸ τοῦ 420 περίπου μέχρι τοῦ 370 π. Χ. δὲν ἐκόπησαν νομίσματα ἐν ὀνόματι τῶν Ἀρκάδων ὡς κοινοῦ μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις ὅμως νίκην τοῦ Ἐπαμεινώνδου ἐν ἔτει 371 π. Χ. ἢ ἐν Ἀρκαδίᾳ ἀντισπαρτιατικῇ μερὶς συνέστησεν ἐκ νέου τὴν Παναρκαδικὴν συμπολιτείαν. Τὸ νέον κέντρον καὶ ἡ πρωτεύουσα τῆς ἀναβιωσάσης ἐνώσεως ἦτο ἡ **Μεγαλόπολις** κτισθεῖσα ὑπὸ τὴν ἄμεσον προστασίαν τοῦ Ἐπαμεινώνδου ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἐλισοῦντος παρὰ τὰ ὅρια τῆς Λακωνίας.

Τὰ νομίσματα τοῦ κοινοῦ τῶν Ἀρκάδων ἔσχον τοὺς τύπους αὐτῶν ἐκ τῆς λατρείας τοῦ Διὸς Λυκαίου καὶ τοῦ Πανός, οὗ τὸ ἱερὸν ἔκειτο ὡσαύτως ἐπὶ τοῦ Λυκαίου ὄρους.

Περὶ τὰ 370-300 π. Χ.

Κεφαλὴ Διὸς Λυκαίου.

(Πίναξ ΚΑ'. 5.)

Πάν καθήμενος ἐπὶ βράχου, ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ τὴν καλαύροπα στηριζομένην ἐπὶ τοῦ βράχου. Παρὰ πόδας αὐτοῦ ἡ σῦριγξ, ἐν δὲ τῷ πεδίῳ ΑΡΚ (μονογρ.). Ἐπὶ τοῦ βράχου τὸ ὄνομα τοῦ σφραγιδογλύφου ΟΛΥΜ ἢ ΧΑΡΙ Ρ Στατήρ.

Κεφαλὴ Πανός νεαροῦ μετὰ βραχέων κεράτων.

(Z. f. N., IX, Πίν. II, 5.)

Τὸ Ἀρκαδικὸν μονογράφημα ΑΡΚ, οὗ κάτω, σῦριγξ . . . Ρ Ὀβολός.

Ὅμοίως (Αὐτόθι, Πίν. II, 6).

Ὅμ. μετ' ὀνομάτων ἀρχόντων ΠΟ καὶ ΟΕ Α .65

Κεφαλὴ Διὸς Λυκαίου (Αὐτ. Π. II, 6).

Ὅμ. Σῦριγξ καὶ κεραυνός . . . Α .7

Τὰ δύο ὀνόματα ἐπὶ τῶν χαλκῶν τούτων νομισμάτων εἶνε πιθανῶς τὰ τοῦ Ποσειδάωνος καὶ Θεοξένου, δύο τῶν δέκα οἰκιστῶν τῆς Μεγαλοπόλεως (Παυσ., VIII. 27, 2).

Κεφαλή Διδς Λυκαίου.

(Z. f. N., IX. Πίν. II. 11, 12.)

Πάν καθήμενος ἐπὶ βράχου. Ἐν τῷ

πεδίῳ τὸ Ἀρκαδικὸν μονογρ. ΑΡΚ

Ρ Τριώβολ.

Τὰ νεώτατα τῶν κομματίων φέρουσιν ἀετὸν ἐν τῷ πεδίῳ ἢ μονογράφημα.

Ἄν καὶ ἡ Μεγαλόπολις ἀντεποιεῖτο τοῦ δικαιώματος τοῦ κόπτειν νόμισμα πρὸς χρῆσιν τῆς Ἀρκαδίας, ἐν τούτοις μόνον ἐπὶ χρόνον βραχύτατον ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀπαίτησις αὕτη ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἀρκαδικῶν πόλεων, ὡς τεκμηριοῦται μεγάλως ὑπὸ τῶν ἐγγχωρίων στατήρων τοῦ Φενεοῦ, Στυμφάλου κ.λ.π. πόλεων ἀρξαμένων νὰ κόπτωσι νομίσματα μετὰ τὴν ὀλεθρίαν μάχην τῆς Μαντινείας (362 π. Χ.). Ἐν τούτοις αἱ σειραὶ τῶν Ἀρκαδικῶν τριωβόλων ἐξηκολούθουν ἐκδιδόμεναι ἐν Μεγαλοπόλει μέχρι τοῦ 300 π. Χ., ὅτε τὸ Ἀρκαδικὸν μονογράφημα ἐξαφανίζεται ἀντικαθιστάμενον ὑπὸ τῶν γραμμάτων ΜΕΓ (ἴδε Μεγαλόπολιν).

Αὐτοκρατορικὰ νομίσματα.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀδριανοῦ ἡ λατρεία τοῦ Ἀντινοῦ καθιερώθη τὰ μάλιστα ἐν Μαντινείᾳ, τῇ μητροπόλει τοῦ Βιθυνίου, πατρίδος τοῦ Ἀντινοῦ. Πιθανῶς δὲ ἐν μιᾷ τῶν πρὸς τιμὴν τοῦ νέου τούτου θεοῦ ἐορτῶν, θὰ ἀφιέρωσε Βετούριός τις τὰ ἐξῆς μεγάλα νομίσματα « τοῖς Ἀρκάσι ».

ΒΕΤΟΥΡΙΟΣ Προτομή τοῦ Ἀντινοῦ

(Mionnet, II, 245.)

ΤΟΙΣ ΑΡΚΑΣΙ Ἴππος βαδίζων δεξιὰ

Α 1·35

Ἄλεια, μικρὰ πόλις μεταξὺ Ὀρχομενοῦ καὶ Στυμφάλου, ἔχουσα ναὸν Ἀρτέμιδος Ἐφεσίας (Παυσ., VIII, 221.).

Περὶ τὰ 430-370 π. Χ.

Κεφαλή Ἀρτέμιδος.

ΑΛ Τόξον Ρ Ὁβολ.

(Imhoof, *Choiix*, Πίν. III, 82.)

Κεφαλή Ἀθηνᾶς.

ΑΛΕΑ ἐν στεφάνῳ Α 6

Ἴδε ὡσαύτως Ἀχαϊκὴν συμμαχίαν (σελ. 526.).

Ἀλῑφείρα. Ἴδε Ἀχαικὴν συμμαχίαν (σελ. 526).

Ἀντιγόνεια. Ἴδε Μαντίνειαν (σελ. 564).

Ἀσέα. Ἴδε Ἀχαικὴν συμμαχίαν (σελ. 526).

Γόρτυς. Ἴδε Ἀχαικὴν συμμαχίαν (σελ. 526).

Δίπαια. Ἴδε Ἀχαικὴν συμμαχίαν (σελ. 526).

Ἐλισφάσιοι. Ἴδε Ἀχαικὴν συμμαχίαν (σελ. 526).

Ἡραία. Ἡ πόλις αὕτη ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ἄνω Ἀλφειοῦ καὶ ἦτο ἡ σπουδαιοτάτη τῶν πόλεων τῆς δυτικῆς Ἀρκαδίας. Μέχρι τοῦ τετάρτου αἰῶνος π. Χ. οἱ Ἡραιεῖς φαίνεται ὅτι κατόικουν «κατὰ κώμας» διηρημένοι (Hicks, *Manual of Gr. Inser.*, σ. 7). τὰ ἀρχαιοτάτα ὅμως τῶν νομισμάτων τῆς Ἡραίας ἀποδεικνύουσιν ὅτι αἱ κῶμαι αὗται ἀπετέλουν μίαν μόνον κοινότητα. Πρὸς ὅσα αὐτῶς τὴν συνθήκην Ἡραίων καὶ Ἡλείων (Hicks, *ἔ. ἀ.*).

Περὶ τὰ 550-500 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἡρας, πεπλοφόρος, ἀρχαϊκῆς ἀκόμφου τεχνοτροπίας.

ΕΡΑ, ΕΡ, Ε, κλπ. (συνήθως ἐπ' ἀριστερά), ἐνίοτε μεταξὺ δύο κεκλασμένων γραμμῶν ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ. Ρ Τριῶβολ. καὶ ὀβολ.

Μεταξὺ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τελευταίου μέρους τοῦ Ε'. αἰῶνος δὲν φαίνεται ὅτι ἐκόπησαν νομίσματα ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἡραίων, ἀλλ' ὥς ὁ Imhoof-Blumer κατέδειξε δὲν εἶναι ἀπίθανον ὅτι ἐκόπη καθ' ἅπασαν τὴν περίοδον ταύτην ἐν Ἡραίᾳ ἡ πλουσία σειρά τῶν φερόντων τὴν ἐπιγραφὴν Ἀρκαδικὸν τριωβόλων, εἰς τρόπον ὥστε δυνατὸν τὸ νομισματοκοπεῖον τῆς Ἡραίας νὰ διετέλῃ ἐν ἐνεργείᾳ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἐπαμεινώνδου.

Περὶ τὰ 420-370 π. Χ.

Ἀετὸς μετὰ ὄψεως ἐν τοῖς ὄνυξιν αὐτοῦ, κατ' ἀντιγραφὴν τῶν νομισμάτων τῆς Ἡλίδος.

ΕΡΑΙ Κυνηγὸς νεαρὸς (Ἡραῖος ὁ οἰκιστὴς) καθήμενος, στηριζόμενος ἐπὶ δόρατος καὶ κρατῶν τόξον. Ρ Ὀβολός.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους Κορινθιακοῦ.	ΕΡΑ (ἐπ' ἀριστ.). Τρία μεγάλα Ε ἐν τετραγ. ἐγκοίλῳ. Ρ Τριημιωβ.
Κεφαλή Ἀρτέμιδος (;) πρὸ αὐτῆς τόξον.	ΗΡΑ (ἐπ' ἀριστ.). Μέγα Ε ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ. Ρ Ὀβολός.
Μορφὴ ἀνδρική, κερασφόρος ὡς φαίνεται, ἰσταμένη, στηριζομένη ἐπὶ δόρατος, ἔχουσα δὲ τὸν πόδα ἐπὶ βράχου.	Η-Ρ Κεφαλή γυναικεία μετὰ κόμης ἀναδεδεμένης. . . Ρ Ὀβολός.
Κεφαλή Ἀρτέμιδος ἢ Ἀθηνᾶς.	Η Καθέτως ἐπὶ τῆς μέσης κεραίας τοῦ γράμματος εὑρεται τόξον. . . Ρ Ὀβολός.
Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	Η ἐν πεδίῳ ἐπιπέδῳ, σύμβολον δ' ἐνίστα, τόξον. . . Α ·7·6

Περὶ τὰ 322-280 π. Χ., ἡ βραδύτερον.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς ὡς ἐπὶ τῶν στατήρων τοῦ Ἀλεξάνδρου. (Zeit. f. N., VII, Πίν. VIII. 7.)	Η διὰ μέσου τῆς κεραίας τοῦ ὁποίου ἡ ἐπιγραφὴ ΗΡΑΕΩΝ καὶ ΟΕ ἢ ΟΕΟ. . . Ρ Τριώβολ.
Κεφαλή Ἀρτέμιδος.	Ὀμ. ΗΡΑ καὶ ΟΕ. . . Ρ Ὀβολός.
Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	Η Ἀρτεμις κλίνουσα τὸ γόνυ καὶ κρατοῦσα τόξον. . . Α ·7

Περὶ πολλῶν ἄλλων διαφορῶν ἴδε Imhoof, *Monn. Gr.*, σελ. 189 κ. ἐξ.

Ἴδε ὡσαύτως Ἀχαϊκὴν συμμαχίαν (σελ. 526).

Αὐτοκρατορικά—Σεβήρου καὶ Καρακάλλα. Ἐπιγρ. ΗΡΑΙΩΝ. Τύποι—Ἀρχαϊκὸν ἰστάμενον ἄγαλμα Ἡλίου γυμνοῦ, κατ' ἐνώπιον. Ὁ ποτάμιος θεὸς Ἀλφειὸς μετὰ βοός πρὸ αὐτοῦ καὶ ἰχθύων κάτωθι, κτλ.

Θεισόα. Ἴδε Ἀχαϊκὴν συμμαχίαν (σελ. 526).

Θέλπουσα, ἡ λαβοῦσα τὸ ὄνομα αὐτῆς ἀπὸ τῆς νύμφης Θελοῦσης, θυγατὶς τοῦ ποταμοῦ Λάδωνος παραποτάμου τοῦ Ἀλφειοῦ ἐν τῇ δυτικῇ Ἀρκαδίᾳ. Ἡ Δήμητρα ἐλατρεύετο ἐν Θελπούσῃ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἐρινὺς (Παυσ., VIII. 25). Ἐπὶ δὲ τῶν ὀχθῶν τοῦ Λάδωνος ἐγεννήθη ὁ μῦθος τῆς καταδιώξεως τῆς Δήμητρος ὑπὸ

τοῦ Ποσειδῶνος, ὅτε ἵνα διαφύγῃ μετεβλήθη αὕτη εἰς φορβάδα. Ὁ θεὸς ὅμως δὲν ἠπατήθη οὕτως ἀλλὰ μετεμόρφωσεν ἑαυτὸν εἰς ἵππον. Ἐκ τῆς ἐνώσεως ταύτης ἐγεννήθη ὁ θαυμάσιος ἵππος Ἀρίων, ἀρκαδιστὶ Ἐρίων καλούμενος (Ἴδε *Zeit. f. Num.*, I, σ. 125).

Περὶ τὰ 400-370 π. Χ. καὶ ἐραδύτερον.

Κεφαλὴ Δήμητρος Ἐρινύος.

⊙ Ἴππος (Ἀρίων) ἀνορθούμενος, οὗ
ὑπεράνω ΕΡΙΩΝ . Α' Ὀβολός.

⊙ ΕΛ Ὅμοίως.

ΕΡΙΩΝ Ἴππος ἀνορθούμενος (Ἀρίων)
Α' 7

Ἴδε ὡσαύτως Ἀχαικὴν συμμαχίαν (σελ. 526).

Μετὰ τὸ 146 π. Χ. περίπου.

Κεφ. Ἡλίου ἀκτινοστεφής, δεξ.

⊙ ΕΛ ἐν στεφάνῳ δάφνης . . Α' 7

Αὐτοκρατορικά — ἀπὸ Σεβήρου μέχρι Γέτα. Ἐπιγρ., ΘΕΛΠΟΥ-
CΙΩΝ Τύπος — Πάν νεαρὸς στηριζόμενος ἐπὶ καλαύροπος, θέτων δὲ
τὴν χεῖρα ἐπὶ κορυφῇ καλάμων. Ὁ τύπος οὗτος ἐξηγήθη ὑπὸ τοῦ
Imhoof-Blumer (*Zeit. f. Num.*, I. 134). Παριστᾷ τὸν Πᾶνα συλ-
λαμβάνοντα τὴν νύμφην Σύριγγα, παραχρῆμα εἰς κάλαμον με-
ταμορφωθείσαν, «Ὁ Πάν οὖν ἐδίδωκεν αὐτὴν δρόμον ἐρωτικόν, τὴν
δ' ὅλη τις δέχεται δασεῖα φεύγουσαν. Ὁ δὲ Πάν κατὰ πόδας εἰσθορών,
ᾧρεγε τὴν χεῖρα ὡς ἐπ' αὐτήν. Καὶ ὁ μὲν ᾤετο τεθηρακέναι καὶ
ἔχεσθαι τῶν τριχῶν, καλάμων δὲ κόμην εἶχεν ἡ χεὶρ» (Ἀχιλλεύς
Τάτιος, VIII, 6)

Καλλίστα. Ἴδε Ἀχαικὴν συμμαχίαν (σελ. 526).

Καφύαι. Αὐτόνομα χαλκᾶ νομίσματα χρόνων ὀψίμων.

Κεφαλὴ νεαρὰ ἀνδρός.

ΚΑΦΥ Ἄρτεμις φέρουσα δύο δᾶδας
Α' 65

Ἄρτεμις ἢ Κνακαλησία (Παυσ., VIII. 23, 3). Ἴδε ὡσαύτως
Ἀχαικὴν συμμαχίαν (σελ. 526).

Αὐτοκρατορικά — ἀπὸ Σεβήρου μέχρι Γέτα. Ἐπιγρ., ΚΑΦΥΙ-
ΑΤΩΝ. Τύποι — Ποσειδῶν (Παυσ., ἐ. ἀ.), Τύχη, Ἄρτεμις, κτλ.

Κλείτωρ, μεταξύ Φενεοῦ καὶ Ψωφίδος (*Zeit. f. Num.*, II. 168, III. 280, IX. 19).

Περὶ τὰ 450 π. Χ., καὶ βραδύτερον.

ΚΛΕΤΟ Ἴππεὺς γυμνός.	Τετράγωνον ἔγκοilon σχήματος ἀνε- μομύλου ρ Τριώβολ.
Πρόσθιον ἵππου μετὰ χαλινού.	Ὅμοίως ρ Τριώβολ.
Κεφαλὴ ἵππου.	Ξ ἐν τετραγώνῳ ἔγκοιλῳ. ρ Ἡμιώβ.
Ἴππος ἐλεύθερος.	Ε ἐν τετραγώνῳ ἔγκοιλῳ. ρ Ἡμιώβ.

Περὶ τὰ 400-322 π. Χ. καὶ πρότερον.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	ΚΛΗ Ἴππος ρ Ὀβολός.
Ὅμοίως.	» Ὅμοίως Α 6
Κεφαλὴ Ἡλίου κατ' ἐνώπιον.	» Ταῦρος κυρίσων ὑπεράνω, ἐνίο- τε, μικρὸς κένταυρος . ρ Τριώβ.
Ὅμοίως.	ΚΛΗ (μονογραφ.) Α 5
Ὅμοίως, ἐν κατατομῇ.	ΚΛΗ ἐν στεφάνῳ δάφνης . . Α 4

Τὰ νομίσματα ταῦτα ἐσφαλμένως ἀπεδίδοντο πρότερον εἰς τὰς Κλεωνάς. Imhoof, *Monn. Gr.*, σ. 189.

Ἴδε ὡσαύτως Ἀχαικὴν συμμαχίαν (σελ. 526).

Αὐτοκρατορικόν, Δόμνης. Ἐπιγρ., ΚΛΕΙΤΟΡΙΩΝ. Τύπος, Ἀσκληπιός.

Λουσοί. Ἴδε Ἀχαικὴν συμμαχίαν (σελ. 526).

Μαντίνεια. Τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς Μαντινείας, τῆς ἀρχαιοτάτης καὶ ἰσχυροτάτης πόλεως τῆς ἀνατολικῆς Ἀρκαδίας, ἄρχονται βραχὺ μετὰ τὸ 500 π. Χ., ἀνήκουσι δὲ εἰς δύο κλάσεις.

Περὶ τὰ 500-400 π. Χ.

Ἄρκτος (<i>Fox, Gr. C.</i> , I. Π. IX, 102.)	ΜΑ ἐν τετραγώνῳ ἔγκοιλῳ. ρ Τριώβ.
Ὅμοίως.	» Δελφίς ἐν τετραγώνῳ ἔγκοιλῳ. ρ Τριώβολ.
Ὅμοίως.	» Τρεῖς βάλανοι (καρποὶ) ἐν τριγώνῳ ἐγκοιλῳ ρ Τριώβολ.
Ὅμοίως.	» Τρίαινα ἐν τετραγώνῳ ἔγκοιλῳ. ρ Τριώβολ.

Κεφαλή ἄρκτου.
 Βάλανος.
 ΜΑΝ Τρεῖς βάλανοι.
 Βάλανος.

ΜΑ Βάλανος ρ Ὀβολός.
 ΜΑΝ Μέγα Μ ρ Ὀβολός.
 Τρία Τ ρ Τριτεταρτημ.
 ΜΑΝ Μέγα Ε ρ Ἡμιωβόλιον.

Ἡ ἄρκτος ἀναφέρεται εἰς τὴν μητέρα τοῦ Ἀρκάδος Καλλι-
 στῶ, τὴν παρὰ τῆς Ἥρας εἰς ἄρκτον μεταμορφωθείσαν. Αἱ βάλανοι
 ὑπενθυμίζουσιν ἡμῖν τὸ δάσος ὄρυων Πέλχγος, ὅπερ περιεύ-
 κλου τὸν παρὰ τὴν Μαντίνειαν ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος (Παυσ., VIII.
 9. 1). Οἱ δ' Ἀρκάδες καλοῦνται ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (I. 66)
 βαλανηφάγοι ἄνδρες, ἐπειδὴ ἐτρέφοντο δι' ἀκροδρύων (*Zeit. f. Num.*,
 1873 σελ. 125).

Περὶ τὰ 400-385 π. Χ.

ΜΑΝΤΙ Ἀνὴρ πωγωνοφόρος φέρων
 πῖλον κωνικὸν καὶ χιτῶνα ἀνεζω-
 σμένον ὑπὲρ τὴν ὀσφύν, ἰστάμενος
 μετὰ κεκαμμένων τῶν κνημῶν,
 φέρων δὲ ἐν τῇ μιᾷ τῶν χειρῶν
 κάμακα ἀλιευτικὸν πρὸς τὰ κάτω
 ἐστραμμένον, διὰ δὲ τῆς ἐτέρας
 δεύτερον κάμακα ἐπ' ὤμου.

Βωμός, ἐφ' οὗ δύο προτομαὶ Διο-
 σκούρων φερόντων πῖλους κωνι-
 κοὺς καὶ κρατούντων δόρατα ἐπ'
 ὤμου ρ Δραχμή.

Κεφαλή κρανοφόρος καὶ πωγωνοφό-
 ρος Ἄρεως(;) .

ΜΑΝΤΙ Κεφαλή Ἀπόλλωνος(;) .
 ρ Δραχ.

ΜΑΝΤΙ Κεφαλή Ἀθηνᾶς.

Κεφαλή γυναικεία μετὰ κόμης κυ-
 ματιζούσης ρ Τριώβολ.

Ὅμοιος (Fox, *Gr. C.*, I. 104).

Μ ρ Ὀβολός.

Ὁ πρῶτος τῶν τύπων τούτων ἀναφέρεται εἰς τὴν λατρείαν τοῦ
 Ποσειδῶνος καὶ τῶν Διοσκούρων, ὧν τὸ ἐν Μαντινείᾳ ἱερὸν μνημο-
 νεύεται παρὰ Παυσανίου (VIII. 9. 2).

Ἐν ἔτει 385 π. Χ. ἡ Μαντίνεια κατεσκάφη ὑπὸ τῶν Σπαρτια-
 τῶν, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς διεσκορπίσθησαν εἰς τὰς πέριξ κώμας.
 Μετὰ τὴν ἐκ νέου ἐν ἔτει 370 π. Χ. ἀνέγερσιν τῆς πόλεως δὲν φαί-
 νεται ὅτι ἔκοψεν αὕτη ἀργυρᾶ νομίσματα, ὑπάρχουσιν ὁμῶς χαλκᾶ,
 ἅτινα βεβαίως εἶνε μεταγενέστερα τοῦ 370 π. Χ.

Μετά τὸ 370 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς (ἴδε ὡσαύτως | ΜΑΝ Ἀλιεύς ὡς ἀνωτέρω ἢ τρίαινα.
Imhoof, *Mon. Gr.* σ. 198 κ. ἐξ.). Α · 65

Ἐν ἔτει 222 π. Χ. ἡ Μαντίνεια ἠλώθη ὑπὸ Ἀντιγόνου τοῦ Δώσωνος, τὸ δ' ὄνομα αὐτῆς μετεβλήθη εἰς Ἀντιγόνειαν. Ὑπὸ τὸ τελευταῖον ὄνομα ἔκοψε συμμαχικὰ νομίσματα ὡς μέλος τῆς Ἀχαϊκῆς συμμαχίας (ἴδε σελ. 526).

Αὐτοκρατορικά — ἀπὸ Σεβήρου μέχρι Καρακάλλα. Ἐπιγρ. ΜΑΝΤΙΝΕΩΝ.

Ὁ Παυσανίας πληροφορεῖ ἡμᾶς, ὅτι κατὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Ἀδριανοῦ τὸ ἀρχαῖον ὄνομα ἀπεδόθη τῇ πόλει.

Μεγαλόπολις κτισθεῖσα ἐν ἔτει 370 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Ἐπαμεινώνδου, ἔκοπτε συμμαχικὰ νομίσματα ἐν ὀνόματι πάντων τῶν Ἀρκάδων μέχρι περίπου τοῦ 300 π. Χ. (ἴδε σελ. 558). Αἱ μεταγενέστεραι δὲ ἐκδόσεις εἶνε αἱ ἐξῆς : —

Περὶ τὰ 300-251, καὶ 244-234 π. Χ.

Κεφαλὴ Διδῶς Λυκαίου.

ΜΕΓ Πᾶν καθήμενος ἐπὶ βράχου·
παρ' αὐτῷ, ἀετός. Μονογραφή-
ματα ἀρχόντων . . Α Τριώβολ.

Ὅμοίως.

ΜΕΓ Ὅμ., ἐν στεφάνῳ δρυός. Α · 8

Ὅμοίως.

» Ἀετός ἢ κεραυνός ἐν στε-
φάνῳ δρυός Α · 7

Τὰ ἀνωτέρω νομίσματα ἀνήκουσιν, ὡς φαίνεται, εἰς τοὺς χρό-
νους τῆς ἐν Μεγαλοπόλει τυραννίας τοῦ Ἀριστοδήμου. Μετὰ δὲ
τὴν ἐν ἔτει 251 π. Χ. δολοφονίαν αὐτοῦ ὑπὸ Δημοφάνους καὶ Ἐκ-
δήμου, τῶν μαθητῶν τοῦ φιλοσόφου Ἀρκεσιλάου, τὸ συμμαχικὸν
πολίτευμα ἐπανιδρύθη ἐπὶ τινὰ χρόνον, ἐκόπησαν δὲ ἐν Μεγαλοπό-
λει χαλκᾶ νομίσματα φέροντα τὸ Ἀρκαδικὸν μονογράφημα.

Κεφαλὴ Διδῶς Λυκαίου.

ΑΡΚ Σῦριγξ ἐν στεφάνῳ δρυός. Α · 8

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

» ἐν στεφάνῳ ἐλαίας . . . Α · 7

Ἐν ἔτει ὅμως 244 π. Χ. ἐνέπεσεν καὶ πάλιν ἡ Μεγαλόπολις εἰς

τάς χειράς τυράννου καλουμένου Λυδιάδου, ἡ δὲ ἔκδοσις νομισμάτων φερόντων ὡς ἀνωτέρω ΜΕΓ ἐπανελήφθη.

Περὶ τῶν νομισμάτων τῆς Μεγαλοπόλεως ὡς μέλους τῆς Ἀχαϊκῆς συμμαχίας ἀπὸ τοῦ 234 — 146 π. Χ. ἴδε σελ. 526.

Αὐτοκρατορικά — ἀπὸ Σεβήρου μέχρις Ἑλαγαβάλου. Ἐπίγρ. ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Μεθύδριον, πόλις τῆς κεντρικῆς Ἀρκαδίας κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ὀρχομενοῦ. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς μετετοπίσθησαν εἰς Μεγαλόπολιν ἐν ἔτει 370 π. Χ., κατόπιν ὅμως ἡ πόλις ἀπέβη καὶ πάλιν αὐτόνομος, ὅτε καὶ ἔκοψε χαλκᾶ νομίσματα. Ἐπίγρ., ΜΕΘΥΔΡΙΕΩΝ. Τύπος — Καλλιστῶ τετρωμένη ὑπὸ βέλους τῆς Ἀρτέμιδος, ἔχουσα δὲ πλησίον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κείμενον τὸν παῖδα αὐτῆς Ἀρχάδα (Imhoof, *Mon. Gr.*, σ. 200.) Ἴδε ὡσαύτως Ἀχαϊκὴν συμμαχίαν (σελ. 526).

Ὀρχομενός. Ἡ ἀρχαία πρωτεύουσα βασιλικῆς δυναστείας ἀρξάσης κατὰ παλαιούς χρόνους ἐπὶ τοῦ μεγίστου μέρους τῆς Ἀρκαδίας. Ἡ πόλις αὕτη δὲν συμμετείχε τῆς συμπολιτείας τῶν Ἀρχάδων ἐπὶ τῆς ἐν ἔτει 370 π. Χ. κτίσεως τῆς Μεγαλοπόλεως (Ξενοφ. Ἑλλην. IV. 5, 11). Τὰ νομίσματα αὐτῆς ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἀμέσως μετὰ τὸ γεγονός τοῦτο περίοδον.

* Ἀρτεμις ἐν βραχεῖ χιτῶνι μετὰ πετάσῃ κρεμαμένῃ ὀπισθεν ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῆς, τοξεύουσα βέλος, ὀπισθεν δ' αὐτῆς κύων καθήμενος. [Πβ. Imhoof, *Mon. Gr.*, Πίν. E. 10.]

ΕΡΧΟΜΕΝΙΩΝ Καλλιστῶ ὑπὸ βέλους τῆς Ἀρτέμιδος βεβλημένη κατὰ τὸ στήθος καὶ ἀνατρεπόμενη. Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους πλησίον αὐτῆς ὁ παῖς Ἀρχὰς ἀνατείνων τὰς χειράς πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ. Α · 75

Κεφαλὴ ἥρωος πωγωνοφόρου ἢ ἀγενοῦ, μετὰ κράνους.

Ε Ρ Ἀρτεμις ἱσταμένη καὶ τοξεύουσα Α · 65

Κεφαλὴ γυναικεῖα ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σφενδόνῃ.

Ε Ρ Μορφὴ ὀπλισμένη, ἱσταμένη δὲ μετὰ δόρατος ὅπερ κρατεῖ λοξῶς. Α · 7

Ὁ μῦθος τοῦ θανάτου τῆς Καλλιστοῦς, ὡς παρίσταται ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων, διαφέρει τῆς κοινῆς ἐκδόσεως τῆς παραδόσεως

καθ' ἣν ἡ Καλλιστώ μετεμορφώθη πρῶτον ὑπὸ τῆς Ἥρας εἰς ἄρκτον καὶ κατόπιν ἐφονεύθη ὑπὸ τῆς Ἀρτέμιδος (Διον. Ἀλικαρ. Ῥωμ. Ἀρχ. I. 49).

Αὐτοκρατορικά — ἀπὸ Σεβήρου μέχρι Καρακάλλα. Ἐπίγο. ΟΡΧΟΜΕΝΙΩΝ. Τύποι — Ἀσκληπιός, Ἀπόλλων, Ἡρακλῆς, κτλ.

Παλλάντιον. Πόλις παλαιὰ ἐν τῷ διαμερίσματι τῆς Μαιναλίας κτισθεῖσα ὑπὸ Πάλλαντος, υἱοῦ τοῦ Λυκάονος.

Περὶ τὰ 450-400 π. Χ.

Κεφαλὴ νεανικὴ ἀνδρός.
(Zeit. f. Num., II, 169).

ΠΑΛ (ἐπ' ἀριστ.). Μέγα Ε. . . .
Ρ Ἡμιωβόλ.

Ἴδε ὡσαύτως Ἀχαϊκὴν συμμαχίαν (σ. 526).

Παρῳρεία (ς). Μικρὰ πόλις ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Εὐτρησίων.

Περὶ τὰ 450-400 π. Χ.

Κεφαλὴ ἄρρην πωγωνοφόρος.
Σχῆμα ἀνδρὸς ἱστάμενον ἔχον τὸν
ἕτερον τῶν ποδῶν ἐπὶ βράχου.

ΠΑΡ (ἐπ' ἀριστ.) Μέγα Π. Ρ Ὀβολ.
» Ὅμοιως Ρ Ὀβολ.

Τὰ νομίσματα ταῦτα δυνατὸν νὰ ἀνήκωσιν μᾶλλον εἰς τοὺς Παρρασίους ἢ τοὺς Παρῳρεάτας (Imhoof, Monn. Gr., σ. 205).

Στύμφαλος. Ἡ παλαιὰ πόλις Στύμφαλος ἔκειτο πλησιέστατα λίμνης, ποταμοῦ καὶ ὄρους, πάντων ὁμωνύμων αὐτῇ, εἰς ὀλίγον δὲ μιλίων ἀπόστασιν ΝΑ. τοῦ Φενεοῦ. Τὸ ὄνομα αὐτῆς ἔλαβεν ἀπὸ Στυμφάλου ἐγγόνου τοῦ Ἀρκάδος. Ἐφημίζετο δὲ κυρίως ὡς ὁ τόπος τῆς ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους ἐξολοθρεύσεως τῶν Στυμφαλίδων ὀρνίθων, τῶν ὑπὸ τοῦ Παυσανίου περιγραφομένων (VIII. 22) ὡς ἔχουσιν τὸ μέγεθος γεράνων καὶ ὁμοιάζουσιν τὸ σχῆμα πρὸς τὴν ἴδιν, ἀλλὰ μετὰ ῥαμφῶν ἰσχυροτέρων καὶ οὐχὶ γρυπῶν ὡς τῶν τῆς ἴβιος. Ἐλέγετο δὲ περὶ αὐτῶν, ὅτι ἐτρέφοντο δι' ἀνθρωπίνης σαρκός. Ἐν Στυμφάλῳ ὑπῆρχε ναὸς Ἀρτέμιδος Στυμφαλίας, ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ ὁποίου ἀπεικονίζοντο αἱ Στυμ-

φαλίδες ὄρνιθες. "Οπισθεν δὲ τοῦ ναοῦ τούτου ἴσταντο λίθινα ἀγάλματα παρθένων μετὰ κνημῶν πτηνῶν. (Παυσ., VIII. 22, 7).

Περὶ τὰ 400-362 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ ἐν λεοντῇ.	ΣΤΥΜΦΑΛΙΟΝ Κεφαλὴ καὶ τράχηλος Στυμφαλίδος ὄρνιθος, ἐξερχόμενα ἐκ τοῦ κάλυκος ἀνθους. Ρ Τριωβολ.
Ὅμοίως.	ΣΤΥΜΦΑΛΙΟΝ Ὅμοίως ἀλλ' ἀνευ ἀνθους, Τ-Υ . . . Ρ Ὀβολός.
Ὅμοίως.	ΣΤ Ὅμοίως. Α 55

Περὶ τὰ 362 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος Στυμφαλίας δαφνοστεφής, μετ' ἐνωτίου ἔχοντος πέντε ἐξαρθήματα. (Πίναξ ΚΑ'. 6)	ΣΤΥΜΦΑΛΙΩΝ Ἡρακλῆς μετὰ λεοντῆς περὶ τὸν ἀριστερὸν αὐτοῦ βραχίονα εἰλιγμένης, βαδίζων πρὸς ἀρ. καὶ παίων διὰ τοῦ ὑψωμένου ῥοπάλου. Κάτω αὐτοῦ, ΣΟ . . Ρ Στατήρ.
Ὅμοία κεφαλὴ.	ΣΤΥΜΦΑ Τόξον καὶ φαρέτρα. Α 7

Ἴδε ὡσαύτως Ἀχαϊκὴν συμμαχίαν (σελ. 526).

Τεγέα. Αὕτη κατεῖχε τὴν ἐν τῇ ΝΑ. γωνίᾳ τῆς Ἀρκαδίας εὐρεῖαν κοιλάδα. Ἡ ἐγχώριος μυθολογία τῆς πόλεως ἀπεικονίζεται πλουσίως ἐπὶ τῶν νομισμάτων αὐτῆς.

Περὶ τὰ 400-370 π. Χ.

Τ Γοργόνειον μετ' ὄφως ἐκατέρωθεν.	Τρία μεγάλα Ε ἀντίνοτα Ρ Τριημιωβόλ.
Κεφαλὴ γυναικεῖα δαφνοστεφής, πρὸς ἀρ. ἔχουσα τὴν κόμην συνειλιγμένην	Τ Ρ Ὀβολός.
Κράνος.	Τ Ρ Ὀβολός.
Γλαυξ.	Ε Ρ Ἡμιωβόλιον.

Μετὰ τὸ 370 π. Χ. περίπου.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς Ἀλέας.	ΤΕΓΕΑΤΑΝ Πολεμιστῆς, ὁ Κηφεύς, ἐφορμῶν, ὠπλισμένος διὰ κράνους, ἀσπίδος καὶ ξίφους. Ἐπὶ δὲ τοῦ ἐδάφους μεταξὺ τῶν κνημῶν αὐτοῦ δάρυ καὶ τὸ γράμμα Κ. Ρ Τριώβ.
----------------------	---

Κεφαλή Ἀθηνᾶς Ἀλέας.	ΤΕ-ΓΕ Γλαῦξ ἐπὶ κλάδου ἐλαίας . Α Τριωβολ.
Ὅμοίως.	» Ὅμοίως Α ·65
Ὅμοίως. (Zeit. f. Num., IX. Πίν. II. 9.)	ΤΕΓΕΑ Κηφεὺς ἐφορμῶν ὡς ἀνωτέ- ρω. Μεταξὺ τῶν κνημῶν αὐτοῦ ΑΡΚ Α ·7
Ἡ αὐτὴ κεφαλή κατ' ἐνώπιον.	ΤΕΓΕΑΤΑΝ Ὁ παῖς Τήλεφος θη- λαζόμενος ὑπὸ ἐλάφου . . Α ·7
Ὅμοίως πρὸς δ. μετὰ κράνους Κοριν- θιακοῦ.	ΤΕΓΕΑ Ὅμοίως Α ·7
ΑΘΑΝΑΣ ΑΛΕΑΣ Κεφαλή τῆς Ἀθηνᾶς.	Γλαῦξ Α ·8
Κεφαλή Δήμητρος μετὰ δαδὸς ἐπ' ὤμου.	ΤΕΓΕΑ Ἀθηνᾶ παρουσιάζουσα τὴν κόμην τῆς Μεδούσης τῇ νεαρᾷ αὐτῆς ἱερείᾳ Στερόπῃ, ἣτις δέχε- ται αὐτὴν ἐν ἀμφορεῖ . . Α ·65
Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	ΤΕΓΕ Ἀλέκτωρ Α ·6

Ἴδε ὡσαύτως Ἀχαικὴν συμμαχίαν (σελ. 526).

Μετὰ τὸ 146 π. Χ. περίπου.

Κεφαλή Δήμητρος μετὰ δαδὸς ἐπ' ὤμου.	ΤΕΓΕΑΤΑΝ Ἀθηνᾶ παρουσιάζουσα τὴν κόμην τῆς Μεδούσης τῇ Στε- ρόπῃ, ὡς ἀνωτέρω· τὸ νόμισμα ὅμως εἶνε τεχνοτροπίας μεταγε- νεστέρας. Ἐν τῷ πεδίῳ μονογρα- φήματα ἀρχόντων . . . Α ·75
ΑΛΕΟΣ Κεφαλή τοῦ Ἀλέου πωγω- νοφόρος καὶ μετὰ διαδήματος.	ΤΕΓΕΑΤΑΝ Ἀθηνᾶ καὶ Κηφεὺς ἑνοπλοι, ὧν μεταξὺ ἡ Στερόπη ὑποδεχομένη τὴν κόμην τῆς Με- δούσης ἐν ἀμφορεῖ . . . Α ·9

Αὐτοκρατορικά—Σεβήρου, Δόμνης, Καρακάλλα καὶ Γέτα.

Ἐπιγρ. ΤΕΓΕΑΤΑΝ.

Οἱ εἰς τὰ ἀνωτέρω ἐνδιαφέροντα νομίσματα ἀναφερόμενοι μῦ-
θοι εἶνε οἱ ἐξῆς. Ὁ Ἀλέος, εἰς τῶν ἐγγόνων τοῦ Ἀρχάδος, ἦτο
ὁ θεμελιωτὴς τῆς πόλεως Τεγέας καὶ τοῦ περιφήμου ναοῦ τῆς
Ἀθηνᾶς Ἀλέας, οὗ ἐκτενὴς περιγραφὴ δίδοται ὑπὸ τοῦ Παυσανίου

(VIII. 45). Ἡ κόρη αὐτοῦ Αὐγὴ ἐγέννησεν ἐκ τοῦ Ἡρακλέους τὸν Τήλεφον, ἐκτεθέντα τῇ διαταγῇ τοῦ Ἀλέου ἐπὶ τοῦ Παρθενίου ὄρους, ἔνθα ἐθηλάσθη ὑπὸ ἐλάφου. Τὸ τέμενος τοῦ Τηλέφου ἐδείκνυτο ἐπὶ τοῦ ὄρους μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Παυσανίου.

Υἱὸς τοῦ Ἀλέου ἦτο ὁ Κηφεύς, ἀπεικονιζόμενος ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἀκριβῶς ὡς ὁ Αἶας, ὁ υἱὸς τοῦ Οἰλέως, ἐπὶ τῶν νομισμάτων τοῦ Ὀπούντος (σελ. 422). Ἡ δ' ἐπὶ τῶν χαλκῶν νομισμάτων ἀναφερομένη σκηνὴ μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (VIII. 47), «Τεγέταις δέ ἐστι καὶ ἄλλο ἱερὸν Ἀθηναῖς Πολιάτιδος· ἐκάστιον δὲ ἅπαξ ἔτους ἱερεὺς ἐς αὐτὸ ἔσειαι. τὸ τοῦ Ἐρύματος ἱερὸν ὀνομάζουσι, λέγοντες ὡς Κηφεὶ τῷ Ἀλέου γένοιτο δωρεὰ παρὰ Ἀθηναῖς ἀνάλωτον ἐς τὸν πάντα χρόνον εἶναι Τεγέαν· καὶ αὐτῷ φασὶν ἐς φυλακὴν τῆς πόλεως ἀποτεμοῦσαν ἰὴν θεὸν δοῦναι τριχῶν τῶν Μεδοῦσης.» Ὁ δ' Ἀπολλόδωρος (II. 7) διηγεῖται τὸν μῦθον λεπτομερέστερον, καὶ λέγει ὅτι ἡ Στερόπη, θυγάτηρ τοῦ Κηφέως, ἐδέχθη τὴν κόμην ἐν χαλκῇ ὑδρίᾳ.

Τευθῆς. Ἴδε Ἀχαϊκὴν συμμαχίαν σελ. 526.

Φενεός, εἰς τὸ ΒΑ. τῆς Ἀρκαδίας. Ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μέχρις ἡμῶν διασωθέντων νομισμάτων αὐτοῦ ἤθελε φανῇ, ὅτι ἐκέκτητο σημαντικὴν σπουδαιότητα κατὰ τὸν τέταρτον αἰῶνα π.Χ. Ὁ Παυσανίας (VIII. 14, 10) λέγει ἡμῖν, ὅτι ὁ κυρίως ἐνταῦθα λατρευόμενος θεὸς ἦτο ὁ Ἑρμῆς. Ἐν Φενεῷ ὑπῆρχεν ὡσαύτως ναὸς Δήμητρος Ἐλευσινίας (Παυσ. VIII. 15. 1). Αἱ κεφαλαὶ ἀμφοτέρων τῶν θεοτήτων τούτων καὶ ὁ κριός, ἔμβλημα τοῦ Ἑρμοῦ, ἀπαντῶσιν ἐπὶ τῶν νομισμάτων.

Περὶ τὰ 400-362 π. Χ.

Κεφαλὴ Δήμητρος, ἐστεμμένη διὰ φύλλων σταχύων, φέρουσα δὲ ἐνώτιον μετὰ πέντε ἐξαρτημάτων.

Ὁμοίως.

ΦΕΝΕΩΝ Ἑρμῆς μετὰ χλαμύδος περὶ τοὺς ὤμους καὶ πετάσου κρεμαμένου ὀπισθεν τοῦ τραχήλου, καθήμενος ἐπὶ βράχων. **Ρ** Δραχ.
ΦΕΝΙΚΟΝ Ταῦρος. **Ρ** Τριώβολ.

Κεφαλή Ἑρμοῦ μετὰ πετάσου ἡρτη-
μένου ὀπισθεν τοῦ τραχήλου.

Ὁμοίως

ΦΕΝΙΚΟΝ Ταῦρος βοσκόμενος . .
Α Τριώβολ.

ΦΕ Κριός, οὗ κάτωθι ΑΡ. Α Ὀβολ.

Μετὰ τὸ 362 π. Χ. περίπου.

Κεφαλή Δήμητρος, ἐστεμμένη διὰ
φύλλων σταχύων, φέρουσα δὲ ἐνώ-
τιον μετὰ πέντε ἐξαρτημάτων.

(Z. f. Num., IX, Πίν. II, 8)

ΦΕΝΕΩΝ Ἑρμῆς γυμνὸς τρέχων
ἀρ., φέρων δ' εἰς τὸν βραχίονα τὸν
παῖδα Ἀρκάδα, ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ
κηρύκειον ἐνίοτε ὀπισθεν τοῦ
παιδός, ΑΡΚΑΣ . . Α Στατήρ.

Κεφαλή Δήμητρος ὡς ἀνωτέρω.

Κεφαλή Ἑρμοῦ ὡς ἀνωτέρω.

Κεφαλή Ἀρτέμιδος Εὐρίππης.

(Πρβλ. Πaus., VIII, 14, 4)

ΦΕ Κηρύκειον Α ·7

» Κριός Α ·5

ΦΕΝΕΩΝ Ἴππος βοσκόμενος Α ·65

(Z. f. N. IX, Πίν. II, 10.)

Ὁμοίως.

ΦΕ Κηρύκειον ἐν στεφάνῳ . Α ·5

Ἡμισυ κριοῦ.

ΦΕ Ὁμοίως Α ·5

Ἐτέρας ποικιλίας, ἴδε παρ' Imhoof, *Mon. Gr.*, σελ. 205.

Ὁ ὀπισθότυπος τοῦ στατήρος ἀναφέρεται εἰς τὸν μῦθον περὶ
τῆς ὑπὸ τοῦ Ἑρμοῦ σωτηρίας τοῦ υἱοῦ τῆς Καλλιστοῦς, ὅστις ἔφε-
ρεν αὐτὸν εἰς τὴν νύμφην Μαΐαν ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆς Κυλλήνης, ἵνα
τὸν ἀναθρέψῃ (Ἀπολλοδ. III. 8, 2). Ἡ τεχνοτροπία τοῦ νομίσμα-
τος τούτου δεικνύει, ὅτι ὁ καλλιτέχνης ἐνεπνεύσθη μέγας ὑπὸ
τῆς σχολῆς τοῦ Πραξιτέλους.

Ὁ ἐπὶ τῶν χαλκῶν νομισμάτων βοσκόμενος ἵππος δυνατόν
νὰ εἶνε ἔμβλημα Ποσειδῶνος τοῦ Ἰππίου, οὗ τὸ ἐν Φεναῶ ἄγαλμα
ἐλέγετο ὅτι ἀφιερώθη ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσεύς « ἀπολέσθαι γὰρ ἵππους
τῷ Ὀδυσσεῖ, καὶ αὐτὸν γῆν τὴν Ἑλλάδα κατὰ ζήτησιν ἐπιόντα τῶν
ἵππων, ἰδρύσασθαι μὲν ἱερὸν ἐνταῦθα Ἀρτέμιδος, καὶ Εὐρίππην ὀνο-
μάσαι τὴν θεόν, ἐνθα τῆς Φενατικῆς χώρας εὔρε τοὺς ἵππους ἀναθεῖ-
ναι δὲ καὶ τοῦ Ποσειδῶνος τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἰππίου ». Ὁ Πausανίας
(VIII, 14. 6) διηγεῖται πρὸς τούτοις ὅτι, ὅτε ὁ Ὀδυσσεὺς εὔρε τὰς
ἵππους αὐτοῦ, ἀφῆκεν αὐτὰς νὰ βόσκωσιν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Φενατῶν.

Περὶ τῶν συμμαχικῶν νομισμάτων ἴδε Ἀχαϊκὴν συμπο-
λιτείαν (σελ. 527).

Αὐτοκρατορικά — ἀπὸ Δόμνης μέχρι Γέτα. Ἐπίγρ. ΦΕΝΕΑΤΩΝ.

Φιγαλία ἢ Φιαλία. Ἴδε Ἀχαικὴν συμμαχίαν (σελ. 527).

Αὐτοκρατορικά — ἀπὸ Σεβήρου μέχρι Γέτα. *Ἐπίγρ.* ΦΙΑΛΕΩΝ. **Τύπος** — Σεβήρος καὶ Πλαυτίλλα. Ὁ ποταμὸς Νέδα ὡς παράστασις γυμνῆ ἀνδρός, ἐνίοτε καθημένου ἐπὶ βράχου, κρατοῦντος σκῆπτρον (κάλαμον;), ἀγγεῖον δὲ κενοῦντος.

Ψωφίς, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Ἐρυμάνθου, παραποτάμου τοῦ Ἀλφειοῦ, τόπος δὲ τῆς μεταξὺ Ἡρακλέους καὶ τοῦ Ἐρυμανθίου κάπρου πάλης.

Τῆς πόλεως ταύτης ὑπάρχουσιν ἀρχαῖα ἀργυρᾶ νομίσματα τοῦ πέμπτου αἰῶνος.

Ἐλαφος, πρόσθιον ἐλάφου ἢ κεφαλὴ ἐλάφου.

Χ, ΧΟ, *Ο, ἢ ΧΟΦΙ (ἀρχαῖα καὶ μορφαι τῶν ΨΩ, ΨΩΦΙ). Ἰχθὺς ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ. *Α* Τετρώβ. (62 κ.), τριημιώβ., ὀβ. καὶ ἡμιώβ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

ΨΟΦΙΔΙΟΝ Ῥόπαλον. *Α* Ἡμιώβ.

(Ἴδε Imhoof, *Zeit. f. Num.*, I σ. 117, 123). Ἡ ἔλαφος ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐν Ψωφίδι λατρείαν τῆς Ἀρτέμιδος, ἣν μαρτυροῦσιν ὡσαύτως καὶ αὐτοκρατορικά νομίσματα τῆς πόλεως. Ὁ ἰχθὺς ἦτο τὰ μάλιστα ἱερὸς τῆς Ἀρτέμιδος (E. Gerhard, *Griech. Myth.*, §§ 335, 340, 341), ἀλλ' ὁ τύπος τοῦ ἰχθύος δύναται ὡσαύτως νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν Ἀφροδίτην, ἢ τὸν ποτάμιον θεὸν Ἐρύμανθον, ὅστις εἶχεν ναὸν ἐν Ψωφίδι (Παυσ., VIII, 24).

Τέταρτος αἰὼν π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

ΨΩΦ, ΨΩΦΙ, ΨΩΦΙΔ. Ἐλαφος. *Α* 65

Κεφαλὴ ἄρρην νεαρά.

ΨΩΦΙ Ἰχθὺς. *Α* 55

Προτομὴ Ἡρακλέους.

» Κάπρος τρέχων. . . *Α* 65

Αὐτοκρατορικά — ἀπὸ Σεβήρου μέχρι Γέτα. *Ἐπίγρ.*, ΨΩΦΙΔΙΟΝ ἢ ΨΩΦΕΙΔΙΟΝ. Ἐπὶ νομίσματός τινος τοῦ Γέτα (Mion., *Suppl.*, 107) ὁ ὀπισθότυπος παριστᾷ τὸν Αἰγίπανα(;) κρατοῦντα ἀνθρωπίνην κεφαλὴν.

ΚΡΗΤΗ.

[Hoeck, Kreta, Göttingen, 1828. R. Pashley, Travels in Crete, London, 1837. W. Wroth, Cretan Coins. Num. Chron. 1884. 1. W. Wroth, British Museum Catalogue of Greek Coins, Crete, 1886].

Μυθολογία. Ἡ νῆσος Κρήτη ἦτο μία τῶν κυρίων ἐδρῶν τῆς λατρείας τοῦ Διὸς ὅστις, ὡς ἐπιστεύετο, ἐγεννήθη ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆς Ἰδῆς ἢ τῆς Δίκτης ὑπὸ τῆς Ῥέας, θυγατρὸς τῆς μητρὸς Γῆς. Ὅθεν καὶ καλεῖται Κρηταγενὴς Ἰδαῖος ἢ Δικταῖος ἐπὶ νομισμάτων καὶ ἐπιγραφῶν.

Ὁ Ἡσίοδος (484) λέγει, ὅτι ὁ θεὸς παῖς ἐκρύβη Αἰγαίῳ ἐν ὄρει, ἦτοι ἐν τῷ ὄρει τῷ ἐπονομασθέντι ἀπὸ τῆς ἀγρίας Κρητικῆς αἰγός, τῆς τόσον συνήθως ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς νήσου ἀπαντώσης ὡς θρησκευτικὸν ἔμβλημα. Ἐνταῦθα δὲ τὸ βρέφος ἐτράφη τῷ γάλακτι τῆς θείας αἰγὸς Ἀμαλθείας καὶ τῷ μέλιτι τῶν μελισσῶν τῶν ἄντρων τῆς Ἰδῆς. Ὅθεν ἡ μέλισσα ὡς καὶ ἡ αἶξ τυγχάνουσιν ἐν Κρήτῃ σύμβολα τῆς λατρείας τοῦ Διός.

Ὁ Κρητικὸς Ζεὺς παρίσταται ὑπὸ διαφοροῦς μορφάς. Πρῶτον παρίσταται ἐν Φαιστῷ ὡς νέος καλούμενος Φελχανός, φέρων ἐπὶ τῶν γονάτων ἀλέκτορα, τὸ πτηνὸν τῆς αὐγῆς, ὅπερ σαφῶς ἐνδεικνύει αὐτὸν ὡς τὸν θεὸν τῆς ἡμέρας. Ἀλλαχοῦ παρίσταται ὑπὸ τὴν συνήθη Ἑλληνικὴν μορφήν φέρων ἅετόν, σκῆπτρον ἢ κεραυνόν. Ἡ Ἥρα, ὡς σύζυγος τοῦ Διός, ἐλατρεύετο κυρίως ἐν Κνωσῷ, ἔνθα ἐτελεῖτο ἐορτὴ καλουμένη *ἱερὸς γάμος*.

Ἡ ἐν Κρήτῃ λατρεία τῆς Εὐρώπης ἦτο Φοινικικῆς καταγωγῆς, ἐπειδὴ ἐν Φοινίῃ ἢ Ἀστάρτῃ ἐθεωρεῖτο ὡς ἐπὶ ταύρου ὡσαύτως ἱππεύουσα. Ἡ Εὐρώπη, ὁμοίως τῇ ἐτέρᾳ Κρητικῇ θεότητι Δικτύννῃ, ἦτο ἀρχικῶς θεὰ τῆς σελήνης· πρὸλ. τὸ ἐπίθετον αὐτῆς *Ἑλλωτίς*. Ἐν Γορτύνῃ, αὕτη ἀντικαθιστᾷ τὴν Ἥραν ὡς σύζυγος τοῦ Διός, ἔνθα οὗτος εἶνε ὁ θεὸς τοῦ ἐνάστρου οὐρανοῦ, *Ἀστέριος*· αὐτὸς δ' εἶνε ὁ κομίσας τὴν Εὐρώπην ἐκ τῶν παραλίων τῆς Φοινίκης διανηξάμενος τὴν θάλασσαν μετ' αὐτῆς ἐν μορφῇ θαυμασίου λευκοῦ ταύ-

ρου· τέλος δὲ ἀναλαβὼν τὴν μορφὴν αὐτοῦ ἀπήλαυσε τοῦ ἔρωτος αὐτῆς ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς οὐδέποτε φυλλοροοῦσης γηραιᾶς πλατάνου τῆς Γόρτυνος.

Ἐκ τῆς μίξεως τοῦ Διὸς καὶ Εὐρώπης, ἐγεννήθη Μίνως ὁ ἰσχυρὸς μονάρχης καὶ νομοθέτης τῆς Κρήτης. Ὁ Μίνως δὲ καὶ ἡ συμβασιλεύσασα αὐτῷ Πασιφάη (ἡ τὸ πᾶν φωτίζουσα) εἶνε πάλιν φύσεως ἡλιακῆς καὶ σεληνιακῆς, ἀπλαῖ δὲ διαφοραὶ τοῦ αὐτοῦ ἀρχαίου μύθου. Ἐπίσης ὁ τρομερὸς Μινώταυρος, γέννημα τῆς Πασιφάης καὶ τοῦ Κρητικοῦ ταύρου (τοῦτέστι τῆς σελήνης καὶ τοῦ ἡλίου), πρέπει νὰ ἐξηγηθῇ ὁμοιοτρόπως. Κατοικία αὐτοῦ εἶνε ὁ λαβύρινθος τοῦ οὐρανοῦ τῆς ἐνάστρου νυκτός, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποίου, ἐπὶ νομισμάτων τῆς Κνωσοῦ, εὔρηνται ὡς ἐξηγητικὰ σύμβολα ἀστὴρ ἢ μῆνη. Ἐν ἐκάστη τῶν χειρῶν κρατεῖ σφαῖραν ἥτις ἐνίοτε ἐπὶ ἀγγειογραφῶν κοσμεῖται ὡσαύτως ὑπὸ ἀστέρος.

Ἐτέρα προσέτι φάσις τῆς λατρείας τοῦ Μίνως εἶνε ἡ ἐν σχήματι Ἀπόλλωνος κυνηγοῦ, ἥτοι τοῦ ἡλίου τῆς μεσημβρίας, ἐκτοξεύοντος τὰ δόξα αὐτοῦ φωτεινὰ βέλη ἢ διώκοντος διὰ τῶν ὁρέων τὴν νύμφην Δίκτυναν· πβλ. τὰ νομίσματα τῶν Ἐλευθερνῶν, φέροντα κυνηγὸν ἐφ' ἐνὸς καὶ κυνηγέτιν ἐφ' ἐτέρου, ὁρομαίως κυνηγοῦντας ἐν μέσῳ τῶν πευκοφόρων κορυφῶν τῆς Ἰδῆς (*Num. Chron.*, 1884, σελ. 28). Ἐνταῦθα ὁ Μίνως, ὡς ἐπὶ πολλῶν ἄλλων Κρητικῶν νομισμάτων, συγχωνεύεται πρὸς τὸν Δωρικὸν Ἀπόλλωνα, ὡς οὗτος ἀλλαχοῦ ἀποβαίνει ὅλως δυσδιάκριτος τοῦ Διός. Ὀλίγον δὲ κατ' ὀλίγον αἱ Ἑλληνικαὶ συλλήψεις τῶν θεῶν τείνουσι νὰ ὑποσκελίσωσι τὰς ἐγχωρίους Κρητικὰς παραστάσεις, ὁ δ' Ἀπόλλων δὲν παρίσταται πλεόν φέρων τὴν χαρακτηριστικὴν ἡλιακὴν σφαῖραν, ἀλλὰ καθήμενος μετὰ τῆς λύρας αὐτοῦ ἐν μορφῇ καθαρῶς Ἑλληνικῇ. Ἡ δὲ θεὰ τῆς σελήνης Δίκτυνα, ἡ προστάτις τῶν κυνηγῶν καὶ ἀλιέων (ἐκ τοῦ δικτύου, ἀλιευτικοῦ ἢ κυνηγετικοῦ) ἐταυτίσθη ὡσαύτως πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Ἀρτεμιν, ἃν καὶ τὰ Κρητικὰ αὐτῆς ὀνόματα Δίκτυνα καὶ Βριτόμαρτις (= γλυκεῖα κόρη) ἐξηκολούθουν ἐφαρμοζόμενα αὐτῇ μέχρι τῶν ἐσχάτων χρόνων.

Νομισματοκοπία. Οὐδεμία χώρα τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου παρουσιάζει διδακτικωτέραν σειρὰν ἀργυρῶν νομισμάτων ἀπὸ τὴν τῆς πλουσίας καὶ ωραίας νήσου Κρήτης.

Creta Jovis magni medio jacet insula ponto;
Mons Idaeus ubi, et gentis cunabula nostrae.
Centum urbes habitant magnas, uberrima regna.

(Οὐεργιλ. Αἰνείας, III. 104).

Ἄν καὶ δὲν ὑπάρχουσι Κρητικὰ νομίσματα ἀποδοτέα ἀσφαλῶς εἰς ἐποχὴν ἀρχαιοτέραν τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ πέμπτου αἰῶνος, ὅμως τὸ πολυάριθμον τῶν νομισματοκοπειῶν καὶ τὸ μέγεθος τῶν ἐκδόσεων καθ' ἅπασαν τὴν διάρκειαν τοῦ τετάρτου αἰῶνος εἶνε καταπληκτικὰ καὶ ἄνευ ὁμοίου παραδείγματος ἐν οἰκῇ ποτε ἄλλῃ χώρᾳ τῆς Ἑλλάδος. Δυστυχῶς γνωρίζομεν τόσον ὀλίγα περὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἱστορίας τῆς νήσου, ὥστε εὕρισκόμεθα ἐν ἀπορίᾳ ὡς πρὸς τὴν κατὰ τὰς τῶν νομισμάτων εἰς ἀκριβῶς καθωρισμένας χρονολογικὰς περιόδους. Ἐκτὸς ὀλίγων περιστάσεων ὡς μόνος ὁδηγὸς ἡμῶν χρησιμεύει ἡ τεχνοτροπία. Φαίνεται ἐν τούτοις ἀρχοῦντως βέβαιον, ὅτι περὶ τὰ τέλη τοῦ τετάρτου καὶ τοῦ τρίτου αἰῶνος π. Χ. ἡ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσα πλουσία νομισματοκοπία ἀργύρου τείνει γενικῶς νὰ καταπαύσῃ, ὀλίγα δὲ σχετικῶς ὑπάρχουσι Κρητικὰ νομίσματα δυνάμενα νὰ καταχθῶσιν μετὰ βεβαιότητος εἰς τὸν τρίτον αἰῶνα π. Χ.

Μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης ὁ ἐν τῇ νήσῳ χρησιμοποιηθεὶς σταθμητικὸς κανὼν εἶνε ὁ Αἰγινητικὸς ἢ, ἀκριβέστερον εἰπεῖν, ἡλαττωμένη τις μορφή τοῦ Αἰγινητικοῦ, προσεγγίζουσα καθ' ὅλην τὸν Περσικὸν κανόνα, τὸν ἐπικρατοῦντα εἰς τὰ νότια παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἐν Κύπρῳ. Μετὰ δὲ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀλεξάνδρου, οὗ ἡ νομισματοκοπία μικρὰ ἀφῆκεν ἵχνη ἐν Κρήτῃ (ἂν καὶ ἡ ἔλλειψις Κρητικῶν νομισμάτων τοῦ τρίτου αἰῶνος ἐμβάλλει ἡμῖν τὴν σκέψιν, ὅτι κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἐκυκλοφόρουν ἐν τῇ νήσῳ νομίσματα ἀλεξάνδρεια), ὑπεισέρχεται ὁ Ἀττικὸς σταθμητικὸς κανὼν

καταλαμβάνων τὴν θέσιν τοῦ ἀρχαίου Αἰγινήτικοῦ. Κατὰ δὲ τὸν δεῦτερον αἰῶνα συνέβη γενικὴ τις ἀναγέννησις τῆς νομισματοκοπίας¹, κατ' ἀρχὰς μὲν κατ' ἀντιγραφὴν τῶν νέων Ἀθηναϊκῶν τετραδράχμων, ἀντικατασταθέντων κατόπιν δι' ἐγχωρίων Κρητικῶν τύπων. Ἡ νομισματοκοπία αὕτη ἐξηκολούθησε σποραδικῶς μέχρι τῆς κατακτήσεως τῆς Κρήτης ὑπὸ τοῦ Κ. Καικιλίου Μετέλλου ἐν ἔτει 67 π. Χ., ὅτε φαίνεται ὅτι κατὰ τὸ πλεῖστον κατηργήθησαν αἱ αὐτόνομοι ἐκδόσεις, μέχρις οὗ ἐν τοῖς χρόνοις τῶν αὐτοκρατόρων (ἀπὸ Αὐγούστου μέχρι Τραϊανοῦ) ἐνεφανίσθη νέα τις Ῥωμαιοκρητικὴ νομισματοκοπία ἀργυρῶν κερμάτων.

Αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν τελευταίων τούτων νομισμάτων εἶνε ὅτε μὲν ἐλληνιστί, ὅτε δὲ ῥωμαϊστὶ γεγραμμένοι. Συνήθως προστίθεται τὸ ὄνομα τοῦ ῥωμαίου κυβερνήτου καὶ τὸ τῆς πόλεως τοῦ νομισματοκοπέου. Ἰδε Κυδωνίαν, Ἐλευθερνάς, Γόρτυναν, Ἱεράπυτναν, Ἰτανον καὶ Πολυρῆνιον. Ἐκ τῶν τελευταίων τούτων νομισματικῶν τύπων μνημονευτέοι τυγχάνουσιν οἱ ἑξῆς.

Κιστοφόρος πιθανῶς κοπεῖς ἐν Γορτύνῃ μεταξὺ τοῦ 66 π. Χ. καὶ τῆς ἐν ἔτει 31 π. Χ. ναυμαχίας τοῦ Ἀκτίου. Ὀπισθότυπος — Μεταξὺ τῶν συνήθων ὀφρων, Ζεὺς Κρηταγένης κραδαίνων κεραιὺν. Ἐπιγρ., ΚΥΔΑΣ ΚΡΗΤΑΡΧΑΣ ΚΡΗΤΑΙΕΩΝ. Ἰδε Imhoof (*Mon. Gr.*, σ. 210.)

ΔΙΚΤΥΝΝΑ ΚΡΗΤΩΝ. Δίκτυννα καθημένη ἐπὶ βράχων, κρατοῦσα τόξον καὶ ἐν τῷ βραχίονι τὸν παῖδα Δία, φυλασσομένη δὲ ἐκαστέρωθεν ὑπὸ τῶν Κουρήτων. Τὰ χαλκᾶ νομίσματα φέρουσι συνήθως τὴν ἐπιγρ., ΚΟΙΝΟΝ ΚΡΗΤΩΝ ἢ ἀπλῶς Κ. Κ. Ἐκλογὴ τύπων — Ἐπὶ Τίτου. ΖΕΥΣ ΚΡΗΤΑΓΕΝΗΣ Ζεὺς ιστάμενος γυμνός, κραδαί-

1) Ἡ σπουδαία σειρὰ τῶν ψηφισμάτων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸ δικαίωμα τῆς ἀσυλίας τοῦ ἐν Τέφῃ τῆς Ἰωνίας ναοῦ τοῦ Διονύσου ἀφ' ἑνὸς καὶ εἴκοσι Κρητικῶν πόλεων ἀφ' ἑτέρου, τῶν ἀναγραφέντων κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ δευτέρου αἰῶνος π. Χ. εὑρίσκεται ἐν Le Bas - Waddington, *Inscr. Gr.*, III. σ. 28 κ. ἑξ. Θεωρούμενα δὲ τὰ ψηφίσματα ταῦτα ἐν σχέσει πρὸς τὰ νομίσματα ἀποδεικνύουσι τὴν αὐτονομίαν τῶν Κρητικῶν πόλεων κατὰ τὴν περίοδον ταύτην.

νων κεραυνόν, ὑπὸ ἐπτὰ δὲ ἀστέρων πυρικυκλούμενος **A** 1·2. *Ἐπὶ Τραϊανοῦ*. Εὐρώπη ἐπὶ τοῦ ταύρου. Ἡ θεὰ Ῥέα(;) φέρουσα τὸν παῖδα Δία, ἱσταμένη δὲ μεταξὺ κέρατος Ἀμαλθείας καὶ αἰετοῦ. Ὁ παῖς Ζεὺς καθήμενος ἐπὶ σφαίρας καὶ ἐπτὰ ἀστέρες ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Ζεὺς καθήμενος ἐπὶ θρόνου. Ποτάμιος θεὸς κατακεκλιμένος. Διόνυσος ἱστάμενος, φέρων κάνθαρον καὶ θύρσον, παρὰ πόδας δ' ἔχων πάνθηρα. Ἀσκληπιδὸς καὶ Ὑγίεια. Ἀρτεμις Δίκτυννα ὡς κυνηγός, ἐπιγρ., ἐνίοτε ΔΙΚΤΥΝΝΑ ΣΕΒΑΣΤΗ. *Ἐπὶ Ἀδριανοῦ*. Γόρτυς, ὁ ἐπώνυμος τῆς Γόρτυνος, ἐπιγρ. ΓΟΡΤΥΣ. Μικρότερα **A**, **K**. **K**. Βωμός, τρίπους, ἔλαφος, ἐπιγρ., ΔΙΚΤΥΝΝΑ. Τινὰ τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων τοῦ αὐτοκράτορος Κλαυδίου, κατατασσόμενα ὑποθετικῶς εἰς τὴν Κρήτην ἕνεκα τῆς κατὰ τεχνοτροπίαν ὁμοιότητος αὐτῶν πρὸς ἕτερα, ἐφ' ὧν ἀπαντᾷ τὸ ὄνομα αὐτῆς, ἔχουσιν ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως σημεῖα ἀξίας, ἥτοι ἡ μὲν δραχμὴ (περὶ τοὺς 88 κ.) **AC**. **IT**. **KΔ** (= ἀσσάρια Ἰταλικά 24;), τὸ δὲ ἡμίδραχμον **AC**. **IT**. **IB**. (= ἀσσάρια Ἰταλικά 12;). Ἄν ἡ ἐξήγησις αὕτη εἶνε ὀρθή, τότε τὰ νομίσματα ταῦτα ἐξετιμήθησαν ὑπὲρ τὴν ἀξίαν αὐτῶν, διότι, ἵνα ὥσιν πραγματικῶς ἄξια 24 καὶ 12 ἀσσαρίων, ἔπρεπε νὰ ἔλκωσιν τοῦλάχιστον 90 καὶ 45 κόκκους. Εἶνε δὲ ταῦτα σπουδαῖα ὡς δεικνύοντα πόσον πολὺ διήρκεσεν ἐν τῇ νήσῳ τὸ ἔθος τῆς χρήσεως τῶν Αἰγινητικῶν σταθμῶν. Ὑπάρχουσιν ὡσαύτως ἀργυρᾶ νομίσματα τοῦ Γαίου καὶ Κλαυδίου ἐπιγεγραμμένα **ΓΑΙΟΣ** ἢ **ΚΛΑΥΔΙΟΣ** **ΚΑΙΣΑΡ** **ΣΕΒ[ΑΣΤΟΣ]** **ΓΕΡΜ[ΑΝΙΚΟΣ]** **ΑΡΧ[ΙΕΡΕΥΣ]** **ΜΕΓ[ΙΣΤΟΣ]** **ΔΗΜ[ΑΡΧΙΚΗΣ]** **ΕΞΟΥ[ΣΙΑΣ]** **ΥΓΑ[ΤΟΣ]** (= **PONT. MAX. TR. POT. COS**), φέροντα, ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως παράστασιν τοῦ αὐτοκράτορος καθημένου ἐπὶ ἡγεμονικοῦ οἴφρου, ἴσως ὡς Διὸς Κρηταγενοῦς, περικυκλούμενου ὑπὸ ἐπτὰ ἀστέρων, ἢ καθημένου ἐπὶ θρόνου τεθειμένου ἐπὶ θριαμβευτικοῦ ἄρματος, συρομένου δὲ ὑπὸ τεσσάρων ἐλεφάντων, μετὰ ἐπτὰ ἀστέρων περίξ. Ἐλκουσι δὲ ταῦτα 42 κ. (Ἡμίδρ.), 120 κ. (1 1/2 Δρ.), καὶ 160 κ. (Δίδραχ.).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΚΡΗΤΙΚΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ.

	480-400	400-300	300-200	200-67	Αυτοκρατορ.
Ἀλασσα (;)	...	...	...	...	Α;
Ἀλλαρία	...	...	...	Ρ	
Ἀξος	...	Ρ	Ρ; Α	...	Ρ
Ἀπτέρα	...	Ρ Α	...	Ρ Α	
Ἀρκαδία	...	Ρ			
Ἀρσινόη	...	...	Α		
Βίανος	...	...	Α		
Γόρτυνα	Ρ	Ρ Α	Ρ; Α;	Χ; Ρ Α	Ρ Α
Ἐλευθέρινα	Ρ	Ρ Α	Α	...	Ρ
Ἐλυρος	...	Ρ Α	...	Ρ	
Ἱεράπυτνα	...	Ρ	...	Ρ Α	Ρ Α
Ἱτανος	Ρ	Ρ Α	...	Ρ	Α
Κεραία	...	Ρ	Α		
Κνωσός	Ρ	Ρ Α	Α	Ρ Α	ἀποικ. Α
Κυδωνία	...	Ρ Α	...	Ρ Α	Ρ Α
Λάππα	...	Ρ	...	Ρ Α	Ρ Α
Λατώς	...	...	...	Α	
Λισσός	...	...	...	Α	
Λύττος	Ρ	Ρ Α	Ρ Α		
Ματαλία(;)	...	Ρ			
Νάξος	...	Ρ			
Ὀλοῦς	...	Ρ Α			
Πολυρῆνιον	...	Ρ Α	...	Ρ	Ρ Α
Πραῖσος	Ρ	Ρ Α			
Πρίανσος	...	Ρ Α	...	Ρ	Α
Πύρανθος	...	...	Α		
Ῥαῦκος	Ρ	Ρ Α			
Ῥίθυμνα	...	Ρ Α			
Σύβριτα	...	Ρ Α			
Τάνος	...	Ρ			
Τυλισός	...	Ρ			
Υρτακίνα	...	Ρ			
Φαιστός	Ρ	Ρ Α	Α		
Φσλάσαρνα	...	Ρ Α			
Χερσόνησος	...	Ρ	Α		

Τέχνη. Ἡ τέχνη τῶν Κρητικῶν νομισμάτων, ὡς ἤδη ἀπέδει-
ξεν ὁ κ. Poole, εἶνε οὐσιωδῶς πραγματική. « Ἡ ἔλλειψις δυνά-
μεως τῶν παραστάσεων αὐτῆς ἀναπληροῦται ὑπὸ τῆς πρὸς τὸ φυ-
σικὸν ἀγάπης. Διαπρέπει περὶ τὴν ἀπεικόνισιν ζώων καὶ φυτῶν καὶ
προτιμᾷ τὸ προοπτικὸν καὶ τὰς σμικρύνσεις » (*Num. Chron.*, 1864
σ. 240). Ἐπίσης ὁ καθηγητὴς P. Gardner, (*Types of Greek
Coins*. σελ. 161) παρατηρεῖ, μετὰ τοῦ O. Jahn, ὅτι τὰ Κρητικὰ
νομίσματα χαρακτηρίζει ἡ ἀπόδοσις πρωτογόνου τινὸς φυσικῆς λα-
τρείας, ὅτι δὲ πάντοτε ὑπάρχει ἐν αὐτοῖς ὑπόλοιπόν τι βαρβαρισμοῦ.

Μετὰ πιθανότητος δύναται τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἐν Κρήτῃ ἦτο
σύνηθες τὸ νὰ χρησιμοποιῶσι περιφήμους τινας καὶ ἱκανωτάτους
σφραγιδολύφους, οἱ οὗτοι ὁ ΝΕΥΑΝΤΟΣ καὶ ΠΥΘΟΔΩΡΟΣ, πρὸς
χάραξιν τῶν πρώτων σφραγίδων, ὅτι δὲ κατόπιν αἱ σφραγίδες αὗται
ἀντεγράφοντο ἐπανειλημμένως ὑπὸ ἀδεξίων χειρῶν. Διότι πῶς ἄλλως
δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἡ ἐμφάνισις τῶν ὠραιωτάτων καὶ βαρβαροτά-
των νομισμάτων τῶν αὐτῶν τύπων ἐν ταῖς αὐταῖς πόλεσι καὶ κατὰ
τὸ αὐτὸ ἥμισυ τοῦ αἰῶνος;

ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ.

Ἀλασσα, Θάλασσα ἢ Λασαία, πόλις παρὰ τὸ νοτιώτατον
ἀκρωτήριον τῆς Κρήτης, μνημονευομένη ἐν ταῖς Πράξεσιν τῶν
Ἀποστόλων, XXVII. 8. Ἡ vulgata αὐτῶν ἔχει τὴν γραφὴν
Thalassa. Πιθανῶς δ' εἶνε ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν Lasus τοῦ Πλινίου
(IV. 12). Αὐτοκρατορικὰ χαλκᾶ νομίσματα. Ἐπιγρ. ΒΑΛΛΑ-
ΧΩΝ (;) Ἀρχοντες, ΕΠΙ ΑΓΑΘΩΝΟΣ, ΕΠΙ ΝΕΟΚΥΔΟΥ ΘΑΡ (;)
Τύποι. Ναὸς ἐξάστυλος καὶ Ζεὺς ἐπὶ θρόνου καθήμενος, κρατῶν
σκῆπτρον καὶ στάχυς. Ἡ κατάταξις αὕτη δὲν εἶνε ἐντελῶς πειστική
(*Num. Chron.*, 1884 σ. 56).

Ἀλλαρία. Πόλις ἀγνώστου θέσεως, γνωστὴ δὲ μόνον ἐκ
νομισμάτων καὶ ἐπιγραφῶν.

Τὸ ἐξῆς πρῶτον νόμισμα ἐτάσσετο πρότερον εἰς τὴν Λακεδαί-
μονα (ἴδε σ. 543).

Περὶ τὰ 200 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους Κο-
ρινθιακοῦ.

(Πίναξ ΚΓ' 6.)

Ὁμοίως.

(B. M. Cat., Crete, Πίν. II, 2.)

Λ - Α Ἡρακλῆς καθήμενος ἐπὶ βράχου
καὶ ἐπὶ ῥοπάλου στηριζόμενος . .

Ρ Ἀττικὸν τετράδρ. 235 κ.

ΑΛΛΑΡΙΩΤΑΝ (ἐνίοτε ἐπ' ἀριστ.)

Ἡρακλῆς ἱστάμενος καὶ ἐπὶ ῥο-
πάλου στηριζόμενος

Ρ Αἰγινήτ. δραχ. 73 κ.

Ἄξος. Ἡ πόλις αὕτη, καλουμένη Ὀαξος ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (IV. 154), *Φαύξος*, ἐν Corp. Inser. Gr., 3858, καὶ *Φάξος* ἢ Ἄξος ἐπὶ νομισμάτων, ἔκειτο μικρόν τι πρὸς βορρᾶν τοῦ ὄρους Ἰδης ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ὀάξου (Virg. *Ecl.*, I. 66). Περὶ τῆς νομισματοκοπίας αὐτῆς ἴδε Kenner, *Num.*, *Zeit.*, VIII. 15.

Περὶ τὰ 300 καὶ 200-67(;) π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

ΑΞΙΩΝ Τρίπους ἐν τῷ πεδίῳ κε-
ραυνός Ρ Στατήρ.

Κεφαλὴ Διός.

(B. M. Cat., Crete, Πίν. III, 12.)

F - Α Τρίπους, κεραυνός καὶ ΚΡΑ . .

Ρ 30 κ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

FAΞΙΩΝ Τρίπους Ρ 10 κ.

Κεφαλὴ Διός.

EAΞΙΩΝ Τρίπους Α 75

Ὁμοίως.

AΞ Κεραυνός πτερωτός Α 75

Αὐτοκρατορικά. Τιβερίος.

ΤΙ. ΚΑΙ. ΣΕΒΑΣΤΟΣ Ε. ΚΟ. ΛΥ

Κεφαλὴ Τιβερίου.

(Rev. Num., 1885, Πίν. VIII, 3.)

ΣΥΝΚΛΗΤΩ ΚΡΗΤΕΣ ΑΞΙ Κε-

φαλὴ τῆς Συγκλήτου πεπλοφόρος.

Ρ 119 κ.

Τὰ γράμματα Ε. ΚΟ. ΛΥ. σημαίνουν ΕΠΙ ΚΟΡΝΗΛΙΟΥ ΛΥ-
ΠΟΥ. Ὁ Cornelius Lupus οὗτος ἦτο ἀνθύπατος Κρήτης ἐπὶ Αὐ-
γούστου καὶ Τιβερίου (Πρβλ. Κυδωνίαν ἐν σελ. 595).

Ἀπολλωνία. Τὰ ἀνεπίγραφα νομίσματα, ἅτινα ἀπεδίδοντο
πρότερον εἰς πόλιν τῆς βορείου ἀκτῆς τῆς Κρήτης καλουμένην
Ἀπολλωνίαν φαίνεται ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὴν Νάξον (σελ. 597).

Ἀπτέρα. Ἡ «ἀνεν πτερῶν» πόλις, κειμένη μεταξὺ Κυδω-

νίας καὶ Πολυρηνίου ἔλαβε τὸ ὄνομα, κατὰ Στέφανον τὸν Βυζάντιον, ἀπὸ τοῦ μύθου τῆς μεταξὺ Μουσῶν καὶ Σειρήνων ἔριδος, καθ' ἣν αἱ τελευταῖαι ἀπώλεσαν τὰ περὰ αὐτῶν καὶ ἔρριψαν ἑαυτὰς εἰς τὴν θάλασσαν.

Περὶ τὰ 350-300 π. Χ.

ΑΠΤΕΡΑΙΩΝ ἢ ΑΠΤΑΡΑΙΩΝ	ΠΤΟΛΙΟΙΚΟΣ ἢ ΠΤΟΛΙΟΙΤΟΣ
Κεφαλὴ γυναικεία μετὰ στεφάνης καὶ ἐνωτίου. Ἐπὶ τινων κομματίων τὸ ὄνομα τοῦ καλλιτέχνου ΠΥΘΟΔΩ[ΡΟΥ].	Πολεμιστὴς ἑνοπλος ἱστάμενος πρὸ δένδρου ἱεροῦ, πρὸς τοὺς κλάδους τοῦ ὁποίου ἐγείρει ἱκετευτικῶς τὴν χεῖρα. Ρ Στατήρ. (Num. Chron., 1884, Πίν. I, 4)

Κεφαλὴ γυναικεία.

Ὅμοιος.

ΑΠΤΑΡΑ Τόξον Ρ Ἡμίδρ.

Ὅμοιος Α 5

Ἡ ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω νομισμάτων κεφαλὴ παριστᾷ πιθανῶς τὴν Ἀρτεμιν τῶν Ἀπτέρων (Le Bas - Waddington, III σ. 37 ἀρ. 75). Ὁ καλούμενος Πτολίοικος ἦρως ἴσως εἶνε ὁ οἰκιστὴς (ἐκ τοῦ πόλεως οἰκιστῆς) Ἀπτέρας ἢ Πτέρας (Παυσ., X. 5). Τὸ ὄνομα τοῦ καλλιτέχνου Πυθοδώρου ἀπαντᾷ ὡσαύτως ἐπὶ νομισμάτων τοῦ Πολυρηνίου.

Περὶ τὰ 300-250 π. Χ.

Ἀλεξάνδρεια νομίσματα. Σύμβολον, ἀνὴρ ἑνοπλος (Müller, Monn. d' Alex., ἀριθμ. 904-907).

Περὶ τὰ 200-67 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος Ἀπτέρας.	ΑΠΤΑΡΑΙΩΝ Πολεμιστὴς προχωρῶν Ρ Ἡμίδρ.
Ὅμοιος.	» Ἀπόλλων καθήμενος καὶ λύρα ὀπισθεν αὐτοῦ Ρ Ἡμίδρ.
Κεφαλὴ Διός. (B. M. Cat., Crete, Πίν. II, 11.)	» Ἑρμῆς ἱστάμενος κρατῶν δὲ κηρύκειον Ρ Ἡμίδρ.

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα φέρουσιν ἔμπρ. κεφαλὴν Ἀρτέμιδος, ὀπισθ.

δὲ πολεμιστήν, ἀγωνιστικὴν λαμπάδα, μέλισσαν, λύραν ἢ περιστερὰν ἱπταμένην.

Ἀρκαδία. Πόλις μεσόγειος μεταξὺ τῶν πόλεων Ῥαύκου, Γόρτυνος, Κνωσσοῦ καὶ Λυττοῦ.

Περὶ τὰ 300 π. Χ.

Κεφαλὴ Διὸς Ἀρμῶνος.

(B. M. Cat., *Crete*, Πίν. III, 7, 8.)

ΑΡΚΑΔΩΝ Ἀθηνᾶ ἱσταμένη, στηριζομένη ἐπὶ δόρατος καὶ ἀσπίδος

Α Δραχ.

Ἀρσινόη (;). Ἡ πόλις αὕτη εἶνε ἐντελῶς ἄγνωστος, ἴσως δ' ὀφείλει τὴν ὑπαρξίν αὐτῆς εἰς κακὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Στεφάνου ἐν λ. Ἀρσινόη.

Τὰ ἀκόλουθα νομίσματα δυνατὸν νὰ μὴ εἶνε ποσῶς Κρητικά.

Περὶ τὰ 300-250 π. Χ.

Κεφαλὴ γυναικεία (Ἀρτεμις;)

(*Num. Chron.*, 1884, Πίν. I, 5.)

ΑΡ-ΣΙ Πολεμιστὴς γυμνὸς ἱστάμενος στηριζόμενος δὲ ἐπὶ ἀσπίδος καὶ δόρατος περὶ ὃ ἐλίσσεται ὄφιν

Α 75-6

Κεφαλὴ κρανοφόρος (Ἀπόλλων, Π. I, 9.)

ΑΡΣΙ Δύο δελφῖνες Α 4

Βιάνος ἢ Βιέννος, ἐπὶ τῆς νοτίου παραλίας, μεταξὺ Ἱεραπύτνης καὶ Λεβῆνος. (Bursian, *Geogr.*, II. 579), τόπος δὲ τῆς μεταξὺ Ἀρεῶς καὶ Ὤτου καὶ Ἐφιάλτου πάλης.

Περὶ τὰ 300-67 π. Χ.

Κεφαλὴ γυναικεία, δ.

Ὅμοίως.

(P. Lambros, *Z. f. N.*, VII. 357)

ΒΙΑΝΙ Ῥόδον (;) Α 55

ΒΙ ἐν κύκλῳ σφαιριδίων . . Α 55

Γόρτυνα ἢ Γόρτυς. Πόλις τοῦ κέντρου τῆς νήσου, παρὰ τὸν Ληθαῖον παταμόν. Ἡμιλλᾶτο πρὸς τὴν Κνωσὸν κατὰ πλοῦτον καὶ σπουδαιότητα.

Περὶ τὰ 480-400 π. Χ.

Ἡ Εὐρώπη ἐπιβαίνουσα ταύρου.
(Fox, Πίν. Χ. 109).

ΑΥΙΔΑ ΟΤ ΜΟΛΥΤΡΟΛ (Γόρ-
τυνος τὸ παῖμα) κατὰ μῆκος τῶν
τεσσάρων πλευρῶν τετραγώνου,
ἐν ᾧ κεφαλὴ λέοντος ἀντωπός·
τὸ ὅλον ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ.
Α Στατήρ.

ΜΥΤΡΟΛ Ταῦρος κατακεκλιμένος.

Ὁμοίως. (N. Chr., 1884, Πίν. II, 7).
Α Δραχμή.

» Ὁμοίως

Κεφαλὴ λέοντος κατ' ἐνώπιον, ἐν
ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ Α Ἡμίδρ.

Ἔτερα ὁμοίων τύπων, ἄνευ ὁμῶς ἐπιγραφῶν.

Ἡ ἐπιγραφή τοῦ ἀνωτέρου περιγραφέντος σπουδαίου στατήρος εἶνε μεγίστου ἐπιγραφικοῦ καὶ νομισματικοῦ ἐνδιαφέροντος. Ὁ Lenormant ὑποθέτει, ὅτι τὸ παῖμα εἶνε παράγωγος τοῦ παίειν, πλήττειν, ὡς ἔχομεν κόμμα ἐκ τοῦ κόπτειν. Πβλ. ΣΕΥΘΑ ΚΟΜΜΑ, ἐπὶ νομίσματος Σεύθα τοῦ βασιλέως τῶν Ὀδρυσῶν τῆς Θράκης (σελ. 354). Ἐννοία ἀμφοτέρων τῶν λέξεων τούτων φαίνεται ὅτι εἶνε «κεκομμένον τι» δηλαδὴ κέρμα = νόμισμα. Ἡ ἀνάγνωσις σαῖμα ἴσον σῆμα εἶνε ἀπαράδεκτος, ἐπειδὴ οὐδέποτε τὸ ξ παρίσταται κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὑπὸ τὸ σχῆμα C.

Περὶ τὰ 400-300 π. Χ.

Ἡ Εὐρώπη ἐν στάσει τεθλιμμένης, κα-
θήμενῃ μεταξὺ τῶν κλάδων γη-
ραιοῦ δένδρου, ἐπὶ τοῦ κορμοῦ τοῦ
ὁποίου εὐρηται ἐπὶ ἐνὸς κομμα-
τίου ΖΟΥΜΕΤ (= Τίσουροι;).
Ἐπὶ ἐνὸς τῶν κλάδων εὐρηται
ἐνίοτε ἀετός, ἐπὶ ἄλλων μεγάλη
κεφαλὴ ἀετοῦ πρὸ τοῦ κορμοῦ.

ΓΟΥΡΤΥΝΙΟΝ (ἐπ' ἀριστ.) Ταῦρος
εἰς διαφόρους στάσεις, συνήθως
μετὰ μεγίστης δεξιότητος ἐξειρ-
γασμένος καὶ ἐξ ἀπόπτου θεώ-
μενος. Α Στατήρ καὶ δραχ.
(Πίναξ ΚΓ'. 10.) (Gardner,
Types, Πίν. IX, 18-20, 24.)

Ἡ Εὐρώπη κρατεῖ ἐνίοτε σκῆπτρον, οὗ ἐπικάθηται πτηνόν,
φέρει δὲ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πόλον, τοῦθ' ὅπερ δεικνύει, ὅτι ἐθεωρεῖτο
ἐν Γόρτυνι ὡς μεγάλη θεὰ καὶ σύζυγος τοῦ Διός.

Εὐρώπη καθημένη ἐπὶ δένδρου, in com-
mercio cum aquila expansis
alis. Ἐπὶ τινων κομματίων εὐρη-
ται κεφαλὴ τάυρου κάτωθεν αὐτῆς.

Κεφαλὴ γυναικεία ἐστεμμένη διὰ
φύλλων χλόης σίτου.

Ταῦρος **Ρ** Στατήρ.
(B. M. Cat., Crete, Πίν. X. 8).

ΓΟΡΤΥΝΙΩΝ Ταύρου κεφαλὴ καὶ
τράχηλος ἢ ταῦρος ὑπὸ οὔστρου
ἐξερεθιζόμενος **Ρ** Δρ.

Οἱ ἀνωτέρω τύποι ἐξηγοῦνται ὑπὸ χωρίου τινὸς τοῦ Πλινίου (XII. 1. 5): *Est Gortynae in insula Creta juxta fontem platanus una insignis utriusque linguae monimentis, numquam folia dimittens, statimque ei Graeciae fabulositas, superfuit Jovem sub ea cum Europa concubuisse*. Ὁ von Sallet (Z. f. N., VI. 264) φρονεῖ, ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ δένδρου δυνατὸν νὰ ἀναφέρηται εἰς τὸ ὄρος Τίτυρον τοῦ βορείου μέρους τῆς Κρήτης· ἀλλὰ τοιαύτη τις ἐξήγησις φαίνεται ἀπίθανος. Ὁ Poole θεωρεῖ αὐτὴν μᾶλλον ὡς ἐν τῶν ὀνομάτων τῶν ἐπὶ τοῦ φλοιοῦ τοῦ ἀρχαίου δένδρου ἐγγεγραμμένων καὶ ὡς φαίνεται ὑπὸ Πλινίου ὑπονοουμένων (ἐ. ἀ.).

Κατὰ τὴν Γορτυνιακὴν ἔκδοσιν τοῦ μύθου ἤθελε φανῇ, ὅτι ὁ Ζεὺς ἀφοῦ μεταμορφωθείς εἰς ταῦρον ἀπήγαγε τὴν Εὐρώπην, συνεγένετο αὐτῇ λαβὼν τὸ σχῆμα αἰετοῦ. Πρὸς τιμὴν τῆς Εὐρώπης ἤγετο ἐν Γόρτυνι ἑορτὴ καλουμένη Ἑλλώτια, ἐν ᾗ καθορᾶται ἡ σεληνιακὴ προέλευσις τῆς λατρείας αὐτῆς. Ὑπὸ καλλιτεχνικὴν ἔποψιν τινὲς τῶν ἀνωτέρω περιγραφέντων στατήρων, τῶν φερόντων τὴν ἐπὶ δένδρου καθημένην θεάν, εἶνε μεγίστης ἀξίας· τὸ πλεῖστον ὅμως τῶν ὑπαρχόντων κομματίων εἶνε ἐκτάκτου ἀμελείας περὶ τε τὸ διάγραμμα καὶ τὴν ἐκτέλεσιν.

Εἰς τὴν περίοδον ταύτην δύναται νὰ ἀποδοθῇ καὶ ὁ ἐξῆς στατήρ, ὁ συνήθως εἰς τὴν Εὐβοϊαν ἀπονεμόμενος (Imhoof, *Monn. Gr.* σελ. 223).

Ταῦρος κατακείμενος πρὸς ἀριστερὰ
στρέφων δὲ τὴν κεφαλὴν.

EVR (;) Κεφαλὴ τῆς Εὐρώπης, μετὰ
κόμης ἀναδεδεμένης· τὸ ὄλον ἐν
τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ . **Ρ** 184 κ.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἀνεγινώσκετο μέχρι τοῦδε ΕΝΒ ἐπομένως τὸ νόμισμα ἀπενέμετο τῇ Εὐβοίᾳ. Τὴν ἐνταῦθα δὲ διόρθωσιν ἐπήνεγκεν ὁ καθηγητὴς Gardner. Ἐν τούτοις δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξετάσω ἐγὼ αὐτὸς τὴν ἐπιγραφὴν ἐπὶ τοῦ πρωτοτύπου, ἐπομένως δὲν δύναμαι νὰ παραδεχθῶ ἀνεπιφυλάκτως τὴν νέαν ἀνάγνωσιν.

ΧΑΛΚΟΣ. 400-300 π. Χ.

Εὐρώπη καθημένη ἐπὶ κορμοῦ δένδρου καὶ ἀετὸς παρ' αὐτήν. (B. M. Cat., Crete, Πίναξ XI. 5.) ΓΟΡΤΥ Εὐρώπη μετὰ πέπλου κολπυμένου ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, ἐπιβαίνουσα ταύρου. Τὸ δλον ἐν στεφάνῳ. Α 65.

ΑΡΓΥΡΟΣ. Περὶ τὰ 300-200 (;)

Κεφαλὴ Διδὸς πρὸς δ, δαφνοστεφής. ΓΟΡΤΥΝΙΩΝ Ἡ Εὐρώπη ἐπὶ τοῦ ταύρου ὡς ἀνωτέρω. . Ρ Δραχ.

Περὶ τὰ 200 π. Χ.

Τετράδραγμα Ἀθηναϊκῶν τύπων. Ἐπιγρ., ΓΟΡΤΥΝΙΩΝ. Σύμβολον, ταῦρος κυρίσσω. (B. M. Guide, Πίν. LVI. 32).

Περὶ τὰ 200-67 π. Χ.

Κεφαλὴ Διδὸς, δαφνοστεφής. (Mionnet, II. 278.

Ὅμοίως μετὰ διαδήματος. (Πίναξ ΚΑ'. 9).

Ὅμοίως. (Πρβλ. N. Ch., 1884. Πίν. II, 9).

Ὅμοίως. (B. M. Cat., Grete, Πίν. XI, 9).

ΓΟΡΤΥΝΙΩΝ Ταῦρος ἱστάμενος. Χ Στατήρ (;) 133 κ.

ΓΟΡΤΥΝΙΩΝ Ἀθηναῖς ἱσταμένη, κρατοῦσα Νίκην, στηριζομένη δὲ ἐπὶ ἀσπίδος. Παρ' αὐτῇ ὄφεις. Ἀρχων, ΘΙΒΟΣ. Τὸ δλον ἐν στεφάνῳ ἐλαίας. . . . Ρ Τετράδρ.

ΓΟΡΤΥΝΙΩΝ Κυνηγὸς γυμνὸς μετὰ τόξου καὶ βέλους ἀνὰ χεῖρας, καθήμενος ἐπὶ βράχου, ἔχων δὲ καὶ φαρέτρην ἐπ' ὤμου. Ἐν τῷ πεδίῳ, Β. Ὄνομα ἀρχοντος, ΘΙΒΟΣ Ρ Ἀττ. δραχ.

ΓΟΡΤΥΝΙΩΝ. Ἄνθρωπος γυμνός (Γόρτυς;), βαδίζων πρὸς δ., κρατῶν δόρυ, ἔχων δὲ καὶ ἀσπίδα πρὸ αὐτοῦ. . . Ρ Ἀττικὴ δραχμή.

Κεφαλή Μεδούσης κατ' ἐνώπιον
(B. M. Cat., Crete, Πιν. XI. 10).

Γ - Ο Ἄετός μετ' ἀναπεπταμένων
πτερύγων, καταβροχθίζων ὄφιν.
Τὸ ὄλον ἐν κύκλῳ ἀκτίνων . .
Ρ Ἀττικ. ἡμίδραχ.

Ὁ ἀνωτέρω περιγραφεὶς χρυσοῦς στατήρ ἴσως εἶνε ἀπλῶς χυτόν τι ἀντίγραφον (ἐκμαγεῖον) ἀργυροῦ νομίσματος. Περιγράφεται ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Mionnet (II, 278), ὑπάρχει δ' αὐτοῦ ἐκμαγεῖον ἐκ θείου ἐν τῷ Βρεταννικῷ Μουσεῖῳ.

Χαλκός. Κεφαλῇ Διός, Ἀρτέμιδος Βριτομάρτεως καὶ Ἑρμοῦ, καλουμένου Ἐδα ἐν Γόρτυνι (Εἰνμ. Μέγ. 315. 28). "Οπισθ. Ἀθηναῖσταμένη, ὄφιν δὲ κρατοῦσα· πολεμιστῆς γυμνὸς καὶ ἀσπίς πρὸ αὐτοῦ· ταῦρος· Εὐρώπη ἐπὶ τοῦ ταύρου· ταῦρος καὶ κηρύκειον, κτλ.

Περὶ τὰ 66 π. Χ.

ΡΩΜΑΣ Κεφαλῇ Ῥώμης φερούσης
κράνος πτερωτὸν κοσμοῦμενον ἐν
τοῖς πλαγίοις διὰ κεφαλῆς ἐλέφαντος. Πρὸ αὐτῆς ΚΑ.
(Z. f. N., X. 119)

ΓΟΡΤΥΝ Ἀρτεμις Ἐφεσία, ὡς ἐπὶ
τῶν χρυσῶν στατήρων τῆς Ἐφέσου.
Ἐν τῷ πεδίῳ, μέλισσα καὶ κεφαλὴ
ἐλέφαντος. Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ.
Ρ Ἀττικὸν τετράδρ.

Ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐλέφαντος ἦτο τὸ οἰκογενειακὸν ἔμβλημα τῶν Καικιλίων Μετέλλων. Ὅθεν δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία, ὅτι τὰ τετράδραχμα ταῦτα ἐκόπησαν ἐν Γόρτυνι μετὰ τὴν κατάκτησιν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Κ. Καικιλίου Μετέλλου, ἐν ἔτει 67 π. Χ., καθ' ὃν δὲ χρόνον οὗτος ἡσχολεῖτο περὶ τὸν ὀργανισμὸν τῆς διοικήσεως τῆς νήσου, ἥτις ἐν ἔτει 66 π. Χ. ἐγένετο Ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία. Ὁ Λίβιος (Epit., 100) λέγει: «Q. Metellus perdomitis Cretensibus liberae in id tempus insulae leges dedit». Ἀδηλός δ' εἶνε ὁ λόγος τῆς ἐμφανίσεως Ἀρτέμιδος τῆς Ἐφεσίας ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως τοῦ νομίσματος (Friedlaender, Zeit. f. Num., X. 119).

Μεταξὺ τοῦ 66 καὶ 31 π. Χ. φαίνεται ὅτι ἐκόπησαν κιστοφόροι ἐν Γόρτυνι ὑπὸ τοῦ ΚΥΔΑΝΤΟΣ (Cicero, Phil., V. 5 καὶ

VIII. 9), ὅστις ἦτο ΚΡΗΤΑΡΧΑΣ δηλαδή πρόεδρος τοῦ κοινοῦ τῶν Κρηταίων. (Ἴδε Imhoof, *Mon. Gr.*, σ. 210)

Αὐτοκρατορικά. Τιβερίου, Ρ, κοπέντα ἐπὶ ἀνθυπάτου Κορνηλίου Λούπου. ΤΙΒΕΡΙΩ ΚΑΙΣΑΡΙ ΣΕΒΑΣΤΩ ΓΟΡΤΥΝΙΩ[Ν] δπ. ΚΑΙΣΑΡΙ ΣΕΒΑΣΤΩ ΚΡΗΤΕΣ. Ε (πὶ) ΚΟΡ. ΛΥ.

Καλιγούλα καὶ Γερμανικοῦ ἐπὶ Αὐγουρίνου, ΕΠΙ ΑΥΓΟΥΡΙΝΩ ΓΟΡΤ. Ἐνταῦθα ἔχομεν τὴν ἐπὶ μετὰ δοτικῆς. Ἴδε καὶ σελ. 595 Τὸ ὄνομα Αὐγουρίνος ἀπαντᾷ ὡσαύτως ἐπὶ νομισμάτων τῆς Ἱερὰ-πύτνης καὶ τοῦ Πολυρηνίου.

Κλαυδίου Ρ. Ὅπισθ. Αὐγουστος καθημένο, ἡ ἐπὶ τεθρίππου ἐλε-φάντων, περιβαλλόμενος δὲ ὑπὸ ἐπτὰ ἀστέρων (Mionnet, VI. 676. 433 καὶ 434) καὶ Α μετ' Αὐγούστου καθημένου κρατοῦντος ἀκρο-στόλιον καὶ σκῆπτρον. (*Zeit. f. Num.*, XIII. Πίν. IV. 7). Τραϊα-νοῦ Α Ὅπισθ. ΓΟΡΤΥΣ, Πολεμιστῆς γυμνός.

Ἐλευθέρινα, πόλις σπουδαία ἐπὶ τῶν βορείων κλιτύων τοῦ ὄρους τῆς Ἰδης. Ἐκαλεῖτο ὡσαύτως καὶ Ἀπολλωνία, τὰ δὲ νομί-ματα δεικνύουσιν, ὅτι ὁ Ἀπόλλων ἦτο ὁ πολιοῦχος θεὸς αὐτῆς.

Περὶ τὰ 480-400 π. Χ.

Ἀπόλλων ἢ Μίνως ὡς κυνηγός, φέ-ρων σφαῖραν ἢ χερμάδιον καὶ τό-ξον. Ἐκατέρωθεν αὐτοῦ ἐλάτη, παρ' αὐτῷ δὲ κύων.

ΕΛΕΥΘΕΡ (ἐπ' ἀριστ.) Ἀρτεμις Δίκτυνα ὡς κυνηγέτις, τοξεύουσα· παρ' αὐτῇ μικρὸν ζῶον· τὸ δλον ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ. Ρ Στατ.

Ὁ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀρχαϊσμὸς τοῦ νομίσματος τούτου δυνα-τὸν νὰ εἶνε ἀποτέλεσμα ἐν μέρει τῆς ἀγροίκου αὐτοῦ ἐκτελέσεως. Ἀπεικονίσθη ἐν *Num. Chron.*, 1884, Πίν. II. 5.

Περὶ τὰ 400-300 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής. (*Num. Chron.*, 1884, Πίν. II, 6.)

ΕΛΕΥ, ΕΛΕΥΘΕΡΝΑΙΟΝ κτλ. Ἀ-πόλλων ἢ Μίνως ιστάμενος, κρα-τῶν σφαῖραν καὶ τόξον Ρ Στατήρ, δραχ. καὶ ὀβολ.

Κεφαλὴ Διὸς (τεχνοτροπία τοῦ τέ-λους τοῦ αἰῶνος).

ΕΛΕΥ Ὅμοίως. . . . Ρ Στατήρ. (B. M. Cat., *Crete*, Πίν. VIII, 7.)

Ξ-Λ Σταφυλή.

Ἀπόλλων ἢ Μίνως ἱστάμενος, κρα-
τῶν σφαῖραν καὶ τόξον . . . Α · 7
(N. Chr., 1884, Πίν. II, 1.)

Περὶ τὰ 300-200 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.
(B. M. Cat., Crete, Πίν. VIII, 13.)

ΕΛΕΥΘΕΡΝΑΙΩΝ Ἀπόλλων κα-
θήμενος ἐπὶ ὀμφαλοῦ κεκαλυμέ-
νου διὰ δικτυωτοῦ, παρ' ᾧ λύρα.
Φέρει δὲ σφαῖραν, καὶ ἔχει παρ'
ἐαυτὸν τόξον . . . Α · 7

Ἀργυρᾶ νομίσματα τοῦ αἰῶνος τούτου δὲν ὑπάρχουσιν.

Αὐτοκρατορικά.

Τιβέριος. Ρ δραχμὴ κοπεῖσα ἐπὶ τοῦ ἀνθυπάτου Κορνηλίου
Λούπου. Ἐπιγρ., ΤΙ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒΑΣΤΟΣ Ε(πὶ) ΚΟΡ. Λ. Ὀπισθ.
ΘΕΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΕΛΕΥΘ.

Ἐλυρος. Ἡ σπουδαιοτάτη τῶν πόλεων τῆς ΝΔ Κρήτης.

Περὶ τὰ 400-300 π. Χ.

ΕΛΥΡΙΟΝ Κεφαλὴ Κρητικῆς αἰγά-
γρου· παρ' αὐτῇ, αἰχμὴ βέλους.
Μέλισσα.

Μέλισσα . . . Ρ Δραχμὴ.
(B. M. Cat., Crete, Π. VIII, 15.)
ΕΛΥΡΙΟΝ Αἰξ ἱσταμένη πρὸ δέν-
δρου ἐγείρουσα δὲ τὸν πρόσθιον
πόδα πρὸς αὐτό . . . Ρ Δραχμὴ.

Περὶ τὰ 200-67 π. Χ.

Κεφαλὴ Ποσειδῶνος.

ΕΛΥΡΙΩΝ Τρίαινχ. Ρ Ἀττ. τετράδρ.

Ἱεράπυτνα, κειμένη περὶ τὰ πέντε μίλια πρὸς δυσμὰς τοῦ
Ἐρυθραίου ἀκρωτηρίου, ἦτο μετὰ τὴν προσάρτησιν τῆς Πραισοῦ
(Στράβωνος, Χ. 479), κατὰ τὸν δεύτερον π. Χ. αἰῶνα, μία τῶν
μεγίστων πόλεων τῆς Κρήτης.

Περὶ τὰ 400-350 π. Χ.

ΙΡ-ΑΠ-Υ μεταξὺ τῶν μηρῶν τρι-
σκελοῦς· τὸ δλον ἐν στεφάνῳ.

Πρόσθιον ὕς ἐν στεφάνῳ . . .
Ρ Στατ. 1745 κ.
(Z. f. N., XIII, Π. IV, 8.)

Πρὸ τοῦ 300 π. Χ. περίπου.

Κεφαλὴ Διδς δαφνοστεφής, ἀκριβῶς ὁμοιάζουσα κατὰ τεχνοτροπίαν πρὸς τὰ νομίσματα τῶν Αἰνιάνων (302-286 π. Χ.), σελ. 367. | **ΙΕΡΑ Φοῖνιξ** μετ' αἰετοῦ παρὰ τὴν ῥίζαν **Ρ** Στατήρ. (Πίναξ ΚΑ'. 10).

Περὶ τὰ 200 π. Χ.

Τετράδραχμα Ἀθηναϊκῶν τύπων. Ἐπιγρ. **ΙΕΡΑΠΥ**. Σύμβολον, αἰετός. Ἀρχοντες, **ΙΗΝΟΦΙ** ἢ **ΚΥΡΑΝΝΙΣ**. Ἴδε τὰς ἐν Κνωσῷ παρατηρήσεις (σελ. 592).

Περὶ τὰ 200-67 π. Χ.

Κεφαλὴ γυναικεία πυργοφόρος. | **ΙΕΡΑΠΥΤΝΙΩΝ** Φοῖνιξ καὶ αἰετός.
B. M. *Guide*, Πίν. LVI 33) "Ὄνομα ἀρχοντος κατ' ὀνομαστικὴν ἢ γενικὴν πτώσιν καὶ μονογράφημα. **Ρ** Πλατὺ Τετρ. 232 κ.
Ὅμ. (B. M. Cat., Crete, Πίν. XII 2). **ΙΕΡΑΠΥΤΝΙΩΝ** Ὅμ. **Ρ** Δίδρ 116 κ.
Ὅμοίως. » Ὅμ. **Ρ** Δρ. 57 κ.

Μεταξὺ τῶν ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων ὀνομάτων εὕρηνται τὰ ἑξῆς—**ΑΡΙΣΤΑΓΟΡΑΣ**, **ΑΣΒΑΝΤΟΣ**, **ΙΜΕΡΑΙΟΣ**, **ΚΛΟΥΜΕΝΙΔΑΣ**, **ΚΥΔΑΝΤΟΣ**, **ΜΕΝΕΣΘΕΝΗΣ**, **ΣΑΜΑΓΟΡΑΣ** καὶ **ΦΑΥΟΣ**.

Αὐτοκρατορικά. **Ρ** Αὐγουστος θεός, **ΘΕΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΚΡΗΤΩΝ ΕΠΙ ΚΟΡΝΗΛ**, ΛΥ. ὁπ. **ΤΑΝ ΚΡΗΤΑΓΕΝΗΣ ΙΕΡΑ**. Κεφαλὴ Διός. Καλιγούλας, **Α**. **ΕΠΙ ΦΛΑΟΥΙΟΥ** καὶ **ΕΠΙ ΑΥΓΟΥΡΙΝΟΥ**. Τύποι, Ἀετός καὶ δένδρον φοῖνικος.

Τὸ **ΤΑΝ** εἶνε προφανῶς Κρητικὴ μορφή τοῦ **ΖΑΝ** = Ζήν (Eckhel, D. N. V., II. σ. 301).

Ἰτάνος, καιμένη εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἄκραν τῆς Κρήτης, ἦτο ἀρχαῖος Φοινικικὸς σταθμός, πιθανῶς πρακτορεῖον τοῦ ἐμπορίου τῆς πορφύρας (Ἡροδ. IV. 151). Κατόπιν ηὔξήθη εἰς πόλιν ἀρκετῆς σπουδαιότητος. Ἐν τῇ γειτονίᾳ ὑπῆρχεν ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς Σαλμωνίας, θαλασσίας θεότητος (Πρβλ. τὸ ἄλλ.). Ἐκ τῶν νομισμάτων καταφαίνεται, ὅτι θαλάσσιός τις θεός, ἴσως πρὸς τὸν Δαγόνα τῆς Φοινίκης σχετιζόμενος, ἐλατρεύετο ἐν Ἰτάνῳ.

Ἐπίσης ὁ Ζεὺς, καλούμενος Δικταῖος, ἐλατρεύετο ἐπὶ τοῦ γείτονος ὄρους τῆς Δίκτης, εἰς τὰ σύνορα τῆς Ἰτάνου καὶ Πραισοῦ (Στραβ., X. 478 καὶ ἐπιγραφή παρὰ Paschley, I. 290).

Περὶ τὰ 480-430 π. X.

Θεὸς θαλάσσιος (Γλαῦκος ἢ Τρίτων) τὰ μὲν ἄνω τῆς ὁσφύος ἀνθρω- πος, τὰ δὲ κάτω αὐτῆς ἰχθύς.	Σχηματοπεποιημένος ἀστὴρ ἢ ἥλιος ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ Ρ Στατήρ. (N. Chr., 1884, Πιν. II. 10, 11).
---	--

Περὶ τὰ 430-400 π. X. ἢ βραδύτερον.

Θεὸς θαλάσσιος ὡς ἀνωτέρω κατ- ακοντίζων διὰ τριαίνης. (Πίναξ ΚΑ'. II.)	ΙΤΑ ἢ ΙΤΑΝΙΟΝ. Δύο θαλάσσιοι. δράκοντες ἀντιμέτωποι. Ὄνομα ἄρχοντος ἐνίοτε ΕΥΦΑΜΟ (ὁ Mionnet περιγράφει αὐτὰ ὑπὸ τὴν Κέρκυραν) Ρ Στατήρ, δραχμὴ καὶ ἡμίδρ. Ὅμοιος τύπος Ρ Στατήρ. Ἀστὴρ Ρ Ὀβολός.
ΙΤΑΝΙΟΝ ὁμοίως. Ὅμοια θεότης.	

Περὶ τὰ 400-300 π. X.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς Σαλμωνίας μετ' Ἀθηναϊκῆς λοφοφόρου περικεφα- λαίας. (B. M. Cat. Crete., Πιν. XII. 5). Ὅμοίως.	ΙΤΑΝΑΩΝ Ἀετὸς στρεφόμενος. Ἐν τῷ πεδίῳ συνήθως, θεὸς ἰχθυόμορ- φος. Τὸ δὲ λονὲν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ Ρ Στατήρ, δραχ. καὶ ἡμίδρ. Ἀστὴρ Ρ Ὀβολός.
---	--

Κεφαλὴ νεανικὴ δαφνοστεφής.	Ἀστὴρ Α 5
-----------------------------	----------------------------

Περὶ τὰ 300-250 π. X.

Εἰς τὴν περίοδον ταύτην ἀνήκουσι τὰ φέροντα ἀλεξανδρείους τύπους τετράδραχμα ἔχοντα ὡς πρόσθετον σύμβολον Τρίτωνα. (Müller, Mon. d'Alex., ἀρ. 901-903).

Περὶ τὰ 200-67 π. X.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς, ὡς ἐπὶ τῶν ὀψίμων νομισμάτων τῶν Ἀθηναίων.	Θαλάσσιος θεὸς ἢ Τρίτων, φέρων τρίαῖναν καὶ σαλπίζων διὰ κόγχης. Ρ Ἡμίδρ.
--	--

Αὐτοκρατορικά. Φαυστίνα ἢ νεωτέρα, **Α**. ὅπ. ΙΤΑ[ΝΙΩΝ] Αἱ τρεῖς
Χάριτες.

Κεραία. (Πολυβ., IV. 53. Eckhel, D.N.V., II. 306). Ἡ πόλις αὕτη τίθεται ὑπό τινων παρὰ τὸ Πολυρῆνιον, παρ' ἄλλων δὲ πλησίον τῆς Βιάνου.

Περὶ τὰ 300 π. Χ.

Κεφαλή Ἀρτέμιδος δαφνοστεφής, ΚΕΡΑΙΤΑΝ Βέλος καὶ ἐπιδορατὶς.
μετὰ φαρέτρας ἐπ' ὤμου. Ρ Δραχμή.

Περὶ τὰ 200 π. Χ.

Κεφαλή Ἀρτέμιδος ἢ κεφαλή Ἀπόλ- Κ ἢ Κ-Ε Ἐπιδορατὶς καὶ αἰχμὴ βέ-
λωνος. λους Α · 4

Κνωσός, τὸ κέντρον τῆς λατρείας τοῦ Κρητικοῦ Διὸς, ἡ περίφημος βασιλικὴ καθέδρα τοῦ Μίνως, ἐπίσης δὲ διάσημος ἕνεκα τοῦ μυθικοῦ Λαβυρίνθου, τοῦ ὑπὸ τοῦ Δαιδάλου κατασκευασθέντος πρὸς οἰκησιν τοῦ Μινωταύρου. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἦτο ἡ ἰσχυροτάτη τῶν Κρητικῶν πόλεων. Ἐκεῖτο δὲ ἐν πεδίῳ μεταξὺ τῶν ποταμῶν Τρίτωνος καὶ Καιράτου, παρὰ τὸ κέντρον τῆς βορείου παραλίας τῆς νήσου.

Περὶ τὰ 480-400 π. Χ.

Ὁ Μινώταυρος ἐν σχήματι ἀνδρὸς Λαβύρινθος ἐν σχήματι μαιανδρομόρ-
βουκεφάλου, τρέχων ἢ γονατίζων, φου σταυροῦ (swastika, ἡλιακὸν
κρατῶν δὲ μεγάλῃν σφαῖραν ἐν σύμβολον) μετὰ ἀστέρος ἢ ἡλίου
ἐκάστη τῶν χειρῶν αὐτοῦ. ἐν τῷ κέντρῳ, καὶ τεσσάρων ἐγ-
(B. M. Guide, Πίν. VI, 32.) κοίλων τετραγώνων ἐν ταῖς γω-
νίαις Ρ Στατήρ.

Ὁμοίως.

Λαβύρινθος τετραγωνικοῦ σχήματος
ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ. Ρ Στατ.

Ὁμοίως.

(Num. Chron., 1884, Πίν. I, 11.)

Κεφαλή Θησέως ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ
λαβυρίνθου· τὸ δλον ἐν ἐγκοίλῳ
τετραγώνῳ Ρ Στατήρ.

Περὶ τὰ 400-350 π. Χ.

ΜΙΝΩΣ Ὁ βασιλεὺς Μίνως καθή-
μενος ἐπὶ θρόνου καὶ στηριζόμενος
ἐπὶ σκήπτρου.

ΚΝΩΞΙΟΝ Κεφαλή Δήμητρος ἐστεμ-
μένη δὲ διὰ φύλλων χλόης σίτου,
ὑπὸ λαβυρίνθου δὲ πλαισιουμένη.
Ρ Στατήρ.

Πρβλ. J. Friedlaender, Zeit. f. Num., VI. σ. 232.

Κεφαλή Δήμητρος χλόη έστεμμένη.
(B. M. Cat. Crete, Π. IV, 10-13.)

Όμοίως (Αυτόθι, Πιν. V, 1).

Λαβύρινθος σχήματος μαιανδρομό-
φου σταυρού ή τετράγωνος . . .

Ρ Στατήρ.

ΚΝΟΣΙΟΝ Κεφαλή ταύρου (Μινω-
ταύρου) έν τῷ μέσω λαβυρίνθου.

Ρ Στατήρ.

Τινά τῶν νομισμάτων τούτων φέρουσιν όνόματα αρχόντων
· ΒΙΡ, ΒΡΙΩΝ, κλπ. Υπάρχουσιν επίσης χαλκᾶ νομίσματα μετά
κεφαλῆς άξέστου εργασίας επί εκάστης όψεως.

Περί τὰ 350-300 π. Χ.

Κεφαλή Ήρας φέρουσα πόλον δι'
άνθεμίων κεκοσμημένον.
(Πίναξ ΚΑ'. 2.)

Κεφαλή 'Απόλλωνος (;) δαφνοστεφής.
(Num. Chron., 1884, Πιν. I. 16)

Όμοίως.

Κεφαλή 'Αθηνᾶς.

'Αστήρ ή ήλιος.

ΚΝΩΣΙΩΝ Λαβύρινθος τετράγωνος
οὔ εκατέρωθεν Α-Ρ, αϊχμή βέ-
λους και κεραυνός. Ρ Στατ. και δρχ.

ΚΝΩΣΙΩΝ Παράστασις νεανική Θη-
σέως) γυμνή τὰ άνω τῆς όσφύος,
καθημένη επί τετραγώνου λαβυ-
ρίνθου, στηριζόμενη επί σκήπτρου
και φέρουσα Νίκην. Ρ Δραχμή.

ΚΝΩΣΙΩΝ Λαβύρινθος τετράγωνος
Ρ 'Ημίδρ.

» Όμοίως. Ρ 'Ημίδρ.

Λαβύρινθος τετράγωνος . . . Α · 4

Περί τὰ 300-200 π. Χ.

Μετά τὸ τέλος τοῦ τετάρτου αἰῶνος ὑπάρχει διακοπή έν τῇ
σειρᾷ τῶν νομισμάτων τῆς Κνωσοῦ, ἥς διαρκούσης, εκυκλοφόρουν
ἴσως έν τῇ νήσῳ νομίσματα αλεξανδρείων τύπων. Περί δὲ τὸ 220
π. Χ. οἱ Κνώσιοι συνεμάχησαν πρὸς τοὺς Γορτυνίους πρὸς καθ-
υπόταξιν άπάσης τῆς νήσου, ὅπερ ὅμως επί τινα χρόνον δέν κατ-
ώρθωσαν (Πρβλ. IV. 53). Τὰ ἐξῆς νομίσματα ἐφ' ὧν συνδυάζον-
ται τύποι τῆς Γόρτυνος και τῆς Κνωσοῦ, αναφέρονται εἰς τὴν
συμμαχίαν ταύτην:—

Εὐρώπῃ μετὰ πέπλου ἡνεμωμένον, ΚΝΩΣΙΩΝ Λαβύρινθος τετράγωνος,
ἐπιβαίνουσα ταύρου ὑποκάτω, Ὑπεράνω αὐτοῦ ἑστῆρ ἢ ἥλιος.
δελφίνες. Α· 7
(Num. Chron., 1884, Πίν. I. 13)

Περὶ τὰ 200 π. Χ.

Περὶ τὰ 200 π. Χ. ὁ Ἀθηναῖος Κηφισόδωρος ἐποίησε συμμαχίας συνθήκην μετὰ τῶν Ἀθηναίων ἀφ' ἐνὸς καὶ Ἀττάλου Α' βασιλέως τῆς Περγάμου. Πτολεμαίου Ε', Αἰτωλῶν, Ροδίων καὶ Κρητῶν ἀφ' ἑτέρου (Παυσ. I, 36), ἐναντίον Φιλίππου Ε' βασιλέως τῆς Μακεδονίας. Ἄξιον σημειώσεως δ' εἶναι, ὅτι κατ' αὐτοὺς ἀκριβῶς τοὺς χρόνους, ὡς φαίνεται, αἱ πόλεις Κνωσός, Κυδωνία, Γόρτυνα, Τεράπυτνα, Πολυρρήνιον καὶ Πρίανσος παρεδέχθησαν πᾶσαι τοὺς τύπους τῶν Ἀθηναίων νομισμάτων τῆς « νέας τεχνοτροπίας ». Τὰ τῆς Κνωσοῦ δύνανται νὰ περιγραφῶσιν ὡς ἑξῆς: —

Κεφαλὴ Ἀθηναῖς ὡς ἐπὶ τῶν Ἀθηναίων νομισμάτων.

(Πίναξ ΚΓ'. 9.)

ΚΝΩΣΙΩΝ Γλαῦξ ἐπὶ ἀμφορέως, ἐφ' οὗ Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, λαβύρινθος τετράγωνος. Τὸ δῖον ἐν στεφάνῳ ἐλαίης Ρ Ἀττικ. τετράδ.

Περὶ τὰ 116-67 π. Χ.

Ἡμέσως ἐπομένη, τελευταία δὲ κλάσις τῶν Κνωσίων τετραδράχμων (Ἀττικῆς ὀλκῆς) δὲν δύναται νὰ καταταχθῇ εἰς ἐποχὴν ἀρχαιοτέραν τοῦ 116 π. Χ. ἐπειδὴ πολλὰ τῶν ὑπαρχόντων κομματίων εἶναι κεκομμένα ἐπὶ νομισμάτων Ἀντιόχου τοῦ Θ', Φιλοπάτορος, τοῦ βασιλεύσαντος ἀπὸ τοῦ 116 — 96 π. Χ. (Zeit. f. Num., V. σ. 148), οὐδὲ δύναται ἡ σειρὰ νὰ ἐκταθῇ πέραν τοῦ 67 π. Χ. ὅτε ἡ Κρήτη κατεκτήθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων.

Κεφαλὴ Διὸς δ. μετὰ διαδήματος.
Ἐν τῷ πεδίῳ, ἐνίοτε, ΝΙΚΑ.

ΚΝΩΣΙΩΝ Λαβύρινθος τετράγωνος (Πίναξ ΚΓ'. 7).
Ρ Πλατὺ τετράδραχμον.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος μετὰ κόμης κυματίζούσης. Διὰ μέσου δὲ τοῦ πεδίου, ΠΟΛ-ΧΟΣ (ὄνομα ἀρχοντος, ἢ δυνατὸν, ἐπίθετον τοῦ Ἀπόλλωνος = Πολιοῦχος.)

ΚΝΩΣΙΩΝ Λαβύρινθος κυκλικός.
Ρ Πλατὺ τετράδραχμον.
(Πίναξ ΚΓ'. 8).

Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περιόδον τῆς Κρητικῆς αὐτονομίας ἀνήκουσι πάντα τὰ μεγάλα χαλκᾶ νομίσματα τῆς Κνωσοῦ, φέροντα τὴν ἐπιγρ. ΚΝΩΣΙΩΝ.

Κεφαλὴ Διός.

Ὅμοιως, πρὸ αὐτῆς κεραυνός.

Λαβύρινθος. Α 85·55

Ἄετός μετ' ἀναπεπταμένων πτερόγων
Α 1·05

Ὄνόματα ἀρχόντων, ΚΥΔΑΣ, ΜΝΗΣΙΘΕΟΣ, ΑΡΙΣΤΙΩΝ, ΘΑΡΣΥΔΙΚΑΣ, κτλ.

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος μετὰ φαρέτρας ἐπ' ὤμου.

Φαρέτρα μετὰ τελαμῶνος ἀρχοντες
[Τ]ΑΥΡΙΑΔΑ[Σ], ΘΑΡΣΥΔΙ-
ΚΑΣ κτλ. Α 85

Ὅμοιως.

Κηρύκειον πτερωτόν. . . . Α 6

Ἡ Κνωσὸς ὡς Ῥωμαϊκὴ ἀποικία.

Τῆς Κνωσοῦ ὡς Ῥωμαϊκῆς ἀποικίας (Στράβωνος, Χ. 477) εἶνε γνωστὰ νομίσματα τοῦ Μ. Ἀντωνίου καὶ Αὐγούστου μετ' ὀνομάτων διάνδρων. Ἐπίγρ., C. I. N. C. EX. D. D = Colonia Julia Nobilis Cnossus (Imhoof, *Monn. Gr.*, 213). Υπάρχουσιν ἐπίσης αὐτοκρατορικὰ νομίσματα κοπέντα ἐπὶ Αὐγούστου καὶ Τιβερίου μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΓΝΩΣΙΩΝ ἢ ΓΝΩΣΣΙΩΝ.

Κυδωνία, σπουδαία πόλις ἐπὶ τῆς βορείου ἀκτῆς τῆς Κρήτης παρὰ τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς νήσου, ὀφείλουσα τὴν κτίσιν αὐτῆς εἰς τὸν Κύδωνα, υἱὸν τῆς Ἀκακαλλίδος, θυγατρὸς τοῦ Μίνως. (Παυσ. VIII, 53).

Περὶ τὰ 350 - 300 π. Χ.

Κεφαλὴ Διονυσιακὴ γυναικεία, ἐστεμμένη διὰ φύλλων ἀμπέλου καὶ σταφυλῶν. Ὅπισθεν αὐτῆς ΝΕΥ-ΑΝΤΟΣ ΕΡΘΕΙ ἢ μονογράφημα. (Z. f. N., II. Πίν. I. 8).

ΚΥΔΩΝ. Ὁ Κύδων ὡς τοξότης γυμνὸς χορδίζων τὸ τόξον αὐτοῦ πρὸ αὐτοῦ, ἐνίοτε, κύων. . . .
Ρ Στατῆρ καὶ δραχμή.

Κεφαλὴ Διονυσιακὴ κισσοστεφής. (Πίναξ ΚΑ'. 7)

ΚΥΔΩΝ Παις ὑπὸ κυνὸς θηλαζόμενος
Ρ Στατῆρ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς Κυδωνίας. Παυσ. VI. 21. 6).

ΚΥΔΩΝ. Ὅμοιως. Ὑπεράνω ἀστῆρ ἢ ἥλιος. . . . Ρ Δραχμή.
(B. M. Cat. Crete., Πίν. VII. 7).

Κεφαλή κισσοστεφής.

Κ ἢ βούκρανον ἐν μέσῳ τριῶν μη-
νίσκων Ρ Τριημιώβολ.

Κεφαλή γυναικεία.

ΚΥΔΩ Ἀμφορεύς . . . Ρ Ὀβολός.

Κεφαλή ἄρρην νεαρά.

ΚΥΔΩ Κύων καθήμενος. Α 5

Μίλητος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κύδωνος καὶ κτίστης τῆς ἐν Ἰωνίᾳ ὁμωνύμου πόλεως, ἐλέγετο ὅτι ἐθηλάσθη ἐν Κρήτῃ ὑπὸ λυκαίνης. Ὁ μῦθος οὗτος δὲν λέγεται καὶ περὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ· ἀλλ' ἐὰν δὲν παραδεχθῶμεν, ὅτι ὁ νομισματικὸς τύπος ἀναφέρεται εἰς αὐτὸν τὸν Μίλητον, ὀφείλομεν νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ὁμοίος μῦθος ἐλέγετο καὶ περὶ τοῦ Κύδωνος. Ἐν τούτοις ἐπὶ τῶν νομισμάτων τὸ ζῶον φαίνεται σαφῶς ὅτι εἶνε κύων καὶ οὐχὶ λύκαινα.

Περὶ τὰ 300-200 π. Χ.

Ἐν Κυδωνίᾳ, ὡς ἐν Κνωσῷ, φαίνεται ὅτι ὑπάρχει διάμεσον ἐνὸς περίπου αἰῶνος, καθ' ὃ δὲν ἐκόπησαν νομίσματα (ἐξαίρεσει ἴσως τοιούτων μετ' ἀλεξανδρείων τύπων).

Περὶ τὰ 200-67 π. Χ.

Περὶ τὰ 200 π. Χ. ἡ Κυδωνία ἔκοψε τετράδραχμα Ἀθηναϊκῶν τύπων (ἴδε Κνωσὸν σελ. 592) Ἐπιγρ., ΚΥΔΩΝΙΑΤΑΝ· σύμβολα ἐν τῷ πεδίῳ, Κύδων ὑπὸ κυνὸς (ἢ λυκαίνης;) θηλαζόμενος, ἢ Ζεὺς ἐξακοντίζων κεραυνόν· ἐπὶ δὲ τῆς ἐμπροσθίας ὀψευς εὔρηται τὸ ὄνομα ἄρχοντος ΑΙΘΩΝ (*Num. Chron.* 1884, Πιν. II, 2, 4). Τὰ ἀκόλουθα τετράδραχμα ἀνήκουσιν εἰς τὴν τελευταίαν περίοδον τῆς πρὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς κατακτήσεως αὐτονομίας.

Κεφαλή Ἀρτέμιδος Δικτύνης, μετὰ τόξου καὶ φαρέτρας ἐπ' ὤμου.
Διὰ μέσου τοῦ πεδίου ὄνομα ἄρχοντος, ΠΑΣΙΩΝ.

(B. M. Cat., *Crete*, Πίν. VII. 16).

ΚΥΔΩΝΙΑΤΑΝ Ἀρτεμις Δίκτυνα
ἰσταμένη, κρατοῦσα μακρὰν δᾶδα.
Παρ' αὐτὴν κύων καθήμενος. Τὸ
ὄλον ἐν στεφάνῳ ἐλαίας.
Ρ Πλατὺ τετράδραχμον.

Ἡ Κυδωνία ἦτο τὸ κέντρον, ἐξ οὗ ἡ λατρεία τῆς Δικτύνης, γνωστῆς εἰς τινὰ μέρη τῆς Κρήτης ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς Βριτομάρτεως

ἦτοι γλυκείας παρθένου (Solinus, *Polyh.* c. 11), ἐξηπλώθη ἀνὰ πᾶσαν τὴν νῆσον (ἴδε σελ. 383). Τὸ ἱερὸν αὐτῆς ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ὄρους Τιτύρου παρὰ τὴν Κυδωνίαν (Στράβ. σ. 479).

Οἱ τύποι τῶν ὑπολειπομένων χαλκῶν νομισμάτων τοῦ τελευταίου ἐνὸς καὶ ἡμίσεος αἰῶνος τῆς Κρητικῆς αὐτονομίας ἀναφέρονται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τὴν σεληνιακὴν λατρείαν τῆς Δικτύννης.

Γλαυξ.	ΚΥΔΩ, ΚΥ, κτλ. Μηνίσκος καὶ ἀστήρ Α · 6
Κεφαλὴ τῆς Δικτύννης ἢ τοῦ Ἀπόλλωνος.	» Ὅμοίως. . . . Α · 85
Κεφαλὴ Διονύσου κισσοστεφής.	» Ὅμοίως. . . . Α · 65
Κεφαλὴ γυναικεία μετὰ στεφάνης.	» Σταφυλή . . . Α · 5

Αὐτοκρατορικοὶ χρόνοι.

Ἀπὸ Αὐγούστου μέχρι Δόμνης. *Ἐπιγρ.*, ΚΥΔΩΝΙΑΤΑΝ. Τύποι, Κύδων ὑπὸ κυνὸς θηλαζόμενος. Ἐπὶ τοῦ ἀνθυπάτου Κορνηλίου Λούπου καὶ ἐπὶ τοῦ Λάχητος, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Τιβερίου, ἐξεδόθησαν ἀργυρᾶ νομίσματα· ἐμπ. ΤΙΒΕΡΙΩ ΚΑΙΣΑΡΙ ΣΕΒΑΣΤΩ ΕΠΙ ΚΟΡ ΛΥΠΩ καὶ ΕΠΙ ΛΑΧΗΤΙ. Ὅπισθ. ΣΥΝΚΛΗΤΩ ΚΡΗΤΕΣ ΚΥ ἢ ΚΥΔΩΝΕΑΤΩΝ. Τύπος· πεπλοφόρος καὶ πωγωνοφόρος κεφαλὴ τῆς Συγκλήτου, ὡς τῆς Κρήτης οὔσης συγκλητικῆς ἐπαρχίας Ὑπάρχουσιν ἐπίσης ἀργυρᾶ νομίσματα ἐπιγεγραμμένα Κ(οινὸν) ΚΡΗΤΩΝ Ε(πὶ) ΚΟΡ. Λ. Ἴδε ὡσαύτως Imhoof, *Mon. Gr.*, σελ. 215.

Σημειώσον τὴν λίαν ἀσυνήθη χρῆσιν τῆς ἐπὶ μετὰ δοτικῆς.

Λάππα, μεσόγειος πόλις τῆς δυτικῆς Κρήτης, ὀλίγα νομισματικά μνημεῖα ἀφήσασα.

Περὶ τὰ 400-300 π. Χ.

Κεφαλὴ γυναικεία δεξ.

Κεφαλὴ ταύρου κατ' ἐνώπιον ἔχουσα τὸ ἐν τῶν κεράτων πρὸς τὰ κάτω ἐστραμμένον . . . Α Δραχμή.

Περὶ τὰ 200-67 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος (;) (B. M. Cat., Crete, Πίν. XIII, 11.)	ΛΑΓΓΑΙ Ἀπόλλων ἱστάμενος, λύραν ἀνακρούων. Ἀρχων ΣΥΛΩΚΟΣ Ρ Ἡμίδρ.
Κεφαλὴ ταύρου.	Λ Ρ Ἡμίδρ.
Ὅμοίως.	Τρίπους Α ·55
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος (;).	ΛΑΓΓΑΙΩΝ Λύρα Α ·8
Ὅμοίως.	ΛΑ Κεφαλὴ ταύρου, τρίπους ἢ λύρα Α ·6

Αὐτοκρατορικά. Αὐγουστος· Τιβέριος (*Rev. Num.*, 1885, σ. 160). Δομιτιανός. Τύπος Ἀθηνᾶ ἀρχαϊκῇ Δομιτία καὶ Κόμμοδος. Ἐπιγρ., ΛΑΓΓΑΙΩΝ.

Λασσαία. Ἴδε Ἀλασσα.

Λατώς, παρὰ τὴν βορείαν ἀκτὴν, πρὸς ἀνατολὰς ἀποβλέπουσα διὰ τοῦ παρὰ τὴν ἀνατολικὴν ἄκραν τῆς νήσου μεγάλου κόλπου (*Bursian Geogr.*, II. 573). Ὁ λιμὴν αὐτῆς ἐκαλεῖτο Καμάρα (*Λατίων τῶν πρὸς Καμάρα* Le Bas-Waddington *Inser Gr.*, V. 74).

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος ἢ Ἐλευθυίας (Ἐὐλειθυίας), ἣτις εἶχε ναὸν ἐν Λατῷ. (<i>Corp. Inser. Gr.</i> , 3058).	ΛΑΤΙΩΝ Ἑρμῆς φέρων κηρύκειον. Α ·55 (<i>Num. Chr.</i> 1884, Πίν. II, 13.)
Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος μετὰ στεφάνης.	ΛΑ Προτομὴ Ἑρμοῦ . . . Α ·4

Λισός, ἐπὶ τῆς νοτίας ἀκτῆς παρὰ τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς νήσου.

Δεύτερος αἰὼν π. Χ.

Κεφαλὴ γυναικεία (Δίκτυνα ;)	ΛΙΣΙΩΝ Δελφίς. Α ·7
ΛΙΣΙ Πῆλοι Διοσκούρων.	ΛΙΣΙ Τόξον καὶ φαρέτρα χιαστί Α ·6

Λύττος, μία τῶν μεγίστων πόλεων τῆς Κρήτης, κειμένη εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Αἰγαίου ὄρους, ἑκατὸν περίπου στάδια ΝΑ τῆς Κνωσοῦ. Τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς Λύττου εἶνε πολυάριθμα, ἀλλ' ὥς ἐκεῖνα πλείστων ἄλλων πόλεων τῆς Κρήτης, ἀγροίκου κατασκευῆς καὶ τεχνοτροπίας. Ἐνεκα τούτου εἶνε κατὰ τι δύσκολος ἡ χρονολογικὴ αὐτῶν κατάταξις. Ἐντούτοις πιθανῶς ἀνή-

κουσιν εἰς τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ πέμπτου καὶ εἰς τὸν τέταρτον αἰῶνα π. Χ.

Περὶ τὰ 450-330 π. Χ. ἢ βραδύτερον.

Ἀετὸς ἱπτάμενος.

(N. C., 1884, Πίν. III. 1.)

ΛΥΤΤΙΩΝ, βραδύτερον ΛΥΤΤΙΩΝ

Κεφαλὴ κάπρου ἐν τετραγώνῳ
ἐγκοίλῳ.

Ρ Στατήρ, δρ., ἡμίδρ. καὶ Α ·55

Περὶ τὰ 300-250 π. Χ.

Τετράδραχμα μετὰ τύπων τοῦ Ἀλεξάνδρου (Müller, 900).
Σύμβολον, κεφαλὴ κάπρου.

Ἀπὸ τοῦ 300-220 π. Χ. ὅτε ἡ πόλις κατεστράφη ὑπὸ τῆς
ἰσχυρᾶς αὐτῆς γείτονος Κνωσοῦ, τὰ νομίσματα τῆς Λύττου εἶνε
σπάνια.

Περὶ τὰ 300-220 π. Χ.

Κεφαλὴ κάπρου.

(B.M. Cat., Crete, Πίν. XIV. 6.)

ΛΥΤΤΙΩΝ Ἀετὸς ἱστάμενος μετ'
ἀναπεπταμένων πτερύγων. . . .

Ρ Ἀττικ. δραχμή.

ΛΥΤΤΙΩΝ Ἀετὸς μετ' ἀναπεπτα-
μένων πτερύγων.

Κεφαλὴ κάπρου Α ·7

Κεφαλὴ Διός.

ΛΥΤΤΙΩΝ Ἀετὸς μετ' ἀναπεπτα-
μένων πτερύγων ἐν τῷ πεδίῳ κε-
φαλὴ κάπρου Α ·7

Ὁ αἰετὸς ἀναφέρεται εἰς τὴν λατρεῖαν τοῦ Δικταίου Διός. Ἡ δὲ
κεφαλὴ τοῦ κάπρου δύναται νὰ εἶνε ἔμβλημα τῆς Ἀρτέμιδος
(Ὅμηρ. Ἰλιάς VI. 204, τερομένη κάπροισι.)

Ματαλία(ς) (Πτολεμ. III. § 4), Κρητικὴ πόλις ὀλίγα μίλια
πρὸς νότον τῆς Κνωσοῦ. Ὁ von Sallet (*Zeit. f. Num.*, 1885 σ.
359) φρονεῖ, ὅτι δυνατόν νὰ ἀνήκωσιν εἰς τὴν πόλιν ταύτην στα-
τῆρές τινες φέροντες τὴν ἐπιγραφὴν ΜΩΔΑΙΩΝ ἢ ΜΩΔΑΛΩΝ,
Κρητικῆς, ὡς φαίνεται, τεχνοτροπίας.

Περὶ τὰ 400-300 π. Χ.

Κεφαλὴ Διός, ἀγροίκου τεχνοτροπίας. | ΜΩΔΑΙΩΝ Βούκρανον. Ρ Στατήρ

Νάξος. Ἡ πόλις αὕτη μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Σουίδα καὶ τοῦ

σχολιαστοῦ τοῦ Πινδάρου (*Ἰσθμ.* VI. 108). Τὰ νομίσματα αὐτῆς εἶνε ἀγροίκου ἐργασίας· φαίνονται δ' ἀνήκοντα εἰς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ τετάρτου αἰῶνος π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής.
(*Zeit. f. Num.*, 1885).

ΝΑΚΜΛΟΝ, ΝΑΚΞΙΟΝ (ἐνίοτε ἐπ' ἀριστ.) ἢ ἄνευ ἐπιγραφῆς. Τρίπους ἀγροίκου ἐργασίας.
Ρ Στατήρ, δραχμὴ καὶ ἡμίδρ. ¹

Ὀλοῦς. Ἐπὶ τῆς ΒΑ. παραλίας μεταξὺ Χερσονήσου καὶ Μινώας. Ἐφημίζετο διὰ τὸν ναὸν τῆς Βριτομάρτεως, ἐν ᾧ εὕρισκετο ξόανον τῆς θεᾶς, ποιηθὲν ὑπὸ Δαιδάλου (*Παυσ.*, IX. 40. 3).

Περὶ τὰ 330-300 π. Χ.

Κεφαλὴ τῆς Βριτομάρτεως, ταινία καὶ στεφάνῳ δάφνης ἐστεμμένη· ἐπὶ δὲ τῶν ὤμων αὐτῆς φανέρτρα·
(*N. Chr.*, 1884, Πίν. III. 2).

ΟΛΟΝΤΙΩΝ Ζεὺς ἀετοφόρος καθήμενος ἐπὶ θρόνου ὡς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐν τῷ πεδίῳ μονογράφημα
Ρ Στατήρ.

Ὅμοίως.

ΟΛ (μονογρ.) ἐν στεφάνῳ Ρ 34 κ.

Ὅμοίως.

Ἀστήρ Ρ Ὀβολ.

Ὅμοίως.

ΟΛΟΝΤΙ Ὅμοίως Α 5

Ὅμοίως.

ΟΛΟΝ Δελφίς ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ. Α 4

Πολυρρήνιον. Ἡ χώρα τῆς σπουδαίας ταύτης πόλεως κατελάμβανε τὸ μέγιστον μέρος τοῦ δυτικοῦ ἄκρου τῆς νήσου. Ὁ ναὸς τῆς Δικτύνης εἶνε τὸ μόνον ὑπὸ Στράβωνος μνημονευόμενον δημόσιον οἰκοδόμημα. Περὶ τὰ τέλη τοῦ τρίτου αἰῶνος (πρὸ τοῦ 220 π. Χ. περίπου), τὸ Πολυρρήνιον συνεμάχησε πρὸς τὴν Λύττον ἐναντίον τῆς Κνωσοῦ, ἣτινι ὑπέκειτο πρότερον.

Περὶ τὰ 400-350 π. Χ.

Κεφαλὴ καὶ τράχηλος ταύρου.

ΠΟΛ Κεφαλὴ γυναικεία ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σφενδόνῃ ἢ συνειλιγμένην. Ρ Δραχμὴ.

1) Ὁ συγγραφεὺς διορθοῖ τὴν κατάταξιν ταύτην ἐν σελ. LXXX (Corrigenda) γράφων ὅτι τὰ ἐνταῦθα ὑπὸ τὴν Νάξον τῆς Κρήτης τασσόμενα νομίσματα πρέπει νὰ μεταφερθῶσιν εἰς τὴν Ἀξον τῆς αὐτῆς νήσου, ὡς τοῦ ἀρχικοῦ Α ἢ Ν ὄντος ἐγγωρίου μορφῆς τοῦ δίγαμματος. Ἰδε Halbherr, Mittheil. des arch. Inst. in Athen, Τομ. XI. σελ. 84. [I. N. Σ.]

Κεφαλή Δήμητρος έστεμμένη διὰ χλόης σίτου.

Κεφαλή Δικτύνης έχουσα τὴν κόμην ἀναδεδεμένην. Ὑπογραφή τεχνίτου ΠΥΘΟΔ[ΩΡΟΥ] Ἴδε ὡσαύτως Ἄπτερα. σελ. 580.

Κεφαλή καὶ τράχηλος ταύρου . . .
Ρ Δραχμή.

Κεφαλή ταύρου ταινία διαδεδεμένη κατ' ἐνώπιον. . . . Ρ Ἡμίδρ.
(N. Chr., 1884, Πίν. I. 7).

Περὶ τὰ 350-300 π. Χ.

Κεφαλή Διός, δαφνοστεφής.
(Gardner, *Types*, Πίν. IX. 31)

ΠΟΛΥΡΗΝΙΟΝ Κεφαλή ταύρου κατ' ἐνώπιον, ταινία διαδεδεμένη.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς.

Κεφαλή ταύρου κατ' ἐνώπιον.

Ἀσπίς κυκλική, ἐφ' ἧς κεφαλή ταύρου.

Ἡ καλουμένη Βοιωτικὴ ἀσπίς.

ΠΟΛΥΡΗΝΙΟΝ Κεφαλή ταύρου κατ' ἐνώπιον, ταινία διαδεδεμένη. Ἀρχων, ΧΑΡΙΣΘΕΝΗΣ, ὑποκάτω δ' αὐτῆς, ἐπιδορατὶς. Ρ Στατήρ.

ΠΟΛΥΡΗΝΙ ἐπιδορατὶς. Ρ Δραχμή (B. M. Cat., *Crete*, Πίν. XVI. 15).

ΠΟΛΥΡΗΝΙ Κεφαλή ταύρου τετανωμένη. . . . Α 65

ΠΟΛΥ Ἐπιδορατὶς. . . . Α 65

ΠΟΛΥΡΗ Ἐπιδορατὶς. . . Α 5

ΠΟΛΥΡΗ Κεφαλή αἰγὸς πρὸς δ. καὶ αἰχμή βέλους. . . Α 5

Περὶ τὰ 200 π. Χ.

Τετράδραγμα Ἀθηναϊκῆς ὀλκῆς καὶ τύπων (B. M. Cat., *Crete*, Πίν. XVII. 2). Ἐπίγρα., ΠΟΛΥΡΗΝΙΩΝ. Σύμβολον, Ἀρτεμις τοξεύουσα. Ἴδε τὰς ἐν Κνωσῷ παρατηρήσεις (σελ. 592).

Περὶ τὰ 200-67 π. Χ.

Κεφαλή ἀνδρὸς νεαροῦ, πιθανῶς εἰκὼν Φιλίππου Ε'. τῆς Μακεδονίας ὡς Ἀπόλλωνος μετὰ τόξου καὶ φαρέτρας ἐπ' ὤμου.

(B. M. *Guide*, Πίν. XXXII. 26).

Προτομή Δικτύνης κατ' ἐνώπιον μετὰ τόξου καὶ φαρέτρας ἐπ' ὤμου.

(B. M. Cat., *Crete*, Πίν. XVII. 3).

ΠΟΛΥΡΗΝΙΩΝ Παράστασις γυναικεία καθημένη ἀρ. καὶ φέρουσα Νίκην Ἐν τῷ ἐξέργῳ κεραυνός. .
Ρ Ἀττικ. τετράδρ.

ΠΟΛΥΡΗΝΙΩΝ Ἀπόλλων (;) γυμνός, φέρων φοῖνικα. . . .

Ρ Ἀττικ. ἡμίδραχ.

Οἱ τύποι τοῦ Πολυρηνίου ἐνδεικνύουσι λατρείαν τῆς Ἀρτέμιδος Δικτύνης, τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος (;). Ὁ καλλι-

τέχνης Πυθόδωρος εἰργάσθη ἐπίσης ἐν τῷ νομισματοκοπείῳ τῶν Ἀπτέρων.

Αὐτοκρατορικά

Ἀργυρᾷ νομίσματα τοῦ ἀποθεωθέντος Αὐγούστου ἐπιγεγραμμένα ΘΕΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΕΠΙ ΚΟΡΝΗΛΙΟΥ ΛΥΠΟΥ, Ὡπ. ΤΑΝ ΚΡΗΤΑΓΕΝΗΣ ΠΟΛΥΡ, ἐν σχέσει πρὸς τὴν κεφαλὴν Διὸς τοῦ Κρηταγενοῦς. Ὀλκὴ 147 κ. Περὶ τοῦ ΤΑΝ ἴδε ἀνωτέρω ἐν Ἱεραπύτνῃ (σελ. 588).

Πραῖσος. Αἱ κτήσεις τῆς πόλεως ταύτης κατεῖχον τὸ μεῖζον μέρος τῆς Ἀνατολικῆς ἄκρας τῆς νήσου ὅμοροι οὔσαι πρὸς τὰς τῆς Ἰτάνου. Τὰ νομίσματα αὐτῆς ἀναφέρονται κυρίως εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Δικταίου Διός, οὗ ὁ ναὸς ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆς Δίκτης πρὸς ἀνατολὰς τῆς πόλεως. Ὁ θεὸς παρίσταται καθήμενος ἐπὶ θρόνου καὶ κρατῶν ἐν τῇ χειρὶ ἀετόν. Ἐπίσης ἀπαντῶσι καὶ ἄλλαι θεότητες. Ἡ πόλις κατεστράφη ὑπὸ τῶν Ἱεραπυτνίων πιθανῶς τὸν δεύτερον αἰῶνα π. Χ.

Περὶ τὰ 400-300 π. Χ.

Κεφαλὴ Μεδούσης μετ' ὄψεων ἐν τῇ κόμῃ. (N. C., 1884, Πίν. III, 13.)	Ἡρακλῆς γυμνὸς γονατίζων καὶ τοξεύων, ἔχων τὴν λεοντὴν ἡνεμωμένην περὶ τὸν ἄρ. αὐτοῦ βραχίονα. Τὸ δλον ἐν γραμμικῷ τετραγώνῳ. Ϝ Στατήρ.
Ὁ Ἡρακλῆς ὡς ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως τοῦ προηγούμενου νομίσματος. Ζεὺς Δικταῖος καθήμενος ἐπὶ θρόνου, κρατῶν ἀετόν καὶ σκῆπτρον. (Αὐτόθι, Πίν. XVII, 8, 9.)	ΠΡΑΙΣ Πτηνὸν ἱπτάμενον, ἐν γραμμικῷ τετραγώνῳ. Ϝ Στατήρ.
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος (;) (Αὐτόθι, Πίν. XVII, 10.)	ΠΡΑΙΜΙΟΝ (ἐπ' ἀριστ.) Ταῦρος ἢ πρόσθιον Κρητικῆς αἰγός. Ϝ Στατήρ καὶ δραχμή.
Ὅμοίως.	ΠΡΑΙΞΙ Προτομὴ αἰγός καὶ αἰχμὴ βέλους. Ϝ Στατήρ.
Ταῦρος κλίνων πρὸς τὰ κάτω τὴν κεφαλὴν, οὗ κάτω ὁ παῖς Ζεὺς. (Rev. Num., 1885, Πίν. VIII, 8.)	Κεφαλὴ αἰγός ἐν στεφάνῳ. Ϝ Ἡμίδρ.
	ΞΙΑΡΓ Ἡρακλῆς γονατίζων καὶ τοξεύων, ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ. Ϝ Στατήρ.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος (;	ΠΡΑΙΣΙΩΝ Ἡρακλῆς γυμνός, ἱστάμενος, κραδαίνων ῥόπαλον καὶ κρατῶν τόξον . . . Ρ Δραχμή.
Κεφαλή Δήμητρος ἐστεμμένη χλόη σίτου, ἀντιγεγραμμένη δὲ ἀπὸ τῶν δεκαδράχμων τῶν Συρακουσῶν.	ΠΡΑΙΣΙ Ταῦρος κυρίσσω. Σύμβολον, ῥόδον. Ρ Στατήρ καὶ δραχ.
Ὅμ. (B. M. C., Cr., Πίν. XVIII, 3.)	ΠΡΑΙΣΙ Μέλισσα . . . Ρ Ἡμίδραχ.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος. (Αὐτόθι, Πίν. XVIII, 5.)	ΠΡΑΙΣΙΩΝ Κεραυνός . . . Α 7
---	------------------------------------

Πριάσος. Ἡ μεσόγειος αὕτη πόλις ἔκειτο ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τοῦ μεγίστου τῶν βορείων παραποταμίων τοῦ Καταρράκτου (Bursian, *Geogr.*, II. σ. 563) παρὰ τὸ ὄρος τῆς Δίκτης. Ὑπὸ τοῦ Kiepert ἐσφαλμένως τίθεται ἐπὶ τῆς παραλίας. Ἐν Στράβωνος παρ. 478 ἀνάγνωθι *Πριάσος* καὶ *Πριάσιοι* ἀντὶ *Πραίσος* καὶ *Πραίσιοι*. (Leake, *Num. Hell.*, σ. 32).

Περσεφόνη (;) καθημένη ὑπὸ δένδρον φοίνικος, θωπεύουσα ὄφιν πρὸς τὴν χεῖρα αὐτῆς ὑψούμενον. (Gardner, <i>Types</i> , Πίν. IX, 2, 5.)	ΠΡΙΑΝΣΙΕΩΝ Ποσειδῶν ἱστάμενος μεθ' ἱματίου περὶ ἑαυτόν, κρατῶν τρίαῖνα καὶ δελφῖνα. Ρ Στατήρ.
Κεφαλή γυναικεία. (B. M. C., Crète, Πίν. XVIII, 8)	ΠΡΙΑΝΣΙΕΩΝ Δένδρον φοίνικος μεταξὺ δελφίνος καὶ πηδαλίου . . . Ρ Δραχμή.
Κεφαλή γυναικεία.	ΠΡΙΑΝΣΙΕΩΝ Τρίαῖνα. Ρ Δραχ.

Κεφαλή γυναικεία. (Αὐτόθι, Πίν. XVIII, 10.)	ΠΡΙΑΝΣΙΕΩΝ Δένδρον φοίνικος, ἣ Ποσειδῶν ἐν στάσει ἐπιτιθεμένου διὰ τῆς τριαίνης . . . Α 65
--	---

Ἡ τὸν ὄφιν θωπεύουσα θεὰ δυνατὸν νὰ εἴνε ἡ Περσεφόνη πλησιαζομένη ὑπὸ τοῦ ἐν μορφῇ ὄφρεως Διός, σκηνὴ ὡσαύτως ἀπαντῶσα ἐπὶ νομίσματος τοῦ ἐν Σικελίᾳ Σελινούντος (σ. 225), ἡ δυνατὸν νὰ εἶναι ἡ Ὑγίεια, ἐπεὶ δὲ ὑπῆρχε ναὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Λεβήνῃ παρὰ τὴν Πριανσόν.

Περὶ τὰ 200 π. Χ.

Τετράδραχμα Ἀθηναϊκῶν τύπων. Ἐπιγρ., ΠΡΙΑΝΣΙ. Ἀρχον-
τος ΠΥΡΓΙΑΣ-ΚΛ (B. M. Guide, Πίν. LV, XXXIV.)

Αὐτοκρατορικά.

Ἀδριανοῦ. Ἐπιγρ., ΠΡΙΑΝΣΙΕΩΝ. Τύποι — Δελφὶς καὶ κώπη.

Πύρανθος, πόλις παρὰ τὴν Γόρτυνα (Στεφ. Βυζ. ἐ. λ.) καὶ
Πριανσόν, μεθ' ἧς, ὡς τὰ νομίσματα αὐτῆς ἀποδεικνύουσιν, ἦτο
στενῶς συνδεδεμένη.

Μετὰ τὸ 300 π. Χ. περίπου.

Κεφαλὴ Διός.

(B. M. Cat., Crète, Πίν. XVIII. 13.)

ΠΥΡΑΝ (ἐν μονογρ.) καὶ ἀκροστό-
λιον ἐκατέρωθεν φοῖνικος. Α· 55

Ἴδε ὡσαύτως De Witte, *Rev. Num.*, 1845 καὶ Imhoof, *Mon. Gr.*, σ. 220.

Ῥαῦκος, πόλις μεσόγειος μεταξὺ τῆς Γόρτυνος καὶ Κνωσοῦ.
Ἄν καὶ τὰ νομίσματα αὐτῆς ἀναφέρονται εἰς τὴν λατρείαν τοῦ
Ποσειδῶνος, δὲν φαίνεται ὅτι ἐκέκτητο ἐπίνειόν τι, πρὶν ἢ κυριεύ-
σει τὴν Τυλισσόν, ὅπερ δὲν θὰ συνέβη πρὸ τοῦ πρώτου μέρους
τοῦ τετάρτου αἰῶνος (ἴδε Τυλισσόν). Ἐν τούτοις δὲν εἶνέ τι ἀσύνη-
θες ἢ εὗρεσις τῆς λατρείας τοῦ Ποσειδῶνος ἐν μεσογείοις πόλεσι
(Πρβλ. τὰς διαφόρους Θεσσαλικὰς πόλεις, τὴν Μαντίνειαν, κλπ).
Ἐν ἔτει 166 π. Χ. ἡ Κνωσὸς καὶ Γόρτυς προσέβαλον ὁμοῦ τὴν
Ῥαῦκον, καὶ διεμοιράσαντο τὰς κτήσεις αὐτῆς (Πολυβ. XXX. 1).

Ποσειδῶν ἵππιος, γυμνὸς κρατῶν τρί-
αιναν καὶ ἰστάμενος παρὰ τὸν
ἵππον αὐτοῦ.

Κεφαλὴ Ποσειδῶνος.

Κεφαλὴ Ποσειδῶνος μετὰ τριαίνης
ἐπ' ὧμου.

ΡΑΥΚΙΟΝ Τρίαινα (ἐπὶ τῶν ἀρχαιο-
τέρων κομματίων ἐν τετραγώνῳ
ἐγκοίλῳ) Ρ Στατήρ.
(Gardner, *Types*, Πίν. IX. 3.)

ΡΑΥΚΙΩΝ Τρίαινα καὶ δύο δελφίνες.
Ρ Δραχμή.

ΡΑΥΚΙΩΝ Δύο δελφίνες Ρ Ἡμίδρ.

Κεφαλή νεανική κατ' ἐνώπιον.	Τρίαίνα ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ . . Ρ Ἡμίδρ.
Κεφαλή γυναικεία.	ΡΑΥΚΙΟΝ Τρίαίνα. . . Ρ Ὀβολ.

Κεφαλή Ποσειδῶνος. (B. M. Cat. Crete, Πίν. XIX. 7.)	ΡΑΥΚΙΩΝ Τρίαίνα μεταξύ δύο δελφίνων Α ·8
ΡΑΥΚΙΩΝ Κεφαλή ἵππου.	Δελφίς καὶ τρίαίνα Α ·65
ΡΑΥΚ Δύο δελφῖνες.	Τρίαίνα Α ·5
ΡΑΥ Δελφίς.	Ὅμοίως Α ·5

Ρέθυμνα, ἐπὶ τῆς βορείου ἀκτῆς πρὸς δυσμὰς τῶν Ἐλευθερνῶν.

Περὶ τὰ 400-300 π. Χ.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος. (B. M. Cat. Crete, XIX. 8.)	PI Ἀπόλλων ἢ Μίνως ὡς κυνηγός, κρατῶν τόξον καὶ σφαῖραν. . . . Ρ Στατήρ.
Κεφαλή Ἀθηνᾶς (ἀγροίκου ἐργασίας).	PI Τρίαίνα. Ρ Δραχμή.
Ὅμοίως.	» Δύο δελφῖνες. . . . Α ·55
Ὅμοίως.	IP Τρίαίνα Α ·4

Σύβριτα, πόλις μεσόγειος ἐπὶ τῶν δυτικῶν κλιτύων τοῦ ὄρους τῆς Ἰδῆς πρὸς νότον τῶν Ἐλευθερνῶν. Φαίνεται δ' ὅτι ἦτο ἀρκετὰ σπουδαία πόλις κατὰ τὸν τέταρτον αἰῶνα π. Χ. Τὰ νομίσματα αὐτῆς δεικνύουσιν, ὅτι ἐνταῦθα ἐλατρεύετο κυρίως ὁ Διόνυσος καὶ ὁ Ἑρμῆς.

Περὶ τὰ 400-350 π. Χ.

Κεφαλή Διονύσου πωγωνοφόρος, κισσοστεφής, λίαν δὲ ἀνάγλυφος.	Κεφαλή Ἑρμοῦ φέροντος πλατὺν πέτασον, λίαν ἀνάγλυφος Ρ Στατήρ.
--	---

Τὸ σπουδαῖον τοῦτο νόμισμα εὑρίσκεται ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Hunter. Ἅτερον κομμάτιον, φέρον τὴν ἐπιγραφὴν ΣΥΒΡΙΤΙΟΝ. ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως, εὑρίσκεται ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ L. de Hirsch.

Περὶ τὰ 350-300 π. Χ.

Διόνυσος πωγωνοφόρος καθήμενος ἐπὶ
θώκου, κρατῶν θύρσον καὶ κάνθαρον.
(Gardner, *Types*, Πίν. IX 4, 14.)

Διόνυσος, φέρον θύρσον, ἐπιβαίνων
πάνθηρος καλπάζοντος.
(Gardner, *Types*, Πίν. IX 4, 14)

Κεφαλὴ πάνθηρος (;)

Κεφαλὴ Ἑρμοῦ φέροντος πέτασον,
ἐπ' ὤμου δὲ κηρύκειον.

ΞΥΒΡΙΤΙΟΝ Ἑρμῆς φέρων χλα-
μύδα, ιστάμενος, μετὰ φιάλης καὶ
κηρυκείου, ἔχων δὲ τὸν πέτασον
κρεμάμενον ἀπὸ τοῦ τραχήλου.

Ρ Στατήρ.

ΞΥΒΡΙΤΙΩΝ Ἑρμῆς μετὰ χλαμύ-
δος ἐπὶ τῶν νώτων, ιστάμενος κε-
κλιμένος πρὸς τὰ ἔμπρός, θέτων
δὲ τὸν ἀρ. πόδα ἐπὶ βράχου καὶ
προσδένων τὰ σάνδαλα αὐτοῦ. Πρὸ
αὐτοῦ κηρύκειον . . . Ρ Στατήρ.

Σταφυλή. Ρ Ὀβολός.

ΞΥΒΡΙΤΙΩΝ Σιαγὼν κάπρου ἢ
ἀσκάς οἴνου (;) Α 5

Τάνος, ἡ πόλις αὕτη, ὑπὸ μόνου τοῦ Στεφάνου τοῦ Βυζαν-
τίου μνημονευομένη, φαίνεται ἐκ τῶν ἀκολουθῶν νομισμάτων ὅτι
ἦτο διάφορος τῆς Ἰτάνου, πρὸς ἣν γενικῶς ἐταυτίζετο (Imhoof,
Monn. Gr., σ. 220).

Περὶ τὰ 400-300 π. Χ.

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ.

Κεφαλὴ ἀνδρὸς νεανική.

ΤΑΝ σφαιρίδιον μετὰ τριῶν μη-
νίσκων Ρ Ὀβολ.

ΤΑΝ[Ι]Τ Κεφαλὴ Ἑρμοῦ. Ρ Ὀβολ.

Τυλισός, ἐπὶ τῆς βορείου παραλίας τῆς Κρήτης, μετὰ τὴν
Ῥαύκου καὶ τῆς θαλάσσης. Συνήθως νομίζεται ὅτι κατεκτήθη ὑπὸ
τῆς τελευταίας ἐν ἀρχαίᾳ ἐποχῇ· ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ νομίσματα τῆς
Τυλισοῦ ἀνήκουσιν ἀναμφισβητήτως εἰς τὸν τέταρτον αἰῶνα, ἡ
πόλις θὰ διεφύλαξεν τὴν αὐτονομίαν αὐτῆς τοῦλάχιστον μέχρι τῆς
ἐποχῆς ταύτης.

Περὶ τὰ 400-300 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἥρας φερούσης πόλον δι'
ἀνθεμίων κοσμούμενον.
(*Num. Chron.*, 1884, Πίν. II, 8).

ΤΥΛΙΣΙΟΝ (ἢ ΩΝ), ἐνίοτε ἐπ' ἀ-
ριστερά. Γυμνὸς ἀνὴρ ιστάμενος,
κρατῶν ἐν τῇ δεξιᾷ κεφαλὴν αἰγός,
ἐν δὲ τῇ ἀρ. τόξον. Ἐν τῷ πεδίῳ,
δένδρον ἢ αἰχμὴ βέλους Ρ Στατήρ

Υρτακίνα, μικρόν τι πρὸς δυσμὰς τῆς Ἐλύρου, πρὸς ἣν φαίνεται ὅτι συνεδέετο στενωῶς πολιτικῶς τε καὶ θρησκευτικῶς, ἐπειδὴ τὰ νομίσματα ἀμφοτέρων τῶν πόλεων φέρουσι πανομοίους τύπους.

Περὶ τὰ 350-300 π. Χ.

ΥΡΤΑΚΙΝΙΩΝ (ἐνίοτε ἐπ' ἀριστερά). Κεφαλὴ Κρητικῆς αἰγᾶ- γρου. Ὅπισθεν αὐτῆς αἰχμὴ βέ- λους.	Μέλισσα. Σύμβολον. Ἐνίοτε ἐν τῷ πεδίῳ ῥόδον ἢ αἰχμὴ βέλους. Ρ Δραχμὴ (B. M. Cat. Crete, Πίν. XII. 5).
--	--

Φαιστός, μία τῶν ἀρχαιοτάτων καὶ περιφημοτάτων πόλεων τῆς Κρήτης κειμένη ἐπὶ τοῦ Ληθαίου ποταμοῦ πρὸς δυσμὰς τῆς Γόρτυνος. Τὰ νομίσματα αὐτῆς ἄρχονται ἐν τῷ πέμπτῳ αἰῶνι, εἶνε δὲ πολυαριθμότατα καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ τετάρτου αἰῶνος, ἀλλὰ διακόπτονται αἰφνης κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ τρίτου, περὶ ὃν χρόνον, ὡς φαίνεται, κατεστράφη ἡ πόλις ὑπὸ τῶν Γορτυνίων. Ὁ ἐπώνυμος τῆς Φαιστοῦ ἦτο υἱὸς τοῦ Ἡρακλέους, οἱ δ' ἄθλοι τοῦ θεοῦ τούτου ἀποτελοῦσι τὸ σύνθημα τῶν νομισματικῶν αὐτῆς τύπων.

Περὶ τὰ 450-400 π. Χ.

Ἡ Εὐρώπη ταύρου ἐπιβαίνουσα. (Num. Chron., 1884, Π. III, 6.)	ΑΛΛΑΔ ΟΤ ΛΟΓΤΜΑ[Δ] (= Φαιστίων τὸ παῖμα) παραλλή- λως τῶν τεσσάρων πλευρῶν ἐγκοί- λου τετραγώνου, ἐν ᾧ κεφαλὴ λέον- τος κατ' ἐνώπιον. Τὸ ὄλον ἐν ἐγ- κοίλῳ τετραγώνῳ. Ρ Στατήρ.
---	--

Τὸ νόμισμα τοῦτο (ἐξαιρουμένου τοῦ ἐθνικοῦ) ὁμοιάζει πρὸς τὰ ἀρχαιότατα νομίσματα τῆς Γόρτυνος καὶ δεικνύει, ὅτι ἐν τῷ πέμπτῳ αἰῶνι αἱ δύο πόλεις ἦσαν στενωῶς συνηνωμέναι.

ΣΤΜΘΑΔ (= Φαισι . . .). Εὐρώπη καθημένη ἐπὶ βράχων, ἐγείρουσα τὴν χεῖρα πρὸς ταῦρον ἐρχόμενον πρὸς αὐτήν.	Ἑρμῆς (;), καθήμενος ἐπὶ βράχων, κρατῶν κηρύκειον (;) ἐν τῇ ἀρ. ὕψῳ δὲ μικρὸν τὴν δεξιάν. . . (N. C., 1884, Π. III, 9.) Ρ Στατ.
--	--

Περὶ τὰ 400-300 π. Χ.

Ἡρακλῆς γυμνός, μετὰ τόξου καὶ
ρόπαλου ἰστάμενος, ἔχων τὴν λεον-
τὴν κρεμαμένην ὀπισθεν αὐτοῦ.

Ὅμοίως.

Ἡρακλῆς γυμνός μετὰ ροπάλου, τό-
ξου καὶ λεοντῆς, ἰστάμενος κατ'
ἐνώπιον μεταξὺ παμμεγέθους θ-
φews καὶ δένδρου.

Ἡρακλῆς κραδαίνων ρόπαλον, ὄφιν
δὲ προσβάλλων.

Ἡρακλῆς μαχόμενος πρὸς τὴν Ὑδραν,
ὑπὸ καρκίνου βοηθουμένην.

Ὅτε ὁ Ἡρακλῆς ἐφόνευσε τῇ βοηθείᾳ τοῦ Ἰολάου τὴν Λερ-
ναίαν Ὑδραν, μέγας καρκίνος ἦλθε πρὸς βοήθειαν αὐτῆς καὶ ἐπλή-
γωσε τὸν Ἡρακλέα εἰς τὸν πόδα (Ἀπολλοδ., Π. 5, 2).

Ὁ φέρων πέδας ταῦρος ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω νομισμάτων εἶνε ὁ
περίφημος Κρητικὸς ταῦρος ὁ ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους δεσμευθείς.

ΞΟΙΑΧΛΕΞ Θεὸς νεαρὸς γυμνός,
καθήμενος ἐπὶ κορμοῦ γηραιοῦ δέν-
δρου, κρατῶν δ' ἀλέκτορα ἐπὶ τοῦ
ἀριστεροῦ αὐτοῦ γόνατος.

Ἡρακλῆς γυμνός, καθήμενος ὡς ἀνα-
παυόμενος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους· παρ'
αὐτῷ κρέμονται ἀπὸ στήλης ἢ
ἐνίοτε ἀπὸ δένδρου τὸ τόξον καὶ
ἡ φαρέτρα. Ὅπισθεν δέ, ἐνίοτε,
μέγας ἀμφορεύς.

ΤΑΛΩΝ Γυμνὴ πτερωτὴ ἀνδρική
παράστασις, ὁ Τάλως, τρέχων καὶ
λίθον ἐκτοξεύων.

Κεφαλὴ ἀνδρὸς νεανική, Φαίστου
ἢ Ἡρακλέους.
(N. Ch., 1884, Πίν. III. 7, 8.)

ΙΟΧΙΤΜΙΑΣ Ταῦρος βόσκων, ἔχων
τοὺς προσθίους πόδας διὰ πέδης
δεσμευμένους. Τὸ δλον ἐνίοτε ἐν
στεφάνῳ. Ρ Στατήρ.

Κεφαλὴ ταύρου, ταινία ἀναδεδεμένη.
Ρ Στατήρ.

Ταῦρος μετὰ πέδης· τὸ δλον ἐν στε-
φάνῳ. Ρ Στατήρ.

Ταῦρος Ρ Στατήρ.

ΦΑΣΤΙΟΝ (ἢ ΩΝ) Ταῦρος. Ρ Στατ.
(Πίναξ ΚΑ'. 12.)

ΦΑΙΞΤ (ἐπ' ἀριστ.) Ταῦρος βαδί-
ζων ἢ κυρίσων. . . Ρ Στατήρ.
(Πίναξ ΚΒ'. 1.)

ΦΑΙΞ Ὅμοίως. . . . Ρ Στατήρ.
(Gardner, Types, Πίν. IX, 8.)

ΦΑΣΤΙΩΝ Ταῦρος κυρίσων. . .
(Πίναξ ΚΒ'. 2.) Ρ Στατήρ.

ΦΑΙΞ (ἐπ' ἀριστ.) Κεφαλὴ ταύρου
κατ' ἐνώπιον.
Ρ Δραχμῇ, ἡμίδρ. καὶ ὀβολ.

Περὶ τὰ 300-250 π. Χ.

Τάλως ἐφορμῶν πρὸς δεξ. ἐκτοξεύων | ΦΑΙΣΤΙΩΝ Κύων ἰχνηλατῶν. Α · 7
λίθους.
(*Num. Chr.* 1884, Πίν. III. 11).

Ὁ Ζεὺς ἐλατρεύετο ἐν Φαιστῷ ὑπὸ νεανικὴν μορφήν καὶ τὸ Σημιτικὸν ὄνομα Γελχάνος (Ἡσύχιος ἐ. λ. *Γελχάνος* ὁ Ζεὺς παρὰ Κρησίν). Τὰ νομίσματα δεικνύουσιν, ὅτι ἡ ὀρθὴ μορφή τοῦ ὀνόματος ἦτο *Γελχάνος* καὶ οὐχὶ *Γελχάνος*. Τὸ δὲ πτηνὸν τῆς αὐγῆς, ὁ ἀλέκτωρ, ἐνδεικνύει, ὅτι ἡ λατρεία τοῦ Γελχάνου ἐνεῖχεν ἡλιακὸν χαρακτῆρα. Ἐτέρα Κρητικὴ σύλληψις ἀρχικῶς ἡλιακὴ ἦτο ὁ Τάλως (πρβλ. Ἡσυχίου, *Τάλως* ὁ ἥλιος), θαυμάσιος χαλκοῦς ἀνὴρ, ἔργον τοῦ Ἡφαίστου, φυλάσσει τὴν νῆσον Κρήτην, τρίς δὲ καθ' ἐκάστην ἡμέραν ταχέως περιτρέχων αὐτὴν καὶ ἐκτοξεύων λίθους κατὰ παντὸς ξένου πλοίου πλησιάζοντος τὰς ἀκτὰς (πρβλ. Ἀπολλωνίου, IV. 1638. Ἀπολλοδώρου I, 9. 26). Ὁ κρητικὸς τύπος τοῦ ὀνόματος (ἂν ἐτέθη κατ' ὀνομαστικὴν) φαίνεται ἐκ τῶν νομισμάτων ὅτι ἦτο Τάλων καὶ οὐχὶ Τάλως.

Ὁ κύων τῆς ὀπισθίας ὀψεως τῶν χαλκῶν νομισμάτων ἦτο, ὡς ὁ Τάλως, ἔργον τοῦ Ἡφαίστου καὶ φύλαξ τοῦ Κρητικοῦ Διὸς (*De Witte, Rev. Num.*, 1840, σ. 188).

Ἐπὶ ἀργυροῦ στατῆρος τῆς συλλογῆς τοῦ Gréau (ἀρ. 1567) ὁ κύων ἐμφανίζεται μετὰ τῶν ποδῶν τοῦ Τάλω.

Φαλασάρνα, πόλις ἐπὶ τῆς ΒΔ ἄκρας τῆς νήσου, ἔχουσα ναὸν τῆς Δικτύννης καὶ ὄχυρόν λιμένα (Bursian, *Geogr.* II 553). Οἱ νομισματικοὶ αὐτῆς τύποι ἀναφέρονται εἰς τὴν λατρείαν τῆς Δικτύννης καὶ τοῦ Ποσειδῶνος.

Περὶ τὰ 400-300 π. Χ.

Κεφαλὴ Δικτύννης ἔχουσα τὴν κόμην | ΦΑ Τρίαῖνα Ρ Στατήρ.
δεδεμένην διὰ ταινίας δις περὶ | (B. M. Cat. Crete, Πίν. XVI. 7).
αὐτὴν ἐστραμμένης.

Κεφαλή Δικτύνης μετὰ κόμης ἀνα- δεδεμένης.	ΦΑ Τρίαινα. (<i>Αὐτόθι</i> , XVI 8) . . .
Ὅμοίως.	Ρ Ἡμίδρ.
	Ὅμοίως Ρ Ἡμίδρ

Ὅμοίως.	ΦΑ Κράνος. Α 6
Φ. (B.M. Cat. <i>Crete</i> , Πίν. XVI. 10)	Δελφίς. Α 45

Χερσόνησος, ἐπὶ τῆς βορείου ἀκτῆς τῆς νήσου, περὶ ἧς λέγεται, ὅτι ἦτο ἐπίνειον τῆς Λύττου. Τὰ νομίσματα αὐτῆς ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ἀπὸ τῶν μέσων περίπου τοῦ 4ου αἰῶνος ἀπῆλause πλήρους αὐτονομίας. Παρ' αὐτὴν ὑπῆρχε ναὸς τῆς Βριτομάρτεως, ἧς ἡ κεφαλὴ ἀπαντᾷ ἐπὶ τῶν νομισμάτων (*Στράβ.* 479)

Κεφαλή Βριτομάρτεως δαφνοστεφῆς, ἔχουσα τὴν κόμην πρὸς τὰ ἄνω περιελισσομένην καὶ εἰς κρόβυλον συνδεδεμένην, μετὰ κυματίζόντων ἄκρων.	ΧΕΡΞΟΝΑΣΙΟΝ Ἀπόλλων γυμνός, καθήμενος ἐπὶ ὀμφαλοῦ διὰ δικτίου (<i>ἀγροηνόν</i>) κεκαλυμμένου, κρατῶν δὲ λύραν ἐπὶ τῶν γονάτων αὐτοῦ Ρ Στατήρ.
---	---

(*Num. Chron.*, 1884, Πίν. III. 12)

Κεφαλή Βριτομάρτεως (ἀγροίκου ἐργασίας)	ΧΕΡΞΟΝΑΣΙΩΝ, ΧΕΡΞΟ, κτλ.
B. M. Cat. <i>Crete</i> , Πίν. IV 2, 3)	Ἡρακλῆς μετὰ λεοντῆς περὶ τὸν ἀριστερὸν βραχίονα, βαδίζων πρὸς ἀρ. καὶ κτυπῶν διὰ τοῦ ὑψωμένου ῥοπάλου αὐτοῦ. Ρ Στατήρ.

Ὁ τελευταῖος τύπος εἶνε δουλικῶς ἀντιγεγραμμένος ἀπὸ τῶν νομισμάτων τῆς Στυμφάλου (σελ. 567).

Περὶ τὰ 300-200 π. Χ.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	ΧΕΡ Πρῶρα. Α 7-45
ΧΕΡ Εἰς μονογράφημα.	Ἀετός Α 65

ΑΙ ΝΗΣΟΙ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ.

(ΚΥΚΛΑΔΕΣ ΚΑΙ ΣΠΟΡΑΔΕΣ).

[Borell, H. P., ἐν Num. Chron., V. 173 κ. ἐξ. Brönsted, Reisen und Untersuchungen in Griechenland, Paris, 1826 καὶ 1830. British Museum, Catalogue, Greek Coins, Crete and the Aegaeen Islands. London 1886, ὑπὸ W. W. Wroth.]

Ἡ νομισματοκοπία τῶν Κυκλάδων καὶ Σποράδων καλουμένων νήσων ἀποτελεῖται ἐκ διαφόρων καλῶς χαρακτηριζομένων καὶ εὐκόλως διακρινομένων κλάσεων. Πρῶτον ὑπάρχουσιν οἱ σφαιροειδεῖς καὶ συμπαγεῖς στατῆρες τῆς ἀρχαϊκῆς περιόδου, κοπέντες κατὰ τὸν Αἰγινητικὸν κανόνα ἐν Κέφ, Νάξῳ, Σίφνῳ, Πάρῳ καὶ Μήλῳ, ἐν ᾗ τελευταία ἡ ὀλκὴ τοῦ στατῆρος ἀνέρχεται μέχρι 222 κόκκων.

Τὰ νομίσματα τῆς περιόδου ταύτης παρουσιάζουσιν ἔγκοilon τετράγωνον ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀφews συνήθως, ἀλλ' οὐχὶ πάντοτε, διηρημένον, ὡς ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτάτων νομισμάτων τῆς Αἰγίνης εἰς τριγωνικὰ σχήματα, τινὰ τῶν ὁποίων εἶνε βαθέως κεχαραγμένα. Εἶνε δὲ ἀξιοσημείωτον ὅτι πάντα τὰ ἀρχαιότατα ταῦτα νησιωτικὰ νομίσματα ἀνήκουσιν εἰς ἐποχὴν ἀρχαιοτέραν τῶν ἀρχῶν τῆς νομισματοκοπίας ἐν Κρήτῃ. Ἡ Αἶγινα ἐπομένως καὶ οὐχὶ ἡ Κρήτη πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ κοιτὶς τῶν ἀρχαϊκῶν ἀργυρῶν νομισμάτων παντὸς τοῦ κεντρικοῦ μέρους τοῦ Αἰγαίου πελάγους μετὰ τῶν πολυαρίθμων αὐτοῦ νήσων καὶ τοῦ ναυτικοῦ αὐτῶν πληθυσμοῦ.

Τὰ πλεῖστα τῶν νομισμάτων τῆς ἀρχαίας ταύτης περιόδου προέρχονται ἐκ δύο σπουδαίων εὐρημάτων, ὧν τὸ μὲν ἀνεκαλύφθη ἐν τῇ νήσῳ Θήρᾳ τὸ ἔτος 1821, τὸ δ' ἕτερον ἐν Μήλῳ. Μικρὰ ἀμφιβολία δύναται νὰ ὑπάρξῃ, ὅτι τὰ δύο ταῦτα εὐρήματα

ἀντιπροσωπεύουσιν ἐν τῷ συνόλῳ τὰ κυριώτατα τῶν κυκλοφορούντων νομισμάτων ἐν ταῖς νησιωτικαῖς πολιτείαις κατὰ τὸν ἑβδομον καὶ ἕκτον αἰῶνα π.Χ. Εὐτυχῶς ὁ Borell διετήρησε περὶ τοῦ περιεχομένου τοῦ εὐρήματος τῆς Θήρας σημείωσιν ὑψίστου νομισματικοῦ ἐνδιαφέροντος· πολὺ δὲ βραδύτερον ὁ κ. W. Wroth (*Num. Chron.* 1884, σ. 269) παρέσχε λεπτομερεστέρας περιγραφὰς καὶ φωτογραφικὰς ἀπεικονίσεις πάντων τῶν ἐν τῷ ὑπομνήματι τοῦ M. Borell σημειουμένων κερμάτων. Τοῦ εὐρήματος τῆς Μήλου δὲν ἐλήφθη ἀκριβὴς σημείωσις.

Τὰ ἐν Θήρᾳ εὑρεθέντα νομίσματα ἦσαν ἐν συντόμῳ τὰ ἑξῆς: —

Αἰγινήτικὸς σταθμητικὸς κανὼν.

Αἶγινα	541	στατῆρες τοῦ παλαιοῦ τύπου τῆς χελώνης (<i>Num. Chron.</i> , 1884. Πίν. XII. 15.)
Ἄργος (;) ἢ Δῆλος (;)	23	» Ἑμπ. Δύο δελφίνες. Ὀπ. Τετράγωνον ἔγκοilon (Ἑνθ. ἀ. Πίν. XII. 12.)
Κέως	1	» Ἑμπ. Ἀμφορεύς. Ὀπ. Τετράγωνον ἔγκοilon. (Ἑνθ. ἀ. Πίν. XII. 14.)
Νάξος	14	» Ἑμπ. Κάνθαρος. Ὀπ. Τετράγωνον ἔγκοilon. (Ἑνθ. ἀν. Πίν. XII. 7.)
Πάρος	2	» Ἑμπ. Αἶξ, ἥς κάτω δελφίς. Ὀπ. Τετράγ. ἔγκοilon (Ἑνθ. ἀ. Πίν. XII. 13.)
Σίφνος	3	» Ἑμπ. Ἀετὸς ἱπτάμενος. Ὀπ. Τετράγ. ἔγκοilon (Ἑνθ. ἀ. Πίν. XII. 3.)
Ἀβέβαια (Κύμη Αἰολίδος;)	41	» Ἑμπ. Πρόσθιον ἵππου. Ὀπ. Δύο τετράγωνα ἔγκοila, ὧν τὸ μὲν μικρόν, τὸ δ' ἕτερον μέγα, περιέχοντα ἀστέρας ἕκαστον. (Ἑνθ. ἀ. Π. XII. 1.)
Ἀβέβαια	48	» Ἑμπ. Πρόσθιον λέοντος, στρέφοντος τὴν κεφαλὴν, ἐνίοτε ἐπιγεγραμμένοι ΝΛΟ ἢ ΟΥΛ = Οὐλ... Ὀλυ... Ὀγύ... ἢ δυνατὸν Γυθ... (Γύθειον;) » Ὀπ. Τετράγωνον ἔγκοilon ἀκανόνιστον περιέχον ἐπὶ ἐνὸς παραδείγματος ἀστέρα (Ἑνθα ἀνωτ. Πίν. XII. 3, 4, 5.)

Φοινικικὸς σταθμητικὸς κανὼν.

Ἀβέβαιον (Νάξος;)	1 στατήρ.	Ἐμπ. Κεφαλὴ Σατύρου μετ' ὀξέων ὄτων, ἄκρας ἀρχαϊκῆς τεχνοτροπίας. Ὀπ. Τετράγωνον ἔγκοilon τραχύ, (<i>Num. Chron.</i> 1884, Πίν. XII 17). Ὀλκὴ 211 κ. (ἐφθαρμένον)
Ἀβέβαιον	1 »	Ἐμπ. Κεφαλὴ κάπρου. Ὀπ. Τετρά- γωνον ἔγκοilon τραχύ, 223 κ. (Ἐνθ. ἀν. Πίν. XII. 9.)
Ἀβέβαιον	2 »	Ἐμπ. Μεγάλῃ κεφαλῇ ἰχθύος, μετὰ οὐρᾷς ἰχθύος κάτωθι. Ὀπ. Τε- τράγωνον ἔγκοilon τραχύ, 227 κ. (Ἐνθα ἀνωτέρω, Πίν. XII. 6.)

Εὐβοϊκὸς σταθμητικὸς κανὼν.

Κάρυστος Εὐβοίας (;)	1 Δραχμή.	Ἐμπ. Ἀλέκτωρ. Ὀπ. Τετράγωνον ἔγκοilon.
Ἀβέβαιον	82 Δραχμαί.	Ἐμπ. Κεφαλὴ κάπρου. Ὀπ. Τετρά- γωνον ἔγκοilon τραχύ. (Ἐνθ. ἀν. Πίν. XII. 10, 11).

Ἐν δλω 760 νομίσματα

Οἱ τέσσαρες Φοινικικοῦ σταθμοῦ στατήρες (περὶ τοὺς 230 κ. τὸ πολὺ) εἶνε λίαν ἀρχαϊκῆς ἐργασίας, πιθανῶς δ' εἶνε παραδείγματα τοῦ πρωτογόνου Αἰγινήτικοῦ στατήρος πρὸ τῆς ἐλαττώσεως ἢ ἐκπτώσεως αὐτοῦ εἰς 196 κ. περίπου. Εἶνε δὲ ἀρκετὰ βαρύτεροι παντὸς νομίσματος αὐτῆς τῆς Αἰγίνης, δύνανται ὅμως νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς ἔνδειξιν τῆς προελεύσεως τοῦ Αἰγινήτικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Περσικῶν πολέμων μέχρι τῶν μέσων τοῦ τετάρτου αἰῶνος, ὅτε αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου ἦσαν φόρου ὑποτελεῖς τοῖς Ἀθηναίοις, μόνον ἡ Σίφνος φαίνεται, ὅτι ἀπήλαυσε τοῦ δικαιώματος τοῦ νομισματοκοπεῖν, ἐκδίδουσα Αἰγινήτικους στατήρας καὶ Ἀττικὰς δραχμὰς μετὰ τύπων ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄψεων, ὧν ὁ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως περιβάλλεται ὑπὸ καλῶς δεδηλωμένου τε-

τραγώνου ἐγκοίλου. Αἱ ἄλλαι δὲ νῆσοι ὅσαι ἐπανήρχισαν νὰ κόπτωσι νόμισμα δὲν ἔπραξαν τοῦτο πρὸ τοῦ 350 π. Χ., οὐδὲ πράγματι δυνάμεθα νὰ δείξωμεν πολλὰ ἀργυρᾶ νομίσματα ἀρχαιότερα τοῦ ἔτους 308 π. Χ., ὅτε ὁ Πτολεμαῖος ἠλευθέρωσε ἀπὸ τῆς Μακεδονικῆς φρουρᾶς τὴν Ἀνδρον, μεθ' ὃ ταχέως αἱ Κυκλάδες περιῆλθον ὑπὸ τὴν ἡπίαν διοίκησιν τῶν Πτολεμαίων, ἐπιτρεφάντων αὐταῖς, ὡς φαίνεται, νὰ διατηρήσωσιν περιωρισμένην τινὰ αὐτονομίαν καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ κόπτειν τὰ ἴδια αὐτῶν νομίσματα.

Νῦν δ' ἀποβαίνει κατὰ τι δύσκολος ἡ διάκρισις τῶν νομισματικῶν σταθμητικῶν κανόνων, ὧν ἐποιοῦντο χρῆσιν αἱ διάφοροι νῆσοι κατὰ τὸν τρίτον αἰῶνα π. Χ. Τὸ τετράδραχμον φθάνει ἐν Τήνῳ τοὺς 254 κ. ἐν Πάρῳ 240 κ. καὶ ἐν Σύρῳ 246 κ. Τὰ βαρύτερα τῶν διδράχμων, ἦτοι τὰ τῆς Πάρου, φθάνουσι τοὺς 118, αἱ δὲ δραχμαὶ τοὺς 58 κόκκους.

Ἀφ' ἐτέρου δὲ πάλιν ἐν Μήλῳ τὰ βαρύτερα τῶν τετραδράχμων δὲν ὑπερβαίνουν τοὺς 227 κ., ἐν ᾧ ἐν Ἀνδρῳ, Δήλῳ, Ἰῳ καὶ Νάξῳ τὰ διδραχμα ἔλκουσι κατὰ μείζονα ὅρον περὶ τοὺς 110 κ. καὶ αἱ δραχμαὶ 55 κ. Ἐκ τούτου δὲ φαίνεται, ὅτι τινὲς τῶν νήσων ἐποιοῦντο χρῆσιν ἐλαφρᾶς τινος μορφῆς τοῦ Ἀττικοῦ κανόνος, ἐνῶ ἄλλαι ἐξέδιδον τὰ ἴδια αὐτῶν νομίσματα συμφώνως τῷ Ροδίῳ κανόνι, ὅστις ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ ἦτο ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν Πτολεμαϊκόν. Ὁ χρόνος, εἰς ὃν τὰ νομίσματα ταῦτα ἀνήκουσι, συμπίπτει πρὸς τὸν τῆς ἀκμῆς τῆς ἰσχύος καὶ τοῦ ἐμπορίου τῶν Ροδίων ἐν τοῖς ὕδασι τούτοις. Ἐν Κέφ, Πάρῳ, Σύρῳ καὶ Τήνῳ τὰ νομίσματα βεβαίως εἶνε βαρύτερα ἢ ὥστε νὰ καταταχθῶσιν ὡς Πτολεμαϊκά, δεικνύουσι δὲ σαφῶς, ὅτι ἂν καὶ αἱ νῆσοι, ἀπὸ τῶν χρόνων Πτολεμαίου τοῦ Β'. μέχρι περίπου τοῦ 200 π. Χ. ἀπέτελουν μέρος τῶν κτήσεων τῶν βασιλέων τῆς Αἰγύπτου, ἡ διοίκησις τῶν Πτολεμαίων ὑφίστατο σχεδὸν μόνον κατ' ὄνομα. Στατῆρες τῶν Κυκλάδων δυνάμενοι νὰ ἀποδοθῶσιν ἀσφαλῶς εἰς ἐποχὴν μεταγενεστέραν τοῦ 200 π. Χ. δὲν ὑπάρχουσιν. Οὕτω δύναται τις νὰ συμπεράνῃ, ὅτι τὰ νέα Ἀθηναϊκὰ ἀργυρᾶ νομίσματα

καὶ αἱ ἄφθονοι ἐκδόσεις τῶν Κρητικῶν πόλεων ὑπεσκέλισαν περὶ τὸν χρόνον τοῦτον πᾶν ἕτερον ἐγγώριον νόμισμα ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει.

	700-480	480-400	400-300	300-200	Μετὰ τὸ 200	Αὐτοκρατο- ρικά
ΑΜΟΡΓΟΣ	...	...	Λ			
Αἰγιάλη	...	...	...	Ρ Λ	...	Λ (;)
Ἀρκεσίνη	...	...	...	Λ		
Μινώα	...	...	...	Λ	...	Λ
ΑΝΑΦΗ	...	...	...	Λ		
ΑΝΔΡΟΣ	...	...	...	Ρ Λ	...	Λ
ΓΥΑΡΟΣ	...	...	...	Λ		
ΔΗΛΟΣ	Ρ (;)	...	Λ	Ρ Λ	Λ	
ΘΗΡΑ	...	...	Λ	Λ	...	Λ
ΙΟΣ	...	...	...	Ρ Λ	...	Λ
ΚΕΩΣ	Ρ	...	Λ	Λ		
Ἰουλις	Ρ	...	Λ			
Καρθαία	Ρ	...	...	Ρ Λ		
Κορησσία	Ρ	...	Λ	Λ		
Ποιήεσσα	...	...	Λ			
ΚΙΜΩΛΟΣ	...	...	Λ			
ΚΥΘΝΟΣ	...	...	Λ	...	...	Λ
ΜΗΛΟΣ	Ρ	...	Ρ Λ	Ρ Λ	...	Λ
ΜΥΚΟΝΟΣ	...	...	Ρ Λ	Λ	Λ	Λ
ΝΑΞΟΣ	Ρ	...	Ρ Λ	Ρ Λ	Λ	Λ
ΠΑΡΟΣ	Ρ	...	Ρ	Ρ Λ	...	Λ
ΣΕΡΙΦΟΣ	...	...	...	Λ	Λ	
ΣΙΚΙΝΟΣ	...	...	...	Λ		
ΣΙΦΝΟΣ	Ρ	Ρ	...	Λ	...	Λ
ΣΥΡΟΣ	...	...	...	Ρ Λ	Ρ	Λ
ΤΗΝΟΣ	...	...	...	Ρ Λ	Ρ	Λ
ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΣ	...	...	...	Λ		

Ἀμοργός. Ἡ νῆσος αὕτη πρὸς ἀνατολὰς τῆς Νάξου καὶ τῶν Κυκλάδων κειμένη περιεῖχεν ἐπὶ τῶν δυτικῶν αὐτῆς παραλίῳν τρεῖς πόλεις, τὴν Αἰγιάλην πρὸς βορρᾶν, τὴν Μινώαν ἐν τῷ μέσῳ καὶ τὴν Ἀρκεσίνην πρὸς νότον. Μέχρις ἴσως τοῦ τελευταίου μέρους

τοῦ τετάρτου αἰῶνος αἱ πόλεις αὗται, ὡς ἀποδεικνύουσιν τὰ ἀκόλουθα χαλκᾶ νομίσματα καὶ αἱ ἀρχαῖαι ἐπιγραφαί, ἀπετέλουν πολιτικῶς μίαν καὶ μόνην κοινότητα, κατόπιν ὅμως αἱ τρεῖς πόλεις ἐμφανίζονται ἐκάστη ὡς ἀνεξάρτητος πολιτεία.

Πρὸ τοῦ 300 π. Χ. περίπου.

Ἀστὴρ καὶ μηνίσκος.	ΑΜΟ Δύο θύρσοι χιαστί.	Α · 65
Κεφαλὴ Ἀσκληπιοῦ.	» Μέλισσα.	Α · 4
Σικύα (ιατρικὸν ἀγγεῖον).	» Ὅμοίως.	Α · 5

Αἰγιάλη, ἐν Ἀμοργῷ:

Μετὰ τὸ 300 π. Χ. περίπου

Κεφαλὴ Διδὸς ἢ Ἀσκληπιοῦ. (B. M. Cat, Πίν. XX, 1.)	ΑΙΓΙ Αἰγίπαν καθήμενος ὀκλαδόν, αὐλῶν διὰ τῆς σύριγγος. Ρ 33 κ.
Αἰγίπαν ἱστάμενος ἢ καθήμενος ὡς ἀνωτέρω, ἢ κεφαλὴ Ἀσκληπιοῦ δαφνοστεφής. (Αὐτόθι, Πίν. XX, 2, 3.)	ΑΙΓΙ, ΑΙ, κτλ. Σικύα (κωνικὸν ἀγγεῖον ἀνεστραμμένον μετὰ χαμηλοῦ στομίου) ἐν τῷ πεδίῳ ἐνίοτε ὄφεις συνεσπειρωμένος
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	ΑΙΓΙ Γλαῦξ.
Κεφαλὴ γυναικεῖα πυργοστεφής	» Κεφαλὴ λέοντος μετὰ τοῦ τραχήλου.

Αὐτοκρατορικὰ νομίσματα, πιθανῶς εἰς τὴν Αἰγιάλην ἀνήκοντα, ἴδε ὑπὸ Αἰγιάλον τῆς Παφλαγονίας ἐν τόμ. Β'. σελ. 17.

Ἀρκεσίνη, ἐν Ἀμοργῷ:

Μετὰ τὸ 300 π. Χ. περίπου.

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ.	ΑΡΚΕ Κάνθαρος καὶ θύρσος. Α · 75
-------------------------	----------------------------------

Μινῶα, ἐν Ἀμοργῷ:

Μετὰ τὸ 300 π. Χ. περίπου.

Κεφαλὴ Διονύσου πωγωνοφόρου.	ΜΙΝΩ Κάνθαρος.
------------------------------	------------------------

Αὐτοκρατορικά. Ἰ. Παύλας καὶ Ἰ. Μαΐτης. Ἐπιγρ. ΜΙΝΟΗΤΩΝ, ΕΠΙ. ΤΙ. ΦΛΑ. ΕΡΓΙΝΟΥ ΑΡΧ(οντος), Ἀπόλλων Κιθαρωδός. Περὶ τῶν νομισμάτων τῆς Ἀμοργοῦ ἴδε Π. Λάμπρου, Νομί-

οματα τῆς νήσου Ἀμοργοῦ, ἐν Ἀθήναις 1870, καὶ *Num. Zeit.*, II σελίς. 349.

Ἀνάφη, μικρὰ νῆσος πρὸς ἀνατολὰς τῆς Θήρας καὶ πρὸς νότον τῆς Ἀμοργοῦ. (Ἀπόλλων., Ἀργοναυτ., IV. 1709 κ. ἐξ. Στράβ., X. 484). Εἰδικὴ ἐν αὐτῇ λατρεία τοῦ Ἀπόλλωνος ὡς Αἰγλήτου καὶ Ἀναφαίου.

Μετὰ τὸ 300 π. Χ. περίπου

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος Αἰγλήτου κατ' ἐνώπιον. (B. M. Cat., Πίν. XX, 8.)	A-N ἢ ΑΝΑΦ Κρατῆρ' ὑπεράνω αὐτοῦ μέλισσα A 6
--	--

Ἄνδρος, ἡ μεγίστη καὶ βορειοτάτη τῶν Κυκλάδων. Κύριος θεὸς τῆς νήσου ἦτο ὁ Διόνυσος, ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ ὁποίου ὑπῆρχε πηγὴ, ἐξ ἧς κατ' ἔτος, διαρκούσης τῆς ἐορτῆς τῶν Θεοδαισίων, ἔρρεεν οἶνος (Πλινίου II. 103. XXXI. 2, 16. Πausan. VI. 26 λέγουσι δὲ καὶ Ἄνδριοι παρὰ ἔτος σφίσιν ἐς τοῦ Διονύσου τὴν ἐορτὴν ῥεῖν οἶνον αὐτόματον ἐκ τοῦ ἱεροῦ). Ἐν ἔτει 308 π. Χ. ὁ Πτολεμαῖος ἀπηλευθέρωσε τὴν Ἄνδρον τῆς Μακεδονικῆς αὐτῆς φρουρᾶς. Τοῦτο φαίνεται εἶνε ὁ χρόνος ἀφ' οὗ ἄρχεται ἡ νομισματοκοπία αὐτῆς.

Μετὰ τὸ 308 π. Χ. περίπου. Πτολεμαῖκος ἢ Ῥόδιος κανὼν

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ κισσοστεφής. (B. M. Cat. Πίν. XX 10)	ΑΝΔΡΙΩΝ Ἀρτεμις (;) ἰσταμένη ἐν βραχεῖ χιτῶνι ἀφίνοντι ἀκάλυπτον τὸν ἕτερον τῶν μαστῶν, στηριζομένη δ' ἐπὶ λόγχῃς καὶ σπένδουσα P 100. 6 κ.
Ὅμ. Ὅπισθεν Φ. (Αὐτόθι Πίν. XX. 9)	ΑΝΔΡΙ Πάνθηρ P 52 κ.

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα φέρουσι συνήθως κεφαλὰς Διονύσου νεαροῦ ἢ πωγωνοφόρου ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψεως, ἐπὶ δὲ τῆς ὀπισθίας θύρσον τεταινιωμένον, ἀμφορέα, ἢ κἀνθαρον, ἐπὶ δὲ τῶν τελευταίων νομισμάτων Ἀπόλλωνα Κιθαρωδόν.

Αὐτοκρατορικά, ἀπὸ Ἀδριανοῦ μέχρι Γέτα. Ἐπίγρ. ΑΝΔΡΙΩΝ. Ἴσις κατ' ἐνώπιον. Πρβλ. τὸν ὑπὸ Ross ἐν Ἄνδρῳ ἀνακαλυφθέντα ὕμνον τῆς Ἰσιδος (*Class. Mus.*, σ. 34, κ. ἐ.).

Γύαρος. Ἀπλοῦς γυμνὸς βράχος, ὀλιγάνθρωπος καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἀρχαιότητα.

Περὶ τὰ 300 200 π. X.

Κεφαλὴ γυναικεία πυργοστεγῆς	ΓΥΑΡΙΩΝ Περσεὺς κρατῶν φιάλην (:) καὶ ἄρπην . . . A 65
Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος. (B. M. Cat Πίν. XXIII. 7).	ΓΥΑΡΙΩΝ Φαρέτρα μετὰ τελαμῶνος. A 5
Ὅμοίως.	ΓΥΑΡΙΩΝ Ἀρπὴ Περσέως. A 5
Ἐλαφος.	ΓΥΑΡΙΩΝ Στάχυς σίτου . A 5

Δῆλος. Ἐκ τῶν κοπέντων ἐν Δήλῳ νομισμάτων, ἃν ἐκόπησαν τοιαῦτα διαρκούσης τῆς πρὸ τῶν Περσικῶν πολέμων ἀρχαίας περιόδου τῆς αὐτονομίας τῆς Δήλου, οὐδὲν ἀνεγνωρίσθη μέχρι τοῦδε ὡς ἀνήκον αὐτῇ. Δύναται ἐν τούτοις νὰ ἐξετασθῇ, ἂν ἡ σειρὰ τῶν ἀρχαϊκῶν ἀργυρῶν στατήρων, τῶν ἐχόντων ὡς τύπον δύο δελφίνας, περιγραφέντων δ' ἀνωτέρω ὑπὸ τὸ Ἄργος (σελ. 546) πρέπει νὰ ἀποδοθῇ μᾶλλον εἰς τὴν νῆσον Δῆλον. Ἀπὸ τοῦ 478 π. X. μέχρι τοῦ τέλους τοῦ τετάρτου αἰῶνος δὲν πρέπει νὰ ἀναμένωμεν Δηλιακὰ νομίσματα, ἐπειδὴ καθ' ἅπαντα τὸν χρόνον ἐκεῖνον αὕτη ὑπέκειτο σχεδὸν πάντοτε εἰς τὰς Ἀθήνας. Βραχὺ πρὸ τοῦ 300 π. X. ἡ νῆσος ἐγένετο ἀνεξάρτητος καὶ διέμεινεν αὐτόνομος, μέχρις οὗ ἐν ἔτει 166 π. X. ἐδόθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων τοῖς Ἀθηναίοις.

Περὶ τὰ 300 π. X. ἢ μᾶλλον πρότερον 166 π. X.

Ῥόδιος ἢ Πτολεμαϊκὸς σταθμητικὸς κανὼν

Λύρα (Borell, Num. Ch., V. 175).	ΔΗΛΙ μετὰξὺ τῶν κνημῶν τροχοῦ. P Δραχμή.
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος, καλῆς τεχνοπρέπειας.	Δ - Η Λύρα P Δραχμή 51 κ. καὶ ἡμίδ. 25 κ.
Ὅμοίως.	ΔΗΛΙΩΝ Ὅμοίως. P 1/4 δρ. 12 κ.
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος. (B. M. Cat, Πίν. XXIII. 1)	Δ - Η Δένδρον φοίνικος . . A 65

Κεφαλή Ἀπόλλωνος. (B. M. Cat. Πίν. XXIII, 1).	Δ - Η Λύρα Α ·65-45
Κεφαλή Ἀρτέμιδος	Δ - Η Δένδρον φοίνικος, οὗ ἄνω, κύ- κνος Α ·45

Τὸ δένδρον βεβαίως εἶνε ὁ ἱερὸς φοῖνιξ (Εὐρ. *Εκ* 458 κ. ἐξ· πρωτογόνος φοῖνιξ, ὠδίνος ἄγαλμα δίας), οὗ κάτω ἐγέννησεν ἡ Λητώ τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὴν Ἀρτέμιδα. Ὁ ἐν τῷ δένδρῳ κύκνος χαρκτηρίζει αὐτὸ ὡς ἰδίως ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος.

Μετὰ τὸ 166 π. Χ. περίπου.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος, ὑποκάτω δ' αὐτῆς ΤΡΙΑ.	ΑΘΕ Γλαῦξ ἐπὶ ἀμφορέως . . Α
--	------------------------------

Περὶ τῆς ἀπονομῆς ταύτης ἴδε *Mittheilungen d. deutsch. arch. Inst* VI. 238. Φαίνεται, ὅτι τὰ νομίσματα ταῦτα ἀνεκαλύφθησαν ἐν Δήλῳ. Ἐνεκα τούτου ὑποτίθεται ὅτι ἐκόπησαν ἐκεῖ ἐπὶ τῆς Ἀθηναϊκῆς διοικήσεως.

Θήρα, (Σαντορίνη), πρὸς δυσμὰς τῆς Ἀνάφης καὶ πρὸς νότον τῆς Ἴου, κειμένη, ἐσχηματίσθη ὑπὸ ἡφαιστείου ὑποθαλασσίῳ, οὗ τὸ χεῖλος τοῦ κρατῆρος ὑπερέχει τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Λέγεται ὅτι κατωκίθη τὸ πρῶτον ὑπὸ Φοινίκων, ὅτι δὲ κατόπιν ἀπωκίσθη ἐκ Σπάρτης. Ἦτο δὲ ἡ μητρόπολις τῆς ἐν Ἀφρικῇ Κυρήνης.

Περὶ τὰ 350-200 π. Χ.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος κατ' ἐνώπιον, ἢ ἐν κατατομῇ. (B. M. Cat. Πίν. XXIX, 13-16)	ΘΗ Ταῦρος κυρίσων ἢ προτομή ταύρου Α ·65
Ὅμοιος	» Τρεῖς δελφῖνες Α ·6
Κεφαλή Ἀπόλλωνος	» Λύρα Α ·55
Κεφαλή Διὸς	» Κεραυνὸς Α ·65
Κεφαλή Ἑρμοῦ	» Κηρύκειον Α ·5
Κεφαλή γυναικεία πεπλοφόρος	» ἐν στεφάνῳ Α ·5
Κεφαλή γυναικεία	ΘΗΡ Ταῦρος κυρίσων . . Α ·5

Αὐτοκρατορικά, ἀπὸ Μ. Αὐρηλίου μέχρι Κομμόδου. *Ἐπιγρ.*, ΘΗΡΑΙΩΝ ἢ ΘΗΡΕΩΝ. Τύποι: Ἀπόλλων καθήμενος ἐπὶ κύκνου.

Ἀπόλλων Κιθαρωδός· γυμνὸν ἀρχαῖκόν ἄγαλμα Ἀπόλλωνος ἀκτινοστεφοῦς ἱσταμένου κατ' ἐνώπιον. Εἶδωλον ἢ Ἑρμῆς τῆς τετραγώνου ἐργασίας κατ' ἐνώπιον (B. M. Cat., Πίν. XXIX, 17, 18).

Ἴος, νῆσος πρὸς νότον μὲν τῶν Κυκλάδων πρὸς βορρᾶν δὲ τῆς Θήρας κειμένη ὤφειλε τὴν κυρίαν αὐτῆς φήμην εἰς τὰς ἀρχαίας αὐτῆς παραδόσεις περὶ τῆς γεννήσεως τοῦ Ὀμήρου ἐξ Ἰήτιδος μητρὸς καὶ τῆς ἐν αὐτῇ ταφῆς αὐτοῦ. Ἐκ τούτου καὶ ἡ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς νήσου κεφαλὴ τοῦ ποιητοῦ.

Περὶ τὰ 300·200 π. X. Πτολεμαῖκός ἢ Ῥόδιος κανὼν.

ΟΜΗΡΟΥ	Κεφαλὴ Ὀμήρου μετὰ διαδήματος (Z. f. N. V. Πίν. I. 3.)	ΙΗΤΩΝ	Ἐν στεφάνῳ δάφνης . . . P 104 κ.
»	Ὀμοίως	»	Ὀμοίως. . . P 54 κ.
»	Ὀμοίως	»	Ἀθηνᾶ Πολιάς, πρὸ αὐτῆς δένδρον φοίνικος . A· 85 (Ross, <i>Insc. Gr. ined.</i> , Φυλ- λάδιον II. ἀρ. 93).
»	Ὀμοίως. (B. M. Cat., Πίν. XXIII. 11.)	ΙΗΤΩΝ	Δένδρον φοίνικος A· 65-4

Τὸ δένδρον τοῦ φοίνικος ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀρχαιότατον ὄνομα τῆς νήσου, Φοινίκη (Στεφ. Βυζ. ε. λ.).

Αὐτοκρατορικά — ἀπὸ Τραϊανοῦ μέχρι Φαυστίνας τῆς νεωτέρας καὶ Λουκίλλης *Ἐπιγρ.* ΙΗΤΩΝ. Τύποι ὅμοιοι τοῖς ἀνωτέρω.

Κέως. Ἐκτὸς τῶν νομισμάτων τῶν τεσσάρων πόλεων τῆς Κέως ἦτοι τῶν τῆς Καρθαίας, Ἰουλίδος, Κορησίας καὶ Ποιηέσσης, ὑπάρχουσι πολυάριθμα χαλκᾶ νομίσματα ἀνήκοντα εἰς τὸ τέλος τοῦ τετάρτου καὶ εἰς τὸν τρίτον αἰῶνα π. X. κοπέντα ἐν ὀνόματι τῆς νήσου.

Κεφαλὴ Ἀρισταίου πωγωνοφόρος. (B. M. Cat., Πίν. XXI. 1-5).	ΚΕΙ, ΚΕΙΩΝ, κτλ. Πρόσθιον κυνὸς ὑπὸ ἀκτίνων περιβαλλομένου (ὁ ἀστὴρ Σείριος) . . . A· 65
---	--

Ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἐλατρεύετο ὁ Ἀρισταῖος ὡς ποιμενικῇ

θεότης, ἰδίᾳ δ' ὡς προστάτης κατὰ τῆς καταστρεπτικῆς θερμότητος τοῦ ἡλίου διαρκούντων τῶν κυνικῶν καυμάτων. Κλημ. Ἀλεξ. Σρωματ. VI. σ. 630: Πάλιν ἰστοροῦσιν Ἑλληνες, ἐκλειπόντων ποτὲ τῶν ἐτησίων ἀνέμων, Ἀρισταῖον ἐν Κέῳ θῦσαι Ἰκμαίῳ Διῷ. Ἐν τούτοις ἡ ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀφεισ κεφαλὴ δυνατὸν νὰ ἐκληφθῇ ὡς ἡ τοῦ Διὸς Ἰκμαίου, θεοῦ τῶν δροσερῶν ἀνέμων, τῆς ἀναφυκτικῆς δρόσου καὶ τῶν βροχῶν, οὗ ἡ λατρεία συνεδουάζετο πρὸς τὴν τοῦ Ἀρισταίου. Ὅθεν ἡ πωγωνοφόρος κεφαλὴ δύναται νὰ κληθῇ Διὸς ἢ Ἀρισταίου· ὁπόταν δέ, ὡς συμβαίνει ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Καρθαίας, ἀπεικονίζεται νεανικὴ ἀγένειος κεφαλὴ, τότε αὕτη πιθανῶς παριστᾷ τὸν Ἀρισταῖον, ὅστις κατὰ Πίνδαρον (Πυθ. IX. 64) ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τινων ὡς Ζεὺς, ὑπ' ἄλλων δὲ ὡς Ἀπόλλων:—

Νέκταρ ἐν χεῖλεσσι καὶ ἀμβροσίαν στάξοισι, θήσονται
τέ νιν ἀθάνατον

Ζῆνα καὶ ἀγνὸν Ἀπόλλων', ἀνδράσι χάσμα φίλοις
ἄγχιστον, ὁπάονα μήλων,

Ἀγρέα καὶ Νόμιον, τοῖς δ' Ἀρισταῖον καλεῖν.

Ἰουλις, κειμένη ἐπὶ ὑψώματος ἐν τοῖς μεσογείοις τῆς νήσου Κέω. Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους φαίνεται ὅτι ἦτο ἀσημοτέρα τῶν ἐπιθαλασσίων αὐτῆς γειτόνων, ἐπεὶ δὲ φαινεται ὅτι ἔκοψεν ἀρκετὰ ἀργυρᾶ νομίσματα. Βραδύτερον ἀπέβη ἡ πρωτεύουσα πόλις τῆς νήσου.

Πρὸ τοῦ 480 π. X. περίπου. Αἰγινήτικὸς σταθμητικὸς κανὼν.

ΙΟΥ (:) ΛΙ (ἐπ' ἀριστ.) Ἀγγεῖον μόν- | Τετράγωνον ἑγκοῖλον διηρημένον δια-
ωτον. | γωνίως εἰς τέσσαρα μέρη. Ρ Στατ.

Πρὸ τοῦ 300 π. X.

Νεανικὴ ἢ πωγωνοφόρος κεφαλὴ (ἴδε | ΙΟΥΛΙ Μέλισσα ἢ κύναστρον (Σεί-
Καρθαίαν). | ριος) Α 65-4

(B. M. Cat., Πίν. XXII, 18.)

Κεφ. Διονύσου (Αὐτόθι, Π. XXII, 16). | » Σταφυλή Α 65-4

Καρθαία, ἐπὶ τῆς ΝΑ. παραλίας τῆς Κέω. Ἐκ τῶν ἀφθό-

νων αὐτῆς ἀργυρῶν ἀρχαϊκῶν νομισμάτων φαίνεται ὅτι ἤτό ποτε πόλις μεγάλης ἐμπορικῆς δραστηριότητος. Ἐνταῦθα ὡς καὶ ἀλλαχοῦ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, ὁ κατὰ τὸν ἕκτον αἰῶνα ἐν χρήσει σταθμητικὸς κανὼν ἦτο ὁ Αἰγινητικὸς.

Περὶ τὰ 600-480 π. Χ. Αἰγινητικὸς σταθμητικὸς κανὼν.

Ἀμφορεύς, παρ' ᾧ ἐνίοτε δελφίς.
(B. M. Cat, Πίν XXI, 6.)

Τετράγωνον ἔγκοilon, διηρημένον εἰς ὀκτὼ τριγωνικὰ μέρη ὧν τινὰ βά-
θους κεχαραγμένα, ἢ, ἐπὶ τῶν
νεωτέρων, σχήματος πτερῶν ἀνε-
μομύλου μετὰ τῶν γραμμῶν
ΑΧ ἢ ΟΓΑΧ ἐν τοῖς διαμερί-
σμασιν. Ρ στατῆρ καὶ κλάσματα

Σταφυλὴ συνήθως μετὰ δελφίνων
παρ' αὐτῇ.
(Αὐτόθι, Πίν. XXI, 19.)

Τετράγωνον ἔγκοilon εἰς τέσσαρα
διηρημένον ἢ σχήματος πτερῶν
ἀνεμομύλου
Ρ Δραχ., ἡμίδρ. ὀβολὸς κτλ.

Μετὰ τὸ 300 π. Χ. περίπου. Ἀττικὸς κανὼν ἡλαττωμένος.¹

Κεφαλὴ πωγωνοφόρος Ἀρισταίου ἢ
Διὸς Ἰκμαίου πρὸς δ.
(Leake, Num. Hell. Ins. Gr. c. 6)

ΚΑΡΘΑΙ Κύων (ἀστὴρ Σείριος) ὑπὸ
ἀκτίνων περιβαλλόμενος· ἐν τῷ πε-
δίῳ ΑΝ Ρ 117·8 κ.

¹ Ἐάν τὰ ἐξῆς περίεργα νομίσματα, περὶ ὧν λέγεται, ὅτι ἀνεκαλύφθησαν ἐσχάτως ἐν τῇ νήσῳ Κέῳ, εἶνε γνήσια, θὰ ἀπεδείκνυν, ὅτι ὁ ἀκέραιος Ἀττικὸς σταθμητικὸς κανὼν ἦτο ἐν Κέῳ ἐν χρήσει κατὰ τὸν τρίτον αἰῶνα π. Χ. Ὁμολογῶ ἐντούτοις, ὅτι ὑποπτεύομαι λίαν πάντα τὰ νομίσματα ταῦτα ὡς ἔργα εὐφυστάτου συγχρόνου κιθηλοποιῦ.

Καρθαία:

Κεφαλὴ πωγωνοφόρος πρὸς δ. μετὰ κόμης
μακρᾶς καλυπτούσης τὰ ὦτα.

ΚΑΡΘΑ Ἀρισταῖος πωγωνοφόρος φέρων
βραχὺν χιτῶνα γονατίζων ἐνὶ τῶν πο-
δῶν ἐπὶ τῆς βράχως ταύρου, οὗ ἀναστρέ-
φει τὴν κεφαλὴν διὰ τῆς ἀριστερᾶς, ὑψῶν
δὲ τὸν δεξιὸν βραχίονα ὡς προτιθέμενος νὰ
φονεύσῃ αὐτόν. Ἐν τῷ πεδίῳ Π. Ρ 130 2 κ.

Κεφαλὴ γυναικεῖα πρὸς δ., ἔχουσα τὴν κόμην
ἀναδεδεμένην ταινίᾳ δις περὶ αὐτὴν στρε-
φομένη.

ΚΑΡΘΑ Μορφὴ ἀνδρική, γυμνὴ τὰ ἄνω τῆς
ὀσφύος, καθημένη πρὸς ἀρ. ἐπὶ θώκου ἀνευ
ἐρεισινώτου, κρατοῦσα δὲ σκῆπτρον πρὸ
αὐτῆς. Ἐν τῷ πεδίῳ Ε . . . Ρ 64 7 κ.

Ἰουλίς:

Κεφαλὴ πωγωνοφόρος πρὸς δ., δαφνουστεφής.

ΙΟΥ Μελίσσα Ἐν τῷ πεδίῳ ἀρ. κεφαλὴ κυνὸς
(ἀστὴρ Σείριος)· ὑποκάτω, ΚΙ. Ἐν κύκλῳ
σφαιριδίων Ρ 131 3 κ.

Κεφαλή ἀγένειος Ἀπόλλωνος ἢ Ἀρι-
σταίου, δαφνοστεφής.

(B. M. Cat, Πίν. XXI, 22.)

Κεφαλή Διονύσου νεαροῦ, πρὸς δ.

(Αὐτόθι, Πίν. XXI, 23.)

Κεφαλή πωγωνοφόρος πρὸς δ., δαφνο-
στεφής. (Αὐτόθι, Πίν. XXI, 25.)

ΚΑΡΘΑ Κύων (ἀστήρ Σείριος) ὑπὸ
ἀστέρων περικυκλούμενος. Ὑπο-
κάτω μέλισσα, σύμβολον τοῦ
Ἀρισταίου. Α·8

ΚΑΡΘΑ Σταφυλή καὶ ἀστήρ. Α·75

ΚΑΡΘΑΙ μεταξὺ τῶν ἀκτίνων ἀστέ-
ρος. Α·55

Κορησία, πόλις τῆς Κέω ἀνεξάρτητος, ἄλλοτε ποτε μεγά-
λης ἐμπορικῆς σπουδαιότητος, ἀλλ' ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Στράβω-
νος ἀπλοῦν ἐπίνειον τῆς Ἰουλίδος.

Περὶ τὰ 600-480. Αἰγυπιακὸς σταθμητικὸς κανὼν.

Q-O (συνήθως πλαγίως). Σηπία,
παρ' ἣν δελφίς.

(Πίναξ KB'. 3.)

Q-O Δελφίς

(B. M. Cat., Πίν. XXII, 6.)

Τετράγωνον ἔγκοilon, συνήθως σχή-
ματος πτερῶν ἀνεμομύλου. . . .

Ρ Στατήρ, δρ., ἡμίδρ. καὶ ὀβολ.

Τετράγωνον ἔγκοilon, ἐν ᾧ, ἐνίοτε, Κ
Ρ 5·4 καὶ 4·3 κ.

Πρὸ τοῦ 300 π. Χ. περίπου.

Σηπία (Αὐτόθι, Πίν. XXII, 10).

Κ-O Σταφυλή. Α·45

Περὶ τὰ 300-200 π. Χ.

Κεφαλή νεανική ἢ πωγωνοφόρος (ἴδε
Καρθαίαν). (Αὐτόθι, Π. XXII, 11.)

Ὁμοίως.

ΚΟΡΗ Σταφυλή καὶ μέλισσα. Α·75

» Ἀστήρ. Α·6

Ποιήεσσα, ἐπὶ τῆς ΝΔ. πλευρᾶς τῆς Κέω.

Πρὸ τοῦ 300 π. Χ. περίπου

Κεφαλή Ἀρισταίου (;)

ΠΟ, ΠΟΕΞ κτλ. Ἀστήρ καὶ στα-
φυλή. Α·6

Κέμωλος, νῆσος μικρὰ παρὰ τὴν Μῆλον καλουμένη καὶ
Ἐχινούσα ἀπὸ τῶν πολυαρίθμων ἐχίνων τῶν εἰς τὰ παράλια αὐτῆς
εὕρισκομένων.

Πρὸ τοῦ 300 π. Χ. περίπου.

Μέλισσα ἢ ἀστήρ.

ΚΙ Ἐχίνος θαλάσσιος, ἢ ἄνευ τύπου
Α·45

Κεφαλή Ἑρμοῦ.	ΚΙΜΩ Δελφίς Α · 7
Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	ΚΙΜΩΛΙ Τρίαινα Α · 7

Κύθνος, μεταξύ Κέω καὶ Σερίφου.

Πρὸ τοῦ 300 π. Χ. περίπου

Κεφαλή Ἀπόλλωνος ἢ Ἀθηνᾶς. (B. M. Cat., Πίν., XXII. 20-24).	ΚΥ, ΚΥΘΝ, ΚΥΘΝΙΩΝ Λύρα, στα- φυλή, ῥόδον, μέλισσα ἢ κύναστρον κτλ. Α · 65
Κύων (Αὐτόθι, Πίν. XXII. 25).	ΚΥ Ῥόδον. Α · 45

Αὐτοκρατορικά, Αὐγούστου. Ἐπιγρ. ΚΥΘΝΙΩΝ.

Μήλος. Ἡ σπουδαία αὕτη νῆσος οἰκισθεῖσα τὸ πρῶτον ὑπὸ Φοινίκων, ἐξελληνισθεῖσα δ' ἐν μεταγενεστέρᾳ περιόδῳ ὑπὸ τῶν Δωριέων, εἶνε μία τῶν ἐπτὰ ἢ ὀκτὼ νήσων τοῦ Αἰγαίου, ὧν μέ-
χρι τοῦδε ἔχομεν ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς ἀρχαίᾳς περιόδου. Δύο ἐξ αὐτῶν ἀπόκεινται ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Hunter (Πίναξ 36 Ἀρ. 26 καὶ 27), τρίτον δὲ ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Βερολίνου. Ὁ σταθμητικὸς κανὼν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ εἶνε ὁ Φοινικικὸς, ὅστις πρέ-
πει νὰ ἐπέζησεν ἐν Μήλῳ ἀπὸ χρόνων λίαν ἀπομεμαχρυσμένων.

Περὶ τὰ 500 π. Χ. Φοινικικὸς σταθμητικὸς κανὼν

Μῆλον, (σίδη;) (Berlin. Münz-Kab., Πίν. I. 3).	Τετράγωνον ἔγκοilon εἰς δύο διηρη- μένον, κοσμοῦμενον ὑπὸ τριῶν κρίκων. . . . Ρ Στατήρ, 213 κ.
Ἄνευ ἐπιγρ. Ὁμοίως.	Μ Κύκλος ἔγκοilos διηρημένος διὰ πλατέων γραμμῶν Ρ Στατήρ 221 κ.
ΜΑ Ὁμοίως.	Ἄνευ γράμμ. Ὁμ. Ρ Στατήρ 222 κ.

Τὸ μῆλον, ὡριστὶ μάλον, τῶν ἀρχαίων τούτων νομισμάτων τῆς Μήλου δυνατόν μὲν νὰ ἔχῃ θρησκευτικὴν τινα ὀνομασίαν, πρέ-
πει ὅμως νὰ ὁμολογηθῇ, ὅτι φαίνεται ὅν καλὸν παράδειγμα τοῦ ὑπὸ
τῶν γάλλων καλουμένου «*type parlant*», ἢ τοῦ γνωστοῦ ἐν τῇ
οἰκονομητογραφίᾳ ὡς «*canting device*».

Ἐν ἔτει 416 π. Χ. ἡ πόλις τῆς Μήλου ἠλώθη ὑπὸ τῶν Ἀθη-

ναίων, οἱ δ' ἄρρενες τῶν κατοίκων κατεσφάγησαν. Λείψανά τινα τῶν ἀτυχῶν τούτων ἐγκατεστάθησαν ἐκ νέου εἰς τὴν πατρίδα ὑπὸ τοῦ Λυσάνδρου μετὰ τὴν πτώσιν τῶν Ἀθηναίων· κατὰ τὸν ἐπόμενον δ' αἰῶνα ἐκόπησαν καὶ πάλιν ἐν τῇ νήσῳ ἀργυρᾷ νομίσματα ὀλιγάριθμα. Ὁ σταθμητικὸς κανὼν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἦτο ὁ ἀρχαιότερος Ῥόδιος.

Περὶ τὰ 400-300 π. Χ. Ῥόδιος κανὼν (εἰς τὸ ἀκέραιον).

Μῆλον.	ΜΑΛΙ Κάνθαρος	Ρ 123 κ.
(B. M. Cat., Πίν. XXIII 16)		
Ὅμοίως (Αὐτόθι, Πίν. XXIII. 17)	Τοξότης γυμνός.	Ρ 32 κ.
Ὅμοίως.	Ὅμοίως.	Α 6
Ὅμοίως.	Κράνος	Α 4

Περὶ τὰ 300-200 π. Χ. Ῥόδιος κανὼν (ἡλατιωμένης ὀλκῆς)

Κεφαλὴ Ἀθηναῖς μετὰ Κορινθιακῆς λοφοφόρου περικεφαλαίας.	ΜΑΛΙΩΝ Ἀπόλλων φέρον μακρὸν χιτῶνα, καθήμενος ἐπὶ θρόνου καὶ λύραν ἀνακρούων. Ἀρχοντες ΝΕΑΝΘΗΣ, ΣΩΣΑΡΧΟ(Σ).	Ρ 227-220 κ.
Ὅμοίως.	ΜΑΛΙΩΝ Μῆλον. Ἀρχοντες, ΛΥ- ΞΑΝΙΑΣ	Ρ 57 κ.
Μῆλον.	ΜΗΛΙΩΝ Ἀθηναῖα κραδαίνουσα κε- ραυνόν. Ἀρχων, ΟΛΥΜΠΙΧΟΣ	Ρ 101 κ.

Τὰ χαλκᾷ νομίσματα τῆς περιόδου ταύτης δὲν εἶνε μεγάλου ἐνδιαφέροντος, φέροντα συνήθως μῆλον, κεφαλὴν Ἀθηναῖς, Ἀθηναῖαν μαχομένην, κάνθαρον, κέρας Ἀμαλθείας, κλπ.

Μετὰ τὸ 200 π. Χ. περίπου καὶ αὐτοκρατορικοὶ χρόνοι

Ἐκ τῶν τελευταίων αὐτονόμων χαλκῶν νομισμάτων τὰ ἐξῆς μόνον εἶνε ἄξια μνείας:—

ΒΟΥΛΗ Κεφαλὴ νεαρὰ τῆς ἐγχω- ρίου βουλῆς.	ΜΗΛΙΩΝ Γλαῦξ ἐν στεφάνῳ. Α 9
ΔΗΜΟΣ Κεφαλὴ τοῦ δήμου.	» Ὅμοίως Α 9
ΔΡΑΧΜΗ Προτομὴ Ἀθηναῖς.	» ἐν στεφάνῳ . . . Α 1·0

ΜΗΛΙΩΝ Προτομή Ἀθηνᾶς.

ΕΠΙ ΤΙ. ΓΑΝΚΛΕΟΣ ΤΟ Γ Καρ-
πός τῆς Μήλου (B. M. Cat.,
Πίν. XXIV. 13.)

ΤΥΧΗ Τύχη ἱσταμένη στηρίζουσα
τὴν δεξιὰν χεῖρα ἐπὶ στήλης καὶ
φέρειν βρέφος ἐν τῇ ἄρ.

ΕΠΙ ΑΡΧΟ. ΦΛ. ΕΠΑΦΡΟΔΙΤΟΥ
ἐν στεφάνῳ Α 1-0

ΜΗΛΙΩΝ Ἀρχαῖκὸν ἀγάλμα Ἀ-
θηνᾶς, ὠπλισμένης διὰ περικεφα-
λέας, δόρατος(;) καὶ ἀσπίδος. Ἐν
τῷ πεδίῳ, σημεῖον ἀξίας ΙΙΙΙ. Α 95

ΜΗΛΙΩΝ ἐν στεφάνῳ . . . Α 1-0

Τὸ ὄνομα Ἐπαφρόδιτος ἀπαντᾷ ἐν Μηλιακῇ ἐπιγραφῇ (Boeckh
C. I. Gr., 2427), καὶ ἐπὶ νομισμάτων τοῦ Κομμόδου, εἰς οὓς τοὺς
χρόνους ἀνήκει κατὰ συνέπειαν τὸ ἀνωτέρω περιγραφέν νόμισμα.

Τὰ ἀξίας σημεῖα, δραχμὴ καὶ ΙΙΙΙ (ὀβολοί;) ἀναφέρονται οὐχὶ
εἰς ἄργυρον, ἀλλ' εἰς χαλκὸν (πρόβλ. τὴν Πτολεμαϊκὴν δραχμὴν
χαλκοῦ).

Μύκονος, γυμνὴ καὶ βραχὺδὴς μικρὰ νῆσος παρακειμένη τῇ
Δήλῳ πρὸς ἀνατολὰς. Ἀκαρπος ἐξ ὀλοκλήρου δὲν ἦτο, ὁ δὲ
Πλίνιος φημὶ τὸν οἶνον αὐτῆς (XIV. 7, 75). Τὰ νομίσματα
αὐτῆς εἶνε κυρίως χαλκᾶ.

Περὶ τὰ 350-150 π. Χ. Ῥόδιος ἢ Πτολεμαϊκὸς κανὼν.

Κεφαλὴ Διός(;)

Κεφαλὴ Διονύσου πωγωνοφόρος, κισ-
σοστεφής.

(B. M. Cat., Πίν. XXV. 1.)

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ, κατ' ἐνώπιον.

(Αὐτόθι, Πίν. XXV. 2-4.)

Ὅμοιος. (Αὐτόθι, Πίν. XXV. 5.)

ΜΥΚΟ Σταφυλὴ . . Ρ μεγεθ. 3

» Σταφυλὴ καὶ κόκκος σίτου
Α 65-4

» Σταφυλὴ, κόκκος σίτου καὶ
θύρσος Α 65

ΜΥΚΟΝΙΩΝ Φυτὸν σίτου μετὰ
δύο σταχύων Α 65

Αὐτοκρατορικά, Αὐγούστου. Ἐπιγρ. ΜΥΚΟΝΙΩΝ Διόνυσος
ἱστάμενος.

Νάξος. Μία τῶν μεγίστων, πλουσιωτάτων καὶ εὐφορωτά-
των πασῶν τῶν Κυκλάδων. Ὁ κυρίως ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ λα-
τρεύμενος θεὸς ἦτο ὁ Διόνυσος. Ἀπὸ τῶν μέσων τῆς ἑκτῆς ἑκα-
τονταετηρίδος, ἰδίως δ' ἐπὶ τοῦ τυράννου Λυγδάμιδος, συγχρόνου

τοῦ Πεισιστράτου, μέχρι τῆς ἐν ἔτει 490 π. Χ. ἐρημώσεως τῆς νήσου ὑπὸ τῶν Περσῶν ἡ Νάξος ἀπῆλαυε τῆς μεγίστης αὐτῆς εὐτυχίας, πολλαὶ δὲ τῶν γειτόνων νήσων ἐξηρτῶντο ἀπ' αὐτῆς. Εἰς τὴν περίοδον ταύτην ἀνήκουσι τὰ συμπαγῇ αὐτῆς ἀρχαῖκὰ νομίσματα.

Ἡ Νάξος (;) πρὸ τοῦ 600 π. Χ. Φοινικικὸς σταθμητικὸς κανὼν.

Κεφαλὴ Σατύρου μετὰ δξέων ὧτων ἵππου, λίαν ἀρχαϊκῆς τεχνοτροπίας.	Τετράγωνον ἔγκοilon ἀκανόνιστον Ρ 211 κ. (ἐφθαρμένον) Εὐρεθὲν ἐν Θήρᾳ (N. C., 1884, Πίν. XII, 17.)
---	---

Περὶ τὰ 600-490 π. Χ. Αἰγινητικὸς σταθμητικὸς κανὼν.

Κάνθαρος κεκοσμημένος διὰ στεφάνου κισσοῦ, μετὰ σταφυλῶν ἡρτημένων ἐξ ἐκάστου τῶν ὧτων αὐτοῦ ὑπεράνω φύλλον κισσοῦ.	Τετράγωνον ἔγκοilon τραχύ, εἰς τέσσαρα διηρημένον. Ρ Στατήρ. (Πίναξ KB. 4.)
---	--

Ὅμοίως.

Ὅμοίως Ρ Διώβολ. (.)

Ἀπὸ τοῦ 490 π. Χ., πρῶτον μὲν ὑπὸ τοῦς Πέρσας, κατόπιν δὲ ὑπὸ τοῦς Ἀθηναίους, οἵτινες ἐγκατέκτισαν πεντακοσίους κληρούχους ἐν τῇ νήσῳ, ἡ Νάξος δὲν ἔκοφε νομίσματα. Ἡ δευτέρα σειρὰ τῶν Ναξίων νομισμάτων ἄρχεται μετὰ τὴν ἐν ἔτει 404 π. Χ. πτῶσιν τῶν Ἀθηνῶν.

Περὶ τὰ 400-350 π. Χ. Ῥόδιος σταθμητικὸς κανὼν (ἀκέραιος).

Κεφαλὴ Διονύσου πωγωνοφόρου ἀκμαίας τεχνοτροπίας, κισσοστεφής. (B. M. Cat. Πίν. XXV. 10).	ΝΑΞΙΩΝ Κάνθαρος, οὗ ἄνω φύλλον κισσοῦ. . . . Ρ Δρ. 57 κ.
--	--

Ὅμοίως (Αὐτόθι, Πίν. XXV 11).	ΝΑ Κάνθαρος Α 45
-------------------------------	----------------------------

Ἀπὸ τοῦ 350 περίπου μέχρι τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων.

Ῥόδιος κανὼν ἡλαττωμένος

Κεφαλὴ Διονύσου πωγωνοφόρου, κισσοστεφής. (Zeit. f. Num., I, 135, 136).	ΝΑΞΙ Κάνθαρος εὐμήκης καὶ θύρσος Ἄρχοντες, ΛΕΩΚΡ. . Ρ 103 κ. ΚΡΗΘΕ. . Ρ 112 κ. ΚΑΛΛΙΝ (Ἐν τῷ μουσ. Νεαπόλεως). ΞΚΗΘΗΣ (;) Ρ 43 κ.
---	--

Κεφαλή Διονύσου πωγωνοφόρου κισ- σοστεφής.	ΝΑΞΙ Κάνθαρος ὑπεράνω σταφυλή. Α 65
Κεφαλή Διονύσου νεαροῦ. (B. M. Cat., Πίν. XXV. 12, 13)	ΝΑΞΙ Κάνθαρος εὐμήκης καὶ θύρ- σος. Α 75
Ὅμοίως.	ΝΑΞΙ Σταφυλή Α 65

Ἐν Νάξῳ ἐπώνυμος ἄρχων ἦτο ὁ ἱερεὺς τοῦ Διονύσου, πιθανῶς δὲ αὐτοῦ εἶνε τὸ ὄνομα, ὅπερ ἅπαντ' ἐπὶ τῶν νομισμάτων.

Αὐτοκρατορικά — Σεπτ. Σεβήρου, Δόμνης καὶ Γέτα. ΝΑΞΙΩΝ.
Αἱ τρεῖς Χάριτες, κτλ.

Πάρος, μεγάλη καὶ σπουδαία νῆσος πρὸς δυσμὰς τῆς Νά-
ξου, περίφημος διὰ τὰ ἐν αὐτῇ λατομεῖα μαρμάρου ἅτινα ἦσαν
ἡ κυρία πηγὴ τοῦ πλούτου τῆς νήσου, ἥτις παρουσιάζει μακρὰν
σειρὰν ἀργυρῶν καὶ χαλκῶν νομισμάτων διαφόρων περιόδων.

Περὶ τὰ 600-480 π. Χ. Αἰγυπτιακὸς σταθμητικὸς κανὼν.

Αἰξ γονατίζουσα ἐπὶ τῆς μιᾶς κνήμης στρέφουσα δὲ τὴν κεφαλὴν. Ὑπο- κάτω αὐτῆς, δελφίς. (Πίναξ KB'. 5)	Τετράγωνον ἔγκοilon, διηρημένον εἰς ἑξ τριγωνικὰ μέρη, ὧν τινὰ βα- θέως ἐγκεχαράγμενα. Ρ Στατήρ.
--	--

Ἡ Πάρος ὑπέκειτο τοῖς Ἀθηναίοις μέχρι τοῦ τέλους τοῦ
πέμπτου αἰῶνος, ἐν ᾧ δὲ 378 π. Χ. προσετέθη εἰς τὴν δευτέ-
ραν Ἀθηναϊκὴν συμμαχίαν· ἀλλ' ἐν ᾧ 357 π. Χ. ἀπεχωρί-
σθη, ὡς φαίνεται, καὶ πάλιν τῆς συμμαχίας ἐκ συμφώνου πρὸς
τοὺς Χίους, μεθ' ὧν τότε καὶ κατόπιν διετέλουν οἱ Πάριοι εἰς στε-
νὰς σχέσεις (Bursian, *Geogr.*, II. 486).

Περὶ τὰ 357-300 π. Χ. Ρόδιος σταθμητικὸς κανὼν (ἀκέραιος)

Αἰξ.	ΠΑ Στάχυς Ρ 29 κ.
ΠΑΡ Αἰξ. (B. M. Cat., XXVI. 3).	Στέφανος σταχύων . . . Ρ 29 κ.
ΠΑ Στάχυς.	Πηδάλιον μεταξὺ δελφίνος καὶ ἐπι- δορατίδος Ρ 40. κ. ¹
Αἰξ (Αὐτόθι, Πίν. XXVI. 4).	ΠΑ Στάχυς Ρ 45

1) Τὸ νόμισμα τοῦτο πρέπει νὰ μεταφερθῇ ὑπὸ τὴν Πάλην πρὸς Κεφαλληνίας (σελ. 535).

Περὶ τὰ 200 π. Χ. Ἀττικὸς σταθμητικὸς κανὼν, ἡλαττωμένος

Ἡ ἀκόλουθος σειρὰ τῶν νομισμάτων τῆς Πάρου ἀνήκει πάντως εἰς τὰ τέλη τοῦ τρίτου αἰῶνος π. Χ. (*Zeit f. Num.*, VII. 18).

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ, κισσοστεφής.
(B. M. *Guide*, Πίν. LVI, 35.)

ΠΑΡΙΩΝ Δήμητρα καθήμενη ἐπὶ
μέτρον σίτου, κρατοῦσα στάχυν
καὶ σκῆπτρον. Ἄρχοντες, ΑΡΙ-
ΣΤΟΔΗΜ[ΟΣ], ΣΙΛΗΝΟΣ.
Α Τετράδρ. 240 κ.

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος (;) ἔχουσα τὴν
κόμην ἀναδεδεμένην διὰ ταινίας
τρὶς περὶ τὴν κεφαλὴν στρεφομέ-
νης. (Πίναξ KB'. 6)

ΠΑΡΙ Αἰξ. Ἄρχοντες, ΑΝΑΞΙΚ
... , ΑΚΟΥ, ΑΡΙΣΤΗ, ΚΤΗΣΙ,
ΠΕΙΣΗΝ, ΠΡΑΞΟΣ, ΦΙΛΑΝ.
Α Δίδρ. 118 κ. καὶ Α 75

Κεφαλὴ Δήμητρος πεπλοφόρος στά-
χυσιν ἐστεμμένη.
(B. M. *Guide*, Πίν. LVI, 36.)

ΠΑΡΙ ἐν στεφάνῳ κισσοῦ. Α Δίδρ.

Ἡ αὐτὴ κεφαλὴ, ἄνευ πέπλου.

» Ὅμοίως Α Δίδρ.

Ὅμοίως.

» Ὅμοίως. Ἄρχοντες ΕΥ-ΚΤΗ,
Ε-ΑΚΟΥ, ΑΝΤΙΑ, ΘΟΥΡΙ,
ΧΑΙΡΙ Α Δραχ. 58 κ.

(B. M. *Cat.*, Πίν. XXVI, 8.)

Ὁ ναὸς τῆς Δήμητρος ἐν Πάρῳ μνημονεύεται ἐν συνθήκῃ ἰσο-
πολιτείας μεταξὺ Πάρου καὶ τῆς ἐν Κρήτῃ Ἀλλαρίας (Boeckh,
C. I. Gr. ἀρ. 2557.)

Αὐτοκρατορικά—Μ. Αὐρήλιος καὶ Φαυστίνα. Τύποι: Προτομὴ
Ἀθηνᾶς. Αἱ τρεῖς Χάριτες.

Σέριφος, μεταξὺ Κύθνου καὶ Σίφνου, πατρὶς τοῦ Περσέως
καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Δανάης. Πάντες οἱ νομισματικοὶ αὐτῆς τύ-
ποι ἀναφέρονται εἰς τὸν μῦθον τοῦ ἥρωος τούτου (Πβλ. Παυσαν.
II. 18).

Περὶ τὰ 300-200 π. Χ.

Κεφαλὴ Περσέως μετὰ πτερ. κράνους
(B. M. *Cat.*, Πίν. XXVII, 2.)

ΞΕΡ, ΞΕΡΙ Κεφαλὴ Γοργόνης. Ἄρπη
ἡ Περσεὺς κρατῶν ἄρπην Α 65·5

Μετὰ τὸ 200 π. Χ. περίπου.

Κεφαλὴ Περσέως.	ΣΕΡΕΙΦΙΩΝ Ἄρπη. . . . Α' 55
Κεφαλὴ Μεδούσης· ὑποκάτω, ἄρπη. (B. M. Cat., Πιν. XXVII, 7.)	» Περσεὺς γυμνὸς κρα- τῶν ἄρπη. . . . Α' 6

Σίκινος, μεταξύ Φολεγάνδρου καὶ Ἰου. Χαλκᾶ νομίσματα τοῦ τρίτου αἰῶνος ἢ βραδύτερον. Ἐπιγρ. ΣΙ ἢ ΣΙΚΙ. Τύποι — Μέλισσα· ὅπ. σταφυλὴ Α' 65. Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος· ὅπ. μέλισσα, κριὸς ἢ σταφυλὴ Α' 65. Κεφαλὴ Ἑρμοῦ· ὅπ. λύρα Α' 6. Κεφαλὴ Διονύσου, ὅπ. σταφυλὴ Α' 6.

Σίφνος, νοτιανατολικῶς τῆς Σερύφου, περίφημος ἐν παλαιοῖς χρόνοις διὰ τὰ χρυσορυχεῖα καὶ ἀργυρορυχεῖα αὐτῆς· τὴν δεκάτην τοῦ προϊόντος τούτων ἀφιέρωσαν οἱ Σίφνιοι τῷ θεῷ ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτῶν ἐν Δελφοῖς θησαυρῷ (Παυσ. Χ. 11.2).

Περὶ τὰ 600-500 π. Χ. Αἰγινητικὸς σταθμητικὸς κανὼν.

Ἄετὸς ἱπτάμενος. (Πίναξ KB'. 7.)	Τετράγωνον ἑγκοῖλον, διηρημένον εἰς ὀκτὼ τριγωνικὰ διαμερίσματα, ὧν τινα εἶνε βαθέως ἐγκεχαραγμένα. Α' Στατῆρ καὶ ἡμίδρ.
-------------------------------------	---

Περὶ τὰ 500-400 π. Χ. Αἰγινητικὸς καὶ Ἀττικὸς σταθμητικὸς κανὼν.

Κεφ. Ἀπόλλωνος ἀρχαϊκῆς τεχνοτρο- πίας, μετὰ κόμης συνειλιγμένης καὶ διὰ πλατείας ταινίας ἀναδεδεμένης (B. M. Cat., Πιν. XXVII, 11.)	ΦΙΔ' Ἄετὸς ἱπτάμενος· ἐν τῷ πεδίῳ φύλλον· τὸ ὅλον ἐν ἑγκοίλῳ τε- τραγώνῳ. Α' Αἰγινητ. στατῆρ.
Ὅμοίως (Αὐτόθι, Πιν. XXVII, 12).	ΦΙΔ' Ὅμοίως. Α' Ἀττικὴ δραχμή.
Ὅμοίως (Αὐτόθι, Πιν. XXVII, 13).	» Ὅμοίως. Α' 8 κ.

Οἱ κυρίως ἐν Σίφνῳ λατρεύόμενοι θεοὶ ἦσαν Ζεὺς ὁ Ἐπιθήμιος, Ἀπόλλων ὁ Ἐναγρός, καὶ Ἄρτεμις ἢ Ἐκβατηρία. (Ἡσύχιος ἐν. λ.)

Ἡ ἀκόλουθος σειρά Σιφνιακῶν νομισμάτων ἀνήκει εἰς τὰ μέσα τῆς τετάρτης ἐκατονταετηρίδος.

Περὶ τὰ 350-330(;) π. Χ.

Κεφαλὴ γυναικεία ("Αρτεμις;) μετὰ κόμης συνειλιγμένης. (B. M. Cat, Πίν. XXVII. 14.)	ΣΙΦ Ἀετὸς ἱπτάμενος φέρων ὄφιν ἐν τῷ ῥάμφει Α 65
Ὅμοίως μετὰ κόμης κυματιζούσης.	ΣΙΦ Ὅμοίως Α 45

Αὐτοκρατορικά. — Σεπτ. Σεβήρου καὶ Γορδιανοῦ. Ἐπιγραφή,
ΣΙΦΝΙΩΝ Ἀθηναῖς ἱσταμένη.

Σῦρος. Ἡ νῆσος αὕτη κεῖται σχεδὸν εἰς τὸ κέντρον τοῦ ὑπὸ
τῶν Κυκλάδων σχηματιζομένου κύκλου. Περὶ τῆς ἱστορίας αὐτῆς
ὀλίγιστα γνωρίζομεν. Τὰ νομίσματα δ' αὐτῆς ἄρχονται περὶ τὰ
300 π. Χ. (ἴδε *Num. Chron.*, V. 179).

Περὶ τὰ 300-200 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἑρμοῦ φέροντος πέτασον. (<i>Num. Zeit.</i> , 1876. Πίν. I. 3.)	ΣΥΡ Αἰξ ἱσταμένη πρὸς δ. Ρ 12·9κ.
Κεφαλὴ Πανός, πωγωνοφόρου μετὰ κεράτων αἰγός. (B. M. Cat., Πίν. XXVII. 17.)	ΣΥΡΙ, ΣΥΡΙΩΝ Αἰξ καὶ στάχους Α 65

Περὶ τὰ 200 π. Χ. Ἀττικὸς σταθμητικὸς κανὼν, ἡλαττωμένος.

Κεφαλὴ Δήμητρος, ὀψίμου τεχνο- τροπίας, στάχυσιν ἐστεμμένη. (<i>Mion. Suppl.</i> , IV. Πίν. XII. 2.)	ΘΕΩΝ ΚΑΒΕΙΡΩΝ ΣΥΡΙΩΝ Οἱ δύο Κάβειροι ἱστάμενοι, γυμνοί, κατ' ἐνώπιον, στήριζόμενοι ἐπὶ δόρατος ἕκαστος καὶ ἔχοντες ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν ἀστέρα. Τὸ ὅλον ἐν στεφάνῳ ἐλάτης Ρ Τετράδρ. 246 κ.
Ὅμοία κεφαλὴ, ἀγροίκου τεχνοτρο- πίας.	ΣΥΡ Δύο Κάβειροι γυμνοί, κατ' ἐνώπιον Α 7
Πῖλοι τῶν Καβείρων ἢ Διοσκούρων, ἔχοντες ὑπεράνω ἕκαστος ἀστέρα.	ΣΥΡΙ Πάνθηρ τρέχων . . . Α 45
Κεφαλὴ Ἑρμοῦ.	ΣΥΡΙ Κηρύκειον Α 55
Μέλισσα.	ΣΥ Πῖλος τοῦ ἐνὸς τῶν Καβείρων μετ' ἀστέρος ὑπὲρ αὐτόν . Α 45
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	ΣΥΡΙ Αἰξ κατακειμένη πρὸς δ. Α 4

Αυτοκρατορικά, ἀπὸ Δομητιανοῦ μέχρι Οὐήρου. Ἐπίγρ. *CYPI KABIPOY, EICIC CYPION, EPHEC CYPION*. Τύποι. Κεφαλαὶ τῶν Καβείρων μετὰ στάχους μετὰξὺ αὐτῶν καὶ μελίσσης ἢ ἀστέρος ὑποκάτω. Προτομή ἢ ὀλόκληρος παράστασις τῆς Ἰσιδος. Ἑρμῆς φέρων κηρύκειον καὶ βαλάντιον.

Τὰ ἀνωτέρω νομίσματα παρέχουσιν ἡμῖν τὴν μόνην ἀπόδειξιν, ἣν ἔχομεν, περὶ τῆς λατρείας τῶν Καβείρων ἐν Σύρῳ. (*Num. Chron.*, V. 180 κ. ἐξ.)

Τῆνος, χωριζομένη ἀπὸ τῆς νοτίου ἄκρας τῆς Ἀνδρου διὰ πορθμοῦ πλάτους ἐνὸς μιλίου, ἦτο διάσημος κυρίως διὰ τὸν μεγαλοπρεπῆ ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος, λίαν συχναζόμενον ὑπὸ τῶν περιόικων νησιωτῶν. (Στράβ., X. 747).

Περὶ τὰ 300-200 π. Χ. Ἀττικὸς κανὼν.

Κεφαλὴ Διὸς Ἀμμωνος, παγωνοφόρος καὶ δαφνοστεφής. (Πίναξ ΚΒ' 8)	Τ-Η Ποσειδῶν καθήμενος ἐπὶ θρόνου, κρατῶν δελφίνα καὶ σκῆπτρον. Ρ Τετράδρ. 254 κ.
Ἡ αὐτὴ κεφαλὴ ἀγένειος.	ΤΗΝΙΩΝ Ὁμοίως . . Ρ Τετράδρ.

Ρόδιος σταθμητικὸς κανὼν.

Ὁμοίως. (B. M. Guide, Πίν. XXXII. 28).	ΤΗΝΙΩΝ Ποσειδῶν ἱστάμενος, κρατῶν δελφίνα καὶ σκῆπτρον, ἐν δὲ τῷ πεδίῳ σταφυλή. . Ρ 109 κ.
Ἡ αὐτὴ κεφαλὴ, παγωνοφόρος.	Τ-Η Σταφυλή . . . Ρ 53 κ.
Ὁμοίως.	Τ-Η Δένδρον φοίνικος . Ρ 29 κ.
Ἡ αὐτὴ κεφαλὴ, ἀγένειος. (B. M. Cat. Πίν. XXVIII. 16).	ΤΗΝΙ Σταφυλή . . . Ρ 35 κ.

Οἱ ἐξῆς δ' εἶνε οἱ σπουδαιότατοι τύποι τῶν χαλκῶν νομισμάτων, τῶν τασσομένων ἀπὸ τοῦ ἔτους 300 μέχρι τῶν μέσων τοῦ Β'. αἰῶνος π. Χ. Κεφαλὴ Διὸς Ἀμμωνος παγωνοφόρος ἢ ἀγένειος. Κεφαλὴ Ποσειδῶνος, δαφνοστεφής. Διόνυσος ἱστάμενος μετὰ θύρσου πρὸ ἐωμοῦ. ὅπ. ΤΗ, ΤΗΝΙΩΝ. Σταφυλή. Ποσειδῶν ἱστάμενος μετὰ τριαιγῆς, περὶ ἣν ἐλίσσεται δελφίς, ἢ κρατῶν δελφίνα καὶ τριαιγῆν, ἐν δὲ τῷ

πεδίῳ δελφίς. Τρίαινα καὶ δελφῖνες, ἐν δὲ τῷ πεδίῳ ῥόδον. ("Ἰδε Β. Μ. Cat. Πίν. XXVIII, XXIX)

Τὸ ῥόδον ὡς πρόσθετον σύμβολον δυνατόν νὰ ὑποδεικνύη συμμαχίαν πρὸς τὴν Ρόδον, ἥτις κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἴσχυε μεγάλως ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει.

Ἐκ τοῦ Boeckh, C. I. G., 2334, φαίνεται ὅτι τὰ Τηνιακὰ ἀργυρᾶ νομίσματα δὲν ἰσοφάριζον πρὸς τὰ τῆς Ῥόδου, ἂν καὶ ᾗσαν κεκομμένα κατὰ τὸν αὐτὸν σταθμητικὸν κανόνα, συνήθους τιμήματος ἀνταλλαγῆς ὄντος 105 Τηνιακῶν δραχμῶν ἀντὶ 100 τῆς Ῥόδου. Ἡ ἐπικαταλλαγὴ αὕτη ὠφέλιετο ἀναμφιβόλως εἰς τὸ γόητρον, ὅπερ ἔχαιρεν ἡ Ρόδος ὡς μέγα ἐμπορικὸν κράτος. Κατὰ σταθμὸν δὲ πραγματικὸν αἱ δραχμαὶ τῆς Τήνου ἰσοφαρίζουσιν ἐντελῶς, ἂν μὴ καὶ ὑπερβαίνουσι, τὰς συγχρόνους ἐκδόσεις τῆς Ῥόδου. Ἰδε Mommsen, *Mon. Rom.*, I. σ. 51.

Αὐτοκρατορικά, ἀπὸ Τιβερίου μέχρι Μαξίμου. Ἐπιγρ., ΤΗΝΙΩΝ. Τύποι: Ποσειδῶν καὶ Διόνυσος ἐν ναῶ, κτλ.

Φολέγανδρος, μεταξύ Μήλου καὶ Σικίνου, κτισθεῖσα ὡς ἐλέγετο, ὑπὸ Φολεγάνδρου υἱοῦ τοῦ Μίνως.

Περὶ τὰ 300-200 π. Χ.

Κεφαλὴ ἀνδρὸς νεαροῦ (ὁ Φολέγανδρος)
(Β. Μ. Cat. Πίν. XXVII. 1).

ΦΟΛΕ, ΦΟΛΙΓ, ΦΟΛΙΓΑ, ταῦρος κυρίσσω. Α 7

H-106186

22/08/25

902380

HB OHY

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

НБ ОНУ імені І. Мечникова

НБ ОНУ імені І. Мечникова

НБ ОНУ імені І. Мечникова

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова